Ζακύνθῳ Μαΐου 20ῃ 1880

Ἀξιοσέβαστέ μοι Σπυρίδων·

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ κομψὸν ἀφιερωθέν
μοι φυλλάδιον τοῦ ἐκδοθέντος μεσαιω-
νικοῦ ποιήματος. Οἱ ὑμέτεροι κόποι
πρὸς διαφώτισιν μεσαιωνολογικῶν
μνημείων καὶ γραμματολογίας ἀφθόνως
ἐκτιμῶνται ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων·
ἐλπίζω ὅτι εἰς τοὺς ἀκαμάτους πόνους
ὑμῶν καὶ τῆς ἑταιρίας, τῆς καθιδρυθείσης
καὶ ἐπὶ ἔργῳ πρὸ χρόνων μετὰ [illegible], ἐὰν καὶ
αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις διέκοψαν τὰς
ἐργασίας της καθ' ὅλον τὸ πολέμιον
διάστημα, τὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καταστά-
σεως θὰ διασαφισθῶσι καὶ [illegible]
καὶ θὰ προστεθῇ εἰς τὸ [illegible] δόξῃ
καὶ εὐγένειαι ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ [illegible]
λάβετε τὸν β' τόμον τῆς ἱστορίας τοῦ
νίου Σκαλτσᾶ ταχυδρομικῶς· καὶ ὅτι
ἐκδοθῇ ὁ Γ' ἢ ὁ Δ' [illegible]

ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων ὁ
διαλαμβάνων ἐθνοπολιτικὰ ζητήματα
πολιτικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἢ ἠθικὰ κοινω-
νικὰ τῆς Ἑπτανήσου καθ' ὅλην τὴν
διακυβέρνησιν Βυζαντινῶν Νεαπολιτῶν
Βενετῶν Γάλλων, Ῥώσσων ἢ Ἄγγλων
καὶ Ἰονίων, θὰ σᾶς ἀποστείλω.
Δέξασθε τοὺς ἀσπασμούς μου ἢ ἀξι-
ώσατέ με νὰ σᾶς ὑποσημειωθῶ
διὰ παντός

ὑπόχρεως

Π. Χιώτης

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΠΟ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

(ΕΤΗ 1815—1864)

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΙΩΤΟΥ

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΑ ΑΠΟ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΑΔΑΜ 1824
ΕΩΣ ΕΝΩΣΕΩΣ 1864.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Η ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΥ Σ. ΧΙΩΤΟΥ
1877.

«Ἡμεῖς δὲ τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν διατριβῇ καὶ τῆς γραφῆς τῇ συνηθείᾳ, παρασκευάζομεν ἑαυτοὺς τὰς τῶν ἀρίστων καὶ δοκιμωτάτων μνήμας ὑποδεχομένους καὶ ταῖς ψυχαῖς εἴ τι φαῦλον, ἢ κακόηθες, ἢ ἀγενές, αἱ τῶν συνόντων ἐξ ἀνάγκης ὁμιλίαι προσβάλλουσιν, ἐκκρούειν καὶ διωθεῖσθαι πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν παραδειγμάτων ἵλεω καὶ πρᾳεῖαν ἀποστρέφοντες τὴν διάνοιαν.»

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ Αἰμύλιος Παῦλος

ΤΗι

ΑΥΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ

ΓΕΩΡΓΙΩι ΤΩι Α'

ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΙΣΙΑΙΣ ΕΛΠΙΣΙ

ΤΗΝ ΕΠΤΑΝΗΣΟΝ

ΤΩι ΒΑΣΙΛΙΚΩι ΣΤΕΜΜΑΤΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΑΝΤΙ

ΤΟΝ Β'. ΤΟΜΟΝ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΣ Ο ΣΥΓΓΡΑΨΑΣ

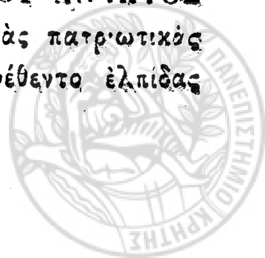
ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΕ

Ἡ Ἑπτάνησος ὀφείλει πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἐκλογὴν καὶ ἀνάβασιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν. Ὁ παρὼν τόμος τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἰονίου Κράτους διαλαμβάνει αἴτια καὶ ἀποτελέσματα τοιούτου μεγάλου πολιτικοῦ γεγονότος ἐν τῷ Ἰονίῳ, ἀφορῶντος τὴν Ὑμετέραν Βασιλείαν καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἑπτὰ Θυγατέρων μετὰ τῆς Βασιλευομένης μητρός.

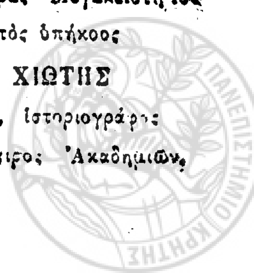
Ποίου δὲ ἄλλου προσώπου ὑψηλοῦ τὸ ὄνομα ἤθελε λαμπρότερον κοσμήσει ἀφιέρωσιν καὶ προσφώνησιν τῆς δημοσιευομένης συγγραφῆς, εἰμὴ τὸ τοῦ Σεπτοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ, πρὸς τοῦ ὁποίου τὰς πατριωτικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν σύνεσιν οἱ Ἑπτανήσιοι ἀνέθεντο ἐλπίδας ἐπὶ Πανελληνίῳ δόξῃ καὶ εὐνομίᾳ;

Εἴθε ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐμενῶς προσδέξοιτο τὴν ἀφιέρωσιν. Ἡ δὲ θεία πρόνοια κραταιώσοι τὸ Βασιλικὸν Σκῆπτρον, ὅπως ῥιζοβολήσῃ καθ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν γῆν τοὺς βλαστάνοντας ἐκ τῆς Ὑμετέρας Οἰκογενείας Κλάδους, οἵτινες εὐσκιόφυλλοι θὰ σκεπάσωσι τὴν ἅπαντα χοῦ Ἑλληνικὴν φυλὴν, ἀμειβομένην ἐξ Οὐρανοῦ κατὰ τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνας.

Ἐν Ζακύνθῳ, 10 Ἰουλίου 1877.

Τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος
πιστὸς ὑπήκοος
Π. ΧΙΩΤΗΣ
Ἱππότης, Ἱστοριογράφος
καὶ συνέταιρος Ἀκαδημιῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ

Δύσκολος, ὡς εἶπον καὶ ἐν τῷ προλαβόντι τόμῳ, ἡ ἐξιστόρησις συγχρόνων γεγονότων καὶ προσώπων. Τὰ πλεῖστα τῶν προσώπων ζῶντα, δυσαρέστως ἀκούουσιν ἱστορικὴν διήγησιν, ἥτις δὲν προσαρμόζεται εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις των, ἢ ἀντιστρατεύεται εἰς τὰς δοξασίας των. Πρόσθες καὶ τὴν ἀλαζονίαν καὶ οἴησιν, ἥτις ἐμφωλεύει εἰς τὴν καρδίαν των, ὅπως ἐκτιμῶσι τὰ ἔργα των ὡς πρωταγωνιστῶν ἐν τῷ παρισταμένῳ πολιτικῷ δράματι. Βεβαίως ἡ ἱστορικὴ ἐξακρίβωσις ἐμφανίζεται αὐτοῖς παραμεμορφωμένη καὶ εἰδεχθής, ἀνακριβὴς καὶ δύσφημος. Τίς δὲ ἡ συνέπεια; ὁ ἱστορικὸς λανθάνεται, δολιεύεται, παρεξηγεῖ ἔργα ἀγαθοῦ πατριώτου, παραλείπει ἀξιολογώτερα, μνημονεύει εὐτελέστερα. Ἰδοὺ ἡ καταδικαστικὴ αὐτῶν κρίσις καὶ ἀπόφασις κατὰ τῶν ἱστορουμένων.

Τοιαύτην καταδίκην ἠθέλησα νὰ προλάβω, ἀφ' ὅτου ἀπεφάσισα νὰ δημοσιεύσω τὸν πρῶτον τόμον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰονίου Κράτους. Καὶ τότε προσεκάλεσα εἰδήμονας καὶ συμμετόχους τῶν πραγμάτων νὰ μοὶ ἐνδείξωσι τὰ παραλειφθέντα ἢ παραμορφωθέντα, ὅπως ἐν τῷ ἀκολούθῳ τόμῳ διορθώσω τὰ ἱστορικά μου λάθη, καὶ ἀναφανῇ λαμπρὰ καὶ ἀκαταμάχητος ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ὀλίγοι τοιοῦτοι φιλίστορες προσεφέρθησαν, καὶ τούτων τὰς διασαφήσεις ἀμέσως κατεχώρησα ἐν τῷ παρόντι τόμῳ. Ἐλπίζω ὅτι καὶ νῦν οἱ συμμετασχόντες τῶν πραγμάτων καὶ οἱ εἰδήμονες τῶν γεγονότων, δι' ὅσα εὕρωσιν ἡμαρτημένως ἱστορηθέντα, ἢ ἐξ ἀγνοίας μου παραλειφθέντα, θὰ πράξωσι τὸ αὐτό, ἀποστέλλοντές μοι τὰς διαφωτίσεις των. Τὰς κοινοποιήσεις αὐτῶν εὐχαρίστως καὶ ἀπαραχαράκτως

η:

θέλει δημοσιεύσω εἰς τὸν ἀκόλουθον τόμον. Οὕτω νομίζω ἐν τέλει τοῦ ὅλου ἔργου θέλει εὑρεθῇ τὸ

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

ἡ δὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια θὰ δοκιμασθῇ διὰ πάσης εἰλικρινείας καὶ καθαρότητος· διότι, κατὰ Πολύβιον, «γνώριμα τοῖς πολλοῖς καὶ παραδόσιμος τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἡ τῶν εὐεργετησάντων τὴν πατρίδα γίνεται δόξα».

Καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν, τοὺς δήμους τῆς Επτανήσου καὶ τοὺς ἐντίμους συνδρομητὰς διὰ τὴν γενναίαν χορηγίαν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ παρόντος τόμου.

Ἐν Ζακύνθῳ, κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1877.

Ἔρρωσθε

Π. ΧΙΩΤΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
14948

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ

ΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΑΔΑΜ ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΕΤΗ 1824—1864.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΥ ΑΔΑΜ.

Φριδερῖκος Ἄδαμ Ἁρμοστής.—Πνεῦμα διευθῦνον τὸ νομοθετικὸν σῶμα.—Ἀμεροληψία τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως.—Ὠφέλιμα ἀποτελέσματα εἰς τὴν Ἰόνιον κοινωνίαν ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐπιστασίας.—Ἀστυνομικὴ διεύθυνσις.—Δικαστικὸς ὀργανισμὸς καὶ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ συντάξει κωδίκων δικαστικῶν.—Ὑγειονομεῖα, λοιμοκαθαρτήρια, τελωνεῖα καὶ ταχυδρομεῖα.—Νομίσματα, σταθμὰ καὶ μέτρα Ἰονικά.—Διαχείρησις δημοσίων προσόδων καὶ ταμεῖον.—Ἐλεγκτήριον καὶ ἐπιθεώρησις τῶν λογαριασμῶν.—Ἐπαρχεῖα καὶ ἐπαρχιακὰ συμβούλια.—Δημόσια οἰκοδομήματα καὶ καταστήματα.—Κατάργησις τοκογλυφίας καὶ καταπιστωμάτων, καὶ ἀπαλλοτρίωσις τιμαριωτικῶν κτημάτων.—Δημοσία ἐπιστασία ἠθικῆς καὶ προαγωγὴ γεωργίας.—Βοήθειαι παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ σιτοδείας Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας, ἐπὶ

σεισμῶν Λευκάδος τῷ 1825 καὶ Ζακύνθου τῷ 1820 καὶ 1840.—Προβλέψεις ἐπὶ προσόδῳ ἐμπορίας καὶ ναυτηλίας καὶ Ἰονικοῦ στολίσκου.—Δημοσία ἐκπαίδευσις, Πανεπιστήμιον.—Δευτερεύοντα σχολεῖα, ἀλληλοδιδακτικά.—Ἐκκλησιαστικὴ διοργάνωσις.—Συμβολαιογραφεῖα καὶ Ἀρχειοφυλακεῖα.—Δικηγόροι ὑποδικηγόροι, ἐμπορομεσῖται, βαστάζοι.—Νέα ὀχύρωσις Κερκύρας, φρούριον τοῦ Βίδου καὶ ἐπισκευὴ καὶ ὅπλισις τῶν ἄλλων φρουρίων τοῦ Ἰονίου.—Ὑδραγωγεῖα καὶ βρύσεις κατὰ τὰς νήσους.—Ἐπευφημίαι τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ.—Σάτυραι κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Πρώτη ἀπόπειρα ἐκδηλώσεως δυσαρεσκείας ἐν τῷ Ἰονίῳ.—Ὀργὴ τοῦ Ἄδαμ.—Γερασίμου Λειβαδᾶ, καὶ Κοσμέτου Βαλσαμάκη δίκη ἐν τῷ ὑπερτάτῳ συμβουλίῳ τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ ἐγκλήματι καθοσιώσεως. — Περιπλοκὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, καὶ διένεξις μὲ τὸν Ρῶσσον πρόξενον Παπαδόπουλον περὶ τῶν αἰχμαλώτων Ρώσσων.—Ἐνστάσεις τοῦ Παπαδοπούλου κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ εἰς τὸ Ἀγλλικὸν ὑπουργεῖον.—Ἀπόλυσις τοῦ στρατηγοῦ Ἄδαμ ἐκ τῆς Ἁρμοστείας τῶν νήσων.—Ἡ προσωρινὴ Ἁρμοστεία τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐϊτφώρδ.—Μακδονὰλ διορισμὸς ἀνεκτέλεστος εἰς τὴν Ἁρμοστείαν.—Βραδύτης διωρισμοῦ νέου Ἁρμοστοῦ.

ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΣ Ἄδαμ, ἱππότης μεγαλόσταυρος Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, ταξιάρχης τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος τοῦ λουτροῦ, ἱππότης τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ τῆς Αὐστρίας στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Μαρίας Θηρεσίας, καὶ τοῦ τῆς Ρωσσίας τῆς Ἁγίας Ἄννης, καὶ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων κατὰ τὰς Ἰονίους νήσους διεδέχθη κατὰ βασιλικὸν ἔνταλμα εἰς τὴν Ἁρμοστείαν τοῦ Ἰονίου Κράτους τὸν Μαιτλὰνδ ἀποβιώσαντα τῇ 17 Ἰανουαρίου 1824. Ὁ νέος Ἁρμοστὴς ὑπηρετήσας ὡς ἀντιστράτηγος κατὰ τὸν ἐν Ἰσπανίᾳ πόλεμον τῆς Ἀγγλίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δουκὸς

Οὐελιγκτῶνος κατὰ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, καὶ μεθέξας τοῦ ἐν Βατερλῷ τροπαίου τῶν συμμάχων, ἠμείφθη παρὰ τῶν Βασιλέων Αὐστρίας καὶ Ἱσπανίας διὰ παρασήμων, καὶ ἀπελάμβανε 3,000 λίρας μισθὸν παρὰ τῶν Ἰονίων, 1,000 ὡς στρατηγὸς, 1,000 ὡς γενικὸς κυβερνήτης τῶν φρουρίων, καὶ ἄλλας 1,000 διὰ τὰς πληγάς του ἐν πολέμοις τῆς Ἀγγλίας. Ἀνεδέχθη δὲ τὴν Ἁρμοστείαν τὰς 10 Ἀπριλίου 1824 κατ' ἔνταλμα τοῦ Βασιλέως ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ λόρδ Βαθούρστ. Οἱ Ἰόνιοι διὰ φωταψιῶν, ἀγωνισμάτων καὶ δοξολογιῶν ἐπανηγύρισαν τὸν διορισμὸν τῆς Ἁρμοστείας του. Αὐτὸς διὰ προκηρύξεως ἐδήλου πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν ὅτι θέλει βαδίσει εἰς ὅλα τὰ ἴχνη τῆς κυβερνήσεως τοῦ προκατόχου του Μαιτλάνδ. Ἤδη ὁ Κάνιγγ γενόμενος ὑπουργὸς, ἀντιθέτως τῶν προκατόχων του Τορίων, ἔσπευδεν εἰς προαγωγὴν τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν λαῶν, καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν καθολικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ἐλευθεριάζον ὅμως πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τοῦ Κάνιγγος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης πορείας, ἣν προεχάραξεν ὁ προκάτοχός του Μαιτλάνδ παρὰ τοῖς Ἰονίοις. Εὐηρέστει τοὺς Τόρεις καθ' ὅλα ἡ πολιτικὴ διαγωγὴ τοῦ Μαιτλάνδ, καίτοι ὁ Καποδίστριας τοσαῦτα ἐξέθεσε κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ὑπὲρ τῶν Ἰονίων. Μαθὼν τὴν εἴδησιν τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Μαιτλάνδ ὁ περίφημος Θωμᾶς Ἔρσκιν (Thomas Erschine), ἔγραφε πρὸς τὸν κόμητα τοῦ Λιβερπούλ.—«Ἡ κοινὴ γνώμη ἐξέδοτο ἤδη τὴν ἐτυμηγορίαν της ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων διὰ τῆς δημοσίας ἐπικρίσεως, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σὶρ Θωμᾶς Μαιτλάνδ ἐπί τινα χρόνον, εὐδοκίμει εἰς τὰς προσβολὰς ὡς ἀντιπρόσωπος ἡμῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς γῆς. Ἡ ἐναργεστέρα δμως ἀπόδειξις τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς Κυβερνήσεως ἔγκειται εἰς αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ Σὶρ Θωμᾶ Μαιτλάνδ. Εἶμαι δὲ ἐνδομύχως πεπεισμένος, ὅτι οὐδέποτε παρεξετράπη τῶν ὁδηγιῶν του, ἑπομένως οὐδὲ τῶν καθηκόντων του. Ἐγνώρισα αὐτὸν εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν, καὶ εἰς τὰς δυσκόλους καὶ μεγάλης εὐθύνης θέσεις, τὰς ὁποίας κατέσχεν, ἡ μὲν διαγωγή του ὑπῆρξεν παραδειγματικὴ, ὁ δὲ χαρακτὴρ αὐτοῦ ἀμώμητος»—(1). Δια τὴν ἐπιδοκιμασίαν ταύτην λοιπὸν τῆς διαχειρήσεως τοῦ πρώτου Ἁρμοστοῦ ὁ Φρεδερῖκος Ἄδαμ, ὅσον ἔντιμος στρατιωτικὸς,

(1) La questione joniene par F. Lenormant.

καίτοι ὀλίγον τραχὺς, καὶ ὅσον περιποιητικὸς καὶ μεγαλόδωρος πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐδεικνύετο, νυμφευθεὶς τὴν συμπολίτιδα αὐτῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας [redacted] ἥτις διεζεύχθη τὸν ἄνδρα [redacted]ν, καὶ προσοικειούμενος αὐτοὺς μὲ γεύματα, χοροὺς καὶ ἑσπερίδας, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πολιτικοῦ χάρτου, ὃν ἐγκαθίδρυσεν ὁ εὐφημισθεὶς ἀναγεννητὴς τῆς Ἰονίου Πολιτείας. Πᾶσα ἔξοδος ἢ παρεκτροπὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πολιτεύματος ἤθελε δείξῃ τὰς μεγάλας ἀσχημίας, δι' ὧν οἱ Τόρεις τῆς Ἀγγλίας παρεμόρφωσαν τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς παρὰ τῶν συμμάχων ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἰονίων. Ὤφειλε νὰ διατηρῆται μέχρι κεραίας τὸ Μαιτλάνδιον σύνταγμα, καὶ οὐδέποτε παράπονον κατ' αὐτοῦ νὰ φανῇ ἐν τῇ Ἰονίῳ νομοθετικῇ συνελεύσει, ἢ ἐν δημοσιογραφίᾳ ἢ καὶ παρ' αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ. Οἱ Ἴονες λοιπὸν νομοθέται καὶ Γερουσιασταὶ καὶ Ἔπαρχοι ἐπὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ ἐκλέγοντο κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ Μαιτλάνδ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων τῇ Ἀγγλικῇ θελήσει, ἢ ἐκ τῶν φοβουμένων τὴν στρατιωτικὴν λόγχην, ἢ ἐκ τῶν δι' ἀμάθειαν καὶ σκιοφοβίαν καὶ φιλομισθίαν πειθηνίως καὶ ταπεινῶς προσυπακουόντων καὶ εἰς αὐτὰς τὰς βλασφημίας καὶ παραβιάσεις τῶν καταχραστῶν τῆς ἐξουσίας. Τὸ καθυποβαλλόμενον εἰς σύσκεψιν καὶ ἔγκρισιν νομοσχέδιον, ἢ ἡ πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἡ παραμικρὰ λέξις τοῦ Ἁρμοστοῦ παρεδέχοντο ἄνευ τινὸς ἀντιρρήσεως, ἢ παρατηρήσεως, ἢ προσθήκης, ἢ ἀφαιρέσεως. Ἐξέφραζον τὸ ναὶ καὶ ὡς ἔχει (come sta) οἱ Βουλευταὶ κατὰ τὴν παραδοχήν των, καὶ ἀείποτε ἐμαρτύροντο τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ὑπόκλισιν πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Διὰ τοῦτο ὑπηκοώτατοι καὶ εὐπειθέστατοι ἐλέγοντο, καὶ περιφρονούμενοι ἐπὶ τὸ σκωπτικώτερον ἐκ τῆς Ἰταλικῆς προσρήσεως κατὰ τὰς ψηφοφορίας τοῦ νομοσχεδίου (come sta) (ὡς ἔχει), κομεστάδες ἐχλευάζοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἁρμοστὴς λοιπὸν Ἄδαμ, ἡ Γερουσία, οἱ νομοθέται καὶ ὅλαι αἱ Ἰόνιοι ἀρχαὶ ἐξύμνουν τὸ Ἰόνιον σύνταγμα ὡς αἴτιον πολιτικῆς ἀναγεννήσεως, δῶρον καὶ πηγὴν πάσης εὐτυχίας εἰς τοὺς Ἴονας, σύνδεσμον αἰώνιον καὶ ἀδιάρρηκτον μεταξὺ ἰσχυροῦ προστάτου καὶ ἀνισχύρου προστατευομένου, πρόσφορον καὶ προαγωγὸν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀναμόρφωσιν τῶν νησιωτῶν, καὶ λυσιτέλειαν καὶ θεραπείαν τῶν δεινοπαθημάτων κατὰ τὰς παρελθούσας κυβερνήσεις. Ἐλάλει ὁ Ἁρμοστὴς πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον.—«Εἴμεθα κατὰ τὴν δευτέραν τακτικὴν σύνοδον τῆς δευτέρας Βουλῆς, ἐποχὴ, ἥτις ὡς ἐγὼ δύναμαι νὰ ὑποστηρίξω, χαρακτηρίζε-

ται οὐ μόνον ὡς ἔχουσα γενικωτέραν τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐκείνης, ἣν προλαβόντως ἀπήλαυσεν αὐτὸ τὸ Κράτος κατὰ τὴν πρόσφατον ἱστορίαν του, ἀλλὰ καὶ ὡς μᾶλλον διακεκριμένον διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐγκλημάτων καὶ τὴν πρόοδον εἰς βελτιώσεις παντοίας φύσεως πλείονας, ὅσων ἀποδεικνύουσι τὰ χρονικὰ τῶν τόπων τούτων, ἐφ' οἰασδήποτε ἄλλης προτέρας ἐποχῆς. Διὸ παρέχεται πραγματικὴ ἀπόδειξις, ὅτι τὸ σύνταγμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἔχετε τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ ζῆτε, διὰ πρακτικὰς ὠφελείας εἶναι θαυμασίως κατάλληλον. Τοῦτο προτιμότατε πρόεδρε, εὐγενέστατοι κύριοι, καθιστᾷ μεταξὺ τοιούτων ἄλλων ἀπόδειξιν, τοῦ πόσον ἐγκάρδιος καὶ διαρκὴς ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Ἰονίου κοινωνίας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἐνδόξου προκατόχου μου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρετή, ἐπιτηδειότης, καὶ φρόνησις παρεσκεύασα ὑμῖν ὅλας ταύτας τὰς ὠφελείας, ὡς ὄργανον τῆς Α. Μ. τοῦ προστάτου Κυριάρχου.»—Ἀπαντῶν δὲ τὸν λόγον του ὁ τότε πρόεδρος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως κόμης Ἀντώνιος Δάνδος, ἔλεγεν.—«Ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀεὶ ἡ πεῖρα διδάσκει ὅτι τὸ ἡμέτερον σύνταγμα τοῦ 1817 κάλλιστα ἐζυγίσθη, καὶ ἐθεμελιώθη καὶ συντελεῖ τοσοῦτον, ὅσον ἀνήκει διὰ τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν περιπτώσεις. Καὶ βεβαίως ἔργον τοσοῦτον σοφόν, πρέπει νὰ προσκαλέσῃ πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν σεβάσμιον μνήμην πρὸς τὸν Αὐθέντην Θωμᾶν Μαιτλάνδ, τὸν ἔνδοξον ὑμῶν προκάτοχον. Παρὰ τοσαύτης στερεᾶς βάσεως καὶ στοιχείων, καὶ παρὰ τῶν διαφόρων συνταγματικῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους, τῶν ἱδρυμένων ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος πολιτικοῦ χάρτου, καὶ διευθυνομένων ὑπὸ τῆς ὡρίμου καὶ ἀρίστης ἐμπειρείας τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος, ὅστις καθ' ὑψηλὸν ἔνταλμα τοῦ Κυριάρχου διεδέχθητε τὸ ἀείμνηστον ἐκεῖνο πρόσωπον, καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου, Ὑμεῖς Μιλόρδε, ἀδιαλείπτως συνειργάσθητε, παρήχθησαν ἐκεῖνοι οἱ ἄξιοι λόγου προβλεπτικοὶ νόμοι, οἵτινες κανονίζουσι τὰ συμφέροντα τούτου τοῦ Κράτους, διευθύνουσι δι' ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἀδιακρίτως, καὶ στερεοῦσι τὴν ἡσυχίαν του. Δι' αὐτῶν δὲ καὶ τῆς ὑμετέρας χειρὸς συντελοῦνται καὶ πραγματοποιοῦνται αἱ Βασιλικαὶ εὐεργεσίαι. Ἡ ἁρμονία ὅλων τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους τούτου συνεισφέρουσι τὰ μέγιστα πρὸς ἐπιτυχίαν ἡμῶν, καὶ ἐθεμελείωσε τὰς βάσεις μιᾶς μελλούσης εὐημερίας καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ἰονίου ἐδάφους».(1)—Ὁ δὲ κύριος δόκτωρ Ἰάκωβος Χαλικιόπουλος Μάντζαρος, ταξιάρχης τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου,

(1) Gazzetta jonia 1827 N.o 480—419,

καὶ πρόεδρος τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου ἠγόρευεν ἐν τῇ συνελεύσει τὰ ἑξῆς.—«Οὐδὲν ἧττον ὅμως, Κύριοι, ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῶν ἀρχῶν, ὃ παρέχει ἡ βασιλεία τοῦ νόμου, πρὸς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ ὑπακοὴ καὶ τὸ κράτος τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ δημόσιον συμφέρον, καὶ τὰ τρία ταῦτα ἀντίκεινται πρὸς πάντα ἰδιαίτερον σκοπὸν, εἰς πᾶσαν ὤθησιν, ἥτις ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς ἰδιωτικῆς ὠφελείας καὶ ἀτομικῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας. Αὗται δὲ αἱ μεγάλαι ἀλήθειαι ἀποδεικνύονται ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐκφράζονται διὰ τῆς γλώσσης τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸν Κυριάρχην, ὅστις ἐπεκαλέσθη ἡμᾶς νὰ διευθύνῃ τὰς συνελεύσεις τῆς ἐπικρατείας ἡμῶν. Διὸ δυνάμεθα, Κύριοι, νὰ καλῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ὅτι μόνος ὁ πατριωτισμὸς ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν, εἰς ἐκείνην τὴν καθαρὰν εἰσυνειδησίαν, εἰς ἐκείνην τὴν εἰλικρίνειαν, μεθ' ὧν ἀφιερώθημεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἡμετέρων ἐντολέων καὶ διαδόχων, εἰς τὴν ὑπουργείαν ἡμῶν. Αὕτη ἡ γλυκεῖα παραμυθία, ἣν δοκιμάζομεν ἡμεῖς, καὶ ὡς δημόσιοι ἄνθρωποι καὶ ὡς πολῖται, καὶ ἧς ἅπαντες οἱ συναισθανθέντες συμμετέχουσιν ἡμῖν, πόσον καλὸν εἶναι τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνηται καὶ νὰ συγκινῆται ὑπὲρ αὐτῆς πᾶς, ὅστις ἔλαβε τὴν τύχην τοῦ νὰ ζῇ κατὰ ταύτας τὰς εὐτυχεῖς ἐποχὰς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ἔνθα τοσοῦτον ἐγγυᾶται ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ προοδεύει ἡ δημόσιος εὐτυχία; Ὡς δὲ εἰλικρινῶς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ Α. Ε. ὁ Ἁρμοστὴς, καὶ ἡμῖν ὑπέμνησεν, αὐτὸ τὸ πολύτιμον ἀγαθὸν, ἐδαψιλεύθη καὶ ἐχορηγήθη ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ Αὐθέντου Θωμᾶ Μαιτλὰνδ, λόρδου μεγάλου Ἁρμοστοῦ τοῦ προκατόχου του, ὅστις ἐφύτευσε τὰς ῥίζας τοῦ καλῶς συστηθέντος συντάγματος, καὶ ἔθετο εἰς ἔργον τὴν ἀρχὴν τῆς εὐτυχίας τοῦ προστατευομένου λαοῦ, τοῦ σφόδρα εὐνοουμένου ὑπὸ μεγάλου Κυριάρχου καὶ Προστάτου. Δεκαετὴς πεῖρα ἀποδεικνύει τὰ ἔργα τῶν δύο βουλευτικῶν περιόδων συντελῆ, τὴν ἁγίαν ἀγάπην τῆς δικαιοσύνης ἐρριζωμένην, τὰ κρύφια πάθη καὶ τὰς οὐτιδανὰς ἰδιοπαθείας ἀπομακρυσμένα, τοὺς δημοσίους καὶ ἰδιωτικοὺς πόρους ἀνθηροὺς καὶ ἀκμαίους ἐπὶ τὸ μέλλον, τὰς φιλοψόγους φωνὰς τῶν δημοσίων συκοφαντῶν ἐψευσμένας καὶ ἠτιμασμένας ἐνώπιον τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας. Ταῦτα δὲ ἅπαντα εἶναι μὲν προϊόντα τοῦ σοφοῦ ἐκείνου πολιτεύματος, ὃ ἵδρυσεν παρ' ἡμῖν ὁ πρῶτος ἡμέτερος Κυβερνήτης, ὅστις μόνον κατ' ἐξαίρεσιν ἠδύνατο νὰ τὸ θεμελιώσῃ καὶ ἰσχύσῃ· ἐκ τούτων δὲ ἐναποφαίνεται πασιδήλως ὅτι μετ' ἐκεῖνον τὸν ἀθάνατον καθιδρυτὴν τοῦ

πολιτεύματος, ὅπως διατηρῆται τὸ συνταγματικὸν οἰκοδόμημα καθ' ὅλην τὴν δύναμίν του, ὑποθάλπηται τὸ δημόσιον πνεῦμα, ὅπως προοδεύῃ ἐπὶ τὰ κρείττω ἡ αὔξουσα εὐημερία, καὶ συντηρῶνται τὰ μέρη τοῦ οἰκοδομήματος κατὰ τάξιν καὶ ἁρμονίαν κατάλληλον πρὸς ὅλα τὰ μέλλοντα ἐπιπρόσθετα ἔργα, ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ οἰκοδομήματος, ἔπρεπε νὰ διαδεχθῇ αὐτὸν εἰς τὴν Ἁρμοστείαν ὁ Αὐθέντης Φριδερῖκος Ἄδαμ, ὁ συνεργάτης καὶ κληρονόμος τῶν ἱερῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, καὶ μαθητεύσας ἐν τῇ σχολῇ τῶν παραδειγμάτων ἐκείνου. Αὐτὸς διεδέχθη τὸ Σύνταγμα, καὶ ἐξοικειοῦται καθ' ὅλα ἐκείνου, ὅστις ἐπτύξησεν αὐτὸ καὶ ἐνεθρόνισεν».

Καὶ τῷ ὄντι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ σύνταγμα τοῦ Μαιτλὰνδ συνεκέντρωσεν ἁπάσας τὰς νομοθετικὰς καὶ ἐκτελεστικὰς ἐξουσίας εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ἀγγλίας παρὰ ταῖς νήσοις. Ἐκ τούτου ἡ ὁριζομένη ἀνεξαρτησία τοῦ Ἰονίου Κράτους παρὰ τῇ συνθήκῃ τοῦ 1815 περιεστέλλετο. Προεβλέπετο ὅμως παρὰ τοῦ ἰδίου συντάγματος, ὅπως οὐδεὶς ποτε μεμφθῇ τὴν Ἀγγλίαν ἕνεκα τῆς περιστολῆς, ἢ ἀντιτείνῃ καὶ ὑποσκάψῃ τὴν μεγάλην ἐκείνην δύναμιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἧς ἀνωτέραν οὐδεὶς τῶν συνταγματικῶν Κυριαρχῶν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν ὑπηκόων. Ἀλλ' ἡ προστάτις Ἀγγλία, ἐνῷ τοσοῦτον ἀπεριορίστως ἐκυβέρνα διὰ τοῦ συντάγματος, προέθετο ἀεὶ σκοπὸν τὴν προαγωγὴν τῆς διανοητικῆς καὶ ὑλικῆς εὐημερίας τῶν Ἰονίων, καὶ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἀμερόληπτον ἐξάσκησιν τῶν νόμων πρὸς διανομὴν δικαιοσύνης, καὶ εὐπάροχον ἀπολαυὴν τῶν δικαιωμάτων ἑκάστου ἀτόμου. Ἐπὶ τούτῳ στιβαρὰ χεὶρ κραταιοῦ Προστάτου μόνη ἠδύνατο νὰ ἐνισχύσῃ τὸ κράτος τῶν νόμων, ὅπως ἐκριζωθῶσιν αἱ ἀπὸ Βενετοκρατίας ἀναφυεῖσαι ῥίζαι δυναστείας ἰσχυροῦ ἄρχοντος καὶ βιαίου πλουτοκράτου ἐπὶ ἄπορον καὶ ἀσθενῆ πολίτην. Τούτου ἡ πίεσις καὶ ἀλαζονεία ἐκείνου εἶχε καταρίψει εἰς βάραθρον ἀθλιότητος καὶ ἀμαθείας. Ἡ ἀπ' αἰώνων αρχοντολογικὴ κλάσις ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ διὰ τὴν πρόοδον πολιτισμοῦ καὶ φώτων τοῦ παρόντος αἰῶνος. Οἱ Γάλλοι δημοκράται εἶχον κατακλονίσει αὐτὴν εἰς τὸ Ἰόνιον ἐλθόντες. Ἀλλ' οἱ Ρῶσσοι ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας, ἐσκόπευσαν πολιτείαν διέπουσαν κατὰ κλάσεις τὸν λαόν, καὶ ἥτις ἤθελε καταστήσει διὰ κοινῆς πολιτικῆς ἀνατροφῆς ἀναλόγως τῆς οἰκείας καταστάσεως ἕκαστον τῶν ἀτόμων εἰς τὸ νὰ συμμετέχῃ ἐκ τῶν προσηκόντων ὠφελημάτων παρὰ τῆς πολιτείας. Ὑπέθαλψαν λοιπὸν τὰς προνομιουχίας τοῦ ἀρχοντολογίου, ὅθεν αἱ ῥίζαι αὐτοῦ ἔκτοτε ἐπὶ

τὰς κατωτέρας κλάσεις διετηροῦντο. Ἐξ ἄλλου μέρους τὸ ἐγχώριον πνεῦμα, δι' οἰκείων θεσμῶν παρ' ἑκάστῃ νήσῳ, ἀπερρόφει οἱονδήποτε χυμὸν γενικότητος νομοθεσία ἤθελε διαδώσῃ, ὅπως ἀναστηθῇ δένδρον εὐθαλὲς καὶ πολύγονον πολιτείας φιλοδικαίου. Διὸ πρὸς στοιχίωσιν τοιαύτης ἔπρεπε νὰ ἐξαλειφθῶσιν ὅλα τὰ συντείνοντα εἰς κραταίωσιν τῆς ἀρχοντολογικῆς ἀτιμωρησίας καὶ προνομιουχίας. Εἰς τοῦτο δὲ ἀπέβλεπον ὅλοι οἱ ἐκδοθέντες κοινοβουλευτικοὶ νόμοι τοῦ Ἰονίου, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῶσιν οἱ νομοθέται αὐτῶν σκιόφοβοι καὶ ἰδιωφελεῖς. Ναὶ μὲν οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἀντίρρησις ἢ παρατήρησις εἰς τὰ νομοθετούμενα· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ νομοθετούμενα ἐσκόπευον πάντοτε τὸ κοινὸν ὄφελος πρὸς ἐξάλειψιν τῆς διαφθορᾶς, πρὸς ἐπίτευξιν πολιτικῆς ἀρετῆς, πρὸς προαγωγὴν εὐτυχοῦς μέλλοντος. Θετικὸς ὁ Ἄγγλος ἀεὶ εἰς ἐργασίας, καὶ προβλεπτικὸς εἰς κερδοσκοπίας, καὶ οὐδέποτε παραφερόμενος εἰς φαντασμηγόρους οὐτοπίας, εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς γῆς τὸν πόδα αὐτοῦ ἔθετεν, ἔσπευσε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ἀρχομένων λαῶν, καὶ νὰ γεύσῃ αὐτοὺς τὰ καλὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἣν πρεσβεύει πᾶν πολιτισμένον Εὐρωπαϊκὸν ἔθνος, ἐφήρμωσεν ἡ Ἀγγλικὴ ἐξουσία, λαβοῦσα ὑπὸ κηδεμονίαν τὸ Ἰόνιον. Καὶ ἔστω πρὸς τιμὴν τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἡ προστασία αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑπτάνησον οὐδέποτε διεκώλυσε πᾶν ὅ,τι ἐπρόκειτο πρὸς εὐημερίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν Ἰονίων καὶ ἀπομάκρυνσιν τῶν δεινῶν, ὅσα πεπαλαιωμέναι προλήψεις καὶ διαφθορὰ ἐπὶ παρελθουσῶν κυβερνήσεων εἶχον ἐγκαταλείψει εἰς τὸ Ἰόνιον.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Προστασίας, σοφοὶ νόμοι ὑπὸ ἰσχυρὰν ἐξουσίαν Ἁρμοστῶν, τοποτηρητῶν καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος ὑπαλλήλων ἐξησκοῦντο πρὸς διατήρησιν τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας οἱουδήποτε πολίτου, πολιτικὴν ἡσυχίαν, ἀπόλαυσιν ἰδιοκτησίας, εὐπαροχίαν τῶν μέσων τῆς ἀναπτύξεως τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, ἐλευθερίαν ἐμπορίου καὶ ναυτιλίας, ἀμερόληπτον ἐξάσκησιν τῆς δικαιοσύνης, καὶ διάδοσιν τῶν φώτων καὶ λαμπρότητα τῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἀρχοντολόγιον κατεστράφη, αἱ κατώτεραι τάξεις τῆς κοινωνίας ἀνεκουφίζοντο ἐκ τῆς ἀθλιότητος, ἡ πίεσις δυναστείας ἀφῃρέθη, καὶ οἱ τῶν ἰδιωτῶν εὐπαιδαγωγηθέντες ἀπήλαυον ἴσων πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐπαγγελμάτων. Ἐντεῦθεν τὸ ἐμπόριον ἤκμαζεν, ἡ ναυτιλία προήγετο, ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς πλοῦτος ἐν γένει ἐπηύξανε, καὶ ἡ γεωργία εὐδοκίμει. Πανεπιστήμιον καὶ σχολεῖα κατεστήθησαν, καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑπτανήσου εὐφημίζετο καὶ ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Πα-

τριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἡ καλλιώτερον ὀργανισμένη ἄλλης ἐκκλησίας ὑπὸ ὀρθόδοξον Κράτος. Ἀδρῶς μισθούμενοι δικασταὶ καὶ ὑπάλληλοι, καὶ κατὰ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν μὲ ἀνάλογον σύνταξιν ἀμοιβόμενοι ἀπέφευγον, τὰς καταχρήσεις, ἐξασκοῦντες δικαιοσύνην. Αὐστηρῶς κατεδιώκετο καὶ ἐτιμωρεῖτο ὁ δωροδοκηθεὶς ὑπάλληλος, δικαστὴς ἢ οἱοσδήποτε δημόσιος λειτουργὸς, ὅστις ἤθελεν ἁπλώσει χεῖρα εἰς τυχυρὰ, ἢ ἄλλας ἀθεμίτους ἀμοιβὰς, ἵνα παραβιάσῃ τὸν νόμον καὶ ἀδικηθῇ ὁ πολίτης κατὰ δικαιώματα. Ἐφυλακίζετο καὶ ἐστερεῖτο τῆς φερεγγείου περιουσίας ὁ καταχραστὴς τοῦ δημοσίου πλούτου, ἢ ὁ ἐμπορευόμενος καὶ ἰδιωφελούμενος τὰ δημόσια ἐργολάβος, καὶ ὁ ἐπιτετραμμένος χρηματικὰς ἢ κτηματικὰς διαχειρήσεις. Οἱ φόροι οἱ τελωνειακοὶ καὶ ἀστυκοὶ, ἔμεσοι ἀεὶ, οὐδέποτε εἰς ἐνοικιαστὰς παρεχωροῦντο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἀμέσως συλλεγόμενοι, ἀπήλαττον τοὺς φορολογουμένους πάσης δυσαρεσκείας κατὰ τὰ τέλη. Ὁ παρεκτρεπόμενος τῶν καθηκόντων ὑπάλληλος, βιάζων, κακοποιῶν, ἀδικῶν, ἢ ἄλλως πῶς διαφθείρων τὸν αἰτούμενον τι ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀπεβάλλετο τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἀπεζημίωνε τὸν ἀδικηθέντα διὰ χρηματικὰς παραβιάσεις. Παντοῦ τιμιότης, ἀδιαφθορία, σεβασμὸς, καὶ ἀξιοπρέπεια παρὰ τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ ἀπῃτεῖτο ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἱκανότης δὲ πρὸ πάντων, δοκιμασία καὶ πεῖρα ἀνεδείκνυεν αὐτὸν χρησιμώτατον πρὸς ἰδιώτην καὶ δημόσιον. Ἐπὶ τούτῳ ὡς δικασταὶ, τελωνάρχαι, ὑγειονόμοι, ἀστυνόμοι, τμηματάρχαι, γραμματεῖς ἔπρεπε κατὰ νόμον νὰ ἐκλαμβάνωνται ἐκ τῶν ἱκανωτέρων καὶ ἀδιαφθορωτέρων Ἰονίων. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀναιρέσωμεν, ὅτι πολλάκις χαριζόμενοι οἱ προϊστάμενοι εἰς ἰσχυρὸν τῆς ἡμέρας, εἰς φιλίας καὶ σχέσεις καὶ συστάσεις παρώθουν τοὺς χρησίμους τῶν Ἰονίων, καὶ ἀπένεμον ἀρχὰς καὶ ἐπαγγέλματα εἰς ἀνικάνους ἢ ἀπείρους συμπολίτας καὶ ἀλλοφύλους. Ἀλλὰ μόλις κατεκραύγαζε δημοσιογραφία καὶ ἡ ἐλευθέρα νομοθετικὴ βουλὴ, εὐθὺς περιεστέλλοντο οἱ διέποντες. Καὶ ἡ μὲν εὐθύτης ἐπανῆλθε, καὶ ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος διεκρίθη. Τοιοῦτον ἦν ἐν γένει τὸ πνεῦμα ὅλων τῶν προβουλευμάτων καὶ ψηφισμάτων, ἃ ἡ μὲν νομοθετικὴ συνέλευσις ἐψήφιζεν, ἡ δὲ Γερουσία παρεδέχετο, καὶ ὁ Ἁρμοστὴς ἐπεδοκίμαζε.

Διὰ ταῦτα προήγετο ἡ εὐημερία τῶν Ἰονίων· καὶ πολλοὶ ξένοι καὶ ὁμογενεῖς, τοσαύτην ἀσφάλειαν ἀτομικὴν καὶ περιουσίας καὶ συμφερόντων εὑρίσκοντες παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει, ὅ-

σημέραι ἐπολιτογραφοῦντο, καὶ παρείχοντο αὐτοῖς ὅλα τὰ πο-
λιτικὰ δικαιώματα, ἐὰν εἶχον τὰ ἀπαιτούμενα παρὰ τοῦ νόμου
προσόντα. Αἱ τρεῖς πρῶται Βουλαὶ τοῦ Ἰονίου διευθύνθησαν ὑ-
πὸ μὲν τοῦ Μαιτλὰνδ ἡ πρώτη, αἱ δὲ δύο δεύτεραι ὑπὸ ἐπιστα-
σίαν τοῦ Ἄδαμ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν δευτέραν πρόεδρος τῆς Γε-
ρουσίας ἀνηγορεύθη ὁ Κεφαλλὴν Μαρῖνος Βέγιας (1823) κατὰ
δὲ τὴν τρίτην ὁ Ζακύνθιος Δημήτριος Φωσκάρδης (1828). Ἅ-
πασαι δὲ εἰργάσθησαν εἰς ἔκδοσιν νόμων, πρὸς διοργάνωσιν ὅλων
τῶν κλάδων τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἀτομικὴν ἀσφά-
λειαν τοῦ πολίτου καὶ τῶν συμφερόντων τῆς πεμιουσίας, τὴν
διακόσμησιν τῶν νήσων καὶ πόλεων, τὴν πρόοδον τῆς γεωρ-
γίας τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας, τὴν λαμ-
πρότητα τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐκπαιδευτηρίων, καὶ
τὴν τακτοποίησιν καὶ βελτίωσιν κατ' ἠθικὴν καὶ εὐζωΐαν πά-
σης τάξεως τῆς κοινωνίας. Διοικητικὴ ἀστυνομία διωργανίσθη
διαιρουμένη εἰς ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικήν. Ἐξουσιοδοτεῖτο δὲ
αὐτη, οὐ μόνον νὰ ἐνεργῇ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν παντὸς νόμου καὶ
ποινῆς παρὰ δικαστηρίων καὶ ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ προλαμβά-
νῃ τὸ ἀδίκημα, καὶ ἀνακαλύπτῃ αὐτὸ πραττόμενον λαθραίως
Διὸ αὐτη συνελάμβανε τὸν ταραξίαν, ἐξετέλει ἐρεύνας κατ' οἷ-
κον, κατεδίωκε τὸν φυγόδικον καὶ ὁπλοφόρον, ὅστις αὐστηρῶς
ἐτιμωρεῖτο. Ἐπεμελεῖτο τῆς εὐταξίας καὶ ἠθικῆς, ἐπιστατοῦσα
τῶν καφφενείων, οἰνοπωλείων καὶ πάσης συναθροίσεως διὰ δια-
σκέδασιν, καὶ ἔχουσα ὑπευθύνους τοὺς ἀρχηγοὺς παντὸς τοιούτου
καταστήματος διὰ τὰς ἐνταῦθα γεννησομένας ἀταξίας. Ἐφώρευ
τῆς ὁπλοφορίας πρὸς ἰδιώτας, οἵτινες, ὡς πρόσωπα χρηστοήθη
αὐτοὶ μόνοι ἠδύναντο νὰ ὁπλοφορῶσιν ἀστυνομικῇ ἀδείᾳ ἐπὶ
μηνιαίας πληρωμῆς, ὡς ὥριζεν ὁ κανονισμὸς τῆς ὁπλοφορίας
Ἐξουσιοδοτεῖτο νὰ κατακρατῇ, φυλακίζῃ καὶ ὑπερορίζῃ τῆς γεν-
νεθλιακῆς νήσου τοὺς φαυλοβίους, καὶ ὑπόπτους ἐγκλήματ..
κατ' ἔγκρισιν τοῦ τοποτηρητοῦ. Ναὶ μὲν αὐστηρῶς ἔπραττεν
ἀλλὰ καὶ ἡ αὐστηρότης αὐτὴ πολλάκις ἐφάνη χρήσιμος εἰς πε-
ριστάσεις κακουργημάτων, καὶ εἰς ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας μ..
ὅλας τὰς κατασκοπίας αὐτῆς καὶ φόβητρα κατὰ φαυλοβίων,
οὐδέποτε ἐφηρμόζοντο ἐπὶ τῶν φιλησύχων πολιτῶν. Πολλάκ..
μὲν κατεχράσθησαν δι' ἰδιοπάθειαν οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλ..
πράττοντες τὰ ἐναντία τῶν νενομισμένων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ α..
τῶν ἐτιμωρήθησαν. Ἐντὸς δὲ 24 ὡρῶν ὁ συλληφθεὶς παρὰ τ..
ἐξουσίας ὤφειλε νὰ μάθῃ παρὰ τῆς καταλλήλου ἀρχῆς τὸ α..
τιον τῆς συλλήψεως, καὶ ἀκολούθως δικασθῇ. Αἱ εἰρκταὶ κα..

πεβάλλοντο τῷ ἀστυνόμῳ, ὁ δὲ δεσμοφύλαξ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς, ἐὰν ἐφυλάκιζε πολίτην ἄνευ ἐντάλματος τῆς καταλλήλου ἀρχῆς. Ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία, δύναμις ὑπέρογγος τοῦ Κράτους, ἐξησκεῖτο μόνον ὑπὸ τῶν Ἁρμοστῶν καὶ τοποτηρητῶν. Αἱ παρεκτροπαὶ αὐτῆς καὶ ἡ ἔλλειψις κανονισμοῦ αὐτῆς διορίζοντος περιστολὴν καὶ χρόνον τοσούτου αὐθαιρέτου ἐξουσίας, ἥτις κατέστρεφεν ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἀπροσδοκήτως ἄτομον καὶ ἰδιοκτησίαν τοῦ πολίτου, ἀπετέλεσαν αὐτὴν ἀφόρητον. Καὶ πολλάκις βουλευταί, δημοσιογραφία καὶ λαὸς ἐγόγγυσαν, καὶ τὴν περιστολὴν καὶ κατάργησιν ἐζήτησαν, ἀλλ' οὐδὲν κατωρθώθη· διότι οἱ μὲν Ἁρμοσταὶ δυσαρέστως ἤθελον νὰ παραχωρήσωσι μικρὸν ἢ μέγα τοσαύτης ἀπεράντου δυνάμεως, βουλευταὶ δέ τινες ἐφώναζον διὰ μόνην δημοκοπίαν. Χωροφυλακὴ Ἰονικὴ ἐξ ἀνδρῶν στρατιωτικῶς ὀργανισθέντων καὶ πειθαρχουμένων, ἦν τὸ ὄργανον τῶν δύο τούτων ἀστυνομικῶν ἀρχῶν.

Δικονομία τακτικὴ καὶ εὐάρμοστος διωργάνιζε τὴν πορείαν τῶν δικαστηρίων. Ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑκάστης νήσου ἦν εἰρηνοδικεῖον, πρωτοδικεῖον καὶ ἐφετεῖον (κατὰ τὸν πρῶτον διοργανισμόν), πταισματοδικεῖον καὶ κακουργοδικεῖον. Ἐν δὲ τῇ Κερκύρᾳ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους καθιδρύθη τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον τῆς δικαιοσύνης, δικάζον οὐ μόνον παρατυπίας γενομένης ἀποφάσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ οὐσιώδη τῆς δίκης ἄλλων δικαστηρίων. Τὰ δικαστήρια ἔπρεπε νὰ ἀποφασίζωσι, γενομένης δίκης ἐπὶ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ἀποδεικνυομένων ὑπὸ μαρτύρων καὶ ἐγγράφων, καὶ ἀναπτυσσομένης ἐν συζητήσει ὑπὸ δικηγόρων. Οἱ δικασταί, ὧν ἡ ἀνεξαρτησία ἠσφαλίζετο παρὰ τῆς κυβερνήσεως δι' ἁδρᾶς μισθοδοσίας καὶ ἐξασκήσεως τοῦ δικάζειν εἰς μὴ γενεθλιακὰς νήσους, ὅπως μὴ ἐπηρεάζωνται εἴτε ἐκ συγγενῶν ἢ οἰκείων, ὤφειλον νὰ ἐκδίδωσιν ἀποφάσεις ἐγγράφους καὶ δικαιολογημένας. (1) Ἅπαντα δὲ τὰ δικόγραφα ἐνιαυσίως ἔπρεπε

(1) Λέγεται ὅτι ἀφορμὴν ἔδωκεν εἰς τὸ νὰ διορίζωνται δικασταὶ ἑτερόχθονες ἑκάστης νήσου τὸ ἑξῆς. Ἐν Κεφαλληνίᾳ δύω πρωτοδίκαι Πινιατόρος καὶ Δέτσιμας ἐδανείζοντο τὴν δικαιοσύνην συναλλήλως πρὸς ἰδιωφέλειαν. Ὁ Πινιατόρος ποτὲ χρειαζόμενος νὰ φυλακίσῃ ἕναν ὀφειλέτην του, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κρίνῃ αὐτὸς παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς ἀντικαταστάτην τῆς δικαστικῆς ἕδρας του τὸν ἄλλον. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν συνεφώνησε μετὰ τοῦ Δέτσιμα εἰς φυλάκισιν τοῦ ὀφειλέτου τοῦ Πινιατόρου. Διὸ ὁ Πινιατόρος ἠλάττωσε τὸ ποσὸν τῆς ὀφειλῆς, καὶ ἔφερεν εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ δικάσῃ μόνος ὁ Δέτσιμας, ὅστις, καὶ ἐφυλάκισε τὸν ὀφειλέτην

νὰ φυλάττωνται εἰς τὸ ἐγχώριον ἀρχειοφυλακεῖον. Οὐδεὶς τῶν ἐν τέλει καὶ οὐδεμία ἀνωτέρα ἀρχὴ ἠδύνατο νὰ μετατρέψη, ἢ ἀλλοιώση τὰς ἐκδιδομένας δικαστικὰς ἀποφάσεις καὶ κυρωθείσας ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου. Ὁ καταδικασθεὶς ἔπρεπε νὰ ἐκπεραιώση τὴν ποινήν του εἰς τὸν κατὰ νόμον ὡρισμένον ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τόπον. Τοῦτον δὲ νὰ ἀποφυλακίση, ἢ ἀπολύση, ἢ μετριάση τὴν ποινὴν οὐδεὶς ἰσχυρὸς εἴτε Ἄγγλος, εἴτε Ἰόνιος ἠδύνατο· διότι τὸ τοιοῦτον ἐνομίζετο ὡς ἐμψύχωσις τῶν βουλομένων νὰ κακοποιῶσι καὶ ἀδικῶσι. Μόνον τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος τοῦ καταδικαζομένου εἰς θάνατον εἶχεν ἡ Γερουσία, καὶ τοῦ ἀπολύειν δέσμιον βελτιωθέντα εἰς διεξαγωγὴν τῆς ποινῆς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα· ἀλλὰ καὶ τοῦτο σπανίως καὶ πρὸς ὀλιγίστους ἐτελεῖτο. Κατηργήθη διὰ νόμου ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας τοῦ καταδικαζομένου. Τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἦσαν εἰς βάρος τοῦ ἡττωμένου τὴν δίκην. Ὁ δὲ πένης ἐπὶ ἀποδεικτικῷ πενίας, οὐ μόνον ἀπηλάσσετο τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, ἀλλὰ καὶ δικηγόρον ἀμισθὶ ἐλάμβανε παρὰ τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὅλα τὰ ἐξόδικα δωρεὰν ἐξησκεῖτο. Ὁ ἄπορος ὀφειλέτης φυλακισθείς, ἕως οὗ ἀποτίση τὴν ὀφειλὴν κατὰ νόμον, ἐτρέφετο ὑπὸ τοῦ φυλακίσαντος αὐτὸν δανειστοῦ ἢ τῆς ἀρχῆς, ἥτις συνελάμβανεν αὐτόν. Ἐπὶ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ κατηρτίσθη ἐπιτροπή, ἧς μέλη ἦσαν οἱ δικηγόροι Ἰάκωβος Χαλικιόπουλος Μάντσαρος Κερκυραῖος, Διονύσιος Φλαμπουριάρης Ζακύνθιος, Φωκᾶς Κοσμετάτος Κεφαλλήν, Ἄγγελος Κόνταρης Λευκάδιος, Πασχάλιος Καροῦσος γραμματεὺς καὶ καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ὁ Ἄγγλος τμηματάρχης τῆς Γερουσίας, ἵν[α]

τοῦ Πινιατόρου. Ἀναφορὰν τοῦ φυλακισθέντος λαβὼν εἰς χεῖρας ὁ τό[τε] Ἄγγλος τοποτηρητὴς Νάπιερ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὁ εἶτα διαβοηθεὶς ἐπὶ ἀρ[χι]στρατηγίᾳ εἰς Ἰνδίας, πράττων διὰ πάσης ἰσχύος ἐν Κεφαλληνίᾳ κ[αὶ] ὑπὲρ Ἁρμοστήν, ἀπέβαλεν ἀμφοτέρους τοὺς δικαστάς, καὶ ἐφυλάκισ[ε] ἰδίως δὲ τὸν Πινιατόρον κατεδίκασεν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης. Τότε ὁ Ἁ[ρ]μοστὴς Ἄδαμ μαθὼν τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ Νάπιερ, διέταξε τὴν ἐκφ[υ]λάκισιν τῶν δικαστῶν ὡς αὐθαίρετον ἐκ τῶν συνήθων τοῦ Νάπιερ. Ἀλ[λ]' ὁ Νάπιερ παροξυνθεὶς ἔγραφεν αὐτῷ τὰ ἑξῆς· «ἐγὼ ὄχι μόνον ἔπρε[πε] »νὰ τοὺς φυλακίσω, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς φουρκίσω καὶ κρεμάσω τὰ σώμα[τά] »των ἀπὸ τὰ δένδρα πρὸς παραδειγματισμὸν κακῶν δικαστῶν». Ἡ Γε[ρου]σία λοιπὸν πρὸς διόρθωσιν τοιούτων καταχρήσεων, κατ' εἰσήγη[σιν] τοῦ Ἁρμοστοῦ διέταξε νὰ γίνωνται τοῦ λοιποῦ οἱ δικασταὶ ἑτερόχθονες [ἑ]κάστης νήσου. Τοῦτο ἐκύρωσεν ὁ Ἁρμοστὴς καὶ ἡ Βουλή.

συντάξωσι τοὺς κατὰ τὸ σύνταγμα κώδηκας ἀστικὸν, ἐμπορικὸν καὶ ποινικόν. Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ἀεὶ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, τὴν διατήρησιν τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, τοὺς προεκδοθέντας κανονισμοὺς, καὶ τὰς ὁδηγίας πάσης συνετῆς καὶ ὀρθῆς ἐν ἰσχύει νομοθεσίας ἐγχωρίου καὶ ξένης. Καὶ τὸν μὲν ποινικὸν ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ μετὰ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου ἠρεύνησεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετετέθη κυβερνήτης εἰς Ἰνδίας, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Νούγεντ ἔθεσε προσωρινῶς εἰς ἐκτέλεσιν, ὡς καὶ τὴν ποινικὴν δικονομίαν. Βάσις δὲ τοῦ ποινικοῦ κώδηκος παρὰ τῆς νομομαθοῦς ἐπιτροπῆς ἐτέθη ὁ Ναπολεόντιος. Ἐκανονίσθη καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαδικασία περὶ διαζυγίων, καὶ ὡρίσθη ἡ διεξαγωγὴ τῆς δίκης διὰ μαρτύρων καὶ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ὑπὸ δικηγόρων, καὶ συμβουλῆς κανονικοῦ συνηγόρου. Ἐφεσιβάλλετο ἡ ἀπόφασις εἰς τὸν ἔξαρχον τῆς Ἰονίου ἐκκλησίας. Μέχρι δὲ συντελεσθῶσιν οἱ κώδηκες, οἱ δικασταὶ ἐδίκαζον κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα θεσμὰ τῆς Βενετίας (statuta), καὶ τὰ ἐν γένει περὶ ποινῶν ὡρισμένα τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ἤκουον δὲ καὶ τὰς γνώμας τῶν μεγάλων νομομαθῶν καὶ ὑπομνηματιστῶν τοῦ δικαίου. Θανατικὴ ποινὴ ὑπεβάλλετο εἰς φονεῖς, λῃστὰς καὶ παραβάτας τῶν ὑγειονομικῶν διατάξεων, ἐπικρατοῦντος λοιμοῦ. Τὰ ἐγκλήματα τοῦ Κράτους ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου εἰς ἐκτενῆ καὶ ὁλομελῆ συνεδρίασιν αὐτοῦ συγκροτουμένου.

Διωργανίσθησαν τὰ ὑγειονομεῖα λοιμοκαθαρτήρια, λιμεναρχεῖα καὶ ταχυδρομεῖα. Ὡρίσθησαν ὑγειονόμοι καὶ ὑγειονομοφυλακεῖα καθ' ὡρισμένας τοποθεσίας ὅρμων, καὶ φυλακτήρια τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν νήσων. Κατηργήθησαν δὲ τὰ μονοπωλεῖα καὶ ὅλαι αἱ συνήθεις δεκατεῖαι. Τὸ ἅλας καὶ ἡ πυρίτις ἐπεφυλάχθη καθ' ὅλας τὰς νήσους διὰ μονοπωλεῖον. Εἰς δὲ τὴν Κέρκυραν διὰ προφύλαξιν σιτοδείας καὶ αἰσχροκερδείας ἠγοράζετο σῖτος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Αὐτὸν ἐπώλει ἡ κυβέρνησις πρὸς τοὺς χωρικοὺς καὶ πολίτας, τῇ προσθέσει μόνον 10 τοῖς 100 λόγῳ ἐξόδων καὶ ἐνοικίων. Διωρίσθησαν τὰ Ἰονικὰ νέα σταθμὰ καὶ μέτρα βάρους ὑγρῶν καὶ μήκους. Τὸ νόμισμα τὸ Ἰονικὸν ὑπελογίζετο κατὰ σύγκρισιν τοῦ Ἀγγλικοῦ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ, τὸ δὲ τρίπενον ἦν τὸ μόνον ἀργυροῦν Ἰονικόν. Ἔφερε δὲ ὁ Ἰόνιος ὀβολὸς χάλκινος ἐξ ἑνὸς λέοντος σύμβολον τοῦ Ἰονίου, καὶ ἐξ ἄλλου γυναῖκα κρατοῦσαν τὸν Βρεττανικὸν Θηραιόν. Τελωνεῖα ἐκανονίσθησαν κατὰ σύστημα διπλογραφίας ἐμπορικῆς μὲ τακτικὰ βιβλία τελῶν, εἰσπράξεων καὶ ἐξόδων καὶ πάσης δοσοληψίας. Ἐξηκριβοῦντο αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ ἐξαγωγαὶ διὰ τῶν ἐλεγκτηρίων

τῶν πραγματειῶν, καὶ ὡρίσθησαν δασμολόγιον καὶ πίνακες τῶν τελουμένων εἰδῶν. Ἀπηλάττετο παντὸς ἄλλου φόρου τὸ εἶδος τὸ φορολογηθὲν ἔν τινι νήσῳ, καὶ εἶτα ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλην διὰ πώλησιν μετακομιζόμενον. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐλαίου ὡρίσθη δασμὸς 18 τοῖς 100 ἀντὶ τῶν 2 ταλλήρων τέλους ἀνὰ πᾶν βαρέλιον. Διωργανίσθη δὲ καὶ τὸ μετακομιστικὸν τέλος δι' εἴδη, ἅτινα ἐναπετίθεντο εἴς τινα νῆσον, ἕως οὗ λάχωσι πωλήσεως ἐν αὐτῇ, ἢ μετακομισθῶσιν εἰς ἄλλην. Ἐργολαβίαι δὲ τελῶν καὶ φόρων, καὶ αἱ συνειθισμέναι ἕως τότε πωλήσεις τελωνείων καὶ ἄλλων δημοσίων προσόδων ἀπηγορεύθησαν. Αὐστηρῶς ἐτιμωρεῖτο καὶ τὸ λαθρεμπόριον, καὶ ἐβραβεύετο ὁ ἀνακαλύψας καὶ καταμηνύσας λαθρεμπόρευμα μὲ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ δημευομένου λαθρεμπορεύματος. Ὁ Τελωνάρχης, ὁ Ταμίας καὶ πᾶς διαχειριστὴς δημοσίων χρημάτων ἢ προσόδων, καὶ ἀναδεχόμενος ἐργολαβίαν, ὤφειλον νὰ θέτωσιν ἀνάλογον ἐγγύησιν ἐπὶ ποσοῦ χρημάτων, δι' ὑπεγγείων κτημάτων, ἀναλόγου τοῦ συναθροιζομένου ἢ διαχειριζομένου κεφαλαίου. Ἕκαστος τῶν διαχειριζομένων δημοσίας προσόδους, καὶ πᾶς εἰσπράκτωρ ἢ εἰδικὸς ταμίας τὰ εἰσπραχθέντα ἀνὰ ἑκάστην ἑβδομάδα ἀμέσως ἔπρεπε νὰ παρακαταθέτῃ εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον ἑκάστης νήσου. Ὁ δὲ ταμίας αὐτοῦ ποιῶν τὸ γενικὸν ἄθροισμα τῶν ταμιευομένων ἕως τῆς τελευταίας τοῦ μηνός, ἀφοῦ ἤθελε λάβῃ ἐνυπογράφους τὰς καταστάσεις εἰσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ τελευτῶντος μηνὸς παρὰ τῶν ἀπαιτουμένων ἀρχῶν, ὤφειλε νὰ πληρώσῃ ὅλους τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπαλλήλων κατὰ τὸ ὡρισμένον μισθολόγιον τῆς Γερουσίας, καὶ πᾶσαν δαπάνην εἰς ἔργα καὶ ἀνάγκας τοῦ τόπου. Τὸ περίσσευμα τῶν ἐναποταμιευθέντων, ἀφοῦ ἔδιδε λογαριασμὸν ὁ Ταμίας ἐπὶ παντὸς ποσοῦ εἰσπραχθέντος ἀποταμιευθέντος καὶ ἐξοδευθέντος, ἔπεμπεν εἰς τὸ γενικὸν θησαυροφυλάκειον τοῦ Κράτους ἐν Κερκύρᾳ, πρὸς χρῆσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους. Αὐστηρῶς δὲ ἐτιμωρεῖτο ὁ Ταμίας, ὅστις ἤθελε κρατήσει τὸν μισθὸν ὑπαλλήλου κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ μηνός, καὶ ὅστις τῶν εἰσπρακτόρων ἢ τελωναρχῶν ἢ ταμιῶν ἤθελεν ὑπεξαιρέσῃ χρήματα διαχειριζόμενα ὑπ' αὐτοῦ, ἢ κατακρατήσει τὸ ἐλάχιστον ἐπὶ μισθοδοσίᾳ ἑαυτοῦ καὶ ὑπαλλήλων. Ἐὰν δὲ τὰ εἰσπραττόμενα ἔν τινι νήσῳ μὴ ἐξήρκουν πρὸς τὰς ἀπαντωμένας δαπάνας μηνός τινος, τότε ὤφειλεν ὁ ταμίας τῆς νήσου ἐκείνης νὰ στραφῇ πρὸς τὸν γενικὸν θησαυροφύλακα τοῦ Κράτους, καὶ οὗτος ἀδείᾳ τῆς Γερουσίας νὰ στείλῃ τὸ προσαιτούμενον συμπλήρωμα τῆς ἐλλειπούσης μηνιαίας δαπάνης. Ὅλα δὲ τὰ ἀπαντώμενα ἔξοδα καὶ ἔσοδα καθυπεβάλλοντο εἰς

ἐπιδοκιμασίαν· τοῦ γενικοῦ ἐλεγκτηρίου. Αὐτὸ δὲ πρὸς ἐξακρίβωσιν παντὸς λογαριασμοῦ ἐπέστελλεν ἀνὰ τριμηνίαν τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴν, ὅστις μεταβαίνων ἐκ νήσου εἰς νῆσον, ἐξήλεγχε τὰ βιβλία τῶν εἰσπράξεων, καὶ δαπανηθέντων παντὸς διοικητικοῦ κλάδου, καὶ αὐτῶν τῶν ἐγχωρίων καταστημάτων, οἷον ἐνεχυριαστηρίου, ὀρφανοτροφείου, ὑποθηκοφυλακείου, σιτοθηκῶν κ. τ. λ. Τοσοῦτο τακτικῶς ἀδιαφθόρως καὶ προβλεπτικῶς ὁ τελωνειακὸς καὶ ταμιευτικὸς νόμος ἐνηργεῖτο ὥστε, ἐνῷ πολυτελεστάτη καὶ πολυάριθμος ἦν ἡ ὑπαλληλία, καὶ αἱ δαπάναι δι' οἰκοδομὰς καταστήματα καὶ διακοσμήσεις τῶν πόλεων ὑπέρογγοι, καὶ τὰ τακτικὰ καὶ ἔκτακτα ἔξοδα ὑπερεπλεόναζον, τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα ἐπερίσσευεν. Κατὰ δὲ τὰ 1826 ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ ἐξήγγειλε πρὸς τὴν βουλὴν ὅτι 96, 966 λίραι στερλῖναι ἐναπέμενον ἐν τῷ γενικῷ ταμείῳ εἰς περίσσευμα. (1) Οὐδέποτε δὲ παράδειγμα ἔχομεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Προστασίας, ὑπάλληλος τῆς Κυβερνήσεως νὰ καθυστερῆται τοῦ μισθοῦ του, ἢ ἐργολάβος νὰ ζημιωθῇ τὰς παραλαβὰς τοῦ δημοσίου, συνταξιοῦχος ἢ ἄλλος τὶς δημόσιος, ἔχων νὰ λάβῃ ὀφειλὰς παρὰ τῆς κυβερνήσεως, νὰ στερῆται τὸ ἑαυτῷ προσοφειλόμενον ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Κατέστη δὲ καὶ ἐγχώριον ταμεῖον, καὶ φόροι ὡρίσθησαν δι' αὐτὸ ἐκ τῶν προϊόντων ἑκάστης νήσου, καὶ τῶν εἰσερχομένων τροφίμων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, οἷα κτήνη, βόας καὶ πρόβατα, ἐνοικιάσεις ἁλατοπηγίων, πρόστιμα ὑπ' ἀγορανόμου καὶ ἄλλων δημοσυμβούλων, εἰσοδήματα μοναστηριακῶν καὶ κτημάτων δημοσίων, καὶ τὸ 1[7 τοῦ τέλους τῶν εἰσαγομένων πραγματειῶν καὶ βιομηχανίας ἐγχωρίου, ἀγγειοποιΐας, ὑφασμάτων, σαπωνίου, σταφίδος καὶ ἐλαίου διὰ λιμενικά. Τὰ εἰσπραττόμενα ἐν τῷ ἐγχωρίῳ ταμείῳ ἐχρησίμευον εἰς δαπάνας δημοσίων οἰκοδομῶν, ὁδοποιΐας, καταστημάτων ὀρφανοτροφείων πτωχοκομείων καὶ εἱρκτῶν, λιμένων, προκυμαιῶν, καὶ τῶν μισθῶν τῶν ἐγχωρίων ἀξιωματικῶν ἢ δημοσυμβούλων γραφείου ἐπισκοπείου· καὶ ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας. Κανὼν δὲ ἀεὶ ἐπεκράτει, καὶ ὡς ἀπόφθεγμα εἶχεν ὁ νόμος, ὅτι ὁ ὀφείλων ἢ ἔχων νὰ λάβῃ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἔπρεπεν ἄνευ προθεσμίας ἢ ἀναβολῆς νὰ ἐκπεραιώσῃ τὴν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως δοσοληψίαν του.

Διοργανώθησαν τὰ ἐπαρχεῖα καὶ τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια καὶ δημοσυμβούλια. Αὐτὰ συνέκειντο ἐκ πέντε μελῶν, ὧν πρ...

(1) Gazzetta jonia 8 Marzo 1827.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

έδρευεν ὁ Ἔπαρχος. Ἕκαστον μέλος ἦν ἐπιτετραμμένον κατ' ἰδίαν καθήκοντα διακοσμήσεως (polizia civile), ἀγορανομίας, ἐμπορίου, δημοσίου παιδείας, βιομηχανίας, ἠθικῆς καὶ οἰκοδομητικῆς. Κανονισμοὶ ἐγχώριοι ὥρισαν τὴν διεύθυνσιν ἑκάστου κλάδου. Καθ' ὅλας δὲ τὰς νήσους κατεσκευάσθησαν μεγάλαι καὶ ἐκτεταμέναι ὁδοί, ᾠκοδομήθησαν τελωνεῖα, δικαστήρια, ὑγειονομεῖα, λοιμοκαθαρτήρια, ὀρφανοτροφεῖα, δημόσιαι ἀγοραί, Ἐπαρχεῖα, ἀρχειοφυλακεῖα. Ἐπεχειρίσθη διώρυξ θαλάσσιος καὶ προκυμαία ἐν Λευκάδι, καὶ λιμὴν ἐν Ζακύνθῳ. Ἐκτίσθησαν εἰρκταὶ κατάλληλοι πρὸς διατήρησιν ὑγείας, εὐπρεπείας, καὶ ἐπίδοσιν βελτιώσεως τοῦ ἤθους τοῦ φιλακιζομένου. Προεβλέφθησαν τὰ πρὸς εὐπρέπειαν τῶν πόλεων δι' οἰκοδομὰς ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, ὁδῶν, νυκτερινοῦ φωτισμοῦ, ναῶν καὶ καταστημάτων. Ἠσφαλίσθη ἡ ἰδιοκτησία, προήχθησαν αἱ ἐμφυτεύσεις καὶ ἀγροληψίαι, εὐκολύνθησαν αἱ ἀγροδοσίαι, αἱ κηπεύσεις, καὶ κατηργήθη πᾶς θεσμὸς ἀντικείμενος εἰς τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας. Τότε κατηργήθησαν τὰ καταπιστεύματα, καὶ ἠλευθερώθησαν τὰ τιμαριωτικὰ κτήματα, τὰ ἕως τότε ἀναπαλλοτρίωτα κατὰ τοὺς περὶ τιμαρίων νόμους τῆς Βενετίας καὶ τοῦ μεσαιῶνος. Ἐκανονίσθησαν δὲ τὰ ἐδαφονόμια καὶ ἡ τῶν ἰδιοκτησιῶν πρόσοδος ἐξ ἀγροληπτῶν, διὰ νόμου ἐπιταχύνοντος τὴν εἴσπραξιν τῶν ὀφειλομένων ἐδαφανομίων καὶ κανόνων γῆς καὶ ἀγροληψιῶν. Κατηργήθη ἡ τοκογλυφία ὁρισθέντος θεμιτοῦ τόκου 10 τοῖς 100, καὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ κτημάτων 6, καὶ ἀπηγορεύθησαν τὰ ἐπὶ προστυχίῳ ὁμόλογα τοῦ ἐλαίου. Ἀπηγορεύθησαν τὰ τολμηρὰ χαρτοπαίγνια, καὶ ἐτέθη ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις ἐπὶ καφενείων καὶ πορνείων, ὅπως ἐξαφανίζωνται αἰσχροκέρδειαι, διαφθοραί, μέθη καὶ ἄλλαι φαυλοβιότητες. Ἐπιμελήθη δὲ ἡ κτηνοτροφία, καὶ προεβλέφθη ἡ ζημία τῶν ἀγρῶν παρὰ τῶν ζώων δι' ἐγχωρίων κανονισμῶν, καὶ ἐγγυήσεως τῶν κτημάτων ὑπὸ τῆς πλησιοχώρου τῷ ἀγρῷ κώμης. Ἐξεδόθησαν δὲ νόμοι περὶ ἐλαιοφυτείας ἀγρῶν, καὶ ἐνεψυχοῦτο ἡ γεωργία. Ἑκάστης κώμης ἐπεστάτει ἀρχηγὸς μετὰ τῶν προεστώτων, ἔχοντες ὑπ' αὐτῶν τοὺς χρησίμους ὁπλοφόρους, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἐκτελῶσιν ὅλα τὰ κατὰ τὴν κώμην των ἐντάλματα τῆς ἐξουσίας, καὶ νὰ ἐπιστατῶσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς περιχώρου. Πολλάκις ἡ κυβέρνησις συνέδραμε τοὺς ἐνδεεῖς ἐπὶ σιτοδείας καὶ ἐλλείψεως, ἢ ἐκπτώσεως τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαίου. Οὕτω διὰ τὸν βαρὺν ἐπελθόντα χειμῶνα τῷ 1824 ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν χιλιάδων χειρῶν, αἵτινες ἐπὶ Νάπιερ ἐκασχολοῦ-

μεναι εἰς τὰς ἀφορήτους ἐγγαρίας τῶν δρόμων, ἄφιναν χερσωμένα τὰ χωράφιά των οἱ χωρικοί, ἐπῆλθε μεγάλη πεῖνα, καὶ πολλοὶ τῶν χωρικῶν μάλιστα παιδία ἀπέθνησκον τῆς πείνας. (1) Τότε ὁ τοποτηρητὴς τῆς Κεφαλληνίας Ναπιὲρ ἐπληροφορήθη τοιαύτην δυστυχίαν δι' ἀνωνύμου ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραψεν ὁ διδάσκαλος Εὐαγγέλης Πανᾶς, ὁ εἶτα ἱερωθεὶς καὶ ἐπονομασθεὶς Εὐσέβιος, συμβουλευθεὶς μετὰ τοῦ ἱερέως Νικολάου Δρακοντειδῆ καὶ Κοσμᾶ Φλαμιάτου. Εὐθὺς διέταξε τὸν τότε ἔπαρχον Καρίδην καὶ δημοσυμβούλους καὶ ἀπεστάλησαν τροφαὶ δημοσίᾳ δαπάνῃ εἰς ὅλας τὰς κώμας, συνεισέφερον δὲ καὶ οἱ πλούσιοι τῆς χώρας. Ἐβράζοντο ὄσπρια κατὰ διαταγὴν καὶ ἐξ ἰδίων τοῦ Νάπιερ, καὶ διενέμοντο πρὸς τοὺς πένητας Ἀργοστολιώτας καὶ Ληξουριώτας. Ἡ δὲ γενικὴ κυβέρνησις ἐκ Κερκύρας ἀπέστειλεν ἓν μέγα φορτίον σιτηρῶν καὶ ὀσπρίων καὶ διενεμήθησαν τοῖς λιμώττουσι. Πάλιν ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις τῷ 1826 διένειμεν ἀραβόσιτον πρὸς τοὺς χωρικοὺς Κερκύρας πενομένους διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπικαρπίας τοῦ ἐλαίου. Σεισμὸς δὲ ἐγένετο ἐν Ἁγίᾳ Μαύρᾳ τῇ 7 Ἰανουαρίου 1825, ὅτε κατεκρημνίσθησαν αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων, ἠνεώχθησαν χάσματα, ἡ θάλασσα ἀνῆλθε καὶ ἐπανῆλθε, βράχοι ὁλόκληροι κατέπεσον, στέγαι κατεπλάκωσαν πολλοὺς καὶ ἐφόνευσαν, καὶ διὰ βροχὴν ἐπελθοῦσαν ζωοτροφίαι, ἐλαιοαποθῆκαι, οἰναθῆκαι καὶ ἐμπορεύματα ἀπωλέσθησαν, καὶ εἰς ἐσχάτην πενίαν οἱ δυστυχεῖς Ἁγιομαυρῖται κατήντησαν. Ἡ γενικὴ Κυβέρνησις τότε συνέδραμεν εἰς βοήθειαν τῆς ἀνοικοδομηθησομένης πόλεως καὶ χωρίων, χορηγήσασα 32,500 λίρας μέρος δωρηθείσας καὶ μέρος δανεισθείσας. (2) Ὡσαύτως οὐχὶ ἀδιάφορος ἐδείχθη ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις καὶ κατὰ τοὺς σεισμοὺς τῆς Ζακύνθου, ὧν ὁ μὲν ἐγένετο τῇ 17 Δεκεμβρίου τῷ 1820, λεγόμενος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅτε βροχὴ καὶ χάλαζα ἐπελθοῦσα ἔπνιξεν ἀνθρώπους, καὶ οἱ χείμαρροι συνεπῆραν ζῶα καὶ παῖδας· ὁ δὲ τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1840, λεγόμενος τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Τότε ἡ Γερουσία προσέφερε δωρεὰν ὑπὲρ τὰς 10,000 δίστηλα,

(1) Ἐν τῇ βιογραφίᾳ Εὐσεβείου Πανᾶ, ἣν χειρόγραφον μοὶ ἐνεχειρίσατο ὁ Σπυρίδων Ἀρσένης, ἱστορεῖται ὅτι ἡ ἀνώνυμος ἐπιστολὴ ἡ πρὸς τὸν Νάπιερ διεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ Κένεδε ἀνεψιοῦ τοῦ Νάπιερ μηχανικοῦ, ἐγχειρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Π. Βαλσαμάκη.

(2) Νόμος τῆς β'. Ἰονίου Βουλευτικῆς περιόδου ΚΖ'. 22 Ἀπριλίου 1825.

καὶ 25,000 δάνεια. Καὶ ἡ μὲν Βασίλισσα Βικτωρία Α΄. ἐδώρησε 1,000 λίρας ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου της ταμείου, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις 4,000. Πολλὰ δὲ ἐχορηγήθησαν χρήματα καὶ διὰ συνεισφορᾶς ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ Ἄγγλων φιλεπτανησίων καὶ νησιωτῶν. Διὸ καὶ βαθέως εὐγνωμόνουν οἱ εὐεργετηθέντες Ἰόνιοι τὴν Ἀγγλικὴν Βασιλείαν καὶ Ἰόνιον κυβέρνησιν.

Ἡ ναυτιλία ἐτακτοποιήθη κατεσκευάσθη τροπιςήριον(carinagio) ἐν Κεφαλληνίᾳ. Οἱ Ἄγγλοι πρόξενοι, δραστηριότητα καὶ δύναμιν δεικνύοντες εἰς τοὺς προστατευομένους Ἴονας ἐμπορευομένους καὶ ναυτηλουμένους, μάλιστα κατὰ τὴν Τουρκίαν, ἠσφάλιζον συμφέροντα καὶ ὑποθέσεις. Οὐδεὶς τῶν ξενιτευομένων Ἰονίων ἔπαθεν ἢ ὑπέφερεν ὑπὸ Τούρκου ἢ ἀλλοφύλου. Νόμοι δὲ προβλέποντες περὶ διαβατηρίων ναυτικῶν, χαρτίων μαρτυρικῶν, ναυτολογίων καὶ ἄλλων χρειωδῶν ἐγγράφων, διέσωζον περιουσίαν καὶ συμφέροντα, καὶ ἀπήλλατον πάσης καταδιώξεως τοὺς θαλασσοπλέοντας κατὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ πελάγη. Ἅπασαι δὲ αἱ συνθῆκαι αἱ ἐμπορικαί, τὰ ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ χορηγούμενα ὠφελήματα πρὸς τοὺς Ἄγγλους ὤφειλον νὰ προσνέμωνται καὶ πρὸς τοὺς Ἰονίους. Κατεδιώκετο καὶ ἐτιμωρεῖτο θανατικῶς ὁ συλληφθεὶς πειρατὴς Ἰόνιος. Τὰ βασιλικὰ πλοῖα τῆς Ἀγγλίας συνώδευον τοὺς συμπλωτῆρας ἐν περιπτώσει πειρατείας ἢ ἄλλης πολεμικῆς ἀνάγκης. Ἡ δουλεμπορία ἐτιμωρεῖτο, καὶ οἱ εὑρεθέντες ἐν πλοίῳ σκλάβοι παρά τινι Ἰονίῳ λιμένι εὐθὺς ἠλευθεροῦντο. Οὐδεὶς δὲ τῶν Ἰονίων ἠδύνατο νὰ ἀγοράζῃ σκλάβον, ἢ κατέχῃ ἀργυρόνητον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἠγοράσθη δὲ τὸ 1825 τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον κληθὲν τὸ πρῶτον «Φρεδερῖκος Ἄδαμ» καὶ εἶτα «Ἑπτάνησος.» Εἶχε διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν νήσων καὶ διὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἡ Κυβέρνησις μικρὸν στολίσκον ἐκ βρικίων, σκουνέρων, καὶ ἄλλων εἰδῶν πλοῖα. Τὸ Μανδράκιον Κερκύρας καὶ τὸ ἀρχαῖον ναυπηγεῖον ἐχρησίμευον ὡς ἀποθῆκαι τῶν χρειωδῶν καὶ ἐπισκευαστήρια. (1) Ἐφροντίσθη δὲ διὰ νόμου καὶ ἡ δημοσία

(1) Ὁ κόμης Ἀντώνιος Δούσμανης ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Missione di sua Signoria onorevolissima William Ward Gladston nelle Isole Jonie» σελὶς 463 γράφει τὰ ἑξῆς. «Τῇ 24 Ἰουνίου 1814 ἐκενώθη ἐκ τῶν Γαλλικῶν ὅπλων ἡ Κέρκυρα, καὶ εἰσῆλθον οἱ Ἄγγλοι, ὧν ἠρχηγέτειό στρατηγὸς Κάμπελ ὡς ἐπιτετραμμένος τῶν συμμάχων. Ἓν τάγμα κονηγῶν Κόρσων κατελάμβανε πρῶτον τὰ φρούρια, καὶ τὸν λιμένα δύω σκοῦναι καὶ 8 ἢ 10 κανονιοφόραι· τὸ πλήρωμα καὶ κυβερνῆται ἦσαν

ἐκπαίδευσις. Κατεστήθη κεντρικὸν σχολεῖον ἀλληλοδιδακτικὸν εἰς τὰς πόλεις, καὶ ἄλλα δημοτικὰ εἰς τὰς κώμας, ὧν οἱ μισθοὶ ἐπληρώνοντο τὸ ἥμισυ παρὰ τῆς κυβερνήσεως, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ παρὰ τῆς κοινότητος τῆς κώμης. Ἐν ἑκάστῃ δὲ πρωτευούσῃ τῆς νήσου συνέστη Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ παρεδίδοντο ἡ Ἑλληνική, Ἀγγλικὴ καὶ Ἰταλική, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν μαθηματικῶν, λύκεια δὲ ἐν Κερκύρᾳ καὶ Κεφαλληνίᾳ, καὶ τὸ τῆς Κεφαλληνίας διευθύνετο ὑπὸ Βάμβα. Τῇ δὲ 1 Νοεμβρίου 1824 ἠνεῴχθη πανηγυρικῶς ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ἢ Πανεπιστήμιον ἔχουσα ἀρχικαγγελάριον τὸν ἀοίδιμον λὸρδ Γυιλφὸρδ, καὶ ἤρχισε τὸ πρῶτον σχολικὸν ἔτος. Τῷ δὲ 1825 ἐπευφημίσθησαν ὡς ἀκαδημιακοὶ οἱ νεωστὶ προστεθέντες καθηγηταὶ δόκ. Διον. Θεριανὸς παθολογίας καὶ ἀνατομίας, Πασχάλιος Καροῦσος νομικῆς, Γαϊτάνος Γρασσέτης Λατινικῆς φιλολογίας, καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ δόκτωρ Τουρλινός. Ὡρίσθη δὲ ἔφορος τῶν ἀλληλοδιδακτικῶν σχολείων ὁ καθηγητὴς τῆς χημείας Ἀθανάσιος Πολίτης.

Περὶ τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν κατὰ τὴν γ'. αὐτῆς συνεδρίασιν ὁ Ἀρ-

Σικελιῶται, Κόρσοι, Νεαπολῖται, Γενοβέζοι, Καλαβροί, καὶ Μαλτέζοι, ἡ δὲ σημαία Ἀγγλική, διὸ καὶ ὠνομάζετο ὁ στολίσκος Ἀγγλοσικελικός. Στόλαρχος αὐτοῦ ἦτον ὁ συνταγματάρχης Ἄγγλος Ρωβινσῶν πρώην ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Ὁ στολίσκος ἐχρησίμευεν ὡς καταδρομεὺς ἐπὶ τοῦ Σικελικοῦ πολέμου καὶ τῆς πολιορκίας Κερκύρας καθ' ὅλον τὸν κατὰ Ναπολέοντος πόλεμον, ὅτε αὐτὸς τὰ ἀπὸ Γαλλίας πεμπόμενα φορτία τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων καὶ χρημάτων στρατιωτικῶν εἰς Κέρκυραν ἐλήϊσε. Ἅμα ἐγκαθιδρύθη ἡ Βρεττανικὴ κατοχὴ ὁ Ρωβινσῶν ἀνεδείχθη γενικὸς ἔφορος λιμένων καὶ παραλίων Ἰονικῶν, καὶ ἀρχηγέτης τοῦ στολίσκου, ὅστις ἔπαυσε τοῦ νὰ διατηρῆται ὡς Ἀγγλικός, καὶ παρεδόθη ὑπὸ τὴν μισθοδοσίαν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἐπωνυμούμενος Ἰονικὸς στολίσκος μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συντάγματος, καὶ ἐξωδεύοντο διὰ συντήρησιν 12000 λίραι Ἀγγλικαὶ ἐκ τοῦ Ἰονικοῦ ταμείου. Τὰ πλεῖονα τῶν πλοίων ἐσαπήθησαν, δύω δὲ αὐτῶν ἐναπέμειναν, ἃ συνεσώθησαν μετὰ τῶν ἀγορασθέντων ἀτμοπλοίων καὶ κατέστησαν τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ δὲ Ρωβινσῶν ὅστις ἐφορτώθη ἀξιώματα καὶ μεγαλομισθίας παρὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ὡς ἔφορος γενικὸς ἀποθηκῶν, ὁπλοθηκῶν, ἐργοστασίων καὶ σιτοθηκῶν Κερκύρας, καὶ κατεστήθη παντοδύναμος, καταμηνυθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐλεγκτοῦ Γουδάους ὡς καταχραστής, διαφθορεὺς λογαριασμῶν καὶ ὑπεξαιρέτης δημοσίων χρημάτων 1825 εὐγενικῇ προφάσει παρῃτεῖτο τῆς ὑπηρεσίας τῷ 1825 καὶ ἐσώζετο εἰς Νεάπολιν σπαταλῶν τὰ διαρπαγέντα.

μοστὴς Ἄδαμ ἔλεγεν.— «Ἀρίστως ἐπραγματοποιήθη ὁ ἐκδοθεὶς παρ' ἡμῶν νόμος ἐπὶ τῆς παρελθούσης ὑμετέρας συνεδριάσεως περὶ τοῦ Ἰονικοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ ἐκτελεστικὴ ὑμῶν ἀρχή, ἐξουσιοδοτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ 45 νόμου τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἔδωκεν ὅλην τὴν προσοχὴν εἰς τὴν καθίδρυσιν τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῶν ἄλλων ἐν ταῖς νήσοις ἐκπαιδευτηρίων. Ὁ ζῆλος τοῦ ἄρχοντος Ἀρχικαγγελαρίου, ὅπως προοδεύσῃ τὸ Πανεπιστήμιον, δὲν ἐφάνη ἧττον τῆς προθυμίας ἵνα ἴδῃ αὐτὸ κατηρτισμένον. Αὐτὸς δὲ εἶναι ἐνδελεχὴς καὶ ἀδιάκοπος. Καὶ δυνάμεθα νὰ στοχασθῶμεν ὅτι, ἐὰν τὸ καθίδρυμα διατηρηθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν καταλλήλων εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, εἰς τὰ μέσα καὶ εἰς τὰς χρείας τῶν νήσων, ὧν τὴν εὐεργεσίαν προέθετο κυρίως ἡ σύστασις Πανεπιστημίου, καὶ διὰ τὰς ὠφελείας, τῶν ὁποίων αὐτὸ ἀποκλειστικῶς πρέπει νὰ ἐννοηθῇ, μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου, ἐλπίζομεν νὰ ἔχωμεν ὠφέλειαν τοσοῦτον ἐκτενῆ, ὅσον ὁ εὐγενὴς Ἀρχικαγγελάριος Γυιλφὸρδ προοιωνίζεται. Καθ' ὅσον δὲ ἐγὼ πέποιθα καὶ πιστεύω, αὕτη ἡ ἐλπὶς δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ βεβαίων μέσων, ὅσα ἡ πεῖρα δύναται νὰ μᾶς χορηγήσῃ. Καὶ διὸ ἀναγκαῖον εἶναι νὰ λάβωμεν μακροτέραν δοκιμὴν τῶν πρακτικῶν εὐεργετημάτων τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου, πρὶν ὁριστικῶς δυνηθῶμεν ἐπὶ τῆς ὁλοκλήρου ἐκτάσεως τῆς ἀληθινῆς αὐτοῦ ὠφελείας. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς τελευταίας νομοθετικῆς συνεδριάσεως, ἀνέφερα τὴν ἀνάγκην συστάσεως ἱεροσπουδαστηρίου, ἐν ᾧ θὰ ἐκπαιδεύωνται νέοι κληρικοὶ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς πρεσβευομένης θρησκείας τοῦ Κράτους. Καίτοι δὲ τοῦτο ἐνήρξατο, αἱ μέχρι τοῦδε περιστάσεις διεκώλυσαν αὐτὸ νὰ λάβῃ τὴν προσδιωρισμένην μόρφωσιν, ἣν βούλεται ἡ Κυβέρνησις πρὸς διηνεκῆ αὐτοῦ συντήρησιν, καὶ ἥτις θὰ καθυποβάλῃ αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐφορίαν καὶ διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως.»—Κατηρτίσθη βιβλιοθήκη, ὅτε Δημήτριος ὁ Μοτσενῖγος, ἄλλοτε πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας παρὰ τῇ Ἑπτανησίῳ πολιτείᾳ, ἐδώρησε πολλὰς χιλιάδας τόμων. Διὸ ἡ μὲν Γερουσία ἐψήφιζε προσφώνημα εὐχαριστήριον αὐτῷ, τὸ δὲ σῶμα τῶν καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου ἐψήφιζε τὴν ἀνέγερσιν προτομῆς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Προσηρτήθησαν δὲ καὶ ὅλα τὰ χρειώδη ἐπιστημονικὰ ταμεῖα, μουσεῖον, νομισματοθήκη, ὀρυκτολογικὸν ταμεῖον, ἐν ᾧ ὁ Καποδίστριας ἐδωρήσατο πλουσίαν συλλογὴν ὀρυκτῶν, θεατήριον χειμικόν, καὶ ἀνατομικὸν θέατρον. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχικαγγελαρίου, διὰ νόμου βουλευτικοῦ ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ ἐναπέθεσε τὴν ἐφορείαν ὅλης τῆς παιδείας εἰς Ἄρχοντα, ὅστις ἔπρεπε νὰ ἦναι εἷς τῶν Γερουσιαστῶν. Περιορί-

σθησαν μὲν αἱ καθέδραι τοῦ πανεπιστημίου, συνεστήθησαν δὲ τὰ δευτερεύοντα σχολεῖα ἐν ἑκάστῃ νήσῳ. Ἐν αὐτοῖς ἐδιδάσκοντο ἡ Ἑλληνική, Λατινική, Ἰταλική, Ἀγγλικὴ καὶ τὰ στοιχεῖα μαθηματικῆς ἱστορίας, γεωγραφίας καὶ καλλιγραφίας.

Ἡ ἐκκλησία, συνεργείᾳ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, ἀπήλαυσεν ὅλην τὴν προσήκουσαν λαμπρότητα, ὡς ἔλεγε τὸ σύνταγμα. Ἐχειροτονήθησαν ἐπίσκοποι δι' ἑκάστην νῆσον κατ' ἐκδόσεις τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἐκανόνισε βουλευτικὸς νόμος τὴν ἐπισκοπικὴν διαχείρησιν, τὰ περὶ χειροτονίας καὶ τὰ προσόντα κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν ἱερωθησομένων, τὰ διαζύγια τῶν γάμων, τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς ἱερογραμματείας τὴν διαχείρησιν τὴν περὶ τῶν εἰς ἀδελφότητα ναῶν ἐνοριακῶν ὑπὸ ἐπιτρόπων ἐκλογὴν ἐφημερίων, τὴν διεύθυνσιν τῶν μονῶν, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ὑπὸ ἐπιτήρησιν ἐπιτρόπων, κατὰ διετείαν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Ἐπεστάτει ἐπὶ τούτῳ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ ἐπισκόπου, ἐπάρχου καὶ τοποτηρητοῦ, πρὸς ἐποπτείαν ὅλων τῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καταστημάτων. Ἀπηγορεύθη ἑτεροδόξῳ κλήρῳ ἡ ἐπέμβασις καὶ χρῆσις τελετῶν καὶ μυστηρίων πρὸς ὀρθοδόξους καθ' ὅλην τὴν Ἰόνιον ἐπικράτειαν. Νόμος ἐξεδόθη καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ Λατινικῆς ἐκκλησίας. Κατ' αὐτὸν δὲ μόνος ὁ ἐπίσκοπος Λατῖνος Κερκύρας ὡρίσθη ὡς παραστάτης τῶν καθολικῶν παρὰ τῇ Ἰονίῳ κυβερνήσει. Διὸ καὶ μόνον αὐτὸς ὤφειλε νὰ μισθοδοτῆται παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ θ κανονικοί. Ὅλα δὲ τὰ διαμένοντα κτήματα ἀδήμευτα τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν Κέρκυραν καὶ τὰς λοιπὰς νήσους ἀνεγνωρίζοντο ἀνεπιρρέαστα παρὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν καθολικῶν ναῶν. Μόνοι δὲ τῶν δυτικῶν ναῶν, ὧν αἱ προλαβοῦσαι κυβερνήσεις δὲν ἀφήρεσαν τὰ κτήματα, διετηρήθησαν παρὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ὡρίσθη μισθὸς μηνιαῖος τοῖς ἱερουργοῦσιν ἐν αὐταῖς. Ἐπροβλέφθησαν διὰ νόμων καὶ ὅλα τὰ ἐν ταῖς νήσοις καταστήματα τοῦ ἐλέους, ἤτοι νοσοκομεῖα, πτωχοτροφεῖα, γηροκομεῖα, ἐνεχυριαστήρια. Ὡρίσθη ἡ διοίκησις αὐτῶν ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτρόπων καὶ ἐφορίας τοῦ ἐπάρχου. Ἠσφαλίσθη καὶ ἡ ἰδιοκτησία ὑπὸ εὐθύνης καὶ ἐγγυήσεων τῶν διαχειριζομένων, καὶ οἱ πόροι αὐτῶν, προμηθευομένων τὰ πρὸς ἔλλειψιν τῆς συντηρήσεως διὰ συνδρομῆς τοῦ κυβερνητικοῦ καὶ ἐγχωρίου ταμείου.

Σύστημα νέον εἰσήχθη εἰς τὰ συμβολαιογραφεῖα· νόμος δὲ ἀπήτει παρὰ τοῦ βουλομένου νὰ γίνῃ συμβολαιογράφος ἱκανότητα περὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ἐπειδὴ ἐνομίζετο ὡς δημόσιον.

Ἔδιδεν ἐγγύησιν χρηματικὴν ὁ συμβολαιογράφος πρὸς ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ὡρισμένων ὑπὸ τοῦ νόμου, ὑπεύθυνος ὢν ὑπὸ ποινὴν εἱρκτῆς ἐν παραβιάσει. Οἱ ἀναδειχθησόμενοι συμβολαιογράφοι ὤφειλον νὰ ἐξετασθῶσιν ὑπὸ ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τοῦ προέδρου τῶν δικαστηρίων, εἰσαγγελέως, καὶ δύο δικηγόρων καὶ τριῶν συμβολαιογράφων ἐν ἐνεργείᾳ. Οὕτως ἐδοκιμάζετο ἡ ἐμπειρία αὐτῶν περὶ τοὺς ἀφορῶντας νόμους, εἰς τὴν συμβολαιογραφίαν, καὶ ἡ ἐκπαίδευσις, χρηστοήθεια καὶ τιμιότης. Ὅλα τὰ συμβόλαια καὶ διαθῆκαι ἔπρεπε νὰ καταγράφωσιν οἱ συμβολαιογράφοι εἰς ὡρισμένα καὶ ἐπισημοποιημένα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως βιβλία, καὶ καταστρώνωσιν εἰς πρωτόκολλα. Τὰ εὑρετήρια ὤφειλον ἀνὰ μῆνα νὰ ἐπιθεωρῶσιν οἱ ἔπαρχοι. Τιμολόγιον ὥριζε τὴν πληρωμὴν ἑκάστου συμβολαίου. Τὰ δὲ βιβλία καὶ χαρτοφυλάκεια, μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ συμβολαιογράφου, ἔπρεπε νὰ παραλάβωσιν ἅπαντα κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν ὁ ἀρχειοφύλαξ καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐπαρχείου, καὶ νὰ καταθέσωσιν εἰς τὸ ἀρχειοφυλακεῖον. Ἐκανονίσθη διὰ νόμου καὶ ὁ τρόπος τοῦ ἐκθέτειν καὶ γράφειν τὰς διαθήκας, καὶ ἀνοίγειν καὶ δημοσιεύειν αὐτάς. Ὡρίσθησαν πρὸς τούτοις τὰ διακωλύματα ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ διαθέτωσι, καὶ τὰ πρόσωπα καὶ μέρη πρὸς ἃ ἀπηγορεύετο ἡ παραδοχὴ κληρονομίας ὁλοσχεροῦς, ἢ κληροδοτήματος, ἢ εὐεργεσίας ἐκ διαθήκης. Ἐπὶ διατηρήσει δὲ τῆς ἠθικῆς, καὶ περιστολῇ τῆς κακοηθείας καὶ ἀτιμίας, ἀπηγορεύθησαν τοῖς συμβολαιογράφοις ἡ καταγραφὴ συμβολαίων ἐπὶ ἀμοιβῇ διακορεύσεως, ἀκηδίας, προτροπῆς κακουργήματος, καὶ ἄλλα ἀτοπήματα. Διωργανώθη καὶ τὸ σῶμα τῶν δικηγόρων καὶ ὑποδικηγόρων, καὶ ὡρίσθησαν τὰ δικαστήρια, καθ' ἃ δὲν ἐπετρέπετο νὰ μετέρχηται τὸν δικηγόρον ὁ τυχών. Καὶ οἱ μὲν δικηγόροι διεξήρχοντο τὴν ἐπιστήμην των, ἀφοῦ ἐξητάζοντο παρὰ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, οἱ δὲ ὑποδικηγόροι ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς δικαστῶν, εἰσαγγελέως καὶ δικηγόρων. Εἰς ὡρισμένα δὲ πρωτόκολλα κατέγραφον τὰς δικηγορικὰς πράξεις των, καὶ ταῦτα ἐπεθεωροῦντο ὑπὸ τοῦ προέδρου τῶν δικαστηρίων. Οἱ παραβάται τῶν νομίμων καὶ οἱ παρεκτρεπόμενοι τῶν οἰκείων καθηκόντων, ἠργεύοντο καὶ ἐτιμωροῦντο. Δικηγόροι, μόνοι ἔχοντες δίπλωμα πανεπιστημιακόν, διωρίζοντο δικασταὶ παρὰ τῆς Γερουσίας καὶ εἰσαγγελεῖς. Ὑποδικηγόροι δὲ ἀνεδεικνύοντο δικαιωματικῶς γραμματεῖς καὶ γραφεῖς δικαστικοὶ καὶ εἰσαγγελίας. Ἠδύναντο νὰ μετέρχωνται τὸν δικηγόρον ὑποδικηγόρον ἐπὶ πολυετείᾳ ἐξασκηθέντες, καὶ ὧν ἡ ἐμπειρία περὶ τοὺς νόμους ἤθελεν ἐπιδοκι-

μασθῇ ὑπὸ ἐξέτασιν τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, ἐκδίδοντες πρὸς αὐτοὺς τὸ προσῆκον ἀπολυτήριον ἐγκρινόμενον παρὰ τῆς Γερουσίας.

Ὑγειονομικὰ ἰατροσυνέδρια ἐξ ἰατρῶν, προϊσταμένου τοῦ πρώτου ἰατροῦ τοῦ δημοσίου, κατεστήθησαν καθ' ἁπάσας τὰς νήσους. Ταῦτα συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ ὑγειονόμου περὶ τῶν καταλλήλων μέτρων ἐν ἐπιδημίαις νόσων ἢ λοιμῶν, καὶ ἐπεσκέπτοντο τὰ φαρμακοπωλεῖα. Οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ φαρμακεῖον, ἐὰν μὴ εἶχε δίπλωμα, σπουδάσας τὴν φαρμακείαν εἰς τὸ Ἰόνιον πανεπιστήμιον. Κατὰ τὰ περιοχικὰ τμήματα ἑκάστης νήσου ὡρίσθησαν μισθοδοτούμενοι παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἰατροί, οἵτινες ἐπεσκέπτοντο τοὺς ἀσθενοῦντας ἀπόρους. Προσεῖχον οὗτοι εἰς τὰς ἐπισκεπτούσας ἀσθενείας, καὶ ἐνεβολίαζον τὰ βρέφη διὰ τῆς Δαμαλίτιδος, ἣν ἐπρομηθεύετο ἡ ἰδία κυβέρνησις ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς κατ' αἴτησιν τοῦ πρωτοϊατροῦ. Οἱ πραγματογνώμονες καὶ λογισταὶ ἐπὶ ἐκτιμήσει πραγμάτων εἰς προῖκας, ἀγρῶν, καὶ οἰκημάτων εἰς πώλησιν καὶ ἀνταλλαγὴν ἄλλων εἰδῶν, ὧν ἡ ἐκτίμησις ἔπρεπε νὰ τεθῇ εἰς δημοσίαν ἀρχήν, ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων παρὰ τοῦ δημοσυμβουλίου. Ἐπὶ προόδῳ καὶ βελτιώσει τοῦ ἐμπορίου διωργανώθη τὸ σῶμα τῶν ἐμπορομεσιτῶν καὶ βαστάζων. Ἀπῃτήθη ἡ κατάστρωσις βιβλίων καὶ διατήρησις καταστιχογραφίας διπλογραφικῆς, καὶ ἀλληλογραφίας τακτικῆς, δι' ὅλας τὰς δοσοληψίας τοῦ μεγαλεμπόρου, καὶ τούτου τὰ ἐτήσια καταστατικὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιθεωρῶνται ὑπὸ τῶν ἐπάρχων καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ ἐμπορικοῦ δικαστηρίου. Οἱ δὲ ἐμπορομεσῖται ἔπρεπε νὰ δοκιμάζωνται ὑπὸ ἰδικῆς ἐπιτροπῆς, πρῶτον εἰς γράμματα καὶ λογαριασμούς, καὶ ἔπειτα νὰ λαμβάνωσι τὸ ἐκτελεστήριον τοῦ οἰκείου ἐπαγγέλματος παρὰ τοῦ ἐπαρχείου. Ταμεῖον δὲ ἐξοικονομήσεως καὶ φειδοῦς κατεστήθη ἐκ τῶν ἡμεροδουλίων τῶν βαστάζων, πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐν γήρατι ἢ ἀσθενείᾳ. Ὅπως δὲ ἐμψυχωθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, καὶ ἡ εἰσαγωγὴ νέων τεχνῶν καὶ μηχανῶν, διάφοροι νόμοι ἐξεδίδοντο παρὰ τῆς Γερουσίας, ὅπως ἀσύδοτα εἰσάγωνται ὅλα τὰ ἐξ ἀλλοδαπῆς προμηθευόμενα χρήσιμα ἐργαλεῖα καὶ μηχαναί, καὶ τὰ προσκομιζόμενα φυτὰ καὶ σπορίσματα.

Ἐτακτοποιήθησαν διὰ κανονισμοῦ τὰ ἀρχειοφυλακεῖα τῶν νήσων, καὶ τὸ τῆς Γερουσίας καὶ Βουλῆς. Καὶ ἐπετάγη ἅπασι τοῖς γραμματεῦσιν ἑκάστου ἀρχείου, καὶ ἰδίως τῶν δικαστηρίων, ἐπαρχείων καὶ τελωνείων, τὰ ἐτησίως συνα-

θριζόμενα ἔγγραφα καὶ βιβλία νὰ καταθέτωνται εἰς τὸ γενικὸν ἀρχειοφυλακεῖον ἑκάστης νήσου, καὶ φυλάττωνται ὑπὸ εὐθύνη τοῦ ἀρχειοφύλακος καὶ γραφέων, μισθοδοτουμένων ἐκ τοῦ δημοσίου. Τὸ δὲ ἀρχειοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας καὶ ἡ προσηρτημένη αὐτῇ βιβλιοθήκη καθυπεβλήθη τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Γερουσιας. Τὸ ἀνυπογράφως ὑπὸ τοῦ ἀρχειοφύλακος ἐξαχθὲν ἀντίγραφον, οὐδὲν κῦρος εἶχεν ἀπέναντι οἱασδήποτε ἀρχῆς. Μετ' ὀλίγον προσετέθησαν εἰς τὸ ἀρχειοφυλακεῖον καὶ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῶν ἐκκλησιῶν, τὰ σημειοῦντα βαπτιστικὰ, γάμους καὶ θανὰς τῶν πολιτῶν ἀπὸ Βενετοκρατίας μέχρι τῆς συστάσεως δημοσίου ληξιαρχείου, ὡς ὥρισαν οἱ νεωστὶ δημοσιευθέντες κώδηκες. Ἀκολούθως κατηρτίσθησαν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ δημόσιον ὑποθηκοφυλακεῖον, ὑπὸ διεύθυνσιν μισθοδοτουμένου ὑποθηκοφύλακος ὑπευθύνου, καὶ γραμματέως, καὶ εἶτα ἐφορούμενον ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐπαρχείου. Ἡ ληξιαρχικὴ διεύθυνσις ἐπετράπη ἑνὶ τῶν δημοσυμβούλων κατὰ μηνιαίαν περιτροπήν. Εἰσήχθη δὲ καὶ τὸ χαρτόσημον διὰ δημόσια ἔγγραφα, καὶ ἐξετιμώθη κατὰ τάξεις καὶ κλάσεις ποσοτήτων χρηματικῶν, καὶ σπουδαιότητος τῶν ὑποθέσεων, ἡ πώλησις αὐτοῦ καὶ χρῆσις. Διωρίσθησαν δὲ καὶ αἱ πράξεις αἵτινες ἠδύναντο νὰ καταγράφωνται εἰς ἄσημον χάρτην, καὶ αἱ πρὸς πένητας καὶ πίστεις πενιτείας δωρεὰν αὐτοῦ. Ἡ δὲ Αὐτοῦ Βρεττανικὴ Μεγαλειότης, παραδεχθεῖσα νέον σύστημα ὀχυρώσεως τῆς Κερκύρας κατ' ἰδίαν καὶ ἄλλων νήσων, καθυποβληθὲν ὑπὸ μηχανικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν τῆς ὀχυρώσεως, ἔστειλε διαταγὰς τῷ 1824 πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ὅπως χορηγηθῇ ἡ προσήκουσα δαπάνη τῆς ὀχυρώσεως. Ἡ Βουλὴ λοιπὸν, κατὰ προβούλευμα τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐξέδοτο νόμον, δι' οὗ διετάσσετο ἡ ὀχύρωσις Κερκύρας καὶ Βίδου καὶ ἄλλων νήσων Καὶ προσδιώρισε 164,000 λίρας τὴν ὅλην δαπάνην κατὰ τοὺς ὑποβληθέντας ὑπολογισμοὺς ἀνὰ 20,000 ἐτησίως χορηγουμένων.

Συνεπείᾳ δὲ τούτου ᾠκοδομήθησαν οἱ περίβολοι, ὀχυρώματα, κανονιοστοιχίαι, καὶ κρυσφύγετα κατὰ τὴν νῆσον Βίδου, καὶ ὠχυρώθη ἀσφαλῶς ἡ νῆσος, Τὸ νέον φρούριον καὶ ἡ ἀκρόπολις Κερκύρας ὠχυρώθησαν μὲ νέους προμαχῶνας, ὀχυρώματα, στρατῶνας καὶ κανονοστοιχίας· ὑψώθη ὁ περίβολος, καὶ ὀχύρωμα ἐγένετο κατὰ τὴν Κορακοφωλατιάν. Ἀνεκαινίσθη τὸ φρούριον Ἀβραὰμ, καὶ ἐκρημνίσθησαν ὡς ἄχρηστα εἰς τὸ νέον σχέδιον τὸ τοῦ Σωτῆρος, τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, καὶ κατεστράφησαν ὅλοι οἱ προμαχῶνες, καὶ διά-

δρομοι, καὶ ὑπόνομοι οἱ ἐκτὸς τῆς Βασιλικῆς Πύλης, πρὸς συγκοινωνίαν τῶν ἔξω φρουρίων καὶ ὀχυρωμάτων ἐπὶ Βενετῶν ὑψωθέντες. Νέα δὲ τάφρος, καὶ ἄλλος Σκάρπων, καὶ ἀπόκρημνος κατεσκευάσθησαν κατὰ τὰ νότια τοῦ Νεοκάστρου καὶ τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως. Ἐκτίσθησαν ἐντὸς τῶν φρουρίων στρατῶνες, ἀποθῆκαι ἱματισμοῦ, τροφῶν, καὶ πολεμικῆς ὕλης· ναὸς Λουθηρανικὸς διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ στρατοῦ, ὡρολόγιον καὶ φυλακαί, ὧν ἐξεῖχεν ἡ μεγάλη φυλακὴ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἀκροπόλεως· σκοπιαί, εἱρκταὶ στρατιωτικαὶ καὶ νοσοκομεῖον μέγα. Ἐπεσκευάσθη ἡ ἐπὶ τῆς τάφρου γέφυρα, καὶ ἡ μεγάλη πύλη, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐτέθη τὸ στέμμα τῆς μεγάλης Βρεττανίας. Ἐπεσκευάσθησαν τὰ φρούρια τοῦ ἁγίου Ἀγγέλου εἰς τὰ προσβόρεια Κερκύρας καὶ Παξῶν, τῆς δὲ Λευκάδος ἀνεσκάφθη ἡ τάφρος. Ὠκοδομήθησαν αὐτόθι στρατῶνες, νοσοκομεῖα καὶ λοιπὰ χρειώδη πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς φρουρᾶς, καθ' ὅλα τὰ ἄλλα φρούρια τῶν νήσων. Ὡπλίσθησαν ἅπαντα τὰ τῆς Κερκύρας φρούρια, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τῶν λοιπῶν νήσων μὲ τὰ χρειώδη κανόνια, βόμβας, βομβοριπτῆρας, μυδράλια, σφαίρας, ῥαβδωτὰ κανόνια καὶ τὰ καλούμενα ἀπεξὰν τῆς νέας ἐφευρέσεως. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῶν φρουρίων ἐτέθησαν οἱ τηλέγραφοι. Οὕτως ὡπλίσθησαν αἱ ἑπτὰ Ἰόνιοι νῆσοι· καὶ διωργανώθη ἅπας ὁ δημόσιος κλάδος τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως διὰ βουλευτικῶν νόμων, ἐκδοθέντων ἐπὶ τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Φριδερίκου Ἄδαμ, ἐφ' οὗ ἤρξατο ἡ εὐημερία τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους. Διὰ ταῦτα αἱ Βουλαὶ ἅπασαι ἐξέφραζον τὴν εὐγνωμοσύνην, διὰ τὸ προκύψαν ὄφελος ἐκ τῆς πρακτικῆς νομοθεσίας πρὸς τοὺς Ἰονίους, καὶ ἐπευφημεῖτο ἡ Προστασία. Ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ δὶς ἐκυρώθη εἰς τὴν Ἁρμοστείαν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἀποικιῶν. Δὶς δὲ ἐπανελθὼν ἐξ Ἀγγλίας, λαμπρῶς ὑπεδέχετο ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, ὥστε ἐν τῷ θεάτρῳ Κερκύρας ἐρρίφθησαν πανηγυρικῶς στέφανοι εἰς αὐτόν. Δᾷδας ἀνημμένας κρατοῦσα τῶν Κερκυραίων ἡ ἐπιφανὴς νεολαία, συνώδευσε μέχρι τοῦ παλατίου αὐτὸν καὶ τὴν συμπολίτιδα σύζυγον. Ἀνηγέρθη ἐν τῇ δημοσίᾳ πλατείᾳ Κερκύρας τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ, ἀριστούργημα τοῦ γλύπτου Προσαλέντου, κατὰ τὴν πανήγυριν, ἣν ἐποιήσατο ἡ νῆσος Κερκύρας διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὑδάτων, ὅτε κατεσκευάσθη ὑδραγωγεῖον ἐν Κερκύρᾳ ἐξ οὗ διανέμονται τὰ ὕδατα μὲ βρύσεις καὶ ἀναπηδιτικὰ ὑδατοπαίγνια. (1) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ζακύνθῳ, τῇ προθυμίᾳ τοῦ ἐντίμου

(1) Ἐφημερὶς Ἰόνιος 5 Μαρτίου 1832, ἀριθ. 61.

τοποτηρητοῦ Καρόλου Φιτσιρόη, ᾠκοδομήθη ἄλλο ὑδραγωγεῖον. Τὰ φερθέντα ὕδατα εἰς τὴν πόλιν διενεμήθησαν μὲ βρύσεις καὶ ὑδροθήκας, καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ ἕως τότε στενὴ χρῆσις τοῦ μόνου ποσίμου ὕδατος τοῦ Κρυονερίου (1829). Διὸ καὶ ἐπισήμως ἐπανηγυρίσθη ἡ ἄνοιξις τῶν βρύσεων, ὅτε ἐξῆλθεν εἰς λιτανείαν ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους. Τότε καὶ λόγος πανηγυρικὸς ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος Στυλιανοῦ Χαλκωματᾶ, καὶ φωταψία ἐγένετο καθ' ὅλα τὰ δημόσια καταστήματα καὶ ἰδιωτικὰς οἰκίας. Συμπόσιον δὲ δημοτικὸν ἐδόθη τῷ τοποτηρητῇ Φιτσιρόῃ, καὶ τῇ ἐγχωρίῳ κυβερνήσει ὑπὸ τῆς περιφανοῦς κοινότητος τῶν Ζακυνθίων.

Καὶ μὲ ὅλας τὰς εὐφημίας πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ, καὶ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν ὁ Ἕλλην, τείνων ἀεὶ εἰς ἀνεξαρτησίαν, καὶ τὸν ἐθνισμὸν διατηρῶν, ᾐσθάνετο ὡς δυσῶδες τὸ προσφερόμενον θυμίαμα εἰς τὸ εἴδωλον τῆς προστασίας. Ὁ Ἰόνιος μὲν ἔχαιρε τότε, βλέπων τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα μὲ Ἑλληνικὴν Βασιλείαν ἐστεμμένον, ἀλλὰ δυσηρεστεῖτο ὅτι προλαβοῦσα συνθήκη, καίτοι κράτος ἀνεξάρτητον τὴν χώραν του ἀπεφάσισε, ἐκώλυε διὰ προστασίας διηνεκοῦς νὰ συνενώσῃ τὴν πολιτικήν του εὐημερίαν μὲ ἐκείνην τοῦ ὁμοεθνοῦς. Οἱωσδήποτε ἐβελτίουν αἱ προβλεπτικαὶ νομοθεσίαι τὴν κατάστασιν τοῦ Ἰονίου, μὲ ὕποπτον ὄμμα, ὡς ἐπιβουλευομένας διαχώρισιν ἐθνικήν, αὐτὰς ἐξελάμβανεν. Εἰσέτι ᾐσθάνετο ὁ Ἰόνιος ἐντὸς τῆς ἐθνικῆς του συνειδήσεως πόνους πληγῶν, ἃς ἔπαθεν συναγωνιζόμενος ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ ἠγανάκτει ἀεὶ κατὰ τῶν συμπολιτῶν, οὓς ἡ Προστασία μετεχειρίζετο ὄργανα συμπολιτεύσεως. Οὔτε ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ αὐστηρότητα ἐπὶ ἐκτελέσει νόμου, ἣν ἀνεπιεικῶς ἐχρῆτο ἡ ἐξουσία. Νέοι διάπυροι ἐθνικῶν φρονημάτων, καὶ ἐνθουσιώδεις εἰς δόξαν τῆς Ἑλληνικῆς πάλης, συμπαρέβαλον τὰς πράξεις τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως πρὸς ἔργα ξενοκρατίας ἐπιβούλου. Πᾶσα διάχυσις τῶν οἰκείων αἰσθημάτων ὑπὲρ πολιτικοῦ τινος φρονήματος, ἔπρεπε νὰ καταδιώκηται ὑπὸ συντάγματος, τοσοῦτον πιέζοντος ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν. Γεράσιμος Λιβαδᾶς καὶ Κοσμέτος Βαλσαμάκης, γευθέντες ἐξ ἐπιστήμης τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ πνεύσαντες τὴν γλυκεῖαν αὖραν ἐν πεφωτισμέναις χώραις τῆς Εὐρώπης, συνδέονται μετ' ἄλλων συμπολιτῶν Κεφαλλήνων, καὶ ἐπιχειρίζονται πρῶτοι ἐν Κεφαλληνίᾳ νὰ ὑψώσωσι φωνὴν κατὰ τῆς ξενοκρατίας. Δυσαρεστηθέντες οὗτοι ὅτι ὁ Ἔπαρχος Καρύδης, ἣν τυφλὸν ὄργανον τῶν κρατούντων, καὶ ὅτι ὡς μονοπωλεῖον ἐκέκτηντο κατ' ἰδιωφέλειαν

οἱ κατέχοντες δημοσίας θέσεις, δύο σατύρας Ἰταλιστὶ, καὶ ἄλλην Ἑλληνιστὶ χειρογράφους, αἵτινες ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Παναγῆ Κεφαλᾶ Πλαρινοῦ Ταμπακόνα, τοιχοκολλῶσιν ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κεφαλληνίας. Διὰ τῶν Ὀκταστίχων τούτων ᾠδαρίων, ἐκδηλοῦσιν πίεσιν ξενοκρατίας, ἐλπίδας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν, καὶ ἐρεθίζουσι τοὺς Κεφαλλῆνας, νὰ μὴ ὑπογράφωσι προσφώνημα τῶν Ἰονίων κατὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου 1830. Δι' αὐτοῦ οἱ Ἰόνιοι ἐξεφράζοντο τὰ συγχαρητήρια πρὸς τὸν νέον Προστάτην, καὶ τὰ εὐχαριστήρια διὰ τὴν καλὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, διὰ τὴν ὁποίαν εὐτύχουν ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν προστασίαν, καὶ ἐδέοντο, ὅπως διέπῃ τὰς νήσους ἡ ἀμερόληπτος δικαιοσύνη του.

Ἔλεγε δὲ ἡ Ἑλληνικὴ σάτυρα.

Ὅποιος ἔλθει καὶ σᾶς φέρει γράμματα καὶ ἀναφορὰς,
Διὰ νὰ βάλετε ὑποκάτω θέλησιν καὶ ὑπογραφὰς,
Μάθετ' ἀκριβῶς πολῖται, εἶναι ὅλαι διαβολαὶ
Τῶν τυράννων μας Ἰγγλέζων, ὅπου ξέρουνε πολλαῖς.
Ἐπειδὴ ἡ εὐσπλαγχνία Παντοκράτορος θεοῦ,
Θέλει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἰονικοῦ λαοῦ·
Ἐπειδὴ ἡ γενναιότης Ρουσσογάλλων Χριστιανῶν,
Θέλουν νὰ μᾶς ἀφαιρέσουν ἐκ τοσούτων μας δεινῶν,
Προσπαθεῖ ὁ τύραννός μας νὰ βαστάζῃ τὸν ζυγὸν,
Καὶ διὰ πάντα νὰ μᾶς φέρῃ, ὅσα φέρουν τὸν τυφλὸν,
Τὰς ὑπογραφὰς ζητάει, μὲ αὐταῖς 'στοὺς βασιλεῖς
Νὰ εἰποῦμε πῶς ὁ Ἰγγλέζος ἔκαμέ μας εὐτυχεῖς.
Πλὴν εἰς μάτην εἶναι ἄλλοι τὴν ἀλήθειαν νὰ εἰποῦν,
Τοὺς μυρίους νὰ συστήσουν τρόπους, ποῦ μᾶς τυραννοῦν.
Καὶ ἐξόχως ζωγραφίαν θέλει δώσουν τρομερὰν,
Εἰς τὴν προσωποληψίαν, καὶ ἀδικίαν φοβερὰν.
Δίδοντας δύο καὶ τρία τὰ ἱμπιέγα μόνον ἑνὸς,
Ἂν κι' ἀνάξιος διὰ ἕνα, μὰ εἶναι σπιόνος φοβερός·
Καὶ οἱ ἔντιμοι πολῖται ἀπὸ γένος καὶ σοφοὶ,
Εἶναι ὅλοι ἀμελημένοι, κι' ἔχουν χρείαν διὰ τροφήν.
Ἴδετε καιδάρια ὁλοῦθε μὲ ταῖς πάγαις ταῖς πολλαῖς,
Νὰ γεμίζουνε ταῖς πόρναις ἀπὸ εὔμορφαις στολαῖς.
Ἴδετε σοφοὺς ἀνθρώπους, νὰ πεινοῦν διὰ τὸ ψωμὶ,

Πάντα οἱ ἴδιοι εἰς τὰ ἰμπιέγα, πάντα οἱ ἄλλοι εἶναι γυμνοί.
Τί γοβέρνο εἶναι τοῦτο, τί πατέρας μισητός;
Πέντε δέκα εὐτυχίζουν καὶ λιμάζει ὁ λαός.
Πῶς 'μπορεῖ τέτοιο γοβέρνο νὰ ἀγαπηθῇ ποτὲ!
Ρίψε πῦρ κατάκαυσέτο παντοδύναμε θεέ.
Τοῦτο δὲν εἶνε γοβέρνο, εἶνε σύναξις ληστῶν,
Καὶ χαλποσπεκουλατόρων φαλιδοπραγματευτῶν·
Πόσα ἄλλα θὰ ποθοῦνε, καὶ ἐδῶ καὶ στὰς αὐλάς,
Ποῦ θὰ φρίζῃ ἡ Εὐρώπη εἰς τὰς τόσας συμφοράς. (1)

(1) Αἱ Ἰταλιστὶ Σάτυρες ἦσαν αἱ ἑξῆς.

SONETTO I.

Ai Cittadini.

Sette del Ionio mare sorelle greche,
Sotto il giuoco Brittano aflitte e meste
Languono per anni venti.. e son già seche

—

Nè fatto avria di più la cruda peste,
D' un reo governo sono sempre preste
Cure, tendenze, insidiose tresche.

—

E sotto finto manto ei le riveste,
Per mascherare li spogli, ch' ei v' arreca
Or che la madre chieder l' alme suore,
E il pianto lor arriva ai troni Augusti

—

Manioso freme l' Anglicano lione·
Ne fia che poche firme, calpite a frusta,
Valgano por mentire fatti, che ognor.
Mostrino i corpi loro quali ombre e busti.

—

È traditor della patria, chi sottoscrive,
Le note che vanno, e che la firma
Li costerà ben cara, e con sua vergogna
Ed esterminio le rivedrà un giorno.

—

Ἅπαντες ἀπέδιδον τὴν Σάτυραν εἰς τὸν Λιβαδᾶν καὶ Βαλσαμάκην ὡς ἐναντιόφρονας τῆς κυβερνήσεως, καὶ δυσαρεστηθέντας ὅτι ἐπαύθησαν ἐκ τῶν δημοσίων θέσεων. Προσκληθεὶς δὲ εἰς ἀνάκρισιν ὁ ὑποδικηγόρος Σκιαδᾶς, πρὸς τὸν ὁποῖον προσέφεραν καί χρήματα καὶ ἐπάγγελμα, ἐὰν ἤθελε μαρτυρήσῃ τοὺς αὐτουργοὺς, οὐδὲν ἐδήλωσεν. Τὰ πάντα ἐκοινοποιήθησαν πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ, ἅμα ἔμαθε τὴν δημοσίευσιν, ἦλθεν εἰς Κεφαλληνίαν μὲ φρεγάτας καὶ στρατὸν, καὶ διέταξεν ἀνάκρισιν. Διορίζει μεταξὺ τρόμου καὶ σκότους, ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν εὐγενεῖς καὶ χωρικοὺς ἐπιφανεῖς, ὧν οἱ μὲν διέτριβον ἐν ἀγροῖς, οἱ δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις, διὰ νυκτὸς νὰ συναχθῶσιν ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ. Ταυτοχρόνως φυλακίζονται Παΐσιος ἱερεὺς κόμης Μεταξᾶς, Ἀναγνώστης Εὐαγγελιστὴς Πανᾶς, Κοσμέτος Φλαμιάτος Ἑλληνοδιδάσκαλος, οἱ Κόμητες Καμῖλλος καὶ Νικόλαος Δελαδέτσιμας, καὶ Ἰωάννης Λοβέρδος, οἱ διδάκτορες Ἀναστάσιος Μεταξᾶς Ἀντζολακάτος, Ἀνδρέας Ἀντίπας, Νικόλαος Κατσαΐτης Τριπανέλος, Ἠλίας Ραζῆς Λουκάτος, καὶ δύο ἄλλοι ἱερεῖς. Ἅπαντες φέρονται εἰς τὸ τοποτηρητεῖον, καὶ παρίστανται ἐνώπιον τοῦ Ἐπάρχου καὶ λοιπῶν ἀρχῶν. Ἐξελέγχει αὐτοὺς

SONETTO II.

Color che sempre della patria a danno,
Per un venal peculiar profitto,
Vendeter al Britan ogni suo dritto,
L' ultima scossa già or ne danno

—

I rei ministri loro a torno vanno,
Con velenoso maseherato scritto·
E questo sottoscriver tuttor fanno
Complici unendo al grande lor delitto,

—

Non fia che mai di si alta reitade
Cittadini vi fatte empj seguaci,
Deludendo così dei regi la pietade,

—

Mentre a spezzar intenta i vostri lacci,
Sottoscrivendo voi con re viltade,
Fabri vi fatte dei vostri eterni stracci,

—

διὰ μακροῦ ἰταλιστὶ λόγου ὁ Ἄδαμ ὡς ἀχαρίστους εἰς τόσα εὐεργετήματα τῆς Βρεταννικῆς Προστασίας, διὰ τῶν συνεργειῶν αὐτοῦ εἰς τοσαύτας ἐπωφελεῖς θεσμοθεσίας. Ἐπαπειλεῖ φυλάκισιν καὶ ὄλεθρον εἰς τοὺς ἀνθισταμένους εἰς τὰς ὑπογραφάς, καὶ ἀποστέλλει δεσμίους τοὺς δώδεκα ἐκείνους ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας. Ἡ ἀστυνομία μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἄδαμ, ἐλθοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βαλσαμάκη Γάλδελα, παραιτήσαντος τοῦ Διευθυντοῦ Κόλτρεϋ, διατάσσει αὐτοὺς ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἁρμοστοῦ, οὐδόλως νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἐκ τοῦ Ἀργοστολίου, οὔτε εἰς ἀγροὺς οὔτε εἰς ἀποδημίαν πορευόμενοι, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν ἀστυνομίαν, καὶ ἐν ἐλλείψει νὰ προστιμῶνται, νὰ μὴ συγκοινονῶσι πρὸς οὐδένα, καὶ νὰ ἐγκυηθῶσι τὴν ἡσυχίαν τῆς νήσου. Οἱ διδάσκαλοι Πανᾶς καὶ Φλαμιάτος ἐμποδίσθησαν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ ἱεροκηρύγματος. Ἀλλ' αὖθις νέα σάτυρα χλευάζουσα τὰς αὐθαιρεσίας ταύτας, ἀναγκάζει τὸν Ἁρμοστὴν νὰ προτρέψῃ τοὺς καταδιωκομένους ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας νὰ ζητήσωσι συγχώρησιν. Ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν πείθεται, καὶ μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους, ἀπαλάσσονται πάσης παρενοχλήσεως.

Δὲν ἐγένετο ὅμως τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς δύο φυλακισθέντας Γεράσιμον Λιβαδᾶν καὶ Κωνστ. Βαλσαμάκην. Κατηγοροῦντο ὁ μέν, ὅτι ἐξέσχισε τὴν ἀναφορὰν τῶν εὐχαριστηρίων πρὸς τὴν Προστασίαν καὶ τὸν Ἁρμοστήν, ὁ δὲ ὅτι ἐμπόδιζε τοὺς χωρικοὺς τῆς Λιβαθοῦς νὰ ὑπογράφωσιν ἄλλην κυκλοφοροῦσαν ἐν τῇ περιχώρῳ ἐκείνῃ. Σπυρίδων ὁ Μομφεράτος κατήγγειλεν, ὅτι αἱ σάτυραι ἅπασαι ἐδόθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Λιβαδᾶ καὶ Βαλσαμάκη πρὸς ἀντιγραφήν. Στόλος μὲν καὶ στρατός, ἐνισχύοντες τὸν Ἁρμοστήν, διέσπειραν τὰ φόβητρα πρὸς τοὺς Κεφαλλῆνας, ὑποψίαι δὲ στάσεως καὶ ταραχῆς προσεκάλουν αὐστηρὰ μέτρα τῆς ἐξουσίας. Τέλος, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως, ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς τὰς 3 Μαρτίου 1831 καθυπέβαλλεν ὑπὸ δίκην τοὺς ῥηθέντας ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, οἵτινες συνελήφθησαν ἀμέσως, καὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς Κέρκυραν. Ἔλεγε δὲ τὸ κατηγορητήριον, ὅτι μὲ ἐκφράσεις στασιαστικὰς καὶ αὐθάδεις ἀπεπειράθησαν νὰ ἐξυβρίσωσι τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν, καὶ νὰ ἐξεγείρωσι μῖσος καὶ ἀποστροφὴν κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπαλλήλων. Διὸ κατηγορεῖ αὐτοὺς ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας κατὰ τοῦ Ἰονίου Κράτους. Κληθεὶς δὲ ὁ Μομφεράτος νὰ προσφέρῃ τὰς ἀποδείξεις τῆς κα-

ταγγελίας, ὡς αὐτουργῶν τῶν σατύρων τῶν κατηγορουμένων, οὐδὲν ἀπέδειξεν. Ἐνῷ δὲ ἐγένετο ἡ δίκη ἐν τῷ ὑπερτάτῳ συμβουλίῳ καὶ περιεμένετο ἡ καταδίκη, ὁ Παναγῆς Κεφαλᾶς Πλαρινὸς ὁ Ταμπακόνας ὁ αὐτουργὸς τῆς σατύρας, ἰδὼν τὸν κίνδυνον τῶν ὑποδίκων, γράφει τῷ ἰδίῳ χαρακτῆρι τῆς σατύρας ἐπιστολὴν ἀνώνυμον. Βεβαιοῖ μεθ' ὅρκου ὅτι αὐτουργοὶ τῆς σατύρας δὲν εἶναι οἱ κατηγορούμενοι Λιβαδᾶς καὶ Βαλσαμάκης, ἀλλ' ὁ γράψας τὴν ἀνὰ χεῖρας ἐπιστολήν. Ἵνα δὲ βεβαιώσῃ τὸ δικαστήριον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἀληθῶς γεγραμμένη ἐκ Κεφαλληνίας γράφει, σήμερον ἀπεβίωσεν ἡ κυρία Α. . . ἐν Κεφαλληνίᾳ. Τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον ἐπαλήθευσε τὸ γνήσιον τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ὡς μαρτύριον αὐταπόδεικτον ἀθωώσεως τῶν ὑποδίκων ἔκρινε. Τούτου ἕνεκα τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον ἀπέλυσε μὲν τῆς κατηγορίας ἀμφοτέρους τοὺς κατηγορουμένους, ἀλλὰ διεκράτησε τὸν Λιβαδᾶν, ὡς σφόδρα ἀντιπολιτευόμενον ὑπὸ ἐγγύησιν 5,000 λιρῶν ἐπὶ πενταετίαν. Ὁ δὲ Μομφερράτος, ὑπαχθεὶς εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον, κατεδικάσθη εἰς 2 ἐτῶν φυλάκισιν ὡς συκοφάντης, καὶ ὅτι ἐπληρώθη ὑπὸ τῆς ἐναντίου φατρίας τῆς κυβερνητικῆς τοῦ Δέτσιμα, ἵνα ἐνοχοποιήσῃ τοὺς ὑποδίκους ὡς ἀρχισυνωμότας. Οὕτως ἐξεπεραιώθησαν αἱ πρῶται διαμαρτυρήσεις τοῦ Ἰονίου κατ' ἀντεθνικῆς κυβερνήσεως. (1)

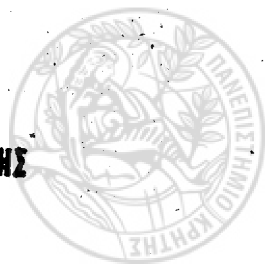
Ἐνῷ δὲ ἀνεξέοντο οὕτως αἱ πολιτικαὶ πληγαὶ τῶν Ἑπτανησίων, τυχαία τις περίπτωσις ἐπήγαγεν πολιτικὴν ἀνάγκην, ὥστε ὁ στρατηγὸς Ἄδαμ νὰ ἀπολυθῇ τῆς ἐν ταῖς νήσοις Ἁρμοστείας, καὶ διορισθῇ Κυβερνήτης εἰς Μαδρὰς τῶν Ἰνδιῶν. Κατὰ τὸ 1831 κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν φρεγάτα Τουρκική. Αὕτη ἀπέστειλεν εἰς Γουβίον τῆς Κερκύρας λέμβον ἵνα ὑδροφορήσῃ. Ὁ ἐκεῖ παρατυχὼν ὑπηρέτης τοῦ Ρώσσου προξένου Παπαδοπούλου, ὅστις διεδέχθη τὸν ἀποθανόντα εἰς τὸ προξενεῖον Βενάκην, ἀνεκάλυψεν ὅτι μετὰ τῶν ὑδροφορούντων Τούρκων συνευρίσκοντο καὶ Ρῶσσοι, οἵτινες εἶπον αὐτῷ, ὅτι ᾐχμαλωτίσθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον τῆς Ρωσσίας. Ὁ πρόξενος ἔγραψεν εὐθὺς πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ, ὅπως διὰ τὴν γενομένην εἰρήνην μεταξὺ

(1) Lettera d' un anonimo settiusulare, scritta ed inviata all' onorevolissimo Lord Nugent. Alto commissionario di sua maestà Brittanica nelle isole jonie nel mese di Maggio 1833 num. σ. 44 Parigi 1839. Ὁμολογεῖται κοινῶς συγγραφεὺς ὁ ἱερεὺς Εὐαγγελιστὴς ὁ μετονομασθεὶς Εὐσέβειος Πανᾶς. Βιογραφία αὐτοῦ χειρόγραφος κεφάλ. ιέ. παρὰ Σ. Ἀρσένη.

Ρωσσίας καὶ Τουρκίας, οἱ εὑρεθέντες αἰχμάλωτοι Ρῶσσοι ἐλευθερωθῶσιν. Ἐπὶ τούτῳ ὤφειλεν ὁ Ἁρμοστὴς νὰ διατάξῃ πάραυτα τὸν πλοίαρχον τῆς Τουρκικῆς φρεγάτας, ν' ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους. Ὁ Ἁρμοστὴς ὅμως Ἄδαμ, οὐχὶ μόνον τὴν ἀπόλυσιν τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ καὶ προθυμοποιούμενος, ὅπως ὁ Τοῦρκος πλοίαρχος ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Ρώσσου προξένου, παρώτρυνεν αὐτὸν εἰς ἀπόπλευσιν ταχεῖαν ἐκ Κερκύρας.

Ὁ πρόξενος Παπαδόπουλος, τοῦτο ἰδών, ἔγραψε δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι παραστάτην τῆς Ρωσσίας ν' ἀναχθῶσι πλοῖα Ρωσσικὰ ἐκ τῶν παραπλεόντων τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπέλθωσιν εἰς καταδίωξιν τῆς Τουρκικῆς ἐκείνης φρεγάτας πρὸς ἐλευθερίαν τῶν αἰχμαλώτων. Τούτου γενομένου, τὰ Ρωσσικὰ πλοῖα κατέλαβον τὴν Τουρκικὴν φρεγάταν, ἀνεκάλυψαν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἀπέλυσαν. Ὁ πρόξενος ἠρεθισμένος ὑπέβαλεν ἐνστάσεις καὶ μομφὰς πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ πρέσβυν τῆς Ρωσσίας κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, καὶ ἐζήτει ἱκανοποίησιν. Τὸ Ἀγγλικὸν μυστικοσυμβούλιον, μὴ δυνάμενον νὰ διαλύσῃ ἄλλως πῶς τὰ καταγγελθέντα, ἠθέλησε ν' ἀφαιρέσῃ τὸν Ἄδαμ ἐκ τῆς Ἁρμοστείας. Ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἰσχύων παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἀποικειῶν, ὡς γραμματεύς, ἠθέλησε νὰ οἰκονομήσῃ τὰς χρείας τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις εἶχεν ὑποπέσει εἰς χρέη πολλά, μὴ ἐξαρκούντων τῶν μεγάλων μισθῶν του εἰς πολυτελεῖς δαπάνας. Καὶ διὸ ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ ὑπουργείῳ, καὶ διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ Β'. τμήματος τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Κεραυνὸς δὲ ἐφάνη τῷ Ἄδαμ ἡ παῦσίς του ἐκ τῆς Ἁρμοστείας· διότι ἤθελε νὰ μένῃ εἰς τὴν διέπειαν τῶν νήσων μέχρις ἀποβιώσεως, διὰ τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ οἰκειότητα τῶν Κερκυραίων. Τοσούτῳ δὲ ὠργίσθη, ὥστε ἰδίαις χερσὶν ἔθραυσε τὰ πλούσια ἔπιπλα, ἃ τότε ἔφερεν ἐκ Λονδίνου πρὸς διακόσμησιν τῶν παλατίων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ τῆς ἀγροτικῆς οἰκίας, ἣν μετὰ τοῦ ἀγροκηπείου ἠγόρασε πρὸς τέρψιν αὐτοῦ ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις, καὶ πολυτελέστατα διακατεῖχεν. Ἀνεχώρει δὲ τέλος τὰς 10 Ἀπριλίου 1832, ἐπευφημούμενος παρὰ τῶν Κερκυραίων, καὶ συνοδευόμενος μὲ δάκρυα συγγενῶν καὶ οἰκείων. Τότε καὶ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἐργαζομένη, ἐψήφισεν ἀνδριάντα ἐν τῇ πλατείᾳ Κερκύρας πρὸς εὐγνωμοσύνην. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν εἰς τὴν Ἁρμοστείαν προσωρινῶς κατὰ τὸ σύνταγμα ὁ στρατηγὸς Οὐέτφωρδ, ἀρχηγέτης ὅλου τοῦ παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει Ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Μῆνας

πολλοὺς διετηρήθη ἡ προσωρινὴ Ἁρμοστεία τοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐϊτφωρδ· διότι διὰ τὸν προλαβόντα θάνατον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τῶν 26 Ἰουνίου 1830, καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ ἀδελφοῦ του Γουλιέλμου δουκὸς τοῦ Κλάρενς, αἱ συχναὶ μεταβολαὶ ὑπουργείων διετήρουν ἐκκρεμεῖς τοὺς διορισμοὺς τῶν διοικητῶν εἰς τὰς ἀποικίας. Ἔτυχε δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ μεταξὺ διορισθεὶς ὡς Ἁρμοστὴς Μαγδονὰλ ἐκ Σκοτίας νὰ ἀποθάνῃ, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὰς νήσους, καὶ ὁ διορισμὸς νέου Ἁρμοστοῦ ἐβράδυνε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ.

Ἰουλιανὴ ἐπανάςασις ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1830.—Ἀποτελέσματα εἰς ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.—Ἰόνιοι σπουδαςαὶ συμμετέχουσι τοῦ Ἰταλικοῦ κινήματος ἐν Βολωνίᾳ.—Οἱ φιλελεύθεροι τοῦ Ἰονίου καὶ ἡ δυσαρέσκεια αὐτῶν κατὰ τοῦ Μαιτλανδίου συςήματος.—Δοξασίαι τῶν φιλελευθέρων περὶ μεταπολιτεύσεως τοῦ Ἰονίου.—Ὑπουργεῖον Οὐΐγων ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ Λόρδ Γράϋ.—Προςασία τῶν ἐθνικοτήτων.—Κοινοποίησις τῆς ἐν Ναυπλίῳ Γερουσίας πρὸς τοὺς ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπὲρ ἐκλογῆς ἡγεμόνος.—Σύσκεψις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου περὶ ἐκλογῆς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος καὶ διαχαράξεως ὁρίων.—Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς ἐν Κωνςαντινουπόλει πρέσβεις τῶν συμμάχων πρὸς λύσιν τῶν Ἑλληνικῶν ζητημάτων.—Ἐνέργειαι τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λοδοβίκου ὅπως δοθῇ τὸ Ἑλληνικὸν ςέμμα πρὸς τὸν δευτερότοκον υἱόν του Ὄθωνα.—Πρωτόκολλον τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου περὶ ἐκλογῆς τοῦ Βαυαροῦ Πρίγγιπος Ὄθωνος ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.—Ἀναφορὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐν Ἄργει πρὸς τὸν Βασιλέα Λοδοβῖκον ὅπως συναινέσῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ υἱοῦ του.—Ἀναφορὰ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Βασιλέα Λοδοβῖκον περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου.—Συνθήκη τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας μετὰ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων περὶ παραδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ςέμματος εἰς τὸν πρίγγιπα Ὄθωνα.—Κύρωσις τῆς συνθήκης παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.—Ἄρθρον συμπληρωτικὸν τῆς συνθήκης κανονίζον τὴν διαδοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ςέμματος.—Σύσκεψις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου περὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας.—Ἀπαιτήσεις τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἀπόρριψις αὐτῶν παρὰ τοῦ ἐν

Λονδίνῳ συνεδρίου.—Ἀπάντησις τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας πρὸς τὰς ἀναφορὰς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ Γερουσίας τῆς Ἑλλάδος.—Ἐνέργειαι τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν περὶ πολιτικοῦ συντάγματος πρὶν τῆς ἀφίξεως τοῦ Βασιλέως ἐν Ἑλλάδι.—Ψήφισμα τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐν Προννοίᾳ περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ Ὄθωνος.—Διακήρυξις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου πρὸς τοὺς Ἕλληνας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Χαρὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τοῦ ἐκλεχθέντος Βασιλέως αὐτῶν.—Ἐκλογὴ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς παρὰ τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως προσφέρῃ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν νεαρὸν ἡγεμόνα, καὶ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Βασιλέα Λοδοβῖκον.—Ἀνακεφαλαίωσις τῶν πραχθέντων περὶ συστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας.—Ὑποδεξίωσις τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐν Κερκύρᾳ.—Χαρὰ τῶν Ἰονίων διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Βασιλείαν.

ΔΗ ἡ μεταπολίτευσις τοῦ Ἰουλίου ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1830, δι' ἧς ἀπεδιώχθη τοῦ θρόνου ἡ ἀνακαινισθεῖσα τοῦ α. κλάδου τῶν Βουρβόνων δυναστεία, καὶ ἀνεβιβάσθη ἡ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἡ τοῦ β'. κλάδου, ἠλέκτριζε τοὺς δυναστευομένους λαοὺς τῆς Εὐρώπης εἰς ἀπόλαυσιν ἐθνικῶν δικαιωμάτων καὶ κυβερνήσεων. Αἱ ἐθνικότητες οὕτω συγκινοῦνται, καὶ νέαι ἐθνικαὶ βασιλεῖαι καὶ πολιτεῖαι συνίστανται. Ἐπανέστη ἡ Πολωνία, ἀνεκινεῖτο ἡ Ἰταλία, ἀποσπᾶται τὸ Βέλγιον ἐκ τῆς Ὀλλανδίας, ἡ Παπικὴ δυναστεία κλονίζεται ἐν Ῥώμῃ, καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Αὐστρίας. Νέοι Ἑπτανήσιοι, σπουδάζοντες ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Παρισίοις, εἶδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὸν ὀργασμὸν τῶν πνευμάτων τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν εἰς ἀνάκτησιν τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων, ἅτινα κατέβαλον αἱ συνθῆκαι τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Συμμετέσχον τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ κινήματος καὶ αὐτοί. Ἐν Βολωνίᾳ, Φανῷ, Ἀγκώνῃ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς Παπικῆς ἐπικρατείας ἔλαβον τὰ ὅπλα μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐπιφανέστεροι δὲ τῶν Ἑπτανησίων ἐν τούτοις ἦσαν Νικόλαος Φωκᾶς Ρεπούπλικας, Διονύσιος Λεωνδαράκης διορισθεὶς

τότε διοικητὴς Φάνου ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, Δ. Κουρκουμέλης, Στυλ. Παπούλης καὶ ἄλλοι. Καταδιωχθέντες ἐκεῖθεν διὰ τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς Αὐστρίας, καὶ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰταλίας, ἦλθον εἰς τὴν πατρίδα των σκυθρωποὶ μὲν διὰ τὴν ἐκεῖ ἀποτυχίαν, ἀλλ' ὅλοι πνέοντες αὖραν ἐλευθερίας καὶ ἐθνικῆς ἀναπλάσεως. Ἡ διέπεια τῶν Ἄγγλων ἐν τῇ πατρίδι ἐφαίνετο αὐτοῖς, ὡς ξενοκρατία ἐγκαθιδρυθεῖσα παραβιάσει συνθήκης πρὸς ἐξαφάνισιν Ἑλληνικοῦ Κράτους, οὗτινος τὴν αὐτονομίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ὑπεσχέθησαν οἱ διέποντες νὰ διατηρῶσι καὶ προστατεύωσι. Τὸ καταρτισθὲν Μαιτλάνδιον σύνταγμα, ὡς θεμελιοῦν τὸ αὐθαίρετον τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως, καὶ ἀπομακρύνον τὴν ἄμεσον συμμετοχὴν Ἑπτανησίου ἀντιπροσώπου, ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένου, παρίστανε τερατώδη τὴν μορφὴν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς νέους τούτους. Ἐξ ἄλλου μέρους ἔβλεπον ὅτι βίαν μὲν καὶ καταδίωξιν ἐχρήσθη ἡ Ἰόνιος ἐξουσία πρὸς τοὺς Ἴονας, τοὺς συγκινδυνεύσαντας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, μῖσος δὲ καὶ ἀπέχθειαν οἱ ἀγέρωχοι Ἁρμοσταὶ ἐνέδειξαν καθ' ὅλων τῶν συμφερόντων τοῦ ἀγῶνος, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Καποδίστριαν ὡς Ρωσσίζοντα. Ἐζωγραφίζετο λοιπὸν παρ' αὐτῶν ὡς μισελληνικὴ καὶ ἀντεθνικὴ ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἄγγλων παρὰ τοῖς Ἰονίοις. Ὅθεν οἱωσδήποτε οἱ βουλευτικοὶ νόμοι ὠφέλουν τοὺς Ἑπτανησίους, διὰ τὴν αὐστηρὰν βίαν καὶ ἐκτέλεσιν ὑπ' ἀστυνόμων καὶ τοποτηρητῶν, ὑφωρῶντο ἀεὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἀπαύγασμα Ἀγγλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἄλλαι τόσαι ἐπιβουλαὶ κατὰ τῆς ἐθνικότητος. Οὕτως ἡ Ἀγγλοϊόνιος Κυβέρνησις, ὡς ἄλλη Αὐστριακὴ τρομοκρατία παριστάνετο τοῖς καλουμένοις τούτοις φιλελευθέροις, ἂν καὶ οὐδέποτε πραγματικῶς ἐξησκήθη ἡ συνεστήθη τοιαύτη. Οἱ προσλαμβανόμενοι ὑπὸ τῶν Ἁρμοστῶν κατὰ τὸ σύνταγμα Ἰόνιοι εἰς τὴν διαχείρησιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐνομίζοντο χρήσιμοι εἰς δεσποτείαν τῶν Ἄγγλων. Βουλὴ καὶ Γερουσία ἔπραττε τὰ πάντα ἐν σιγῇ. Παρεκωλύετο πᾶσα περὶ δημοσίων ἐλευθέρα γνώμη καὶ ἔκφρασις. Τὸ μὲν Ἀγγλικὸν ἀεὶ συμφέρον ἐπρώτευε, τὸ δὲ Ἰονικὸν ἦτο δευτερεῦον. Συμμορία Ἄγγλων καὶ ἀφωσιωμένων αὐτοῖς Ἰονίων, κατεῖχεν ὅλας τὰς ὑπερτέρας καὶ λυσιτελεστέρας ἀρχὰς τοῦ Κράτους. Ἐπεθυμεῖτο λοιπὸν παρὰ πάντων μεταβολὴ τῶν καθεστώτων τοῦ Ἰονίου ἐπὶ τὸ βέλτιον. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνικότης ὤφειλε νὰ τεθῇ βάσις πάσης μεταρρυθμίσεως. Καὶ σύνταγμα καὶ νομοθεσία καὶ διαχείρησις ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν, ὡς

ἐν ἄλλαις ἐλευθέραις χώραις τῆς Εὐρώπης. Τὰ πρόσωπα τὰ ἕως τότε κατέχοντα ἀρχάς, ἢ προσκαλούμενα εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐκοινολογεῖτο, ὅτι ἐχρειάζετο νὰ ἐκλέγωνται ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐκ τῶν φερόντων τὰ ἐχέγγυα πατριωτικῆς ἱκανότητος. Διότι ἡ ἕως τότε γραφειοκρατία ἔφθασε νὰ παρέχῃ χάριτι εὐνοίας ἀξιώματα καὶ ἐπαγγέλματα πρὸς Ἴονας εὐνοϊκοὺς καὶ ξένους Μελιταίους, Ἰταλούς, Ἄγγλους, καὶ Ἱσπανοὺς τυχοδιώκτας καὶ ἀνεστείους. Οὗτοι ἁπλῶς μόνον πολιτογραφόμενοι, οὐδένα ὅριον ἐγγυήσεως ἔφερον, εἰμὴ τὴν δουλόσυνον καὶ κολακείαν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας. Γινώσκοντες δὲ ὀλίγον τὴν Ἰταλικήν, καὶ ἀγνοοῦντες παντελῶς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ τόπου γλῶσσαν, διεχειρίζοντο γραμματείας Ἁρμοστοῦ, Γερουσίας, ὑπερτάτου συμβουλίου, καὶ διεύθυναν ἀστυνομίας, ὑγειονομεῖα καὶ ταμεῖα. Ἐντεῦθεν πρὸς χάριν αὐτῶν παρημελοῦντο δόκιμοι Ἑπτανήσιοι, καὶ ἀπεμακρύνοντο τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας οἱ ἱκανοὶ καὶ εὐδιάκριτοι αὐτῶν εἰς πατριωτισμὸν καὶ ἀκεραιότητα.

Ἡ φιλομαθὴς ὅθεν νεολαία τῶν Ἑπτανησίων, ἥτις ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Παρισίοις σπουδάζουσα, συνεδέετο διὰ φιλίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, συνεσχετίσθη τότε πρὸς πολλοὺς τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης, καὶ πολιτικὰς ἑταιρίας. Διαπυρούμενοι οἱ νέοι οὗτοι ὑπὸ φιλοπατρίας, ἔφερον τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος εἰς διαυγὲς κάτοπτρον ἐλευθερίας καὶ ἐθνικότητος. Ἐπ' αὐτοῦ ἐθεώρουν τὰς ἀσχημίας τῆς ξενοκρατίας ἐν τῇ πατρίδι, καὶ τοὺς μώμους, πρὸς οὓς ἐδυσμορφοῦτο ἡ ἐγχώριος Κυβέρνησις τοῦ ἀνεξαρτήτου Ἰονικοῦ Κράτους. Ἐφαίνετο αὐτοῖς ὅτι, ὅσον μᾶλλον περιεφρονεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ μεγαλοφροσύνη παρὰ τοῦ ἀλλοφύλου δεσπότου, τοσοῦτο μᾶλλον ἐχαυνοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα τοῦ νησιώτου, ἀνυψοῦτο ἡ δουλοφροσύνη, καὶ ἐξουδενοῦτο ἡ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια. Συνεσκέπτοντο λοιπὸν ἅπαντες οἱ φιλοπάτριδες περὶ ἀνυψώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ τῆς δι' αὐτοῦ βελτιώσεως τῆς πολιτείας. Διὸ ἐξεδήλουν, εἴτε κατ' ἰδίαν συνερχόμενοι, εἴτε δι' ἀλληλογραφίας πρὸς σχετικοὺς ὁμοεθνεῖς καὶ ὁμόφρονας ἀλλοεθνεῖς, ὅτι ὤφειλον νὰ συνεργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀφαιρεθέντων δικαιωμάτων τῆς Ἰονίου πολιτείας. Ἐσκέπτοντο ὅτι μεταβολή τις ὑπουργείου ἐν Ἀγγλίᾳ, δίδουσα τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου ἔθνους ἐκείνου εἰς χεῖρας φιλελευθέρων ἀνδρῶν Οὐΐγων, καὶ ἀλλάσσουσα τὴν φάσιν τῆς ἔτι τότε πολιτικῆς τῶν Τορείων, ἤθελε θεραπεύσῃ τὰ ἕως τότε ἀδικήματα τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἐπὶ τούτῳ ἔ-

πρεπε νὰ ἐμφυσήσωσι πνεῦμα δημόσιον πρὸς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, ὅπως συναισθανθῇ ὁ λαὸς ἐνδιάφορόν τι εἰς προαγωγὴν κοινῆς εὐημερίας καὶ βελτιώσεως. Ἀναγκαῖον πρὸς τούτοις νὰ συσχετισθῶσι μετὰ τῶν φιλελλήνων Ἄγγλων, καὶ αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν εὐνοϊκοὺς εἰς τὰς δικαίας περὶ πατρίδος αἰτήσεις. Τοῦτο ἄλλως πῶς δὲν ἤθελεν ἐπιτευχθῇ, ἐὰν μὴ ἀνεπτύσσετο κατὰ πρῶτον πολιτικὸν φρόνημα διὰ δημοσιογραφίας, ὃ μορφῶνον τὴν κοινὴν γνώμην ἐπὶ συνειδήσεως ἐθνικῆς, ἠδύνατο νὰ συναρμόζῃ τὰ Ἰονικὰ συμφέροντα μὲ ἐκεῖνα τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Τοιουτοτρόπως ἐσκέπτοντο, ὅτι κοινὴ συμμόρφωσις δύο Ἑλληνικῶν Κρατῶν, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐθνικὴν ἑνότητα, διὰ πάσης νομοθεσίας καὶ πολιτικῆς βελτιώσεως προαγομένων, θὰ ἐπιδιορθώσῃ τὰ ἕως τότε παραβιασθέντα δικαιώματα τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους, καὶ ἀναπληρώσῃ τὰς ἐλλείψεις τῆς κυβερνήσεως. Ἡ κοινὴ λοιπὸν αὕτη συνέργεια τῶν νέων εἰς πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν νήσων, ἀπετέλεσε τὸν συνεταιρισμὸν τῶν φιλελευθέρων τοῦ Ἰονίου. Τοῦτον δὲ ἐνίσχυσαν καὶ ὅλοι οἱ πρότερον ἀντιπολιτευόμενοι μετ' αὐτοῦ ἑνωθέντες, καὶ ὅλοι οἱ δυσηρεστημένοι παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἐν τῷ συνδέσμῳ τῶν φιλελευθέρων περιελαμβάνοντο διάσημοι δικηγόροι νομομαθεῖς, ἰατροί, κόμητες καὶ πλούσιοι εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐπὶ πολυετείαν ζήσαντες, καὶ τὸ γλυκὺ ποτὸν τῆς ἐλευθερίας γευθέντες. Κορυφαῖοι δὲ ἦσαν ὁ σοφὸς Ἀνδρέας Μουσταξύδης, ὁ ποιητὴς Ι. Πετριτσόπουλος, ὁ πολυπράγμων Α. Δάνδολος, ὁ φιλόσοφος Π. Βράϊλας ἐν Κερκύρᾳ, Νικόλ Φωκᾶς Ρεπούπλικας, υἱὸς τοῦ προμνησθέντος ἀγωνιστοῦ Φωκᾶ. Οἱ νομικοὶ Γεράσιμος Λιβαδᾶς, Βασίλειος Πινιατόρος, Ἱερώννυμος Τυπάλδος Πρετεντέρης, Κοσμέτος Βαλσαμάκης, κόμης Α. Ἄννινος ἐν Κεφαλληνίᾳ, οἱ κόμητες Κανδιάνος Ρώμας καὶ Πέτρος Μακρῆς, οἱ νομομαθεῖς Ἀλοΐσιος Κούρσουλας, Δημήτριος Πλαΐσσας, Φραγγῖσκος καὶ Ν. Καρβελλᾶς, Δ. Μεταξᾶς Σαντορίνης, Δ. Φραγγόπουλος, οἱ ἰατροὶ Δ. Πελεκάσης καὶ Φ. Καρβελλᾶς ἐν Ζακύνθῳ. Οἱ νομομαθεῖς Μάρκος Τσαρλαμπᾶς καὶ Ναπολέων Ζαμπέλης ἐν Λευκάδι. Ὁ Παπανικόλας ἐν Ἀγγλίᾳ ἐμπορευόμενος, καὶ φίλος ὢν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἐνῷ δὲ ὁ συνεταιρισμὸς τῶν φιλελευθέρων τούτων ἐπησχολεῖτο πρὸς ἐξιχνίασιν πάσης ὁδοῦ, ὅπως διορθωθῇ ἡ Ἰόνιος Πολιτεία, ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις εἶχε συντελέσει μεταβολὴν πολιτικὴν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν φιλελευθέρων ἐν Ἀγγλίᾳ Οὐΐγων εἶχεν ὑπερισχύσει κατὰ τῶν Τορείων, καὶ ὁ

λόρδ Γράϋς, διευθύνων τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, προεκήρυττεν ὑπεράσπισιν τῶν ἐλευθεριῶν τῶν λαῶν, καὶ προστασίαν τῶν ἐθνικοτήτων.

Τῆς Ἑλλάδος οἱ ἀγῶνες ἐστεφανοῦντο μὲ βασιλείαν. Ἡ παραίτησις τοῦ πρίγγιπος Λεοπόλδου ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόματος ἐκοινοποιήθη ἐπισήμως παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικοῦ συμβουλίου τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ Ἑλληνικὴ Γερουσία ἐν Ναυπλίῳ, τῇ ἕδρᾳ τότε τῆς Κυβερνήσεως, ἐκοινοποίει πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων διὰ τοῦ Κυβερνήτου.—«Θέλει προξενήσει αἴσθημα βαθείας εὐγνωμοσύνης ἡ ἀγγελία τῆς ἐκλογῆς Ἡγεμόνος, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ σύμμαχοι Αὐλαὶ θὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν γενναίων σκοπῶν των ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ πόθου ἐλπίζομεν, ὅτι κατὰ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην θέλετε θέσει ὑπ' ὄψιν τοῦ Ὑμετέρου σεβαστοῦ Μονάρχου τὰς παρατηρήσεις τὰς καταλληλοτέρας, αἵτινες θὰ καταπείσωσι τὴν Α. Μεγαλειότητα περὶ τῆς κατεπειγούσης ἀνάγκης τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ ἐκλεχθησόμενος Ἡγεμὼν μίαν ὥραν πρότερον εἰς τὴν Ἑλλάδα.»—Οὐχ' ἧττον ὅμως αἱ παρατηρήσεις τοῦ μακαρίτου Κυβερνήτου καὶ ἐκεῖναι τοῦ Λεοπόλδου εἰς τὰ διαγραφέντα ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῶν 30 Φεβρουαρίου 1830, ὡς καὶ τὸ αἰτούμενον δάνειον ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Ὅθεν ἡ σύσκεψις αὐτοῦ τὰς 26 Σεπτεμβρίου 1830, ἔγραψε πρωτόκολλον νὰ λυθῶσι τὰ ζητήματα ταῦτα, καὶ ἐδόθησαν αἱ ἑξῆς ὁδηγίαι πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν των.—«Ἅμα διαπραγματεύσεις ἄκρας σπουδαιότητος τὸ ἐπέτρεψαν οἱ Πληρεξούσιοι τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, συνελθόντες εἰς Συνέδριον ἐν Λονδίνῳ, ἐπανέλαβον τὰς συνδιασκέψεις αὐτῶν περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος.

»Τέσσαρα κύρια ζητήματα ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν.

»Ἡ συνομολόγησις συνθήκης μεταξὺ τῶν τριῶν Αὐλῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ § 11 τοῦ τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 πρωτοκόλλου Αὐτῶν.

»Ἡ ἐκλογὴ Ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος, καταστᾶσα ἀναγκαία συνεπείᾳ τῆς παραιτήσεως τοῦ Πρίγκηπος Λεοπόλδου τοῦ Σὰξ Κοβοῦργ, καὶ ἀνατεθεῖσα εἰς τὰς τρεῖς Αὐλὰς παρά τε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Γερουσίας αὐτοῦ.

»Ἡ βελτίωσις τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος διὰ διαπραγματεύσεως μὲ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην.

»Ἡ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπευθυνθεῖσα αἴτησις περὶ χρηματικῆς προκαταβολῆς εἰς λογαριασμὸν τοῦ δανείου, ὅπερ θέλουσιν ἐγγυηθῆ αἱ τρεῖς Αὐλαί.

»Τὰ τέσσαρα ταῦτα ζητήματα θέλουσιν ἐξετασθῆ ἐνταῦθα, καθ' ἣν ἐτάχθησαν σειράν.

»Περὶ τοῦ πρώτου οἱ Πληρεξούσιοι τῶν τριῶν Αὐλῶν ὁμογνωμόνως φρονοῦσιν, ὅτι, καί τοι διὰ τοῦ 11 παραγράφου τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου ἀπεφασίσθη ἡ συνομολόγησις συνθήκης, ἅμα αἱ διατάξεις τοῦ αὐτοῦ Πρωτοκόλλου ἤθελον γίνει δεκταὶ παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, εἶναι μολοντοῦτο καταλληλότερον νὰ συνομολογηθῇ ἡ συνθήκη αὕτη, εἰμὴ ὅταν ἀφ' ἑνὸς ἔσεται δυνατὸν νὰ ὁρίζῃ ἀκριβῶς τὰ ὅρια τοῦ νέου Κράτους ὑπὲρ οὗ θέλει κλεισθῆ, καὶ ὅταν, ἀφ' ἑτέρου, ἀποφασισθῇ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἡγεμόνος.

»Περὶ τοῦ δευτέρου ζητήματος ἤτοι περὶ τῆς ἐκλογῆς ταύτης, οἱ Πληρεξούσιοι ἐσκέφθησαν πάνυ ὡρίμως. Ἀνέγνωσαν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ λύσωσιν αὐτὸ ἄνευ ἀναβολῆς· καὶ ἤδη αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ἐπελήφθησαν τῶν ἐμπιστευτικῶν συνεννοήσεων, αἵτινες ἀναγκαίως προηγοῦνται τοιαύτης ἐκλογῆς.

»Περὶ τοῦ ἀφορῶντος τὴν βελτίωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὁρίων ζητήματος διὰ διαπραγματεύσεως πρὸς τὴν Πύλην ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς.

»Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν προσκαλοῦνται παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συνεδρίου, ἵνα παραστήσωσι τῇ Πύλῃ, ὅτι ἐκ τῶν ἐπιτοπίως γενομένων σχεδίων παρ' ἑνὸς τῶν ὁροθετῶν Αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς, τῆς διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 διαγραφομένης, προκύπτει ὅτι γεωγραφικοὶ λόγοι ἀντίκεινται εἰς τὴν ὁριστικὴν παραδοχὴν τῆς γραμμῆς ταύτης.

»Τὸ συνέδριον εἶχε διαγράψει αὐτὴν κατὰ τὸν ὡς ἄριστον θεωρούμενον χάρτην τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ὁ χάρτης οὗτος εὑρέθη πλήρης σπουδαίων σφαλμάτων, γενομένης τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν ἐπ' αὐτοῦ σημειουμένων μετὰ τῆς πραγματικῆς θέσεως τῶν μερῶν. Ὄντως ὁροθετικὴ γραμμὴ διήκουσα διὰ τῶν σημείων τῶν ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 μνημονευομένων, ἀντὶ ν' ἀποτελῇ, ὡς τότε εἶχεν ὑπολάβει τὸ Συνέδριον, συνεχῆ γραμμὴν, βασιζομένην ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς χώρας, καὶ ἀποτελοῦσαν ὅριον ἀπαρτιζόμενον ὑπὸ ποταμῶν, λιμνῶν, καὶ κορυφῶν ὀρέων, δὲν παρουσιάζει εἰμὴ ἀπραγματοποιήτους λοξοδρομίας διὰ κοιλάδων καὶ ὑψωμάτων, ἰδιοτρόπως

καὶ σκολιῶς διατεμνομένων ὑπ' αὐτῆς ἐναντίον πάσης φυσικῆς καὶ γεωγραφικῆς διαιρέσεως τῆς χώρας.

»Ὁ παρὰ τοῦ προμνησθέντος ὁροθέτου συνταχθεὶς χάρτης παρέχει ἀναμφιλέκτους ἀποδείξεις τῶν προεκτεθειμένων. Εἰς τοιαύτην πραγμάτων κατάστασιν δὲν μένει εἰς τὰς τρεῖς Αὐλάς, πρὸς πραγματίωσιν τῶν ὅρων τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830, εἰμὴ νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς ἀπολύτου πληρεξουσιότητος, ἣν ὁ § 9 τῆς πράξεως ταύτης χορηγεῖ εἰς τοὺς ὁροθέτας Αὐτῶν, καὶ νὰ διατάξωσι τὴν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ μέχρι τῶν τοῦ Ἀσπροποτάμου διαχάραξιν τῆς μόνης γραμμῆς, ἣν ἡ ἐπιτόπιος ἔρευνα ἀπέδειξεν ὡς δυνατήν, τῆς μόνης, ἥτις μεταξὺ τῶν δύω ἄκρων τῶν ὁρίων τῆς 3 Φεβρουαρίου δύναται νὰ παρέξῃ ἀσφάλειάν τινα εἴς τε τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐν μέρει τὸν σκοπόν, ὃν αἱ τρεῖς Αὐλαὶ προέθεντο διὰ τῶν συμπληρωτικῶν ὁδηγιῶν τῶν ὁροθετῶν Αὐτῶν, συνημμένων εἰς τὸ τῆς 1 Ἰουλίου 1830 Πρωτόκολλον.

»Ἡ γραμμὴ αὕτη, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ Σπερχειοῦ, καὶ ἀναθέτουσα τὸν ῥοῦν αὐτοῦ μέχρι τοῦ ὄρους Βελουχίου, διήκουσα διὰ τοῦ ὄρους τούτου, καὶ παρακολουθοῦσα τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Μεϋδόβου μέχρι τῆς μετὰ τοῦ Ἀσπροποτάμου συνενώσεως αὐτοῦ, θέλει κατέρχεσθαι διὰ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῶν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολῶν αὐτοῦ.

»Ἀλλὰ καὶ ἡ γραμμὴ αὕτη, καίτοι ἐπιδεκτικὴ διαχαράξεως, ἤθελε παρουσιάζει σπουδαῖα ἐλαττώματα κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος, καὶ δὲν ἤθελε παρέχει τὰ μέσα πλήρους ἐμπεδώσεως ἀμοιβαίας ἀσφαλείας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. . . .

»Ἀφοῦ μετὰ περισκέψεως ἐστάθμισε τὰ προεκτεθέντα ὡς πρὸς τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰ διαρκῆ συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως σχέσεων φιλικῆς γειτονίας μεταξὺ αὐτῶν, σχέσεων τόσῳ σπουδαιοτέρων, ὅσῳ ἀποτελοῦσιν ἓν τῶν κυριωτέρων ἀντικειμένων τῆς τῶν Αὐλῶν μεσολαβήσεως, τὸ Συνέδριον ἐθεώρησεν εὔλογον ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις προτρέψωσι τὴν Πύλην, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ Βώλου καὶ τῆς Ἄρτης τὴν διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου 1829 προταθεῖσαν.

»Ἡ Πύλη δὲν ἐλησμόνησε βεβαίως, ὅτι εἶχε πληρέστατα παραδεχθῆ τὴν γραμμὴν ταύτην, καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ περὶ ἧς πρόκειται γραμμὴ ἐτροποποιήθη ἀκολούθως διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830, ἡ τροποποίησις ἐγένετο ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ

ἀποζημιώσεως τῆς Τουρκίας διὰ τὴν ὑπερκυριότητα καὶ τὸν φόρον, ἅπερ εἶχεν ἐξασφαλίσει Αὐτῇ τὸ Πρωτόκολλον τῆς 22 Μαρτίου 1829, καὶ ἅπερ τὸ τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 Πρωτόκολλον κατήργησε, διακηρύξαν τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν

»Ἐπειδὴ ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων γραμμῶν κειμένη χώρα ἀφῃρέθη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν ὡς ἀντιστάθμισις τῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἐπικυριότητος, ἣν ἐστερήθη ἡ Τουρκία, καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, ἣν προσεκτήσατο ἡ Ἑλλάς, οἱ Πρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν θέλουσι βεβαιωθῆ ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἑτέρα τις ἀντιστάθμισις, ἣν νὰ δέχηται ἡ Τουρκία ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ὅρια τῆς 22 Μαρτίου 1829. . . .

»Ἐννοεῖται ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ νῆσος Εὔβοια δὲν θέλει ἀποχωρισθῆ τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους. . . .

»Ἡ Αἰτωλία καὶ ἡ Ἀκαρνανία εἰσὶν ἄγονοι καὶ πτωχαὶ χῶραι, ὧν ὁ εὐάριθμος ἀλλὰ πολεμικὸς λαὸς οὐδέποτε ὑπετάχθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης.

»Ἡ κτῆσις τῶν δύο τούτων Ἐπαρχιῶν, ἀντὶ νὰ παρέξῃ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν αὔξησιν ἐσόδων ἢ ἰσχύος, δὲν εἶναι δι' Αὐτὴν εἰμὴ πηγὴ ἀνησυχίας καὶ ταραχῆς, ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἤθελε παρέξει ὅριον κατάλληλον, πλήρη ἀσφάλειαν, καὶ τὰ μέσα διατηρήσεως φιλικῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεων, ἀμοιβαίως ἀπαραιτήτων. Οἱ λόγοι οὗτοι φαίνονται ἀποχρῶντες ἵνα πείσωσι τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν νὰ παραδεχθῇ τὴν προταθησομένην Αὐτῇ ἀντιστάθμισιν.

»Εἰς τὰς κοινὰς αὐτῶν ἐκθέσεις τῆς 9 Φεβρουαρίου καὶ τῆς 7 Μαρτίου ε. ε. οἱ Ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν, ἐγνωστοποίησαν εἰς τὸ Συνέδριον τὰ μέτρα, περὶ ὧν συνεφώνησαν μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων, μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῶν Ὀθωμανῶν Ἐπιτρόπων, τέλος μετὰ τῶν ἀμοιβαίων Ναυάρχων καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Γαλλικῶν στρατευμάτων πρὸς ἐκκένωσιν τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῆς διαχαράξεως τῶν ὁρίων. Τὸ Συνέδριον, ἀναγνωρίζον τὴν φρόνησιν τῶν μέτρων τούτων, συνιστᾷ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἔκβασιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεων. . . .

»Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν χρηματικὴν προκαταβολὴν, τῆς παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ζητουμένην εἰς λογαριασμὸν δανείου, τὸ Συνέδριον φρονεῖ, ὅτι ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν ὀ-

φείλει νὰ διαφυλάξῃ εἰς Ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ σταθμίσῃ ἰδιαιτέρως τοὺς προτεινομένους παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς ὑποστήριξιν τῆς αἰτήσεώς της λόγους, καὶ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τοιαύτην αἴτησιν, ἐφ' ὅσον ἡ ἰδία ἤθελε τὸ θεωρήσῃ ἐπάναγκες ἢ ἁρμόδιον.

»Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ Συνέδριον ἀπεφάσιζε τ' ἀνωτέρω ἐπληροφορήθη τὰ ἐν Πόρῳ συμβάντα, καὶ εἰς ἄκρον ἐλυπήθη δι' αὐτά.

»Δὲν θέλει παρεκτραπῆ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ ὑποστηρίζειν τὴν ἐν Ἑλλάδι καθεστῶσαν προσωρινὴν Κυβέρνησιν ἄχρις ὅτου ἡ λίαν προσεχὴς ἐκλογὴ Ἡγεμόνος ἐπιτρέψῃ τὴν σύστασιν ὁριστικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δ' ἀρχὴ αὕτη θέλει καθοδηγήσει τοὺς Ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν, τοὺς ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει Ἀρχηγοὺς τῶν ναυτικῶν Αὐτῶν δυνάμεων καὶ τὸν Ἀρχηγὸν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλην αὐτῶν τὴν ἐπιρροήν, ἵνα ἀποθαρρύνωσι πᾶσαν ἀπόπειραν στάσεων καὶ ταραχῶν.

»Ἑπομένως εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον 1.ον ὅπως οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ οἱ τῶν ναυτικῶν Αὐτῶν δυνάμεων Ἀρχηγοὶ συνεννοηθῶσι μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς προσφορωτέρας χρήσεως τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν πρὸς κατεύνασιν τῆς ἐν Ὕδρᾳ στάσεως καὶ πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ταραχῶν καὶ εἰς ἄλλας νήσους τοῦ Αἰγαίου.

»2.ον Ὅπως κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐξαντλήσωσι τὰ συμβιβαστικὰ μέσα καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπενέργειαν τῆς κοινῆς αὐτῶν συμπράξεως.

»3.ον Ὅπως λάβωσι πρόνοιαν περὶ τῶν ἀναγκαίων μέτρων, ἵνα προληφθῇ ἡ ἐπάνοδος τῆς πειρατείας, καὶ ἑπομένως ὅπως τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐφοδιάζωνται ὡς ἄλλοτε διὰ ναυτηλιακῶν ἐγγράφων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»4.ον Ὅπως ἐπίσης συντελῶσι, καθ' ὅσον τοῦτο παρ' αὐτῶν ἐξήρτηται, εἰς τὴν τήρησιν τῶν ὑγειονομικῶν κανονισμῶν, τῶν σκοπούντων τὴν κώλυσιν ἐνσκήψεως ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐπιπολαζόντων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν μολυσματικῶν νοσημάτων. Ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον συνίστησιν εἰς τοὺς Ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν, καὶ εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς Αὐτῶν τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, εἶναι ἡ ἀπαρέγκλιτος τήρησις πληρεστάτης συμπνοίας περί τε τὰς ἐκφράσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν.

»Διαχώρισις τῆς Συμμαχίας εἶναί τι πάντῃ ἀπαράδεκτον ἐπὶ ὑποθέσεων κοινοῦ συμφέροντος. Δὲν ὑπάρχει περίπτωσις, καθ' ἣν αὕτη νὰ δύναται ν' ἀναγγελθῇ ἢ νὰ λάβῃ χώραν.

»Η θεμελιώδης αὕτη ἀρχὴ ἐκπηγάζει ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως τῆς μεταξὺ τῶν τριῶν Αὐλῶν ὑφισταμένης· ἡ τήρησις αὐτῆς εἶναι ἑπομένως ουσιωδεστάτη, καὶ τὸ ἐν Λονδίνῳ Συνέδριον δὲν δύναται ἢ νὰ ὑποδείξῃ καὶ αὖθις εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι Ἀντιπρέσβεις τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων Αὐτῶν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ ἀπομονοῦνται καὶ νὰ ἐπιμελῶνται, ὥστε ὁμοφωνία πλήρης νὰ ἐπικρατῇ εἰς ὅλας τὰς ἀποφάσεις καὶ ὅλα τὰ μέτρα αὐτῶν.—Δέχθητε κτλ.—Ὑπογ. Ταλλεϋράνδος, Παλμεστρὼν, Αιέβεν, Ματσυστζεβίκ.»

Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου κατετρέχετο ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ ςάσεων ἀναρχίας καὶ ἐμφυλίου πολέμου, τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον, θέλων νὰ καταστρέψῃ τὰ δεινὰ ταῦτα συνδιεσκέφθη τὰς 7 Ἰανουαρίου 1832 καὶ ἔγραψε τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον.—«Παρόντες.—Οἱ Πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Ρωσσίας· συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν, καὶ ἐξετάσαντες ὡρίμως ὅλας, ὅσας ἔλαβον πληροφορίας περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸ ἀνοσιούργημα, τὸ ὁποῖον τὴν ἐστέρησε τοῦ Κυβερνήτου της, ἀπεφάσισαν τὰς ἐφεξῆς βάσεις, διωρισμέναι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγίαι κοιναὶ εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι Ἀντιπρέσβεις, καὶ τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν Δυνάμεων τῶν τριῶν Αὐλῶν.

»Α΄ Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ῥηθέντες θέλουν λάβει τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο, ἡ ἐν Ἄργει Ἐθνικὴ Συνέλευσις θέλει ἔχει ἀναμφιβόλως τελειωμένα τὰ βουλεύματά της καὶ ἐπικυρωμένην ἢ συστημένην Κυβέρνησιν προσωρινὴν· τὴν Κυβέρνησιν ταύτην, οὕτω σύστημένην καθ' ὅλους τοὺς νομίμους τύπους, οἱ Ἀντιπρέσβεις καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῶν τριῶν Αὐλῶν ὀφείλουν ν' ἀναγνωρίσωσιν ὡς Προσωρινὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

»Β΄ Οἱ Ἀτιπρέσβεις καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῶν τριῶν Αὐλῶν πρέπει νὰ δώσωσι παράδειγμα τοῦ σεβασμοῦ, καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένων τιμῶν.

»Γ΄ Καθὼς αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσωσιν, ὥστε ἡ Κυβέρνησις αὕτη νὰ κυβερνᾷ τὸν τόπον κατὰ τοὺς νόμους, μὲ γλυκύτητα, μὲ ἀμεροληψίαν καὶ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξαλείψῃ καὶ νὰ φέρῃ εἰς λήθην τὰς διχονοίας, αἵτινες ἐσχάτως ἐτάραξαν τὴν Ἑλλάδα, οὕτως οἱ Ἀντιπρέσβεις καὶ οἱ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν Ἀξιωματικοὶ τῶν τριῶν Αὐλῶν εἶναι

ἀναγκαῖον μὲ τὸ ὕφος, τὸν τρόπον τοῦ λέγειν, καὶ τὴν ὁποίαν τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὁ χαρακτὴρ των χορηγοῦσιν εἰς αὐτοὺς ἐπιρροὴν, νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὑπακοὴν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, καὶ ἀπεκδυόμενοι πᾶσαν φιλοπροσωπίαν, καὶ προσπαθοῦντες καθ' ὅσον ἀπ' αὐτοὺς ἐξήρτηται νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν τὴν ἀναγκαιοῦσαν εἰς αὐτὴν ὑπόληψιν.

»Δ' Ὀφείλουν νὰ συναισθανθῶσι τὴν ἀρχὴν ταύτην, ὅτι διὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ εἰρήνη, εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ προληφθῇ ἡ ἐπάνοδος τῆς ἀναρχίας, ἥτις μικροῦ ἐδέησε νὰ προξενήσῃ τὸν ὄλεθρον αὐτῆς πρὸ τῆς μεσολαβήσεως τῶν τριῶν Αὐλῶν, εἶναι ἀναπόφευκτος νὰ βασιλεύῃ μεταξὺ αὐτῶν πληρεστάτη σύμπνοια καὶ ὅτι εἰς τὰς κρισίμους καὶ δυσκόλους στιγμὰς αὕτη ἡ σύμπνοια δύναται μόνη νὰ τοὺς βάλῃ εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας αἱ Αὐλαί των περιμένουσιν ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τὸν ζῆλόν των.

»Ε' Ἓν τῶν πρωτίστων ἀντικειμένων, ἅτινα προέθεντο αἱ τρεῖς Αὐλαὶ εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην τῆς 9 Ἰουλίου 1872, ἦτο καὶ ἡ ἐξόντωσις τῆς πειρατείας εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη πρέπει νὰ καταθλιφθῇ μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν δραστηριότητα. Οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν θαλασσίων δυνάμεων τῶν τριῶν Αὐλῶν δὲν θέλουν ἀνεχθῇ τὴν ἔκπλευσιν κανενὸς πλοίου, ἄνευ τινος ὁποίαςδήποτε ἐξαιρέσεως, ἐὰν δὲν ἦναι ἐφωδιασμένον μὲ διπλώματα καὶ τακτικὰ ναυτηλιακὰ ἔγγραφα τῆς ἁρμοδίας Ἀρχῆς, ἥτις ὀφείλει κατ' ὀρθὸν λόγον νὰ ἐκδίδῃ τὰ εἰρημένα ἔγγραφα κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις, ἅτινα διαθέτουν αὐτὸν τὸν κλάδον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

»ΣΤ'. Τὸ συμβούλιον ἐνησχολήθη εἰς τὴν περὶ χρηματικῆς τινος βοηθείας αἴτησιν, ἀναφερθεῖσαν ἐπ' ὀνόματι τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, βοηθείας, ἥτις ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς λογαριασμὸν τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ἐπεφύλαξαν εἰς Ἑαυτὰς νὰ ἐγγυηθῶσι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν.

»Ἀπεφασίσθη νὰ ὑποβληθῇ ἡ αἴτησις αὕτη εἰς τὰς ἰδίας Αὐλὰς, καὶ ἐσυμφωνήθη ὅτι ἑκάστη Αὐτῶν θέλει θεωρεῖσθαι ὡς ἔχουσα πληρεστάτην ἐξουσίαν νὰ κάμῃ τοιαύτας προκαταβολὰς, ἐὰν κρίνῃ ἁρμόδιον, ἢ συμφωνοῦσα κατὰ τοῦτο καὶ μὲ τὰς δύο Συμμάχους παρὰ τῷ ἐν Λονδίνῳ Συμβουλίῳ, ἢ περιοριζομένη εἰς τὸ ν' ἀναγγείλῃ πρὸς τὸ Συμβούλιον τὴν ἀποστολὴν βοηθημάτων, ἅτινα ἤθελε νομίσει πρέπον νὰ χορηγήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

»Ζ'. Ἐνῷ θέλουν κοινοποιήσει τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Αὐλῶν, ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ δηλοποιήσωσιν, ὅτι τὸ Συμβούλιον ἐνασχολεῖται ἤδη εἰς τὴν ἐκλογὴν ἑνὸς ἡγεμόνος καὶ ἐλπίζει, ὅτι θέλει δυνηθῆ περὶ τούτου νὰ συμφωνήσῃ ἄνευ ἀναβολῆς.»

Ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λοδοβίκου γνωστὸς ἦτο εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἀγῶνος. Μὲ ποιήσεις γερμανιστὶ ἐξύμνησε τὰ κατορθώματα τοῦ ἀγῶνος, πλουσιοδώρως συνεισέφερεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ κομιτάτα, καὶ παῖδας τῶν ἀγωνιστῶν διέτρεφεν ἐξ ἰδίων σπουδάζοντας εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους του καὶ εἰς στοὰν περικαλῆ ἐν πλατείᾳ τινι τοῦ Μονάχου εἶχε ζωγραφίσει τὰς ἡρωϊκὰς σκηνὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀφοῦ δὲ παρῃτήθη ὁ Λεοπόλδος, ὁ Βασιλεὺς Λοδοβῖκος διετίθετο νὰ δοθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς ἕνα τῶν υἱῶν του. Ἐπὶ τούτῳ πράκτορες αὐτοῦ συνήργουν παρὰ ταῖς συμμαχούσαις Αὐλαῖς, καὶ παρὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἔπεμψε τὸν Θύρσιον, ἕνα τῶν σοφῶν Ἑλληνιστῶν ἐν Γερμανίᾳ. Τὰ Ἑλληνικὰ ὅμως πράγματα λίαν ἐδεινώθησαν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου Αὐγουστῖνος εἶχεν ἐκλεχθῆ Κυβερνήτης ὑπὸ τῆς ἐν Ἄργει συνελεύσεως. Τοῦτο λίαν δυσηρέστησε τοὺς ἀντικαποδιστριακούς, οἵτινες συνεφατρίασαν μὲ τοὺς φιλοδόξους καὶ φιλάρπαγας ὁπλαρχηγούς, καὶ παντοῦ κατεδίωκον τοὺς Ναπαίους (Καποδιστριακούς.) Ὁ νέος Κυβερνήτης οὐδὲν ἴσχυε νὰ ἀναχαιτίσῃ. Ἐκ τῶν Μεγάρων οἱ ἄτακτοι στρατιωτικοί, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κωλέττην, καὶ παρακελευόμενοι ὑπὸ ραδιουργιῶν τοῦ Θυρσίου εἰσέβαλον εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἡ Κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ ἀδύνατος, ἔκλεισε τὰς θύρας τῶν φρουρίων καὶ ἤθελεν ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ ἀντικρούσῃ. Τὸ αἷμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἰδόντες οἱ ἀντιπρέσβεις καὶ στόλαρχοι κατέλαβον τὸ Ναύπλιον μὲ Γάλλους, Ἄγγλους καὶ Ρώσσους ἐκ τῶν στόλων στρατιώτας, κατεβίβασαν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, καὶ ὕψωσαν τὰς τρεῖς τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐπὶ ὅλων τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου. Ὁ Κυβερνήτης Αὐγουστῖνος τέλος, ἰδὼν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Παρέλαβε τὸ βαλσαμωθὲν λείψανον τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἐπιβιβασθεὶς εἰς Ρωσσικὸν πλοῖον διὰ νυκτός, ἀπέπλευσεν εἰς Κέρκυραν. Οὕτως οἱ ἀντιπολιτευόμενοι εἰσελθόντες εἰς Ναύπλιον μὲ τοὺς ἀτάκτους στρατιώτας, κατέλαβον τὰς ἀρχὰς καὶ ταμεῖα, ἐφυλάκισαν τοὺς ἀντιπάλους Ναπαίους, καὶ ἐνέδειξαν Κυβερνητικὴν ἐπιτροπήν, ἧς προέδρευεν ὁ Κουντουριώτης. Τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον ἀπάσας τὰς ἀταξίας

ταύτας μαθὼν παρὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀντιπρέσβεων ἐστοχάσθη ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἤθελε διορθώση τὴν καταστροφὴν, τῶν ὅσων εἰργάσθησαν ὑπὲρ Ἑλλάδος, εἰμὴ ἡ ἐκλογὴ ἡγεμόνος. Ὅθεν πρὸς ἐπίτευξιν τούτου τὰς 3 Φεβρουαρίου 1832 συσκεφθέντες, ἔγραψαν τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον.

«Παρόντες.—Οἱ Πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανníας καὶ τῆς Ρωσσίας.

»Οἱ Πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανníας καὶ τῆς Ρωσσίας, συνελθόντες εἰς συνδιάσκεψιν, ἠρεύνησαν τὰς μεταξὺ τῶν τριῶν Αὐλῶν ἀνταλλαγείσας κοινοποιήσεις περὶ ἐκλογῆς Ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης προκύπτει, ὅτι αἱ τρεῖς Αὐλαὶ εἰσὶ παμψηφεὶ σύμφωνοι περὶ τῆς κατεπειγούσης ἀνάγκης τῆς ἐκλογῆς ταύτης.

»Ὅτι τὴν θεωροῦσιν ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῶν μαστιζόντων τὴν Ἑλλάδα δεινῶν καὶ πρόληψιν τῶν ὅσων εἰσέτι τὴν ἐπαπειλοῦσιν.

»Ὅτι κατὰ τὴν κοινὴν Αὐτῶν γνώμην, ἡ ἀρίστη ἐκλογὴ, ἣν δύνανται νὰ κάμωσιν, ἤθελεν εἶσθαι ἡ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, δευτεροτόκου υἱοῦ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, Πρίγκηπος, ὅστις εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τοὺς φαίνεται συγκεντρόνων τὰς ἐπιθυμητὰς ἰδιότητας ὑπὲρ πάντα ἕτερον ὑποψήφιον, εἰς ὃν ἠδύναντο νὰ ἐπιστήσωσι τὴν ἐκλογὴν Των αἱ τρεῖς Αὐλαί.

»Κατὰ συνέπειαν οἱ Πληρεξούσιοι συνεφώνησαν.

»1. Νὰ κοινοποιήσωσι πρὸς τὴν Α. Μ, Βασιλέα τῆς Βαυαρίας, τὸ ἐπισυνημμένον ἔγγραφον ὑπὸ στοιχ. Α. (ΞΣΤ'), δι' οὗ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀνέθεσεν εἰς τὰς Αὐλὰς τὴν ἐκλογὴν Ἡγεμόνος.

»2. Νὰ εἰδοποιήσωσιν ἐμπιστευτικῶς τὸν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Βαυαρίας, ὅτι αἱ τρεῖς Αὐλαὶ προτίθενται νὰ προσφέρωσί τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον Αὐτοῦ υἱὸν, τὸν Πρίγκηπα Ὄθωνα τῆς Βαυαρίας.

»3. Νὰ προσκαλέσωσι τὴν ῥηθεῖσαν Α. Μ. νὰ πέμψῃ εἰς Λονδῖνον Πληρεξούσιον εἰδικὸν, ἢ νὰ ἐφοδιάσῃ τὸν παρὰ τῇ Βρεττανικῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι Πρέσβυν Της μὲ τὴν ἀναγκαίαν πληρεξουσιότητα, ἵνα συμφωνήσῃ μετὰ τῶν Πληρεξουσίων τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανníας καὶ τῆς Ρωσσίας περὶ πάντων τῶν μέτρων, ὑφ' ὧν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας πρέπει ἀναγκαίως νὰ συνοδευθῇ, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

»4. Νὰ κοινοποιηθῇ τὸ παρὸν Πρωτόκολλον πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ Πρέσβυν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, καὶ νὰ προσκληθῇ, ἵνα φέρῃ αὐτὸ εἰς γνῶσιν τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοῦ Ἡγεμόνος.

»5. Νὰ κοινοποιηθῇ προσέτι εἰς τοὺς παρὰ τῇ Αὐλῇ τοῦ Μονάχου διαπιστευομένους Πρέσβεις τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἵνα τεθῶσιν εἰς κατάστασιν νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμοφώνως κατὰ τὰς προθέσεις τῶν τριῶν Δυνάμεων.— (ὑπογ.) Ταλεϋράνδος. Παλμέρστων. Λιέβην. Ματουτζεβίκ.»

Οἱ ἀντιπρέσβεις διεκοίνωσαν τὰς προθέσεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου πρὸς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἄργει. Συνεπῶς δὲ αὕτη ἐξέδιδε τὸ ἑξῆς ψήφισμα.—«Ἀρ. Ψηφ. ΙΗ'. Ἡ Ε'. Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις.—Διελθοῦσα μετ' ἐπιστασίας τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς ἀμοιβαίας διακοινώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν παρ' αὐτῇ Κυρίων Ἀντιπρέσβεων τῶν συμμάχων Αὐλῶν, τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς Ε. Ε. τοῦ ἀοιδίμου Κυβερνήτου μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Λεοπόλδου, καὶ ὅλα τὰ εἰς τὸν κλάδον τῶν ἐξωτερικῶν εναγόμενα ἐπίσημα καὶ ἰδιαίτερα ἔγγραφα, ἀπὸ τῆς 6 Αὐγούστου 1829 χρονολογούμενα μέχρι τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1831, κοινοποιηθέντα εἰς τὴν ΣΤ'. συνεδρίασιν παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Γραμματέως.

»Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκθέσεις τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν λοιπῶν Γραμματέων τῆς Κυβερνήσεως, τῆς ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Ἐπιτροπῆς τοῦ Λογιστικοῦ συμβουλίου καὶ τὰς συνοδευομένας παρ' αὐτῶν κυβερνητικὰς πράξεις.

»Ἀπευθύνασα κατὰ μίαν ἑκάστην τῶν πράξεων τούτων μὲ τὰ ὑπ' ἀρ. Α'. Β'. Γ'. Δ'. Ε'. Ζ'. καὶ ΙΑ'. Ψηφίσματα τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς Συνελεύσεως. τὰ ὁποῖα ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως· καὶ

»Παρατηρήσασα, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Ἀρχηγὸς τοῦ Ἔθνους, ἐκπληρῶν ἀξίως τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν τοῦ κυβερνᾷν ἔργον ἐν τῷ μεταξὺ τοσούτων δυσχερειῶν καὶ κρισίμων περιστάσεων, ἐπροσπάθησε ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ παρεκτραπῇ ἀπὸ τὰς τεθείσας βάσεις· τείνων δὲ πρὸς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ἐπανορθώσεως ἐπέφερε κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς περιστάσεις καὶ ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ, ὁδηγούμενος ἀπὸ τὴν πεῖραν, τὰς εἰς τὸ προσωρινὸν τῆς Κυβερνήσεως σύστημα ἀναγκαίας τροπολογίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδιδον δύναμιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἄρθρα η. θ'. ι. καὶ ι τοῦ Β'. Ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

»Ψηφίζει.—Α'. Αἱ βάσεις, τὰς ὁποίας ἠκολούθησεν ἡ Α. Ε.

ὁ ἀοίδιμος Κυβερνήτης Ι. Α. Καποδίστριας εἰς τὰς ἀμοιβαίας διακοινώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν παρ' αὐτῇ Κυρίων Ἀντιπρέσβεων τῶν συμμάχων Αὐλῶν, καὶ εἰς τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ὑπέβαλε διὰ τῶν εἰρημένων Ἀντιπρέσβεων εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν Σεβαστῶν Συμμάχων ἀναφορικῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Πρωτοκόλλων τῆς 3 καὶ 20 Φεβρουαρίου τοῦ 1830, ἐγκρίνονται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

»Β΄. Τὰ ἀναγόμενα εἰς ἕκαστον κλάδον τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας ψηφίσματα καὶ διατάγματα τῆς Κυβερνήσεως, τὰ συνιστῶντα τὸ ὅλον τῶν πράξεων τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τοῦ 1829 Ἰουνίου 22, μέχρι τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1831 χρονολογούμενα, ἐγκρίνονται καὶ ἐπικυροῦνται.

»Τὸ παρὸν ψήφισμα, καταχωρηθὲν εἰς τὸν κώδηκα τῶν ψηφισμάτων, νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου.—Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 28 Φεβρουαρίου 1832.—Ὁ Πρόεδρος Δ. Τσαμάδος.—Ὁ Ἀντιπρόεδρος Α. Νάκος.—(ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν πληρεξουσίων)—Οἱ Γραμματεῖς Σ. Παρθενόπουλος.—Γ. Αἰνιάν.»

Ταὐτοχρόνως δὲ ἡ Γερουσία ἔγραψε καὶ τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Βαυαρίας Λοδοβῖκον.—«Μεγαλειότατε.—Ἔνευσεν ἄρα ὁ Ὕψιστος νὰ ἐπιθέσῃ τέρμα εἰς τὰς πολυχρονίους δυστυχίας, ὑφ' ὧν περ βάρος ἡ Ἑλλὰς κατετρύχετο.

»Ἡ τύχη τοῦ ἀτυχοῦς τούτου τόπου ἔπαυσε πλέον νὰ ἦναι μετέωρος. Ἡ τάξις καὶ ἡ ἡσυχία ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἑστίας μετὰ σειρὰν ἀδιάρρηκτον ἀνηκούστων παθημάτων. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔμπλεον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἀνυπομόνως περιμένει νὰ ἴδῃ τὸ τέλος τῶν δεινῶν του. Ἡ ἐκλογὴ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Βασιλόπαιδος Ὄθωνος εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπιβεβαιουμένη πανταχόθεν, ὑπόσχεται τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι μέλλον εὐτυχὲς καὶ εἰρηνικόν. Πρώτιστον ὅθεν ἡμῶν καθῆκον θεωροῦμεν νὰ καταθέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὑμετέρου Θρόνου, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἔκφρασιν τῆς ζωηρᾶς ἀγαλλιάσεως, ἣν συναισθάνεται σύμπαν τὸ ἔθνος ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ καταθυμιωτάτῃ ταύτῃ ἐκλογῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, τὸν εἰλικρινῶς ἀναδειχθέντα κραταιὸν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἐπιχειρήσεως προστάτην, τὸν ἔνθερμον τῶν ἀπαραγράπτων ἡμῶν δικαίων πρόμαχον, καὶ τὸν διὰ τῶν παντοδαπῶν Αὐτοῦ εὐεργετημάτων γενναίως καὶ σταθερῶς ἀνακουφίσαντα καὶ τὸ ἔθνος ἐν γένει, καὶ μέγαν ἀριθμὸν πολιτῶν αὐτοῦ ἰδίως.

»Μεγαλειότατε! Περιττὸν εἶναι νὰ σχεδιογραφήσωμεν ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τῶν τελευταίων συμβάντων, ὑφ' ὧν διεταράχθη ἡ ἡσυχία τοῦ τόπου τούτου, γνωστῶν ἤδη εἰς ὅλους.

»Ἠθέλομεν ὅμως παραμελήσει τὸ ἡμέτερον καθῆκον, ἂν δὲν ὑψώναμεν τὴν φωνὴν διὰ νὰ κηρύξωμεν πανδήμως, ὅτι αἱ εὐχαὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν θέλουσι πληρωθῆ, εἰμὴ ὅταν πραγματιωθῶσιν αἱ περὶ μέλλοντος εὐδαίμονος καὶ ἀταράχου χρᾶσται αὐτοῦ ἐλπίδες· καὶ ὅτι τότε μόνον θέλει θεωρήσει τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐπιτυχόντα καὶ τὰ δεινὰ αὐτοῦ ὁλοσχερῶς παύσαντα. Τούτου ἕνεκα, πιστὸς ἑρμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἡ Γερουσία σπεύδει νὰ τὰ ἐκφράσῃ ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἱκετεύουσα Αὐτὴν νὰ ἐπινεύσῃ εἰς τὰς εὐχὰς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ὑπὸ μυρίων δεινῶν στενοχωρούμενοι, δὲν βλέπουσιν ἄλλην κατ' αὐτῶν θεραπείαν παρὰ τὴν ταχεῖαν καὶ σωτήριον ἐμφάνισιν τοῦ Σεβαστοῦ αὐτῶν μονάρχου ἐν τῇ νέᾳ Αὐτοῦ πατρίδι.

»Ἡ Γερουσία, πληροφορηθεῖσα τὴν ἐκλογὴν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπροσπάθησε παντὶ σθένει νὰ ἐπιθέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς καὶ τὴν ἀναρχίαν· ἀλλ' ἡ κατάστασις εἰς ἣν ἤδη ἔφθασαν τὰ πράγματα εἶναι ἀνεπίδεκτος ἀναβολῶν, καὶ ἐκ μόνης τῆς ταχείας ἀφίξεως τοῦ Σεπτοῦ ἡμῶν Κυριάρχου ἢ τοῦ Τοποτηρητοῦ Αὐτοῦ ἐξήρτηται πλέον ἡ ἀποκατάστασις τῆς κοινῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας.

»Μεγαλειότατε, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἔθεσε τοὐντεῦθεν ἡ θεία Πρόνοια τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος, λαβούσης ἐπανειλημμένως πεῖραν τῆς Ὑμετέρας εὐνοίας καὶ μεγαλοψυχίας. Καὶ σήμερον δὲ ἐπικαλεῖται πάλιν τὴν Ὑμετέραν σύμπραξιν, καὶ ἐλπίζει ὅτι ἡ Υ. Μ. θέλει νεύσῃ νὰ τὴν ἐπιδαψιλεύσῃ, ἐλευθεροῦσα αὐτὴν τῶν ἀπειλούντων κινδύνων.

»Περαίνουσα τὸ παρὸν διάγγελμα, πιστὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων σύμπαντος τοῦ ἔθνους, ἡ Γερουσία θεωρεῖ καθῆκον ἑαυτῆς νὰ καταθέσῃ καὶ ἰδίως εἰς τοὺς πόδας τῆς Υ. Μ. τὴν ἔκφρασιν τῆς σταθερᾶς ἀφοσιώσεώς της, καὶ νὰ Τῇ διαβεβαιώσῃ, ὅτι θέλει πράξει πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας, ἐνδομύχως πεποιθυῖα, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κυριάρχου Ἡγεμόνος ἢ τοῦ Τοποτηρητοῦ Αὐτοῦ θέλει ἐπιφέρει ἀδιαφιλονεικήτως καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς δυσχερείας τὰ εὐτυχέστερα ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀποτελέσματα.—Ἐν Ναυπλίῳ, 13[25 Ἀπριλίου 1832.—Ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, Δ. Τσαμάδος.»

Δὲν παρημέλησε καὶ ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος νὰ

ἔκθεσιν τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Βαυαρίας δι' ἧς προσεκάλει αὐτὸν νὰ συναινέσῃ εἰς τὸ νὰ παραλάβῃ τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος ὁ δευτερότοκος υἱός του Ὄθων.

—«Ἐν Ναυπλίῳ, 14[26 Ἀπριλίου 1832.—Ἀνακούφισιν τῶν πολυειδῶν δεινῶν, ἐξ ὧν περιστοιχεῖται, εὑρίσκει ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπή, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγκαθιδρύεται, γινομένη συμφώνως μετὰ τῆς Γερουσίας, τῆς ὁποίας ἐγκλείεται ἀναφορὰ πρὸς τὴν Υ. Μ., πιστὸν ὄργανον τῆς κοινῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἀγαλλιάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, μαθόντος, ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια, προεδρεύουσα εἰς τὰ ὑψηλὰ συμβούλια τῶν Σ. Μοναρχῶν, ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ Θρόνου τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος του τὴν Β. Α. Υ. τὸν Πρίγκηπα Ὄθωνα, καὶ ἔνευσε καὶ εἰς τὴν ἀγαθοποιὸν καρδίαν τῆς Υ. Μ. νὰ θέσῃ τὸν κολοφῶνα εἰς τὰς εὐχάς του διὰ τῆς εὐμενοῦς παραδοχῆς τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀναγορεύσεως.

»Η Υ. Μ., υἱοθετήσασα τὸν δεινὸν καὶ πολυετῆ ἀγῶνα τῆς πατρίδος μας ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς του, καὶ ἀναπτερώσασα ἔκτοτε τὰς ἐλπίδας του διὰ τῆς ὑψηλῆς ὑποστηρίξεώς Της, πείθει τὴν Ἑλλάδα ὅλην σήμερον νὰ ὑπολαμβάνῃ μέγιστον εὐτύχημα καὶ θεῖον τῳόντι δῶρον τὴν ὑψηλὴν ταύτην πρᾶξιν.

»Πολλὰ εἶναι τῳόντι, Μεγαλειότατε, τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα καταθλίβουσι σήμερον τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ Προσωρινή της Κυβέρνησις, εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους της, καταγίνεται νὰ θέσῃ ἐν τάχει ὑπ' ὄψιν τῆς Μεγαλειότητός Σας, τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ χρέος της ἐπίσης ἱερὸν νομίζει νὰ τὴν διαβεβαιώσῃ, ὅτι, ὅσον δεινὴ καὶ δυσοικονόμητος καὶ ἂν ἦναι ἡ περίστασις ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἡ παρουσία τοῦ Κυριάρχου Ἡγεμόνος, ἢ τοῦ Ἀνθηγεμόνος, ἱκανὴ εἶναι μόνη νὰ φέρῃ τὴν ἐπιθυμητὴν ἀλλοίωσιν, νὰ δείξῃ διὰ τῶν ἔργων εἰς τὸν κόσμον ὅλον, πόση εἶναι ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ πεποίθησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Β. Α. Υ., πόση ἡ φυσικὴ ῥοπή του πρὸς τὰ καλά, καὶ νὰ λαμπρύνῃ ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων τὸν ἀρτιπαγῆ θρόνον μὲ τὴν δόξαν τῆς ἐπανόδου τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας τοῦ Κράτους.

»Ἂν τῳόντι ἡ εὐτυχὴς ἔκβασις τοῦ περὶ ὁρίων ζητήματος κρέμαται κυρίως ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔτι μᾶλλον ἀναγκαίαν θεωρεῖ τὴν ἔλευσιν τῆς Β. Α. Υ. ἢ τοῦ Τοποτηρητοῦ Της, καὶ μὲ ὅλας τὰς εὐχάς της τὴν ἐπιταχύνει· διότι αὐτὴ μόνη ἀρκεῖ νὰ ἐξομαλύνῃ καὶ τὰς ἐντεῦθεν προσπιπτούσας δυσκολίας εἰς τὸ οὐσιῶδες τοῦτο τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεων ζήτημα.

»Τὰ μέλη τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἐκφράζοντα τὰς εὐχὰς

τοῦ λαοῦ ὅλου, τολμῶσι νὰ προσφέρωσιν ὑποκλινῆ εἰς τὴν Υ. Μ. καὶ εἰς τὴν Β. Α. Υ. τὸν Ἡγεμόνα Κυριάρχην τῆς Ἑλλάδος τὸ βαθὺ σέβας, καὶ τὴν ὁλικὴν ἀφοσίωσιν.—Τὰ μέλη τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς. Γ. Κουντουριώτης, πρόεδρος. Δ. Ὑψηλάντης, Α. Ζαήμης, Ι. Κωλέττης, Κ. Βότζαρης, Α. Μεταξᾶς, Δ. Πλαπούτας. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτ. ὑποθ. γραμματεὺς, Σ. Τρικούπης.»

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ἀσμένως παρεδέχετο τὰς προσκλήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν τριῶν συμμάχων. Ἐπὶ τούτω λοιπὸν ἐποίησαν αὐτοὶ τὴν ἑξῆς συνθήκην μὲ τὸν Βασιλέα τῆς Βαυαρίας τῆς 7 Μαΐου 1832.—«Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἐνεργοῦσαι δυνάμει τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀνατεθείσης Αὐταῖς ἐξουσίας νὰ ἐκλέξωσι τὸν Ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, Κράτους ἤδη ἀνεξαρτήτου, καὶ ἐπιθυμοῦσαι νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον νέον δεῖγμα τῶν εὐνοϊκῶν Αὐτῶν διαθέσεων, διὰ τῆς ἐκλογῆς Πρίγκηπος ἐκ βασιλείου οἴκου, οὗ ἡ συμμαχία θέλει οὐσιωδῶς ὠφελήσει τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅστις ἐκτήσατο ἤδη δικαιώματα εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην αὐτῆς, ἀπεφάσισαν νὰ προσφέρωσι τὸ στέμμα τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους εἰς τὸν Πρίγκηπα Φρεδερῖκον Ὄθωνα τῆς Βαυαρίας, δευτερότοκον Υἱὸν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

»Ἀφ᾽ ἑτέρου, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἐπιτρόπου τοῦ ῥηθέντος Πρίγκηπος Ὄθωνος, διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος Αὐτοῦ, συμμεριζόμενος τὴν πρόθεσιν τῶν τριῶν Αὐλῶν, καὶ ἐκτιμῶν τοὺς λόγους, δι᾽ οὓς αἱ ψῆφοι Αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ Πρίγκηπα τοῦ Οἴκου Αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ δεχθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα ὑπὲρ τοῦ δευτεροτόκου Υἱοῦ Αὐτοῦ, τοῦ Πρίγκηπος Φρεδερίκου Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας.

»Τούτου ἕνεκα καὶ διὰ νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῶν ὑπὸ ταύτης τῆς ἀποδοχῆς ὑπαγορευομένων μέτρων, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ἀφ᾽ ἑνὸς, καὶ αἱ ΑΑ. ΜΜ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἀφ᾽ ἑτέρου, διώρισαν πληρεξουσίους Αὐτῶν.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, τὸν Κ. Αὔγουστον Βαρῶνον Κέττον, ἔκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν παρὰ τῇ Α. Β. Μ.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Γάλλων, τὸν Κ. Κάρολον Μαυρίκιον Ταλλεϋράνδον Περιγόρδιον, Πρίγκηπα Δοῦκα Ταλλεϋράνδον

ἰσότιμον τῆς Γαλλίας, ἔκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν τῆς Α. Μ. παρὰ τῇ Α. Β. Μ. κτλ.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τὸν ἐντιμότατον Ἐρρῖκον Ἰωάννην ὑποκόμητα Παλμερστῶνα, Βαρῶνον Τέμπλον, ἰσότιμον τῆς Ἰρλανδίας, σύμβουλον τῆς Α. Β. Μ. ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Αὐτῆς συμβουλίῳ, μέλος τοῦ κοινοβουλίου, καὶ πρώτιστον Αὐτῆς γραμματέα τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, τὸν Κύριον Χριστόφορον Πρίγκηπα Λιεβὴν, στρατηγὸν τῆς Γραμμῆς τῶν στρατῶν Αὐτοῦ, γενικὸν Αὐτοῦ ὑπασπιστὴν, καὶ πληρεξούσιον παρὰ τῇ Α. Β. Μ. ἔκτακτον πρέσβυν κτλ.

»Οἵτινες, ἀνταλλάξαντες τὰ πληρεξούσια αὐτῶν ἔγγραφα, εὑρεθέντα ἐν τάξει, ἀπεφάσισαν καὶ ὑπέγραψαν τὰ ἑπόμενα ἄρθρα.

»1. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, δυνάμει τῆς πρὸς Αὐτὰς προσηκόντως δοθείσης πληρεξουσιότητος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, προσφέρουσι τὴν διαδοχικὴν Κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Πρίγκηπα Φρεδερῖκον Ὄθωνα τῆς Βαυαρίας, δευτερότοκον Υἱὸν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

»2. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ἐνεργῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ μνησθέντος Υἱοῦ Αὐτοῦ, ἀνηλίκου εἰσέτι, ἀποδέχεται ἀντ' αὐτοῦ τὴν διαδοχικὴν Κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τοὺς ἐφεξῆς προσδιωρισμένους ὅρους.

»3. Ὁ Πρίγκηψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας θέλει φέρει τὸ ὄνομα Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

»4. Ἡ Ἑλλὰς, ὑπὸ τὴν Κυριαρχίαν τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν, θέλει ἀποτελεῖ Κράτος μοναρχικὸν ἀνεξάρτητον, ὡς τοῦτο ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν 3 Φεβρουαρίου 1830 ὑπὸ τῶν ῥηθεισῶν τριῶν Αὐλῶν ὑπογραφέντος Πρωτοκόλλου, καὶ ὑπό τε τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης παραδεχθέντος.

»5. Τὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς χώρας θέλουσιν εἶσθαι ὁριστικῶς οἷα προσδιορισθῶσιν ἐπὶ τῶν δυνάμει τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1831 μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ὑφισταμένων ἤδη διαπραγματεύσεων.

»6. Συμφώνως μὲ τὴν ὑπὸ τῶν τριῶν Αὐλῶν γενομένην ἐπιφύλαξιν νὰ τρέψωσιν εἰς Συνθήκην ὁριστικὴν τὸ Πρωτόκολλον

τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν περὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεων, καὶ νὰ γνωστοποιήσωσιν αὐτὴν πρὸς ἁπάσας τὰς ἐπικρατείας, μεθ' ὧν εὑρίσκονται εἰς σχέσεις, συνομολογεῖται, ὅτι αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσιν ἐκπληρώσει τὴν συμφωνίαν ταύτην, καὶ ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος θέλει εἶσθαι μέρος συνομολογοῦν ἐν τῇ διαληφθείσῃ Συνθήκῃ.

»7. Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσι μεσολαβήσει ἀπὸ τοῦδε, ὥστε ν' ἀναγνωρισθῇ ὁ Πρίγκηψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος παρ' ἁπάντων τῶν Κυριαρχῶν καὶ ἐπικρατειῶν, μεθ' ὧν διατελοῦν εἰς σχέσεις.

»8. Τὸ στέμμα καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, τὰ ὁποῖα θέλουσιν εἶσθαι διαδοχικὰ ἐν Ἑλλάδι, θέλουσι περιέλθει εἰς τοὺς κατιόντας καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν γνησίους κληρονόμους τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Ἂν ὁ Πρίγκηψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας ἀποβιώσῃ ἄνευ γνησίων καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπογόνων, τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, θέλει περιέλθει εἰς τὸν νεώτερον Αὐτοῦ ἀδελφὸν καὶ τοὺς κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν γνησίους Αὐτοῦ κατιόντας κληρονόμους, κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Ἂν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποβιώσῃ ὡσαύτως ἄνευ γνησίων καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπογόνων, τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα θέλει περιέλθει εἰς τὸν νεώτερον τούτου ἀδελφὸν, καὶ τοὺς κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν γνησίους αὐτοῦ κατιόντας κληρονόμους, κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας.

»Κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν, τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα καὶ τὸ Βαυαρικὸν δύνανται νὰ ἑνωθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

»9. Ὁ Πρίγκηψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας, ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, θέλει εἶσθαι ἐνήλικος, ἅμα συμπληρωθέντος τοῦ εἰκοστοῦ Αὐτοῦ ἔτους, ἤτοι τὴν 1 Ἰουνίου (20 Μαΐου) 1835.

»10. Διαρκούσης της ἀνηλικότητος τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, τὰ κυριαρχικὰ Αὐτοῦ δικαιώματα θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι ἐν Ἑλλάδι, καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ὑπὸ Ἀντιβασιλείας, συγκειμένης ἐκ τριῶν συμβούλων, δοθησομένων Αὐτῷ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

»11. Ὁ Πρίγκηψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας διατηρεῖ ἀπαραμείωτον τὸ ἐπὶ τῆς ἐν Βαυαρίᾳ ἡγεμονικῆς Αὐτοῦ χορηγήσεως δικαίωμα. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ὑποχρεοῦται ὡσαύτως νὰ παράσχῃ πᾶσαν δυνατὴν συνδρομὴν, διευκολύνουσα τὴν

ἐν Ἑλλάδι ἀποκατάστασιν τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος, μέχρι τῆς ὁριστικῆς προικοδοτήσεως τοῦ στέμματος.

»12. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διὰ τοῦ ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου Πρωτοκόλλου συνομολογηθέντων, ἡ Α. Μ, ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ὑποχρεοῦται νὰ ἐγγυηθῇ, αἱ δὲ ΑΑ. ΜΜ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἀναδέχονται νὰ συστήσουν, ὁ μὲν πρὸς τὸ κοινοβούλιον, ὁ δὲ πρὸς τὰ Βουλευτικὰ σώματα, νὰ τοὺς θέσωσιν εἰς κατάστασιν ν' ἀναδεχθῶσι τὴν ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους ὅρους ἐγγύησιν δανείου, συνομολογηθησομένου ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

»1) Τὸ κεφάλαιον τοῦ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν δυνάμεων συνομολογηθησομένου δανείου δύνανται ν' ἀναβῇ μέχρις ἑξήκοντα ἑκατομμυρίων.

» 2) Τὸ δάνειον τοῦτο θέλει πραγματοποιηθῇ κατὰ τρεῖς σειράς, ἐξ εἴκοσιν ἑκατομμυρίων φράγκων ἑκάστης.

»3) Ἐπὶ τοῦ παρόντος θέλει πραγματοποιηθῇ μόνη ἡ πρώτη σειρά, αἱ δὲ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσιν ἐγγυῶνται ἑκάστη διὰ τὸ τριτημόριον τῆς πληρωμῆς τῶν τόκων καὶ τοῦ ἐτησίου χρεωλυσίου τῆς ῥηθείσης σειρᾶς.

4) Ἡ δευτέρα καὶ τρίτη σειρὰ τοῦ ῥηθέντος δανείου δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσιν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μεταξὺ τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

5) Ἐάν, συνεπείᾳ τοιαύτης συνεννοήσεως, πραγματοποιηθῶσιν ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη σειρὰ τοῦ ῥηθέντος δανείου, αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσιν ἐγγυῶνται, ἑκάστη κατὰ τὸ τριτημόριον, περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν τόκων καὶ τοῦ ἐτησίου χρεωλυσίου τῶν δύο τούτων σειρῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς πρώτης.

6) Ὁ Κυριάρχης τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ὑποχρεοῦνται νὰ προσδιορίσωσιν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων καὶ τοῦ ἐτησίου χρεωλυσίου τῶν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν πραγματοποιηθησομένων σειρῶν τὰς πρώτας τῆς ἐπικρατείας προσόδους, ὥστε αἱ πραγματικαὶ εἰσπράξεις τοῦ δημοσίου ταμείου θέλουσι πρὸ πάντων ἀφιεροῦσθαι εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ῥηθέντων τόκων καὶ τοῦ χρεωλυσίου, χωρὶς νὰ δύναται νὰ γίνῃ αὐτῶν χρῆσις πρὸς ὁποιονδήποτε ἄλλον σκοπόν, ἐνόσῳ ἡ ὑπηρεσία τῶν πραγματοποιηθεισῶν σειρῶν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐγγύ-

τησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν δανείου δὲν ἤθελεν ἐξασφαλισθῆ ὁλοσχερῶς διὰ τὸ τρέχον ἔτος.

»Οἱ διπλωματικοὶ Ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Αὐλῶν θέλουσιν εἰδικῶς ἐπιφορτισθῆ νὰ ἐπαγρυπνῶσι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ τελευταίου τούτου ὅρου.

»13. Ἐὰν τυχὸν αἱ πρὸς ὁριστικὴν ρύθμισιν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος ἀρξάμεναι ἤδη ὑπὸ τῶν τριῶν Αὐλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις προκαλέσωσι χρηματικήν τινα ἀποζημίωσιν πρὸς ὄφελος τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης, συνομολογεῖται ὅτι τὸ πρὸς τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην ἀπαιτούμενον ποσὸν θέλει προαφαιρεθῆ ἐκ τοῦ προϊόντος τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ μνησθέντος δανείου.

»14. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας θέλει διευκολύνει πρὸς τὸν Πρίγκηπα Ὄθωνα τὰ μέσα τοῦ νὰ στρατολογήσῃ ἐν Βαυαρίᾳ, καὶ νὰ παραλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Αὐτοῦ, ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, σῶμα στρατιωτικὸν, μέχρι τρισχιλίων πεντακοσίων ἀνδρῶν, οὗ τὸν ὁπλισμὸν, τὴν ἀποσκευὴν, καὶ μισθοδοσίαν θέλει χορηγήσει τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος· τὸ σῶμα τοῦτο θέλει ἀποσταλῆ αὐτόσε ὅσαν τάχιστα, διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι διατελοῦντα συμμαχικὰ στρατεύματα· ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος στρατὸς θέλει διαμείνει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀνωτέρω ρηθέντος σώματος. Ἅμα ἀφιχθέντος τοῦ σώματος τούτου ἐν Ἑλλάδι, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συμμαχικὸς στρατὸς θέλει ἀποσυρθῆ, καὶ ἐκκενώσει ὁλοσχερῶς τὴν Ἑλληνικὴν χώραν.

»15. Ἡ Α. Μ ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας θέλει ὡσαύτως διευκολύνει πρὸς τὸν Πρίγκηπα Ὄθωνα τὰ μέσα τοῦ νὰ συμπαραλάβῃ ἀριθμόν τινα ἀξιωματικῶν Βαυαρῶν διὰ νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸν διοργανισμὸν ἐθνικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.

»16. Ἅμα καταστῇ δυνατὸν, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς παρούσης συμβάσεως, οἱ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας πρὸς τὴν Α. Β. Υ. τὸν Πρίγκηπα Ὄθωνα παραχωρηθησόμενοι τρεῖς σύμβουλοι πρὸς συγκρότησιν τῆς Ἀντιβασιλείας τῆς Ἑλλάδος, θέλουσιν ἀναλάβει αὐτόθι τὰ καθήκοντα τῆς ρηθείσης Ἀντιβασιλείας, καὶ θέλουσι προπαρασκευάσει ὅλα τὰ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Κυριάρχου ἀπαιτούμενα μέτρα, ὅστις θέλει ὡσαύτως μεταβῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας.

»17. Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσι διὰ κοινῆς δηλώσεως, ἀναγγείλει πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὴν παρ' Αὐτῶν γενομένην ἐκλογὴν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, ὡς βασιλέως

τῆς Ἑλλάδος, καὶ θέλουσι χορηγήσει πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν πᾶσαν τὴν ἀπ' Αὐτῶν ἐξαρτωμένην ὑποστήριξιν.

»18. Ἡ παροῦσα σύμβασις θέλει ἐπικυρωθῆ, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις θέλουσιν ἀνταλλαχθῆ ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων, ἢ πρότερον, ἐὰν ᾖ δυνατόν.

»Εἰς πίστωσιν τούτου οἱ πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν αὐτὴν, ἐπιθέσαντες καὶ τὴν σφραγίδα των.—Ὑπογ. Ταλλεϋράνδος, Παλμερστὼν, Αιέβην, Ματουστζεβὶκ, Δεσέττος.—Ἐπ' ἐλπίδι κυρώσεως.»

Ἐπεκύρου ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας τὴν συνθήκην διὰ τοῦ ἑξῆς ἐγγράφου.—«Ἡμεῖς Λοδοβῖκος.—Ἐλέῳ Θεοῦ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, κτλ. κτλ.—Γνωστοποιοῦμεν πρὸς οὓς ἀνήκει· Ὅτι κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ παρόντος μηνὸς, μεταξὺ Ἡμῶν, ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ΑΑ. ΜΜ. τοῦ Βασιλέως τῶν Γάλλων, τοῦ Βασιλέως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἀφ' ἑτέρου συνήφθη πρὸς ὁριστικὴν ρύθμισιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκλογὴν Ἡγεμόνος τοῦ νέου Κράτους, δυνάμει τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀνατεθείσης ἐξουσίας εἰς τὰς συναψάσας τὴν προκαταρκτικὴν Συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου 1827 ἐν Λονδίνῳ Ὑψηλὰς Δυνάμεις, σύμβασις, ἧς ἕπεται αὐτολεξεὶ τὸ περιεχόμενον . . .

»Εὐαρεστούμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν, κυροῦμεν καὶ ἐπικυροῦμεν τόσον ἐν ἰδίῳ Ἡμῶν ὀνόματι, ὅσον καὶ ὡς ἐπίτροπος τοῦ πολυποθήτου καὶ λίαν ἀγαπητοῦ Ἡμῶν υἱοῦ τοῦ Πρίγκηπος Φρεδερίκου Λοδοβίκου Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας ἀνηλίκου εἰσέτι, τὴν ἀνωτέρω σύμβασιν, μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ὁρισμῶν καὶ συνομολογιῶν· ὑποσχόμεθα δὲ καὶ ἐν ἰδίῳ Ἡμῶν ὀνόματι καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ῥηθέντος υἱοῦ Ἡμῶν, τοῦ Πρίγκηπος Φρεδερίκου Λοδοβίκου Ὄθωνος, νὰ τὴν τηρήσωμεν καθ' ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ διαλαμβανόμενα, καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρήσωμέν τι ἀντιβαῖνον εἰς αὐτήν.

»Εἰς πίστωσιν τούτου ὑπεγράψαμεν τὴν παροῦσαν ἐπικυρωτικὴν πρᾶξιν, καὶ ἐπεθέμεθα τὴν Βασιλικὴν Ἡμῶν σφραγίδα.

»Ἐγένετο ἐν Νεαπόλει, τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην τοῦ μηνὸς Μαΐου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ δευτέρου Σωτηρίου ἔτους καὶ ἑβδόμου τῆς Ἡμετέρας Βασιλείας.—Λοδοβῖκος.—Βαρῶνος Γκιζέ.»

Ὅπως δὲ τὰ δύω στέμματα μὴ συνέλθωσι ποτὲ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Βασιλικὸν πρόσωπον βασιλεῦον ὁμοῦ ἐν Βαυαρίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ἐγένετο καὶ τὸ ἑξῆς συμπληρωτικὸν ἄρθρον, δι' οὗ ἐκανονίσθη ἡ διαδοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος εἰς χωριστὸν πρόσω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

πον τῶν κατιόντων ἀδελφῶν τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος.—«Αἱ Αὐλαὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Βαυαρίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, θεωροῦσαι ὠφέλιμον νὰ ὁρίσωσιν ἀκριβέστερον τὴν ἔννοιαν, καὶ νὰ συμπληρώσωσι τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἄρθρου 8 τῆς κατὰ τὴν 7 Μαΐου 1832 ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ τῶν ῥηθεισῶν Αὐλῶν ὑπογραφείσης συμβάσεως, συνέθεντο τάδε·

»Ἄρθρον μοναδικόν.—Ἡ εἰς τὸ στέμμα καὶ τὴν Βασιλικὴν ἐν Ἑλλάδι ἀξίαν διαδοχὴ, τόσον ὡς πρὸς τὸν κλάδον τοῦ Πρίγκηπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τοὺς κλάδους τῶν νεωτέρων Αὐτοῦ ἀδελφῶν, τῶν Πριγκήπων Λουΐτπόλδου καὶ Ἀδαλβέρτου τῆς Βαυαρίας, οἵτινες ὑπεκατέστησαν τυχαίως εἰς τὸν κλάδον τοῦ Πρίγκηπος, Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, διὰ τοῦ ἄρθρου 8 τῆς ἐν Λονδίνῳ συμβάσεως τῆς 25 Ἀπριλίου (7 Μαΐου) 1832, θέλει γίνεσθαι ἀπὸ ἄρρενος εἰς ἄρρεν κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας.

»Τὰ θήλεα δὲν δύνανται νὰ διαδεχθῶσι τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, εἰμὴ μόνον ἐν περιπτώσει ὁλοσχεροῦς ἀποσβέσεως τῶν ἀῤῥένων γνησίων κληρονόμων καὶ τῶν τριῶν προμνησθέντων κλάδων τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, τὸ στέμμα καὶ ἡ Βασιλικὴ ἀξία ἐν Ἑλλάδι θέλουσι περιέλθει εἰς τὴν Ἡγεμονόπαιδα, ἢ τοὺς γνησίους ἀπογόνους τῆς Ἡγεμονόπαιδος, ἥτις κατὰ τὴν διαδοχικὴν τάξιν θέλει εἶναι πλησιεστέρα τοῦ τελευταίου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐὰν τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα περιέλθῃ εἰς θῆλυ, οἱ γνήσιοι τοῦ προσώπου τούτου ἄρρενες κατιόντες θέλουσιν ἐπίσης προτιμᾶσθαι τῶν θηλέων, καὶ ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα δὲν θέλει ἑνωθῇ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ στέμματος ξένης χώρας

»Τὸ παρὸν ἑρμηνευτικὸν καὶ συμπληρωτικὸν ἄρθρον θέλει ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχὺν καὶ τὸ αὐτὸ κῦρος, ὡς ἂν εἰ κατεχωρεῖτο αὐτολεξεὶ ἐν τῇ συμβάσει τῆς 7 Μαΐου 1832. Θέλει ἐπικυρωθῆ, καὶ αἱ ἐπικυρώσεις θέλουσιν ἀνταλλαχθῆ ὡς τάχιστα.—Εἰς πίστωσιν τούτου κτλ.—Πάλμερστων, Ταλλεϋράνδος, Λιέβην, Δεσέττος.»

Προνοοῦντες δὲ αἱ δυνάμεις ὅπως κατὰ τὰς ἐφέσεις τῶν Ἑλλήνων διορθωθῶσι τὰ σύνορα τῶν δύο ἐπικρατειῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ μὴ στερηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον δύω Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, ἔνθα τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ὁπλαρχηγοὶ ἠγανάκτουν νὰ ἐγκαταλείψωσι

τὰς γέας, ἐποίησαν τὸν ἑξῆς συμβιβασμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν πρέσβεων αὐτῆς καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὰς 9 Ἰουλίου 1832.—«Οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν ὑπογραψασῶν τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου 1827 τριῶν Δυνάμεων, δηλονότι·

»Ὁ ἐντιμότατος Κύριος Στρατφόρδος Κάνιγγ, ἔκτακτος Πρέσβυς καὶ πληρεξούσιος τῆς Α. Β. Μ. ἐν ειδικῇ ἀποστολῇ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ.

»Ὁ Κύριος Ἀπολλινάριος Βουτενιὲφ, ἔκτακτος ἀπεσταλμένος καὶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, κτλ. καὶ

»Ὁ Κύριος Ἰάκωβος Ἐδουάρδος Βαρῶνος Βυριγνάτιος Δὲ Βαρὲν, ἐπιτετραμμένος τὰς ὑποθέσεις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Γάλλων.

»Γνωστοποιήσαντες πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην τὰς μεταβολὰς, αἵτινες ἀπαιτεῖται νὰ γίνωσιν ὡς πρὸς τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ κοινοποιήσαντες Αὐτῇ τὸ ἀντικείμενον τῶν ὁδηγιῶν καὶ τῆς πληρεξουσιότητος, δι' ὧν ἐφωδιάσθησαν διὰ νὰ Τῇ προτείνωσι τὴν ὁριστικὴν ὁροθέτησιν, ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ νὰ συμψηφισθῇ δι' εὐλόγου ἀποζημιώσεως ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα ζημία.

»Ἡ δὲ Ὑψηλὴ Πύλη ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς ἐφέσεως τοῦ νὰ στερεωθῶσι τὰ μέτρα, εἰς ἃ ἐξ ὑπολήψεως πρὸς τὰς τρεῖς συμμάχους Αὐλὰς, καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῶν εἰλικρινῶν Αὐτῶν αἰσθημάτων, εἶχε προηγουμένως συγκατατεθῆ, συνήνεσεν εἰς τὴν προκειμένην διαπραγμάτευσιν, ἣν καὶ ἀνέθετο εἰς δύο τῶν ὑπουργῶν Αὐτῆς, δηλονότι, τὴν Α. Ε. τὸν Μουσταφᾶν Βεδζὲρ Ἐφένδην, καὶ Ἀρχιστράτηγον τῶν Ρουμελιωτῶν, ἤδη Ἀρχιατρὸν τῆς Αὐτοῦ Γαληνότητος, καὶ τὴν Α. Ε. τὸν Ἐλχάδζ Μεχμὲτ Ἀκὶφ Ἐφένδην, ἐν ἐνεργείᾳ Ρεῒζ Ἐφένδην.

»Οἱ διαληφθέντες Πληρεξούσιοι, ἐμπνεόμενοι ἀμοιβαίως ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν καὶ αἱ οἰκεῖαι αὐτῶν Κυβερνήσεις, καὶ μὴ ἀποβλέποντες εἰς ἄλλο τι εἰμὴ ν' ἀποπερατώσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν εἰς τρόπον μόνιμον καὶ ἐπιτήδειον νὰ προλάβῃ πᾶσαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου μεταγενεστέραν συζήτησιν, συνῆλθον ἐπανειλημμένως πρὸς τὸν σωτήριον τοῦτον σκοπὸν, τὸ δὲ ἐντελὲς ἀποτέλεσμα τῶν συνδιαλέξεων αὐτῶν κατεχωρίσθη ἐν τῇ παρούσῃ πράξει, ἥτις ἀντηλλάχθη μεταξὺ τῶν συναλλαξαμένων, ὡς ὄργανον τοῦ ὁριστικοῦ αὐτῶν συμβιβασμοῦ.

»Συνεφωνήθη ὅτι—Α'. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὁροθέτησιν, τὸ ἄκρον σημεῖον τῆς διαχωρίσεως τῶν δύο ἐπικρα-

τειῶν θέλει προσδιορισθῇ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Γραδίτζαν ρέοντος ποταμίου. Τὸ ὅριον θέλει ἀνατρέχει μετὰ τοῦ ποταμίου τούτου μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ἔπειτα τὴν σειρὰν τοῦ ὄρους Ὄθρυος, ἀφιεμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς διόδου τοῦ Χλωμοῦ, χωρὶς νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν ράχιν τῆς σειρᾶς ταύτης. Ἐκεῖθεν θέλει ἀκολουθήσει πρὸς δυσμὰς τὴν ράχιν τῆς αὐτῆς σειρᾶς καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, ἰδίως ἕως εἰς τὸ Βαριμπόπι, διὰ νὰ φθάσῃ οὕτως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Τυμφρηστοῦ (Βελούχι), ἐξ ἧς διακλαδοῦνται αἱ τρεῖς μεγάλαι σειραὶ τῶν ὀρέων τοῦ τόπου τούτου. Ἐκ τῆς κορυφῆς ταύτης, ἡ γραμμὴ θέλει ἐκτείνεται, ὅσον ἔνεστι, συμφώνως μὲ τὰς μυστικὰς τοῦ τόπου ἐξοχὰς ἀναμέσον τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀχελώου ἕως τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης, καὶ λήγει μεταξὺ Κοπραίνης καὶ Μενιδίου ἐπὶ τοῦ κόλπου τούτου, εἰς τρόπον ὥστε ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ γέφυρα Ταττάρνης, καὶ ἡ δίοδος τοῦ πύργου τῆς Μακρυνόρους θέλουσι περιλαμβάνεσθαι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ γέφυρα τοῦ Κόρακος καὶ αἱ ἁλικαὶ Κοπραίνης θέλουσι μείνει εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην.

»Τοιουτοτρόπως ἡ παραλία τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ σημείου, ὅπου τὸ ὅριον βρέχεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ, θέλει μείνει εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, ἡ δὲ παραλία τοῦ κόλπου τούτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς γραμμῆς προσδιορίζεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, ἐκτὸς τοῦ φρουρίου Πούντας, ὅπερ θέλει καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀνήκει εἰς τὴν Πύλην, μὲ περιφέρειαν τόπου οὔτε ἐλάσσονα ἡμισείας, οὔτε μείζονα μιᾶς ὥρας.

»Ἐπειδὴ δὲ, ἐκ σεβασμοῦ διὰ τὴν ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοῦ Γαληνότητος ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν περὶ τοῦ κατὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ Σπερχειοῦ κειμένου μέρους τῆς ἐπαρχίας Ζητουνίου, οἱ Ἀντιπρόσωποι συγκατετέθησαν νὰ ὑποβάλωσι τὰ περὶ τούτου εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον ἐπὶ τῷ ρητῷ ὅρῳ ὅτι δὲν θέλει προκύψει ἐντεῦθεν οὐδεμία ἀργοπορία εἰς τὸν προσδιορισμὸν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνεπειῶν τοῦ συμβιβασμοῦ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ προνοήσωσιν ἐνταῦθα περὶ τῆς τυχαίας περιπτώσεως, καθ' ἣν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς περιφερείας τοῦ Ζητουνίου ἤθελε μείνει εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος.

»Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ, τὸ πρὸς ἀνατολὰς ὅριον θέλει ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ, καὶ ἀνατρέχον τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου ἡ ἐπαρχία Ζητουνίου προσψαύει τὴν τοῦ Πατρατζικίου, θέλει προχωρεῖ μέχρι τῆς

κορυφῆς τῆς Ὄθρυος, ἀκολουθοῦν τὸ κοινὸν τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν ὅριον, ἢ τὴν εὐθυτέραν γραμμὴν, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τὸ κοινὸν τοῦτο ὅριον δὲν ἤθελε φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ὄθρυος.

»Θέλει δὲ ἐξακολουθήσει κατὰ τὸν ἀνωτέρω ορισθέντα τρόπον, καί καταλήξει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης.

»Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἀποζημίωσιν, αὕτη ὁρίζεται εἰς τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια τουρκικῶν γροσίων διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν τὰ πρὸς ἀριστερὰ τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ κείμενα μέρη τῆς ἐπαρχίας Ζητουνίου προσδιορισθῶσι, δι' ἀποφάσεως τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συμβουλίου, ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

» Ἂν τοὐναντίον, συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συμβουλίου, τὰ μέρη ταῦτα τῆς ἐπαρχίας Ζητουνίου ἐξακολουθήσωσι ν' ἀνήκωσιν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, ἡ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ἀποδοτέα ἀποζημίωσις προσδιορίζεται εἰς τριάκοντα ἑκατομμύρια τουρκικῶν γροσίων.

»3. Οἱ ἐπίτροποι τῶν τριῶν Αὐλῶν θέλουσιν ἀμέσως ἐπιχειρήσει τὴν διαχάραξιν τῶν προσδιορισθέντων σήμερον ὁρίων, εἰς δὲ τὴν ὁροθέτησιν ταύτην θέλει συμπράξει καὶ ὁ ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ἐκλεχθησόμενος ἐπίτροπος· ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν τούτων δὲν θέλει ἀναχαιτισθῆ, οὔτε ἐκ τῆς ἀπουσίας ἑνὸς ἢ δύο ἐκ τῶν ἐπιτρόπων, οὔτε δι' ὁποιονδήποτε ἄλλον λόγον. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει ὡσαύτως διορίσει ἐπίτροπον, ὅστις δύναται νὰ συμπράξῃ εἰς τὸ διαληφθὲν τῆς ὁροθετήσεως ἔργον, ὅπερ ἀπαιτεῖται ν' ἀποπερατωθῇ ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον. Ἐὰν μεταξὺ τῶν ὁροθετῶν προκύψωσι διαφωνίαι, τὰ ζητήματα θέλουσι λύεσθαι ἐπιεικῶς διά τῆς πλειονοψηφίας.

»4. Ἡ δυνάμει τοῦ παρόντος συμβιβασμοῦ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὀφειλομένη ἀποζημίωσις θέλει πληρωθῆ τὴν 31 τοῦ Δεκεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους, ἡμέραν καθ' ἣν, συμφώνως μὲ τὸ ἑπόμενον Ἄρθρον, οἱ στρατοὶ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης θέλουσιν, ἂν οὐχὶ πρότερον, ἐκκενώσει ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς τόπους, οἵτινες θέλουσι ἀποτελέσει μέρος τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ πληρωμὴ θέλει γίνει ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 31 τοῦ Δεκεμβρίου 1832, κατὰ τὴν ἀγοραίαν συναλλαγὴν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θέλει ὑπογραφῆ ἡ παροῦσα πρᾶξις, διὰ συναλλαγματικῶν ἐπὶ Λονδίνου, Παρισίων, Βιέννης, ἢ Πετρουπόλεως, ἡ δὲ Πύλη θέλει ἐπισήμως περὶ τούτου εἰδοποιηθῆ, ἅμα φθάσῃ ἡ κατὰ τοὺς νενομισμένους τύπους ἐπικύρωσις τοῦ παρόντος συμβιβασμοῦ.

»5. Τὴν 31 τοῦ Δεκεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους, ἢ καὶ πρότερον, εἰ δυνατὸν, αἱ χῶραι, αἵτινες εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος συμβιβασμοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ ἐκκενωθῶσιν ὁλοσχερῶς ἀπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατῶν καὶ ἀρχῶν· ἐντὸς δὲ τῆς αὐτῆς προθεσμίας θέλουσιν ἐκκενωθῆ καὶ αἱ προηγουμένως εἰς τὴν Ἑλλάδα διορισθεῖσαι χῶραι, αἱ εἰσέτι ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης κατεχόμεναι, ὥστε κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἡμέραν θέλει ἐντελῶς ἀποπερατωθῆ ἡ ἐκκένωσις ἁπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν τόπων, ἐξ ὧν ἡ Ἑλλὰς θέλει σύγκειται.

»6. Εἰς τὸ φρούριον Ἄκτιον, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, θέλει διατηρήσει ἡ Πύλη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Πρεβέζης καὶ κρείττονα τοῦ ἐμπορίου Αὐτῆς ἐξασφάλισιν, δὲν θέλει ὑπάρχει εἰμὴ ἡ πρὸς τὴν κατοχὴν τῆς θέσεως ταύτης ἀποχρῶσα φρουρά. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι αἱ Ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ δὲν θέλουσι κατ᾽ οὐδένα τρόπον κωλύει τὴν διάβασιν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, οὐδ᾽ ἀπαιτεῖ παρ᾽ αὐτῶν ἕνεκα τούτου ὁποιανδήποτε πληρωμὴν, ἐκτὸς τῶν τελωνιακῶν ἢ ἄλλων δικαιωμάτων, τῶν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν ἐν Πρεβέζῃ, Ἀκτίῳ, ἢ ἄλλοις λιμέσι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐλλιμενιζομένων πλοίων.

»7. Διορία δεκαοκτὼ μηνῶν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἀποπερατωθῶσιν αἱ ἐργασίαι τῆς ὁροθετήσεως, παραχωρεῖται πρὸς τοὺς ἰδιώτας, ὅσοι θελήσωσι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς περὶ ὧν ὁ παρὼν συμβιβασμὸς χώρας, καὶ νὰ ἐκποιήσωσι τὰς ἰδιοκτησίας αὐτῶν. Ἐν εἰδικαῖς περιπτώσεσι καὶ ἕνεκεν ἀπροβλέπτων περιστάσεων, δύναται ἡ ὀκτωκαιδεκάμηνος αὕτη προθεσμία νὰ παραταθῇ ἐπί τινας εἰσέτι μῆνας. Διαιτητικὴ ἐπιτροπὴ θέλει κρίνει περὶ τοῦ κύρους τῶν ἐξαιρετικῶν τούτων λόγων, καὶ συντρέξει ὥστε αἱ ἐκποιήσεις νὰ ἐνεργηθῶσιν εἰς εὐλόγους τιμάς.

»Τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα παραχωροῦνται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ εἰς τοὺς κτηματίας τῶν Θηβῶν, ὅσοι εἰσπράττουσι καὶ σήμερον τὰς νομίμους αὐτῶν προσόδους, ἂν ἡ ἐπαρχία αὕτη κατείχετο ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν ὅπλων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκαταθέσεως τῆς Πύλης εἰς τὴν προηγουμένην σύμβασιν τῆς 22 Ἰανουαρίου (3 Φεβρουαρίου) 1830.

»Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ αὐτοὶ ἰδιῶται δύνανται ἐπίσης νὰ διαθέσωσι, καὶ ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας, τὰ ἐπωφελῆ δικαιώματα ὅσα τυχὸν ἔχουσιν εἴτε ὡς ἐπικαρπωταὶ, εἴτε ὡς κατὰ

κληρονομίαν διαχειρισταὶ ἐπὶ τῶν βακουφίων, ἅτινα μεταβαίνουσιν ὁλοσχερῶς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος.

»8. Καθὰ προηγουμένως συνωμολογήθη, ἡ Κυβέρνησις τοῦ νέου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ συνδέσῃ διαπραγματεύσεις διὰ νὰ ρυθμίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀμοιβαιότητος τὰς ἐμπορικὰς καὶ ναυτιλιακὰς αὐτῆς σχέσεις μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, πράκτορες δὲ, προσηκόντως διαπεπιστευμένοι ἑκατέρωθεν, θέλουσι γίνει δεκτοὶ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τοὺς νενομισμένους τύπους, ὥστε οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι θέλουσιν ἔχει ἀνεγνωρισμένον δικαίωμα τοῦ ἐμπορεύεσθαι κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ Ἕλληνες θέλουσι παύσει νὰ προσφεύγωσιν εἰς ξένην προστασίαν, διὰ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς λιμένας καὶ τοὺς ὅρμους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

»Οἱ ὑπογεγραμμένοι Πληρεξούσιοι τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ οἱ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀποπερατώσαντες τὰ πρὸς τὸν, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, ὁριστικὸν κανονισμὸν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος συνδιαλέξεις, ἀναγνωρίζουσιν ὅτι, μετὰ τὰ διὰ τῆς παρούσης συμβιβαστικῆς πράξεως ἐκ συμφώνου συνομολογηθέντα, ἔφθασαν εἰς τὸ διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 24 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου) 1827 καὶ τῶν ὑπὸ διαφόρους χρονολογίας παρεπομένων αὐτῇ Πρωτοκόλλων προταθὲν ἀποτέλεσμα, ὅτε αἱ μακραὶ διαπραγματεύσεις, εἰς ἃς αἱ συνομολογήσεις αὗται ἔδοσαν ἀφορμὴν, ἀπεπερατώθησαν ὁριστικῶς, καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐλύθη ἀμετακλήτως.

»Ἡ ὑπὸ τῶν τριῶν Σεβαστῶν Αὐλῶν κατὰ τύπους ἔγκρισις τοῦ παρόντος τελειωτικοῦ συμβιβασμοῦ θέλει διαβιβασθῆ πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς παρούσης ἡμέρας, ἡ δὲ ἔγκρισις αὕτη θέλει ἐπέχει ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν πρᾶξιν τόπον ἐπικυρώσεως.—(ὑπογρ.) Στατφὸρτ Κάνιγγ.—Α. Βουτεννέφφ.—Ε. Β. Οὐάρεν.»

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ἐφοβοῦντο μήπως ἤθελε ταραχθῆ ἡ εἰρήνη, ἕως τεθῶσιν τὰ ὅρια πραγματικῶς, καὶ οἱ μεταναστεύοντες ἤθελον ὑποφέρει, διεσαφίσθη δι' ἰδιαιτέρου Πρωτοκόλλου ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰς 9 Ἰουλίου 1823. Δι' αὐτοῦ ὡρίζετο, 1.ον Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ οἱ Ἕλληνες ἰδιῶται οὐδέποτε νὰ μὴ συμμετέχωσι πολέμων κατὰ τῆς Πύλης. 2.ον Νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὴν Ἑλλάδα πρόσφυγες ὑπήκοοι τῆς Πύλης, ὁσάκις αὕτη τοὺς ζητεῖ. 3.ον Νὰ μὴ ὑπόκηνται εἰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἢ τῆς

Ἑλληνικῆς κάτοικοι Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς θὰ διαβῶσι τὰ ὅρια. 4.ον Νὰ δοθῶσιν εὐθὺς εἰς τὴν Πύλην τὰ τρία λεγόμενα κοινῶς Δαιμονονήσια: Σκιάθος, Σκόπελος καὶ Ἡλιοδρόμια καὶ ὡς κριθέντα ἀναγκαῖα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης. Τὸ ἐν Λονδίνῳ ὅμως συνέδριον ἀπέβαλε καὶ τὰς τέσσαρας προτάσεις τῆς Πύλης διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῶν 18 Αὐγούστου 1832. Διότι τὸ νὰ μὴ συμμετέχῃ ἡ Ἑλλὰς ἢ οἱ ἰδιῶται πολέμων ἐναντίον τῆς Πύλης, ἀλλὰ νὰ μείνῃ ἀείποτε οὐδετέρα, ἐθεώρησε τὸ συνέδριον ὡς ἀντίθετον οὐ μόνον εἰς τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἥτις συναπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντικείμενον εἰς τὰ δικαιώματα παντὸς Κράτους αὐτονόμου καὶ ἀνεξαρτήτου κατὰ τὰ ὁμολογούμενα ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἔλεγε δὲ τὸ Πρωτόκολλον ὅτι παραδέχεται ἡ πρώτη ὁρισθεῖσα ὁροθετικὴ γραμμὴ καὶ οὐδεμία μεταβολὴ ἐναντία νὰ γίνῃ. Ἐπὶ τούτῳ ὤφειλον οἱ ὁροθέται νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὀφθαλμῶν τὰ ἑξῆς.—«Καθόσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὁροθέτησιν, τὸ ἄκρον σημεῖον τῆς διαχωρίσεως τῶν δύο ἐπικρατειῶν (τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος) θέλει προσδιορισθῆ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Γραδίτζαν ῥέοντος ποταμίου. Τὸ ὅριον θέλει ἀνατρέχει μετὰ τοῦ ποταμίου τούτου μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ἔπειτα τὴν σειρὰν τοῦ ὄρους Ὄθρυος, ἀφιεμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς διόδου τοῦ Χλωμοῦ, χωρὶς νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν ῥάχιν τῆς σειρᾶς ταύτης. Ἐκεῖθεν θέλει ἀκολουθήσει πρὸς δυσμὰς τὴν ῥάχιν τῆς αὐτῆς σειρᾶς καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, ἰδίως ἕως εἰς τὸ Βαριμπόπι, διὰ νὰ φθάσῃ οὕτως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Τυμφρηστοῦ (Βελοῦχι), ἐξ ἧς διακλαδοῦνται αἱ τρεῖς μεγάλαι σειραὶ τῶν ὀρέων τοῦ τόπου. Ἐκ τῆς κορυφῆς ταύτης, ἡ γραμμὴ θέλει ἐκτείνεται, ὅσον ἐνεστι, συμφώνως μὲ τὰς φυσικὰς τοῦ τόπου ἐξοχάς, ἀναμέσον τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀχελῴου ἕως τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ λήγει μεταξὺ Κοπραίνης καὶ Μενιδίου ἐπὶ τοῦ κόλπου τούτου, εἰς τρόπον ὥστε, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ γέφυρα Τατάρνης καὶ ἡ δίοδος τοῦ Πύργου τῆς Μακρυνόρους θέλουσι περιλαμβάνεσθαι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ γέφυρα τοῦ Κόρακος καὶ αἱ ἁλικαὶ Κοπραίνης θέλουσι μείνει εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην. Τοιουτοτρόπως ἡ παραλία τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ σημείου, ὅπου τὸ ὅριον βρέχεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ, θέλει μένει εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, ἡ δὲ παραλία τοῦ κόλπου τούτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμὰς

τῆς γραμμῆς προσδιορίζεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, ἐκτὸς τοῦ φρουρίου Ἀκτίου, ὅπερ θέλει καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀνήκει εἰς τὴν Πύλην, μὲ περιφέρειαν τόπου οὔτε ἐλάσσονα ἡμισείας, οὔτε μείζονα μιᾶς ὥρας.

2. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἀποζημίωσιν, ὁρίζεται εἰς τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια Τουρκικῶν γροσίων.»

Ἐν τοσούτῳ ἀπήντα ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας εἰς τὴν ἀναφορὰν τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, καὶ τῆς Γερουσίας.—«Κύριοι ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς, συνάμα μετὰ τῆς Γερουσίας, καὶ ἅμα μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσίν Σας, μ' ἐκφράζετε τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ φιλτάτου Μοι καὶ περιποθήτου υἱοῦ, τοῦ Πρίγγιπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀναγεννωμένης Πατρίδος σας. Οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο βεβαίως νὰ Μὲ ἦναι ἀρεστότερον τῆς διαβεβαιώσεως ὅτι, παραχωρῶν τὸν υἱόν Μου κατὰ τὴν θέλησιν τῶν τριῶν συμμάχων Αὐλῶν, ἐξεπλήρουν τὰς εὐχὰς ἔθνους γενναίου, ἡ τύχη τοῦ ὁποίου δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ μ' ἐνδιαφέρῃ ζωηρότατα· δὲν θέλω νὰ Σᾶς κρύψω, Κύριοι, ὅτι ὑπὸ τοῦτον καὶ μόνον τὸν ὅρον ἐνόμισα εὔλογον νὰ συγκατατεθῶ εἰς τὴν πρότασιν τῶν Δυνάμεων, εἰς ἃς οἱ Ἕλληνες ἐμφρόνως ἀνέθεσαν τὴν περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν πρόνοιαν. Ἔπρεπεν, ὁ ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας κληθεὶς νὰ φέρῃ τὸ στέμμα τοῦ νέου τούτου Χριστιανικοῦ Βασιλείου νέος Πρίγκιψ, νὰ βεβαιωθῇ προηγουμένως περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν λαῶν, εἰς ὧν τὴν εὐδαιμονίαν ὀφείλει τοὐντεῦθεν ν' ἀφιερώσῃ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν μέριμναν. Μετ' ὀλίγον ἐμφανίζεται ἐν μέσῳ αὐτῶν πλήρης διακαοῦς ζήλου ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς θετῆς αὐτοῦ πατρίδος, ἣν εὔχομαι νὰ πραγματοποιήσῃ. Τοῦτο βεβαίως θέλει ἐπιτύχει, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις αὐτῆς θέλει ὑποστηρίζεται διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν ἐφ' ἱκανότητι καὶ πατριωτισμῷ διακρινομένων ἀνδρῶν, ὧν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀμοιρεῖ. Πέποιθα ὅτι, παραδίδοντες εἰς τὴν λήθην ἀρχαίας διενέξεις, θέλετε ἅπαντες εἰλικρινῶς καὶ τιμίως περιστοιχίσει, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος Σας τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, ἀκράδαντοι τοῦ ὁποίου βάσεις ἔσονται πάντοτε ὁ σύνδεσμος καὶ ἡ ὁμόνοια.

» Ἐνισχύσατε αὐτὰς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· θέλετε οὕτως ὑπηρετήσει τὸ ἔθνος, ἡ Κυβέρνησις τοῦ ὁποίου Σᾶς ἀνετέθη προσωρινῶς, ἕως οὗ τὸ συμβούλιον τῆς Ἀντιβασιλείας, εἰς οὗ τὴν μόρφωσιν ἀσχολοῦμαι χάριν τοῦ εἰσέτι ἀνηλίκου υἱοῦ Μου, ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά της. Θέτων δὲ πᾶσαν τὴν περὶ διατη-

ρήσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας πεποίθησίν του εἰς Ὑμᾶς καὶ εἰς τὰ πρὸς Ἐμὲ ἐκφρασθέντα Ὑμέτερα αἰσθήματα, εὔχομαι ὅπως ὁ Κύριος διατηρῇ Ὑμᾶς. Κύριοι τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ σκέπην.

»Ἐν τοῖς λουτροῖς Βρυκενάης τὴν 10[22 Ἰουλίου 1832.— Λουδοβῖκος—Βαρῶνος Γκιζέ.»

»Κύριοι Γερουσιασταί! Ἔλαβον μετ' ἐξοιδιασμένης εὐχαριστήσεως τὸ ἀπὸ 1|13 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου Ὑμέτερον διάγγελμα, δι' οὗ Μὲ ἐκφράζετε τὰ αἰσθήματα τοῦ Ὑμετέρου ἔθνους περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ φιλτάτου καὶ περιποθήτου Μου υἱοῦ τοῦ Πρίγγιπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος τοῦ Μιλτιάδου καὶ Περικλέους.

»Μεγίστην ἀποδίδω ἀξίαν εἰς τὴν πάνδημον ψῆφον λαοῦ, διδαχθέντος διὰ πολυχρονίων δυστυχημάτων τ' ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα. Ἀναγνωρίζω ἐν τῇ δι' Ὑμῶν διαβιβαζομένῃ Μοι αὐτοῦ φωνῇ τὴν θέλησιν τοῦ Ὑψίστου, ὅστις διὰ τῶν οἰκτιρμῶν αὐτοῦ ἔνευσε νὰ ἐπιθέσῃ τέρμα εἰς τὰ δεινά, ὑφ' ὧν ἡ Ἑλλὰς κατετρύχετο.

»Πληρωθήσεται ἡ ἀπόφασις τῆς θείας προνοίας, καὶ Πρίγκιψ τοῦ Οἴκου Μου φαίνεται παρ' αὐτῆς προωρισμένος νὰ ἐπαναγάγῃ ἐν μέσῳ τῶν λαῶν τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος ἡμέρας εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας· δοξάζω τὸν Θεὸν μεθ' Ὑμῶν. Ὁ Κυριάρχης Σας θέλει ἐντὸς ὀλίγου σπεύσει εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν Σας. Πρὸ αὐτοῦ δὲ θέλουσι προηγηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐπὶ τῆς ἀνηλικότητος αὐτοῦ Ἀντιβασιλείας, ἄνδρες ὑπ' Ἐμοῦ ἐκλεχθέντες. Ἐμπνέονται καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ὁ υἱός Μου, ἐκ τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ ἐγώ, αἰσθημάτων, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ὑμετέρας πατρίδος. Περιστοιχήσατε αὐτοὺς διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν φώτων Σας. Θέλετε οὕτως ἀσφαλίσει τὰ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐτυχῆ ἀποτελέσματα τῆς ἐν μέσῳ Ὑμῶν ἐμφανίσεως αὐτῶν, εἰς ὃ σταθερῶς ἀποβλέπουσιν αἱ ἡνωμέναι προσπάθειαι τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν. Ὁ Κύριος διατηρείη Ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ἁγίαν καὶ κραταιὰν αὐτοῦ σκέπην.

»Ἐν τοῖς λουτροῖς Βρυκενάης τὴν 10[22 Ἰουλίου 1832— Λουδοβῖκος.—Βαρῶνος Γκιζέ.»

Οἱ ἐν Ἑλλάδι πολιτικοὶ ἀνεξύοντο εἰς τὸ νὰ συντάξωσι τὸ πολίτευμα πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Βασιλεύς, καὶ ἀφοῦ ἤθελε παραδεχθῇ αὐτό, τότε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁριστικῶς νὰ Βασιλεύσῃ. Ἀλλ' ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Βαυαρίας Βαρὼν Γκιζὲ ἔγραψε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Σπ.

Τρικούπην ἐπίσημον. Δι' αὐτοῦ, διεβεβαίου ὅτι ὁ Κυριάρχης Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ἐπειδὴ εἰς τὸν συμβιβασμὸν αὐτοῦ μὲ τὰς τρεῖς Δυνάμεις οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ τῶν ἔργων, ἃ ἠδύναντο νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν περὶ τοῦ ὁριστικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος συντακτέου πρὶν τῆς ἐκλογῆς καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ νεαροῦ Ἡγεμόνος Ὄθωνος ὁποιαδήποτε ἐργασία τῆς συνελεύσεως περὶ ὁριστικοῦ πολιτεύματος ἀντιβαίνει εἰς τὰς προρρηθείσας πράξεις. Πρώτη ὅμως φροντὶς τῆς Ἀντιβασιλείας θέλει εἶναι νὰ συγκαλέσῃ τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους συνέλευσιν διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Μονάρχην, καὶ ἐκφράσῃ αὐτῷ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συνέλευσις δὲ ἀκολούθως θὰ συνεργασθῇ μὲ τὴν Ἀντιβασιλείαν εἰς προπαρασκευὴν τοῦ ὁριστικοῦ πολιτεύματος τοῦ Κράτους. Ταῦτο δὲ καταρτιζόμενον μετὰ τὴν ὁριστικὴν τῶν ὁρίων ῥύθμισιν τῇ ἐλευθέρᾳ συνδρομῇ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους, θὰ συνάδῃ ἀναμφιβόλως μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Βασιλείου καὶ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ ἔθνους. Κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ συνελθοῦσα ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἐν Προνοίᾳ ἐξέδωκε τὸ ἑξῆς ψήφισμα περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ παρὰ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐκλεχθέντος Βαυαροῦ Πρίγκιπος Ὄθωνος ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.—«Ἀρ. Ψήφ. Β'. Ἡ κατὰ συνέχειαν Δ'. Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις.—Λαβοῦσα εἰς σκέψιν τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Γραμματέως, γεγραμμένην τὴν 16 τοῦ φθίνοντος καὶ ἀναγγέλλουσαν τὴν παρὰ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος Κραταιῶν Μοναρχῶν ἐκλογὴν τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος, τοῦ δευτεροτόκου Βασιλόπαιδος τῆς Βαυαρίας Ὄθωνος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον.

»Ἀκούσασα ὅσα ἀκολούθως ὁ αὐτὸς Γραμματεὺς προφορικῶς ἀνήγγειλεν, ἀφορῶντα τὴν συνθήκην τῆς 7 Μαΐου τοῦ παρόντος ἔτους.

»Ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1830, ὑπ' ἀριθ. 92 διάγγελμα τῆς Γερουσίας, πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

»Θεωροῦσα, ὅτι ἡ γνώμη καὶ αἱ εὐχαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐξεφράσθησαν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς ταύτης.

»Κατὰ τὸ Γ'. ἄρθρον τοῦ Α'. ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς συνελεύσεως, γεγραμμένον τὴν 22 Ἰουλίου 1829.—Ψηφίζει·

»1. Οἱ Πληρεξούσιοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀναγνωρίζουσι καὶ ἐπικυροῦσι τὴν ἐκλογὴν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ δευτεροτόκου Βασιλόπαιδος τῆς Βαυαρίας Ὄθωνος, ἀναγορευομένου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

2. Τὸ παρὸν ψήφισμα θέλει καταχωρισθῇ εἰς τὸν κώδηκα τῶν

ψηφισμάτων, καὶ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου. Ἓν πρωτότυπον αὐτοῦ, φέρον τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς τῶν πληρεξουσίων τοῦ Κράτους, θέλει διατηρηθῆ εἰς τὰ ἀρχεῖα, ἕτερον δὲ ὅμοιον θέλει πεμφθῆ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.— Ἐν Προνοίᾳ τῇ 27 Ἰουλίου 1832.—Ὁ Πρόεδρος, Π. Νοταράς. Ὁ Ἀντιπρόεδρος, Α. Μαυροκορδάτος. (Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν πληρεξουσίων)—Οἱ Γραμματεῖς, Α. Πολυζωΐδης. Δ. Χρηστίδης.»

Ταὐτοχρόνως οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων οἱ καταρτίζοντες τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, θεωρήσαντες ὡς δριστικῶς ἐκπεραιουμένας τὰς ἐργασίας των, ἐξέδιδον τὴν ἑξῆς διακήρυξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ταύτην δὲ ἐδημοσίευσεν ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ τὰς 18 Αὐγούστου 1832.—«Ἕλληνες!—Τὰ τῆς νέας Σας τύχης ἀποπερατοῦνται. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας ἐκλεξαν ἐσχάτως τὸν Ἄνακτα, καθὼς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐπροσκλήθησαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἐπίσης δραστήριος καὶ ἀφιλοκερδὴς ἡ σύμπραξίς Των συνέδραμεν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ ἀνακτορικὴ σημερινὴ ἐκλογή Των τὴν ἐπιστηρίζει. Ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Πρίγκιπος Ὄθωνος τῆς Βαυαρίας, ἡ Ἑλλὰς ἀξιόνεται νὰ συστηθῇ Βασίλειον, καὶ ἀποκτᾷ τὴν συμμαχίαν ἑνὸς τῶν παλαιοτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων Βασιλικῶν οἴκων τῆς Εὐρώπης, ἑνὸς οἴκου, ὁ ὁποῖος τὴν ὑποστήριξεν εἰς τὸν ἀγῶνά της, τὴν ἐβοήθησεν εἰς τὰ παθήματά της, τὴν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν ἀναγέννησίν της. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος δὲν θ' ἀργήσει νὰ ἔλθῃ νὰ συνδέσῃ ὁ ἴδιος τοὺς ἱερωτέρους δεσμοὺς μὲ τὸ ἔθνος· φέρει πρὸς αὐτὸ τὴν δικαίαν ἐλπίδα ἀσφαλεστέρων καὶ πλατυτέρων ὁρίων, μεγάλους χρηματικοὺς πόρους, ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς μέγαν ἐξευγενισμὸν βαθμηδὸν, ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς σοφῆς διοικήσεως, ὅλα τὰ στοιχεῖα καλοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ, ἑπομένως ὅλα τὰ ἐχέγγυα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς νέας πατρίδος του. Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ἤθελον νομίσει Ἑαυτὰς ἀπατημένας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἂν ἀμφίβαλλαν περὶ τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ὁμοφώνως ἡ Ἑλλὰς δὲν θέλει λείψει νὰ διαδηλώσῃ.

»Ἕλληνες! δείξατε θαρρούντως, ὅτι τοιαῦτα εἶναι τὰ αἰσθήματά Σας· περικυκλώσατε τὸν νέον Ἄνακτά Σας μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην Σας, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην Σας· πιστοὶ ὑπήκοοι, συναθροισθῆτε ὅλοι γύρωθεν τοῦ θρόνου του· συντρέξατέ τον διὰ τῆς δικαίας ἀφοσιώσεώς Σας, εἰς τὸ ἔργον τοῦ νὰ δώσῃ εἰς τὸ Κρά-

τος ὁριστικὸν Σύνταγμα, καὶ τοῦ νὰ τῷ ἀσφαλίσῃ τὸ ...λοῦν καλὸν τῆς εἰρήνης ἔξωθεν, καὶ τῆς ἡσυχίας, τῆς ἰσχύος τῶν νόμων καὶ τῆς εὐταξίας ἔσωθεν· εἶναι ἡ μόνη ἀνταμοιβὴ τὴν ὁποίαν Σᾶς ζητοῦν αἱ τρεῖς Αὐλαὶ δι' ὅσα ὑπὲρ Ὑμῶν ἔπραξαν.—(ὑπογ.) —Ταλεϋράνδος.—Παλμάρστων.—Λιέβην.—Ματουστζεβίκ.»

—Ἐχάρησαν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἰδόντες ἐστεμμένους τοὺς ἀγῶνάς των. Ἐδοξολόγησαν τὸν Ὕψιστον, καὶ ἐδεήθησαν ἐν τοῖς ναοῖς των ὑπὲρ κραταιώσεως καὶ εὐδαιμονίας τῶν τριῶν συμμάχων Βασιλέων τῶν προστατῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἔκλεξε τριμελῆ ἐπιτροπήν, ὅπως μεταβῇ εἰς Βαυαρίαν, καὶ καταθέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ νεαροῦ Ἡγεμόνος Ὄθωνος τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ ἔθνους, ἅμα δὲ διακηρύξῃ πρὸς τὸν Α. Μ. τὸν Βασιλοπάτορα Λουδοβῖκον τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν αὐτοῦ συγκατάνευσιν πρὸς τὴν παραχώρησιν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ ὡς ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος. Παρεκάλουν δὲ ταὐτοχρόνως ὅπως συστήσῃ τὴν Ἀντιβασιλείαν καὶ ἐφοδιάσῃ τὸν Βασιλόπαιδα μὲ τὰ προσήκοντα, ὅπως ἐπιταχυνθῇ ἡ ἐπέλευσις Αὐτοῦ. Ἔλεγον δὲ αἱ δύω ἀναφοραὶ αὗται τὰ ἑξῆς ἡ μὲν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας.—«Βασιλεῦ.—Ἐν Ναυπλίῳ, τὴν 24 Αὐγούστου (5 Σεπτεμβρ.) 1832.

»Στέλλει ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὴν Βασιλείαν Σου τρεῖς τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν της, τὸν ναύαρχον Ἀνδρέαν Μιαούλην, τὸν στρατηγὸν Κ. Μπότσαρην καὶ τὸν στρατηγὸν Δ. Πλαπούταν.

»Δραστήριοι συνεργοὶ φανέντες εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος των, ἔρχονται νὰ εἴπωσι τὴν πεποίθησιν τῶν συμπολιτῶν των, ὅτι ἡ ἐλευθερία αὕτη δύναται νὰ ἀσφαλισθῇ καὶ νὰ παγιωθῇ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ θρόνου.

Ἐπ' αὐτῷ τούτῳ λαβόντες τὴν ἄδειαν, θέλουσι προσφέρει πασιφανῶς πρὸς μὲν τὸν Σεβαστὸν Ἄνακτά των τὸ σέβας, τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἔθνους, πρὸς δὲ τὴν Βασιλείαν Σου τὴν βαθεῖαν τοῦ ἰδίου ἔθνους εὐγνωμοσύνην, διότι συγκατένευσε νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὁ φίλτατός Της· ἔρχονται ἐπὶ τέλους νὰ ἐπικαλεσθῶσι καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πατρικῆς κηδεμονίας Της.

»Ἂς εὐδοκήσῃ ἡ Βασιλεία Σου, εἰσακούσασα καὶ τιμῶσα τὰς ὁμοφώνους εὐχὰς τῶν Ἑλλήνων, νὰ δεχθῇ εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις των.—Ὁ πρόεδρος, Γ. Κουντουριώτης.—(Ἕπονται αἱ λοιπαὶ ὑπογραφαί.)» Ἡ δὲ ἀναφορὰ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἔλεγε. —«Δὲν στέργει πλέον ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος νὰ συγχαίρῃ μακρόθεν τὸν Βασιλέα του· ἔρχεται διὰ μέσου τῶν πρέσβεών του, τοῦ

ναυάρχου Α. Μιαούλη, τοῦ στρατηγοῦ Κώστα Μπότσαρη, καὶ τοῦ στρατηγοῦ Δημητρίου Πλαπούτα, νὰ εἴπῃ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς πρὸς τὴν Βασιλείαν Σου, ὅτι μετὰ τόσας ἀβεβαιότητας καὶ τρικυμίας εὑρίσκει τὸ τέρμα τῶν δεινῶν συμφορῶν του εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς πατρίδος του ἀνάβασιν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος· ἔρχεται νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγαλλίασίν του εἰς τὴν εὐτυχῆ ταύτην περίστασιν, νὰ θέσῃ ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ Βασιλέως του τὸν φόρον τῆς πίστεώς του, καὶ νὰ διατρανώσῃ, ὅτι θεωρεῖ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν του εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον θέλει περικυκλώσει μὲ τὴν ἀγάπην του καὶ μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν του.

»Συμμέτοχος ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῶν αἰσθημάτων τούτων ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, τολμᾷ νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ τῶν στελλομένων πρέσβεων τὴν Βασιλικήν Σου εὐμένειαν.—Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 24 Αὐγούστου (5 Σεπτεμβρίου) 1832.—Ὁ Πρόεδρος, Β. Κουντουριώτης.—(Ἕπονται αἱ λοιπαὶ ὑπογραφαί.)» (1)

Τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος οὕτως εὐωδόθησαν δυνάμει καὶ συνεργείᾳ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων, καὶ καλῇ προαγωγῇ καὶ διευθετήσει τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου τῶν ἀντιπροσώπων των. Τὰ πρῶτα λοιπὸν στενωθέντα ὅρια αὐτῆς, κατὰ τὸ πρωτόκολλον τῶν 22 Μαρτίου, ἐξετείνοντο μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου· καὶ ὅλη ἡ Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία ἐδίδετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπρεπε δὲ ν' ἀναχωρήσωσιν οἱ Τοῦρκοι ἐξ Ἀθηνῶν καὶ πάσης ἄλλης χώρας Ἑλληνικῆς ἐντὸς τῶν διαγραφομένων ὁρίων, ἀφοῦ ἤθελεν ἐκτιμηθῇ ἡ ἐγκαταλειπομένη περιουσία, καὶ ἀποζημιωθῇ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐκ τῶν 60,000,000 φράγκων, ἃ οἱ σύμμαχοι ἐδάνειζον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὄθων ὁ Βασιλόπαις τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βαυαρίας, ἐκ τῆς οἰκογενείας Βιτελσβάχ, ἐκλέχθη βασιλεὺς κατὰ τὸ πρωτόκολλον τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων, τῶν 7 Ἰανουαρίου 1832, τὸ κοινοποιηθὲν τῷ Αὐγουστίνῳ Καποδιστρίᾳ, Κυβερνήτῃ ἄντι τῆς Ἑλλάδος. Δυνάμει τῆς ὁριστικῆς συνθήκης τῶν 7 Μαΐου 1832 μεταξὺ τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ τῆς Βαυαρίας, ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἤρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ βασιλεύσῃ ὑπὸ ἀντιβασιλείαν τριῶν Βαυαρῶν μέχρις ἐνηλικιότητος αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ ὑπὸ 3,500 στρατοῦ Βαυαρικοῦ.

(1) Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Γαλλοελληνικοῦ πονήματος τοῦ κυρίου Σούτσου «Συλλογὴ ἐγγράφων τὸ δημόσιον δίκαιον τῆς Ἑλλάδος ἀφορώντων».

Ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ ὑπὸ Μιαούλη, Βότσαρη καὶ Πλαπούτα, ἥτις ἀπεστέλλετο εἰς Βαυαρίαν, ὅπως προσαγορεύσῃ ἐπισήμως τὸν Ὄθωνα, καὶ συνοδεύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν καθέδραν του, διαβᾶσα ἐκ Κερκύρας, ἐπευφημίσθη ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, καὶ ἐδεξιώθη ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐϊτφὼρδ καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Γερουσίας Βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη. Ἡ χαρὰ τῶν Ἰονίων ἀντήχει μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἠξιώθη Βασιλείας ὁ τοσοῦτον ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἕλλην. Ἀνάπλασιν ἐθνικὴν τοῦ πανελληνίου, καὶ αἴσιον μέλλον περιέμενεν ὅλη ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ Ἰόνιον. Ἐντεῦθεν αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑπτανησίων ἀνεπτεροῦντο. Ἡ μὲν ἐθνικὴ ἀποκατάστασις ἤθελε περιστείλῃ τὴν μέχρι τοῦδε Ἀγγλικὴν ἀγερωχίαν ἐν ταῖς νήσοις, ὁ δὲ ταπεινωθεὶς Ἰόνιος πολίτης, συμμετέχων ἤδη εὐκολώτερον εἰς τὴν κυβέρνησίν του, ἤθελεν ἀνακτήσῃ τὴν περισταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἀνεξαρτησίαν, ὁποίαν ὥριζεν ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη τῶν 1815 περὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ αὐτονόμου Ἰονικοῦ Κράτους. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ χρηστοὶ οἰωνοί, ὑφ' ὧν μεταιωρίζοντο αἱ πολιτικαὶ δοξασίαι τῶν Ἑπτανησίων, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν Οὐίγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΝΟΥΓΕΝΤ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Τὸ ὑπουργεῖον Γράϋ ἐκλέγει ἁρμοστὴν τὸν Νούγεντ.—Ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἰονίων διὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ ἁρμοστοῦ.—Πραγματικαὶ ὠφέλειαι ἐκ τῆς νέας πολιτικῆς τῆς προστασίας.—Ἀποβίωσις Δημητρίου Φωσκάρδη ὑψηλοτάτου Προέδρου τῆς Γερουσίας.—Κηδεία Ἀντωνίου Κομούτου πρώην Πρίγκιπος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας ἐπὶ Ρώσσων.—Διάβασις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ἐκ Κερκύρας. — Δεξίωσις αὐτῶν παρὰ τοῦ Νούγεντ καὶ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως.—Ἀμνηστεία πρὸς τοὺς συμμετασχόντας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος Ἴονας.—Φιλελληνισμὸς τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ προκήρυξις περὶ ἀδιαφθορίας ἐκλογέων.—Στάσις ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς συγκλήτου ἐπὶ ἀναδείξει νομοθετῶν.—Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις τῆς Δ'. Βουλῆς.—Ἡ νέα Γερουσία καὶ ὁ πρόεδρος κόμης Σ. Βούλγαρης.—Ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ Νούγεντ πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ προέδρου.—Ἀπόπειρα μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος, καὶ διαφωνίαι περὶ αὐτῆς.—Ἡ φαινομένη ἀντιπολίτευσις τοῦ Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη.—Ὁ Νούγεντ περιστέλλει τὰς παρεκτροπὰς τῆς Βουλῆς.—Κατάργησις δασμῶν καὶ ἐπαγγελμάτων τινῶν.—Τροπολογία τοῦ δασμοῦ σταφίδος, σαπωνίου, ἐλαίου καὶ τῶν εἰσαγομένων βιομηχανικῶν προϊόντων πολυτελείας.—Περιοδεία τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἐν Ζακύνθῳ καὶ Ἰθάκῃ καὶ δεξίωσις ὑπὸ τοῦ Νούγεντ.—Ἀγγλοϊονίου καμαρίλλας ἀντενέργειαι κατὰ τοῦ Νούγεντ.—Δυσαρέσκειαι τῶν Ἄγγλων ἐμπόρων καὶ ραδιουργίαι αὐτῶν ἐν Ἀγγλίᾳ.—Διάλυσις τῆς Δ'. Βουλῆς καὶ σύστασις τῆς Ε'.—Νέα Γερουσία.—Προτροπαὶ τοῦ Νούγεντ πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν. — Πρότασις στρατιωτικῆς συμβάσεως μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰονίου.

—Πτῶσις τοῦ ὑπουργείου Γράϋ καὶ παραίτησις τοῦ Ἁρμοςοῦ Νούγεντ.—Ψήφισμα τῆς Βουλῆς ἐπὶ ἐγέρσει ἀνδριάντος τοῦ Ἁρμοςοῦ Νούγεντ.—Μεμψιμοιρίαι τῆς Ἀγγλοϊονίου γραφειοκρατίας, καὶ καταβοαὶ ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων.—Ἀπόπειραι περιςολῆς διαδοθέντος φιλελευθέρου πνεύματος ἐν τοῖς Ἰονίοις.—Διονυσίου Φλαμπουριάρη πορεία ἐν τῇ Βουλῇ ὡς προέδρου αὐτῆς.—Ἡ ἐφημερὶς τῆς Μελίτης «Μεσόγειος» ὄργανον ἀντιπολιτεύσεως τῶν Ἰονίων.—Ἀντώνιος Γαήτας, δικηγόρος καὶ δημοσιογράφος συνδέεται μετὰ τῶν φιλελευθέρων νομοθετῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων.—Ὁ ἰατρὸς Κωνςαντῖνος Μαυρογιάννης. — Πρώτη ἔκρηξις πολέμου κατὰ τῆς Ἀγγλοκρατίας διὰ δημοσιογραφίας.

Το φιλελεύθερον ὑπουργεῖον Γράϋ περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου 1832 ἔκλεξεν Ἁρμοστὴν τῶν Ἰονίων τὸν Λόρδον Νούγεντ. Τοῦτον ὁ Βασιλεὺς Γουλιέλμος περιέβαλεν ἰδίαις χερσὶν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τὸν μεγαλόσταυρον, τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, οὗ τὸ τάγμα ἰσοτιμήθη τότε τοῖς ἄλλοις τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας. Οὗτος ἐφημίζετο ὡς ἀνὴρ ὑψηλῆς περιωπῆς, φιλελευθέρων αἰσθημάτων, καὶ πλούσιος· διότι ἦτο ἀδελφὸς τοῦ δουκὸς Βουκιγγὰμ, ὅστις καθήδρευεν ἐν τῇ βουλῇ τῶν Λόρδων. Διὸ δὲν διεματαιώθησαν αἱ ἐλπίδες τῶν φιλελευθέρων τοῦ Ἰονίου. Ὁ Ἁρμοστὴς Νούγεντ, φθάσας εἰς Κέρκυραν τὰς 18 Νοεμβρίου 1832, ἤθελε νὰ ἐνεργήσῃ, ὅσα ἐκ τῆς ἐπιρροίας τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἡ νέα φάσις τῶν πολιτικῶν περιστάσεων τῆς Εὐρώπης προσέφερεν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον τοῦ Γράϋ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς πολιτικῆς τύχης τῶν Ἑπτανησίων. Ἡ Ἀγγλία, ἤδη θέλουσα νὰ καταβάλῃ τὴν ἐνδεχομένην ὑπερίσχυσιν τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, καὶ προβλέπουσα τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν ἡ παγίωσις τῆς βασιλείας ἤθελεν αὐτῇ προάξει, δὲν ἀνείχετο πλέον νὰ βλέπῃ τὴν φιλοτιμίαν της προσβαλλομένην κατὰ τὴν Ἀνατολὴν μὲ τὸ νὰ μηδενίζῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ νὰ παρέχῃ αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν της ὑπόδειγμα δυναστείας κακοῦ κυβερνήτου, ἀπέναντι μιᾶς αὐτελευθέρου καὶ εὐνομουμένης βασιλείας ὁμοεθνοῦς.

Διὸ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ταύτην ἔποψιν, ὁ Ἁρμοστὴς Νούγεντ ἐξέδιδε πρὸς τοὺς Ἰονίους τὴν ἑξῆς προκήρυξιν.—«Προκήρυξις.— Ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ἐντιμοτάτου Λόρδ Νούγεντ, ἱππέως μεγάλου Σταυροῦ τοῦ ἐπισημοτάτου τάγματος τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Ἁγ. Γεωργίου κτλ. κτλ. κτλ. καὶ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τὸ ἡνωμένον Κράτος τῶν Ἰονικῶν Νήσων.

«Ἀναδεχόμενος τὴν ὑπουργείαν, ὁποίαν μὲ ἐνεπιστεύθη ὁ Βασιλεὺς ὁ Αὐθέντης μου, ὁ Προστάτης Ἡγεμὼν τοῦ ἑνωμένου Κράτους, αἰσθάνομαι ὅτι πᾶσα πρᾶξις δημοσίου ὠφελείας, ὁποίαν καὶ ἂν ἤλπιζα νὰ ἐκτελέσω, ἐπροχώρησεν ἤδη ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν σύνεσιν, ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ τὴν μετριοφροσύνην, μὲ τὰς ὁποίας διέπρεψεν ἡ διοίκησις τοῦ Σὶρ Φρεδερίκου Ἄδαμ, καθὼς καὶ ἐκείνη τοῦ ἐξόχου ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον, ἐξ αἰτίας ἀπροσδοκήτων περιστάσεων, ἐνήργησε διὰ πολλοῦ τὰ χρέη Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ μὲ τόσην ὠφέλειαν τοῦ δημοσίου καὶ τιμὴν τοῦ ἑαυτοῦ του.

»Αἱ προσωπικαὶ εὐχαριστήσεις Ἀνδρὸς ἀπείρου ἀκόμη τῶν τρόπων τῆς διενεργήσεως τῶν ὑμετέρων τοπικῶν ὑποθέσεων, πρὸς τὸν Σὶρ Ἀλέξανδρον Βουδφόρδ, καλῶς γνωρισμένον καὶ ἐπαξίως τιμώμενον ἀπὸ ὅλους σας, θὰ ἦτον ἐκφράσεις μακροῦ λόγου ἀξίας. Μόλον τοῦτο δὲν ἠμπορῶ, εἰμὴ νὰ τοῦ προσφέρω τὰς δικαίως εἰς αὐτὸν προσοφειλομένας εὐχαριστίας. Ἀλλ' ὁποιαιδήποτε καὶ ἂν ἦναι αἱ ὠφέλειαι, ὁποῦ θὰ λάβω ἀπὸ τὰ παραδεχθέντα συστήματα τῶν προκατόχων μου, τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πρὸς τοῦτο τὸ Κράτος χρέος μου ἀποκαθίσταται ἰσχυρότερον, συναισθανόμενος τὸ καλὸν, τὸ προξενηθὲν εἰς τὴν γενικὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τὴν ἐκείνων διοίκησιν, τῆς ὁποίας τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα μὲ καταστaίνουν περισσότερον ἀποκριζάμενον. Ὅτι ἡ τιμὴ τῆς Ἰονικῆς σημαίας διετηρήθη καὶ ἐσεβάσθη μεταξὺ τῶν θορύβων, ὁποῦ κατετάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῶν γειτονικῶν μερῶν, φυλάξασα γενικὴν οὐδετερότητα, ἐκτὸς μόνον διὰ πράξεις φιλανθρωπίας· ὅτι τὸ ἔδαφος τῶν νήσων τούτων, καθὼς ἐκείνη τοῦ προστατεύοντος ἔθνους, ἐστάθη ἄσυλον καὶ τῶν δύο δυστυχῶν καὶ καταδιωγμένων. Ὅτι αἱ εἰρηνικαὶ θεσμοθετήσεις του, τὰ περὶ γενικῆς ἐκπαιδεύσεως συστήματά του, τὰ δημόσια κτίρια, αἱ καλλιτερευθεῖσαι ἐσωτερικαὶ συγκοινωνίαι του, ἔγειναν βαθμηδὸν τύπος εἰς Κράτη ὀλιγώτερον εὐδαίμονα. Αὐτὰ εἶναι τὰ παραδείγματα ὁποῦ μὲ παρρησιάζονται τὴν σήμερον. Ἀπὸ τὴν φρόνησιν καὶ ἀρε-

τὴν τῆς Γερουσίας, ὁποῦ ὅσον τάχιστα θὰ ἐκλεχθῇ ἐλπίζω κα συμβουλὴν καὶ συνδρομήν.

»Τὸ περὶ νέου κώδηκος νόμων μέγα σχέδιον, τὸ ὁποῖον τόσον καιρὸν ἐνησχόλησε τὴν προσοχὴν καὶ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἔλαβε τὴν ἐγκάρδιον συναίνεσιν τοῦ προστάτου Βασιλέως. Αὐτὸς εἶδεν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πλῆρες δικαιοσύνης, μετριοφροσύνης, καὶ φιλανθρωπίας. Καὶ εἶναι πεπεισμένος, ὅτι εἰς ὅσα διαφέρει ἀπὸ τὰς διατάξεις τῶν Βρεττανικῶν νόμων, οἱ δημιουργοὶ του ἐπροσπάθησαν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν μὲ μεγίστην φροντίδα εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ τοπικὰ περιστατικὰ τοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει τὸ τοιοῦτον εὐεργέτημα. Οἱ κακοὶ Νόμοι κατασταίνουν τὸν λαὸν κακόν· καὶ ἐπειδὴ ἕνα τῶν δεινοτέρων ἐγκλημάτων εἶναι ἡ κακὴ Νομοθεσία, διὰ τοῦτο, τὸ νὰ λάβουν διόρθωσιν γνωσταὶ ἐλλείψεις εἰς τὴν Νομοθεσίαν, τὸ νὰ βαλθοῦν νόμοι ἱκανοὶ νὰ ἀσφαλίσουν ἀφιλοπρόσωπον τὴν δικαιοσύνην. Νόμοι ὁποῦ νὰ μὴν ἦναι ἀνωφελῶς αὐστηροί, ἀλλὰ βέβαιοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, αὐτὸ εἶναι τὸ λαμπρότερον μνημεῖον, ἱκανὸν νὰ διαιωνίσῃ τὴν δόξαν μιᾶς φιλοπάτριδος Βουλῆς. Οἱ νόμοι μόλον τοῦτο δὲν εἶναι παρὰ φράκται εἰς τὸν δρόμον τῶν κακούργων. Ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ δημόσιος γνώμη εἶναι ὁ φανός, ὅστις ὁδηγεῖ τὰ βήματα, τῶν ὅσοι θέλουν νὰ βαδίσουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Τὸ φῶς οὕτω διαχυνόμενον δὲν ὀλιγοστεύεται τὸ παραμικρὸν ἀπὸ ὅσους τὸ μεταδίδουν εἰς ἄλλους· ἀλλ' ἀντανακλᾶται εἰς τοὺς ἰδίους ἀφθονώτερον καὶ λαμπρότερον. Χωρὶς ἀγωγήν, χωρὶς κοινὴν γνώμην, ἡ ὠφέλεια τοῦ Νόμου εἶναι μικρά· εἰς αὐτὰ λοιπὸν τὰ καλά, ὁποῖα ἔκαμαν μεταξύ σας τόσον μεγάλας προόδους, θὰ δώσω κυρίως πρόθυμον καὶ ἄγρυπνον προσοχήν.

»Αὐτὰ εἶναι ἐν γένει τὰ τῆς προστασίας χρέη, ἃ πρέπει νὰ ἐκπληρώσω, καὶ τὰ ὁποῖα μὲ τοσοῦτον σκοπὸν ἀναδέχομαι νὰ προβλέψω δηλ. ὥστε οἱ νόμοι νὰ γίνωνται εἰς ὅλους γνωστοί, καὶ ἐπίσης νὰ διανέμωνται εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν πτωχόν, καὶ εἰς τὸν δυνατὸν καὶ εἰς τὸν ἀδύνατον, ἐνθυμούμενος πάντοτε, ὅτι ἡ ἐξουσία καὶ ὁ πλοῦτος καλῶς μεταχειριζόμενα παρέχουν μεγαλείτερα μέσα εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ καλοῦ.

»Αὐτὸς ὅμως ὁ Κώδηξ πραγματεύεται περὶ πολιτικῆς καὶ ἐγκληματικῆς ἐνταυτῷ δικαιοδοσίας. Οἱ Νόμοι δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπουν μόνον τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν. Χωρὶς τὸ πρὸς αὐτοὺς χρεωστούμενον ἀπὸ ὅλους σέβας, πᾶσα ἰδιοκτησία εἶναι ἀβέβαιος καὶ χωρὶς ἀξίαν. Αἱ ἰδιοκτησίαι ἑνὸς Κράτους συνίστανται εἰς

τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὰ χειροτεχνήματα καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ προστάτευσις, ἡ βελτίωσις, ἡ ἐλάφρωσις αὐτῶν, ὅσον δυνατὸν ἀπὸ ὅλα τὰ βάρη τὰ ἐπὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, θὰ ἦναι τὸ ἱερώτερον χρεός μου, καθὼς ἐπίσης ἡ ὑποστήριξις τῆς κοινῆς γνώμης καθ' ὅλας τὰς σχέσεις της. Ὁποιαδήποτε, καὶ ἂν ἦναι τὰ ἐπικρατοῦντα συστήματα μεταξὺ τῶν πλέον φιλελευθέρων σημερινῶν ἐθνῶν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας των, εἰς τὸ νὰ διεγείρουν τὴν ἔνθερμον ἀγάπην τῶν λαῶν πρὸς αὐτήν, καὶ εἰς τὸ νὰ τὴν μεταχειρίζωνται μὲ ἔμφρονα μετριότητα, οἱ πρῶτοι τύποι καὶ τὰ παραδείγματα αὐτῶν ἐπάρθησαν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας νομοθεσίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἂν ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν ξένων δεσποτῶν, καὶ μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν λογοτριβῶν καὶ διχονοιῶν, αὐτὰ τὰ μεγάλα εὐεργετήματα εἰς ἐκείνην τὴν ἔνδοξον γῆν κατεμαράνθησαν, λαμπρὸν εἶναι τὴν σήμερον δι' ἓν ἐλεύθερον ἔθνος τὸ προνόμιον, καὶ ἱερὸν τὸ χρέος νὰ προστατεύσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν ὁποιουδήποτε μεριδίου ἐκείνης τῆς ἰδίας γῆς, ν' ἀναθρέψῃ ἐκ νέου ἐκεῖνα τὰ καλά, νὰ ἑτοιμάσῃ ἕνα γενναῖον καὶ δραστήριον λαόν, ὥστε νὰ τὸν μάθῃ νὰ ἐκτιμᾷ νὰ γίνῃ αὐτῶν ἄξιος, καὶ νὰ τὰ χαρῇ. Πρὸ πάντων ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἂν διατάξεις σοφαὶ καὶ καλαὶ καθ' ἑαυτὰς ἔχουν χρείαν ἐνίοτε μεταρρυθμίσεως, συμβαδίζοντας μὲ τὸν καλλιτερευμένον χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ κατακρίνωνται οἱ αὐτουργοί, οἱ ὁποῖοι ἀρχῆθεν τὰς ἐσύστησαν. Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι Ἄγγλοι γνωρίζομεν καὶ αἰσθανόμεθα, ὅτι ἂν καὶ μεγαλοφρονοῦμεν διὰ τὰς θεσμοθετήσεις τῶν προπατόρων μας, μὲ ὅλα ταῦτα τὰς βλέπομεν πάντοτε νὰ λαμβάνουν ἐπωφελεστάτας ἀνακαινήσεις.

»Τὸ νὰ καλλιεργῆται ἐθνικὸν φρόνημα ἀνεξαρτησίας, δὲν εἶναι διόλου ἀσυμβίβαστον μὲ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς στενῆς ἀφοσιώσεως, τῆς χρεωστουμένης εἰς τὴν ἐκ μέρους δυνατοῦ Κράτους παρεχομένην προστασίαν. Οὔτε εἶναι ἀσυμβίβαστον μὲ τὰς ἀδιαλύτους σχέσεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ διατηρῶνται, καὶ τὰς ὁποίας θὰ ἦναι διὰ παντὸς χρέος μου νὰ διατηρήσω ἀπαραβιάστους καὶ ἀμεταβλήτους μεταξὺ ὅλων, καὶ ἑκάστης τῶν νήσων τοῦ ἑνωμένου τούτου Κράτους, καὶ τῆς προστάτιδος Κυβερνήσεως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἡ ἱστορία σᾶς ἐνθυμίζει τὰς δυστυχίας σας, καὶ ἐνθυμίζει ἐπίσης, ὅτι αὐταὶ ἐπήγασαν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα τῶν προστατῶν σας. Ὅλα σας τὰ σφάλματα ἀνήκουν εἰς αὐτούς, ὅλαι αἱ ἀρεταί σας ἐστάθησαν καὶ εἶναι καθ' αὐτὸ ἰδικαί σας. Σεῖς τώρα εἶσθε ὑπὸ τὴν προστα-

δίαν μεγάλου καὶ ἐλευθέρου λαοῦ, ὅστις ἠξεύρει καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀγαπᾷ, καὶ τὴν τῶν ἄλλων νὰ σέβηται. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν δι᾽ ὅσον χρεωστεῖτε εἰς τὴν Πατρίδα σας, εἰς τὸν χαρακτῆρά σας καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σας, νὰ μὲ βοηθήσετε εἰς τὴν συντήρησιν αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, καὶ ὅποιος μὲ βοηθήσῃ περισσότερον νὰ καλλιεργήσω αὐτὸ τὸ φρόνημα, αὐτὸς θὰ νομίζεται ὁ καλλίτερος πολίτης. Οὐσιωδέστατον ὅμως μέρος τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία τοῦ λαοῦ πρέπει ὑπὸ πάντων νὰ ἦναι σεβαστή, καὶ κανεὶς δὲν θὰ δείξῃ πρὸς αὐτὴν μεγαλείτερον σέβας, ὅσον ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ἀλλ᾽ εἰς πᾶν εἶδος λατρείας τοῦ Θεοῦ, χρεωστεῖται σέβας καὶ ἐντελὴς ἐλευθερία. Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἶναι ἓν τῶν πρώτων πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ὅθεν, ἐνῷ θὰ φυλάττω ἀπαραβίαστα τὰ προνόμια καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἐθνικῆς πίστεώς σας, δὲν θὰ συγχωρήσω ποτὲ εἰς κανένα διαφορετικοῦ δόγματος νὰ βιασθῇ, ὥστε νὰ συμμορφωθῇ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἢ νὰ πειραχθῇ ἢ νὰ καθυβρισθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν πρᾶξιν τῆς ἰδίας του λατρείας. Τοιουτοτρόπως μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Γερουσίας καὶ ὅλου τοῦ λαοῦ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκπληρώσω τὰ χρέη μου. Θὰ νομίσω εὐτυχίαν μου, ὡς καθῆκον τοῦ ἐπαγγέλματος, ὁποῦ ἔχω, τὸ νὰ προθυμοποιηθῶ νὰ ἐκτελέσω τοιουτοτρόπως τὰ χρέη μου, ὥστε ἂν δυνατὸν νὰ μὴν εὑρεθῇ κανεὶς μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας, τοῦ ὁποίου τὰ συμφέροντα, ἂν ἔχῃ συμφέροντα, νὰ μείνουν ἀμελημένα, ἢ τοῦ ὁποίου αἱ ζημίαι, ἂν ἔπαθε τοιαύτας, νὰ μὴ θεραπευθοῦν, ἅμα ὁποῦ γείνουν εἰς ἐμὲ προσηκόντως γνωσταί. Θὰ δέχωμαι πάντοτε μὲ εὐχαρίστησιν τὰς τοιαύτας πληροφορίας. Ἐγὼ τὰς περιμένω ἀπὸ σᾶς, ὑπαγορευμένος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ αἴσθημα, μὲ τὸ ὁποῖον τὰ μόνα εὐυπόληπτα ὑποκείμενα ἠμποροῦν νὰ τὰς δώσουν εἰλικρινῶς. Ἐπειδὴ εἰλικρινῶς ἐγὼ θὰ ὑποστηρίζω τὰ συμφέροντά των, καὶ θὰ θεραπεύσω τὰς ζημίας των.

»Τοιουτοτρόπως ἐνεργῶν θὰ παραστήσω κάλλιον τὸν Μονάρχην μου, ἡ μεγίστη δόξα τοῦ ὁποίου εἶναι, ὅτι ἐστάθη ὁ πρωταίτιος τῶν ἐλευθέρων καθιδρυμάτων τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησίν του Μεγάλου Βασιλείου.—Ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Ἁγίου Γεωργίου.—Κορφοί, 1 Δεκεμβρίου 1832 ε. ν.—Νούγεντ.—Γουλιέλμος Κὶγγ ἐξ ἀπορρήτων τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ.»

Διὰ τῆς προκηρύξεως τοῦ Νούγεντ ἀνεπτερώθησαν αἱ ἐλπίδες τῶν φιλελευθέρων· ἐνεθουσιάσθη ἅπας ὁ Ἰόνιος λαός. Οἱ ἕως τότε κεκρυμμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν πρώην Ἁρμοστῶν ἀντιπολιτευόμενοι, ἀνεφάνησαν ἀτρόμητοι εἰς τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα

τοῦ Ἰονίου. Ἐλύθησαν αἱ μέχρι τοῦδε κρατούμεναι γλῶσσαι, καὶ ἠκούοντο αἱ ζητωκραυγαὶ τῆς φιλελευθερίας. Περιεφέρετο ἡ προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ Νούγεντ ἐν πομπῇ εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ συνωδεύετο μὲ δᾷδας καὶ εὐφημίας καθ' ὅλας τὰς νήσους. Οἱ Κερκυραῖοι περιεκύκλωσαν τὸν ἐξώστην τοῦ παλατίου ζητωκραυγοῦντες, καὶ προσκαλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ καὶ συνωδεύσωσιν εἰς τὸ θέατρον. Παντοῦ ἐλαλεῖτο περὶ βελτιώσεως τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἠκούετο μεταρρύθμισις τοῦ συντάγματος, ἐλευθεροτυπία, ἐλευθεροψηφία καὶ ἀποκατάστασις τοῦ Ἰονίου εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Τὰς 18 Δεκεμβρίου 1832 ἀπεβίωσεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Δημήτριος Φωσκάρδης, καὶ ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, ἐπιτεθέντος τοῦ νεκροῦ ἐφ' ὑψηλοῦ παραπήγματος ἐν τῇ μητροπόλει Ζακύνθου ὑπ' οὐρανίαν, καὶ ἐστολισμένου μὲ τὰ στέμματα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τοῦ Ἰουνίου Κράτους καὶ τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας. Λαμπάδες ἔκκιον πέριξ τῆς λάρνακος καὶ αἱ κυπάρισσοι ἐστόλιζον τὰ βάθρα. Ἡ ἐκφορὰ συνωδεύθη ὑπὸ προξένων, νομοθετῶν, ἐπάρχου καὶ ὅλων τῶν ἀρχῶν καὶ δημοσίων ὑπαλλήλων ἀνὰ δύο κατὰ μεγάλην σειρὰν, καὶ τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ τῶν Ἄγγλων, τῆς μουσικῆς κροτούσης πενθίμως. Τὸ φρούριον ὑψῶσαν μεσίστιον τὴν σημαίαν, ἐκανονοβόλει ἀνὰ λεπτὸν μίαν κανονίαν, ἰσοβαθμίως τῶν 64 ἐτῶν αὐτοῦ, μέχρι τοῦ τέλους τῆς πόλεως Ζακύνθου περιέφερον τὸν νεκρὸν αὐτοῦ. Ὁ νεκρὸς ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀσωμάτων πατρικὸν μνημεῖον. Ἡ Γερουσία ἐκήρυξε πένθος δημόσιον ἐπὶ ἕνα μῆνα, λειτουργίαν καὶ μνημόσυνον, ἐνῷ παρευρέθησαν ἡ Γενικὴ Κυβέρνησις ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ὑψώθη ἡ Ἰόνιος σημαία μεσίστιος καὶ ἐκανονοβόλησεν ἡ ἀκρόπολις. Ὁ Ἁρμοστὴς Νούγεντ ἐκύρωσεν ὡς πρόεδρον τῆς Γερουσίας τὸν ἤδη ἀντιπρόεδρον Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην. Ἡ αὐτὴ πομπὴ ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Ἀντωνίου Κομούτου πρώην Πρίγκιπος τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας τῶν 1803, καὶ ἀποθανόντος τὸν ἐπιόντα Ἰανουάριον 1833. Τὰ ἱπποτικὰ παράσημα τούτου ἔφερεν ἐπὶ προσκεφάλου ἀξιωματικὸς τοῦ ἄλλοτε Ἑπτανησιακοῦ στρατοῦ ὁ γηραιὸς ἀπόμαχος Γεώργιος Καῖσαρ. Ὁ δὲ μανδύας καὶ ὁ μεσαιωνικὸς πῖλος τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Αγ. Γεωργίου ὡς καὶ ὁ βασιλικὸς ἱματισμὸς, ὃ ἐν συμβουλίῳ ἐνδυόμενος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὃν ἐχάρισεν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τῷ Κομούτῳ, ἐπετέθη τῆς λάρνακος τοῦ νεκροῦ. Λόγος ἐπικήδειος ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος Χαλκοματᾶ ἐγκωμίασε τὰς πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς, οὗ ἡ θεοσέβεια,

ἐλεημοσύνη, ἐγκράτεια, μεγαλοδωρία καὶ εὐπροσηγορία πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἦτο παραδειγματικὰ μεταξὺ εἰς ὅλους τοὺς συμπολίτας. Οὗτοι ἐξ ἀφοσιώσεως καὶ ἀπολήψεως πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρος καθίστων κηδεμόνα τῶν ὀρφανιζομένων τέκνων των.

Τὰς 6 Ἰανουαρίου 1833 κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν ἡ φρεγάτα «Μαδαγασκὰρ» ἥτις ἔφερε τὸν Βασιλέα Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀντιβασιλείαν, καὶ ὅλος ὁ στόλος τῶν συμμάχων, καὶ 36 πλοῖα κομίζοντα τὸν Βαυαρικὸν στρατόν. Ὁ Λὸρδ Νούγεντ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔδειξε μέγα φιλελληνισμόν. Αὐθωρεὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ προσεκύνησε τὸν Βασιλέαν. Φρουρὰ τιμῆς, αἱ βασιλικαὶ σημαῖαι τοῦ στρατοῦ, ἡ ἀκρόπολις κανονοβολοῦσα καὶ αἱ ἐπευφημίαι τοῦ πλήθους ἐφαίδρυνον τὴν τιμὴν τῆς βασιλικῆς ἀποβιβάσεως. Εἶτα ἐγένετο ἐπιθεώρησις ὅλου τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ, παραταχθέντος εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ ὑποδοχὴ βασιλικὴ ἐν τῷ παλατίῳ. Γεύματα καὶ χοροὶ ηὔφρανον τὰς εὐθυμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῶν Κερκυραίων. Περὶ τούτων πάντων ἡ Ἰόνιος Ἐφημερὶς ὑπ' ἀριθ. 408 ἔγραφεν.—«Εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας ὁ λαὸς τῆς Κερκύρας, ὅστις, κατὰ φυσικὸν λόγον συναισθάνεται πάντοτε διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἔδωσε ξεθύμασμα εἰς τὰ αἰσθήματά του καὶ εἰς τὴν χαράν του, μὲ τὸ νὰ ἔλαβε τὴν τύχην νὰ φιλοξενήσῃ εἰς τὴν γῆν του τὸ πρόσωπον, ὁποῦ κρατεῖ εἰς τὰς χεῖράς του τὸ σκῆπτρον τῆς Ἑλλάδος καὶ προσέτι, διότι ἔβλεπε τὸν ἴδιον τοποτηρητὴν τοῦ Προστάτου Βασιλέως, πόσον ἐχαίρετο διὰ τὴν εὐγενῆ ἐπιφόρτισιν, τοῦ νὰ ὑποδεξιωθῇ καὶ νὰ πανηγυρίσῃ τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, καὶ μὲ τὸ νὰ ἔλαβεν αἰτίαν νὰ γνωρίσῃ, ὅτι ὁ νεανίσκος Μονάρχης εἶναι πεπροικισμένος μὲ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα χαρακτηριστικὰ εἰς τὸ νὰ σχηματίσουν τὴν δημόσιον εὐτυχίαν. Οἱ εὐπροσήγοροι καὶ πολλὰ εὐγενικοὶ τρόποι του, αἱ ἐρωτήσεις, ὁποίας ἔκαμνεν εἰς πολλὰ ὑποκείμενα, ὁποῦ ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ τοῦ παρρησιασθοῦν, τὸ ἐλεύθερον φέρσιμόν του, καὶ ἡ χρῆσις διαφόρων γλωσσῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἐφαίνετο οἰκειωμένος, τὸν ἀποδείχνουν ἱκανὸν νὰ ταὐτισθῇ μὲ τὸν ἐμπιστευθέντα εἰς αὐτὸν λαόν, νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν ἀναγέννησιν ἑνὸς τόπου καταβασανισμένου ἀπὸ τόσας δεινοπαθείας, ὑστερουμένου ἀπὸ αἰῶνας ἤδη παντὸς ἐπωφελοῦς καθιδρύματος, πλὴν προμηθευμένου μὲ ἀναμνήσεις, ἡ φήμη τῶν ὁποίων δίδει μεγάλην βεβαιότητα, ὅτι εἶναι εὐκολώτατον νὰ ξαναοδηγηθῇ εἰς λαμπροτέραν ὕπαρξιν. Ἀθάνατος θὰ ἦναι ἡ δόξα ὁποίου ἐκλέχθη εἰς ἕνα τόσον μέγα ἔργον! Εἴθε νὰ ἐπαληθεύσουν αἱ

ἐλπίδες, καὶ εἴθε ἐκεῖνος ὁ τόπος, μὲ τὸν ὁποῖον κοντά, ὁποῦ εἴμεθα γείτονες, καυχώμεθα ὅτι ἔχομεν καὶ τὴν ἀρχὴν κοινήν, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἠμπορέσαμεν νὰ δώσωμεν παράδειγμα πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ νὰ δειχθῶμεν ἐκ νέου ἄξιοι σοφῶν, δικαίων καὶ ἐλευθέρων καθιδρυμάτων, νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς στοχασμοὺς τοῦ νέου Μονάρχου του, εἰς ἐκείνας τὰς ἰδίας λαμπρὰς ἀναμνήσεις του, καὶ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τῶν Προστατίδων Δυνάμεων. Ἡ εἰς τὴν νῆσον ταύτην διατριβὴ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἐξακολούθησε ἕως τὴν περασμένην δευτέραν. Αὐτὸ τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου, συντροφευμένος ἀπὸ τὸν Λορδ Μέγαν Ἁρμοστήν, ἐτίμησε τὸ θέατρόν μας μαζῇ μὲ ὅλην τὴν Αὐλήν του, ὅπου οἱ θεαταὶ τὸν ὑπεδέχθησαν ἐν τῷ μέσῳ ἐπανηλειμμένων εὐφημιῶν. Αἱ ὡραῖαι ἐξοχαὶ τῆς Νήσου μας εὐχαρίστησαν τὰ μέγιστα τὸν λαμπρὸν φιλοξενηθέντα. Ὁ Λορδ Νούγεντ τὸν ὡδήγησεν εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Νήσου, ὡς τὸ πέρασμα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ ἐπιστρέφοντας ἐκεῖθεν, ἠθέλησεν εἰς ἕνα ξενοδοχεῖον τοῦ χωρίου Σκριπεροῦ νὰ φάγῃ τῷ ὄντι καθαυτὸ Σπαρτιατικά, ψωμί, τυρὶ καὶ κρασί. Καὶ ὅταν εἶδε τοὺς χωρικοὺς νὰ τρέχουν σωρηδόν, διὰ νὰ τοῦ δείξουν τὴν εὐχαρίστησίν τους διὰ τὴν τιμήν, ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ χωρίον τους, ἡ Α. Β. ἐδιώρισε νὰ δοθῇ εἰς ὅλους ψωμί, καὶ κρασί, ὄντας βέβαιος ὅτι θὰ πιοῦν εἰς τὴν ὑγείαν του. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Λορδ Νούγεντ ἔκοπτεν τὰ ψωμία, ὅπου ἔπρεπε νὰ διαμοιρασθοῦν. Τὴν Κυριακὴν ἡ Α' Μ. μὲ τὴν Ἀντιβασιλείαν καὶ μὲ τὴν Αὐλήν του, ἐτίμησε μὲ τὴν παρουσίαν του τὸ γεῦμα τοῦ Ὑπαντιστρατήγου Σὶρ Α. Βουδφορδ, μείνας ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν συναναστροφὴν τῆς δευτέρας. Τὴν δευτέραν ἡ Α. Μ. ἔκαμε τὴν ἰδίαν τιμὴν εἰς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς Βαρόνον Θεοτόκην. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ γεύματα διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ εὐθυμίαν τους ἐστάθησαν ἄξια τοῦ ὑψηλοῦ φιλοξενηθέντος. Ὅλαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ συνερίζοντο αὐτὰς τὰς ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ νὰ δείξουν, καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους τὸ πρὸς τὸ βασιλικὸν πρόσωπον σέβας των. Καὶ ὅλοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τοὺς εὐγενικοὺς καὶ εἰλικρινεῖς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους ἡ Α. Μ. καὶ ὅλη ἡ Αὐλή του ἀντεπεκρίθησαν εἰς τὰς ὑποδεξιώσεις, ὁποῦ ἔλαβον.»

Πρὸς τοσαύτας δεξιώσεις τοῦ Α'. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἐσκίρτων οἱ φιλελεύθεροι τῶν Ἑπτανησίων, ἐκλαμβάνοντες ὡς φιλελληνισμὸν, καὶ αἰσιότητα τῆς συμβαδίσεως τῶν δύο Ἑλληνικῶν

Κράτων εἰς πρόοδον καὶ Κυβέρνησιν. Ὁ Ἁρμοστὴς Νούγεντ, ἵνα δείξῃ οἰκειότητα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, προεκήρυττε πρὸς ὅλους τοὺς Ἰονίους, οἵτινες, μετασχόντες τοῦ ἀγῶνος, ἀπώλεσαν τὰ πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ δικαιώματα, καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία των. Οἱ πολιτικοὶ ἐξόριστοι Κῶνσ. Μεταξᾶς, Ι. Φωκᾶς, Ἀνδρέας Μεταξᾶς, Εὐαγγέλης Πανᾶς, Διονύσιος Σεμπρικὸς, Παναγιώτης Στρούζας καὶ Μιχαὴλ Κουτουφᾶς ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ ἀπολαύσωσι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, καὶ ν' ἀναλάβωσι τὴν δημευθεῖσαν περιουσίαν, ὅση ἕως τότε δὲν ἀπηλλοτριώθη. Ἐνεδύετο ὁ Ἁρμοστὴς Νούγεντ Ἑλληνικὴν φουστανέλαν εἰς τοὺς χοροὺς, καὶ ὅλη ἡ θεραπεία του ἐβλέπετο καθημερινῶς, ἐνδυομένη τὸ ἄλλοτε μισητὸν Ἁρμοσταῖς καὶ Ἀγγλοκόλαξιν Ἰόσιν ἐθνικὸν ἔνδυμα. Διετάχθη εὐθὺς οἰκονομία, καὶ κατηργοῦντο θέσεις γενικαὶ τοῦ Κράτους ἄχρηστοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ λυσιτελεῖς μόνον διὰ τὰ βαλάντια τῶν κατεχόντων αὐτάς. Πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως ἐπέτασσε τιμωρίαν αὐστηρὰν πρὸς ὅσους τῶν ὑποψηφίων νομοθετῶν ἤθελον φωραθῇ ὅτι κατὰ τὴν ζήτησιν τῶν ψήφων μετεχειρίσθησαν δωροδοκίας καὶ ἄλλας διαφθορὰς, ἵνα ἀγοράζωσι τὰς ψήφους τῶν ψηφοφόρων συγκλητικῶν, καὶ τύχωσι τὸ ἀξίωμα τοῦ νομοθέτου. Ὤφειλον δὲ οὗτοι νὰ ὁρκισθῶσι μετὰ τὴν ἐκλογὴν, ὅτι οὐδὲν μέσον διαφθορᾶς μετεχειρίσθησαν. Ἡ δὲ Ἰόνιος ἐφημερὶς παρεσκεύαζε τὴν κοινὴν γνώμην εἰς συζητήσεις ἐλευθέρας καὶ ἀφόβους παρὰ τῶν μελῶν τῆς συγκροτηθησομένης νέας βουλῆς. Ἐπροσκάλει δὲ τὸ κοινὸν κατὰ τὰς συνεδριάσεις, καὶ ἐποίει συμμέτοχον τῆς ἀκροάσεως τῶν συζητουμένων συμφερόντων τοῦ Ἰονίου. Ἐπιτροπὴ διωρίσθη λογίων ἀνδρῶν Ἰονίων, ὅπως εὐκολύνῃ τὴν τύπωσιν καὶ διάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων καὶ πονημάτων εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν, καὶ κατεστήθη δημόσιον νέον μουσεῖον ἀρχαιοτήτων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους.

Τὸν Φεβρουάριον ἐπροσκαλεῖτο ὁ λαὸς εἰς ἐκλογὰς νομοθετῶν, πρὸς σύστασιν νέας Κυβερνήσεως τοῦ Ἰονίου διὰ τὴν λῆξιν τῆς Γ'. Βουλευτικῆς περιόδου. Τριπλοῦς κατάλογος ἐδόθη πρὸς ἐκλογὴν εἰς ὅλας τὰς νήσους. Ἀλλὰ δυσηρέστησε τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων τῆς Κεφαλληνίας, ὅτι ὁ δοθεὶς εἰς αὐτὴν κατάλογος περιεῖχεν ὀνόματα ἀπεχθῆ πρὸς τοὺς πατριώτας. Ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων ἦτο σφοδρότερον, καὶ ἐντονώτερον δυσηρεστημένον ἀπὸ τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Ἄδαμ. Λαβόντες δὲ ἀφορμὴν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ διπλοῦ καταλόγου, ὅτι οὗτος συνετάγη κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ Ἐπάρχου Δέτσιμα πρὸς

ἐπιτυχίαν τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ οἰκείων, καὶ ἀποκλεισμὸν ὑποψηφίων ἐκ τῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων, ἠρέθιζαν τοὺς χωρικοὺς κατηγοροῦντες τοὺς Ἄγγλους ὡς δεσποτικοὺς καὶ μισέλληνας καὶ τυραννοῦντας τὸν πτωχὸν λαὸν τῆς Κεφαλληνίας. Ἐξαιρέτως δὲ ὁ Κοσμέτος Βαλσαμάκης, ἔχων ὑπὸ μασχάλην τὸ σύνταγμα, ἐφώναζε πρὸς τοὺς χωρικούς. «Ἰδοὺ ἡ γεγραμμένη τυραννία, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σχίσωμεν, καὶ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὸν ζυγόν της. Ἂς κτυπήσωμεν, καὶ ἂς συντρίψωμεν ὅλα τὰ ὄργανα αὐτῆς καὶ ὑποστηρίγματα.»—Οὕτως ὁ λαὸς ὀργισθεὶς συνώρμησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἐκλογῶν, καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἐφορευούσης τῶν συγκλήτων ἐπιτροπῆς. Ἔντρομος αὕτη ἐκφεύγει, δραπετεύσασα λάθρα τῆς αἰθαύσης. Ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς μετὰ δυσκολίας ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἡσυχίαν. Ὁ δὲ Γεώργιος Μαρκορᾶς, τότε εἰσαγγελεὺς καὶ ὁ ἀστυνόμος Κόλτρεζ Ἄγγλος, πλεύσαντες δρομέως εἰς Κέρκυραν, ἀνήγγειλαν τὴν στάσιν τῆς Κεφαλληνίας πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὴν Γερουσίαν. Καὶ ὁ μὲν Ἁρμοστὴς ἀπέστειλε στρατὸν ἐκ Κερκύρας, καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Κόνιερς καὶ τὸν ἔπαρχον, δι' ἧς ἀπεδοκιμάζετο ὡς απονενοημένον ἔργον ἡ στάσις, καὶ καθησύχασεν ἡ Κεφαλληνία. Ἡ δὲ Γερουσία κατὰ τὰ ἄρθρα τοῦ συντάγματος περὶ ἀποτυχίας τῆς συγκλήτου ἐν δυσκόλῳ συγκροτήσει αὐτῆς, ἀνέδειξεν αὐτὴ τοὺς νομοθέτας τῆς Κεφαλληνίας ἐκ τοῦ γραφέντος καταλόγου ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου. Οἱ δὲ συλληφθέντες, ὡς πρωταίτιοι τῆς στάσεως, Βαλσαμάκης, Γεράσιμος Λιβαδᾶς, Μαρκαντώνιος Μεταξᾶς καὶ Βασίλειος Πινιατόρος, φερθέντες εἰς Κέρκυραν, ἐδικάσθησαν.

Τὴν πρώτην Μαρτίου 1833 ἤνοιξε τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ὁ πρόεδρος τοῦ καταρκτικοῦ συμβουλίου, Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης, καὶ ἐπεβεβαιώθησαν αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων. Ἀκολούθως ἐξελέχθησαν οἱ Γερουσιασταὶ Ἀνδ. Μουστοξύδης, Δημ. Δελαδέτσιμας, Νατάλης Βολτέρας. Πετρ. Πετριτσόπουλος, Στυλιανὸς Μαράτος, καὶ πρόεδρος ὁ Σπυρίδων κόμης Βούλγαρης. Ἐν τῇ Βουλῇ ἐχούσῃ πρόεδρον τὸν Γαγγάδην καὶ γραμματέα τὸν Ναπολέοντα Ζαμπέλην, διεκρίναντο οἱ πατριῶται Μαρ. Τσαρλαμπᾶς, Δημ. Πλαίσας, Α. Δάνδαλος, Ἀλοΐσιος Κούρσολας, κόμης Κανδιάνος Ῥώμας, Ἄννινος καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον ὁ Ἁρμοστὴς προέτεινεν πρῶτον ὅρον τῆς Βουλῆς, τὸ ἕως τότε παραμελημένον ἄρθρον τοῦ συντάγματος, ὅπως ἀποκατασταθῇ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καθ' ὅλας τὰς ὑπουργίας τοῦ Κράτους ἐντὸς δύο ἐτῶν προθεσμίας. Ἐπεζήτει δὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς πολιτικὰς

σχέσεις μεταξὺ προστατευούσης δυνάμεως καὶ προστατευομένου Κράτους, ἵνα διανέμηται καθαρὰ καὶ ἐντελὴς δικαιοσύνη, ἧς τὸ ἀνώτατον Κριτήριον βασίζεται ἐν τῇ εὐσυνειδησίᾳ τοῦ μετερχομένου αὐτὴν κατὰ τὸ σέβας, ὃ φέρει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν θρησκείαν. Συνίστα δὲ αὐτοῖς τὴν δημόσιον ἐκπαίδευσιν, πρὸ πάντων τὴν δυστυχῆ κατάστασιν, εἰς ἣν ἐξέπεσεν ἡ τιμὴ τῆς σταφίδος καὶ τοῦ ἐλαίου, καίτοι αἱ πρόσοδοι τοῦ Κράτους, καὶ πόροι αὐτοῦ ἐβελτιοῦντο. Τὸ περίσσευμα τῶν εἰσοδημάτων ἔλεγε νὰ τεθῇ εἰς κυκλοφορίαν διὰ τραπεζῶν χρησίμων εἰς τὴν πρόοδον βιομηχανίας καὶ γεωργίας. Ὡμίλει δὲ περὶ τῶν τότε πολλῶν ἐπαγγελμάτων τῶν ἀχρήστων, καὶ τῆς μεγάλης μισθοδοσίας. Ἔλεγεν.—«Ἁρμόδιος καὶ γενναῖος μισθὸς διδόμενος εἰς ἀνταλλαγὴν φιλοπόνου ἐκδουλεύσεως, εἶναι τίμιον συμφωνητικὸν γινόμενον διὰ τὸν λαόν. Τὸ ἐπάγγελμα ὅμως, ὅπου ἐπιφορτίζεται ἐπάνω τῶν δημοσίων εἰσοδημάτων νὰ θεραπεύσῃ τὰς χρείας τῶν ἰδιαιτέρων ἀνθρώπων, εἶναι κλοπή. Ἐπιθυμῶ νὰ φερθῶ πρὸς ἐσᾶς μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν. Βλέπω ἐπαγγέλματα τινὰ ἤδη ὑπάρχοντα, καὶ πολλὰ ἄλλα ζητούμενα ὡς προβλέψεις διὰ τὰς ἀπαντήσεις καὶ τὰς χρείας μερικῶν ὑποκειμένων. Ἐπιθυμῶ ἐσεῖς νὰ φερθῆτε μὲ εἰλικρίνειαν πρὸς τὸ Κράτος, καὶ νὰ πάρετε μέρος, καθ' ὅσον σᾶς ἀνήκει, διὰ νὰ καταλυθῇ κάθε ἐπάγγελμα, ὁποῦ δὲν δικαιολογεῖται διὰ τὰ χρέη ὁποῦ ἐκτελεῖ. Διάφορα τοιαῦτα ἐπαγγέλματα, παρήγγειλα ἤδη νὰ καταλυθοῦν, καὶ ὀλίγων ἄλλων νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθός.»—Προσέθετο δὲ ὅτι τὰ καταργούμενα ἐπαγγέλματα, ὡς περιττὰ, ἐξοικονόμουν τὰς προσόδους ἐκ 5,000 λιρῶν. Ἄλλαι δὲ ἐξοικονομήσεις, γινόμεναι ἐκ τοῦ μισθολογίου, ἔδιδον 14,608 περίσσευμα. Ἐὰν τὰ καταργούμενα ἐπαγγέλματα καὶ μάλιστα τὰ δημιουργηθέντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν Ἄγγλων δυσαρεστήσωσιν τοὺς κατέχοντας αὐτὰ, ἐπεκαλεῖτο τὸ ἴδιον αὐτῶν αἴσθημα, ὅπως κρίνωσι πόσον ἱερὸν εἶναι τὸ καθῆκον τῆς Προστάτιδος δυνάμεως, τοῦ νὰ ἐξοικονομῇ τοὺς πόρους τοῦ προστατευομένου Κράτους, τοῦ ὁποίου τὴν εὐτυχίαν σπεύδει παντοίως νὰ ἐπαυξήσῃ Περὶ δὲ τῶν Ἰονίων ἔλεγεν.—«Ὅτι τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὑψηλότερον αἴσθημα εἶναι τὸ νὰ ἀναδέχωνται τὰ δημόσια χρέη τῆς πατρίδος, ὄχι διὰ κέρδος, ἀλλὰ διὰ σέβας πρὸς αὐτήν. Ὤφειλον πρὸς τούτοις νὰ ἐλαττώσωσι καὶ τὸ πολυάριθμον ποσὸν τῶν ἐνοικίων 5,000 δεδομένων εἰς οἰκήματα πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν. Καὶ τούτων αἱ 3,600 ἐκ τῶν 7.000, αἵτινες ἐξωδεύθησαν τῷ 1831 ἐπληρώθησαν μόνον διὰ τὴν Κέρκυραν».—Τέλος ἀφοῦ διέλαβε περὶ βελτιώσεως τῆς κωδι-

κοποιΐας καὶ τῆς μετριότητος τῶν ποινῶν, ὅπως μὴ πολλαπλασιάζωνται αἱ κεφαλικαὶ ποιναὶ, καὶ ὦσι φιλάνθρωποι καὶ οἰκτείρμονες οἱ νόμοι. Ἐλάλησε περὶ τῆς στάσεως τῆς Κεφαλληνίας μὲ λόγους αὐστηρᾶς ἀποδοκιμασίας. Ἐπέραινε δὲ τὸν λόγον του διὰ τῆς ἐθνικῆς προτροπῆς.—«Σεῖς εἶσθε τοὐλάχιστον ἡ ἐλευθερωτέρα Βουλὴ, ἀφ' ὅσας ποτὲ ἐσυνάχθησαν εἰς τοῦτο τὸ Κράτος. Σεῖς αἰσθάνεσθε κατὰ βάθος, ὅσα τὸ ἔθνος περιμένει ἀπὸ Σᾶς. Αἰσθάνεσθε τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἔθνος, τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ μεταγενέστεραι γενεαὶ καὶ λαοὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἐγνωρίσατε, τοὺς ὁποίους δὲν θὰ γνωρίσετε, αὐτοὶ ὅμως θὰ σᾶς γνωρίσουν πρὸς τιμὴν ἢ πρὸς ὄνειδός σας. Ἡ μνήμη ἀνθρώπων, ὁποίους καμία γενεὰ ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσῃ, θὰ σᾶς κράξει μὲ χιλίαις φωναῖς, ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς τάφους τῆς ἐνδόξου σας γῆς, καὶ θὰ ζητήσει δικαίως τὸ χρέος, ὅπου ἔχετε πρὸς τὴν πατρίδα ἐκείνων, καὶ ἰδικήν σας. Σεῖς θὰ ἐκτιμήσετε τοὺς βαθμούς σας, θὰ αἰσθανθῆτε τὰ χρέη σας, θὰ λάβετε τὴν θέσιν, θὰ ἐκπληρώσετε τὰ χρέη μὲ φρόνησιν ἱκανὴν νὰ καταστήσῃ τὰ καθιδρύματά σας διαρκῆ, καὶ μ' ἐκείνην τὴν μετριοφροσύνην, ὁποῦ δίδει εἰς τὴν πρώτην γέννησίν των τὰς καλλιτέρας ὑποσχέσεις, καὶ ὁποῦ τὰς ἐπιστατεῖ καὶ τὰς ἐνδυναμόνει διὰ τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν. Τὰ στοιχεῖα εἶναι καλά. Ὁ χαρακτὴρ τῶν συμπατριωτῶν σας εἶναι ὡς ἡ κάρπιμος γῆ, ὁποῦ κατοικεῖτε. Ὁ σπόρος εἶναι ἤδη φυτευμένος· ἀρκεῖ ν' ἀνασκαλίσετε τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ εὐώδη ἄνθη καὶ ὠφέλιμα χόρτα θὰ ξεφυτρώσουν.

»Λαλῶ ἐγὼ ἴσως περὶ χαρακτῆρος; λαλῶ περὶ ἔθνους ὁποῦ δὲν γνωρίζω; Εἶναι τάχα ἡ Ἑλλὰς νέον τι ἀντικείμενον δι' ἐμέ; Ὄχι, βέβαια. Ὅποιος γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τὴν γῆν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δημοσίου ἐλευθερίας, γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ ἦναι πλέον εὐχάριστα εἰς ἡμᾶς καθ' ὅλα τὰ διάφορά μας ἐπαγγέλματα, παρὰ τὸ νὰ δουλεύσωμεν μεταξὺ τέτοιων στοιχείων εἰς μίαν τοιαύτην γῆν; Εἶσθε ἐσεῖς ἕνα μικρὸν ἔθνος; Ἐνθυμηθῆτε τὰ Κράτη ὁποῦ ἔδωσαν παραδείγματα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀθανασίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Δὲν εἶσθε ἐσεῖς μεγαλήτερον ἐκείνων; Ἐσεῖς εἶσθε τὰ τέκνα των. Εὑρίσκονται πολλοὶ μεταξύ σας καταγόμενοι ἀπὸ Ἐνετούς; Τί εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι; Τί εἶμαι ἐγὼ, ὁποῦ τώρα πρὸς ἐσᾶς λαλῶ; Νορμάνος ἀπὸ καταγωγῆς, Ἄγγλος ἐκ γεννήσεως, ἐκ γεννεολογίας, ἐκ πόθων; καὶ ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν εὑρίσκεται κανεὶς μεταξύ μας ἐξ αἵματος ἀρχῆθεν Νομαρνικοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ χύνει κάθε ρανίδα ἐκείνου τοῦ αἵματος διὰ τὴν ποθητήν μας πα-

τρίδα Ἀγγλίαν. Ἂς μὴ μὲ εἰπῇ τὶς λοιπὸν ὅτι μεταξὺ τῶν Ἰονίων ὑπάρχει διαφορὰ καμμία καταγωγῆς. Ἐσεῖς εἶσθε ἢ Ἰόνιοι ἢ τίποτες.

»Ἕνα ἀναγεννώμενον ἔθνος τώρα μορφοῦται ὄχι μακρὰν ἀπὸ ἐσᾶς. Ἂς ἔμβωμεν μ' ἐκεῖνο εἰς ἔντιμον ἅμιλλαν. Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ τοῦ γίνωμεν, ἂν δυνατὸν, περισσότερον παρὰ ἐφάμιλλοι εἰς τὴν φιλολογίαν, εἰς τοὺς Νόμους, εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ εἰς τὰς τέχνας, τῆς εἰρήνης. Αὐτὰ εἶναι θρίαμβοι ἀξιώτεροι ἐκείνων τοῦ πολέμου. Αὐτὰ εἶναι ὁδοὶ, ὁποῦ τὸ σπαθὶ δὲν ἠμπορεῖ οὐδὲ νὰ ἀνοίξῃ, ἀλλ' οὔτε νὰ στολίσῃ. Αὐτὰ ὁδηγοῦν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εἰς τὴν δημόσιον ἐλευθερίαν.

»Ἐγὼ ἦλθα ἐδῶ νὰ ἐνεργήσω μὲ ἐσᾶς; νὰ ἐνεργήσω διὰ τὸν λαόν.—Κανὲν ἐλεύθερον ἔθνος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κυβερνηθῇ εἰμὴ μὲ τὴν ἀγάπην, τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ λαοῦ. Μὴν ἀποκρύπτετε ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ ἴδιά του ἐλαττώματα, ἀλλὰ περιθάλπετε μὲ μεγίστην φροντίδα τὰς ἀρετάς του. Καλητερεύσατε αὐτάς.—Εὐγενέστατοι Κύριοι.—Ἕως τώρα ἐπροσπάθησα μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις νὰ κάμω τὸ χρέος μου. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐσεῖς θὰ κάμετε τὸ ἰδικόν σας.»

Δεξιωτάτως καὶ ἐπιδοκιμαστικῶς πρὸς ὅλας τὰς συστάσεις καὶ προτροπὰς τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἀπήντα ὁ πρόεδρος Ἄγγελος Κόνδαρης. Ἐν τέλει δὲ ἐπιτείνας τὴν χορδὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, ἔλεγεν.— «Ἡ συνέλευσις αὕτη διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν ἔπαινον, ὁποῦ τῆς ἔκαμες, εὑρίσκεται εἰς τὴν στενὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἰπῇ εἰς τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα, ὅτι ἐν γένει ὁ λαὸς παραπονεῖται διὰ τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του, καὶ θεωρεῖ ὡς ἀπολύτως ἀναγκαῖον εἰς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλους οὐσιώδεις κλάδους μίαν συνταγματικὴν μεταρρύθμισιν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἐκείνην τὴν σοφὴν καὶ μετριόφρονα πλὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, ἥτις θὰ συσφίγξει ἐπὶ πλέον τοὺς εὐτυχεῖς καὶ ἀδιαλύτους δεσμοὺς, ὁποῦ ὑπάρχουν μεταξὺ τῆς Προστάτιδος δυνάμεως καὶ τοῦ προστατευομένου Κράτους.»—Εὐχαρίστει ὁ Ἁρμοστὴς διὰ τοιαύτην ἀπάντησιν, ἀλλὰ κακῶς ἔπληξε τὰ ὦτά του ὁ ἦχος τῆς συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως πρὸς ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰονίου παρὰ τοῦ λαοῦ. Διὸ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἰδίου συντάγματος ἡ βουλὴ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ποθητὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ, διορθοῦσα τὰς καταχρήσεις, καὶ ἀνταποκρινομένη καθ' ὅλας

τὰς ἐπιθυμίας του.—Ἀλλ' οἱ βουλευταὶ, ἅπαντες ἐλευθεροφρονοῦντες, ἐκραύγαζον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰονίου, δυνάμει τῶν συνθηκῶν. Ἐλογοτρίβουν ὅτι τὸ Μαιτλάνδιον σύνταγμα δὲν ἰσχύει, ὡς γέννημα βίας. Ὅτι ἔπεσε τοῦτο, μὴ συγκροτηθείσης ἐν διαστήματι 24 ὡρῶν τῆς κυβερνήσεως, ὡς ὁρίζει τὸ ἴδιον σύνταγμα. Τινὲς μὲν τῶν βουλευτῶν οἷοι Ἀννίνος, Φραγγόπουλος, Ἀλ. Κούρσολας, Κανδ. Ρώμας, Ι. Πλαίσας καὶ Μ. Τσαρλαμπᾶς, προδιετίθεντο νὰ προτείνωσιν ἐλευθεροτυπίαν, ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων, καὶ ἄλλας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἤρξαντο νὰ ἐξελέγχωσι τὸ παρελθὸν τῆς κυβερνήσεως, νὰ κατακραυγάζωσι διὰ τὸ σπάταλον καὶ πολυτελὲς αὐτῆς, καὶ νὰ λέγωσιν ὅτι δὲν θέλουσι νὰ συνεδριάζωσι μὲ τοὺς Κεφαλλῆνας ἀντιπροσώπους, οἵτινες προσῆλθον εἰς τὴν συνέλευσιν ἐναντίον τῶν ὡρισμένων παρὰ τοῦ συντάγματος, ὡς μὴ ἐκλεχθέντων παρὰ τῆς συγκλήτου. Τὸ εἰσερχόμενον κοινὸν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ βουλευτὴς Δάνδολος ἠνέῳξε τὰς θύρας, ἐθορύβει καὶ ἠτάκτει, καὶ μὲ τὰς καταβοὰς τῶν ἐλευθεροφρονούντων βουλευτῶν συνήνωνε τὰς ταραχώδεις κραυγάς του. Ὁ Ἁρμοστὴς, ταῦτα μαθὼν, ἀπεδοκίμαζε τὰς ταραχὰς καὶ ἐπρότεινε νὰ κλείωνται αἱ θύραι, καὶ νὰ εἰσέρχωνται μόνον ὅσοι λαμβάνουν εἰσητήρια, ὡς συνειθίζεται εἰς τὰ βουλευτήρια τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Ἀγγλοϊονικὴ γραφειοκρατία ἐχαίρετο διὰ ταῦτα, καὶ ἐπέρριπτε τὰς αἰτίας τῶν θορύβων εἰς τὴν ἀντίθετον τοῦ προτέρου κυβερνητικοῦ συστήματος πορείαν τοῦ Νούγεντ. Ἀλλ' ὅτε εἷς τῶν νεωστὶ ἐκλεχθέντων ἀντιπροσώπων τῆς Κεφαλληνίας ἡτοιμάζετο νὰ ὁρκισθῇ κατὰ τάξιν, ὁ βουλευτὴς Τσαρλαμπᾶς ἀναστὰς, διεμαρτύρετο κατὰ τοιαύτης ἐκλογῆς, λέγων. Κατεπατήθη ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτι παρεβιάσθη τὸ πνεῦμα τοῦ συντάγματος, καὶ ἡ Γερουσία δὲν ἠθέλησε νὰ προαλάβῃ εἰς τὴν βουλὴν ἄλλα ὀνόματα ἀξιοσέβαστα, ἀλλ' ἀντ' ἐκείνων ἐπρόκρινεν ἀνθρώπους ἀγνωρίστους εἰς τοὺς συμπολίτας των. Τὸ σύνταγμα τὸ οὕτω παραβιασθὲν δὲν ἰσχύει, καὶ ἑπομένως νὰ προβῶσιν εἰς σύνταξιν ἄλλου νέου, ὃ ἤθελε διατηρήσει τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ Ἰονίου, ὡς ἔλεγεν, ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη.

Τὴν κατάργησιν τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος καὶ σύνταξιν νέου ὑπεστήριζε παραδόξως ὁ πρώην πρώτιστος συνεργάτης τοῦ Μαιτλὰνδ Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης. Αὐτὸς ἐγλίχετο αὖθις τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας, καὶ ὡς φαίνεται, ὅτι τοσοῦτον βεβαίως ὑπεσχέθησαν αὐτῷ τὴν ἐπιτυχίαν, ὥστε προητοίμασε καὶ τὰ ἔπιπλα διὰ τὸ ὡρισμένον παλάτιον τοῦ ὑψηλοτάτου. Τυχούσης

δὲ ἰσοψηφίας κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν Κερκύρας μεταξὺ τῶν δύο ὑποψηφίων Ἀνδρ. Μουστοξύδου καὶ Σ. Βίκτωρος Βούλγαρη, ἡ ψῆφος τοῦ Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη διέκρινε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Βούλγαρη. Ἀλλὰ τῆς Γερουσίας οὗτος ἔγεινεν ὑψηλότατος πρόεδρος, συστηθεὶς παρά τινος συγγενοῦς κυρίας Ἀνδρουτσέλη πρὸς τὸν Γραμματέα Κὶγγ, ὅστις συνεσχετίζετο μὲ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ε. Θεοτόκη. Ὑπ' αὐτοῦ ἐπείσθη ὁ Νούγεντ, καὶ ἔγραψε τὸ συστηθὲν ὄνομα τοῦ Βούλγαρη πρὸς τὸν Βασιλέα, ὡς προέδρου. Ὁ δὲ Μουστοξύδης ὡς ἐπιλαχὼν, ἀνεδείχθη Γερουσιαστής. Διὰ ταῦτα ἀγανακτήσας ὁ Βαρὼν Ε. Θεοτόκης, ὅτι ἀπέτυχε παντὸς μεγάλου ἀξιώματος, ἐφώναζεν εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅτι μετενόησε διὰ τὰ συνεργασθέντα μετὰ τοῦ Μαιτλὰνδ, καὶ ὡρκίζετο εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ διορθώσῃ τὰ πολιτικὰ ἁμαρτήματα. Ἔγραφε δὲ ἰδιαιτέρως ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κύριον Κὶγγ περὶ τῆς παραβιάσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου, ἐξήλεγχε τὴν πορείαν τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐζήτει μεταρρύθμισιν λέγων πρὸς τοῖς ἄλλοις.—«Ὁ χαρακτὴρ μικροῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους εἶναι τὸ νὰ παρασύρηται ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ θερμῶν παθῶν κατὰ τὴν ἔξαψιν, ἅτινα μᾶλλον προσήκουσιν ἀνδράσιν ὑπεροχῆς καὶ δυνάμεως, πρὸς ἀπόλαυσιν ἐπωφελῆ τοῦ ποθουμένου. Ὅπως λοιπὸν ἀπαλλαχθῶμεν τῆς τυραννίας ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξένων, εἷς ξένος κυριάρχης ἐδόθη ἡμῖν ὡς προστάτης. Καὶ εἰς τοῦτο οὐδὲν ἀντιλέγει ἡ ἱστορία ἡμῶν, οὔτε ἀδικῶ τοὺς συμπολίτας. Διὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν συνετάχθη τὸ ἡμέτερον σύνταγμα καὶ ἐθεμελιώθη, ἐνῷ αἱ πολιτικαὶ δοξασίαι τῆς ἀρχαίας Εὐρώπης ἐξ ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῶν νήσων, δὲν ἠδύναντο τότε νὰ εὐνοῶσι τὰς φιλελευθέρους ἰδέας. Ὑπογράψας ἐγὼ πρῶτος τὸ σύνταγμα τοῦτο, δὲν διανοοῦμαι ἐπὶ τοῦ νῦν νὰ τὸ ἐγκωμιάσω. Καὶ ἡ ἐξομολόγησις αὕτη ἰσχύει πρὸς ἱκανοποίησιν κατὰ τὰς νῦν δοξασίας τοῦ αἰῶνος. Ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ὑπομνήματος προσειλκύσατό με, εἰς ὅσα μὲ ἐπροκάλεσαν νὰ ἐπασχοληθῶ. Δύναμαι νὰ ἀποδείξω ὡς ἀναγκαῖον, ἐὰν τὸ παρὸν σύνταγμα, ἀφ' ὅτου ἐτέθη ἐν ἐνεργείᾳ, ἠδυνήθη νὰ προάγῃ τοὺς πολίτας τῶν νήσων εἰς ὁδὸν εὐτυχίας, καὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὰς τροπολογίας αὐτοῦ, ἅστινας ἀπαιτοῦσι δικαιοσύνη καὶ πολιτικὴ ἀνάγκη, διότι καιρὸς παντὶ πράγματι.»

Ὁ Νούγεντ, μαθὼν τὰ διαθρυλλούμενα ταῦτα περὶ μεταρρυθμίσεων, καὶ δυσαρεστημένος διὰ τὸν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ θόρυβον περὶ τῶν ἐκλεχθέντων Κεφαλλήνων, παρουσιασθεὶς εἰς

τὴν βουλὴν, ὡμίλησεν αὐτοῖς σοβαρῶς περὶ πάντων. Παρεκέλευσε νὰ περισταλῶσιν τὰ μέλη τῆς Βουλῆς εἰς τὰς συζητήσεις ἐὰν θέλωσι νὰ ὠφελήσωσι τὸν παριστάμενον λαόν. Ἐπὶ τέλους ἔλεγε.—«Σᾶς συμβουλεύω καὶ τοῦτο, ὅτι εἶναι προσβολὴ κατὰ τῶν προνομίων ἑκάστου, καθότι ἐναντίον τῶν ἀρχῶν τῆς δημοσίου ἐλευθερίας, τὸ νὰ διαφιλονεικῆται ὁποιαδήποτε τῶν πράξεων ἑνὸς ἄλλου συλλόγου, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὸ πολίτευμα δὲν καθυποβάλλονται εἰς τὰς συζητήσεις αὐτοῦ τοῦ βουλευτηρίου.» —Τὴν ἀνωτέραν ἀρχὴν ὁμοθύμως ἡ συνέλευσις παρεδέχθη, καὶ ἀπησχολήθη εἰς βελτιώσεις. Ἀφῄρεσεν ὁλοκλήρως τὸν δασμὸν τῶν γεννημάτων, κατήργησε τὰ περιττεύαντα ἐπαγγέλματα, συνέστησε πτωχοτροφεῖα καὶ νοσοκομεῖα ἐν ἑκάστῃ νήσῳ. Ἐπρονόησε περὶ δικονομίας καὶ τελειοποιήσεως κωδίκων, καὶ ἐτροπολόγησε διαφόρους κοινοβουλευτικοὺς νόμους. Περὶ δὲ σταφίδος, ἥτις, ἐνῷ ἐπωλεῖτο πρώην 90 τάλληρα τὸ χιλιόλιτρον, ἐξέπεσεν εἰς 47 τῷ 1831, καὶ ἐδυστύχει ὁ λαὸς, προτάσει Δ. Βούλτσου ἐνομοθετήθη, ὅτι ὁ δασμὸς αὐτῆς περιορίζεται εἰς 18[100 ἐπὶ τῆς ἀξίας. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἔχῃ σταφιδαποθήκην, ἐὰν μὴ ἐσώδευε 30,000 σταφίδα ἰδιόκτητον ἐτησίως. Τράπεζα ἐκ κεφαλαίων 30,000 διστήλων, δανειζομένων ἐκ τῶν περισσευόντων χρημάτων 92,000 λιρῶν τῶν ἐν τῷ δημοσίῳ θησαυροφυλακείῳ, θὰ δανείζῃ τοὺς σταφιδοθηκαρίους, ὅπως ἀπαλλάξωσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν δανειζομένων παρὰ τῶν Ἄγγλων μεγαλεμπόρων, οἵτινες ἠγόραζον ἐν ταῖς νήσοις τὴν σταφίδα. Εἰς τὸν αὐτὸν δασμὸν καθυπεβάλλετο τὸ ἐξαγόμενον ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος, ὁ δὲ σάπων πρὸς 8 τοῖς ο[ο. Ηὐξάνετο δὲ ἀπεναντίας ὁ δασμὸς ἐπὶ εἰσαγωγῆς παντὸς ἐξωτερικοῦ προϊόντος καὶ ἀποικειακῶν, καὶ κυρίως τῶν βιομηχανικῶν καὶ τῆς πολυτελείας. Ἠκύρωσεν ἡ Δ. Βουλὴ τὰ ἕως τότε γραμμάτια τοῦ προστυχίου, ἐλαίου καὶ ἄλλων προϊόντων. Ἐξέδωκε κανονισμὸν, δι' οὗ ἔμελλε νὰ γίνηται ἡ ψηφοφορία παρὰ τοῦ κλήρου μόνον ἐπὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέως τῶν νήσων. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα περὶ βελτιώσεως νομοθετήσασα, ἔκλειε τὴν πρώτην αὐτῆς σύνοδον, εὐχαριστοῦσα καὶ εὐγνωμονοῦσα τὸν Ἁρμοστὴν Νούγεντ διὰ τὴν λαμπρὰν ὁμιλίαν κατὰ τὸ τέλος τῶν συνεδριάσεων, καὶ διὰ τὸν ζῆλον, ὃν ἐνεδείξατο ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καλοῦ, καὶ ὑποσχεθεὶς νὰ συνεργήσῃ, ὅπως τὸ Βρετανικὸν κοινοβούλιον ἐλαττώσῃ τὸν δασμὸν τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σταφίδος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πρὸς ἀνταπόκρισιν τῆς ἐκπτωθείσης τιμῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ. Περιοδεύσας δὲ ἀκολούθως ὁ Ἁρμοστὴς, ἐπευφημίζετο παντοῦ, ὑπεδεξιώθη ἐν Κερκύρᾳ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βα-

σιλέως Ὄθωνος Μαξιμιλιανὸν, ὅστις ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ζάκυνθον μετ' ὀλίγον, καὶ ἤρχετο εἰς Ἑλλάδα νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν ἀδελφόν του. Ἀποχαιρετῶν δὲ τότε ὁ Νούγεντ τοὺς Κεφαλλῆνας ἔλεγεν.—«Πῦρα ὅτι οἱ κακοὶ σπόροι τοῦ Βενετικοῦ συστήματος, τοὺς ὁποίους δεκαὲξ χρόνοι Βρετανικῆς προστασίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ξεριζώσουν, ἀκόμη καταμολύνουν τὴν καρδίαν αὐτῆς τῆς νήσου. Θόρυβοι συνέβησαν τὸν περασμένον χειμῶνα ἐν καιρῷ τῶν ἐκλογῶν, ὑποκινηθέντες ὑπὸ φατρίας παλαιοῦ συστήματος. Τὸ κοινὸν τῆς Κεφαλληνίας ἠδικήθη καὶ ἀπὸ τὰς δύο φατρίας. Καὶ ἡ Κυβέρνησις τώρα ἐπιζητεῖ μὲ πεποίθησιν τὴν εἰλικρινῆ καὶ πιστὴν βοήθειαν τῆς κοινῆς γνώμης, διὰ νὰ ἀποσβύσῃ ἰσονόμως, καθὼς καὶ θὰ τὸ κάμῃ, καὶ τῶν δύο μερῶν τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀργοπόρησε τὸ μελετώμενον καλὸν, ἠτίμασε τὴν νῆσον, καὶ ἐδυνάστευσε τὸν λαόν. Τὸ μόνον, ὁποῦ μένει εἰς ἐμὲ νὰ σᾶς παρακινήσω, εἶναι τὸ ἑξῆς· λησμονήσατε τὰς ἐχθροπραξίας σας. Λησμονήσατε ὅλα, ἔξω ἀπὸ τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν ἡ πρὸ ὀλίγου ἐξέτασις. Προσπαθήσατε τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων τῶν ἀσφαλειῶν, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦν νὰ προοδεύσουν μόνον μὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ μὲ τὴν ἕνωσιν. Ἐσεῖς διὰ πολλοῦ καιρίως ὑποφέρατε εἰς πολλά σας συμφέροντα.»—Ὁ Νούγεντ ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας συνεχεῖς διέτριψε καὶ ἐν Ζακύνθῳ μετὰ τῆς συζύγου του, δημοτικώτατος καὶ φιλοφρονέστατος δεικνύμενος πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους, οἵτινες παντοίως ἔσπευδον νὰ πολλαπλασιάσωσι τὰς διασκεδάσεις του, ὡς εὔθυμοι. Τότε καὶ δημοτικὸν γεῦμα ἐδόθη ἐν τῷ ἀγροκηπίῳ Ταμβακέρη ἢ Σολωμοῦ περὶ τὸ ἀκρωτήριον, ἔνθα ᾤκει. Ἐν αὐτῷ δὲ ὑπεδεξιώθη ὁ Νούγεντ καὶ ἐγευμάτισε καὶ τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ἐπισκεφθέντα τὴν νῆσον Ζακύνθου κατὰ τὰς 11 Ὀκτωβρίου 1833 κατὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον περιοδείαν. Τότε ἐκράτησεν ἰδίαις χερσὶν ὁ Ἁρμοστὴς τὸν ἀπαγωγέα τοῦ ἵππου, ὃν ἔμελλε νὰ ἱππεύσῃ ὁ Βασιλεὺς, εὐφημούμενος καὶ εὐλογούμενος ὑπὸ τῶν ἐνθουσιώντων Ζακυνθίων. (1) Εἶτα δὲ μετέβη ὁ Βασιλεὺς εἰς Ἰθάκην, ὅτε ἐνθουσιῶν ὁ νέος Γερμανὸς τῶν Ὁμηρικῶν ἀρχαιοτήτων, ἔλαβε ὀλίγον χῶμα ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου τείχους τοῦ Ὀδυσσέως.

(1) Τότε κατὰ τὴν ἀπόβασιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ὁ γηραιότατος ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητὴς Ἄγγελος Κυβετὸς ἐνῷ ἐχειράπτετο ὁ βασιλεὺς αὐτὸν, ἀποκαλύψας τὴν κεφαλὴν εἶπε τὸ ἀξιομνημόνευτον.—«Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν μου, ὅτι μὲ ἠξίωσεν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς νὰ ἴδω τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν».

Ἀλλ' ἡ γραφειοκρατία, ἡ Ἀγγλοϊόνιος Καμαρίλλα, ἐμαίνετο ἐπὶ τοσαύτης ἐλευθεροφροσύνης καὶ φιλελληνισμοῦ τοῦ Ἁρμοστοῦ Νούγεντ. Ἔβλεπεν ὅτι ἡ Γερουσία, ἐξ ὅλων φιλελευθέρων συγκειμένη, ἀντέτεινεν εἰς τοὺς σκοπούς της. Συνήθης εἰς τὸ νὰ διευθετῇ τὰ τοῦ Ἰονίου, ὡς ἤθελεν, ἡ συμμορία αὕτη εἶχε παρακινήσῃ τὸν Ἁρμοστὴν νὰ ἀπαλλάξῃ ἐπαγγελματικούς τινας ἐκ τῆς ἀστυνομίας, ἄνευ εἰδοποιήσεως τῶν πράξεων αὐτοῦ πρὸς τὴν Γερουσίαν. Τὸ συνέδριον τῶν Γερουσιαστῶν προσήγαγε μομφὰς ἐπὶ τοιαύτης ὀλιγωρίας. Συνεζήτει τὰ ὅρια, καθ' ἃ δύναται ὁ Ἁρμοστὴς νὰ ἐξασκῇ δικαιοδοσίαν, καὶ ἔσπευδε τὴν περιστολὴν τῶν Ἄγγλων εἰς ἐπικερδῆ ἐπαγγέλματα. Ἐξ ἄλλου μέρους οἱ Ἄγγλοι ἔμποροι ἀντενήργουν διὰ τὰ περὶ σταφίδος πραχθέντα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς ξένων ἐμπορευμάτων, καὶ μάλιστα τῶν Ἀγγλικῶν χειροτεχνημάτων. Ἐπέφερεν ἡ ἐφημερὶς τῆς Μάλτας πολλάκις, ὡς ὄργανον τῶν Ἄγγλων ἐμπόρων, δυσαρέστους παρατηρήσεις κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Νούγεντ, ὅτι προτιμῶν αὐτὸς τὸ Ἰονικὸν συμφέρον, κατέστρεφε τὸ Ἀγγλικόν.. Ἡ πάλη δὲ αὐτῶν προήχθη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Ἁρμοστὴς προσβιαζόμενος εἰς ἐπιδιορθώσεις, ἐθεώρει ὅτι ἠδυνάτει νὰ προσενεχθῇ ἡ Ἰόνιος Δ'. Βουλὴ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐπαυξηθέντων δασμῶν, ἥτις εἶχεν ἐργασθῇ ἐπ' αὐτῶν. Ἀφ' ἑτέρου δυσηρεστημένος πρὸς τὴν ἀντιθετικὴν πορείαν τινῶν φιλελευθέρων Γερουσιαστῶν, καὶ κυρίως τοῦ Μουστοξύδου, ἠνοχλεῖτο σὺν τούτοις καὶ παρὰ τῆς καμαρίλλας, ἥτις δὲν εὐηρεστεῖτο πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἰονίου Δ'. Βουλῆς. Διὸ ἀναγκαζόμενος, διέλυσε διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος τὴν Ἰόνιον Δ'. Βουλὴν τὰς 19 Μαρτίου 1834. Τὸ νέον καταρκτικὸν συμβούλιον ἐξέδωκε νέον κατάλογον ὑποψηφίων, εὐνοϊκῶν τῶν πλειόνων τῇ καμαρίλλᾳ. Προσκληθέντες δὲ οἱ συγκλητικοί, ἀνέδειξαν τοὺς νέους νομοθέτας τοῦ Ε'. κοινοβουλίου.

Τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ Ἰουλίου 1834 συνεκροτήθη ἡ νέα νομοθετικὴ συνέλευσις· ἐπεκυροῦτο ὁ πρόεδρος τῆς προλαβούσης Γερουσίας Βούλγαρης, καὶ Γερουσιασταὶ ἐξελέχθησαν Σ. Γαγγάδης, Γ. Κατσαΐτης, Δ. Πλαίσας, Π. Πετριτσόπουλος καὶ Ι. Κονδολέος. Πρόεδρος δὲ τῆς Βουλῆς ὁ Διον. Φλαμπουριάρης, Ζακύνθιος, ὅστις ἐπευφημίσθη παρὰ τοῦ λαοῦ, ζητωκραυγοῦντος καὶ ἀνθοβολοῦντος τὴν ἅμαξαν, καὶ γραμματεὺς Π. Πετρίδης. Ὁ Μουστοξύδης, ὃν ἐξετίμα διὰ τὰ φῶτα ὁ Νούγεντ, ἀνεδεικνύετο ἄρχων τῆς παιδείας μὲ βαθμὸν καὶ μισθὸν Γερουσιαστοῦ. Ὁ Ἀρ-

μοστὴς κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον του ἐδικαιολόγει τὴν διάλυσιν τοῦ Δ΄. κοινοβουλίου, ὅτι ἐσκόπευσε δι' αὐτῆς νὰ φέρῃ ἀντιπροσωπείαν εἰς τὸ Ἰόνιον βουλευτήριον ἐξ ἀνδρῶν ἁπάντων ἐκλεχθέντων ὑπὸ τῶν συγκλήτων τοῦ λαοῦ, διότι ἤρετο οὕτω τὸ πρόσκομμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐφιλονείκουν καὶ ἐλογοτρίβουν ἐπὶ ματαίῳ ἀντερίζουσαι Γερουσία καὶ Βουλὴ, ὅτι δὲν συνίστατο ἐκ νομίμου ἀντιπροσωπείας, καὶ ἐπέμβαινεν ἡ μία ἐξουσία εἰς τὰ δικαιώματα τῆς ἄλλης. Προέτεινε δὲ νὰ ἐλαττωθῶσιν οἱ δασμοὶ τῶν ξένων χειροτεχνημάτων καὶ τῆς βιομηχανίας διὰ συμβαίνοντα μεγάλα λαθρεμπόρια, καὶ νὰ καταδιωχθῇ τὸ χαρτοπαιγνίδιον, ὃ ἐξωλόθρευεν ἠθικὴν καὶ οἰκογενείας. Ἐσύσταινε νὰ ἀναδημιουργηθῶσι τινὰ τῶν καταργηθέντων ἐπαγγελμάτων. (καὶ τοῦτο ἴσως διὰ νὰ παύσῃ ὁ πόλεμος, ὃν ἐποιεῖτο αὐτῷ ἡ καμαρίλλα). Ὤφειλον δὲ ἐπὶ πᾶσι νὰ διατηρῶσιν ἀμοιβαῖον σεβασμὸν πρὸς τὰς ἄλλας συνταγματικὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους. Ἐντὸς δὲ τῶν ὁρίων τοῦ συντάγματος, ἐλευθεροφρόνως καὶ ἀπολύτως νὰ συζητῶσιν τὰ Ἰόνια συμφέροντα. Περαίνων δὲ τὸν λόγον του κατὰ τὴν ἀπάντησιν τῆς Βουλῆς ἔλεγε—«Ναὶ εἶναι ἀληθέστατον, εὐγενέστατοι Κύριοι, ὅτι εἶσθε Ἕλληνες, καὶ γνωρίζετε τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων σας καὶ τὰς δόξας καὶ τῆς πτώσεως τῶν Κρατῶν, τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἀπεθανάτισαν τὸ ὄνομα. Γνωρίζετε ὅτι ἡ πτῶσίς των ἐστάθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διχονοίας, καὶ τῆς ἐκτροπῆς τοῦ αἰσθήματος τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς ἐκεῖνο τῆς ἀστυκῆς ραδιουργίας καὶ τῆς μερικῆς κενοδοξίας. Τὸ ὄνομα σώζεται. Σώζεται εἰσέτι ἔνδοξον, ἀλλὰ σώζεται στηριζόμενον ἐπὶ ἐρειπίων. Λυπηρὰ μὲν, ἀλλὰ ὠφέλιμος ἠθική.»— Η βουλὴ ἐψήφισε διαφόρους νόμους καὶ μάλιστα τὸν κυριώτερον, δι' οὗ διεχωρίζοντο τὰ δημοτικὰ ταμεῖα ἑκάστης νήσου ἐξ ἐκείνων τῶν ἄλλων, καὶ ἐκανονίζοντο οἱ πόροι οἱ δημοτικοὶ καὶ ἡ δαπάνη διὰ τὰ ἔξοδα. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει, κατὰ διαταγὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, ὁ Ἁρμοστὴς ἐπρότεινεν διὰ διαγγέλματος τὴν στρατιωτικὴν σύμβασιν μεταξὺ Προστασίας καὶ προστατευομένου Κράτους, τὴν πρὸς δαπάνην τρισχιλίων στρατιωτῶν Ἄγγλων φρουρούντων τὰς νήσους καὶ αὕτη ἐδιωρίσθη εἰς 35 000 λίτρας.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Ε΄. Βουλὴ ἠθέλησε νὰ περιορίσῃ τὸ ποσὸν, ἀπεφασίσθη μετὰ πολλὰς συζητήσεις νὰ περιορισθῇ εἰς 25,000 λίτρας ἐτησίως, καὶ νὰ αὐξομειώνηται κατὰ τὴν ἐτήσιον χρηματικὴν κατάστασιν τοῦ Κράτους. Ἡ σύμβασις αὕτη ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον πρὸς ἐπικύρωσιν. Ἀλλὰ,

μέχρις οὗ φθάσῃ αὕτη, καὶ ἀπαντήσῃ τὸ ὑπουργεῖον, ἔληξεν ἡ α΄. σύνοδος τῆς Βουλῆς, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἐπράχθη. Εὐγνωμόνησε δὲ ἡ Βουλὴ μόνον τὸν Ἁρμοστὴν, ὅτι ἠλάττωσε τὸν δασμὸν τῆς Ἰονίου σταφίδος καὶ τοῦ κρασίου τοῦ εἰσαγομένου εἰς Ἀγγλίαν τὸ Βρεττανικὸν κοινοβούλιον, καὶ ἀνεβιβάσθη εὐθὺς ἡ ἐκπτωθεῖσα τιμή. Ὀλίγοι ὅμως μῆνες παρῆλθον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Βουλευτικῆς συνόδου, καὶ τὸ ὑπουργεῖον Γράϋ ἔπιπτε, καὶ ἀνίστατο τῶν Τορείων. Ὁ πολιτικὸς Νούγεντ, θεωρήσας τὴν ἔλευσιν τῶν Τορείων, ὡς ἀντίδρασιν εἰς τὰ περὶ Ἰονίων σχέδιά του ἐν τῷ Ἀγγλικῷ ὑπουργείῳ, παρητήθη τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Ἰονίου, καὶ τὰς 24 Ἰανουαρίου 1835 ἀνεχώρησεν, ἀποχαιρετήσας τὴν Γερουσίαν καὶ τὸ Ἰόνιον διὰ λαμπροῦ καὶ συγκινητικοῦ λόγου, μὲ τὸν ὁποῖον συνεχαίρετο τοῖς Ἰονίοις διὰ τὰ αἴσια ἀποτελέσματα ὑπὲρ εὐπορίας, προόδου καὶ καλῆς ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς, ἣν ἐπέφεραν οἱ ἐκδοθέντες νόμοι κατὰ τὴν διαχείρησίν του, καὶ τὴν ἀνθηρὰν κατάστασιν τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἡ Βουλὴ ἐψήφισε νὰ στηθῇ ἡ προτομή του ὀρειχαλκίνη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεών της. Οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι Κερκύρας ἐπρόσφεραν αὐτῷ πάγχρυσον πίνακα περιστόλιστον μὲ τὸ ἀρχαῖον ἔμβλημα Κερκύρας, καὶ μὲ τὴν ἑξῆς Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν «ΤΩ ΛΟΡΔ ΝΟΥΓΕΝΤ,» δι' ἣν ἐπεδείξατο προθυμίαν, ὅπως ἡ τοῦ «Ἰονίου Κράτους εὐδαιμονία, διηνεκῶς ἐπὶ γενναίων τε καὶ ἐλευθέρων θεσμῶν ἀξίων Ἑλληνικοῦ καὶ προστατευομένου ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας λαοῦ στηριχθῇ, τῶν Κερκυραίων οἱ ἐκ τοῦ Νομοθετικοῦ τῆς οὐ μικρᾶς εὐγνωμοσύνης καὶ μνήμης, ἣν οὗτος καὶ σύμπαντες οἱ πολῖται περὶ αὐτοῦ διατηροῦσι, τὸ μικρὸν τοῦτο τεκμήριον. Τῇ Θ΄. Φεβρουαρίου αωλε΄.»

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Νούγεντ σφόδρα δυσηρέστησε τοὺς Ἀγγλοϊονίους τῆς γραφειοκρατίας καὶ τοὺς ἐμπορευομένους Ἄγγλους. Κατεφέροντο αὐτοὶ ῥαδιουργοῦντες ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅτι ὑπερβολῇ ἐλευθεροφρόνως ὤθησεν ὁ Ἁρμοστὴς ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, εἰς ἀνάκτησιν ἕως τότε ὀλιγορουμένων δικαιωμάτων. Ἡ ἐφημερὶς τῆς Ἀγγλίας «ὁ Πρωϊνὸς Κήρυξ» τὰς 22 Ὀκτωβρίου 1832 κατηγόρει τὸν Λόρδ Νούγεντ, ὅτι καθύβρισεν εἰς τὴν προκήρυξίν του τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Μαιτλάνδ καὶ Ἄδαμ, διακηρύττων, ὅτι τὰ ἐλαττώματα τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἦσαν ἀποτέλεσμα τῆς κυβερνήσεως τῶν προκατόχων του, καὶ ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ ἀνήκουσιν αὐτῷ ὡς Ἑλληνικὴ προγονικὴ κληρονομία. Ἀντιπράττων δὲ εἰς τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα παρὰ ταῖς νήσοις, ἀπέβαλ-

λεν ἐκ τῶν ἐπαγγελμάτων Ἄγγλους καὶ Ἰονίους, ὅσοι ἐνεπιστεύοντο παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ. Κατεξώδευε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κράτους ἀνωφελῶς, καὶ μεταβαλὼν τὸ τελωνειακὸν δασμολόγιον, ἐζημίωνε τὴν Ἀγγλικὴν βιομηχανίαν καὶ ἐμπορίαν ἐν ταῖς νήσοις. Διὰ ταῦτα τὸ τότε Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον συμφώνως μὲ τὰς Τορικὰς ἀρχὰς, ἐπροσπάθει νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἁρμοστείαν ἄνδρα εὐθύτητος μὲν καὶ δικαιοσύνης, ἀλλὰ περιεσταλμένον εἰς διαθέσεις παρωθούσας ἔξαφιν πνεύματος ἐλευθερίου, καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἰσοτιμῇ τὴν Ἀγγλικὴν ὑπεροχὴν μὲ τὴν ὑποτέλειαν λαοῦ μικροπολίτου καὶ προστατευομένου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ πρόεδρος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως κόμης Διονύσιος Φλαμπουριάρης, προπαρασκευάζων δῆθεν τὰ πνεύματα τῶν νομοθετῶν εἰς βουλευτικὴν πορείαν, προσεφώνει πρὸς τὴν βουλὴν κατὰ τὴν ά. αὐτῆς τακτικὴν συνεδρίασιν τάδε.—«Ἀφίνω δημαγωγούς τινας νὰ νομίζωσιν, ὅτι εὑρίσκουν τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φωνῶν καὶ τοῦ θορύβου τῶν ἀμφιρρεπῶν γνωμῶν σμήνους λυσσώντων ῥητόρων, ὀπαδῶν μᾶλλον τῆς γνώμης, παρὰ φίλων τῆς ἀληθείας. Τὸ κατ' ἐμὲ, στοχάζομαι, ὅτι συζήτησις γενομένη μὲ τάξιν καὶ γαλήνην, ἐξέτασις βαθεῖα μὲν, ἀλλ' ἥσυχος, ἀνάλυσις παρατεταμένη, ἀλλὰ πάντοτε τείνουσα εἰς τὸν σκοπόν της, καὶ μὴ ἀποπλανωμένη ἀπὸ μικρὰν καὶ βιαίαν ἔριδα, δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἐξαγόμενα ἀμεταθέτως καλλίτερα καὶ ὠφελιμώτερα. Στοχάζονταί τινες ὅτι ἡ ἀτάραχος συζήτησις καταδουλώνει τὴν πλήρη ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν λατρεύουν ὡς λέξιν πομπώδη, ἀλλὰ ποτὲ ὡς ἀντικείμενον καὶ τέλος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ προκύψῃ ἀληθὴς εὐημερία. Ἀλλ' εἶμαι πολλὰ εὐχαριστημένος, γνωρίζων ὅτι εἰς τοῦτο τὸ Βουλευτήριον δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς, ὅστις νὰ νομίζῃ βεβαίαν τὴν τοιαύτην παραλογίαν, καὶ ὅτι τοὐναντίον ὅλοι φρονοῦμεν, ὅτι ἡ μὲ τάξιν καὶ γαλήνην συζήτησις διατηρεῖ μάλιστα τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ συνδιαλάττει τὰ ἀληθῆ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα αὕτη πρέπει νὰ ἀφορᾷ τὰ καλὰ ἐξαγόμενα τῆς συζητήσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας, τὸν μόνον γνώμονα, καὶ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχωσιν εἰς πᾶν εἶδος θεωρητικῆς ἐρεύνης καὶ ἐξαιρέτως εἰς ἐκείνην τῆς νομοθεσίας.»

Εἰς ὅλας ὅμως καὶ κατὰ πάσας τὰς διδασκαλίας ταύτας τοῦ προέδρου δὲν ἠδύναντο νὰ εὐδιατεθῶσιν ἅπαντες οἱ νομοθέται, καίτοι οἱ πλείονες διεκρίνοντο κυβερνητικοὶ καὶ μετριοφρονέστατοι. Ἡ μὲν Γερουσία ὡμοφρόνει τῇ Ἀγγλοϊονικῇ συμμορίᾳ, καὶ πειθήνιος ἦν εἰς τὰς ἐπιβολὰς τῶν Ἁρμοστῶν. Πρῶτον δὲ αὐτῆς

κατόρθωμα τῆς ἀφοσιώσεως ἔδειξεν ἀναβάλλουσα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκ τῆς χρήσεως τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων ἐπὶ πενταετίαν, ἀντιθέτως τοῦ ψηφίσματος τῆς Δ΄. Βουλῆς. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς γραφειοκρατίας, ἥτις μᾶλλον εὐκολύνετο εἰς συνήθη Ἰταλικὴν, ἢ εἰς τὴν ἄγνωστον αὐτοῖς νεοελληνικήν. Ἔτι ὑπέβαλλε τὰ τυποθησόμενα ἐν τῷ δημοσίῳ τυπογραφείῳ εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας Ἄγγλου τότε ὄντος. Κατήργει τὸν ὅρον τοῦ περὶ σταφιδοθηκῶν νόμου, καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς σταφίδος κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν Ἄγγλων ἐμπόρων. Καὶ ἐπολιτογράφει ἀντιθέτως τοῦ Ἰονίου νόμου διὰ τοῦ κύρους τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως τοὺς υἱοὺς τοῦ στρατηγοῦ Οὐϊτφὸρδ τότε Ἀνθαρμοστοῦ, καὶ εἶτα εἰς Γιβραλτὰρ διορισθέντος μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ νέου Ἁρμοστοῦ. Ἡ Ἀγγλικὴ συμμορία, τὴν ἰδιωφέλειαν αὐτῆς σπεύδουσα διὰ τῶν γραμματέων καὶ διαγγελέων Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας, καθυπέβαλλε τῷ Γερουσιαστικῷ συνεδρίῳ πολιτογραφήσεις Ἄγγλων καὶ Μελιταίων, οἷς παρείχετο ἀμέσως καὶ ὅλα τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ ἐπαγγέλματα ἄνευ τῆς νομίμου χρονικῆς περιόδου.

Οἱ φιλελεύθεροι τῶν Ἰονίων πρὸς ταῦτα δυσμενῶς διετίθεντο· καὶ βλέποντες τὴν Ἀγγλικὴν ὑπεροχὴν παρὰ τῇ Ἰονίῳ κυβερνήσει ἀναφανδὸν ἀντιπράττουσαν εἰς τὰ Ἰονικὰ συμφέροντα, δυσηρεστοῦντο. Ἡ ἐφημερὶς τῆς Μελίτης ἡ Μεσόγειος ἐδημοσίευσε τὰ ἀντίπαλα τῷ Ἀγγλοϊονίῳ φρονήματα αὐτῶν, καὶ διετήρει τὴν ἐπὶ Νούγεντ ἀναπτυχθεῖσαν ἐλευθεροφροσύνην. Ὁ Ζακύνθιος Ἀντώνιος Γαήτας, τελειώσας τὰς σπουδάς του ἐν Εὐρώπῃ, καὶ αὐτόπτης γενόμενος τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν τοῦ Ἰουλίου, ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα, συνωμίλει μετὰ τοῦ Μουστοξύδου, Πετριτσοπούλου καὶ τῶν λοιπῶν φιλελευθέρων νομοθετῶν τοῦ Ἰονίου καὶ ἄλλων ὁμοφρόνων ἐν Κερκύρᾳ. Νέος εὐφυὴς, εἰδήμων τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, καὶ πρόθυμος εἰς τὸ δημόσιον καλὸν, ἀναδέχεται πᾶσαν ἐνέργειαν, ὅπως τῇ συμπράξει τῶν ἁπανταχοῦ ὁμοφρόνων Ἑπτανησίων καταβληθῇ ἡ κυβερνητικὴ ἀντίδρασις εἰς προαγωγὴν Ἰονίων ἐλευθεριῶν, θεσμῶν καὶ δικαιωμάτων. Μετ' αὐτῶν συνενοῦται καὶ ὁ ἰατρὸς Κων. Μαυρογιάννης, Πάργιος τὴν καταγωγὴν, καὶ μὲ πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς γνώσεις στολίσας τὸν νοῦν. Ὁ μὲν Γαήτας διὰ τῆς «Μεσογείου» τῆς Μελίτης, Ἰταλιστὶ ἐμφυσᾷ τὴν φιλελευθερίαν εἰς τὸ Ἰόνιον, καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς δικαιοσύνης τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἥτις ἤκμαζεν ἐν

μὲν ταῖς Βρεττανικαῖς χώραις καὶ ἀποικίαις, ἐν δὲ τῷ Ἰονίῳ τῷ ἀνεξαρτήτῳ καὶ προστατευομένῳ Κράτει ἀπωθεῖτο. Ἀποκαλύπτει τὰς πλεκτάνας τῆς παρὰ τῷ Ἰονίῳ Ἀγγλικῆς συμμορίας, καὶ καταβοᾷ τῆς καταχρηστικῆς ὑπεροχῆς τῆς Προστασίας. Ὁ δὲ ἰατρὸς Κ. Μαυρογιάννης διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τοῦ Αἰῶνος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐρημίτης» ἀλληλογραφεῖ μετὰ τοῦ Πετριτσοπούλου, καὶ ζωγραφίζει ὡς πιεζόμενον τὸ Ἰόνιον πνεῦμα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἐξελέγχει πρὸς τούτοις τὰς πράξεις τῶν Ἁρμοστῶν, φωνάζει ὑπὲρ τοῦ καταδιωκομένου Ἑλληνικοῦ φρονήματος παρὰ τοῖς Ἰονίοις, καὶ διαδίδει ὅτι κυβέρνησις μὴ ὅλως Ἑλληνικὴ καὶ ἐθνικὴ δὲν δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς τῶν καταθλιβομένων ὑπὸ τῆς Προστασίας. Ἀμφότερα τὰ ὄργανα τῆς δημοσιότητος εὐαρεστοῦσι τὸ πνεῦμα τῶν Ἰονίων. Ἡ νεολαία διὰ τὸ φύσει φιλόκαινον ἀσπάζεται καὶ συγκινεῖται εἰς τὰς ἐμπνεύσεις. Οἱ συνετοὶ καὶ ἀγαθοεργοὶ πατριῶται ἐξετάζουσι τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, καὶ ἀνακαλύπτουσι τὰ αἴτια τῶν ἀντενεργειῶν εἰς τὰς ἐθνικὰς προόδους. Συνασπίζονται ἐντεῦθεν οἱ ἐν τοῖς πράγμασι φιλελεύθεροι τῶν Ἰονίων μετὰ τῶν ἀγαθοεργῶν πατριωτῶν, καὶ τῆς διψώσης ἐθνικὴν σύνδεσιν νεολαίας. Ἡ Ἀγγλοκρατία ἐξ αὐτῶν πολεμεῖται καὶ ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ δὲ καρδία τοῦ Ἰονίου ἐπὶ τὸ δυσμενέστερον διάκειται κατὰ τῶν Ἄγγλων, τῶν δεχομένων ὑπουργίας παρὰ τῷ Ἰονίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΔΟΥΓΛΑ ΚΑΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ.

Βαρωνίσκος Δούγλας Ἁρμοστής.—Οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ Δετσιμισταί.—Φλαμιάτος καὶ Λυβέριος.—Κώλυσις ἐφημερίδων.—Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ Ἀννίνου Καβελιεράτου, Δόντου, Σάββα Ἀννίνου, Μεταξᾶ καὶ Μουστοξύδου.—Συζήτησις περὶ στρατιωτικῆς συμβάσεως.—Παράστασις τῆς Ε΄. Βουλῆς πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα.—Κυβερνητικοὶ καὶ ἀντιπολιτευόμενοι.—Ἀναφορὰ Α΄. Κερκυραίων συγκλητικῶν πρὸς τὴν Βασίλισσαν, αἰτούντων συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἡ ἀπόρριψις παρὰ τῆς Γερουσίας.—Καταβοὴ κατὰ τοῦ Δούγλα ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ Ἀντίδρασις Δούγλα.—Μεμψιμοιρίαι κατὰ τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως ὑπὲρ Ἰονικῶν συμφερόντων.—Ἀναφορὰ Φ. Δομενεγίνη καὶ Ἀντωνίου Γαήτα διὰ συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις.—Ὀργὴ τοῦ Δούγλα κατὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων.—ΣΤ΄. Βουλὴ καὶ ὁ ὑψηλότατος πρόεδρος τῆς Γερουσίας Σὶρ Πέτρος Πετριτσόπουλος.—Κραταίωσις τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐν τῇ ΣΤ΄. Βουλῇ διὰ τοῦ Α. Μουστοξύδου καὶ Α. Πλαίσα.—Τὸ ζήτημα τοῦ Δούγλα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰς Ἐλαφονήσους.—Διένεξις Βουλῆς καὶ Γερουσίας περὶ τῆς συζητήσεως καὶ κυρώσεως τῶν κωδίκων.—Ἡ ἀποστολὴ τοῦ γραμματέως Γισβῶρνος εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Λονδίνου.—Ὁ Μουστοξύδης ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν φιλελευθέρων εἰς Λονδῖνον, καὶ ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν, πρὸς τὸν Μαρκίωνα Νορμανβήν.—Καταδίωξις Φωκᾶ Ρεπούπλικα.—Ἀπολογία Δούγλα εἰς τὰς ὑπὸ Μουστοξύδου αἰτιάσεις.—Ἀποστολὴ Πλάτωνος Πετρίδου ἐκ μέρους τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περὶ ἀφαιρέσεως βαθμολογικῶν ὅρων τοῦ γάμου.—Συνεννοήσεις ἀντιπολιτευομένων καὶ

τῶν Θεολόγων Τυπάλδου καὶ Πανᾶ.—Ἀπόρρηψις τῆς αἰτήσεως παρὰ τοῦ Πατριάρχου, καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος.—Καταβιβασμὸς τοῦ Πατριάρχου ἐκ τοῦ θρόνου τῇ ἐνστάσει τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Σουλτάνον.—Θόρυβοι καὶ ταραχαὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ.—Ἐξορία τοῦ Θεολόγου Τυπάλδου, Δ. Κλαυδιανοῦ καὶ ἄλλων ἱερέων καὶ διδασκάλων.—Γράμμα ἱκανοποιητικὸν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τὸν πρέσβυν Πόσομβην.—Ἡ φιλορθόδοξος ἑταιρίᾳ ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς παρὰ τῷ Ἰονίῳ.—Συνθῆκαι ἐμπορικαὶ μεταξὺ Ἰονίου Κράτους καὶ ἄλλων Κρατῶν.—Ἀπόρριψις τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Μουστοξύδου παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ροῦσελ.—Γνωμοδότησις τῶν δικηγόρων τοῦ στέμματος πρὸς ἐπέκτασιν δικαιωμάτων τῆς Ἰονίου Βουλῆς.—Διάλυσις τῆς ΣΤ′. Βουλῆς καὶ σύστασις τῆς Ζ′.—Νόμοι Βουλευτικοὶ κατ' ἐφημερίδων.—Παραδοχὴ τῶν κωδίκων δι' εὐφημίας.—Ἀνδριὰς καὶ Ὀβελίσκος τῷ Δούγλᾳ.—Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Βιλέτας ἀποστέλλεται εἰς Λονδῖνον.—Βασίλειος Πινιατόρος καὶ Ἀντ. Γαήτας ἐν Ἀγγλίᾳ.—Κάρολος Φιλτσρόης φέρει τὸ ζήτημα τῶν Ἑπτανησίων ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας.—Σὶρ Ρόμπερτ Πὴλ δημηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ Δούγλα ἐν τῷ κοινοβουλίῳ.—Ἀπόρριψις τῶν προτάσεων, ὑπὲρ Ἰονίων ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας.—Τέλος τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Δούγλα καὶ ἀναχώρησις αὐτοῦ.—Ὁ Μεκένζης Ἁρμοστὴς καὶ ἡ αὐτοῦ παραίτησις.

ΤΟΝ φιλελεύθερον Νοῦγεντ διεδέχθη εἰς τὴν Ἁρμοστείαν ὁ Βαρωνῖσκος Δούγλας. Ἀνὴρ αὐτὸς στρατηγικὸς, γέρων καὶ διαπρεπὴς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐξεῖχεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὀχυρωματικὴν, καὶ εὐδιετίθετο εἰς τὰ πραγματικὰ καλὰ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Προσκολλημένος ὅμως ἀεὶ εἰς τὸ ἀγέρωχον τῆς Ἀγγλικῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ τὴν πολιτικὴν ἰσχὺν, ἠθέλησε νὰ διέλθῃ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν, ὡς ὑπεροχὴν Ἀγγλοκρατίας ἐν τῷ μικρῷ προστατευομένῳ Κράτει τῶν Ἰονίων. Εἰς Κέρκυραν ἀφιχθεὶς τῷ 1835 Ἀπριλίου 29, καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἐπέ-

στησε τὴν προσοχήν του εἰς πραγματικὰ ὠφελήματα διὰ νόμων καὶ καθιδρυμάτων ἀγαθοεργῶν πρὸς τοὺς ὑποθέσεις, καὶ διαδιδόντων τὸν κοινὸν φωτισμὸν τῇ Ἑπτανησίῳ νεολαίᾳ. Ὑπόμνημα περὶ πάντων τούτων, ἔγραψε πρὸς τὴν Γερουσίαν, περιοδεύσας πρὸς τὰς νήσους, καὶ ἐπιτοπίως σκεφθεὶς τὰς χρείας αὐτῶν. Ἔλεγε δὲ ἐν τῷ ὑπομνήματι καὶ τῷ εναρκτηρίῳ λόγῳ πρὸς τὴν Β'. Βουλὴν ὅτι τὸ μικρὸν Κράτος πρέπει νὰ προαχθῇ διὰ παντὸς καλοῦ, ὃ ἡ πεῖρα καὶ ἡ διάδοσις τῶν φώτων ἤθελε διδάξῃ. Αὐτὸς δὲ ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ συνεργήσῃ τῇ ἀρρωγῇ τῶν δύο ἄλλων μερίδων τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως (1). Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ συγγενεῖς, καὶ πάντα εὐνοούμενον Ἄγγλον καὶ Ἰόνιον τῆς γραφειοκρατείας προάγων εἰς ὑπουργείας Ἰονικάς, ἐδεικνύετο ἰδιοφελὴς εἰς συγγενεῖς καὶ τυχοδιώκτας ὁμοεθνεῖς. Ἐξ ἀρχῆς τῆς διαχειρήσεως διεύθυνε προκήρυξιν, ὅτι ὁ βουλόμενος τῶν Ἰονίων δύναται νὰ ἀπευθύνῃ ἀναφορὰν πρὸς τὸν Προστάτην Βασιλέα περὶ τῶν δικαιωμάτων ἑαυτοῦ καὶ τῆς πατρίδος. Ἠθέλησε νὰ ἐπεκτανθῇ τὸ δικαίωμα τῶν συγκλητικῶν, ἐξηγῶν τὸν συνταγματικὸν νόμον περὶ ἐκλογῆς νομοθετῶν, ὡς ἐπιδίδοντα πολιτικὰ δικαιώματα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἐπὶ διπλώματι ἐπιστημονικῷ Ἰονας ἂν καὶ ἐστεροῦντο τὸ συγκλητικὸν τίμημα τῆς ἐτησίας προσόδου ἐξ οἰκείων κτημάτων. Πρὸς τούτοις ἐπέκτεινε τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα πρὸς τεχνίτας καὶ βιομηχάνους, οἵτινες ἤθελον ἀπολαμβάνει τὸ ὡρισμένον προσοδικὸν τίμημα τοῦ συγκλητικοῦ ἐκ τοῦ οἰκείου ἐπιτηδεύματος. Δὲν συνεχώρει ὅμως παραστάσεις καὶ συνομιλίας πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ἑαυτῷ, περὶ ἀποδόσεως τῶν καθυστερουμένων ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων.

Ἡ Ἀγγλοϊόνιος γραφειοκρατία εἶχε προκαταλάβει τὴν διάνοιαν τοῦ Δούγλα, καὶ κυριεύσει τὰς διαθέσεις ἐκφοβήσασα, ὅτι πᾶν κίνημα τῶν φιλελευθέρων, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τοῦ βουλευ-

(1) Ἰόνιος ἐφημερὶς Αρ. 252 12 Ὀκτωβρ. 1835. Τὰ δημόσια ἔργα ἀπηριθμοῦντο, ἐν Κερκύρᾳ, ἐπισκευὴ τοῦ ὑδραγωγείου. Ἐν Κεφαλληνίᾳ τροπιστήριον τοῦ Ἀργοστολίου. Ἐν Ζακύνθῳ παλάτιον τῶν δικαστηρίων ἐπέκτασις τῆς προκυμαίας, σκάψις τοῦ λιμένος, καλλιτέρευσις τοῦ ὑδραγωγείου. Ἐν Λευκάδι νοσοκομεῖον, ἐξώρυξις τοῦ καναλίου, γέφυρα ἀπὸ τὴν πόλιν ἕως τὸ στενόν, στερέωσις καὶ καλλιτέρευσις τοῦ προχώματος πέρασμα διὰ τῆς λίμνης. Ἐν Ἰθάκῃ παραθαλάσσιος δρόμος, παλάτιον διὰ τὰ δικαστήρια. Ἐν Κηθύροις πρόχωμα εἰς Καψάλι. Ἐν Παξοῖς νέα μεγάλη Κιστέρνα (φρέαρ), καὶ ἐπισκευαὶ ἄλλων. Πρὸς τούτοις εἴρχται ἐν Κερκύρᾳ, φρενοκομεῖον, νοσοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, Γυμνάσιον Ἰονικόν (Ἰόνιος ἐφημερὶς ἀρ. 1 -ὁμιλία τοῦ Ἁρμοστοῦ].

τηρίου, ἐκλόνιζε τὰ Ἀγγλικὰ δικαιώματα τῆς Βασιλίσσης προστάτιδος, ἃ εἶχεν ἀποκτήσει δυνάμει τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης καὶ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος παρὰ τῷ Ἰονίῳ. Ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Σ. Βούλγαρης, ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα, ἐὰν δύνανται νὰ συστηθῶσιν ἰδιωτικὰ τυπογραφεῖα ἐν ταῖς νήσοις, καὶ πόσον δύναται νὰ ἐπεκτανθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθεροτυπίας, ἀπήντα ὅτι πᾶσα ἐπέκτασις τοῦ τύπου διὰ τὰς παρούσας περιπτώσεις καὶ τὰ ὑποθαλπόμενα πάθη, μᾶλλον θὰ ἐπιζημιώσῃ ἢ ὠφελήσῃ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων. Ἔπρεπε δὲ νὰ ἀφοσιῶνται τῇ Κυβερνήσει οἱ Ἰόνιοι ὑπάλληλοι, ἢ ὁ μετερχόμενος ἀρχήν· διότι ἐλάμβανεν τὸ ἐπάγγελμα, ὅπως ὑπηρετῇ τὸ Ἀγγλικὸν συμφέρον, ὃ ἐθήρευε κυρίως ἡ Ἰόνιος κυβέρνησις. Ἠναγκάζετο λοιπὸν ὁ μὲν Βουλευτὴς ἢ νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ κυβερνητικοῦ ἐπαγγέλματος, ἐὰν ἀνεξάρτητον χαρακτῆρα ἐδείκνυεν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἢ ὁ ἔχων ἄλλην ἐξάσκησιν Ἰονίου ὑπουργήματος ἔμελλε νὰ ἐνεργῇ ὡς ὑπόδουλος τῇ Ἀγγλοκρατίᾳ τὰ συμφέροντα τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ἐκ τούτων, ἀντίθετον τῇ πολιτικῇ τοῦ Νοῦγεντ μετήρχετο ὁ Δούγλας τὴν Ἁρμοστείαν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εὐαρεστήσῃ τὴν φιλελεύθερον μερίδα τῶν ἸονίωνΔ.υσμενῶς λοιπὸν ἐδέχοντο αὐτόν, οἱ νησιῶται περιοδεύοντα τὰς νήσους. Καὶ δήπου τινὲς τῶν Κεφαλλήνων ἐξημμένων, εἰς φιλελευθερίαν ὠνόμαζον «σκύλους καὶ γάτους» τῷ ἐπωνύμῳ Δούγλας πρὸς περιφρόνησιν. Ἐνῷ δὲ μὲ γεύματα καὶ φιλοφροσύνας ἤθελεν αὐτός, νὰ προσλάβῃ νεοσυλλέκτους εἰς τὰ ὑπουργείας ἐκ τῶν προὐχόντων τοῦ ἀρχοντολογίου, καὶ τῶν ἰσχυρῶν παρὰ τῷ λαῷ, οἱ πλείονες ἀπέκρουον τὰς προσφοράς. Ἡ «Μεσόγειος» τῆς Μελίτης καὶ ὁ «Αἰών» Ἀθηνῶν ἐξήλεγχε, καὶ ἐπωνείδιζε τὰς πράξεις του. Ὁ λαὸς ὑπώπτευε τὰς προσπαθείας, καὶ οἱ φιλόκαινοι παρεξήγουν τὰ πολιτικὰ κινήματα. Ἐν Κεφαλληνίᾳ προσετίθετο ἡ προσωπικότης καὶ ἀλληλομαχία διὰ τὰ Ἰονικὰ ἐπαγγέλματα, ἃ ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν Κεφαλλήνων ὡς τροφοδοσία καὶ πλουτισμὸς πρὸς τοὺς κατέχοντας συμπολίτας. Ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο κυρίως κατὰ τοῦ κόμητος Δελαδέτσιμα, ἄλλως δραστηρίου καὶ ἰσχύοντος παρὰ τῇ γραφειοκρατίᾳ, καὶ οἰκειοποιηθέντος τὸν Ἁρμοστὴν Δούγλαν. Ὑπερηύξανε δὲ τὰς δυσαρεσκείας, καὶ ὤθει τὰς ταραχάς, ἥ τε θρησκομανία καὶ ὁ φανατισμός, ὃν ἡ θρησκευτικὴ προπαγάνδα, καταπολεμοῦσα τὸ Λουθηροκαλβανισμὸν εἰς Ἀνατολήν, ὑπέθαλπε καὶ εἰς τὸ Ἰόνιον ἐξάπτουσα χωρικοὺς καὶ τοὺς ἁπλουστέρους τῶν ἱερέων δι' οἰκείων ἀποστόλων τοῦ τε Φλαμιάτου Εὐστ. Πανᾶ

καὶ Λυβερίου. (1) Ἕνεκα τούτων τοσοῦτον ἐξήφθη ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας, ὥστε τὰς ἐφημερίδας «Μεσόγειον» καὶ «Αἰῶνα» ἀπέβαλλε τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὡς στασιαστικὰ φύλλα, μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταπείσῃ τὸν ἀρχισυντάκτην I. Φιλήμωνα δι' ἀμοιβῶν καὶ πλουσίων συνδρομῶν· ἱερεῖς δέ τινας καὶ τὸν διδάσκαλον Φλαμιάτον καὶ ἄλλους ἐξώρισεν εἰς σκοπέλους.

Τὸν πόλεμον ὅμως κυρίως ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας εὑρίσκει ἐν τῷ Ἰονικῷ βουλευτηρίῳ. Ἐνισχύθη ἡ ἀντιπολίτευσις παρὰ τῶν Νομοθετῶν Ἀννίνου, Δόντου, Μεταξᾶ καὶ Μουστοξύδου. Ὁ τελευταῖος τούτων, ἵνα ἐνεργῇ ἀνεξαρτήτως ἐν τῇ βουλῇ κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως ἐν τῷ βουλευτηρίῳ παρῄτησε τὴν ἀρχοντίαν τῆς παιδείας, καίτοι ἡ Ἀγγλικὴ συμμορία ἐπροσπάθει νὰ τὸν διατηρῇ, ὅπως κλείσῃ τὸ στόμα. Κατεπολέμησαν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πρῶτον τὴν Ἀγγλικὴν ὑπεροχήν, προτείνοντες νόμον νέον, δι' οὗ οἱ πολιτογραφόμενοι Ἄγγλοι καὶ ξένοι ὤφειλον νὰ ἐξασκῶσι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ ἐπαγγέλματα, οἱ μὲν τυχόντες τὴν πολιτογράφησιν μετὰ χρονικὴν περίοδον, οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτῶν προσκτῶντες τὰ νόμιμα προσόντα ἡλικίας καὶ προσόδου. Θορυβωδῶς δὲ ἐγένετο ἡ συζήτησις, ὅτε ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας ἐπρότεινε νομοσχέδιον συμβάσεως στρατιωτικῆς· διότι ἡ ἐπὶ Νοῦγεντ προταθεῖσα σύμβασις δὲν παρεδέχθη παρὰ τοῦ ὑπουργείου. Δι' αὐτῆς δὲ ὡρίζετο ἡ ποσότης 35,000 λιρῶν ἀνεξαρτήτως διὰ δαπάνην τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς, ἀντιθέτως τῇ συμφωνηθείσῃ ἐπὶ Νοῦγεντ. Ἐπιπροσετίθετο δὲ τούτοις ὅτι ἡ ἐγχώριος στρατιωτικὴ φύλαξ καὶ ὁ ὀργανισθησόμενος Ἰόνιος στρατός, ὡς ὥριζε τὸ σύνταγμα, ὑπόκειται τῷ ἀρχηγέτῃ τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως. Ὁ μὲν στρατὸς αὐτὸς θὰ στρατολογῆται ἐκ μόνων Ἰονίων, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ θὰ ἀναδεικνύωνται ὑπὸ τῆς Γερουσίας, καὶ θὰ ἐγκρίνωνται παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ὄντες ἰσότιμοι τοῖς Ἄγγλοις ἀξιωματικοῖς. Ἡ μὲν Βουλὴ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου ἔλεγε, δύναται μὲν νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀρχὴν τοῦ ποσοῦ, ἐπιφυλάσσεται δὲ διὰ νὰ ἀποφασίσῃ ὡρίμως σκεπτομένη, διὰ τὰ καθέκαστα τοῦ Ἰονίου στρατοῦ, καὶ τὴν ἐτήσιον αὐξομείωσιν τοῦ ποσοῦ, μήπως εἶναι ἀντίθετα εἰς τὰ Ἰόνια συμφέροντα. Ἀλλ' ἀπεῖχε τοῦ νὰ παραδεχθῇ τὸν προτεινόμενον ὅρον ὑπὸ Ἁρμοστοῦ ὅτι ἡ σύμβασις πρέπει νὰ συντελέσῃ ἄρθρον συνταγματικόν, κα-

(1) Βίος Εὐσεβείου Πανᾶ αὐτόγραφος παρὰ τῷ κ. Σπυρίδωνι Ἀρσένῃ μαθητῇ τοῦ Εὐσεβείου.—Lettera anonima notta 43, 44, 45.

ν' ἀναθεωρῆται τὸ ὡρισμένον ποσὸν ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐὰν συναινέσωσιν ὁμοθυμαδὸν τὰ συμβιβαζόμενα μέρη ἥ τε προστασία καὶ τὸ προστατευόμενον Κράτος.

Ἐπέμενεν ὁ Ἁρμοστὴς, ὅτι ὤφειλεν ἀμέσως νὰ παραδεχθῇ ἡ Βουλὴ τὸν ὅρον, ὡς σύνδετον μὲ τὸ σύνταγμα, καὶ ψηφίσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἡ Βουλὴ ἀπέρριψε τὸ νομοσχέδιον. Ἡ Γερουσία ὅμως, παρεκτρεπομένη τῆς δικαιοδοσίας της, παρεδέχετο κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ τὸ σχέδιον τῆς συμβάσεως, μὲ τὸν ὅρον τοῦ ἀμεταθέτου ὡς συνταγματικὸν, καὶ ἔμελλε νὰ δώσῃ ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Τότε ὁ βουλευτὴς Ι. Ἄννινος Καβελιεράτος ἐν τῇ συνεδριάσει κατηγόρει τὴν Γερουσίαν, καὶ ἐζήτει νὰ διασαφισθῶσι τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας της, μὴ δυναμένης νὰ συντάσσῃ νόμους ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς, οὔτε νὰ ἐκδίδῃ διαταγὰς, καὶ νὰ παραδέχηται τὰ ἀπορριφθέντα παρὰ τῆς Βουλῆς. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἐπρότεινεν ὁ Μουστοξύδης καὶ συνετάχθη ἀναφορὰ τῆς Βουλῆς πρὸς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα τὴν Βασίλισσαν προστάτιδα. Δι' αὐτῆς δὲ ἱκέτευεν ἵνα μὴ ἡ Α. Μ. κυρώσῃ τὴν παραδεχθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γερουσίας σύμβασιν· διότι ἐγένετο ἄνευ συναινέσεως καὶ ψηφίσεως τῆς Βουλῆς. Ἀντισυνταγματικῶς δὲ πράττουσα ἡ Γερουσία, παρεδέχθη καὶ ἠθέλησε νὰ ἐκτελέσῃ, ἐνῷ εἰσέτι δὲν ἐδόθη ἡ ἀπαιτουμένη παρὰ τοῦ συντάγματος συναίνεσις καὶ ψήφισις τῆς Βουλῆς. Ἐν τέλει δὲ ἔλεγεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ —«Μεγαλειοτάτη, ἡ συνέλευσις ἐνισχυομένη ὑπὸ καθαρῶν διανοημάτων, κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἐντολέων της, ἐνόμισεν ὅτι ἐπροσβλήθη εἰς ἐξάσκησιν τῶν δικαιωμάτων της. Καὶ διὰ τὸ ἀπαραβίαστον τοιούτων δικαιωμάτων, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ ταὐτίζονται ἐκεῖνα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὑποχρεοῦται τὸ νὰ παραθέσῃ ἐν πλήρει εἰλικρινείᾳ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τὴν ταπεινὴν αὐτῆς παράστασιν. (1)»—Ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας διὰ ταῦτα ἐρεθισθεὶς, καὶ ἀναστείλας τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως, ἕως ἀποφασίσῃ ἡ Βασίλισσα, μετὰ δύο ἡμέρας ἔκλειε τὴν σύνοδον, κατὰ πολλὰ μεμφόμενος τὴν Βουλὴν ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ λόγῳ του διὰ τὴν ἄσκοπον πορείαν αὐτῆς.

Ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν νομοθετῶν εἰς τοὺς ὑποστηρίξαντας καὶ ἀντιταχθέντας πρώτην ἤδη φορὰν εἰς τὸν Ἰόνιον πολιτικὸν ὁρίζοντα, παρέστησε τὰ πρόσωπα ὑπὸ τὴν διφυῆ χαρακτῆρα τοῦ κυβερνητικοῦ καὶ τοῦ ἀντιπολιτευομένου κόμματος. Οἱ μὲν πρῶ-

(1) Mustoxidi confutazione al dispaccio dei 10 Aprile 1840 da Sir Howard Douglas.—Malta 1841.

τοι τούτων ἐδυσφημοῦντο ὡς Ἀγγλοκόλακες, ἰδιωφελεῖς, ἐχθροὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ· οἱ δὲ δεύτεροι ὡς ἐθνικοί, ἀλυσιτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι, φιλελεύθεροι καὶ φιλέλληνες. Ὁ λαὸς ἠρεθίσθη κατὰ τῶν κυβερνητικῶν ὡς τυραννοφρονούντων καὶ πιεστῶν. Ὑπερύμνει δὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ ἀντικυβερνητικούς, ὡς φιλελευθέρους καὶ φιλολάους. Ὁ πρόεδρος τῆς συνελεύσεως Δ. Φλαμπουριάρης ἀπελογεῖτο κατὰ τὴν ἔκτακτον συνεδρίασιν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ἔδωκε πολλάκις ψῆφον ὁμόφρονα τῇ κυβερνήσει, δικαιολογούμενος ὅτι ἐκ προθέσεως καὶ εἰλικρινείας ἐνήργει κατ' ἐλευθέραν δοξασίαν, καὶ οὐχὶ πρὸς πίεσιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ ἢ ἰδιοτέλειαν. Διὸ ἄτοπον καὶ μᾶλλον ἄδικον καθίστατο, ἐὰν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐνόμιζον ἢ κατηγόρουν τοὺς ἐναντιόφρονας αὐτῶν ὡς τυραννόφρονας καὶ παραβιαστὰς τοῦ πατρίου καθήκοντος. Ἡ μὲν δοξασία φέρει ἐλευθέραν ψῆφον καὶ ἀπόφασιν κατὰ τὰς οἰκείας ἑκάστου πεποιθήσεις, ἀλλ' ἡ καρδία πάντοτε ὁμοθυμεῖ καὶ συμπαθεῖ πρὸς ἅπαντας τοὺς ζηλοῦντας τὸ δημόσιον καλὸν τῆς πατρίδος, καίτοι ἀντιδοξοῦντας. Προσκληθεῖσα δὲ ἡ Βουλὴ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν τὰς 12 Ἰανουαρίου 1836, ἤκουσε διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅτι ἡ Α. Β. Μ. εἰσακούσασα τὴν ἀναφορὰν τῆς Βουλῆς, παρεδέχθη τὴν στρατιωτικὴν σύμβασιν εἰς τὸ ὡρισμένον ποσὸν 35,000 ὡς ἄρθρον συνταγματικόν, καὶ ὅτι τὰ περὶ τοῦ Ἰονίου στρατοῦ ἀναβάλλονται. Ἡ στρατιωτικὴ ὅμως σύμβασις μόλις ἐπληρώθη ἐπὶ δύω ἔτη, διότι τὰ δημόσια ἔργα καὶ ἐξαιρέτως ἡ διώρυξ τῆς Λευκάδος ἀπερρόφησαν ὅλον τὸ ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ περίσσευμα. Αἱ πρόσοδοι τοῦ Κράτους τοσοῦτον ἠλαττώθησαν, ὥστε δὲν ἐξήρκουν εἰς τακτικὰς δαπάνας. Μάτην ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας ἠθέλησε νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἔλλειμμα, κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον εἰς τὴν Βουλήν, ἐν τῇ δ'. συνόδῳ τῷ 1837, δι' ἐλλείψεις καρποφοριῶν καὶ ἀντικαταστάτων, καὶ ἐπαρηγόρει τοὺς βουλευτὰς διὰ τοῦ ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου 40,000 λιρῶν τῶν συντάξεων. Συνίστα δὲ τὴν ἐγκατάστασιν Ἰονικῆς Τραπέζης, ἥτις καὶ παρεδέχθη διὰ τοῦ ϛ'. νόμου τοῦ κοινοβουλίου τῆς Ε. βουλῆς τῷ 1837, ἀφοῦ πολλὰ ἐρρέθησαν παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκ δυσπιστίας.

Ἡ ἀντιπολίτευσις, λαβοῦσα ἀφορμὴν, ἐπετίθετο κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ὡς ἀνοικονομήτου, καὶ σπαταλούσης εἰς περιττὰ καὶ ἔκτακτα ἔξοδα μᾶλλον ἢ τὰ ὡρισμένα, καὶ ὅτι ἐξῆλθε τῶν ὅρων τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ. Αἱ ἐφημερίδες, τὰ ὄργανα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καθίπταντο τῆς γλισχρότητος τοῦ

Δούγλα, καὶ ἀπέδιδον τὸ ἔλλειμμα εἰς ἰδιωφελείας αὐτοῦ, δι' ἐκτάκτων δαπανῶν, καὶ εἰς ἄχρηστα δημόσια ἔργα. Ὁ Δούγλας διὰ ταῦτα μᾶλλον παρωξύνετο, καὶ ἀντέδραττεν εἰς ὅλα τὰ κινήματα αὐτῶν, καὶ ἕως εἰς αὐτὰς τὰς χρησίμους καὶ ἐπωφελεῖς τῷ Ἰονίῳ αἰτήσεις. Ἵνα δὲ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι νομοθέται ἀποδείξωσιν, ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις των ἐν τῇ Βουλῇ εἶναι κατὰ θέλησιν τοῦ λαοῦ, ἐνήργησαν ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἐκ μέρους τῶν συγκλητικῶν Κερκύρας ὑπεγράφη ἀναφορὰ τὸν Νοέμβριον τῷ 1837 πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ἐξαιτούμενοι συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ὁ Ἁρμοστής, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀστυνομίας ἐρραδιούργησεν ἀπειλῶν καὶ διαφθείρων διὰ χρημάτων τοὺς συγκλητικούς, ὅπως μὴ ὑπογράψωσι τὴν ἀναφορὰν, καὶ οὕτω καταστρέψῃ τὸν σκοπὸν τῶν ὑποκινούντων ταῦτα, ὑπέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν Γερουσίαν, ἐὰν ἦτο παραδεκτὴ ἢ ὄχι κατὰ τοὺς τύπους τῆς νομιμότητος. Λαβὼν δὲ παρ' αὐτῆς σοφιστικὴν ἀπάντησιν, ἀπέρριπτε τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Βασίλισσαν. Ἐδικαιολογεῖτο δὲ, ὅτι τὸ Ἰόνιον σύνταγμα συγκατανεύει μὲν εἰς τὸ νὰ δύνανται τὰ βουλευτήρια ἐν σώματι νὰ ἀποτανθῶσι διὰ παραστάσεως πρὸς τὴν Βασίλισσαν· ἐπειδὴ ὅμως οἱ συγκλητικοὶ τοιοῦτον βουλευτήριον ἐν σώματι δὲν ἀποτελοῦσιν, εἰμὴ ἐν νομίμῳ συγκαλέσει, καὶ οἱ ὑπογραφέντες συγκλητικοὶ δὲν συνῆλθον ἐν ὑπογραφῇ καθ' ὡρισμένην συνταγματικὴν συγκάλεσιν, ἀπορρίπτεται ὡς παράτυπος ἡ ἀναφορά. (1)

Ἐντεῦθεν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἀποτυχόντες, ἐξῆπτον τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα. Κατηγόρουν αὐτὸν ὡς ἀπεχθῆ εἰς τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου καὶ ἐχαρακτήριζον διὰ τῶν ἐφημερίδων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν «Πρωϊνῶν Χρονικῶν» ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς μισέλληνα καὶ ἐγωϊστὴν, ζημιοῦντα καὶ αὐτὰ τὰ συμφέροντα τῆς Προστασίας. Διότι διὰ τῆς παραλόγου πολιτικῆς του καὶ ἀντιδράσεως διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ἔρριπτε δὲ καὶ τὴν Ἰόνιον κυβέρνησιν καὶ ἐξουσίαν εἰς δυσκολίας πρὸς ἐξομάλυνσιν τοσούτων διενέξεων μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Βουλῆς. Ἀγανακτῶν διὰ ταῦτα ὁ Δούγλας, ἠθέλησε νὰ βλάψῃ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Πρὸς τὴν Αὐλὴν τῶν Ἀθηνῶν, διήγειρε διὰ τοῦ Βρεττανοῦ πρέσβεως Λάϋενς μομφὰς ὑπὲρ Ἰονίων ἀδικουμένων, καὶ βιαιοπραγουμένων παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Περιέπλεκε τὴν Ἑλληνικὴν

(1) Mustoxidi Promemoria sulla condizione attuale delle isole Ionie presentata in Agosto 1837 a sua Signoria il Ministro delle colonie Lor Normanby. pag. 48.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Βασιλείαν εἰς διενέξεις μισαχθεῖς καὶ φορτικὰς πρὸς τὴν Ἀγγλί-
αν, καὶ ἠπείλει καταστροφὰς Ἑλληνικῶν ὑπουργείων. Ἐπὶ τούτῳ
ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς ἐν ἀριθμῷ 413 τῶν φύλλων της ἔλεγεν—
«Ἐπειδὴ εἰς μερικὰς συναναστροφὰς μιᾶς γειτονικῆς μητρο-
πόλεως ἄρχισε νὰ ἀναφαίνεται ἡ εὐχαρίστησις περὶ τῶν δυσκο-
λιῶν καὶ τῆς ἀμηχανίας, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζαν, ὅτι ἔμελλε ν' ἀ-
παντήσῃ ἡ ἐξουσία, διότι δὲν ἐδέχθη τὴν ἀναφορὰν, κρίνομεν
χρέος μας νὰ κοινοποιήσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, ὅτι ἡ
κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἶδε μὲ εὐχαρίστησιν τὰς
διαβουλεύσεις τῆς Γερουσίας εἰς τὰ συνταγματικὰ ταῦτα κι-
νήματα, καὶ ὅτι ἐνεκρίθη καθ' ὅλα ἡ ἀπὸ τὸν Λὸρδ Μέγαν Ἁρ-
μοστὴν ἀπόρρηψις ἐκείνης τῆς ἱκετηρίου. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ
ἀγγελία αὕτη θὰ χρησιμεύσῃ, καὶ ὡς ἄλλη εἰδοποίησις εἰς
τοὺς γείτονάς μας, ὅπως μὴ κάμνουν κρίσιν τόσον ἀποτόλμως
περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τούτου τοῦ Κράτους, ἢ νὰ μὴν
ἀνακατόνωνται εἰς ὅ,τι τὴν ἀποβλέπει. Καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ
χρησιμεύσῃ πρὸς τούτοις ὡς μία εἴδησις, εἰς ἐκείνους τοὺς ὑπη-
κόους Ἴονας, οἵτινες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαβαν μέρος εἰς
τὴν σύνταξιν ἑνὸς συνταγματικοῦ καὶ παρανόμου ὑπομνήματος,
διὰ νὰ μὴ βάνουν μὲ τόσην εὐκολίαν εἰς ἔγγραφα κακῶς χο-
νευμένα ἀπὸ ἀνθρώπους, οἵτινες φαίνεται, ὅτι ἔχουν πολλὰ μι-
κρὰν γνώρισιν τοῦ συνταγματικοῦ νόμου τοῦ τόπου των.»—Τὴν
αὐτὴν ἀποδοκιμασίαν ἔλαβε καὶ ἄλλη ἀναφορὰ περὶ συντα-
γματικῆς μεταρρυθμίσεως, αἰτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Γαήτα
καὶ Φρ. Δομενεγίνου καὶ ἄλλων Ζακυνθίων πολιτικῶν. Διὰ τὴν ἀ-
πόρριψιν τῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐκλεκτόρων Κερκύρας, ἐρεθισθέντα 29
ἄτομα αὐτῶν ὑπέγραψαν ἄλλην ἀναφορὰν πρὸς τὴν Βασίλισσαν,
κατηγοροῦντες τὸν Ἁρμοστὴν Δούγλαν, δι' ἀντισυνταγματικὴν
πορείαν καὶ σόφισμα εἰς ἀπόρριψιν τῆς ἀναφορᾶς. Ταύτην δὲ
καίτοι ὁ μὲν ὑπουργὸς παρεδέχετο, καὶ καθυπέβαλλε τῇ Βασι-
λίσσῃ, ἀπήντα ὅμως διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ τὰς 18 Φεβρουαρίου
1837 πρὸς τοὺς ἱκετεύοντας, ὅτι ἐνέκρινε καθ' ὅλα τὴν πορείαν
τοῦ Ἁρμοστοῦ ἡ Α. Μ. καὶ ὅτι λόγους ἱκανοὺς δὲν ἔχει νὰ διακη-
ρύξῃ τὸν Ἁρμοστὴν παρεκτραπέντα ἐκ τοῦ συνταγματικοῦ
χάρτου.

Διεξελθὼν οὕτως ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας τὰς ἀντιδράσεις τῶν
ἀντιπολιτευομένων, ἐνισχύθη παρὰ τῆς φατρίας τῶν κυβερνητικῶν
Ἀγγλοϊονίων καὶ παρὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φίλων του, καὶ τοῦ κοι-
νοῦ πολιτικοῦ δόγματος, ὅτι πᾶσα ἐξουσία ὀφείλει νὰ προστα-
τεύῃ τὸ ὑπάλληλον ὡς ὄργανον αὐτῆς. Ἐξήφθη λοιπὸν κατὰ τῶν

ἀντιπολιτευομένων, ἀντεμάχετο, καὶ οὐδένα αὐτῶν ἤθελε νὰ προσπελάζῃ τῇ κυβερνήσει. Οὗτοι συνασπιζόμενοι ἐπὶ τὸ μᾶλλον, οὐ μόνον κατ' ἀρχὰς καὶ πολιτικὰς δοξασίας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντίμαχον τῇ ἰδιοτικῇ ἐνεργείᾳ, ἀντεφέροντο. Προσωπικότης λοιπὸν καὶ ἀπέχθεια ἀνεφύει μεταξὺ Δούγλα καὶ ἀντιπολιτευομένων Α. Μουστοξύδου, Καβελιεράτου καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ νομοθετικοῦ βουλευτηρίου συνεταίρων. Διὸ, καὶ ἐνῷ ἔληξε τακτικῶς ἡ Βουλὴ, ἥτις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπεραιώσῃ τὴν ἔρευναν τῶν κωδίκων, ὁ Δούγλας διέλυσε τὴν Ε΄. Βουλὴν διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος ἐν Ἀνακτοβουλείῳ. Κατήρτισε δὲ εὐθὺς ἴδιον καταρκτικὸν συμβούλιον, ὅπως καταλέξῃ ὁμόφρονας ἄνδρας ἐν τῇ ἑπομένῃ ΣΤ΄. Βουλῇ. Διὸ δὲν συγκατέλεξε τὸν Μουστοξύδην καὶ τοὺς ἀντιπολιτευομένους ὁμόφρονας ὡς ὑποψηφίους τῆς συγκροτηθησομένης ΣΤ΄. Βουλῆς, ἀλλ' ἅπαντας τοὺς κυβερνητικούς.

Εἶχεν ἀποθάνει ὁ προστάτης βασιλεὺς Γουλιέλμος τὰς 20 Ἰουνίου 1837, καὶ ἀνέβη τὸν θρόνον ἡ ἀνεψιὰ αὐτοῦ Βικτωρία ἡ τοῦ Κέντ. Κατὰ δὲ τὴν προσαγόρευσιν αὐτῆς, προσφωνήματα εὐγνωμοσύνης τῶν Ἰονίων καὶ εὐαρεστήσεως εἰς τὴν διέπειαν τοῦ Ἁρμοστοῦ συνετάχθησαν καὶ ἐγράφησαν. Ἡ ΣΤ΄. Βουλὴ συνεκροτήθη τῷ 1839, καὶ πρόεδρος μὲν τῆς Γερουσίας ἀνεδείχθη Ὑψηλότατος ὁ μεγαλόσταυρος ἱππότης Πετριτσόπουλος Λευκάδιος, Γερουσιασταὶ δὲ Σ. Γαγγάδης, Γ. Κατσαΐτης, Γ. Δὲ Ρώσσης, Ιωάν. Βαλαωρίτης καὶ Νικόλαος Βελιανίτης, καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς ὁ Ἀρταβίλλας Βηλέτας Χαλικιόπουλος. Ὁ Ἁρμοστὴς ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ, ἀφοῦ ἐσύστησε οἰκονομίαν, καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν κωδίκων, ὑπέσχετο, ὅτι οὐδὲν θέλει μεταβληθῇ εἰς τὰ ἀφορῶντα δικαιώματα τῆς Ὀρθοδόξου θρησκείας, ἐὰν μὴ αἰτηθῇ προηγουμένως ἡ αἴτησις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Σφοδρὰ παράπονα δὲ ἐποιεῖτο περὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρέσβεως ἐπέστησεν ἐνστάσεις καὶ μομφὰς περὶ τῆς κακοποιήσεως τοσούτων Ἰονίων ὑπηκόων, οἵτινες ἀπανθρώπως συρόμενοι εἰς τὰς φυλακὰς, ἐρραβδίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν, καὶ ἀπέθανον κακοποιηθέντες. Ἡ δὲ Α. Ελ. Μ. οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἢ ἱκανοποίησιν ἀπέδωκεν πρὸς τὴν Ἰόνιον κυβέρνησιν, τιμωροῦσα τοὺς βιαιοπράξαντας ὑπαλλήλους της, ἐνῷ ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Β. Μ. καίτοι προστάτις τῆς Ἑλλάδος τοσοῦτον ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῶν προστατευομένων Ἰονίων. Ἡ Βουλὴ ἠπίως ἀπήντησε πρὸς τὰ παράπονα, ἀποδίδουσα τὰς αἰτίας τῆς βιαιοπραγίας εἰς τὸ αὐθαίρετον τῶν ὑπαλλήλων, καὶ ὄχι εἰς πολεμικὰς διαθέσεις τῆς

Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς ἐδημοσίευσεν ἄρθρον λέγων.—«Ἀγνοῶ πῶς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας θὰ ἐκλάβῃ τὰς νέας ταύτας παρορμήσεις ἐπαναστάσεως, τὰς ὁποίας ὁ τύπος τῆς Ἑλλάδος προσπαθεῖ νὰ διασπείρῃ μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν Ἰονίων, καὶ τίνι τρόπῳ θέλει θεωρήσει τὰς κακοβούλους ταύτας παρεισηγήσεις, αἵτινες τείνουσι κατὰ τῆς κυβερνήσεώς του. Ἀλλ' εἶναι σκανδαλῶδες, ὁπωσδήποτε τὸ νὰ βλέπῃ τὶς ἀνθρώπους, χρεωστοῦντας τὴν ὕπαρξίν των εἰς ἔθνος γενναῖον, τὸ ὁποῖον ἔπραξεν τόσας θυσίας ὑπὲρ ἑαυτῶν, νὰ λησμονῶσιν ὅλας τὰς εὐεργεσίας του, καὶ νὰ φωνασκῶσι κατ' αὐτοῦ, ἢ κατὰ τῆς κυβερνήσεώς του. Εἶναι γελοῖον τὸ νὰ ἐλεεινολογῶσι τοὺς γείτονάς των Ἴωνας καὶ ὁμογενεῖς πάντοτε, ὅτι στενάζουσιν ὑπὸ τὴν σκληρότητα τῶν Ἀγγλικῶν νόμων, καὶ ζητοῦσι βοήθειαν, καὶ ποθοῦσιν εὐτυχῆ ἐλευθέρωσιν ἀπὸ τὸν ζυγὸν, ὅστις τοὺς καταθλίβει, καὶ ὅτι ὁ τύπος τῶν Ἀθηνῶν νομίζει ἑαυτὸν ἐπιφορτισμένον ἐκ τῆς ἐνδόξου ἀποστολῆς τοῦ νὰ κηρύττῃ κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐξουσίας, αἵτινες βασιλεύουσιν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους» (1).

Ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ Βουλῇ ἀντιπολιτευόμενοι νομοθέται· ἀλλ' εἰσαχθέντες πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενῶν ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης καὶ ἄλλοι, καὶ μετ' αὐτῶν συνασπισθεὶς ὁ Δημ. Πλαίσας, πρώην Γερουσιαστὴς Ζακύνθου, ἐκραταίωσαν τοσοῦτον τὴν ἀντιπολίτευσιν, ὥστε οὐ μόνον ἐζήτησαν νὰ ἐλαττωθῇ τὸ ποσὸν 15,000 λιρῶν μισθολόγιον τοῦ Ἁρμοστείου, ἀλλὰ καὶ ἐπρότειναν μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἀνεβλήθησαν ἐπὶ ἀορίστῳ διὰ μειοψηφίαν. Διότι ἠπειλήθησαν τότε οἱ πλείονες νομοθέται, καὶ ἐτρόμαξαν διὰ τοὺς παρασταθέντας ἐν τῇ συνεδριάσει χωροφύλακας καὶ δορυφόρους ἀστυνομικούς. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς διὰ διαγγέλματος ἀντέταξεν, ὅτι ὁ χάρτης ἀπαγορεύει τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει συζητήσεις περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων. καὶ ὑπέσχετο αὐτὸς νὰ κοινοποιήσῃ τὴν ἔφεσιν τῶν νομοθετῶν πρὸς τὴν προστάτιδα. (2) Ἀλλ' ὅτε ἤρξατο ἡ συζήτησις πρὸς ἔρευναν τῶν κωδίκων, ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπρότεινεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Γερουσία δὲν εἶναι βουλευτικὸν σῶμα ἀλλ' ἐκτελεστικὸν, δὲν πρέπει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν συζήτησιν τῶν κωδίκων, ὡς δὲν ἔλαβεν καὶ ἐπὶ τοῦ συντάγματος. Μόνη δὲ ἡ Βουλὴ δικαιοῦται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ νὰ κυρώνῃ ἄνευ τοῦ νὰ δώσῃ κῦρος καὶ ἡ Γερουσία. Τοῦτο ὅμως δι-

(1) Ἐφημερὶς Ἰονικὴ ἀριθ. 429.
(2) Mustoxidi Promemoria ἀνωτ. 19.

ετάραξε Ἁρμοστήν, Γερουσίαν καὶ τὴν καμαρίλλαν. Ὁ Ἁρμοστὴς κατ' εἰσήγησιν τῆς γραφειοκρατίας ἀνέβαλε τὴν βουλὴν τὰς 25 Ἀπριλίου 1839, μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, ὅπως ἀναφέρῃ τὸ ζήτημα πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς προστάτιδος Βασιλίσσης, καὶ λύσῃ αὐτὴν τὴν διαφοράν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔστειλε τὸν γραμματέα τῆς Γερουσίας Γίρσβορν εἰς Λονδῖνον, ἵνα προσαγάγῃ τὴν αἴτησιν Γερουσίας καὶ Ἁρμοστοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐβράδυνεν ἡ ἀπάντησις, αὖθις ἐπανέλαβεν ὁ Ἁρμοστὴς τὴν ἀναβολὴν μέχρι τῆς ά. Φεβρουαρίου 1840, καὶ ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν τὰς νήσους ἐπισκεψόμενος. Ἐκ Κυθήρων δὲ διαπλέων τὸ Ἰόνιον, προσώρμησεν εἰς Ἐλαφονήσια καὶ Σφακτηρίαν. Ἰδὼν δὲ τὸ εὐλίμενον αὐτῶν, καὶ θέλων νὰ ἐκδικηθῇ περὶ ὅσων τύπος καὶ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος δῆθεν ἔπραττεν ὑπὲρ τῶν Ἰονίων, ἐπρότεινεν ἐνστάσεις διὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως Λάϋενς, καὶ ἀπῄτει ἐκ μέρους τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως παρὰ τῆς Ἑλλάδος τὰς δύο νήσους αὐτάς, δυνάμει τῆς συνθήκης περὶ Ἰονίου πολιτείας τῶν 1800 καὶ τῶν 1815, ὡς προσαρτήματα τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις εὐθύς, προσκαλέσασα συμβούλιον νομικόν, ἀπεδείκνυε δικαιωματικὴν κατοχήν, καὶ ὅτι ἡ Ἰόνιος κυβέρνησις πρώην καὶ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εἰ καὶ κινήματα πολεμικὰ ἐπ' αὐτῶν ἐγένοντο, οὐδέποτε τι ἀντεποιήσατο.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἤδη εἶδεν ὅτι, ἀπρακτούσης τῆς Βουλῆς διὰ τὴν ἀναβολήν, ἠδύνατο ὁ Ἁρμοστὴς νὰ παρεξηγήσῃ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν τοὺς ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ λόγους της καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ νὰ ἀποτύχῃ παντὸς σκοποῦ. Ἤθελεν ἐπιμόνως ν' ἀπαιτήσῃ συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς νὰ συζητήσῃ τοὺς κώδικας καὶ πᾶν ἄλλο ζήτημα νὰ ἐπιτύχῃ, ὃ ἀνεφύετο ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἰονίων. Ἐπὶ τούτῳ ἀπέστειλεν τὸν ἱππότην Αν. Μουστοξύδην εἰς Λονδῖνον, ποιήσασα κοινὴν συνεισφορὰν χρηματικὴν εἰς τὸ ταξείδιον αὐτοῦ, ἐξ ὅλων τῶν ἁπανταχοῦ τῶν νήσων φιλελευθέρων. Ὁ Δημήτριος Πλαίσας ὁ δραστηριώτερος τότε τῶν ἀντιπολιτευομένων, καὶ Ἀντώνιος Γαήτας ἐνήργησαν ἐν Ζακύνθῳ, ἵνα πλουσία γείνῃ ἡ συνεισφορά. Ὁ Πλαίσας κατὰ συνενόησιν τῶν λοιπῶν ἠλληλογράφει μετὰ τῶν Κεφαλλήνων τοῦ τε Βασιλείου Πινιατόρου καὶ Ν. Φωκᾶ Ρεπούπλικα, ὅπως ἐνισχυθῇ ἡ αἴτησις περὶ μεταρρυθμίσεων, καὶ ἐκυκλοφόρει ἀναφορά. Ἀλλ' ἡ ἀστυνομία κατεδίωκε τὸν Ρεπούπλικαν, ὡς συνενοούμενον μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐναντιοφρόνων τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ Μουστοξύδης, πορευθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἐκεῖ συστηθεὶς

πρὸς πολλοὺς τῶν ἐπισήμων τῆς Ἀγγλίας πολιτικῶν καὶ φιλολόγων, προσήγαγε ἀναφορὰν τὰς 10 Αὐγούστου 1839, πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἀποικειῶν Μαρχήσιον Νορμανδῆν. Δι' αὐτῆς ἐξέθετε τὸν τρόπον, δι' οὗ ὁ Μαιτλὰνδ ἐγκατέστησε τὸ Ἰόνιον σύνταγμα. Ἀνέλυε αὐτὸ κατὰ τὰς ἐλευθερίας καὶ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα στερεῖ τὸν Ἰόνιον λαὸν, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν 1815. Ἀνέπτυσε τὸ ἀπόλυτον τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας, ὃ κέκτηται ὁ Ἁρμοστὴς παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει, δυνάμει τοῦ συντάγματος. Ἐξεδήλου τὰς καταχρήσεις, ἃς δύναται ὁ Ἁρμοστὴς παραμορφόνων καὶ παρεξηγῶν τὰς ἀπαιτήσεις καὶ δικαιώματα Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Ἐπὶ πᾶσι παρέστησεν, ὁπόσον ἀντιθετικὸς, ἰσχυρογνώμων καὶ ἀντίπαλος ταῖς αἰτήσεσι τῶν Ἰονίων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν πρὸς τὴν Προστασίαν ἦτο ὁ νῦν Ἁρμοστὴς, περιπεπλεγμένος ὢν μετὰ τῆς Ἀγγλοϊονίου συμμορίας, τοσοῦτον ἀντιθέτου εἰς τὰς προόδους τοῦ Κράτους. Ἐζωγράφησε τέλος τὴν ἀπεχθῆ πορείαν τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα, καθ' ὅσα ἀπήτησε δικαιώματα ἡ Ε΄. καὶ ΣΤ΄. Βουλὴ, ὡς ὅλως ἐπιζημιώδη αὐτοῦ εἰς κοινὰ συμφέροντα Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ Προστασίας. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἐζήτει παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ Νορμανδῆ, πρὸς ἐπιδιόρθωσιν ἁπάντων τῶν δεινῶν νὰ συγκατανεύσῃ ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα προστάτις εἰς τοὺς πόθους τῶν Ἰονίων, οἵτινες αἰτοῦσι συνταγματικὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὰ ἑξῆς κεφάλαια 1.ον ἐλευθέραν ἐκλογὴν παρὰ τοῦ λαοῦ ἀνεξαρτήτου ἀντιπροσωπείας παρὰ τῇ Ιονίῳ Βουλῇ. 2.ον Ἐτήσιον σύνοδον τῆς Βουλῆς ἀντὶ τῆς ἀνὰ διετείαν συνελεύσεως πρὸς ἀπαλλαγὴν πράξεων Γερουσιαστικῶν ἐν ἀπουσίᾳ τῆς βουλῆς, καὶ δι' ἰσοσταθμίαν ὅλων τῶν ἐξουσιῶν τῆς κυβερνήσεως. 3.ον Ὁ προϋπολογισμὸς ἐξόδων τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων τοῦ Κράτους νὰ καθυποβάλληται καὶ ἐγκρίνηται ὑπὸ μόνης τῆς Βουλῆς. 4.ον Ἐλευθεροτυπία, καὶ νόμος περὶ αὐτῆς, ἐπεκτείνων τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλευθεροφρόνως καὶ συνετῶς συζητεῖν παρὰ παντὸς Ἴονος τὰ δημόσια συμφέροντα τῆς πατρίδος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐσύσταινεν, ὅπως ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀποστείλῃ ἐπιτροπὴν ἀνακρίνουσαν ὅλα τὰ παράπονα τῶν Ἰονίων (1).

Χρονοτριβήσας ἐπὶ μῆνας ὁ Μουστοξύδης, ἕως δοθῇ λυσιτελὴς

(1) Sulla condizione attuale delle isole Jonie promemoria presentata in Agosto 1839, da Andrea Mustoxidi Cavaliere e membro del Parlamento Jonio a sua Signoria e Ministro delle colonie Londra 1840.

ἀπάντησις εἰς τὴν ἀναφορὰν, καὶ μὴ δυνηθεὶς διὰ τὰς ἀπειραρίθμους ὑποθέσεις τοσοῦτον ἐκτενοῦς καὶ ἰσχυρᾶς Αὐτοκρατορίας, ἀνεχώρησεν, ὅπως παρευρεθῇ ἐν τῇ ἀναβληθείσῃ συνόδῳ τῆς Βουλῆς. Ἔγραψε δὲ ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν Δ. Πλαίσαν,—«Ἐφοδιασθεὶς τῶν ὠφελίμων συμβουλῶν σας, ἐνήργησα ἐπὶ τὰ κρείττω πρὸς ἰδίαν ἐμοῦ τιμὴν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν. Σεῖς δὲ προθύμως καὶ δαψιλῶς μοὶ ἐχορηγήσατε τὰ μέσα, καὶ διὸ ἡ πατρὶς θὰ εὐγνωμονῇ ἡμῖν. Θάρρος, ἰδοὺ ἡ ἡμετέρα στρατιωτικὴ στολή. Ὁ φίλος Ἰωάννης θὰ σᾶς εἴπῃ εἴς τινα θέσιν εἴμεθα. Πλεῖον ἄλλο δὲν ἠδυνάμην οὔτε νὰ πράξω οὔτε νὰ τύχω. Ἡ πρώτη ἀναφορά μου παρεδέχθη, καὶ ἀπεστάλη εἰς τοὺς δικηγόρους τοῦ στέμματος. Ἰδοὺ εἰς τὶ ὑφίσταται ἡ νίκη. Ἐὰν οἱ δικηγόροι μᾶς δῶσωσι δίκαιον, ἐθριαμβεύσαμεν, ἐὰν δὲ ἄδικον, ἡ συνέλευσις δὲν θὰ μείνῃ ἀδρανὴς, ἀλλὰ ἐν δικαιώματι καὶ σωματείῳ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα καὶ αἰτήσεις τῆς κατ' ἰδίαν ἀναφορᾶς μου, δι' ὁμοθύμου παραστάσεως πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον. Ἡ τύχη τοῦ νῦν εἶναι ὑμῖν ἐναντία, καὶ μάλιστα διὰ τὴν αἰφνίδιον μεταβολὴν ὑπουργείου. Πλὴν νομίζω ὅτι ἱκανῶς ἔπραξα. Ἔχετε ὅμως ἀεὶ κατὰ νοῦν, ὅτι οἱ ὑπουργοὶ, κατὰ ὑποχρέωσιν καὶ ἀπαλλαγὴν εὐθύνης, θὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὴν γνωμοδότησιν τῶν δικηγόρων τοῦ στέμματος. Ἐὰν θὰ εἶμαι ἐν Κερκύρᾳ τὰς 10 Ὀκτωβρίου, ὅτε καὶ σεῖς θὰ παρευρεθῆτε, θὰ σκεφθῶμεν καὶ θὰ ὡριμάσωμεν τὰ κατάλληλα. Ἀγνοῶ, ἐὰν ὁ Ἁρμοστὴς ἐσυλλογίσθη νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν διὰ τὸ ἄρθρον κατὰ τῆς συνελεύσεως, ὃ ἐδημοσίευσεν ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς, καὶ περὶ τούτου θὰ προτείνω εἰς τὴν συνέλευσιν. Ἐντοσούτῳ ὅπως ἐπιτύχῃ ἡ δευτέρα ἐμοῦ ἀναφορὰ, ἣν ἑτοιμάζω διὰ τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, κρίνω εὔλογον οἱ πολῖται νὰ κάμνωσιν ἀναφορὰν πρὸς τὴν συνέλευσιν, ὅπως ἀνανεώσῃ τὰς ἀναβληθείσας εἰς ἐπακόλουθον σύνοδον προτάσεις περὶ συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως. Γράψατε πρὸς τὸν Ἰωάννην, (Μανιᾶν Κουερῖνον) ὅτι τὴν συναλλαγματικὴν 400 ταλλήρων, ἣν μοὶ λέγει ὅτι κρατεῖ εἰς χορηγίαν δευτέρου ταξειδίου, ἐὰν ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτῇ, νὰ ἔχῃ αὐτὸ τὸ ποσὸν ἕτοιμον. Ἐπρόσφερον τοὺς ἀσπασμοὺς ἡμῶν πρὸς τὸν Λόρδ Νούγεντ, ὅστις δι' ἀκροσφάλειαν δὲν δύναται νὰ συνεργῇ τὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Ὑγείαινε καὶ παρασκεύασε τὴν κεραυνοβόλον εὐγλωττίαν σου πρὸς τὰς συζητήσεις τοῦ βουλευτηρίου. Ἐν Παρισίοις 6 Σεπτεμβρίου 1839, ὁ σὸς Α. Μουστοξύδης»— Ἐπειδὴ δὲ καθ' ὁδὸν ἔμαθεν αὐτὸς, ὅτι ὁ Λόρδ Ροῦσελ ἐπετράπη τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἀποικιῶν, ἔγραψεν ἐκ Βενετίας πρὸς τὸν νέον

ὑπουργόν, συνιστῶν τὴν ἀναφορὰν καὶ τὰς δικαίας αἰτήσεις τῶν Ἰονίων.

Οἱ δικηγόροι τοῦ στέμματος ἐγνωμοδότησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποσταλῇ ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Μουστοξύδου πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Δούγλαν, ὅπως ἀπολογηθῇ καὶ γνωμοδοτήσῃ ἐνταυτῷ ἐπὶ τῶν μομφῶν καὶ αἰτήσεων τοῦ Μουστοξύδου. Ὁ Δούγλας, εὐθὺς σκεφθεὶς ἐπὶ τούτων μετὰ τῆς Ἀγγλοϊονίου συμμορίας καὶ συνασπιθείς, ἀπήντα διὰ τοῦ 10 Ἀπριλίου 1840 ἐπισήμου, ἀνασκευάζων τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτου Μουστοξύδου, παραμορφώνων τὰ διατρέξαντα ἐν τῇ Βουλῇ, καὶ δικαιολογούμενος ἐπὶ τῆς μεμφομένης πορείας του. Ἔλεγε δὲ ὅτι «τὰ καθ᾽ ἑαυτοῦ γραφόμενα ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ἢ προσαγόμενα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. ἢ διαδιδόμενα εἰς τὸ Ἰόνιον περὶ δυσαρεσκείας τοῦ Ἰονίου λαοῦ, εἶναι ῥαδιουργίαι μιᾶς ἀπονενοημένης καὶ φιλοδόξου, φατρίας νησιωτῶν, ὧν ἐπὶ κεφαλῆς ἐπίκειται ὁ Μουστοξύδης, προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Ἁρμοστοῦ. Οὗτοι ὑπουργοῦντες σκοποὺς ἀλλοτρίων Δυνάμεων, ἀντιφερομένων εἰς τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα ἐν Ἀνατολῇ, θέλουσι ν᾽ ἀναστατώσωσι τὸ Ἰόνιον, ὃ πρώην καὶ νῦν εὐγνωμονεῖ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐημερίαν, ἃ εὑρίσκει ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ κηδεμονίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἰσχύος.» — Περὶ δὲ τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς διατηρήσεως ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα τῶν Ἰονίων ἔλεγεν. — «Ἡ παραμικρὰ οὐσιώδης μεταβολὴ τοῦ ὑφισαμένου συντάγματος θὰ εἶναι ἄπρακτος καὶ ἀνωφελής· διότι θὰ ἐπιφέρῃ νέον συνταγματικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον θὰ περιστρέψῃ τὴν μεγάλην Βρεττανίαν εἰς λαβύρινθον δυσκολιῶν, καὶ θὰ προάξῃ οὐ μόνον μεγάλον παρωξυσμόν, καὶ ἀπείρους λογομαχίας, ἔριδας, καὶ ταραχὰς εἰς τὰς νήσους, ἀλλὰ θὰ στερήσῃ τὸν Λόρδ μέγαν Ἁρμοστὴν ἐξ ἐκείνης τῆς δραστηρίου ἐπιστασίας ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ τόπου, ὅστις μόνος δύναται νὰ διατηρῇ τὴν μηχανὴν τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐνταυτῷ θὰ περιπλέξῃ ἐπικινδύνως τὰς Ἀγγλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ξένων ἐπικρατειῶν, ὡς τοῦτο γινώσκει καλῶς ὁ ἱππότης Μουστοξύδης. Συνεπείᾳ δὲ τούτων ἡ συνέλευσις διὰ τὴν πλείονα ἐπιρροὴν τῶν μεγαλειτέρων νήσων, καὶ διὰ τὴν ἔκβασιν, ἣν τὸ σχέδιον τῆς μεταρρυθμίσεως ἤθελεν ἐπιφέρει ἐπί τινα χρόνον, θὰ συνέκειτο ἐκ τῆς φατρίας τῶν ἐναντιοφρονούντων τῆς Ἀγγλίας, ἐκ τῶν πολιτικῶν φυγάδων ὑπὸ ξένην ἐπιρροήν· ὡς χάριν παραδείγματος ἑνὸς Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω δὲ αὗται αἱ νῆσοι θὰ ἀποκατασταθῶσι τοσαῦται ἑστίαι ῥαδιουργιῶν. Ἡ

δὲ ἐπιρροὴ ἑνὸς κλήρου δεισιδαίμονος καὶ ἀμαθοῦς, θὰ ἐξασκῆται ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ὄχλου ἐπὶ ζημίᾳ τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων, καὶ θὰ βραδύνωσι πᾶσαν ἐφικτὴν πρόοδον. Ἐντεῦθεν ἐξουθένωσις τοῦ συντάγματος, σύγχισις εἰς τὰς ὑποθέσεις, σύστασις στρατοδικείων, ἐνίσχυσις τριῶν ἢ τεσσάρων στρατιωτικῶν ταγμάτων, καταστροφὴ τῆς Βρεττανικῆς ἐπιρροῆς, μεγάλαι καὶ βίαιαι μεταβολαὶ καὶ ταραχώδεις ἐν Ἑλλάδι, καὶ τέλος ἡ ἐγκατάστασις τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ὑφίστασιν. Ἡ λοιπὸν μεταμόρφωσις ἐπικίνδυνος νέου σχεδίου πολιτικῆς διοργανώσεως τούτου τοῦ μικροῦ Κράτους, ἢ πολιτικὴ ἀνάγκη νὰ παραχωρήσωμεν τὰς νήσους ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως (1)». Ἵνα δὲ ἐνισχύσῃ ὁ Δούγλας τὴν δικαιολογίαν τῆς δημοσίου διαχειρήσεώς του ἐν ταῖς νήσοις καθ' ὅσα ἐκατηγορεῖτο ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καὶ ἐνδείξῃ τὴν εὐχαρέστησιν τῶν νησιωτῶν, ἐνήργησε διὰ τῶν ἀστυνομικῶν καὶ ὁμοφρόνων κυβερνητικῶν ὀργάνων, καὶ ὑπεγράφησαν καθ' ὅλας τὰς νήσους προσφωνήματα εὐχαριστήσεως, διὰ τὴν καλήν του κυβέρνησιν καὶ προθυμίαν εἰς εὐνομίαν τοῦ Κράτους, καὶ εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην. Διὸ καὶ εὐλογεῖτο τὸ ὄνομά του διὰ τόσα οἰκοδομήματα καὶ καθιδρύματα, ἃ ἐγένοντο μὲ τὴν μέριμνάν του. Ταῦτα ὑπεγράφοντο μόνον ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων κυβερνητικῶν, τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων. Ὅστις δὲ τῶν ὑπαλλήλων, προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Ἐπάρχου, δὲν ἤθελε νὰ ὑπογράψῃ, ἀπεβάλλετο τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ πολλοὶ οὕτως ἐπαύθησαν. Ἐπισκεπτόμενος εἶτα τὰς νήσους, καὶ θέτων τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον δημοσίου τινὸς οἰκοδομήματος, ἀφοῦ ἤκουε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν προσφωνημάτων, ἃ ἐξεφώνει τὶς τῶν δημοσυμβούλων, ἐδέχετο μετ' εὐχαριστήσεως τὰ προσφωνήματα, ὑποσχόμενος ἄοκνον ἐπιμέλειαν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Ἀπέστειλε δὲ εἶτα ὅλα πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ὡς μαρτυρίαν τῆς εὐαρεστήσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ εἰς τὴν δημοσίαν διαχείρησίν του, πρὸς ἀνατροπὴν τῶν κατηγοριῶν παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἵνα δὲ προσκτήσηται μᾶλλον τὴν εὔνοιαν τῶν ἐγκατοίκων, τῷ 1839 ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ θησαυροφυλακείου χρήματα ἐκ τῶν προσληφθέντων ἐκ τῆς Γαλλίας, εἰς ἀποζημίωσιν Ἄγγλων ὑπηκόων

(1) Dispazio di Sir Ward Duglas baronetto G. C. S. M. G. Lord Atto commissionario delle Isole Jonie, all' onorevolissimo Lord John Russel, secretario di stato di sua Maestà per dipardimento Coloniale, in data di Corfù 10 Aprile 1840 σελ. 31, 32.

καὶ Ἰονίων προσοφειλόμενα κατὰ τοὺς ἐπὶ Ναπολέοντος πολέμους. Ἐξ αὐτῶν ἐδόθη μερὶς καὶ πρὸς τοὺς Ἰονίους, ὅσοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι τὸ ὅλον ἐκ τοῦ α'. ποσοῦ 150,000 φράγκων, τοῦ διανεμηθέντος πρὸς τὸ Ἰόνιον τῷ 1818 ἐπὶ τῆς Ἀρμοστείας τοῦ Μαιτλάνδ.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ὅμως, ὅπως ἀντιταχθῇ σφοδρότερον κατὰ τοιούτων ἀντιδράσεων τοῦ Δούγλα, ἠθέλησε μᾶλλον νὰ περιπλέξῃ τὰ πράγματα δι' ἀποδοκιμασίας τῶν κωδίκων, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου, ὡς ἀντικειμένων εἰς τοὺς περὶ γάμον ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας. Ἡ Ἰόνιος κυβέρνησις πρὸ καιροῦ ἀπεφάσισε κατὰ τὰ ὡρισμένα περὶ συνοικεσίων, νὰ ἀρθῶσι τινὰ ἐξ ἀγχιστείας καὶ πνευματικῆς βαθμολογίας κωλύματα τοῦ γάμου. Ἐπὶ τούτῳ ἐσυμβουλεύθη τὸν τότε καθηγητὴν τῆς Θεολογίας Κωνσταντῖνον Τυπάλδον. Αὐτὸς δὲ εἶπεν, ὅτι δύνανται ταῦτα νὰ ἐκλείψωσιν κατ' ἔγκρισιν τοῦ Πατριάρχου. Ὅθεν ἡ Γερουσία, τῇ συνεναίσει τοῦ Ἀρμοστοῦ, ἔπεμψε τὸν Πλάτωνα Πετρίδην εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ ἀναφορὰν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Πατριάρχην, ὅπως συνεναίσῃ εἰς τὰς αἰτήσεις. Ἀλλ' ἡ ἀντιπολίτευσις, προσκαλέσασα τὸν Τυπάλδον, ἐτέθη εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱεροκήρυκος Πανᾶ Κεφαλλῆνος. Ὁ δὲ τότε Πατριάρχης Γρηγόριος, οὐ μόνον ἀπέρριψε τὴν ἀναφορὰν, ἀλλὰ καὶ ἐγκύκλιον συνοδικὴν ἐκδοὺς, κατηγόρει καὶ ἐπετίμει τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν, ὡς ἐπιβουλευομένην τὴν ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν δι' ἀντιθρησκευτικὰς αἰτήσεις καὶ λουθηρανισμὸν, ὃν χάριν τῆς προστασίας ἐβούλετο νὰ ἐνισχύσῃ εἰς τὰ ἱεροσπουδαστήρια τοῦ Κράτους, καὶ διαφθείρῃ τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Τὴν ἐγκύκλιον τυπώσας, ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ἑπτανήσου, ἵνα ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνώσωσι. Μόνος δὲ ὁ Ἰθάκης τοῦτο ἐποίησεν, ἐνῷ οἱ λοιποὶ κατ' εἰσήγησιν τῆς κυβερνήσεως τὴν ἔκρυψαν. Ἔγραψε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Πατριάρχης ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Δημήτριον Πλαίσαν τὴν δε. — «Γρηγόριος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Εὐγενέστατε καὶ ἡμέτερε κατὰ πνεῦμα υἱὲ ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε, Κύριε Δημήτριε Πλαίσα! Τὴν εὐγενείαν σου ἐκ ψυχῆς εὐχόμενον εὐλογοῦμεν πατρικῶς. Μὲ ἄκραν τῆς ψυχῆς ἡμῶν εὐχαρίστησιν ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ 19 ἤδη λήξαντος Αὐγούστου υἱϊκὸν γράμμά σου, ἰδόντες ἐν αὐτῷ τὰ χριστιανικά σου φρονήματα ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ τὴν γενναιότητα, τὴν ὁποίαν δεικνύετε ὑπὲρ τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος σου, ὡς γνήσιον τέκνον τῆς φιλοστόργου μητρὸς

τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, δι' ἃ καὶ δὲν ἐλείψαμεν κατ' ἀμοιβὴν πατρικῆς εὐαρεστήσεως νὰ ἐπιδαψιλεύσωμεν πρός τε τὴν εὐγένειάν σου, καὶ πρὸς τοιούτους ἄλλους ζηλωτὰς τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ἐξαιτούμενοι ὁλοψύχως ἵνα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς φωτίζῃ καὶ συνετίζῃ πάντας ὑμᾶς εἰς τὰ πνευματικὰ συμφέροντα, καὶ ἐνισχύσῃ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνας, διατηρῶν ἡμᾶς ἀνωτέρους τῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος δεινῶν, καὶ ἀπαλλάττων τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν θρησκείαν πάσης ἐνέδρας καὶ ἐπιβουλῆς τῶν ἀντικειμένων. Ἡμεῖς δὲ τέκνον ἀγαπητόν, ἀφοῦ, ὡς πνευματικὸς ποιμὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐξετελέσαμεν τὰ ἱερὰ ἡμῶν καθήκοντα εἰς ὅσα ἀποβλέπουσι τὰ τοῦ νομοσχεδίου «τοῦ Γάμου» καὶ ἐτυπώσαμεν διάφορα ἐπωφελέστατα ἔγγραφα, ἀποτεινόμενα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, δὲν παύομεν ἀπὸ τοῦ νὰ παρακαλῶμεν ἀκαταπαύστως τὸν πατέρα τῶν φώτων, νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ὅλων τῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων τὰς ψυχάς, καθὼς καὶ τῶν Ἑπτανησίων, τὸν Χριστιανικὸν ζῆλον, τοῦ νὰ ἐμμένωσι στερεοὶ καὶ ἀκράδαντοι εἰς τὰ πατροπαράδοτα δόγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, καὶ τὸν ἀληθῆ φωτισμὸν τοῦ νὰ γνωρίσωσιν εἰλικρινῶς τὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν συμφερόντων αὐτῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν Νομοθετῶν τούτου τοῦ εὐσεβεστάτου λαοῦ, οἵτινες παραστένουσι καὶ ἀντιπροσωπεύουσιν αὐτόν, ὥστε στηριζόμενοι ὑμεῖς οἱ νομοθέται εἰς τὰς ἀλανθάστους καὶ αἰωνίους ἀληθείας τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, νὰ διατηρήσητε καὶ ὑμεῖς αὐτούς, καὶ τοὺς ὀρθοδόξους λαούς, τοὺς ὁποίους ἠξιώθητε νὰ παραστήσητε ἀνωτέρους τοῦ ἐπικειμένου ὀλέθρου τῆς αἱρέσεως καὶ τῆς διαφθορᾶς. Περὶ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων σωτηριωδῶν ἐγγράφων, πληροφοροῦμεν τὴν σὴν εὐγένειαν, ὅτι ἅμα ἐξελθόντα τοῦ τύπου, ἐφροντίσαμεν νὰ διαδοθῶσιν εἰς ὅλα τῶν ὀρθοδόξων τὰ μέρη, ὡς ἀναγκαῖα, καθὼς καὶ τὴν Ἑπτάνησον, ὅπου εἶναι μεγαλητέρα ἡ ἀνάγκη, ἐξ ἧς προήχθημεν εἰς τὴν διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσιν αὐτῶν, καὶ κοινοποίησιν πρὸς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους, ἅπερ ἐλπίζομεν νὰ φανῶσιν ἀναμφιβόλως καὶ εἰς τὴν πατρίδα σου. Πλὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐνθέρμου ζήλου σας, καὶ ὡς δεῖγμα τῆς ἡμετέρας πατρικῆς ἀγάπης καὶ φιλοστοργίας, ἰδοὺ κατὰ τὴν αἴτησίν σου, σοὶ ἀποστέλλομεν δέκα σώματα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐγχειρισθέντα μετὰ καὶ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ὅπερ ἐνεχείρησεν εἰς ἡμᾶς τὸ υἱϊκόν σου, ἅτινα παρελθόντα ἀσφαλῶς

εἰς χεῖράς σου, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλει γίνονται παραίτιαι πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως, καὶ θέλει σοὶ ἐμπνεύσωσι τὸν αὐτὸν ζῆλον εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐντεῦθεν ἀγῶνάς σου, καὶ τῶν ἀληθῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος σου, διὰ τῆς ἄνωθεν βοηθείας καὶ συναρρωγῆς τοῦ παναγάθου Θεοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον εἴη μετὰ τῆς φίλης ἡμῶν εὐγενείας σου. ,αωλθ΄. Σεπτεμβρίου ή.—Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης διάπυρος.» (Σ.) (1) Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κ. Δημήτριον Πλαίσαν, μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Εἰς Ζάκυνθον»— Πρὸς τὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου ἔλαβεν ὁ Δημ. Πλαίσας καὶ τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τοῦ ἱεροκήρυκος Πανᾶ.

«Σεβαστέ, Κύριε Δημήτριε, ὁλοψύχως σᾶς εὔχομαι.—Κωνσταντινούπολις 7 Σεπτεμβρίου 1839. ε. π.—Δὲν ἔχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς γνωρίζω, εἰμὴ μόνον ἐκ τῆς φήμης, μόλον ὅτι εἴμεθα συμπατριῶται· διότι ἡ Κεφαλληνία ὡς ἡ Ζάκυνθος δὲν εἶναι μακράν. Πλὴν ὁ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος ζῆλος, ὅστις ἑνώνει τὰς εὐαρέστους καρδίας, εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τοῦ κόσμου εὑρίσκονται, πρέπει ἔτι μᾶλλον νὰ ἑνώσῃ τοὺς γεννηθέντας εἰς τὸ αὐτὸ Κράτος, τοὺς ἀνατραφέντας ὑπὸ τοὺς ἰδίους νόμους, καὶ τοὺς ζῶντας μὲ τὰς αὐτὰς λαμπρὰς ἐλπίδας. Δὲν στοχάζομαι νὰ σᾶς ἦμαι διόλου ἄγνωστος, ἂν καὶ δὲν μὲ γνωρίζετε προσωπικῶς. Σᾶς ἐγνώριζον καὶ πρότερον ἐκ τῆς φήμης. Σᾶς ἐγνώρισα ἔτι μᾶλλον, ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνάς σας, καὶ ἔλαβον τὴν τελείαν πληροφορίαν περὶ τοῦ σεβαστοῦ ὑποκειμένου σας, ἀπὸ τὴν ἐπιστολήν σας 19 Αὐγούστου, τὴν ὁποίαν διευθύνατε πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Σᾶς ἐσύστησα εἰς τὸν ἡμέτερον Ποιμενάρχην, ὡς ἔπρεπεν εἰς τὸν πατριωτικὸν χαρακτῆρα ἀμφοτέρων ἡμῶν. Ἡ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην σεβαστὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἡμετέρου Πατριάρχου σᾶς δίδει περὶ τούτου τὰς ἱκανωτέρας πληροφορίας. Σᾶς στέλλει πρὸς τούτοις καὶ δέκα σώματα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκκλησίας περὶ βαθμολογίας τῶν συνοικεσίων, πρὸς χρῆσίν σας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρὸς χρῆσιν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος. Ἐφρόντισα καὶ ἔστειλα ἱκανὰ εἰς ὅλας τὰς ἡμετέρας νήσους, καὶ ἐγκαίρως θέλετε τὰ λάβει. Φροντίζομεν καὶ ἀγωνιζόμεθα ὑπὲρ τῶν τῆς θρησκείας

(1) Τὸ πρωτότυπον ἐξ οὗ ἐξήχθη τὸ παρὸν ἀντίγραφόν, διατηρεῖται παρὰ τῷ κυρίῳ Ἰωάννῃ Πλαίσᾳ υἱῷ τοῦ Δημητρίου, ὡς καὶ ἡ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἱεροκήρυκος Πανᾶ.

καὶ πατρίδος συμφερόντων περισσότερον, ἀφ' ὅ,τι στοχάζεσθε. Δὲν ζητοῦμεν παρὰ τὴν συνδρομήν σας καὶ τὸ πᾶν αἰσίως θέλει ἀποπερατωθῇ. Ἐν τοσούτῳ ἐὰν ἔχητε εὐχαρίστησιν, θέλετε ἐρωτήσει τὸν κ. Ἰωάννην Μπαπάσην συμπατριώτην σας, ἐὰν ἔλαβε ἐκ τῆς πατρίδος μου Κεφαλληνίας ἐπιστολήν μου μὲ πέντε σώματα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκκλησίας· ἐὰν τὰ ἔλαβε, θέλει σᾶς δώσει ἀμέσως δύο ἢ τρία ὡς τὸν γράφω. Ἐὰν δὲν τὰ ἔλαβεν ἀκόμη, τὴν ἐσώκλειστον θέλετε τὴν στείλῃ ὅσον τάχιστα εἰς Κεφαλληνίαν, διὰ νὰ σᾶς στείλῃ ὁ κ. Ἐπαμινώνδας Πανᾶς καὶ τὰ πέντε, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰωάννου Μπαμπάση τὴν ἐγχειρίζεται, καὶ ἔπειτα θέλετε τὸν δώσει τρία σώματα ἀπὸ τὰ δέκα τοῦ Πατριάρχου, διὰ νὰ τὰ ἐγχειρίσῃ ὅπου τοῦ γράφω. Ὁ σκοπός μου εἶναι, ὅσον τάχιστα νὰ λάβητε τοιαῦτα ἀναγκαῖα ἔγγραφα εἰς τὰς χεῖράς σας· Διότι ἕως οὗ νὰ καθαρισθῶσι τὰ δέκα, ὁποῦ ἐνταῦθα τώρα στέλλονται, ὁ καιρὸς παρέρχεται. Παρακαλεῖσθε ὅμως νὰ στείλητε εἰς πᾶσαν περίστασιν πάντοτε, τὴν ἐσώκλειστον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν κ. Ἐπαμινώνδαν Πανᾶν· διότι τὸν γράφω καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων. Παρακαλῶ νὰ λάβω ἀπόκρισίν σας εἰς τὰ Ἰταλικά, ἢ εἰς ἄλλην διάλεκτον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχετε περισσοτέραν ἕξιν. Θέλω νομίζει τὸν ἑαυτόν μου μακάριον, ἐὰν δυνηθῶ μέχρι τέλους νὰ δουλεύσω τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε εἰλικρινῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς τὴν ἐδούλευσα, καὶ θέλω νομίσει ἔτι μακαριώτερον τὸν ἑαυτόν μου, ἐὰν ἐπιφορτισθῶ περὶ τούτων εἰς ὅσα δύναμαι, καὶ εἰς ὅσα ἀποβλέπουν τὸ ἱερόν μου ἐπάγγελμα ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς φίλης πατρίδος. Ταῦτα λαμβάνω τὴν τιμὴν κατὰ πρώτην ἔντευξιν νὰ σᾶς γνωστοποιήσω, καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας μένω.—Τῆς ὑμετέρας εὐγενείας διάπυρος εὐχέτης (Σ.) Εὐσέβιος Πανᾶς ἱερ. ἱεροκήρυξ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Μέλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπιτροπῆς.»

Τὰ ἀντίτυπα τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου, δημοσιευθέντα παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, διετάραξαν τοὺς Ἰονίους. Ἀγανακτήσαντες κατὰ τοῦ Δούγλα καὶ τῶν Κυβερνητικῶν ὁμοφρόνων, ἐθορύβουν καὶ ἐδυσφήμουν τὴν κυβέρνησιν. Κυρίως δὲ ἡ ἄργευσις τοῦ Θεολόγου Τυπάλδου, καὶ ἡ ἐξ ἀνάγκης παραίτησις αὐτοῦ ἐκ τῆς θεολογικῆς καθέδρας ἐν τῷ Ἰονίῳ πανεπιστημείῳ, καὶ ἡ συνεννόησις αὐτοῦ, ἀποσυρθέντος εἰς Κεφαλληνίαν, μετ' ἄλλων ἱερέων καὶ ὅλων τῶν ἐναντιοφρόνων τῆς Κυβερνήσεως, διήγειρε στασιῶδές τι πνεῦμα ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσε-

ως. Οἱ ἐκεῖ ἐξημμένοι εἰς ἐλευθεροφροσύνην, οἱ θρησκομανεῖς καὶ οἱ ἁπλούστεροι ἐταράττοντο, καὶ ἐπετίθεντο ἐνίοτε κατὰ τῶν κυβερνητικῶν. Ὁ Δούγλας ὀργισθεὶς, τὸν μὲν Τυπάλδον καὶ ἱερεῖς τινας δι' ἐντολῆς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας ἐξώριζεν εἰς Στροφάδας. Τοὺς δὲ λαϊκοὺς Φλαμιάτον καὶ Λαμπίδην καὶ ἄλλους τινὰς, ὡς ταραξίας καὶ ὁμιλοῦντας θρησκευτικῶς κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πράξεων τῆς Κυβερνήσεως, περιώρισεν εἰς τοὺς σκοπέλους καὶ τὰ Ἀντικύθηρα. Συλλαβὼν δὲ καὶ τὸν ΔιΚλαδιανὸν Ζακύνθιον ἱερέα, ἐπειδὴ ἐγκωμίασε τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Πατριάρχου ἐν διδαχῇ, ἐξώρισε δι' ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως εἰς Στροφάδια. Ἠρεύνα αὐστηρῶς ἡ ἀστυνομία τὰ κιβώτια τῶν ἐξερχομένων νέων εἰς ἄλλα μέρη, μὴ ἀνακαλύψῃ ἀλληλογραφίαν τῶν ἀντιπολιτευομένων πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι φίλους. Ἐφυλάκιζε καὶ ἐτιμώρει τοὺς ταραξίας. Τοσοῦτον δὲ ἐξήφθη ὁ Δούγλας, ὥστε ἔγραψε πρὸς τὸν Λόρδον Πόσομβην τὸν Βρεττανὸν πρέσβυν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἱκανοποίησιν ζητῶν, δι' ὅσα ἔπραξεν ὁ Πατριάρχης κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ Προστασίας, ἐκδοὺς ἐγκύκλιον ὑβριστικὴν καὶ στασιώδη ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει κατὰ παρεκτροπὴν δικαιοδοσίας καὶ καθηκόντων. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ὑποκύψασα ἀμέσως εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ Πρέσβεως, καθήρεσε τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, καὶ ἡ σύνοδος ἀνεβίβαζε τὸν Κωνστάντιον. Κατεδιώχθη δὲ καὶ ὁ ἱεροκήρυξ Εὐσέβιος Πανᾶς, ὡς ἐμπλεχθεὶς εἰς τὰ κινήματα τῆς φιλορθοδόξου ἑταιρίας, καὶ γενόμενος εἰσηγητὴς πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον εἰς τὰ κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Διὸ δραπετεύσας οὗτος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, κατέφυγεν εἰς Ῥωσσίαν. Περὶ πάντων τούτων ἀπέστειλεν ὁ πρέσβυς πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Δούγλαν καὶ τὸ ἑξῆς ἱκανοποιητικὸν γράμμα, τὸ ὁποῖον τότε ὁ ὑπουργὸς τῆς Πύλης Ρεσχὴτ Πασᾶς διεβίβασεν.—«Ὑψηλὴ Πύλη, 3 Μαρτίου 1840.— Κύριε Πρέσβυ, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ὅτι, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀναφορὰν τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν διώρισα νὰ ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῆς βουλῆς τῶν Ἰονίων νήσων ἐναντίον τοῦ Πατριάρχου τῶν Γραικῶν, γίνεται γνωστὸν, ὅτι ὁ ῥηθεὶς Ἀρχιερεὺς εἰς τὰ συγγράμματα τὰ δημοσιευθέντα κατὰ προσταγήν του πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πνευματικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐπὶ τῶν εἰρημένων νήσων, ἐμεταχειρίσθη ἓν ὕφος ἀντιβαῖνον εἰς τὰς σχέσεις καλῆς φιλίας, τὰς εὐτυχῶς ὑφισταμένας μεταξὺ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, καὶ ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, τὸ ὕφος του ἀπήγγειλε

τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θὰ εὕρῃ, ἐλπίζω, εἰς τὸ μέτρον αὐτὸ νέαν ἀπόδειξιν τῆς μερίμνης τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου, ἵνα ἱκανοποιῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν τὰς δικαίας ἐξαιτήσεις τῶν φίλων Αὐλῶν, καὶ ἡ γραμμὴ, τὴν ὁποίαν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἠκολούθησεν εἰς τὸν δρόμον τῆς ὑποθέσεως ταύτης, θέλει ταὐτοχρόνως σᾶς μαρτυρήσει, κύριε Πρέσβυ, τὴν αὐτῆς ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συμμορφωθῇ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην μὲ τὰς ἀρχὰς ἐπιεικείας, τῶν ὁποίων τὴν τήρησιν ὑπέβαλλεν εἰς ἑαυτὴν, ὑπερασπίζουσα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα ἁπάντων. Μένω κτλ. Ρεσχήδ.—Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν ὑποκόμητα Ποσόμβην.»

Ἐνίσχυε δὲ τὰς ταραχὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ ἄλλη πλεκτάνη τοῦ Δούγλα πρὸς ἐνέδρευσιν τῶν ἀντιπολιτευομένων. Τὰς 13 Δεκεμβρίου 1838 ἀνεκαλύφθη ἐν Ἀθήναις ἡ συνωμοσία τῆς φιλορθοδόξου ἑταιρίας, σκοπεύουσα τὸ νὰ βαπτισθῇ ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὀρθόδοξος, νὰ συνδεθῇ αὖθις ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μετ' ἐκείνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως διοικητικῶς, νὰ ἐπαναστατήσῃ τὰς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλληνικὰς χώρας, καὶ νὰ συνδέσῃ τὸ Ἰόνιον μετὰ τῆς Ἑλλάδος, διεγείρουσα ταραχήν. Ταύτην ὡδήγουν ὡς ἀρχισυνωμόται Νικήτας Σταματελόπουλος, Γεώργ. Κόμης Καποδίστριας Κερκυραῖος, καὶ ὁ Ρενιέρης. Οὗτοι συνεννοοῦντο μεθ' ὁπλαρχηγῶν ἐν Ἑλλάδι, τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐν τῷ Ἰονίῳ, τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πολλῶν φιλορθοδόξων ἔντε Τουρκίᾳ καὶ Ρωσσίᾳ. Ὤφειλον δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κινήματος, νὰ ἐφοδιασθῶσι μὲ ὅπλα καὶ πυρίτιδα. Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄγγλος πρέσβυς εἰδοποιεῖ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ὅτι μία τῶν ἐνδόξων οἰκογενειῶν ὑποκινεῖ τὴν στάσιν ταύτην τῆς φιλορθοδόξου ἑταιρίας. Παρευθὺς ὁ Δούγλας, ἀφορμὴν τοῦτο λαβὼν κατὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐνήργησε συλλήψεις καὶ κατασχέσεις ἐγγράφων. Ὁ Γενικὸς εἰσαγγελεὺς Ξυδίας ἠρεύνησε τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἐξωρίσθησαν ὡς συνέταιροι καὶ Ρῶσσοι ἀπόστολοι, Αν. Λαμπίδης καὶ ἄλλοι, ἕως 10 λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ, εἰς Ἀντικύθηρα καὶ ἄλλους ξηροσκοπέλους. Οὗτοι δὲ ἀπελύοντο μετὰ μῆνας τῇ χρηματικῇ ἐγγυήσει πρὸς ἡσυχίαν. Ἐποιήσατο ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία κατ' οἶκον ἔρευναν, καὶ ἐσφράγισε ὅλα τὰ χαρτία Α. Μουστοξύδου, Ι. Πετριτσοπούλου, Βιάρου καὶ Αυγ. Καποδιστριῶν· καὶ ἐν Ζακύνθῳ Κανδιάνου Ρώμα καὶ ἄλλων (1). Ταὐτοχρόνως κατεδιώκετο εἰς Ἑλλάδα, διαβαίνων ἐκ

(1) Ἐφημερὶς «Ἀθηνᾶ» ἀριθ. 686.

Σύρου, ὁ Γεώργιος Λισγαρᾶς Κερκυραῖος ἀξιωματικὸς, ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐγένετο κατάσχεσις τῶν ἐγγράφων του, ὡς ἐμπεριεχόντων ἀλληλογραφίαν Πατριάρχου καὶ ἄλλων συνωμωτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων ἐδικνύετο τεκμήριον συνενοχῆς τῶν Ἰονίων εἰς τὰ τῶν συνωμωτῶν, ἀπελύοντο τῆς κατηγορίας ἅπαντες οἱ ὑπὸ τοῦ Δούγλα καταδιωχθέντες. Ἀλλ' αὐτοὶ, δυσαρεστηθέντες κατὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ προσβολὴν τιμῆς καὶ σχέσεων ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων ἐκλαβόντες τὸ κίνημα, κατηγόρουν πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον τὸν Δούγλαν, ὡς παρανόμως καὶ αὐθαιρέτως ἐξασκήσαντα ἐξουσίαν κατὰ τῆς ὑπολήψεως περιφανῶν ἰδιωτῶν, οἵτινες ἐχαίροντο ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ εὔνοιαν τοῦ Βασιλέως. Τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα ἐπεδοκιμάσθη ἡ πορεία καὶ παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως τοῦ ΣΤ. κοινοβουλίου. Τὸ δὲ πλημμελιοδικεῖον Ἀθηνῶν ἀπέλυσε τῆς εὐθύνης τοὺς ἀρχισυνωμότας Νικήταν, Καποδίστριαν καὶ Ῥενιέρην. Οὕτω τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Παΐκου ἔδιδεν ἱκανοποίησιν πρὸς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν, διὰ προηγηθείσας ἐνστάσεις καὶ παράπονα ὑπὲρ τῶν Ἰονίων ὑπηκόων. Δι' αὐτῆς δὲ ἐξεφράζετο ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις λύπην, εἰς ὅσας κακώσεις ἐποιήσαντο οἱ ὑπάλληλοί της, οὓς ἐνουθέτησεν.—«Ὅτι πολλοῦ περιποιουμένη τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν φιλικὴν τῶν σχέσεών της κατάστασιν μετὰ τῆς Ἰονικῆς κυβερνήσεως, ἐπιθυμεῖ ὅπως οἱ Ἴονες εὑρίσκωσιν ἐν τῇ Ἑλλάδι τὴν προσήκουσαν τῶν νόμων ὑπεράσπισιν, καὶ τὴν ἐκ τούτων προσγινομένην προσωπικὴν καὶ πραγματικὴν ἀσφάλειαν».—Ἐγένετο δὲ καὶ συνθήκη τότε Ἑλλάδος καὶ Ἰονίου Κράτους, δι' ἧς οἱ Ἰόνιοι ἀπήλαυσαν ὅλα τὰ προνόμια ἐν Ἑλλάδι, ὅσα καὶ οἱ ὑπήκοοι τῆς αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, ὡς πρότερον τῷ 1839 ἐγένετο μὲ τὴν Αὐστρίαν. Ὡσαύτως τὰ αὐτὰ Βρεττανικὰ προνόμια τῆς ἐμπορίας ἀπήλαυσαν οἱ Ἴονες ἐκ τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐμπορικὴ συνθήκη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας κατὰ τὴν λύσιν τῆς πολεμικῆς διενέξεως περὶ τῆς ἐμπορίας τοῦ θειαφίου, καθ' οὓς χρόνους κατεσχέθησαν εἰς ὅλους τοὺς Ἑπτανησίους λιμένας τὰ Νεαπολιτικὰ πλοῖα (1840).

Περιπλέξας τὸ Ἰόνιον ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ συκοφαντήσας τοὺς ἀντιπολιτευομένους ὡς ταραξίας τοῦ Ἰονίου καὶ συνεργοὺς τῆς Ῥωσσικῆς ἐπιρροῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, διήγειρε τὴν Ῥωσσοφοβίαν τοῦ Ἄγγλου ὑπουργοῦ. Ὁ δὲ

ὑπουργὸς Ἰωάννης Ῥοῦσσελ ἔδιδεν ἐπίσημον ἀπάντησιν διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ τὰς 4 Ἰουνίου 1840, ἀποδοκιμάζων ἅπαντα τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Μουστοξύδου ἐλεγχόμενα περί τε συντάγματος, καὶ διαχειρήσεως τῆς προστασίας καὶ τῆς πορείας τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὡς ψευδῆ καὶ ἀνυπόστατα, καὶ ὡς ἔργον φατρίας κενοδόξων καὶ ῥαδιούργων. Περὶ δὲ τῶν αἰτουμένων συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων ἔδιδεν ὁδηγίας λέγων.—«Καίτοι ὁ λαὸς δὲν εἶναι ἀρκετὰ παρεσκευασμένος, δύναται νὰ ἐπιχορηγηθῇ ἡ ἐλευθέρα συζήτησις ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ ἡ συνέλευσις δικαιοῦται νὰ κανονίζῃ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους. Κατὰ δὲ τὴν γνωμοδότησιν τῶν δικηγόρων τοῦ στέμματος ἀμφότερα τὰ βουλευτήρια Γερουσίας καὶ Βουλῆς ὡς κοινοβούλιον ἔπρεπε νὰ συζητήσωσι τοὺς κώδικας.»—Διὰ ταῦτα ὑπερχαίρων ὁ Δούγλας, ὅτι κατέβαλε τὴν ἀντιπολίτευσιν παρὰ τῷ Ἀγγλικῷ ὑπουργείῳ, ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῆς Βουλῆς ὅ,τι στοιχεῖον ἡ ἀντιπολίτευσις ἐμπεριεῖχε. Διὸ, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μουστοξύδου, καὶ Πλαίσα καὶ τὰς κατακραυγὰς αὐτῶν εἰς ὅσα ἀντενήργησεν πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, διέλυσε τὴν ΣΤ'. Βουλὴν διὰ Βασιλικοῦ ἐντάλματος τὰς 6 Δεκεμβρίου 1839. Προσεκάλεσε τοὺς συγκλητικοὺς εἰς ἐκλογὴν νέων ἀντιπροσώπων, ἐκ καταλόγου κυβερνητικῶν πάντων προσώπων. Ἡ ἑβδόμη Βουλὴ συνεκροτήθη καὶ ἡ νέα Γερουσία ὑπὸ τὸν αὐτὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας Πετριτσόπουλον καὶ τὸν τῆς Βουλῆς Ἀλταβίλαν Βιλέταν συνῆλθε τὰς 24 Φεβρουαρίου 1840. Ἡ Βουλὴ αὕτη καθ' ὁλοκληρίαν ἐνέκρινεν ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ ὅλην τὴν πορείαν τοῦ Ἁρμοστοῦ, καθ' ὅσα ἔπραξεν ἐν τῷ Ἰονίῳ κατὰ τὴν φιλορθόδοξον ἑταιρίαν, καὶ τὰς παραστάσεις πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ὑπὲρ τῶν Ἰονίων. Ἐξέδοτο διάφορα ψηφίσματα ἐπὶ βελτιώσει εἰς τὰ σιτηρά. Ἐξέδοτο νόμον δι' οὗ ἀπεβάλλετο ἐκ τοῦ Κράτους ἄ.ον ἡ κυκλοφορία ὑβριστικῶν ἐγγράφων, καὶ κατεδιώκετο πᾶσα ἐφημερὶς, περιοδικὸν φύλλον καὶ σύγγραμμα, ὃ ἤθελε φέρει στασιώδεις καὶ ὑβριστικὰς ἐκφράσεις κατὰ τῶν καθεστώτων τοῦ Ἰονίου, τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Κατεδιώκετο δὲ ὁ φωραθεὶς συγγραφεὺς αὐστηρῶς. Οὐδεμία πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος, παραίνεσις, ἢ ἐνταλτήριον ἠδύνατο νὰ κυκλοφορῇ ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς Γερουσίας. Πρὸς τούτοις ἐξέδοτο νόμον πολιτογραφήσεως, δι' οὗ ὁ μὲν πολιτογραφόμενος πατὴρ μόνον ἐχαίρετο τὰ ἀστυκὰ δικαιώματα, οἱ δὲ υἱοὶ καὶ τὰ πολιτικά. Εἶτα μετ' ἐπευφημίας, διελθοῦσα τρεῖς κώδικας καὶ τὰς δικονομίας, παρεδέχετο ὡς πλήρεις συντελεῖς καὶ συναρτωμένους τῷ Ἰονίῳ συν-

τάγματι. Ἐπὶ τούτῳ, ἀφοῦ ἡ Γερουσία καὶ ὁ Ἁρμοστὴς ἐνέκριναν τὰ πραχθέντα, ἐψήφισεν ἡ Βουλὴ εἰς εὐγνωμοσύνην, νὰ διεγερθῇ ἀνδριὰς τοῦ Δούγλα καὶ ὀβελίσκος ἐν τῇ δημοσίᾳ πλατείᾳ. Ἐξέλεξε τὸν πρόεδρον Βιλέταν, ὅπως παραλαβὼν τοὺς κώδικας, πορευθῇ εἰς Ἀγγλίαν, καὶ θέσῃ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Α. Μ. ἵνα τύχωσι κύρους.

Διὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Δούγλα δὲν ἀπεθαρρύνθη ἡ ἀντιπολίτευσις. Καίτοι ἀπωθοῦντο αἱ αἰτήσεις τῶν Ἰονίων δικαιωμάτων παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου κατ' εἰσήγησιν τοῦ Μουστοξύδου, ὁ Δ. Πλαίσας ἐν Ζακύνθῳ καὶ ὁ Αντ. Γαΐτας ἐνήργησαν καὶ ἐγένοντο ὑπογραφαὶ τῶν προυχόντων τοῦ τόπου καὶ πολλῶν συγκλητικῶν αἰτουμένων μεταρρυθμίσεις. Τὴν ἀναφορὰν ἐκυκλοφόρει ὁ ἰατρὸς Δραγανῖγος Ψιμάρης, ὅστις διετήρει καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν. Τὰ αὐτὰ ἐποίησε καὶ ὁ Βασίλειος Πινιατόρος ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅστις καὶ ἐπορεύθη ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἀγγλίαν. Ἑπτὰ δὲ ἀναφοραὶ ὑπογεγραμμέναι παρὰ τῶν ἐγκρίτων Κερκύρας ἐπιστηρίζουσαι τὰς αἰτήσεις τοῦ Μουστοξύδου περὶ μεταρρυθμίσεων προσήχθησαν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τὰς δύο Σεπτεμβρίου 1840, καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν. Ἀπήντα δὲ περὶ αὐτῶν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν Ι. Ροῦσελ δι' ἐπισήμου του τὰς 30 Νοεμβρίου 1840.—«Τὰ προσφωνήματα ἢ ἀναφοραί, μὲ φαίνεται ὅτι ὑπογεγραμμέναι ἀπὸ ὀνόματα καὶ ὑποκείμενα ἀξιοσέβαστα, σκοπὸν ἔχουν νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ πλέον εὐκατάστατοι καὶ οἱ εὐγενεῖς, ὡς ἐπίσης τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν κατοίκων ἐπιθυμοῦν νὰ γενοῦν τὸ ὀγλιγορώτερον αἱ μεταβολαὶ ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἐγὼ συμφωνῶν μὲ τὴν γνώμην σας ἔκρινα νὰ ἀναβάλλω, ἕως οὗ μία μακρυνὴ σειρὰ βελτιώσεων προετοιμάσῃ τὸν Ἰόνιον λαὸν διὰ μερικὰς ἀπὸ τὰς μεταβολὰς αὐτάς, ἂν καὶ ὄχι δι' ὅλας. Οἱ ἀναφερόμενοι δὲν ἐπέτυχαν τὸν σκοπόν των νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπιθυμεῖ τὰς μεταβολὰς αὐτάς. Καὶ ἐγὼ φρονῶ ὅτι, ἂν αἱ εἰρημέναι μεταβολαὶ ἤθελαν γενεῖ παρευθύς, ὁ λαὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περισσότερον παντὸς ἄλλου ἤθελεν ὑποφέρει ἀπὸ αὐτάς. Τὰ δημόσια πράγματα, ἀφινόμενα εἰς τὴν διάκρισιν ὀλίγων τινῶν ῥαδιούργων καὶ κενοδόξων δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουν τὴν προστασίαν μιᾶς σταθερᾶς Κυβερνήσεως οὔτε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἑνὸς ἐλευθέρου Κράτους. Τ' ἀληθινὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου λαοῦ θέλουν καλλίτερα συμβιβασθῆ, ἐὰν διατηρηθῇ εἰς τὸ Κράτος μὲ χεῖρα σταθερὰν καὶ χωρὶς πάθος ἕνα σύστημα τάξεως καὶ τιμιότητος, καὶ ἐὰν ἐμψυχωθῇ ὁ λαὸς

εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν ἱκανὴν ν' ἀνυψώσῃ τὸν χαρακτῆρά του. Δὲν ἔχω λοιπὸν νὰ κάμω καμμίαν τροποποίησιν εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης, τὰς περιεχομένας εἰς τὸ γράμμά μου τὰς 4 Ἰουνίου 1840. Ἦτο ἀναγκαῖον νὰ δώσῃ ἡ προστάτις Κυβέρνησις τὰς ὁδηγίας ἐκείνας καὶ ἕνα κανόνα, ὁ ὁποῖος νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ἑξῆς ὡς ὁδηγὸς εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ εἶναι κατὰ τύχην εἰς ἁρμονίαν μὲ τὴν περασμένην διαγωγὴν τοῦ Λόρδ μεγάλου Ἁρμοστοῦ της καὶ τῆς Ἐκλαμπροτάτης Βουλῆς—Ἰωάννης Ροῦσελ.»

Ἄκαμπτος ὅμως ἡ ἀντιπολίτευσις δραστηριώτερον τὰς ἀντενεργείας τοῦ Δούγλα ἐπολέμει. Ἐλογίζετο ὅτι πᾶσα ἀποχὴ ἐχαλάρωνε, καὶ παρέλυε τὴν προαγωγὴν τῆς βελτιώσεως. Ὁ Μουστοξύδης, ἐρεθισθεὶς διὰ τὰς ψευδολογίας καὶ παραμορφώσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων κατὰ τὴν ἀναφοράν του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, ἠθέλησε νὰ παρουσιασθῇ τὸ ζήτημα πρὸς τὴν συζήτησιν τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψεν ἀνασκευὴν τοῦ ἐπισήμου τοῦ Δούγλα τῶν 10 Ἀπριλίου 1840, καὶ προσήγαγεν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον. Οἱ φίλοι τῶν ἀντιπολιτευομένων Σὶρ Κάρολος Φιτσιρόης μέλος τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων, καὶ ὁ Λὸρδ Ὅλλανδ ὑπεσχέθησαν νὰ κάμωσιν ἐπερωτήσεις πρὸς τὸν ὑπουργὸν περὶ τοῦ Ιονίου ζητήματος, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀποσταλῇ εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῶν Ἰονίων. Ὁ δὲ Ἀντώνιος Γαήτας καὶ Βασίλειος Πινιατόρος ἐπορεύθησαν εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἔφερον συγχαρητηρίους προσφωνήσεις κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Βασιλόπαιδος, δι' ὧν ἐσπεύδετο διὰ τῆς ὑπογραφῆς ὅλων τῶν ἀντιπολιτευομένων τοῦ Ἰονίου ἡ ἐκδήλωσις τῆς εὐπειθείας καὶ εὐαρεστήσεως εἰς τὴν Προστασίαν, καὶ συνιστῶντο αὖθις ἐκ νέου αἱ αἰτήσεις τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἰονίων. Ἀλλ' ὁ Δούγλας ἀντενέργει, καὶ ἀφοῦ αὐτὸς διὰ τῶν ἀστυνομικῶν του ὀργάνων κατώρθωσεν ἄλλα προσφωνήματα συγχαρητηρίων, ἃ ὑπέγραψαν οἱ κυβερνητικοὶ, ἀπέστειλεν αὐτὰ, καὶ ὑπεσκέλιζεν τὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων. Ἔγραψε δὲ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ροῦσσελ, ὅπως μὴ δεχθῶσι παρ' αὐτοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως Γαήτας καὶ Πινιατόρος, οὔτε νὰ συγκαταβῇ, ὅπως παρασταθῶσιν οὗτοι πρὸς τὴν Βασίλισσαν, καὶ παρεισάξωσι τὰ συγχαρητήρια ἔγγραφά των, ὡς στασιώδεις καὶ ἑνωμένοι μετὰ τῆς Ρωσσικῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κατὰ τῶν Ἄγγλων ἐνεργούσης συμμορίας. Καίτοι δὲ ὁ ὑπουργὸς ἔπραξε προθύμως τὰ ὅσα εἰσηγεῖτο ὁ Ἁρμοστὴς, ὁ Γα-

ήτας διὰ τοῦ Καρόλου Φιτσιρόη καὶ τοῦ Λὸρδ Ὄλλανδ, συστα-θεὶς εἰς ὑποδοχήν τινα Βασιλικὴν, ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν. Παραστὰς δὲ πρὸς τὴν Βασίλισσαν ἔρριψεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τὸ συγχαρητήριον, καὶ ἀπῆλθεν. Ἵνα δὲ ἀντιπράξωσι καὶ κατὰ τῆς Βασιλικῆς κυρώσεως τῶν κωδίκων οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, εἴγον συνενοηθῆ μετὰ τοῦ Λόρδου Καρόλου Φιτσιρόη καὶ τῶν φίλων του, νὰ μὴ παραδεχθῇ ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Βουλῆς καὶ Πρόεδρος Ἀλταβίλλας Βιλέτας Χαλικιόπουλος. Ὅπως δὲ ἐπιτύχωσιν, ἔγραψεν ἀναφορὰν ὁ Ἀντώνιος Δάνδολος πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν Ἰωάννην Ροῦσσελ, δι' ἧς κατηγόρει τὸν Βιλέταν, ὡς ἄνδρα δυσυπολήπτου χαρακτῆρος, καὶ πολλάκις προστιμηθέντα ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου διὰ δικηγορικὰς πράξεις. Εἰς τὰς κατηγορίας ἐπιπροσετίθετο, ὅτι ὁ πρόεδρος οὗτος ἦτο ὄργανον τοῦ ἀντιστρατήγου Δούγλας, Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, ὅστις σπεύδει νὰ καταστρέψῃ μὲ συμμορίαν τινὰ Ἄγγλων καὶ Ἰονίων, εἴ τι ἀγαθὸν προτίθεται ἡ Ἀγγλία ὑπὲρ τῶν Ἰονίων, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ βελτιώσωσι τὴν τύχην τῆς πατρίδος των, καὶ δὲν χαίρεται τὰ πιστὰ τῶν Ἰονίων συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς πρὸς ταῦτα οὐδεμίαν ἄλλην ἀκρόασιν ἔδωκε, καὶ τὸν Βιλέταν παρεισήγαγεν εἰς τὴν Βασίλισσαν, καὶ ἱππότην τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου προσηγόρευσε, καὶ τοὺς κώδικας παρεδέχετο. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Φιτσιρόης ἀποτυχὼν, ἐδημοσίευσε διὰ τῶν «Ἑωθινῶν Χρονικῶν» τὰ ἔγγραφα, ἵνα προσβάλῃ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἰονίου καὶ τὸν Ἁρμοστὴν, ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀντιστρατήγου Δούγλα λοχαγὸς Περσὺς, τυχὼν τότε ἐν Λονδίνῳ, ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν διὰ τὰς προσβολὰς τοῦ πατρός του, ὁ δὲ Βιλέτας ἔγραψεν ἐπιστολὴν ζητῶν καὶ αὐτὸς ἱκανοποίησιν. Καὶ ὁ μὲν Φιτσιρόης, ὡς ἀπῃτεῖτο, μόνον ἐπανωρθώσατο τὰ περὶ Δούγλα, ἀλλὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Βιλέτα περιεφρόνησεν. Ἔλεγε δὲ ὅτι πρὸς ἀπολογίαν αὐτοῦ, τὰ προτεινόμενα ἔγγραφα τῶν Ἰονίων δικηγόρων μᾶλλον ὑποστηρίζουσι τὸν δυσυπόληπτον χαρακτῆρά του, καὶ δὲν ἐπανόρθώνουσι. Διὸ, ἐρεθισθεὶς ὁ Βιλέτας, καθύβρισε τὸν Φιτσιρόην, καὶ τὸν συνενοηθέντα εἰς τὰς κατηγορίας αὐτοῦ Δάνδολον, ὃν ἀνεκάλεσεν ἱππότην ἐξιπποτισμένον, ἐπειδὴ τὰ ἱπποτικά του τάγματα ἦσαν φαντασιώδη. Ἐδυσφήμει δ' ἐνταύτῳ ὡς διωγμένον ἐκ τῆς Λέσχης καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Κερκύρᾳ Βρεττανικῆς φρουρᾶς, καὶ ὅτι κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ κακουργοδικείου. Ἐξήφθη διὸ ὁ Δάνδολος εἰς τὰς ὕβρεις, καὶ ἀπελογεῖτο διὰ τῆς Ἰονίου ἐφημερίδος, καταστρέφων τὰς κατηγορίας.

Τέλος ὁ Ἁρμοστὴς Δούγλας, συγκαλέσας τὴν Ζ΄ην Βουλὴν

εἰς ἔκτακτον σύνοδον, ἤνοιγε τὴν συνεδρίασιν λέγων.—«Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἀνέβαλε τὴν κύρωσιν τῶν κωδίκων διὰ τῆς ὑπογραφῆς της, καίτοι ἐνέκρινε τὰς θεμελιώδεις αὐτῶν ἀρχάς. Αἰτία δὲ τῆς ἀναβολῆς τῆς κυρώσεως ἐγένετο ἡ ἀτέλεια τοῦ πολιτικοῦ κώδικος, κατὰ τὸ σπουδαῖον θέμα τοῦ συνοικεσίου, τὸ ὁποῖον ἀφέθη χωρὶς νὰ γενῇ καμμία περὶ αὐτοῦ πρόβλεψις. Ἡ Βασιλικὴ ὅμως κύρωσις δὲν ἐμποδίζει τὴν διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν εἰς λεπτομερείας, οἵας βούλεται νὰ ποιήσῃ τὸ Ἰόνιον κοινοβούλιον, κατὰ πεῖραν χρόνου καὶ ἀποτελεσμάτων ὁδηγούμενον. Νομοσχέδιόν τι, προετοιμασθὲν παρὰ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου εἰς τὸν περὶ συνοικεσίου νόμον, δὲν ἤθελε τεθῇ εἰς πρᾶξιν, ἐὰν πρότερον μὴ καθυποβληθὲν ἐκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Πρᾶξιν ἐπὶ τούτῳ ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ ἡ Βουλή, δι' ἧς πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐν ἐνεργείᾳ οἱ κώδικες, καὶ αἱ νέαι δικονομίαι εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους».—Ἀπήντα δὲ ἡ Βουλή, εὐφημοῦσα τοὺς λόγους τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ἐπρόσθετεν, ὅτι τὸ μέτρον τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὅπως βεβαίως ἐπιτευχθῇ ἔμφρων νομοθεσία, συνᾴδει μὲ τὰς προόδους τοῦ αἰῶνος, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ἰόνιος θέλει αἰσθανθῇ τὰ ἀγαθὰ νέας νομοθεσίας, ἥτις εἶναι εἰς πλήρη ἁρμονίαν μ' ἐκείνην τῶν πλέον πεπολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ θέλει τὸν ἀπαλλάξει τοῦ ἀμόρφου ἐκείνου σωροῦ διατάξεων, ὑπαγορευθεισῶν ἀπὸ τυχαίας περιστάσεις λαῶν ξένων εἰς χρόνους ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος, ἐξ ὧν σύγκεινται οἱ Βενετικοὶ θεσμοί, καὶ οἱ ὁποῖαι καθίστων πάντοτε ἀβεβαίους τὰς κρίσεις χωρὶς ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν, καὶ ἀναπόφευκτον τὸ αὐθαίρετον τῶν Κριτῶν.»—Συνεπῶς λοιπὸν ἡ Βουλὴ ἐξέθετο ψήφισμα, δι' οὗ ἐτίθεντο ἐν ἐνεργείᾳ οἱ κώδικες. Ἄλλον νόμον ἐξέθετεν, ἐπιβάλλουσα δασμὸν 20 ὀβολῶν, καὶ 12 εἰς ἑτεροειδεῖς δημητριακοὺς καρποὺς ἀνὰ πᾶν κοιλὸν σίτου, διὰ τὸν κατασταθέντα ἀνισολογισμὸν εἰσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ἐκύρωσε δὲ καὶ διαφόρους ἄλλους νόμους, ἀποβλέποντας τὴν διάδοσιν τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως, τὴν βελτίωσιν τῶν νόμων, τὴν ἐπαγρύπνησιν εἰς τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης, τὴν ἐμψύχωσιν τῆς βιομηχανίας, τὴν εὐκολίαν τῆς συγκοινωνίας διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν δημοσίων ὁδῶν, καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἠθικῆς καὶ ἀρετῆς διὰ τῆς ἐμπνεύσεως ἀληθοῦς σεβασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ὑποταγὴν πρὸς τοὺς νόμους. Διωργανίσθησαν δὲ τὰ ὑποθηκοφυλακεῖα καὶ ληξιαρχεῖα, 1840. Ἐξετάσθησαν δὲ καὶ οἱ λογαριασμοὶ τοῦ Κράτους, καὶ ἠριθμοῦντο

τὰ μὲν εἰσοδήματα εἰς 129,026 λίρας Ἀγγλικάς, τὰ δὲ ἔξοδα τὰ μὲν τακτικὰ εἰς 119,039, τὰ δὲ ἔκτακτα διὰ τὰς ἐμπιπτούσας χρείας 40,000 καὶ τὰ μὲν τακτικὰ ὑπελογίζοντο διὰ μὲν τὸ Ἁρμοστεῖον 13,266, διὰ τὸ μισθολόγιον 46,661, διὰ τὸ δικαστικὸν 20,286, διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν 2,407, διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν 10,550, διὰ ὁδοὺς καὶ προκυμαίας 17,117 καὶ διὰ τὴν στρατιωτικὴν προστασίαν 8,750. Διωρίσθη δὲ καὶ νέα δαπάνη πρὸς οἰκοδομὴν τῶν φυλακῶν τοῦ σωφρονιστηρίου Κερκύρας, καὶ τὰς 19 Ἀπριλίου 1840 ἐτίθετο ὁ θεμέλιος λίθος, ὅτε λόγον ὁ Ἁρμοστὴς ἐξεφώνησε.

Τέλος ἐτελείωσεν ἡ ἑξαετία τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα, καὶ ἀνεκαλεῖτο παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, διορισθέντος εἰς τὴν Ἁρμοστείαν τοῦ κ. Στουάρδου Μεκένζη. Ὁ δόκτωρ Κουαρτάνος τότε ἐν τῇ βουλῇ ἐγκωμίασε τὸν ζῆλον τοῦ Δούγλα διά τε τὴν πατρικὴν Κυβέρνησιν, τὴν σύστασιν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ φρενοκομείου, Ἰονίου γυμνασίου, καὶ τὴν δραστηριότητα εἰς ἐνέργειαν τῆς Ἰονίου νομοθεσίας. Ἐπὶ τέλους προέτεινεν, ὅπως ἡ προτομὴ αὐτοῦ ἐγγλυφθῇ, καὶ περιγραφῶσιν δι' ἀναγλύφου τὰ καθιδρύματα καὶ τὰ εὐεργετήματα πρὸς τὸ Ἰόνιον. Ἡ Βουλὴ ἀνευφήμει τὴν πρότασιν, ἡ δὲ Γερουσία ἐπεκτείνουσα τὰς τιμάς, ἐπεψήφισε νὰ διεγερθῇ ὀβελίσκος εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως, πρὸς μνήμην τῆς νέας ἐγκαθιδρυθείσης Ἰονίου νομοθεσίας, καὶ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Οὐάρδου Δούγλα, καὶ κατάλληλος δι' ἐπιγραφὰς καὶ ἐμβλήματα. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὅμως τὰ τοιαῦτα θέλοντες νὰ ἐξουθενίσωσιν, αὖθις συνήργησαν, ὅπως κατ' αἴτησιν τοῦ Καρόλου Φιτσιρόη ἀντιπροσώπου ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας, δοθῶσιν εἰς ὡρισμένην ἐπιτροπὴν τὰ πρὸ ἑνὸς ἔτους κατατεθέντα ἔγγραφα ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ περὶ τῶν Ἰονίων ὑποθέσεων. Ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς Ροῦσελ, λαβὼν τὸν λόγον, ἐμπόδισε τὸ τοιοῦτον, λέγων, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι δὲν εἶναι μία τῶν ἀποικιῶν τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους, ἀλλὰ διάγει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Μ. Καὶ τοῦτο ἐξαιρεῖ τὸ κοινοβούλιον τοῦ νὰ εἰσέρχηται καὶ ἐπεμβαίνει ἐξετάζων τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἰονίων, ἥτις διευθύνεται ὑπὸ ἰδιαίτερον σύνταγμα πάντῃ ἄσχετον μετὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἐκτὸς τούτου οὐδεμία ταραχὴ ὑπάρχει ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὅστις ἐν γένει εἶναι ἐπασχολημένος μὲ γενναίας ἀνταμοιβάς. Ἀλλ' οὔτε αὕτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ κατάστασις πραγμάτων, δίδουσα ἀφορμὴν εἰς τὸ κοινοβούλιον νὰ ἐπέμβῃ, ὥστε νὰ ἐκλέξῃ ἐπιτροπήν, καὶ νὰ λάβῃ πληροφορίας ἀπὸ παντὸς εἴδους.

κυρίους, τινὲς τῶν ὁποίων ἀναμφιβόλως εἶναι μιᾶς κατὰ πολλὰ θερμῆς φαντασίας καὶ δοκιμότητος περὶ τὰ γράμματα, οἵτινες ὅμως ἀνακατώνουν τὰς φιλολογικὰς καὶ ρωμαντικὰς ἰδέας των εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Τὴν ὑποστήριξιν τῶν λόγων τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ Δούγλα ἐκ πάσης μομφῆς παρὰ τῶν Ἰονίων ἀνέλαβεν ὁ Ροβέρτος Πὴλ, ὁ Σὶρ Ε. Ἄρδινγς καὶ ἄλλα μέλη. Ἡ δὲ πρότασις τοῦ λόρδου Φιτσιρόη ἀπερρίφθη.»—Οὕτως ἀπῆλθεν ἀνενόχλητος ἐκ τοῦ νέου κινδύνου τούτου ὁ Δούγλας, καὶ τὰς 7 Ἰουλίου, ὅτε ἀφήχθη εἰς Κέρκυραν ὁ διάδοχός του εἰς τὴν Ἁρμόστειαν Μεκένζης, παρέδωκε τὴν Κυβέρνησιν πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἄγγλων καὶ Ἰονίων, καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὀλίγα ἔπραξεν ὁ διαδεχθεὶς τὸν Δούγλαν Ἁρμοστὴς Μεκένζης (1841 Ἰουλίου 7). Κυρίως δὲ ἔστρεψε τὴν προσοχήν του, εἰς τὸ νὰ ἰσολογίσῃ τὰ ἔξοδα μὲ τὰς δαπάνας τοῦ Κράτους. Ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὴν Γ'. σύνοδον τῆς Ζ'. Βουλῆς (Μαρτίου ἁ. 1842), προέτρεπε τὴν Βουλὴν νὰ περιστείλῃ τὸ μισθολόγιον καὶ τὰ ἔκτακτα ἔξοδα, ὡς καὶ τὰ κανονισμένα διὰ δημόσια ἔργα, νὰ παύσῃ τὸ μονοπωλεῖον τῶν σιτηρῶν ἐν Κερκύρᾳ, καὶ νὰ προσέξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς ἐξοικονομήσεις πρὸς διατήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων, φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, καὶ ἄλλων χρησίμων τοῦ Κράτους πραγμάτων· διότι οὕτως θὰ προκύψῃ καὶ ὑπόλοιπον, ὃ θὰ χρησιμεύσῃ εἰς χρεωλύσιον τοῦ προκύψαντος δημοσίου χρέους. Ἐπειδὴ τὰ ἔξοδα ἀπὸ ἑξαετίαν ἀπὸ τὰ 1835 ὑπερέβαιναν κατὰ 3,000 λίτρας ἐτησίως τὰ εἰσοδευόμενα, ἡ Βουλὴ παρεδέχετο τὰ οἰκονομικὰ μέτρα τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἀλλ' ἐπεζήτει καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης, ὡς ἀναθεωρησίμου. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενεν εἰς τοῦτο ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Πετριτσόπουλος, ὁ Ἁρμοστὴς ἐζήτει πρότερον ν' ἀναφερθῇ εἰς τὸν ὑπουργὸν, καὶ εἶτα ἡ Βουλὴ ν' ἀποφασίσῃ. Ἀλλ' ἕως ἔλθῃ ἀπάντησις παρὰ τοῦ ὑπουργείου, ἡ σύνοδος ἐτελείωσε τὰς ἐργασίας, καὶ ὁ πρόεδρος Πετριτσόπουλος ἀνεχώρει εἰς Ἰταλίαν, αὐτὸν δὲ καθίστα ὁ Γερουσιαστὴς Ἄγγελος Χαλικιόπουλος. Τούτου δὲ τὴν θέσιν κατελάμβανεν ὁ κόμης Δελαδέτσιμας. Δραστήριος δὲ ὁ Κεφαλλὴν οὗτος καὶ πολυμήχανος, ἐκέρδισε τὴν εὔνοιαν τοῦ Μεκένζη. Μόλις δ' ἔφθασε τὰ δύο ἥμισυ ἔτη, καθ' ἃ ἔμελλε ν' ἀνακυρωθῇ ἢ νὰ παύσῃ τῆς ὑψηλοτάτης θέσεως κατὰ τὸ σύνταγμα ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Πετριτσόπουλος, ὁ Ἁρμοστὴς Μεκένζης ἔπαυσεν αὐτὸν τῆς θέσεως τοῦ ὑψηλοτάτου,

καὶ ἀνεβίβασε τὸν κόμητα Δημήτριον Δελαδέτσιμαν διὰ τὰ μεγάλα του προτερήματα, καὶ τὰς λαμπράς του ἐκδουλεύσεις, ὡς ἔλεγεν ἡ προκήρυξις, εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων, καὶ τὴν μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἐχαίρετο παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς τοῦ Ἰονίου. Ἐξεπλάγησαν οἱ ἀντιδετσιμισταὶ Κεφαλλῆνες, ἰδόντες τὸν ἀντίπαλον εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν θέσιν ἀπροσδοκήτως προβιβασθέντα. μολονότι ἐποιήσαντο λαμπρὰς ἐπιδείξεις οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ φίλοι καὶ συμπολῖταί του. Διὸ καὶ συννώθησαν τότε μεθ' ὅλων τῶν φίλων τοῦ Πετριτσοπούλου, οἵτινες δυσηρεστήθησαν διὰ τὴν παῦσιν τοῦ οἰκείου. Ὁ Δέτσιμας ὅμως ὀλίγον διετηρήθη εἰς τὴν θέσιν, καὶ μόνον ἠδυνήθη νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεολογιδιδασκάλου Κωνσταντίνου Τυπάλδου ὡς ὑποψηφίου Ἀρχιερέως Κεφαλληνίας, μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Μητροπολίτου Παρθενίου Μακρῆ (1842 Ἰουλίου 25.), καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἐπιλαχόντα μὲ πλειονοψηφίαν Σπυρίδωνα Κοντομίχαλον. Ὁ Πετριτσόπουλος, μαθὼν τὴν παῦσίν του, εὐθὺς μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἐποιήσατο ἔνστασιν πρὸς τὸν ὑπουργὸν εἰς τὰ ποιηθέντα καθ' ἑαυτοῦ, λέγων ὅτι οὐδεὶς τῶν προλαβόντων Προέδρων τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐπαύθη, πρὶν λήξῃ ὁλόκληρος ἡ πενταετία τῆς Βουλευτικῆς περιόδου. Ἔπραξε δὲ τοῦτο ὁ Ἁρμοστὴς Μακένζης χωρὶς νὰ κοινοποιήσῃ πρότερον εἰς τὴν Βασίλισσαν οὔτε τὸ αἴτιον τῆς παύσεως τοῦ Πετριτσοπούλου, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ διαδόχου, ἀλλ' αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ συγκαταθέσεως ἀνωτέρας τινὸς ἀρχῆς. Διὸ ἀπεδοκιμάσθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ ἡ πρᾶξις τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ἐδηλώθη αὐτῷ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν του ὁ Πετριτσόπουλος, ἀνακυρωθεὶς διὰ τῆς Βασιλίσσης διὰ τὰ ἄλλα δύο ἥμισυ ἔτη. Τὸ μηχάνευμα τοῦτο μαθὼν ὁ κόμης Δελαδέτσιμας, καὶ ἰδὼν ὅτι ἀδύνατον ἦν νὰ διατηρηθῇ πλέον παρῃτεῖτο εὐπρεπῶς τῆς θέσεως τοῦ προέδρου καὶ ἀντικαθίστατο αὖθις ὁ Πετριτσόπουλος. Ἀλλ' ὁ Μακένζης τοσοῦτον ὠργίσθη ὅτι ἀπεδοκιμάσθη ἡ πρᾶξίς του, ὥστε ἔδωκε παραίτησιν τῆς Ἁρμοστείας του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τὴν 1.ην Ἀπριλίου 1843.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΣΙΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ.

Λόρδ Ἰωάννης Σίτων Ἁρμοστής.—Συστάινονται ἰδιωτικὰ τυπογραφεῖα ἐπὶ λογοκρισίᾳ τῶν ἐκτυπουμένων περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων.—Λέσχαι, συνδιαλεκτήρια καὶ ἐλευθέρα εἰσαγωγὴ πάσης ἐφημερίδος.—Βουλὴ Η'. καὶ Σπυρίδων Φωκᾶς Στεφάνου Ὑψηλότατος πρόεδρος τῆς Γερουσίας.—Ἀπώλεια τῶν Δετσιμιστῶν.—Ἀντώνιος κόμης Δούσμανης καὶ οἱ Δουσμανῖται.—Ἡ ἐκ Κερκύρας εἰς Καλαβρίαν ἔξοδος τῶν Ἰταλῶν ἀδελφῶν Παντιέρα—Ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1848 καὶ ἀποτελέσματα παρὰ τῷ Ἰονίῳ.—Πατριωτικὰ γεύματα.—Ναπολέων Ζαμπέλης καὶ ὑπόμνημα αὐτοῦ πρὸς τὸν Σίτωνα ὑπὲρ τῶν Ἰονίων δικαιωμάτων.—Οἱ ἀρχικορυφαῖοι τῶν φιλελευθέρων Πέτρος Βράϊλας, Νικόλαος Μάνεσης, Ἰούλιος Τυπάλδος Πρετεντέρης προσοικειοῦνται τὸν Ἐδμόδον υἱὸν τοῦ Σίτωνος.—Ἀντιδράσεις τῆς Ἀγγλοϊονίου συμμορίας.—Συναίνεσις τῆς Βασιλίσσης προστάτιδος περὶ μεταρρυθμίσεων τοῦ Ἰονίου συντάγματος.—Ἐλευθεροτυπία καὶ κανονισμὸς τῶν ἐξόδων παρὰ τῆς Βουλῆς.—Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ἰονίων πρὸς τὴν Βασίλισσαν Βικτωρίαν.—Οἱ ὀπισθοδρομικοὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Σπυρίδ. Ἀννίνου Καβαλιεράτου καὶ Φωκᾶ Κοσμετάτου συνεννόησις μὲ τὸν τοποτηρητὴν Κεφαλληνίας Βαρῶνα Δέβερτον κατὰ τὴν προαγωγὴν τῶν μεταρρυθμίσεων.—Ἔξαψις τοῦ ἐλευθεροφρόνου πνεύματος τῶν ἐφημερίδων.—Ὁ Φιλελεύθερος τοῦ Ἠλία Ζερβοῦ, ἡ Ἀναγέννησις τοῦ Μομφεράτου, καὶ ἡ «Πατρὶς» ἐφημερὶς Κερκύρας.—Δημοτικὸν κοινεῖον ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ οἱ καταχθόνιοι.—Πρώτη στάσις ἐν Κεφαλληνίᾳ 1848.—Τὰ προκαλέσαντα τὴν στάσιν αἴτια, καὶ ὁ διοργανισμὸς αὐτῆς.—Βαρὼν Δέβερτον, ὁ ἀστυνόμος Ε. Δρακούλης καὶ τὸ Ἀγγλοϊόνιον κλοὺβ ἐν Κεφαλ-

ληνίᾳ.—Ἀνάκρισις ὑπὸ Σωκράτους Κουρῆ καὶ κατηγορητήριον περὶ τῆς στάσεως.—Ἀπόλυσις τῶν καταδικασθέντων.—Καταδιώξεις τῶν ἐλευθεροφρόνων ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐξορία εἰς Παξοὺς Ζερβοῦ καὶ Λιβαδᾶ, φυλακίσεις ἄλλων καὶ ἐξορίαι εἰς Κύζη α.—Ὁ τύπος στιγματίζει τὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ αὐθαιρέτους πράξεις τῆς κυβερνήσεως.—Διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ Σίτωνος ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Η΄. βουλῆς τῶν 9 Ἀπριλίου 1844 νέων μεταρρυθμίσεων τοῦ συντάγματος.—Αἱ συνταγματικαὶ μεταρρυθμίσεις περὶ ἐλευθέρας ἐκλογῆς βουλευτῶν, καὶ δημοσυμβούλων. καὶ ἡ συνταγματικὴ τροπολογία περὶ διοργανισμοῦ Γερουσιαστῶν.—Ἡ ψευδοσυνωμοσία ἐν Ζακύνθῳ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.—Ἀναχώρησις τοῦ Λὸρδ Σίτωνος ἐκ τῶν νήσων.—Γεώργιος Οὐάρδ Ἁρμοστής.—Νέα στάσις ἐν Κεφαλληνίᾳ 1849.—Θάνατος τοῦ Μεταξᾶ Καψολίβερη, καὶ οἱ στασιασταὶ Βλάχος Μπομποτὴς καὶ ἱερεὺς Γρηγόριος Νοδάρος.—Ὁ Οὐάρδ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ τὰ μέτρα αὐτοῦ περὶ ἐξοντώσεως τῆς στάσεως.—Ἐπίκρισις καὶ καταβοὴ τῆς τρομοκρατίας.—Ἀνακάλυψις πολιτικῆς ἑταιρίας «ἡ μεγάλη ἀδελφότης»—Δυσκολίαι απαντώμεναι ὑπὸ τοῦ κόμητος Γράϋ, κατὰ τὴν ἔρευναν ἐν τῷ ἀνακτοβουλίῳ εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις.—Πρόσφυγες Ἰταλοὶ ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ Ἑλλάδι, καὶ φιλοξενία αὐτῶν παρὰ τῶν Ἑλλήνων.—Ζαμπεχάρης, Ματιουόλης, Πέππες, Θωμασαῖος καὶ ἄλλοι περίδοξοι.—Ἀνακάλυψις νέας ἑταιρίας πολιτικῆς.—Καταδιωγμὸς τῶν πολιτικῶν συνεταίρων ὑπὸ Οὐάρδου.—Ὁ Βαλιάνος, Π. Κουαρτάνος, καὶ Ζαμπεχάρης οἱ ἀπολογούμενοι.—Μομφαὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Τὸ κῦρος τῶν πραχθέντων ὑπὸ Οὐάρδου ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἡ παρασημοφορία αὐτοῦ ὡς μεγαλοσταύρου ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.—Ἔκτακτος συνεδρίασις τῆς Η΄. Βουλῆς πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν προτεινομένων μεταρρυθμίσεων κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κόμητος Γράϋ.—Ἄρθρα συνταγματικὰ ἡ στρατιωτικὴ καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ἐπιχορήγησις.—Ὁ νέος ἐκλογικὸς νόμος.—Τὰ Παρκερικὰ ἐν Ἑλλά-

δι, καὶ αἱ διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὑπὸ τοῦ Πάρκερ ἀπαιτήσεις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως.

ΛΑΒΩΝ τὴν διαχείρησιν τῆς Ἁρμοστείας τὴν α'.ην Ἀπριλίου 1843 ὁ λόρδος Ἰωάννης Σίτων ἀντιστράτηγος, ἱππότης μεγαλόσταυρος τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, καὶ τοῦ λουτροῦ καὶ τοῦ Ἀνοβεριακοῦ τάγματος τῶν Γουέλφων, προσιτὸς ἐδεικνύετο ἅπασι διὰ φιλοπροσηγορίαν, εἰλικρίνειαν ψυχῆς, προθυμίαν εἰς βελτιώσεις, καὶ ἐπὶ πᾶσι διὰ τὸ φιλοδίκαιόν καὶ εἰρηνικὸν, ἃ ἐγνώσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεώς του εἰς Καναδᾶν· διότι ἀποσταλεὶς ἄλλοτε ἐκεῖ, εἰρηνοποίησε τοὺς στασιάζοντας, καίτοι δι' αὐστηρῶν μέτρων μετέπεισεν αὖθις εἰς ἀναγνώρισιν τῆς Βρεττανικῆς ἐξουσίας. Τοὺς μὲν δυσηρεστημένους ἐν τῷ Ἰονίῳ ἀνεκάλει καὶ ἐφιλοφρόνει, διορίζων εἰς θέσεις καὶ ἀξιώματα, τοὺς δὲ ἀπεχθεῖς τῇ Κυβερνήσει προσοικειοῦτο, προθυμοποιούμενος ἐπανόρθωσιν τῶν παθημάτων. Ἀμέσως εἰς βελτιώσεις ἐπασχολούμενος, συνέστησεν ἀγρονομικὴν ἑταιρίαν, καὶ πρώτυπον ἀγρονομικὸν σχολεῖον εἰς Καστελάνους. Ἐνεψύχωσε τὴν ἑταιρίαν τῶν μεταξοσκωλήκων ἐν Κερκύρᾳ, ἐπλούτιζε τὸ Ἰονικὸν γυμνάσιον, ἐπολλαπλασίαζε τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, καὶ ἐπηύξησε μαθήματα ἐν τοῖς Λυκείοις. Κατήρτιζε δὲ καὶ τὸ πανεπιστήμιον, συμπληρώσας τὰς ἐλλειπούσας ἕως τότε ἐπιστημονικὰς σχολὰς Ἰατρικῆς μαιευτικῆς καὶ φαρμακοποιΐας. Προσεκάλεσεν αὖθις τὸν Μουστοξύδην, καὶ δεξιούμενος αὐτὸν, διώριζε ἐκ νέου ἱστοριογράφον τῆς Ἑπτανήσου μὲ 80 τάλληρα τὸν μῆνα, καὶ ἐπιτηρητὴν τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, ἐγκαταστήσας σύνεδρον ἐπ' αὐτοῖς τὸν Αὐγουστῖνον Καποδίστριαν. Περιοδεύων δὲ τὰς νήσους, ἐφιλοφρόνει καὶ ἐδεξιοῦτο τοὺς ἀντιπολιτευομένους. Ἠρεύνα τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας, ἐδαψίλευε μέσα καὶ πόρους πρὸς φιλανθρωπικὰ καταστήματα, καὶ ἀπήλαττε τοὺς χωρικοὺς ἀπὸ τὰς ἐγγαρίας τῆς ὁδοποιΐας, καθ' ἃς πάλιν ἐστέναζον κοπιάζοντες ἀμισθὶ καὶ βιαίως. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, προσεκάλεσε τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, καὶ ἐπρότεινε διάφορα σχέδια περὶ οἰκονομίας. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς νομοθέτας. — « Ἐπειδὴ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους, διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν κυρίων προϊόντων, δὲν δύνανται νὰ ἐξαρκέσωσι, καλὸν ἦτο τὸ 1]3 τῶν ὑπολοίπων, τοῦ καθαρισθέντος εἰσοδήματος ἐξ ὅλων

τῶν κανονισμένων ἐξόδων, νὰ μένῃ πρὸς δόσιν τῆς στρατιωτικῆς συνεισφορᾶς, ὁ δὲ μισθὸς τοῦ Ἁρμοστοῦ νὰ ὁρισθῇ εἰς 5,000 λίρας Ἀγγλικάς. Ἀφαιρουμένων δὲ ὅλων τῶν ἐξόδων τοῦ Ἁρμοστείου καὶ τῶν χορηγημάτων εἰς τοποτηρητὰς καὶ γραφεῖον αὐτοῦ, καὶ εἰς Ἄγγλους δικαστὰς τοὺς ἐν τῷ ὑπερτάτῳ συμβουλίῳ, καὶ γραμματέα τῆς Γερουσίας ἐπὶ τῷ γενικῷ τμήματι, καὶ γενικὸν θησαυροφύλακα, τὸ ἐπίλοιπον τῶν ὡρισμένων 13,000 λιρῶν νὰ ἐπιστρέφηται εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Κυβερνήσεως. Ἐδόθη δὲ καὶ ἄδεια εἰς ἐγκαθίστασιν ἰδιωτικῶν τυπογραφείων εἰς τὸ Κράτος, καὶ τύπωσιν βιβλίων μὴ ἀφορώντων κυβερνητικὰ ἔργα. Πᾶν δὲ τυπούμενον ἔπρεπε νὰ καθυποβάλληται ὑπὸ λογοκρισίαν τοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας. Ὁ λαὸς ἀσμένως ἐδέχετο τὰς προτεινομένας βελτιώσεις, καὶ τὸ φιλελεύθερον κόμμα εὐηρεστεῖτο εἰς τὰς ἀγαθὰς προαιρέσεις τοῦ ἀνδρός. Ἐπαύετο λοιπὸν ἡ καταβοὴ ἐκείνη ὅτι ἐν Τουρκίᾳ χώρᾳ τῆς δεσποτείας ὑπάρχουσι τυπογραφεῖα, ἐν δὲ τῷ Ἰονίῳ τὸ ὑπὸ προστασίαν τῆς πρώτης συνταγματικῆς χώρας καὶ Εὐρωπαϊκῆς ἐλευθερίας ἐμποδίζοντο. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Δέτσιμας, ὁ δὲ Ἁρμοστὴς ἐλυπεῖτο διὰ τὸν θάνατόν του, χαρακτηρίζων αὐτὸν πρὸς τὴν συνέλευσιν, ὡς δημοσίαν ταλαιπωρίαν τοῦ Κράτους. Ἐπέτρεψε δὲ τὴν σύστασιν λεσχῶν καὶ συνδιαλεκτηρίων εἰς τὰς νήσους. Ἔδωκε τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ συνέρχωνται καὶ συνομιλῶσι περὶ τῶν δημοσίων εἰς κοινὰς συνελεύσεις οἱ πολῖται, ἐπὶ ἐγγυήσει ἡσυχίας καὶ ἀταραξίας. Παρεχώρησε προσέτι νὰ εἰσέρχωνται ἅπασαι αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἑλλάδος ἀσυδότως, καὶ ὁ ἐξορισθεὶς «Αἰών». Πάντα δὲ αὐτοῦ τὰ ἔργα προσοιωνίζοντο μετριότητα διὰ τὸ ἐλευθεριώτερον τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας. Συνενοήθη δὲ καὶ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ διωρθώθη ἡ ἐμπορικὴ καὶ ταχυδρομικὴ συνθήκη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως, κατὰ τὸν νέον τελωνειακὸν ὀργανισμὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκανονίσθησαν αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις. Ἐπειδὴ ἔληξεν ἡ Ζ΄. Βουλή, κατηρτίσθη ἡ Η΄. καὶ νέα κυβέρνησις ἐγκαθιδρύθη τῷ 1845, ἔχουσα πρόεδρον τὸν Σπυρίδωνα Φωκᾶν Στεφάνου, καὶ τῆς Βουλῆς τὸν Ἀλέξανδρον Δαμασκηνόν.

Διὰ τῶν βελτιώσεων τοῦ Ἁρμοστοῦ Σίτωνος, ἐγκαρδιούμενον τὸ φιλελεύθερον κόμμα, προσειλκύετο εἰς τὴν Ἰόνιον κυβέρνησιν, καὶ οὐδόλως ἀντέπραττε τὴν Προστασίαν ὡς ἐπὶ Δούγλα. Οἱ κορυφαῖοι τότε καὶ οἱ ἐν Κερκύρᾳ, κυρίως συνοικειοῦντο καὶ αὐτῇ τῇ γραφειοκρατίᾳ, Καμαρίλλᾳ, καὶ μὲ συμπόσια πολιτικοφιλικὰ καὶ ὑποκλίσεις ἐκέρδιζον τὴν εὔνοιαν αὐτῆς. Οἱ Δετσι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

μισταί· ἀπολέσαντες τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, ἐπλησίαζον τὸν κόμητα Ἀντώνιον Δουσμάνην ἕνα τῶν γενικῶν γραμματέων τῆς Γερουσίας. Τὸ πρόσωπον τοῦτο ἀνέπτυξεν ἐξ ἐμπειρικῶν γνώσεων ἐπιτηδειότητα καὶ εὐθύτητα εἰς τὴν διαχείρησιν τῆς γενικῆς κυβερνήσεως. Ἦτο ὁ μοχλὸς, οὕτως εἰπεῖν, μεταξὺ Ἰονίου κυβερνήσεως καὶ Προστασίας. Ἁρμοστὴς καὶ πρόεδρος ἐνεπιστεύοντο αὐτῷ, καὶ κατὰ τὰς διευθετήσεις αὐτοῦ εὐωδοῦντο ἅπαντα. Ὑπαλληλία καὶ κατάρτισις Κυβερνήσεως, καὶ διευθέτησις δαπάνης, καὶ σύστασις βελτιώσεων ἐμορφοῦντο κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ· καὶ πᾶσα διαφώτισις εἰς νέας πράξεις τῆς κυβερνήσεως ἀπῃτεῖτο ἐκ τῆς ἐμβριθοῦς διανοίας του. Τοιαύτης περιωπῆς ἀνὴρ, καίτοι ἐμφορεῖτο εἰς συμπαθείας συγγενικὰς, ὅτι πολλάκις ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἔφερε χαρακτῆρα ἱπποτισμοῦ, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἅπαντας τοὺς πλησιάζοντας ἢ βουλομένους νὰ προσκολλῶνται εἰς τὴν κυβέρνησιν. Διὸ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐκαλοῦντο Δουσμανῖται.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους διέτριβον ἐν Κερκύρᾳ Ἰταλοὶ πρόσφυγες ἐξ ἐπαναστατικῶν κινημάτων τῆς πατρίδος των. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν μνημονεύονται οἱ δύο ἀδελφοὶ Σαβέλλαι ἰατροὶ, οἵτινες ποιήσαντες οἰκίαν ἐπὶ λόφου τινὸς εἰς τὰ πέριξ τῶν Περουλάδων, μετήρχοντο τὸν ἰατρὸν πρὸς τοὺς περιοίκους τῶν πλησίον χωρίων, ἔχοντες φαρμακεῖαν καὶ ξενόνα τὸν οἶκόν των πρὸς ἀσθενεῖς χωρικοὺς καὶ πρόσφυγας ὁμογενεῖς. Ἐκάλουν δὲ τὸ οἴκημα Ἐξορίαν, ἡ δὲ θέσις τοῦ οἰκήματος μέχρι τοῦ νῦν καλεῖται οἱ Ἰατροὶ, ὡς οἱ πέριξ χωρικοὶ αὐτοὺς προσεκάλουν, διότι ἐπορεύοντο ἐκεῖθεν αὐτοὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν, καὶ ἠμείβοντο δι' ἐτησίου χορηγήσεως εἰς εἴδη ἐλαίου σίτου καὶ οἴνου, καὶ ἠγαπῶντο καὶ ἐσέβοντο παρὰ πάντων. Κατὰ τὸ 1843 ὡς πρόσφυγες ἦλθον καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ στολάρχου τῆς Βενετίας Παντιέρα Ἀτίλιος καὶ Αἰμύλιος. Ὁ μὲν ὑπαξιωματικὸς δικρότου, ὁ δὲ φρεγάτας Αὐστριακῶν εἶχον λειποτακτήσει τοῦ πληρώματος παραπλέοντος εἰς Σμύρνην, ἐκ Σύρου μεταβάντες εἰς Κέρκυραν, ἔλεγον πρὸς τοὺς ἐνταῦθα συναγωνιστὰς, ὅτι ἦλθον νὰ ἐξαλείψωσι διὰ τοῦ αἵματός των τὴν κηλίδα τοῦ πατρὸς, ὅστις συνέλαβε τὸ ἐξ Ἀγκῶνος ἀποπλέον πλοῖον, τὸ μεταφέρον τὸν στρατηγὸν Τσούκην καὶ ἄλλους φιλελευθέρους καταδιωκομένους διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν 1831. Μάτην ἡ μήτηρ ἦλθεν εἰς Κέρκυραν, καὶ μὲ δάκρυα παρεκάλει αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν σκοπὸν, καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς Βενετίαν, ὅπου ὁ ἀρχιδοὺξ Ρενιέρης ὁ ἀντιβασιλεὺς ἤθελε μετὰ τῆς συγχωρήσεως ἀποδώσῃ

καὶ τὸν ναυτικὸν βαθμὸν αὐτοῖς χάριν τοῦ πατρός. Αἱ ἐπαναστατικαὶ ἀπόπειραι ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ τῶν 1844 ἐφάνησαν πρόσφοραι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐν Κερκύρᾳ μυηθεῖσιν ἐν τῇ ἑταιρίᾳ τῆς νέας Ἰταλίας, ὅπως ἐξέλθωσιν εἰς νέον ἀγῶνα ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ προέδρου τοῦ κομητάτου τῆς νέας Ἰταλίας Φογάτση οἱ δύο ἀδελφοὶ Παντιέρα, καὶ ἄλλοι ἕως 20 πολιτικοὶ φυγάδες, συνεφώνησαν ἔξοδον εἰς Καλαβρίαν. Ἐπέβησαν ὅθεν τὰς 16 Ἰουνίου 1844 εἰς τὸ πλοῖον τοῦ συνεταίρου τῶν Μαύρου Καπούτη Νεαπολίτου, ὃ τότε εἶχε φορτώσει σίγαλην ὁ ἔμπορος Μανέτας Κερκυραῖος διὰ Κεφαλληνίαν (1). Μεταξὺ δὲ τῶν συνωμοτῶν συνέπλεε καὶ ὁ Κερκυραῖος μὲν, ἀλλὰ Κόρσος τὴν καταγωγὴν Βοκατσάμπεης υἱὸς τοῦ ἄλλοτε ἐξεγείραντος ἐν Καλαβρίᾳ ὑπὲρ τῶν Βουρβόνων τῆς Νεαπόλεως ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Ἰωακεὶμ Μουράτ. Αὐτὸς ὑποκριθεὶς συμπάθειαν πρὸς τοὺς πρόσφυγας Ἰταλοὺς, ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν αὐτῶν, καὶ προσελήφθη ὡς Ἰταλὸς στρατιώτης εἰς τὴν συνομωσίαν. Ὢν δὲ ἄπιστος καὶ διεφθαρμένος νέος, κατεσκόπευσεν ὅλα τὰ κινήματα αὐτῶν, καὶ κατήγγειλε τοὺς νέους πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ πρόξενον τῆς Νεαπόλεως Γεώργιον Βάλσαμον, αὐτὸς εἰδοποίησε τὴν Αὐλήν του τὴν ἔξοδον τῶν συνωμοτῶν. Ἀποβιβασθέντες λοιπὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Καλαβρίας κατὰ τὸν ποταμὸν Νέτον, ἠσπάσθησαν τὴν μητρικὴν γῆν. Ὁ μὲν πλοίαρχος Καπούτης κατὰ τὴν συμφωνίαν ἀπέπλευσε διὰ Κεφαλληνίαν, οἱ δὲ συνωμόται λαβόντες τὸν κατὰ συνεννόησιν ἐκεῖ περιμένοντα αὐτοὺς Καλαβρὸν ὁδηγὸν, διευθύνθησαν εἰς Κοσέντσαν. Ἐνταῦθα ἐσκόπευαν οἱ συνωμόται λάθρα νὰ εἰσέλθωσι, καὶ ἀνοίξαντες τὰς φυλακὰς νὰ ἐλευθερώσωσι ἅπαντας τοὺς φυλακισμένους ἐπαναστάτας, καὶ ἐνάρξαντας τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἀλλ' ὁ Βοκατσάμπεης, μόλις ἔφθασαν εἰς Σεβερῖνον, ἐδραπέτευσε, καὶ μεταβὰς εἰς Κοτρώνην, εἰδοποίησε πρὸς τὰς ἐκεῖ ἀρχὰς τὴν ἀπόβασιν τῶν συνεταίρων του. Εὐθὺς δὲ ἐκ Κοσέντσας ἀπεστάλη στρατὸς βασιλικὸς τῆς Νεαπόλεως, ὅστις, συναντήσας τοὺς συνωμότας περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Ἄνθους (San Giovonni in Fiore), περιεκύκλωσεν αὐτούς. Καίτοι δὲ οἱ γενναῖοι μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας ἀντέστησαν τῷ στρατῷ ἐπὶ πολὺ, συνελήφθησαν πληγωμένοι, ἐφέρθησαν εἰς Κοσέντσαν, καὶ κατεδικάσθησαν οἱ μὲν ἀδελφοὶ Παντιέρα, Μῶρος, Ριτσιώτης, Νάρδας, Βεφερούκης, Ρόκης, Βέρτας καὶ

(1) Esposizione dei fatti relativi alla partenza dei fratelli Bandiera da Corfù per la Calabria nel 1844 di Mauro Caputi Napoli.

Λουπατέλης εἰς θάνατον· οἱ δὲ Νάνης, Τέσκης, Πιατσόλης, Ματσόλης, Ὀσμάνης, Πακιόνης, Μαριάνης καὶ Μόμεσης εἰς διὰ βίου δεσμά. (1) Τὸν Βοκατσάμπεην ἐπανελθόντα εἰς Κέρκυραν, οἱ φιλελεύθεροι Κερκυραῖοι ἀπεδίωξαν ὡς προδότην, καὶ αὐτὸς ἠναγκάσθη ἐπὶ χρόνους πολλοὺς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τὸ στίγμα τῆς προδοσίας φέρων εἰς διάκρισιν. Τοσοῦτο δὲ ἀπεστρέφετο, ὥστε ἡ κοσμία νεάνις Μαρία Σαραντοπούλου μελλόνυμφος αὐτοῦ, ἀμέσως ἀπεσύρθη τῆς γαμικῆς ὑποσχέσεως, καὶ χρήματα καὶ χρυσᾶ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα προγαμιαίως οὗτος ἔλαβεν, ἐξαπατηθεῖσα ἀπώλεσεν. (2) Ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως τρεῖς χιλιάδας δουκάτα διεμοίρασεν εἰς τὸν δῆμον ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἄνθους, καὶ δύο χιλιάδας εἰς ἐκεῖνον τῆς Πετραλούγγας, καὶ μὲ τὸ παράσημον τὸ Κωνσταντινιανὸν ἐκόσμησε τὸ στῆθος τοῦ Προξένου Βαλσάμου Ζακυνθίου διὰ τὰς διπλωματικὰς εἰσηγήσεις του.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκρήγνυται ὁ κρατὴρ τῆς ἐπαναστάσεως τὸν Φεβρουάριον τῷ 1848. Αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι, ἀναλάμπουσι καθ' ὅλους τοὺς λαούς. Ἡ Γαλλία καταργεῖ τὴν Βασιλείαν της, ἀποδιώξασα τὸν Βασιλέα Φίλιππον ἐκ τοῦ θρόνου καὶ κηρύσσεται δημοκρατία. Ἡ Ἰταλία, ἥτις ἀνεφλέγετο εἰς ἀνάπλασιν ἐθνικότητος, διὰ τῶν πρὸ δύο ἐτῶν εἰσαγομένων μετ' ἐνθουσιασμοῦ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ὑπὸ Πάπα Πίου Θ΄. ου ἀνακτᾷ ὅλα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.—Ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς δίδουσι συντάγματα πρὸς τοὺς λαοὺς καὶ ἐλευθερίας, αἵτινες προτρέπουσι τὸ Ἰταλικὸν ἔθνος εἰς σύνδεσιν καὶ ἐγκατάστασιν μόνης ἐλευθέρας καὶ συνταγματικῆς Βασιλείας. Γερμανικὰ Κράτη, Πρωσσία, καὶ Αὐστρία ἀπολαύουσι συντάγματα παρὰ τῶν Ἡγεμόνων. Ἡ Οὐγγαρία ἐπαναστατεῖ, καὶ ἡ Πολωνία συγκινεῖται, σπεύδουσα εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ἀπολεσθέντος Βασιλείου. Ἡ συγκίνησις αὕτη ὅλων τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης ἠλεκτρίζει καὶ τοὺς Ἰονίους εἰς τελείαν ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἀπόλαυσιν τοὐλάχιστον τῶν πρώτων ἐλευθεριῶν, τὰς ὁποίας καθυστέρει τὸ Μαιτλάνδιον σύνταγμα. Συνήθως εἰς τὰ πατρικὰ γεύματα κατὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐπρότεινον πολιτικὰ ζητήματα καὶ αἰτήσεις ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἐν προπόσει οἱ λαόφιλοι συνδαιτημόνες. Συνωμολόγουν ἐν αὐτοῖς

(1) Profferio storia di piemonte parte iii pag. 437.

(2) Ἡ νεάνις αὕτη μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ μνηστῆρος ἐνυμφεύθη τὸν Καίσαρα Ρίκην εὐγενῆ Κερκυραῖον δικαστικὸν πρόεδρον ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἐν Νεαπόλει ἀποδιώξαντα.

αμοιβαίως τὰ οἰκεῖα φρονήματα παρακαθήμενοι, καὶ συνετέλουν πρὸς ἐπιτυχίαν λαοποθήτων ἐφέσεων. Τοιαῦτα πολιτικὰ συμπόσια παρεδειγμάτιζον τὴν ὁδὸν, ἣν ἔμελλον νὰ βαδίσωσιν οἱ φιλελεύθεροι τῶν Ἰονίων, ὅπως λάβωσι καὶ οὗτοι εὐχερῶς τὰ μέχρι τοῦδε διακωλυόμενα πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἠθέλησαν οὖν καὶ οὗτοι μὲ πατριωτικὸν γεῦμα νὰ προσελκύσωσι τὸν Ἁρμοστὴν Σίτωνα, νὰ λάβωσι τὸν λόγον του, καὶ νὰ προθυμοποιήσωσιν αὐτὸν (impegnare) διὰ τὴν μεταπολίτευσιν τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως τοὐλάχιστον τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἐπιφυλαττόμενοι ἀκολούθως νὰ προβῶσιν καὶ εἰς ἄλλας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις.

Ναπολέων δ' Ζαμπέλης Λευκάδιος μὲν, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῦ διατρίβων ἐν Κερκύρᾳ, εἷς τῶν περικλεεστέρων νομομαθῶν καὶ δικηγόρων τοῦ Ἰονίου, ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ φιλελευθέρων αἰσθημάτων, ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νούγεντ συνεσχετίζετο μὲ ὅλους τοὺς φιλελευθέρους τοῦ Ἰονίου καὶ ἀντιπολιτευομένους. Προσελκυόμενος δὲ αὐτὸς καὶ τὴν ἀγάπην πολλῶν Ἄγγλων τοῦ Ἰονίου διὰ περίνοιαν καὶ ἔντιμον χαρακτῆρα, εἶχε πολλάκις ὁμιλήσει πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Σίτωνα, καὶ προσελκύσει τὰς καλὰς προαιρέσεις αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν Ἰονίων δικαιωμάτων. Ἔγραψε καὶ ὑπόμνημα πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων, ὃ ἀσμένως παρεδέχθη ὁ Σίτων, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν. Αὐτὸ συνιστᾷ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, λέγων ὅτι, ἐὰν συνέκλινεν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις εἰς τὰ ὑπαγορευόμενα, οὐ μόνον ἤθελε δικαιωθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Ἰονίων, ἀλλὰ καὶ αἰρουμένου παντὸς σκανδάλου, ἡ εὐμένεια καὶ προσήλωσις τῶν Ἰονίων εἰς τὰ Βρεττανικὰ συμφέροντα δι' εὐγνωμοσύνης ἤθελε διατηρῆται αἰωνίως. Οὐχὶ ἄσκοπον θὰ ἦτο τὸ μέτρον αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Ἀγγλικὴν ἐπιρροὴν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Μεσόγειον. Ὁ υἱὸς τοῦ Σίτωνος Ἐδμάνδος νέος καχεκτικὸς μὲν, ἀλλ' ἀξιαγάπητος καὶ προσφιλὴς γενόμενος πρὸς πολλοὺς τῶν πλησιαζόντων νέων Κερκυραίων, καὶ ὅστις ὡμίλει Ἑλληνιστὶ, εὐχαρίστως ἤκουε τὰς ἐκείνων φιλελευθέρους ὁμιλίας, καὶ ἔβλεπεν εὐμενῶς τὸν ὀργασμὸν αὐτῶν εἰς δημοτικὰς καὶ δικαιοφανεῖς ἀξιώσεις τῶν Ἰονίων. Μετ' αὐτοῦ συνωμίλουν ὁ Πέτρος Βράϊλας νομομαθὴς καὶ φιλόσοφος, εὐϋπόληπτος παρ' ὅλων τῶν ἐλευθεροφρόνων, καὶ ἐπιδείξας ἐμπειρίαν εἰς πολιτικὰς ἐπιστήμας διὰ σπουδαίων συγγραμμάτων. Νικόλαος Μάνεσης οὐχ ἧττον σπουδαιολόγος, καὶ πρόθυμος εἰς συζητήσεις πολιτικάς. Ἰούλιος Τυπάλδος Πρετεντέρης ἀξιόσημος οὐ μόνον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐνεχείρησε πρὸς τὸν

Ἐδμόνδον ἐκθέσεις περὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν Ἰονίων καὶ θεραπείας πολιτικῶν ἀναγκῶν. Οὗτοι ἅπαντες, κατὰ συνεννόησιν ὅλων τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων, προτείνουσιν εἰς τὴν φιλαρμονικὴν ἑταιρίαν, πατριωτικὸν γεῦμα νὰ προσφερθῇ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Σίτωνα, καὶ διὰ προπόσεων νὰ εὐχηθῶσι τὴν εὐόδωσιν τῆς πολιτικῆς εὐημερίας καὶ προαγωγῆς τῶν Ἰονίων. Τὴν πρότασιν ἡ φιλαρμονικὴ ἑταιρία παραδέχεται, ἀλλὰ μέλη αὐτῆς Ἀγγλοϊόνιοι γραφειοκράται δυσαρέστως συνεφαρμόζονται. Ἐνῷ δὲ προτείνουσιν οἱ δεύτεροι, ἤτοι ἡ καμαρίλλα, ἀντιπερισπασμοὺς εἰς τὴν ὁμήγυριν τῶν συνεταίρων, ὅτι ἴσως ὁ Ἁρμοστὴς δὲν θὰ προσδεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, ῥαδιουργοῦσιν ἐν τῷ Ἁρμοστείῳ, διεγείροντες φόβους καὶ ὑποψίας τῷ Σίτωνι, ἵνα ἀποτρέψωσιν αὐτόν. Ἔλεγον δὲ, ὅτι οἱ ἀντίφρονες τῆς Ἀγγλικῆς διαχειρήσεως παρὰ τῷ Ἰονίῳ θὰ λάβωσι καιρὸν ἐν τῷ γεύματι, νὰ ἐκδηλώσωσιν ἐπιθυμίας καὶ αἰτήσεις, αἵτινες θὰ παρεμβάλωσι προσκόμματα εἰς τὴν μέχρι τοῦ νῦν εὐάρεστον κυβέρνησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀγαθόφρων Σίτων εὐμενῶς ὑποδέχεται τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἑταιρίας, ἥτις ἐκφράζει τὸν σκοπὸν τοῦ γεύματος, ὅπως κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὡς εἰς ἀντιπρόσωπον τῆς Βασιλίσσης Προστάτιδος ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἰονίων διὰ τοὺς πατρικοὺς σκοποὺς, οἵτινες διεύθυναν τὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν, καὶ διὰ τὰ φιλάγαθα καὶ εὐμενῆ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἡ Α. Ε. ἔδειξε πάντοτε πρὸς ὄφελος τῶν λαῶν τούτων.

Τὰς 4 Ἀπριλίου 1848 τὸ συμπόσιον ἐγένετο πολυτελέστατον ἐν τῷ θεάτρῳ Κερκύρας. Οἱ τοῖχοι ἐστολίζοντο μὲ Ἀγγλικὰς καὶ Ἰονικὰς σημαίας· ἡ τράπεζα ἠφθόνει φαγητῶν καὶ ποτῶν. Φιλελεύθεροι, ἀντιπολιτευόμενοι, καὶ Ἀγγλοϊόνιοι γραφειοκράται ἐνεμιγνύοντο ἐν τῷ συμποσίῳ. Ὁ Ἁρμοστὴς Σίτων, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ στρατηγὸς Κόνιερ, καὶ τὸ ἐπιτελεῖον συνευωχοῦντο. Ἀντήχει ἡ αἴθουσα ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ παιᾶνος τῆς μουσικῆς τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρίας, ὅτε ὕψωνεν ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρίας Π. Βράϊλας τὸ ποτήριον, ποιήσας τὴν πρώτην πρόποσιν λέγων— «Μιλόρδ, καὶ κύριοι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς προτείνω πρόποσιν, τὴν ὁποίαν θέλετε παραδεχθῇ, εἶμαι βέβαιος, μὲ αἰσθήματα μεγίστου σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης. Εἰς ὑγείαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μόνης προστάτιδος τῶν νήσων τούτων. Εἴθε ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης νὰ ζήσῃ βίον πολυχρόνιον διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν λαῶν της, καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Βασιλείου της. Ἔστω ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης τὸ λαμ-

πρὸν κόσμημα τοῦ θρόνου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὑποστηρίζουν ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη τῶν λαῶν. Ἂς ἴδῃ ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, τὴν πάνδημον ἔκφρασιν αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης καὶ ἐντελοῦς πίστεως, τὰ ὁποῖα τρέφουν οἱ Ἴονες πολῖται ὑπὲρ τῆς γενναιοψύχου Βασιλίσσης μόνης Προστάτιδος τῶν δικαιωμάτων των. Ζήτω ἡ Βασίλισσα!!» — Ὁ ἰατρὸς Σπυρίδων Ἀρβανιτάκης ἐποίησε τὴν δευτέραν πρόποσιν λέγων. — «Εἰς ὑγείαν τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ Λόρδου μεγάλου Ἁρμοστοῦ Λόρδου Ἰωάννου Σίτωνος. Ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν λαῶν εἶναι ἡ γλυκυτέρα ἀμοιβὴ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀφιεροῦται εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ πρόοδόν των. Ὁ καλοκάγαθος σκοπὸς τοῦ λαμπροῦ ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον τιμᾷ τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν ἑταιρίαν μας καὶ τὴν τράπεζάν μας δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ. Καὶ ποῖος δὲν βλέπει γενναίους καὶ φιλελευθέρους σκοποὺς εἰς τὴν πατρικὴν φροντίδα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζωογόνησε τὰ πλέον οὐσιώδη συμφέροντά μας, καὶ θέλει ἐξακολουθήσει, εἴμεθα βέβαιοι, νὰ χορηγῇ τὸ μεγαλήτερον ἐφικτὸν καλὸν εἰς τὰς νήσους ταύτας». — Ἀπήντα εὐθὺς ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὴν πρόποσιν λέγων. — «Κύριοι, εὐχαριστῶ σας, διὰ τὴν ὁποίαν μοὶ ἐδείξατε τιμήν, κρίνω χρέος μου εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Βασιλίσσης προστάτιδος, νὰ ἐκφράσω τὴν μεγάλην εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι, βλέπων τοιαύτην σεβαστὴν ἑταιρίαν, δεικνύουσαν μὲ τόσον ζῆλον τὴν πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἀφοσίωσίν της καὶ τὴν πίστιν της εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Συγχωρήσατε νὰ προπίω εἰς τὴν αὔξουσαν εὐτυχίαν τῶν Ἰονίων νήσων. Αἱ θεσμοθεσίαι των ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, θέλουν αὐξάνει πάντοτε τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ». — Ἀκολούθως ἀφοῦ ὁ δόκτωρ Ι. Σκάρπας προέπιεν ὑπὲρ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ τῆς Βρεττανικῆς φρουρᾶς, αὖθις ὁ πρόεδρος Βραῦλας ὕψωνε τὸ ποτήριον λέγων. — «Εἰς εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, τόσον ἀγαπητῆς εἰς ἡμᾶς, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς προστατεύει ἔθνος καὶ εἰς ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαούς». (1)

Δὲν ἐβράδυνε τὸ πατριωτικὸν γεῦμα νὰ τελεσφορήσῃ αἰσίως. Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς ἐδημοσίευσεν, ὅτι ἡ Α. Ε. ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἔλαβε τὴν συναίνεσιν τῆς Προστάτιδος Βασιλίσσης νὰ προσκαλέσῃ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν τὴν Βουλήν, καὶ συστήσῃ αὐτῆς τὴν ἀπομάκρυνσιν παντὸς

(1) Ἰόνιος ἐφημερὶς ἀριθ. 172 τῶν 23 Ἀπριλίου 1848.

συνταγματικοῦ περιορισμοῦ τοῦ τύπου τοῦ Ἰονίου Κράτους. Τῷ ὄντι ἡ Η'. Βουλή, εἰς ἔκτακτον σύνοδον συνελθοῦσα τὰς 10 Μαΐου 1848, ἐν τῷ μέσῳ ζητωκραυγῶν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἀκούσασα τὸν λόγον, καὶ ἀπαντήσασα ὁμοθύμως, κατήργει τὸν συνταγματικὸν περιορισμὸν τοῦ τύπου, καὶ προέβη εἰς πρώτην μεταρρύθμισιν, ἐγκαταστήσασα τὴν ἐλευθεροτυπίαν ἄρθρον συνταγματικόν, καὶ ἐποιήσατο τὴν δευτέραν, ἣν κατὰ συναίνεσιν τῆς Βασιλίσσης, ὤφειλεν ἡ Βουλή, συνενουμένη μετὰ τῶν λοιπῶν τμημάτων τῶν νομοθετικῶν ἀρχῶν, νὰ κανονίζῃ τὰ ἔκτακτα ἔξοδα τῶν νήσων. Ἔλεγε κατὰ τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ὁ πρόεδρος Δαμασκηνός.—«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δεικνύει προφανέστατα, ὅτι ἀκολουθεῖ μὲ ὄμμα ἄγρυπνον καὶ προσεκτικὸν τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς προόδους τοῦ Ἰονίου λαοῦ, πρὸς μεγαλητέραν ἀνάπτυξιν τῶν πολιτικῶν θεσμοθεσιῶν του, συμφώνως μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτως ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἀποκτᾷ ἡμέραν παρ' ἡμέρας τίτλους, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἱερωτέρους εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην του».—Αἱ δύο μεταρρυθμίσεις, κυρωθεῖσαι παρὰ τῆς προστάτιδος Βασιλίσσης, ἔτυχον τῶν εὐχαριστηρίων τῆς Βουλῆς, ἥτις ἐξεδήλωσε διὰ ψηφίσματος τῶν 10 Ἰουνίου 1848, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Σίτωνα, ὅτι συνήργησε καὶ ἐμεσίτευσεν πρὸς τὴν Προστάτιδα ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀκολούθως νόμος φιλελευθερώτατος ἐξεδόθη κατὰ νομοσχέδιον τοῦ Κεφαλλῆνος ἀντιπροσώπου Ἀναστασίου Τυπάλδου Ξυδία. Δι' αὐτοῦ ἐκανονίζετο ἡ ἐλευθεροτυπία διὰ πλήρους ἐλευθερίας καὶ ἐχεγγυότητος πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δημοσιογράφων καὶ πολιτικῶν συγγραφέων. Ὑπεβλήθησαν τὰ ἐγκλήματα τοῦ τύπου εἰς ὁρκοδικεῖον ἐγκρίτων καὶ νοημόνων ἑκάστης νήσου ἐκ πάσης κλάσεως προσώπων τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐξηγήθησαν τὰ περὶ ἐξυβρίσεως ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ κώδικος κατὰ συνεφαρμογὴν πρὸς τὸν νόμον καὶ κανονισμὸν τῆς ἐλευθεροτυπίας. Οὕτω συνεστήθησαν τυπογραφεῖα ἰδιωτικὰ κατὰ τὰς νήσους Ζάκυνθον, Κέρκυραν, καὶ Κεφαλληνίαν, καὶ ἤρξατο ἡ ἐφημεριδογραφία. Πρῶτα δὲ φύλλα ἐξεδόθησαν, τὸ «Μέλλον» ἐν Ζακύνθῳ Δεκεμβρίου 1848, ἡ «Πατρὶς» ἐν Κερκύρᾳ 1849, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ «Φιλελεύθερος» ὑπὸ Ἠλία Ζερβοῦ, καὶ ἡ «Ἀναγέννησις» ὑπὸ Ι. Μομφεράτου ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Ἄλλως ὅμως ἐν Κεφαλληνίᾳ ἡ προοδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐθεωρεῖτο. Τὸ ἐνταῦθα φιλελεύθερον κόμμα, δυσπιστοῦν πρὸς πᾶσαν βελτίωσιν τῶν Ἰονίων θεσμῶν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν

μεγάλων συμβάντων τῆς Εὐρώπης κατὰ τῷ 1848. Προετοίμαζον οὖν στάσιν, ὅπως ἡ Ἀγγλικὴ προστασία βιασθῇ νὰ ἀλλάξῃ πολιτικὴν, καὶ τὸ Ἑπτανησιακὸν ζήτημα καταταχθῇ μετὰ τῶν ἄλλων περὶ ἐθνικοτήτων τῆς Εὐρώπης. Ὁ Ἠλίας Ζερβὸς ἀπολογούμενος ἐπὶ τῶν Κεφαλληνιακῶν στάσεων πρὸς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν ἔλεγεν (1).—«Ἐνῷ ἡ Γαλλία ἐδημοκρατεῖτο, ἐνῷ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία ἐσυνταγματίζοντο, ἐνῷ ἡ Γερμανία ἅπασα καὶ ἡ Ἰταλία ἀνεκαίνιζον ἐκ βάθρων τὰ πολιτεύματά των, ἐνῷ λέγω πέριξ αὐτοῦ τόσος ἐγένετο κρότος, καὶ τόση ἐπὶ τὸ βελτιώτερον ἐνεργεῖτο ἀνατροπὴ καθεστώτων, ὁ Ἑπτανησιακὸς λαὸς ἀκόμη ἐκαταδιώκετο, ἐνεπαίζετο. Διότι ἡ κυβέρνησίς του ἐξ ἑνὸς μέρους ἐπησχολεῖτο εἰς ἀνακρίσεις καὶ δικογραφίας πολιτικῶν δῆθεν ἐγκλημάτων, καὶ ἐξ ἑτέρου ἐπρότεινε σιωπηλῶς καὶ ἐμμέσως εἰς αὐτὸν τὴν εἰς Λονδῖνον σύστασιν Ἀγγλοελληνικῆς ἐφημερίδος, ὅπως εἰς τὸ ἑξῆς διαπραγματεύηται ἐκεῖ τὰ ἴδιά του καὶ τὰ τῆς Προστασίας συμφέροντα. Εἰς τὰ ἀπειλητικὰ ταῦτα μέτρα καὶ εἰς τοὺς ἐμπαιγμοὺς ὁ γενναῖος καὶ καρτερικώτατος τῆς Ἑπτανήσου λαὸς, ἀντέταξε κατὰ τὸ σύνηθες μὲ σοβαρὸν ἦθος τὴν ὑπομονήν του καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ αὐτοῦ ἄρνησιν. Ἡ κατὰ πάντα θαυμάσιος καὶ ἀξιέπαινος αὕτη διαγωγὴ τοῦ λαοῦ καὶ τὸ κατεπεῖγον τῶν περιστάσεων ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τὴν Προστασίαν νὰ λύσῃ τὴν σιωπήν της. Ἀλλὰ τί ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν, Κύριοι; ὄχι μεταβολὴν συστήματος, ὄχι ριζικὴν τοῦ συντάγματος μεταρρύθμισιν, ὄχι τοὐλάχιστον ἀληθῶς κοινοβουλευτικὴν ὁδόν. Οὐδὲν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα μόνα ἠδύναντο, ἂν ὄχι νὰ ἐκριζώσωσι, τοὐλάχιστον ν' ἀναχαιτίσωσι καὶ νὰ κατασιγάσωσι τὰ ἐρεθισμένα πάθη, καὶ τὰ πεπαλαιωμένα μίση, ἀλλ' ἐπρότεινε μόνην τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐλευθεροτυπίας. Λαὸς εἰς τὸ κέντρον τῆς Μεσογείου περιστοιχούμενος ἀπὸ ἐλεύθερα Κράτη, προωρισμένος διὰ πᾶσαν ἐλευθερίαν, καὶ θηλάζων ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεώς του τὰ ἄνθη τοῦ πολιτισμοῦ, μόλις μετὰ τριακονταετῆ συνταγματικὴν καλουμένην κυβέρνησιν, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος κρίνεται ἐπὶ τέλους ἄξιος διὰ τὴν ἐξάσκησιν ἑνὸς δικαιώματος, τὸ ὁποῖον χαίρουν πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ αὐτοὶ οἱ μαῦροι τῆς Ἀΐτης. Προσκαλεῖται λοιπὸν ἡ Ἰονικὴ Βουλὴ περὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1848, ἀναγορεύεται καὶ χειροτονεῖται παρανόμως εἰς συντακτικὴν συνέλευσιν. Ἐπεξεργάζεται δῆθεν τὸν προητοιμα-

(1) Τὰ Κεφαλληνιακὰ ὑπὸ Ἠλία Ζερβοῦ 1850 σελὶς 13.

σθέντα περὶ τύπου νόμου τὸν ὑπογράφει καὶ ἀπολύεται. Ἀλλὰ πρὶν δημοσιευθῇ, ἔπρεπε νὰ ἐπικυρωθῇ ἀπὸ τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα. Αἱ ἡμέραι καὶ οἱ μῆνες παρήρχοντο, ἀλλ' οὔτε ἐπικύρωσις οὔτε νόμοι ἐδημοσιεύοντο. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐκρήγνυται ἐν Κεφαλληνίᾳ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου τῶν 1848.

Τὴν ἐπανάστασιν ταύτην δὲν ἐπέφερον μόνα τὰ εἰρημένα ὑπὸ Ζερβοῦ πολιτικὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἠρεθισμένοι ἐδικαιολόγουν. Πάμπολλα ἄλλα συνέτειναν εἰς τὸ νὰ προδιαθέσωσι τοὺς Κεφαλλῆνας εἰς τὸ κίνημα. Κεφαλλῆνες γεωργοὶ καὶ μεγαλοκτήμονες διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς τῆς σταφίδος ἐπτώχευσαν. Διὰ τὴν φυτουργίαν αὐτῆς μετέβαλον τὰ σιτοφόρα χωράφια καὶ τὰς εὐοίνους ἀμπέλους εἰς σταφιδαμπέλους, ὡς εἰς πλούσιον χρυσορυχεῖον ἐλπίζοντες. Τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ὑπὸ Ἰονικὴν σημαίαν, τοσοῦτον ἀκμαῖον καὶ καταπλουτίζον τὰς περιχώρους ἐπὶ τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου τῶν 1829, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν εἰρήνην ὀλίγον ἠμειβε τοὺς θαλασσοπλέοντας. Μικρὰ δὲ καὶ ὀλίγα κερδίζοντες οἱ εἰς Τουρκίαν καὶ Ρωσσίαν ἀποδημοῦντες ἐπὶ πολυετίαν, ὀλίγας περιθάλψεις ἐπανέφερον εἰς τὰς οἰκογενείας ἐπιστρέφοντες. Μεταβαλόντες δὲ δίαιταν ἅπαντες ἐπὶ τὸ τρυφερώτερον καὶ πολυδαπανώτερον, συνῃσθάνοντο ἀνάγκας, ἃς ὀλίγον ἐθεράπευον ἀνεπαρκεῖς πόροι. Ἐδανείζοντο ὅθεν συναλλήλους, ἀλλὰ τοκογλύφοι ἔκοπτον τὸν λάρυγγα τῶν ὑποπιπτόντων θυμάτων εἰς τὴν κερδοσκοπίαν. Κτημάτων ἀφαιρέσεις καὶ προσωπικὴ κράτησις, καὶ πᾶσα στέρησις ἦσαν αἱ συνέπειαι τοιαύτης τοκογλυφίας. Ὁ τοποτηρητὴς Νάπιερ τὴν ἀχρηματίαν αὐτὴν ζωηρότατα περιέγραψε, καταδεικνύων τὰς μόνας ἐξόδους. Ἡ Ἰόνιος ὅμως κυβέρνησις οὐδὲν μέτρον συνετὸν ἔλαβεν, οὔτε κἂν οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκείνης τῆς νήσου ἐποιήσαντο λόγον περὶ τούτων, ὅπως τοὐλάχιστον συστηθῇ ἐνεχυριαστήριον, ὡς εἰς τὰς ἄλλας νήσους, ἢ ἄλλη τις ἀγροτικὴ τράπεζα ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ κατωτέρῳ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν προϊόντων, δανείζουσα ἀγρότας κτηματίας. Ὁ δασμὸς τῶν σιτηρῶν βιαίαν ἐποιεῖτο τὴν προμήθειαν τῆς πρώτης τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τοὺς ἀποροῦντας. Ὀλίγον ὠφελοῦσεν ἡ ἀτέλεια τοῦ μετακομιζομένου θερίσματος, ὃν ὡς ἡμεροκάματον ἔφερον οἱ χωρικοὶ ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἄλλων πλησιοχώρων θερισταί. Ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς Ἰονίου τραπέζης διὰ κεφαλαίων τῶν πλειόνων μὲν Ἀγγλικῶν, ὀλιγίστων δὲ Ἰονικῶν, εὐκόλυνεν ἐξ ἑνὸς τὸ δάνειον πρὸς τοὺς ἀπόρους Κεφαλλῆνας. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως δυνάμει πλειστηριασμοῦ, προσωπικῆς κρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τήσεως καὶ ἀποκλειστικοῦ προνομείου, (1) καίτοι οὐδέποτε ἔλαβε κτήματα ἀναγκάζουσα διὰ πλειστηριασμοῦ, ἀπερρόφει χρηματικὸν μέγα πόσον ἐκ τῆς νήσου Κεφαλληνίας, ὡς κέρδος τόκων εἰς Ἀγγλίαν ἐκφερόμενον. Οὕτως ἐν μιᾷ ροπῇ ἀπεγυμνώνοντο οἱ ὀφειλέται πάσης περιουσίας. Ἐκ τούτου ἠναγκάζοντο οἱ χρεῶσται νὰ δανείζωνται ἐπὶ μεγάλῳ τόκῳ ἐξ ἀσπλάγχνων ἐντοπίων τοκογλύφων, ὅπως ἐξοφλήσωσι τὰ πρὸς τὴν τράπεζαν χρέη. Συνέβαινε πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ οἱ Κεφαλλῆνες οἱ παρακαταθέσαντες κεφάλαια ἐν τῇ Ἰονίῳ τραπέζῃ νὰ ἀπολαύωσι τὸ 3 μόνον τοῖς ἑκατὸν, ἐνῷ ἡ τράπεζα ἀπελάμβανε 9. Ὥστε τοῦ παρακαταθέτου Κεφαλλῆνος τὰ χρήματα ἐδανείζοντο πρὸς τὸν συμπολίτην μὲ 9 τόκον, ὧν μόνα 3 ἐπεκαρπεῖτο ὁ Κεφαλλὴν παρακαταθέτης, ὁ δὲ Ἄγγλος τὰ 6. Πολλάκις οἱ Κεφαλλῆνες ἱκέτευσαν τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐπιβλέψῃ εἰς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ λαοῦ, ὅστις ταλαιπωρούμενος διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς τοῦ σταφιδοκάρπου, καὶ καταβυθισμένος εἰς χρέη, ἀδυνατεῖ νὰ ἀνακύψῃ, ἐνῷ ἄλλως κατεπιέζετο ὑπὸ βαρυτάτων φόρων. Ἰδίως δὲ ἐξητήσαντο τὴν κατάργησιν τῆς ἐπὶ δημοπρασίας ἐκποιήσεως διὰ τὰ ἀστυκὰ δάνεια, τὴν μετρίασιν τῶν ἐπὶ τοῦ χαρτοσήμου δικαιωμάτων, καὶ τῆς σιτεμπορίας τὴν ἐλευθερίαν. Πλὴν ἡ πατρικὴ κυβέρνησις, λέγει ὁ ἐν τῇ Ἑπτανησίᾳ Ἐπιθεωρήσει συγγράψας περὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ κινήματος (2), ἐπὶ πολὺ ἐκώφευσε κατὰ τὸ σύνηθες. Καὶ οὐδὲ λόγος εἰς τὴν βουλὴν ποτὲ ἔγεινε περὶ καταργήσεως τοῦ πλειστηριασμοῦ, εἰμὴ μετὰ τὸ Σεπτεμβριακὸν κίνημα. Οὐδὲ ἀλλοίωσιν ὑπέστη ὁ περὶ χαρτοσήμου νόμος, οὐδὲ ὁ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν δασμὸς ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ καταθλίβῃ τὸν λαὸν τοῦ ὁποίου, δὲν εἶναι παράδοξον, ἐὰν μέχρι τέλους ἐξηντλήθη τοιουτοτρόπως ἡ ὑπομονή.

Θεραπείαν τῆς ἀπορίας ταύτης ἐστοχάζοντο οἱ φιλελεύθεροι τῶν Κεφαλλήνων μόνην πολιτικὴν μεταβολὴν ἐν ταῖς νήσοις, ἥτις ἀπομακρύνουσα τὸ αὐθαίρετον Ἁρμοστῶν, Τοποτηρητῶν καὶ παντὸς Ἰονίου ὀργάνου, οἵτινες κατεπίεζον τὸ Ἰονικὸν συμφέρον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ Ἀγγλικοῦ, ἤθελεν ἀνακουφίσῃ τοσοῦτον δεινοπαθοῦντα λαόν. Ἐπεχειρίσθη λοιπὸν καὶ διωργανίσθη συνωμοσία, ὅπως καταστρέψῃ τὸ αὐθαίρετον τῆς ξενοκρατίας, καὶ ἐπανορθώσῃ τὸ καταβεβλημένον τοῦτο Ἰονικὸν συμφέρον καὶ δι-

(1) Ἡ Ἰόνιος τράπεζα ἐν Κεφαλληνίᾳ κτήματα οὐδέποτε ἔλαβεν εἰς πλειστηριασμόν.

(2) Ἑπτανησία Ἐπιθεώρησις 1849. Τὸ Κεφαλληνιακὸν κίνημα.

καίωμα. Πατρὶς ἐξευτελιζομένη, θρησκεία Ἀνατολικὴ περιφρονουμένη ὑπὸ τοῦ ξένου, καὶ Ἑλληνισμὸς στενάζων ὑπὸ δουλείαν βαρβάρου, ἦσαν τρία ἥδιστα ἀντικείμενα δημοκοπίας, ἐφ' ὧν ὤφειλον οἱ συνωμόται νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ προσηλύτου, καὶ διεγείρωσι τὴν ἀγανάκτησιν. Κατήχησις μὲν καὶ ὅρκος ἐπὶ ἱερῶν ἐδίδασκον καὶ συνέδεον τοὺς ἑταίρους· Συνεισφορὰ δὲ χρημάτων καὶ πολεμοφοδίων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κινήματος, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον συνέργεια ἦσαν τὰ πρῶτα καθήκοντα τῶν συνεταίρων. Τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας ἠσπάζοντο ἅπαντες. Διὸ ἐβλέποντο ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου, προὔχοντες τοῦ τόπου, ἔμποροι, τεχνῖται ἀσμένως νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις. Τὸ πρὸ πολλοῦ ἐμπνεόμενον μῖσος κατὰ τῆς ξενοκρατίας καὶ τῶν ὀργάνων της ἀνεφλέγετο, ἀγάπη πρὸς τὴν δεινοπαθοῦσαν πατρίδα, θυσία καὶ αὐταπάρνησις πρὸς ἐλευθερίαν τῶν δουλωμένων ὁμοεθνῶν, ἐδηλοῦτο παρὰ πάντων. Ἡ εὐημερία τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὑπέθαλπε τὰς ἐλπίδας, ὅτι καταστρεφομένης τῆς Ἀγγλικῆς δεσποτείας, ἤθελε περιθάλψῃ καὶ τὰς Ἰονίους νήσους ἡ εὐνομία ἐκείνου, ἐὰν ἡνοῦντο μὲ αὐτό. Παράδειγμα καθίσταντο οἱ Ἰόνιοι χωρικοί, βιομήχανοι καὶ τῶν γραμμάτων ἄνδρες, οἵτινες ἀποκατασταθέντες ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, κτηματίαι κεφαλαιοῦχοι ἐργοστασιάρχαι καὶ καθηγηταὶ ἐγένοντο καὶ εὐπόρουν. Πρὸ πάντων δὲ ἀνέφλεγε τὰς καρδίας πρὸς καταστροφὴν τῆς ξενοκρατίας ἐν τῷ Ἰονίῳ, καὶ ἐξήγειρε τὰς ἐπιθυμίας πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολιτείαν ὑπὸ Ἑλληνικὸν σκῆπτρον ἡ ἐν τῷ ἐλευθέρῳ Βασιλείῳ ἰσοπολιτεία, ἣν ἀπεκάλουν ἐν τῷ Ἰονίῳ διακρίσεις καὶ προνόμια τῶν ἀνωτέρων κλάσεων τοῦ λαοῦ καὶ πλουτοκρατούντων. Ἕνεκα τούτου ἀπόστολοι τῆς ἑταιρίας ἐκ Κεφαλληνίας περιεφέροντο καὶ συνεκοινώνουν μὲ Κεφαλλῆνας καὶ Ἕλληνας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθῶσι, καὶ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πρώτων ἐξεγειρομένων. Οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῆς συνεδέοντο πρὸς πολιτικὰς ἑταιρίας ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ὅπως τὸ κίνημα τῆς Κεφαλληνίας εὐνοούμενον ἐν Εὐρώπῃ, τύχῃ τὰς συμπαθείας ὑπὲρ τῶν συνεργαζομένων ἐθνικοτήτων. Ἆσμα διεγερτικόν, πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς δουλωμένης Ἑλλάδος καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν νήσων, συνετέθη καὶ ἐτραγῳδεῖτο ὑπὸ τῶν ἑταίρων. Συμμετεῖχον τοῦ κινήματος ὅλοι οἱ φιλελεύθεροι καὶ δυσηρεστημένοι κατὰ προσώπων καὶ ὀργάνων Ἰονίων τῆς κυβερνήσεως. Ἐγαργαλίζετο πολλάκις τὸ ὠτίον τῶν χωρικῶν καὶ ἁπλῶν, ὅτι διὰ τῆς στάσεως ἤθελεν ἀφανισθῶσι δικόγραφα καὶ ὁμόλογα χρεωστικά, ἤθελε διαλυθῶσιν αἱ ὑποσχέσεις

τῶν ἀγρολήπτων, καὶ ἐξοντοθῶσιν οἱ τοκογλύφοι, καὶ θὰ ἁρπάσωσι χρήματα καὶ περιουσίαν. Ἅπαντες οἱ κερδοσκόποι οἱ ἐπὶ μεταβολῶν κυβερνήσεως συνήθως ὠφελούμενοι, ὅλοι οἱ τυχοδιῶκται, οἱ ταραξίαι, οἱ μέσον φιλοκερδίας ἐμπαθείας, καὶ ἄλλης ἰδιωφελείας τὰς πολιτικὰς περιπτώσεις χρώμενοι, συνέτρεχον εἰς τὴν ἑταιρίαν, ὡς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν των. Διὰ ταῦτα δὲν εἶναι παράδοξον, ἐὰν ἐξ αὐτῶν ἐβλέποντο πρὶν ἢ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος ὡς συνεργάται, προδόται ἢ καταστροφεῖς, καὶ διπρόσωποι πρὸς πατρίδα καὶ φιλίαν. Οὗτοι ἐξ ἑνὸς φιλελεύθεροι καὶ συνεργάται τῶν εἰλικρινῶν πατριωτῶν, ἑτοίμως ἐσυνθηκολόγουν μετὰ τοῦ ξένου, καὶ ἐπρόδιδον ὡς κατάσκοποι ἅπασαν τὴν γενναιοφροσύνην, ἀφ' ἑτέρου φιλέκδικοι καὶ καταστρεπτικοὶ συμπολιτῶν, ἐχαίροντο καὶ ἐγαυρίων διὰ τὴν στάσιν, ὡς μέλλουσαν καταστροφὴν τῶν ἀντιφρόνων των.

Τὸ κίνημα ψιθυριζόμενον εἰς τὸ στόμα παντὸς, δὲν ἠγνόει ἡ ἀστυνομία. Ὁ τότε διευθύνων αὐτὴν Εὐστάθιος Δρακούλης ἀνὴρ δραστήριος καὶ ὀξυδερκὴς, ὅσον ἀκροσφαλὴς ἐκτελεστὴς τῶν δημοσίων καθηκόντων του, ἀνεκάλυπτεν ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ συνδέσμου. Ἐπιδείξεις συνοδευόμεναι ἀεὶ διὰ παρεκτροπῶν καὶ ταραξιῶν, προανήγγελον προπαρασκευασθεῖσαν ἀνταρσίαν καὶ ταραχὴν καθεστώτων. Δυσμένεια δέ τις ἐδεικνύετο πρὸς Ἄγγλους καὶ Ἰονίους, σπεύδοντας νὰ συμβιβάζωσι τὰ ἀντίθετα συμφέροντα τῶν δύω ἐθνῶν. Εἰς τὰς λέσχας τὰς μεταμορφωθείσας εἰς ἀναγνωστήρια οἱ συνέταιροι συνεζήτουν πολιτικὰ, καὶ ἔδιδον πατριωτικὰ γεύματα, καθ' ἃ ἐξήπτετο ἡ ἀπέχθεια κατὰ τῶν ἀντενεργούντων Ἰονίων καὶ Ἄγγλων εἰς βελτιώσεις καὶ ἐλευθερίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Τὴν ἡμέραν τῶν κουλούμων οἱ βεβακχευμένοι περιεφέροντο, ὑβρίζοντες τοὺς ἀριστοκράτας ὡς συμφωνοῦντας μετὰ τῶν ξένων εἰς καταπίεσιν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ. Τὰς 28 Μαρτίου ὥρας 10 τοῦ 1848 ὁ Ν. Ρεπούπλικας, Ηλ. Ζερβὸς, Ἱερεὺς Πρετεντέρης ὁ Γεράσιμος Λιβαδᾶς καὶ υἱὸς, καὶ Γ. Μεταξᾶς Λοῦτσος ἔκαυσαν ἐν τῷ μέσῳ μιᾶς πλατείας ἀγγελίαν τοῦ Ναπολέοντος Ζαμπέλη, περὶ ἐκδόσεως ἐφημερίδος ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὲρ τῶν Ἰονίων συμφερόντων, κραυγάζοντες ὅτι δὲν θέλουσι νὰ ἔχωσί τι κοινὸν μὲ τοὺς Ἄγγλους. Κατὰ δὲ τὴν λιτανείαν τοῦ ἐπιταφίου οἱ αὐτοὶ ἀρχηγέται θορυβοῦντες, ἀφήρπασαν τὸν ἐπιτάφιον, καὶ διέκοψαν τὸν ἐπίσκοπον θέλοντα νὰ ποιήσῃ τὴν συνήθη παράκλησιν ὑπὲρ τῆς Βασιλίσσης ἀπέναντι τοῦ Τοποτηρητείου, καὶ ἐξύβριζον τὸν ἐπίσκοπον ὡς Ἀγγλοκόλακα καὶ Λουθηρανίζοντα. Διεθρυλλεῖτο, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πληθὺς χωρικῶν

ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ τὸ Ἀργοστόλιον, καὶ διαρπάσῃ τὰ ἔγγραφα τῶν ἀρχειοφυλακείων, ἀνοίξῃ τὰς φυλακὰς, ἀπολύσῃ τοὺς δεσμίους, καὶ λεηλατήσῃ τὴν Ἰονικὴν τράπεζαν. Διὸ ἕνεκα τούτου πάμπολλοι ἔτρεξαν νὰ ἐξαργυρώσωσι τὰ τραπεζογραμμάτια. Κατηγόρουν δὲ καὶ τὴν Ἀστυνομίαν, ὡς αὐτὴ διὰ τῶν χωροφυλάκων ἀντενεργοῦσα εἰς τὰς ἐπιδείξεις τοῦ φρονήματος, προεκάλει ταραχὰς καὶ διάλυσιν αἵματος. Ἀλλὰ δικαστικὴ ἀπόφασις κατὰ τῶν ὑποκινησάντων τὰς ταραχὰς, διεκήρυττε ψευδεῖς τοιαύτας συκοφαντίας, ἐπεδοκιμάζετο παρὰ Τοποτηρητοῦ καὶ Ἁρμοστοῦ ἡ διαγωγὴ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας. Καθ' ὅλους δὲ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον 1848 τὸ ἠρεθισμένον πνεῦμα ἐνήργει δραστηριώτερον. Χωρικοὶ καὶ πολῖται ἐφωδιάζοντο μὲ μόλυβδον καὶ πυρίτιδα, προητοίμαζον ὅπλα, καὶ συνήρχοντο εἰς συνωμωσίας προθυμώτερον. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἀνεφέρετο περὶ πάντων πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν Βαρῶνα Δέβερτον, καὶ οὗτος πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Σίτων, ὡς διαθέσεις ἐκδηλώσεως ἐλευθεροφροσύνης τῶν λαῶν τὸ κίνημα τῆς Κεφαλληνίας ἐξελάμβανε, καὶ ἠπίστει εἰς τὰς ὑπογορεύσεις τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ ἀστυνόμου.

Οἱ καταχθόνιοι ὅμως τῶν Κεφαλλήνων, οἱ μετὰ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλοϊονίου Καμαρίλλας, συνδεδμένοι, ὅπως ἀποκλειστικῶς τὰ δημόσια ἐπικαρποῦνται, περιστοιχοῦσι τὸν Τοποτηρητὴν Δέβερτον, καὶ αὐτὸν ὄργανον θέλουσι νὰ κάμωσιν, ὅπως καταστρέψωσι πᾶσαν ἐν Ἑπτανήσῳ πολιτικὴν βελτίωσιν καὶ ἀντιπάλους. Ἰδόντες αὐτοὶ εἰς ὁποῖον βόρβορον ἤθελον παραπέσει διὰ τῶν μεταφερομένων μεταρρυθμίσεων ὑπὸ Σίτωνος, ἐσκόπευσαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς στάσεως τοῦ λαοῦ Κεφαλληνίας. Ἐστοχάσθησαν ὅτι εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς Ἑπτανήσου ἐξερρηγνύετο στάσις, ἤθελε φοβίσει τὸν ἀγαθόπιστον Σίτωνα, ὡς ἂν ἐκινδύνευον τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα. Ἐκ τούτου ἤθελεν ἀναγκασθῆ αὐτὸς, ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν προαγωγὴν τῶν μεταρρυθμίσεων, ὡς ἀναξίων ἐλευθερίας δεικνυομένων τῶν Ἰονίων κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικήν. Σπυρίδων ὁ Καβαλιεράτος καὶ Φωκᾶς Κοσμετάτος εἶχον γίνει ἀρχηγέται τῆς πολιτικῆς Ἀγγλοϊονίου ἑταιρίας, ἥτις πρὸ χρόνων κατέστη ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἵνα ἀντιτάσσηται εἰς ἐκείνην τῶν φιλελευθέρων τῆς Κεφαλληνίας. Τὴν δευτέραν ταύτην τῶν φιλελευθέρων διεύθυνεν ὁ Νικόλαος Φωκᾶς Ρεπούπλικας υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ πλοιάρχου Φωκᾶ. Συνεδέετο αὐτὸς πρὸ πολλοῦ μετὰ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Κανδιάνου Ρώμα καὶ ὁμοφρόνων ἐν ταῖς νήσοις, πρὸς ἐπιτυχίαν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ πολιτικῶν

βελτιώσεων. Οἱ ἀρχηγέται τῆς Ἀγγλοϊονίου ἑταιρίας συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ Τοποτηρητοῦ Δέβερτον, ὅπως περιγράφωνται ἅπασαι αἱ διαθέσεις τῶν φιλελευθέρων, ὡς ἐκδηλώσεις στασιώδεις κατὰ τῆς Προστασίας. Καθ' οἱανδήποτε εὐχὴν ἢ σημεῖον τοῦ λαοῦ, ὡς ἅπαντα προήρχοντο, ἐκ πνεύματος στασιαστικοῦ, ἀνέφερε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ὁ Δέβερτων, καὶ συνίστα μέτρα αὐστηρὰ καὶ κατάθλιψιν παντὸς κινήματος προμελετωμένης στάσεως τῶν χωρικῶν, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ χύσιν αἵματος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔλεγεν, ὅτι αἱ προτιθέμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ ἡ ψηφισθεῖσα ἐλευθεροτυπία, ὡς ἀναπτύσσουσαι πνεῦμα δυσμενὲς κατὰ τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων, ἤθελε διαταράξωσι τὰ καθεστῶτα, καὶ καταστρέψωσιν ἐκεῖνο τὸ πολιτικὸν σύστημα, ὃ θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ μεγαλοφυοῦς Μαιτλάνδ, συνεβίβαζε τοσοῦτο τὰ Ἀγγλικὰ καὶ Ἰονικὰ συμφέροντα. Οἱ λεγόμενοι φιλελεύθεροι Κεφαλλῆνες ἔπρεπε νὰ ἐξοντωθῶσιν, αἱ μεταρρυθμίσεις ν' ἀναβληθῶσι, καὶ ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία ἐνδυομένη πᾶσαν ἐξουσίαν αὐθαίρετον νὰ καταβάλῃ τοὺς ταραξίας ἐκείνους, οἵτινες νόμισμα ἰδιωφελείας ἔχουσι τὸν λεγόμενον πατριωτισμόν. Ἐπιχειρίζονται αὐτοὶ νὰ ταράξωσιν ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ἐνισχύοντες τὴν Ρωσσικὴν πολιτικὴν μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῆς Βρεττανικῆς ἐπιρροῆς. Ὁ ἀγαθόφρων ὅμως Σίτων ἐγνώριζε τὰ τεχνάσματα τῆς Ἀγγλοϊονίου Καμαρίλλας, καὶ δὲν ἐπείθετο εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Δεβερτῶνος καὶ παρακινήσεις. Τότε ὁ Δεβερτὼν, ὡς λέγεται, ἵνα ἐπαληθεύσῃ τοὺς λόγους του, καὶ πεισθῇ ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὰς διαβεβαιώσεις του, καὶ οὕτως ἐπιτύχωσιν οἱ σκοποὶ τῆς Ἀγγλοϊοίνου καμαρίλλας, ἐνῷ ἠδύνατο διὰ τῆς ἁπλῆς ἀστυνομίας καὶ δραστηριότητος τοῦ Δρακούλη νὰ προλάβῃ τὰς ἑτοιμασίας τῶν ἐξεγειρομένων χωρικῶν, ἐπέσπευσεν, ὡς βεβαιοῦσι τινὲς, νὰ εἰσέλθωσιν οἱ χωρικοὶ ἐνόπλως εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλοι ὅμως ἐπικρίνοντες ἀμεροληπτότερον λέγουσιν, ὅτι κωλυόμενος ὁ Δέρβερτων ὑπὸ διαταγῶν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὠλιγόρησεν εἰς τὸ νὰ προλάβῃ στρατιωτικῶς τὸ κίνημα τῆς ἐπαναστάσεως, ὡς τὸ ἑσπέρας ἔγραψεν αὐτῷ, προειδοποιῶν ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας. (1)

Τὰς 26 Σεπτεμβρίου 1848 ἐκρρύγνυται τὸ κίνημα. Περὶ τούτου ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς.—«Διακόσιοι ἕως περίπου ὡπλισμένοι χωρικοὶ ἐκ τῶν χωρίων τῆς Κεφαλληνίας Φραγ-

(1) Συλλογὴ ἐγγράφων ἀστυνομικῆς ἀλληλογραφίας παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ Δρακούλη.—Ἔγγραφον 25 Σεπτεμβρίου 1848 ὥρᾳ 9 Μ. Μ. πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Δέβερτων.

γιᾶτα, Βαλσαμάτα καὶ Τρογιανάτα συνῆλθον κατὰ τὴν ὁδὸν Κρανίας, ὀλίγον ἀπέχουσαν ἀπὸ τὰ προάστεια τοῦ Ἀργοστολίου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ καταστρέψωσι τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς δικογραφίας φυλαττομένας ἐντὸς τῶν δικαστηρίων. Ἴσος σχεδὸν ἀριθμὸς χωρικῶν, συνῆλθεν ἐνταῦτῷ πλησίον τοῦ Ληξουρίου. Ὁ ἀστυνόμος ἔστειλε 30 χωροφύλακας ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ τὰ προάστεια διὰ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ χωρικοὶ ἐπυροβόλουν κατ' αὐτῶν, οὗτοι ἀπεσύροντο, καθ' ὅσον οἱ χωρικοὶ ἐπροχώρουν. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, εἰδοποίησε τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Κεφαλληνίας, ὅστις διέταξε τὴν φρουροῦσαν φυλακὴν τοῦ παλατίου του, συγκειμένην ἐξ ἑνὸς πεντηκοντάρχου καὶ 11 στρατιωτῶν, νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως. Οἱ ἐκεῖ εὑρεθέντες στασιῶται ἐντὸς μιᾶς ἀμπέλου, ἐπυροβόλησαν τοὺς Ἄγγλους στρατιώτας, καὶ οὗτοι ἀναγκασθέντες, ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν παραπλήσιον γέφυραν. Τὸ πλῆθος ἐξακολουθεῖ πυροβολῶν αὐτούς, καὶ αὐτοὶ ἀντιτάσσονται πυροβολοῦντες. Ἐπειδὴ δὲ ἐπληγώθησαν δύο στρατιῶται Φὼξ καὶ Ἔλσων, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους 5 ἢ 6, ἡ μάχη ἐξήφθη σφοδροτέρα, τὸ πλῆθος παρετάχθη διαιρεθὲν εἰς τρία μέρη, καὶ ἐπολέμει ἐπὶ τοῦ Μόλου, ἐπὶ τῆς γεφύρας, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπέναντι τῆς γεφύρας. Νέα φρουρὰ ἐξ ἄλλων δώδεκα, ἥτις ἦλθε πρὸς ἀλλαγὴν τῆς φυλακῆς τοῦ τοποτηρητείου, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν, καὶ συνηνώθη μετὰ τῶν ἀστυνομικῶν, καὶ ἐκράτησε τοὺς ἐπὶ τῆς γεφύρας μαχομένους, ἵνα προχωρήσωσιν. Εἷς ἐκ τοῦ πλήθους ἐπίασε τὴν λόγχην τοῦ πεντηκοντάρχου, καὶ ἐπάλευε νὰ τὴν λάβῃ, ἀλλὰ πυροβοληθείς, ἄφησε αὐτήν, καὶ ἔφυγε. Φονεύεται δὲ καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν Ναμορᾶς, καὶ τρεῖς ἄλλοι πληγόνονται. Οἱ στασιῶται, οἵτινες δὲν ἐκτύπησαν οὐδόλως τοὺς ἀστυνομικοὺς χωροφύλακας, ἀλλὰ πάντοτε τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἐφώναζαν νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν στρατῶνα καὶ σωθῶσιν (1), ἰδόντες ὅτι νέα βοήθεια Ἄγγλων ἤρχετο, διεσκορπίσθησαν, ἀφήσαντες τρεῖς φονευμένους καὶ τέσσαρας πληγωμένους ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς Κρανίαν ὁδοῦ. Ἄλλοι δὲ χωρικοὶ ἐκ τῶν χωρίων Σκινιᾶ, Κοντογιαννάτα καὶ Ἀνωὴ, ὡπλισμένοι εἰσῆλθον εἰς Ληξούριον. Προσβαλόντες τοὺς ἐκεῖ χωροφύλακας, ἠνάγκασαν νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς τὸ παλάτιον τῶν δικαστηρίων, καὶ εἶτα κατα-

(1) Ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ τοῦ εἰσαγγελέως Κουρῆ σελ 11, προστίθεται ἡ κέλευσις τοῦ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τοὺς στρατῶνάς των, ὅτι δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσι μὲ αὐτούς.

διώκοντες ἤθελον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ διασχίσωσιν. Ἀλλὰ 50 στρατιῶται, ἀποβιβασθέντες ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον «Ἰωνίαν» ἔδραμον κατὰ τὸ παλάτιον, προσέβαλαν τοὺς ἐκεῖ στασιώτας καὶ ἐδίωξαν».

Πανικὸς δὲ ἦν ὁ φόβος τῶν ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ Ληξουρίῳ πολιτῶν. Ἐκλείσθησαν τὰ ἐργαστήρια, ἐκραύγαζον οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, διὸ καὶ πολλοὶ κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖα, διότι ἐφοβοῦντο ὅτι ἕως 500 Ἀργοστολιῶται, συνεννοημένοι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἔπρεπε νὰ συμπράξωσιν. Οἱ στασιῶται ἔσπευσαν νὰ σωθῶσιν εἰς τὰς κώμας, οἱ στρατιῶται ἐπορεύθησαν καὶ ἐκεῖ νὰ καταδιώξωσι καὶ συλλάβωσι τοὺς ταραξίας. Ὅτε πολλοί, φοβούμενοι μὴ συλληφθῶσιν, ἀνέβησαν εἰς τὰ ὄρη. Ἡ ἐμφάνησις τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰ χωρία, καὶ ἡ προκήρυξις τῆς κυβερνήσεως ὅτι συγχωρεῖ τοὺς πταίστας, ἐὰν καταθέσωσι τὰ ὅπλα, καὶ καταγγείλωσι τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὑποκινητὰς τῆς στάσεως ἐπέφερε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν. Ὁ Ἁρμοστὴς Σίτων μετὰ τοῦ ἐπιτελείου ἐλθὼν εἰς Κεφαλληνίαν, ἐπεδοκίμασε τὰ πραχθέντα παρὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ κηρύξας ἀμνηστείαν, συνήργησεν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας. Προκήρυξις ὅμως νέα ἐπέβαλε πρόστιμον 1600 τάλληρα, εἰς τοὺς χωρικοὺς τῶν ἀποστατησάντων χωρίων, δι' ἔξοδα τῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς. Στρατιῶται 150 Ἄγγλοι καὶ χωροφύλακες ἐνήργησαν τὸ πρόστιμον, διαρπάζοντες ἔπιπλα καὶ χρήματα τῶν δυστυχῶν χωρικῶν. Συνελήφθησαν τρεῖς κατὰ πρῶτον κατηγορούμενοι ὡς πρωταίτιοι. Προσεκλήθη ὁ τότε εἰσαγγελεὺς Ζακύνθου Σωκράτης Κουρῆς Κερκυραῖος, ἀνὴρ ἀφιλοπρόσωπος καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἐποιήσατο ἀνάκρισιν. Οἱ συλληφθέντες εἰς Κέρκυραν, καθυπεβλήθησαν εἰς δίκην τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης ἐν πλήρει ὁλομελείᾳ. Κατηγοροῦντο ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας. Ἔλεγε δὲ τὸ κατηγορητήριον τοῦ Εἰσαγγελέως Κουρῆ (1).—«Καίτοι δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι περιωρισμένος μικρὸς ἀριθμὸς ἐγκατοίκων ἐσχεδίασε νὰ καταργήσῃ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ Κράτους, ἐκ τοῦ ὅλου τῶν συναχθέντων τεκμηρίων τῆς ἀνακρίσεως πρέπει ὅμως νὰ κατακρατηθῇ ὡς θετικόν, ὅτι ἡ κουφόνοια τῶν πρωταιτίων καὶ ἀπάτη, τοσοῦτον ἔφθασεν, ὥστε ἐξηπάτησαν ἑαυτοὺς καὶ ἀπεπλάνησαν ἄλλους, ὅτι δύναται

(1) Atto opinativo dell' avvocato generale ad hoc relativo agli avvenimenti di Cefalonia del giorvo 26 Settembre 1848 con annotazioni scritte dal dot, Girolamo Tipaldo Pretenderi—Corcira 1849.

νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέδιον τοῦτο»—Ἐνοχοποιοῦντο δὲ ὡς πρωταίτιοι οἱ τότε ἀποδράντες ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Σταῦρος Μεταξᾶς Λοῦτσος, καὶ Θεόδωρος Τυπάλδος Πρόντσας, οἵτινες ἠρέθησαν τοὺς χωρικοὺς Ὁμαλῶν καὶ Θηνιᾶς, συνήθροισαν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὅπλα καὶ ἐφόδια, ὡδήγησαν τοὺς εἰσελθόντας εἰς Ληξούριον, προεσχεδίασαν τὴν κατάργησιν τῆς κυβερνήσεως, καὶ τὴν σύστασιν προσωρινῆς. Ὁ Τιμόθεος Χαριτάτος συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Πρόντσα, ὅπως μὲ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας ἀμύνωνται ὑπὲρ δικαίων πατρίδος καὶ ἑαυτοῦ. Οἱ νομοδιδάκτορες δὲ Ἱερώνυμος Τυπάλδος, ὁ Καπελέτος, καὶ Νικόλαος Φωκᾶς Ρεπούπλικας ἐπιστολογράφουν πρὸς τὸν διδάκτορα Γεράσιμον Λιβαδᾶν, ὅπως διὰ δημηγερσίας λάβῃ τὴν ἐλευθερίαν ἡ πατρίς. Περίεργος δὲ ἡ διαγωγὴ τοῦ Ἱερωνύμου Τυπάλδου Πρετεντέρη, ὅτι ἐνῷ δραστηρίως συνετέλει εἰς τὴν ἑταιρίαν, καὶ ὅπλα καὶ ἐφόδια συνῆγε, καὶ τοὺς χωρικοὺς παρώθει νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἐμαρτυρεῖτο ὅτι εἰδοποίει τὴν ἀστυνομίαν περὶ τῆς μελετωμένης εἰσβολῆς. (1).

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν εἰσβαλόντων ἦν ὁ Μένεγος Ξυδιᾶς Δρακάτος ἐκ Λουκεράτων, οἰκειότατος τοῦ Πρόντσα, καὶ συνοδὸς τῶν ἀρχηγετῶν Θεοφιλάτου καὶ Σφαέλου. Αὐτὸς ἐγκληματικώτατα σχέδια εἶχεν ἐν τῷ νῷ νὰ ἐκτελέσῃ, ἐὰν μὴ ἀπωθεῖτο ἐκ τῶν Μύλων, ἔνθα ἐστρατοπέδευε μέχρι τῶν 28 Σεπτεμβρίου. Τούτου μικρός τις ἀδελφὸς ἐβάστα τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἧς προεπορεύοντο οἱ ἱερεῖς Μαντζουράτος, Κουτρουφᾶς καὶ Βουτσινᾶς, καὶ κραυγάζοντες, «ζήτω ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ πατρίς», ἐγενναιοφρόνουν ὑπὸ τὸ σταυροφόρον σημεῖον τοὺς ἐξεγερθέντας. Συνεκατηγοροῦντο πρὸς τούτοις καὶ οἱ κόμητες ἱερεὺς Παΐσιος καὶ ὁ Σπυρίδων Μεταξᾶς καὶ ἄλλοι προὔχοντες καὶ ἰδιῶται, οἵτινες ἀπελύθησαν ὡς συκοφαντηθέντες παρ' ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων. Ἐδηλώθη οὐχὶ κίνημα κυρίως γενόμενον κατὰ τῆς προστασίας, ἀλλ' ὅτι ἐσκόπευε νὰ διαταράξῃ ἐσωτερικῶς τὰ καθεστῶτα τῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἐπέλθῃ μεταβολὴ πολιτικὴ δι' ἐνόπλου ἐπιδείξεως καὶ δημηγερσίας. Ταραξίαι δὲ φιλέκδικοι καὶ ἰδιωφελεῖς, τὸν πατριωτισμὸν πρόφασιν ἔχοντες, καὶ τοῦ κινήματος συμμετασχόντες, εἶχον ἑτοίμους τοὺς χωρικοὺς νὰ ἀνοίξωσι τὰς φυλακάς, νὰ ἀπολύσωσι τοὺς κακούργους, καὶ εἰσβαλόντες εἰς τὰ δικαστήρια νὰ σχίσωσι δικόγραφα καὶ ὁμόλογα, νὰ διαρπάσωσιν οἰκίας πλουσίων, ἐμπόρων, καὶ τοκογλύφων, καὶ νὰ ἐξαλείψωσι τὰ χρεώ-

(1) Σημείωσις 13 τοῦ κατηγορητηρίου τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Κορφῶν.

γραφα. Διὰ ταῦτα οἱ Ληξουριῶται καὶ Ἀργοστολιῶται, συναγαγόντες ἔγγραφα, δοσοληψίας καὶ κινητὴν περιουσίαν, οἱ μὲν κατέφυγον εἰς πλοῖα μετὰ τῶν οἰκογενειῶν, οἱ δὲ ἐπορεύοντο εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς ἀσφάλειαν. Τοσοῦτον ἐκυρίευσεν ὁ τρόμος. Ἐν τῇ ἀνακρίσει εὑρέθη τὸ ἐξεγερτήριον ᾆσμα, καὶ ὁ ἔγγραφος ὅρκος ὁ ὁποῖος ἐδίδετο ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας. Ἦτο γεγραμένος εἰς ἓν βιβλίον καὶ ἔλεγεν—«Ὀρκίζομαι εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν Χριστόν μου, νὰ χύσω τὸ αἷμά μου δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος μου, προσπαθῶντας νὰ διώξω τὸν τύραννον, διὰ νὰ μείνω ἐλεύθερος, ἕως νὰ μὴ μείνῃ ρανίδα αἷμα ἐπάνω μου, καὶ νὰ μὴ τὰ ὁμολογήσω κανενὸς τὰ μυστικά, ὁποῦ θέλει ἀκούσω, ἔξω νὰ ὑποχρεώσω εἰς τὸν ἴδιον ὅρκον ἐπάνω εἰς ἄλλην ἁγίαν εἰκόνα ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θέλει μιλήσω». —Ἀπεδείχθη πρὸς τούτοις ἐκ τῆς ἀνακρίσεως, ὅτι ὁ Τοποτηρητὴς Βαρὼν Δέβερτων δὲν προέλαβεν νὰ παρεμποδίσῃ τοὺς στασιώτας. Ἀπεναντίας ἵνα ἐπαληθεύσῃ τὰς ἐκθέσεις του πρὸς τὸν Ἁρμοστήν, ὅπως αἱ μεταρρυθμίσεις ἀποτύχωσιν, ὡς ἐβούλετο ἡ ὀπισθοδρομικὴ Ἀγγλοϊόνιος συμμορία, ἐπορεύθη καὶ προέτρεψε τοὺς εἰσβαλόντας ἵνα κινήσωσι κατὰ τὸ Ἀργοστόλιον. Διὸ αὐτὸς μὲν κατεβιβάσθη τῆς θέσεώς του ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἀκολούθως, ὡς παραμορφώσας τὰ πράγματα, ἐνῷ ὁ ἀστυνόμος Δρακούλης μετετέθη εἰς τὴν ἀστυνομικὴν διεύθυνσιν Ζακύνθου.

Συνεπείᾳ ὅθεν τοῦ κατηγορητηρίου τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως καὶ τῶν ἀποδείξεων τῆς ἀνακρίσεως, τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον τῆς δικαιοσύνης κατεδίκαζεν εἰς κεφαλικὴν ποινὴν τοὺς ἀποδράντας Πρόντσαν, Λοῦτσον καὶ τὸν ἐν Πάτραις Πανᾶν ὡς ἀρχηγέτας τῶν στασιαστῶν καὶ πρωταιτίους τῆς συνωμοσίας. Ἄλλους δὲ ἕως 9 συλληφθέντας ἐν τῇ στάσει, καὶ ἀποδειχθέντας ἐκ πληγῶν, ἃς ἔφερον, καὶ ὑπὸ μαρτύρων ὡς συστασιώτας ἐτιμώρησαν μὲ πολυχρόνιον εἱρκτήν. Τούτους δὲ ἔπειτα ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ προέτρεψε τὴν Γερουσίαν νὰ ἀπολύσῃ, προκηρύττουσα ἀμνηστείαν καὶ λήθην τοῦ παρελθόντος. Ἔλεγε δὲ ἐν τῷ διαγγέλματι αὐτοῦ τῶν 31 Ἰουλίου 1849 πρὸς τὴν Γερουσίαν.—«Οἱ ὀλίγοι ὁπωσοῦν ἀξιοσημείωτοι, οἵτινες ἐμπλέχθησαν εἰς τὰ συμβάντα αὐτά, ἐδραπέτευσαν εἰς ξένην γῆν, ἢ ἀπελύθησαν διὰ τὸ ὑποτεθὲν ἀνεπαρκὲς τῶν κατ' αὐτῶν ἀποδείξεων. Τοὺς ὑπὸ κράτησιν δὲ εἰσέτι εὑρισκομένους δύναται νὰ θεωρήσῃ τις χωρὶς ἐξαίρεσιν, ὡς ὄργανα τυχοδιωκτῶν ἀπόρων, οἵτινες ἀσυνειδότως ἐξέθεσαν τοὺς ὀπαδούς των εἰς κίνδυνον, τοῦ ὁποίου αὐτοὶ δὲν εἶχον θάρρος νὰ μεθέξουν. Εἶναι ἄρα ἀναγκαῖον καὶ ἐπιθυμητὸν νὰ

λάβη χώραν ἡ δίκη κατὰ τούτων τῶν ἕνεκα ἐσχάτης προδοσίας κατηγορουμένων; καὶ οὕτω μετὰ ἐννέα μῆνας ν' ἀνοιχθῶσι πληγαί, οἵας εἰς κάθε ἄλλον τόπον καὶ εἰς σπουδαιοτέρας περιστάσεις ὁ καιρὸς μόνος ἐθεράπευσεν ἁρμοδίως; Μόνους ἤθελα ἀποκλείσει τοὺς ἀποδείξαντας τὴν ἐνοχήν των, μὲ τὸ νὰ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸν τόπον των καὶ τοὺς συνενόχους τῶν προδοτικῶν φόνων, τοὺς ὁποίους οἱ φυγάδες, ἐπιστρέψαντες ἀπὸ Ἑλλάδα ἔπραξαν τὸν Μάϊον 1849. Ἀπ' ἀρχῆς ἐγὼ ἐστοχαζόμην νὰ προσθέσω εἰς τὰς ἐξαιρέσεις αὐτὰς τοὺς ἱερεῖς, οἵτινες εὑρίσκονται τώρα ὑπὸ κράτησιν, καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν ὁποίων ἐστάθη πολλὰ ἐνοχική. Ἀλλ' εὐχαρίστως ἐλπίζω, ὅτι ἡ ἐπιείκεια τῆς κυβερνήσεως, καὶ τὰ λαμπρὰ παραδείγματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνωτέρων των, τῶν ὁποίων ἡ φρόνησις καὶ ἡ μετριότης κατὰ τὰς δυσκόλους ἐκείνας περιστάσεις εἶναι κατὰ πάντα ἀξιέπαινα, θέλουν ἐμπνεύσει εἰς αὐτοὺς αἴσθημα περὶ τῶν χρεῶν των ὀρθότερον καὶ ἁρμοδιώτερον εἰς τὸ ἱερὸν ὑπούργημά των.»—(1) Μετ' οὐ πολὺ δι' ἔνστασιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως οἱ εἰς Πάτρας πρόσφυγες Κεφαλλῆνες, προσκληθέντες ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετέβησαν εἰς Ἀθήνας.

Ἡ στάσις τῆς Κεφαλληνίας δὲν ἐχαλάρωσε τὰς ὑπὲρ τῶν Ἰονίων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν προσπαθείας τοῦ ἀγαθοῦ Σίτωνος. Ὁ ἐλεύθερος τύπος τοῦ Ἰονίου, ὑποστηρίζων τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ, ἐπροσπάθει νὰ καταθραύσῃ τοὺς ἐπὶ τοσούτων χρόνων δεσμοὺς ἐλευθέρου ἀντιπροσωπείας, τοὺς χαλκευθέντας ὑπὸ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος. Τοῦ λαοῦ τὸ φρόνημα ἐξήπτετο εἰς ἐλευθεροφροσύνην, καὶ σύμφωνον τῆς Ἑλληνικῆς του καταγωγῆς πολιτικὴν εὐημερίαν. Μάτην ἡ ἐν Κερκύρᾳ Καμαρίλλα ἐπροσπάθει νὰ παραστήσῃ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Σίτωνα τὸ ὑπὸ τῆς δημοσιογραφίας ἐκφραζόμενον φρόνημα, ὡς στασιῶδες καὶ ἐπικίνδυνον. Ἐζήτει τὴν περιστολὴν τύπου καὶ χαλιναγώγησιν, καὶ διαβάλλουσα τὰ κινήματα τῶν ἐλευθεροφρόνων πατριωτῶν, ἐραδιούργει εἰς καταδίωξιν αὐτῶν. Ὁ ἀγαθόφρων γέρων Σίτων ἑρμήνευε τὰς ἀναφαινομένας ἐξάψεις τοῦ πνεύματος ἐν τῷ Ἰονίῳ, ὡς φυσικὴν ὑπερεκχείλησιν ἐμφύτου, ἀλλὰ καταπιεσμένου αἰσθήματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἔγερσις μαρτυρεῖ τὸ ζωϊκὸν τοῦ λαοῦ. (2) Ἅπαντες ἤθελον νὰ πραγματοποιηθῶσι τοιοῦτοι πόθοι. Καὶ ἐξωτερικὸς καὶ ἐσωτερικὸς τύπος ἐπελάβετο καὶ παρώθει τὸ ἐθνικὸν φρόνημα.

(1) Ἰόνιος ἐφημερὶς 196 (1848) καὶ 31 1849.
(2) Ἐφημερὶς «Πατρὶς» ἐν Κερκύρᾳ, ἀρ. 10, 14.

Ἀλλ' ὁ Κεφαλληνιακὸς τύπος, μᾶλλον ἐξημμένος, παρεκτρέπεται τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἀναφανδὸν καὶ τολμηρότερον ὑπαγορεύει ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, καὶ σύνδεσμον μετὰ τοῦ πανελληνίου. Χαρακτηρίζει πλάνην καὶ ἀπάτην τοῦ λαοῦ τὰς εἰς αὐτὸν διδομένας ἐλευθερίας παρὰ τῆς Ἀγγλίας· διότι καὶ μὲ αὐτὰς θὰ μένῃ πάντοτε δοῦλος ὁ Ἑπτανήσιος εἰς τὰς δυνατὰς χεῖράς της πραγματευόμενος καὶ πωλούμενος, ὡς οἱ μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς. (1) Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Ἠλία Ζερβοῦ «ὁ Φιλελεύθερος», ἔλεγεν.—«Ἡ Ἑπτάνησος δὲν ἔχει νὰ ἐλπίζῃ τὸ παραμικρὸν παρὰ τῆς Ἀγγλίας, αὕτη ἐδείχθη μέχρι τοῦδε μητριὰ ἄσπλαγχνος πρὸς ἡμᾶς καὶ δὲν θέλει παύσει ποτὲ τοῦ νὰ ἦναι τοιαύτη. Ὅθεν κηρύττει, ὅτι μόνη θεραπεία εἰς τὰ ἀναρίθμητα δεινά, ὅσα ὑποφέρει ὁ ταλαίπωρος Ἰόνιος λαός, εἶναι ἡ ἄμεσος συγχώνευσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἡ θεία πρόνοια συσκευάζει εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν στέλεχον τὰ διασκορπισμένα μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, καθῆκον ἡμῶν τῶν Ἰονίων εἶναι νὰ ζητήσωμεν μεγαλοφώνως καὶ ἀδιακόπως τὴν συνένωσίν μας μὲ ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσι κοινὰ καὶ καταγωγὴν καὶ γλῶσσαν καὶ θρησκείαν καὶ ἤθη, καὶ πᾶν, ὅ,τι συνιστᾷ τὴν ἐθνικότητα. Τέλος πάντων ὅτι ἡ συνθήκη, ἥτις μᾶς ἔθεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὅτε ἡ βασιλευομένη Ἑλλὰς δὲν ὑπῆρχε, δὲν ἐμπόδιζε ποσῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν τούτων καθότι ὁ Ἰόνιος λαὸς οὔτε ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνθήκην, οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ τόσον ἐλεύθερος, ὥστε νὰ δώσῃ αὐτοπροαιρέτως καὶ νομίμως τὴν συγκατάθεσίν του εἰς αὐτήν.»—Μὲ τὸ αὐτὸ φρόνημα ἐξεφράζετο καὶ ὡμίλει ὀλίγον ὕστερον καὶ ὁ Κύριος Μομφερράτος, ἐκδίδων τὴν «Ἀναγέννησιν», ἀλλὰ μὲ δημοκρατικωτέρας ἀρχάς, καὶ στηρίζων καταστροφὰς μοναρχικῶν θρόνων καὶ αὐτοῦ τοῦ συνταγματικοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα ἐπόθει δημοκρατίαν.

Καίτοι ὁ λοιπὸς Ἑπτανησιακὸς τύπος καὶ κυρίως ἡ «Πατρὶς» Κερκύρας, ἀνεσκεύαζε τὰς δοξασίας «Φιλελευθέρου» καὶ «Ἀναγεννήσεως» ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπιφέρωσι πολλὰ ἄτοπα, ἐβεβαίου ὅμως καὶ ἀνέπτυσσεν, ὅτι τοιαῦται δοξασίαι ἔμελλον ἀναγκαίως νὰ ἀντηχήσωσιν εἰς τὰς ψυχάς, καὶ νὰ εὕρωσι γῆν ἑτοίμην ἤδη νὰ δεχθῇ τοιοῦτον σπόρον. Ἐπειδὴ ἡ ἀπελπιστικὴ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς Ἴονας ἀδιαφορία, καὶ ἡ ἔκπαλαι ἐπι-

(1) Ὁ «Φιλελεύθερος» ἢ «διδασκαλία περὶ καλῆς ἢ κακῆς χρήσεως τῆς ἐλευθεροτυπίας εἰς τὴν Ἑπτάνησον» ὑπὸ Ἠλία Ζερβοῦ, Κέρκυρα 1849 σελ. 6.

μονὴ αὐτῆς εἰς τὸ νὰ διέπῃ τὸ Ἰόνιον κατὰ τὸ αὐτὸ ἀφιλελεύθερον σύστημα, εἶχε πρὸ καιροῦ ἐμφυτεύσει εἰς πολλὰς καρδίας, παρωξυσμένας ἀπὸ τὸ θέαμα τῆς καταπιέσεως καὶ ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος των τὰς ἰδέας, ὧν ἔγεινε κῆρυξ ὁ «Φιλελεύθερος.» Τὰ ἠρεθισμένα οὕτω πνεύματα ἠσπάσθησαν πάραυτα ἐφημερίδα, ἐκφράζουσαν τὰ αἰσθήματά των, καὶ ὑποθάλπουσαν ἐλπίδας προσφιλεῖς μὲν, ἀλλ' ἀνεπιδέκτους πραγματοποιήσεως, ἂν δὲν μεσολαβήσῃ ὁ Παντοδύναμος. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ὁ ἀναβρασμὸς, ὁ διαδοθεὶς εἰς τὴν πόλιν τῶν Κεφαλλήνων, ἡ ἀγανάκτησις πρὸς τοὺς χωρικοὺς, καὶ ὁ τυφλὸς ἐνθουσιασμὸς τῆς νεολαίας εἰς τὸ συστηθὲν δημοτικὸν κοινεῖον ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐν αὐτῷ συνέρρεον ἅπαντες ἐλευθερόφρονες, ἑνωτικοὶ καὶ ἰδιοτελεῖς. Συνεζήτουν καὶ συνεσκέπτοντο ἐνταῦθα ἀντιδράσεις κατὰ τῆς κυβερνήσεως, παράλυσιν καὶ ἐξόντωσιν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, χλεύην καὶ καταστροφὴν τῶν Ἰονίων καταχθονίων, τῶν συνενουμένων μετὰ τῶν κυβερνητικῶν. Οἱ πλείονες τῶν Ἀγγλοδούλων καταχθονίων, ἀνήκοντες εἰς τὸ παλαιὸν ἀρχοντολόγιον, ἀεὶ διετήρουν ὀλιγαρχικὰς ἀλαζονείας, προνόμια καὶ ἐπικαρπώσεις παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Πρόθυμοι ὅθεν ἦσαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ σύστημα τῆς Καμαρίλλας, τὸ Ἀγγλικὸν συμφέρον, τὴν θυσίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ τόπου των. Δι' αὐτοὺς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἦτο σκώληξ εἰς τὴν ἀλαζονείαν καὶ ἰδιωφέλειαν, ὅπως ἔχωσιν ὑποδούλους ἑαυτοῖς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ. Πᾶς λόγος, πᾶν βλέμμα πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκφερόμενον παρὰ τοῦ λαοῦ, πᾶσα σύγκρισις τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ Ἰονίου, ἐνομίζοντο ὡς τόσαι πληγαὶ θανατόνουσαι τὸ καταχθόνιον σύστημά των. Μάτην συνέστησαν κοινεῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀγγλοϊόνιον», πρὸς ὑποστήριξιν τῆς αὐτῆς καταστάσεως τοῦ Ἰονίου. Οὐδεμίαν πρόοδον ἢ βελτίωσιν ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος θέλοντες, ἐχλευάζοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, περιεφρονοῦντο, ἐκαλοῦντο μὲ τὰ περιφρονητικὰ ὀνόματα περοῦχες, κοτσίδια, ἀντεθνικοὶ, ἐπίβουλοι καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι φωτοσβέσται, σπουδάρχαι καὶ σκιόφοβοι, πασχίζοντες νὰ ἐκμεταλλεύσωσι τὸν ἀναβρασμὸν τῶν πνευμάτων ἐκ τῆς ἐφημεριδογραφίας, παρίστανον αὐτὸν πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ Ἀγγλικὰς ἀρχὰς ὡς στασιῶδες σύμπτωμα, ὡς προμήνυμα ἐπικειμένου κινδύνου, μέλλοντος νὰ κλονίσῃ τὴν Ἑπτανήσιον κοινωνίαν. Ἡ ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καθ' ἣν συνήθουν νὰ γίνωνται ἐθνικαὶ ἐπιδείξεις, προσφοραὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τῶν ὁποίων αἱ προετοιμασίαι διέτασσον πατριωτικὰ συμπόσια, ἐζωγραφήθη-

σαν παρὰ τῶν καταχθονίων ὡς ἡμέρα στάσεως καὶ ὀνειδισμοῦ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας καὶ πολιτικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἐπέτυχον αὐτοὶ παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Σίτωνος, ὅπως μέσα αὐστηρὰ καὶ ἔκτακτα προλαμβάνωσι τὰ κινήματα τῶν φιλελευθέρων. Πᾶσα φωνὴ, παραμικρὸν κίνημα, ἑκάστη ζητωκραυγία ὑπὲρ Ἑλλάδος ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἔπρεπε νὰ καταδιωχθῇ, νὰ ἐμποδισθῇ διὰ τῆς λόγχης, νὰ φυλακισθῇ καὶ ἐξορισθῇ ὁ ζητωκραυγάζων. Ἡ ἐθνικὴ λοιπὸν ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου ἀπηγορεύθη, αἱ ἐπιδείξεις ἐκωλύθησαν, ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐσυμβουλεύθη παρὰ τῆς ἀστυνομίας οὐδὲν μέρος νὰ λάβῃ, ἢ νὰ ἀναφανῇ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς ἀγαλλιάσεως.

Ἤρξαντο ἀναφανδὸν τὴν καταδίωξιν οἱ καταχθόνιοι Κεφαλλῆνες, ἀφορμὴν λαβόντες ἐπίδειξίν τινα τὴν ἐπιοῦσαν ἐτήσιον τῶν κουλούμων. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν παῖδές τινες καὶ ἄλλος ὅμιλλος ἀκολουθῶν τὴν σταυροφόρον σημαίαν, φωνάζοντες «ζήτω ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, κάτω ἡ Προστασία, κάτω οἱ περοῦκες καὶ τὰ κοτσίδια.» Τὰς μὲν κραυγὰς ἐπενόησαν οἱ καταχθόνιοι τῶν Κεφαλλήνων ὡς προσβολὴν ἀτομικὴν ἑαυτῶν, τὸ δὲ κίνημα καὶ τὰ διαθρυλλούμενα τότε, ὅτι θὰ μεταβληθῇ ὁλοσχερῶς ἡ Ἰονικὴ Πολιτεία, καὶ θὰ ἐκλείψῃ ἡ Προστασία, παρέστησαν πρὸς τὸν τοποτηρητὴν καὶ ἀστυνομίαν ὡς ὑπαγορευθείσας ὑπὸ τῶν ἐθνοφρόνων πατριωτῶν, τῶν ὁποίων τοὺς κορυφαίους ἀπεστρέφοντο προσωπικῶς. Ἡ ὑψηλὴ λοιπὸν ἀστυνομία παρανόμως διὰ τὴν δοθεῖσαν ἐγγύησιν περὶ ἐλευθεροτυπίας, συνελάμβανε τὸν ἐφημεριδογράφον Ἠλίαν Ζερβὸν καὶ τὸν Γεράσιμον Λιβαδᾶν τὰς 20 Μαρτίου, καὶ ἐξώριζεν εἰς Παξοὺς ἄνευ δίκης καὶ ἀπολογίας. Ἕως δὲ 20 ἄλλα ἄτομα ἐφυλάκισεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἐπροστίμησε 4 τάλληρα, καὶ ἄλλους ἐξώρισεν εἰς Κύθηρα. Διὰ ταῦτα διεκόπη ἡ ἔκδοσις τῆς ἐφημερίδος «ὁ Φιλελεύθερος», ὃν ἀντεκατέστησεν ἡ «Ἀναγέννησις» τοῦ Μομφερράτου. Ὁ τύπος δὲν παύει νὰ στιγματίζῃ τοιαύτας αὐθαιρέτους πράξεις τῆς Κυβερνήσεως. Ἔλεγε δὲ ἡ «Πατρὶς» Κερκύρας.—«Ἐὰν συνέβησαν ἀταξίαι ἐν Κεφαλληνίᾳ, εἶναι νόμοι καὶ ἀρχαὶ, διὰ νὰ τὰς καταστείλωσιν. Ἐδύνατο ὁ μὲν ὑπεύθυνος συντάκτης ἐφημερίδος, ἐὰν ὑπεκίνει στάσιν, νὰ ἐναχθῇ εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων. Οὗτοι ὡς τίμιοι καὶ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν δημόσιον εὐταξίαν, καὶ εὐσυνειδήτως φερόμενοι, ἤθελον τιμωρήσει τὸν ὑπεύθυνον συντάκτην. Ἐὰν δὲ πάλιν ὑποπτεύετο ῥῆξις στάσεως, ἔπρεπεν ἡ κυβέρνησις νὰ ἐρευνήσῃ πρῶτον, καὶ ἐξακριβώσῃ ποίαν ἡμέραν ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ, καὶ ἔχουσα ἕτοιμα τὰ

μέσα τῆς ἀντιδράσεως, νὰ παραλύσῃ μὲν τὸ κίνημα, καὶ συλλάβῃ ἐπ' αὐτοφόρῳ τοὺς στασιώτας. Ἀπ' ἐναντίας τί ἔγεινε; Πολῖται ἀφηρπάσθησαν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῶν οἰκογενειῶν των, προσεβλήθησαν τὰ συμφέροντά των, ἐξωρίσθησαν ἄνευ ἀνακρίσεως, ἄνευ δίκης. Διεσπάρη ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος, παρωξύνθη ἡ ἀπελπισία τινῶν, καὶ ἄλλων ἐδικαιώθησαν αἱ προσβολαί. Αἱ φρόνιμοι συζητήσεις καὶ συμβουλαὶ ἐματαιώθησαν. Ἠμαυρώθη ἔτι μᾶλλον τὸ παρελθόν μας, καὶ λυπηρὸν νέφος ἐπεσκότισε τὸ φέγγος, τὸ ὁποῖον ἤδη διωρᾶτο εἰς τὸ μέλλον. Καθότι πάντες ἔχουσι σήμερον δικαίωμα νὰ ἐρωτῶσιν, ἐὰν ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια εἶναι ὑψηλὸν ὄνομα. Ἐὰν ἔχωμεν ἀτομικὰς ἐγγυήσεις, ἐὰν ζῶμεν ὑπὸ συνταγματικὴν κυβέρνησιν, ἢ ὑπὸ στρατιωτικὸν δεσποτισμόν, ἐὰν εἴμεθα λαὸς κατακτηθείς, ἐὰν εἴμεθα ἢ ἐὰν ποτὲ θέλομεν εἶσθαι λαὸς φιλελεύθερος.»

Οἱ καταχθόνιοι ἔχαιρον καὶ ἐγαυρίων διὰ τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ γενόμενα, καὶ ἐρραδιούργουν οἱ τῆς Καμαρίλλας συνεργοὶ Ἄγγλοι ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπως ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις τῆς Βασιλίσσης ἀπορρίψῃ ἢ ἀναβάλῃ καὶ ἄλλας περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος αἰτήσεις τοῦ γενναιόφρονος Ἁρμοστοῦ. Ἀλλ' εἰς τὴν νέαν σύνοδον τῆς Η΄. Βουλῆς τὰς 19 Ἀπριλίου 1849 προσήχθη διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐν ᾧ ἔλεγεν, ὅτι ἔλαβεν ὁ Ἁρμοστὴς Σίτων τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς Α. Μ. νὰ προτείνῃ νέας μεταρρυθμίσεις, ἀφορώσας τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκλογῶν. Δι' αὐτῶν κατηργεῖτο τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον. Ὑποψήφιοι θὰ ἦσαν οἱ προσλαμβάνοντες τὸ δεκατημόριον τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἐκλογέων. Ἄλλα δὲ προσόντα ἐκλογέων, καὶ τρόπος ἐκλογῆς Βουλευτῶν καὶ Γερουσιαστῶν θὰ κανονισθῶσι δι' ἐκλογικοῦ νόμου. Φιλονεικία δὲ ἐγένετο κατὰ πρῶτον, ἐὰν ἔπρεπε ἀμέσως, ἢ κατ' ἀναβολὴν πρὸς ὡριμωτέραν σκέψιν νὰ συζητήσωσι περὶ αὐτῶν. Ἡ Βουλὴ ὅμως δι' ἀποφάσεως τῶν 20 Ἰουνίου ἐψήφισε τὴν παραδοχὴν τῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπὶ ἐλευθέρου ἀντιπροσωπείας. Δι' αὐτῶν κατηργεῖτο τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον. Ἐκλογὴ ἀντιπροσώπων καὶ δημοτικῶν συμβούλων θὰ γίνεται παρὰ τοῦ σώματος τῶν ἐκλογέων. Τὰ δὲ προσόντα τῶν ἐκλογέων, καὶ ὁ τρόπος τοῦ ἐκλέγειν θὰ κανονισθῶσι διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Οἱ Γερουσιασταὶ θὰ παραλαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκ τῶν ἐκλεχθέντων ἀντιπροσώπων. Ἡ ψηφοφορία θὰ ἦναι διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ ἀριθμὸς ἀντιπροσώπων παρ' ἑκάστης νήσου ἀνάλογος θὰ ἀναδεικνύεται. Σφοδρὰ συζήτησις ἐπῆλθε περὶ ἀναλογίας ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων ἐξ ἑκάστης νήσου. Ὁ μὲν ἀντιπρόσωπος

Κουρκουμέλης ὑπεστήριζε τὴν κατ' ἀναλογίαν τῆς πολυανθρωπίας ἑκάστης νήσου. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Βολτέρρας, βουλευτὴς Ζακύνθου καὶ οἱ ἄλλοι μικρονησιῶται ὡρισμένον ἀριθμὸν διὰ νόμου. Ἡ Καμαρίλλα ἐν τούτοις διὰ τῶν ὀργάνων της ἐνήργει ὑπὸ τὸ ἀνεύθυνον τῶν Γερουσιαστῶν καὶ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτῶν διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἐκλογέων, ἐν δὲ ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς, ἡ Γερουσία νὰ ἐκδίδῃ νομοθετικὰ διατάγματα. Ἤθελε πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐκλογὴν διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας, καὶ νὰ λάβῃ μέρος ἡ Γερουσία εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὸ κῦρος τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἀλλ' ἡ Βουλή, διαφυλάττουσα τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ, δὲν ἀνεγνώρισε δικαίωμα τῆς Γερουσίας ἐπὶ συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐψήφιζε δὲ τὰς 20 Μαΐου οἱ μὲν τρεῖς Γερουσιασταὶ νὰ ἐκλέγωνται ἐκ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, οἱ δὲ δύο νὰ παραλαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὡς καὶ ὁ ὑψηλότατος πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἐκ τῶν βουλευτῶν, ἢ τοῦ σώματος τῶν ἐκλογέων τῆς νήσου ἐκείνης, ἧς λείπει θέσις Γερουσιαστοῦ. Διέταξε ἐπὶ πάσης ἐκλογῆς, κρυπτὴν ψηφοφορίαν, καὶ ὥριζε ν' ἀντιπροσωπεύῃ τὴν Γερουσίαν ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει, εἷς τῶν γραμματέων αὐτῆς, ἢ ὁ γενικὸς εἰσαγγελεύς. Οἱ Βουλευταὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι 42 ὁ ὁλικὸς ἀριθμός· καὶ ἡ μὲν Κέρκυρα, Κεφαλληνία καὶ Ζάκυνθος θ' ἀποστέλλῃ ἀνὰ δέκα, ἡ Λευκὰς 6, καὶ ἀνὰ 2 ἑκάστη τῶν τριῶν μικροτέρων νήσων. Κατὰ πρότασιν τοῦ ἀντιπροσώπου Βολτέρρα πρὸς τούτοις ἐγράφη ἱκετήριος πρὸς τὴν Βασίλισσαν προστάτιδα Βικτωρίαν, ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ κρυπτὴ ψηφοφορία, ὡς τὸ μόνον μέσον ἀσφαλείας τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς. Ἀπεστάλησαν δὲ πρὸς τὸ κῦρος τῆς Βασιλίσσης αἱ μεταρρυθμίσεις καὶ τὰ ψηφίσματα, καὶ περιεγένετο ἡ ἀπάντησις.

Ἡ ἐν τῷ Ἰονίῳ ὅμως Καμαρίλλα, ἰδοῦσα ὅτι διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐπήρχετο ἡ καταστροφὴ τῆς γραφειοκρατίας της, ἐφρύαττε κατὰ πάσης ἐπιτεύξεως αὐτῶν. Ἐρραδιούργει ὅθεν ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν ταῖς νήσοις, ὅπως ἐκεῖ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, μὴ κυρώσῃ τὰς μεταρρυθμίσεις, λαβὸν ἀφορμὴν ἐκ κινήματός τινος ἐν ταῖς νήσοις, ἀπειλοῦντος τὴν ἀπώλειαν Ἀγγλικῶν συμφερόντων καὶ προσώπων, καὶ ἔχον ὑπ' ὄψιν τὸν κίνδυνον, ὃν ἤθελε διατρέξει ἡ Προστασία, ἐὰν παρεχώρει πλείονας ἐλευθερίας πρὸς τοὺς Ἰονίους. Ἐπὶ τούτῳ διέσπειρε διὰ τῶν ὀργάνων της φόβους πρὸς τοὺς ἐνταῦθα στρατιωτικοὺς καὶ ἐμπόρους, διὰ τὴν ἐξεγερθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τύπου, ἐλευθεροφροσύνην καὶ πάλην κατὰ τῶν Ἄγγλων τῶν κυβερνώντων τὸ Ἰόνιον. Συνέπλεκε συμφατρι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ασμοὺς καὶ συνωμοσίας ψευδεῖς, ἀπειλούσας ζωὴν στρατιωτικῶν καὶ κυβερνώντων. Ἐσκευώρει συμμορίας καὶ τεχνάσματα κατ' ἐντίμων πολιτῶν, ζητούντων τὴν βελτίωσιν τῆς πατρίδος. Ἐξῆπτε τὰ πάθη καὶ διενέξεις, καὶ διέβαλλε τοὺς μεταρρυθμιστὰς πρὸς τοὺς Ἄγγλους κυβερνῶντας ὡς πολεμίους καὶ ἐπιβούλους τῇ Προστασίᾳ. Ἐν μὲν Κεφαλληνίᾳ ἐρραδιούργει διὰ τοῦ Καρούσου καὶ Ἰγγλέση, ἐν Ζακύνθῳ δὲ διὰ γραφειοκρατῶν τινῶν, καὶ μάλιστα Κυρίας τινὸς βουλομένης συγγενεῖς καὶ οἰκείους, εἰς κατοχὴν ὑπερτάτων θέσεων. Καὶ ἐν μὲν Κεφαλληνίᾳ προητοίμαζεν, ἄλλην στάσιν, ἐν δὲ Ζακύνθῳ ἐσκευώρει νέαν συνωμοσίαν. Αὐτὴν γενομένην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς φιλοδόξου Κυρίας διέδωκεν πρὸς εὐπίστους καὶ μᾶλλον φιλησύχους πολίτας, ὅτι οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐπὶ κεφαλῆς, τῶν ὁποίων ἦσαν Κ. Ρώμας, Νικ. Καρβελᾶς, Δ. Διαμαντόπουλος, Αν. Γαήτας, καὶ ἄλλοι εἶχον ἑτοίμους ἄνδρας τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ὅτε ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ λιτανεία τοῦ ἐπιταφίου, νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν καὶ ὑπουργηματειῶν, καὶ κατασφάξωσιν. Οἱ ψευδόπλαστοι οὗτοι λόγοι ἔφθασαν διὰ πιστοῦ τοῖς σκευωρήσασιν ἀστυνομικοῦ ὑπαλλήλου εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ταγματάρχου Κίγγ, ὅστις ἀντιπροσώπευε τότε τὸν Τοποτηρητὴν Πάρσωνα, διατρίβοντα ἐν Κερκύρᾳ. Αὐτὸς δὲ πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν εὐπίστων ἐκείνων, οἵτινες κατ' εἰσήγησιν τοῦ γραμματέως τοῦ τοποτηρητοῦ προσεκλήθησαν εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς σκευωρίας, ἐδήλωσε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὸν Τοποτηρητὴν Πάρσωνα τὴν συνωμοσίαν. Διὸ ἐκ Κερκύρας ἀπεστάλη τὸ πολεμικὸν ἀτμόπλοιον ὁ «Τρομερὸς», καὶ ἐγράφη πρὸς τὸν ἀστυνόμον Σκὶν νὰ λάβῃ μέτρα διὰ τὸν τρέχοντα κίνδυνον τῶν Ἄγγλων. Καίτοι δὲ ὁ ἀστυνόμος Σκὶν ἐβεβαίωσεν ὡς ἀνυπόστατον τὴν συνωμοσίαν, ἐδιπλασιάσθησαν οἱ φύλακες, καὶ εἰδοποιήθησαν οἱ στρατιῶται νὰ ἦναι ἕτοιμοι, ἐὰν ἐπιτεθῶσιν αὐτοῖς πολῖται ἢ ἄλλοι κακοῦργοι. Ἀλλ' ἡ λιτανεία τοῦ ἐπιταφίου ἐγένετο ἐν πλήρει εὐταξίᾳ, καὶ οὐδὲν διετάραξε τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὴν νῆσον. Τὸ περίεργον ὅτι οἱ κατηγορηθέντες ὡς συνωμόται Ρώμας καὶ λοιποὶ, ἀγνοοῦντες τὰ σκευωρηθέντα κατ' αὐτῶν, ἀμερίμνως εὐθύμουν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ν. Καρβελᾶ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Τὴν ἐπιοῦσαν ἀνεφάνησαν αἱ πλεκτάναι τῶν ραδιούργων, καὶ τὴν συνωμοσίαν ἀπεδείκνυε ψευδῆ ὁ ἀστυνόμος Σκὶν πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ὁ Λὸρδ Σίτων κατεδίκασε τὴν δολίως ἐκδοθεῖσαν φήμην, καὶ ἐγνώρισε ἐκ τοῦ φανεροῦ τὰς πλεκτάνας καὶ διαβολὰς, δι' ὧν ἔσπευδον οἱ ἀντιπαλέοντες τοὺς γενναιόφρονας σκοποὺς του, νὰ ἐμποδίσωσι τὰς προαγομένας ἐλευθερίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ

ὁ Λὸρδ Σίτων, διελθὼν τὴν πενταετείαν τῆς Ἁρμοστείας ἀνεκαλεῖτο εἰς τὴν Πατρίδα. Ἡ εὐγνωμονοῦσα Βουλὴ καὶ Γερουσία ἐψήφιζεν ἀνδριάντα μαρμάρινον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν—ΤΩ ΛΟΡΔΩ ΣΙΤΩΝΙ ΠΡΟΑΓΩΓΩ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ Η΄. ΒΟΥΛΗΣ ΕΙΣ ΔΕΙΓΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΨΗΦΙΖΕΙ.—Τὰς 27 Μαΐου 1849 ἀνεχώρησεν ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόλαος Σίτων. Ὁ δὲ λαὸς τῆς Κερκύρας καὶ ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Κράτους μετ' εὐλογίας καὶ εὐφημιῶν παρέπεμψαν αὐτὸν καὶ συνοδίαν·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΟΥΑΡΔ.

Γεώργιος Οὔαρδ Ἁρμοςής.—Β'. ςάσις ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ δολοφονία ςυγερὰ Μεταξᾶ Καψολίβερη.—Τὰ συμβάντα κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ςάσεως.—Ἀγγελία τῆς ςάσεώς πρὸς τὴν Γερουσίαν.—Στρατοδικεῖον καὶ εἰδοποίησις. — Οὐάρδος Ἁρμοςὴς ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Προκήρυξις τοῦ Ἁρμοςοῦ.—Καταδίωξις τῶν ςασιαςῶν Βλάχου καὶ ἱερέως Γρηγορίου Νοδάρου ἢ Παπαληςοῦ.—Καταθέσεις μαρτυρικαὶ κατὰ Ν. Ρεπούπλικα καὶ Ἱερωνύμου Πρετεντέρη.—Τὸ ςρατοδικεῖον, αἱ μαςιγώσεις, αἱ ἀπαγχονίσεις, καὶ αἱ δεινοπάθειαι. —Ἐξορία Ἠλία Ζερβοῦ καὶ Ἰωσὴφ Μομφεράτου.—Ἀπέχθεια Κεφαλλήνων καὶ Ἄγγλων.—Γενικὴ ἀγανάκτησις κατὰ Οὐάρδου.—Τὰ εὐχαριςήρια πρὸς τὸν Οὐάρδ Κεφαλλήνων τινῶν, τοῦ νομοθετικοῦ σώματος καὶ Γερουσίας.—Πρόσφυγες Ἰταλοὶ εἰς τὰς νήσους καὶ οἱ περίδοξοι αὐτῶν Ζαμπεκάρης, Πέππες, Ματιουόλης καὶ Θωμασαῖος.—Περιποιήσεις τῶν προσφύγων ἐν ταῖς νήσοις καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ.—Ἀνακάλυψις πολιτικῆς συνωμοσίας ἐν τῷ Ἰονίῳ μεταξὺ προσφύγων Ἰονίων καὶ Ἑλλήνων.—Ἡ εταιρία «Μεγάλη Ἀδελφότης».—Μέτρα Οὐάρδου περὶ ἐξοντώσεως τῶν πολιτικῶν ἑταιριῶν. —Ὁ Ταγματάρχης Βαλιάνος καὶ ὁ καθηγητὴς Πέτρος Κουαρτάνος ἀπολογούμενοι.—Μομφαὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ὑπὸ Οὐάρδου.—Καταβοὴ Οὐάρδου ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς ἀπηνοῦς.—Ἔγκρισις τῶν πραχθέντων ὑπὸ Οὐάρδου ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.—Ὁ κόμης Γράϋ ὑπαγορεύει ἄλλας μεταρρυθμίσεις καὶ τὸν τρόπον ψηφοφορίας πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν.—Ἔκτακτος συνεδρίασις τῆς Η'. Βουλῆς. Ἄρθρα συνταγματικὰ μεταρυθμισθέντα καὶ προστεθέντα.—Νέος ἐκλογικὸς νόμος.—Προσόντα ἐκλογέ-

ων καὶ ἐκλογίμων.—Τὸ Βασιλικὸν κῦρος εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις.—Τὰ Παρκερικὰ ἐν Ἑλλάδι.—Αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπὶ τῶν Παρκερικῶν.—Διαιτητία τῶν Πρέσβεων ἐπὶ τῆς διαφορᾶς.—Οὐάρδου διακοίνωσις ἐν τῷ Ἰονίῳ ὑπὲρ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς.—Συμβίβασις τῆς διαφορᾶς.

Ο Γεώργιος Οὐὰρδ ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Γρέϋ Ἁρμοστής. Ἀνὴρ διακεκριμένος, βουλευτής, φιλόδημος, ὑπεστήριξεν τὴν κρυπτὴν ψηφοφορίαν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ. Οὗτος ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα τῆς Ἁρμοστείας, εὐχαρίστησε τὴν Η΄. Βουλὴν κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συνόδου, ὑποσχεθεὶς ὅτι θὰ συνεργήσῃ τὸ ταχύτερον νὰ ἐπέλθῃ τὸ Βασιλικὸν κῦρος εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις. Ἀφοῦ ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς περιοδίας τῶν νήσων, ἠμνήστευσε τοὺς κατακρατουμένους ἕως τότε Κεφαλλῆνας διὰ τὴν Σεπτεμβριανὴν ἐπανάστασιν τῶν 1848, καὶ ἀπέλυσε τῆς ἐξορίας τὸν Ἠλίαν Ζερβὸν καὶ Γερ. Λιβαδᾶν τὰς 30 Ἰουλίου 1849. Ἀλλ' ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἡ Καμαρίλλα διὰ τῶν ὀργάνων της Καρούσου καὶ Λιναρδάτου καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ τοποτηρητοῦ, καὶ ἄλλων ψευδοφιλελευθέρων καὶ συνεργῶν πρώην τοῦ Δέβερτων διέρρηξε νέαν προσχεδιασθεῖσαν στάσιν. Τὸ ἐπαναστατικὸν τοῦτο κίνημα ἐσκόπευεν, ὅπως ἀναγκασθῇ ἡ Ἀγγλικὴ προστασία νὰ μὴ κυρώσῃ τὰς μεταρρυθμίσεις ἐλευθέρας ἐκλογῆς νομοθετῶν καὶ Γερουσιαστῶν, ὡς ἀναξίων ἐλευθερίας ἀποδεικνυομένων τῶν Ἰονίων διὰ στάσεις καὶ δολοφονίας Ἄγγλων καὶ συμπολιτῶν. Οὕτω τὰ πράγματα ἤθελε συντηρηθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, καὶ ἡ Ἰόνιος Καμαρίλλα ὑπερισχύει ἐν τῇ γραφειοκρατίᾳ. Ὅπως δὲ ἐνεργήσωσιν ὑπεκίνησαν τὸν Βλάχον καὶ ἄλλους Σκαλιανοὺς νὰ κινήσωσι κατὰ τῶν πόλεων Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου, καὶ φοβερίσωσι τοὺς πολίτας. Εἶτα ἀποδίδοντες τὸ κίνημα εἰς τοὺς ἐλευθερόφρονας Ρεπούπλικαν, Ζερβὸν, Μομφερράτον, Πινιατόρον καὶ Ἱερώνυμον Τυπάλδον Πρετεντέρην, ἤθελον ἐνοχοποιήσει αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ δημοσίου καὶ οἱ ἴδιοι πολῖται ἀποκρούσωσι τὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ζητήσωσι τὴν ἀκύρωσιν διὰ δυσαρέσκειαν καὶ φόβον ἀταξιῶν. Οἱ Σκαλιανοὶ ὅμως, πρὶν ἐνεργήσωσιν, ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθῶσιν ἰδιοπαθείας·

Καὶ πρῶτον μὲν ἐφόνευσαν δασοφύλακα τινὰ Ἄγγλον κατὰ τὴν περίχωρον ἐκείνην· εἶτα ἐχθροπαθῶς φερόμενοι κατά τινος Μεταξᾶ Καψολίβερη εὐγενοῦς, ἐδολοφόνησαν αὐτόν. (1) Ἀκολούθως μὲ σταυροφόρον σημαίαν ἐκίνησαν κατὰ τῆς πόλεως τὰς 30 Ἰ-

[1] Εἰς τὸν φόνον τοῦ Μεταξᾶ Καψολίβερη συνήργησαν αἱ πρὸ χρόνων ἀφιστάμεναι ἀπέχθειαι μεταξὺ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἱερέως παπᾶ Ληστοῦ. Περὶ αὐτῶν δὲ μᾶς ἐδόθησαν αἱ ἑξῆς πληροφορίαι ἀξιοπίστου ἀνδρός. —«Ὁ παρεπονομαζόμενος «παπᾶ Ληστής», ὠνομάζετο Γρηγόριος Ἱερομόναχος Ζαπάντης Νοδαράτος ποτὲ Ἀναστασίου, ἐκ τοῦ χωρίου Σκάλας. Τὸ παρεπώνυμον δὲ «Ληστής» τοῦ ἔμεινε ἕνεκα τοῦ πατρός του, ὅστις ἐπωνομάσθη οὕτως εἰς τὴν μικράν του ἡλικίαν παρὰ τοῦ διδασκάλου του ἐπειδὴ ἦτο πολὺ ταραχοποιός.

Ὁ ῥηθεὶς Ἱερομόναχος Ζαπάντης ἔλειπε παιδιόθεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου καὶ ἱερώθη.

Εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον Σκάλας, ἓν τῶν πλουσιωτέρων χωρίων τῆς Νήσου, οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Παναγῆς Μεταξᾶ Καψολίβερη εἶχον μεγάλην περιουσίαν, καὶ εἰς αὐτὸ κατῴκει πάντοτε ὁ Παναγῆς ὢν ἄγαμος, ὅπου κατῴκει καί τις Ἀνδρέας Μεταξᾶς Τσέντικας πλούσιος, μὴ ἔχων ἄλλον νὰ τὸν κληρονομήσῃ, εἰμὴ μόνον μίαν ἀδελφήν του χήραν ὀνόματι Μαργετίναν, νόναν τοῦ παπᾶ Ληστοῦ. Οὗτος λοιπὸν ἤλπιζεν, ὅτι κληρονομῶν τὴν νόναν του Μαργετίναν, θὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία τοῦ Τσέντικα εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν κολακευόμενος ὁ Τσέντικας ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος Παναγῆ Καψολίβερη, ἄφησε κληρονόμον του αὐτὸν καὶ ὄχι τὴν ἀδελφήν του Μαργετίναν νόναν τοῦ παπᾶ Ληστῆ. Ἐκ τούτου ἠγέρθη μεγάλη διχόνοια μεταξὺ τῆς οἰκογενείας Καψολίβερη καὶ τοῦ Παπᾶ Ληστοῦ. Λοιπὸν ὁ μὲν κληρονόμος Παναγῆς ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διασκέδασιν, ὁ δὲ ἄλλος ἀδελφός του κατῴκει τὸν περισσότερον καιρὸν εἰς Σκάλαν πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς περιουσίας των. Ὅταν ἐξερράγη κατ' αὐτὰς ἡ ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ παπᾶ Ληστὴς καὶ ὁ Βλάχος, ἐπῆγαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικολάου Καψολίβερη, τὸν ὁποῖον φονεύσαντες μετά τινων παρευρεθέντων ἐκεῖ ἀνθρώπων του, δηλαδὴ τοῦ Ἀνδρέου Γιοργάνου Πιεράτου, Θεοδώρου Φόρκου, Ἀναστασίου Προβυλισιάνου ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Σκάλας καὶ τοῦ Γερασίμου Λιοπάτου ἀπὸ Κορωνοὺς, ἔβαλαν μετὰ ταῦτα φωτιὰν εἰςτὴν οἰκίαν καὶ τοὺς ἔκαυσαν ὅλους, καὶ ἀκολούθως τοὺς ἔθαψαν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς αὐτῆς οἰκίας, ἥτις ἦτο περιτειχισμένη. Τὸ δὲ στρατοδικεῖον ἀπηγχόνισε τοὺς ἐνόχους τοῦ ἐγκλήματος ἐντὸς τῆς ἰδίας αὐλῆς, ἐκτὸς τοῦ παπᾶ Ληστοῦ καὶ τοῦ Βλάχου, οἵτινες ἀπηγχονίσθησαν εἰς Ληξούριον.»

Ὅρα δὲ ὄπισθεν καὶ ἔκθεσιν ἀξιοπίστου ἀνδρὸς Κεφαλλῆνος περὶ τῶν δύο στάσεων καὶ τὴν Νεκρολογίαν τοῦ Μεταξᾶ.

ουνίου 1849. Οἱ ἐγκάτοικοι, ἀγνοοῦντες τὸ τέχνασμα τῶν καταχθονίων ἐκείνων, περίφοβοι ἔσπευδαν νὰ σωθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἄλλοι ἐκλείσθησαν εἰς τὰς οἰκίας. Διεσπάρη εὐθὺς ἡ φήμη τοῦ τεχνάσματος, ὅτι οἱ χωρικοὶ μὲ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας ἤρχοντο εἰς τὴν πόλιν, ὅπως κακοποιήσωσι τοὺς ἄρχοντας καὶ εὐκαταστάτους. Οἱ στασιῶται ἔπραττον ἀπανθρώπως μιαιοφονίας ἀνδρῶν, καὶ πυρκαϊὰς ἀγροτικῶν οἴκων, κτημάτων, καὶ κλοπὰς εἰς τὰς εἰσβαλομένας οἰκίας.

Η ἐφημερὶς Κεφαλληνίας «Ἕνωσις» διηγεῖται τὰ τῆς πρώτης ἡμέρας συμβάντα ὡς ἑξῆς.—«Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σκάλας, ἥτις εὑρίσκεται εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Νήσου μας, εἰσβαλὼν ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐξ ἄλλων χωρίων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν, ὡς λέγεται, τοῦ γνωστοῦ Θεοδώρου Βλάχου, ἐπέτυχον νὰ ἀναστατώσωσι τοὺς χωρικοὺς τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου τῆς νήσου μας. Ὁποιονδήποτε ὅμως καὶ ἂν θελήσωσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὸ κίνημα τοῦτο σκοπόν, τὰ μέχρι τοῦδε συμβάντα εἶναι ὀλέθρια καὶ ἀξιοθρήνητα. Τὴν παρελθοῦσαν δευτέραν 15 Αὐγούστου, χωρικοί τινες ὡπλισμένοι, ἐκ τῶν ῥηθέντων χωρίων, ἐπιπίπτουν κατὰ τῆς ἐκεῖσε ἀστυνομικῆς φυλακῆς, ἥτις συνίστατο ἀπὸ δύο χωροφύλακας, καὶ ἐφόνευσαν τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, τὸν δὲ ἕτερον ἐπλήγωσαν, προσποιηθεὶς δὲ οὗτος τὸν φονευθέντα ἀκολούθως ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐκφύγῃ. Ἐντεῦθεν λαμβάνει ἀρχὴν γενικωτέρα τις συῤῥοὴ χωρικῶν ὡπλισμένων, οἵτινες πορευθέντες κατὰ πρῶτον τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Νικολάου Μεταξᾶ Τζανάτου, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκείνην διὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν τοῦ ἔτους· εὑρίσκοντο δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὁ γαμπρός του Κ. Δημήτριος Λοβέρδος Τζουγανάτος ἡ ὑπηρέτριά του, καὶ τέσσαροι ἄλλοι χωρικοὶ ὑπηρέται του. Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν χωρικῶν περικυκλόνουν εὐθὺς τὴν οἰκίαν, εἰς ἣν εὑρίσκετο ὁ ῥηθεὶς Κ. Μεταξᾶς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ ἀμέσως θέτουν πῦρ εἰς αὐτήν, φωνάζοντες νὰ εὔγῃ ἔξω ὁ Τζουγανάτος, ὅστις μετὰ πολλὰς προτροπὰς τοῦ ἀτυχοῦς πενθεροῦ του Μεταξᾶ ἐξῆλθε τῆς οἰκίας φέρων μαζύ του καὶ τὴν ὑπηρέτριαν αὐτοῦ, ἐνῷ ἤδη ἡ οἰκία μετὰ τῶν τεσσάρων ἐκτὸς αὐτῆς χωρικῶν κατεβιβρώσκετο ἀπὸ τὸ πῦρ. Τότε ὁ δυστυχὴς Μεταξᾶς βλέπων ἐπικειμένας τὰς φλόγας ἔδραμε νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας· οἱ ἔξωθεν ὅμως ἱστάμενοι ἐκεῖνοι σκληροὶ χωρικοὶ ἐφόνευσαν παράυτα διὰ τουφεκισμῶν, καὶ ἀκολούθως ἔῤῥιψαν τὸ πτῶμά του εἰς τὴν πυρκαϊάν. Τοιοῦτον ἐστάθη τὸ τέλος τοῦ ἐναρέτου καὶ γενναιόφρονος συμπολίτου Νικολάου Μεταξᾶ Τζα-

νάτου, τοῦ πάντοτε ὑπὲρ τῆς πατρίδος του ὅλαις δυνάμεσιν ἑλληνικῶς ἐνεργήσαντος, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς ὑστέρας στιγμῆς τῆς ζωῆς του. Πολλὰ ἠδυνάμεθα να διηγηθῶμεν πλεονεκτήματα καὶ ἀγαθὰ ἔργα τοῦ φονευθέντος συμπολίτου μας Μεταξᾶ, ἀλλ' ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἔκθεσιν τῶν μετὰ ταῦτα διατρεξάντων. Τὸν γαμβρὸν τοῦ δυστυχοῦς Μεταξᾶ, τὸν Κ. Δημήτριον Τζουγανάτον ἔλαβον μετὰ τὴν τρομερὰν σκηνὴν τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν ἀνωτέρω θυμάτων, καὶ ἔφερον ἀνενόχλητον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος τούτου, ὅπου τοῦ εἶπον ὅτι ἂν θέλῃ νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του πρέπει νὰ γράψῃ εἰς τὴν πόλιν νὰ τοῦ πέμψωσι δίστηλα 1,500 καὶ ἄλας τὰς ὁμολογίας τοῦ πενθεροῦ του, αἵτινες ἦσαν εἰς βάρος τῶν χωρικῶν τῆς ἐξοχῆς ἐκείνης. Ἐνέδωσε φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ κατατρομασμένος Κ. Λοβέρδος, καὶ παραυτα γράφει εἰς τὴν πόλιν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅστις ἐν τῷ ἅμα ἐνεχείρισε τὰ ῥηθέντα χρήματα καὶ ὁμολογίας εἰς δύο ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, τὸν Κ. Ἀνδρέαν Φωκᾶν καὶ Κωνσταντῖνον Διβχδᾶν, οἵτινες ἔφερον αὐτὰ ἀμέσως διὰ θαλάσσης εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκείνην καὶ παρέδωσαν εἰς τοὺς ἀρχηγούς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλειπον τινὲς ὁμολογίαι, ἐκράτησαν ὡς ἐνέχειρον τὸν Κ. Φωκᾶν μέχρις οὗ τοὺς ἀποστείλλουσι καὶ αὐτάς, τὸν δὲ Τζουγανάτον καὶ λοιποὺς ἀπέλυσαν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπίσης διὰ θαλάσσης, τὴν πρωΐαν τῆς Πέμπτης.

»Μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς οἰκίας τοῦ φονευθέντος Κ. Τζανάτου, ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρικῶν ηὔξανε, συνερχομένων ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο σοβαρώτερον, οἱ δὲ φόνοι καὶ ἄλλαι πυρκαϊαὶ ἤρχισαν νὰ πολλαπλασιάζωνται. Πέντε ἢ ἓξ οἰκίαι τῶν Κυρίων τῆς ἐξοχῆς ἔγειναν βορὰ τῶν φλογῶν, καὶ ὁ Κ. Βαπτιστὴς Μεταξᾶς μετὰ τῆς οἰκογενείας του μόλις ἐπρόφθασε νὰ ἐκφύγῃ εἰς κακὴν κατάστασιν, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὰς οἰκίας του, ἐννοεῖται, ἔθεσαν πῦρ καὶ κατέκαυσαν αὐτάς. Ἀγνοοῦμεν εἰσέτι πόσοι ἄλλοι ἐφονεύθησαν εἰς τὰς τραγικὰς ταύτας σκηνάς, γινώσκεται μόνον ὅτι ὁ Κ. Ἀναστάσιος Μεταξᾶς ἐπληγώθη διὰ πυροβόλου, ἠδυνήθη ὅμως νὰ σωθῇ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Σάμον. Πρὸς τούτοις δὲ ὁ Ἀντώνιος Μεταξᾶς, ὅστις κατοικοῦσε πάντοτε εἰς αὐτὴν τὴν ἐξοχήν, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἔλεγον οἱ χωρικοὶ ἐκεῖναι νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, αὐτὸς δὲ ἠρνήθη, ἐπληγώθη βαρέως διὰ τουφεκισμοῦ.

»Ἡ τοπικὴ Κυβέρνησις ἔπεμψε πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην 17 ἱσταμένου μετὰ τὸ γεῦμα ἓν σῶμα ἀπὸ

πεντήκοντα στρατιώτας, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἐπροχώρησαν περαιτέρω τοῦ Μοναστηρίου Σίσια, ὅπου εἰσέτι εὑρίσκονται.

»Τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὴν τετάρτην ἐπέστρεψεν ἐνταῦθα ἐκ Ζακύνθου τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον, δι' οὗ τὰ συμβάντα ταῦτα ἀνηγγέλθησαν εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ κεντρικὴν Κυβέρνησιν.»

Ὁ Ἁρμοστὴς ἔγραψεν εἰς τὴν Γερουσίαν τὰ ἑξῆς.—«Κερκύρᾳ 30 Αὐγούστου 1849.—Ὑψηλότατε.—Μὲ μεγίστην λύπην σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι σήμερον ἔλαβα εἴδησιν περὶ σπουδαίας στάσεως λαβούσης χώραν ἐν Κεφαλληνίᾳ.

»Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τὴν ὁποίαν ἔλαβον, φαίνεται ὅτι ἀπὸ τῆς 19 Αὐγούστου, ἡ ἀστυνομία εἶχεν εἰδοποιηθῆ ὅτι ὁ γνωστὸς Βλάχος μετὰ τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Μιχαὴλ Πιεράτου, Χαράλαμπους Φωκᾶ καὶ ἄλλων ἀτόμων γνωστῶν ὡς λαβόντες μέρος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Σεπτεμβρίου παρελθόντος ἔτους, ἐσύναζον ὅπλα καὶ πολεμοφόδια εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λέο·—ὅτι νυκτεριναὶ συναθροίσεις χωρικῶν ἐγίνοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ Γρηγορίου Νοδάρου, καὶ ὅτι οὗτος καὶ ἄλλοι ἐπροσπάθουν νὰ ἐρεθίσουν τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων ἵνα λάβωσι μέρος εἰς κίνημα, ὁ σκοπὸς τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι ἀκόμη ὡρισμένος, φαίνεται ὅμως ὅτι εἶναι τοῦ αὐτοῦ μικτοῦ χαρακτῆρος μὲ τὸ κίνημα τοῦ Σεπτεμβρίου 1848,—μάταιος πολιτικὸς ἐρεθισμὸς ἡνωμένος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἁρπαγῆς καὶ προσωπικῆς ἐκδικήσεως ὑποκινουμένης ἀπὸ τοπικὰς διχονοίας. Ἐν τούτοις ἡ ἀστυνομία, ἀφοῦ ἐξέτασεν εἰς διαφόρους οἰκίας τῶν χωρίων Ραντζάκλη καὶ Σκάλα ἂν ὑπάρχωσιν ὅπλα, προσεκάλεσε τὴν 26 Αὐγούστου τὸν παπᾶ Γρηγόριον Νοδαράτον καὶ διάφορα ἄλλα ἄτομα κακῆς φήμης νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς Ἀργοστόλι δυνάμει τῆς πράξεως τῆς τακτικῆς ἀστυνομίας, διὰ νὰ δώσωσι λογαριασμὸν περὶ τῆς διαγωγῆς των· ἐν ταὐτῷ δὲ ἔστειλε βοήθειαν εἰς τὸ ἐν Σκάλᾳ ἀπόσπασμα τῆς ἀστυνομίας συγκείμενον ἐξ ἑνὸς πεντηκοντάρχου καὶ δύο χωροφυλάκων, κατὰ τῶν ὁποίων συμμορία ἐκ δώδεκα ἀνθρώπων ἐπιπεσοῦσα καθ' ὁδὸν ἐπυροβόλησεν. Ὁ πεντηκοντάρχης ἐπληγώθη, καὶ εἷς τῶν χωροφυλάκων ἐφονεύθη.

»Αὕτη ἦτο ὡς φαίνεται, ἡ ἀρχὴ τῆς σκοπευομένης στάσεως, ἐπειδὴ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν (27 Αὐγούστου) ὅλαι αἱ μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου συγκοινωνίαι διεκόπησαν, αἱ ἐκθέσεις τῆς ἀστυνομίας ἐσυλλήφθησαν, καὶ ἡ ἰδία ἀστυνομία ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν Σκάλαν ὑπὸ συμμορίας ὡπλισμένων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῆς, ἐνῷ ἐπήγαινεν εἰς τὸ παράλιον 15 ἕως 20 τουφεκιαῖς, καὶ ὅπου εὐτυχῶς ἠδυνήθη νὰ καταφύγῃ εἰς ἓν ἀκταιωρὸν πλοῖον.

»Ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι εἰς κατάστασιν νὰ εἴπω εἰς τὴν Ὑψηλότητά σας ὅτι αἱ βιαιοπραγίαι τῶν κακούργων τούτων ἔπαυσαν ἤδη. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν εἶναι χρέος μου νὰ προσθέσω ὅτι εἷς ἐκ τῶν ἀξιοσεβαστοτέρων πολιτῶν τῆς περιοχῆς ταύτης, ὁ Ἱππότης Μεταξᾶς Ζανάτος, ἐπειδὴ ὕβρισεν ὡς ὑποθέτεται τοὺς στασιαστάς, στείλας εἰς Ἀργοστόλι ἐπιστολὴν, ἥτις ἐσυλλήφθη, καὶ ἡ ὁποία διελάμβανεν ἔκθεσίν τινα περὶ τῶν σκοπῶν των, ἡ οἰκία τούτου περιεκυκλώθη καὶ ἐκάη μετ' αὐτοῦ καὶ δύο τῶν ὑπηρετῶν του. Ἡ ζωὴ τοῦ γαμβροῦ του Δ. Δημητρίου Λουβέρδου Ζουγκνάτου ὅστις ἦτο μετ' αὐτοῦ, ἐφείσθη, ἀλλὰ κρατεῖται φυλακισμένος καὶ μεγάλα λύτρα ζητοῦνται πρὸς ἐξαγόρασίν του.

»Αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις λέγουσιν ὅτι ἡ εἰς Σκάλαν οἰκία τοῦ Κ. Ροδοθέου Μεταξᾶ Ζανάτου ἐκάη ὡσαύτως — ὅτι ἄλλων προσέτι Κυρίων ἐπαπειλοῦνται — ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Λέο, ὅταν ἀνεχώρησε τὸ ἀτμοκίνητον, ἡτοιμάζοντο νὰ καύσωσι τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου Βαπτιστοῦ Μεταξᾶ εἰς Βάλτες — ὅτι τὸ κίνημα τῶν χωρικῶν ἐκτείνεται βαθμηδὸν, ὄντων 300 ἕως 400 ἀνθρώπων ὡπλισμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι πολλοὶ ξένοι, καὶ ὅτι οἱ καλῶς διατεθειμένοι ἀναγκάζονται νὰ ἑνωθῶσι μετ' αὐτῶν, ἐπαπειλούμενοι διὰ βιαιοπραγιῶν κατὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν ἰδιοκτησιῶν των, ἀρνοῦνται τοῦτο. Κρίνω περιττὸν ν' ἀποδείξω εἰς τὴν Ὑψηλότητά σας τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ ν' ἀναχαιτισθῇ ἀμέσως ἡ τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων. Εἶναι ἀδιάφορος ἡ αἰτία τούτου, εἴτε ἐν μέρει πολιτικὴ καὶ ἐν μέρει ὡς κλίνω νὰ πιστεύσω, ἀποτέλεσμα τῶν τοπικῶν διχονοιῶν, αἱ ὁποῖαι κατατήκουν διὰ τόσου καιροῦ τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν, τὸ στασιαστικὸν αὐτὸ κίνημα πρέπει νὰ καταβληθῇ, ἄλλως ἡ ἐξουσία τῶν νόμων θέλει παύσει, καὶ ἡ κυβέρνησις θέλει ἀτιμασθῇ. Ἑπομένως θέλω μεταχειρισθῇ ἐνταῦθα τὰς δυνάμεις ἐμπιστευθείσας εἰς ἐμὲ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, καὶ θέλω διευθύνει τὴν προκήρυξιν στρατιωτικῆς Δίκης εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς, τὰς ὁποίας ἐξετάνθη ἕως τώρα τὸ κίνημα, καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περιοχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸ ἤθελε διαδοθῇ. Δυνατὸν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν θέλει ἀποπλεύσει τὴν ἑσπέραν ταύτην εἰς Ἀργοστόλι διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ «Ἰονία», καὶ ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης ἔστω πεπεισμένη ὅτι καμμία προσπάθεια δὲν θέλει λείψει οὔτε ἐκ μέρους μου, οὔτε ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρείου ἀξιωματικοῦ, ὅστις διοικεῖ τὰς δυνάμεις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἵνα ἀποκαταστήσῃ ἐνταῦθα τὴν ἐξουσίαν τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, καὶ δοθῇ εἰς τοὺς καλῶς διατεθειμένους καὶ φιλησύχους κατοί-

κους τῆς Κεφαλληνίας ἡ ταχεῖα ἐκείνη καὶ ἀποτελεσματικὴ προστασία ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, τὴν ὁποίαν ἔχουν δικαίωμα νὰ περιμένωσι. Λυπούμαι διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν μέτρων αὐτῶν· εἶμαι ὅμως πεπεισμένος, καὶ ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης καὶ ἡ Βουλὴ θέλετε εἶσθαι ἐπίσης, ὅτι ἐπειδὴ οἱ κακῶς ὡδηγημένοι οὗτοι ἄνθρωποι περιεφρόνησαν τὴν διὰ τῆς προσφάτου ἀμνηστίας δοθεῖσαν συμβουλὴν, καὶ ὑπέλαβον τὴν πρᾳότητα τῆς κυβερνήσεως ὡς ἀδυναμίαν, πρέπει τώρα νὰ αἰσθανθῶσι τὴν δυναμίν της.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι, τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος, ταπεινότατος καὶ προθυμότατος δοῦλος, Ε. Γ. ΟΥΑΡΔ, Λὸρδ Μέγας Ἁρμοστής.—Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα Σπ. Φωκᾶν Στέφανον, Πρόεδρον τῆς Βουλῆς κτλ. κτλ. κτλ.—Κερκύρα.»

Ἀπήντα δὲ ἡ Γερουσία τὰ ἑξῆς.—«Κερκύρᾳ 30 Αὐγούστου 1849.—Ἐξοχότατε.—Διεκοίνωσα εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὴν ἔκτακτον σημερινὴν συνάθροισίν της τὸ Διάγγελμα τὸ ὁποῖον ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης μοὶ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ γράψῃ ὑπὸ ἡμερομηνίαν τῆς σήμερον ἡμέρας· καὶ σπεύδω νὰ σᾶς δηλοποιήσω ὅτι ὁμοφώνως παρεδέχθησαν τὰ συνετὰ προνοητικὰ καὶ ἀναγκαῖα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης σκοπεύει νὰ λάβῃ, διὰ νὰ παύσῃ τὰ στασιαστικὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα κατὰ δυστυχίαν ἐκ νέου ἐξερράγησαν ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἡ Βουλὴ πέποιθεν ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ἐπιθυμοῦσα ἐγκαρδίως τὴν εὐημερίαν τοῦ Κράτους τούτου, δὲν θέλει παύσει τοῦ νὰ λάβῃ πᾶσαν ἄλλην πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν αἱ περιστάσεις ἤθελον ἀπαιτήσει εἰς τὸ ἑξῆς, διὰ νὰ προφυλάξῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τόσον ταραχθεῖσαν ἡσυχίαν τῶν κατοίκων ἐκείνων, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τάξιν τὰς παρεκτραπείσας περιοχὰς τῆς νήσου ἐκείνης.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι, τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ταπεινότατος καὶ προθυμότατος δοῦλος, ΣΠ. ΦΩΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.—Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, Ε. Γ. Οὐάρδ Λὸρδ Μέγαν, Ἁρμοστὴν κτλ. κτλ. κτλ.—Κερκύρᾳ.»

Τὴν Πέμπτην ἐπέστρεψεν ἐκ Κερκύρας τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον μὲ διακοσίους στρατιώτας, τοὺς ὁποίους δὲν ἀπεβίβασε, καθ' ὅτι ἐπερίμενον νέας ἐκ Κερκύρας διαταγάς. Τὴν δὲ Παρασκευὴν ἔφθασε τὸ σταθμεῦον εἰς Κέρκυραν Ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον μετὰ τοῦ Ὑπασπιστοῦ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅστις ἔδωκεν ἀμέσως διαταγὴν καὶ ἀνεχώρησε τὸ μνησθὲν μετὰ τῶν διακοσίων στρατιωτῶν ἀτμόπλοιον πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη δηλ. εἰς Κατελιὸν, ὅπου ἀπεβίβασε τοὺς στρατιώτας. Ἐντοσούτῳ τὸ ἴδιον Ἀγγλικὸν ἀτμό-

πλοιον ἔφερεν ἐκ Κερκύρας καὶ προκήρυξιν, δι' ἧς ἐτίθεντο ὑπὸ τὸν στρατιωτικὸν νόμον ὅλα τὰ ἐπαναστατήσαντα μέρη τῆς νήσου. Ἔλεγε δὲ ἡ προκήρυξις.—«ΕΡΡΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΥΑΡΔ.—Ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Ἐρρίκου Γεωργίου Οὐάρδ, Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης Προστάτιδος ἐν τῷ Ἡνωμένῳ Κράτει τῶν Ἰονίων Νήσων κτλ. κτλ. κτλ.—Διὰ τὰς αἰτίας ἐκφρασθείσας καὶ ὑπὸ τὰς περιστάσεις ὡρισθείσας διὰ τοῦ σημερινοῦ Διαγγέλματος τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ διευθυνθέντος εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Βουλὴν, καὶ ἰσχύϊ τῶν δυνάμεων χορηγουμένων εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα ὑπὸ Ἀρθ. 4. Τμήμ. 2. Κεφαλ. 7. τοῦ Συντάγματος τοῦ Κράτους τούτου, κηρύττεται ἡ στρατιωτικὴ Δίκη εἰς ἐκείνας τὰς περιοχὰς τῆς Νήσου Κεφαλληνίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐξετάνθη τὸ τελευταῖον τοῦτο στασιαστικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίσθη διὰ τόσων ὠμῶν πράξεων, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιοχὰς, αἵτινες ἤθελαν λάβει μέρος εἰς τοιαῦτα κινήματα. Οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἰδοποιοῦνται ὅτι, ὅλον τὸ βάρος τῆς διατηρήσεως τῆς Στρατιωτικῆς Δυνάμεως, ἥτις ἤθελε διαταχθῇ ὑπὸ τῆς φρουρᾶς διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν εὐταξίαν καὶ νὰ ὑπερασπίσῃ τοὺς καλῶς διατεθειμένους, θέλει ἐξακολουθήσει μέχρις οὗ οἱ εἰς τὰ τελευταῖα συμβάντα ἔνοχοι τιμωρηθῶσιν ἀξίως τῆς ἐνοχῆς των. Ἡ παροῦσα θέλει τυπωθῆ εἰς τὰς τρεῖς γλώσσας, Ἑλληνικὴν, Ἀγγλικὴν, καὶ Ἰταλικὴν, καὶ δημοσιευθῇ πρὸς γενικὴν γνῶσιν. Ἐδόθη ἐκ τοῦ Παλατίου τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου τὴν 30 Αὐγούστου 1849 Ε. Ν.—Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, Ι ΦΡΑΙΖΕΡ, Ἐξαπορ. τοῦ ΛΟΡΔ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ»

Ἀκολούθως ἐδημοσιεύετο προκήρυξις ἐν Κεφαλληνίᾳ—«Ἐπειδὴ διὰ τῆς προκηρύξεως ὑπὸ ἡμερομηνίας 30 φθίνοντος ἐκδοθείσης ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν Ἀρχὴν, σήμερον δὲ δημοσιευθείσης εἰς τὴν Νῆσον ταύτην Στρατιωτικὸς Νόμος, ἐπροκηρύχθη εἰς Κεφαλληνίαν δι' ὅσα ἐκεῖνα τὰ διαμερίσματα τῆς Νήσου ταύτης; εἰς τὰ ὁποῖα ἐξετάνθη τὸ τελευταῖον ἐπαναστατικὸν κίνημα, καθὼς ἐπίσης δι' ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἤθελον λάβει μέρος εἰς κινήματα τοιαῦτα, διὰ τοῦτο διὰ τῆς παρούσης εἰδοποιοῦνται οἱ ἐγκάτοικοι ἅπαντες τῆς Νήσου ταύτης, ὅτι τὰ διασμερίσματα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Στρατιωτικὸς Νόμος ἐννοεῖται κατὰ τὸ παρὸν εἶναι τ' ἀκόλουθα. — Ἡράκλειον—Κατελιὸ—Ἐλιὸ—Κορονοὺς—Σκάλα—καὶ Βάλτες.—Ἐξεδόθη τῇ 31 Αὐγούστου 1849.—J. F. A. Symonds, Major R. E, Τοποτηρητής.»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τὸ δὲ στρατοδικεῖον ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔθετε τὴν ἑξῆς εἴδησιν.— «Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Καταλύματος τῶν Ἀνωτέρων Ἀξιωματικῶν.— Σχετικῶς προκηρύξεως ἡμερολογουμένης τῇ 30 φθίνοντος, καὶ ἐκδοθείσης κατ' ἐπιταγὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τῆς Ἐκλαμπροτάτης Βουλῆς, τὰ ἀκόλουθα διαμερίσματα τῆς Νήσου ταύτης ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Στρατιωτικὸν Νόμον. Ἡράκλειον—Κατελιός— Ἑλιός—Κορωνοὺς—Σκάλα—Βάλτες. Ὅθεν ὁ ὑπογεγραμμένος ὡς Ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ὁ μνησθεὶς Νόμος πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ δίδει τὴν ἀκόλουθον εἴδησιν. Κάθε ὑποκείμενον ἀνῆκον εἰς τὰ χωρία τῶν ῥηθέντων διαμερισμάτων, προσκαλοῦνται νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ ν' ἀναλάβωσι τὰς νομίμους ἐργασίας των. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν εἰρημένων διαμερισμάτων, προσκαλοῦνται νὰ ἦναι παρόντες εἰς τὰ χωρία των κατὰ τὸ σύνηθες. Οἱ ἐπιστάται, προεστῶτες, καὶ λοιποὶ ἀστυνομικοὶ εἰς τὰ χωρία ὑπάλληλοι θέλει εἶσθαι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν παρουσίαν τῶν χωρικῶν. Κατάλογος τῶν ἀτόμων ὅλων κάθε οἴκου προσυπογεγραμμένος ἀπὸ τὸν προεστῶτα θέλει τοιχοκολεῖται εἰς τὸ ἔσω μέρος τῆς θύρας· ὁ δὲ προεστὼς ὁ προσυπογράψας αὐτὸν θέλει εἶσθαι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ. Κάθε ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος θέλει ἐκτελεῖ χρέη στρατιωτικοῦ ἐπιστάτου (πρεβόστου) εἰς τὰ εἰρημένα διαμερίσματα. Κάθε ὑποκείμενον τὸ ὁποῖον ἤθελε πράξει ἔγκλημα ὁποιονδήποτε, ἢ ἤθελε παρέβει τὰς διαταγὰς τῶν Ἀρχῶν, αἵτινες ἐδιορίσθησαν διὰ τῆς ῥηθείσης προκηρύξεως θέλει τιμωρεῖσθαι συνοπτικῶς (σομαριαμέντε).—Κεφαλληνίᾳ—Ἀργοστόλιον, τῇ 31 Αὐγούστου 1849. —Ch. Trollope, L. Col. 36 Reg. Commandant.»

Τὸ σῶμα τῶν στρατιωτῶν τὸ ὁποῖον ἀπεβιβάσθη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπορεύθη ἐν τῷ ἅμα εἰς τὸ χωρίον τῆς Σκάλας, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν, λέγεται, ὅτι ἐσυγκρούσθη, καθότι ἠκούσθη τότε διαδοχικὸς τουφεκισμὸς, μὲ τοὺς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς τοποθεσίας ἐκείνης κατέχοντας χωρικούς. Ἠγνοοῦντο δὲ αἱ συνέπειαι· θετικῶς ὅμως ἐλέγετο ὅτι οἱ στρατιῶται εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον Σκάλα, ὅπου δὲν εὗρον παρὰ γυναῖκας καὶ βρέφη. Ἀπόσπασμα δὲ ὡπλισμένων χωρικῶν διῆλθε τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην μετὰ τὸ γεῦμα μακρόθεν τοῦ Μοναστηρίου Σίσια, ὅπου εὑρίσκοντο οἱ πεντήκοντα στρατιῶται, καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Εἰκοσιμίας. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὴν Παρασκευὴν ἐκηρύχθη ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπὸ τὸν στρατιωτικὸν νόμον. Ἠγνοοῦντο εἰσέτι τὰ περαιτέρω κινήματα τῶν ὡπλισμένων ἐκείνων χωρικῶν, φαίνεται ὅμως ὅτι πε-

ριεφέροντο εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα διὰ νὰ στρατολογοῦν, καὶ τοὺς ἀρνουμένους, ἐπηπείλουν μὲ θάνατον καὶ πῦρ. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ διαμέρισμα ἐκεῖνο τῆς Νήσου ἦτο σχεδὸν διακεκομμένη, ὥστε δυσκόλως ἐλάμβανον ἐκεῖθεν εἰδήσεις, καὶ ἑπομένως δὲν ἠδύναντο τότε νὰ πληροφορῶνται περὶ τῶν διατρεχόντων. Αἱ δύο πόλεις καὶ αἱ ἄλλαι περιοχαὶ τῆς νήσου εὑρίσκοντο εἰς ἄκραν ἡσυχίαν. Τέλος ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τὸ ἀτμόπλοιον φέρον τὸν Ἁρμοστὴν, ὅστις ἐξῆλθεν ἐν τῷ ἅμα εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἔλευσίς του ἦτο παρὰ πάντων ἐπιθυμητὴ, ὅπως πληροφορηθῇ ἐκ τοῦ πλησίον αὐτοπροσώπως περὶ τῶν διατρεχόντων, ἅτινα ἠδύναντο μακρὰν τῆς νήσου εὑρισκόμενος εὐκόλως νὰ τῷ παραμορφώνωνται.

Ἐλθὼν ὁ Ἁρμοστὴς μετὰ στρατοῦ εἰς Κεφαλληνίαν, ἔσπευσεν εἰς ἐξολόθρευσιν καὶ διάλυσιν τῶν στασιαστῶν χωρικῶν, καὶ διέταξε τὴν κωλυσιπλοΐαν. Προσεκάλεσεν εἰς βοήθειαν καὶ τὸν Ἀγγλικὸν στόλον ἐκ Μάλτας, καὶ ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν.

«Κεφαλλῆνες! Διὰ τοῦ διαγγέλματός μου πρὸς τὴν βουλὴν, συσταίνων ἀμνηστείαν διὰ τὰ συμβάντα τοῦ Σεπτεμβρίου 1848, διεδήλωσα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἡ πρώτη μου ἐπίσκεψις εἰς τὴν νῆσόν σας μοὶ ἐνέπνευσεν αἰσθήματα ἐγερθέντα ἀπὸ τὰς ἐδῶ ἀνεπτυγμένας ἐπιχειρήσεις καὶ βιομηχανίαν, καὶ τὴν ἐλπίδα μου ὅτι ἡ νέα ἐποχὴ εἰς τὴν ὁποίαν εἰσερχόμεθα ἤθελε σημειωθῇ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ εἰρήνην.

»Σᾶς ἐπισκέπτομαι ἐκ δευτέρου ὑπὸ διαφορετικὰς περιστάσεις. Ἐν τῷ μέσῳ βαθείας ἡσυχίας, καὶ εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν οἱ κάτοικοι ὤφειλον νὰ ἐνασχοληθῶσι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ προϊὸν ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ εὐπορία των, καὶ ἡ ὕπαρξίς των, διαρκοῦντος τοῦ προσεχοῦς χειμῶνος, στάσις ἐξερράγη εἰς τὰς περιοχὰς Ἐλιὸ καὶ Σκάλας, συνοδευμένου μὲ ἐγκλήματα τόσον ὠμὰ, ὥστε ἂν ἠδυνάμην νὰ ὑποθέσω ὅτι φανερώνουν τὸ πνεῦμα τῶν χωρικῶν ἐν γένει, ἤθελα τοὺς θεωρήσει ἀναξίους τοῦ ὀνόματος Χριστιανῶν ἢ ἀνθρώπων.

»Μεταξὺ τῶν 28 καὶ 31 Αὐγούστου, αἱ οἰκίαι ἑπτὰ κτηματιῶν κατοικούντων εἰς αὐτὰς κατεστράφησαν, καὶ δολοφονίαι καταχθονίου χαρακτῆρος ἐπράχθησαν. Ὁ ἱππότης Μεταξᾶς, ἀνὴρ γενικῶς σεβόμενος, ἐκάη μετὰ τεσσάρων ὑπηρετῶν εἰς τὴν ἰδίαν του οἰκίαν, ἐνῷ οἱ κάτοικοι ὅλοι τῆς Σκάλας ἵσταντο θεωροί. Πολῖται ἀρκετὰ γνωστοὶ εἰς σᾶς ὅλους ἐκρατήθησαν, ἂν καὶ ἐφυλακίσθησαν, ἵνα βιασθῶσι νὰ συνεχίσωσιν εἰς τὰς πλέον πα-

ρανόμους ἀπαιτήσεις. Καὶ μολονότι αἱ πραγματικαὶ ὕβρεις περιωρίσθησαν εἰς τὰς περιοχὰς Ἐλιό, Σκάλας καὶ Βάλταις, ἀπόπειραι ἔγειναν ἐπίτηδες διὰ νὰ ἐπεκτανθῇ τὸ σύστημα τρόμου καθ' ὅλην τὴν νῆσον, καὶ δὲν ἔμεινε σχεδὸν οἰκογένειά τις κατοικοῦσα εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν της, χωρὶς νὰ ἐπαπειληθῇ ὅτι ὁ κίνδυνος δι' αὐτὴν ἔφθασεν. Ἀπαίσιαι δὲ ἐκθέσεις διεδίδοντο ἐνταυτῷ περὶ ἀνυπάρκτων προσβολῶν κατὰ τοῦ Ἀργοστολίου αὐτοῦ. Ἡ πρώτη εἴδησις περὶ τῶν ὠμοτάτων αὐτῶν ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν τὴν πέμπτην τῆς 30 Αὐγούστου, τὰς ὥρας 8 Π. Μ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὰς ὥρας 11 Π. Μ. ἔγραψα πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς καὶ ἐκήρυξα τὴν στρατιωτικὴν δίκην εἰς τὰς τεταραχθείσας περιοχάς.

»Τὰς ὥρας 3 π. μ. ἡ «Ἰονία» ἀνεχώρησε φέρουσα τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ βάλλουν εἰς ἐκτέλεσιν τὴν προκήρυξιν αὐτήν. Ἔφθασαν ταῦτα εἰς Ἀργοστόλι τὴν πρωΐαν τῆς Παρασκευῆς 31, τὰς ὥρας 11 π. μ. ἀνεχώρησαν εἰς Σκάλαν, ὅπου ἔφθασαν τὰς 3 μ. μ. Καὶ μ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν τῶν κακούργων, οἵτινες, ἀφοῦ κατετάραξαν καὶ ἠρήμωσαν τὸν ἴδιον τόπον των, ἐτόλμησαν νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, κατέσχον τὸ χωρίον, τὰς ὥρας 7 μ. μ. καὶ θέλουν ἐπιβάλει τώρα εἰς αὐτὸ τὴν ποινὴν ἐκείνην, τῆς ὁποίας τόσον δικαίως εἶναι ἄξιοι.

»Ἀνυπόμονος νὰ ἴδω τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις ταχέως καὶ δραστηρίως ἔλαβεν ἐκτελεσμένα, ἀνεχώρησα ἀπὸ Κέρκυραν τὴν νύκτα τῆς 1 Σεπτεμβρίου καὶ τὰς 9 π. μ. τῶν 2 ἀπεβιβάσθην εἰς Ἀργοστόλι.—Σᾶς εὗρον εἰς κατάστασιν ἐρεθισμοῦ καὶ φόβου ἀπαραδειγματίστου.

»Ἐλέγετο ὅτι οἱ στασιασταὶ ἐπροχώρουν πολυάριθμοι κατὰ τῶν περιοχῶν τῆς Εἰκοσιμίας, τῆς Λιβαθὼ καὶ Ὁμαλά. Ἐνταῦτῷ ἐδῶ ἐγένετο λόγος περὶ συνδιασθέντος κινήματος τῶν στασιαστῶν κατὰ τῆς πόλεως, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ χωρία τοῦ ὄρους ἔμελλον νὰ λάβουν μέρος. Τὰ εἰς τὸν λιμένα εὑρισκόμενα πλοῖα ἦσαν γεμάτα μὲ τὰς οἰκογενείας τῶν πολιτῶν σας; ὅλαι αἱ ὑποθέσεις εἶχον ἀναβληθῆ, καὶ τὸ τελωνεῖον αὐτὸ ἦτο κλεισμένον.

»Ἡ πρώτη φροντίς μου ἦτο νὰ βεβαιωθῶ μέχρι τίνος οἱ φόβοι αὐτοὶ ἦσαν ἀληθεῖς· καὶ ἰδοὺ σᾶς μεταδίδω τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων, τὰς ὁποίας εἰς περίπτωσιν τόσον σπουδαίαν ἐνόμισα χρέος μου νὰ κάμω προσωπικῶς, καθὼς καὶ διὰ τῶν ἡνωμένων μαρτυριῶν τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, τῶν προεστώτων καὶ τῆς ἀστυνομίας.

»Νομίζω ὅτι εἰς Σκάλαν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὡπλισμένων ληστῶν καὶ δολοφόνων—δὲν θέλω νὰ τοὺς τιμήσω μὲ τὸ ὄνομα ἐπαναστατῶν—ἀνέβαινεν ἀπ' ἀρχῆς ἀπὸ διακοσίους εἰς τριακοσίους Τὸ πρῶτον ὡδηγοῦντο οὗτοι ὑπὸ Θεοδώρου Βλάχου καὶ τοῦ ἱερέως Γρηγορίου Νοδάρου, δικαίως ἐπονομασθέντος ὁ «δολοφόνος» καὶ ὅστις ἀκαταπαύστως ἐπροσπάθει νὰ ἐρεθίσῃ τὸ πνεῦμα τῶν χωρικῶν, καὶ νὰ τοὺς περιπλέξῃ εἰς πάλην, ἥτις ἤθελε κατερημώσει τὴν Κεφαλληνίαν, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ καλὴν ἔκβασιν.

»Ὑπάρχουν ἐναργέστατα σημεῖα διὰ νὰ ἀποδείξῃ τις, ὅτι μυστικαὶ ἑταιρίαι ἦσαν συνεννοημέναι μετὰ τοῦ κινήματος αὐτοῦ, ὅτι ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ἡτοιμάζοντο, καὶ ὑπεθάλπετο ὑπὸ ἀνθρώπων κατοικούντων ἀκόμη μεταξύ σας, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον, ὅτι ἐδύναντο νὰ ὁδηγήσωσι τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἠρέθιζον καὶ ὑπεκίνουν.

»Πιθανῶς, ἐλπίζοντες νὰ δώσωσι πολιτικὸν χρῶμα εἰς τὸ ἔγκλημα οἱ στασιασταί, εἰς τὰς πορείας των κατὰ τὴν βραχεῖαν περίοδον τῆς ἀτιμωρησίας των, εἶχον προπορευομένην σημαίαν καὶ σταυρὸν, ποτὲ οὕτω φρικωδῶς βεβηλωμένον.

»Κυριευθείσης τῆς Σκάλας ὑπὸ τοῦ Ταγματάρχου Κὶγγ, ὁ Βλάχος καὶ ὁ ἱερεὺς Νοδάρος ἐστράφησαν πρὸς τὴν Εἰκοσιμίαν καὶ Λιβαθῶ, ὅπου ἐπροσπάθησαν νὰ καταπείσωσι τὰ χωρία ἐκεῖνα νὰ ἑνωθῶσι μετ' αὐτῶν διὰ παρακλήσεων καὶ ἀπειλῶν. Εἰς τὰ πρῶτα ταῦτα ἀντεστάθησαν, τῆς δευτέρας ἐκεῖνοι δὲν εἶχον κατ' εὐτυχίαν τὴν δύναμιν νὰ ἐκτελέσωσι, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπαδῶν των ἠλαττώθη ἀπὸ τριακοσίους εἰς τριάκοντα δύο, καὶ μὲ τούτους ὁ Βλάχος ἔφθασεν εἰς Πυργὶ τὴν πρωΐαν τῆς κυριακῆς 2 Σεπτεμβρίου.

»Τὴν κυριακὴν τὸ ἑσπέρας ἔφθασαν εἰδήσεις εἰς Ἀργοστόλι, ὅτι οἱ ἀποστάται διέβησαν πολυάριθμοι τὰ ὄρη καὶ ὅτι ἔφθασαν εἰς ἅγιον Ἐλευθέριον διευθυνόμενοι πρὸς ἅγιον Γεράσιμον.

»Δυνατὸν ἀπόσπασμα ἐβάλθη εἰς πορείαν τὴν νύκτα ἐκείνην διὰ νὰ καθέξῃ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γερασίμου, προπορευομένου τοῦ λοχαγοῦ Μιδδελτὼν, ἑνὸς τῶν ὑπασπιστῶν μου, καὶ τοῦ κυρίου Φάϋερς διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας, οἱ ὁποῖοι ἐβεβαιώθησαν εἰς Βαλσαμάτα, ὅτι ὁ Βλάχος, ὁ Νοδάρος καὶ τεσσαράκοντα πέντε ἄνθρωποι εἶχαν φθάσει εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη τὴν Κυριακὴν περὶ τὸ ἑσπέρας, καὶ ὅτι ἐπροσκάλεσαν τοὺς χωρικοὺς τῶν Βαλσαμάτων καὶ Φραγγιάτων νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν προσβολὴν κατὰ τοῦ Ἀργοστολίου. Ἀλλ' οὗτοι ἀπεποιήθησαν νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τοιαῦτα σχέδια καὶ παρεκάλεσαν τὸν Βλάχον νὰ

απομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν περιοχήν των, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὑπεσχέθη νὰ κάμῃ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν.

»Ὁ Λοχαγὸς Μεδδελτὼν διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς εἰδήσεως ταύτης, ὑπῆγε πεζὸς εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔλεγον ὅτι ἡ συμμορία εὑρίσκετο. Καὶ βεβαιωθεὶς τὸ Μεσονύκτιον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖ εἰς τὸν σημειωθέντα σχεδὸν ἀριθμὸν, ἐπέστρεψε διὰ νὰ ἀνταμώσῃ τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἔφθασαν τὰς ὥρας 3 Π. Μ. τῆς δευτέρας, ἀκριβῶς ἡμίσειαν ὥραν πολλὰ ἀργὰ, ὥστε νὰ συλλάβωσι τὴν συμμορίαν ὅλην.

»Τὰς ὥρας 4 τὰ στρατεύματα προέβαινον πρὸς τὸν ἅγιον Γεράσιμον, καὶ ἐπειδὴ ἀμφιβάλλετο περὶ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν ὁ Βλάχος, φεύγων ἀπὸ Βαλσαμάτα, διέταξα νὰ ἐξετασθῇ τὸ χωρίον Τρογιανάτα ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Νούγεντ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀπὸ Ἀργοστόλι.

»Θρηνῶ τὸν ἐκεῖ συμβάντα θάνατον τοῦ προεστῶτος, ὅστις ἐφονεύθη, ἐνῷ ἐκτελοῦσε τὰς διαταγάς μου ἀπὸ σφαίρας, πυροβοληθείς ἀπὸ παράθυρον κατ' ἐκείνων, οἵτινες εὑρίσκοντο μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας. Οὗτος ἀπέθανε σχεδὸν εἰς τοὺς πόδας μου. Ἕτεροι δύο φονευθέντες εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αἴτια τοῦ θανάτου των, ἐπειδὴ ἀντεστάθησαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στρατευμάτων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἰς τὰς ἰδίας των οἰκίας, καὶ διότι ἐπυροβόλησαν κατὰ τοῦ λοχαγοῦ Δωλέη, ἐνῷ οὗτος ἤθελε νὰ ἀνοίξῃ μὲ βίαν μίαν θύραν. Ἐπειδὴ εἶναι τώρα βέβαιον ὅτι ἡ ἀθλία αὕτη συμμορία δολοφόνων εὑρίσκεται εἰς τὸ Μαῦρον Ὄρος μετὰ δύω τῶν ἀρχηγῶν της, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ὠφελιμώτατον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Κεφαλληνίας νὰ καταβληθῇ ὅσον τάχιστα κίνημα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι τόσον ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν μικρότητα τῶν μέσων του, ὅσον διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγκλημάτων του, ἐπρόσφερα ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως βραβεῖον χιλίων ταλλήρων διὰ τὸν Θεόδωρον Βλάχον ἢ διὰ τὸν Γρηγόριον Νοδάρον, πρὸς ὅντινα τοὺς φέρει ζῶντας ἢ ἀποθαμμένους· ὁ δὲ ἀνδρεῖος ἀξιωματικὸς ὁ διοικῶν τὰ στρατεύματα τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος διέταξε κίνημα ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς ξετρυπώσῃ.

»Ὁ ἀξιόλογος ἀρχιεπίσκοπός σας δὲν ἐδίστασε νὰ ἀφορίσῃ ἕναν ἱερέα, τὰ ἱμάτια τοῦ ὁποίου εἶναι βρεγμένα ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς οἰκογενείας Μεταξᾶ, καὶ ὅστις, ἂν συλληφθῇ ζῶν, θέλει ἀποτίσει τὸ ἔγκλημα βεβαίως εἰς τὸν τόπον, ὅπου εἶναι θαμμένα τὰ πτώματα τεσσάρων ἐκ τῶν θυμάτων του· δύο δὲ τῶν συνενόχων του θέλουν λάβει τὴν ποινὴν ταύτην σήμερον, ἀποδειχθείσης ἐναργέστατα τῆς ἐνοχῆς των. Ἡ οἰκία τοῦ ἱερέως ἐκείνου κατεδαφί-

σθη ἤδη, παρόντων ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Σκάλας, καὶ εἷς τῶν ἀνθρώπων, ὅστις μέλλει νὰ κρεμασθῇ εἶναι ὁ Ἀββᾶς Εὐστάθειος Ζαπάντης, ὀπαδὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Νοδάρου, ὅστις ἐβοήθει τοῦτον νὰ φέρῃ τὸν Σταυρὸν, καὶ νὰ λαμβάνῃ ἀνόμους ὅρκους.

»Οἱ φιλήσυχοι καὶ καλῶς διατεθειμένοι κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι διέφυγον κίνδυνον, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ἰδιαιτέρα αὐτῶν προσπάθησις ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἀπομακρύνῃ, θέλουν ἴδει ἐκ τῆς καθαρᾶς ταύτης διηγήσεως τῶν πραγμάτων, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔκαμε τὸ χρέος της μὲ ἐνέργειαν ἀνάλογον τῆς δεινότητος τῶν περιστάσεων, καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες κακῶς διερμήνευσαν ὡς ἀδυναμίαν τὴν πρώτην πραότητά της, θέλουν μὲ πιστεύσει ἴσως εἰς τὸ μέλλον, ὅταν τοῖς λέγω, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγω ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, θέλω ἀφεύκτως τὸ ἐκτελέσει.

»Εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν δὲν θέλει ὑπάρξει ἀμνηστεία; ὁποῦ δὲν τιμωρηθῶσιν ἐκεῖνοι, τὰ ἐγκλήματα, τῶν ὁποίων ἀτίμησαν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν.

»Προσκαλῶ ὅλους τοὺς καλοὺς πολίτας νὰ μὲ βοηθήσωσι εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Τοὺς προσκαλῶ νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν ζημίαν, ἥτις ἔγεινεν ἤδη εἰς τὰ ὑλικὰ συμφέροντα τῆς νήσου ταύτης ἐκ τῆς διακοπῆς τοῦ ἐμπορίου της καὶ τῆς βιομηχανίας κατὰ τὴν τόσον κρίσιμον ταύτην ὥραν τοῦ χρόνου. Εἰς ὅλους τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ συντρέξωσιν εἰς τὴν παῦσιν τῆς ἀθλίας ταύτης στασιάσεως, ὑπόσχομαι προστασίαν, ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀμοιβήν.

»Παρηγοροῦμαι δὲ πολὺ, σημειῶν ἐκ νέου τὸ ἀξιόλογον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον πολλαὶ μεγάλαι περιοχαὶ ἔδειξαν, καὶ τὰς προσπαθείας τὰς ὁποίας ἔκαμον ὑποστηρίζουσαι τὴν εὐταξίαν καὶ τοὺς νόμους. Οἱ κακοῦργοι εἶναι ἤδη περικυκλωμένοι ἀπὸ τὰ στρατεύματα τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, τὰ παράλια ἀποκλεισμένα, καὶ ὅλαι αἱ λέμβοι τῶν λιμένων της νήσου μετεφέρθησαν εἰς ἐκεῖνον τοῦ Ἀργοστολίου ἢ ἐβυθίσθησαν. Ἡ φήμη των ἐπομένως, ἂν ἐπιτύχωσι νὰ γίνωσιν ἄφαντοι διὰ ἡμέρας τινὰς, θέλει ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μικρότητα τοῦ ἀριθμοῦ των, καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν τόπων εἰς τοὺς ὁποίους ἐκρύφθησαν. Ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντρέξῃ εἰς τὴν παῦσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, συνίσταται εἰς τὸ νὰ δοθῶσι πληροφορίαι εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, καὶ νὰ ἀρνηθῇ πᾶσα βοήθεια εἰς τοὺς ἀποστάτας εἰς τὰς περὶ τροφῆς καὶ ἀσύλου αἰτήσεις, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀνθίσταταί τις ὡς ἀναγκαῖον καὶ μὲ τὴν βίαν.

»Ἐκεῖνοι οἵτινες χορηγοῦν οἱανδήποτε βοήθειαν εἰς τὸν Βλάχον ἢ εἰς τὴν συμμορίαν του, θέλουν κάμει καλὰ νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ἡ στρατιωτικὴ δίκη δὲν εἶναι πλέον ἁπλῆ λέξις. Αὕτη εἶναι εἰς πλήρη ἐνέργειαν εἰς Ὀμαλὰ, Εἰκοσιμίαν, Θαλαμιὲς, Σάμον καὶ Πυργὶ, καὶ ἂν ἡ παραμικρὰ πρόσκλησις ἤθελε λάβει χώραν, οἱ κάτοικοι θέλουν γνωρίσει τὰς τρομερὰς δυνάμεις, μὲ τὰς ὁποίας οἱ ἀξιωματικοὶ εἶναι ἤδη ὡπλισμένοι. Θέλει εἶναι πολλὰ λυπηρὸν δι' ἐμὲ νὰ ἴδω τοιαύτας δυνάμεις διὰ πολλοῦ καιροῦ ἢ ἐκτεταμένως μεταχειριζομένας. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀπεποιήθην, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, νὰ κηρύξω τὴν στρατιωτικὴν δίκην εἰς πᾶσαν περιοχὴν, ἥτις δὲν ἐπεσκέφθη πραγματικῶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀλλὰ πᾶν ἀναγκαῖον, ἵνα καταβληθῇ ἡ στασίασις αὕτη, πρέπει νὰ γίνῃ.

»Ἡ κυβέρνησις αἰσθάνεται ὅτι ἔχει ἱερὸν χρέος νὰ ἐκπληρώσῃ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν δικαίωμα εἰς τὴν βοήθειάν της. Καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτου χρέους ἐγὼ δὲν θέλω παραλείψει μηδὲν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐντελῆ ἀποκατάστασιν τῆς ἐξουσίας τῶν νόμων.—Οὐάρδ, Λόρδ Μέγας Ἁρμοστής.

»Ὑστερόγραφον.—Πέμπτη 1 Μ. Μ. Σύγκρουσις ἔλαβε χώραν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα τὰς ὥρας 9 καὶ 1]2 μ. μ. μεθ' ὅλης τῆς συμμορίας τῶν ἀποστατῶν ὁδηγουμένης ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Βλάχου καὶ τοῦ ἱερέως Νοδάρου, οἵτινες ἐπροσπάθησαν νὰ διαβῶσιν εἰς δύο γραμμὰς τὸ ἀπόσπασμα διοικούμενον ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Κούτ, πυροβολήσαντες κατὰ τὴν διάβασίν των. Ἡ συμμορία τοῦ Βλάχου κατεδιώχθη τόσον ἐκ τοῦ πλησίον, ὥστε ἐσυλλήφθησαν ἐννέα αἰχμάλωτοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Σπύρος Βλάχος ἐξάδελφός του, ὁ Μιχαὴλ Κουτρουκούης, οἵτινες ἀμέσως θέλουν τιμωρηθῇ.»

Οἱ συλληφθέντες, δικαζόμενοι ἐνώπιον τοῦ στρατοδικείου, ἐνοχοποίουν ὁ μὲν Μπομποτὴς τὸν Ἀναστάσιον Λαμπίδην καὶ κόμητα Γεράσιμον Σδρίν. Ὁ δὲ Βλάχος τὸν δόκτορα Ἱερώνυμον Πρετεντέρην, ὅτι αὐτοὶ ἀνεκάτωναν τὰ χωρία διὰ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ προσέφεραν 300 τάλληρα εἰς αὐτὸν ἵνα φονεύσῃ τὸν Ἁρμοστὴν, ὅταν ὑπῆγε τὸν παρελθόντα Ἰούλιον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γερασίμου, συνοδευόμενος μὲ τοὺς κυρίους Παγγάλην καὶ Κρασᾶν, καὶ ἄλλα 180 διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν κύριον Φάγιερ. Ἵνα δὲ προτρέψῃ εἰς ταῦτα αὐτὸν, ἔλεγεν ὁ Ρεπούπλικας, ὅτι τὸ Καναδὰ εἶναι εἰς ἐπανάστασιν, καὶ εἰς ταύτας τὰς εὐκαιρίας πρέπει νὰ ὠφεληθῶσιν οἱ Κεφαλλῆνες διὰ νὰ ἀποτει-

τάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Ἄγγλων. Ἀνέφερεν ὁ ῥηθεὶς Βλάχος πολλοὺς τῶν προὐχόντων, διδακτόρων καὶ δημοσιογράφων ὡς πρωταιτίους, συναθροίζοντας χρήματα καὶ ἐφόδια. Ἔλεγε δὲ ὅτι χωρικοὶ πολλοὶ συνενοοῦντο μὲ ἄλλους Κεφαλλῆνας ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τοὺς τότε ἐξορίστους εἰς Παξοὺς καὶ σκοπέλους. (1) Ἐσκοπεύετο νὰ ἀναστατώσωσι τὰ χωρία, νὰ ἐπέλθωσιν εἰς Ἀργοστόλιον, λεηλατήσωσιν οἰκίας καὶ δημόσια ἀρχεῖα, καὶ ἀποδιώξωσι τοὺς Ἄγγλους. Ἐπὶ τούτῳ οἱ συνωμόται ἐποιήσαντο πολιτικὴν ἑταιρίαν, καὶ ὠρκίζοντο εἰς εἰκόνας. Ἀλλ' ἐξομολογηθεὶς ἐν ὥρᾳ τῆς ἀπαγχονίσεως πρὸς τὸν ἱερέα Ἀλιβράντην ὁ Βλάχος, ἐδήλωσεν ὅτι ψευδῶς κατηγόρησε τὸν Ῥεπούπλικαν καὶ τὸν Ζερβὸν ὡς ὑποκινητὰς καὶ μετόχους τῆς στάσεως, ἀλλ' ὅτι ὑπεκινήθη ὑπὸ τοῦ Καρούσου, Λιναρδάτου καὶ Καβαλλιεράτου τῶν καμαρηλιακῶν. Διὰ ταῦτα μόλις ὁ πνευματικὸς Ἀλιβράντης ἐφώναξεν ἐνώπιον πάντων, ὅτι οἱ ῥηθέντες ὡς καὶ ὁ Μομφερράτος καὶ Πινιατόρος ἦσαν ἀθῷοι, εὐθὺς ἀπεφυλακίσθησαν. Αὐστηρῶς δὲ ἔπραξε τὸ στρατοδικεῖον. Κατεδίκασε 2 εἰς θάνατον, 12 εἰς ῥαβδισμὸν στρατιωτικῶς, 21 εἰς ἐξορίαν, καὶ 34 εἰς φυλακήν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κυρίου Ζερβοῦ ἐθανατώθησαν ὑπὲρ τοὺς 40, ἐμαστιγώθησαν ἕως 400, ἐπυρπολήθησαν καὶ κατεδαφίσθησαν ἕως 30 οἰκίαι, καὶ ἀναρίθμηται αἱ καταστραφεῖσαι γεωκτησίαι. (2) Ὁ μαστιγωθησόμενος ἐδένετο μὲ λωρία ἐπὶ τρίποδός τινος, καὶ γυμνούμενος τὰς ὠμοπλάτας, ἐδέρετο ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μὲ λωρία δερμάτινα κομπωτά, τὰ ὁποῖα διέσχιζον τὰς σάρκας του, καὶ οὕτω ἀνεπήδον τὰ αἵματα. Εἰς τὸ θέαμα τοῦτο ὑπεχρεοῦντο νὰ παρίστανται σύζυγοι, τέκνα, συγγενεῖς καὶ συγχωρικοὶ τῶν μαστιγουμένων οἱ προεστῶται καὶ ἰδιῶται ξένων περιχώρων καὶ χωρίων, ὅπως ἔμπλεοι φόβου ἐκ τοῦ θεάματος, διηγούμενοι ἐμπνεύσωσι τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἅπαντας.

Πολλοὶ τῶν μαστιγωθέντων ἀπέθνησκον εὐθύς, ἄλλοι δὲ επεβίουν, οἱ μὲν στερηθέντες τὰς αἰσθήσεις, οἱ δὲ ὅλως παραλυμμένοι καὶ ἀνίκανοι εἰς ἐργασίαν. Ἡ παραμικρὰ φαινομένη συμπάθεια θεατοῦ τινός, ἓν χυνόμενον δάκρυ, εἷς ἀναστεναγμός, ἓν νεῦμα ἀποδοκιμασίας, ἓν ἀντιπαθητικὸν βλέμμα παρώτρυνε τοὺς ἐπιτετραμμένους τὸν ῥαβδισμὸν εἰς ὀργήν, ἀπειλήν, ἐξύβρισιν, φυλάκισιν ἢ ἄλλην τιμωρίαν τοῦ συμπαθοῦντος. Τινὲς τῶν τιμωρη-

(1) Ὅρα ὄπισθεν ἀπόσπασμα τῶν πρακτικῶν τοῦ γενικοῦ στρατοδικείου ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Ἰόνιος ἐφημερὶς ἀριθ. 47, τῶν 24 Νοεμβρίου.

(2) Τὰ Κεφαλληνιακὰ ὑπὸ Ἠλία Ζερβοῦ σελ. 49.

θησομένων, ἐνῷ ἐφέροντο εἰς τὴν ἀγχόνην, ὤρθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς ἐμπαιζόμενοι ἐπί τινας ὥρας, κρατοῦντες σάρωθρον εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀλλυσίδετοι τοὺς πόδας, καὶ εἶτα ἀνεβιβάζοντο εἰς τὴν κρεμάθραν. Ὁ καταδικασθεὶς Σαπάντης πρῶτον ἐρραβδίσθη, ἔπειτα ἐπομπεύθη κρατῶν τὸ σάρωθρον εἰς τὸ Ἀργοστόλι, ἐτέθη εἰς τὴν κρεμάθραν, εἶτα ἐξεκρεμάσθη καὶ αὖθις ἀπηγχονίσθη. Ὁ ποιμὴν Γρηγόριος Γρηγοράτος, ἐπειδὴ ἔδωκεν ὀλίγον ἄρτον ἐπάνω εἰς τὸ Μαῦρον Βουνὸν πρὸς τὸν ἐκ τῆς καλύβης του διελθόντα Βλάχον, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, καὶ δύο ἑτέρων συγχωρικῶν Μαυράκη καὶ Σπαθῆ καὶ τοῦ προεστῶτος Μιχαλάτου. Ἐμαστιγώθησαν ἀνηλεῶς πεντήκοντα, καὶ μόνος ἀπηλάσσετο τῆς σκληρᾶς ποινῆς ὁ Σπαθῆς διὰ μεσιτείας τοῦ ἀρχιμαγείρου τοῦ ἀγγλικοῦ συσσιτείου Βαλσάμου. Ἐνῷ δὲ ἐμαστιγοῦτο ὁ ἑξηκοντούτης Μιχαλάτος ἐνώπιον ὅλων τῶν βιασθέντων νὰ παρασταθῶσι συγχωρικῶν, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Παναγῆς συγκινηθεὶς εἰς οἶκτον ἀδελφικὸν, ἐφώναξε «Θεέ μου, κάμε κρίσιν διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου», εὐθὺς ἐδέθη εἰς τὸν τρίποδα, καὶ ἔλαβε 40 μαστιγώσεις, φωνάζοντος τοῦ μαστιγοφόρου «νὸν φόρς.» Ὁ Βίκτωρ Μιχαλάτος, νέος ἄσχημος, φαντασιοπλήξας τοὺς Ἄγγλους στρατοδίκας, συλλαμβάνεται ἐκ τῆς παραστάσεως, καὶ ἀρνηθεὶς εἰς τὴν ἐρώτησιν νὰ μαρτυρήσῃ ποῖοι ἔχουν ὅπλα, ἀναβιβάζεται εἰς βαρέλιον, φορεῖ αὐτῷ τὴν ἀγχόνην ὁ δήμιος εἰς αὐτὸν δεμένην ἐκ κλάδου ἐλαίας, κρημνίζεται τὸ βαρέλιον, καὶ μένει ὁ δυστυχὴς κρεμάμενος. Αὖθις ἐρωτᾶται καὶ πάλιν οὗτος ἀποκρίνεται· «Πνίξατέ με· μὴ μὲ βασανίζετε· δὲν πέρνω ἀνθρώπους εἰς τὸν λαιμόν μου.» Ὁ ἀξιωματικὸς διατάσσει καὶ ἀπολύεται, ἀλλ' ἡ δυστυχὴς γυνή του, παροῦσα εἰς τὴν θέαν, ἀπέβαλεν εὐθὺς παιδίον ἀρσενικόν. Ὁ Παναγῆς Λιναρδάτος ζητηθὲν ἐκ Ζερβάτων τὸ ὅπλον του καὶ εἰπὼν ὅτι τοῦ τὸ ἔκλεψαν, ἐδέθη εἰς τὸν τρίποδα ἀμέσως νὰ μαστιγωθῇ. Λειποθυμεῖ ἡ δυστυχὴς μήτηρ του, καὶ συγκινηθεὶς ἀξιωματικός τις τοῦ ναυτικοῦ εἰς τὰς γοερὰς φωνάς της, ἀπελύθη ἡμιθανής. Ὁ Ἠλίας Τρεμουντάνης, ἐκδηλώσας ὅτι ἀγνοεῖ τίς τῶν συγχωρικῶν του ἔχει ὅπλα, ἐκρεμάσθη εἰς τὴν ἀγχόνην, ἀλλὰ φωνάξας «μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου», ὁ ἀξιωματικὸς συγκινηθεὶς εἰς τὴν θρησκευτικὴν φωνὴν, διέταξε καὶ ἐξεκρεμάσθη σχεδὸν νεκρός. 135 αἰγιδοπρόβατα, καὶ 460 λίτρας καφὲ καὶ ζάχαριν κατεβρόχθησαν 43 στρατιῶται μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ καὶ τοῦ ἀστυνομικοῦ διερμηνέως Πανᾶ, ἐπὶ 20 ἡμέρας εἰς βάρος τῆς περιοχῆς Σάμου, μαστιγοῦντες καὶ ἀγχονίζοντες τοὺς

πατροίκους. Ἀλλ' οὔτε ἅπαντα τὰ στυγερὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τοσοῦτον εἰς ἀσπλαγχνίαν Ἀγγλικὴν, ὅσον εἰς τὴν συμμορίαν τῶν καταχθονίων τῆς Κεφαλληνίας, δυσμενῶς διέκειντο κατὰ τῶν ἐφημεριδογράφων, φιλελευθέρων καὶ ἀγαθῶν πατριωτῶν ἀντιπραττόντων εἰς καὶ τὰ ἀριστοκρατικὰ φρονήματα καὶ ἰδιοπαθείας, παρώθουν τοὺς ἀστυνομικοὺς, καὶ ἐσχεδίαζον τρόπους ποινῆς καὶ ἀτιμώσεως, ἔχοντες κατάλογον ὑπ' ὄψιν ὅλων τῶν ἀντιφερομένων αὐτοῖς. (1)

Αἱ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ τούτων ἀνυπόδητα καὶ ἐκτραχηλισμένα ἐπλανῶντο εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰ ὄρη, ἐπελθούσης εἰρήνης καὶ τάξεως. Οἱ παθόντες διενυκτέρευον εἰς σπήλαια καὶ στελέχους δένδρων, καὶ ἐζωοτροφοῦντο ψωμοζητοῦντες εἰς τὰς περιχώρους καὶ κώμας. Νέοι εὐτραφεῖς καὶ ρωμαλαῖοι πολῖται ἡμιθανεῖς καὶ ὠχροὶ κατέκειντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, θεραπεύοντες τὰς ξεσχισμένας σάρκας των ἀπὸ τὴν φονικὴν μάστιγα. Ἄλλοι δὲ στερηθέντες τοὺς καρποὺς τῶν ἱδρώτων των διὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν ἀγρῶν των, ἐλίμωττον καὶ ἐζήτουν ἐλεημοσύνην. Ἡ ἐπὶ τρεῖς μῆνας κωλυσιπλοΐα κακὰς συνεπείας ἐπέφερεν εἰς εὐπορίαν τῶν Κεφαλλήνων. Κατεστράφη πᾶς κλάδος βιομηχανίας. Οὐδεμία ἐμπορικὴ συγκοινωνία ἐσυγχωρεῖτο. Ἐνεκρώθη τὸ ἐμπόριον, ἔκλεισαν τὰ ἐργαστήρια, καὶ ἐρρίφθη κατὰ μέρος τὸ ἄροτρον. Πολλοὶ δὲν ἐξῆλθον εἰς τρυγητόν. Σταφιδόκαρπος καὶ σταφυλαὶ ἀπωλέσθησαν ἀτρύγητοι, ἢ ἀλλότριοι ἀπήλαυσαν τὸν καρπὸν τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἡ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τῆς νήσου πολιορκία διέκοψε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τεχνιτῶν, ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ ἰδιοκτητῶν. Ἀπετελέσθη ἡ δυσπιστία ἐκ τούτου, καὶ παρεμποδίσθη ἡ δοσοληψία. Φοβούμενοι μὴ ἐπαναλειφθῶσι τὰ δεινὰ, ὁ μὲν κεφαλαιοῦχος ἀπεδειλία νὰ κυκλοφορήσῃ κεφάλαια, ὁ δὲ συντηρητικὸς ἔμπορος ἐσταμάτησε τὰς κερδοσκοπίας. Δὲν εὕρισκον πλέον κεφάλαια καὶ προκαταβολὰς ὁ φιλοκτήμων καὶ ὁ φιλόπονος, καὶ ἀθυμοῦντες ἐγκατέλειπον ἀκαλλιεργήτους τὰς γαίας.

Μεταξὺ τοῦ τρόμου ἐκείνου παρὰ τῶν στρατοδικείων, τῶν αὐστηρῶν ποινῶν, καὶ τοῦ καταδιωγμοῦ παντὸς πολίτου τάξεως διὰ πᾶν κίνημα, νεῦμα, ἢ ἔκφρασιν, τὰς 25 Αὐγούστου προσεκαλεῖτο ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ ὁ δημοσιογράφος Ἠλίας Ζερβὸς, καὶ ἀμέσως ἐφυλακίζετο. Ἐκεῖ ἐλθὼν ὁ γραμματεὺς τοῦ Τοποτηρητοῦ

(1) Τὰ μαρτύρια τῶν Κεφαλλήνων ἐν ἐφημ. «Αἰὼν» 1008, καὶ «Πατρίς» Κερκύρας ἀρ. 44.

Κεφαλληνίας Ρικάρδος Στίβενς, ἀνήγγειλε πρὸς τὸν φυλακισμένον Ζερβὸν ἐκ μέρους τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ δὲν διωρθώθη, ἐπαναλαμβάνεται τὸ μέτρον ὑψηλῆς ἀστυνομίας.—Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Ζερβοῦ, διὰ ποῖον ἔγκλημα φυλακίζεται, καὶ ἐὰν ἐνομίζετο ἔνοχος παρὰ τῆς ἐξουσίας εἰς τὰ διατρέχοντα, ἀπεκρίνετο ὁ γραμματεὺς Στίβενς.—«Ὄχι ποσῶς· μάλιστα σὲ θεωρεῖ πάντη ἀθῶον ἀπὸ αὐτά, ἀλλ' ἀγνοῶ καὶ ἐγὼ τὸ ἔγκλημά σου. Ἂν θέλῃς, νὰ σὲ εἴπω τὴν γνώμην μου, ὡς ἰδιώτης, σὲ λέγω ὅτι ἡ ἀφορμὴ ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐλήφθη τοῦτο τὸ μέτρον ἐναντίον σου, εἶναι ἡ ἔκδοσις τοῦ 4 ἀριθμοῦ τῆς ἐφημερίδος σας.»—Ταῦτα, ἀκούσας ὁ Ζερβὸς ἐνετέλλετο πρὸς τὸν γραμματέα.—«Νὰ εἴπῃς ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν μέγαν Ἁρμοστήν, ὅτι ἡ διαγωγή μου δὲν ἔχει τι ἐπιλήψιμον, ὅτι καλῶς γνωρίζω τὰ δικαιώματά μου ὡς ἐπίσης καὶ τὰ καθήκοντά μου, καὶ ὅτι ἂν θέλῃ νὰ παύσω τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Φιλελευθέρου», ἢ πρέπει ν' ἀκυρώσῃ τὸν περὶ τύπου νόμον, ἢ νὰ διατάξῃ ἐγγράφως τὴν παῦσιν τῆς ἐφημερίδος μου.»—Μετὰ ταῦτα ὁ γραμματεὺς ἐπρόσθεσε,—«θέλεις νὰ εἴπω τίποτε;»—«Ὄχι, ἀπεκρίθη, ὁ τύπος δὲν ἔχει τὶ κοινὸν μὲ τὰ διατρέχοντα.»—Ὀλίγας ὥρας ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Φάγιερ ἀνήγειλεν αὐτῷ ὅτι ἐξωρίζετο διὰ Κήθυρα. Ἀποβιβασθεὶς δὲ εἰς Ζάκυνθον, ἐφυλακίσθη, ἐπὶ 5 ἡμέρας, καὶ εἶτα συνοδευόμενος ὑπὸ χωροφυλάκων περιωρίσθη εἰς Κύθηρα, τρεφόμενος ἐξ ἰδίων, καὶ ὑπ' ἀστυνομικὴν ἔποψιν. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα 1849 ἐξωρίζοντο εἰς Ὀθωνοὺς καὶ ὁ κύριος Ἰωσὴφ Μομφερᾶτος ὁ ἕτερος συντάκτης τῆς Κεφαλληνικῆς ἐφημερίδος, διὰ τὸν ἐκδοθέντα 20 ἀριθμὸν τῆς «Ἀναγεννήσεως» δι' οὗ δημοσιεύων τὰς τότε βιαιοπραγίας τῶν καταχθονίων στρατιωτῶν καὶ χωροφυλάκων, ἔλεγεν.—«Οἱ τρεῖς Τρωϊανάτοι ἐδολοφονήθησαν κατὰ διαταγὴν τῶν αὐθεντῶν, καὶ ὅτι ἑπτὰ ἀθῶοι Τρωϊανάται ἐμαστιγώθησαν διὰ νὰ σκεπασθῇ ἡ δολοφονία ἐκείνη.»

Ἀλλὰ καίτοι ἐπῆλθε σιγή τις ἐν Κεφαλληνίᾳ διὰ τὸν τρόμον, ἠγανάκτει ἕκαστος διὰ τοσαύτην αὐστηρότητα, καὶ μῖσος καὶ ἀπέχθειαν ἀδιάλλακτον διέτρεφεν ἐν τῇ καρδίᾳ κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του. Τὸ Ἀγγλικὸν ὄνομα ἀπεκατέστη φρικαλέον ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ. Οὐδεὶς τῶν Κεφαλλήνων ἤθελε νὰ προσοικειοῦται ἢ συσχετίζεται μὲ τοὺς Ἄγγλους. Ἀνεχώρουν ὅπου αὐτοὶ παρευρίσκοντο διασκεδάζοντες. Δὲν ἤθελον νὰ συμμετέχωσιν ἐν εὐωχίαις ἢ ἄλλαις εὐθυμίαις. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ δημοσιογραφία τῶν ἄλλων νήσων διηγέρθη πλήρης ἀγανακτήσεως διὰ

τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἄτιμον μαστίγωσιν. Κατεβόα κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδου ὡς ἀσπλάγχνου, ἀπηνοῦς, καὶ αἱμοβόρου. Ἐχαρακτήριζεν αὐτὸν μισέλληνα, καὶ Ἄγγλον ἀγέρωχον καὶ φιλέκδικον, ὅτι δι' ἕνα φονευθέντα Καψολίβερην ἀπηγχόνισε τοσούτους, ἐμαστίγωσε πληθύν, ἐφυλάκισεν, ἐξώρισε, καὶ κατέστρεψε τὰ ὑλικὰ συμφέροντα ὁλοκλήρου μεγάλης νήσου. Μὲ βαρβάρους δὲ καὶ ἐξαχρειωτικὰς ποινὰς ἐξεδικήθη τὸ σκληρὸν τῆς Ἀγγλικῆς ἀγερωχίας. Ἀλλ' οἱ Ἀργοστολιῶται καὶ οἱ Ληξουριῶται, ὡς καὶ οἱ Πυλαρινοὶ καὶ Λιβαθινοὶ ἔγγραφα εὐχαριστήρια, ἐνυπογραφέντα ὑπὸ τῆς πληθύος, προσέφερον τῷ Ἁρμοστῇ Οὐάρδῳ διὰ τα σωτήρια μέτρα πρὸς ἐξολόθρευσιν παντὸς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὃ ἤθελε καταστρέψει τὴν Κεφαλληνίαν. Ἡ Γερουσία ἐνέκρινε τὰς πράξεις του, καὶ ἀπολογηθεὶς περὶ πάντων πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν σύνοδον τῆς Η΄. Βουλῆς, ἤκουε τὰ εὐχαριστήρια τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἐν τῇ ἀπαντήσει.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὰ Ἰταλικὰ κινήματα ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας δὲν ηὐδοκίμουν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ραδέσκη εἰς καταβολὴν τῆς ἐπαναστατησάσης Λομβαρδίας, ἡ ἅλωσις τῆς Βενετίας, καὶ ἡ ὑπερίσχυσις τῶν Γαλλοϊσπανικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Οὐδινόν, ἡ ἀνασυστήσασα τὴν Παπικὴν δυναστείαν ἐν τῇ ἀρχιερατικῇ ἐπικρατείᾳ, εἶχον ἐξορίσει πολλοὺς τῶν καταδιωκομένων διὰ τὴν ἐπανάστασιν Ἰταλῶν εἰς τὰς νήσους καὶ τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον. Ὑπὲρ τοὺς 194 ἠριθμοῦντο οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ πρόσφυγες, ὧν πολλοὶ καθηγηταί, ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοί. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίνοντο ὁ συνταγματάρχης Ζαμπικάρης, ὁ στρατηγὸς Πέππες, ὁ δόκτωρ Ματιούλης εἷς τῆς Τριανδρίας τοῦ Ἀγκῶνος, οἱ περίδοξοι τῆς ἐν Βενετίᾳ δημοκρατικῆς κυβερνήσεως διαπρέψαντες Λουδοβῖκος Μανὶν καὶ Θωμασαῖος ὁ συγγραφεύς.(1) Περὶ τῶν τριῶν προσφύγων ἐκ Βενετίας ἔλεγεν ἡ «Πατρὶς» ἐφημερὶς Κερκύρας.—«Οἱ Κ.Κ. Μανὶν, στρατηγὸς Πέππες, Ν. Θωμασαῖος, καὶ ἄλλα εὐγενῆ καὶ ἔνδοξα θύματα τῆς τελευταίας καταστροφῆς τῆς Βενετίας εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν νῆσόν μας.»—Τῷόντι ὁ κύριος Μανὶν εἶχε προβιβασθῆ διά τε τὴν

(1) Il secondo esilio scritto di Nicolò Tomaseo, concernenti, le cose d' Italia e d' Europa. Ἐν ἐπιστολαῖς πρὸς διαφόρους ἀναφέρονται καὶ πολλαὶ κρίσεις τοῦ διακεκριμμένου Θωμασαίου περὶ Ἰονικῶν πραγμάτων, καὶ τῆς διεπείας τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, καὶ περὶ τῆς πορείας Ριζοσπαστῶν, καταχθονίων μεταρρυθμιστῶν πρὸς τὴν προστασίαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

εὐφυΐαν του καὶ τὸν πατριωτισμὸν, εἰς τὴν προεδρίαν τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ στρατηγὸς Πέπε Νεαπολίτης ἐπρόσθεσε λαμπρὰν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν βίου, ὅλως ἀφιερωμένου εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος του Ἰταλίας. Ν. Θωμασαῖος, φιλολόγος ἄριστος, καὶ ἔνθερμος πατριώτης, ἐγένετο γνωστὸς εἰς τὸν πεπαιδευμένον κόσμον διὰ τὰ πολυμαθῆ πονήματά του, καὶ τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ συγγράμματα, πλήρη οἴστρου καὶ εὐγλωττίας. Ὡς δὲ συγγραφεὺς κομψὸς καὶ ζωηρὸς, ὕφους εὐτόνου, γέμοντος τῶν χαρίτων ὅλων τῆς φαντασίας, καὶ ὅλων τῶν ὡραιοτήτων γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἄριστα μεταχειρίζεται, ἀπέκτησεν ἤδη πρὸ πολλοῦ δικαιώματα εἰς τὴν ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην τῶν Ἑλλήνων. Ἐκδότης καὶ μεταφραστὴς τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων τῆς Ἑλλάδος, φίλος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἔγραψε καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς λαλουμένην γλῶσσαν.* —Δὲν ἠδύναντο τότε οἱ Ἑπτανήσιοι νὰ ἐκδηλώσωσι καλλιώτερον τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἐνέπνεον τὰ ἀτυχήματα τῶν εὐγενῶν ἐξορίστων, οἵτινες ἐτίμων τὴν Κέρκυραν μὲ τὴν παρουσίαν των. Διὸ ἡ «Πατρὶς», συγκινοῦσα τὰς συμπαθείας τῶν Ἑπτανησίων, ἐπανελάμβανε τὰς ἀκολούθους ἐκφράσεις των.—«Ὅλα τὰ ἔθνη κοντὰ καὶ μακρὰν ἂς θεωρηθῶσιν ἀπὸ ἡμᾶς ὡς τέκνα τοῦ μόνου πατρός· ὡσὰν μέλος τοῦ ἰδίου κορμοῦ, ὡσὰν ρανίδες τοῦ αἵματος, ὅπου ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς ἀπολυτρώσεως ἐβαπτίσθη. Ναὶ; τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον χύνεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἑνὸς λαοῦ, δὲν χύνεται ποτὲ εἰς μάτην. Τὰ ἔθνη δὲν ζῶσι καὶ δὲν ἀναγεννῶνται εἰμὴ διὰ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων του.»

Ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη διατρίψας ἐν Κερκύρᾳ ὁ περικλεὴς Θωμασαῖος, καὶ ἀπολαύσας σεβασμὸν καὶ ἀγάπην παρὰ πάντων, ὅτε ἐνυμφεύθη καὶ πτωχήν τινα Κερκυραίαν, εἰς δεῖγμα τῶν παρ' αὐτῆς περιποιήσεων, ἐξεδήλου τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν πόθον αὐτοῦ πρός τε τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν Ἑπτανησίων ἐν τῷ πονηματίῳ αὐτοῦ, «ἡ Δευτέρα Ἐξορία μου.» Ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ συνεστήθησαν ἐπιτροπαὶ πρὸς περίθαλψιν τῶν προσφύγων. Πλούσιοι καὶ πένητες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες συνέδραμον καὶ συνεισέφερον κατὰ τὰς δυνάμεις των εἰς τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν. Ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ ἐψήφισεν 1,700 δραχμὰς, ἵνα διανέμωνται εἰς τοὺς πρόσφυγας. Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων συνεισέφερε 3,000 ἐκ τοῦ ἀνακτορικοῦ ταμείου, καὶ οἱ ὑπάλληλοι μηνιαίαν συνεισφορὰν ὑπέγραψαν. Διὰ ταῦτα εὐγνωμόνως ἐξεφράζετο ἡ «Ὁμόνοια», ἐφημερὶς ἐκ Τορίνου, γρά-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ... ΚΡΗΤΗΣ

φῶσι.—«Πρὸς τὴν καταπιεσμένην καὶ δυστυχῆ Ἰταλίαν ἡ μεγαλόψυχος Ἑλλάς, προσφέρει τὴν παρηγορίαν φιλοξενίας, τόσον μᾶλλον γενναίας, καθόσον τὴν συνδέει μὲ ἀδελφικὴν στοργήν. Ὦ! ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνταμείψῃ μὲ τὸ μεγαλείτερον τῶν ἀγαθῶν του, μὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, φιλτάτη εὐγενὴς γῆ. Μὲ δάκρυα συγκινήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης δεχόμεθα τὸ δῶρόν σου, μὲ αἴσθημα θαυμασμοῦ θέλουν τὸ ἐνθυμεῖσθαι οἱ μεταγενέστεροι. Τὰ μὲν μεγάλα Κράτη, τὰ ὁποῖα καυχῶνται εἰς ἐλευθερίας καὶ συντάγματα, καὶ τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν καὶ ὄργανα τῶν δυστυχιῶν μας, δὲν ᾐσθάνθησαν οὐδὲ ἕν παλμὸν φιλανθρωπίας ὑπὲρ τῶν ἐρήμων τέκνων τῆς Ἰταλίας, τῶν καταδικασθέντων νὰ παραιτήσωσι τὴν γῆν τῶν πατέρων των, διότι συνέλαβον ἕνα ἱερὸν σκοπὸν ὑπὲρ αὐτῆς. Σὺ δέ, ὦ Ἑλλάς, ἤνοιξας γενναιοφρόνως τὰς πύλας τῶν πόλεών σου εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐξορίστους, καὶ τοὺς προσκαλεῖς εἰς τὴν τράπεζάν σου μὲ στοργὴν ἀδελφῆς. Εὐλογημένη νὰ ἦσαι, εὐλογημένη ἡ ἐλεημοσύνη σου. Ἐπειδὴ ἐλεημοσύνη μεγίστη εἶναι ἓν ἄσυλον εἰς ἐλευθέραν γῆν.»—Ἡ δὲ ἐφημερὶς «Ἑβδομὰς» ἐπρόσθετεν.—«Ἐνῷ εἰς τὴν Δύσιν πᾶσα χώρα εἶναι κεκλεισμένη εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς τῶν Μεδιολάνων καὶ τῆς Ῥώμης, καὶ εἰς τοὺς ἐξορίστους τῆς Βιέννης καὶ τῆς Βάδης, ἡ Ἑλλὰς ἐκήρυξε πανταχοῦ ὅτι αἱ πόλεις της εἶναι ἄσυλον ἱερόν, ἀνοικτὸν εἰς ὅλα τὰ μεγάλα λείψανα τῶν λαῶν, οἵτινες κατὰ τὴν ὥραν ταύτην περιπλανῶνται εἰς φιλικὸν λιμένα. Αἱ δὲ Ἀθῆναι καὶ αἱ Πάτραι εὐγενῶς ἁμιλλῶνται τίς τῶν δύο νὰ δεχθῇ καλλίτερα τοὺς ἐξορίστους, καὶ οἱ ναῦται της θέττουσι τὰ πλοῖά των εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μὴ ἐχόντων ποῦ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν.»—Ἀλλ' ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Αὐστρίας σφόδρα διεμαρτυρεῖτο διὰ τὴν δημοσίαν περίθαλψιν τῶν ἀτυχῶν προσφύγων. Καὶ ὁ μὲν τότε ὑπουργὸς Γλαράκης ἀπελύετο τῆς ὑψηλῆς θέσεώς του, ἡ δὲ δημοσία ἐπιχορήγησις ἐπαύετο συνεπῶς τῶν ἀδίκων διαμαρτυρήσεων!

Ἐν Ἑπτανήσῳ ἑτέραν φάσιν ἔλαβον τὰ τῶν προσφύγων. Οἱ πλείονες τούτων ἀνήκοντες εἰς πολιτικὰς ἑταιρίας ἐν Εὐρώπῃ, ὧν κύριος σκοπὸς ἦν ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν ἐκ πάσης ἀλλοεθνοῦς κυριότητος, ἐξέτειναν τὰς πολιτικὰς κατηχήσεις καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ Ἑλλάδι πατριώτας, καὶ ἀγωνιζομένους ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ συνεταιριζόμενοι αὐτοῖς τῶν Ἰόνων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, συνέδεον καὶ τοὺς ἰδικούς των πολιτικοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐνεργείας. Οὕτως ἀπετελέσθη κοινὴ συνέργεια μεταξὺ αὐτῶν

καὶ τῶν προσφύγων εἰς μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις τῆς τότε πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅμως ἐπανάστασις ἐπρόδωσε τοιαύτας πολιτικὰς ἑταιρίας. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ ἀνέφερε πρὸς τὴν Γερουσίαν περὶ αὐτῶν, καὶ μνείαν ἐποιεῖτο πρὸς τὴν βουλὴν ὧδε.—«Ἐπληροφορήθην κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ταραχῶν, ὅτι Τοῦρκοι τινὲς Ἀλβανοὶ εἶχον μισθωθῆ ἀπὸ πράκτορας Ἕλληνας, διὰ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὰς ταραχὰς αὐτάς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἔμελλον νὰ πληρωθῶσιν ἀνὰ δέκα τάλληρα τὸν μῆνα, καὶ ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπιβιβασθῶσι κρυφίως εἰς Ζαβέρδαν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Κεφαλληνίαν. Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐματαιώθη ἀπὸ τὰ μέτρα τὰ ληφθέντα, καὶ ἀπὸ τὴν αἰφνιδίαν καταστροφὴν τῶν ἐπαναστατῶν. Πλὴν βλέπω ὀλιγωτέραν ἐλπίδα περὶ τῆς ἀληθείας του, ἐπειδὴ ὅσα ἀνεφέρθησαν τότε, ἐπιβεβαιώθησαν πρὸ ὀλίγου ἀπὸ μέρος ὅλως διαφορετικόν. Ἀμέσως μετὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψίν μου εἰς Ἀργοστόλι, ἄνθρωπός τις ἕως τότε ἄγνωστος εἰς ἐμέ, ἐζήτησε τοὺς τρόπους νὰ συνομιλήσῃ μὲ ἐμὲ κατ' ἰδίαν. Καὶ ἀφοῦ μοῦ ἐνεχείρησεν ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα μὲ κατέπεισαν περὶ τῆς θέσεώς του καὶ τοῦ ὑποκειμένου του, ἤρχισε νὰ μοῦ κάμνῃ ἔκθεσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέγραψεν ὁ ἴδιος, καὶ ἄφησεν εἰς χεῖρας. Μοῦ ἐζήτησεν ὅμως τὴν ὑπόσχεσιν νὰ μὴ ὁμολογήσω τὸ ὄνομά του. Ἡ ἔκθεσις αὕτη περιέχει πράγματα προξενοῦντα μεγάλην ἔκπληξιν. Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν ταύτην φαίνεται ὅτι ὑπάρχει εἰς Κέρκυραν μυστικὴ ἑταιρία γινωσκομένη ὡς ἡ Μεγάλη Ἀδελφότης, τῆς ὁποίας ὁ Κύριος Στέφανος Βαλιάνος, καὶ ἕνας Ἀλβανὸς Λατῖνος εἶχαν μέρος, Ἀντώνιος δὲ Φιλίππου Μελγούση εἶναι οἱ ἀρχηγοὶ ὁμοῦ μὲ τὸν δόκτορα Πέτρον Κιναρτάνον, εἰς τὰ χαρτία τοῦ ὁποίου εὑρέθη ἡ συντακτικὴ πρᾶξις τῆς ἑταιρίας τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Καρβοναρίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Γ. Καλογερᾶς ἐνεργεῖ ὡς γραμματεὺς καὶ ὁ Δ. Ποφάντης ὡς πράκτωρ εἰς Ἀθήνας. Ὅτι εἰς τὰς ἑταιρίας ταύτας ἡνώθησαν ἐσχάτως διάφοροι πρόσφυγες Ἰταλοί, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ συνταγματάρχης Ζαμπεκάρης καὶ ὁ κύριος Ρόκος Καγκρίνης, εἰς τὰς οἰκίας τῶν ὁποίων ἐγένοντο συναθροίσεις. Ὅτι τὰ σχέδιά των συμπεριελάμβανον τὴν Ἰταλίαν, τὰς Εὐρωπαϊκὰς Ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας, καὶ τὰς Ἰονικὰς νήσους, τὰς ὁποίας ἐσκόπευον νὰ ἑνώσουν μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤλπιζον μεγάλην βοήθειαν χρημάτων καὶ ἀνθρώπων· ὅτι τὸ κίνημα τῆς Κεφαλληνίας ἦτο μέρος ἑνὸς γενικοῦ σχεδίου, καὶ ὅτι ὡμίλουν περὶ αὐτοῦ εἰς τὰς συναθροίσεις τῆς ἑταιρίας εἰς Κέρκυραν μὲ

ἑβδομάδα πρωτοῦ νὰ λάβῃ χώραν· ὅτι Ἀλβανοὶ εἶχον μισθωθῆ ἀπὸ τοὺς πράκτορας τῆς ἑταιρίας, ἀνὰ δέκα τάλληρα τὸν μῆνα, καὶ εἶχαν λάβει προπληρωμὴν ἑνὸς μηνὸς διὰ νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν, ὅταν ἔμαθον τὴν καταστροφὴν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Σκάλαν· ὅτι χρήματα ἐσυνάζοντο διὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν, διὰ φορολογίας ἐπὶ τῶν διπλωμάτων τῆς εἰσόδου. Ὄχι ὀλιγώτερον τῶν τριάντα λιρῶν στερλινῶν ἐπλήρωσεν ἕκαστος τῶν κυριωτέρων ἀξιωματικῶν εἰς τὴν στιγμὴν τῆς παραδοχῆς του· ὅτι ὁ Κύριος Σκάρπας ἕνας τῶν πρώτων ὑπαλλήλων τῆς ἀστυνομίας, μέλος ὢν καὶ τῶν τριῶν ἑταιριῶν, τοὺς εἰδοποιοῦσεν ἀκριβῶς περὶ παντὸς μέτρου, τὸ ὁποῖον ἡ κυβέρνησις ἐλάμβανεν, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, κυρίως δὲ ὁ Κύριος Καλογερᾶς, εἶχον κρύψει τὰ χαρτία των, ἅμα ἡ εἰς τοὺς Κεφαλλῆνας πρώτη μου διακήρυξις ἐδημοσιεύθη, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπαινιττόμην τὰς μυστικὰς ἑταιρίας.»

Κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην ἀπεδιώχθησαν οἱ ἐν Ζακύνθῳ πρόσφυγες Λαγομαρσίνης δημοσιογράφος καὶ ἄλλοι κατεκρατήθησαν. Ἐφυλακίσθησαν ἀμέσως καὶ περιωρίσθησαν ἄνευ συγκοινωνίας τὰ ἀποκαλυφθέντα μέλη Ζαμπεκάρης, Βαλιάνος, Κουαρτάνος, Σκάρπας, Καλογερᾶς, Διολέππης καὶ Καγκρίνης. Κατὰ δὲ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐὰρδ καὶ τὴν συνέναισιν τῆς Γερουσίας, διωρίσθη εἰς ἀνακριτικὴν ἐπιτροπὴν ὁ γραμματεὺς τῆς Γερουσίας κόμης Δούσμανης, ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἁρμοστοῦ Φραίζερ, ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Λώρενς καὶ ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς Ξυδίας, καὶ ἠρεύνησαν τὰ ἔγγραφα τῶν κατηγορουμένων συνωμοτῶν, τὰ ὁποῖα ἀμέσως ἐσφραγίσθησαν, οὐδὲν ὅμως ἀπεκαλύφθη περὶ τῆς στρατολογίας τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ μόνον ἡ ἑταιρία Μεγάλη Ἀδελφότης. Ἐξήγετο δὲ πρὸς τούτοις ἐξ ἐπιστολῆς, ἥτις εὑρέθη εἰς τὸν Κεφαλλῆνα Βαλιάνον, ὅτι οἱ σκοποὶ τῆς ἑταιρίας εἶχον Βασιλικὸν ὑποστήριγμα, καὶ ὅτι τὰ σχέδια τὰ ὁποῖα ἡ καλὴ πίστις καὶ ὁ ὀρθὸς νοῦς ἀπορρίπτουν, δὲν βλέπονται μὲ κακὸν βλέμμα ἀπὸ ἕνα γείτονα Ἡγεμόνα. Καὶ διὰ ταῦτα ὁ Ἁρμοστὴς Οὐὰρδ, ἔλεγεν ἐν τῷ διαγγέλματι πρὸς τὴν Γερουσίαν.—«Ἀρκετὰ καταφαίνονται οἱ κίνδυνοι, οἱ ὁποῖοι φοβερίζουν νὰ διακινδυνεύσουν τὴν εἰρήνην τῶν νήσων τούτων, ἂν ἐσυγχωρεῖτο, ὥστε τοιαῦτα μυστηριώδη κινήματα νὰ λάβωσι ρίζαν μεταξύ των. Τὰ σχέδια τῆς Μεγάλης Ἀδελφότητος, δύνανται νὰ ἦναι ἀνόητα καὶ φανταστικά, ἀλλὰ τὰ μέλη της εἶναι δεμένα μεταξύ των μὲ ὅρκους κρυφίους. Τὰ μέλη ταῦτα σύγκεινται ἀπὸ ἐνδεεῖς τυχοδιώκτας, οἱ ὁποῖοι εἰς τίποτε ἄλλο δὲν

ἐλπίζουν παρὰ εἰς μίαν μεταβολὴν, καὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ τὴν πραγματοποιήσωσι μὲ τὰ πλέον ἀπηλπισμένα μέσα, λαμβάνοντες ὡς σύμβολόν των τὸν ἅγιον Σταυρὸν, ἐνῷ ὁ σκοπός των εἶναι νὰ διαρπάζουν τὴν περιουσίαν τῶν ἰδιωτῶν καὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ.»

Ὅτι μὲν ἡ ἑταιρία Μεγάλη Ἀδελφότης ὑπῆρχεν, καὶ ὅτι συνεταιρίζοντο Ἑπτανήσιοι καὶ Ἕλληνες, καὶ ὁ αὐτὸς Βαλιάνος ἀπολογούμενος διὰ τῆς ἐφημερίδος ἡ «Πατρὶς» (1) ἐβεβαίου λέγων,—«Ἡ ὕπαρξις τῆς Μεγάλης Ἀδελφότητος δὲν εἶναι μυστήριον, αὕτη εἶναι γνωστὴ πρὸ ἓξ ἤδη περίπου ἐτῶν εἰς ὅλας τὰς Αὐλὰς, οἵτινες ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Περὶ αὐτῆς ὡμίλησαν κατὰ καιρὸν αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ἔγειναν μεταξὺ αὐτῶν ἐπίσημοι διακοινώσεις· ἦτο μ' ὅλα ταῦτα ἀνεκτὴ διὰ τὴν ἁγιότητα τῶν ἀρχῶν της. Αὐτὸς ἐγὼ, ἀφ' ὅτου ἦλθον ἐδῶ εἰς Κέρκυραν, ἔγραψα δημοσίως περὶ αὐτῆς, ἐτύπωσα, καὶ τὰ τοιαῦτα φυλλάδια περιῆλθον ἐδῶ, καὶ ὑπάρχουν εἰς χεῖρας μελῶν τῆς Κυβερνήσεως πρὸ 20 σχεδὸν μηνῶν. Δὲν εἶναι ἄρα μυστικὴ ἑταιρία, διότι ἡ κατήχησίς της ἐτυπώθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ» ἐν Ἀθήναις. Καμμία δὲ ἄλλη ἑταιρία εἰς τὸν κόσμον εἴτε παλαιὰ εἴτε νέα δὲν ἔχει ἱερώτερον, οὐδ' εὐαγγελικώτερον, οὐδ' ἠθικώτερον σύνδεσμον αὐτῆς. Ὁ ἱερὸς σύνδεσμός της δὲν ἔχει ὅρκους. Τὰ σχέδιά της ἅγια καὶ σωτηριώδη, ὁ δὲ σκοπός των πολὺ φανερός. Μὲ ὅλον τὸν Χριστεπώνυμον κόσμον εἰρήνην, μὲ μόνην τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Τουρκισμὸν ἔχθραν, πόλεμον, ἕως οὗ σηκώσουν τὸν καταπατητικὸν πόδα τοῦ Ρεσὶτ Πασσᾶ, μὲ τὸν ὁποῖον οὗτος, λέγει, ὅτι καταπατεῖ τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸν κτυπήσουν εἰς τὴν κεφαλήν του, διὰ νὰ μάθῃ οὕτω αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του τὸ μέγα ἢ μικρὸν βάρος αὐτοῦ τοῦ ποδός του . . .»—Ἅπαντες δὲ οἱ κατηγορηθέντες ὡς συνωμόται καὶ αὐτὸς ὁ Βαλιάνος ἀνήρουν ὅτι ἡ ἑταιρία αὕτη συνεσχετίζετο μὲ τὸ Ἑπτανησιακὸν κίνημα τῆς Κεφαλληνίας. Ἐξαιρέτως ὅτι ὁ ἀποκαλύψας πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τὴν ἑταιρίαν Κεφαλλὴν, ἦτο εἷς τῶν ἀποτροπαίων ὀργάνων τῆς Ἀγγλοϊονίου Καμαρίλλας, ἥτις, ἵνα ἐκφοβίσῃ τὸν Ἁρμοστὴν, καὶ παρεμποδίσῃ τὰς δοθείσας συνταγματικὰς ἐλευθερίας, περιέπλεξε τὸ κίνημα τῶν στασιαστῶν τῆς Κεφαλληνίας μὲ τὴν ἑταιρίαν. Διὸ καὶ ὁ Πέτρος Κουαρτάνος ἀπελογεῖτο πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν λέγων.—«Βεβαίως Μιλόρδε, ὅστις φαντασθῇ ὅτι δύναται βιαίως νὰ ἀλ-

(1) «Πατρὶς» ἐφ. Κερκύρας ἀριθ. 39,

λάξη τὰς σχέσεις μεταξὺ αὐτῶν τῶν νήσων καὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἀποδεικνύει ἑαυτὸν ἄφρονα καὶ ψυχῆς ἀλόγου. Οὐδεὶς ἡμῶν τῶν συνεταίρων εὑρέθη ποτὲ στοχασθεὶς, ὅτι ἠθέλησε νὰ διαταράξῃ τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν τούτου τοῦ Κράτους.»

Καίτοι τοσαῦτα ἐξεδήλουν οἱ τρεῖς πρόσφυγες Ζαμπεκάρης, Καγκρίνης καὶ Δὲ Φιλίππης καὶ ὁ Ἰόνιος Βαλιάνος, ἀπεδιώχθησαν ὅμως ἐκ τῆς Ἰονικῆς ἐπικρατείας ἀποφυλακισθέντες. Οὐδὲ κἂν ἐπετράπη αὐτοῖς νὰ δικασθῶσιν ὑπὸ τακτικῶν δικαστηρίων, καὶ ἀπολογηθῶσιν εἰς τὰ κατηγορούμενα, ὅτι ἦσαν συνωμόται κατὰ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὡς ἐζήτησαν δι' ἀναφορᾶς των. Ἀκολούθως ὁ Βαλιάνος ἐδημοσίευε διακήρυξιν, δι' ἧς ἔλεγε.— «Χρεωστῶ ἐπὶ τέλους νὰ ἐξηγήσω δημοσίως, ὅτι περὶ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τινος εὑρεθείσης εἰς τὰ ἔγγραφά μου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς ἔχουν ὑποστήριγμα βασιλικὸν, καὶ τοῦτο ὑποτίθεται περὶ ἑνὸς γείτονος ἡγεμόνος, δὲν ἔχεται ἀληθείας, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ φαντασίαν ἐσφαλμένως πληροφορηθεῖσαν. Καὶ καθ' ὅσον τοῦτο δύναται ν' ἀποδοθῇ καθ' ὑπόνοιαν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ ἱερώτατον καθῆκον νομίζομεν νὰ εἴπωμεν δημοσίως καὶ θετικώτατα, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, μὴ θελήσας ποτὲ νὰ ἐνδώσῃ εἰς ἐπιχείρησιν περὶ αὐξήσεως τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι διὰ τοῦτο ὁ αἴτιος τοῦ νὰ πατῇ εἰσέτι ὁ ποῦς τοῦ Ρεσίτου τοὺς ἀδελφούς μας Ἕλληνας, καὶ ἡμεῖς οὕτως ἀναξίως νὰ πάσχωμεν.»—Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ ἠρεθισμένος ὑπὸ τῆς Καμαρίλλας, ἥτις παρώτρυνεν ἀεὶ, ὅτι τὰ ἐν Ἑπτανήσῳ κινήματα ὑποθάλπονται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ὅπου προσφεύγοντες οἱ καταδιωκόμενοι Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, εὕρισκον ὑποστήριξιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου καὶ περίθαλψιν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συμπατριωτῶν, καὶ τῶν διαχειριζομένων τὰ δημόσια φίλων των, ἐμέμφετο πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ προσετίθετο ὅτι ἡ Μεγάλη Ἀδελφότης ὑπεστηρίζετο ὑπὸ γείτονος βασίλεως. Οἱ λόγοι οὗτοι διετάραξαν τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ὅτι προσβλητικῶς ὑπαινίττοντο αὐτόν. Διὸ προσκαλέσας ὁ Βασιλεὺς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγγλον πρέσβυν, παρεπονεῖτο διὰ ταῦτα. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ κατ' εἰσήγησιν τοῦ πρέσβεως, ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ πρὸς τὴν ἐπιοῦσαν σύνοδον τῆς Η'. Βουλῆς ἀνεκάλει τὰς τοιούτας μομφὰς, ὡς παρεξήγησιν τῶν λόγων του, καὶ διεκήρυττε σεβασμὸν πρὸς τὸν ὑψηλὸν θρόνον τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.

Ἐν τούτοις τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ γενόμενα ἀνεφέροντο εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας. Κατηγορεῖτο ὁ Οὐάρδος δι' αὐτῶν ἐνώπιον

τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου, ὡς αὐθαιρέτως καὶ ἀθεμίτως πράξας ἐν τῇ στάσει· διότι οὐ μόνον παρεβίασε τοὺς Ἰονίους νόμους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τιμὴν τῆς φιλελευθέρου καὶ συνταγματικωτάτης Ἀγγλίας ἐμόλυνε διὰ τῶν ἀπανθρώπων μαστιγώσεων καὶ ἐξοριῶν. Ὅθεν ἄλλον Εὐνὼτ τῆς Αὐστρίας αὐτὸν ἐχαρακτήριζον ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἡ Ἀγγλικὴ ὅμως Κυβέρνησις ἐπεδοκίμαζε τὰς πράξεις του ὅλας. Μὲ τὸ παράσημον τοῦ Μεγαλοσταύρου τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου διώριζε διὰ βασιλικοῦ ἐντάλματος τὸν ὑψηλότατον Πρόεδρον τῆς Γερουσίας νὰ κοσμήσῃ αὐτόν. Στρατιωτικαὶ δὲ τιμαὶ παρ' ὅλων τῶν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς αὐτὸν νὰ δοθῶσι. Πρόγραμμα ὅθεν πανηγυρικὸν διέταττε τὴν πομπώδη τελετὴν τῆς περιβολῆς κατὰ τὰς 4 Ὀκτωβρίου 1849. Ἡ αἴθουσα τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου ἠνοίχθη, περιφανῶς κοσμουμένη, περὶ τὰς 12 ὥρας. Ἡ Α. ὑψηλότης ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, καθήμενος ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου, καὶ περιστοιχούμενος ὑφ' ὅλων τῶν παρασημοφόρων ἱπποτῶν Ἰονίων καὶ τοῦ λαμπροῦ ἐπιτελείου, ἐδέχετο τὸν παρουσιασθέντα ὑποψήφιον τοῦ τάγματος ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου. Προηγοῦντο δι' αὐτοῦ ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους, δημοσύμβουλοι, καθηγηταί, δικασταί, πρόεδροι, ἐφέται, τὰ μέλη τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, ἐλεγκταί, ταμεῖαι, γραμματεῖς τῆς Γερουσίας καὶ Γερουσιασταί. Παρείποντο δὲ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὁ ἀντιστράτηγος τῆς ξηρᾶς, τὸ ἐπιτελεῖον, συνταγματάρχαι, ταγματάρχαι, διαγγελεῖς καὶ λοχαγοί. Λόχος δὲ ἐπιλέκτων κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ παλατίου ἐπρόσφερον τὰς τιμὰς πρὸς τὰς εἰσερχομένας ἀρχὰς καὶ μεγάλους ἀξιωματικοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς. Ὁ ὑποψήφιος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν ἐμβλημάτων τοῦ τάγματος καὶ κήρυκος καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ τάγματος κόμητος Δούσμανη, γονυκλινὴς ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου, ἔδιδεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου παρὰ τῷ Ἀρχιερεῖ, ὅστις ἐτιτλοφορήθη ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης ἐφημέριος τοῦ τάγματος, τὸν ὅρκον πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Βασίλισσαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τὸ τάγμα. Εἶτα κτυπήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου μὲ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν βασιλέα Πρόεδρος τῆς Γερουσίας περιέβαλε τὸ παράσημον. Παραυτὰ δὲ ἐκανονοβόλησε τὸ φρούριον 21 κανονοβολήν. Ἐπαιάνισεν ἡ ἐν τῷ θεωρίῳ τῆς αἰθούσης ἱσταμένη Βασιλικὴ μουσική, τὸ «Θεὲ σῶζε τὴν Βασίλισσαν» Ἐκραύγασαν ἅπαντες οἱ παρόντες καὶ αἱ Κυρίαι αἱ προσκεκλημέναι

«Ζήτω ἡ Βασίλισσα.» Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου ἐξεφώνει.—«Ὑψηλότατε! αἰσθάνομαι βαθέως τὴν τιμὴν, ἣ ὁποία σήμερον μοὶ ἐχορηγήθη, καὶ θέλω ἐνθυμοῦμαι πάντοτε εὐχαρίστως τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ διαταγαὶ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης προστάτιδος τοῦ Κράτους τούτου, ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῆς Ὑψηλότητός Σας. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐπίσης καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ὑπὲρ ἐμοῦ εὐηρεστήθητε νὰ ἐκφράσητε αἰσθήματα. Περιστάσεις, οἷα αὕτη, δὲν εἶναι περιστάσεις ἁπλῶν μόνων φιλοφρονήσεων, ἀλλ' ἔχουν καὶ ὀφείλουν νὰ ἔχουν σκοπὸν βαθύτερον. Δὲν μᾶς περιστοιχίζουσι σήμερον οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν πλέον διακεκριμμένων πολιτῶν τῶν Ἰονίων νήσων, διὰ νὰ φανερώσωσι τὸ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα ἢ πρὸς ἐμὲ σέβας, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι τὸ τάγμα, τοῦ ὁποίου σήμερον ἔγεινα μέλος, θεωρεῖται ὑπὸ τῆς κοινῆς ἡμῶν Βασιλίσσης, ὡς ἔμβλημα κοινῶν συμφερόντων καὶ κοινῶν χρεῶν, τὰ ὁποῖα Αὕτη ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκτελῶνται μὲ τὴν εἰλικρινῆ ἐκείνην καὶ ἐγκάρδιον σύμπραξιν ἥτις μόνη δύναται νὰ προάξῃ ἀσφαλῶς εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα. Ἐκ μέρους μου δύναμαι νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι θεωρῶ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ὡς νέαν ἀφορμὴν, διὰ νὰ ἀφιερωθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους τούτου. Καὶ ἐλπίζω, ὅτι ἂν καὶ δυσάρεστα συμβάντα, τὰ ὁποῖα ἐσκότισαν τὴν ἀρχὴν τῶν μεθ' ὑμῶν σχέσεών μου, θέλω ἴδει ταχέως ἀποκαταστημένας τὴν εἰρήνην καὶ τὴν γενικὴν εὐχαρίστησιν διὰ τῆς βοηθείας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος θέλω λάβει ἀπὸ τὴν σύνεσιν, ἀπὸ τὴν εἰλικρίνειαν, καὶ ἀπὸ τὸν ὀρθὸν νοῦν τῆς κοινότητος ταύτης.»—Ἀκολούθως, προσκυνοῦντες τὸν Ἁρμοστὴν, ἀνεχώρουν αἱ τάξεις ὅλαι τῶν ἀρχῶν κατὰ τὸ πρόγραμμα. Ἀνεβλήθη ὅμως ὁ διορισθεὶς χορὸς πρὸς τιμὴν τόσον εὐτυχοῦς περιστάσεως, ἕνεκα τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ πρώην προέδρου τῆς Γερουσίας καὶ τότε Γερουσιαστοῦ Λευκάδος Π. Πετριτσοπούλου. Οὗτος ἐπιστρέψας ἐκ τῆς περιβολῆς μόλις ἀπεδύετο τὰ αὐτοῦ παράσημα, ἀπέθανεν ἀπόπληκτος. Βαλσαμωθεὶς ὁ νεκρός του, ἐφέρθη εἰς Λευκάδα καὶ ἐτάφη ἐν τῷ πατρικῷ μνήματι.

Οὐδὲν ὅμως ὠφέλησαν τὰ πρὸς διακώλυσιν τῶν μεταρρυθμίσεων ῥαδιουργηθέντα ὑπὸ τῆς Ἀγγλοϊονίου Καμαρίλλας ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ τοσαῦτα ἀπαισίως γενόμενα παρ' αὐτῆς ἐν ταῖς νήσοις. Τὸ Βασιλικὸν κῦρος προπαρεσκευάζετο. Ἀλλ' ὁ κόμης Γραῦς ὁ ὑπουργὸς ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν λέγων. «Οἱ Ἰονικοὶ σύμβουλοι τοῦ στέμματος δυσκολεύονται νὰ συν-

τήσωσι πρὸς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα τὴν κύρωσιν τῶν μεταρρυθμίσεων· διότι ὡς ἔχει τὸ σύνταγμα αἱ γενόμεναι μεταβολαὶ ἀκυροῦσιν ἄλλα ἄρθρα τοῦ συντάγματος, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ δυνάμεις τοῦ Ἁρμοστοῦ ὀφείλουσι νὰ ἐνεργῶνται, καθ' ὅσας περιπτώσεις ἀπαιτεῖται ἡ ἄρνησις αὐτοῦ »—Διὸ ἔπεμψε τὴν ἀπόφασιν τῆς βουλῆς τῶν 10 Μαΐου πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ συνεφαρμογὴν τῶν γενομένων μεταβολῶν, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ συντάγματος τὰ μέχρι τοῦ νῦν μὴ καταργηθέντα. Δια ταῦτα προσεκάλεσεν ὁ Ἁρμοστὴς τὴν Βουλὴν εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν κατὰ τὸν Δεκέμβριον 1849, καὶ καθυπέβαλε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κόμητος Γράϋ τὰς 4 Νοεμβρίου καὶ τὰς περὶ μεταρρυθμίσεων διορθώσεις. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλοϊόνιος Καμαρίλλα ἀγανακτοῦσα διὰ τὴν ματαίωσιν τῶν ἐλπίδων της, νέαν πλεκτάνην ἐφήπλωσε διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς ἔμφραγμα τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Κατ' εἰσήγησιν αὐτῆς ὁ Ἁρμοστὴς ἐπρότεινεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Βουλὴ δύναται ἤδη νὰ τροπολογῇ τὰ ἔξοδα, διὰ τοῦτο ἡ ἐτήσιος χορηγία πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τῶν 13,000 λιτρῶν, καὶ ἡ ἄλλη τῶν 25,000 πρὸς τὴν στρατιωτικὴν φρουρὰν καὶ δαπάνην τῶν ὀχυρωμάτων πρέπει νὰ κυρωθῶσιν ὡς ἄρθρα συνταγματικά, καὶ ἂν μὴ ταῦτα γίνωσιν, αἱ συνταγματικαὶ μεταρρυθμίσεις βραδύνουσιν. Ἡ Βουλὴ ὅθεν ἑκοῦσα ἄκουσα ἐκύρωνε ταῦτα. Ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τὴν ἐκλογὴν Ἐπάρχων καὶ Γερουσιαστῶν παρὰ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ὡς ἤθελεν· οὔτε τὸ ὑπεύθυνον τῆς Γερουσίας διὰ τὰς σφοδρὰς ἀνθιστάσεις τῆς γραφειοκρατίας. Ὅθεν ἐγένοντο ἄρθρα συνταγματικὰ 1.ον Ἡ κατάργησις τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου. 2.ον Ἐκλογεῖς ἐκ τοῦ λαοῦ δι' ὡρισμένων προσόδων θὰ ἐκλέγωσι διὰ κρυπτῆς ψηφοφορίας τοὺς ἀντιπροσώπους ἀνὰ 10 ἐκ τῶν τριῶν μειζόνων νήσων, 6 ἐκ Λευκάδος, καὶ ἀνὰ 2 ἐκ τῶν λοιπῶν μικροτέρων. 3.ον Οἱ αὐτοὶ ἐκλογεῖς θὰ ἐκλέγωσι καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἑκάστης νήσου. 4.ον Οἱ μὲν τρεῖς τῶν Γερουσιαστῶν θὰ περιλαμβάνωνται κατὰ βούλησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐκ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, οἱ δὲ λοιποὶ 2 ἐκτὸς αὐτῆς, ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἐκλογίμων εἰς νομοθεσίαν τῆς νήσου ἐκείνης, ἐξ ἧς δὲν παρελήφθη ὁ ἐκ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς νήσου φερόμενος Γερουσιαστής. 5 ον Ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐκλέγεται μὲν παρὰ τῆς Βουλῆς, κυροῦται δὲ ἢ ἀκυροῦται παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ. 6.ον Ὁ ἐν ἀσθενείᾳ ἢ ἀπουσίᾳ Γερουσιαστὴς ἀναπληροῦται παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ διὰ νομοθέτου ἐκ τῆς νήσου ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ἀπουσιάζων, ἐν περιπτώσει δὲ θανάτου ἐκλέγει κατὰ τοὺς προηγηθέντας κανόνας. 7.ον Ἐν διαλύσει ἢ λήξει Βουλῆς ἀμέσ

σως συγκαλεῖται τὸ σῶμα τῶν ἐκλογέων, οἵ ὁποῖοι μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐκλέγουσι νέους ἀντιπροσώπους, καὶ οὗτοι ἐντὸς 22 ἡμερῶν μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνέρχονται εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, καὶ συγκροτοῦσι τὴν νέαν συνέλευσιν. 8.ον Ἐπιτροπὴ ἐξ αὐτῶν συνδιαλέγεται μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐν πάσῃ δυσχερεῖ περιπτώσει περὶ ἀντικειμένων. 9.ον Οἱ ἔπαρχοι τῶν νήσων ἐκλέγονται παρὰ τῆς Γερουσίας ἐξ ἰθαγενῶν τοῦ σώματος τῶν ἐκλογέων, καὶ καθυποβάλλονται εἰς τὸ κῦρος τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἐν περιπτώσει δὲ ἀκυρώσεως ὁ Ἁρμοστὴς γράφει δύο ὀνόματα, ὧν τὸ ἓν θὰ ἐκλέγῃ ἡ Γερουσία. 10.ον Οἱ τρεῖς γραμματεῖς τῆς Γερουσίας καὶ ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς θὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, καὶ ἐρωτῶνται καὶ πληροφορῶσι κατὰ τὰς βουλευτικὰς συζητήσεις. 11ον. Ἡ Γερουσία δύναται νὰ ποιῇ κανονισμοὺς νομοθετικοὺς ἐν ἀπουσίᾳ τῆς βουλῆς. Κατὰ δὲ τὸν ἐκλογικὸν νόμον διῃρεῖτο ἡ συγκάλεσις τῶν συγκλήτων εἰς ἐκλογεῖς καὶ ἐκλογίμους. Τῶν μὲν ἐκλογέων προσόντα ὡρίσθησαν τὸ κεφάλαιον 3.000 ταλλήρων ἐκ τῆς πόλεως, καὶ 800 ἐκ τῆς ἐξοχῆς διὰ τὰς μεγάλας νήσους, καὶ τὸ 1[3 διὰ τὰς μικράς, καὶ 1]2 διὰ Λευκάδα ἐκ κτημάτων ἢ ἐμπορικῆς κυκλοφορίας οἱ μισθοὶ ὑπαλλήλου, τὸ δίπλωμα πανεπιστημίου ἢ ἄλλου ἐπισήμου ἀξιώματος, ἢ δημοσίου εἴτε ἰδιωτικοῦ ἐπαγγέλματος οἷα φαρμακοπώλου, ὑποδικηγόρου, συμβολαιογράφου, ἢ δημοσίου καθηγητοῦ, ἢ διδασκάλου, ἢ καλλιτεχνίας, ἡλικίας 21 ἔτους, καὶ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν ἁπλῶς. Τῶν δὲ ἐκλογίμων ὡρίσθη τίμημα 6,000 ταλλήρων διὰ τὰς μείζονας νήσους καὶ κατ' ἀναλογίαν διὰ τὰς μικράς, δίπλωμα πανεπιστημίου, ἡλικία τριακονταετής, καὶ Χριστιανός. Ἔπρεπε νὰ ψηφοφορῶσι διὰ ψήφων ἐν κάλπῃ ριπτομένων, μηδενὸς τῶν εἰσερχομένων φέροντος ὅπλον, ἢ παρισταμένου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐκλογῆς πλεῖον τῶν 5 λεπτῶν, εἰμὴ τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου προεδρεύετο, καὶ συμπαρεδρεύετο ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐπαρχείου καὶ εἰσαγγελέως, καὶ δύο ἐμπίστων τῶν ὑποψηφίων, οἵτινες ὤφειλον νὰ σφραγίζωσι τὰς κάλπας κατὰ τὴν διακοπὴν τῆς ἐκλογῆς. Τὸ Βασιλικὸν κῦρος ἐδόθη πρὸς ὅλας τὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη σφραγὶς τοῦ Κράτους τῆς Μ. Β. Φωταψία δ' ἐγένετο διὰ δεῖγμα χαρᾶς καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον (4 Ἰαν. 1850 ἔτος)

Δυστυχῶς ὅμως τὰ τοῦ Πάρκερ ποιηθέντα κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου δυσηρέστησαν τοὺς Ἰονίους. Ἀπῄτει παρὰ τῆς Αὐλῆς τῶν Ἀθηνῶν ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Οὐάϋς διὰ διακοι-

νώσεως. 1 ον. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κυρίου Φήνλεϋ. 2.ον Ἀποζημίωσιν 2,000 ταλλήρων διὰ τὰ 6 Ἰόνια πλοιάρια, τὰ ὁποῖα διηρπάγησαν εἰς Σάλωνα. 3 ον Τὴν ἀποζημίωσιν δι' ὅσα διηρπάγησαν τοῦ καταδιωχθέντος Ἑβραίου Πατσίφικου. 4.ον Τιμωρίαν τῶν ἀστυνομικῶν πρακτόρων Πατρῶν καὶ Πύργου, οἵτινες καθύβρισαν τέσσαρας Ἰονίους. 5.ον Ἱκανοποίησιν διὰ τὰς ὕβρεις πρὸς τὸ Βασιλικὸν Σλοῦπ τῆς Ἀγγλίας.—Ἕως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δώσῃ ἱκανοποίησιν, ὁ στόλαρχος Πάρκερ ἐκήρυξεν ἀποκλεισμὸν εἰς Πειραιᾶ, καὶ κατεκράτησεν ὅλα τὰ Βασιλικὰ πλοῖα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκώλυσε τὴν ἔξοδον καὶ εἴσοδον τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Εἶτα δὲ λαβὼν ὅλα τὰ πηδάλια τῶν ἰδιωτικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων, κατεκράτησεν αὐτά. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος οὕτω σημαντικῶς ἐζημιώθη. Ὡς ὕβριν ἐθνικὴν ἐχαρακτήρισε τὰ βίαια μέτρα τοῦ Πάρκερ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Ἀνεφέρθη πρὸς τὰς Αὐλὰς, ἐζήτει διαιτησίαν. Οἱ τότε Πρέσβεις τῆς μὲν Ῥωσσίας Περσιάνης, τῆς δὲ Γαλλίας Θουβωνὲλ ἐδέχθησαν προθύμως αὐτοὶ τὴν διαιτησίαν, καὶ διεμαρτύροντο κατὰ τῆς βίας. Ἕως δὲ ἐκπεραιωθῇ τὸ ζήτημα, ἔμενον τὰ πλοῖα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ, ὡς ἐνέχυρον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου. Συνεχωρήθη δὲ μόνη ἡ εἰσπλεῦσις καὶ ἔκπλευσις τῶν πλοίων, ὅσα δὲν κατεκρατήθησαν. Πάντα ταῦτα ὁ Ἁρμοστὴς ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν Γερουσίαν, καὶ εἶτα ἐδημοσίευε τὴν ἔξης ἔκθεσιν ἐν τῇ Ἰονίῳ ἐφημερίδι.

«Τὴν 26 Δεκεμβρίου 1849, ὁ Κύριος Οὐάϊς πρὸς ἀπόκρισιν εἰς τὴν ἀγγελίαν τοῦ κυρίου Λόντου περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ ἐκ νέου διορισμοῦ τοῦ ὡς ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, προσεκάλεσε σπουδαίως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπόμνημα ὑπὸ τοῦ Σὶρ Ε. Λάϊενς τὰς 6 Δεκεμβρίου 1848, ἀπευθυνθὲν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅτε ὁ κύριος Λόντος ἦτο ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν, ἐπαναλαμβάνων τὴν συμβουλὴν, ἡ ὁποία ἐδόθη τὸν Μάϊον 1847, καὶ ἔκτοτε συχνάκις ἐπανελήφθη παρὰ τοῦ Σὶρ Ἐδμόνδου Λάϊενς καὶ τοῦ κυρίου Οὐάϊς:—«Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἤθελε πράξει ὄχι φρονίμως καὶ κατὰ τῶν συμφερόντων της, παρεννοοῦσα τὴν συγκατάβασιν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ἐκ τῆς συγκαταβάσεως αὐτῆς, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἦτο ἀποφασισμένη νὰ βιάσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἐκείνας, ἂν αὕτη δὲν ἔπραττεν οὕτως ὁρμωμένη ἀπὸ οἰκεῖον αἴσθημα δικαιοσύνης καὶ δικαίου. Οὐδεμία προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτό. Τὰς

ἑβδομάδας μετὰ ταῦτα—τὴν 16 Ἰανουαρίου 1850.—Ὁ κύριος Οὐάϊς καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ εἶχον ἔντευξιν μετὰ τοῦ κυρίου Λόντου Ἑλληνικοῦ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, καὶ τῷ εἶπαν, ὅτι ὁ ἀντιναύαρχος διετάγη νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ, ὅπως συνδράμῃ τὸν κύριον Οὐάϊς εἰς τὸν συμβιβασμὸν τὸν ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἐκκρεμῶν ἀπαιτήσεων ἕνεκα ζημιῶν καὶ ὕβρεων, τὰς ὁποίας ὑπέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα Βρεττανοὶ καὶ Ἰόνιοι ὑπήκοοι, καὶ ὅτι διὰ νὰ ἀπομακρυνθῇ πᾶν ἄτοπον ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ τῇ δοθῇ ἡ εὐκαιρία τοῦ νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀπαιτήσεις, οἵας τῆς ἐπρότεινεν ὁ κύριος Ε. Λάϊενς διὰ τοῦ ὑπομνήματός του τῶν 6 Δεκεμβρίου 1848, ἐξ αὐθορμήτου καὶ ἐξ οἰκείου αὐτῆς αἰσθήματος δικαιοσύνης καὶ δικαίου, αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ ἔμειναν τόσον μυστικαί, ὥστε ἦσαν ἀπολύτως ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι, ἐξαιρουμένων τῶν ἀμέσων μελῶν τῆς Πρεσβείας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καὶ ἐζήτησαν κατηγορηματικὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν μερικὴν ταύτην καὶ φιλικὴν διακοίνωσιν ἐντὸς 24 ὡρῶν, περὶ τῆς ὁποίας προθεσμίας ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον εἰς τὸν Κύριον Οὐάϊς νὰ ἀργοπορήσῃ τοῦ νὰ παρουσιάσῃ μίαν ἐπίσημον ἀπάντησιν.

»Τὴν ἐπαύριον ὁ Κύριος Λόντος ἐπεσκέφθη τὸν Κύριον Οὐάϊς καὶ τὸν Ἀντιναύαρχον Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ, καὶ τοῖς ἀνέγνωσεν ὑπόμνημα ἰσοδυναμοῦν μὲ κατηγορικὴν ἀποποίησιν, καὶ ἐκ τούτου ἠναγκάσθη ὁ κύριος Οὐάϊς νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν κύριον Λόντον ἐπίσημον αἴτησιν περὶ τῆς συμβιβάσεως, ἐντὸς 24 ὡρῶν, τῶν ἀπαιτήσεων γενομένων παρὰ τοῦ Σὶρ Ἐδμόνδου Λάϊενς διὰ τοῦ ὑπομνήματός του πρὸς τὸν κύριον Κολοκοτρώνην τὴν 6 Δεκεμβρίου 1848, ἐξαιρουμένων τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ δανείου. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Σὶρ Ε. Λάϊενς δὲν ὑπαινίττεται ποσῶς τὰς νήσους Ἐλαφόνησον καὶ Σαπιέντζαν, οὔτε μετὰ ταῦτα ἔγεινεν ἐγγράφως ἢ ἄλλως πῶς, περὶ τούτων μνεία τις παρὰ τοῦ Κυρίου Οὐάϊς ἢ τοῦ Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ.

»Τὴν 18, μετὰ παρέλευσιν τῶν 24 ὡρῶν, ὁ κύριος Οὐάϊς ἔλαβεν ὑπόμνημα παρὰ τοῦ κυρίου Λόντου, περιέχον ἀπόλυτον ἀποποίησιν, καὶ ἐπικαλούμενον ὡς διαιτητὰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ρωσσίαν. Λαβὼν τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ κύριος Οὐάϊς ἔγραψεν εἰς τὸν κύριον Λόντον, λέγων αὐτῷ, ὅτι κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις ἦτο ἀδύνατον νὰ συγχωρήσῃ εἰς πλοῖόν τι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως διατάξῃ τὴν ἀναβολὴν παντὸς κινήματος ἐκ μέρους τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ πλοίων της. Τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν 19 Ἰανουαρίου ὁ κύριος Οὐάϊς μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν

τῆς πρεσβείας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἐπεβιβάσθη εἰς τὸ πλοῖον, φέρων τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ, ἀφοῦ πρότερον ἔπεμψε τὸν γραμματέα τῆς πρεσβείας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἵνα εἰδοποιήσῃ τὸν κύριον Λόντον περὶ τοῦ σκοποῦ του αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ, ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ στείλῃ τὰς διακοινώσεις του εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πρεσβεῖον.

»Τὴν 19 τρέχοντος 24 ὥρας μετὰ τὴν γραφὴν τοῦ ἀνωτέρω ὑπομνήματος, ὁ Κύριος Οὐάϊς ἀπευθύνει δεύτερον ὑπόμνημα πρὸς τὸν κύριον Λόντον, λέγων αὐτῷ ὅτι, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ὑπόμνημά του, ἔμεινεν ἀτελεσφόρητον, καὶ ἐπειδή, μολονότι ἐζήτησεν ὅπως διαταγῇ εἰς τὰ πλοῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ μὴ ἀποπλεύσωσι, τὸ ἀτμόπλοιον «Ὄθων» ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, ὁ ἀντιναύαρχος Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ, ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ ἓν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ὅπως μεταφέρῃ αὐτὸ ὀπίσω, καὶ βιάζηται τώρα, ὅπως διατάξῃ τὸ ἀτμόπλοιον αὐτό, καὶ ἄλλα πλοῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

»Τὴν 20 τρέχοντος ὁ Κύριος Οὐάϊς ἔλαβεν ὑπόμνημα παρὰ τοῦ κυρίου Λόντου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 τρέχοντος, διαμαρτυρουμένου κατὰ τῶν μέτρων αὐτῶν, καὶ ἐπαναλαμβάνοντος τὴν ἀποποίησιν τοῦ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

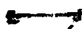
»Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ μέτρα αὐτὰ δὲν ἐτελεσφόρησαν ποσῶς, ὁ ἀντιναύαρχος Σὶρ Οὐΐλλιαμ Πάρκερ μὲ μεγάλην δυσαρέσκειάν του ἠναγκάσθη τὴν 24 τρέχοντος νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὰ ἐμπορικὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νὰ ἐκπλεύσωσιν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς λιμένας, ὡς ἔγεινεν ἤδη ἐκ τῶν πλοίων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.»

Καίτοι τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ κυρίου Οὐάϊς ἐξῆψε τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπιφανῶς, ἅμα ἐνόμισεν οὗτος ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας τῆς πατρίδος, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἠκούσθη καὶ ἐνώπιον τοῦ κολοσσαίου ἐχθροῦ, πρὸς ὃν ὤφειλε νὰ καταμετρήσῃ τὰς δυνάμεις, ἀνεθυμήθη τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους, καὶ ἥρπασε τὸ ξίφος. Διὸ τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα «Ἐλπὶς» καὶ «Ἀθηνᾶ» ἀπεδοκίμαζον τὰς πράξεις τοῦ ὑπουργείου. (1) Ἔλεγε δὲ ἡ «Ἐλπὶς» — «Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔδειξεν ἐπὶ τόσα ἔτη ἀνοχήν, τῆς ὁποίας

(1) «Ἐλπὶς» ἐφ. ἀρ. 158, 19 Ἰανουαρ. 1850. — «Ἀθηνᾶ» 1850.

τὴν αἰτίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν παρὰ εἰς τὴν εὐμένειαν καὶ ἀγάπην της πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὅστις γνωρίζει ὁπόσον μεγάλην βαρύτητα ἔχει ἡ Ἀγγλία ἡ ἰδέα τῆς προστασίας ὑπηκόου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντος, ἐκεῖνος μόνος δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ ἀποχρώντως τὴν ἐπὶ τόσα ἔτη ἀνοχὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς. Φθάνει μόνον νὰ συλλογισθῶμεν, ὅτι οὐδέποτε ὑπουργὸς Ἄγγλος ἀπετόλμησε ν' ἀφήσῃ ἀπροστάτευτον ὑπήκοον τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ὥστε νὰ προσφύγῃ εἰς τὰς Βουλὰς, καὶ οὐδεμία θυσία θεωρεῖ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἀρκετὰ μεγάλην, ὥστε νὰ ἰσοδυναμῇ μὲ τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἕκαστος ὑπήκοος ἔχει νὰ ἀπαιτῇ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων του. Ἴδομεν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁλόκληρον τὴν Ἀγγλίαν συγκινηθεῖσαν, τρομερὸν στόλον ἐξοπλισθέντα καὶ ἕτοιμον ν' ἀρχίσῃ ἐχθροπραξίας κατὰ τῆς Γαλλίας, καὶ διατί; διότι προσεβλήθη ὑπήκοος Ἄγγλος, ὁ ἱεραπόστολος Πρίτσαρ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τέλους ἡ Γαλλία ἐβιάσθη νὰ παραχωρήσῃ ἀποζημίωσιν καὶ ἱκανοποίησιν **400,000** φράγκων περίπου. Ὁποίαν ἀπολογίαν ἠδύναντο νὰ παρουσιάσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας, ἂν ὁ Πατσίφικος καὶ οἱ λοιποὶ ἀδικηθέντες Βρεττανοὶ καὶ Ἰόνιοι, βαρυνθέντες ἐπὶ ματαίῳ νὰ περιμένωσι τόσα ἔτη τὴν ἱκανοποίησίν των, κατέφευγον εἰς τὰς Βουλὰς, καὶ ἐζήτουν προστασίαν.»—Παραπλήσια τούτοις ἔλεγε καὶ ἡ «Ἀθηνᾶ», ἀλλ' ἡ «Πατρὶς» Κερκύρας, διεπραγματεύετο ἄλλως τὸ ζήτημα. Ἔλεγεν ὅτι ἐπειδὴ οὐδεμία προσβολὴ ἐγένετο ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς ἀπ' εὐθείας κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς, ἀδίκως ἔπραξεν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ πολιορκήσῃ λιμένας καὶ καταστρέφῃ τὸ ἐμπόριον. Αἱ δὲ ζητούμεναι χρηματικαὶ ἀποζημιώσεις, ἀνήκουσαι πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ Ἴονας ὑπηκόους, ἠδύναντο δικαστικῶς οὗτοι νὰ προβῶσι καὶ νὰ προστατεύσουν τὰ δικαιώματα αὐτῶν οἱ πρόξενοι. Τὸ νὰ θέλῃ δὲ τὶς ἀπὸ τοιούτων περιπτώσεων νὰ καταναγκάσῃ διὰ τῆς βίας Κράτος μικρὸν καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερασπίσῃ μόνον του, νὰ ἐγείρηται διάδικος ἐν ταὐτῷ καὶ δικαστὴς τῶν ἀμφισβητουμένων, νὰ προσδιορίζῃ αὐθαιρέτως ὑπερόγκους καὶ ὅλως ἀπαραδέκτους ἀποζημιώσεις, νὰ ἐπιβάλλῃ πρόστιμον, διότι ὁ ἀντίδικος ἐτόλμησε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰς δεσποτικὰς ταύτας ἀπαιτήσεις, νὰ ἀφανίζῃ τὸ ἐμπόριον τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ἐκθέτῃ αὐτὸ εἰς ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις δυναμένας νὰ τὸ ἐξολοθρεύσωσι μόνον καὶ μόνον, διότι ἡ Κυβέρνησίς του δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπομείνῃ αὐτοθελήτως τοσοῦτον ἐξευτε-

λισμὸν, ὁμολογητέον ὅτι ταῦτα πάντα εἶναι ἐκ μέρους μεγάλης δυνάμεως, οἷα ἡ Ἀγγλία, κινήματα μαρτυροῦντα τὴν μεγαλητέραν περιφρόνησιν παντὸς νόμου καὶ πάσης δικαιοσύνης, καὶ τὰ ὁποῖα θέλουν διεγείρει ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ τὴν ἀγανάκτησιν.—Τῳόντι τὸ Ἀγγλοελληνικὸν ζήτημα καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ πλωτάρχου Πάρκερ ἀποκλεισμὸς ἀνεφέρθη πρὸς τὰς Αὐλὰς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἠγόρευσεν ὁ Πισκατόρης ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου ἀποκλεισμοῦ. Ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας ἐγένοντο ἐπερωτήσεις καὶ συζητήσεις. Ὁ Σὶρ Ρώπερ Πὴλ ἠγόρευσε περὶ Ἑλλάδος καὶ πολλοὶ τῶν Ἄγγλων Βουλευτῶν ἀπεδοκίμασαν τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου περὶ τῆς βίας Φιλικῶς δὲ ἐμεσολάβησεν ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία. Ὁ Βαρῶν Γρῶς ἐπετράπη τὸν συμβιβασμόν. Συνεβιβάσθη ἡ διαφορὰ καὶ περιεστάλησαν τὰ καταναγκαστικὰ μέτρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ.

Ἡ νέα ἐποχὴ τῆς μεταρρυθμιστικῆς πολιτείας τοῦ Ἰονίου.—Ἀποτελέσματα τῆς ἐλευθεροτυπίας.—Δημόσιον φρόνημα ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τῶν νήσων.—Ὁ «Δελκηνιοῦς» ἐφημερὶς τοῦ Λονδίνου κατακρίνει τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐν τῷ Ἰονίῳ.—Περὶ Ἀγγλικῆς διεπείας ἐν Ἑπτανήσῳ· ἐπιστολὴ Καρόλου Φιτσιρόη πρὸς τὸν Λόρδον Ἰωάννην Ῥοῦσελ.—Λόγοι τοῦ ὑπουργοῦ Ῥοῦσελ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ περὶ προαγωγῆς τῶν ἐλευθεριῶν τῶν ὑποκειμένων λαῶν.—Ἡ Ἀγγλικὴ δημοσιογραφία ὑπαγορεύει τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων Νήσων.—Ὁ «Θεατὴς» τῆς Ἀγγλίας.—Δοξασίαι πολιτικαὶ ἐν Ἑπτανήσῳ.—Προοδευτικοί, συντηρητικοί, ὀπισθοδρομικοί.—Ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς ἑνώσεως.—Τὰ ἐξ αὐτῶν πολιτικὰ κόμματα, μεταρρυθμισταί, καταχθόνιοι ῥιζοσπάσται.—Αἱ ἐλεύθεραι ἐκλογαὶ τῶν ἀντιπροσώπων Βουλευτῶν.—Ἡ ἀποβολὴ τοῦ Η. Βράϊλα προταθέντος ἀντιπροσώπου Κερκύρας.—Ἡ Θ΄. Βουλὴ καὶ οἱ ἔγκριτοι ἀντιπρόσωποι.—Ἐγκατάστασις τῆς νέας κυβερνήσεως.—Δημήτριος Σολωμὸς πρόεδρος τῆς Γερουσίας.—Λογοτριβὴ περὶ ὁμοσπονδίας τῶν βουλευτῶν ἐν τῇ ά. συνόδῳ.—Ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἡ ἀπάντησις τῆς Θ΄. Βουλῆς εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον—Ὀργὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ ἡ ἀνταπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὴν Βουλὴν διὰ τὰς προσαπτομένας μομφὰς κατὰ κυβερνήσεως καὶ Προστασίας.—Ἀξιοπρεπὴς συμπεριφορὰ τῆς Βουλῆς καθυβρισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἀνταγωνισμὸς τῆς Καμαρίλλας καὶ ἀντίδρασις τῆς Γερουσίας εἰς τὰς ἐπασχολήσεις τῆς Βουλῆς.

ΝΕΑ ἐποχὴ ἐσημειοῦτο κατὰ τὸ 1850 ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει διὰ τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ὁ ἐλεύθερος τύπος, ἐπὶ 14 μηνῶν διάστημα ἐργαζόμενος μετὰ παρρησίας καὶ συναισθήσεως ἐθνικῆς, ἐνέβαλλε νέαν ζωὴν εἰς τὸ κοινωνικὸν σῶμα, δώσας εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν τὴν συνείδησιν τῶν δικαιωμάτων του. Ἔκαμε ψηλαφητὰς καταχρήσεις τοῦ φθοροποιοῦ συστήματος. Ἐφανερώθησαν αἱ χαλκεύσεις, μὲ τὰς ὁποίας Ἁρμοσταὶ ἀγέρωχοι, συνενούμενοι μετὰ Ἰονίων ἀνδραπόδων, παρέλυον τῶν Ἑπτανησίων τὰς ἠθικοπολιτικὰς δυνάμεις, πιέζοντες πνεῦμα καὶ πολιτικὰ δικαιώματα. Ὁ λαὸς συνησθάνθη οὕτω τὰ δεινά του, καὶ ἀνεκάλυψε τοὺς αἰτίους τῶν πληγῶν του. Ἐγνώρισε τοὺς δυνάστας καὶ διαφθορεῖς, διέκρινε τοὺς ἀληθῶς ἀγαπῶντας αὐτὸν καὶ προθύμους εἰς αὐταπάρνησιν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καλοῦ ἐκ τῶν ψευδοπατριωτῶν καὶ ὑποδούλων. Δυσμενῶς ὅθεν ἐξηγέρθη κατὰ παντὸς ἀδικοῦντος. Ἐξύπνησεν ἐκ τῆς χαυνότητος, εἰς ἣν ἔκειτο νεναρκωμένος ἐπὶ τριάκοντα δύο ἔτη. Ἐνεψυχώθη εἰς πατριωτισμόν. Ἐνισχύθη καὶ ἐστεραιώθη εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς χαρακτῆράς του. Συνησθάνθη τὴν ἀναφυομένην ἐν τῇ καρδίᾳ παντὸς λαοῦ ἐθνικότητα, καὶ ἔσπευδεν εἰς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ ὁμοφύλλου. Νέον δημόσιον ὅθεν πνεῦμα ἐμορφώθη αὐτῷ. Αἱ πατριωτικαὶ ἐνέργειαι δραστηριώτερον ἐπροθυμοποιοῦντο εἰς ἀγαθοεργίαν τῆς πατρίδος, εἰς ἐλπίδα δόξης εἰς συντέλεσιν ἐθνικοῦ μεγαλείου. Ἐπεχειρίσθη διὸ ὁ λαὸς νὰ ἀπομακρύνῃ ἢ καταστρέψῃ πᾶν κώλυμα εἰς τὴν πολιτικήν του εὐημερίαν, καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ἐθνικοὺς πόθους του. Ἰδοὺ ἐν γένει ἡ τάσις πνεύματος καὶ καρδίας τῶν Ἑπτανησίων, δι' ἧς ἐχαρακτηρίζετο ἡ νέα ἐποχὴ τῆς πολιτικῆς ἀναπλάσεως.

Πολλὰ ἕως τότε εἶχεν ἀπολαύσει διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀκόμη προσεδόκα ἐκ τῆς γενναιοφροσύνης τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Ἤλπιζεν ὁ Ἰόνιος ὅτι ἡ πρωτόγονος τῆς συνταγματικῆς μοναρχικῆς Κυβερνήσεως Ἀγγλία, βαδίζουσα ἀεὶ ὁδὸν ἐλευθέρων θεσμῶν ἐπὶ πραγματικῇ προόδῳ καὶ βελτιώσει τῶν κηδεμονουμένων λαῶν, ἤθελε παρέξει καὶ πρὸς τὸ προστατευόμενον αὐτῆς Κράτος πρόρριζον μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος, ὅπως οἱ νέοι πολιτικοὶ θεσμοὶ συνᾴδουσι μὲ τὰς προσφάτως ἀποκτηθείσας ἐλευθερίας, καὶ τὰς οὐσιώδεις ἀρχὰς τῆς ἀντιπροσωπικῆς κυβερνήσεως. Ἑπομένως ἤθελε καταργηθῇ τὸ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας αὐθαίρετον τῶν Ἁρμοστῶν καὶ τῆς Ἀγγλοϊονίου Καμαρίλλας, καὶ παγιωθῶσιν οἱ

λαι αἱ κοινωνικαὶ ἐγγυήσεις. Ἀρρωγὴν εἰς ἀνεξαρτησίαν καὶ Ἑλληνικὴν παρρησίαν πρὸς τοὺς Προστάτας, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰονίου καὶ αἱ ἀρχαὶ ἤθελεν ἔχωσιν, ἐὰν ἡ ἀνάπλασις τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἐνισχύετο διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς καὶ ἀμέσου χρήσεως τῆς γλώσσης εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας· ἐὰν ἀνεμορφοῦτο ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, καθισταμένη ἄμισθος καὶ εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ εὐπρόσιτος· ἐὰν ἐπροστατεύετο καὶ περιεθάλπετο ὁ Ἑλληνικὸς κλῆρος· ἐὰν ἠλαττοῦντο οἱ δασμοὶ καὶ αἱ ὑπέρογκοι δαπάναι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διατροφὴν εντρυφώντων ὑπαλλήλων καὶ κολάκων τῆς ἐξουσίας· ἐὰν ἡ δημοσία τροφὴ ἀφῃρεῖτο ἐκ τοιούτων ξένων κατεχόντων ὑψηλὰς καὶ ἐπικερδεῖς θέσεις, καὶ ἐχορηγεῖτο πρὸς Ἰονίους ἱκανοὺς καὶ ἐντίμους ὑπηρετοῦντας τὸ δημόσιον. Τοιαῦται ἦσαν ἐν γένει αἱ πολιτικαὶ δοξασίαι τῶν ἐχεφρόνων πατριωτῶν. Ἀλλ' ἠδύναντο ὅλα ταῦτα νὰ πραγματοποιηθῶσιν ; (ἔλεγον οἱ ἀντίφρονες). Ἡ Προστασία θέλει ποτὲ ἀποφασίσει νὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πνεύματος τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης ; Ἤθελεν ἄρα γε περιορίσει τὴν ἐνέργειαν τοσαύτης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας, ἣν διὰ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος ἀπέκτησεν ἐν ταῖς νήσοις εἰς ἁπλῆν μόνην ἐπιτήρησιν, καὶ περιοριζομένη ὡς ἁπλοῦς φύλαξ ἐντὸς τῶν φρουρίων ; Ἐὰν δὲ πᾶν καλὸν ἢ κακὸν τοῦ τόπου ἐξηρτᾶτο ἐκ μόνης τῆς θελήσεως τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἔπραττεν ἄρα ἀπονενοημένως ὁ ἀχαλίνωτος τύπος τοῦ Ἰονίου, δι' ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων καὶ ἀνυποφέρτων ὕβρεων νὰ παροξύνῃ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ θέλῃ νὰ διεκδικῇ ὡς δικαίωμα, ὅ,τι κατ' αὐτὴν ἦτο αὐθόρμητος τις χάρις καὶ αὐτοπροαίρετος παραχώρησις ; Ὁπόσον δὲ ἤθελε δυσανασχετήσῃ ὁ φιλελεύθερος Βρεττανικὸς λαὸς, καὶ ἀγανακτῇ ἡ φιλόλαος αὐτοῦ Κυβέρνησις τῆς Βασιλίσσης εἰς τὰ ἀνόητα κινήματα τῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις στασιαστῶν καὶ συνωμοτῶν κατὰ Προστασίας καὶ Ἰονίου Κυβερνήσεως, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον καὶ αὐτοὶ οἱ νησιῶται ἐβδελύχθησαν καὶ ἀπεστράφησαν !

Πρὸς τοιαῦτα πολιτικὰ ζητήματα τότε ἐν ταῖς νήσοις ἀνακινούμενα ὑπὸ τοῦ ἀντίφρονος τύπου, εὐτυχῶς ἄλλως πῶς διέκειτο τὸ ἔνδοξον Βρεττανικὸν ἔθνος. Ὁ ἀνεξάρτητος αὐτοῦ τύπος ἔκαμε τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν καὶ τοὺς κυβερνῶντας αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ, πόσον Ἁρμοσταὶ καὶ ἀνθύπατοι κακῶς μετεχειρίζοντο τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐπάρατον σύνταγμα ὥριζε καθιστᾶνον τὸν προστατευόμενον λαὸν μᾶλλον ἐπαχθῆ ἢ φίλον τῷ ἰσχυρῷ αὐτοῦ Προστάτῃ. Τὰ δεινοπαθήματα τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ἔξαψις

τοῦ πνεύματος, ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Ἰονίου κατὰ παντὸς Ἄγγλου μετερχομένου μικρὰν ἢ μεγάλην ἐξουσίαν ἐν ταῖς νήσοις ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τύπου καὶ ἐλευθεροφρόνων τῆς Ἀγγλίας.—Ἔλεγεν ἡ Ἀγγλικὴ ἐφημερὶς «Daily nius».—«Πῶς διοικοῦμεν τὴν Ἑπτάνησον; ἂς παρατηρήσωμεν τὰς ξένας ἐφημερίδας τῆς Εὐρώπης. Αἱ παρατηρήσεις αὐτῶν καθίστανται λίαν δυσάρεστοι εἰς τὴν φιλαυτίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Ὅσον πικρὸν καὶ ἂν ἦναι δι' ἡμᾶς, τὸ νὰ ἀκούωμεν τὴν ἐν Ἑπτανήσῳ διοίκησίν μας παραβαλλομένην μὲ τὴν τοῦ Ἀϋνάου ἐν Οὐγγαρίᾳ, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀκριβὲς τοῦ παραλληλισμοῦ. Οἱ Ἰόνιοι ἐνόμιζον, ὅτι ὁ φημιζόμενος τοῦ Ἄγγλου ἔρως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐλευθέρων θεσμοθεσιῶν ἠσφάλιζεν ἱκανῶς φιλελευθέραν διοίκησιν, καὶ ἐπομένως εὐχαριστήθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν τύχην των. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἀντιζήλους Δυνάμεις, δὲν ἠπατήθησαν, ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὴν φιλήσυχον τῆς Ἀγγλίας πολιτικὴν ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Τῶν δὲ Ἰονίων αἱ ἐλπίδες, ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῆς τάσιν εἰς τὸ νὰ σέβηται τοὺς νόμους καὶ τὰς συνταγματικὰς ἐλευθερίας ἐψεύσθησαν ἐλεεινῶς. Τὸ σύνταγμα τῆς Ἑπτανήσου δὲν στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν διδασκαλιῶν τῶν Μετερνίχων καὶ Βραντεμβούργων τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ ἐκτελεῖται κατὰ τὰς ἀρχὰς τούτων. Οἱ πρώτιστοι γραμματεῖς τῆς Διοικήσεως, τὸ ἥμισυ τῶν μελῶν τοῦ ἀνωτάτου δικαστικοῦ συμβουλίου, οἱ διοικοῦντες τὰς νήσους τοποτηρηταὶ καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι εἶναι Ἄγγλοι. Ἅπαντες δὲ οὗτοι γέμουσι χυδαίων Ἀγγλικῶν προλήψεων, καὶ περιφρονήσεως καὶ δυσπιστίας κατὰ παντὸς μὴ Ἄγγλου, καὶ ἄπειροι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ συχνάκις αὐτῆς τῆς Ἰταλικῆς, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦσι γενικῶς οἱ πεπαιδευμένοι τῶν Ἰονίων. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν διωρίσθησαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑπάλληλοι μόνον καὶ μόνον, ὅσοι ἕνεκα τῆς προσπεποιημένης πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἀφοσιώσεώς των καὶ τῆς δουλικῆς αὐτῶν ὑποκλίσεως, ἀπώλεσαν πᾶν δικαίωμα εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν συμπατριωτῶν των. Πᾶσα ἀρχὴ τῆς διοικήσεως ὑπηρετεῖται ἀπὸ σῶμα πολιτικῶν δορυφόρων, οἵτινες φαίνονται ἀνταγωνιζόμενοι κατὰ τῶν συμφερόντων τῶν κατοίκων. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων ὁ λαὸς ὅλος δυσανασχετεῖ, καὶ φιλονικείσεις καὶ ἀπαιτήσεις περὶ μεταρρυθμίσεων γίνονται πολλαί, ὑπὸ μὲν τῶν συνετῶν καὶ ἐμπειροτέρων μὲ πολιτικὴν ἐπιδεξιότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν, ὑπὸ δὲ τῶν ὀλίγων ἐξημμένων πνευμάτων μὲ ἐμπάθειαν ὑπὸ ὀνειροπολημάτων ἐμπνευσμένων. Η διοίκησις ἐν τοῖς

σούτῳ, συναισθανομένη πόσον ἤδη κατέστη ἀναξία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ λαοῦ, διατελεῖ κυριευομένη ἀπὸ διηνεκῆ ζηλοτυπίαν καὶ φόβον. Ἀντὶ νὰ ζητήσῃ ἰσχυροποίησιν διὰ δημοτικῆς καὶ ἔμφρονος πολιτικῆς, θηρεύει ἀκαταπαύστως διὰ τῶν κατασκόπων της συνωμοσίας κρυπτὰς καὶ στασιώδη κινήματα. Ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τῆς κυβερνήσεώς μας ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἂν δὲ αἱ αὐταὶ διαθέσεις ἐτροπολογοῦντο ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὴν φύσιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ διέποντος ἄρχοντος, ὅτε μὲν ὑπάρξαντος ἰδιοτρόπου καὶ ὀργίλου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἑκουσίως ἀδίκου ὡς ὁ Μαιτλάνδ, ὅτε δὲ καλοκἀγάθου ὡς ὁ Νούγεντ, πότε ἀνικάνου καὶ ματαιόφρονος ὡς ὁ Δούγλας, ἄλλοτε σκυθρωποῦ καὶ νοσοῦντος ὡς ὁ Μακένζης, καὶ κἄποτε πρᾴου καὶ ἀσθενοῦς ὡς ὁ Σίτων, ἀπέδειξεν ὅμως ἡ πεῖρα, ὅτι ἠδύναντο τὰ ἐλαττώματα τοῦ κυβερνῶντος νὰ καταστήσωσι ἔτι καταθλιπτικώτερον τὸ ἄχρειον σύστημα, ἀλλ' ὅτι τὰ προτερήματα αὐτοῦ δὲν ἴσχυον νὰ τὸ βελτιώσωσι. Ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ, ὅτε ἦλθε νὰ καθέξῃ τὴν θέσιν του, ἦτο ἔτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τετηραγμένος ὑπὸ τοῦ ἀνυποστάτου καὶ γελοιώδους τρόμου, ὅστις κατὰ τὴν ἀείμνηστον ἡμέραν 10 Ἀπριλίου κατέλαβεν αὐτὸν καὶ τοὺς συναδέλφους του ὑπουργούς. Ἡ δειλὴ αὐτοῦ φαντασία παρέστησε γύρωθέν του φαντασίας καὶ στασιώδεις ἀποπείρας. Οἱ κόλακες καὶ οἱ κατάσκοποι, ἄφευκτα ἐκτρώματα τοῦ ἀκμάσαντος ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ἀπαρακαλύπτου δεσποτισμοῦ, θωπεύοντος ἐπιτηδείως τὴν διάθεσίν του ταύτην, ἔγειναν κύριοι τῆς ἐμπιστοσύνης του, ἐνῷ οὔτε βλέπει ἄλλως εἰμὴ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν των, οὔτε ἄλλων συμβουλὰς ἐφαρμόζει πράττων καὶ διοικῶν».

Σφοδρὰν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ τοιαύτη ἐπίκρισις τῆς Ἀγγλικῆς δεσποτείας, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ· διότι ὑπέβαλεν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ λαοῦ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι προστάται ἐγίνωσκον ὅτι κακῶς ἐκυβερνήθησαν ὑπ' αὐτῶν αἱ νῆσοι. Κάρολος ὁ Φιτσιρόης μέλος τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, καὶ πρόμαχος ἐν αὐτῷ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἰονίων, ἔγραφεν ἐν ἐπιστολῇ τότε πρὸς τὸν ὑπουργὸν λόρδον Ἰωάννην Ροῦσελ.—«Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀφήσω ἀπὸ τὴν χεῖρά μου τὰς Ἰονικὰς ἐφημερίδας (λάβε ὅμως καὶ τοῦ Σὶρ Ε. Οὐάρδ τὰ γραφόμενα, καὶ ὁ συμπερασμὸς θέλει εἶσθαι ὁ αὐτὸς) χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ, ὅτι ὄντες οἱ αὐτοὶ ὑπάλληλοι (the same stuffe) ὅλοι ἕνα ἴδιον πανίον, ὡς καὶ ἐν καιρῷ τοῦ Σὶρ Ο. Δουγλάς, τὴν αὐτὴν ἔθεσαν ἐν ἀνεργίᾳ πολιτικὴν, ἴσως δὲ καὶ μὲ πλειοτέραν ἰσχὺν ἐκ τοῦ ὅτι κατεπαύθη διά τινα καιρὸν ὑπὸ τοῦ

λὸρδ Σίτωνος . . . . Τώρα, Μιλόρδε διὰ μέγα μέρος τῆς σκληρότητος ταύτης τοῦ Σὶρ Ε. Οὐαρδ, διὰ τὴν ψευδῆ αὐτοῦ δικαιολόγησιν φανταστικῶν στάσεων καὶ συνωμοσιῶν κατὰ τοῦ Κράτους, πρέπει νὰ σᾶς θεωρήσω ὑπεύθυνον· διότι ἠρνήθητε εἰς τοὺς Ἰονίους μίαν ἀνάκρισιν ἐπὶ τῶν καταχρήσεων αὐτῆς ταύτης τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας ἐπὶ τοῦ Σὶρ Οὐ. Δουγλᾶς, καὶ τὰς ἀνυπάρκτους αὐτοῦ στάσεις καὶ συνωμοσίας κατὰ τοῦ Κράτους. Ἔρευνα, ἥτις ἤθελεν ἀναδείξει δημοσίως τὸ φιλέκδικον καὶ αὐθαίρετον τὸ πηγάζον ἐπ' αὐτὴν, ὅπως οὐδεὶς ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἀρνηθῇ τοῦ λοιποῦ ἔννομον εἰς τὰς Ἰονίους ὑπεράσπισιν, καὶ ἄμεσον ἱκανοποίησιν ἐναντίον μιᾶς ἐξουσίας, ἥτις κατεχράσθη τοσοῦτον παρανόμως. Μιλόρδε, ἐπικαλοῦμαι ἐκ νέου τὴν ἐξοχότητά σου ὑπὲρ τῶν Ἰονίων καθὸ πρωθυπουργὸν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς, νομίζω, τοῦ μυστικοσυμβουλίου, ὅπως λάβῃ ὑπὸ σοβαρὰν σκέψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐὰν δηλαδὴ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἰδιοκτησία τῶν Ἰονίων μέλλῃ νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς τὸ ἔλεος τῆς ῥαθύμου καὶ τῆς χυδαίας κενοδοξίας τῶν ἀτόμων ἐκείνων, ἅτινα ὑπολαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν, ὡς ὑπολαμβάνει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον τοῦ δίδεται ἄθυρμα, ὡς πρᾶγμα τουτέστι, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μεταχειρισθῇ καὶ καταχρασθῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται . . . . Μιλόρδε, ἐνδέχεται νὰ ἀπατῶμαι. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ ἡγεμὼν ταυτίζεται πάντοτε μὲ τὸν ἀντιπρόσωπόν του. Ἐν περιπτώσει οἱασδήποτε φαυλότητος παραδεχόμεθα, ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος δὲν ἔβλαψεν ἄλλον τινά. Διατί ἄρα νὰ μὴ λέγωμεν τὸ αὐτὸ πολλῷ μᾶλλον, ὅταν καταχρᾶται οὗτος τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Βασιλικὴν ἐξουσίαν πρὸς βλάβην ὁλοκλήρου λαοῦ»;—

Διὰ ταῦτα ὁ λόρδος Ἰωάννης Ῥοῦσελ εἰς τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ τὰς 8 Φεβρουαρίου 1850 περὶ τῶν μέτρων, ὅσα ἔπρεπε νὰ λάβωσι διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι εἰς τὰς Βρεττανικὰς ἀποικίας τὸ δικαίωμα τῆς αὐτονομίας, ἀνεγνώρισε τὰς κατὰ θείαν πρόνοιαν τάσεις τῶν λαῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὠθοῦνται ἀκατασχέτως εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των, καὶ εἰς ὁριστικὴν ἀποχώρησιν ἅμα φθάσωσι, νὰ μὴ χρειάζωνται πλέον τὴν κηδεμονίαν ξένης προστασίας, ἔλεγε δέ·

—«Ἡ Ἀγγλία οὐχ ἧττον ὀφείλει νὰ ἐμψυχώσῃ, ὅσον δύναται διὰ φιλελευθέρων θεσμῶν τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα της εὑρισκομένων λαῶν τοῦ Ἰονίου καὶ παντὸς ἀλλοφύλου τῆς Βρεττανίας. Διότι ὅ,τι καὶ ἂν τύχῃ ἡ Ἀγγλία θὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὴν παρηγορίαν νὰ εἴπῃ, ὅτι συνήργησεν τοὐλάχιστον εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος».

Ἐξεφράζετο προδηλότερον ὁ «Θεατὴς» τῆς Ἀγγλίας Spectator περὶ τῶν Ἰονίων.—«Τὸ ἐξαρτώμενον Ἰόνιον Κράτος εἶναι σκηνὴ ἀταξιῶν. Ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ στάσις ἀποδίδεται εἰς διαφόρους αἰτίας, καὶ ὄχι ἀσυμβιβάστως εἰς τὴν λῃστείαν, εἰς τὸν τιμαριωτισμὸν, εἰς τὴν ἀλλοτρίωσιν τοῦ ἀκριβοῦς τρόπου τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὸν πόθον τῆς συνενώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Θέλει δὲ καταβληθῆ εὐκόλως, ἂν καὶ αἱ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις μεταχειρισθῶσιν ἀρκετὴν δύναμιν. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐγέννησε ταύτην, δὲν θὰ δαμασθῆ τόσον ἑτοίμως. Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ἐπίσημον γνώμην ὑπὲρ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν ἀληθῶν ἀποικιῶν μας, ἀλλὰ δὲν ἀρνούμεθα ὅτι αἱ Ἰονικαὶ νῆσοι εἶναι ἓν ἐμπόδιον χωρὶς ἀνάλογον ὄφελος. Ἐκθέτουσιν ἡμᾶς ὅτι δὲν ἐκπληροῦμεν τὰς ὑποχρεώσεις τῆς συνθήκης τῶν 1816. Μολονότι ἐὰν ἐπράττομεν ἡμεῖς οὕτω, δίδοντες εἰς τοὺς νησιώτας θεσμοθεσίας πραγματικῶς ἐλευθέρας, πιθανὸν τινες τῶν μετασχόντων εἰς τὰς συμβάσεις τοῦ 1815 ἤθελον τὰ μέγιστα παροργισθῆ. Ἡ προστασία στοιχίζει εἰς ἡμᾶς κατ' ἔτος ἁδρὰς ποσότητας χωρὶς ἐλπίδα ἀποδόσεως. Ἂν αἱ νῆσοι χορηγῶσιν ἁρμόδιον στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν σταθμὸν, δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτόσε τοῦτο εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, χωρὶς νὰ ἀναλάβωμεν ὅλην τὴν πολιτικὴν διεύθυνσιν τοῦ ἔθνους, ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχομεν τὸ Γιβραλτὰρ χωρὶς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ τὴν Ἑλγολὰνδ χωρὶς τὴν Ὁλλανδίαν. Εἰς τὴν Ἑπτάνησον μὴ ἀνήκουσαν πραγματικῶς εἰς τὸ ἡμέτερον Κράτος, δυσχεραίνουσαν δὲ καὶ δυσάγωγον ἐπιθυμοῦσαν, νὰ φέρῃ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, δύναται νὰ συγχωρηθῇ τοιούτου εἴδους Ἕνωσις, χωρὶς νὰ βλαφθῇ οὐδόλως ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ δύναμις τῆς ἡμετέρας χώρας. Ἡ ἀληθὴς δυσκολία, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ τις κόπτων οὕτω τὸν Γόρδιον δεσμὸν, ὅτι ἡ αὐτὴ κοπὶς δύναται ν' ἀποτέμῃ ἐπίσημον προστασίαν. Δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὴν ναυτικήν μας ἐπιρροὴν, χωρὶς τὸ ἄθλιον περίσσευμα μιᾶς ἐπιρροῆς εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους· δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἕνα τόπον, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ. Ἀλλὰ τί ἤθελε δυνηθῆ νὰ κάμῃ τὸ ὑπουργεῖον Οὐὶγ μὲ τὸν κύριον Οὐάρδ;»—Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἕκαστος βλέπει ὅτι οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικοὶ καὶ δημοσιογράφοι φωτισθέντες ἐκ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς, ἔφθασαν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὤφειλον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαίας πολιτικῆς. Ὡς μωρίαν ἐσυλλογίζοντο τὸ νὰ θυσιάζωσιν εἰς εὐτελῆ συμφέροντα ἰδιωφελοῦς κυριαρχίας τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῆς πατρίδος των. Δόξαν δ' ἀληθῆ εἶχε τὸ

μέγα Βρεττανικὸν ἔθνος τὸ νὰ σέβηται τὰ δικαιώματα τῶν ἀδυνάτων λαῶν, καὶ νὰ ἐργάζηται πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ «Πατρὶς» Κερκύρας ἔλεγεν. — «Οἱ ἀξιομνημόνευτοι λόγοι τοῦ ὑπουργοῦ I. Ροῦσελ, δημηγοροῦντος ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ, ἀποδεικνύουσιν ἀρκούντως ὄχι μόνον ὅτι οἱ ἀληθεῖς πολιτικοὶ τῆς Ἀγγλίας εἶναι προητοιμασμένοι νὰ δεχθῶσιν ἐκείνας τὰς ἀποχωρήσεις, τὰς ὁποίας ἀργὰ ἢ ἐγρήγορα ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θέλει ἐπιφέρῃ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ προνόησις τοῦ συμβάντος τούτου δὲν θέλει τοὺς παρακινήσει νὰ καταθλίψωσιν, ἢ νὰ ἐπιβαρύνωσι τὴν ἐλευθέραν καὶ φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπ' αὐτῆς προστατευομένων Ἰονίων.» (1).

Δὲν ἔπραττον λοιπὸν ἀφρόνως οἱ δημοσιογράφοι τῆς Ἑπτανήσου νὰ ὑποστηρίζωσι τοὺς πρὸς βελτίωσιν πολιτικὴν πόθους τῶν Ἑπτανησίων, καὶ δι' αὐτῶν νὰ προετοιμάζωσι τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, ἐὰν οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ διετίθεντο, νὰ χειραγωγῶσιν οἱανδήποτε ἀπαίτησιν, εἶχεν ὁ λαὸς πρὸς ἐξάσκησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, καθ' ὅσα καθιέρωσεν Εὐρωπαϊκὴ συνθήκη, καὶ νὰ ἀναπτύσσωσι τὰ συντείνοντα εἰς τὴν πολιτικὴν ἀποχώρησιν τῆς Προστασίας, καὶ ἕνωσιν μετὰ τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου τῶν ὁμογενῶν. Διὰ ταῦτα οἱ μὲν ἀγαθοὶ πατριῶται ἐπροσπάθουν, ὅπως καταιωθῇ τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα, καὶ προετοιμασθῇ ὁ λαὸς εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑπτανήσου, ἕως ἔλθῃ ὁ χρόνος καὶ ἡ θεία πρόνοια εὐδοκήσῃ, ἵνα τὰ διακεχωρισμένα μέλη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὅλα συνέλθωσιν εἰς ἕνωσιν καὶ συμπαγίωσιν ἑνὸς μεγάλου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ταυτοχρόνως δὲ ἠγωνίζοντο, ὅπως ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως δοθῇ πᾶσα ἐγγύησις εἰς νέον πολιτικὸν οἰκοδόμημα τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, διὰ ῥιζικῆς μεταρρυθμίσεως ὅλου τοῦ συντάγματος, δι' ἁρμονικοῦ καὶ εὐλόγου ὀργανισμοῦ τῶν δημοσίων ἀρχῶν, διὰ σοφῶν καὶ καταλλήλων νόμων, καὶ διὰ παντὸς καθιερώματος συντείνοντος εἰς προαγωγὴν ἐθνικῆς εὐημερίας καὶ ἀναπλάσεως. Ἐφρύαττεν ὅμως ἡ Ἀγγλοϊόνιος Καμαρίλλα εἰς ὅλας τὰς συγκινήσεις καὶ ἀγῶνας τῶν ἀγαθοφρόνων τούτων πατριωτῶν, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀποθαρρύνῃ πᾶσαν προαγωγὴν καλοῦ, ὅπως τὰ πράγματα συνδιατηρῶνται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, καὶ ἔχῃ αὕτη τὰ δημόσια ὡς λυσιτελῆ καὶ χρήσιμα εἰς ἰδιοπαθείας. Καὶ ποτὲ μὲν ἠγανάκτει κατὰ τοῦ

(1) «Πατρὶς» ἀριθ. 58 ἔτος 2ον 1850.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τύπου καὶ ὑπέθαλπε τὴν καταστροφήν, ποτὲ δὲ ῥαδιουργοῦσα πρὸς Ἁρμοστάς, διέβαλε καὶ ἐσυκοφάντει τὰ πρόσωπα τὰ ἐπιθυμοῦντα τὴν πρόοδον ὡς ἐχθροὺς τῆς Προστασίας καὶ τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων. Ἐπὶ τούτῳ παρώθει τὸν Ἁρμοστὴν εἰς αὐθαιρεσίας καὶ βιαιοπραγίας. Ἄλλοτε διατηροῦσα τὰ αὐτὰ πρόσωπα εἰς τὰ ἀξιώματα, ἢ φέρουσα νέα ὁμόφρονα καὶ καταθύμια ἑαυτῇ, ἀνεκαίνιζε τὰς ἀρχάς, πάντοτε ἀντιδρῶσα δι' αὐτῶν εἰς ὅσα ἐπρότεινον οἱ ἄνδρες τῆς προόδου καὶ τῆς νέας ἐποχῆς. Περὶ τῶν ὀπισθοδρομικῶν τούτων ἔλεγεν ὁ Θωμασαῖος. —«Ὁ Ἁρμοστὴς περικυκλωμένος ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀργάνων ὅλων τῶν ἀπερασμένων Κυβερνήσεων, ἀνθρώπων, οἵτινες φοβοῦνται πᾶσαν βελτίωσιν, ὡς ἰδίαν αὐτῶν ζημίαν καὶ ἐντροπήν, παρωθοῦσιν αὐτὸν ὅλα εἰς ἀντενεργείας κατὰ πάσης προόδου καὶ βελτιώσεως. Καὶ φίλοι εὐμενεῖς ὑποκρίνονται εἰς αὐτόν, ὑπερτιμοῦντες τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα, ὅσον οἱ Ἄγγλοι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐν τῇ χώρᾳ των». (1)

Διὰ τοιαύτας φιλεκδίκους ἀντενεργείας τῆς Καμαρίλλας, καὶ διὰ τὰς κακώσεις, ἃς ἔπαθον ὑπὸ τοῦ Οὐάρδου, οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ φιλελεύθεροι ἄλλως ἐσυλλογίζοντο περὶ τῶν καθεστώτων. Δυσμενοῦντες καθ' οἱασδήποτε πράξεως Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας ἐδυσπίστουν, βλέποντες ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς σκοπὸς διὰ τῆς ἀπεριορίστου ἐξουσίας τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐξουδένιζε πᾶν Ἰονικὸν δικαίωμα. Ἐφρόνουν ὅτι ἐν ὅσῳ ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία ὑπάρχει εἰς τὰς νήσους, ἡ πίεσις αὐτῆς θὰ καταθλίβῃ τὸν Ἰόνιον λαόν. Μὲ ὄμμα λοιπὸν ὕποπτον ἐθεώρουν οἱανδήποτε βελτίωσιν πολιτικὴν ἐπεχείρει ἡ Κυβέρνησις πρὸς μεταρρυθμίσεις. Νομοθετήματα, θεσμοὶ καὶ καθιδρύματα, οἱαδήποτε ἤθελον καταστοθῆ, οὐδὲν ἔμελλον νὰ ὠφελήσωσι· διότι βάσεις αὐτῶν ἐτίθεντο τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλικῆς ἰσχύος μὲ τὴν παραβίασιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου. Ἔπρεπε δὲ παντοιοτρόπως οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὴν νέαν συνέλευσιν ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ νὰ καταστρέψωσι τοιαύτην δύναμιν, μὴ παραδεχόμενοι οὐδεμίαν προτεινομένην βελτίωσιν· καὶ ἀντιτασσόμενοι εἰς οἱονδήποτε συνάλλαγμα ἢ συνθήκην, ἅτινα ἐπηγάζοντο ἐκ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἀγγλίας. Ὤφειλον νὰ μηδενίσωσι πᾶσαν χρηματικὴν πίστωσιν καὶ ἐπιχορήγησιν πρὸς διαχείρισιν τῶν δημοσίων. Κραυγαὶ ὑβριστικαὶ κατὰ Προστασίας καὶ Ἰονίων ἀρχῶν θὰ ἐρεθίζωσιν Ἁρμοστὴν καὶ Γερουσίαν εἰς βιαίας αὐθαιρεσίας κατὰ τῶν

(1) Tomaseo il nuovo esilio tomo I. σελὶς 93.

κραυγαζόντων καὶ ἐνεργούντων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς ἐξ αὐτῶν θὰ ἐξαγριοῦται κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ μᾶλλον θὰ ὠθῆται εἰς ἕνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Πρὸ πάντων ἀντίδρασις καὶ ἀντενέργεια εἰς πᾶν πρόσωπον κυβερνητικόν, ἵνα καταστρέψωσι τὰ ὄργανα Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας, ἵνα ἀπομακρυνθῶσιν αἱ παγίδες καὶ θεωρῶνται ὡς πλάναι καὶ ἀπάται τὰ ὑποσχόμενα καλά. Οὕτως ἤθελεν ἐμπνέεται μῖσος ἀδιάλλακτον καὶ ἀγανάκτησις ἀκατάπαυστος καθ' ὅλης τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ πάσης ἀρχῆς, ὡς ὄργανα δουλείας καὶ πιέσεως τῆς Ἀγγλικῆς ἰσχύος. Ἐξασθενοῦντες δὲ ἠθικὸν καὶ ἰσχὺν Ἁρμοστοῦ καὶ Ἰονίων Κυβερνώντων, θὰ παραλύσωσι τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν, ἢ θὰ φέρωσιν εἰς ἀγανάκτησιν τὴν προστασίαν μὲ τὸ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ κυβερνήσῃ ἐν ταῖς νήσοις. Ὑποχωροῦσα δὲ ἡ Ἀγγλία εἰς ἀνάγκην, καθ' ἣν προσεβάλλετο ἡ ἐξωτερικὴ πολιτική της, ἀφ' ἑαυτῆς ἤθελεν ἐγκαταλείψῃ τὴν προστασίαν, καὶ πραγματοποιήσει τὴν ποθητὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ σχέδια πολιτικῆς πορείας, ἃ ἀνέπτυσσον οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ ῥιζοσπάσται.

Διὰ ταῦτα, ὁ Κεφαλλὴν Ἠλίας Ζερβὸς ὁ κορυφαῖος τῶν ῥιζοσπαστῶν ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Θ'. Βουλῆς.— «Ἡ κατακυριεύουσα ἰδέα εἰς τὸν τόπον μας εἶναι ἡ τῆς ἐθνικότητος, εἴτε ἐκ τῆς πολυχρονίου καταπιέσεως αὕτη προσήχθη, εἴτε ἐκ τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης συμβάντων, εἴτε ἐκ τῆς ἀκμαζούσης μητρὸς Ἑλλάδος, εἴτε τέλος πάντων ἐκ τῆς φυσικῆς μάλιστα εἰς τὸν Ἕλληνα τάσεως πρὸς τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ μόνη ἐπιθυμία, ἥτις διερεθίζει τοὺς νόας, καὶ θερμαίνει τὰς καρδίας τῶν Ἰονίων, ἦτο, ὡς εἶναι καὶ σήμερον, καὶ ἔτι μᾶλλον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐνισχύεται, τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐνώσεως μὲ τὸ λοιπὸν ἔθνος των. Τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἐθεώρουν, καθὼς ἔτι θεωροῦν, ὡς προσωρινὴν καὶ μεταβατικήν. Ἕνεκα τούτου ὑπελάμβανον καὶ ὡς τοιαύτας τὰς μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ ἐνυπάρχον σύστημα. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰς ἐθεώρουν δικαίως μὲ ὕποπτον βλέμμα, ἔβλεπον συγχρόνως εἰς αὐτὰς καὶ ἐλαχίστην μίαν ἀνακούφισιν, ἐπιθυμουμένην φυσικὰ ἀπὸ οἱονδήποτε ὑποφέρει πολυετῆ δεινά. Ἀλλὰ δὲν ἐθυσίαζον διὰ ταύτας, ὁποίας καὶ ἂν ἦτο φύσεως ἢ ἐκτάσεως, τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἐλπίδας. Ἐκείνας μὲν ἐθεώρουν ὡς ἐπουσιώδεις καὶ δευτέρου λόγου ἀξίας, ταύτας δὲ οὐσιώδεις καὶ πρώτου λόγου ἀξίας. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἰο-

νικῆς κοινωνίας. Ὁ «Φιλελεύθερος» διακηρύττων ὡς πρωτίστην ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰονικοῦ λαοῦ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἕνωσίν του μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς δευτερευούσας δὲ τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς πνεύματος Ἑλληνικοῦ, δὲν ἔπραξεν ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐκφράσῃ τὴν δημόσιον γνώμην. Ὡς ὄργανον τοῦ λαοῦ ἐκήρυξε καὶ καθιέρωσε τὴν θέλησίν του. Πᾶσα διάφορος ταύτης πορεία ἤθελεν εἶσθαι ἐκτὸς τῆς ἀληθείας.... Ἀλλ' εἰς τὴν πορείαν ταύτην ὑπάρχουν μᾶς λέγουσι ἄπειροι κίνδυνοι, παρεμβάλλονται ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, καὶ ἐλλείπουν ἐπὶ τέλους τὰ μέσα τῆς ἐπιτυχίας. Ἡμεῖς ἀπομακρυνόμεθα. Οὐδεμία ἀνθρώπινος ἐπιχείρησις, Κύριοι, εἶναι ἄνευ κινδύνων, οὐδὲ φθάνει εἰς τὸ τέρμα της ἄνευ μεγάλων θυσιῶν. Μάλιστα πολλάκις μ' ὅλους τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ κινδύνους καὶ ὑποφέρει θυσίας, ἀποτυγχάνει, ἀλλ' ἕνεκα τούτων ὁ ἄνθρωπος δὲν δειλιᾷ, οὐδὲ ἀπομένει ἀργός. Τὰ αὐτὰ λέγω καὶ διὰ τὰ νομιζόμενα ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια. Τὸ οὐσιωδέστερον τούτων καὶ τὸ μόνον ἴσως εἶναι ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων. Ἀλλ' αὕτη, καὶ ὡς ἐκ τῶν γενομένων μετὰ τὴν ὕπαρξίν της μεταβολῶν εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς Εὐρώπης, καὶ ὡς ἐκ τῆς μονομερίας της καὶ τῆς οὐδεμιᾶς τῶν Ἰονίων συναινέσεως, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποίου οἱ Ἴονες εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος, καὶ ὡς ἐκ τῶν παραβιάσεων, ἂν θέλετε, καὶ τῶν καταχρήσεων τῆς προστασίας, εἶναι πλέον ἄκυρος, ὡς ἦτο καὶ τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς. Ὅσον δὲ διὰ τὰ μέσα τῆς πραγματοποιήσεως, ἂς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ ἐρωτήσωμεν τοὺς ἐναντίους, ὁποῖα ἔχουν καὶ αὐτοὶ μέσα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦν μεταρρυθμίσεων εἴτε εἰδικῶν εἴτε ῥιζικῶν ; Τὸ δίκαιον καὶ τὸν λόγον θέλουν μᾶς ἀπαντήσει. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅπλα τῶν ἀδυνάτων λαῶν. Ὁποῖα ἔχουν μέσα καὶ αἱ ῥιζικαὶ μεταρρυθμίσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ; Τὸν λόγον θέλουν μᾶς εἰπεῖ καὶ τὴν δημοσίαν γνώμην· αὐτὰ εἶναι τὰ ἀκαταμάχητα ὅπλα των. Ὁ δὲ καιρὸς ὁ ἀπόρθητος αὐτῶν προμαχών. Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἰδικά μας ὅπλα ὅσα δυνάμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν, τὸ δίκαιον, ὁ λόγος, ἡ δημοσία γνώμη, ὁ καιρός.»

Τοιαῦτα φρονήματα ἀνεπτύσσοντο ὑπὸ τύπου δημοσιογράφων, καὶ τῶν μελλόντων ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν Κεφαλληνίαν, ἢ ἄλλως πῶς πολιτικῶς νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ. Ὡς δὲ οἱ θέλοντες τὰς μεταρρυθμίσεις καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν καθεστώτων, οἵτινες καὶ μετριόφρονες ἐν τῇ βουλῇ ἐκαλοῦντο, συνδιαλλακτικῶς συνεζήτουν ἀρχὰς καὶ δικαιώματα

τοῦ Ἰονίου, καὶ ἠπίως ἐπολιτεύοντο πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπως ἐφελκύσωσιν αὐτὴν καὶ εἰς ἄλλας παραχωρήσεις, δὲν εὐηρεστοῦντο εἰς τοιαύτην πορείαν ῥιζοσπαστῶν. Ἐξημμένους τοὺς ῥιζοσπάστας ἐθεώρουν, καὶ τὸ βίαιον αὐτῶν καὶ ἀτίθασσον ἀπεδοκίμαζον, ὅτι ἐξηγρίωνον τοὺς ἰσχυροὺς Προστάτας, καὶ ἀπεκώλυον ὅλας τὰς ἀγαθὰς αὐτῶν προδιαθέσεις ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν Ἰονίων. Οὐχ ἧττον ἀντέπραττον αὐτοῖς καὶ οἱ ὀπισθοδρομικοὶ γραφειοκράται, προθυμοποιούμενοι τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, καὶ ἐν γένει πάσης βελτιώσεως, καὶ ἐξαιρέτως ἐλευθέρου τύπου, φρονήματος καὶ γνώμης, ἀνταγωνιζόμενοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς μεταρρυθμιστάς. Τούτους ἤθελον παντοιοτρόπως ν' ἀπομακρύνωσιν ἐξ ἀντιπροσωπείας καὶ πάσης ἀρχῆς καὶ ὑπαλληλίας. Ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς δημοσίας πάλης κατεστήθησαν τρία πολιτικὰ κόμματα ἀντιθέτων ἀρχῶν μεταρρυθμισταί, καταχθόνιοι καὶ ῥιζοσπάσται.

Οἱ μὲν μεταρρυθμισταὶ ἢ μετριόφρονες, ἀποβλέποντες εἰς τὸ κραταιὸν τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ μικροῦ προστατευομένου Κράτους τῶν Ἰονίων, ἤθελον διὰ λόγου καὶ ἐνεργείας ἠπίου νὰ πείσωσι τὴν Ἀγγλίαν εἰς παραχώρησιν ῥιζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος, τῇ βάσει τῆς ὡρισμένης ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην. Ἐντεῦθεν ἀρχαὶ αὐτῶν ἦσαν 1.ον Ὁ περιορισμὸς τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας τῆς Προστασίας περὶ τὸ νομοθετεῖν καὶ ἐκτελεῖν τοὺς νόμους. 2.ον Ἡ ἀνάδειξις ἀρχῶν καὶ προσώπων Ἰονίων ἀποκλειστικῶς εἰς ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ ἀξιώματα. 3.ον Ἡ δύναμις τῆς Προστασίας νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ φρούρια τῶν νήσων, τὰ ὁποῖα προσωρινῶς θὰ κατέχωνται, ἕως ὑφίσταται ἡ Προστασία. 4.ον Ὑπεύθυνος μὲν πᾶσα ἀρχὴ τοῦ Κράτους καὶ πρόσωπον δημόσιον διὰ τὴν διαχείρησίν του ἐνώπιον τῆς Ἰονίου Βουλῆς, ὁ δὲ Ἁρμοστὴς πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. 5.ον Παράστασις Ἰονικὴ πρὸς τὰ ξένα Κράτη ὑπὸ Ἰονίων προσώπων περὶ πάσης πολιτικῆς καὶ ἀστικῆς ἐνεργείας δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων.

Οἱ καταχθόνιοι ἢ ὀπισθοδρομικοὶ καλούμενοι, οἵτινες ἦσαν ὅλοι οἱ γραφειοκράται καὶ συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὴν Ἀγγλοϊόνιον Καμαρίλλαν, οὐδεμίαν μεταβολὴν ἤθελον εἰς τὰ καθεστῶτα, εἰμὴ τὴν διατήρησιν τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ ἐὰν ἠδύναντο νὰ καταστρέψωσιν αὐτοῦ καὶ τὰς δοθείσας ὀλίγας μεταρρυθμίσεις. Ὅθεν ἡ ἐφημερὶς αὐτῶν «Ἑπτάνησος», ἐκδιδομένη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Ἀχιλλέως Δελβινιώτη Μπχρότση, ἔλεγε.—«Ἡ

Ἑπτανησίοις δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ τὸ αὐτὸ πολιτικὸν στοιχεῖον· ἑπομένως πᾶσα προσπάθεια πρὸς τελειοποίησιν τοῦ σχήματος τῆς Κυβερνήσεως παρ' ἡμῖν ἄγονος καὶ ἀτελεσφόρητος. Πολιτικαὶ συζητήσεις ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνθηκῶν, εἰς δικαιοτέραν διανομὴν τῆς ἐξουσίας, καὶ εἰς διεκδίκησιν ἀφαρπασθέντων δικαιωμάτων εἶναι παρ' ἡμῖν ἄσκοποι καὶ ἀνόητοι. Ὁ Ἰόνιος λαὸς, ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐκτείνῃ ὀλίγον τι τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας του, εἶναι μωρὸς καὶ ἀπονενοημένος· καθότι πᾶσα περὶ τούτου προσπάθεια δὲν ἤθελεν ἔχει βάσιν στερεὰν καὶ ἀδιάσειστον. Ἃς εὐχαριστηθῶμεν λοιπὸν εἰς ὅσα ἤδη ἀπελάβομεν, διότι ἡ παρ' ἡμῖν πολιτεία συνάδει εντελέστατα μὲ τὸ ἠθικὸν καὶ ποιοτικὸν στοιχεῖον τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐκ τούτου ἡ κοινωνικὴ καχεξία δὲν δύναται παρ' ἡμῖν νὰ ὑπάρχῃ, ἐπειδὴ ὁ ἐνεστὼς πολιτικὸς ὀργανισμὸς τοῦ Κράτους, οὐδὲν ἄλλο παράγει, εἰμὴ σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν. Ἐπομένως θεωροῦνται ὡς ἐχθροὶ πάσης Κυβερνήσεως καὶ ταραχοποιοὶ οἱ ὑπερήφανοι ἐκεῖνοι, οἱ προβλέποντες ἀτελευτήτους συγκρούσεις καὶ διενέξεις ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τοῦ ἀσυμβιβάστου τῶν θεσμῶν, καὶ οἱ φωνάζοντες ἀδιαλείπτως, ὅτι ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ἀδικίαι καὶ καταχρήσεις ἀνήκουστοι καὶ ἀνυπόφοροι, τὰς ὁποίας ἀδύνατον νὰ θεραπεύσωμεν, ἐν ὅσῳ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἄνδρες τὰ μέγιστα ἐξ αὐτῶν ὠφελούμενοι.» — Ἐπὶ τούτῳ οἱ καταχθόνιοι ἐνήργουν. 1.ον Εἰς καταστροφὴν παντὸς ἐθνικοῦ φρονήματος ἢ κινήματος Ἑλληνικοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ. 2.ον Εἰς ἀπομάκρυνσιν καὶ καταδίωξιν παντὸς προσώπου ἀντιβαίνοντος εἰς τὰς ἰδιωφελεῖς ἐπιθυμίας καὶ κλίσεις των. 3.ον Εἰς αἰώνιον διατήρησιν ἀπεριορίστου δυνάμεως καὶ ἐξουσίας τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας. 4.ον Εἰς ἀντενέργειαν καὶ περιστολὴν πάσης φαινομένης προοδευτικῆς βελτιώσεως τοῦ λαοῦ, φερούσης ὑποψίαν μὴ ἀναπτύξῃ πνεῦμα ἀντίθετον, ὃ ἤθελον νὰ πιέζηται, διότι ὑποσκάπτετο εὐθὺς τὸ αὐθαίρετον Κυβερνήσεως καὶ Προστασίας. 5.ον Μόναι βελτιώσεις ὑλικαὶ νὰ δίδωνται εἰς τὸ Ἰόνιον, ὅσων τὴν πρακτικὴν ὠφέλειαν ἤθελεν ἀποδείξει ἡ πεῖρα.

Οἱ ῥιζοσπάσται συνεπεῖς εἰς τὰς ἐνσαρκωθείσας ἰδέας ἐν τῷ Ἰονίῳ λαῷ περὶ τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ὅπως πραγματοποιήσωσι τὴν ἕνωσιν, ἀγωνιζόμενοι ἀκαταμαχήτως κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κυρίου Ζερβοῦ, εἶχε τὰς ἑξῆς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας ὤφειλον νὰ πρεσβεύωσιν ἕκαστος ῥιζοσπάστης ὡς πολιτικὰ δόγματα ὁμολογούμενα παρὰ πάντων. 1.ον Πᾶν τὸ περιερχόμενον ἀπὸ τὴν προστασίαν εἶναι ὀλέθριον· αὕτη δὲ εἶναι

ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τοῦ Ἰονίου λαοῦ. 2.ον Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἐγχωρίους εἶναι προσκολλημένοι μὲ τοὺς διέποντας τὰς τύχας, ἢ τοὺς ὑπηρετοῦσιν ἢ τοὺς πρεσβεύουσι, καὶ ὑποστηρίζουσι τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πολιτικήν των, ὄχι μόνον δὲν ὑπολήπτονται ἀπὸ αὐτάς, ἀλλὰ ἀκόμη ἐχθρεύονται. 3.ον Ὁ χωρικὸς καὶ ὁ χειροτέχνης θεωροῦσιν ὡς πολεμίους των τοὺς προὔχοντας καὶ γαιοκτήτας· διότι ὄχι μόνον πιστεύουν ὅτι εἶναι προσκολλημένοι εἰς τὸν ξένον, ἀλλ' ὅτι μιμοῦνται καὶ τὰς πράξεις του. Πεποίθησιν ἔχει ὁ λαὸς ὅτι σιωπηλὴ συνθήκη συμμαχίας ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ξένων καὶ ἐγχωρίων ἀντιπάλων του πρὸς καταπίεσίν του. 5.ον Ὁ λαὸς δὲν πιστεύει πλέον εἰς ὅσας ὑποσχέσεις τοὺς δίδονται καὶ ἐπίσης θεωρεῖ ὀλέθρια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ μέτρα· διότι πολυετὴς πεῖρα τοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἔγεινε θῦμα τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης 6.ον Ὅστις θέλει νὰ ἦναι ἀληθὴς φίλος τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον πρέπει νὰ τὸν ὁδηγῇ εἰς τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἦναι ἐχθρὸς τῶν ἐχθρῶν του, καὶ φίλος τῶν φίλων του. 7.ον Εἰς μόνην τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ συνένωσίν του μὲ τὸ λοιπὸν ἔθνος του θεωρεῖ τὸ τέλος τῶν δεινῶν του. (1)

Ἕκαστον λοιπὸν τῶν τριῶν κομμάτων ἔσπευδε κατὰ τὰς ἐκλογὰς ν' ἀναδείξῃ ἀντιπροσώπους ἐκ τῆς μερίδος του ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει. Ἡ Γερουσία κατέστησε ἐκλογικὰς ἐπιτροπὰς ἵνα καταγράψωσι τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογέων, ὡς διώριζεν ὁ νέος ἐκλογικὸς νόμος. Αἱ ἐκλογαὶ ἐγένοντο τὰς 28 Φεβρουαρίου 1850 ἐν ἀποχῇ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐλευθερίᾳ τοῦ λαοῦ ἐξασκοῦντος κατὰ πρῶτον τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα διὰ τρόπου ἀσυνήθους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φιλελευθέρῳ Ἀγγλίᾳ. Μόνον δυσηρεστήθησαν οἱ φιλελεύθεροι τῶν Κερκυραίων, ὅτι ὁ κορυφαῖος αὐτῶν Π. Βράϊλας διακεκριμένος διὰ τὰ φῶτα καὶ δημοσιογραφίαν, συνεργείᾳ τῆς Καμαρίλλας φοβουμένης τὸ δεινὸν τῆς εὐγλωττίας, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ ἀνδρός, ἀπεκωλύθη εἰς ὑποψηφιότητα ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ἐπροφασίζετο δὲ αὐτὸ ὅτι δὲν ἔφερεν ὁ ὑποψήφιος τὸ προσὸν τῆς ἐθαγενείας, ἀποδεικνυόμενον διὰ τοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ ἐπιχωρείου συμβουλίου, ὡς ὁ πατὴρ τοῦ Π. Βράϊλα ἐγεννήθη ἐν Ἠπείρῳ. Ἀλλὰ διὰ λόγου ἰσχυροῦ ἀντέκρουσεν αὐτοῖς ὁ Βράϊλας, ὅτι τὰ προσόντα ὑποψηφίου ἐκλεχθέντος μόνη ἡ βουλὴ δύναται νὰ δικάσῃ, καὶ ἐπὶ τούτῳ προσήγαγεν ἀναφορὰν εἰς τὴν μεγά-

(1) Ζερβοῦ τὰ Κεφαλληνιακὰ σελ. 48.

την Βουλήν. Μὲ ὅλας δὲ τὰς προσπαθείας καὶ ἀντενεργείας τῆς Καμαρίλλας ἡ κοινὴ γνώμη ἐξεφράσθη ἐπισήμως εἰς ὅλας τὰς νήσους. Ὁ Ἰόνιος λαὸς μόλις ἀνέλαβε τὰ δικαιώματά του, διὰ κρυπτῆς ψηφοφορίας ἐξησφάλισε τὸν θρίαμβον τῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν εἰλικρινῶς ἀγαπώντων αὐτόν. Μεταξὺ τεσσαράκοντα ἐκλεχθέντων, ἡ Καμαρίλλα μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ πέντε ἢ ἓξ τῶν ἀφοσιωμένων. Τοὺς δουλόφρονας εὗρεν ὑπερμέτρως ραδιουργοῦσα, διαφθείρουσα καὶ δολιεύουσα διὰ κυβερνητικῶν ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν. Ἀλλ' ὁ Ἰόνιος λαὸς τούτους περιφρονήσας, καὶ διὰ τῆς ψήφου του ἐκλέξας ἅπαντας πατριώτας καὶ φρονήματος συνετοῦ φιλοπροόδου καὶ Ἑλληνικῶν αἰσθημάτων, ἐνομιμοποίησε τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας ὁ ἀνεξάρτητος τύπος μόνος ἐν τῷ Ἰονίῳ ἐπρέσβευε. Συνάμα δὲ κατεδίκασεν ἀποφασιστικῶς διὰ τῆς ἐλευθέρας θελήσεώς του καὶ ψηφοφορίας τὸ κυβερνητικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τοσοῦτον κατέθλιψε καὶ κατεμάρανε τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἔγειναν τὰ ὄργανα τοιαύτης καταθλίψεως. Ἕκαστος εὐελπίζετο διὰ τὴν ἐκλογὴν, ὅτι ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ σύνεσις τῶν ἐκλεχθέντων ἀντιπροσώπων, οἷς ὁ λαὸς ἐνεπιστεύθη, ἠγγυᾶτο ὅτι ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις δὲν ἤθελε παραμελήσει τὰ οὐσιώδη δικαιώματα αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπέναντι τῆς Προστασίας, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἤθελε συμβιβασθῆ μὲ τὰς καταχρήσεις Δυνάμεων καὶ ἐξουσίας, τὰς ὁποίας οὔτε εὐταξία διοικήσεως, οὔτε πρόοδος κοινωνίας ἠδύναντο πλέον νὰ ἀνέχωνται. (1)

Τὰς 10 Μαρτίου συναχθέντες ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπτανήσου, πλὴν τῶν ἀπόντων ἀντιπροσώπων τῆς Κεφαλληνίας ὡς ἐξορίστων, συνεκρότησαν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τὴν α. συνεδρίασιν τῆς Θ'. Βουλῆς. Ἐν αὐτῇ διεκρίνοντο ἄνδρες ἐν γένει οἱ ἐπισημότεροι τῆς Ἑπτανήσου περὶ ἐπιστήμας, πατριωτισμὸν, σύνεσιν καὶ πολιτικὴν ἐμπειρίαν. Προῆρχον αὐτῶν Α. Μουστοξύδης, οἱ δημοσιογράφοι Ι. Πετριτζόπουλος, Ἀντώνιος Γαήτας, Δ. Μιχαλίτσης, οἱ νομομαθεῖς Δελαπόρτας, Ν. Βολτέρρας, Μαρῖνος Πατζῆς καὶ οἱ δύο σπουδαῖοι Ναπολέων καὶ Σπυρ. Ζαμπέλης· οἱ ἔξοχοι ἰατροὶ Ἀρβανιτάκης, Σταματέλος, Πιλαρινὸς, Δ. Πελεκάσης Σπ. Καρβελλᾶς. Ἐπίσημοι διὰ πλοῦτη καὶ ἐπιρροὴν συνῆλθαν οἱ κόμητες Ρώμας, Ἄννινος Καροῦσος, Βούλγαρης, Γ. Μεσσάλας, οἱ ἱππόται Αλ. Δαμασκηνὸς, Ι. Βαλαωρίτης, οἱ μεγαλοκτήμονες Ν. Δομενεγίνης, Δ. Πλέσας, Σάν-

(1) «Πατρὶς» Κερκύρας ἀριθ. 48.

διας, Γιαλλινάς, Πίληκας. Ἓξ δὲ ῥιζοσπάστας ἔπεμψεν ἡ Κεφαλληνία ἑτοίμους νὰ κηρύξωσι τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Ἦσαν οὗτοι Η. Ζερβός, Ἰωάν. Τυπάλδος, Ἰακωβάτος, Σταματέλος, Πλαρινὸς καὶ Γερ. Λιβαδᾶς. Ἀφοῦ τὰ διαπιστευτήρια ἔγγραφα ἀνεγνώσθησαν, καὶ κατὰ τὰς ἐπακολούθους συνεδριάσεις ἐξελέγθησαν αἱ ἐκλογαί, ὁ Ἁρμοστὴς Οὐὰρδ κατέστησε τὴν νέαν Κυβέρνησιν. Ὑψηλότατον πρόεδρον τῆς Γερουσίας ἀνέδειξε τὸν κόμητα Δημήτριον Σολωμὸν τότε ἔπαρχον Ζακύνθου, καὶ Γερουσιαστὰς Α. Δαμασκηνόν, Φωκᾶν Στέφανον, πρώην ὑψηλότατον, Ν. Βολτέρραν, Ἰωάν. Βαλαωρίτην καὶ Νικ. Γάγγαν. Πρόεδρος δὲ τῆς Θ΄. Βουλῆς ἐξελέχθη παρὰ τῆς Γερουσίας καὶ ἐκυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὁ ἀρχηγὸς τῆς μεταρρυθμιστικῆς μερίδος κόμης Κανδιάνος Ῥώμας. Λογοτριβὴ δὲ ἐγένετο κατὰ πρῶτον σφοδρά, ἂν πρέπῃ νὰ ὁρκισθῶσι κατὰ τύπον ὁρκοδοσίας τὸν προεκδοθέντα ὑπὸ τῶν ἀπερασμένων νομοθετικῶν συνελεύσεων, ὡς ἔλεγε τὸ διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ. Τοιαύτη ὁρκοδοσία ἐπεβάρυνε τὴν συνείδησιν βουλευτῶν· διότι εἶχε τὴν φράσιν «Ὁ νομοθέτης θὰ μένῃ πιστὸς εἰς τὸ σύνταγμα τῶν 1817, καὶ εἰς τὰ δικαιώματα τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, τὰ ὁποῖα πηγάζουσιν ἐκ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων.» — Ἑπομένως διαιωνίζοντο οἱ δεσμοὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπεστάλη πρεσβεία τῆς Βουλῆς, καὶ συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὡρκίσθησαν κατὰ τὸν ἑξῆς τύπον. «Ὁρκίζομαι ἐπισήμως νὰ ἐκπληρώσω πιστῶς καὶ εὐσυνειδήτως, τὰ καθήκοντα τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ λαοῦ τοῦ ἡνωμένου Κράτους, τῶν Ἰονίων νήσων, νὰ τηρήσω τοὺς ἐν ἰσχύϊ νόμους τοῦ Κράτους, καὶ νὰ σεβασθῶ καὶ διατηρήσω τα συνταγματικὰ δικαιώματα τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης, τὰ πηγάζοντα ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων ὡρισμένων σχέσεων μεταξὺ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως καὶ τοῦ προστατευομένου Κράτους.» — Εὐθὺς δὲ ἵνα ἀρθῇ πᾶσα παρεξήγησις εἰς τὰ ἐκ τοιαύτης ὁρκοδοσίας δικαιώματα προστατεύοντος καὶ προστατευομένου Κράτους, ἡ πλειονοψηφία τῶν βουλευτῶν ἐξέθεσε τὴν ἑξῆς διαδήλωσιν. — «Ἐν Κερκύρᾳ τὴν 15 Μαρτίου 1850. Θεωροῦντες τὴν δεινὴν θέσιν καὶ τὴν ἀνάγκην, εἰς τὰς ὁποίας εὑρισκόμεθα ὡς ἐκ τῆς ἐγερθείσης δυσκολίας περὶ τοῦ ὅρκου τῶν ἀντιπροσώπων, ἕνεκα τῶν πρὸς τὴν βουλὴν διαγγελμάτων τοῦ Ἁρμοστοῦ τῆς χθὲς καὶ σήμερον, καὶ ὀφείλοντες νὰ μὴ ῥιψοκινδυνεύσωμεν εἰς τοιαύτην μάλιστα στιγμὴν τὰ συμφέροντα τῶν ἐντολέων μας. Θεωροῦντες ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐννοοῦντες τὸν παρὰ τοῦ

Ἁρμοστοῦ προτεινόμενον τύπον τοῦ ὅρκου, ὡς μὴ δυνάμενον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προσβάλῃ τὰ ἐθνικὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ, οὔτε νὰ παραλλάξῃ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς περὶ τῶν Ἰονίων νήσων συνθήκης τῶν Παρισίων, ἢ νὰ προσκόψῃ τὰς συνεπείας αὐτῆς τῆς ἐννοίας, διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιμένοντες ἐνταυτῷ οἱ ὑποφαινόμενοι ἀντιπρόσωποι κατέναντι τῆς τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐπεμβάσεως ἐπὶ τοῦ ἀποκλειστικοῦ τῆς βουλῆς δικαιώματος, ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὅρκου της, κρίνομεν ἁρμόδιον νὰ καθυποβληθῶμεν εἰς τὸν προμνησθέντα τύπον.» — Διεμαρτύροῦντο ὅμως καὶ κατὰ τοῦ τύπου τοῦ ὅρκου καὶ κατὰ τῆς διαδηλώσεως οἱ ἐξ ῥιζοσπάσται ἀντιπρόσωποι Κεφαλληνίας καὶ ὁ ἐξ Ἰθάκης Παΐζης. Ἐπιφυλαττόμενοι, ὡς ἔλεγον, νὰ πράξωσιν ἐγκαίρως τὰ δέοντα, σταθερῶς καὶ ἀπαρεγκλήτως, ἐμμένοντες εἰς τὰς διακηρυχθείσας ἐθνικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πορείαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἡ ἱερὰ ἀποστολὴ τῆς ἀντιπροσωπείας ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτούς. Ὁ δὲ Γεώργιος Τυπάλδος προέβη ἐντονώτερον διακηρύξας — «Ὅτι ὁ ὅρκος οὗτος δὲν εἶναι ὑποχρεωτικός, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὐδέποτε θέλει δώσει ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν τῆς Πατρίδος. Διαμαρτύρεται δὲ κατὰ τοῦ ὅρκου ὡς ἐναντίου καὶ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 (ἔτει ἀνατολικῷ), καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέλλον τῆς Ἑπτανησίας Ἑλλάδος τὸ ἐπιφυλασσόμενον εἰς αὐτήν.»

Ἐπιφανῶς ἠνεμίζετο ἡ μεγάλη σημαία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Κερκύρας, τὰς 12 Μαρτίου, ὅτε ἠνοίγετο ἡ βουλή, καὶ ἐκανονοβόλει τὸ φρούριον. Μὲ μεγάλην προπομπὴν συνοδευόμενος ὁ Ἁρμοστὴς ὑπὸ λαμπροῦ ἐπιτελείου, λόχου καὶ τιμῆς, καὶ παιανιζούσης τῆς μουσικῆς, ἐδέχετο εἰς τὰς θύρας τῆς συνελεύσεως ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Καθίσας ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀνέγνω τὸν ἐναρκτήριον λόγον. Ἐν αὐτῷ ἐξεφράζετο εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον εὐταξίαν καὶ ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἐκλογάς. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν ἀποδεικνύει πόσον ἐπιδεκτικώτατος ἦτο ὁ Ἰονικὸς λαὸς εἰς ὅσα δικαιώματα τῷ ἐνεπιστεύθησαν. Ταῦτα δὲ θέλει ἐκδηλώσει μόνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ πεῖρα, ἐὰν αἱ νέαι ἀρχαί, αἵτινες ἐνεκεντρώθησαν εἰς τὸ σύνταγμα τῶν 1817, δύνανται νὰ συναρμολογηθῶσι μὲ τὰς ἀρχαίας. Οὐδεὶς δὲ ἀνταγωνισμός, ἔλεγεν, οὔτε φυσικὸς οὔτε ἀναγκαῖος δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Βασιλίσσης, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον μεταξὺ Βουλῆς καὶ Γερουσίας· καθότι αἱ δύο αὗται ἀρχαὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐξέρχονται

πηγῆς, ἀφοῦ ἡ πλειονότης τῆς Γερουσίας σύγκειται ἐκ Βουλευτῶν νεωστὶ ἐκλεχθέντων. Ἐπιθυμῶ δὲ νὰ σᾶς πείσω περὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας μου νὰ ἐνεργήσω μαζῆ σας, ἂν δέχεσθε τὴν σύμπραξίν μου, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ χάρτου, δυνάμει τοῦ ὁποίου καὶ ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑμεῖς εἶσθε ἐδῶ ἑνωμένοι εἰς συνέλευσιν. Τὸν χάρτην ἐκεῖνον ὠνόμασα νέαν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Κράτους· τούτου. Καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι ὡς τοιοῦτον θεωρῶ, δίδων εἰς τὴν κυβέρνησιν χαρακτῆρα Ἰονικώτερον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ εἶναι νὰ ἑνώσητε τὸ σέβας, πρὸς δικαιώματα ἀποκτηθέντα διὰ μέσου μικρῶν καὶ ὠφελίμων ἐκδουλεύσεων μὲ τὴν προσοχὴν χρεωστουμένην εἰς τὰς δικαίας προσδοκίας σας.»

Λίαν δυσηρέστησεν τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ἡ περικοπὴ τοῦ λόγου τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅτι τὸν χάρτην ἐνόμιζε νέαν ἐποχὴν, καὶ τὸ νὰ σεβασθῶσι τὰ κεκτημένα ἐν αὐτῷ δικαιώματα τῆς Προστασίας καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις. Ἕκαστος ἐφρόνει πρόρριζον μεταρρύθμισιν. Καὶ ὁ μὲν τύπος ὑπὲρ αὐτῆς ἐμάχετο, ὁ δὲ λαὸς ἑλληνοφρονῶν, εὐελπίζετο εἰς θεσμοθεσίας καὶ συνδιαλλαγὰς ὅπως συναρμολογηθῇ ἡ δημοσία διαχείρησις μὲ τὴν πρόοδον τῶν νέων ἰδεῶν, καὶ δοθῇ ἱκανοποίησις εἰς παράπονα καὶ ἐπιθυμίας τοῦ Ἰονίου, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει ἔμελλε νὰ πραγματοποιήσῃ. Διὸ ἡ βουλὴ εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ λόγου τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἀφοῦ ἐξεδήλου τὴν εὐχαρίστησιν, μὲ τὴν ὁποίαν παρεδέχετο τὰ περὶ πρακτικῶν τινῶν ἀντικειμένων ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως προδηλούμενα, ἔλεγεν αὐτῷ.—«Ἐντεῦθεν αἱ συνεχεῖς καὶ αἰφνίδιαι μεταβολαί, τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ **1841** ἄχρι τοῦδε ὑπέστη ἡ Ἑπτανήσιος Νομοθεσία, ἐντεῦθεν τὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν ἐκτίθενται πάντοτε εἰς κίνδυνον, τὰ δικαιώματα ἀποβαίνουσιν ἀβέβαια, αἱ ἀποφάσεις συχνάκις ἀντιφατικαί, καὶ ἡ διαχείρισις τῆς δικαιοσύνης βραδεῖα καὶ περιπεπλεγμένη. Ἐκ τῆς κατεπειγούσης ἀνάγκης, ὅθεν ἀμετατρέπτου καὶ θετικοῦ τινος κανόνος συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ κώδηκες, αἱ δικονομίαι καὶ ὁ ὀργανισμὸς τῶν δικαστηρίων πρέπει νὰ συγχωνευθῶσιν. Ἐξαιρέτως ὅμως ὡς ἐσχάτη χρεία ἀπαιτουμένη ὑφ' ὅλου τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ πρὸς καταστολὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦ αὐθαιρέτου, πρέπει νὰ ἐνισχυθῶσι μὲ νέας διατάξεις οἱ ὡσανεὶ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι παντὸς συνταγματικοῦ οἰκοδομήματος θεωρούμενοι ἐκεῖνοι νόμοι, δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ οἰκειακοῦ ἀσύλου, ὅπως διὰ παντὸς προληφθῇ ἡ ἀνανέωσις τῶν

δίκτρων καὶ ἀξιοθρηνήτων ἐκείνων παρεκτροπῶν, τῶν ὁποίων ἐλεεινὸν παράδειγμα μᾶς ἔδωκεν ἐσχάτως ἡ νῆσος Κεφαλληνία.

»Ὁ ἀπὸ τοῦ 1832 ὑπάρχων περὶ συντάξεων νόμος περιέχει ἐν ἑαυτῷ ἀρχήν τινα ἀντισυνταγματικὴν μὴ εἰσέτι καλῶς ἀναπτυχθεῖσαν. Ἕτερος μεταγενέστερος νόμος ὀλιγώτερον βαρὺς κατηργήθη βιαίως. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐξετανθῶσιν οἱ νόμοι οὗτοι, ὅπως γνωρισθῇ ἂν πρέπει νὰ καταργηθῶσι παντελῶς ἢ νὰ τροπολογηθῶσιν, ὥστε νὰ παύσωσι μισηταὶ διακρίσεις καὶ ν' ἀπαλλαγῇ τὸ δημόσιον ταμεῖον.

»Διὰ τὰ δεινὰ ταῦτα, Ἐξοχώτατε, ἡ πεῖρα καὶ αἱ περιστάσεις τῶν νήσων, τὸ δημόσιον καὶ τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον ἀπαιτοῦσιν ἑτοίμην θεραπείαν. Ἀλλ' ἡ θεραπεία αὕτη δὲν ἀρκεῖ. Ὁ ἐλεύθερος τύπος ἐπίσημος καὶ ἀληθὴς ἔκφρασις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς κοινῆς γνώμης, εὐτόλμως ἐπανέλαβε τὰ δίκαια παράπονα τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ βουλὴ ἐπιθυμεῖ νὰ τὰ εἰσακούσῃ καὶ θεραπεύσῃ μὲ τὴν συνδρομὴν Ὑμῶν, Ἐξοχώτατε, καὶ τῆς Γερουσίας, διὰ τῆς συνέσεως, ἥτις γνωρίζει νὰ ἐφαρμόζῃ τὰς ἀρχὰς καὶ νὰ βλέπῃ τὰς ἐξαιρέσεις. Ἡ ναυτιλία μας πρώην ἀκμάζουσα, ἤδη δὲ μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον ἐλαττουμένη, ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία ἄνευ ἐμψυχώσεως ἄνευ προστασίας, ἡ κατ' ὄνομα μόνον καὶ ἐπ' ἄκρον ἐστερημένη ἐξουσία τῶν Δημοτικῶν ἀρχῶν, καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι καταδεδικασμέναι, οἱ ξένοι προτιμώμενοι τῶν ἰθαγενῶν εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τοῦ Κράτους, εἰς τὰ ὑγειονομικὰ δικαιώματα καὶ εἰς ἄλλους κλάδους δημοσίας ὑπηρεσίας, ἡ εἰς ἑτέρους ξένους χαριζομένη φιλοξενία, μετατραπεῖσα εἰς μέσον αὐθάδους σφετερισμοῦ θέσεων καὶ μισθῶν, ἡ ἐπισώρευσις ἄλλων ὑπουργημάτων εἰς μίαν τάξιν ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν, καὶ πολλάκις εἰς ἓν μόνον πρόσωπον, ἡ ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἀπομάκρυνσις πολλῶν μεταξὺ τῶν διακρινομένων διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν φώτων καὶ τὴν γενναιοφροσύνην των, ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῆς ἀνταμοιβῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἡ πολυχρόνιος καὶ ἀμέριμνος ἀπολαυὴ μισθῶν ὑπερμέτρων, θεωρουμένη ὡς παρελθοῦσα ἐκδούλευσις ἀξία νέας βραβεύσεως, ἡ ἐκ προθέσεως ἢ ἐξ ἀδρανείας παρεμβληθεῖσα βραδύτης εἰς τὴν θερμοτάτην τῶν Ἑπτανησίων εὐχήν, νὰ ἴδωσιν ἐξευγενιζομένην τὴν θέλησιν τῶν νόμων καὶ τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις ἀρχῶν τε καὶ πολιτῶν διὰ τῆς χρήσεως τῆς μητρικῆς γλώσσης, ἐκείνης διὰ τῆς ὁποίας ἀναπέμπουσι πρὸς τὸν Θεὸν τὰς δεήσεις των, ἡ ὁποία τοὺς ἑνώνει μὲ τοὺς προγόνους καὶ τοὺς ἀδελφούς των,

καὶ ἕνεκα τῆς ὁποίας διετήρησαν καὶ θέλουν διὰ παντὸς διατηρήσει τὸν ἔνδοξον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ χαρακτῆρα, ἰδοὺ, ἂν ὄχι ὅλαι, αἱ κυριώτεραι τοὐλάχιστον, αἰτίαι, αἵτινες συντείνουν εἰς τὸ νὰ ἐξάπτωσιν ἀνυπερβλήτως τὸν ἀνταγωνισμὸν, τὸν ὁποῖον ἡ Υ. Ε. μὲ φιλικὴν συμβουλὴν μᾶς προσκαλεῖ νὰ παραιτήσωμεν. Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἐπεθύμει ὡς πρὸς τοῦτο νὰ ἀπατᾶται, ἀλλὰ ἡ πραγματικότης εἶναι ἀρκετὰ εὔγλωττος. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ δύναται μὲν νὰ ἦναι μακρὰν ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' ὁ ἀνταγωνισμὸς γεννᾶται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ἱκανὴν πεῖραν ἐλάβετε εἰς τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, πολλὰ ἐντίμως ἠγωνίσθητε ὑπὲρ τῶν ἐλευθέρων δοξασιῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐννοεῖτε καλῶς, Ἐξοχώτατε, ὅτι ὅπου οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ δὲν συνδιάζονται εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ νὰ ὑποχρεοῦται νὰ ἐκτελῇ τὴν νόμιμον τοῦ λαοῦ θέλησιν ἐκφραζομένην ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων του, ὁ ἀνταγωνισμὸς εἶναι συνέπεια ἀναπόφευκτος. Ἀλλ' ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῶν ἀρχῶν θέλει ἀποκατασταθῆ, καὶ ἡ τὸν λαὸν ταράττουσα ζέσις τῶν ἐπιθυμιῶν θέλει κατευνασθῆ, ὡς ἐλπίζομεν, διὰ τῆς ἀμερολήπτου ὑμῶν συνεργείας. Εἰς τὴν Υ. Ε. προσφέρεται ἡ καλὴ εὐκαιρία νὰ συστήσῃ καὶ ἐπιβοηθήσῃ τὰς σωτηρίους θεσμοθεσίας, αἱ ὁποῖαι μέλλουσι λογικῶς καὶ πολιτικῶς νὰ συναρμολογηθῶσι μὲ τὰς ἤδη ἀποκτηθείσας, καὶ νὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ ριζικῆς μεταρρυθμίσεως εἰς τὰς ἐν ἰσχύϊ, πρὸς ἀλλήλας ἀντιμαχομένας καὶ ἀπρονοήτους. Αἱ θεσμοθεσίαι δὲ αὗται, ὀφειλόμεναι εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ, καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν Συνθηκῶν, καὶ εἰς τὴν Βρεττανικὴν τιμὴν, θέλουν χρησιμεύσει εἰς τὸ νὰ παριστάνωσιν ὀλιγώτερον βραδεῖαν τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὥρας, τὴν ὁποίαν ἡ θεία Πρόνοια μόνη γινώσκει, καὶ ὁ ἀνθρώπινος λογισμὸς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ, καθ' ἣν ἡ θαλασσοκράτωρ θέλει ὑψώσει νέον τρόπαιον ἐνδοξώτερον ἐκείνου τῆς Πύλου, συνενόνουσα μετὰ τῆς Εὐρώπης δικαίας καὶ εὐγνωμονούσης εἰς ἓν μόνον σῶμα ὅλα τὰ διεσκορπισμένα μέλη τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, διῃρημένης μὲν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀλλ' ἐχούσης κοινὴν τὴν καταγωγὴν, τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν, τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὰς ἐλπίδας.»

Παρωξύνθη ὁ Ἁρμοστὴς, ἀκούσας τὴν τελευταίαν περικοπὴν, δι' ἧς κατεδικάζετο τοσοῦτο πικρῶς τὸ παρελθὸν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας καὶ Ἰονικῆς κυβερνήσεως. Ἡ μὲν Καμαρίλλα ἐξηγριώθη. Εὐθὺς δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἡ βουλὴ ἐλάμβανε διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ, δι' οὗ παρηγγέλλετο, ὅτι ἐκ νέου ἤθελε

ἔλθει εἰς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν καὶ δώσῃ ἀνταπάντησιν. Τοῦτο εἰ καὶ ἀσυνείθιστον εἰς τὴν συνταγματικὴν διαγωγὴν ἡγεμόνων πρὸς βουλάς, ἡ βουλὴ παρεδέξατο. Ὁ Ἁρμοστὴς λοιπὸν ἐξεφώνει τὰ ἑξῆς.—«Ὁ λόγος τὸν ὁποῖον, ὡς ὄργανον τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως, ἐξεφωνήσατε τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην, μὲ ἐπιβάλλει τρόπον τινὰ ἀσύνηθες χρέος ἀποκρίσεως, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τις ὅτι μὲ τὴν σιωπὴν συμφωνῶ εἴς τινα ἐκ τῶν πολλῶν πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων διελάμβανε, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν περιείχοντο εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον μου.

»Ἐγὼ δὲν θὰ δικαιολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς διότι ὁμιλῶ ἐλευθέρως· ὁ καιρὸς τὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἡ Συνέλευσις μοῦ δίδει, δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ πράξω ἄλλέως. Εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι βλέπουν ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης, εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν 18 Δεκεμβρίου, ἐπικυρωθείσας πρὸ τριῶν μηνῶν παρὰ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, τὴν πηγὴν τῶν πολιτικῶν προνομίων, τὰ ὁποῖα τώρα ἀπολαμβάνετε·—εἰς ἐκείνους, οἵτινες γνωρίζουν πόσον μεγάλαι ἦσαν αἱ τότε γενόμεναι παραχωρήσεις —πόσον εὐχαρίστως παρεχωρήθησαν,—πόσον ὀλίγον ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἤθελε διακινδυνεύει ἂν τὰς ἠρνεῖτο,—καὶ γνωρίζουν, ὅτι αὐτὴ ἐκινήθη εἰς τοῦτο μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, ὅτι αὗται ἤθελαν πράξει τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν μεταξύ σας—θέλει φανῆ βέβαια παράδοξον ὅτι οὔτε μία λέξις εὐχαριστήριος, ἢ τοὐλάχιστον φιλόφρων, πρὸς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα, δὲν ἐχαρακτήρισε τὴν πρώτην συγκοινωνίαν, μεταξὺ τῆς πρώτης Νομοθετικῆς συνελεύσεως ὁποῦ ἐκλέχθη ὑπὸ τὸ νέον σύνταγμα, καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος,—ἐνῷ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν τοὺς λόγους εἰρήνης καὶ συνδιαλλαγῆς, τοὺς ὁποίους σᾶς διεύθυνα ἀπὸ τὴν ἕδραν ταύτην, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συναθροίσεως ταύτης θέλουν ἀναγνωρίσει, εἶμαι βέβαιος, ὅτι οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ ἔργον, δὲν ἔδωκα τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον, κατὰ δυστυχίαν ἐσημείωσε τὴν ἀπόκρισίν σας.

»Ἐγὼ δὲν θέλω ἐπιχειρήσει νὰ σχολιάσω λεπτομερῶς τὴν ἀπόκρισιν ἐκείνην. Δὲν ἠμπορῆτε νὰ ἐλπίσητε νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων παρεβιάσθη, ἢ ὅτι ἡ τιμὴ τῆς Ἀγγλίας ἐπροσβλήθη, διότι τὰ προσφάτως παραχωρηθέντα σας δικαιώματα δὲν παρεχωρήθησαν τὰ χίλια ὀκτακόσια δέκα ἑπτά, ὅτε καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ἦτο ἄγνωστον ἐδῶ. —Οὔτε ὅτι ἐγώ, βεβαιῶν δημοσίως ὅτι ἡ εὐταξία καὶ ἡ ἡσυχία διέκριναν τὴν διαγωγὴν τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ὑστέρας ἐκ-

λογάς, ἠθέλησα νὰ ἐκφράσω ῥητῶς ἢ ὑπονοουμένως, τὴν γνώμην μου, ὅτι αὐτὸς ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης ἱκανὸς νὰ ἐξασκήσῃ τὴν Πολιτικὴν ἐξουσίαν πρὸ τριάκοντα χρόνων, καὶ ὅτι μόνον ἡ κακία καὶ αἱ προκαταλήψεις τὸν ὑστέρησαν, διὰ τόσον διάστημα καιροῦ, δικαιώματος τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχρεωστεῖτο.

»Πιστεύω ἐξ ἐναντίας, ὅτι ὁ Ἰόνιος λαός, καθὼς πᾶς ἄλλος λαός, ἔπρεπε νὰ προετοιμασθῇ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἐλευθερίας. Φοβοῦμαι ὅτι μένει ἀκόμη πολλὰ νὰ μάθῃ· ἀλλ' ἐλπίζω πολὺ εἰς τὸν ὀρθὸν νοῦν του, καὶ εἰς τὰ καλὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔδειξε, καὶ πιστεύω, ὅτι ἂν καὶ διὰ καιρόν τινα δύναται νὰ πλανηθῇ καὶ νὰ ἀπατηθῇ, ἀρκεῖ ὁ σκοπὸς τῶν δημοσίων ἀνδρῶν νὰ ἦναι ὀρθὸς καὶ τίμιος, δὲν θέλει σύρεται πάντοτε εἰς ἀπάτην.

»Μένει νὰ ἴδω τὰ πρακτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ συνέλευσις σκοπεύει νὰ προβάλῃ, διὰ νὰ ἐξαλειφθῶσι τὰ κακά, ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ὁ λόγος παραπονεῖται μὲ τόσην πικρίαν, ἐπειδὴ αἱ θεωρίαι τῆς πλειονότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκκαλεῖται, δὲν ἀνεπτύχθησαν ἀκόμη ἐπ' οὐδενὸς ἐπιθυμητοῦ ἀντικειμένου. Εἶναι εὔκολον νὰ παριστάνῃ τις μὲ λέξεις ἀορίστους καὶ γενικὰ κακά, τὰ ὁποῖα συχνάκις ἡ νομοθεσία ἀδυνατεῖ νὰ θεραπεύσῃ. Επαναλαμβάνω ὅμως τὴν βεβαίωσιν, ὅτι εἰς κάθε σχέδιον δυνάμενον νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ νὰ φέρῃ τὴν διαχείρησιν τῶν ὑποθέσεών του εἰς ἁρμονίαν μὲ τὰς πνευματικάς, ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς χρείας του, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἑτοίμη καὶ πρόθυμος νὰ συντρέξῃ.

»Βλέπω μὲ εὐχαρίστησιν ὅτι ἡ Συνέλευσις, ὡς πρὸς τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐπί τινων τοιούτων χρεῶν, δὲν διαφέρει πραγματικῶς, ἀπὸ τὰς συμβουλὰς αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὸν λόγον μου, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ οἰκονομικά, πρὸς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἀγαθά, καὶ πρὸς τὸ σύστημα ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γνώμη μου περὶ τοῦ ὑστέρου τούτου ἀντικειμένου, φαίνεται ὅτι ἀπαιτεῖ μεγαλητέραν ἐξήγησιν, πρέπει νὰ εἴπω, ὅτι τὸ νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον θέλει ἑτοιμάσει ἡ βουλή, δὲν σκοπεύει νὰ διορθώσῃ τὰ ὑπάρχοντα λάθη μὲ προσωρινήν τινα μεταβολὴν εἰς τὸν νόμον, ἐπειδὴ τοῦτο πιθανῶς, ἤθελε φέρει εἰς ἐπανάληψιν τῶν λαθῶν, τὰ ὁποῖα, μολονότι οἱ σκοποὶ τόσον τῆς κυβερνήσεως ὅσον καὶ τῆς Γερουσίας, ἦσαν κάλλιστοι, ἔγειναν εἰς ὅλους τοὺς προτητερινοὺς νόμους. Ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ κάμω ὥστε ἡ πεῖρα καὶ ἡ αὐξηθεῖσα ἀτομικὴ εὐθύνη, νὰ ἐπενεργήσουν ἐπάνω εἰς τὸ σύστημα αὐτὸ — νὰ θέσω τὴν ἐξέλεγξιν

τοῦ διαμερίσματος τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον ἡ κοινὴ γνώμη ἤθελε προσδιορίσει διὰ τὴν θέσιν ἐκείνην—καὶ νὰ τοῦ ἀφήσω, ἀφοῦ ἐκφράσῃ εὐσυνειδήτως τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ἀντικειμένου, τὸ χρέος νὰ προβάλῃ εἰς τὴν Συνέλευσιν, βαθμηδὸν, τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖα ἢ ἐπιθυμητὰ νὰ εἰσάξῃ.

»Ἡ Συνέλευσις ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθῃ ποῖον μέρος ἔλαβον αἱ Ἰονικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Αὐταὶ δὲν ἔλαβον κανένα μέρος.

»Αἱ ζημίαι, περὶ τῶν ὁποίων ἔγειναν παράπονα, ἦσαν ζημίαι τὰς ὁποίας ὑπέφεραν ἰδιῶται, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ ἦσαν πολῖται Ἰόνιοι, εἶχον ζητήσει Προστασίαν καὶ δικαιοσύνην ἀπὸ τοὺς Λόρδους μεγάλους Ἁρμοστὰς, τοὺς Προξένους τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Εἰς τοιαύτην Προστασίαν αὐτοὶ ἔχουν δικαίωμα, δυνάμει ἑνὸς ῥητοῦ ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, καὶ θέλει τοὺς δοθῇ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Ὅτι ἀποβλέπει τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν διοικονομιῶν,—τῶν κωδήκων τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τῶν δικαστηρίων, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καμμία ἐναντίωσις. Ἂν ἐπιχειρησθῇ μὲ φρόνησιν, αὐτὴ δύναται νὰ πράξῃ ὠφελίμους μεταβολάς·—τὸ αὐτὸ λέγω καὶ περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐπιχωρίων νόμων, τὴν ὁποίαν, ἀπὸ τὴν στιγμὴν, ὅπου ἔφθασα μεταξύ σας, ἐθεώρησα ὡς τὸ πρῶτον βῆμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀρχήσῃ τὸ ἔργον τῶν μεταρρυθμίσεων. Οἱ περὶ τῶν συντάξεων νόμοι σχηματίζουν ἀντικείμενον πολλὰ ἁρμόδιον ἐξετάσεως, δι' ὅ,τι ἀποβλέπει τὸ μέλλον. Ὁ βαθμὸς ἀναμφιβόλως, εἶναι ἀσυνήθως ἐλευθέριος· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πληρωμαὶ ἔγειναν κατὰ τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον, διὰ πολλῶν ἐτῶν ἐπὶ τῇ πίστει διατάξεων ἐπικυρωμένων ἀπὸ πράξεις τῆς Γερουσίας, τὰ τοιουτοτρόπως ἀποκτηθέντα δικαιώματα πρέπει νὰ σεβασθῶσι, καὶ δὲν θέλω συγκατανεύσει ποτὲ νὰ παραβιασθῶσι διὰ προσωρινὴν οἰκονομίαν, ἀκυρόνων τὴν δημοσίαν πίστιν. Περιπλέον ἡ Συνέλευσις δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ ὅτι αἱ χρονικαὶ εἰσπράξεις τοῦ Κράτους, αἱ προερχόμεναι ἀπὸ τὸ κεφάλαιον τῶν συντάξεων, εἶναι ἀρκετώταται νὰ σκεπάσουν τὰ χρονικὰ ἔξοδα· ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ὑστέρους δέκα χρόνους, ἡ ὁλικὴ εἴσπραξις ἀναβαίνει εἰς λίρας 50,966,—καὶ τὰ ἔξοδα εἰς λίρας 42,795—καὶ τοιουτοτρόπως μένει εἰς τὴν κυβέρνησιν πραγματικῶς ἕνα περίσσευμα περίπου 8,168, λιτρῶν στερλινῶν. Μεταξὺ τῶν σπουδαίων κατηγοριῶν, τὰς ὁποίας κάμνετε ἐναντίον τοῦ παρελθόντος εὑρίσκω τὴν ἔκπτωσιν

τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ σας. Ναὶ μὲν συμφωνῶ μαζῆ σας ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, δὲν ἠμπορῶ ὅμως νὰ συμφωνήσω καὶ ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν. Ὁ ξεπεσμὸς οὗτος δὲν προῆλθεν ἀπὸ κακὴν νομοθεσίαν, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν γνωρίζω νόμον τινὰ περιορίζοντα τὰς ἐμπορικὰς ἐργολαβίας· καὶ κατὰ τοὺς πέντε τελευταίους μῆνας ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀκύρωσα κανονισμούς τινας τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, ἐπειδὴ ἦσαν ἐπιζήμιοι εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ μετὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας·—ἀπὸ τὸν ἀποχωρισμὸν πολλῶν κεφαλαίων, ὁποῦ ἐκαταβάλθησαν εἰς ἐμπορικὰ καταστήματα συστημένα ἐδῶ καὶ εἰς ξένα μέρη.—ἀπὸ τὸ αὐξηθὲν ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Σαρδηνίας·—ἀπὸ τὸ μεγαλήτερον μέρος ὁποῦ ὅλοι ἔλαβον εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Μαύρης Θαλάσσης·—καὶ ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τὰς ὁποίας τὰ ἀτμόπλοια ἐπροξένησαν εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις τοῦ κόσμου. Εἰς τοιοῦτον αὐξηθέντα συναγωνισμόν, ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται, κυρίως ἀπὸ τὴν καλὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὴν καλὴν διαχείρησιν μὲ τὴν ὁποίαν διοικοῦνται τὰ πλοῖα, —καὶ τὴν καλλιτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἐξασκεῖ ὁ ἐπιχειρηματικὸς χαρακτὴρ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια, δύναται νὰ ἴδῃ τὶς εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ ναυτικὸν τῆς Ἰθάκης αὐξάνει κάθε χρόνον, ἐνῷ τὸ ναυτικὸν τῆς Κεφαλληνίας σμικρύνεται. Δὲν ἠξεύρω πῶς δύναταί τις διὰ μέσου νόμου νὰ ἐμποδίσῃ τὴν σμίκρυνσιν ταύτην. Ἂν μοῦ δείξῃ τις θεραπείαν τινά, αὕτη θέλει ἐξετασθῇ καὶ γίνῃ παραδεκτή, ἂν δίδῃ εὐλόγους ἐλπίδας καλῆς ἐπιτυχίας.—Ἀλλ᾽ ὅταν τὰ δυνατώτερα ἔθνη ἀφίνουν βαθμηδὸν τὸ σύστημα τῶν προστατευτικῶν, περὶ τῆς ἀνωφελείας του, καὶ ὅταν τὸ Ἰονικὸν ναυτικὸν δύναται μόνον νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς ναύλους εἰς οὐδετέρους λιμένας, ἤθελε σᾶς ἀπατήσει ἂν σᾶς ἐξέφραζα τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ καλλιτέρευσίς του δύναται νὰ γίνῃ διὰ μέσου τῆς συνεργείας τῆς κυβερνήσεως. Ὅτι ἀποβλέπει τὰς θέσεις τῶν ξένων εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν δύο ἀτμοπλοίων τοῦ κράτους, εἰς τὸ Ὑγειονομεῖον, καὶ εἰς τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ἡ Συνέλευσις ἤθελε πράξει φρονίμως, ἂν ἄφινε τὸ ζήτημα ὡς εὑρίσκετο εἰς τὸν λόγον μου. Ἀπὸ τοὺς ξένους ἐκείνους, σεῖς ἐμάθετε πολλὰ ἀπὸ ὅσα τώρα ἠξεύρετε. Αὐτοὶ εἰσῆξαν τάξιν καὶ σύστημα εἰς τὰ κυριώτερα διαμερίσματα τοῦ Κράτους. Οἱ διακεκριμμένοι καὶ πρακτικοὶ ἄνδρες, τοὺς ὁποίους ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γνωρίζω εἰς τὰς νήσους ταύτας, ἐσχηματίσθησαν κυρίως, εἰς τὸ

σχολεῖόν των. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ὅπου ἡ παρουσία τῶν ξένων ἐκείνων ἐθεωρεῖτο ὡς ἐγγύησις διὰ τὴν καθαρὰν διαχείρησιν τῆς δικαιοσύνης, ἐλευθέρα παντὸς τοπικοῦ καὶ προσωπικοῦ πάθους, καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως εἰς τὰ οἰκονομικὰ, ἔργον ὅλων ἰδικόν των· καὶ μολονότι ἡ αὐξάνουσα ἐπιτηδειότης σας περὶ τῆς ὑποθέσεως ἐμπνέει ἐλπίδας, τὰς ὁποίας παρεδέχθην ὡς δικαίας—μολονότι ὑπεσχέθην νὰ δώσω χαρακτῆρα Ἰονικώτερον εἰς τὴν κυβέρνησιν—μολονότι στοχάζομαι, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μέγα λάθος ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως, ἂν, ἐν περιπτώσει θέσεων κενῶν, καὶ εὑρισκομένων Ἰονίων ἁρμοδίων νὰ τὰς καθέξωσιν, ἤθελεν ἐξακολουθήσει μία προτίμησις, ἡ ὁποία ἐξ ἀρχῆς ἔλαβε τόπον χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος,—ἐγὼ δὲν θελω παραδεχθῇ ὅμως αἰφνιδίως καὶ βιαίως τοιαύτην μεταβολὴν συστήματος ἢ νὰ θυσιάσω δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἀπεκτήθησαν μὲ ἐντίμους ὑπηρεσίας, καὶ τὰ ὁποῖα ὁ καιρὸς ἐστερέωσεν.

»Ὑπάρχουν τρία ἄλλα μέρη εἰς τὸν λόγον, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει ἀκόμη ν' ἀναφερθῶ, ἡ χρῆσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης,—αἱ ἐξουσίαι τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, τὰς ὁποίας τὸ σύνταγμα χορηγεῖ εἰς τὸν λόρδον μέγαν Ἁρμοστὴν,—καὶ ἡ ριζικὴ μεταρρύθμισις συντάγματας κηρυχθέντος καὶ συστηθέντος τὰς 31 Ἰανουαρίου 1850.

»Ὅ,τι ἀποβλέπει τὸ πρῶτον,—ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες γνωρίζουν τὰς δυσκολίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἀπήντησεν ἡ κυβέρνησις διὰ νὰ εὕρῃ ἄνδρα ἱκανὸν καὶ ἁρμόδιον ν' ἀναλάβῃ τὰ χρέη καθηγητοῦ τοῦ δικαίου εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο, ὅτε ἔμελλε νὰ βαλθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ νόμος, ὅστις διατάττει νὰ παραδίδωνται τὰ μαθήματα εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ ἤκουσαν τὸν εναρκτήριον λόγον τοῦ διακεκριμένου ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον τώρα κατέχει τὴν θέσιν ἐκείνην,—θέλουν ἀναγνωρίσει τὴν σύνεσιν τῆς πράξεως τῆς παρελθούσης συναθροίσεως, ἡ ὁποία προσδιορίζει τὴν περίοδον δύο χρόνων πρὸς ἐκπλήρωσιν μεταβολῆς. Ἐφαρμοζομένη εἰς ἐπιστήμας τινὰς, αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν εἰς τελειότητα εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δυσκόλως ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὑπάρχουσα. Αἱ ἐν χρήσει λέξεις δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη. Οἱ κώδηκες αὐτοὶ δὲν εἶναι μεταφρασμένοι. Πρῶτον ἔργον τοῦ νέου Καθηγητοῦ εἶναι νὰ προσδιορίσῃ τὰς ἐκ συνθήκης, λέξεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει ν' ἀντικαταστήσωσι τὰς ἕως τώρα ἐν χρήσει· καὶ μολονότι ἐξ αἰτίας τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐκαμψίας τῆς γλώσσης αὐτῆς τοιαῦται δυσκολίαι θέλουν νι-

κηθῆ, δύο χρόνοι εἶναι μόνοι ἀρκετοὶ διὰ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μένει νὰ γίνῃ. Ἡ κυβέρνησις δὲν ἔχει οὔτε αἰτίας οὔτε συμφέρον, διὰ νὰ ζητήσῃ ἀνωφελεῖς ἀργοπορίας· δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀντικείμενον μεγάλης λύπης, ἂν τὸ ζήτημα αὐτὸ, τόσον ἐνδιαφέρον τὴν πρακτικὴν εὐτυχίαν ὅλων, ἤθελε συζητηθῆ μὲ πνεῦμα καὶ ταχύτητα ὁποῦ ἠμποροῦσαν νὰ φέρωσιν ἐπιβλαβὲς ἀποτέλεσμα.

»Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ περὶ Υ. ἀστυνομίας ζήτημα, καὶ ἐπειδὴ μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπατηθῶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς παραγράφου, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται περὶ τούτου σκεπαστὸς λόγος, μολονότι εἶναι ἐπίτηδες γραμμένος μὲ λέξεις σκοτεινὰς, δὲν προσποιοῦμαι ὅτι δὲν τὸν καταλαμβάνω καλῶς. Βλέπω φανερὰ ὅτι ὁ λόγος ὁ διαλαμβάνων περὶ ἀξιοθρηνήτων καὶ θρηνηθεισῶν καταχρήσεων, τῶν ὁποίων ἡ Κεφαλληνία ἔδωκε δυστυχὲς παράδειγμα τὸ παρελθὸν ἔτος, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῶν καταχρήσεων, τὰς ὁποίας ἔπραξεν ὁ Βλάχος καὶ ἡ αἱμοβόρος συμμορία του, οὔτε περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς οἰκογένειας Μεταξᾶ καὶ τῆς πυρκαϊᾶς τῶν οἰκιῶν τῶν κυριωτέρων ἰδιοκτητῶν τῆς Σκάλας, τοῦ Λιὸ καὶ Κατωλιὸ, ἀλλὰ περὶ τῆς απομακρύνσεως ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν ἀτόμων τινῶν, τὰ ὁποῖα ἂν πραγματικῶς δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν, συνεισέφεραν ὅμως, κατὰ τὴν γνώμην μου, πολὺ νὰ τὴν προάξωσιν καὶ ἠθικῶς ἦσαν πλέον ἔνοχοι ἀπὸ τὸ ὄργανά των, ἐπειδὴ ἦσαν ἱκανώτεροι νὰ κρίνωσι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐπιχειρήματός των. Χωρὶς ὀργῆς, χωρὶς ἐρεθισμοῦ, ἀλλὰ λυπούμενος βαθέως, ὅτι συνέλευσις, εἰς τὴν ὁποίαν πιστεύω ὅτι ἀκόμη τὸ μέρος τῶν μετρίων ἀνδρῶν καὶ μὲ ὀρθὸν νοῦν εἶναι περισσότερον, νὰ ἔδωκεν ὡς καὶ τὴν παραμικρὰν ἐπιδοκιμασίαν εἰς αἰσθήματα τὰ ὁποῖα, ἂν ἐκτελοῦντο, ἤθελαν καταστρέψει τὴν εὐταξίαν καὶ ζημιώσει τὸν κοινὴν ἡσυχίαν, ἐπιθυμῶ νὰ σημειώσω δημοσίως τὰ ἀκόλουθα γεγονότα.

«Φθάσας εἰς τὰς νήσους ταύτας, εὗρηκα τέσσαρα ἄτομα ἐξωρισμένα ὑπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ Λόρδ Σίτωνος δύο εἰς Παξοὺς καὶ δύο εἰς Κήθυρα. Δύο ἐξ αὐτῶν εἶναι ἤδη μέλη τῆς συνελεύσεως ταύτης. Ἐγὼ τοὺς ἠλευθέρωσα ὅλους! Εὗρηκα ἐννέα φυλακισμένους, οἱ ὁποῖοι περιέμενον τὴν δίκην των διὰ τὴν προσβολὴν τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει κατὰ τῶν πόλεων Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1848 ἔτους. Ἐγὼ τοὺς ἠλευθέρωσα ὅλους! Διέτριψα δεκατέσσαρας ἡμέρας εἰς Κεφαλληνίαν, ζητῶν νὰ συνδιαλλαχθῶ

μὲ ἀνθρώπους ὅλων τῶν μερίδων, καὶ προσπαθῶν ν' ἀφαιρέσω τὰς αἰτίας τοπικοῦ καὶ προσωπικοῦ ἐρεθισμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησίς μου, εἰς κάθε περίπτωσιν, δὲν εἶχε δώσει ἀφορμήν. Ἐδήλωσα εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Πρέσβυν τῆς Α. Μ. ὅτι ἤμην ἕτοιμος νὰ δεχθῶ τοὺς πολιτικοὺς φυγάδας, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ μόνῃ τῇ διαβεβαιώσει, ὅτι αὐτοὶ ἤθελαν σεβασθῇ τοὺς νόμους, καὶ ζήσει εἰρηνικῶς μετὰ τὴν ἐπιστροφήν των. Ἠμποροῦσα νὰ κάμω περισσότερον πρὸς διαλλαγήν; Πῶς ἀνταμείφθηκα; Μὲ τὴν ἐπανάστασιν εἰς Σκάλαν! Μὲ τὰς βιαιοπραγίας, τὰς ὁποίας ἦτο χρέος μου, ὄχι μόνον νὰ θρηνήσω, ἀλλ' ἐν καιρῷ φανερᾶς ἐπαναστάσεως νὰ μεταχειρισθῶ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας ὅλοι οἱ προκάτοχοί μου εἶχαν μεταχειρισθῆ πολὺ πλέον ἐκτεταμένως ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς μιᾶς ἡσύχου νομοθεσίας, θέλω εἶσθαι πρόθυμος νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν πᾶσαν πρότασιν, ἡ ὁποία ἤθελε μοὶ προβληθῆ διὰ νὰ προσδιορισθῇ καὶ κανονισθῇ ἡ χρῆσις μιᾶς δυνάμεως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς μέρος τι, εἰς κάθε πολιτισμένον Κράτος, καὶ ἡ ὁποία διὰ τοῦ χάρτου τῶν 1817, εἶναι ἐδῶ ἐμπιστευμένη εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Α. Μ.

»Ἀλλὰ μὲ καταλαμβάνετε, ὅταν σᾶς λέγω ὅτι τὸ μέτρον ὁποῦ μέλλει νὰ προταθῇ, πρέπει νὰ προνοήσῃ περὶ θεραπείας ταχείας καὶ συνοπτικῆς ἐναντίον τῶν προδοτικῶν ἀποπειρῶν κατὰ τῆς δημοσίας εἰρήνης· ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ θεωρήσω τοὺς ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν μέρος εἰς τοιαύτας ἀποπείρας, ἐλευθέρους εὐθύνης, διότι ἠμποροῦν κατὰ τύχην νὰ ἦναι συσχετισμένοι μὲ τὸν ἐλεύθερον τύπον, καὶ ὅτι θέλω ἴδει μὲ δυσπιστίαν πᾶσαν πρότασιν, ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, πηγάζουσαν ἀπὸ τὴν παροῦσαν Συνέλευσιν, μὲ τὸν τόνον τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἀνέλαβεν εἰς τὸν λόγον της. Ἡ ἀδικία σας μὲ ἐπρόσβαλε βαθέως, καὶ θὰ βραδύνει ἕνα συμβιβασμὸν, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἤθελα εἶσθαι ὁ πρῶτος εἰς τὸ νὰ τὸν βοηθήσω, ἂν ἤθελε παρουσιασθῇ μὲ πνεῦμα διαλλαγῆς καὶ καλῆς πίστεως.

»Μεταβαίνω τέλος, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εὐηρεστήθητε νὰ ὀνομάσητε ριζικὴν μεταρρύθμισιν ἑνὸς συντάγματος, τὸ ὁποῖον δὲν λογαριάζει εἰμὴ τριῶν ἑβδομάδων ὕπαρξιν, ἐπειδὴ τὴν εἰκοστὴν Μαρτίου μόνον ἠμπορεῖ τὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἐβάλθη εἰς ἐνέργειαν, ὅταν συνηθροίσθη ἡ Συνέλευσις καὶ ἡ βουλὴ ἐσχηματίσθη. Ζητοῦντες τὴν σύμπραξίν μου, μοῦ κάμνετε τὴν τιμὴν νὰ αἰνίττεσθε τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν ἔχω ὡς ἀνὴρ δημόσιος· καὶ δὲν πρέπει νὰ πειραχθῆτε ἂν σᾶς λέγω, ὅτι ὁ

πρῶτος καρπὸς τῆς πείρας ἐκείνης ἦτο νὰ μὲ διδάξῃ ὅταν ἦναι λόγος περὶ πρακτικῶν ζητημάτων, ὁποῦ ἀποβλέπουν τὰ πλέον σπουδαῖα συμφέροντα, νὰ μὴ εὐχαριστοῦμαι μὲ ἀορίστους λόγους. Τί ἐννοεῖτε μὲ ριζικὴν μεταρρύθμισιν; Ποῖον εἶναι τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον μοῦ προβάλλετε νὰ παραδεχθῶ, διὰ νὰ φέρω τὰ συμφέροντα τῆς πλειονότητος εἰς ἁρμονίαν μὲ τὰς θεσμοθεσίας τοῦ Κράτους;

»Ἡ πλειονότης εἶναι συνθεμένη ἀπὸ στοιχεῖα πολὺ ἀσύμφωνα —καὶ καθὼς κρίνω ἀπὸ τὰ πρόσφατα συμβάντα, ἡ Συνέλευσις ἤθελεν εὕρει ἀδύνατον νὰ δείξῃ ἓν ὁποιονδήποτε σχῆμα κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ μέλη της ἤθελαν εἶσθαι προητοιμασμένα νὰ παραδεχθῶσι, χωρὶς παρασιωπήσεις, ἢ διαμαρτυρήσεις παντὸς εἴδους, ὡς τὴν βάσιν τῶν μελλουσῶν σχέσεων μὲ τὴν προστάτιδα δύναμιν. Ὅταν φθάσῃ στιγμὴ πλέον ἥσυχος, θέλω ἠμπορέσει ἴσως νὰ ἴδω τὸ σχέδιον αὐτὸ πρακτικῶς ἑτοιμασμένον καὶ συνωδευμένον ὑπὸ μιᾶς ἀρκετῆς ἐγγυήσεως, τὸ ὁποῖον δὲν θέλω νὰ ἀπορριφθῇ, ἅμα περάσῃ. Ἂν ἴδω εὔλογον πιθανότητα τῆς καλῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτου σχεδίου, καὶ ἂν ἴδω πρὸς τούτοις ὅτι ἡ γνώμη τῶν νήσων συμφωνεῖ μὲ ἐκείνην τῶν ἀντιπροσώπων,—ἐπειδὴ δὲν ἔχετε ἐντολὴν νὰ κάμετε ἓν νέον Σύνταγμα, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ λάβητε μέρος εἰς τὸ ἔργον τῆς Νομοθετίας, ὑποκάτω εἰς Σύνταγμα καμωμένον ἤδη—θὰ ἠμπορέσω τότε νὰ στοχασθῶ περὶ τοῦ τρόπου, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθήσω διὰ νὰ φθάσω εἰς πρακτικόν τι ἀποτέλεσμα. Ἀλλά, ἐπὶ ἀντικειμένου τόσης σπουδαιότητος, σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι δὲν θέλω δώσει πίστιν εἰς ἀορίστους γενικότητας οὐδὲ θέλω εὐχαριστηθῇ, ἂν ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις βασισθῇ εἰς τὸν Ἰόνιον τύπον, ὡς εἰς ὄργανον τῶν δημοτικῶν ἐπιθυμιῶν. Εἶδα εἰς τὸν τύπον ἐκεῖνον πολλὰς σοφὰς μετρίους καὶ ὠφελίμους νουθεσίας, ἀλλ' εἶδα καὶ εἰς αὐτὸν παρομοίως καὶ ἀρχὰς καταστρεπτικὰς πάσης κυβερνήσεως, καὶ θεωρίας, ὅπου δὲν ἤθελαν δυνηθῇ νὰ φέρωσιν εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς κοινωνίας, ἂν ἤθελαν δοκιμασθῇ πρακτικῶς.

»Ἂν λοιπὸν ἔχετε πρότασίν τινα νὰ μοῦ κάμητε, κάμετέ την εἰς λέξεις καθαρὰς καὶ εὐκολονοήτους· θέλω εἶσθαι εὐτυχής ἂν τὴν εὕρω χαρακτῆρος τοιούτου, ὥστε νὰ μὲ συγχωρῇ νὰ σᾶς προσφέρω ἐκείνην τὴν σύμπραξιν, τὴν ὁποίαν ζητεῖτε. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θέλω ριψοκινδυνεύσει τὴν εἰρήνην τῶν νήσων τούτων, ἢ τὸν ἴδιον χαρακτῆρά μου, ὡς ἄνθρωπος δημόσιος, ἀναλαμβάνων τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ καθυποβάλλω εἰς τὴν Βασίλισσαν, ἀπὸ

τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προέρχηται κάθε συνταγματικὴ μεταρρύθμισις, ὁποιανδήποτε πρότασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγὼ νὰ μὴν εἶχα συμπράξει ὁλοτελῶς· οὐδὲ στοχάζομαι ὅτι τοιαύτη πρότασις δύναται φρονίμως ἢ ἁρμοδίως νὰ γίνῃ, εἰμὴ εἰς τὸ τέλος μιᾶς συναθροίσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Συνέλευσις ἤθελε δώσῃ δείγματα μετριότητος καὶ ὀρθοῦ λόγου εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἤδη αὐτὴ ἀπολαμβάνει.

»Ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ διατηρήσω ἀνοικτὰς τὰς παρελθούσας διαφοράς. Ἀπεκρίθηκα φανερὰ εἰς κατηγορίας γενομένας φανερὰ καὶ τὰς ὁποίας θεωρῶ ἀδίκους· ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἀκόμη πρόθυμος νὰ συμπράξω μαζῆ σας εἰς πᾶν ἔργον καλὸν καὶ ὠφέλιμον. Δὲν σᾶς ζητῶ ἄλλο εἰμὴ νὰ λάβητε μίαν ἰδέαν πλέον μετρίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ἐλάβετε, ἕως τώρα περὶ τῆς θέσεώς σας καὶ τῶν δυνάμεών σας· νὰ εὐχαριστηθῆτε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐξουσίας, τὸ ὁποῖον τὸ σύνταγμα ἐξασφαλίζει εἰς τὴ νομοθετικὴν συνέλευσιν καὶ νὰ μάθητε ὅτι τὸ σέβας πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἐξασκοῦν μαζῆ σας μίαν συνάμιλλον δικαιοδοσίαν, εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ ἐξασφαλίσητε τὰ ἴδικά σας. Δὲν μὲ ἀνήκει νὰ ὁμιλήσω, ἐν ὀνόματι τοῦ Βρετανικοῦ στέμματος, περὶ τοῦ μακρυνοῦ ἐκείνου μέλλοντος, τὸ ὁποῖον ὁ λόγος ὑποσκιάζει, ὅταν τὰ διασπαρμένα μέλη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους θέλουν ἠμπορέσει νὰ ἑνωθοῦν εἰς ἓν ἰσχυρὸν βασίλειον μὲ τὴν συνέναισιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ δὲν ἔχω δυσκολίαν νὰ ἐκφράσω τὴν ἰδίαν μου γνώμην, ὅτι, ἂν τοιοῦτο συμβὰν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ὁ ἡγεμὼν καὶ τὸ κοινοβούλιον τῆς Ἀγγλίας ἤθελον ἴδει μὲ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν τοὺς Ἴονας ἀναλαμβάνοντας τὴν θέσιν των ὡς μέλη τῆς νέας Δυνάμεως, ἡ ὁποία τότε ἤθελε λάβει τὴν θέσιν της εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ κόσμου.

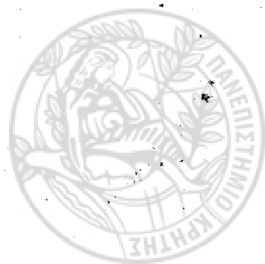
Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι κατὰ τὸ παρὸν τὸ ἀντικείμενον περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐνασχοληθῶμεν, ἀλλὰ περὶ συντάγματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον δύνασθε, ἐὰν θέλετε νὰ ἀπολαύσητε ἀσφάλειαν, εὐτυχίαν καὶ μέγα μέτρον πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ περὶ δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ὡρκίσθητε νὰ σεβασθῆτε καὶ νὰ διατηρήσητε. Ἀφήσατέ με νὰ σᾶς παρακινήσω νὰ θεωρήσητε τὸ ἔργον αὐτὸ ὡς τὴν πηγὴν ἐκείνων τῶν καλλιτερεύσεων ὁποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῶσιν. Ὅταν ἐνεργήσητε κατὰ πνεῦμα αὐτὸ μὲ μετριότητα φρόνησιν, καὶ ἀμοιβαῖον σέβας ὅλων τῶν τριῶν Δυνάμεων ἀναμέσον των, καὶ εἰς τὸν μένοντα καιρὸν τῆς

παρούσης συναθροίσεως πολλὰ ὠφέλιμα ἠμποροῦν νὰ γίνουν.

«Ἐγὼ θέλω προηγηθῆ διὰ τοῦ παραδείγματός μου εἰς ὅσα συσταίνω μέσα λαμβάνοντας, ὅταν παρουσιασθῶσιν διαφοραί, ἂν ἡ μετρία μερὶς εἰς ταύτην τὴν Συνέλευσιν βοηθήσῃ τὰς προσπαθείας μου μὲ σταθερότητα καὶ εἰλικρίνειαν. Ἂν ὄχι, τότε δὲν θέλει μὲν μείνῃ ἄλλο, εἰμὴ νὰ καταφύγω εἰς τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα τὸ ἴδιον αἴσθημα τοῦ χρέους μου ἠμπορεῖ νὰ μοῦ ἐπιβάλλῃ καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν, ἀφοῦ μεταχειρισθῶ ὅλα τὰ μέσα συνδιαλλαγῆς, τὰ ὁποῖα ἡ πεῖρά μου ὡς ἀνδρὸς δημοσίου, μοῦ ὑπαγορεύουν, θέλω μεταχειρισθῆ νομίμως καὶ συνταγματικῶς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἔχω ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Βασιλίσσης, πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐταξίας, καὶ ἔχοντας πίστιν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ νοὸς τοῦ τόπου, θέλω περιμείνει νὰ φθάσῃ ὁ καιρὸς μιᾶς Νομοθεσίας καταλλήλου».

Οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἡ Βουλὴ ἔδωκεν, οὔτε κἂν λόγον ἢ παράπονον εἰς τὰς ἀλόγους ὕβρεις τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ σοφίσματα, δι' ὧν καθήπτετο καὶ ἐχλευάζετο φρόνημα καὶ πορεία τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως, καὶ ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις. Ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ παρρησία τῆς εἰς τὸν πρῶτον λόγον ἀπαντήσεως ἔθηκαν τὴν Βουλὴν ὑπεράνω τῶν ἐπιπλήξεων καὶ ἀπειλῶν, ὅσας ἐνέκρινεν ὁ Ἁρμοστὴς νὰ τῇ ἀπευθύνῃ. Τὰ αὐτόλαλα πράγματα, τὸ δίκαιον, τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἡ ὑψηλὴ συναίσθησις τῆς θέσεως, καὶ ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις πατριωτικῶν καθηκόντων ὑπὲρ Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἠνάγκαζον τὴν συνέλευσιν, ἵνα μὴ καταδεχθῇ νὰ ἐμβῇ εἰς ἀλληλομαχίαν πρὸς οὐδένα, καὶ ὄχι ὀλιγώτερον πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ἔλαβον τὸν πῖλόν των οἱ βουλευταί, καὶ ἐν ἄκρᾳ σιγῇ ἀνεχώρησαν, ὡς καὶ τὸ παριστάμενον πλῆθος. Ἐκ τῆς ἀνταπαντήσεως αὐτῆς ἕκαστος ἠννόει μὲ ὁποῖον ἀνταγωνισμὸν καὶ ἀντιμαχίαν παρετάσσετο ἡ Καμαρίλλα, καὶ ὁποίαν ἰσχὺν ἔδιδε εἰς τὰ φρονήματα τῶν ῥιζοσπαστῶν καὶ τὴν πορείαν. Οὗτοι ἔλεγαν τώρα ἀναφανδόν, οὐδὲν πλέον ἐμπιστεύονται εἰς βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις. Οὐδὲν συνδιαλλακτικὸν μέτρον πλέον εὑρίσκουσι, εἰς τὸ νὰ συζῶσι καὶ συνδιέπωνται προστατεύοντες καὶ προστατευόμενοι ἐν τῷ Ἰονίῳ. Ἀσυστόλως ὁ Ἁρμοστὴς ἐξύβρισε τοὺς παρισταμένους συνδιαλλακτικούς, καὶ ἡ Προστασία καταπατεῖ τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιζητεῖ εὐγνωμοσύνην δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παραβιάσει συνθήκης παρεχώρησε καὶ ἐπώλησεν ἀκριβῶς, ἀσφαλίσασα χιλιάδων λιτρῶν ἐτήσιον χορηγίαν

πρὸς τοὺς Ἁρμοστάς της. Ὅθεν μόνη ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὰ δεινὰ τοῦ Ἰονίου. Ἡ μὲν Καμαρίλλα παντοίαις δυνάμεσιν ἐνήργει, ὅπως παραλύσῃ τὴν δύναμιν τῶν ἐν τῇ βουλῇ τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἀπειλοῦσα τοὺς δειλούς, ἢ γαργαλίζουσα τοὺς ἰδιοπαθεῖς διὰ θέσεων ὑψηλῶν ἐπικερδῶν, διὰ προσαγωγῆς συγγενῶν καὶ εὐνοουμένων εἰς ὑπαλληλίαν. Ὑπέσχετο δὲ καὶ παραβλέψεις καὶ ὑποχωρήσεις εἰς ἀνόμους αἰτήσεις καὶ μεγαλοδωρίας ἐπ' ὠφελείᾳ μὲν αὐτῶν, ζημίᾳ δὲ δημοσίου καὶ ἰδιωτῶν. Δὲν ἠργοπόρησαν διὰ τοῦτο οἱ νέοι Γερουσιασταί, οἵτινες ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Βουλῆς, καίτοι ἐκλέχθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, δώσαντες ὁμολογίαν Ἑλληνικῶν καὶ πατριωτικῶν αἰσθημάτων, νὰ συμφωνήσωσι καθ' ὁλοκληρίαν, καὶ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλοϊονίου καταχθονίου σπείρας. Ἡ Γερουσία ἐπάλευεν ἤδη πρὸς τὴν Βουλὴν, ἀπορρίπτουσα συστηματικῶς πᾶν μέτρον ἢ νομοσχέδιον, ὃ ἔφερε μικρὰν διόρθωσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς δημοσίου διαχειρήσεως. Αἱ αἰτήσεις τῆς περὶ Βουλῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς ὅλα τὰ δημόσια γραφεῖα τοῦ Κράτους, καὶ αὐτὴ ἡ ἐλάττωσις φόρων τινῶν, καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ τέλους τοῦ μετακομιζομένου σίτου ὑπὸ τῶν θεριστῶν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου δι' ἡμεροκάματον ἀπερρίφθησαν περιφρονητικῶς παρὰ τῆς Γερουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ.

Υπεροχὴ τῶν ριζοσπαςῶν βουλευτῶν ἐν τῇ βουλῇ.—Καταχρίνεται ἡ πορεία τῶν ριζοσπαςῶν ὑπὸ τῶν μετριοφρόνων βουλευτῶν.—Οἱ μεταρρυθμιςαὶ φοβοῦνται τὸ λαοφίλητον τῶν ριζοσπαςῶν.—Ἀπόρριψις τοῦ νομοσχεδίου περὶ περιςολῆς ἀςυνομίας.—Ἡ πρότασις περὶ ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς κόμητος Κανδιάνου Ρώμα.—Ἀγόρευσις Τυπάλδου Καπελέτου ἀντιτείνοντος.—Αἱ ἀπαντήσεις τῶν βουλευτῶν Μαρίνου Παδοβᾶ καὶ Κουρῆ.—Ἀντενέργειαι τῆς χαμαρίλλας κατὰ τῆς συςαθείσης ἐπιτροπῆς περὶ ριζικῆς μεταρρυθμίσεως.—Νέον μισθολόγιον ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ αἱ ἀντιδράσεις τῆς καμαρίλλας.—Ἀναβολὴ τῆς ἐννάτης βουλῆς.—Οἱ ἀπαισιόδοξαι ἐν τῷ Ἰονίῳ.—Πρότασις τοῦ βουλευτοῦ Χοὺμ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας περὶ τῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ πραχθέντων.—Ὁ ὑπουργὸς Γρέης διαδηλοῖ ὅτι δὲν ἐπεμβαίνει ἡ Ἀγγλία εἰς τὰς διαφορὰς τῶν Ἰονίων βουλῶν.—Αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως περὶ ἐκλογίμων καὶ μισθολογίου.—Χολέρα ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ὁ ἰατρὸς Χαράλαμπος Τυπάλδος Πρετεντέρης.—Βοηθήματα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ζακύνθου κατὰ τὴν χολέραν Κεφαλληνίας.—Καταδίωξις τῶν ὁμοφρόνων τοῖς βουλευταῖς ριζοσπάςαις ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἄλλαις νήσοις.—Ἀπέχθειαι Οὐάρδου κατὰ τῶν ριζοσπαςῶν βουλευτῶν.—Συγκάλεσις τῆς Θ΄. βουλῆς ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς διακοπείσας ἐργασίας.—Ταραχώδης συνεδρίασις τῆς τῆς Βουλῆς κατὰ Γερουσίας καὶ τῶν πράξεων αὐτῆς.—Τυπάλδος Καπελάτος ἀναγινώσκει τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου.—Διακοπὴ τῆς συνεδριάσεως καὶ ἀναβολὴ τῆς βουλῆς.—Καταβοὴ ριζοσπαςῶν βουλευτῶν κατὰ τοῦ προ-

έδρου κόμητος Κανδιάνου Ρώμα.—Παροργισμὸς τῶν ῥιζοσπαστῶν διὰ τὰ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ προέδρου Ρώμα κατηγορούμενα.—Ἀντιζηλίαι καὶ διενέξεις ῥιζοσπαστῶν μετριοφρόνων καὶ μεταρρυθμιστῶν.—Φιλεκδικίαι καὶ ἀντιδράσεις τῶν μεταρρυθμιστῶν κατὰ τῶν ὁμοφρόνων τοῖς ῥιζοσπάσταις ἐν Ζακύνθῳ.—Πρόοδος τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ εἰς ὅλας τὰς νήσους.

ΧΑΙΡΟΝ οἱ ἐν τῇ Βουλῇ ῥιζοσπάσται, βλέποντες τὸν ἀνταγωνισμὸν τῆς καμαρίλλας· διότι ἐξελάμβανον αὐτὸν πρόσφορον εἰς ἀντιμαχίαν κατὰ τῆς Προστασίας. Ἀντιμαχόμενοι κατ' αὐτῆς, καὶ δεικνύοντες εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ αἴτιον ἀπεχθείας τῆς κυβερνήσεως τὴν ἀντίδρασιν τῶν καταχθονίων· ἐσκόπευον νὰ παραλύσωσι τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους καὶ νὰ στενοχωρήσωσι τὴν Ἀγγλίαν, ὥστε νὰ γνωρίσῃ ἀφ' ἑαυτῆς ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ κυβερνήσῃ ἐν τῷ Ἰονίῳ μόνη, καὶ αὐτοπροαιρέτως νὰ ἀποσύρῃ τὴν προστασίαν. Ἐνισχυθέντες οἱ ἐξ Κεφαλλῆνες βουλευταὶ ῥιζοσπάσται διὰ τῶν δύο Ζακυνθίων Ναθαναὴλ καὶ Φραγκίσκου Δομενεγίνη, τοῦ Κερκυραίου Ποφάντη, ὅστις ἤδη ἐπεριμένετο, καὶ τοῦ Ἰθακησίου Πατζῆ, οἵτινες προσεκολλήθησαν εἰς τὴν μερίδα των, καταλιπόντες τὴν τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ μετριοφρόνων, ὑπερεῖχον τῶν ἑτεροδόξων πολιτικῶν συναδέλφων. Ἀγορεύοντες ἐχειροκροτοῦντο ἀεὶ ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τοῦ ἐν τοῖς θεωρείοις εὑρισκομένου. Τοῦτο ἐμαγεύετο εἰς τοὺς διαπύρους λόγους των, οὓς ὁ μὲν λεγόμενος ἐχέφρων συντηρητικὸς ἐχαρακτήριζεν ὡς ταραχώδους δημοκοπίας, ὁ δὲ εἰλικρινὴς πατριώτης παρεδέχετο ὡς ἁγνὰς ἐκχειλήσεις πατρίου αἰσθήματος καὶ ἀγάπης. Τοὺς ῥιζοσπάστας ὁ κοινὸς λαὸς Κερκύρας ἀληθεῖς πατριώτας καὶ φίλους Ἰονίου καὶ Ἑλλάδος διεκήρυττε, καὶ τὰς εἰκόνας των φωτογραφήσας στεφανωμένας ἐξέθετεν ἐν ὁδοῖς, λέσχαις, καφφενείοις καὶ ἐργαστηρίοις. Βεβαίως οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Βουλῆς ἐνεπνέοντο ὑπὸ τοῦ ζωηροτέρου Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐπόθουν τὴν ἕνωσιν. Ἀλλὰ θετικώτεροι εἰς τὴν πρᾶξιν οἱ μετριόφρονες, ἐπέβλεπον τὸ ἰσχυρὸν τῆς Ἀγγλίας, ὅπως διατηρῇ τὴν ἀποκτηθεῖσαν κυριαρχίαν τῆς καθ' ὅσας χώρας ἐκυρίευεν. Ἀνίσχυρον ἔτι ἐθεώρουν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον διὰ τὸ ἀρτισύστατον, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ

δικαιώματα μικροῦ λαοῦ ἀδυνάτου ἀπέναντι ἰσχυρῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἔλεγον δὲ ὅτι τὰ μέσα τῶν ῥιζοσπαστῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως εἶναι παιδαριώδη. Διότι μάχη μόνον διὰ λόγου καὶ ἐφημερίδων δὲν ἐπαρκεῖ νὰ καταβάλῃ, ἢ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἐν ἰσχύει κατέχοντα μικρὸν Κράτος εἰς χειραφέτησιν ἐπὶ ἐθνικῇ ἀποκαταστάσει. Οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ἐλπιζομένη ἕνωσις, ἔλεγον, δύναται νὰ ἦναι ἀποτέλεσμα διαπραγματεύσεων μεταξὺ Προστάτιδος καὶ Προστατευομένων. Μόνη ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων φέρουσα γενικήν τινα ἀναστάτωσιν Κρατῶν καὶ ἡγεμόνων, καὶ ἀναπλάττουσα νέα ὅρια ἐπικρατειῶν, δύναται νὰ ἐκπεραιώσῃ αἰσίως καὶ τὴν ποθουμένην ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Ἐπὶ τούτῳ τὴν πορείαν τῶν ῥιζοσπαστῶν κατέκρινον οἱ μετριόφρονες βουλευταὶ ὡς ἀπόνοιαν καὶ ματαίαν ἀπόπειραν εἰς βιαίαν ἐπίσπευσιν τοῦ ποθουμένου· διότι τοιαῦτα κινήματα ἐν τῇ βουλῇ μᾶλλον παρώξυναν Προστάτας καὶ ἀντιδραστικοὺς εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἰονίου κοινωνίας, καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐλευθερίας καὶ εὐημερίας αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὐδὲν ὠφελεῖται, ἔλεγον, τὸ Ἰόνιον, οὔτε δύνανται αὐτοὶ νὰ πράξωσι τὶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἐν ὅσῳ ὑφίσταται ἐν τῇ βουλῇ τοιαύτη ἀδιάλλακτος πάλη. Ἐξ αὐτῆς οὐδὲν κατορθοῦται, διότι οἱ ῥιζοσπάσται, οὐδὲν θέλουσι νὰ δεχθῶσιν ἐκ τῆς Προστασίας, διὰ τὸ νὰ μὴ ἔχωσιν ὑποχρεώσεις εἰς αὐτήν. Ἡ Γερουσία εἰς οὐδεμίαν βελτίωσιν θέλει κλίνει, ἐν ὅσῳ ἐπικρατοῦσι τῶν ῥιζοσπαστῶν τοσαῦται ἀντιπάθειαι πρὸς κυβερνητικὰ πρόσωπα.

Οἱ μεταρρυθμισταὶ οὐχ ἧττον ἐν τῇ βουλῇ ἐχλευάζοντο ὑπὸ τῶν ῥιζοσπαστῶν, καθότι ἤθελον νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ μὲ τὴν Προστασίαν ἐπὶ προσδοκίᾳ μεταρρυθμίσεων, ἃς οὐδέποτε ἡ Ἀγγλικὴ ἰσχὺς ἤθελε νὰ παραχωρήσῃ ὡς παραλυούσας τὰς ἀπεριορίστους ἐξουσίας αὐτῆς καὶ τὰ προνόμια. Δεινῶς ὅμως ἐφοβοῦντο οἱ μετριόφρονες τὸ λαοφίλητον τῶν ῥιζοσπαστῶν, καὶ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν διὰ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῆς ἑνώσεως. Ἐνόμιζον, οἱωσδήποτε φανερῶς ἐκινοῦντο κατ' αὐτῶν, ἀντιτασσόμενοι εἰς τὴν πορείαν των, ἤθελον χαρακτηρισθῇ ὡς ἀντεθνικοὶ καὶ ἀπολέσωσι δημοτικότητα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς μελλούσας ἐκλογὰς δὲν ἤθελον ἐπιτύχει. Διὸ ἐνῷ ἐπλειονοψήφουν ἐν τῇ βουλῇ, οὐδόλως ἀπετόλμων διὰ λόγου, ἢ νομοσχεδίου, ἢ προτάσεως νὰ ἀντιταχθῶσι τοῖς ῥιζοσπάσταις, καὶ ἐπιβάλωσι σιγὴν ἢ τοὐλάχιστον περιστολήν τινα εἰς τοσοῦτον ἀναβρασμὸν παθῶν καὶ διαθέσεων. Μᾶλλον συνεμορφοῦντο κατὰ πνεῦμα καὶ σκοπὸν λόγων καὶ ἀντιδράσεων τῶν ῥιζοσπαστῶν, ἢ ἐπέτασσον θέλησιν καὶ ἐνέργειαν

εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν πεποιθήσεις καὶ ἀρχάς. Συνεψήφιζον δθὲν οἱ μετριόφρονες ὅλα τὰ προτεινόμενα παρὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν, καὶ ἔλεγον σπανίως τὸ ναὶ εἰς ὅσα νομοσχέδια ἢ προτάσεις καθυπέβαλλον οἱ κορυφαῖοι τῆς μεταρρυθμιστικῆς μερίδος ὁμόφρονες. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι ἀπερρίφθη τὸ ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου Ναπολέοντος Ζαμπελίου συντεθὲν νομοσχέδιον περὶ περιορισμοῦ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, καὶ τῆς κατὰ ποίας περιπτώσεις χρήσεως αὐτῆς. Τοῦτο σφόδρα ἀντέκρουσαν οἱ ῥιζοσπάσται, ἀγορεύοντες ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν κωδήκων ἔπαυσεν ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία. Τὸ δὲ νομοσχέδιον, ἔλεγον, ἐκτὸς ὅτι παραδέχεται καὶ κανονίζει τοιαύτην παράνομον ἀρχήν, τείνουσαν νὰ καταστρέψῃ ἐλευθερίαν καὶ ζωὴν καὶ περιουσίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζει, ὅσα αὐθαιρέτως ἐπράχθησαν παρὰ τῶν Ἁρμοστῶν δυνάμει τοιαύτης βιαίας ἐξουσίας. Περίεργον δὲ ὅτι, ἐνῷ ἠγόρευον οὕτως, ἤλπιζον ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν μεταρρυθμιστῶν ἤθελε παραδεχθῇ τὸ νομοσχέδιον ὡς κατεπεῖγον καὶ χρήσιμον. Πολλὰ μὲν ἐν ἀρχῇ φρονήματος ῥιζοσπατικοῦ ἀνεφαίνοντο ἀκατάλληλα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπεπόθουν, ἅτινα ἡ ἀνάγκη παρεκέλευεν εἰς τοὺς ἐχέφρονας νὰ προτείνωσιν καὶ συντελέσωσι. Τοσοῦτον ἐφοβοῦντο τὴν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν οἱ παθόντες ἐξ αὐτῆς ῥιζοσπάσται, ὥστε κατ᾿ ἰδίαν ἐμέμφοντο τοὺς μεταρρυθμιστάς, ὅτι ἀπέρριψαν τὸ νομοσχέδιον.

Η Γερουσία παθητικὸν ὄργανον Ἁρμοστοῦ καὶ Καμαρίλλας ἄκρως εὐηρεστήθη εἰς τὴν ἔκπτωσιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Τοιοῦτο μὲν ἐθεώρει ὡς στερεοῦν ἤδη ἀπόλυτον ἑαυτῇ ἐξουσίαν διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, εἰς τὸ νὰ ἀπειλῇ καὶ ἀντιτάσσηται εἰς δημοσιογράφους καὶ ἄλλως πῶς ἀντιπολιτευομένους, φέρουσα καὶ κατάραν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν αἰτίων τῆς μὴ παραδοχῆς διὰ τὰς ὀλεθρίους συνεπείας. Καὶ πρὶν τῆς ἀπορρίψεως αὐτοῖς εἶχε συνεργήσει εἰς ἀποτυχίαν ἡ Καμαρίλλα διὰ διαγγέλματος τοῦ Ἁρμοστοῦ, ζητήσαντος παρὰ τῆς βουλῆς τὸ νομοσχέδιον, ὅπως ἐπιθεωρηθῇ καὶ ὑπαγορεύσῃ προσθήκας ἢ τροπολογίας καθυποβληθησομένας εἰς σύσκεψιν τῆς βουλῆς, καὶ συμφωνήσωσιν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὰ καθέκαστα καὶ μὴ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους νὰ ἀντιτείνῃ. Ἐξεπλάγησαν δὲ οἱ βουλευταὶ καὶ κατεκραύγασαν κατὰ τοῦ διαγγέλματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπῄτει τὸ νὰ ἔχῃ ἐξουσίαν ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ ποιῆται κατ᾿ οἶκον ἐρεύνας, νὰ διατηρῇ πᾶν προληπτικὸν μέτρον, ἀπομακρύνον πάντα ὕποπτον ταραχῆς καὶ περιορίζῃ, νὰ σφραγίζῃ ἔγγραφα ἐν κατα-

στάσει πολιορκίας ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐπὶ συνωμοσίᾳ καὶ στάσει, νὰ συνυπάρχωσι δικαστήρια τακτικὰ καὶ στρατοδικεῖα, καὶ πᾶν πολιτικὸν ἀδίκημα τοῦ τύπου νὰ ἀφαιρῆται ἐκ τῶν ὁρκοδικείων καὶ νὰ κρίνηται ὑπὸ ἐκτάκτων δικαστηρίων. Καὶ διὰ τοιαῦτα προσκόμματα καὶ ἄλλα εἰς τὸ περὶ δημοσίων ἔργων νομοσχέδιον μᾶλλον παρεξετάνθησαν αἱ κραυγαὶ ῥιζοσπαστῶν καὶ μεταρρυθμιστῶν, καὶ ἠγανάκτει ὅλον τὸ Ἰόνιον ὅτι οὐδὲν ἀνεκουφίζετο, ἐνῷ σφόδρα εὐηλπίζετο εἰς τὴν νέαν ἐποχήν. Ἐξ ἄλλου μέρους ἡ Γερουσία, ὅσον μὲν ἔβλεπε τοὺς ῥιζοσπάστας ἀντιτασσομένους εἰς ἐνεργείας καὶ ἐχέφρονα μέτρα τῶν μεταρρυθμιστῶν ἐν τῇ βουλῇ, τοσοῦτον ἐνόμιζεν ὅτι ἐπικερδίζει καιρὸν τοῦ νὰ διοικῇ ἀνευθύνως. Ἐπενόησεν ἐπιτηδείως νὰ παρασύρῃ τὴν Βουλὴν εἰς ἀτελευτήτους συζητήσεις καὶ διενέξεις. Διεφιλονείκει τὸ δικαίωμα εἰς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν τοῦ δικάζειν περὶ τῶν ὅρων τῆς ἐκλογιμότητος. Ὑπεξέφυγε τοὺς ὅρους, οὓς ἡ παρουσίασις τοῦ ὑπολογισμοῦ ἐπιβάλλει εἰς πᾶσαν κυβέρνησιν. Ἔπεμψε μόνον ξηρὸν πίνακα, ἐνῷ τὰ τακτικώτερα ἔξοδα ἐντέχνως κατελογίζοντο ὡς ἔκτακτα, καὶ ἀπέφευγεν ἐπιμελῶς πᾶσαν εἰδικὴν περὶ τῶν ἐξόδων λεπτομέρειαν. Ἐκ τούτου ἡ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῶν ἐξόδων, ἧς εἰσηγεῖτο ὁ Ν. Ζαμπέλιος διέκοψεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰς ἐργασίας, προσμένουσα τὰς ὁποίας ἐζήτησεν ἀκριβεστέρας καὶ λεπτομερεστέρας πληροφορίας.

Τὰ τεχνάσματα τῆς Καμαρίλλας δὲν ἠγνόει ἡ Βουλή. Ὁ Πρόεδρος Ῥώμας ἀναφανδὸν ἐξεφράζετο περὶ τούτου κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν 15 Μαΐου 1850, προτείνων τὴν ῥιζικὴν μεταρρύθμισιν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔλεγεν.—«Ἡμεῖς, κύριοι, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ ἐπεβάλομεν διὰ τῆς εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἁρμοστοῦ ἀπαντήσεώς μας ἱερὸν εἰς ἡμᾶς καθῆκον νὰ ζητήσωμεν κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην τὴν ῥιζικὴν τοῦ συντάγματος μεταρρύθμισιν. Τὰ προσκόμματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν πορείαν μας συχνάκις παρενέβαλεν ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία, δεικνύουσι φανερὰ τὴν ἀνάγκην τοιούτου μέτρου, καὶ πείθουσιν ἔτι πλέον ἡμᾶς, ὅτι χωρὶς τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος οὐδεμίαν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν θεραπείαν εἰς τὴν ἀθλίαν τοῦ Κράτους τούτου κατάστασιν, οὐδεμίαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ βελτίωσιν νὰ πράξωμεν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν. Τὴν ῥιζικὴν μεταρρύθμισιν τὴν ἐπιθυμεῖ ἐν γένει ὁ λαός, τὴν ἐπιτάττουσιν αἱ ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἐδώκαμεν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς συμπολίτας μας, καὶ ἐπισήμως διὰ τῆς ἀπαντήσεώς μας. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ πα-

ραμελήσωμεν τὴν ἐκπλήρωσιν τόσον ἱεροῦ καθήκοντος. Ἑπομένως κρίνω ἀπαραίτητόν μου χρέος νὰ προσκαλέσω τὴν Βουλὴν εἰς σύστασιν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου σκοποῦ, καὶ νὰ προτείνῃ τὰ κατάλληλα μέτρα τῆς ἐπιτυχίας του »

Ἡ πλειονότης τῆς βουλῆς ὁμοφωνεῖ περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἐπιτροπῆς. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Τυπάλδος ἀναστὰς εἶπε·—«Λαμβάνων τὸν λόγον, Κύριοι ἀντιπρόσωποι, ἐπὶ τοῦ προβληθέντος ὑπὸ τοῦ προέδρου ζητήματος τῆς ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος. Ἀποτείνομαι πρῶτον πρὸς τοὺς ὅσους ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μᾶς γαργαλίζουν, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου ἔχει ἀνάγκην νὰ φαγῃ, ὅτι πρέπει νὰ τῷ χορηγήσωμεν ἄρτον καὶ ἄλλα παρόμοια. Ὅταν τοιουτοτρόπως ὁμιλῆτε, Κύριοι, ἀγνοεῖτε ὅτι διὰ τεσσαράκοντα ἔτη ὁλόκληρα ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία μᾶς ἐτυράννησε, μᾶς ἥρπασε τὸν πλοῦτόν μας, ἐνέργησε πᾶν ἀνόσιον ἐναντίον τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ πότε ἠκούσαμεν αὐτὴν ἢ τὰ ὄργανά της συμμεριζόμενα μετ' αὐτῆς καὶ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις της τὴν ἀρχὴν τοῦ Κράτους, νὰ ἐνθυμηθῶσι περὶ τοῦ δυστυχοῦς τούτου λαοῦ; Τώρα μόνον ἐνθυμήθησαν ὅτι ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν ἄρτον εἰς τὸν λαόν μας; Τώρα μόνον ἔλαβον ὑπὸ σκέψιν τὰ δεινά του καὶ τὰς ἀλληλοδιαδόχους δυστυχίας του; Ἂς εἴμεθα εἰλικρινεῖς Κύριοι. Ἦλθεν ἡ ἐποχὴ νὰ φωνάζωμεν μέχρι τετάρτου οὐρανοῦ τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας καὶ εὐχὰς τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύομεν νὰ κηρύξωμεν ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῆς Ἑπτανήσου. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, Κύριοι, ἡ ἐντολὴ, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιέβαλεν ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας, τὸ ἐνδόμυχον τῆς συνειδήσεώς μου, ἡ καρδία καὶ τὸ καθῆκον μοὶ ἐπιβάλλουν ἱερὸν χρέος νὰ κηρύξω μὲ Ἑλληνικὴν παρρησίαν, τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τοῦ Ἰονίου, νὰ διαδηλώσω τὰ ἀναντίρρητα καὶ ἀπαράγραφα δικαιώματά του, καὶ νὰ διατρανώσω ἐνώπιον τοῦ κόσμου τὴν πεποίθησίν μου καὶ τὴν ἀπόφασίν μου περὶ τῆς ὅσον οὔπω πραγματοποιήσεώς των. Δὲν ἦλθον εἰς τὸν περίβολον τοῦτον διὰ νὰ συζητήσω περὶ μεταρρυθμίσεων συνταγματικῶν μετὰ τῆς Προστασίας. Θεωρῶ πᾶσαν μεταρρύθμισιν ὡς νέαν πλάνην νέαν παγίδα τῆς ξενοκρατίας διὰ νὰ παρατείνῃ ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Ἑπτανησίου τὸν δεσποτισμόν της· τὴν θεωρῶ ὡς εἶδός τι νέας συνθήκης μετ' αὐτῆς πρὸς ἄδικον παράτασιν τῆς παρανόμου ἐξουσίας της. Μίαν καὶ μόνην ἀνάγκην ἔχει ὁ Ἑπτανήσιος, μίαν καὶ μόνην εὐχὴν ὀφείλει νὰ ἐκφράζῃ, ἐκείνην δηλαδὴ τῆς

ἐθνικότητός του καὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῆς Προστασίας, καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Ἑλλήνων συνένωσίν του. Ἂς τὸ διακηρύξωμεν λοιπὸν, ἔντιμοι ἀντιπρόσωποι, μὲ γενναιότητα, καὶ βεβαιωθεῖτε ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ. Ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν θείαν πρόνοιαν, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασίν μας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητον θέλησίν μας. Εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ὑψίστου, καὶ πιστεύω, Κύριοι, ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ταχύτερον. Ἂς μὴ ἀφήσωμεν μόνον εἰς τὸν θεὸν τὸ μέγα τοῦτο πολιτικὸν συμβὰν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ θεὸς μὲ λέγει καὶ τὸ Γαλλικὸν ῥητόν. «Aide-toi, dieu t' aidera.» Βοηθήσου, διὰ νὰ σὲ βοηθήσω. Τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ Ἰονικοῦ λαοῦ, τὰ δικαιώματά του, αἱ ἐλπίδες τὸ ἀπαιτοῦσι, τὸ ὑπαγορεύει ἡ ὀρθὴ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης, τὸ συμβουλεύει καὶ αὐτὸ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ καθενὸς, καθότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑψίστου. (Κουρκουμέλης,—ἂς γείνῃ!) Περὶ δὲ τῆς προτάσεως θεωρῶ πολλὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι ἀναγκαίως ἀναφύονται.—Καὶ πρῶτον ἔχομεν ἆρά γε ἀνάγκην νὰ συνθηκαλογήσωμεν μὲ τὴν Ἀγγλικὴν ἐξουσίαν; Πόθεν γεννᾶται τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Προστασίαν νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς κυβερνήσεως; Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων θέτει ὡς πρῶτον ὅρον τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτονομίαν τῶν Ἰονίων, ἐθνικὴν, ἰδίαν των κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία κατεπάτησεν ἀναιδῶς, καὶ τῆς ἰσχύος της καταχρωμένη, τὴν ῥηθεῖσαν συνθήκην; Ἐσφετερίσθη τὰ εἰς τὸν λαὸν ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα δικαιώματα, ἥρπασεν ὡς λῃστὴς τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς της, καὶ τὸν ἀνεξάρτητον τοῦτον λαὸν τὸν κατέστησε δοῦλον καὶ Εἵλωτα. Δὲν εἶχε ἡ Ἀγγλία ἄλλα δικαιώματα ὅ,τι ἐνεργεῖ καθ' ἡμῶν καὶ πρὸς βλάβην μας σήμερον εἶναι ἁπλοῦν γέγονὸς τῆς βίας καὶ τῆς καταδυναστεύσεως. Καὶ ὅπου δὲν εἶχε ὑπάρχει δικαίωμα εἰς τὸν μὲν, δὲν ὑπάρχει καθῆκον εἰς τὸν δέ. —Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ συνθηκολογήσωμεν περὶ συνταγματικῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ Ἑπτάνησος δὲν ἀναγνωρίζει κανὲν ἐπὶ τούτου δικαίωμα εἰς αὐτήν. Τὴν κυβέρνησίν της σχηματίζει ἀφ' ἑαυτῆς. Ἑπομένως ἔρχομαι εἰς ἄλλο σπουδαῖον ζήτημα.—Ἔχομεν δικαίωμα ἡμεῖς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπαράτου καὶ τυραννικοῦ διὰ τῆς βίας ἐπιβληθέντος συντάγματος τῶν 1817 ἐνεργοῦντες, νὰ σχηματισθῶμεν εἰς Συντα-

κτικὴν Συνέλευσιν, καὶ νὰ συζητήσωμεν, καὶ ψηφίσωμεν Ἰονικὸ Σύνταγμα διαδεχθησόμενον τὸ Σύνταγμα τοῦ ἐθνοκαταράτου Μαιτλάνδου τῶν 1817.

»Ἄπειρα, Κύριοι, θ' ἀπαντήσωμεν προσκόμματα ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης. Ἡ Ἑπτάνησος ὡς αὐτόνομον Κράτος, δυνάμει τῆς Συνθήκης, δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὴν Κυβερνητικὴν συνταγματικὴν κατάρτισιν τοῦ Κράτους τούτου, καὶ διὰ τῆς προτάσεως τῇ χορηγεῖται τοῦτο.—«Ἡ Βουλὴ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ σχηματισθῇ εἰς Συνταγματικὴν Συνέλευσιν καὶ ν' ἀποφασίσῃ περὶ ῥιζικῆς Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως».—Ἂν διορισθῇ ἡ προτεινομένη ἐπιτροπὴ, ἂς ὑποβληθῶσιν εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ ζητήματα ταῦτα διὰ νὰ σκεφθῇ καὶ εὕρῃ τὸν κατάλληλον τρόπον τῆς ἐξομαλύνσεώς των. Ἐπιμένων ὅθεν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ φίλου καὶ συναδέλφου Κυρίου Μομφερράτου, κηρύττω, ὅτι ἀντιτείνω εἰς τὸ μέτρον τοῦτο τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἡ πλειονότης τῆς Βουλῆς ἂς ἀποφασίσῃ ὅ,τι ἐγκρίνει ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος. Ἀλλὰ τότε ἡ μειονότης θέλει ἀκουσθῆ εἰς τὸν περίβολον τοῦτον, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς θέλει ἀντηχήσει ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου, ὅστις ἀναπολῶν τὰς τυραννίας, τὰς αὐθαιρεσίας ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως τὰς ἐνεργηθείσας ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν ἐπ' αὐτοῦ, δὲν θέλει πλέον ν' ἀκούῃ περὶ μεταρρυθμίσεων καὶ νέων συνθηκῶν μετὰ τῆς Προστασίας, ἀλλὰ μετὰ συγκινήσεως καὶ ἐνθέους ἐλπίδων πρὸς τὴν βασιλευομένην Ἑλλάδα ἐνατενίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς, διετράνωσε μὲ τὰς λαμπροτέρας διαδηλώσεις τὴν ἀμετάτρεπτον καὶ ἀκαταμάχητον ἀπόφασίν του πρὸς τὴν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Ἑλλήνων συνένωσιν.»

Ἅπαντες οἱ μεταρρυθμισταὶ ἀντέτειναν εἰς τοὺς λόγους τούτους καὶ τῶν ἄλλων Ῥιζοσπαστῶν, ἐξαιρέτως ὁ Βουλευτὴς Λευκάδος Μαρῖνος ἔλεγεν.—«Ἡ προαγωγὴ συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως δὲν προδικάζει τὸ περὶ ἐθνικῆς ἑνώσεως ζήτημα· διότι οὔτε ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, οὔτε τὸ σύνταγμα οὔτε αἱ μεταρρυθμίσεις δύνανται ν' ἀφαιρέσωσιν, οὔτε νὰ ἐλαττώσωσιν ἐκεῖνο τὸ ἐθνικόν μας δικαίωμα. Τελεσφόρον ὅμως μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου δὲν μᾶς ἐμφανίζεται. Μόνη ἡ συνταγματικὴ μεταρρύθμισις λογίζεται μέσον τι ἐπιδεκτικὸν ταχυτέρας πραγματοποιήσεως καὶ προπαρασκευῆς τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν σκοποῦ. Ἡ πρότασις ἄρα περὶ μεταρρυθμίσεως ἀφίνει ἀνέπαφον τὸ περὶ ἐθνικῆς ἑνώσεως δικαίωμα τῶν Ἰονίων. Καὶ ἐπ'

αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ ἡ διορισθησομένη ἐπιτροπή.»—Ὁ δὲ Παδοβᾶς βουλευτὴς Κερκύρας διὰ μακρῶν ἀγορεύσας ἐπέκρινε λέγων.—«Ὅστις εἶναι ἐναντίος εἰς τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν, ὅστις εὑρίσκει τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἰονικοῦ λαοῦ εἰς μόνην τὴν ἕνωσιν, καὶ θεωρεῖ πᾶσαν τὴν παραχώρησιν ἐκ μέρους τῆς Προστασίας, ἢ ὡς ἀπάτην ἢ ὡς ματαίαν θεραπείαν, δὲν δύναται νὰ συσκεφθῇ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην περὶ τῆς συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως ἢ νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ αὐτῆς, χωρὶς νὰ τεθῇ εἰς φανερὰν ἀντίφασιν ἀρχῶν πραγμάτων καὶ συνεπειῶν... Ἡ βουλὴ ἐξεφράσθη ἀρκούντως ἐπὶ τῆς ἑνώσεως, καὶ οἱ τῆς μειονότητος ὀφείλουν νὰ σεβασθῶσι τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς πλειονότητος».—Ὁ δὲ Σωκράτης Κουρῆς ἀντιπρόσωπος Κερκύρας ἔκλειε τὴν συζήτησιν ὧδε.—«Νομίζω, Κύριοι, ὅτι ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ δὲν ἐκπληροῦμεν καθ' ὁλοκληρίαν τὰ καθήκοντά μας, περιοριζόμενοι εἰς συζητήσεις ἀφορώσας διακήρυξιν αἰσθημάτων, εὐχῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. Εἴμεθα ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου διὰ νὰ κατορθώσωμεν καὶ πράγματα. Καὶ χρεωστοῦμεν νὰ θεραπεύσωμεν τὰς ἀνάγκας μας, βελτιοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ λεγομένου κυριάρχου λαοῦ. Τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν αὐτήν, τὴν εὐχὴν παντὸς Ἑπτανησίου, τὴν διεκηρύξαμεν μεθ' ὅλης τῆς παρρησίας. Καὶ ἡ Εὐρώπη ἤδη, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ Ἀγγλία, δὲν ἀγνοεῖ ὁποῖον τὸ αἴσθημα τῶν Ἑπτανησίων. Ἀλλὰ ποία ἡ ἀνάγκη καθημερινῶν καὶ ἐπανειλημμένων συζητήσεων ἐντὸς τοῦ Ἰονικοῦ βουλευτηρίου περὶ ἐθνικοτήτων, ἐνῷ ἐξ ἑνὸς μέρους προσβάλομεν τὸν ἑαυτόν μας· διότι θέτομεν ὡς ἀμφισβητήσιμον σοβαρὸν ζήτημα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου προσβάλλομεν καὶ αὐτοὺς τοὺς Προστάτας μας, οἵτινες δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ἡμεῖς Ἕλληνες τὸν ἐθνισμόν μας ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐκτιμῶμεν; Ἂς παύσουν λοιπόν, Κύριοι, κατὰ τὸ παρὸν αἱ ἀνίσχυροι φωναί μας· διότι ὑπάρχουν συνθῆκαι, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ καταστρέψωμεν. Ἂς παύσωμεν, διότι οὔτε ἀρκεῖ, οὔτε ὠφελεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ὅτι θέλομεν τὴν ἕνωσίν μας, ἐνῷ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς ἡ πραγματοποίησις, καὶ δυσκολεύοντες τὴν πορείαν μας, αὐξάνομεν τὰ προσκόμματά μας. Φωναὶ ἔντονοι καὶ ἰσχυραὶ θέλουν βεβαίως ἀνυψωθῆ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐντὸς τῶν κοινοβουλίων τῆς Εὐρώπης. Καὶ αὐτοὶ οἱ διάσημοι φιλελεύθεροι Ἄγγλοι θέλουν ὑπερασπισθῆ καὶ τὸν ἐθνισμόν μας, καὶ τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματά μας. Ἂς προσέξωμεν εἰς τὰς περιστάσεις μας, ἀς

συντείνωμεν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ᾽ ἂς μὴ βλάπτωμεν κατ᾽ οὐδένα τρόπον τὰ συμφέροντά της. Αἱ πληγαὶ αὐτῆς εἶναι ἔτι ἀνοικταί, καὶ ἂς προσφέρωμεν, ἂν ἦναι δυνατόν, βάλσαμον θεραπείας, ἀλλὰ ἂς μὴ τὰς αναξέωμεν περισσότερον. (1).

Ἡ ἐπὶ τούτῳ ὅθεν σύστασις ἐπιτροπῆς κατετάραξε Γερουσίαν καὶ Καμαρίλλαν, διότι ἐσκέπτοντο ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ μετατρέψῃ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδικαίου τὰς ἀξιώσεις της ἀπέναντι τῶν ἀπολύτων Κρατῶν, προστατεύουσα τὰς ἐθνικότητας τῶν ὑποκειμένων εἰς ἐκεῖνα. Ἐκ τούτου συνήργουν νὰ ἀναβληθῇ ἡ βουλή, πρὶν καταρτισθῇ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἐκθέσῃ τὸ σχέδιον τοῦ συντάγματος. Ἤθελον δὲ ὅμως νὰ γίνῃ τὸ νέον μισθολόγιον περὶ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἐνεδιαφέροντο. Καὶ ἐπὶ τούτῳ παρώτρυναν διὰ διαγγέλματος τῆς Γερουσίας, ὅπως ἐπιληφθῇ ἡ Βουλὴ αὐτοῦ, καὶ ἐφρόντισε νὰ σταλῶσι ὅλα τὰ ἕως τότε ἀπαιτούμενα ἔγγραφα περὶ ἐξελέγξεως τῶν λογαριασμῶν καὶ ἐξόδων. Ἡ βουλὴ οὕτως ἐπησχολήθη ἐπ᾽ αὐτοῦ. Ἀλλὰ θεωροῦσα ὅτι διὰ μὲν τὸν πλούσιον μισθὸν μόνον ἀντηγωνίζετο ἡ Καμαρίλλα, ἕκαστος δὲ ἐγένετο τυφλὸν ὄργανον τῶν καταστρεπτικῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἠλάττωσε σφόδρα τὰς πλουσίας ἐπιχορηγήσεις Προέδρου Γερουσίας καὶ γραφείου αὐτῆς, Ἐπάρχων, καὶ παντὸς μεγάλου ἀξιωματικοῦ τοῦ Κράτους, καὶ ηὔξησε τοὺς τῶν κατωτέρω ὑπαλλήλων καὶ δημοτικῶν συμβούλων. Ἐψήφισε δὲ 5 ταλλήρων ἀποζημίωσιν πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἑκάστην ἡμέραν, καθ᾽ ὅσον χρόνον εἰργάζοντο, καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς τὴν αὐτὴν ἀνάλογον ἡμερήσιον ἀποζημίωσιν συμφώνως τοῦ μισθοῦ τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας. Διέγραψε τὰς μεγαλοδωρίας, ἀφήρεσε ἐπαγγέλματά τινα καὶ χορηγίας ἐμμίσθων ὑπαλλήλων πρὸς θεραπείαν καὶ διασκέδασιν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Κατήργησε τὰ καταστήματα τοῦ Πέτερελ, καὶ περιώρισε τὰ ἔξοδα μισθῶν καὶ χρειωδῶν τοῦ τμήματος ἀτμοπλοίου καὶ στολίσκου Ἰονικοῦ. Διέγραψε τοὺς μισθοὺς τῶν ἐργατῶν τοῦ ναυστάθμου καὶ τινων ἄλλων καθιδρυμάτων, ὡς ἀνωφελῶν καὶ χρησιμευόντων εἰς περίθαλψιν Μελιταίων τινῶν καὶ Σικελιωτῶν. Περιώρισεν ἐν τέλει τοὺς μισθοὺς τῶν ἐπισκόπων καὶ γραφείων αὐτῶν. Ἄφησεν ὅμως τὰς αὐτὰς ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὸν Λατινικὸν κλῆρον, ἕως οὗ ἐπιστραφῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατακρατη-

(1) Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων τῆς Θ'. Βουλευτικῆς περιόδου σελὶς 231—244.

θέντα κτήματα ἀπὸ τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας. Ἐπρότεινεν ὁ Ναπολέων Ζαμπέλης νὰ γίνῃ διάγγελμα εἰς τὸν Ἁρμοστὴν, ὅπως ζητηθῇ παρὰ τοῦ Πάπα ἡ ἐκτέλεσις τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως συνθήκης, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν λατρείαν τῶν Ὀρθοδόξων εἰς τὸ Κράτος του. (1) Ἀλλ' ἡ Καμαρίλλα διέσχισε τὰ ἱμάτιά της, ἅμα ἐγνώρισεν ὅτι τὸ εὐτελὲς μισθολόγιον, καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν ἐκτάκτων ἐξόδων δὲν ἐπέτρεπον αὐτῇ πλέον νὰ σπαταλῇ τὸν δημόσιον πλοῦτον. Ἔβλεπε δὲ ὅτι ἡ Γερουσία οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἢ μετατρέψῃ ἐπὶ τοῦ μισθολογίου, ὡς ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς βουλῆς κατὰ τὸ σύνταγμα. Ἐξ ἄλλου μέρους ἠπειλοῦντο Ἁρμοστὴς καὶ καταχθόνιοι ὑπὸ Βουλευτικῆς ἀνακρίσεως, τὴν ὁποίαν διὰ πολλῶν ἱκετηρίων, ἐζήτουν πολλοὶ Κεφαλλῆνες καὶ ἐξαιρέτως ὁ βουλευτὴς Ζερβός, ὅστις ἀνέγνωσε κατὰ δύο συνεδριάσεις ἀναφορὰν περὶ τῶν ἀπαισίων ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ταῦτα ὡς ἄλλος Ἐφιάλτης κατετάραττον τὸν Οὐάρδον. Ἵνα λοιπὸν προλάβῃ ἡ καταχθόνιος σπεῖρα, καὶ μενῃ τὸ παλαιὸν μισθολόγιον ἀνέπαφον, πρὶν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ τὸ σύνολον ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ἀποσταλῇ εἰς τὴν Γερουσίαν πρὸς ἐκτέλεσιν, ὁ Ἁρμοστὴς διὰ διαγγέλματος ἄνευ λόγου ἀνέβαλε τὴν βουλὴν ἐπὶ τρεῖς μῆνας.

Οἱ βουλευταὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν οἰκίαν μετ' εὐφημιῶν ἐδεξιώθησαν. Οἱ ἀπαισιόδοξοι ὅμως δὲν ἔλλειψαν ὡς συγκοινωνοὶ τῶν καταχθονίων, νὰ δυσφημῶσι τὴν Βουλὴν, ἀπαισιολογοῦντες ἀδιαλύτους δυσκολίας, καὶ ἀδιεξόδους λαβυρίνθους, εἰς οὓς ἐρρίφθησαν οἱ Βουλευταί. Κατ' αὐτοὺς ἡ βουλὴ ἄλλο δὲν ἔπραξεν, εἰμὴ ἐρεθιστικὰς καὶ ἀγόνους συζητήσεις, αἵτινες ηὔξησαν ἐπὶ μᾶλλον τὰς ὀδύνας τοῦ Ἰονίου, χωρὶς νὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ εὕρῃ θεραπείαν, ἢ τοὐλάχιστον κατεύνασιν. Ἡ πολιτικὴ θέσις, ἔλεγον, τῆς φαινομένης ἐλευθερίας τοῦ Ἰονίου εἶναι ψευδής. Ἀποχωρισμένοι οἱ Ἰόνιοι ἐκ τῶν βασιλευομένων ἀδελφῶν, καὶ στερούμενοι εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν ὑπὸ ἰσχυρᾶς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως, πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ὁποίας ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου μηδενίζεται, ὅσον μᾶλλον προσπαθοῦσιν εἰς τὴν ἕνωσίν των, τοσοῦτον ὑπεραυξάνουσι τὰς δυσκολίας τῆς ἑνώσεως, καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πολιτικοῦ ἀποχωρισμοῦ. Ἡ παραχωρουμένη ἐλευ-

(1) Ἔκθεσις τῆς ἐπὶ τοῦ μισθολογίου ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν τῆς Ἰονίου ἐπικρατείας, ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 15|27 Μαΐου 1850 ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς Ἰωάννου Μαρίνου. («Πατρὶς» Κερκύρας σελ. 338».)

θεσία ἀεὶ ὑπὸ Προστασίας ἀλλοφύλου δυνάμεως, οὐδέποτε εἶναι εἰλικρινής, οὔτε θέλει εἶσθαι πλήρης. Καὶ ναὶ μὲν οἱ προστάται θέλουν χαλαρώσει ὀλίγον τὰς ἀλύσεις δι' ἐλευθέραν πολιτικὴν πρὸς ξένας ἀπαιτήσεις διάγοντες, οὐδέποτε ὅμως θὰ διαλύσωσι τὸν δεσμὸν αὐτὸν, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ αἰσθανθῇ ὁ Ἰόνιος λαὸς ἔτι ζωηρότερον ὅ,τι αὐτῷ λείπῃ. Ποῦ δύναται, ἔλεγον, νὰ ἀποκτήσῃ ὁ Ἰόνιος λαὸς ἐκείνην τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας οἱ ἐλεύθεροι θεσμοὶ εἶναι δανεισμένον φύραμα καὶ πηγὴ διαιρέσεων καὶ διχονοιῶν καὶ δαυλὸς ἐμφυλίου πολέμου, ὃν ἐξάπτει ἀχαλίνωτος τύπος, ἀτομικὴ ἰδιοπάθεια καὶ ἰδιαίτερα συμφέροντα; Οὐδένα πρακτικὸν σκοπὸν ἔδειξεν ἡ συνελθοῦσα πρώτη ἐλευθέριος Βουλὴ, οὐδὲν κατάλληλον εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ μέτρον ἐπρότεινεν. Ἐπησχολήθη μόνον εἰς φωνὰς, εἰς ὀνειδισμοὺς καὶ κραυγὰς κατὰ ἰσχυρᾶς προστασίας, κατὰ αὐθαιρέτου ἐγχωρίου Κυβερνήσεως, κατὰ ἰδιοπαθείας ἀτόμων καὶ προσώπων, ὀργάνων φαινομένων τοῦ αὐθαιρέτου, ἀλλ' ἑτοίμων καὶ αὐτῶν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς ἐπίτευξιν τοῦ δημοσίου ἀγαθοῦ, ἐὰν ἡ πολιτικὴ τῆς Προστασίας ἤλασσε διὰ μιᾶς ἐν ταῖς νήσοις. Τοῦτο ὅμως οὐδέποτε θέλει γίνει, ἐν ὅσῳ ἡ Ἀγγλία κυριεύει 170,000,009 ψυχῶν εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια τῆς γῆς. Τί προσμένει λοιπὸν ὁ Ἰόνιος λαὸς ἀπὸ τοιαύτην συνέλευσιν, ἀπὸ τοιούτους βουλευτὰς ἀντιπαλαίοντας κατὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, καὶ διαχωρισμένους κατὰ δοξασίας καὶ πορείαν βουλευτικήν; Ἢ ποίας καλὰς ὁδηγίας ἐλπίζει ἀπὸ τύπον ἀποπλανηθέντα εἰς ψευδῆ ὁδὸν, καὶ ἐπιβληθέντα εἰς ἀγῶνα ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του, καὶ σχετικῶς ἀδύνατον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὑπαγορευομένων παρ' αὐτοῦ ὡς ἀληθινῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου;

Ἐψεύδοντο ὅμως εἰς συλλογισμοὺς καὶ ἐπικρίσεις οἱ ἀπαισιόδοξοι. Ὑπεύθυνος ὁ Ἁρμοστὴς Οὐὰρδ πρὸς ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας ἐλευθέριον προστατεῦον τὰς ἐθνικότητας, ἔτρεμε δι' ὅλα τὰ καθ' ἑαυτοῦ ἀντενεργούμενα ὑπὸ ῥιζοσπαστῶν. Αἱ πράξεις αὐτοῦ κατεμηνύθησαν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ. Ἐπρόκειτο νὰ συζητήσωσι περὶ αὐτῶν ἡ τῶν φιλελευθέρων ἀντιπολίτευσις. Ἠναγκάσθη καὶ ἔγραψεν ἀπολογίαν, ἣν ἐξέδοτο ἐν κυανῇ βίβλῳ ὁ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν ὑπουργὸς καὶ καθυπέβαλεν ὑπὸ τὴν ὄψιν τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐν τῷ κάτω βουλευτηρίῳ τὰς 9 Αὐγούστου ὁ κ. Χοὺμ ἐπανέλαβε τὴν πρότασιν, τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει κατὰ τὰς 23 Ἰουλίου περὶ ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ γεγονότων

τοῦ Ἰονίου. Ἔλεγε δὲ αὐτὸς—«Νὰ προσληφθῶσι μέτρα, ὅπως ἐπαχθῶσιν αἱ πρὸ 32 ἐτῶν δοθεῖσαι ὑποσχέσεις πρὸς τὰς Ἰονίους ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κάμπελ. Ὁ Σὶρ Οὐάρδος ἐπαναπαυόμενος εἰς μόνην τὴν σπάθην ὀλίγων τινῶν στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἀγνοοῦσι πῶς κυβερνᾶται λαὸς ἀνεξάρτητος καὶ προστατευόμενος, ἐφήρμοσε σύστημα διὰ τοῦ νεωτερισμοῦ τῆς μαστιγώσεως. Καὶ ἀπέκτησεν ὅλον τὸν Ἰόνιον Ἑλληνικὸν λαὸν ἐχθροὺς τῆς Βρεττανικῆς προστασίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτω προσεβλήθη ἡ τιμὴ τῆς Ἀγγλίας, πρέπει νὰ δοθῇ ἱκανοποίησις πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἀνερευνῶσα τὰς γενομένας παραβιάσεις καὶ τὸ σύστημα τῆς κυβερνήσεώς του. Ἐφ' ὅσον χρόνον διαμείνωμεν ἔτι εἰς τὰς Ιονικὰς νήσους, ὀφείλομεν πρὸ πάντων νὰ δικαιοπραγῶμεν πρὸς αὐτάς. Ἐγὼ νομιζω ὅτι ἦτο κάλλιον νὰ τὰς παραιτήσωμεν μίαν ὥραν ἀργότερα. Πλὴν ἐν ὅσῳ αὗται διατελῶσιν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τοῦ Βρετανικοῦ στέμματος, χρέος ὑμῶν εἶναι νὰ ὑποβλέπωμεν τὴν εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ τῶν νήσων ἐκείνων».—Ἡ πρότασις ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Λόρδου Νούγεντ ἐν τῇ βουλῇ, ἀντιπροσώπου τότε καὶ πρώην Ἁρμοστοῦ. Ἀλλ' ὁ Λορδ Ἰωάννης Ρουσελ ὑπουργός, ἀφοῦ ἔδειξε δυσαρέσκειαν διὰ τὴν ἀπάντησιν τῆς Θ'ης βουλῆς πρὸς τὸν λόγον τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅτι τοσαύτας ἐλευθερίας ἀπολαύσαντες οἱ Ἰόνιοι ἀγνωμονοῦσιν ὑποκινούμενοι,ὑπὸ ταραξιῶν καὶ δημοκόπων ἐχθρῶν τῆς τάξεως διέλυσε τὸ ζήτημα. Εἶπε δέ.—«Ἐπειδὴ τὸ Ἰόνιον Κράτος κυβερνᾶται ὑπὸ ἰδιαίτερον σύνταγμα, καὶ ἔχει ἀνεξάρτητον κυβέρνησιν, οὐδόλως συσχετιζομένης μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς, τὸ κοινοβούλιον τῆς Βρεττανίας καὶ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς κυβερνήσεώς του· διότι τὸ Ἰόνιον δὲν εἶναι ἀποικία, ἀλλὰ Κράτος ἀνεξάρτητον δι' Εὐρωπαϊκῆς συνθήκης ἀποκατασταθέν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ Α. Β. Μεγαλειότης ἐξασκεῖ ἰδίαν τινά, καθὸ ἁπλῆ προστάτις, ἐξουσίαν (1).

Τὴν ἀρχὴν ὅτι τὸ Ἰόνιον Κράτος δὲν εἶναι ἀποικία, ἀλλὰ Κράτος αὐτόνομον, ἐπρέσβευε καὶ ὁ Λορδ Γράϋ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν. Διότι προσεκλήθη οὗτος εἰς διαιτητίαν, ἐνῷ ἡ βουλὴ ἠρνήθη τὴν διαιτητίαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ὅπως απο-

(1) The Jonian Jslands G. D. Papanicolas—London 1850.—Ὅρα καὶ ἐφημερίδας Ἀγγλικὰς «Dailly neus» 29 «Julc» 1850, καὶ «Evenyng Mail».

φανθῇ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις κατὰ τὴν διχογνωμίαν καὶ σύγκρουσιν Βουλῆς καὶ Γερουσίας εἰς τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ Βουλὴ ἢ ὁ Ἔπαρχος ὁ προεδρεύων τὴν ἐκλογικὴν ἐπιτροπὴν πρέπῃ νὰ κρίνῃ περὶ προσόντων ἐκλογιμότητος ὑποψηφίου. Κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ ὑπουργὸς ἀπεφήνατο, ὅτι «οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει νὰ ἀναμιγνύεται ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως, κατ' ἴδιον αὐτῆς σύνταγμα ἐξουσιαζομένης.» Διὸ καὶ ἐσύσταινεν ὁ λόρδος ἀμοιβαίας παρωχωρήσεις καὶ ἀμοιβαίαν ἀνοχήν. Ἐπὶ τούτῳ Ἁρμοστὴς καὶ Γερουσία προνοοῦντες ἀπομάκρυνσιν πάσης συγκρούσεως περὶ ὑποψηφίων, ἐδημοσίευσαν πρᾶξιν, ὅπως ἑτοιμασθῶσιν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ δύο κατάλογοι ὀνομαστικοί. Ὁ μὲν ἁπλῶς θὰ ἔχῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἐγγραφομένων ἐκλογέων, ὁ δὲ τοὺς ἔχοντας προσόντα ἐκλογίμων εἰς ὑποψηφιότητα. Ὁ διαγραφεὶς ἐκλόγιμος, ἢ ἀποριφθεὶς εἰς ἐγγραφὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐδικαιοῦτο νὰ ἐφεσιβάλῃ εἰς τὸ πρωτοδικεῖον καὶ νὰ ἐγγράφηται δυνάμει τῆς ἐκδοθείσης δικαστικῆς ἀποφάσεως. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλογίμων ἐγγραφέντες αὐτοὶ μόνοι θὰ καθυποβάλλωνται εἰς ὑποψηφιότητα νομοθετῶν. Ἵνα δὲ καταπαύσῃ ἡ Γερουσία καὶ τὰς μεμψιμοιρίας περὶ τῆς σπατάλης τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ἐπὶ πλουσίας μισθοδοσίας ὑπαλλήλων, καὶ τρόπον τινὰ προλάβῃ τὴν μεγάλην ἐλάττωσιν τοῦ μισθολογίου παρὰ τῆς Βουλῆς, ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν θησαυροφύλακα κατ' ἔγκρισιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅπως ὁ μέχρι 30 ταλλήρων μηνιαῖος μισθὸς τῶν ὑπαλλήλων διατηρηθῇ ἀνέπαφος, τῶν δὲ λαμβανόντων ὑπὲρ τὰς 87 λίρας στερλίνας ἐτησίως μέχρι τῶν 156 νὰ ἐλαττωθῇ εἰς 10 τοῖς 0[0 καὶ βαθμηδὸν ἀνὰ 3 ἐπιπρόσθετον τῶν 10 τοῖς 0/0 ἀπὸ 156 μέχρι 500, καὶ τῶν χορηγουμένων ὑπεράνω τῶν 500 νὰ ἐλαττωθῇ τὸ 20 τοῖς 0[0. Διέγραψε δὲ καὶ ἀρκετοὺς μισθοδοτουμένους ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις καὶ τοῖς δημοσίοις ἔργοις καί τινας πράκτορας κατὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἀφοῦ (περίεργον) διώρισε πλουσίαν αὐτοῖς σύνταξιν, καὶ ἐπηύξησε μόνον 2 τάλληρα εἰς τὸ μηνιαῖον τῶν ὑπαλλήλων τῶν γραφείων, ἐχόντων 39 λίρας ἐτησίως. Ἔλεγε δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τούτου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν δυνάμει τοῦ συνταγματικοῦ ἄρθρου, ὅτι ἡ Γερουσία ἔχει δικαίωμα τοῦ ἐπικρίνειν πᾶν νομοθετικὸν μέτρον. Διὰ τοῦτο, μέχρις οὗ παραλάβῃ τὸ ὁρισθὲν μισθολόγιον τῆς Βουλῆς, ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὸ παλαιόν, τροπολογοῦσα αὐτὸ χάριν οἰκονομίας καὶ προβλέψεων κατ' ἐλάττωσιν 10,000 λιρῶν ἐτησίως. Κατὰ συνέπειαν ἐγένοντο οἱ νέοι διορισμοὶ δικαστῶν καὶ ὑπαλλήλων, ἐννοεῖται δὲ πάντοτε ἐκ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τῶν ἀφοσιωμένων εἰς τοὺς καταχθονίους, ἢ τῶν δραπετευόντων ἐκ τῆς μερίδος τῶν μεταρρυθμιστῶν, καὶ ἀποπτυόντων τὴν πολιτικὴν ἀναμόρφωσιν καὶ πρόοδον τοῦ Ἰονίου.

Νέον δυστύχημα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐμάστιζε τὴν ἀτυχῆ νῆσον Κεφαλληνίαν. Ἡ χολέρα, ἥτις τότε ἐν Μάλτᾳ τοσούτους ἐγκατοίκους ἐξολόθρευσεν, ἐνέσκηψεν ἐν Κεφαλληνίᾳ. Τὸ μίασμα διέδωσαν μολυσμένα φορέματα, ἅτινα ἐκ Μάλτας μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν φρουράν. Τὰς 9 Αὐγούστου τῶν 1850 Ἄγγλος τις στρατιώτης ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἀπέθανεν εἰς διάστημα ἓξ καὶ ἡμισείας ὥρας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου, ἄλλη τις γραῖα Γερακάρη. Ἀμφοτέρων τὸν θάνατον ἐχαρακτήρισαν ὅ τε Ἄγγλος ἰατρὸς τῆς φρουρᾶς καὶ ὁ ἀρχίατρὸς Ἰγγλέσης, ὡς προελθόντα ἐκ χολέρας σποραδικῆς. Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς Χαράλαμπος Τυπάλδος Πρετεντέρης ἐδήλωσε χολέραν κυανοειδῆ, ἥτις διὰ τὴν δριμύτητα ὡμοίαζε κροῦσμα Ἀσιατικῆς χολέρας, καὶ ἐγνωμοδότει περιωρισμὸν καὶ πρόληψιν παντὸς μέτρου, ἵνα μὴ ἐπὶ πλέον διαδοθῇ. Τὸ ἰατροσυνέδριον ὅμως Κεφαλληνίας ἀπεφάνθη τὸ ἐναντίον, ὅτι δὲν εἶναι ἐπιδημικὴ χολέρα. Ὡς δὲ συμβαίνει εἰς πάντα προλέγοντα τὰ κακὰ ὡς ἀληθῆ, δι' ἃ δυσαρεστοῦνται καὶ φοβοῦνται οἱ ἄλλοι, κατεδιώχθη ὅθεν οὗτος ἀδίκως, καὶ παρημελήθησαν τὰ παρ' αὐτοῦ συμβουλευθέντα προφυλακτικὰ μέτρα. Ὁ Πρετεντέρης ὅμως δὲν ἐψεύσθη· καὶ εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν 30 κρούσματα ἐγένοντο, ὧν τὰ 15 θανατηφόρα. Τὸ νόσημα ἐξ Ἀργοστολίου μετεδόθη εἰς Ληξούριον καὶ τὰς περιοχὰς Λιβαθοῦς, Εἰκοσιμίας, Κορονοῦ, Ποταμιάνων, Πυλάρου, Ἐρισσοῦ, Πυργί, Σάμου, Καλιταγῆς, Ἀνωγῆς, Μεσοχωρίων καὶ Θυνίας. Ἔφυγον ἐκ φόβου πολλοὶ τῶν ἐγκατοίκων, καὶ ἐσώζοντο εἰς πλοῖα καὶ ἐξοχάς, ἢ ἀπεδήμουν εἰς Κέρκυραν καὶ τὰς ἄλλας νήσους. Ἐγκατέλειψαν οἱ οἰκεῖοι γονεῖς, ἀδελφοὺς καὶ τέκνα, προσβληθέντας ἐκ τῆς ἀσθενείας. Διὰ σχοινίου κατεβίβαζον ἐκ τῶν οἰκιῶν τινὰς τῶν ἀποθανόντων καὶ ἔφερον εἰς ταφήν. Πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐκρύφθησαν, ἢ ἔφευγον ἵνα μὴ ἐπισκέπτωνται τοὺς ἀσθενεῖς. Προσεβλήθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ βόες καὶ χοῖροι ἐκ τῆς χολέρας. (1)

Πολλοὶ τῶν ριζοσπαστῶν καὶ ἐναντιοφρόνων ἐσπερμολόγουν κατ' ἀρχάς, ὅτι δὲν ἦτο ἀληθῶς χολέρα, ἀλλὰ τέχνασμα τῆς κυβερνήσεως, ἵνα κατέχῃ εἰς φόβον, καὶ καταστρέψῃ τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς νήσου πρὸς ἐπιτυχίαν καταχθονίου κακοβουλίας.

(1) De Colera Epidemique observé a Cefalonia 1850 par C, Pretenderis Typaldos pag. 80.

Ἡ γενικὴ κυβέρνησις, ἀφοῦ ἔβαλεν ὑπὸ κάθαρσιν τὴν Κεφαλληνίαν, ἀπέστειλεν ὅλας τὰς προσηκούσας βοηθείας, χρήματα διὰ τοὺς ἀπόρους, ζωοτροφίας, σκεπάσματα ἰατρικά, καὶ ἰατροὺς μὲ μισθὸν ἐξ ἄλλων νήσων. Ἐγένοντο συνεισφοραὶ ἐν Κερκύρᾳ, καὶ συνεργείᾳ τοῦ κανονικοῦ Σέρρα Ζακυνθίου ἐν Λευκάδι καὶ Κωνσταντινουπόλει. Ἡ τῆς Ζακύνθου δὲ γενικὴ συνεισφορὰ ὑπερέβη. Χίλια τετρακόσια τάλληρα συνήχθησαν διὰ τοῦ δίσκου ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων Ζακύνθου. Ὅθεν συγκινηθὲν τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον καὶ ὁ ἔπαρχος Καροῦσος, ἐξέφραζον πρὸς τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον καὶ τὸν Ζακύνθιον λαόν, τὰ εὐχαριστήρια καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Κεφαλληνιακοῦ λαοῦ. Ἔλεγε δὲ ἡ ἐπιστολή του, ἡ διευθυνθεῖσα πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν Θ. Λιβέρην ἱερέα, κανονικὸν Γ. Σέρραν, Δ. Λαγουΐδάραν, Γουλ. Μινῶτον καὶ Αν. Τερτσέτην.—«Ἡ ἱστορία διηγουμένη εἰς τὴν μέλλουσαν γενεὰν τὴν ὀλεθρίαν συμφοράν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ πολυπαθὴς οὗτος λαός, θέλει ταὐτοχρόνως ὑπενθυμίζει καὶ τὸ λαμπρὸν παράδειγμα τῶν εὐγενῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἀνέδειξεν ἡ προσφιλὴς ἀδελφὴ Ζάκυνθος, καὶ αἱ ὁποῖαι παρώτρυναν τὰς ἄλλας νήσους νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα . . . Σῶσον, Κύριε, τὴν Ζάκυνθον, καὶ διαφύλαττε αὐτὴν τερψίθυμον ἀνθηρὰν καὶ πανευδαίμονα. Εὐτύχει αὐτήν, ὡς προσήκει εἰς τὸν γαληνιαῖον αὐτῆς οὐρανὸν εἰς τὴν μειδιῶσαν φύσιν της, εἰς τὴν εὔφορον γῆν της, εἰς τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀρετάς, εἰς τὸ ἔξοχον πνεῦμά της» (1) —Ἔλαβον δὲ μέτρα προφυλάξεων καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους προετοιμάζοντες νοσοκομεῖα καὶ ἰατρικά. Ἐν Ζακύνθῳ μάλιστα ἐτίθεντο ἀκτοφύλακες ἐθελονταί, ἵνα ἀπομακρύνωνται αἱ προσελεύσεις παντὸς πλοίου ἐκ Κεφαλληνίας. Ἔφερον τὸν Ἅγιον Γεράσιμον ἐκ τῆς μονῆς Ὁμαλῶν εἰς Ἀργοστόλιον λιτανεύοντες. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα σφοδροτέρα ἐξῆλθε καὶ ἐμάστιζε τὸ Ληξούριον. Τὰς 19 Ὀκτωβρίου προκήρυξις τοῦ ἐπάρχου Κεφαλληνίας Καρούσου ἀνήγγειλε τὴν κατάπαυσιν αὐτῆς, καὶ ηὐχαρίστει τὸν λαὸν διὰ τὴν εὐταξίαν, ἡ ὁποία ἐπεκράτησε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ λαοκτόνος νόσος κατέθλιβε τὴν δυστυχῆ πατρίδα του.

Καὶ μὲ ὅλα τὰ δεινὰ τῆς νόσου ἐκείνης δὲν ἔλειπον αἱ καταδιώξεις πρὸς τοὺς ἐλευθερόφρονας καὶ ζηλωτὰς τῆς ἐθνικότητος. Ὁ Ἔπαρχος Κεφαλληνίας ὄργανον ἐπιτήδειον τῆς Καμαρίλλας, ἔπαυε δημοσυμβούλους ἐκλεχθέντας παρὰ τοῦ λαοῦ·

(1) Τὸ «Μέλλον» ἐφημερὶς Ζακύνθου Ἔτος Β΄. ἀριθ. 42.

διότι περιφερόμενοι εἰς σχολεῖα, λέσχας, καὶ δμηγύρεις συνωμίλουν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ διήγειρον τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Ἔκλειε σχολεῖα ἐν οἷς οἱ διδάσκαλοι ὡς ὁμόφρονες τῆς ἑνώσεως ὑπεστήριξαν τὴν διάδοσιν αὐτῆς, καὶ κατεβόων κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐξουσίας. Διέγραφεν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλογίμων ὀνόματα συνεργῶν τοῖς ριζοσπάσταις ἐπευφημούντων δημοσιογράφους. Ἐφυλάκιζε καὶ ἐπροστίμιζε τοὺς ἐκφωνοῦντας «ζήτω ἡ ἕνωσις». Ἀντενέργει εἰς δίκας ἀντιδόξων καὶ πολιτικῶν ἀντιπάλων, ὅπως παρὰ τῶν δικαστηρίων καταδικάζωνται τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Ἐξέδυσε ρασσοφόρους λογίους, διότι συνειργάζοντο πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος ὁ «Χωρικός». Ἡ ἐφημερὶς αὕτη σφόδρα παρηνώχλει καταχθονίους καὶ Καμαρίλλαν, καταβοῶσα κακοβουλίαν καταχθονίων, αὐθαιρεσίας κυβερνώντων, κακοτροπίας, σπατάλας, καὶ μοχθηρίας παντὸς κερδοσκοποῦντος τὸν δημόσιον πλοῦτον. Ἡ ἀστυνομία ἀσυστόλως διὰ πᾶν κίνημα, ἢ λόγον ἢ ἔκφρασιν ἁπλῆν περὶ ἑνώσεως, μὲ τριῶν ἡμερῶν φυλάκισιν καὶ τεσσάρων ταλλήρων πρόστιμον ἐτιμώρει καθ' ἡμέραν, δυνάμει τοῦ αὐστηροῦ νόμου της τὸν διανοούμενον δήλωσιν ἢ φρόνημα Ἑλληνικόν. Προσεκαλοῦντο οἱ ἄθλιοι χωρικοὶ εἰς τὴν ἀστυνομίαν, καὶ περιεφρονοῦντο ὑβριστικῶς. Ἐχλευάζοντο ὡς ἐξυπόλυτοι, ψωμοζῆται καὶ κ ο υ τ ο ί. Ἠπειλοῦντο φυλακίσεις καὶ ἐξορίας ὑπὸ ἀστυνομικῶν ὑπαλληλίσκων, ὡς καὶ ὑπὸ κλητήρων καὶ χωροφυλάκων. Προεστῶτες χωρίων ἔντιμοι, ἐπειδὴ ἑλληνοφρόνουν, ἀφῃρεῖτο τὸ ἀξίωμα, ἀφωπλίζοντο, ἐγένοντο κατ' οἶκον ἔρευναι ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, καὶ διωρίζοντο ἄλλοι μηδεμιᾶς ὑπολήψεως εἰς τὴν θέσιν των. Πολῖται ἔντιμοι, νέοι καὶ ἐργατικοί, ἔμποροι, φιλόπονοι, τεθέντες ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ὤφειλον καθ' ἡμέραν νὰ παρίστανται εἰς τὴν ἀστυνομίαν, καὶ ἀφοῦ διέμενον ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας καθημερινῶς, ἀπελύοντο λαμβάνοντες μόνον ἓν νεῦμα τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας, τοῦ γραμματέως, ἢ τοῦ μοιράρχου. Ἀπ' ἐναντίας οἱ ὁμόφρονες τῶν καταχθονίων, οἱ φίλοι τοῦ Ἐπάρχου καὶ τῆς κυβερνήσεως, ἔχαιρον πᾶσαν ἀτιμωρησίαν διὰ τὰ πταίσματα, ζημίας καὶ κακώσεις πρὸς τοὺς ἀντίφρονας. Τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐπροστατεύοντο ἐνώπιον ἀρχῶν καὶ δικαστηρίων, καὶ σπανίως ἐζημιοῦντο ὅσον ἄδικα ἐξηλέγχοντο. Αὐτοὶ ἐπίτροποι εἰς μονὰς καὶ ἐκκλησίας ἐκλέγοντο ὑπὸ τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου. Διαχειριζόμενοι δημοτικὴν περιουσίαν ὑπεξῄρουν καὶ ἐσπατάλουν ἀνευθύνως τὰ εἰσοδήματα. Ἐπικαρ-

ποῦντο καὶ διενέμοντο τὰ κτήματα, πληρώνοντες μικρὸν πάκτωμα ἐτησίως ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ἡ ἀστυνομία παρέβλεπεν ἐν τούτοις καὶ τὰς ἀταξίας, καὶ ἐχρῆτο ἀτιμωρησίαν ἐπὶ στρατιωτικοὺς Ἄγγλους μεθύσους, ἢ ἄλλως πῶς διαταράττοντας τὴν εὐταξίαν. Οὐδὲν παρεμπόδιζεν. ἢ ἄλλως πῶς ἐπιδιόρθωνε τοὺς ὑποφέροντας πολίτας ἐκ τῶν ἀταξιῶν ἐκείνων. Ἡ καταχθόνιος σπεῖρα προθύμως συνήργει εἰς τὴν καταδίωξιν. Ἐξύβριζε διὰ λιβέλλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων τοὺς ἀντίφρονας εἰς πολιτικὰς δοξασίας καὶ ἐνεργείας. Αὐτὰ διέδιδον εἰς πόλεις καὶ χωρία οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι. Ἠρέθιζε δανειστὰς νὰ ἐνάγωσιν εἰς πρωτοδικεῖα ὀφειλέτας ἐκ τῆς μερίδος τῶν ριζοσπαστῶν, καὶ νὰ ζητῶσι μὲ τὴν αὐστηροτέραν ἀνάγκην τοῦ νόμου τὴν ἐξόφλησιν ὁμολόγων καὶ δανείων. Ἀπεδιώχθησαν δὲ ἀκόμη καὶ ὑπηρέται ἐξ οἰκίας διὰ τὴν ἁπλῆν ἐλευθεροφροσύνην, ἢ ἐπειδὴ ἀνεγίνωσκον ἐφημερίδας ριζοσπαστῶν. Ἱερεῖς ὡς ριζοσπαστίζοντες περιωρίσθησαν εἰς τοὺς σκοπέλους τοῦ Διός, ἀργευθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως· ἡ δὲ ἀστυνομία δὲν προέτρεπεν οὔτε εἰς συγγενεῖς ἢ οἰκείους, νὰ τοὺς ἐπισκέπτωνται καὶ ἀποστέλλωσι τὰ ἀναγκαῖα.

Οὐχ ἧττονα ἐπράττοντο καὶ κατὰ τὰς ἄλλας νήσους. Ἡ ἐκεῖ σπεῖρα τῶν καταχθονίων ἠγανάκτει ὅτι ἐκλονίζετο ἡ ἰδιωφέλεια καὶ ἀρχολιπαρία. Εἶχε προαχθῆ ἡ ἐθνικὴ ἰδέα τῆς ἑνώσεως ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων ριζοσπαστῶν, ἐν Ζακύνθῳ μὲν διὰ τῶν δύο Δομενεγίνων Φ. καὶ Ν. καὶ Ἀγγέλου Συγούρου, ἐν Ἰθάκῃ δὲ διὰ τοῦ Παΐζη, καὶ ἐν Κερκύρᾳ διὰ τοῦ Σπυρίδωνος Ἀρβανιτάκη καὶ Ποφάντου. Ραδιουργοῦντες οἱ καταχθόνιοι, πότε μὲν ὑπεκρίνοντο φιλίαν, λάθρα σπείροντες διχονοίας μεταξὺ μεταρρυθμιστῶν ριζοσπαστῶν, πότε δὲ ἐξῆπτον μῖσος καὶ καταδίωξιν εἰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις διὰ τῆς ἐξουσίας κατὰ τῶν ἐλευθεροφρόνων καὶ προοδευτικῶν· Ἄλλοτε μετεχειρίζοντο τοὺς οἰκείους φύλακας, ὑπηρέτας καὶ ἀγρολήπτας εἰς ἐξύβρισιν καὶ εἰς ἀπειλὰς κατὰ ἀνθρώπων ὑπηρετῶν καὶ ἀφωσιωμένων εἰς τὰς φιλοπροόδους ἀρχὰς ἐκείνων. Μὲ συμπόσια φιλοφροσύνης καὶ ὑποσχέσεις προσεπάθουν νὰ κερδίσωσιν εἰς τὴν μερίδα τοῦ Ἁρμοστοῦ τοὺς φιλελευθέρους Βουλευτάς, ὅπως σχηματισθῇ ἐν τῇ Βουλῇ πλειονότης καθ' ὅλα ὑποκλινής, εἰς τὸν Ἁρμοστήν. Διέβαλλον ἐν Ζακύνθῳ τοὺς τρεῖς ριζοσπάστας βουλευτὰς ὅτι οἱ Κεφαλλῆνες ἀγωνισταὶ περιεφρόνουν αὐτούς· διότι ἀπεχωρίσθησαν τῶν συναδέλφων τῶν μεταρρυθμιστῶν, καὶ συνεμερίσθησαν ἀρχὰς ἀντιθέτους τῶν ὅσων ἐδήλωσαν διὰ τῆς πολιτικῆς ὁμο-

λογίας των, τιθέμενοι εἰς ὑποψηφιότητα. Ἐν Ἰθάκῃ τοσοῦτον ἠρέθιζον τὴν χολὴν τῶν μισθωτῶν ὑπαλλήλων, ὅτι οἱ ῥιζοσπάσται καὶ μεταρρυθμισταὶ βούλονται νὰ καταστήσωσι ψωμοζήτας τοὺς ποριζομένους τὰ ἀναγκαῖα ἐκ δημοσίου ὑπηρεσίας, ὥστε οἱ φανατικοὶ ὀπαδοὶ προσεκάλεσαν καὶ ἀψιμαχίας μεταξὺ ἰδιωτῶν ἐλευθεροφρόνων καὶ κυβερνητικῶν. Κατελάνος δέ τις ξένος ἀστυνόμος ἐξύβριζεν, ἐφυλάκιζεν, εἰς πρόστιμον ἔθετε τοὺς ἐμπόρους, πλοιάρχους καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀνηλίκους παῖδας, διότι ἐριζοσπάστιζον, καὶ ἔκλεισε τέλος καὶ τὴν λέσχην Ὀδυσσέως. Ἐν δὲ Λευκάδι εἰς πανήγυρίν τινα κώμης τινὸς ἔφθασαν εἰς διαπληκτισμοὺς καὶ ὕβρεις χωρικῶν καὶ πολιτῶν νέων. Οὗτοι ἐπευφήμουν τοὺς φιλελευθέρους Ζαμπελίους καὶ Μαρῖνον, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθον εἰς χεῖρας. Ἐκ τῶν λεσχιωτῶν ἡ ἀστυνομία συνέλαβε μόνους καὶ κατεδίωξε τοὺς πατριώτας, οἵτινες ἐξέδιδον χειρογράφως μικρὰν ἐφημερίδα. Εἰς δὲ τὴν Ζάκυνθον τοσοῦτον ἠρεθίσθησαν τὰ πνεύματα καὶ ἡ ἀγανάκτησις κατὰ τῶν πραττομένων ὑπὸ συνεργῶν τῆς ξενοκρατίας, ὥστε ἐξήφθη καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμός. Ὁ ὄχλος ἐλιθοβόλησε τὰ ὄργανα τοῦ ξενισμοῦ, ἅτινα κρυφίως προσηλίτιζον εἰς τὸν Λουθηρανισμὸν τέκνα ὀρθοδόξων γονέων. Ἐπέτυχεν ὅμως ἡ Καμαρίλλα μὲ δόλια μέσα καὶ ἐλπίδας ἐπικερδῶν θέσεων νὰ ἐπισύρῃ εἰς τὴν μερίδα της μεταρρυθμιστὰς ἀντιπροσώπους. Διώρισε τὸν Κουρκουμέλην γενικὸν εἰσαγγελέα τοῦ Κράτους ἀντὶ τοῦ ἱππότου Ἀναστ. Ξυδία. Οὗτος ἐγένετο δικαστὴς ἐν τῷ ὑπερτάτῳ συμβουλίῳ ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Ἰωάννου Ζαμπέλη. Ἔπαυσεν ἐκ τῆς ἐν τῷ πανεπιστημείῳ καθηγεσίας τὸν ἰατρὸν Σ. Ἀρβανιτάκην διὰ τὸ ῥιζοσπατικὸν αὐτοῦ. Ἠπειλήθησαν δὲ καὶ ἐπαγγελματικοὶ ἀπώλειαν τῆς θέσεως καὶ συμβολαιογράφοι· δικηγόροι δὲ καὶ ὑποδικηγόροι ἄργευσιν τοῦ ἐπιτηδεύματός των, ἐὰν ἐξηκολούθουν συσχετιζόμενοι μετὰ τῶν ἐλευθεροφρόνων.

Ὁ Οὐάρδος ἀναφανδὸν ἔγραφεν ἄρθρα, καὶ ἐδημοσίευεν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Κιαπίνη, «ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ». Δι' αὐτῶν ἐξύβριζε τοὺς ῥιζοσπάστας ὡς πένητας, εὐτελεῖς καὶ ῥακενδύτας, βουλομένους νὰ διαταράξωσι τὰ καθεστῶτα, καὶ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς κοινοκτημοσύνης, ἣν δολίως εἰσηγοῦντο δημοσιογραφοῦντες οἱ ῥιζοσπάσται πρὸς ἐπίτευξιν καισαχθείας καὶ καταστροφὴν τῆς ἰδιοκτησίας. Ἐπεξήγει τὴν καταβοὴν τοῦ ῥιζοσπατικοῦ τύπου. Οὕτως ἐβούλετο ὁ Οὐάρδος νὰ ἐμπνέηται δυσπιστίαν μεταξὺ κτηματιῶν, ἀριστοκρατῶν καὶ ἐμπόρων, καὶ τῶν μαχομένων διὰ τοῦ λόγου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰ-

θέας. Προσκαλῶν δὲ εἰς τὴν ὑπαλληλίαν πρόσωπα ἕτοιμα κατὰ πᾶν νεῦμα αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν εἰς καταδίωξιν ἀντιπάλων τῆς κυβερνήσεως, κατέστησε κομματικὴν κυβέρνησιν, ἥτις προσωπολήπτως διεχειρίζετο πᾶσαν δικαστικὴν καὶ κυβερνητικὴν δύναμιν, ὑπὲρ τῶν φίλων τῆς κυβερνήσεως. Διὰ ταῦτα ἡ ἐφημερὶς «Πατρὶς» ἔλεγεν.—«Ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι αἱ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Σὶρ Ε. Οὐάρδου δημοσιευθεῖσαι διατριβαὶ, δι' ὧν ἠθέλησεν ἴσως νὰ ἐκδικηθῇ ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς δυσπιστίας, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰόνιος λαὸς δεικνύει πρὸς τὴν παράλογον αὐτοῦ πολιτικὴν, ἐὰν λέγωμεν, ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι αἱ διατριβαὶ αὗται ἐξέφραζον σταθερὰν ἰδέαν καὶ ὡρισμένον τὸ σχέδιον, τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως νὰ μὴ κάμῃ τίποτε κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μεταρρυθμίσεων, ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰς δικαίας καὶ νομίμους ἀπαιτήσεις τοῦ τόπου, ἠθέλαμεν διστάσει νὰ παρατείνωμεν εἰς τὸ πεδίον τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ δικαίου πάλην κατασταθεῖσαν ἤδη ἀνωφελῆ. Ὑποχωροῦντες εἰς ἐκείνους, οἵτινες ὀλιγώτερον εὔπιστοι ἡμῶν πρὸ πολλοῦ ἀπηλπίσθησαν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, ἠθέλαμεν εἰπεῖ μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς συμπολίτας μας,—«μὴ ἀπατᾶσθε πλέον, μὴ περιμένετε ἄλλο ἀπὸ τὴν Προστασίαν ταύτην, εἰμὴ πλάνην καὶ ἀπάτην. Τὸ μέλλον τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιφυλάττει, δὲν θέλει εἶναι εἰμὴ ἀντανάκλασις τοῦ ἀξιοθρηνήτου παρελθόντος, τὸ ὁποῖον διήλθομεν. Ὅθεν τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπομένει εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, ἤδη μετεχειρίσθησαν. Ἂς ζητήσωμεν μεγαλοφώνως καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μᾶς ἀκούσῃ ἡ Εὐρώπη τὴν μετὰ τῆς μητρός μας, μετὰ τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν νήσων. Ἴσως βαρυνθεῖσα ἐπὶ τέλους ἡ Ἀγγλία, ἀκούουσα ἀδιαλείπτως τὰ παράπονά μας, καὶ μὴ ὑποφέρουσα τὴν ἀτιμίαν, ἥτις ὡς ἐκ τούτου θέλει πέσει ἐπ' αὐτὴν, θέλει ἀποφασισθῇ μίαν ἡμέραν νὰ συγχωρήσῃ, ὅπως αἱ τύχαι μας ἐκπληρωθῶσι κατὰ τὰς εὐχὰς τῆς φύσεως.»—Τοιαῦτα ἐξεφράζετο ἡ ἐφημερὶς τῶν μεταρρυθμιστῶν, ὄργανον τῶν βουλομένων εἰσέτι νὰ συνδιαλλαχθῶσι μετὰ τῆς Προστασίας. Ἡ κουφόνοια τοῦ κυβερνήτορος ἐκείνου καὶ ἡ ἐπιλήψιμος διαγωγὴ πρὸς ἕνα κυβερνώμενον λαὸν ἀνεξάρτητον, εἶχεν ἐρεθίσει τὸ Ἰόνιον. Αὐτὸς δὲ δι' ἀλλοκότων ὑβριστικῶν ἐφημεριδογραφικῶν ἄρθρων, ἐχλεύαζε τὸν Ἰόνιον ὡς ἀνάξιον καὶ ἀγνοοῦντα τὴν κατάστασίν του. Ἐντεῦθεν παρ' ἁπάντων ἐμισεῖτο ἡ Προστασία, καὶ ἀπωλέσθη ἡ ἐλπὶς συνδιαλλαγῆς μετ' αὐτῆς πρὸς διόρθωσιν τῶν καθεστώτων. Κατεφέροντο λοιπὸν κατὰ τοιαύτης πολιτικῆς διαγωγῆς οὐ μό-

νον αἱ ἐφημερίδες τῶν ριζοσπαστῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν μεταρυθμιστῶν καὶ μετριοφρόνων. Ἐξήλεγχον τοῦ Οὐάρδου τὴν διαστροφὴν τῆς Κυβερνήσεως. Παρέβαλον τὴν ἀσυνέπειαν τῶν διακηρύξεων πρὸς τὰς πράξεις τῆς Ἁρμοστείας. Ἔλεγον ὅτι, ἐνῷ διεκήρυττεν ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ ὅτι ἐγὼ δὲν θέλει ἐπεμβαίνω, εἰμή, ὁσάκις τὰ προτεινόμενα μέτρα ἤθελον εἶναι καταστρεπτικὰ τῶν συστατικῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνίας, ἵνα μὴ μ' ἐπιπλήξωσι, ὅτι κατεπάτησα τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐγκατέλειψα τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἐπρέσβευσα δι' ὅλης μου τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς ἀπ' ἐναντίας βοηθεῖται ὑπὸ Γερουσίας τυφλοῦ ὀργάνου του, καὶ ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς Βουλῆς. Ταύτην προσπαθεῖ νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὴν πειθαρχίαν τῶν παρελθουσῶν συνελεύσεων· διότι θέλει νὰ ἦναι ἐλευθέριος, ἀλλ' ἐπὶ συνθήκῃ τοῦ νὰ τὸν συγχωροῦν νὰ βασιλεύῃ, νὰ γίνηται τὸ θέλημά του, καὶ ὅτι δὲν θέλουν διαχειρισθῇ νὰ τῷ ὀλιγοστεύσωσι τὰς μικρὰς ἐκείνας ἐξουσίας, τὰς ὁποίας τῷ δίδῃ τὸ σύνταγμα, ἵνα μηδενώνῃ τὰς τῶν ἄλλων καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἔχει τὴν παρηγορίαν τοῦ νὰ δύναται νὰ λέγῃ—«Τὸ Κράτος εἶμαι ἐγώ». (1).

Τέλος συνεκάλεσεν ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ τὴν ἀναβληθεῖσαν βουλὴν τὰς 2 Δεκεμβρίου. Ὁ ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐγένετο μὲ ὕφος μετριοπαθὲς καὶ εὐμενές. Προέτρεπεν εἰς συνδιαλλαγὰς καὶ ἀμοιβαίας παραχωρήσεις βουλῆς καὶ Γερουσίας, ἵνα συμφώνως καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ συντάγματος συμβαδίζωσιν ἀμφότεραι αἱ βουλαί, καὶ εὕρῃ βελτίωσιν ὁ Ἰόνιος λαὸς εἰς τὴν κατάστασίν του καὶ θεραπευθῶσιν αἱ ἀνάγκαι του. Διεκοίνου πρὸς τούτοις ὁ Ἁρμοστὴς σεβασμὸν καὶ περίθαλψιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ αἰσθήματα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ ἔχαιρε διὰ τὴν τύχην, ἣν μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπολαμβάνει πρὸ χρόνων προαγόμενον εἰς πολιτισμὸν καὶ πολιτικὴν ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ κυριάρχου τοῦ Μεγάλου Βρεττανικοῦ ἔθνους. Λίαν δὲ ἐλύπησε τὸ κοινόν, τὸ μέρος τοῦ λόγου ὅτι πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῶν πραγμάτων ὡς πρὸς τὸ σύνταγμα καὶ πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις. Καὶ ἑπομένως ἡ Ἰόνιος συνέλευσις ἔπρεπε κυρίως νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὰς πρακτικὰς βελτιώσεις καὶ ὄχι εἰς τὸ νὰ εἰσάξῃ τροπολογίας εἰς σύνταγμα τοσοῦτο προσφάτως καθιδρυθέν. Περὶ τούτου ἔγραφεν αὐτῷ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν Γρέϋς νὰ ὑπενθυμίσῃ πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν.—«Αἱ μεταβολαὶ εἰς τὸ σύνταγμα τῆς νομο-

(1) «Πατρίς» ἔτος β'ον 91. σελ. 71.

θεσίας καὶ εἰς τὴν διανομὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, καίτοι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν δύνανται εἰς οἱονδήποτε τόπον νὰ κατασταθῶσιν ἀναγκαῖα, ἀπ' εὐθείας δὲν συμβάλλουσι τὸ οὐδὲν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ. Αὗται ἰσχύουσι μόνον καθ' ὅσον χορηγοῦσι τὰ μέσα, δι' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ βελτίωσις τῶν νόμων καὶ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος καὶ ἡ οἰκονομία τῶν δημοσίων ἐξόδων. Μακρὰν τοῦ νὰ ἀγαθοεργῶσιν ἐξ ἰδίας των φύσεως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄχρις οὗ διαρκεῖ ἡ συζήτησις τῶν συνταγματικῶν μεταβολῶν, ἡ διάσκεψις τούτων τῶν πρακτικῶν μέτρων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν ἀρχικὸν σκοπόν, εἶναι ἀπηωρημένη, ἐνῷ τὸ ἀλλεπάλληλον τοιούτων μεταλλαγῶν εἶναι εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν ἐπιζήμιον, ἐξαφανίζον αὐτὴν τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν σταθερότητα τῶν συντεταγμένων ἀρχῶν, ὅπερ εἶναι ἓν τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς ἰσχύος των. Θέλει εἶσθαι λοιπὸν πολὺ ἐπιθυμητόν, ὥστε ἡ προσοχὴ τῆς Ἰονίου νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἀφοῦ θέλει ἐκ νέου συνέλθῃ, νὰ ἀπευθυνθῇ ἐπὶ τῆς χρήσεως τῶν ἤδη χορηγηθεισῶν εἰς τὸν λαὸν ἐξουσιῶν, καὶ ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς πρακτικῶν βελτιώσεων μᾶλλον, παρὰ ἐπὶ τῆς διασκέψεως νέων σχεδίων διὰ περαιτέρω μεταβολὰς εἰς τὸ σύνταγμα τόσον προσφάτως στερεωθέν».

Ἐννέα ἡμέραι διέτρεχον, ἀφότου ἐπανελήφθησαν αἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς. Σφόδρα συνεζητήθη κατ' ἀνταγωνισμὸν ρητόρων, ἐὰν ἡ Γερουσία ἔχῃ δικαίωμα νὰ κάμνῃ νόμους ἢ κυβερνικὰς πράξεις σχολαζούσης τῆς βουλῆς, καὶ νὰ τροπολογῇ ἢ συντάττῃ μισθολόγιον ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῆς. Ἀπέρριψεν ἡ βουλὴ τὰς ἐκδοθείσας κυβερνητικὰς πράξεις καὶ τὴν τροπολογηθεῖσαν διὰ τὸν ἐκλογικὸν νόμον, καὶ τὸ μισθολόγιον τῆς Γερουσίας, ἀρνηθεῖσα τὸ δικαίωμα αὐτῇ τοῦ νὰ κάμνῃ νομοθετικὰς πράξεις ἐν διαλείμματι βουλευτικῆς συνόδου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώρισεν ὅτι αἱ πράξεις αὗται εἶχον πραγματικὴν ὠφέλειαν, καὶ ὅτι τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ δὲν ἐσυγχώρει νὰ τὰς ἀνασυνθέσῃ, παρεδέχετο αὐτὰς ὡς ἄλλα νομοσχέδια, καὶ διὰ τροπολογιῶν τινων ἤθελε νὰ ψηφίσῃ. Ἐτελειοποίησε δὲ καὶ τὸ μισθολόγιον κατὰ τὰς προλαβούσας συνεδριάσεις πρὶν τῆς ἀναβολῆς, ἐπιπροσθεῖσα 3,500 λίρας καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γερουσίαν. Ἐζήτει καὶ παράτασιν ἡμερῶν τινων τῶν ὡρισμένων διὰ τακτικὴν σύνοδον. Παραλείπομεν ὁποῖα τεχνάσματα καὶ ἀπειλὰς ἀναβολῶν καὶ διαλύσεως τῆς βουλῆς μετεχειρίσθη κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἡ καταχθόνιος Καμαρίλλα, ἵνα μὴ διακηρύξῃ ἡ βουλὴ τὴν ἀρχήν, ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν τῇ Γερουσίᾳ· Διεθρυλλεῖτο

δὲ ὅτι οἱ ριζοσπάσται βουλευταὶ ἤθελε φέρωσιν πρότασιν ἐπίσημον ἐν τῇ βουλῇ περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ παῦσιν τῆς Προστασίας. Τὴν πρότασιν ταύτην διετίθεντο νὰ ψηφίσωσιν ἅπαντες οἱ βουλευταὶ οἱουδήποτε χρώματος. Καὶ εἶχε συνεννοηθῆ καὶ αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῆς βουλῆς μὲ τοὺς ριζοσπάστας ἀντιπροσώπους, διὰ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Φ. Δομενεγίνη. Τοσοῦτον ἐφοβοῦντο τὸν λαὸν οἱ συμπολιτευόμενοι, καὶ αὐτοὶ οἱ καταχθόνιοι βουλευταί. Τὸ αἴσθημα τοῦτο λίαν εἶχεν ἀναπτυχθῆ καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον. Ἡ πάλη τῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀντίδρασις τῶν καταχθονίων, ἡ καταδίωξις τῶν Ἑλληνοφρόνων πατριωτῶν καὶ ἡ μεροληπτικὴ διαχείρησις τῆς νεοσυστάτου κυβερνήσεως παρὰ τοῦ Οὐάρδου μᾶλλον ἐνίσχυσαν τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως, ὥστε ἀπέβη κοινὴ εὐχὴ καὶ προθυμία, καὶ δὲν ἐβλέπετο ἡ ὥρα πότε νὰ προτανθῆ ἡ ἕνωσις. Διὰ ταῦτα ἡ καταχθόνιος σπεῖρα τοῦ Οὐάρδου, ἔλαβεν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως μὴ προτανθῆ. Ἐγράφη δὲ τὸ διάγγελμα τῆς ἀναβολῆς παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ἐδόθη εἰς τὸν δόκτωρα Λεωνίδαν Φλαμπουριάρην, γραμματέα τότε καὶ παριστῶντα τὸν Ἁρμοστὴν ἐν τῇ βουλῇ. Οὗτος δὲ ἕτοιμος ἦν νὰ τῷ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν πρόεδρον τῆς βουλῆς πρὸς διακήρυξιν τῆς ἀναβολῆς, ἅμα ἤθελεν ἀνοίξῃ στόμα βουλευτὴς προτείνων τὴν ἕνωσιν. Ἀλλὰ δύο δηαγγέλματα, τὸ μὲν Γερουσίας, τὸ δὲ Ἁρμοστοῦ διήγειραν νέας ἀμφιβολίας περὶ ἐγκυρότητος τῶν ψηφισθέντων. Ἔλεγον δὲ ρητῶς ὅτι δυνάμει τοῦ συνταγματικοῦ ἄρθρου ἐξουσιοδοτεῖται ἡ Γερουσία νὰ κανονίσῃ τὰ ἔξοδα τῆς ὑπαλληλίας της. Μισθοί δέ τινες δικαστῶν Ἄγγλων καὶ ὑπαλλήλων Ἰονίων πρέπει νὰ μείνωσιν ἄθικτοι κατὰ προεκδοθέντας νόμους. Ὀφείλει δὲ ἀνυπερθέτως ἡ βουλὴ νὰ ὁδηγηθῇ εἰς ὅλας τὰς πράξεις της κατὰ τὰς παρατηρήσεις Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας. Εἰς ὅλας δὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς Βουλῆς ἀντέτεινεν ἐν τῷ διαγγέλματι ὁ Ἁρμοστής, ἐπαναλαμβάνων τὰς λέξεις ἀντιτείνω καὶ προτείνω. Τοῦτο ἐλύπησε σφόδρα τοὺς βουλευτάς, ἠρέθισε τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ ἐν τοῖς θεατηρίοις τῆς βουλῆς συγκροτουμένης ἤδη ἐν τῷ μεγάλῳ οἰκήματι κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον. Ὡς τρικυμιώδη κύματα ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ ἐν τοῖς θεατηρίοις τῆς βουλῆς. Ἐταράττοντο, ἐποδοκρότουν, ἐσφύριζον, ἠπείλουν καὶ κατηρῶντο ὡς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος τοὺς βουλευτάς, ἐὰν ἤθελον ὑποκλίνωσι τὸ παραμικρὸν εἰς τὰ διαγγέλματα. Ἡ Βουλὴ συγκινηθεῖσα διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ, μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνδιασκέψεων, καὶ ἐπροτάνθη ὅτι

διὰ τὰς ἀναφανδὸν πραττομένας αὐθαιρέτους ἀντιτάξεις καὶ ἐπιβουλὰς τῆς Γερουσίας καὶ Ἁρμοστοῦ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς βουλῆς, ὤφειλον νὰ παραιτήσωσι. Τέλος ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη, ὅτι πρέπει νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀντιπροσωπίαν τοῦ λαοῦ ἀνεπιρέαστον καὶ ἀκράδαντον ἀπέναντι παρανομούσης κυβερνήσεως. Διὸ οὐδὲν ἔπρεπε νὰ παραχωρήσωσιν ἢ ὑποκύψωσιν εἰς τὰς αἰτήσεις καὶ παρατηρήσεις τῆς Κυβερνήσεως· μάλιστα δὲ θὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὰ ἀποφασισθέντα αὐτῆς περὶ τῶν μισθῶν τῶν ὑπαλλήλων, καὶ θὰ ἀνακηρύξωσιν ὅτι οὐδὲν δικαίωμα ἀναγνωρίζουσι τῇ Γερουσίᾳ, ὥστε νὰ ἀπαιτῇ αὕτη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ψηφισθέντα.

Ἐχειροκρότει ὁ λαὸς ἐπευφημῶν, καὶ ἐζητωκραύγουν τοὺς βουλευτὰς, ἅμα ἐξῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων, καὶ ἀνήγγειλαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνδιασκέψεως. Τότε ἀναστὰς ὁ βουλευτὴς Ἰωάν. Τυπάλδος Καπελέτος λέγει.—«Εἰς ἄλλην ἐποχὴν, κύριοι, προλαμβάνων τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἐπρότεινα τὴν ἀνέγερσιν ἀνδριάντος εἰς τιμὴν τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Καποδιστρίου, καὶ ἡ πρότασις αὕτη σύμφωνος μὲ τὸν πρὸς τὸν ἄνδρα σεβασμὸν ἡμῶν καὶ ἁπάντων τῶν Ἑπτανησίων, ἐγένετο δεκτὴ ὁμοφώνως. Νῦν δὲ θέλω προσκαλέσει ὑμᾶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ὑψηλοτέρου καθήκοντος, ὀφειλομένου πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐν ὀνόματι τῶν πολιτικῶν φίλων μου, ἐν ὀνόματι δὲν ἀμφιβάλλω ἁπάσης τῆς βουλῆς, σκοπὸν ἔχω νὰ προτείνω πρᾶγμα σύμφωνον μὲ τὰς κοινὰς εὐχὰς τῆς Ἑπτανήσου. —(Ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς παρατηρεῖ, ὅτι ἐνῷ δὲν ἠνεῴχθη εἰσέτι ἡ συζήτησις ἐπὶ οὐδενὸς τῶν ἐν τῇ ἡμεροταξίᾳ ἀντικειμένων, κατὰ τὸν κανονισμὸν, ὁ ἀγορεύων ὀφείλει πρῶτον ν' ἀναγγείλῃ ἁπλῶς τὴν πρότασίν του, καὶ ἀφοῦ τεθῇ ὑπὸ συζήτησιν, τότε δύναται νὰ ἀγορεύσῃ εἰς ὑποστήριξιν αὐτῆς.)—(Ἀκούεται ταραχή τις ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ). Ὁ Πρόεδρος ἐπιβάλλει σιωπὴν, καὶ ὁ ἀγορεύων ἐξακολουθῶν λέγει.—«Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Πατρίδος, μόνον θρησκευτικὴν κατάνυξιν ἐπιθυμῶ ἀπὸ τὸν λαὸν, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν θείαν ἀντίληψιν, καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων Προστατῶν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ Βουλὴ, Κύριοι, προσεγγίζουσα εἰς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της ἔχει καθῆκον νὰ φέρῃ εἰς πραγματικὸν συμπέρασμα τὴν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συνόδου. Τοιουτοτρόπως θέλει ἀποκτήσει τὴν ὑπόληψιν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Θέλει ἐπισύρει τὰς εὐλογίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπανερχόμεναι ἡμεῖς κύριοι, εἰς τὰς

εστίας μας, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐξεπληρώσσμεν τὸ ὑψηλότερον τῶν καθηκόντων μας, ἐτέθημεν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν περιωπὴν, εἰς ἣν ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῆς Ἑπτανήσου μᾶς καλοῦσιν, ἐξεφράσαμεν τὴν γενικὴν τῶν ἐντολέων μας ἐπιθυμίαν· Θέλομεν ἔχει τὸ καύχημα ὅτι ὑπερετήσαμεν τὴν πατρίδα, ὅτι ἠγείραμεν τὴν φωνὴν ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ θέλομεν ἔχει τὴν δόξαν, ὅτι ἐξετελέσαμεν ἀληθῶς τὰ καθήκοντά μας. Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων μας Λιβαδᾶ Γ. Τυπάλδου, Παΐζη, Δομενεγίνων, Ποφάντη, Ζερβοῦ, Μομφερράτου καὶ Συγούρου Δεσίλλα. Προτείνω νὰ παραδεχθῇ ἡ βουλὴ τὸ ψήφισμα τοῦτο,—καὶ ἤρξατο ν' ἀναγινώσκῃ τὸ ἐπόμενον ψήφισμα, ὃ εἶχε τυλίξει μὲ ταινίαν κυανόλευκον.—«Ἐπειδὴ ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐθνικότης ἑκάστου λαοῦ εἶναι δικαιώματα φυσικὰκαὶ ἀπαράγραπτα.»—Ἀλλὰ μόλις ἔφθασεν ἐνταῦθα ὁ ἀναγινώσκων Καπελέτος Τυπάλδος, αὖθις ἀνίσταται ὁ παριστῶν τὸν Ἁρμοστὴν ὡς γραμματεὺς αὐτοῦ Φλαμπουριάρης, καὶ ἐγχειρίζει πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως Ρώμαν, τὸ διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ, λέγων, ἀναβολὴ ἐπὶ 6 μῆνας. Ὁ δὲ πρόεδρος διακόψας τὸν ἀναγινώσκοντα τὸ ψήφισμα, ἀφοῦ διῆλθε τὸ διάγγελμα οὐχὶ εἰς ἐπήκοον τῆς συνελεύσεως, ἀνίσταται τῆς ἕδρας του. Φωνάξας δὲ ἀναβολὴν ἐπὶ 6 μῆνας καὶ διάλυσιν τῆς συνεδριάσεως, ἀναχωρεῖ εὐθὺς μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς συνελεύσεως ἐκ τῆς αἰθούσης. (1) Ἐχειροκρότει ὁ λαὸς ἐντὸς τῆς αἰθούσης, καταβὰς ἐκ τῶν θεωρείων, καὶ ἐκραύγαζε, «Ζήτω ἡ ἕνωσις, ζήτω ἡ Ἑλλὰς, ζήτωσαν οἱ ριζοσπάσται. Ἄλλοι δὲ ἐθορύβουν, ἐποδοκρότουν, ἐσφύριζον τοὺς καταχθονίους, καὶ ἐφώναζον κατὰ τῆς ἀναβολῆς. Τότε ἀκούονται φωναὶ τῶν ριζοσπαστῶν βουλευτῶν.—«Πῶς ἐγκαταλείπεις τὴν ἕδραν σου, κ. Πρόεδρε. Ἡ ἀναβολὴ εἶναι παράνομος, τὸ ψήφισμα θ' ἀναγνωσθῇ ὅλον.» Ὁ πρόεδρος ἐν τούτοις ἀπεσύρετο λέγων· «ἀναβολὴ, ἀναβολή.» Οἱ δὲ ἐφώναζον παρακολουθοῦντες «ὄχι, ὄχι. Διαμαρτυρούμεθα.» Τίς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνέβη ἐπὶ θρανίου τινὸς, καὶ παρώξυνε τὸ πλῆθος φωνάζων· «Προδοσία, προδοσία.» Τότε ὁ βουλευτὴς Ζερβὸς ἐκραύγαζεν, «ἐγχείρισε εἰς τὸν ἀρχιγραφέα τῆς Βουλῆς Κουτζικόπουλον τὸ περὶ ἑνώσεως ψήφισμα.» Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν τὸ ψήφισμα ἐπέμφθη περιτετυλιγμένον πρὸς τὸν Ἰωάννην Τυπάλδον.

Τὸ ψήφισμα περὶ ἑνώσεως ἦτον ὡς ἕπεται·—«Σχέδιον ψηφίσματος τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων.—Ἐπειδὴ ἡ ἀνεξαρτησία,

(1) Πρακτικὰ τῆς Θ'. βουλῆς σελὶς 772.

ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐθνικότης ἑκάστου λαοῦ, εἶναι δικαίωματα φυσικὰ καὶ ἀπαράγραπτα. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου ἀπαρτίζων μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, στερεῖται σήμερον τῆς πραγματικῆς ἀπολαυῆς καὶ ἐξασκήσεως τῶν τοιούτων δικαιωμάτων, Ἐπειδὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξέλειψαν πλέον αἱ ἀφορμαί, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, δυνάμει συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν ποτὲ ἔδωκε συγκατάθεσιν. Ἐπειδὴ τέλος μερίς τις τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει δηλαδὴ ἡ ἀπελευθερωμένη Ἑλλάς, ἀνέκτησε τὰ κυριαρχικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτῆς δικαιώματα. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ πρώτη ἐλευθέρα Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου, διακηρύττει. Ὅτι ἡ ὁμόθυμος στερεὰ καὶ ἀμετάτρεπτος θέλησις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῆς ἀνεξαρτησίας του, καὶ ἡ ἕνωσις αὐτοῦ μὲ τὸ λοιπὸν ἔθνος του τὴν ἀπελευθερωμένην Ἑλλάδα. Ἡ παροῦσα διακήρυξις θέλει διαβιβασθῇ, διὰ διαγγέλματος τῆς βουλῆς πρὸς τὴν προστάτιδα Δύναμιν, ὅπως διὰ τῶν ἁρμοδίων μέσων διακοινώσῃ αὐτήν, εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις, διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμοῦ πρὸς ταχεῖαν αὐτῆς πραγματοποίησιν. Ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 26 Νοεμβρίου 1850. Ε. Α. Οἱ ἀντιπρόσωποι Γεράσιμος Α. Λιβαδᾶς Ναδάλης Δομενεγίνης, Ἄγγελος Δεσύλλας, Φραγκῖσκος Δομενεγίνης, Ἠλίας Ζερβός, Ἰωσὴφ Μομφερράτος, Τηλέμαχος Παΐζης, Ἰωάννης Τυπάλδος Δοτοράτος, Σταματέλος Πυλαρινός, Γεώργιος Τυπάλδος Ἰακωβάτος, Χριστόδουλος Ποφάντης.»

Λαβόντες τὸ ἐπιστραφὲν ψήφισμα οἱ ριζοσπάσται Βουλευταί, συνενοήθησαν νὰ τὸ παραδώσωσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Βουλῆς καὶ καταγραφῇ εἰς τὰ πρακτικά. Ἀλλ' ἐπιστραφὲν ἐκ νέου παρὰ τοῦ γραφείου ἐνεχείρησαν τῷ προέδρῳ, πορευθέντες εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἐνταυτῷ διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς ἀναβολῆς ὡς παρανόμου. Ἀλλ' ἐξεπλάγησαν, ὅτι ἐνῷ ὁ πρόεδρος εἶπεν ὅτι θέλει τὸ παραδώσει πρὸς τὸν γραμματέα, ἀπεστέλλετο αὐτοῖς ἐκ νέου μὲ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ζερβὸν 10 Δεκεμβρίου 1850. Αὕτη δὲ ἔλεγεν. —«Ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον χθὲς ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν χαρακτῆρά μου, ἐζήτησα νὰ μάθω ἰδιαιτέρως ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς τὰ αἴτια, δι' ἃ ἀποποιοῦνται τὴν καταχώρησιν αὐτοῦ εἰς τὰ πρακτικά, καὶ αὐτοὶ μοὶ εἶπον τηρήσαντες ἀκριβῆ σημείωσιν τῶν γεγονότων καὶ τῶν λεχθέντων μέχρις οὗ διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις ἕνεκα τῆς ἀναβολῆς, ὅτι δὲν δύνανται νὰ συμπεριλάβωσι μεταξὺ αὐτῶν τὸ περιεχόμενον ἔγγραφον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγνωσις μόλις εἶχεν ἀρχίσει πρὶν τῆς ἀναβολῆς, καὶ τὸ ὁποῖον

δὲν ἐτέθη ἐπὶ τῆς τραπέζης συνεδριαζούσης τῆς Βουλῆς. Μὲ ἐβεβαίωσαν ὅμως ὅτι ἤθελον σημειώσει τὸ ἀναγνωσθὲν μέρος τοῦ ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρέσκειάν σου δύνασαι νὰ λάβῃς. Εἰδοποιῶσε δὲ ὅτι ἐγὼ ἀναχωρῶ διὰ Ζάκυνθον τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν—Εὐχαρίστως ὑποσημειοῦμαι εἰλικρινὴς φίλος Γ. Κανδιάνος Ρώμας..» Ὡσαύτως οὐδὲν ἀπήντησεν καὶ ὁ γραμματεὺς Βλαντῆς πρὸς τὸν Κύριον Φ. Δομενεγίνην γράψαντα αὐτῷ νὰ ἀποστείλῃ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος περὶ ἑνώσεως, ὃ εἶχε καὶ αὐτὸς ὑπογράψῃ. Ἀπ' ἐναντίας ὁ πρόεδρος ἐδικαιολόγει αὐτὸν μὴ δυνάμενον νὰ κρατήσῃ ἔγγραφον, ὃ οὐδέποτε αὐτῷ ἐνεχειρίσθη δημοσίως (1)

Παροργισθέντες διὰ ταῦτα οἱ Βουλευταί, λίβελλον ἐξέδωσαν ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τοῦ Προέδρου. Δι' αὐτοῦ κατηγόρουν αὐτὸν ὅτι συνενοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ τῶν λοιπῶν καταχθονίων μὴ βουλομένων τὴν πρότασιν περὶ ἑνώσεως, ἀπεποιήθη τοῦ νὰ κρατήσῃ τὸ ψήφισμα, καὶ προστάξῃ τὸν γραμματέα νὰ καταχωρίσῃ αὐτὸ εἰς τὰ πρακτικά· ὅτι αὐτὸς συνήργησε νὰ ὑπεξαιρεθῇ ἐκ τῆς τραπέζης, ὅπου κατετέθη καὶ ἐπεστράφη, ἵνα μὴ ὑπάρχῃ τὸ ψήφισμα, διότι τοῦτο δὲν ἐσύμφερεν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Προστασίας καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν καταχθονίων, ὅπως ξενοκρατῆται ἀεὶ ἡ Ἑπτάνησος. Προσετίθεντο ὅτι δὲν παρεδέχθη καὶ τὰς διαμαρτυρήσεις τῶν ριζοσπαστῶν βουλευτῶν κατὰ τῆς ἀναβολῆς τῆς Βουλῆς καὶ τῆς ἀποποιήσεως παρὰ τοῦ γραφείου τῆς Βουλῆς εἰς τὴν καταχώρησιν τοῦ ψηφίσματος, ὅπως μὴ ὑπάρχῃ οὐδεμία ἐπισημοποίησις, ὅτι προσήχθη ποτὲ πρότασις περὶ παύσεως τῆς προτάσεως ἢ ἴχνος πρὸς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ διὰ ταῦτα ἐπρόδωσε τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Ἀπελογεῖτο ὁ Πρόεδρος, ἐξυβρίζων τοὺς ριζοσπάστας ὡς ψευδομένους κατὰ τὰ διατρέξαντα καὶ ἐπιβουλευομένους τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ὑπόληψιν καὶ τὸν ἀκραιφνῆ πατριωτισμόν, δι' ὃν πάντοτε καὶ ἐξαιρέτως ὁ πατήρ του Διονύσιος Ρώμας μεγάλας θυσίας ἐποίησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Ἔλεγε δέ, κατὰ τὸν βουλευτικὸν κανονισμὸν καὶ κατὰ τὸ συνταγματικὸν δίκαιον, ὅτι ἅμα ἔλαβε τὸ περὶ ἀναβολῆς διάγγελμα, ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὴν συνεδρίασιν. Ὅσα δὲ ζητήματα ἢ ἔγγραφα δὲν φθάσωσι νὰ ἐπικυρωθῶσι πρὶν τῆς ἀναβολῆς νομίζονται ἀτελῆ. Ἑπομένως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ὀφείλουσιν οἱ γραμματεῖς νὰ καταχωρίσωσιν εἰς τὰ πρακτικὰ ἢ τοὐλάχιστον, ὅσον μέρος ἐξ αὐτῶν ἐπροχώρησεν ἐν τῇ

(1) «Φιλελεύθερος» ἐφημ. Κεφαλληνίας ἀριθ. 23

συζητήσει. Οὐδεμίαν δὲ μνείαν ψηφίσματος ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ ἐν τοῖς πρακτικοῖς, διότι οὐδεμία πρότασις περὶ ψηφίσματος ὑπὲρ ἑνώσεως προηγήθη, ὅπως τεθῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, καὶ δοθέντος καιροῦ πρὸς σύσκεψιν παρὰ τῶν βουλευτῶν ἐπ' αὐτῆς, δεόντως δὲ συζητηθῇ κατὰ τὴν ἐπερχομένην συνεδρίασιν, καὶ ψηφοφορηθῇ, ὡς ὁρίζει ὁ κανονισμός. Ἐκ τούτου ἀπεποιήθη αὐτὸς καὶ οἱ γραφεῖς νὰ κρατήσωσι τὸ δοθὲν αὐτὸ ψήφισμα, καὶ καταχωρήσωσιν εἰς τὰ πρακτικά, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην διαμαρτύρησιν περὶ ἀναβολῆς, ἐνεργήσαντες ἅπαντες τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα. Προσετίθετο δὲ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του, ὅτι τὸ ψήφισμα τῶν ριζοσπαστῶν ἀπετείνετο μᾶλλον πρὸς βλάβην ἢ πρὸς ὄφελος τῆς Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλάδος· διότι ἐνίσχυε τὰ μέσα καὶ τὴν θέλησιν τῆς Ἀγγλικῆς Δυνάμεως καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς εἰς τὸ νὰ σφίγξῃ τοὺς δεσμοὺς τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, καὶ νὰ κρατῇ τὰς νήσους ἐπὶ πλείονα χρόνον ἀποχωρισμένας ἐκ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη παρ' ὅλων τῶν Ἰονίων αἰτούντων τὴν ἕνωσιν παρὰ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, ἤθελε συγκινήσει μᾶλλον τὴν θέλησιν τῆς Ἀγγλικῆς Δυνάμεως εἰς παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, ἢ ἓν ψήφισμα, ὃ ἐτέθη ἐπὶ σκοπῷ μόνον δημοκοπίας, ταραχῆς καὶ ἐξάψεως τῶν πνευμάτων. Τὸ τοιοῦτον δὲ θὰ περιπλέξῃ καὶ τὰ συμφέροντα καὶ διακινδυνεύσει καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα· διότι ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῶσιν οἱ βουλευταὶ ριζοσπάσται ὅ,τι ὁ λόρδος Πάλμεστρων εἶπεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς Γαλλίας. Εἷς δὲ ἐκ τῶν λόγων, δι' οὓς ἐμεταχειρίσθη τὴν Ἑλλάδα οὕτω πως ὁ ἀντιναύαρχος Πάρκερ ἦτον, ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρει τὰ Κεφαλληνιακὰ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ὑποκινηθέντα. Ἰδοὺ περιπλεγμένος ὁ Ἑλληνικὸς θρόνος, ἰδοὺ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὑποφέρον διὰ τὰς ἐν Σκάλᾳ ταραχάς. Ἐνῷ δὲ ἐγνώριζον τοιαύτας προθέσεις τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἀμετάθετον αὐτῆς εἰς τὴν ἕνωσιν οἱ ὑπογραφέντες βουλευταὶ ἐν τῷ ψηφίσματι καὶ τῷ λιβέλλῳ, ἠθέλησαν νὰ ταράξωσιν καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου τὴν ἡσυχίαν, νὰ ἐρεθίσωσι τὰ πνεύματα κατὰ τῆς Ἀγγλίας νὰ πράξωσι δυσμενείας καὶ ἐχθροπαθείας, νὰ χυθῇ καὶ πάλιν αἷμα εἰς τὴν πατρίδα των, νὰ ἐγκρημνίσωσι τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον εἰς δημοκρατίαν, καὶ τοιουτοτρόπως, νὰ φιλοδωρήσωσιν Ἑλληνικὸν Βασίλειον καὶ Ἑλλάδα μὲ ἐπαναστάσεις ταραχὰς καὶ ἀναρχίαν. Μόνος δὲ ὁ χρόνος, ὅστις φέρει πᾶσαν ἀλήθειαν εἰς τὸ φῶς, θέλει χαρακτηρίσει ἐπαξίως τοιαύτην διαγωγὴν καὶ

τοιαύτην πορείαν, θέλει δὲ στιγματίσῃ ἐκείνους, οἵτινες μὲ Ἰησουϊτικοὺς τρόπους ἀπωθοῦσι δεικνύοντες ὅτι ἐπιθυμοῦσι τὴν ἕνωσιν. (1)

Ἡ ἀπολογία τοῦ Προέδρου δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ «Μέλλοντι» ἐφημερίδι μεταρρυθμιστικῇ τῆς Ζακύνθου ἠρέθισε μᾶλλον τοὺς ριζοσπάστας. Αἱ ἐφημερίδες ἐγέμισαν νέους λιβέλλους καὶ ἄρθρα κατὰ τοῦ προέδρου. Ὅμως πολλοὶ τῶν νουνεχῶν καὶ ἀμεροληπτων ἐδικαίουν τὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου κατὰ δημόσιον καθῆκον πραχθέντα. Ἡ ἐλευθεροφροσύνη, εὐαρεστοῦσα πάντας, καὶ μὲ τὰ θέλγητρα ἀνεξαρτησίας καὶ πατρίδος δελεάζουσα πᾶσαν καρδίαν, διήγειρε ἀγανάκτησιν καὶ ἐρεθισμὸν τῶν πνευμάτων καθ' ὅλων τῶν φαινομένων συνεργῶν εἰς τὴν βραδύτητα τῆς ἑνώσεως. Ἐντεῦθεν ἐνῷ ἐδέχοντο οἱ ἀντιπρόσωποι βουλευταὶ ριζοσπάσται εὐφημούμενοι καὶ ζητωκραυγούμενοι παρὰ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πατρίδα των ἐπιστρέφοντες ἐκ Κερκύρας, οἱ μεταρρυθμισταὶ μετριόφρονες ἐδεξιοῦντο μὲ ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν, καὶ ὡς ἐχθροὶ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας ἐθεωροῦντο. Ἤρχισαν ἐκ τούτου ἐν Ζακύνθῳ ὡς καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἄλλαις νήσοις ἀντιζηλίαι, σχίσματα καὶ ἀπέχθειαν μεταξὺ ἐλευθεροφρόνων καὶ μεταρρυθμιστῶν, μεταξὺ μεταρρυθμιστῶν καὶ ριζοσπαστῶν. Χάσμα μέγα ἔλεγεν ὁ πρόεδρος διαχωρίζει ἡμᾶς καὶ σᾶς. Σεῖς ἐπιβουλεύεσθε τὸν ἐθνισμὸν διὰ τῆς ἀλόγου πορείας σας. Ἀντέπραττον τούτους καὶ ἐξύβριζον οἱ ριζοσπάσται. Ἡ ἐξουσία ἐχαίρετο εἰς τοὺς διαπληκτισμούς, διότι ἐπωφελεῖτο τῶν ἀντιπαθειῶν εἰς τὰ καταχθόνια σχέδια αὐτῆς. Ἡ ἀστυνομία εὐκολώτερον κατεδίωκεν ἤδη τοὺς ριζοσπάστας καὶ Ἑλληνόφρονας, ἀθετοῦσα τὸ δικαίωμα τῶν πολιτῶν τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνομιλεῖν ἀταράχως περὶ τῶν καθεστώτων. Ἔκλεισε τὸ δημοτικὸν κατάστημα Κεφαλληνίας φωλεὰν ριζοσπαστικήν· κατεσκόπευσεν ἐν Ζακύνθῳ τὴν λέσχην τῆς «Ἑνώσεως» τὴν παρὰ τῇ Ἄμμῳ τότε κειμένην. Ἀφορμὴ δὲ εἰς ταῦτα ἐγίνετο, ὅτι ἐκεῖ συνερχόμενοι ριζοσπάσται βουλευταὶ Δομενεγῖναι καὶ ὅλοι οἱ αὐτῶν ὁμόφρονες, ἐκρέμασαν τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως ἐν κορωνίδι, καὶ ἀντέτειναν εἰς τὸ ν ἀναγορευθῇ πρόεδρος τὸ ἐκεῖ καταγεγραμμένον μέλος ὁ Ρώμας. Διὰ τὴν ἀντίδρασιν αὐτὴν πελάται καὶ ἀγρολῆπται τῶν μεταρρυθμιστῶν, συναχθέντες ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς λέσχης, αὐλοῦντες καὶ χορεύοντες ἔκαυσαν τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ «Φιλελευθέρου Κεφαλληνίας», ἐν οἷς εἶχον δημοσιευθῇ λίβελλοι κατὰ Ρώμα, καὶ

(1) Τὸ «Μέλλον» ἐφημ. Ζακύνθου ἔτος β΄.ον ἀριθ. 49 ἐν αὐτῷ.

ἐξεσφενδόνιζον εἰς τὰ παράθυρα τοῦ καταστήματος τὴν στάκτην. Εἶτα θορυβοῦντες καὶ ἐξυβρίζοντες διῆλθον τὴν πόλιν Ζακύνθου, καὶ ἐπυροβόλησαν κατὰ τὰ παράθυρα τῶν ῥιζοσπαστῶν Φ. Δομενεγίνη, καὶ Π. Ταβουλάρη Πουλάκη. Ἡ ἀστυνομία ἠδιαφόρει εἰς τοσοῦτο στασιῶδες κίνημα, καὶ οὔτε κἂν ἐπέπληξε τοὺς πρωταιτίους. Συλλαβοῦσα δέ τινας τῶν παρακολούθων αὐτῶν, ἀπέστειλεν εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον, καὶ τοῦτο ἀπέλυσεν εὐθὺς αὐτούς. Διὸ οἱ ἐν Ζακύνθῳ ἀμερόληπτοι δυσηρεστήθησαν διὰ τοιαύτην μεροληψίαν τῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τῶν ἀτάκτων, καὶ συνετάσσοντο τοῖς ῥιζοσπάσταις. Διεκοινολογεῖτο δὲ εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ εἰς τὰς λέσχας, ὅτι ἡ κυβέρνησις συμπαθοῦσα συμμαχεῖ μὲ τοὺς μεταρρυθμιστὰς ὅτι αὐτοὶ συνθηκολογοῦσι μὲ τὸν ξένον ἵνα στεραιωθῇ τὸ αὐθαίρετον αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν θέλουσι τὴν ἕνωσιν. Οἱ ὁμόφρονες τῶν μεταρρυθμιστῶν πρὸς περιφρόνησιν τῶν γραφέντων κατὰ τοῦ Ρώμα, ἀνετύπωσαν τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, καὶ διένειμαν δῆθεν ὡς ἐκ μέρους τῆς νεολαίας Ζακύνθου τοῦ ἀναγνωστηρίου «ἡ Πρόοδος». Ἀλλὰ νέοι τινὲς διέψευσαν αὐτοὺς δι' ἐγγράφου παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ καταστήματος, λέγοντος ὅτι οὐδέποτε περὶ τυπώσεως τῆς ἀπολογίας ἐν οὐδεμίᾳ συνεδριάσει τοῦ λεσχιωτικοῦ σώματος ἀπεφασίσθη ἢ ἐπροτάνθη. Τοῦτο ἠρέθισε τὴν χολὴν τῶν μεταρρυθμιστῶν, οἵτινες ἀπερρίπτοντο εἰς ἐκλογὰς προέδρων, ἀξιωματικῶν τῶν λεσχῶν καὶ συνδιαλεκτηρίων, βουλόμενοι νὰ ἀποδείξωσιν εἰς τὸν Ἁρμοστὴν ὅτι ἀγαπῶνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ σέβονται τὰ πολιτικὰ φρονήματα αὐτῶν. Διὰ ταῦτα Λεσχιῶται καὶ κατάστημα «Προόδου» ἠπειλήθησαν παρὰ τῆς ἀστυνομίας. Τέλος ἐκλείσθη καὶ ἡ «Ἕνωσις» ἄλλη λέσχη Ζακύνθου· διότι τὸ ἐν αἰθούσῃ αὐτῆς κρεμάμενον ψήφισμα τῆς ἑνώσεως ἠθέλησεν ἡ ἀστυνομία νὰ ἀφαρπάσῃ. Μέλη δὲ αὐτῆς ὑπέγραψαν καὶ πρᾶξιν, δι' ἧς ἀπεβάλλετο ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη «Ἐλπὶς», ὅτι ἐπευφήμει τὰ Παρκερικὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐδικαιολόγει τὸν Οὐάρδον εἰς ὅσα παρηνόμει ἐν Ἑπτανήσῳ, κατηγόρει δὲ καὶ τοὺς ῥιζοσπάστας, καὶ ἐδυσφήμει τιμὴν Ἁγίων Λειψάνων κατὰ θρήσκευμα Λουθηρανικόν. Ἀπεκάλουν δὲ τότε οἱ ὑπογράψαντες τὴν μὲν ἐφημερίδα «Ἐλπίδα» ἀντεθνικὴν, καὶ ἐπίβουλον ὄργανον τῆς Ἀγγλικῆς Δυνάμεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος παρέστησαν. Ἐξυβρίσαντες δὲ τὴν Ἰόνιον κυβέρνησιν ὡς παράνομον καὶ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, τὸν Οὐάρδον μισέλληνα καὶ αἱμοβόρον, καὶ οὕτως ἐξερέθισαν τὸν ἐν Ἀθήναις πρέσβυν Οὐάϊς. Οὗτος δὲ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Οὐάρδον, καὶ ἐκλείσθη τὸ κατάστημα, ἀφῃρέθησαν τὰ ἔπιπλα

αὐτοῦ, ἐπαύθησαν οἱ ὑπογράψαντες κατὰ διαταγὴν τῆς Γερουσίας συμβολαιογράφοι, δήμαρχοι, ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι Λισγαρᾶς, Μακρῆς, Συγοῦρος καὶ Κρενδιρόπουλος, καὶ οἱ ἱερεῖς Δελέτης καὶ Κλάδης. Οἱ δικηγόροι ὅμως καὶ ὑποδικηγόροι ἔμειναν ἀπείρακτοι· διότι δὲν ἠθέλησε τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον τῆς δικαιοσύνης νὰ παύσῃ αὐτοὺς, διότι δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς διοικητικὰ καθήκοντα. Τούτων τινὲς ζητήσαντες τὴν συγχώρησιν διωρίσθησαν εἰς τὰς θέσεις των. Τοσαύτη δὲ ἐγίνετο ἡ πρόοδος τῶν ῥιζοσπαστῶν καὶ ἡ αὐταπάρνησις τῶν μαχομένων ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ταῖς νήσοις μὲ ὅλας τὰς καταδιώξεις τῆς κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ.

Τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικήν.—Σχέδιον περὶ ἐξοντώσεως τῶν ῥιζοσπαστῶν.—Διαπραγματεύσεις Ἁρμοστοῦ μὲ τοὺς ἀρχικορυφαίους τῶν μεταρρυθμιστῶν περὶ νέων μεταρρυθμίσεων.—Ὑπόμνημα τῶν μεταρρυθμιστῶν πρὸς τὸν Ἁρμοστήν.—Παρατηρήσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ εἰς τὸ ὑπόμνημα.—Συμφωνία περὶ νέων μεταρρυθμίσεων.— Συνδρομὴ τῶν μεταρρυθμιστῶν πρὸς ἀποτυχίαν τῶν ῥιζοσπαστῶν ἐν τῇ νέᾳ βουλῇ.—Ἐπίσημον τοῦ Θυάρδου πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον κατὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν.—Ἡ ἐφημερὶς Ἀργοστολίου ὁ «Πέλεκυς».—Διακηρύττονται οἱ ῥιζοσπάσται ἐχθροὶ τῆς Προστασίας καὶ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως.—Ὁ Ἔπαρχος Κεφαλληνίας Καροῦσος.—Καταβοὴ τύπου καὶ ἀγανάκτησις λαοῦ κατὰ τῶν παρανομιῶν.—Καταδιωγμὸς τῶν συνταξάντων τὸ ἡμίφυλλον «Τὰ κυβερνητικὰ ἀνθρωπάρια».—Παραίτησις τοῦ Προέδρου Σολωμοῦ καὶ ἀντιπροεδρία τοῦ ἱππότου Δαμασκηνοῦ.—Ἀπειλὴ τυπογράφων.—Οἱ μεταρρυθμισταὶ ἀντιπολεμοῦσι τοὺς ῥιζοσπάστας.—Σύνδεσις ῥιζοσπαστῶν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου εἰς κοινὸν συναγωνισμόν.—Οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐξαπατῶσι τὸν Θυάρδον.—Ταραχαὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸ συμπόσιον κυβερνητικῶν καὶ Θυάρδου.—Ὀργὴ τοῦ Θυάρδου διὰ τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ Ι'.ῳ ἀριθμῷ τοῦ «Ῥήγα».—Νέαι ἐξορίαι καὶ φυλακίσεις.—Οἱ ἐξόριστοι Η. Ζερβὸς Μομφεράτος, Σ. Πλαρινός, Γ. Μεταξᾶς, Ι. Λισγαρᾶς, Δ. Καλλίνικος, Φ. Δομενεγίνης, καὶ Βούρτζης.—Ἐπαυξάνονται αἱ καταδιωγμοὶ ἐν Ζακύνθῳ.—Αἱ ὑπογραφαί, φυλακίσεις καὶ ἐξορίαι εἰς ἄλλας νήσους.—Ἡ ἐφημερὶς ὁ «Φιλαλήθης» Κερκύρας ἀντιμάχεται τὰς νέας

μεταρρυθμίσεις.—Οἱ Μουστοξυδιανοὶ καὶ Βραϋλιανοὶ ἐν Κερκύρᾳ.

ΒΕΕΙ τὰς πληγὰς ἐν τοσούτῳ ὁ Οὐάρδος τῆς Ἑπτανήσου, ἵνα δδυνηροτέρους αἰσθάνεται τοὺς πόνους ἐκ τῆς ἐξαφθείσης ἀλληλομαχίας τῶν ἐλευθεροφρόνων πατριωτῶν. Εἰς τὴν μάχην ἔβλεπεν ἄφευκτον τὸ τέλος καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ριζοσπαστῶν, ἐνατενίζων εἰς τὴν δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν τῶν μεταρρυθμιστῶν. Τούτους ἤδη πρόκειται νὰ ἐνισχύσῃ ἵνα καταστρέψωσιν ἐκείνους, οὓς προσωπικῶς ἠχθρεύετο, καὶ οἵτινες ἐπάλευον τὴν Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως ἦτο σκώλωψ κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς πρὸς ὅλα τὰ ἀντίζηλα Κράτη τῆς Εὐρώπης. Φιλελεύθερος ἡ Μεγάλη Βρεττανία κατὰ τὴν πρεσβευομένην δικαιοσύνην καὶ ἐλευθέριον θεσμοθεσίαν, ἤθελεν ἀεὶ νὰ προτρέπῃ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης συνταγματικῶς νὰ κυβερνῶσι τοὺς λαούς των, τὸν δὲ Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας νὰ χειραφετήσῃ Οὔγγρους καὶ Ἰταλοὺς, ὅπως ἑνωθῶσιν εἰς βασιλειαν ἐθνικὴν, καὶ τὸν τῆς Ρωσσίας Τζάρον ἢ Καίσαρα νὰ ἀναστήσῃ τὸ καταργηθὲν Βασίλειον τῆς Πολωνίας. Διὰ τοῦτο, πρὸς μὲν τὸν Βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Ἰταλίας ἔφερεν ἑαυτὴν ὡς παράδειγμα εὐνομίας μεταξὺ τοσούτων ἀναριθμήτων ἐθνῶν, οὓς ἡ κραταιὰ αἰγίς της διέπει καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης. Ἀλλὰ ἤδη ἔμελλε νὰ λάβῃ ἀπὸ μίαν μικρὰν γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἐπίσημον βεβαιότητα, ὅτι οὐχὶ φυσική τις κυριαρχία, ἢ ἄλλη κυριότης, ἀλλ' ἡ ἁπλῆ Προστασία ἐπὶ ἑνὸς Κράτους αὐτονόμου δι' ἀποκατάστασιν ἐθνικότητος ἀπωθεῖτο. Ὁποίαν ἑπομένως ἀντίθεσιν ἤθελεν ἔχειν εἰς τὰς διανοουμένας πολιτικὰς αὐτῆς παραστάσεις ἐκ μέρους τῶν ἀπολυτοφρόνων ἡγεμόνων, οἵτινες, ἐπὶ τοῦ δικαιώματος κατακτήσεως καὶ δεσποτείας θεμελιούμενοι, ὑποδούλωσεν ἀδίκως τοσούτους λαούς; Ἤδη ἡ δημοσιογραφία τῆς Εὐρώπης μεταξὺ τῶν ἄλλων πολιτικῶν ζητημάτων ἀνεκίνει καὶ τὸ τῆς Ἑπτανήσου. Καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐδηλοῦτο ὅτι ἐν τῇ Ἑπτανησίᾳ βουλῇ ἐφέρθη ἐπίσημος πρότασις, ὅπως παύσῃ ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία, καὶ ἑνωθῇ ἡ Ἑπτάνησος μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Καίτοι αἱ ἐφημερίδες τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης διαφόρως περὶ αὐτοῦ ἐπέκρινον, ἐγνώσθη

ὅμως ἡ θέλησις τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἐβεβαιοῦτο ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία δὲν ἀνέχεται πλέον, ὅτι ἡ Ἀγγλία ὡς συνταγματικὴ καὶ προάγουσα τὰς ἐθνικότητας ὀφείλει νὰ δώσῃ πρώτη τὸ παράδειγμα, χειραφετοῦσα οἰκειοθελῶς τὸν προστατευόμενον Ἰόνιον λαόν, ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ἔθνους του. Διὰ μὲν τῆς ἀμέσου κηρυχθείσης ἀναβολῆς ἐπέτυχεν ὁ Ἁρμοστὴς τὴν διακοπὴν τῆς ἐπισημοποιήσεως τοιαύτης διαθέσεως καὶ θελήσεως τῶν Ἑπτανησίων. Δὲν ἠδύνατο ὅμως καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιτυχῆ τελεσφόρησιν. Ἡ Θ΄. Βουλὴ ἔχουσα τοὺς αὐτοὺς βουλευτὰς καὶ τὰ αὐτὰ πρόσωπα μεταρρυθμιστῶν καὶ καταχθονίων, ἐὰν συνήρχετο, ἅμα ἐπανελάμβανον οἱ ῥιζοσπάσται τὴν πρότασιν περὶ ἑνώσεως, ἢ τὸ αὐτὸ ψήφισμα ὡς συνέχειαν τῆς συνεδριάσεως ὡς ἐτέθη, ἀναμφιβόλως ἤθελε ψηφίσῃ καὶ ἐπισημοποιήσῃ. Καὶ τότε ἡ Ἀγγλία, ἐὰν μὲν συνειργει ἀρχὰς δικαιοσύνης ἐπὶ προαγωγῇ τῶν ἐθνικοτήτων, θὰ ἐνέκρινε βεβαίως τὴν ἕνωσιν· ἐστερεῖτο ὅμως χώρας, ἥτις προσέφερε τοσοῦτο χρήσιμον θέσιν στρατηγικὴν διὰ τὰς ἐν Μεσογείῳ ναυτοπολεμικὰς κινήσεις καὶ τὴν μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροὴν ἐν Ἀνατολῇ. Ἐὰν δὲ περιεφρόνει τὰς δικαίας ἀξιώσεις περὶ ἐθνικότητος λαοῦ ἐνδόξου καταγωγῆς, ἐφ᾽ οὗ οὐδὲν δικαίωμα κατακτήσεως εἶχεν, ἀλλὰ ἁπλοῦ προστάτου, καὶ μὴ ἐνέκρινε τὸ ψήφισμα, ἀλλὰ τὸ ἀπέρριπτε, τότε θὰ διήγειρε μέγα πρόσκομμα εἰς τὰς ἐλευθερίους ἀπαιτήσεις της ἐνώπιον τῶν ἀπολυτοφρόνων ἡγεμόνων ὑπὲρ χειραφετήσεως εἰς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἐθνῶν. Ἡ πραγματοποίησις λοιπόν, ἢ ἡ ἀπόρριψις τοῦ ψηφίσματος εἰς ἄκραν δυσχέρειαν ἔθετε τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικήν. Καὶ ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδος, ὡς ὑπεύθυνος τῇ κυβερνήσει του, ἤθελε φανῇ ἀνίκανος εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του.

Τί λοιπὸν ἐπὶ τούτῳ ἔπρεπε νὰ πράξῃ; Βεβαίως ὁ κίνδυνος ἤθελε παρέλθει, ἐὰν τὸ ψήφισμα μὴ ἐπαρουσιάζετο αὖθις, καὶ ἐὰν ἡ βουλὴ μὴ ἐλάμβανεν ἀφορμὴν τοῦ νὰ κινηθῇ εἰς παραστάσεις ἢ εὐχάς, ἢ ἄλλην τινὰ ἐπισημοποίησιν ἐγγράφου περὶ ἑνώσεως πρὸς τὴν Βασίλισσαν Προστάτιδα, ἢ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων· διότι ἴσως Δύναμίς τις ἐξ αὐτῆς (καὶ ὡς τοιαύτη ὑπωπτεύετο ἡ Ρωσσία) ἤθελεν ὑποστηρίξει δικαιώματα τῶν Ἰονίων, ὅπως ἐλαττωθῇ ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἀγγλίας καὶ τὰ ὑποστηρίγματα τῆς Τουρκίας, πρὸ τῆς ὁποίας τὴν ἔκλειψιν ἐξ Εὐρώπης ἡ Ρωσσία πατροπαραδότως ἐνατενίζει. Σχεδιάζει λοιπὸν ὁ Οὐάρδος μὲ καταχθονίους καὶ Ἀγγλοϊόνιον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Καμαρίλλαν ὅπως οὐδεὶς τῶν ῥιζοσπαστῶν τῶν ὑπογραψάντων τὸ ψήφισμα, ἢ ἄλλος τις ὁμόφρων ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Βουλήν. Ἐπὶ τούτῳ ἀποφασίζει τὴν διάλυσιν τῆς Θ΄. Βουλῆς, καὶ προετοιμάζει νὰ ἐκλεχθῶσι βουλευταὶ μόνον μεταρρυθμισταὶ ἢ καταχθόνιοι. Συνομιλεῖ μετὰ Ἐπάρχων καὶ ἐξαιρέτως τοῦ τῆς Κεφαλληνίας Καρούσου, μετὰ Γερουσιαστῶν καὶ Προέδρων. Ὑπόσχεται αὐτοῖς τὰ μεγάλα ἀξιώματα τοῦ Κράτους, ἐὰν συνεργήσωσιν εἰς τοὺς σκοπούς του, συμπράξωσιν εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῶν ῥιζοσπαστῶν, ἐπιτύχωσιν εἰς τὰς ἐκλογάς, καὶ ἕκαστος αὐτῶν φέρῃ δεκάδα εἰς τὴν Βουλὴν βουλευτῶν μετριοφρόνων καὶ πειθηνίων εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀποστρεφομένων καὶ ἐργαζομένων ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ συντάγματος. Ἵνα δὲ ἐλαττώσῃ καὶ τὰς δυσαρεσκείας τοῦ κοινοῦ κατὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῆς ἐθνικότητος καὶ ἐπιδεικνύῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία θέλει τὴν πρόοδον τοῦ Ἰονίου καὶ βελτίωσιν, σκέπτεται νὰ προτείνῃ μεταρρυθμίσεις συνταγματικάς. Διὸ προσελκύει τοὺς μεταρρυθμιστάς, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν προαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ ἀξιωμάτων. Ἀλλ' ἐνταῦτῷ ἐπιχειρίζεται νὰ καταβάλῃ καὶ τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα αὐτῶν. Ταῦτα ἐνόμιζε τὰ μόνα κατάλληλα διὰ τὴν κυβέρνησίν του· διότι ἀεὶ ἐπαινοῦντες οἱ μεταρρυθμισταὶ δημοσιογράφοι τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους καὶ τὴν φιλελεύθερον κυβέρνησιν τῶν Οὐΐγων, καὶ ἐλπίζοντας εἰς αὐτὴν τὴν βελτίωσιν τοῦ Ἰονίου, ἐπέπληττον τὰς καταχρήσεις τῆς Ἁρμοστείας, καὶ κατεβόων πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον καὶ κοινοβούλιον διὰ τὰ παρανόμως πραχθέντα ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦ Οὐάρδου. Κατεμήνυον δὲ καὶ τὰς ἀντιδράσεις τῆς Γερουσίας εἰς πᾶν καλόν, ὃ αἱ νεωστὶ ἀποκτηθεῖσαι ἐλεύθεραι θεσμοθεσίαι ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Προσκαλεῖ εἰς συνέντευξιν τοὺς ἀρχικορυφαίους τῶν μεταρρυθμιστῶν, τούτους ἀπεστρέφοντο οἱ καταχθόνιοι, ὡς ὑποσκάπτοντας τὴν γραφειοκρατίαν μὲ δημοσιογραφίαν σφόδρα ὑπολειπτομένην ἐν Ἑλλάδι καὶ Εὐρώπῃ. Μετ' αὐτῶν συνομιλεῖ περὶ μεταρρυθμίσεων, καὶ ἐξηγεῖται τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ὡς ὠφέλιμον εἰς τὸν Ἰόνιον λαόν. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἡ ἰσχυρὰ Ἀγγλία ἔχουσα κεκτημένα δικαιώματα ἐν τῷ Ἰονίῳ, οὐδέποτε θέλει ὑποχωρήσει εἰς πραγματοποίησιν ἑνώσεως. Ἐξ ἄλλου μέρους θέλει νὰ προάγῃ πᾶσαν βελτίωσιν πολιτικὴν ἐν τῷ Ἰονίῳ, ὅπως καταστήσῃ τὸν λαὸν πλήρη εἰς τὰ συνταγματικὰ δικαιώματα, καὶ συμβιβάσῃ αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα τῆς Προστασίας ἐντὸς ὁρίων συνταγματικῶν πάντοτε. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔπρεπε νὰ συσκεφθῶσιν, ὁποίας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις να-

μίζουσι καταλλήλους εἰς εὐημερίαν καὶ εὐαρέστησιν τοῦ Ἰονίου, ὅπως ἐξαιτήσηται αὐτὸς συγκατάθεσιν παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου καὶ προτανθῶσιν εἰς νέαν βουλὴν τοῦ Ἰονίου καταρτιζομένην ἐκ μεταρρυθμιστῶν καὶ μετριοφρόνων. Τούτοις δὲ ἐπρόσθετεν ὁ Ἁρμοστὴς ὅτι ἡ Ἀγγλία ποιεῖ πρὸς τοὺς Ἰονίους λαοὺς ἤδη γενναιοφρόνως ἄνευ τινὸς ἢ βίας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νῦν οἱ ἀπολυτόφρονες βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, ἐγκατασταθέντες βιαίως, ἀφαιροῦσιν ἐκ τῶν προεπαναστησάντων λαῶν· διότι ἤδη ἡ μὲν Αὐστρία κατέβαλε Οὔγγρους καὶ Ἰταλοὺς θέλοντας νὰ ἀποσπασθῶσιν· ὁ διωχθεὶς Πάπας ἐπανελάμβανε τὸ κοσμικὸν κράτος· ἡ Ρωσσία ἔσφιγγε τὸν ζυγὸν τῆς Πολωνίας, καὶ οἱ κλονιζόμενοι ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Νεαπόλεως Βουρβῶνοι ἐκρατοῦντο διὰ σφαγῶν μετὰ τῶν Λαζαρόνων.

Ὁ Κουρὴς πρῶτος ἐλθὼν εἰς συνέντευξιν μὲ τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὸν γενικὸν εἰσαγγελέα, εὐχαρίστως ἤκουε τὰ λεγόμενα. Ἐπιδιώκων δὲ θέσιν Γερουσιαστοῦ εἰς μέλλουσαν διάλυσιν, ὑπέσχετο μὲν νὰ συνεργήσῃ εἰς κυβέρνησιν προάγουσαν τὰ καθυστερούμενα δικαιώματα τοῖς Ἰονίοις, καὶ τὴν πορείαν τῆς κυβερνήσεως πρὸς κατάπαυσιν πάσης ταραχῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ συμφωνήσῃ, ἐὰν μὴ ἐπροσκαλοῦντο οἱ λοιποὶ ὁμόφρονες κορυφαῖοι μεταρρυθμισταί. Ὁ Ἁρμοστὴς λοιπὸν συνεκάλεσε τὸν Κ. Βράϊλαν καὶ ἐκοινοποίει αὐτῷ ὅσα καὶ πρὸς τὸν Κουρῆν. Ὁ κ. Βράϊλας ἔλεγεν ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐπανέλθῃ τακτικὴ πορεία, ἐὰν μὴ μεταρρυθμηθῶσιν ὅσα μέρη τοῦ συντάγματος ἀντίκηνται εἰς τὰς γενομένας μεταρρυθμίσεις, βέβαιος ὢν ὅτι ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Ἁρμοστὴς θὰ συνεργήσῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησίν της Α. Μ. ὅπως ἐπισπευθῶσιν αἱ ἀναγκαιούμεναι μεταρρυθμίσεις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἁρμοστὴς εἶπε νὰ τῷ δειχθῶσι τὰ μέρη τοῦ συντάγματος τὰ ἀναγκαιούμενα μεταρρυθμίσεων, καὶ νὰ δοθῇ πᾶσα δικαιολόγησις αὐτῶν ἐγγράφως, ὅπως πρότερον συζητηθῶσι μεταξὺ Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος, καὶ συμφωνηθῶσιν, ὅπως τύχωσιν ὑποστηρίξεως ἐν τῇ μελλούσῃ βουλῇ, ὁ Βράϊλας συνεκάλεσε τοὺς Κυρίους Κουρῆν, Ζαμπέλην, Παδοβᾶν, Ἀρβανιτάκην, Κάλβον καὶ διεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἀποβησόμενον τῆς συνδιαλέξεώς του. Οἱ συγκαλεσθέντες φίλοι ἀπεφάσισαν νὰ σχεδιασθῇ ὑπόμνημα, ὃ νὰ ὑποδεικνύῃ τὰς μεταρρυθμίσεις, δικαιολογοῦν τὰς αἰτήσεις, καὶ νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν Α. Ἐξοχότητα ὡς ἀπὸ κοινοῦ παρουσιαζόμενον. Ἐπεφορτίσθη δὲ ὁ Βράϊλας νὰ τὸ συντάξῃ κατὰ τὰς ἰδέας, αἵτινες ἐσυζητήθησαν καὶ παρεδέχθησαν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν σύσκεψιν. Εἰς τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον

διενεργοῦνται ἢ ὑπὸ εἰδικῶν σωμάτων, ἢ ὑφ' ἑνὸς μόνου ὑπαλλήλου, καὶ τοιουτοτρόπως συνδυαζομένης τῆς ἑνότητος τῆς γενικῆς διοικητικῆς διευθύνσεως μὲ τὴν φυσικὴν ποικιλίαν τῶν εἰδικῶν αὐτῆς λειτουργιῶν, ἡ κυβέρνησις ἤθελε γίνει ἁπλουστέρα, ἤθελε διηνεκῶς συμφωνεῖ μὲ τὴν νομοθεσίαν, καὶ ἤθελεν ἐμμένει πάντοτε εἰς ἐκείνην τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἥτις μόνη δύναται νὰ τὴν καταστήσῃ ὠφέλιμον καὶ προσφιλῆ εἰς τοὺς διοικουμένους. Τούτου τεθέντος, ἔπρεπε νὰ καταργηθῇ τὸ ἄρθρον δ'. τμῆμ. β'. Κεφ. ζ'. τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ προσδιορίσῃ εἰδικὸς νόμος τὰς περιπτώσεις καὶ τοὺς τρόπους καθ' οὓς ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ἔκτακτα μέσα.

»Ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκταθῶσι τὰ ὠφελήματα τοιαύτης διοικήσεως εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους, καὶ νὰ εὐχαριστηθῶσιν εὐπρεπῶς αἱ τοπικαὶ ἀνάγκαι τῶν διαφόρων νήσων, ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖον νὰ δοθῇ μεγαλητέρα εὔρεια εἰς τὰς τοπικὰς Κυβερνήσεις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἠδύνατο νὰ καταχωρισθῇ εἰς τὸ Σύνταγμα ἄρθρον ἐξουσιοδοτοῦν τὴν νομοθετικὴν ἀρχὴν νὰ προνοήσῃ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Κυβερνήσεων τούτων, εἰς τρόπον σύμφωνον μὲ τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς. Αἱ περιοχικαὶ διαιρέσεις, ὁ δημοτικὸς ὀργανισμὸς καὶ ἡ ἐγχώριος διοίκησις ἑκάστης Νήσου, στηριζομένη ἐπὶ τῶν τωρινῶν βάσεων τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς, καὶ προσηρμοσμένη εἰς τὴν ποικιλίαν καὶ εἰδικότητα τῶν συμφερόντων καὶ τῶν πόρων ἑκάστης, πάντα ταῦτα ἠδύναντο νὰ γίνωσιν ἀντικείμενον ἑνὸς ἢ πλειόνων ὀργανικῶν νόμων συζητηθησομένων ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τοὺς τακτικοὺς τύπους.

»Ὁ δικαστικὸς ὀργανισμὸς δύναται νὰ λάβῃ παρὰ τῆς Νομοθεσίας ἐκείνας τὰς τροπολογίας, τὰς ὁποίας ἤθελον ἀπαιτήσει αἱ περιστάσεις. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως πάσης συγχύσεως ἐξουσιῶν, ἐναντίας οὔσης εἰς τὰς ἀρχὰς καλοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν ἡ πλήρης αὐτῆς ἀνεξαρτησία πάσης διοικητικῆς ἀρχῆς μὲ τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ διὰ μέσου συνταγματικῆς διατάξεως ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, τὴν ὁποίαν διενεργοῦσι σήμερον ὁ Ἁρμοστὴς καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ἐὰν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Προστασίας ἤθελε συμφωνήσῃ εἰς τὰς ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ ἰδέας, τιμῶν αὐτὰς μὲ τὴν ἐπιδοκιμασίαν του, καὶ ἤθελε εὐχαριστηθῇ νὰ τὰς ὑποστηρίξῃ παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Α. Μ, ἠδύναντο αὗται νὰ παρέξωσιν τρόπον

τόσῳ πλέον ἀσφαλῆ καθ' ὅσον εἶναι ἄμεσος πρὸς καθησύχασιν τοῦ δημοσίου πνεύματος διευθύνουσαι τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰονίου λαοῦ εἰς ἀντικείμενα ἀμέσου καὶ πρακτικῆς ὠφελείας, καὶ πείθουσαι αὐτὸν, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐνεστῶσαν πολιτικήν του κατάστασιν πᾶσαν περαιτέρω βελτίωσιν δύναται ν' ἀπολάβῃ διὰ τῶν συνταγματικῶν ὁδῶν, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐντὸς, οὔτε ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου οὐδεμία συστηματικὴ ἐναντίωσις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συνταγματικῶν του ἐλευθεριῶν καὶ εἰς τὰς μελλούσας προόδους του. Τὴν ὠφέλειαν τῶν προτεινομένων μέτρων ἤθελε βεβαίως ἀπολαύει ὁ λαὸς, ἀλλὰ τὴν δόξαν ἤθελε τὴν ἔχει μόνον ὁ φέρων αὐτὰ εἰς πέρας.»

Ἀπήντα ἐγγράφως ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὸ ὑπόμνημα παρατηρῶν. 1.ον Ὅτι αἱ ἀταξίαι ἤθελον εἶσθαι μεγαλήτεραι, ἐὰν ἐπὶ τὸ μᾶλλον περιωρίζετο ἡ ἐξουσία τοῦ Ἁρμοστοῦ. 2.ον Τὸ σύνταγμα τῶν 1817 περιέχει τόσην ἐλευθερίαν, ὅσην ἐπεδέχοντο αἱ νῆσοι κατὰ τὸ 1815, καὶ ἠθέλησαν οἱ σύμμαχοι νὰ τὴν παραχωρήσωσι μὲ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων, καὶ ἐπομένως τὸ παλαιὸν σύνταγμα ἐὰν ἐκτελῆται μὲ περισσοτέραν φρόνησιν, ἔχει τὰς καταλλήλους εὐρυτάτας ἐλευθερίας. 3.ον Ὁ λόρδ Γράϋς πρωθυπουργὸς καὶ πᾶν ἄλλο ὑπουργεῖον δὲν δύναται εὐκόλως νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δύναται ἡ προστασία εὐθὺς νὰ συναινῇ, εἰς ὅτι ἤθελεν ὑπαγορεύσῃ τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα μιᾶς ἀντιπολιτεύσεως ἐντὸς τῆς Βουλῆς. 4.ον Εἰς μόνας τινὰς κατεπειγούσας μεταβολὰς τοῦ συντάγματος δύνανται νὰ συναινέσῃ, αὐταὶ δὲ πρέπει νὰ ἦναι ὁριστικαὶ καὶ πλήρεις. 5.ον Ἐὰν ἡ βουλὴ συνήρχετο ἐτησίως ἐπὶ τρεῖς μῆνας, ἤθελε παρωθήσει τοὺς βουλευτὰς εἰς ἐνέργειαν νὰ κάμνωσι κακὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσί τι ὠφέλιμον νὰ κάμωσιν, καὶ ἐπομένως ἀναγκαῖον δι' ἓξ ἑβδομάδας μόνον νὰ συνέρχωνται καὶ ἐργάζωνται. 6.ον Ἡ ἐξουσία τῆς Γερουσίας οὐδόλως πρέπει νὰ περιορισθῇ· διότι πᾶσα κυβέρνησις ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνεργεῖν καὶ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις. 7.ον Δύσκολον ἡ Γερουσία νὰ ἦναι ὑπεύθυνος. Πᾶσα εὐθύνη μεταμορφώνει εἰς ὑπεύθυνον ὑπουργεῖον τὴν Γερουσίαν ἥτις εἶναι ὑψηλοτέρα ἀρχὴ τοῦ κράτους, καὶ διακρινομένη μὲ χωριστὰ καθήκοντα ἐξουσίας νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς. Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εὐθύνη μεταξὺ νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς ἴσων κατὰ δικαιώματα; Ἐπομένως δὲν δύναται νὰ καταργηθῇ τὸ ἄρθρον δ'. τμῆμα β'. κεφ. ζ' τοῦ συντάγματος, καὶ νὰ διαιρεθῶσι τὰ καθήκοντα ἑκάστου Γερουσιαστοῦ ὡς ἐπιστάτου ἑνὸς τμήματος, καὶ ὑποκειμένου εἰς εὐθύνην ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διὰ τὰς

πράξεις του. 8.ον Αἱ τοπικαὶ κυβερνήσεις ἔχουν ἀρκετὴν εὔρειαν. Νὰ δοθῇ δὲ μόνον περισσοτέρα ἐλευθερία εἰς διαχείρησιν τῶν δημοσίων εἰσοδημάτων καὶ εἰς τὰς τοπικὰς βελτιώσεις των. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδεμία ὠφέλεια προέκυπτεν ἐὰν ἐδημιουργεῖτο ἐπαρχία συγκειμένη ἀπὸ ἑπτὰ ἀνεξάρτητα Κράτη. Πᾶσα μεταβολὴ δυσκόλως θ' ἀντικαταστήσῃ σύστημα ἐγχώριον ἐνεργοῦν ἀπὸ τριακόντα ἐτῶν. Τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις Ἁρμοστοῦ καὶ Προέδρου εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τοῦ Κράτους οὐδεμίαν ἐναντίωσιν φέρει καθότι πολλάκις συνῃσθάνθη ὁ Ἁρμοστὴς ἀναρμοδιότητα εἰς τὸ νὰ ἀποφασίζῃ ζητήματα δικαστικὰ τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πλέον ἐπίσημοι νομομαθεῖς δὲν συμφωνοῦσιν.

Ἐπέραινε δὲ τὰς παρατηρήσεις του ὁ Ἁρμοστὴς γράφων ἐν τέλει

«Τὸ μεγαλήτερον ἐλάττωμα τοῦ προτεινομένου σχεδίου εἶναι, ὅτι δὲν εἶναι διόλου σχέδιον· εἶναι παραπολὺ ἐκτεταμένον ἢ πολὺ ὀλίγον. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κ. Βραΐλα ἦναι νὰ συστήσῃ δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, ἀντιπροσωπευομένην ὑπὸ τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως, τὴν μόνην καὶ ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ Κράτους, δὲν ἐπροχώρησεν ἀρκετά. Ἐὰν δὲ θέλῃ, ὡς τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ, νὰ διατηρήσῃ ἐνταῦθα Κυβέρνησιν μικτήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἁρμοστής, ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία νὰ ἔχωσιν ἓν μέρος καλῶς ὡρισμένον καὶ συνηρμολογημένον, νομίζω ὅτι ἐπρωχώρησε παραπολύ, οὔτε βλέπω πῶς τὸ προτεινόμενον σύστημα ἠδύνατο νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν. π. χ. ὁ Ἁρμοστὴς διορίζει τὴν Γερουσίαν, ἢ ἀπολύτως ἢ ὡς γίνεται σήμερον. Ἡ Γερουσία μέλλει νὰ διαιρεθῇ εἰς τμήματα, καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου Τμήματος Γερουσιαστὴς μέλλει νὰ ἦναι εἰς ἄμεσον συνάφειαν μὲ τὴν Βουλὴν καὶ πρὸς αὐτὴν ὑπεύθυνος τῶν πράξεών του. Ὁποίου εἴδους εὐθύνη εἶναι ἡ φυσικὴ αὐτῆς συνέπεια ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ παῦσις τῆς θέσεως διὰ τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ὑπομείνει ἐλεγκτικὴν ψῆφον. Ἀλλὰ πῶς νὰ συμβιβασθῇ τοῦτο μὲ τὰς ἄλλας συνταγματικὰς διάταξεις, δυνάμει τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις τῆς Γερουσίας ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐκείνην αὐτῆς τῆς Βουλῆς; τί ἤθελεν ἀξίζει ἡ παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκλογὴ τῆς Γερουσίας, ἐὰν αὕτη ἠδύνατο νὰ ἀποβληθῇ δι' ἐχθρικῆς ψήφου; Καὶ ἐὰν ὁ Ἁρμοστὴς διατηρῇ τὴν ἐξέλεγξιν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς Γερουσίας, αἵτινες τότε μόνον ἰσχύουσιν ὅτε καὶ αὐτὸς συναινεῖ εἰς αὐτάς, πῶς δύναται νὰ γίνῃ ὑπεύθυνος ἡ Γερουσία πρὸς τὴν Βουλήν, χωρὶς νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὴν αὐτὴν εὐθύνην καὶ ὁ Ἁρμοστής;

Παρεκτὸς ἐὰν ἀνασκευασθῶσιν αἱ ἐνστάσεις αὗται, φοβοῦμαι ὅτι τὸ νέον σύστημα, ὡς ἐγὼ τὸ ἐννοῶ, ἤθελεν ἐπιφέρει ἀνωμαλίας μεγαλειτέρας ἐκείνων, τὰς ὁποίας σκοπεύει νὰ ἀφαιρέσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδέα ῥιζικῆς μεταβολῆς τοῦ συντάγματος κατὰ τὴν δημώδη ἢ δημοκρατικὴν ἔννοιαν ἀπορρίπτεται ἀπὸ πολλοὺς ἐνταῦθα, καθὼς βεβαίως ἤθελεν ἀπορριφθῇ ἀπὸ τὴν Προστάτιδα Ἄνασσαν, βλέπω κατὰ τὸ παρὸν πολὺ δύσκολον μίαν συνεννόησιν περὶ ἀλλοιώσεων, ὡς πρὸς τὴν τωρινὴν τῶν ἀρχῶν διανομὴν, πλέον ἐκτεταμένων ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐγὼ ἐσημείωσα, δηλαδή. α.) Ἐτησίαν σύνοδον τῆς Βουλῆς ἀντὶ τῆς διετοῦς. β΄. Καλητέραν διανομὴν τῶν ἔργων τῆς Γερουσίας. γ΄.) Κάποιαν αὔξησιν ἐξουσίας ἁπλῶς διοικητικῆς εἰς τὰς τοπικὰς Κυβερνήσεις. δ΄.) Μίαν ἀντικατάστασιν εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας εἰς δικαστικὰς ὑποθέσεις. Δὲν ἤθελον ἀντιτείνει εἰς τὸ νὰ τροπολογηθῶσιν ἢ κανονισθῶσιν αἱ ἐξουσίαι, ἃς διενεργεῖ ὁ Ἁρμοστὴς κατὰ συνέπειαν τοῦ ἄρθρου δ΄. τμήματος 6΄ Κεφ. Ζ΄ τοῦ Συντάγματος, ἐὰν ὅμως ἠδύνατο νὰ γίνῃ συμφωνία περὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἀντικαταςαθησομένων νομικῶν διατάξεων· ἀλλὰ δὲν ἤθελον νὰ καταργηθῇ αὐτὸ τὸ ἄρθρον πεποιθὼς ὅτι εἰς τὴν ἐνεστῶσαν τῶν νήσων κατάστασιν εἶναι ἐπιθυμητὸν ν' ἀποφύγωμεν ὀργανικὰς ἀλλοιώσεις. Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἐνθυμίσω εἰς ἄνδρα τόσον ὀξυδερκῆ, ὅσον εἶναι ὁ Κ. Βράϊλας, ὅτι αἱ ἐτήσιαι σύνοδοι καὶ ἡ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ βαλαντίου τοῦ Κράτους, ἐὰν γίνῃ ἔμφρων αὐτῶν χρῆσις, εἶναι ἡ κλεὶς πάσης ἄλλης πρακτικῆς μεταρρυθμίσεως, τὴν ὁποίαν ἐξ ἅπαντος οὔτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, οὔτε ὁ ἀντιπρόσωπός της ἔχουν ἐπιθυμίαν ἢ συμφέρον νὰ ἀντιτείνωσι.»

Οἱ συσκεφθέντες λαβόντες τὴν ἀπάντησιν ἔλεγον ὅτι δὲν ὀφείλουσι νὰ ἀνταπαντήσωσιν, ἀλλ' ὁ Βράϊλας ἔγραψεν ἀνταπάντησιν δι' ἑτέρου ὑπομνήματος εἰς τὸ ὁποῖον πάλιν ἀνταπήντησεν ὁ Ἁρμοστὴς ἐγγράφως. Αἱ τελευταῖαι παρατηρήσεις ἐκοινοποιήθησαν εἰς ὅλους καὶ εἰς αὐτὰς, ἀφοῦ ἔγεινε μικρὰ προσθήκη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κουρῆ, τὴν ὁποίαν ὑπηγόρευσεν ὁ Ζαμπέλης καὶ ἔγραψεν ὁ Βράϊλας, παρέδωκεν εἰς τὸν κόμητα Κ. Ῥώμαν εὑρισκόμενον εἰς Κέρκυραν καὶ ἐνεχείρησεν εἰς τὸν Ἁρμοστήν. Οὕτως ἐκλείσθησαν αἱ διαπραγματεύσεις, καὶ ἐσυμφώνησαν ὅπως ἐπιτύχωσιν αἱ νέαι μεταρρυθμίσεις, ἀποκλεισθῶσι δὲ οἱ ῥιζοσπάσται καὶ ἀντιπολιτευόμενοι (1).

(1) "Ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἐσχάτως προταθείσας εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Φυλ. Γ. σελ. 70.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου ὁ Ἁρμοστὴς μετὰ τῆς Καμαρίλλας καθυπέβαλεν ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας εἰς ὅσους ἔμελλον νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν βούλησίν του, προσπαθοῦντες εἰς ἐκλογὰς προσώπων συνεργῶν τῆς κυβερνήσεως, ὅπως ψηφισθῶσιν αἱ νέαι μεταρρυθμίσεις καὶ εἰς καταστροφὴν τῶν ῥιζοσπαστῶν. Ἐπὶ τούτῳ ὑψηλὴ καὶ κοινὴ ἀστυνομία, φυλακαί, σκόπελοι, δικαστήρια, Ἄγγλοι τοποτηρηταὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ φρουραί, καὶ τέλος καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ διετέθησαν νὰ ἐνεργῶσιν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῶν καὶ διαταγάς. Ἵνα δὲ καλύψῃ ὁ Ἁρμοστὴς ἐν πρώτοις τὰς πραχθησομένας αὐθαιρεσίας του, ἐδικαιολογεῖτο, ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ βίαια μέτρα ἐνεργοῦνται κατ' ἀνάγκην τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως. Παρίστα λοιπὸν τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα ὡς φατρίαν ἀνδρῶν εὐτελῶν καὶ τυχοδιωκτῶν, ἥτις διακινδυνεύει τὸ κράτος· διότι ὑπηρετεῖ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν δυνάμεως ἀντιζήλου τῆς Ἀγγλίας, καὶ σκοπεύουσι νὰ ἐπωφελῶνται οἱ ἀρχηγέται αὐτοῦ ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν καθεστώτων καὶ τοῦ ὀλέθρου τῶν συμπολιτῶν δι' ἰδιοτέλειαν. Ἐκ τούτων ἐχαρακτήριζε πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν δημοσίαν γνώμην τοὺς ῥιζοσπάστας ὡς ταραχοποιοὺς κακούργους καὶ ἰδιοτελεῖς ἐχθροὺς τῆς Προστασίας καὶ τοῦ Ἰονίου κράτους, στασιαστὰς καὶ καπηλευομένους τὸ ἐθνικὸν φρόνημα διὰ δημοκοπίας ἐνώπιον λαοῦ εὐχαριστημένου εἰς τὸ νὰ ζῇ ὑπὸ τὴν Προστασίαν καὶ φίλου τῆς τάξεως. Ἔγραφεν ἐν ἐπισήμῳ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Γράϋν, ὅτι «διέκοψεν ἐπιτηδείως τὴν συζήτησιν περὶ ἑνώσεως ἐν τῇ Βουλῇ· διότι παρανόμως προσήγετο ἡ ἕνωσις ὑπὸ βουλευτῶν ῥιζοσπαστῶν, οἵτινες ὡρκίσθησαν νὰ ἐνεργῶσιν ἐν τῇ Βουλῇ τὸ νὰ ἐπιφυλάξωσιν ὅλα τὰ πρὸς τὴν Προστασίαν δικαιώματα, τὰ πηγάζοντα ἐκ τῆς συνθήκης καὶ τοῦ συντάγματος. Ὅπως δὲ ἐπιτύχωσι τὸν σκοπόν των ὑπεκίνησαν τὸ ἐν τοῖς θεατηρίοις τῆς βουλῆς πλῆθος τῶν Κερκυραίων εἰς κατακραυγὰς καὶ ἐξαγρίωσιν. Διὸ φρονίμως ἔπραξεν ὁ πρόεδρος ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ δὲ προτείνας βουλευτὴς Καπελέτος εἶναι εἷς τῶν συστασιαστῶν τῶν 1848 ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐπὶ συλλήψει τοῦ ὁποίου, φυγοδίκου γενομένου, ὁ λὸρδ Σίτων εἶχε ψηφίσει 700 τάλληρα. Αὐτὸς δὲ ἤδη δραπετεύσας, ἔλαβε τὴν Ἑλληνικὴν πολιτογράφησιν μεθ' ὅλων τῶν στασιαστῶν καὶ ἐχθρῶν Προστασίας καὶ κυβερνήσεως. Ὁ Λιβαδᾶς καὶ Ζερβὸς ἐξωρίσθησαν ἐπὶ Σίτωνος, ὡς ὁ Μομφεράτος ὑπ' ἐμοῦ. Ὁ Ποφάντης εἶναι γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις μεγάλης ἀδελφότητος. Ὁ Τυπάλδος Ἰακωβάτος διαμένει πάν-

τοτε ἐν Πάτραις, ἐπειδὴ δὲν ἔχει οὔτε οἴκημα ἐν Κεφαλληνίᾳ. Οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων τούτων ἐκτὸς τοῦ τελευταίου ἔχει περιπεριουσίαν τινὰ ἢ ἐπισημότητα, εἰμὴ ἐκεῖνο ὅπερ ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ νὰ νομίζωνται νουνεχεῖς. Πορίζονται δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, μὲ τὸ νὰ φέρωσιν ἐργαλεῖα τοῦ τύπου καὶ νὰ κάμνωσιν ἐφημερίδας, ἐξ ὧν πλεῖσται ἐπαξίως διανέμονται. (1) Ταῦτα δὲ πηγάζουσιν ὑπὸ τὰ κεφάλαια τῆς Ἑλληνικῆς ἑταιρίας, ἅτινα, βεβαίως δὲν παράγονται ἐξ ὑπογραφῶν τῶν πλειόνων ἐντὸς τῶν Ἰονικῶν νήσων. Τὰ ληφθέντα τῶν τοιούτων ἀνθρώπων μέτρα εἶναι ἡ καλλίστη ὑπόληψις, ἣν προσπαθοῦσι ν' ἀποκτήσωσι ἀναζωπυροῦντές τὰς προσπαθείας τοῦ πλήθους Κεφαλληνίας ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἂν τυχὸν ἡ Κυβέρνησις αὐστηρῶς καταδιώκῃ αὐτούς. Δὲν θέλει ὅμως φροντίσω νὰ τοὺς καταστρέψω, μεταχειριζόμενος κατ' αὐτῶν τὴν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν. Ἡ ἐξοχότης σας δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἰς ὃν ἡ μερὶς αὕτη κρατεῖται διὰ τῆς προσβλητικῆς τούτων ζωγραφίας δοθείσης εἰς τὴν ἐσώκλειστον ἐφημερίδα, ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Ἀργοστόλιον. Καὶ ἂν εὐαρεστηθῇ ἡ κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος νὰ μὲ ἐνισχύσῃ μὲ τὸ δικαίωμα τινῶν μέτρων ἐκείνων, ἅτινα συνέστησαν εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα, νομίζω ὅτι θέλουν ἐκμηδενισθῇ, ὁπόταν τὸ παρὸν κοινοβούλιον διαλυθῇ, καὶ αὖθις οὐδὲν ὄφελος θ' ἀπολαύσουν.—Ἡ νῦν ἐσώκλειστος ἀπόφασις νομίζω, ὅτι θὰ εὐχρεστήσῃ τὴν ἐξοχότητά σας διὰ τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ μεταχειρίζωμαι τὴν κυβέρνησιν ἐνταῦθα διὰ τακτικῶν κανόνων, ἢ βασιζόμενος εἰς συνταγματικὰς ἀρχάς.... Προσθέτω δὲ ὅτι ὁ Κ. Φραγκῖσκος Δομενεγίνης διὰ τὰς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς τὸν Ῥῶσσον πρόξενον Κ. Σανδρίνην διαταράττει τὸν τόπον, ὑπηρετῶν τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ῥωσσίας».

Ἵνα δὲ ἐπὶ πλείονα ἐξαπατήσῃ τὴν Κυβέρνησίν του ὁ Οὐάρδος, καὶ ἐνδείξῃ τοὺς ῥιζοσπάστας βουλευτὰς Κεφαλληνίας, ὅτι ἀποστρέφονται ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν Κεφαλλήνων, καὶ ὅτι ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας συμμορφοῦται μετὰ τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου, καὶ εὐαρεστεῖται εἰς τὰς πράξεις του, καθυπέβαλεν τῷ ὑπουργῷ Γρέϋ τὰ κατὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν δημοσιευόμενα ἐν τῷ «Πελέκει» ἐφημερίδι τῶν Καρουσιανῶν Κεφαλληνίας. Ἔλεγε δὲ ὁ «Πέλεκυς».—«Κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν μεταρρυθμίσεων, συμ-

(1) Returns Joniau Islands orderer Oy the Housie of commou to be printed 108 Despach n.o 11.

μορία ἀνθρώπων ἐπωφελούμενα τῶν παθημάτων τοῦ τόπου· συνέστησαν φατρίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα ριζοσπάσται, καὶ ὑπέταξαν ἑαυτοῖς τὸν τόπον τῶν κρυφῶν εταιριῶν. Ἀναπτύσσοντες δὲ τὰς δυσαρεσκείας τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἀποστροφὴν κατὰ κυβερνήσεως βιαίας καὶ ἀπίστου εἰς ἀποστολὴν τοῦ ἐξευγενισμοῦ, ὅστις ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, ἐπέτυχον εἰς τὰς προσπαθείας των. Μέγα μέρος τοῦ λαοῦ τῆς νήσου ταύτης συνενώθη εἰς τὰς κρυφὰς αὐτῶν εταιρίας, σκοπεύουσαι κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν ἀνασύστασιν τῆς ἐθνικότητος διὰ τῆς ἡμετέρας ἐνώσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ξένου καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Θρησκείας, ἥντινα παρίστανον κινδυνεύουσαν. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῶν δημαγωγῶν ὁ κύριος ἦτο τὸ ν' ἀπολαύσωσι δύναμιν τινὰ καὶ βαρύτητα, ἅτινα καθόλου ἐστεροῦντο πρὸς κατάκτησιν ἐξουσίας καὶ ἰδιοτελείας, τὴν ὁποίαν πολυχρονίως ἐπεθύμουν. Ἐπὶ τούτῳ ἠρέθισαν τὸ πλῆθος, καὶ κατέφεραν τὸ αἴσθημα τοῦ ἐθνισμοῦ του εἰς παραφροσύνην. Διὰ τοῦτο καπηλεύοντες καὶ ἀποπλανῶντες τὸν λαὸν, κηρυσσόμενοι πρόμαχοι καὶ φιλοκινδυνεύοντες δι' αὐταπαρνήσεως, ὑπὲρ τῶν ἀθετουμένων δικαιωμάτων του, ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἀντιμάχονται ὡς μάρτυρες θρησκείας καὶ πατρίδος, ἵνα ἐφελκύσωσι τὰς προσπαθείας τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τῆς ὑπουλότητος ταύτης φθάσωσιν εἰς δύναμιν τοῦ νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἰδιοπαθείας των. Ἀποστρέφονται ὅθεν ὅλα τὰ μέσα τῆς νομιμότητος, καὶ εὐαρεστοῦνται διὰ ραδιουργίας νὰ ἐφαρμόζωνται μέτρα ἔκτακτα τιμωρίας εἰς τὰς προδοσίας των καὶ ἐγκλήματα. Οἱ δημαγωγοὶ οὗτοι εἶναι οἱ ἐρεθίσαντες τοὺς ὁμόφρονας χωρικοὺς νὰ λάβωσιν ὅπλα τὸν Σεπτέμβριον, καὶ νὰ χυθῇ ἀδίκως τόσον αἷμα ἀθώου λαοῦ, νὰ πάθῃ τοσαύτην καταστροφὴν ἡ νῆσος κατὰ τὴν ἄλλην ὑπ' αὐτῶν ὑποκινηθεῖσαν στάσιν, καὶ αὐτοὶ ἐν τοιούτοις δεινοῖς νὰ ὑκρύπτωνται καὶ νὰ δραπετεύωσιν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν κύριον σκοπὸν οὗτοι δὲν ἔφθασαν εἰσέτι, καὶ εὐχαριστούμενοι πρὸς τούτοις εἰς αἷμα χυνόμενον ἀδιακόπως μεταξὺ λαοῦ καὶ κυβερνήσεως, θέλουσι νὰ διατηρῶσι τὸν τόπον εἰς παντοτινὴν ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν, καὶ νὰ καταστήσωσιν ἀδύνατον εἰς ἐνέργειαν τὴν κυβέρνησιν τῆς Προστασίας διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου των, κινούμενοι στασιωδῶς καὶ ἀπειθῶς αὐτῇ, ὅπως ἀναγκάσωσιν εἰς ἀπελπισίας καὶ βιαίας παρεκτροπὰς καὶ ἐγκαταλείπουσα τὰ πρὸς πολιτικὴν ἡμῶν βελτίωσιν προσπαθείας της, ἀπωλέσῃ τὴν κερδηθεῖσαν ὑπόληψιν ἐνώπιον τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ὅτι ἐλευθερίως προθυμοποιεῖται τὴν εὐημερίαν τῶν διεπομένων λαῶν. Τὰ

ὑψωθὲν διάφραγμα μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ λαοῦ διὰ τὸ χυθὲν αἷμα, τὸ μῖσος, ὃ ἐμπνέουσιν οὗτοι εἰς τὸν λαὸν κατὰ τῶν ἀ-ἀνωτέρω κλάσεων τοῦ τόπου, ὑπερύψωσαν τοὺς δημαγωγούς. Ὁ ὅμιλλος κηρύττει μὲν αὐτοὺς σωτῆρας ἐὰν πέσωσιν ὑπὸ τὸν βραχίονά των· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ χορεύσῃ πέριξ κλοτσοβολῶν τὰ πτώματά των, ἐὰν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν πειναλέαν καὶ ἐξωλοθρευτικὴν θηριωδίαν του.» (1)

Τοσοῦτον ἐχθροὺς τῆς Προστασίας, καταστροφεῖς τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἀποστρεφομένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ περιέγραφε τοὺς Βουλευτὰς ριζοσπάστας ὁ Οὐάρδος. Ὡσαύτως ὅλος ὁ ὁμόφρων αὐτῷ τύπος καὶ τὰ ὄργανά του ἐν τῷ Ἰονίῳ δὲν ἔλειπον τοῦ νὰ διακηρύττωσιν αὐτοὺς ταραξίας καὶ ἐγκληματίας· Ἐδημοσίευον αἱ ἐφημερίδες «Πέλεκυς» καὶ ὁ «Φίλος τοῦ Νόμου» αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ, ταπεινοὺς καὶ εὐτελεῖς ρακενδύτας, ἐξαγριώνοντας καὶ ὑποκινοῦντας τὸ πλῆθος εἰς μῖσος καὶ καταφρόνησιν εὐγενῶν καὶ εὐκαταστάτων διὰ τὰς τότε κοινοκτημονικὰς ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατούσας ἰδέας. Διὸ καὶ αὐτοὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν τότε ἐξημμένων δημοκρατικῶν καὶ ἐνήργουν. Ἀστυνόμοι εἰσαγγελεῖς, δικασταὶ καὶ ἄλλα κυβερνητικὰ ὄργανα ἔλεγον πρὸς τοὺς φερομένους ἐνώπιον αὐτῶν ριζοσπαστοῦντας· «δὲν ὑπάρχει δι' ἐσᾶς νόμος, εἴσθε ἐχθροὶ τοῦ νόμου, ὁ τόπος δὲν σᾶς ἀνέχεται· Σεῖς θέλετε νὰ καταστρέψηται Προστασίαν, καὶ κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὐτυχεῖτε.» Ἄμεσος ἐκτελεστὴς τοῦ σχεδίου τοῦ Οὐάρδου πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ριζοσπαστῶν ἐτέθη ὁ Ἔπαρχος κόμης Καροῦσος. Ἀνὴρ ἀκάμπτου θελήσεως, καὶ πολυμηχάνου διανοίας πρὸς πλήρη ἐπίδρασιν τῶν διαταγῶν καὶ παρακελεύσεων, ἐνεργεῖ ἀσυστόλως τὰ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ὑποσχεθέντα. Λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν ἐξουσίαν, ἐργάζεται διὰ παρανόμου τρόπου τὴν ἐξόντωσιν τῶν ριζοσπαστῶν. Ὑποστηριζόμενος ὑπ' ἄλλων κερδοσκοπούντων ἐπὶ τοῖς δημοσίοις καὶ κατ' ἀντιπάθειαν ἐνεργούντων πρὸς τὰ χρειώδη τῆς κοινωνίας πολιτῶν, ἐπιχειρίζεται νὰ ἐξαλείψῃ τοὺς ἀντιπάλους τῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἐκλεκτικοὶ κατάλογοι Κεφαλληνίας σφαγιάζονται, καὶ ἐξ αὐτῶν διαγράφονται ὅλοι σχεδὸν οἱ ὁμοφρονοῦντες ἢ ἄλλως συμπαθοῦντες τοῖς ριζοσπάσταις ἔμποροι, βιομήχανοι, κτηματίαι, διδάσκαλοι, διδάκτορες, τεχνῖται ἀποβάλλονται ἐκ τῶν καταλόγων, χάνουσι τὸ ἀποδειχθὲν πολιτικὸν δικαίωμα τοῦ ψηφίζειν καὶ ψηφίζεσθαι. Προφασίζεται ἡ ἐπιτροπή, ὅτι ἐντὸς

(1) Paper ἀνωτ. σελ. 110 2 in n.o 12.

τῆς περισταλείσης προθεσμίας τοῦ νόμου δὲν ἔφθασαν αὐτοὶ νὰ ἀνανεώσωσι πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τὰ οἰκεῖα προσόντα, ἢ δὲν ἐνεκρίθησαν κατὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν αὐτά, ἢ ὅτι παρανόμως ἐνεγράφησαν, ἢ ὅτι ἔφεραν διπλώματα ἐπιστήμης μὴ ἀφορώμενα ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἀπεσβέσθη τὸ ὄνομα τοῦ ῥιζοσπάστου βουλευτοῦ Τυπάλδου Καπελέτου καὶ ἄλλων, ὅτι ἐπολιτογραφήθησαν ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλοι ἀπώλεσαν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλογίμου, ὅτι κατὰ νέαν ἐκτίμησιν ἡ ἰδιοκτησία αὐτῶν δὲν ἔφερε τὸ ἀπαιτούμενον κεφάλαιον παρὰ τοῦ νόμου. Ἀσυνείδητοι ἐκτιμηταὶ καὶ ἐπιδοκιμασταὶ ἐξηκρίβωσαν τὰ ἐνδεικτήρια κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἐπάρχου, ὅστις ἠπείλει καὶ ἐτιμώρει τοὺς ἐξελέγχοντας τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὡς παράνομον. Μάτην οὗτοι ἐφεσίβαλλον τὴν πρᾶξιν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὰ δικαστήρια. Ἐὰν μὴ ἐκύρωνον οἱ ἐφέται τὴν ἀπόφασιν τῶν πρωτοδικῶν, ἢ οἱ πρωτοδίκαι τὴν τῆς ἐπιτροπῆς, ἐπαύοντο ἢ μετετίθεντο εἰς κατώτερα δικαστήρια τῇ ἀπεριορίστῳ ἐξουσίᾳ τοῦ Ἐπάρχου. Ἀνωφελῶς ὁ τύπος κατεβόα, στιγματίζων τοιαύτας στρεψοδικείας καὶ παρανομίας. Οἱ ἀντενεργοῦντες δραστηριώτερον ἐφυλακίζοντο, ἐξωρίζοντο, περιωρίζοντο ὡς ἀτίθασσοι, ταραξίαι ἐπαναστατικοὶ ἐχθροὶ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἀστυνομία ἔκλειεν τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν. Περιέτρεχον οἱ δορυφόροι της εἰς τὰ χωρία καὶ ἐπαύλεις. Κατεσκόπευον κινήματα, ἐκφωνήσεις, καὶ αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ στοργήν, ἣν εἴτε διὰ συγγένειαν, εἴτε διὰ φιλίαν συνέδεον γονεῖς πρὸς πατέρας, συγγενεῖς πρὸς ἀδελφούς, συνέμποροι πρὸς ἀγοραστάς, ἀγρολῆπται πρὸς ἰδιοκτήτας, ὑπηρέται πρὸς κυρίους. Ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις κατεσκοπεύοντο, κατεμηνύοντο εἰς τὴν ἀστυνομίαν, καὶ παρεξηγοῦντο ὡς πολιτικαὶ στάσεις καὶ ἀντενέργειαι κατὰ τῆς ἐξουσίας ὡς πολέμιοι εἰς τὰ σωτήρια μέτρα Ἐπάρχου καὶ ὁμοφρόνων. Ἐξήφθη διχόνοια, καὶ ἀπέχθεια μεταξὺ πολιτῶν ὡς εἰς ἀναβρασμὸν ἐμφυλίου πολέμου. Φυλακαὶ καὶ ταμεῖον προστίμων ἔγεμον ἀνδρῶν καὶ χρημάτων τῶν κατ᾽ ἀστυνομικὴν ποινὴν ἄνευ δίκης καταδικαζομένων εἰς φυλάκισιν 3 ἡμερῶν καὶ τεσσάρων ταλλήρων πρόστιμον. Τοιαύτη τρομοκρατία ὅμως ἀντὶ νὰ φιμώσῃ τύπον καὶ φωνὴν ῥιζοσπαστῶν, συνέτεινε ἐπὶ τὸ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐξαγριώνῃ τὸν λαὸν κατὰ τῆς ἐξουσίας. Μετὰ χαρᾶς καὶ αὐταπαρνήσεως ἔβλεπον τοὺς νέους, παῖδες, γέροντες, ἄνδρες πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως νὰ καταδιώκωνται, καὶ νὰ ὑποστῶσι τὰς ποινὰς ὑπὲρ τῆς ἐθνοσωτηρίου ἰδέας τῆς ἑνώσεως, ὡς νὰ λάβωσι στέφανον μαρτυρίου ὑπὲρ θρησκείας καὶ πατρίδος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Οὐχ ἧττον δὲ ὁ αὐτὸς ἐνθουσιασμὸς διετέλει καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους. Ἡ ἀνοιχθεῖσα πάλη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας κατὰ πάσης ἐθνικῆς ἰδέας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς πόλεμος ὑπὸ ξενοκρατίας κατὰ τοῦ ἐθνισμοῦ. Ἤρξαντο τὰ αὐτὰ τεχνάσματα, αἱ αὐταὶ δολιότητες παρὰ τῆς ἐξουσίας πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς σφαγιάσεως τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων, πρὸς ἀπομάκρυνσιν ριζοσπαστῶν ἐξ ὑποψηφιότητος εἰς ἐκλογάς, πρὸς περιστολὴν πάσης ἐθνοφόρου ἰδέας, πρὸς καταστροφὴν τοῦ ριζοσπαστικοῦ τύπου. Ἔπαυσαν αἱ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἐφημερίδες «Πατρὶς» Κερκύρας καὶ «Μέλλον» Ζακύνθου κατὰ προηγηθεῖσαν σύνδεσιν τῶν συντακτῶν μετὰ τοῦ Οὐάρδου, μὴ ἐγκριθέντος τοῦ νὰ διατηρῶνται δύο δημοσιογραφικὰ ὄργανα τοσοῦτον πολέμια κατὰ κυβερνήσεως καὶ Οὐάρδου ἀναφανέντα ἐν τῇ ζωῇ των. Ἀλλ' οἱ φιλελεύθεροι, οἱ ριζοσπάσται, οἱ ἀντιπαλαίοντες τὴν ἐξουσίαν δι' ἄλλων ὀργάνων δημοσιογραφίας τοῦτε «Φιλαλήθους» καὶ Ρήγα καὶ πολλῶν ἡμιφύλλων καὶ πολιτικῶν φυλλαδίων κατεμάχοντο εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἐστιγμάτιζον τὰς παρανομίας, ὑπέβαλλον εἰς τὸ ὄμμα τοῦ πεφωτισμένου κόσμου τῆς Εὐρώπης τὰς βιαιοπραγίας αὐθαιρέτου κυβερνήσεως ἐν τῷ Ἰονίῳ. Αἱ ἐφημερίδες Φραγκφόρτ, Αὐγούστης καὶ ἄλλαι Γερμανίας καὶ Γαλλίας, ὁ «Αὐστριακὸς Παρατηρητὴς» «Τὰ Χρονικὰ τῆς Κυριακῆς» «Τὰ Νέα τῆς Ἡμέρας» «Ἡ Σφαῖρα» «Τὰ Πρωϊνὰ Χρονικὰ» τὰ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου Δανδόλου δημοσιευθέντα φυλλάδια, αἱ διατριβαὶ περὶ τῶν Ἰονίων τοῦ Παπανικόλα τοῦ ἐν Λονδίνῳ τότε διατρίβοντος, (1) ἐδυσφήμουν τὴν πολιτικὴν διέπειαν τοῦ Οὐάρδου ὡς βλαβερὰν εἰς τὰ συμφέροντα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἐμαίνετο κατὰ τούτων ἡ ἐξουσία, ὠργίζετο, ἠπείλει τυπογράφους καὶ συντάκτας, ἐσφράγιζεν ἔγγραφα, ἔκλειε τυπογραφεῖα ἀναγνωστήρια καὶ συλλόγους, ἐφυλάκιζεν, ἐξώριζεν αὐθαιρέτως ἡ ἀστυνομία τοὺς γράφοντας ἡμίφυλλα, ἢ ἄλλως καταλαλοῦντας κατὰ προσώπων καὶ πράξεων τῆς κυβερνήσεως, κατὰ φίλων καὶ συνεργαζομένων αὐτῇ. Πᾶσα ζητωκραυγὴ ὑπὲρ ἑνώσεως ἢ ὑπὲρ Ἑλλάδος κατεδιώκετο, πᾶσα φωνὴ καὶ ἀγαλλίασις ὑπὲρ ριζοσπάστου ἐτιμωρεῖτο. Ὡς μωροὺς ἐχλεύαζον καὶ συνωμότας καὶ στασιαστὰς περιέγραφον, καὶ κατεσκόπευον χωροφύλακες, κλητῆρες καὶ δορυ-

(1) The Ionian Islands: what htey host and have suffered undet the thirty—fine years administration of hord commissioners bu an Jonian Ridway.

φόροι τῆς ἐξουσίας τοὺς πανηγυρίζοντας ἐθνικῶς, ἢ συντρέχοντας κατα την ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς ἐκτέλεσιν μνημοσύνου περὶ τῶν πεσόντων ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι τῶν 1821. Διὰ νυκτὸς ἐσύροντο εἰς τὰς φυλακας οἱ φαινόμενοι ἐθνόφρονες καὶ παρίσταντο αὐτοῖς οἱ ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῶν Ἐπάρχων ἐκτιμηταὶ τῆς περιουσίας, ἵνα ἐμπνέοντες φόβον τοῖς βουλομένοις νὰ ἐγγραφῶσιν ἐκλογεῖς, ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς εἰς ἀποποίησιν τῆς ἐκτιμήσεως κατ ἐκείνην τὴν ὥραν, καὶ ἐκπέσωσι τοῦ πολιτικοῦ των δικαιώματος κατ' ἰδίαν αὐτῶν ἔλλειψιν. Ἐδυσφημοῦντο ὡς ὕπουλοι κατὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀντιπροστατευτικοὶ οἱ βουλευταὶ Ἀνδρέας Μουστοξύδης, Σπυρίδων Βούλγαρης καὶ Πετριτσόπουλος. Διὸ προσήγαγον διαμαρτύρησιν κατα τῆς ἀναβολῆς καὶ μελλούσης διαλύσεως αὐτῆς ὡς ἐπιφερομένων ἀναιτίως ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἐψιθυρίζετο δὲ καὶ ἐκοινολογεῖτο, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἠρεθισμένη δια τὸν ἀναβρασμὸν τοῦ ὄχλου ἐν ταῖς νήσοις καὶ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ριζοσπαστικοῦ τυπου κατὰ Προστασίας καὶ κυβερνήσεως, θέλει ἀφαιρέσει τὰς δοθείσας ἐλευθερίας, καὶ ἐντεῦθεν θὰ καθησυχάσῃ τύπος καὶ δημοσιογραφία καὶ χαλιναγωγηθῇ παράφρων λαὸς ἀνάξιος δεικνύμενος ἐλευθεριῶν. Ὅλαι αἱ δηλώσεις τοῦ κυβερνητικοῦ τύπου εἰς τοῦτο ἀπέβλεπον. Ὄργανα δὲ τῆς κυβερνήσεως, καὶ αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ἐξεφράζοντο δι' ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν ἐξημμένων καὶ ὑποθαλπόντων ταραχὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ. (1) Ἀλλ' ἕκαστος ἠνόει ὅτι τοιαῦτα ἐτεχνεύοντο ὑπὸ τῶν καταχθονίων, ὅπως φοβηθέντες οἱ μετριόφρονες μὲν, ἀλλὰ καὶ φιλοπρόοδοι, μὴ ἀπολεσθῶσιν αἱ ἀποκτηθεῖσαι ἐλευθερίαι, συνασπισθῶσιν αὐτοῖς, ἢ τοὐλάχιστον παραπλασθῇ ἡ δημοσία γνώμη κατὰ τοῦ Ἰονίου τύπου ἐν Ἀγγλίᾳ, δι' ἧς ἤθελε προσελκυσθῆ ἡ ἰσχὺς τῆς κυβερνήσεως, καὶ καταστρέψῃ τὴν ἐλευθεροτυπίαν τοσοῦτον διαμαχομένων τὰς παρανομίας των. Μάτην ὅμως ἐπροσπάθουν. Ἡ χαριτόβρυτος Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, οὐδέποτε ἤθελεν ἀποσύρει τὰ χορηγηθέντα εἰς ἀνάπτυξιν ἐλευθεριῶν λαοῦ Ἑλληνικοῦ προστατευομένου ὑπ' αὐτῆς. Οὐδέποτε παρέκλινε πολιτικοῦ δόγματος τῶν Οὐΐγων ὑπουργῶν, ὅτι ἡ συνταγματικὴ Μεγάλη Βρεττανία ὀφείλει τοὺς ὑπ' αὐτὴν λαοὺς νὰ ἀνατρέφῃ ἐν ἐλευθέροις θεσμοῖς, ὅπως χειραφετοῦσα αὐτοὺς ἐν ἀνεξαρτησίᾳ, ἔχῃ φίλους καὶ οὐχὶ ἐχθρούς. Ὅθεν ὁ Οὐάρδος, καίτοι ἐτεχνεύετο να καταρρίψῃ τὰς μεταρρυ-

(1) Ἐπιστολὴ τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας 35.

θυμίζει, έλεγεν ότι ή κυρίαρχος αυτού Βασίλισσα εκπληροί λόγον τιμής πρός τους διεπομένους λαούς, διατηρούσα καί ουδέποτε ἐπιβουλευμένη τα παρ' αυτής εκουσίως δαψιλευόμενα δώρά της.

Ἐπί τοσούτου πολιτικού αναβρασμού καί πάλης του λαού κατά ξενοκρατίας έκάστη μερίς άντιμάχεται πρός στερέωσιν έαυτής κατά τάς εκλογάς. Ὁ Πρόεδρος της Γερουσίας Δ. Σολωμός, ἐλθών εἰς Ζάκυνθον, ποιείται πολιτικούς συλλόγους, όπως επέλθη υποστήριξις εἰς κυβέρνησιν νομιμόφρονα καί προοδευτικήν δι' αντιπροσώπων μετριοπαθών καί φίλων τῆς τάξεως καί εὐνομίας. Ὁ ἀνήρ έχαιρεν υπόληψιν παρά τοῖς συμπολίταις ὡς ἀμερόληπτος εκτελεστής του νόμου, καί ότι ἐπί τῆς επαρχίας του προσείλκυσεν άπαντας τους κτηματίας καί φιλησύχους. Διεθρυλλείτο δὲ ὅτι πολλάκις αὐτός αντέτεινεν εἰς τὰ μέτρα τα έξαιρετικά τῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ Γερουσίᾳ, καί ότι εσυμβούλευσε τὴν ὑπερίσχυσιν αυτής διά μόνων των νομίμων μέσων καί μετριοπαθούς επιδράσεως. Διό επιφανέσταται εγένοντο επιδείξεις αγαλλιάσεως ἐν τῇ πατρίδι του κατά τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον του ὑψηλοτάτου. Ἀλλ' ἐπέσυρε καθ' έαυτου τάς αντιπαθείας των μεταρρυθμιστών, ενεργών ανεξαρτήτως των αρχικορυφαίων εκείνων κατά τάς εκλογάς καί συλλόγους. Οἱ μεταρρυθμισταί απέβλεπον εἰς τὸ νὰ συναγωνίζωνται τῇ κυβερνήσει κατά των ριζοσπαστών, όπως καταρίψωσιν τὸν Σολωμόν ἐκ τῆς ὑψηλῆς θέσεως, καί λάβωσιν ούτοι καί οἱ ὑποστηρικταί υπουργίας καί αξιώματα· διότι εστοχάζετο ὁ Ἁρμοστής νὰ διατηρήση τὸν Σολωμόν εἰς τὴν προεδρίαν τῆς Γερουσίας, διαλυομένης της νέας Βουλής, καί νὰ ποιήση Γερουσιαστήν ένα των μεταρρυθμιστών, βουλόμενος νὰ συνδέση αμφοτέρας τάς μερίδας μεθ' έαυτου εἰς τὴν πάλην. Ὅθεν αντενεργούντες οἱ μεταρρυθμισταί κατά του Σολωμού καί των ριζοσπαστών ἐπί ὑπερισχύσει, ήθελον νὰ πωλήσωσι πλείονα εκδούλευσιν πρός τὸν Ἁρμοστήν. Κατεδίωξαν τὸ ημίφυλλον τὸ επιγραφόμενον «τὰ κυβερνητικά ανθρωπάρια», δι' οὗ περιεγράφοντο ταραχαί τινες ἐν τῇ λέσχῃ ἡ «Ἀδελφότης», ότε αντετάχθησαν μέλη του καταστήματος κατά των ριζοσπαστοφρονούντων συναδέλφων. Οἱ δὲ μεταρρυθμισταί κατεμήνυσαν πρός τὸν τοποτηρητήν Ζακύνθου Π. Χίλ, τὸ ημίφυλλον ὡς στασιώδες. Διέβαλλον δι' αυτού τους αντιπάλους ριζοσπάστας βουλευτάς Ν. καί Φ. Δομενεγίνην ὡς στασιώτας, καταρτίσαντας εταιρίαν επαναστατικήν κατά τῆς κυβερνήσεως, ήτις υπέθαλπε τὴν δυσμένειαν του λαού κατά τῆς Ἀγγλίας, καί ασυστόλως δυσφημεί Ἀγγλικόν όνομα καί τὸ ἐθνικόν αυτής σύμβολον, τὴν σημαίαν. Ἐπί τούτῳ κατά γνωμο-

δότησιν τοῦ εἰσαγγελέως καὶ κατὰ τὰς εἰσηγήσεις τῶν δολιευομένων τὸν Τοποτηρητὴν μεταρρυθμιστῶν, ἡ ἐγχώριος ἀστυνομία ἔκαμνε κατ' οἶκον ἐρεύνας, καὶ ἐσφράγιζε τὰ χαρτία τῶν ῥηθέντων Βουλευτῶν καὶ ἄλλων τεσσάρων ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ κόμματος Ι. Ἰωαννοπούλου δικηγόρου, Παύλου Ταβουλάρη καὶ Ι. Μουζάκη ὑποδικηγόρων καὶ Δ. Καλλινίκου. Ἐσφραγίζετο τὸ τυπογραφεῖον τοῦ ἐκδόσαντος τὸ ἡμίφυλλον τυπογράφου, καὶ ἐφυλακίζοντο ἄνευ τινὸς συγκοινωνίας ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ τυπογραφείου Σ. Χ. Ραφτάνης, καὶ οἱ συνεργοὶ Πλάτων Τζήρης καὶ Ι. Μόζερας, οἱ δηλωθέντες ὁ μὲν ὡς συντάκτης τοῦ ἡμιφύλλου, ὁ δὲ ὡς ἐγγυητής, καὶ διὰ νυκτὸς ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς. Προσεκαλεῖτο κατὰ γνωμοδότησιν τοῦ Εἰσαγγελέως ὁ Ἁρμοστὴς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν τῆς καταδιώξεως, καὶ νὰ κηρυχθῇ στρατιωτικὸς νόμος, ὡς δι' ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας διακινδυνεῦον τὸ Κράτος. Ὁ Ἁρμοστὴς ἐδήλωσε τὰ διατρέξαντα ὡς στασιαστικὰ κινήματα κατ' ἰδίαν πρὸς τὸν Πρόεδρον Σολωμὸν καὶ πρὸς τὸν Γερουσιαστὴν Δαμασκηνόν. Συνεφώνησε μετ' αὐτῶν, ὅπως ἀποσταλῇ ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς μὲ ὁδηγίας τοῦ νὰ ἀνακρίνῃ. Καὶ ἐὰν μὲν τῷόντι ὑπάρχῃ συνωμοσία ὤφειλεν ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς νὰ γράψῃ εὐθὺς πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν περὶ αὐτῆς, ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχωσι βάσεις περὶ αὐτῆς νὰ σταλθῇ εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια ἡ προδοτικὴ ἐκδημοσίευσις. Ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς ἀνακρίνας, οὐδὲν τῶν καταμηνυθέντων περὶ συνωμοσίας καὶ ἐγκλήματος καθοσιώσεως εὗρε βάσιμον. Εὐθὺς δὲ ἀπεσφράγισε τὰ χαρτία τῶν 6 καταμηνυθέντων ὡς συνομωτῶν, καὶ παρέπεμψε τοὺς δύο συντάκτας εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια ὡς πλημμέλημα τοῦ τύπου. Ἀλλ' ἀπολυόμενος, ὁ τυπογράφος Ραφτάνης, ἠπειλήθη ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλει ἀποδιωχθῆ ἐκ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὡς ὑπήκοος ἀλλότριος, (πολιτογραφηθεὶς Ἕλλην), ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τὸ τυπογραφεῖόν του νὰ τυπώνῃ τὰ γραφόμενα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς Προστασίας καὶ Κυβερνήσεως. Παρωργίσθησαν οἱ μεταρρυθμισταὶ ὅτι ἀπέτυχον εἰς τὴν διαβολήν των, καὶ μάλιστα ὅτι Ζακύνθιοι συμπολῖται ἐκήρυττον τὸν Σολωμὸν ἀπαλλάξαντα τὴν πατρίδα ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ στρατοδικείου, καὶ ἐδακτυλοδείκνυον αὐτοὺς ὡς ὀλετῆρας τῆς πατρίδος. Ἐπὶ τούτῳ νέας διαβολὰς οἱ μεταρρυθμισταὶ κατὰ τοῦ Σολωμοῦ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ὑπέσκαπτον, ἐξ ὧν ἀμφότεροι ἐρεθισθέντες ἐπιστολὰς ἀντήλλαξαν, δι' ὧν ἐξηκριβώθη ἡ ἀμεροληψία τοῦ Σολωμοῦ, καὶ ἡ ῥᾳδιουργία καὶ δολιότης ἐκείνων. Ἀλλ' ὁ μὲν

Σολωμὸς ἐζήτησε καὶ ἐδημοσιεύθη ἡ παραίτησις ἐκ τῆς ὑψηλῆς θέσεως. Ἔλεγε δὲ ἡ παραίτησις.—«Κερκύρᾳ 25 Ἀπριλίου 1851. —Μιλόρδ!—Εἰς ἄκρον λυπηρὰ εἶναι ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν Ἰονίων Νήσων. Δὲν ἠθέλησεν ἡ τύχη ὥστε αἱ συνταγματικαὶ μεταρρυθμίσεις νὰ δοθῶσι βαθμηδὸν διὰ νὰ βάλουν εἰς θέσιν τὸν λαὸν νὰ παραδεχθῇ αὐτὰς πρεπόντως καὶ νὰ τὰς μεταχειρισθῇ μὲ φρόνησιν. Εἰσαχθεῖσαι διαμιᾶς καὶ εἰς καιρὸν ἀναρμόδιον, τὸ ἐξαγόμενον ἦτον ὁποῖον ἔπρεπε νὰ περιμείνῃ τις. Διήγειραν αὐταὶ τὰ πλέον παράλογα πάθη—ἥναψαν τὰ πνεύματα, κατὰ διάθεσιν ἔμφυτον εὐκόλως ἐξαπτόμενα—ἐπρόσφεραν εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον τὰς ἐφιλοδώρησε γενναίως, ἀντὶ εὐγνωμοσύνης, δείγματα τῆς πλέον φανερᾶς ἀχαριστίας, καὶ ἔθεσαν τοὺς τόπους τούτους εἰς τὴν πλέον μεγάλην ἀκαταστασίαν καὶ τὴν μεγαλητέραν ἀταξίαν. Πρὸς ἀποφυγὴν τόσων κακῶν, δὲν ὠφέλησαν ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ νοὸς καὶ αἱ πατρικαὶ προσπάθειαι τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, μήτε ὠφέλησαν ἡ καλὴ θέλησις καὶ αἱ παρατηρήσεις τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς. Τὸ παρὸν σύστημα ἀφαιρεῖ ἀπὸ πάντα ἄνθρωπον, ἂν καὶ εὐδιάθετον, τὸ νὰ δύναται νὰ ὠφελήσῃ εἰς κἄποιον τρόπον τὰ δημόσια, καὶ ἑπομένως ματαιόνει προσέτι καὶ τὴν σύμπραξιν ἐμοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας. Τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων Μιλόρδ, βαθέως μὲ λυπεῖ, βλάπτει μεγάλως τὴν ὑγείαν μου, ἥτις διὰ τὴν ἐπίρροιαν τοῦ κλίματος, δὲν ὑπῆρξεν πλέον εὐτυχὴς καθ' ὅλην τὴν ἐν Κερκύρᾳ διαμονήν μου, καὶ μὲ κάμνει νὰ ποθῶ ἐνθέρμως τὴν γενέθλιον γῆν μου, ὅπου ἐλπίζω νὰ εὕρω εἰρήνην, ἧς ἔχει ἀνάγκην ἡ τεθλιμμένη ψυχή.

»Ἐὰν μοὶ ἐπετρέπετο νὰ ἐκφράσω ἐπιθυμίαν τινὰ εἰς τὴν στιγμήν, καθ' ἣν μέλλω νὰ ἀποσυρθῶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, αὕτη δὲν εἶναι ἄλλη βέβαια, παρὰ νὰ ἴδω ὡς διάδοχόν μου ἄνδρα δεδοκιμασμένης σωφροσύνης καὶ ἀναμφιβόλου πίστεως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως τοὐλάχιστον μὴ καταντήσουν μεγαλήτεραι ἀταξίαι, αἵτινες τὰ μέγιστα βλάπουν τοῦτον τὸν λαόν.

»Δὲν δύναμαι νὰ τελειώσω τὴν παροῦσαν διακήρυξιν τῆς ἐπισήμου παραιτήσεώς μου ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν θέσιν, δι' ἧς εὐηρεστήθη ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης νὰ μὲ τιμήσῃ, χωρὶς νὰ ἐπαναλάβω τὰ αἰσθήματα τῆς εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς Ὑμᾶς Μιλόρδ, καὶ τῆς ἀπεριορίστου εὐλαβείας μου πρὸς τὴν Μεγάλην Ἄνασσαν Προστάτιδα.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διατελῶ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινότατος καὶ εὐπειθέστατος δοῦλος.—(ὑπογ.) Δ. Σολομών.—Πρὸς τὴν Α. Ε. Σὶρ Ε. Γ. Οὐάρδον Ι. Μ. Μ. Γ. Λόρδον Μέγαν Ἁρμοστήν. κλ. κλ. κλ. εἰς Κέρκυραν.»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ὁ Οὐάρδος φαίνεται ὅτι διεφώνει πρὸς τὸν πρόεδρον Σολωμὸν εἰς παραδοχὴν νέων μεταρρυθμίσεων, καὶ ἀπέδιδε τὴν αἰτίαν τῆς παραιτήσεως εἰς ἰδίας ἀντιπαθείας Ζακυνθίων ἀντιζήλων τῆς ὑψηλῆς θέσεως τοῦ Σολωμοῦ· διότι ἰδοὺ πῶς ἐξεφράζετο οὗτος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του.—«Αὕτη ἡ δημοσίευσις ἦτον ὅλως δι' ὅλου δι' ἐμὲ ἀπροσδόκητος, διότι μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς οὐδεμία διαφωνία εἶχε συμβῆ μεταξὺ ἡμῶν, καὶ λαβὼν πολλὰ δείγματα τῆς τε σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος, καὶ τοῦ καταλλήλου αὐτῆς περὶ τὰς δημοσίους ὑποθέσεις εἰλικρινῶς ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσω τὴν βοήθειάν σας εἰς τὸ ἐμπιστευθέν μοι δυσχερὲς ἔργον. Ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης δὲν ἐπείσθη εἰς ταύτας μου τὰς παρατηρήσεις, ἀλλὰ ἔστερξεν ὥστε νὰ ἀναβληθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ ἀποσυρθῆτε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν, ἕως εἰς τὸ τέρμα τῆς παρούσης Βουλῆς, ὅπως ἀπαλλαχθῶ τῆς ἀνάγκης νὰ ὀνοματίσω διάδοχον, δι' ὀλίγας ἑβδομάδας ἢ μῆνας, τοῦ ὁποίου ὁ διορισμὸς ἠδύνατο νὰ μὴν ἦναι εἰς ἁρμονίαν μετὰ τοῦ ἐξαγομένου τῶν νέων ἐκλογῶν.

»Ἔφθασεν ἤδη ὁ καιρὸς καθ' ὃν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσι χωρὶς βλάβην τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας, καὶ τὴν σήμερον ἐπισήμως τὰς ἐκοινοποίησα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἀποικιῶν Γραμματέα τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος συσταίνων ὥστε ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης νὰ παραιτήσῃ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο ἀλλέως νὰ παραδεχθῇ, τοῦ νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τὸν ἀναδιορισμόν σας ὡς Πρόεδρον τούτου τοῦ Κράτους, ὡς ἐπράττετο μέχρι τοῦδε ἐν περιπτώσει διαλύσεως Βουλῆς περὶ τὰ μέσα μιᾶς πενταετίας.

»Ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης ἐξέφρασε τὰς αἰτίας καὶ τὴν φύσιν τῶν μεταξὺ ἡμῶν διαφορῶν εἰς μίαν παράγραφον τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς της, ἥτις ἔχει οὕτω. «Τὸ παρὸν σύστημα ἀφαιρεῖ ἀπὸ πάντα εὐδιάθετον ἄνθρωπον τὴν δύναμιν τοῦ νὰ συμβάλλῃ εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον εἰς τὸ καλὸν τοῦ τόπου καὶ ἐπομένως ἀποκαθιστᾷ ἀτελεσφορήτους τὰς προσπαθείας μου ὡς Προέδρου τῆς Γερουσίας.» Νομίζω ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅτι δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐπετρέπετο εἰς πάντα εὐδιάθετον Ἴονα τόσον ἀποτελεσματικῶς νὰ προάγῃ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος του, ἢ καθ' ἣν συνετὴ καὶ συμβιβαστικὴ πορεία ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν νὰ ἐπιφέρῃ ἓν ἀποτέλεσμα τόσον γενικῶς ἀγαθοεργόν.

»Ἐνδέχεται νὰ σφάλλω εἰς ταύτην τὴν πεποίθησιν, ἢ τὰ σχέδιά μου νὰ ἀπήντησαν προσκόμματα ἀπὸ τὴν θάμβωσιν τῶν ἐντοπίων καὶ προσωπικῶν παθῶν, τῶν ὁποίων ἡ Ζάκυνθος πε-

ρουσιάζει εἰς ταύτην τὴν στιγμὴν δυστυχὲς παράδειγμα. Ἀλλὰ δὲν θέλω ἑκουσίως νὰ φθάσω εἰς τοῦτο τὸ συμπέρασμα, ἢ νὰ παραιτήσω τὰς ἐλπίδας μου περὶ ὅλως διαφόρου ἐξαγομένου εἰς ὅτι ἤδη ἀπετάνθη ἐν ὀνόματι τῆς Προστάτιδος Βασιλίσσης εἰς τὴν σύνεσιν καὶ εὐδιαθεσίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος κλ. κλ. κλ.—(ὑπογ.) Ε. Γ. Οὐὰρδ λόρδος μέγας Ἁρμοστής.—Πρὸς τὴν Α. Ὑψηλότητα τὸν Κόμητα Δ. Σολομὼν Ι. Α. Μ. Γ. Πρόεδρον τῆς Γερουσίας.» Κυρίως ὅμως ὁ Σολωμὸς δὲν ἤθελε ποτὲ νὰ συνενοηθῇ μὲ τοὺς ἀντιζήλους ἐν Ζακύνθῳ. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρεδέχετο νὰ ὑπενδώσῃ εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ συνδέσῃ τοὺς ὑποψηφίους του μετὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν. Ἀντιπρόεδρος δὲ τῆς Γερουσίας προσηγορεύθη τότε ὁ Γερουσιαστὴς Κερκύρας ἱππότης Δαμασκηνός. (1)

Ἤδη οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐν Ζακύνθῳ ἀπαλλαγέντες τοῦ σκόλωπος, ἐγαυρίων ἐπὶ τῇ νίκῃ, καὶ περισσότερον ἐπολέμουν τοὺς ριζοσπάστας, λαβόντες εἰς χεῖρας ἀστυνομίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐξουσίαν. Ἡ δεκὰς τῶν ὑποψηφίων αὐτῶν ἀντενήργει ἀσυστόλως, προγράφουσα ἀδιακρίτως πολίτας φαινομένους ἀντιπάλους, καὶ δωρεὰν εἰς τὰς κακώσεις τῆς ἀστυνομίας φέρουσα. Δὲν ἐφείδοντο κατὰ τὰς προγραφὰς οὔτε τοὺς ἰδίους συγγενεῖς, ἢ φίλους καὶ οἰκείους. Ἕκαστος ἔφερε κατάλογον θυμάτων ἀδιαφόρως, ἐὰν εἶχον συγγένειαν, ἢ προσοικειοῦτο μετά τινος τῶν συναδέλφων των, ὅστις ἀναποφεύκτως ἔπρεπε νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν προγραφὴν, καὶ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀστυνομίας. Οἱ ὁμόφρονες αὐτῶν, ὑπηρετοῦντες ἀσμένως τὰς ὀρέξεις των, ἐξύβριζον καὶ ἐκακομετεχειρίζοντο τοὺς ἀντιπάλους ῥιζοσπάστας. Ἐλιθοβόλησαν τὸν Δημήτριον Καλλίνικον καὶ Παῦλον Ταβουλάρην περιπατοῦντας, ὅτι συνέταττον μετὰ τοῦ Γ. Βερύκιου τὸν «Ῥήγαν» καὶ ἐπωνείδιζον τὰς κακοβουλίας των. Ἐρράβδισαν τὸν φαρμακοπώλην Ἀντώνιον Πολίτην καὶ ὑποδικηγόρον Δαμουλιάνον ὡς ἐνθέρμους ζηλωτὰς πρὸς διάδοσιν τοῦ «Ῥήγα». Παρεκίνουν τοὺς πελάτας τῶν ὑποδικηγόρων ῥιζοσπαστῶν νὰ ἐγκαταλείπουν αὐτοὺς, καὶ λαμβάνωσι τοὺς τῆς ἀντιθέτους μερίδος, οἵτινες παρὰ τοῖς δικαστηρίοις εὐνοούμενοι ὡς πολιτικοὶ φίλοι ἑαυτῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἐξεπεραίουν ἐπὶ τὸ συμφερώτερον τὰς δίκας τῆς πελατείας των. Οὕτως ἀφῄρουν τὸν ἄρτον πολ-

(1) Ἐφημερὶς ἔκτακτος τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως Κέρκυρα 8 Αὐγούστου 1851.

λῶν δικηγόρων καὶ ὑποδικηγόρων. Ἐφυλάκιζον πολλοὺς ὑπόπτους ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ χωρικῶν. Ἄλλους κατεμήνυον εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἐνουθετοῦντο. Ἠπειλοῦντο τινὲς ὅτι ἀνεγίνωσκον τὸν «Ρήγαν» καὶ «Φιλελεύθερον», ἢ εἶχον εἰς τὰ ἐργαστήρια τὰ φυλλάδια τῆς ριζοσπαστίας, καὶ ἐποίουν συλλόγους ἢ ἐχλεύαζον δι' ἡμιφύλλων τὰς παρανομίας των. Παῖδες ἀνήλικες καὶ μειράκια ὤφθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν νὰ ἀπειληθῶσι, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν νὰ φυγαδευθῶσι· διότι δὲν ἐνουθέτησαν τὰ τέκνα των, ἢ ἄφιναν νὰ γράφωσιν εἰς τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας «Ζήτω ἡ Ἕνωσις, Ζήτω ἡ Ἑλλάς» ἢ ὅτι ἐπευφήμουν ζητωκραυγοῦντες τοὺς ριζοσπάστας. (1) Ἐμπόδιζον τὰς ἑλληνικὰς θεατρικὰς παραστάσεις τοῦ τραγικοῦ Ζαμπέλη, καὶ κατεβίβασαν τὴν κρεμαμένην εἰκόνα τοῦ Ρήγα, μήπως τὸ δράμα αὐτοῦ συγκινήσῃ εἰς τοὺς θεατὰς τὰς ἐθνικὰς συμπαθείας. Ἕως καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἐὰν ὑψοῦτο ἐπὶ κωδωνοστασίου τινὸς καὶ τοὺς ζητωκραυγοῦντας ἐπὶ πανηγύρεως, οἱ χωροφύλακες κατεβίβαζον μὲ ὕβρεις, ἢ διέσχιζον τὴν εἰκόνα ραπίζοντες τοὺς παῖδας. Ἀλλ' ὁ λαὸς ἀτρόμητος καὶ διακαὴς εἰς τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἰσχύετο εἰς ἀγῶνα κατὰ τῶν διωκτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος. Εἰς οὕτω κοινὸν πόλεμον ὑπὲρ πατρίδος καὶ φρονήματος συνεδέθησαν οἱ ἐν Ζακύνθῳ κορυφαῖοι τῶν ριζοσπαστῶν μετὰ τῶν Κεφαλλήνων. Ὁ Ζερβὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Δημήτριον Καλλίνικον, ἄνδρα διακεκριμένον ἐπὶ πατριωτισμῷ καὶ παιδείᾳ, ἐπιστολήν, δι' ἧς προετρέπετο γενναίως νὰ παλαίσῃ ὑπὲρ τῶν ριζοσπαστῶν κατὰ τὰς ἐκλογάς. Συνεισφοραὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐγένοντο πρὸς ζωοτροφίαν καταδιωκομένων πτωχῶν ὁμοφρόνων· τὰ δὲ φύλλα τῆς δημοσιογραφίας αὐτῶν κατεφέροντο σκληρῶς κατὰ τῶν πραττομένων ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἀστυνομία ἀνεκάλυπτε τοιοῦτον σύνδεσμον, καὶ τοὺς ἐκ Ζακύνθου ἀποστελλομένους Ι. Λισγαρᾶν καὶ Ἀντώνιον Πολίτην κατεδίωκε.

Διὰ τοιούτου καταδιωγμοῦ ἐνόμιζον ὅτι ἐνίκων οἱ μετὰ τοῦ Οὐάρδου, εἰς ἐξόντωσιν τῶν ριζοσπαστῶν συνενωθέντες ἐκ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Ἐξέθετον μὲν αὐτῷ ὅτι διὰ τοῦ καταδιωγμοῦ κατέβαλλον τὸν ριζοσπαστισμόν, καὶ προσεκάλουν αὐτὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς μεσημβρινὰς νήσους, καὶ συνδιαλλαχθῇ μεθ' ὅλων τῶν κομμάτων. Ἐπὶ τούτῳ προσέφερον πο-

(1) Οἱ παῖδες τοῦ κόμητος Γεωργίου Καψοκεφάλου Φραγκῖσκος καὶ Ἀριστείδης ὁ ποιητὴς ἐπειδὴ ἔγραψαν εἰς τὸν τεῖχον «ζήτω ἡ ἕνωσις» ἠπειλήθησαν νὰ φυλακισθῶσι μὲ τὸν πατέρα των.

λιτικὰ γεύματα, ἐν οἷς ἐσυμποσίαζον οἱ συνεργάται καὶ φίλοι τῆς κυβερνήσεως· ὁ δὲ Οὐάρδος προσεμειδία αὐτοῖς καὶ ὑπέσχετο τελείαν ἡσυχίαν τοῦ Κράτους καὶ ἀμοιβὴν τῶν κόπων των, διὰ τῶν εἰσαχθησομένων μεταρρυθμίσεων. Ἔλεγε δὲ κατὰ τὸ συμπόσιον τῶν 18 Σεπτεμβρίου 1851 τὸ προσφερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου ἐν Κεφαλληνίᾳ.—«Εὐελπίζομαι ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς, ὅτι δὲν ἀφίχθην ἐνταῦθα μὲ πνεῦμα κομπορρημοσύνης ἢ κενοδοξίας. Ἀφίχθην ὑπολαβών, ὅτι οὔτε ἐπιθυμητὴ εἰς ὑμᾶς εἶναι, οὔτε ἀξιοπρεπὴς εἰς ἐμὲ ἡ διαιώνισις τοιαύτης ἀποχῆς τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς κυβερνήσεως ἐκ μιᾶς τῶν σημαντικωτέρων νήσων τοῦ Κράτους ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπεσεν ἡ Κεφαλληνία κατὰ συνέπειαν τῶν ἀτυχῶν συμβεβηκότων τοῦ 1848 καὶ 1849. Ἀφίχθην νομίζων, ὅτι ἐπῆλθεν ὁ καιρὸς τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς ἀμοιβαίας λήθης τοῦ παρελθόντος ἀθλίου ὡς πρὸς ἐμέ. Ἀφίχθην, ἵνα διαβεβαιώσω ὑμᾶς, ὅτι ἡ Προστάτις Ἄνασσα οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐνδιαφέρηται ἐντόνως περὶ τῆς τύχης τῆς νήσου. Προσήνεγκεν εἰς ὑμᾶς ἀπόδειξιν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διὰ τῆς γενναίας συνδρομῆς κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἡμετέρων ἀτυχημάτων. Ἐὰν δὲ ἤθελεν εἰσέτι πραγματοποιηθῆ ἡ ἐλπίς, τὴν ὁποίαν συνέλαβον νὰ ἴδω τὸ μετριόφρον κόμμα τῆς Κεφαλληνίας ν' ἀναλάβῃ ἐκείνην τὴν πολιτικὴν ὑπεροχήν, ἡ ὁποία ἐξισοῦται μὲ τὴν κοινωνικήν του θέσιν, δύναμαι νὰ διαδηλώσω ὅτι ἐξουσιοδοτήθην πληρέστατα παρὰ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἵνα συνεργασθῶ μὲ ὑμᾶς εἰς ὅ,τι ἐξ ἐμοῦ ἰσχύει νὰ συντείνῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν βελτίωσιν τούτου τοῦ Κράτους, εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ συντάγματός του καὶ εἰς τὴν παγίωσιν τῶν ἑαυτοῦ ἐλευθεριῶν. Ναί, Κύριοι, καθ' ὃν καιρὸν ἡ Εὐρώπη ἅπασα φαίνεται βαδίζουσα τὴν ὁδὸν τῆς ὀπισθοδρομικῆς πολιτικῆς, ἡ Βρεττανικὴ κυβέρνησις οὐδεμίαν ἄλλην ἐπιθυμίαν ἔχει, εἰμὴ ἐκείνην τοῦ νὰ προχωρήσῃ μὲ ὑμᾶς εἰς δρόμον τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἔμφρονός τινος ἐλευθερίας. Οὐδὲ ζητεῖ ἄλλας συνθήκας εἰμὴ σταθεράν τινα καὶ εἰλικρινῆ ἀναγνώρισιν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εὑρισκόμεθα, καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ καθοδηγῇ ἐπίσης καὶ ὑμᾶς καὶ ἐμέ. Σεβόμεθα εἰς ὑμᾶς τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικότητος. Πλὴν ποσῶς δὲν βλέπομεν τὸ ἀσυμβίβαστον τούτου μὲ τὰς πολιτικὰς σχέσεις τὰς ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης διαστερεωθείσας, πρὸς δε δυναμένας ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ ἐγγυηθῶσιν εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Οὕτω συνέλθετε μὲ ἐμέ, ἵνα συγκομίσητε ἐκ τούτων τῶν σχέσεων ὅλον ἐ-

κεῖνον τὸν καρπὸν, ὁπόσον ὀφείλουσι καὶ δύνανται νὰ δώσωσιν. Συνέλθετε, ἵνα χαλινώσητε τὴν ἀπεριορισίαν, ἥτις δὲν συναποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν. Καταφρονήσατε τὰς ἀπειλὰς ἑνὸς κόμματος, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν παριστάνει οὔτε τὴν νοημοσύνην ταύτης τῆς νήσου, οὔτε τὴν ἰδιοκτησίαν. Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἅμα φθάσῃ ἡ στιγμὴ νέας ἐκλογῆς, ἡ κυβέρνησις θέλει λάβει τὰ ἐπαρκέστερα μέτρα δυνάμενα νὰ ἐξασφαλίσωσι εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν ἰδίων των ἐλευθεριῶν».

Ἠπατοῦσαν ὅμως αὐτὸν ἅπαντες οἱ παριστάνοντες τὸν λαὸν τοῦ Ἰονίου, ὡς προτιμῶντα μᾶλλον τὰς μεταρρυθμίσεις, ἢ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Ὁ μὲν λαὸς ὁ περικυκλόνων τὸ Ἐπαρχεῖον, ἔνθα ἐσυμποσίαζον, ἐνῷ ἐχειροκρότουν οἱ φίλοι του λόγους καὶ προπόσεις αὐτοῦ, ἔθραυσε τὰς ὑέλους, ἐλιθοβόλει τοὺς συνδαιτημόνας, καὶ κακῶς ἀνεχώρει ὁ Οὐάρδος ἐκ Κεφαλληνίας. Συνελαμβάνοντο εὐθὺς καὶ ἐφυλακίζοντο πολλοὶ τοῦ λαοῦ, ὡς ὑπαίτιοι τῆς ταραχῆς, ἄλλοι δὲ συνεπλάκησαν μετὰ τῶν ἀστυνομικῶν καὶ ἐραπίσθησαν ἢ ἐπληγώθησαν. Τινὲς κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῶν πλημμελειοδικῶν εἰς πολύμηνον φυλάκισιν, οἷος ὁ στιχουργήσας τὰ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Οὐάρδου Μαλάκης, ἢ ἐξωρίσθησαν εἰς Ἀντικήθυρα, ἢ εἰς ἄλλους ξηροσκοπέλους. Καὶ πάλιν συλληφθέντες οἱ ἐφημεριδογράφοι Ζερβὸς καὶ Μομφερᾶτος, καίτοι μὴ παρευρεθέντες μετὰ τῶν ταραξιῶν τοῦ συμποσίου, ἤχθησαν ἐξόριστοι ὁ μὲν εἰς Ἀντικήθυρα, ὁ δὲ εἰς Ἐρρικοῦσαν. Διεμαρτυρήθησαν δὲ εὐθὺς κατὰ τῆς ἀδίκου ἐξορίας οἱ ἀντιπρόσωποι Κεφαλληνίας Πλαρινὸς καὶ Λιβαδᾶς, καὶ οἱ τῆς Ζακύνθου δύο Δομενεγίναι καὶ Δεσίλλας. Τούτους παρηκολούθουν ἄλλοι νεωστὶ ἐξοριζόμενοι ὁ βουλευτὴς Σταματέλος Πλαρινὸς καὶ Γ. Μεταξᾶς ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Ἀντικήθυρα. Ὠργίζετο δὲ ὁ Οὐάρδος, ἰδὼν ἐπ' αὐτοφόρῳ τὸν λαὸν καταδικάζοντα ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις του καὶ οὐδόλως ὁμοφρονοῦντα εἰς τοὺς διαλογισμούς τους. Τὸ ὁρκοδικεῖον Ζακύνθου ἀπέλυε τῆς κατηγορίας διὰ τῆς πρὸς τὴν Βασιλεύουσαν καὶ τὸ ἐθνικὸν σύμβολον αὐτῆς ἐκφρασέως τοὺς δύο ὑπευθύνους Μόζεραν καὶ Τσίρην συντάκτας τοῦ στασιαστικοῦ ἡμιφύλλου «τὰ κυβερνητικὰ ἀνθρωπάρια.» Τὸν ὑπερασπισθέντα δικηγόρον μετὰ πάσης ἑλληνικῆς παρρησίας ὑπὲρ αὐτῶν Α. Θεριανὸν ἔφερεν ἐπ' ὤμων ὁ λαὸς ἀλλαλάζων, καὶ ἐπευφημῶν αὐτὸν καὶ τοὺς ἐνόρκους. Ὡς θρίαμβον δὲ κατὰ τῆς ξενοκρατίας τοῦτο καὶ περιφρόνησιν τῶν μεταρρυθμιστικῶν ῥαδιουργιῶν ὅλος ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος διακήρυττεν. Ὁ Οὐάρδος εὐθὺς πλήρης

θυμοῦ ἠπείλει τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ τυπογραφείου ὁ «Ζάκυνθος» Κ. Ῥωσόλυμον ὡς ἐκδότην τοῦ δεκάτου ἀριθμοῦ τοῦ «Ῥήγα» δι' οὗ ἐξυβρίζετο ὁ Οὐάρδος διὰ τὰς παρανόμους ἐξορίας. Τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐστεφανωμένα περιεφέροντο ὡς εἰκόνισμα, καὶ ἀνεγινώσκοντο μετ' εὐφημίας τὰ ὀνόματα τῶν συνταξάντων αὐτὰ Βερυκίου καὶ Καλλινίκου. Ὁ Κ. Ῥωσόλυμος ἐμαρτύρει ὅτι ἠπειλήθη ὑπὸ τοῦ Λισγαρᾶ δημοσίως, νὰ τυπώσῃ. Διὸ εὐθὺς ὁ Λισγαρᾶς ἐξωρίζετο εἰς Ὀθωνούς. Μετ' ὀλίγον ἐξωρίζετο καὶ ὁ Δ. Καλλίνικος ὡς συντάκτης τοῦ «Ῥήγα», καὶ ὅτι μετεσχημάτισε τὴν οἰκίαν του εἰς κοινεῖον (club) καὶ καταφύγιον ὅλων τῶν ἐχθρῶν τῆς Κυβερνήσεως. Μετ' αὐτοῦ συνεξωρίσθησαν καὶ ὁ Βουλευτὴς Φ. Δομενεγίνης καὶ ὁ δημοσύμβουλος Βούλτσης ὡς ταραξίαι. Ἔλεγε δὲ τὸ διάγγελμα πρὸς τὴν Γερουσίαν περὶ τῆς ἐξορίας ὅτι ἀπελπισθεὶς ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὴν εὐθύτητα τοῦ ὁρκοδικείου καὶ παντὸς ἄλλου τακτικοῦ μέσου, δι' οὗ δύναται νὰ χαλιναγωγηθῇ παράφρων τύπος καὶ συνωμοσία διαφθαρμένων ἀνθρώπων κατὰ νομίμων καθεστώτων τῆς κυβερνήσεως, ἀναγκάζεται εἰς τὰ ἐξαιρετικὰ μέσα τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας. Κατ' εἰσήγησιν τῶν μεταρρυθμιστῶν τότε ἑξήκοντα πολῖται προεγράφησαν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ ἀστυνομικὴν νουθεσίαν καὶ ἐπιτήρησιν. Ἔκλεισαν τὸ κατάστημα τοῦ Ι. Πουλάκη Ταβουλάρη πατρὸς τοῦ Παύλου, καὶ τὰ φαρμακεῖα τοῦ Α. Πολίτου καὶ Φ. Μυλωνᾶ. Ἠπειλήθη ὁ φαρμακοπώλης Εὐστ. Τσιλιμίγκρας ὅτι συνήρχοντο εἰς τὸ φαρμακοπωλεῖόν του οἱ ῥιζοσπαστοφρονοῦντες ἰατροί. Ἠπειλήθησαν νὰ διωχθῶσιν ἐκ τοῦ Κράτους οἱ ἐν καταλόγῳ τινὶ εὑρεθέντες, ὡς συνδραμόντες τὸν ἐξόριστον Ι. Λισγαρᾶν πάροικοι Ἰταλοὶ καὶ Ζακυνθιομωραῖται. Μετ' αὐτῶν συνηριθμεῖτο καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Καραμπίνης, διότι μετέφραζεν ἄρθρα ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐφημερίδων κατὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ συνεξέδιδεν ἐν τῷ «Ῥήγᾳ». Ἠργεύθησαν αὖθις οἱ ἱερεῖς Κλάδης, Δελέτης καὶ Κόκλας, ὅστις ἐξωρίσθη εἰς Στροφάδας, καὶ ἠπειλήθησαν οἱ προγραφέντες σεβάσμιοι ἱερεῖς Στυλιανὸς Καιροφύλαξ καὶ Γ. Ξένος, ὡς ἐθνόφρονες καὶ πρόμαχοι τῆς ἱερᾶς ἰδέας τῆς ἑνώσεως. Ὑπὲρ δὲ τοὺς εἴκοσι κτηματίας καὶ δικηγόρους καὶ ὑποδικηγόρους, ἐφυλάκισαν ἐπὶ κατηγορίᾳ, ὅτι δὲν ἐπλήρωσαν τὴν ἀστυνομικὴν ἄδειαν ὁπλοφορίας, ἐνῷ πρὸς ἄλλους ὁμόφρονας κυβερνητικοὺς παρεχωρεῖτο ἡ προθεσμία. Μάτην ὁ δικηγόρος Ι. Ἰωαννόπουλος, ὁ ὑποδικηγόρος Π. Ταβουλάρης οἱ συγκατηγορούμενοι ἀπελογοῦντο ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ὅτι ἡ εἴσπραξις ἔπρεπε νὰ ζητῆται παρὰ τῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων, καὶ ὅτι οὐδένα αὐτῶν ἕως τότε

θάσσου, ὑβριστοῦ καὶ μηδὲν ὅσιον ἢ πολιτικὸν σεβομένου· Ἔλεγον δὲ ὅτι φραγμός τις ὤφειλε νὰ τεθῇ κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ ὁρκοδικεῖον δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ κατέχῃ τὰς παραφροσύνας του, ὅτι ἕως οὗ ἡ δημοσιογραφία διὰ κανονισμοῦ τινος ἐπὶ ὁμαλῆς ὁδοῦ μὴ βαδίζῃ, ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία καὶ τὰ ἐξαιρετικὰ μέτρα θὰ ταλαιπωρῶσι τὸν ἀσθενῆ Ἰόνιον καταχρώμενον τὰς ἐλευθερίας, τὰς ὁποίας ἰσχυρὰ Προστασία παρεχώρησεν οἰκειοθελῶς αὐτῷ καὶ πρὸς χάριν. Ἕνεκα τούτων ἐστηρίζοντο οἱ Βραϊλιανοὶ καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδου, οὓς ἔλεγε καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἰονίου συντάγματος τῆς πρώτης Ἰανουαρίου, καὶ κατὰ τὴν προκήρυξιν τῆς διαλύσεως τῆς Θ΄. Βουλῆς, καὶ τὴν προτροπὴν αὐτοῦ εἰς τὴν παραδοχὴν μετὰ τῶν νέων μεταρρυθμίσεων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐγνωστοποίει ὁ Ἁρμοστής, ὅτι ἄλλην φιλοδοξίαν δὲν ἔχει, εἰμὴ νὰ δείξῃ εἰς τὸν κόσμον, ὅτι εἰς τὰς Ἰονίους νήσους κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἰονίου ἐστερεώθη σύστημά τι ἀκανονίστου ἐλευθερίας· διότι αἱ γενόμεναι μεταρρυθμίσεις εἶναι παντάπασιν ἐλλειπεῖς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκ συμφώνου ἐνεργείας των. Γενναία δὲ λήθη ἂς γίνῃ εἰς ὅλα τὰ παρελθόντα. Ὤφειλε δὲ ὁ λαὸς νὰ συντρέξῃ εἰς ἐκλογὴν μιᾶς βουλῆς ἐξ ἀτόμων φρονίμων καὶ μετριοφρόνων, ὅπως τὰ ψηλαφητὰ εὐεργετήματα τῆς Προστασίας μὴ θυσιασθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὰ ῥαδιουργήματα τῆς ἀναρχικῆς ἐκείνης φατρίας, ἡ ὁποία κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη παρέλυσε πᾶσαν νομοθετικὴν ἐργασίαν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ.

Διάλυσις τῆς Θ'. Βουλῆς καὶ σύγκλητος διὰ σύστασιν τῆς Ι'.—Ἡ ἐπέμβασις τῆς ἐξουσίας εἰς τὰς ἐκλογάς.—Ὁ ἀδιάφθορος χαρακτὴρ τοῦ Ἐπάρχου Λούντζη.—Ἡ ἀμεροληψία τοῦ προσωρινοῦ Ἐπάρχου Θεοδότου Μερκάτου.—Τὰ πραχθέντα ἐν τῇ ἐκλογῇ Κεφαλληνίας ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου.—Ἡ δεκακαλπία καὶ παραβίασις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.—Συνδιασμοὶ Οὐάρδου καὶ μεταρρυθμιστῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀξιωμάτων τοῦ Κράτους κατὰ τὴν σύστασιν τῆς νέας κυβερνήσεως.—Κανδιάνος κόμης Ρώμας ὑψηλότατος πρόεδρος τῆς Γερουσίας.—Τὰ περὶ ἐξελέγξεως τῶν ἐκλογῶν ἐπὶ τῆς Α'. συνεδριάσεως τῆς Ι'. Βουλῆς.—Δυσαρέσκεια καὶ ἐξηγήσεις τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου τοῦ Ἁρμοστοῦ διὰ τὰς νέας μεταρρυθμίσεις.—Ἀναβολὴ τῆς Ι'.ης Βουλῆς.—Ἀπόδρασις κατοχθονίων καὶ μεταρρυθμιστῶν.—Αἱ βιαιοπραγίαι τῶν νέων Ἐπάρχων.—Ἑρμάνος κόμης Λούντζης καὶ ἰατρὸς Κωνσταντῖνος Λομβάρδος ἀντιπρόσωποι.—Χοὺμ ἀντιπροσώπου ἐν Ἀγγλίᾳ πρότασις ἐν τῷ Βρεττανικῷ κοινοβουλευτηρίῳ περὶ Ἰονίων.—Ἀνακάλεσις τῆς Ι'. Βουλῆς.—Νέος ἐκλογικὸς νόμος ἀσφαλίζων τὴν κρυπτὴν ψηφοφορίαν καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων.—Διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδου περὶ τῶν νέων προτεινομένων μεταρρυθμίσεων.—Αἱ προτεινόμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ ἡ συζήτησις ἐν τῇ βουλῇ.—Ναπολέοντος Ζαμπέλη ἐπιστολὴ περὶ τῶν προτεινομένων μεταρρυθμίσεων πρὸς τὸν Πρόεδρον Βράϋλαν.—Ἀγορεύσεις ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Βουλῇ.—Ἀπόρριψις τῶν νέων μεταρρυθμίσεων.

———

ΑΣ 2 Δεκεμβρίου ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ ἐδημοσίευε τὸ ἐν Ἀνακτοβουλείῳ Βασιλικὸν θέσπισμα τῶν 14 Νοεμβρίου 1851, δι' οὗ διελύετο ἡ Θ'. Βουλὴ, καὶ συνεκαλοῦντο τὰ ἐκλογικὰ σώματα εἰς σύγκλητον συνέλευσιν πρὸς ἐκλογὴν νέων ἀντιπροσώπων κατὰ τὰς 2 καὶ 3 Δεκεμβρίου 1852. Ἕκαστον τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἠγωνίζετο νὰ ἀναδείξῃ ὑποψηφίους ἐκ τῆς μερίδος του. Ἀλλ' ὁποία ἡ ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως καὶ χειραγωγία ὑπὲρ τῶν φίλων ὑποψηφίων τῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ ἡ καταδρομὴ τῶν προτεινομένων ὡς ὑποψηφίων ῥιζοσπαστῶν, ἢ ἄλλως ἀντιπολιτευομένων; Ἐνῷ προεκήρυττεν ἡ κυβέρνησις ἀμεροληψίαν, καὶ οὐδόλως ἀντίδρασιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἐκλογὰς, ἔγραφε πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους της δημοσίως, ὅτι πρέπει νὰ ψηφίσωσι τοὺς φίλους της ὑποστηρικτὰς, καὶ νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι τρώγουσι τὸ ψωμίον τῆς κυβερνήσεως. Ὁ Ἔπαρχος Καροῦσος ἠπείλει αὐτοὺς νὰ ψηφίσωσι φανερῶς κατὰ τὸ ναὶ τῆς κάλπης τοὺς Καρουσιανοὺς ἢ Κυβερνητικοὺς, καὶ οὔτε κἂν νὰ πλησιάσωσι τὰς κάλπας τῶν Ῥιζοσπαστῶν. Προσεκάλει ἡ ἀστυνομία ἐν Λευκάδι, Ζακύνθῳ καὶ ἄλλαις νήσοις σταθμάρχας, χωροφύλακας, συμβολαιογράφους, κλητῆρας, ἐργολάβους, καὶ πάντα ἔχοντας δίκας, ἢ ὀφειλὰς ἢ σχέσιν ἐπιτηδεύματος μὲ τὴν κυβέρνησιν, ἀπειλοῦσα αὐτοὺς ἀποβολὴν τοῦ ἐπαγγέλματος, ἢ πληρωμὴν ἄμεσον καὶ φυλάκισιν διὰ τὰ χρεωστούμενα, καὶ ἀπήγγειλε τὰ ὀνόματα τῆς δεκανδρίας, ἃ ἔπρεπε νὰ ψηφίσωσιν ἀνυπερθέτως. Κατασκοπίαι ἀστυνομικαὶ, προδοσίαι μυστικῶν ἐκφράσεων, καταμηνύσεις προσώπων, ἅτινα περιέφερον καταλόγους, ἢ ἦσαν συνεργοὶ εἰς ὑποψηφιότητα τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐγένοντο ἀσυστόλως πρὸς τὴν ἀστυνομίαν καὶ τοὺς Ἐπάρχους, δι' ἃ ἀμέσως ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως καὶ τοῦ χρηματικοῦ προστίμου πρὸς τὸν διαβαλλόμενον ἢ συκοφαντούμενον, ἢ τολμῶντα νὰ ὑπογράφῃ τοὺς καταλόγους ὑποψηφίων ἀντιπολιτευομένων. Ἠργεύοντο Ἱερεῖς παροτρύνοντες ἐκλογεῖς εἰς ὑπογραφὴν ἢ ἐκλογὴν ἀντιφρόνων. Ἐξετοπίζοντο τῆς πατρῴας ἑστίας, ἢ ἐφυλακίζοντο, ἢ ἀπεμακρύνοντο αὐθαιρέτως οἱ ὑποστηρικταὶ, οἱ ἀντίθετοι εἰς ἀντικυβερνητικὴν φατρίαν. Ὑπέσχοντο ἐπαγγέλματα μισθοὶ καὶ βοήθειαι ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἰδιωτικὰς δίκας, ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ἄδικοι πρὸς τοὺς καταδικαζομένους, ἐὰν ἐψηφοφόρουν ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἢ ἐὰν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι μετέβαλλον φρόνημα. Ὑπεσχέθη τῷ Δ. Μπατέλη, φυλακισθέντι ὡς ῥιζοσπάστῃ δι' ὁπλοφορίαν

ἡ σύμπραξις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ νὰ κερδίσῃ δίκην μεγάλης ποσότητος, ἐὰν ἀπεχωρίζετο τῆς ριζοσπαστικῆς μερίδος. Ἀπελύοντο κατάδικοι ἐκ κεφαλικῆς ποινῆς ἢ φυλακίσεως χάριτι τῶν ὁμοφρόνων ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως. Διωρίσθησαν οἱ ἀμαξηλάται νὰ μὴ δίδωσιν ἁμάξας πρὸς τοὺς ριζοσπάστας, ἵνα ἐξέρχωνται πρὸς αἴτησιν καὶ σύστασιν ὑποψηφιότητος κατὰ χωρία καὶ διαμερίσματα. Ἐκλείσθησαν καφφενεῖα, καὶ ἄλλων οἱ ἐργαστηριάρχαι ἐπετάγησαν νὰ ἐμποδίζωσι πᾶσαν ὁμιλίαν περὶ πολιτικῶν. Ἐν Ζακύνθῳ ἐτέθησαν χωροφύλακες καὶ παρηκολούθουν ὅπου ὑπήγαινον νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ ὑποψήφιοι ριζοσπάσται Γ. Βερύκιος, Γ. Μινῶτος, Δ. Μπαχώμης, Χ. Κουερῖνος, Ν. Δομενεγίνης, Α. Δεσίλας, Δ. Θεριανὸς καὶ λοιποί. Οἱ προσδεχόμενοι αὐτοὺς χωρικοὶ ἢ ἄλλην τινὰ εὔνοιαν ἐνδεικνύμενοι, εὐθὺς ἐφυλακίζοντο ἢ ἠπειλοῦντο ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἢ ἐπαύοντο τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἡ ἀστυνομία ἐβίαζεν ἐκλογεῖς χωρικούς, ὑπογράψαντας τοὺς καταλόγους των, ν᾽ ἀρνηθῶσι τὴν ὑπογραφήν των.

Γενναίως ὅμως ἀντέστη ὁ τότε Ἔπαρχος Ζακύνθου Λούντζης, ὅτε ὁ τοποτηρητὴς ἐπέβαλλεν αὐτῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἁρμοστοῦ νὰ προστάξῃ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς κυβερνήσεως νὰ ψηφίσωσιν ἀποκλειστικῶς τοὺς κυβερνητικοὺς μεταρρυθμιστάς. Εἶναι φανερὸν ὅτι αὐτὸς ὡς πολίτης ἤθελε δώσει ψῆφον κατὰ συνείδησιν καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ βιάσῃ τὴν συνείδησιν τῶν ὑπαλλήλων· διότι πράττει ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ κυρωθέντος ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης Προστάτιδος. Ὅτε πάλιν παρουσιάσθησαν οἱ κατάλογοι, καὶ συνωμοσίαι τῶν μεταρρυθμιστῶν ἐγένετο διὰ τῆς ἀστυνομικῆς βοηθείας νὰ ἁφαρπάσωσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν προτεινόντων τοὺς ριζοσπάστας, ὁ τοποτηρητὴς κατ᾽ εἰσήγησιν τῶν μεταρρυθμιστῶν, οὓς ὑπεστήριζεν, ἔγραψε διάγγελμα πρὸς τὸν Ἔπαρχον φανερόνων, ὅτι οἱ κατάλογοι τῶν ριζοσπαστῶν ὑπεγράφησαν διὰ τῆς βίας, καὶ ὅτι ἐμπεριέχουσιν ψευδεῖς ὑπογραφὰς καὶ πλαστόγραφα ὀνόματα. Ὁ Ἔπαρχος Λούντζης δὲν ἔδωκεν ἀκρόασιν. Σφραγίσας δὲ ὅλα τὰ ἔγγραφα ἀπεφήνατο, ὅτι παραπέμπει εἰς τὴν βουλήν, καὶ αὕτη ἂς ἐπικρίνῃ κατὰ τὴν ἐξέλεγξιν. Ἀλλ᾽ ὁ τοποτηρητὴς Χὶλ παροξυνθεὶς ὑπὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σχεδίου, μετέβη εἰς Κέρκυραν παρὰ τῷ Ἁρμοστῇ, καὶ ἐνήργησε τὴν παῦσιν τοῦ Ἐπάρχου Λούντζη. Ἐπευφημήσθη δὲ ἡ ἀμεροληψία παρὰ πάντων τοῦ Ἐπάρχου Λούντζη καὶ ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος. Οὐχ ἧττον δὲ ἀμεροληπτως καὶ ἀδιαφθόρως διεύθυνε τὰς ἐκλογὰς ὁ ἀντικαταστήσας τὸν Λούντζην εἰς τὴν ἐπαρχίαν προσωρινῶς Θεόδοτος

Μερκάτης. Ἀλλ' ὅμως μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ βιαίας ἀντιδράσεις τῆς ἐξουσίας, ἐπέτυχον εἰς τὴν ἐκλογὴν ὅλοι οἱ δέκα ὑποψήφιοι ριζοσπάσται πλὴν τοῦ δικηγόρου Θεριανοῦ, ἐκλεχθέντος τοῦ Δ. Βολτέρρα ἀντικυβερνητικοῦ. Μετὰ τῶν ἐκλεχθέντων ριζοσπαστῶν συμπεριελαμβάνοντο καὶ οἱ δύο ἐξόριστοι Ι. Λισγαρᾶς καὶ Φ. Δομενεγίνης. Τοσοῦτον ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου ἀτρόμητος ἐδείχθη. Ἀλλ' ἐν Κεφαλληνίᾳ τὰ τεχνάσματα τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου, τὸ βίαιον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ παρανομία, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ σφαγίασις τῶν καταλόγων, ἀνέδειξαν μόνους τοὺς Καρουσιανοὺς ἐκ τῆς κάλπης Βουλευτάς. Διότι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν Ἄγγλοι στρατιῶται ἰτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγάς του, κατέφερεν ὅλας τὰς ἐκλογὰς ἐν Ἀργοστολίῳ, τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον μετεβίβαζε μόνον ἐκ Ληξουρίου καὶ ἄλλων μερῶν τοὺς κυβερνητικοὺς ψηφοφόρους. Τὰ περάματα τῶν Ληξουριωτῶν ἐμποδίσθησαν νὰ μεταφέρωσιν ἄλλους κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν ἐκλογεῖς. Οἱ χωροφύλακες καὶ Ἄγγλοι στρατιῶται διέλυον διὰ τῆς λόγχης πᾶσαν συνάθροισιν λαοῦ. Οἱ ἐκλογεῖς ἀποκλειστικῶς καὶ φανερῶς ἐψήφισαν τὰς κάλπας τῶν Καρουσιανῶν. Ὡσαύτως ὑπερίσχυσεν ἡ κυβερνητικὴ φατρία καὶ ἐν Κερκύρᾳ. Οἱ Μουστοξυδιανοὶ ἀπέτυχον ὡς ἀντικυβερνητικοὶ καὶ ἀντίπαλοι τῶν συμπολιτευομένων τῇ κυβερνήσει Βραϊλιανῶν.

Χαίρων λοιπὸν καὶ ἀγαλλόμενος ὁ Οὐάρδος ὅτι ὑπερίσχυσεν ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ κατεβλήθησαν οἱ ἐκεῖ ριζοσπάσται, εὐφήμως ἐδεξιοῦτο τὸν Ἔπαρχον Καροῦσον μεταβάντα εἰς Κέρκυραν μετὰ τῆς δεκάδος του, καὶ εἰς ἀμοιβὴν ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὸν τὴν προεδρίαν τῆς Γερουσίας. Ἀλλ' ὁ συμπολιτευόμενος Κερκυραῖος Δαμασκηνὸς τότε ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας, Κουρκουμέλης γενικὸς εἰσαγγελεύς, καὶ Π. Βραΐλας ὁ πρόμαχος τῶν νέων μεταρρυθμίσεων ἀπαιτοῦσιν αὐτοὶ τὴν προεδρίαν Γερουσίας καὶ Βουλῆς· διότι ἔλεγον διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ Σολωμοῦ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ὑψηλοτάτου δὲν εἶχε δικαίωμα ἡ Κεφαλληνία νὰ δώσῃ πρόεδρον, ἀλλ' ἡ Κέρκυρα, καὶ ἐπομένως ὁ Καροῦσος δὲν πρέπει νὰ ἀναβιβασθῇ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὑψηλοτάτου. Ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδος νὰ περιβάλῃ τὸν Καροῦσον μὲ τὸ ὑψηλότατον ἀξίωμα τοῦ ἄρχοντος τῆς Ἰονίου πολιτείας, ἕτοιμοι εἶναι νὰ ρίψωσι τὰς ἐκλογὰς Κεφαλληνίας ὡς παρανόμους καὶ βιαίως ἐνεργηθείσας ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου, ἐπιβάλλοντος αὐτῷ τιμωρίαν ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἐκ τῆς περιπλοκῆς ταύτης Ἁρμοστὴς καὶ Καροῦσος βιαζόμενοι ἐσυμφώνησαν μετὰ τῶν Κερκυραίων, ὅτι

ἡ προεδρία νὰ δοθῇ αὐτῷ νέας βουλῆς εἰς σύστασιν νέας κυβερνήσεως ἐλευσομένης νὰ διατηρηθῇ τὸ δικαίωμα τῆς προεδρίας εἰς Ζάκυνθον πρὸς συμπλήρωσιν ὁλοσχεροῦς πενταετίας, καὶ μετὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς, νὰ ἐπιφυλαχθῇ εἰς Κέρκυραν, καὶ εἶτα εἰς Κεφαλληνίαν, τοῦ μὲν Καρούσου διαμένοντος Ἐπάρχου ἀεὶ ἢ Γερουσιαστοῦ μέχρι τῆς περιτροπῆς τῆς προεδρίας εἰς τὸ δικαίωμα Κεφαλληνίας, καὶ ἀμοιβομένου μὲ τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Βασιλικοῦ παρασήμου Α. Μ. καὶ Γ. τοῦ δὲ Δαμασκηνοῦ προσαγορευομένου Γερουσιαστοῦ, καὶ τοῦ Βράϊλα ὡς ἀρχιμεταρρυθμιστοῦ λαμβάνοντος τὴν προεδρίαν τῆς βουλῆς. Τότε συζητήσεως γενομένης ποῖος ἐκ Ζακύνθου θὰ ἀναγορευθῇ πρόεδρος ὑψηλότατος, ὁ Βράϊλας καὶ Κουρκουμέλης ἐπρότειναν τὸν πρώην πρόεδρον τῆς Βουλῆς Κανδιάνον Ῥώμαν, πρὸς ὃν, ἵνα φαίνηται ὅτι ἡ προεδρία παρεχωρεῖτο πρὸς αὐτὸν ὡς ἐξ ὑπεροχῆς τοῦ Καρούσου ὁ Ἔπαρχος Κεφαλληνίας κόμης Καρούσος ἔγραψε ἐπιστολὴν προτρεπτικὴν δῆθεν πρὸς τὸν Ῥώμαν, ἀναθέτων τὸ βάρος τῆς ὑψηλοτάτης θέσεως τοῦ Ἄρχοντος τῆς Ἰονίου πολιτείας πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἡ παρουσία του ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀναγκαιοῖ πρὸς ἡσυχίαν τῆς νήσου του. Τὸ ἔνταλμα τῆς προσαγορεύσεως τοῦ προέδρου ἐκόμισε πρὸς τὸν κόμητα Κανδιάνον Ῥώμαν ὁ γενικὸς εἰσαγγελλεὺς Κουρκουμέλης. Μετὰ μεγάλης προπομπῆς καὶ παρατάξεως ἐπεβιβάσθη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικὸν ἀτμόπλοιον ὁ Ῥώμας. Ἐπευφήμει τὸ πλῆθος, ἐσήμαινον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κώδωνες πανηγυρικῶς, καὶ ἐπυρσοκρότουν οἱ παρακολουθοῦντες ἐν πλοιαρίοις. Στρατιωτιωτικὸς δὲ λόχος μετὰ τῆς Βασιλικῆς σημαίας προσέφερεν αὐτῷ τὰς βασιλικὰς τιμάς, καὶ ἐκανονοβόλει τὸ φρούριον. Ἄξιον δὲ μνείας ὁ Βρούτιος χαρακτὴρ, ὃν ὁ γέρων πατὴρ τοῦ ὑψηλοτάτου Προέδρου Διονύσιος ἔλαβε κατ᾽ ἐκείνην τὴν ὥραν· διότι, πλησιάσας αὐτὸν συναντήσαντα καθ᾽ ὁδὸν τῆς πομπῆς καὶ ἀσπαζομένου αὐτοῦ τὴν πατρικὴν χεῖρα, εἶπεν· «ἢ νὰ κάμῃς καλὸν, υἱέ μου, ἢ νὰ μὴ ζήσῃς». (1) Αἱ αὐταὶ δεξιώσεις ἐγένοντο καὶ πομπαὶ, ὅτε ἔφθασεν ὁ νέος πρόεδρος εἰς Κέρκυραν, καὶ ἔσυραν ἄνθρωποι τὴν ἅμαξαν εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα, ὅπου ἐγένετο ὁ ὅρκος, καὶ ἐψάλη ἡ συνήθης παράκλησις ἐνώπιον τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου, καὶ ἐσκορπίσθησαν χρήματα εἰς τὸ ζητωκραυγάζον πλῆθος.

Τὰς 14 Φευρουαρίου 1851 συνεδρίαζεν ἡ νέα βουλὴ, ἡ μεταρρυθμιστική. Ἐν αὐτῇ ἐφαίνετο ἡ πλειονοψηφία κυβερνητικὴ,

(1) Λόγος βιογραφικὸς πρὸς Διονύσιον Ῥώμαν ὑπὸ Π. Χιώτου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

καὶ ἔλειπον τρεῖς ἀντιπρόσωποι οἱ ἐξόριστοι Ζακύνθου κατακρατούμενοι ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, καὶ οἱ δύο ἀντιπρόσωποι Κυθήρων ὡς μὴ ἐκλεχθέντες ἕως τότε. Προσωρινῶς προέδρευεν ὁ Παν. Δελαπόρτας ὡς πρεσβύτερος. Τότε ἀπέβαλον τὴν ά.ην πρότασιν τοῦ Ν. Δομενεγίνη, ὅτι ὀφείλει ν' ἀναβληθῶσιν αἱ περὶ ἐξελέγξεως ἐργασίαι τῆς Βουλῆς, ἕως ἔλθωσιν οἱ ἀπόντες ἀντιπρόσωποι Κυθήριοι καὶ ἐξόριστοι. Ἀλλ' αἱ ἐπιτροπαί, αἱ εἰσηγήσασαι τὴν ἐξέλεγξιν, ἀπεφήναντο πάσας τὰς ἐκλογάς, πλὴν τῶν μικρῶν νήσων, προσβεβλημένας. Ἐπροτείνετο διὸ ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων νὰ προηγηθῶσιν αἱ ἀπρόσβλητοι τῶν μικροτέρων νήσων καὶ κυρωθῶσι, καὶ αὗται δικάσωσι τὰς λοιπὰς προσβεβλημένας. Ἀλλ' οἱ κυβερνητικοί, ἐννοοῦντες ὅτι τοῦτο ἐπέδιδε πλειοψηφίαν εἰς τοὺς ἀντιπολιτευομένους, οἵτινες ἤθελον νὰ ἀπορρίψωσι τὰς ἐκλογὰς Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας, καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν δι' ἑαυτούς, ὑπερίσχυσαν. Ἀπεφήναντο δὲ νὰ δεχθῶσιν ἐν γενικῇ ἐπιτροπῇ ἁπάσας τὰς ἐκλογὰς προσβεβλημένας καὶ μὴ ὡς νομίμους καὶ κανονικάς, καὶ συμψηφίσωσιν αὐτὰς ἅπαντες. Ἡ πρότασις παρεδέχετο ὑφ' ὅλων τῶν κυβερνητικῶν ὡς πλειοψηφούντων, καίτοι διεμαρτύροντο οἱ ριζοσπάσται βουλευταὶ Ζακύνθου, διότι αἱ ἐκλογαὶ δι' αὐτοδικίας, οὕτως εἰπεῖν, ἐνομιμοποιήθησαν. Οἱ δύο ὅμως Ζακύνθιοι ἀντιπρόσωποι Δομενεγίνης καὶ Γουλιέλμος Μινῶτος ἐδήλωσαν ἐγγράφως, ὅτι «Ἐπειδὴ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πλειονότητος ἠθέλησαν νὰ ὁμόσωσιν ὁριστικῶς ἵνα συγκροτήσωσιν ἄνομον καὶ ἀντισυνταγματικὴν Βουλὴν εἰς πρόφανῆ παραβίασιν τοῦν αρ. 41 42 καὶ 43 τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ἐπειδὴ ἡ αὐθαιρεσία τῆς πλειονότητος σκοπὸν εἶχε νὰ νομιμοποιήσῃ τὰς ἀνόμους καὶ αὐθαιρέτους ἐκλογὰς Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας, περὶ τῶν ὁποίων οἱ ἴδιοι προσβεβλημένοι ἀνεδέχθησαν παρανόμως τὸν χαρακτῆρα τοῦ δικαστοῦ ἑαυτῶν, καὶ συνεκροτήθη Βουλὴ ἄνευ νομίμου ἐξελέγξεως, διὰ τοῦτο διακηρύττουσιν ὡς ἄνομον καὶ ἀντισυνταγματικὴν τὴν συγκροτηθεῖσαν Βουλὴν καὶ αὐθαιρέτον πᾶσαν πρᾶξιν, εἰς ἣν ἤθελε προβῇ.» — Ἡ Βουλὴ ἀπεκρίνετο αὐτοῖς ὅτι τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ ὅτι, ἐὰν μὴ ἔλθωσιν εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν, καὶ ὁρκισθῶνιν ὡς βουλευταί, καὶ ἀναλάβωσιν τὰ καθήκοντά των, θεωροῦνται ὡς παρητημένοι. Αὐτοὶ δὲ μὴ θελήσαντες, ἀλλὰ αὖθις διαμαρτυρηθέντες, ὅτι ἡ Βουλὴ ἀντισυνταγματικῶς ἐγκατασταθεῖσα, δὲν ἐξουσιοδοτεῖται νὰ ἀπομακρύνῃ ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως παρητήθησαν, οὐδεμιᾶς συνεδριάσεως μετέσχον. Ἐκ τούτου ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς

ὑρησεν αὐτοὺς παραιτηθέντας, καὶ διετάγησαν νέαι ἐκλογαὶ εἰς Ζάκυνθον πρὸς ἀντικατάστασιν. Τέλος ἦλθον καὶ οἱ δύο ἀντιπρόσωποι Κυθήρων Γ. Ἀρόνης καὶ Κοσμᾶς Πανάρετος, οἵτινες ὡς ῥιζοσπάσται ἐπευφημίσθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους Ζακύνθου καὶ Κερκύρας, διεμαρτυρήθησαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τῆς παρανόμου συστάσεως τῆς Βουλῆς. Ἀκολούθως ἐγκατέστη ἡ νέα Κυβέρνησις καὶ Πρόεδρος μὲν τῆς Γερουσίας προεκηρύχθη ὁ Καν. Ρώμας, Γερουσιασταὶ δὲ Αλ. Δαμασκηνὸς, κόμης Κων. Μεταξᾶς, Δ. Φραγγόπουλος, Σπ. Βαλαωρίτης καὶ Βίκτωρ Ζαβὸς, Πρόεδρος δὲ τῆς Βουλῆς ὁ Π Βράϊλας.

Ὁ ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ εὐηρέστησε καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς Κυβερνητικοὺς ἐξυμνοῦντας αὐτὸν ὡς συνετὸν, πατριωτικὸν καὶ φιλοπρόοδον, κατάλληλον τῆς νέας ἐποχῆς τοῦ Ἰονίου, καὶ συνδιαλλακτικώτατον πρὸς τὰ ἐρεθισμένα πάθη διὰ τὰς πολιτικὰς ἐθνόφρονας δοξασίας, καὶ τὰς προσωπικὰς ἀντιπαθείας συμπολιτευομένων καὶ ἀντιπολιτευομένων. Ἐδαψιλεύοντο μεταρρυθμίσεις, ἐπαγγέλματα, μεγαλοδωρίαι πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ἐξοχῆς Κερκύρας, μέσα θεραπείας δι' οἰκονομίας καὶ δανείων πρὸς τὰς χρηματικὰς ἐλλείψεις τοῦ Κράτους, καὶ τὴν σύστασιν βιφωελῶν καθιδρυμάτων. Ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο τὶ νὰ εἴπωσιν οἱ Κυβερνητικοὶ πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους, χλευάζοντας καὶ δυσπιστοῦντας εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἅμα ἤκουσαν τὴν παράγραφον τοῦ λόγου.—«Διέταξα τὸν γραμματέα μου νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης σας τὴν προκήρυξίν μου τῶν 22 Δεκεμβρίου, δι' ἧς ἀναγγέλλονται αἱ τροπολογίαι τοῦ συντάγματος τοῦ 1817, εἰς τὰς ὁποίας ἔχω ἐξουσίαν νὰ σᾶς κοινοποιήσω τὴν συγκατάθεσιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἐὰν δεχθῶσιν ὑφ' ὑμῶν μὲ τοιοῦτον πνεῦμα, ὥστε νὰ βεβαιωθῶ ὅτι θέλει γίνει ἡ βάσις καλῶς βασιζομένης Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἀόριστος ἐξουσία, ἥτις μοὶ διεπιστεύθη παρὰ τῆς Βασιλίσσης μου, μοὶ ἐπιβάλλει βαρεῖαν εὐθύνην. Καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ἰσχυρότερα αὐτόνομα Κράτη τῆς Εὐρώπης ἐξαλείφουσι τὰς παραχωρήσεις, αἵτινες βιαίως ἀφηρπάσθησαν τῷ 1848, καὶ ἀποκαθιστῶσι τὸ οἰκοδόμημα τῆς αὐθαιρέτου ἐξουσίας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς βουλευτικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας αὐθορμήτως προσέφερεν εἰς ὑμᾶς εὐρεῖαν ἐπέκτασιν δημοτικῶν δικαιωμάτων, ἐπὶ μόνῃ τῇ συνθήκῃ νὰ δώσητε ἡμεῖς οἱ κατὰ τὴν δεκάτην βουλὴν ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰονίου Κράτους, εἰς τὸν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἐκείνην τὴν ὑποστήριξιν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἀντιπροσωπικῆς

Κυβερνήσεως, καὶ νὰ συμπράξητε αὐτὸν ἐγκαρδίως καὶ εὐσυνειδότως πρὸς βελτίωσιν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐτέθησαν αἱ νῆσοι αὗται, καὶ τὸ ὁποῖον παρέχει τὴν καλλιτέραν ἐγγύησιν διὰ τὴν εἰρήνην των καὶ διὰ τὴν πρόοδόν των εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐλλόγου ἐλευθερίας. Εἰς ὑμᾶς τώρα ἀπόκειται ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν πρότασιν ταύτην. Τὸ προσφώνημά σας θέλει προσδιορίσει τὴν πολιτικήν μου. Ἐὰν ὑπάρξῃ τοιοῦτον, ὁποῖον ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης δικαίως προσδοκᾷ, θέλω εἶσθαι ἕτοιμος νὰ προβῶ εἰς τὰς ὑποσχεθείσας μεταρρυθμίσεις, καὶ νὰ σᾶς ἀναπτύξω διὰ διαγγέλματος τὰς ἰδέας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος περὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα συνέχονται μὲ αὐτάς. Ἄλλως ἐγὼ ἔκαμα τὸ χρέος μου ὡς πρὸς τὴν τελειοποίησιν τῶν κοινωνικῶν σας θεσμῶν. Ὁ τόπος ἀπήντησεν εὐμενῶς εἰς τὴν πρόσκλησίν μου, καὶ εἰς ὑμᾶς μόνους ἤθελε μείνει ἡ εὐθύνη τῆς ἀποτυχίας... Δὲν ἐδίστασα νὰ σᾶς ὁμιλήσω μὲ τόσην παρρησίαν· διότι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Βρεττανικοῦ Στέμματος κατὰ πάσης φανερᾶς ἢ κρυπτῆς ἐχθροπραξίας, δὲν μὲ ἀναγκαιοῖ ἡ βοήθειά σας, ἐπειδὴ ὑπὸ τὸ ἐνεστὸς σύνταγμα ἔχω πρὸς τοῦτο ἐκτεταμένας ἐξουσίας. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δὲν εἶναι νὰ κυβερνηθῶσιν αἱ νῆσοι δι' ἀναβολῶν διὰ Γερουσιαστικῶν πράξεων, καὶ δι' ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ἐὰν ἦναι δυνατόν, καθὼς ἐγὼ πιστεύω, νὰ διευθετηθῶσιν αἱ ὑποθέσεις τοῦ δημοσίου δυνάμει ὀρθῶς ὡρισμένων καὶ κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν. Ὑπῆρξε προσπάθειά μου κατὰ τοὺς τελευταίους δώδεκα μῆνας νὰ μὴ παραμελήσω τίποτε ἐκ τῶν ὅσα ἠδύναντο νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν εὐνοϊκῶν προαιρέσεων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Ἔδωκα τὸ παράδειγμα τῆς λήθης τῶν παρελθουσῶν διαφωνιῶν, ὅταν εἶδα τὴν πιθανότητα μελλούσης συμπράξεως εἰς πολιτικὴν ἐξ ἴσου ἔντιμον εἰς τὸ προστατεῦον καὶ προστατευόμενον Κράτος.»

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἁρμοστοῦ ἠννόει, ἕκαστος ὅτι αἱ διδόμεναι μεταρρυθμίσεις, ὅσον μὲν ἐκτενεῖς καὶ ὠφέλιμαι ἂν ὑπετίθεντο, ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ὅρους καὶ ῥήτρας, αἵτινες ἐν γένει μὲν ἠσφάλιζον τὰς ἐλευθερίας τοῦ Ἰονίου κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ συνέτεινον εἰς κανονικωτέραν διεύθυνσιν τῆς κυβερνητικῆς καὶ δικαστικῆς διαχειρίσεως. ἀλλ' ὡς ἐδηλοῦτο εἰς τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῶν, διετήρουν τὸ ἀπεριόριστον τῶν δικαιωμάτων τῆς Προστασίας, καὶ τῶν ἀποκλειστικῶν ἐξουσιῶν τοῦ Ἁρμοστοῦ, διὰ κανονικωτέρων τύπων ἐξασκουμένων καὶ ἀναγνωριζομένων ὑπὸ Βουλῆς ἐλευθέρως ἐκλεγομένης ὑπὸ τοῦ Ἰονίου λαοῦ.

Διὰ ταῦτα οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐξελάμβανον τὰς νέας μεταρρυθμίσεις, ὡς δῶρα δόλια παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἵνα ἐπιδοκιμάσῃ ἡ Βουλὴ πᾶσαν αὐθαιρεσίαν αὐτοῦ, καὶ προηγηθεῖσαν ἐπέμβασιν εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ κατάχρησιν τῆς ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Ἐπὶ πολὺ δὲ δυσηρέστει αὐτοὺς ἡ εὔνοια τῆς ἐκφράσεως, ὅτι, ἐὰν μὴ συνεμορφοῦτο καθ' ὁλοκληρίαν ἡ Βουλὴ εἰς τὰς πράξεις τοῦ Ἁρμοστοῦ, αὐτὸς ἀπέσυρε τὰς μεταρρυθμίσεις. Ἐξαιρέτως οἱ Μουστοξυδιανοὶ ἠρέθιζον τοὺς ἀντιπολιτευομένους Βουλευτὰς νὰ συνασπίζωνται κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν Βραϊλιανῶν, καὶ παρεσκεύαζον αὐτούς, ὅπως μὴ δοθῇ ἡ ἀπάντησις ἣν ἤθελεν ὁ Ἁρμοστής, καὶ νὰ μὴ γίνηται ἀπαρτία. Διὸ μὲ τὰ διάφορα σχέδια ἀπαντήσεως, ἃ πάντοτε ἀπεδοκιμάζοντο εἰς τὰ καθέκαστα καὶ ἐν συνόλῳ παρὰ τῶν ἰδίων Βουλευτῶν μεταρρυθμιστῶν, οἵτινες λειποτακτοῦντες πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους, κατήντησαν τὴν πλειοψηφίαν αὐτῶν εἰς μειοψηφίαν, ὁ Ἁρμοστὴς δυσανασχετῶν διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀπαντήσεως, ἀνέβαλε τὴν βουλὴν ἐπὶ 6 μῆνας.

Ἐν τούτοις ἡ μεταρρυθμιστικὴ Γερουσία κακῶς εἶχε πρὸς τὴν γραφειοκρατίαν τῆς Καμαρίλλας, ἀποβαλοῦσα ἐκ πάσης θέσεως ἅπαντας τοὺς οἰκείους καταχθονίους, καὶ διορίσασα δικαστάς, γραφεῖς, ὑπαλλήλους, τελώνας καὶ ταμίας τοὺς εὐνοουμένους αὐτῆς καὶ ὑποστηρικτὰς κατὰ τὴν ψηφοφορίαν. Διὸ πολλοὶ τῶν καταχθονίων μετέστησαν πρὸς τοὺς ῥιζοσπαστίζοντας, οἵτινες καίτοι ἡττημένοι ἐν ταῖς ἐκλογαῖς, ἀντεπάλαιον σφοδρότερον τοὺς μεταρρυθμιστάς, ὡς διεγείροντες τὰς συμπαθείας τοῦ λαοῦ ὑπὲρ ἑαυτῶν διὰ τὰς κακουχίας, ἃς οὗτοι εἰσέτι ἐλάμβανον παρὰ τῆς ἐξουσίας. Οἱ διορισθέντες νέοι ἔπαρχοι ἐκ τῶν συμπολιτευομένων ἡμιλλῶντο τίς μᾶλλον δραστηριώτερον νὰ μιμηθῇ τὰ τεχνάσματα τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου, τοῦ περινουστάτου καὶ ἀκραδάντου τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐπὶ παντὶ κυβερνητικῷ θριάμβῳ. (1) Ἐσφαγίαζον καὶ αὐτοὶ παρανόμως ἐκλογικοὺς καταλόγους. Διηύθυνον ψηφοφορίας φανεράς, περιέθαλπον ἀντιπαθείας, εὐεργέτουν καὶ ἐχαρίζοντο ἀδίκως κατὰ πλεονεξίαν τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς. Ὁ νέος Ἔπαρχος Ζακύνθου κόμης Φ. Μερκάτης, ὁ ἄλλοτε τοσαῦτα γράψας περὶ ἐλευθέρων ἐκλογῶν καὶ ἀνεξαρτήτου Κυβερνήσεως τοῦ Ἰονίου, περιεφέρετο ἀπὸ γραφείου δημοσίου εἰς γραφεῖον πρα-

(1) Α. Τυπάλδου Ξυδία ἱππότου λόγος ἐν τῷ συμποσίῳ τῆς Α. Ε. καθ' ἣν ἡμέραν ἐγένετο ἡ περιβολὴ τοῦ παρασήμου τοῦ μεγαλασταύρου ἱππότου κόμητος Καρούσου. «Ἐφ. τῆς Ἰον. Κυβερνήσεως». 1852.

τρέπων καὶ ἀπειλῶν ἐπὶ ἀποβολῇ ἐπαγγέλματος, ἢ ἀπώλειαν τῶν σχετικῶν δικαιωμάτων ὑπαλλήλους, συμβολαιογράφους, πραγματογνώμονας ἀρχηγοὺς χωρίων, πεντηκοντάρχας, χωροφύλακας, τελωνοφύλακας, ἱερεῖς, ἐὰν μὴ δώσωσιν ἀποκλειστικὴν ψῆφον εἰς τοὺς ὑποψηφίους ὑποστηρικτὰς τῆς κυβερνήσεως φανερὰν, καὶ νὰ μὴ πλησιάσωσι τὴν κάλπην τῶν ῥιζοσπαστῶν. Ἀλλὰ γενναίως ἀντεῖπον αὐτῷ οἱ ἐντιμότατοι νέοι Πλάτων Βαρβίας υἱὸς τοῦ ἐντίμου συμβολαιογράφου Δ. Βαρβίου, Κόμης Ἰω. Κουερῖνος, Α. Κομιώτης, ὁ ἀρχιχρυσοχόος Δ. Καβελάρης καὶ πολλοὶ τῶν συμβολαιογράφων, πεντηκοντάρχων καὶ κωμαρχηγῶν, καὶ αὐτὸς ὁ διὰ τὴν θεοσέβειαν καὶ ἐντιμότητα ἀξιοσέβαστος γέρων Π. Μερκάτης, τότε ταμίας. Ὡμολόγησαν παρρησίᾳ ὅτι ἡ Βασίλισσα τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς εἴθε νὰ σώζῃ ἔνδοξον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἰονίους τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ψήφου κατ' ἀρέσκειαν. Ὁ δὲ νόμος ὑποχρεώνει τὸν ψηφοφόρον νὰ διέρχηται ὅλας τὰς κάλπας, καὶ ὅτι ἡ παρακέλευσις τοῦ Ἐπάρχου παραβιάζει τὸν νόμον. Ἡ Γερουσία, σύμφωνος μὲ τὰ πραττόμενα ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου, οὐδὲν ἀπήντα εἰς τὰς κατηγορηθείσας παραβιάσεις ὑπὸ ἐντίμων ἐκλογέων Δ. δὲ Ῥώσση καὶ κόμητος Γ. Μεσσαλᾶ, Α. Χρυσοπλεύρη καὶ Δ. Μιχαλίτση. Ἐναντίον ὅμως εἰς τὰ βίαια καὶ παράνομα μέτρα τοῦ Ἐπάρχου, καὶ τὰς ἀστυνομικὰς πιέσεις καὶ καταδιώξεις, οἱ Ζακύνθιοι ἐκλογεῖς αὖθις ἀνέδειξαν βουλευτὰς ῥιζοσπάστας τὸν κόμητα Ἑρμάνον Λούντσην καὶ Κωνσταντῖνον Λομβάρδον. Ὁ μὲν Λούτσης, γνωστὸς διὰ τὰς φιλοσοφικὰς σπουδὰς καὶ τὸν πανηγυρικὸν ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος, ὃν ἐποιήσατο κατὰ τὴν ὁμιλίαν περὶ προόδου ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ ἡ Πρόοδος, ἐσέβετο καὶ εὐφημίζετο κοινῶς εὐλικρινὴς καὶ ἐλευθερόφρων. Ὁ δὲ Λομβάρδος ἰατρὸς δόκιμος ἐν Γερμανίᾳ διακριθεὶς, οὐχ ἧττονα δραστηριότητα καὶ ἑτοιμότητα νοὸς κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ἡμέρας ἐνεδείξατο, τοῖς ῥιζοσπάσταις συνεργαζόμενος, καὶ καρτεροψυχῶν τοῖς παθήμασι καὶ ἀγάπην προσκτώμενος παρὰ τῶν ἐνδεῶν ὡς ἀλυσιτελῶς τὴν φιλάνθρωπον ἐπιστήμην μετερχόμενος. Ἐν ταῖς ἄλλαις ὅμως νήσοις ἐπέτυχον οἱ Κυβερνητικοὶ ὑποψήφιοι. Διὸ τὴν φάλαγγα τῶν ὑποστηρικτῶν βουλευτῶν ἐκ νέου νομίσας ἰσχυρὰν ἤδη ὁ Οὐάρδ, καὶ ἀπαλλαχθεὶς πάσης αἰτιάσεως ὑπὸ τοῦ Χούμ ἐν τῷ κοινοβουλείῳ τῆς Ἀγγλίας, αὖθις συνεκάλει τὴν Βουλὴν, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας.

Τὴν 31 Μαΐου 1852 ἡ Ι.η Βουλὴ συνεκροτεῖτο εἰς αἴθουσαν τινὰ τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης, καθότι πρὸ

μηνῶν ἐκάη τὸ ὁρισθὲν οἴκημα ὡς βουλευτήριον. Ἀλλ' αὖθις ὅτε ἐπανέλαβεν ὁ Χοὺμ τὰς κατηγορίας του ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ κατὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὁ ὑπουργὸς ἐδικαιολόγει, ὅτι καταλλήλως ἔπραξεν ὁ Οὐάρδ, ἵνα καταβάλῃ τὸ στασιῶδες πνεῦμα ἐν ταῖς νήσοις, ὃ καταχρώμενον τὴν ἐλευθεριότητα τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, δυστυχῶς δεικνύει τὸν Ἰόνιον λαὸν ἀνάξιον συνταγματικωτέρων ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων. Τοῦτο δὲ ἐξεφόβιζε τοὺς φιλελευθέρους εὐλικρινεῖς, μήπως ἡ Προστασία θὰ ἀφαιρέσῃ τὰς παραχωρηθείσας μεταρρυθμίσεις, καὶ ἐπανέλθῃ τὸ ἀρχαῖον σύστημα. Διὰ ἡ Γερουσία προλαβόντως ἱκέτευσε τὸν Ἁρμοστὴν ἐπισήμως, ὅπως διατηρηθῶσιν αἱ παραχωρηθεῖσαι, καὶ μὴ ἀποσυρθῶσιν αἱ προετοιμασθεῖσαι. Τὸ φόβητρον ἔτρεχε πρὸς κατηγορίαν τῶν ἀντιπολιτευόμενων. Οἱ συμπολιτευόμενοι βουλευταὶ ἐξηπάτων τοὺς ἁπλουστέρους, ἵνα δικαιολογῶσι τὴν ὅλως ὑποταγῇ τῷ Οὐάρδῳ πορείαν των. Ἔλεγον δὲ ἐντὸς ὀλίγου πιθανῶς θέλει συνέλθει ἡ Ἰόνιος Βουλή, καὶ ἐκ τῆς διαγωγῆς της θέλει κρέμαται ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ἐὰν εἴμεθα ἄξιοι συνταγματικῆς Κυβερνήσεως. Ἐὰν μὲν οἱ Βουλευταὶ δὲν ἔχωσι σύμπνοιαν καὶ καλὴν προαίρεσιν, θέλομεν ἀπωλέσει οὐχὶ μόνον τὰς ἐπαγγελθείσας μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ θὰ στερηθῶμεν ἐλευθερίας, προόδου, ὑλικῆς εὐημερίας, καὶ αὐτῆς τῆς δημοτικῆς ἀξιοπρεπείας. Ἂς μὴ ἐλπίσωμεν εἰς τὰς συνθήκας τῶν 1815· διότι μία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων θέλει ἐναντιωθῆ εἰς τὴν παραβίασιν των. (1). Ἀνεσκεύαζον τοὺς λόγους αὐτῶν οἱ συντάκται τοῦ «Φιλαλήθους», καὶ ἐξαιρέτως ὁ Ι. Βερβιτσιώτης ἀρχισυντάκτης. Τὰ φόβητρά των ἐξεδηλοῦντο ὡς τεχνάσματα καὶ δολιεύσεις τῆς ἀγαθοπιστίας τῶν ἁπλουστέρων. Ἔλεγον δὲ κεφαλαιωδῶς ὅτι, ἐὰν ἡ ὀργὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ εἶναι τοσαύτη, ὥστε νὰ καταργήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ὅλον σύνταγμα, τί ἄλλο θὰ ζημιωθῶσιν οἱ Ἰόνιοι λαοί, εἰμὴ νὰ εἰσέρχωνται δύο σκιόφοβοι ἀντιπρόσωποί των κατ' ἔτος, ὅπως θαυμάζωσι τὰς μεγάλας πράξεις τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ἐκθιάζωσι τὴν πατριωτικὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἀνεγείρωσιν ἐπὶ τέλους διὰ δημοσίων ἐξόδων ἄγαλμα εἰς αὐτόν, καὶ λάβωσι διὰ τὰ λαμπρὰ ταῦτα κατορθώματα 40 δίστηλα κατὰ μῆνα. Τῇ ἀληθείᾳ ἡ τοιαύτη ζημία τῶν Ἰονίων δὲν μᾶς φαίνεται νὰ θεωρῆται μεγάλη, παραμεγάλη. (2) Ὁ Ἁρμοστὴς διὰ τοῦ διαγγέλματος τῆς ά. Ἰουνίου 1852, δι' οὗ ἤνοιγε τὴν

(1) «Ἑρμῆς» ἐφ. ἐν Κερκύρᾳ 1852.

(2) «Φιλαλήθης» ἀρ. 35, ἔτος 1852.

Βουλὴν, αὖθις ἐνέσειε τὰ φόβητρα, σπεύδων νὰ διακαθέξῃ ὁμόφρονας καὶ ἀντίφρονας βουλευτὰς πρὸς ἔγκρισιν τῆς πολιτικῆς του διαχειρήσεως.

Τὸ διάγγελμα περιεῖχεν τὰ ἑξῆς.—«Οἱ ὑπουργοὶ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἐνέκρινον τὰ μέτρα, ἅτινα ἔλαβεν ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης διενεργοῦσα τὰς ἐξουσίας, μὲ τὰς ὁποίας περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, εἰς περιπτώσεις, αἵτινες στιγμιαίως ἔθετον εἰς χεῖρας τῆς μειονότητος τὴν δύναμιν τοῦ ἀναστέλλειν τὰς ἀποφάσεις τῆς Βουλῆς ταύτης. Ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἐν αὐτῷ κενὰ ἤδη ἐπληρώθησαν, καὶ ἐδόθη καιρὸς εἰς ἥσυχον σκέψιν, ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης δὲν θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐλπίδα, τοῦ νὰ ἴδῃ τοὺς Ἀντιπροσώπους τοῦ Ἰονίου λαοῦ, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς στάδιον μετριοπαθοῦς καὶ πρακτικῆς νομοθεσίας. Ὁ Ἁρμοστὴς τοὺς προσκαλεῖ σήμερον εἰς τοῦτο. Τοὺς προσκαλεῖ δὲ νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι, μετὰ τὰς ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1817 γενομένας τροπολογίας, δύο ἔτη ἐδαπανήθησαν εἰς ἐρεθιστικὰς καὶ ἀκάρπους συζητήσεις, ἐνῷ μόλις μία πρᾶξις ἔγεινε πραγματικῶς ὠφέλιμος εἰς τὸν λαόν. Ὁ Ἁρμοστὴς ἐπικαλεῖται τὰς προτάσεις, τὰς ὁποίας καθυπέβαλεν εἰς τὴν νομοθεσίαν, καθὸ κατάλληλα ἀντικείμενα τῶν διασκέψεών της, τῇ 1.η Ἀπριλίου καὶ τῇ 2.α Δεκεμβρίου 1850, καὶ πάλιν τῇ 3.η Μαρτίου 1852, πρὸς ἔνδειξιν ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ὑπεύθυνος τοιαύτης παραλείψεως τῆς νομοθεσίας. Διαβεβαιοῖ δὲ λίαν διακεκριμένως ὅτι οὔτε ἦτο, οὔτε τώρα εἶναι ἡ παραμικρὰ διάθεσις ἐκ μέρους τῆς Προστάτιδος ΑΝΑΣΣΗΣ νὰ σφετερισθῇ τὰ δικαιώματα ἢ τὰ προνόμια τῆς Βουλῆς τοῦ Κράτους τούτου, ἡ ὁποία θέλει χαίρει πάντοτε πληρεστάτην ἐλευθερίαν λόγου καὶ ἐνεργείας ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἐν ὅσῳ διαμένει ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἰονικοῦ Συντάγματος. Καὶ πρὸς καλλιτέραν ἀπόδειξιν τῶν αἰσθημάτων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἔχει ἐξουσίαν νὰ διαδηλώσῃ, ὅτι, ἀντὶ ν' ἀποσύρῃ τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ὑπεσχέθη διὰ τῆς ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου προκηρύξεώς του, καθὼς ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης εἶχε πληρέστατον δίκαιον, ἡ νὰ κάμῃ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ συνομολογηθέντος ὅρου, ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης εὐηρεστήθη νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκ νέου πρότασιν αὐτῶν, ὁπόταν ἡ πρόοδος τῶν τακτικῶν ὑποθέσεων τῆς συνόδου ὑπάρξῃ τοιαύτη, ὥστε νὰ καταπείσῃ τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα ὅτι, ἡ φρόνησις συγχωρεῖ νὰ γένῃ τὸ σημαντικὸν τοῦτο βῆμα. «Ἐκ τοιαύτης δὲ τῆς διαδηλώσεως θέλει ἐννοήσει ἡ Βουλή, ὅτι αἱ ἐξουσίαι τῆς Αὐτῆς Ἐξοχότητος εἶναι καὶ πάλιν ὑπὸ

δρον. Μέχρις οὗ τὸ προσφώνημα, αἱ Γερουσιαστικαὶ πράξεις, καὶ ἄλλα ἐκκρεμῆ μέτρα διεκπαιρεωθῶσιν, ἄλλο δὲν δύναται ἡ Αὐτοῦ Ἐξ. παρὰ νὰ προσμείνῃ τὰς ἀποφάσεις τῆς συνελεύσεως. Τότε θέλει εἶναι ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης ἑτοίμη νὰ τῇ κοινοποιήσῃ τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους, καὶ ὑπὸ τοὺς ὁποίους μόνον, οἱ ὑπουργοὶ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἶναι εὐδιάθετοι νὰ συμβουλεύσωσιν αὐτὴν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐξουσίας τῆς Ὑψηλῆς ἀστυνομίας, τὰς ὁποίας ἄχρι τοῦδε διενήργησαν, καὶ ὁ νῦν Ἁρμοστὴς καὶ οἱ προκάτοχοί του. Ὁ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν ὑπουργὸς τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἀνεγνώρισε τὸν ἀνώμαλον χαρακτῆρα τῶν ἐξουσιῶν τούτων. Ἀλλὰ τὰ συμβάντα τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν ἀπέδειξαν ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Ἰονίου νομοθεσίας εἶναι ἀπαραίτητος. Οἱ ἰδιαίτεροι σύμβουλοι τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἔκαμαν πᾶν ὅ,τι ἐσυγχώρει ἡ συναίσθησις τοῦ ἰδίου καθήκοντος, προσφέροντες εἰς τὴν Ἰόνιον νομοθεσίαν διὰ τὴν τετάρτην φορὰν τὴν εὐκαιρίαν νὰ προνοήσωσι περί τινος νομίμου ἀντικαταστάσεως.

»Πέποιθεν ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὅτι ἡ σύντομος, ἀλλὰ ἁπλῆ αὕτη ἀνακεφαλαίωσις καὶ τῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡ βουλὴ τοῦ Ἰονίου Κράτους ἐκ νέου συγκαλεῖται, καὶ τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμῃ, ἐὰν ἀποφασίσῃ νὰ ἀπαντήσῃ μὲ κατάλληλον πνεῦμα τὰς εὐνοϊκὰς προαιρέσεις τῆς Προστάτιδος ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, θέλει παρακινήσει ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐκτιμῶσι τὴν εὐδαιμονίαν τῆς κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύουσι, νὰ σταθμίσωσι καλῶς τὴν εὐθύνην, ἥτις θέλει τοὺς ἐπιβαρύνει, ἐὰν αἱ προαιρέσεις αὗται ματαιωθῶσιν ἐκ νέου.»

Προέβαινε δὲ ἀταράχως ἡ Ι.τ. Βουλὴ εἰς τὰς ἐργασίας της, ἵνα ἀπαντήσωσιν, ὡς ἤθελεν ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὸν λόγον του, καὶ κυρώσωσιν ὅλας τὰς κυβερνητικὰς πράξεις. Ἀναπληρώσασα δὲ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, ἠσφάλιζε τὴν κρυπτὴν ψηφοφορίαν διὰ ποινῆς. Τότε οἱ ἀντιπολιτευόμενοι Βουλευταὶ ἠγόρευσαν τὰ μύρια κατὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν τεχνασμάτων τοῦ Ἐπάρχου Καρούσου διὰ τὰς ἐπεμβάσεις, καταδιώξεις καὶ αὐθαιρεσίας ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν. Προενόησαν διὰ τῆς σφαγιάσεως τῶν καταλόγων, καὶ ἠγόρευσαν ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων καὶ ἐξορίστων πολιτικῶν. Ἐτροπολόγησε δὲ καὶ τὸν περὶ πλειστηριασμοῦ νόμον πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ἰδιοκτησίας. Ἀφοῦ δὲ προητοιμάσθησαν ἅπαντα, καὶ συνήνωσεν ἡ Βουλὴ διὰ τὴν πλειοψηφίαν τῶν συμπολιτευομένων εἰς ὅλα τὰ προταθέντα καὶ σχεδιασθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὁ Πρόεδρος τῇ 30 Αὐγούστου ἐν

μεγάλη ἐπιτροπῇ ἐκόμισε τὰς νέας μεταρρυθμίσεις, καὶ ἀνέγνωσε περὶ αὐτῶν διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ τὰς 30 Ἰουνίου. Ἐν αὐτῷ περιληπτικῶς καθ' ἡμᾶς ἔλεγεν.—Αἱ ἐργασίαι τῆς συνόδου ἔφθασαν ἤδη εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν θεωρῶ ἐμαυτὸν ἐξουσιοδοτημένον ἀπὸ τὰς ὁδηγίας μου νὰ προτείνω ἐκ νέου ἐκ μέρους τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἡ Βουλὴ ἐξεπλήρωσε τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ἀνέδειξα εἰς τὸ διάγγελμά μου τὰς 12 τοῦ Ἰουνίου. Προσκαλῶ δὲ τώρα τὴν συνέλευσιν εἰς δύο ζητήματα ἐκκρεμῆ τὸν περὶ τύπου νόμον, καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας· διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ἀναγκαιότερα εἰς πᾶσαν περαιτέρω μεταβολὴν τοῦ συντάγματος. Ἡ Α. Μεγαλειότης δὲν θέλει παραχωρήσει ποτὲ τὰς ἐξουσίας τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, ἃς περιβάλλεται ὁ ἀντιπρόσωπός της, ἐὰν μὴ θεραπευθῶσιν αἱ καταχρήσεις, δι' ἃς ἐξασκεῖται αὕτη. Μὴ ἀναγκαῖος περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου δὲν ὑποφέρεται ἀπὸ τὰ αἰσθήματα ὑποιουδήποτε Ἄγγλου, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἦναι πλέον ἐνδομύχως πεπεισμένος παρ' ὅσον εἶμαι ἐγὼ, ὅτι χωρὶς δημοσιότητα καὶ εὔρεῖαν ἐλευθερίαν συζητήσεως, τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα οὐδέποτε δύναται νὰ τεθῇ ἐπιτυχῶς εἰς ἐνέργειαν. Ἀλλὰ ἰδιαίτερον ἀτύχημα τῶν νήσων τούτων ἦτο νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ συστήματος ἀπολύτου περιορισμοῦ, εἰς ἄλλο σύστημα ἀπεριορίστου ἀκολασίας. Αἱ προφυλάξεις, τὰς ὁποίας οὐδὲν αὐτόνομον Κράτος παραμελεῖ, ἐθεωρήθησαν ἐνταῦθα, ὅλως περιτταί. Θεσμοὶ, τοὺς ὁποίους μακρὰ μόνον πεῖρα, ἐδίδαξε τὰς ἄλλας κοινωνίας, νὰ μεταχειρισθῶσι μὲ ὠφέλειαν, εἰσήχθησαν ἐνταῦθα χωρὶς οὐδενὸς εἴδους προπαρασκευὴν, καὶ ἐφηρμόσθησαν εἰς ζητήματα ὄχι πρακτικὰ, ἀλλὰ δοξαστικά.

«Ἐν Ἑλλάδι τὸ Ὁρκοδικεῖον δικάζει ὅλα τὰ ἐγκλήματα ἐκτὸς τῶν διὰ τοῦ τύπου γενομένων, ἐνῷ εἰς τὴν Ἑπτάνησον ὑπάρχει μόνον διὰ τὸν τύπον. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὸ Πεδεμόντιον, εἰς τὸ Βέλγιον τὸ δικαίωμα τοῦ συσταίνειν ἐφημερίδα δὲν χορηγεῖται χωρὶς τινας ἐγγυήσεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου. Ἐνταῦθα ἕκαστος δύναται νὰ τυπώσῃ ὅ,τι οὔτε νὰ γράψῃ οὔτε νὰ εἴπῃ ἠδύνατο, χωρὶς νὰ φοβηθῇ κἄποιαν εὐθύνην χρηματικὴν ἢ προσωπικήν. Καὶ αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, καθ' ὃν καιρὸν γενικὸς ἐρεθισμὸς ἐπεκράτει καθ' ὅλον τὸν Εὐρωπαϊκὸν κόσμον, καὶ ἡ ὄρεξις τῶν μεταβολῶν παρωξύνετο ἀπὸ ἀποτελέσματα τὰ πλέον κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπίθανα. Δὲν εἶναι παράδοξον ἐὰν, ἐν μέσῳ

τοιούτων περιστάσεων, ὁ Ἰόνιος τύπος κατέστη τὸ καταφύγιον καὶ τὸ ὄργανον μιᾶς φατρίας, ἥτις τὸν μετεχειρίζετο συστηματικῶς ἐπὶ δύο ἔτη ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταβάλῃ τὴν εἰς τὰς νήσους ταύτας νομιμοσύνην καὶ ἰδιοκτησίαν, καταχρωμένη τῶν ὀνομάτων τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐμβαθύνω πολὺ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος. Δὲν θέλω ἐξετάσει ἐὰν ὑπῆρχεν ἢ ὄχι ἐνταῦθα μία ὠργανισμένη συνωμοσία κατὰ τοῦ διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων ἐγκαθιδρυθέντος πολιτικοῦ συστήματος. Τοῦτο μόνον γνωρίζω, ὅτι κατὰ τὸ 1850 καὶ 1851 ὁ τύπος τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων, σκοπὸν μόνον ἐχόντων νὰ ἐμπνεύσωσιν αἰσθήματα δυσπιστίας καὶ μίσους κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας καὶ νὰ προσάψωσιν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὄνομα προπηλακισμοὺς καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν διὰ τῶν χαμερπεστέρων συκοφαντιῶν καὶ τῶν πλέον τερατωδῶν ἐπινοημάτων. Γνωρίζω ὅτι πολλὰ τῶν ἄρθρων τούτων κατὰ τὴν γνώμην τῶν νομομαθῶν τοῦ Στέμματος, ἤθελον τιμωρηθῆ ἐν Ἀγγλίᾳ μὲ βαρὺ πρόστιμον καὶ φυλάκισιν, ἐνῷ ἐνταῦθα, εἰς προστατευόμενον Κράτος ὁ νόμος δὲν παρέχει μέσα πρὸς καταστολήν των, καὶ ὅτι μετὰ 18 μῆνας ἀπαραδειγματίστου ὑπομονῆς, καὶ ἐνῷ ματαίως ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Ὁρκοδικεῖον Ζακύνθου, ἠναγκάσθην νὰ προστρέξω εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἀποτρέψω τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἐπαπειλοῦσιν τὴν εἰρήνην τῆς κοινωνίας, ὡς ἐξ ἐκείνης τῆς τολμηρᾶς καὶ ἄνευ ἀρχῶν διαταράξεως.

»Εἶναι δίκαιον νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι ἡ περὶ τούτου ἀπόφασίς μου ἐπεδοκιμάσθη παρὰ τῶν προλαβόντων, καθὼς καὶ παρὰ τῶν ἐνεστώτων συμβούλων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Ὁ Λὸρδ Γρέϋς καὶ ὁ Σὶρ Ι. Πάκιγκτων ἐπείσθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης της. Ἡ κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος παραδέχεται τὴν ἀνώμαλον φύσιν τῆς ἐξουσίας τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας καὶ τὸ ἀνάρμοστον αὐτῆς πρὸς τὸν παρόντα χαρακτῆρα τῶν θεσμῶν σας, καὶ θέλει ἴδει μὲ εὐχαρίστησιν τὴν εἰς αὐτὴν ἀντικατάστασιν νομίμου μέσου. Ἀλλ' ἔχω ῥητὰς διαταγὰς νὰ μὴ παραχωρήσω ἢ διακινδυνεύσω τὰ δικαιώματα τοῦ Στέμματος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν προληπτικὴν ἀστυνομίαν κατὰ τὸ ἄρθρον 4.ον Τμῆμα Β'. Κεφ. Ζ'. τοῦ Συντάγματος, μέχρις οὗ δυνηθῶ νὰ καθυποβάλω εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος πλήρεις ἰσοσθενεῖς προνοήσεις, γενομένας ὑπὸ τῆς Ἰονίου νομοθεσίας.

»Εἶμαι ἐπίσης διατεταγμένος νὰ θεωρήσω τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς συμπληρωτικὸν μέρος τῶν μεταρρυθμίσεων, καὶ νὰ μὴ παρα-

δεχθῶ τὴν σύστασιν μιᾶς ἐξ αὐτῶν παρεκτὸς, ἐὰν δὲν συμπεριληφθῇ καὶ ἡ ἄλλη. Ὑπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας δὲν ἀπομένει εἰς ἐμὲ, εἰμὴ νὰ προτείνω εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἐπιεικὴς συμβιβασμὸς δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ.

»Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὸν τύπον, ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας ἐξέθεσα εἰς τὸ παρὸν διάγγελμα, δὲν ζητῶ προφυλάξεις προγενεστέρας τῆς δημοσιεύσεως. Ἔχω ἀνάγκην εὐθύνης καὶ ὄχι λογοκρισίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐλλόγου ἐλευθερίας πρέπει ν' ἀπαιτήσω, ὥστε ὅλοι ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ συστήσωσιν ἐφημερίδα, ἢ νὰ ἐξακολουθήσωσιν μίαν ἤδη συστημένην, νὰ παρακαταθέσωσι χρηματικὸν ποσὸν λιρῶν 100, ἢ νὰ δώσωσιν ἐγγύησιν διὰ τὸ ἥμισυ περισσότερον τοῦ ποσοῦ τούτου. Τὰ χρήματα θέλουν κατατεθῇ εἰς χεῖρας τοῦ ἐν Κερκύρᾳ γενικοῦ ταμείου, ἢ τῶν τοπικῶν ταμείων εἰς τὰς ἄλλας νήσους, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἐγγυητῶν θέλουν καθυποβληθῇ εἰς τὸν Ἔπαρχον, καὶ ἐγκριθῇ εἴτε ὑπὸ τοῦ γενικοῦ εἴτε ὑπὸ τῶν τοπικῶν εἰσαγγελέων, ἡ δὲ παρακαταθήκη ἢ ἐγγύησις θέλουν χρησιμεύσει διὰ πᾶσαν χρηματικὴν ποινὴν ἐπιβαλλομένην δι' ἀποφάσεως ἁρμοδίου δικαστηρίου.

»Ἡ προφύλαξις αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τόπον ἔνθα, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τυπογραφικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων, ἡ δημοσίευσις μιᾶς ἐφημερίδος χαίρουσα ὅλα τὰ προνόμια τὰ χορηγούμενα εἰς τὸν τόπον, δὲν ὑπόκειται εἰς ἄλλο ἔξοδον, εἰμὴ ἐκεῖνο τυπώσεως καὶ τοῦ χάρτου.

»Θεωρῶ ἐπίσης ἐπιθυμητὸν νὰ γίνῃ κάποια τροπολόγησις εἰς τὸν νόμον, ὡς πρὸς τοὺς ὑπευθύνους ἐκδότας, καθότι εἶναι πασίγνωστον, ὅτι σήμερον λαμβάνονται ἀπὸ τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, καὶ μηνιαίως πληρόνονται διὰ νὰ ἀναδεχθῶσι τὸν κίνδυνον ὁποιασδήποτε νομίμου ποινῆς, εἰς ἣν ἤθελεν ὑποπέσει ἡ ἐφημερὶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν. Προτείνω προσέτι τὰ Ὁρκοδικεῖα νὰ ἀνασταλῶσι μέχρις οὗ, διὰ κοινοβουλευτικοῦ νόμου ἄλλως διαταχθῇ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ μόνον τοὺς ἰδιώτας, ἐὰν αὕτη ἤθελεν εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς Βουλῆς. Τὰ ἐγκλήματα εἰς ὅσα δὲν ἤθελε πλέον ἐφαρμοσθῇ τὰ Ὁρκοδικεῖα θέλουν δικάζεσθαι ὑπὸ τῶν Δικαστικῶν ἀρχῶν. Προτείνω, ἐπὶ τέλους, προσθήκην τινὰ εἰς τὰ ἄρθρα, 224, 225 Κεφάλαιον Γ. τοῦ Ποινικοῦ Κώδηκος, ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμπεριληφθῶσι καί τινες κατὰ τῆς δημοσίου ἡσυχίας προσβολαὶ, αἵτινες δὲν προσώφθησαν ὡς πιθαναὶ ἢ δυναταὶ, καθ' ὅσον καιρὸν ὁ Κώδηξ οὗτος συνετάσσετο.

ἀλλ' αἵτινες ὑπὸ τῆς πείρας ἀπεδείχθησαν ὡς ἐξανάγκης συνοδεύουσαι τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Αἱ τοιαῦται περιπτώσεις ἐθεωρήθησαν ἄχρι τοῦδε ὡς ὑπαγόμεναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ἢ μᾶλλον κατεστάλησαν διὰ τῆς γνώσεως τῆς ὑπάρξεώς της. Ἐὰν ἡ ἐξουσία αὕτη μέλλῃ νὰ ἐκλείψῃ δὲν δύνανται ἐκεῖναι νὰ μείνωσι χωρὶς νομιμόν τινα θεραπείαν. Αἱ ἀναγκαῖαι διατάξεις πρὸς πραγματοποίησιν τῶν τροπολογιῶν τούτων τοῦ νόμου προητοιμάσθησαν καὶ συνοδεύουσι τὸ παρὸν διάγγελμα.

»Ἐὰν ἡ Συνέλευσις εὐαρεστηθῇ νὰ τὰς παραδεχθῇ, ἔχω ἐξουσίαν νὰ διαδηλώσω ὅτι, ἅμα οἱ γινόμενοι συμβιβασμοὶ λάβωσι τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἡ Α. Μ. θέλει εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐξουσίας τὰς ἄχρι τοῦδε διενεργηθείσας ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροσώπου της κατὰ τὸ 4.ον ἄρθ. Τμημ. Β. Κεφ. Ζ ον τοῦ Συντάγματος· καὶ ὅτι οὐδεὶς εἰς τὸ ἑξῆς θέλει ὑπόκεισθαι εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπό τινας τῶν νήσων κατὰ διαταγὰς τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ἢ θέλει ὑπαχθῇ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην ἀρχὴν, πλὴν ἐκείνας τῶν δικαστηρίων τοῦ τόπου, ἐπιφυλαττομένων πάντοτε τῶν στρατιωτικῶν δικαιωμάτων τοῦ Στέμματος ἐν περιπτώσει ἐνεστώσης στάσεως, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχω ἐξουσίαν νὰ ἀλλοιώσω, παρεκτὸς ἐὰν κανονισθῶσι διὰ κοινοβουλευτικῆς πράξεως εἰς ἄλλην σύνοδον μὲ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος

Ἀκολούθως συνεκεφαλαίου τὰς μεταρρυθμίσεις. 1.ον Σύνοδος ἐτησία τῆς βουλῆς ἐπὶ δύο μῆνας παρατεινομένων κατὰ συγκατάθεσιν Γερουσίας καὶ Ἁρμοστοῦ. 2.ον Κανονισμὸς νέος τοῦ γραφείου καὶ τῶν καθηκόντων τῆς Γερουσίας, ὅπως ἐκτελῇ ταχύτερον τὰ ἔργα, καὶ ἐπαυξυνθῇ ἡ εὐθύνη τῶν μελῶν της 3.ον Ἁρμοστὴς καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας νὰ μὴ προσκαλῶνται νὰ δικάζωσιν ἐν περιπτώσει διχοψηφίας τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου ἐπὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ νὰ ὁρισθῇ τρίτον Ἰονικὸν μέλος 4.ον Νόμος κανονίζων τοὺς Ἐπαρχιακοὺς θεσμοὺς τῶν νήσων καὶ τοπικῶν Κυβερνήσεων. 5 ον Τὸ μισθολόγιον νὰ προετοιμάζῃ ἡ Γερουσία εἰς 14 ἡμέρας, καὶ τροπολογηθὲν καὶ ὁρισθὲν παρὰ τῆς βουλῆς ἀποκλειστικῶς νὰ διαρκῇ ἐπὶ πενταετίαν. Ἀλλ' οἱ καθέκαστοι ὅροι περὶ τύπου διέταττον ὅτι ἐφημεριδογράφος πρέπει νὰ ἦναι ἐκλογεὺς, νὰ παρακαταθέττῃ λίρας 100 δι' ἀπότισιν, ὅσον ἤθελε καταδικασθῇ ὁ ἐκδότης προστίμων καὶ ἀποζημιώσεων. Νὰ δικάζηται οὐχὶ παρὰ ὁρκοδικείου, ἀλλ' ὑπὸ δικαστικῆς ἀρχῆς, δι' ὅσα ἀδικήματα ὁ συγγραφεὺς, ἤθελε πράξει δημοσιογραφῶν κατὰ τοῦ Κράτους κατὰ τῶν συστημένων σωμα-

τείων, κατὰ τῶν ἐν τέλει ἢ δημοσίων ὑπαλλήλων ἐνεργούντων ὡς ἐκ δημοσίου χαρακτῆρος. Πᾶς δὲ δημόσιος λόγος ἢ ἔγγραφον δημόσιον ἢ πρᾶξις δημοσία, τὰ ὁποῖα διεγείρωσι μὲ ψευδῆ καὶ συκοφαντικὰ μέσα ἢ πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ἢ ἐγείρωσιν εἰς ἓν τῶν ἐν τῷ παρόντι τίτλῳ προβλεπομένων ἀδικημάτων ἢ εἰς τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους, θέλει τιμωρεῖσθαι μὲ τὸν 4.ον βαθμὸν μέχρι τοῦ 5.ου ἐπανορθωτικοῦ οἴκου· ἐὰν δὲ πράττηται τὸ ἀδίκημα ὑπὸ δημοσίου ὑπαλλήλου ἢ ἱερουργοῦ, ἐπιπροστίθεται εἷς βαθμὸς εἰς τὴν ποινήν. Οἱ δὲ ὅροι περὶ ὑψηλῆς ἀστυνομίας διετηροῦντο ἅπαντες ὡς κατασταλτικοί, καὶ θὰ ἐξησκεῖτο μόνον αἱ ἐξουσίαι της, ἀφοῦ ἐπὶ συνωμοσίας πασιδήλου ἢ ἐπαναστάσεως ἤθελε κηρυχθῇ ὁ στρατιωτικὸς νόμος παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἀπολύτως.

Ἡ συζήτησις περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων ἤρξατο ἀλλ' οἱ ὅροι καὶ μάλιστα οἱ περὶ τύπου καὶ ὑψηλῆς ἀστυνομίας ἐκλαμβάνοντο ὡς καταστρεπτικοὶ καὶ αὐτῶν τῶν χορηγηθεισῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἰονίου, καθ' ὅσον ἀπέβλεπεν ἐλευθεροτυπίαν, ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἀντιπροσωπείας καὶ δημοσυμβουλίων. Σφόδρα δὲ ἠγανάκτουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι βουλευταί, ἐθορύβει ὁ λαός, κατεβόα ἡ δημοσιογραφία, καὶ ἐξαιρέτως ὅλως ὁ ριζοσπαστικὸς καὶ ἀντιπολιτευόμενος τύπος. Αἱ μεταρρυθμίσεις πασιδήλως διετρανοῦντο ὡς ἐπίβουλοι καὶ καταστρεπτικοὶ τῶν Ἰονίων δικαιωμάτων, καὶ λαοκτόνοι τῆς προσωπικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν. Ἔλεγον δὲ κάλλιον νὰ ἀστροποκαυθῶσιν οἱ βουλευταί, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ νὰ φθάσῃ αὐτούς, ἢ νὰ παραδεχθῶσιν ὅρους καὶ μεταρρυθμίσεις. Ἡ Ἀγγλία καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτῆς ἂς καταργήσῃ ὅλον τὸ σύνταγμα, ἂς διέπῃ ἀπολύτως, ἂς πράττῃ κατ' ἰδίαν βούλησιν καὶ αὐθαιρεσίαν καὶ ἐπὶ ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν Ἰονίων μᾶλλον, ἢ οἱ ἴδιοι Ἰόνιοι νὰ κανονίσωσι διὰ τῶν ἐπιβούλων μεταρρυθμίσεων τὸ αὐθαίρετον ἐκείνου. Ἡ ἐλευθέρα γνώμη καὶ δοξασία περὶ δημοσίων πραγμάτων δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ Ἰονίῳ. Μὲ ὅλον τὸ σύνταγμα, μὲ ὅλας τας ἐλευθερίας καὶ ἐγγυήσεις, μὲ ὅλας τὰς τροπολογίας καὶ προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις τῶν μικρῶν μεταρρυθμίσεων περὶ Γερουσίας καὶ Ὑπερτάτου συμβουλίου καὶ συνόδου τῆς Βουλῆς, θὰ διαμένῃ πάντοτε ἐν τῷ Ἰονίῳ ἡ τερατώδης ὑψηλὴ ἀστυνομία, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἀπεριόριστον θὰ κρέμαται ζωὴ καὶ περιουσία τοῦ πολίτου. Κατ' οὐδὲν λοιπὸν αἱ προτεινόμεναι μεταρρυθμίσεις ὠφελοῦσιν ἢ χρησιμεύουσι τὸ Ἰόνιον. Τοὐναντίον καταστρέφουσι καὶ τὰ νέα χορηγηθέντα δικαιώματα

παρὰ τῆς Βασιλίσσης τῷ Ἰονίῳ λαῷ. Διὸ ἀπορριπτέα ὡς δόλια καὶ φαρμακερὰ δῶρα τὰ προσφερόμενα παρὰ τοῦ Οὐάρδου.

Ἐπὶ πᾶσι διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰονίου ἡ δημοσιευθεῖσα ἐπιστολὴ Ναπολέοντος Ζαμπέλη τῶν 3 Σεπτεμβίου 1852 πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς Π. Βράϊλαν.—«Ἀγαπητὲ Φίλε.— Κερκύρᾳ τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1852.—Ἀνέγνωσα προσεκτικῶς τὸ διάγγελμα Ἁρμοστοῦ, καὶ τὸ σχέδιον τῶν ὑποσχεθεισῶν μεταρρυθμίσεων. Δὲν πρέπει νὰ ὑποκρύψω ὁποίαν λυπηρὰν ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησε τοιαύτη ἀνάγνωσις, οὐδὲ δύναμαι νὰ παραλείψω, νὰ σοὶ ἐκφράσω τὴν ἔκπληξίν μου, βλέπων σε, καταντήσαντα νὰ ἐπιδοκιμάσης καὶ συστήσης (ὡς ἀνάδοχος) ὄχι μόνον συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνταποκρίνονται καὶ τὰ οὐσιωδέστερα μέρη εἰς τὰς γενομένας τὸν Ἀπρίλιον 1851 συμφωνίας, ἀλλὰ καὶ ὅρους τείνοντας νὰ καταστρέψωσιν εἰς ταύτας τὰς νήσους ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως, καὶ ἐκείνην τὴν δημοσιότητα, ἄνευ τῶν ὁποίων καὶ κατὰ γνώμην τῆς Α. Ε. τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα ἤθελεν εἶσθαι αἰσχρὰ ἀπάτη. Καὶ διὰ νὰ ἀσχοληθῇς περὶ τῶν διατρεξασῶν σημφωνιῶν, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ σοὶ ἐπενθυμίσω πολλά.

»Α΄.ον Εἰς τὰς μετὰ τοῦ Σὶρ Οὐάρδου διαπραγματεύσεις, ὧν τινων, εὐχαρίστως τὸ ὁμολογῶ, σὺ ἐστάθης ὁ προκινητὴς καὶ ὁ μόνος μεσίτης, δὲν ἔγεινε λόγος περὶ ἐτησίων συνεδριάσεων, οὐδὲ ἔγεινε δεκτὴ ἡ ἀνάγκη αὐτῶν, εἰμὴ ἵνα φθάσωμεν δι' ἀμέσου συνεπείας εἰς τὴν διαγραφὴν τοῦ ἄρ. 18, Τμήμ. 3, Κεφ. 11 τοῦ Συντάγματος, ἄρθρον τὸ ὁποῖον καθιεροῖ τερατώδη ἐξουσίαν ἐν μέσῳ τακτικῆς κοινωνίας, καὶ ὅπερ ἔδωκε, καὶ θέλει δώσει πάντοτε ἀφορμὴν σκανδάλων καὶ ἀπεράντων συγκρούσεων. Ἀλλὰ νῦν φαίνεται ὅτι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο θέλει μένει ἀνέπαφον, καὶ ὅτι ἡ Γερουσία θέλει διατηρήσει τὴν ἐξουσίαν τοῦ ν' ἀνανεώνῃ τοὺς ἀπορριφθέντας νόμους, ἢ νὰ καταστρέψῃ τοὺς παρὰ τῆς Βουλῆς ἐπικυρωθέντας, μόλις αὕτη στρέψῃ τὰ νῶτα.

»Β΄. Ὅτε ἔγεινε λόγος καὶ ἐσυμφωνήσαμεν περὶ ἀνάγκης νέου ὀργανισμοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐννοήσαμεν ἀναμφιβόλως νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς Γερουσίας, καὶ ὄχι ἐπιθεωρήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς κανονισμοῦ, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνάγκη νὰ ἀλλοιωθῇ οὔτε συλλαβὴ τοῦ συντάγματος, μὲ ἄλλας λέξεις ἐννοήσαμεν καὶ ἐσυμφωνήσαμεν, ὅτι διὰ τροπολογήσεως τῶν διατάξεων τοῦ ἐνεστῶτος Συντάγματος ὡς πρὸς τὴν Γερουσίαν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἔπρεπε νὰ διατηρηθῇ μόνον πρὸς ἀποφυγὴν φιλονεικιῶν καὶ ἄλλων

ἀτοπημάτων, ἤθελον τεθῇ σαφῶς αἱ βάσεις καὶ αἱ ἀρχαὶ λο-
γικοῦ διοργανισμοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἧς τινος τὰ μέ-
λη ἐβουλευόμεθα νὰ ἴδωμεν περιβεβλημένα μὲ τὸ δικαίωμα ἐ-
κεῖνο τῆς πρωτοβουλίας, εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἰδίου αὐτῶν δι-
αμερίσματος, μὲ τὴν ἁρμόζουσαν ἐκείνην ἐλευθερίαν ἐνεργείας,
ἐν ἑνὶ λόγῳ μ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἰδικὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα
ἀναντιρρήτως ἀποδίδονται εἰς ἕκαστον Ὑπουργὸν τοῦ στέμματος
ἐν τοῖς συνταγματικοῖς Κράτεσιν. Ἀντὶ τούτου βλέπω ὅτι μετὰ
δεκαπέντε μηνῶν μελέτην ἡ συμβιβασθεῖσα τροπολόγησις, δὲν εἶ-
ναι εἰμὴ ἁπλῆ ἐπανάληψις τοῦ 17.ου ἄρθρου τοῦ αὐτοῦ τμή-
ματος τοῦ ῥηθέντος Κεφαλαίου, μὲ τὴν μόνην διαφορὰν, ὅτι
ἀποδίδεται εἰς τὸ Κοινοβούλιον ἡ ἐξουσία, ἣν κατὰ τὸ ἐνεστὸς
Σύνταγμα, ἡ Γερουσία δύναται, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔπρεπε νὰ
ἐξασκῇ ἀφ' ἑαυτῆς, ἡ ἐξουσία δηλ. τοῦ νὰ κανονίζῃ καὶ νὰ δι-
αιρῇ τὰς ἐσωτερικὰς ἐργασίας της κατὰ ὠφελιμώτερον εἰς τὰ
συμφέροντα τῶν κυβερνωμένων, τρόπον καὶ νὰ τακτοποιῇ τὰ
καθήκοντα καὶ τὰς δικονομίας της κατὰ τρόπον μᾶλλον ἀ-
νάλογον μὲ τὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ κυβέρνησις πρέ-
πει νὰ τείνῃ. Πάντα ταῦτα ἠδύνατο καὶ δύναται ἀκόμη νὰ
πράττῃ ἡ Γερουσία, χωρὶς ποσῶς νὰ ἀπομακρυνθῇ τῶν ἀναφε-
ρομένων εἰς τὴν Γερουσίαν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, τῶν
ὁποίων τὴν αὐστηρὰν διατήρησιν συσταίνει ἡ νέα προσθήκη. Ἀ-
ναγινώσκων καὶ ἐπαναγινώσκων τὴν προσθήκην ταύτην, ἐρωτῶ
ἐμαυτὸν, ἐὰν δὲν ἠθέλησαν νὰ μεταχειρισθῶσιν ἡμᾶς ὡς παιδά-
ρια, καὶ ἂν ἀληθῶς ἐπίστευσαν ὅτι ἠδύνατο νὰ μᾶς ἀπατήσωσι
δι' ἀλλαγῆς λέξεων.

Ὅταν δὲ ἔγεινε λόγος περὶ Ὑψ. Ἀστυνομίας, εἶμαι βέβαιος
ὅτι ἐσυμφωνήθη νὰ καταργηθῇ εὐθὺς τὸ 4.ον ἐκεῖνο ἄρθρον Τμ.
Κεφ. 7 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τόσας
καταχρήσεις, καὶ εἰς τόσας ὠμότητας, καὶ νὰ δημοσιευθῇ συγ-
χρόνως εἰδικὸς νόμος ἀνάλογος μὲ τὸν συζητηθέντα ἐν τῇ ἐν-
νάτῃ βουλῇ διὰ νὰ προσδιορίσῃ κατὰ ποίας περιστάσεις, καὶ ὑπὸ
ποίους ὅρους ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων ἤθελεν ἐπεμ-
βῇ εἰς τὰς προσκλήσεις τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅ-
πως ἀποκαταστήσῃ τὴν διαταραχθεῖσαν ἡσυχίαν. Ἀλλ' ἡ νῦν
προτεινομένη νέα ῥήτρα, ἀναβάλλουσα τὴν λύσιν δυσκολίας, ἥτις
πρέπει νὰ ἐξομαλυνθῇ παραχρῆμα, διατηρεῖ τὸ φόβητρον τῆς Ὑ-
ψηλῆς Ἀστυνομίας, καὶ τὴν πρόφασιν παρανόμων μέτρων. Πρόσ-
θες ὅτι, ἂν καὶ ὁ Ἁρμοστὴς ἐφανέρωσεν εἰς τὸ διάγγελμά του
ὅτι, μόλις γείνωσι παραδεκταὶ αἱ προτάσεις του, οὐδεὶς θέλει

ὑπάγεσθαι εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπό τινος τῶν νήσων κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Α. Ε. ἢ θέλει ὑπαχθῆ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην ἀρχὴν πλὴν ἐκείνης τῶν δικαστηρίων τοῦ τόπου, εἰς τὰς προτεινομένας ὅμως μεταρρυθμίσεις οὐδεμίαν μνείαν κάμνει τῆς παύσεως, οὐδὲ τοῦ περιορισμοῦ τουλάχιστον τῶν ἐξουσιῶν ἀσυνέτως χορηγηθεισῶν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν ἀπὸ τὰ ἄρθρα 68 καὶ ἑπόμενα μέχρι τοῦ 80. τοῦ ποινικοῦ Κώδηκος—ἐξουσίαι, ὧν τινῶν ἐσχάτως ἔγεινε κατάχρησις τοσοῦτον ἀνυπόφορος· διότι πρὸς ἐκπλήρωσιν πολιτικῶν ἐκδικήσεων, καὶ πρὸς βοήθειαν ἐκλογικῶν μηχανουργιῶν, ἐλήφθησαν αἱ πρόνοιαι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ὁ νόμος εἶχε λάβει μόνον, πρὸς διατήρησιν τῆς κοινωνίας κατὰ τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀναγνωριζομένων κακούργων. Δὲν ὁμιλῶ χάριν συντομίας περὶ τῶν δευτερευουσῶν μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας νομίζω οὐτιδανὰς συγκρινομένας μὲ ἐκείνας, περὶ ὧν ἠσχολήθην ἕως τώρα.

»Ἔρχομαι δὲ νῦν νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους προτείνονται αἱ ῥηθεῖσαι μεταρρυθμίσεις, ὅροι οἵτινες ὑπερβαίνοντες τὸν ὁποῖον ἤθελον νὰ ἀπολαύσωσι μαρτυρούμενον σκοπὸν, φέρουσι, καθὼς εἶπα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως, καὶ ἑπομένως πάσης ἐλευθερίας. Δὲν ἐπιμένω εἰς τὸν ὅρον, ὅστις τείνει νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν ἐκδότην μιᾶς ἐφημερίδος ἐγγύησιν ὑπερβολικὴν διὰ τοὺς πτωχοὺς τούτους τόπους, τῆς ὁποίας οὐδεὶς θέλει ἀναδεχθῆ τὴν εὐθύνην. Ἀλλ' ἀνακαλῶ κατ' εὐθεῖαν τὴν προσοχήν σου ἐπὶ τοῦ βαρυτέρου, τοῦ τείνοντος νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὁρκωτῶν, ὄχι μόνον τὰ ἀδικήματα τοῦ τύπου καὶ τοῦ Κράτους, ὄχι μόνον τὰ προσβάλλοντα διὰ τῆς συκοφαντίας καὶ τῶν βαναύσων λοιδοριῶν τὸ εἰς τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν χρεωστούμενον σέβας (ἐπειδὴ εἰς τοῦτο κατ' ἰδίαν ἐπιμένει ὁ Ἁρμοστὴς ἐν τῷ διαγγέλματι)· ἀλλὰ καὶ τὰ ἀδικήματα ἀκόμη τὰ περιεχομένα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξυβρίσεων κατὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Δὲν θέλω, οὔτε δύναμαι νὰ ἐξετάσω ἐνταῦθα, ἐὰν ἐνίοτε καὶ ἕνεκα τῶν μερικῶν περιστάσεων τόπου τινὸς συμφέρει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰ τακτικὰ καὶ εἰδικὰ δικαστήρια ἡ κρίσις τῶν βαρυτέρων ἐκείνων ἀδικημάτων τοῦ τύπου, τὰ ὁποῖα προσβάλλουσι τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ βεβαιώσω (οὐδ' ἔχω ἀνάγκην νὰ τὸ ἀποδείξω μετὰ μακρηγορίαν, διότι καὶ ὡμογνωμόνεις μὲ ἐμὲ περὶ τούτου ἐν ἄλλοις καιροῖς) ὅτι, ἐὰν τὰ τακτικὰ δικαστήρια ἔπρεπε νὰ δικάσωσι περὶ τῶν πλέον συχνῶν ἀδικημάτων τοῦ τύπου, τῶν περιεχομένων ὑπὸ

τὸν τίτλον «τῶν ἐξυβρίσεων κατὰ τῶν ὑπαλλήλων» ἢ τῆς διεγέρσεως εἰς τὸ μῖσος καὶ εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν Ἀρχῶν, ἡ ἐλευθεροτυπία καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς συζητήσεως δὲν ἤθελον εἶσθαι πλέον εἰμὴ ὑψηλὸν ὄνομα. Εἰς τὴν Γαλλίαν, τῆς ὁποίας δυστυχῶς ἀνεφέρθη τὸ παράδειγμα, ὁ τακτικὸς Δικαστὴς εἶναι ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀνεξάρτητος καὶ ἀμετακίνητος. Παρ' ἡμῖν δι' ἀναγκαίαν συνέπειαν τῆς κοινωνικῆς θέσεώς μας, καὶ τῆς γενικῆς μετριότητος τῶν μερικῶν καταστάσεων, ὁ Δικαστὴς μετακινούμενος καὶ μετακομιζόμενος ἀνὰ πᾶσαν ὥραν, δὲν δύναται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος. Εἰς ζητήματα ἀποβλέποντα τὸν τόπον τοῦτον, τὸ φύσει ἀντίδικον τῶν ἀνθρώπων περιβεβλημένων μὲ δημοσίαν ἐξουσίαν, αἱ ἐπιθυμίαι, αἱ τάσεις, αἱ προσδοκίαι τῆς Κυβερνήσεως ἐπιρρεάζουσι σφόδρα τὴν συνείδησίν του, καὶ δὲν τῷ συγχωροῦσι νὰ ἦναι ἀμερόληπτος. Καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ ἦναι τοιοῦτος, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἀποφάσεώς του ἐξαρτῶνται ἡ διατήρησις τῆς θέσεώς του, ὁ ἄρτος τῆς οἰκογενείας του, αἱ ἐφέσεις του, ἡ εἰρήνη καὶ ἀσφαλειά του, καὶ ἡ τῶν συγγενῶν του προσέτι, τοὺς ὁποίους ἐνίοτε δύναται νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον;

»Λαλῶ μόνον ἀφῃρημένως, ἀλλὰ γνωρίζεις ὅτι λαλῶ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς πείρας τοῦ τόπου μας. Ὅθεν μὲ δικαστικὸν, οὗτινος τὰ μέλη γενικῶς ἐξαρτῶνται οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ μὲ Κυβέρνησιν, ἥτις δὲν ἐστάθη, δὲν εἶναι καὶ δὲν θέλει εἶσθαι, λυποῦμαι νὰ τὸ εἴπω, ἀνωτέρα τῶν μικρῶν παθῶν δύναταί τις καλῶς νὰ προΐδῃ ὅτι, πᾶσα ὑποχρέωσις, πᾶσα ἐπίπληξις καὶ ἡ εἰρωνεία αὐτὴ, ἥτις εἶναι τὸ ἅλας τοῦ λόγου, θέλει ἀναμφιβόλως μετατραπῇ τοὐλάχιστον κατὰ τὰς περισσοτέρας περιστάσεις εἰς ἀδίκημα ἐξυβρίσεως κατὰ τοῦ ὑπαλλήλου, ἢ τοῦ συντεταγμένου Σώματος, τοῦ ὁποίου ἐλέγχονται αἱ πράξεις εἴτε οἱ λόγοι. Ἕκαστος συγγραφεὺς, μὴ ἔχων ἐπαίνους καὶ θυμιάματα πρὸς γαργαλισμὸν τῆς φιλαυτίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας, θέλει ἐξελεγχθῆ ὅτι διεγείρει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀναγνωστῶν του τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν κατὰ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἀδίκημα! μὲ τὸ ὁποῖον δι' εὐτυχοῦς τῇ ἀληθείᾳ νεωτερισμοῦ, θέλουσι νὰ μολύνωσι τοὺς ὑμετέρους Κώδηκας. Καὶ θέλομεν ἴδει εἰς τὰς ἡμέρας μας ἀνανεωμένας ἐνταῦθα τὰς τόσον διαβοήτους δικογραφίας ἐκείνας τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀνορθώσεως τὰς καλουμένας δικογραφίας τάσεως, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ὀξύνοια τῶν πλέον ζηλωτῶν μελῶν τῆς εἰσαγγελίας ἐμελέτα ν' ἀνακαλύψῃ, καὶ ὑπὸ τοὺς ἁπλουστέρους καὶ πλέον ἀθώους λόγους, ἀπόκρυφον καὶ δόλιον νόημα ἀπόπειραν ἐξυβρίσεως κατὰ τῶν Ἀρ-

χῶν, ἐν ἑνὶ λόγῳ τάσις εἰς τὸ νὰ διεγείρωσι τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τάσεις αἵτινες κινοῦσι τὸν γέλωτα εἰς τὸν κατὰ πρῶτον ἀκούοντα τοιαύτας ὁμιλίας, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν τὴν καταδίκην πολλῶν ἀθώων, καὶ ἐπέφερον οὐκ ὀλίγας καταδρομάς. Ἀλλὰ κακῶς λέγω ὅτι ἤθελον ἀνανεωθῆ παρ' ἡμῖν αἱ δικογραφίαι τάσεως. Ὁ Ἰονικὸς λαὸς εἶναι λίαν νουνεχὴς ἵνα παρακινηθῇ νὰ δώσῃ ἀφορμήν. Ἡ ἐλευθεροτυπία δι' αὐτὸν δὲν ἤθελεν εἶσθαι πλέον παρὰ ψεῦδος καὶ παγίς. Ἐὰν αἱ διασκέψεις αὗται δὲν διέφυγον τὴν προσοχήν σου πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἠδυνήθης Σὺ, ὁ συνεργάτης μου εἰς τὴν πατρίδα, νὰ ἐπικυρώσῃς παραχώρησιν, ἥτις διὰ μιᾶς καταστρέφει τὴν μόνην ἐγγύησιν δυναμένην νὰ διατηρήσῃ ζῶσαν παρ' ἡμῖν τὴν ἐλευθεροτυπίαν, τὴν πολυτιμωτέραν τὴν ἧττον ψευδῆ μεταξὺ τῶν ἐλευθεριῶν μας. Εἶναι δυνατὸν νὰ κατεπείσθης ὅτι μία μοναδικὴ δίκη τῶν ὁρκωτῶν τοῦ τόπου μας, εἰς καιρὸν ὑπερβολικῆς ἐξάψεως τῶν ψυχῶν, εἶναι ἐπαρκὲς πείραμα πρὸς καταδίκην τοῦ θεσμοῦ τούτου, καὶ μετ' αὐτοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γράφειν; Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐνθυμήθης ὅτι, κατὰ ὁρισμὸν (περιεχόμενον ἐν τῇ προσθήκῃ τοῦ ἄρθρου 225 Ποιν. Κωδ.) τοῦ νέου ἀδικήματος τῆς διεγέρσεως εἰς τὸ μῖσος καὶ εἰς τὴν περιφρόνησιν τῆς ἐξουσίας δὲν ὑπάρχει ἴσως γραμμὴ τῶν ὅσας Σὺ καὶ ἐγὼ ἐγράψαμεν, καὶ ἐδημοσιεύσαμεν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν πατρίων δικαιωμάτων, ἥτις νὰ μὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐγκληματικὴ, ἢ ὅτι χωρὶς τὸ Παλλάδιον τοῦ ὁρκοδικείου, ἀντὶ νὰ προεδρεύῃς τῆς βουλῆς, ἤθελες νῦν σήπεσθαι μετ' ἐμοῦ ἐν μιᾷ φυλακῇ!

»Εἰς ἐσὲ ἀνήκει νὰ λύσῃς τὰς ἀπορίας μου ταύτας μὲ τρόπον ἔντιμον δι' ἐσὲ καὶ δι' ἐμὲ εὐχάριστον κατὰ πάντα διὰ τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον θέλεις λάβει εἰς τὰ ληφθησόμενα μέτρα, ὅπως ὡρίμως ἐξετασθῶσιν ἐκ δευτέρου ἀντικείμενα προσβάλλοντα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ζωτικώτερα συμφέροντα τούτων τῶν Νήσων μας. Καὶ οὗτος μάλιστα εἶναι ὁ τὸν ὁποῖον προεθέμην σκοπὸς, γράφων σοι ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, καὶ γράφων αὐτὴν Ἰταλιστὶ ἐν τῇ ὑποθέσει ὅτι θέλεις ἴσως λάβει χρείαν νὰ τὴν δείξῃς εἰς τὸν προτείνοντα τὰς μεταρρυθμίσεις. Διὰ τὴν ἠθικὴν εὐθύνην, ἥτις ἐπιβαρύνει ἐμὲ ὡς μέρος (μ' ὅλον ὅτι δευτερεῦον) ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσιν, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς αὐτὰς τὰς μεταρρυθμίσεις, ἔλαβα τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας, ἵνα ἐξορκίσω σε, ἐν ὅσῳ ἀκόμη εἶναι καιρὸς, νὰ μὴ θελήσῃς νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃς οὐδὲν, καὶ νὰ ἀναβάλλῃς πᾶσαν διάσκεψιν καὶ πᾶσαν ὁριστικὴν ἀπόφα-

σιν ἐπὶ δυσπέπτων μέτρων, ἅτινα διασπείρουσι δικαίαν ἐπιφοβίαν, καὶ δύνανται νὰ ἀποκατασταθῶσιν ὀλέθρια εἰς τὴν πατρίδα μας. Ἡ φρόνησις, καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου ἀπαιτοῦσι νὰ ἐξετασθῶσι καὶ νὰ σταθμισθῶσι τὰ πάντα ὡρίμως, καὶ πρὸ πάντων νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐντελῶς καὶ συγχρόνως αἱ διαπράξασαι συμφωνίαι. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἡ ἀναβολὴ πάσης συζητήσεως εἶναι ἀπαραίτητος, ἵνα ἡ Κυβέρνησις ὠφελουμένη ἀπὸ τὸ διάστημα, μεταξὺ τῆς ἐνεστώσης καὶ τῆς ἐλευσομένης Συνόδου, δυνηθῇ νὰ συναρμολογήσῃ τὰ πάντα μὲ κοινὴν εὐχαρίστησιν, καὶ νὰ εὕρῃ εἰς ὅλα τὸν μέσον ἐκεῖνον ὅρον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ. Ἐγὼ ἀφ' ἑτέρου εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἐὰν θελήσωσι νὰ πράξωσι μὲ ἀμερόληπτον πνεῦμα καὶ ἐν καλῇ τῇ πίστει, θέλει ἀναγνωρισθῇ ὅτι τὰ προτεινόμενα μέτρα ἔχουσι, τὰ ὁποῖα ἀνέφερα, ἐλαττώματα, καὶ ὅτι δυνατὸν εἶναι νὰ συμφωνηθῶσιν εὐκόλως συμβιβαστικὰ μέσα, ἅτινα προλαμβάνοντα τὰς καταχρήσεις, δὲν θέλουν ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας. Ἐὰν δὲ, ἐναντίον τῆς προσδοκίας μου, οὐδὲν θέλομεν κατορθώσει διὰ τῆς ἀναβολῆς, πέποιθα ὅτι ὁ τόπος μας εὐκόλως θέλει παρηγορηθῆ, καὶ θέλει ἐφοπλισθῆ μὲ τὴν συνήθη του ὑπομονὴν, ἐπειδὴ στοχάζομαι ὅτι πολλοὶ ὀλίγοι ὑπάρχουσιν εἰς τὰς νήσους μας ταύτας, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν προκρίνει, ἀπὸ τὰ μέτρα, δὲν φοβοῦμαι νὰ τὸ εἴπω, ὀλέθρια, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐπαπειλούμεθα, τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν, καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν Ὑψ. Ἀστυνομίαν, ἥτις κάμνει νὰ ἐρυθριάζῃ τὸν ἐξασκοῦντα αὐτήν. Ἐμπιστεύομαι εἰς τὸν πατριωτισμόν σου διὰ νὰ μὴ ῥιψοκινδυνεύσῃ ἀντικείμενον τοσαύτης καὶ τόσον ἐκτάκτου σπουδαιότητος.—Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Κύριον Δ Πέτρον Βράϊλαν. —Πρόεδρον τῆς Βουλῆς.—Κερκύρᾳ.—Ὁ παλαιός συνεργάτης σου Ν. Ζαμπέλιος.»

Ἀπήντα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁ πρόεδρος λέγων ὅτι πρῶτος ὁ Κουρῆς ἐγένετο μεσίτης, καὶ εἰς ὅλα τὰ ζητήματα ἐσυμφώνησαν μὲ τὸν κύριον Ζαμπέλην καὶ τοὺς λοιποὺς κορυφαίους μεταρρυθμιστάς. Ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὁ Π. Βράϊλας ὡς πρόεδρος ἐξέθετε τὴν ἀνάγκην καὶ τακτοποίησιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως κατὰ λογικώτερον σύστημα. Τὸ θέμα τοῦτο ἀναπτύσσων πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἠγόρευεν.—«Γνωρίζετε τὸν πολιτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνεστῶτος τῆς Ἑπτανήσου. Τὸ σύνταγμα ἢ μᾶλλον τὸ μοναδικὸν τοῦτο σύστημα Κυβερνήσεως τοιούτου χαρακτῆρος, ὥστε δὲν ἔχει ὄνομα, δὲν ἀπαντᾶται ἄλλο ὅμοιον αὐτῷ εἰς τὰ χρονικὰ τῶν κυβερνήσεων. Συνταγματικὸν

ἐν μέρει, καὶ ἐν μέρει ἀσυνταγμάτιστον, συνίσταται ἐξ ἀσυναρτήτων καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιθέτων θεσμῶν, ἐξ ὧν δὲν δύναται νὰ προκύψῃ ἔλλογος καὶ προοδευτικὴ κυβέρνησις. Τὸν ἀνώμαλον τοῦτον χαρακτῆρα τοῦ πολιτεύματός μας ἅπαντες οἱ φιλελεύθερον ἄνδρες τῆς Ἑπτανήσου ἀνεγνώρισαν, καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξαλείψωσιν. Εἰς τοῦτο ἔτεινον καὶ αἱ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος προσπάθειαι νὰ συναρμολογήσωσι τουτέστι τοὺς πολιτικοὺς ἡμῶν θεσμοὺς καὶ να καταστήσωσι τὸ σύστημα αὐτῶν ὁπωσοῦν λογικώτερον καὶ φιλελευθερώτερον. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γνωρίσωμεν ποῖα εἶναι τὰ φιλελεύθερα στοιχεῖα τοῦ πολιτεύματός μας, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀκεραιότητα καὶ νὰ ἐκτείνωμεν τὴν ἐνέργειαν, καὶ μὲ ποῖα ἄλλα νέα στοιχεῖα δύνανται αὐτὰ νὰ συναρμολογηθῶσι· διότι, ἐνόσῳ διατηρεῖται τὸ ἐνεστὼς σύστημα, κυβέρνησις προοδευτικὴ καὶ δικαία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Γνωρίζετε δὲ, ὅτι, ἂν ποτὲ ἡ καλὴ προαίρεσις τῶν ἀνθρώπων δυνατὸν νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ ἐλλείμματα τῶν θεσμῶν, εἶναι ἀληθὲς ὅμως ἐπίσης, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐλλείμματα εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν θεσμῶν, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατον νὰ διορθώσωσι. Τούτου τεθέντος, ἂς ἴδωμεν ποῖα στοιχεῖα φιλελεύθερα ἔχομεν ἤδη, καὶ δυνάμεθα νὰ θεωρησώμεν ὡς τας βάσεις τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος. Αὐτὰ ὡς πάντες γνωρίζετε εἶναι ἡ ἐλευθέρα ἐκλογὴ των ἀντιπροσώπων—ἡ ἐλευθεροτυπία—ἡ ἐλευθέρα ἐκλογὴ τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ δημοτικῶν συμβούλων. Ταῦτα μέχρι τοῦδε ἀπελάβομεν. Ἀλλὰ μὲ αὐτὰ συνυπάρχει Γερουσία ὡς εἶναι σήμερον ὀργανισμένη, συνυπάρχουσιν ἐπαρχιακαὶ κυβερνήσεις, καὶ ὑπεράνω πάντων ὑπάρχει ἀρχὴ τερατώδης καὶ ἀνώμαλος ἐξουσία χωρὶς ὅρια, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου, ἐν ἑ.ὶ λόγῳ ἀχαρακτήριστος, διότι ὁμοία αὐτῆς δὲν ὑπῆρξε πουθενᾶ. Τὸ πρῶτον μέσον, ἵνα καταστήσωμεν δραστηριωτέραν τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀντιπροσωπείας, εἶναι τὸ νὰ κατασταθῶσι συχνότεραι αἱ βουλευτικαὶ σύνοδοι. Εἰς ποῖον συνταγματικὸν Κράτος ἡ βουλὴ συνέρχεται ἅπαξ ἐν διαστήματι 24 μηνῶν; ποῦ τὰ οἰκονομικὰ ὑπόκεινται εἰς διετῆ ἐξέλεγξιν; τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὠφέλειαν τῆς προτεινομένης ἐτησίας συνόδου; Ἡ ἀντίρρησις, ἥτις δυνατὸν νὰ γίνῃ εἶναι, ὅτι ἡ ἐτησία σύνοδος περιορίζεται εἰς δύο μόνον μῆνας· ἀλλ' ἡ ἀντίρρησις αὕτη δὲν εἶναι πραγματική· διότι ἐὰν καλῶς σκεφθῆτε, θέλετε πεισθῆ ὅτι διὰ ταχυτέρας συζητήσεως καὶ τακτικωτέρας πορείας δυνατὸν νὰ ἐξαντληθῶσιν ἐντὸς δύο μηνῶν αἱ συνήθεις ἐργασίαι τῆς Βουλῆς. Ἄλλως δὲ, ἐὰν ἡ Βου-

λὴ εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν Κυβέρνησιν, οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅτι αὕτη θέλει παρατείνῃ κατ' ἀνάγκην τὴν σύνοδον. Ἐὰν δὲ ἡ Βουλὴ δὲν συμφωνῇ μὲ τὴν Κυβέρνησιν, τότε οὐ μόνον εἰς δύο μῆνας, ἀλλὰ καὶ εἰς μίαν ἑβδομάδα δύναται νὰ πράξῃ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῶν νομίμων μέσων, ὅ,τι τὸ συμφέρον τοῦ τόπου ἀπαιτεῖ. Περιπλέον διὰ τῶν ἐτησίων συνόδων ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ δὲν ἔχει ἀρκετὸν καιρὸν, ὥστε νὰ παρεκτρέπηται τῶν ἀποφάσεων τῆς Βουλῆς. Γνωρίζετε πόσα δυσάρεστα, πόσαι συγκρούσεις προῆλθον ἐκ τῶν πράξεων τῆς Κυβερνήσεως, δι' ὧν ἠκυρώθησαν ἢ ἐτροπολογήθησαν κοινοβουλευτικοὶ νόμοι· καὶ βεβαίως τὸ μέσον, δι' οὗ δύναται νὰ παύσῃ τοιαύτη κατάστασις, εἶναι ἡ ἐτησία σύνοδος τῆς Βουλῆς. Σκεφθῆτε δὲ προσέτι ὅτι διὰ τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τῆς Γερουσίας, αὐτὴ, καθὸ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ, μέλλει νὰ ἐνεργῇ κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον τοῦ ἐνεστῶτος. Ὁ νῦν ὀργανισμὸς τῆς Γερουσίας εἶναι μοναδικὸς, εἶναι γελοῖος. Τί σημαίνει τμῆμα γενικὸν, τί πολιτικόν; τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ ἐννοήσω, εἶναι τὸ οἰκονομικὸν τμῆμα. Εἰς οὐδένα τόπον ὑπάρχει τοιοῦτον τέρας ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀπολύτους κυβερνήσεις, ὁ διοργανισμὸς τῶν ὑπουργείων βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλλόγου διαιρέσεως τῆς ἐργασίας, ἥτις εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος, ἵνα αὕτη ἀποβῇ ταχυτέρα καὶ τελειωτέρα, καὶ τοιαύτη διαίρεσις θέλει εἰσαχθῇ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἡμετέρας Γερουσίας. Ἕκαστος Γερουσιαστὴς ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνου τοῦ κλάδου, εἰς τὸν ὁποῖον δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς εἰδικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ἄνευ δὲ τούτου ἀδύνατον εἶναι νὰ μορφωθῶσιν ἄνδρες εἰδικῆς ἱκανότητος. Νὰ ἦναι ὑπεύθυνος, ἠθικῶς τοὐλάχιστον, τῶν προτάσεων καὶ πράξεων αὐτοῦ· νὰ γνωρίζεται ὡς ὁ αἴτιος τῆς κακῆς διαχειρήσεως τῶν οἰκονομικῶν, τῆς χρεωκοπίας καὶ τῶν δανείων. Αὐτὰ θέλουν εἶσθαι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τῆς Γερουσίας. Φθάσαντες ἕως ἐδῶ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐξηλείψαμεν ἤδη τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ παλαιοῦ συντάγματος, καὶ μόλον τοῦτο οὐδὲν ἐπράξαμεν, ἕως οὗ διαμένει ἐξουσία αὐθαίρετος καὶ χωρὶς ὅρια, δι' ἧς οἱ πολῖται ἄνευ λόγου ἀποσπῶνται τῶν οἰκογενειῶν των, καὶ ῥίπτονται ἐπὶ σκοπέλων,—ἐξουσία, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ διενεργῶν αὐτὴν ἀποστρέφεται. Ἡ ἐξουσία αὕτη, Κύριοι, εἶναι ἡ ὑψηλὴ καλουμένη Ἀστυνομία, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς πάντοτε διεφιλονικήσαμεν, ἀλλ' οἱ νομικοὶ σύμβουλοι τοῦ στέμματος διερμήνευσαν αὐτὴν, καθ' ὃν τρόπον παρ' ἡμῶν διενεργεῖται. Κατὰ τῆς ἐξουσίας ταύτης οὐδὲν εἶπον ὅσα ἡμεῖς ἐδκμο-

σιεύσαμεν διὰ τῆς ἐφημερίδος, οὐδ' ἔχω ἀνάγκην νὰ μοὶ ἀποδείξῃ τις ὅτι αὕτη δὲν πηγάζει οὔτε ἀπὸ τὸ γράμμα, οὔτε ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος, καὶ ὅτι εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ πᾶσαν συνταγματικὴν ἐλευθερίαν· ὅ,τι δὲ εἴπομεν τότε θέλω πρεσβεύσει μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Πολλοὶ, καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἀνεγνωρίσαμεν, ὅτι κατὰ τὸ κείμενον τοῦ συνταγματικοῦ ἄρθρου, τοῦ περὶ ὑψηλῆς Ἀστυνομίας διαλαμβάνοντος, δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ οὕτω παρ' ἡμῖν ἐξουσία προληπτικὴ, οἷα, παραδείγματος χάριν, ὑπῆρξεν ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπου ἡ ἐξουσία αὕτη διενεργεῖτο κατὰ τῶν ὑπόπτων διὰ τῆς ἐπιτηρήσεως, τῆς ἐγγυήσεως, τῆς ἀπομακρύνσεως, τοῦ περιορισμοῦ καὶ ἄλλων προληπικῶν μέσων. Τὸ 4.ον ἄρθρον τοῦ Β΄. τμήματος τοῦ Ζ΄. κεφαλαίου τοῦ συντάγματος, διαλαμβάνει, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ γενικὴ ἐπιφόρτισις τοῦ διατηρεῖν τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου συνέχεται ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ καταστήματος, ἡ ὑψηλὴ Ἀστυνομία τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων, θέλει τεθῇ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δυνάμεων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶναι πασιφανὲς, ὅτι ἡ ἐξουσία αὕτη συνεχομένη μὲ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν δὲν εἶναι, εἰμὴ κατασταλτικὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας διὰ τῶν ὅπλων, πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς βίας διὰ τῆς βίας ἐν περιπτώσει ἐκκραγείσης στάσεως. Τοῦτο δὲ τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε δὲν παρεδέχοντο οἱ Σύμβουλοι τοῦ Στέμματος, τοῦτο ἤδη λέγεται ῥητῶς διὰ τοῦ προτεινομένου ἄρθρου,—τουτέστιν, ὅτι ἡ ὑψηλὴ Ἀστυνομία δὲν δύναται νὰ διενεργηθῇ πλέον ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Προστασίας ὡς προληπτικὴ ἐξουσία, ἀλλὰ μόνον ὡς κατασταλτικὴ, εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις, καὶ ὅτε τὰ τακτικὰ μέσα δὲν ἀρκοῦσι πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἔνοπλος δύναμις ὀφείλει νὰ ἐνεργῇ ὑπό τινας ὅρους, νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς νομιμότητος· εἶναι δίκαιον οἱ συλληφθέντες νὰ δικάζωνται μὲ ἐγγυήσεις τινὰς, καὶ μὲ ὑπεράσπισιν, ἂν καὶ ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τοῦ παραδειγματισμοῦ ἡ διαδικασία ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι ταχυτέρα. Πρὸς τοῦτο, τὸ ἄρθρον προνοεῖ περὶ ὀργανικοῦ νόμου ἀκολούθως ψηφισθησομένου. Τοιοῦτος νόμος ἐπροτάθη καὶ εἰς τὴν Θ΄. βουλὴν, καὶ δυστυχῶς δύο ἢ τρεῖς ψῆφοι ἀπεφάσισαν περὶ τῆς τύχης του. Ἂν δὲ εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ νόμου ἐκείνου συνέδραμον καί τινες εὐσυνείδητοι καὶ εἰλικρινεῖς ἀντιπρόσωποι, περὶ τῆς ὁποίας περιστάσεως δὲν ἐπιθυμῶ νὰ προ-

θῶ εἰς περαιτέρω ἐπεξηγήσεις, εἶμαι εὔελπις ὅμως ὅτι αὐτοῖς μέλη καὶ τῆς ἐνεστώσης Βουλῆς, δὲν θέλουν ἔχει δυσκολίαν νὰ λάβωσιν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ὑπ' ὄψιν ἐκ μέρους τοὐλάχιστον ἐκείνου τοῦ νομοσχεδίου. Ἡ συζήτησις καὶ ψήφισις τοιούτου νόμου, καὶ ἄλλων ὀργανικῶν, περὶ ὧν διαλαμβάνουσιν αἱ μεταρρυθμίσεις, ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ λάβωσι χώραν εἰς τὰς ὀλίγας ἡμέρας, αἵτινες μᾶς ἀπομένουσι. Δὲν πρόκειται περὶ ἑνὸς νόμου, ἀλλὰ περὶ ὁλοκλήρου διοικητικοῦ κώδηκος. Ἐντοσούτῳ μὲ ὅλην τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ ἀμεροληψίαν ἄνευ διαιρέσεως δυνάμεθα διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων νὰ ἐξασφαλίσωμεν σημαντικὴν πρόοδον καὶ βελτίωσιν τοῦ ἡμετέρου συντάγματος· δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν τὰ προτεινόμενα ἄρθρα, περιέχωσι παγίδας, ἂν ἦναι ἄδωρα δῶρα. Ἔχομεν πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως, οὐδεὶς θέλει νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ τὴν γνώμην του καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κεραίας. Δυνατὸν ἡ σύνταξις αὐτῶν καὶ αἱ ἐκφράσεις νὰ δικαιολογοῦν κάποιαν παρερμηνείαν, νὰ γεννῶσι κάποιον δισταγμόν· δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν παρερμηνειῶν, τὰς ὁποίας διαδίδει ἡ κακὴ πίστις ἐκείνων, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ἀλλὰ περὶ δισταγμῶν καὶ παρερμηνειῶν, τῶν τυχὸν γεννημένων εἰς τὸν νοῦν τινῶν τῶν ἀντιπροσώπων, πρὸς διασκέδασιν τῶν ὁποίων εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς προσφέρω τὰς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ μὴ πρὸς Θεοῦ, μὴ καταδικάσωμεν τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας, μὴ προδικάσωμεν τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, χωρὶς νὰ ἐπιληφθῶμεν ἑνὸς ἑκάστου ἄρθρου αὐτῶν. Δυνατὸν ἐκτὸς τούτων νὰ ἐπροξένησαν κακὴν ἐντύπωσιν αἱ ἄλλαι προτάσεις, αἱ περὶ τύπου δηλονότι, καὶ περὶ προσθήκης ἄρθρου εἰς τὸν ποινικὸν κώδηκα, αἵτινες συνδέονται μὲ τὰς μεταρρυθμίσεις, καθ' ὅσον ὑπάρχουσιν οἱ διϊσχυριζόμενοι, ὅτι, μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ὡς προληπτικῆς ἐξουσίας, δὲν ἀρκοῦσιν οἱ ὑπάρχοντες νόμοι πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας. Τοιοῦτον σκοπὸν εἶχε τὸ εἰς τὴν Θ΄. Βουλὴν παρὰ τοῦ φίλου μου Ναπολέοντος Ζαμπέλη καὶ τοῦ νῦν βουλευτοῦ Κ. Κουρῆ, προταθὲν νομοσχέδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔλαβον καὶ ἐγὼ τὴν τιμὴν νὰ συνεργασθῶ, καὶ ἐπειδὴ καὶ σήμερον πρόκειται περὶ προλήψεως τῶν ἀτοπημάτων κατὰ τῆς κοινῆς εὐταξίας, συγχωρήσατέ μοι νὰ ἐκφράσω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου, διαδηλῶν, ὅτι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐμμένω σταθερὸς εἰς ὅσα ἐπρέσβευσα, οὐδὲ ἐξαλείφω αὐτῶν ἓν ἰῶτα. Εἶπον ἄλλοτε, καὶ ἤδη ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐπιβεβαιῶ, ὅτι πολλὰ καὶ δίκαια παράπονα εἶχον οἱ Ἑπτανήσιοι κατὰ τοῦ πα-

ρελθόντος κυβερνητικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι, νὰ μὴ ἀναγνωρίσω ἐπίσης, ὅτι ἅμα ἀπελάβομεν τὰς πρώτας ἐλευθερίας, ἔγεινεν ὑπό τινων κἄποια κατάχρησις. Ἅπαντες ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἴς τινας νήσους ἡ ἐλευθεροτυπία κατήντησεν εἰς ἀκολασίαν, καὶ παρεξετράπη εἰς καταχρήσεις, καὶ ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο περὶ δυστυχῶν, οἵτινες ἀποτίουσι τὴν ποινὴν τῶν παρεκτροπῶν των, ἤθελον μεταχειρισθῇ ἄλλας λέξεις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ὑπερασπίσθην ἄλλοτε, καὶ οἵτινες δὲν μὲ ἀντήμειψαν μὲ τὴν αὐτὴν ἀδελφικὴν συμπάθειαν. Καὶ μόλον τοῦτο ἕκαστος ἡμῶν ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς τῆς συνόδου ἔκαμον ὑπὲρ αὐτῶν πρότασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἂν εἶχε γίνῃ δεκτὴ, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἠθέλαμεν ἐπιτύχει τὴν ἐλευθέρωσίν των. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ ὁμολογήσω, ὅτι τρομερὰ κατάχρησις ἐγένετο τῆς ἐλευθεροτυπίας, ὅτι δημεγερτικὰ φύλλα διεδόθησαν, διὰ τῶν ὁποίων, ἂν ὁ Ἑπτανήσιος δὲν ἦτο φύσει εἰρηνικὸς λαὸς, ἤθελε καταντήσει εἰς ἀπαίσια καὶ ὀδυνηρὰ ἀποτελέσματα, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων πᾶσα ἐλευθερία ἤθελε πνιγῆ. (Ὁ Κ. Λομβάρδος λέγει, παρεκτρεπόμεθα εἰς προσωπικά.) Ὁ Πρόεδρος ἀκολουθεῖ λέγων. Δὲν ὁμιλῶ περὶ ἀτόμων, οὐδὲ προσωπικῶς προσέβαλον οὐδένα, ἀλλὰ βέβαια ἐφημερίδες τινὲς δὲν ἐτήρησαν τὴν ὀφειλομένην σεμνοπρέπειαν καὶ μετριοπάθειαν. Τέκνον ἐγὼ τῆς ἐλευθεροτυπίας, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὅτι ἐπιθυμῶ τὴν σφαγίασιν τῆς μητρός μου; Ὄχι, κύριοι, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ εἰμὴ τα ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν καταχρήσεων, πρὸς ἐξασφάλησιν αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ἐκ τοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἐκθέτουσιν αὗται αἱ παρεκτροπαί της· ἐκεῖνα τὰ μέσα, περὶ τῆς ἁρμοδιότητος, τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ συμβουλευθῶμεν τὰ συνταγματικὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρομεν πολλάκις ὡς διδασκάλους καὶ ὑπογραμμοὺς ἡμῶν. Τί γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐσωτερικῆς λατρείας ἑκάστου Ἕλληνος, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλεῖον ἕκαστος ἡμῶν χρεωστεῖ νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑπ' ὄψιν, καὶ τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ προάξωμεν διὰ τῶν θεμιτῶν καὶ νομίμων μέσων, τὰ ὁποῖα αἱ ἰδιαίτεραι περιστάσεις παρέχουσιν ἡμῖν· διότι κατ' ἄλλον τρόπον ὁ ἐθνισμὸς βλάπτεται, σεῖς δὲ γίνεσθε οἱ ἐχθροί του χωρὶς νὰ τὸ θέλετε. Ποῖον παράδειγμα μᾶς προσφέρει λοιπὸν ἡ Ἑλλάς; ὑπάρχει καὶ ἐκεῖ ἡ ἐλευθεροτυπία· ἀλλ' ὑπὸ τίνας ἐγγυήσεις; Ὁ ἡμέτερος περὶ τύπου νόμος, δὲν ἀπῄτησε ταύτας διότι ἐνομίσθησαν περιτταὶ εἰς μικρὸν Κράτος ὑπὸ προστασίαν διατελοῦν· πᾶσα παρ' ἡμῖν ἀπόπειρα δημεγερσίας δικαίως ἐνατ-

μίσθη παραλογισμός· ὅθεν καὶ οὐδεὶς περιορισμὸς ἐτέθη εἰς τὴν ἐλευθεροτυπίαν καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν ἐν γένει, ἀρκεῖ δὲ λαλοῦντες κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν καθεστώτων νὰ μὴ προκαλῆ ἀπ' εὐθείας εἰς ἐπανάστασιν, ἵνα μὴ ὑπόκειται εἰς ποινήν. Ἡ πεῖρα ὅμως δυστυχῶς ἀπέδειξεν, ὅτι πολλὰ ἄρθρα δημεγερτικά, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐτελείωναν μὲ παραίνεσιν νὰ μὴ γίνωσι ταραχαί. Κατὰ τοιαύτης καταχρήσεως λοιπὸν τίς ἡ θεραπεία; ἐρωτῶ τὴν συνείδησιν ἑκάστου ὑμῶν. Νὰ περισταλῆ ὁ τύπος; νὰ συστηθῇ ἡ λογοκρισία; ἡ νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ συζήτησις ὡς ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν νόμων τοῦ Σεπτεμβρίου; Οὐδὲν τούτων βέβαια, ἀλλ' εἶναι δίκαιον ν' ἀπαιτεῖται κἄποια ἐγγύησις ἀπ' ὅποιον παρουσιάζεται ὡς ἐκδότης ἐφημερίδος, ὡς ἀπόστολος τῆς κοινῆς γνώμης. Παντοῦ ἀπαιτεῖται ὁ ὅρος οὗτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐκδοθησομένη ἐφημερὶς κἄτι ἀντιπροσωπεύει ἐντὸς τῆς κοινωνίας, ὅτι εἶναι ἡ ἔκφρασις ἑνὸς πολιτικοῦ κόμματος, καὶ ὄχι ἔργον τοῦ τυχόντος.»

Συνηγόρευον ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῶν μεταρρυθμίσεων ὁ Τυπάλδος Φορέστης ἀντιπρόσωπος Κεφαλληνίας, καὶ ὁ Κ. Ἀνδρόνης βουλευτὴς Κερκύρας. Ἀντέκρουσαν δι' ἰσχυρῶς τοὺς λόγους αὐτῶν ὁ Λευκάδιος βουλευτὴς Μαρῖνος καὶ ὁ Κερκυραῖος Κουρῆς —Ἔλεγεν μὲν ὁ Μαρῖνος,—«Γιγαντιαῖον βῆμα πρόκειται νὰ κάμωμεν, εἶπεν ὁ προαγορεύσας. Ναί, Κυρίοι, βῆμα γιγαντιαῖον' ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιον ἢ πρὸς τὸ χεῖρον; ἰδοὺ τὸ ζήτημα. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν διστάζω νὰ εἴπω ἀπὸ πρώτης ὅτι θέλομεν βαδίσει ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὰ προτεινόμενα. Σέβομαι μὲν τὴν γνώμην τῶν διαφόρως φρονούντων, ἀλλὰ δὲν δύναμαι Κυρίοι Βουλευταί, νὰ πεισθῶ ὅτι πρόοδος εἶναι ἀπώλεια τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἤδη ὁ λαὸς προσεκτήσατο. Καὶ τὴν ἀπώλειαν σημαντικωτάτων ἀπαιτοῦσι πρωτίστως νὰ ψηφίσωμεν' ὑπὸ τὸ πρόσχημα δὲ τῆς βελτιώσεως καὶ τῆς προόδου . . . Ὡς ἀπαραίτητος ὅρος πρὸ πάντων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προτάσεων, ἵσταται ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τοῦ λόγου. Ἀλλὰ τί σημαίνει πρόοδος ἐπὶ συνταγματικῶν θεσμῶν; Φρονῶ, Κύριοι, ὅτι ἐμφαίνει ἐνίσχυσιν, ἐπέκτασιν, καὶ οὐχὶ ἀφαίρεσιν τῶν ἐλευθεριῶν. Πλὴν κακῶς εἶπον περιορισμόν, διότι τὴν σφαγίασιν, τὴν καταστροφὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας, τὴν δέσμευσιν τοῦ λόγου, οὐσιωδῶς ἀπαιτοῦσι. Καὶ τῷ ὄντι, τί προτείνεται περὶ τύπου; Δὲν συζητῶ περὶ τῆς προκαταβολῆς ἢ ἐγγυήσεως, οὐδὲ περὶ τοῦ ἐκλογικοῦ χαρακτῆρος, τὰ ὁποῖα ὡς νέοι ὅροι περὶ ἐφημεριδογράφων προβαίνουσι. Παραλείπω τὴν ἔκθεσιν τῶν προσκομμάτων, ἅτινα ἐκ

τούτων ἤθελον ἐγερθῆ παρ' ἡμῖν ὡς πρὸς τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Ἀρκοῦμαι δὲ νὰ φέρω τὴν προτεινομένην κατάργησιν τοῦ ὁρκοδικείου, τῆς κυρίας ἀπέναντι τῶν ἰσχυρῶν ἐγγυήσεων,—τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τῆς τιμαλφεστέρας τῶν ἐλευθεριῶν, τῆς ἐκφράσεως τοῦ στοχασμοῦ. Ἀπέχω, ναὶ, πάσης ἰδέας τοῦ νὰ προσβάλλω τὸ φιλότιμον ἢ τὴν ἀκεραιότητα ἀτόμων. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι, Κύριοι, νὰ σιωπήσω πασίγνωστον ἀλήθειαν, τὸ δυσχερὲς καὶ ἀκανθῶδες τῆς θέσεως δικαστοῦ, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διοριζομένου, ἀπὸ τοῦ αὐθαιρέτου αὐτῆς ἐξαρτωμένου, καὶ μέλλοντος νὰ παραδεχθῇ ἢ ν' ἀπορρίψῃ κατηγορίαν ὑπὸ τῆς ἰδίας κυβερνήσεως καὶ ὑπὲρ ἑαυτῆς προσαχθεῖσαν. Εὔκολος τάχα θέλει τῷ ἀποβαίνει ἡ τοῦ ἀθώου ἀπόλυσις, ἡ τῆς θελήσεως τῶν κυβερνώντων ἀπόκρουσις; Εὔκολον πρὸς ἀθώωσιν ν' ἀνακηρύξῃ ἀληθῶς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν κατάχρησιν, ἃς ὁ δημοσιογράφος προσῆψεν εἰς τὴν κυβέρνησιν; Εὔκολον λοιπὸν νὰ καταδικάσῃ αὐτὴν ὁ ὑπ' αὐτῆς πλαστουργηθεὶς δικαστής; Τοιαῦτα ζητήματα γεννῶνται ἐκ τῆς περὶ ὁρκοδικείου προτάσεως. Τοιαῦται δυσκολίαι πρέπει νὰ νικηθῶσι πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ὑποδίκου ἀπὸ τῆς ποινῆς. Ἀλλὰ μὴ, ἀπατώμενοι, παραβλέψωμεν τὸν σκόπελον, μὴ ἐκθέσωμεν τὸν δικαστὴν εἰς τοιαύτην πάλην μεταξὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τοῦ ἰσχυροῦ ἐπιβουλῆς· μὴ λησμονήσωμεν, τέλος, τὴν πεῖραν, τὴν σοφωτέραν πάσης θεωρίας διδάσκαλον. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὰς δυσκολίας τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ ἀτόμου, ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως δυναμένης καὶ νὰ πράττῃ καὶ νὰ καλύπτῃ, καὶ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ἐκδίκησιν νὰ ἔχῃ ὅπλα. Δημοσιογράφος π. χ. στηλιτεύσας τὸν ἀστυνόμον, τὸν τοποτηρητὴν, τὸν Ἔπαρχον, τὸν Εἰσαγγελέα, ὅτι ἐπεμβῆκαν εἰς τὰ ἐκλογικὰ, ὅτι κατ' ἰδίαν ἢ διὰ μυστικῶν ὀργάνων ἠπείλησαν, ἢ ἄλλως κατεχράσθησαν, πῶς θέλει δυνηθῇ ὁ δημοσιογράφος ἐκεῖνος νὰ χορηγήσῃ περὶ τούτων μαρτυρίας; Τί θέλουσι προσμένει μετὰ τὴν εἰλικρινῆ ἔκθεσίν των, οἱ μάρτυρες; ἐξορίας καὶ ἄλλους ἀνεκδικήτους καταδιωγμούς. Προσθέσατε τὴν εὔκολον παρερμηνείαν καὶ στρέβλωσιν τῶν γεγονότων, ὁσάκις ἡ κακοπιστία ἐνεργεῖ, καὶ θέλετε ἀναγκαίως συμπεράνει, ὅτι καταργουμένου τοῦ ὁρκοδικείου, ὁ τύπος οὐδέποτε πλέον θέλει τολμήσει νὰ στηλιτεύσῃ τὴν κατάχρησιν, ἡ δὲ ἐλευθεροτυπία θέλει καταντήσει δουλειοτυπία.

»Ἀλλ' εἶναι περιεργείας ἄξιον ὅτι ἡ ἐν τῷ σχεδίῳ πρότασις καταργεῖ τὸ ὁρκοδικεῖον ἐπὶ μόνων τῶν περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι τὴν Κυβέρνησιν ἐνδιαφέρουσι, διατηροῦσα αὐτὸ ἐπὶ τῶν κατὰ τοῦ

ἰδιωτικοῦ βίου ἀδικημάτων. Ἐρρέθη δὲ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ αὐτὴ διατελεῖ διάκρισις. Θαυμάζω κατ' ἀλήθειαν, βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ Ἑλληνικὸν σύνταγμα διὰ τοῦ 98.ου ἄρθρ. καθιέρωσεν ἀρχὴν ἀντίθετον πρὸς ἣν μᾶς διηγοῦνται· ὅλως ἀντίθετον· διότι τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἀναθέτων εἰς τοὺς ἐνόρκους τὴν δίκασιν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ τύπου, ὁσάκις ταῦτα δὲν ἀφορῶσι τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Καὶ ὅμως, Κύριοι Βουλευταί, κατέναντι ταύτης τῆς ἐπισήμου μαρτυρίας, ἀναφέρεται ἡμῖν καὶ ἐν τῷ διαγγέλματι τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ ἐν βουληγορίαις, ὡς παράδειγμα τὸ ἐν Ἑλλάδι σύστημα! Δεύτερον δέ, ἐνόμισαν τάχα, διὰ τῆς ἐν μέρει διατηρήσεως τοῦ ὁρκοδικείου νὰ μᾶς πείσωσιν, ὅτι ἡ θεσμοθεσία δὲν ἐκλείπει τοῦ κυρίου αὐτῆς σκοποῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ ἁπλοϊκώτερος νοῦς καταλαμβάνει ὅτι πρὸς αὐτὸ τοῦτο, καὶ πρὸς αὐτὸ κυρίως, διὰ τῶν προτάσεων κοπιῶσιν. Ὅτι ἡ τοῦ ὁρκοδικείου ἐγγύησις, ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως εἶναι πρωτίστως ἀναγκαία. Ὅτι σπανία ἢ οὐδεμία ἴσως ἡ ἀνάγκη τοιαύτης ἐπὶ ἀδικημάτων, τὰ ὁποῖα τὸν ἰδιωτικὸν βίον προσβάλλουσιν. Ὅτι εἰς τὴν δίκην τούτων τὸ κυβερνητικὸν στοιχεῖον σπανίως ἔχει συμφέρον νὰ καταχρασθῇ τῆς δυνάμεώς του. Καὶ λοιπόν, ἡ ἐπινοηθεῖσα διατήρησις εἶναι χλευασμός. Ἡ διϊσχύρησις δέ, ὅτι χωρὶς τοῦ ὁρκοδικείου, κατέναντι τῆς κυβερνήσεως, θέλει ἐπιζήσει ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἡ βλασφημία».

Ὁ κ. Σωκράτης Κουρῆς ἐπήνεγκεν.—«Εὐχαρίστως ἤκουσα τὴν ἔκθεσιν καὶ τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ βουλευτοῦ Κερκύρας, χάριν τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ συντομεύσωμεν τὴν παροῦσαν συζήτησιν. Δὲν παραδέχομαι ὅμως καί τινας παρ' αὐτοῦ ἐκφρασθείσας ἰδέας ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πρόκειται σήμερον περὶ τούτων, ἀπέχω τοῦ νὰ σχολιάσω αὐτάς. Πρόκειται δὲ τὴν στιγμὴν ταύτην ν' ἀσχοληθῶμεν οὐχὶ πλέον περὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ προταθέντος ἐν ὀνόματι τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ προταθέντος ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Κερκύρας, καὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ ἀναγγελθέντος ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Λευκάδος ὡς ἐξαγόμενον τῆς διασκέψεως διαφόρων ἀντιπροσώπων. Καὶ μολονότι ἀμφότερα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὑπηγορεύθησαν καὶ τὸν αὐτὸν ἔχουσι σκοπὸν—τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πολιτῶν ἀπὸ τοῦ αὐθαιρέτου, καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς κοινωνίας,—προτιμότερον, νομίζω, τὸ δεύτερον, ὡς ἐκφράζον μὲ μεγαλειτέραν ἀνάπτυξιν τὰς αὐτὰς ἰδέας. Δὲν ἐπανέρχομαι εἰς τὸ παρελθὸν ἐπιθυμῶν καὶ σήμερον, ἐνῷ πρόκειται μά-

λιστα νὰ ἐξασφαλίσωμεν ζωτικὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντα μεγίστης σημαντικότητος, νὰ δώσω δείγματα μετριοπαθείας καὶ πολιτικῆς συνέσεως. Περιορίζομαι δὲ μόνον νὰ προσθέσω εἰς ὅσα ἐρρέθησαν, ὅτι, ἂν ἡμεῖς σήμερον ἅπαντες ἐκ συμφώνου ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία, οἷα διενεργεῖται, δὲν ὑπάρχει δικαιωματικῶς, καὶ ἂν καὶ αὐτὴ ἡ Προστασία ἐχαρακτήρισε τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀνώμαλον καὶ ἀσυμβίβαστον μὲ συνταγματικὴν κυβέρνησιν, ἡ ἀληθὴς καὶ κυρία αἰτία τοιούτων ἀποτελεσμάτων εἶναι ὁ ἐλεύθερος τύπος. Ναί, κύριοι, ἡ διὰ τοῦ τύπου ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητητος ἔκφρασις τῶν στοχασμῶν ἀτρομήτων πολιτῶν, καὶ ἡ διάδοσις τῶν Ἰονίων ἐφημερίδων, ἐκείνων μάλιστα, αἵτινες καὶ γαλλιστὶ ἐκδιδόμεναι ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἔφερον τὰ σωτήρια ταῦτα ἀποτελέσματα. Αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι, φύσει ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀναγινώσκοντες τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος διατριβὰς τῶν Ἑπτανησίων, δὲν ἠδυνήθησαν παρὰ νὰ κηρύξωσιν ἐπισήμως τὸν ἀνώμαλον τῆς ἐξουσίας ἐκείνης χαρακτῆρα. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν τύπον χρεωστοῦνται τὰ σωτήρια ταῦτα ἀποτελεσμάτα, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν περιορισμοὺς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ν' ἀποβάλλωμεν σιωπὴν ἀπέναντι τῶν καταχρήσεων; Αὐτὸς ὁ προαγορεύσας βουλευτὴς Κερκύρας διὰ τῶν λόγων του δὲν ὑπαινίττετο καταχρήσεις παλαιάς τε καὶ νέας; τίς δὲν δύναται νὰ μᾶς ἐγγυηθῇ, ὅτι δὲν θέλουσι καὶ εἰς τὸ ἑξῆς αὗται ἐπαναληφθῇ μὲ ὅλας τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, μὲ ὅλους τοὺς νέους ὀργανισμούς; Μήπως δὲν ἀνεφέρθησαν σήμερον νόμοι καὶ ἀποφάσεις, τῶν ὁποίων παραγνωρίζεται ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ σαφὴς ἔννοια ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ σημερινοῦ ζητήματος; Μακρὰν λοιπὸν πᾶς περιορισμὸς τοῦ τύπου, ὅστις εἶναι τὸ μόνον ὅπλον κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῶν καταχρήσεων, καὶ τοῦ ὁποίου ἐν βραχεῖ διαστήματι εἴδομεν πραγματικὴν τὴν σωτήριον δύναμιν. Μήτε πρέπει νὰ μᾶς φοβίζῃ πᾶσα τυχὸν τοῦ τύπου παρεκτροπή, ὅταν ἡ κοινωνία ἀληθῶς προοδεύῃ, ὅταν ἡ κυβέρνησις ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης. Αὐτὴ ἡ ἐλευθέρα ἔκφρασις τῆς κοινῆς γνώμης θέλει εἶσθαι ἡ μεγαλειτέρα ἐγγύησις τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων καὶ αὐτῶν τῶν ὁρκοδικείων. Οὐδὲ δυνάμεθα ἕνεκα μιᾶς καὶ μόνης ἀποφάσεως τούτων, ἂν καὶ ὑποθέσωμεν αὐτὴν ἄδικον, ὅπερ δὲν παραδέχομαι, νὰ καταδικάσωμεν τὴν θεσμοθεσίαν τῶν ἐνόρκων, ἥτις θεωρεῖται παντοῦ, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς ἐλευθεροτυπίας. Πόσα παραδείγματα ἀλλοκότων ἐτυμηγοριῶν δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

προσφέρουσιν τὰ ὁρκοδικεῖα καὶ αὐτῆς τῆς γηραιᾶς κατὰ τὸν συνταγματισμὸν Ἀγγλίας; Ἀλλ' οὐδεὶς δι' αὐτὰ ἐτόλμησε νὰ προτείνῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁρκοδικείων, ὅστις δικαίως θεωρεῖται τὸ προπύργιον πάσης ἐλευθερίας.—»Τέλος μετὰ πολλὰς συζητήσεις, καὶ ἀφοῦ οἱ Μουστοξυδιανοὶ συνασπισθέντες μετὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ ριζοσπαστῶν, προσείλκυσαν συνεργείᾳ τοῦ Αὐγουστίνου Καποδιστρίου καὶ τινὰς τῶν συμπολιτευομένων Βουλευτάς, καὶ κατήρτησαν πλειοψηφίαν, ἀπερρίφθησαν αἱ μεταρρυθμίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΟΥΑΡΔΟΥ.

Ὀργὴ τοῦ Οὐάρδου διὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν μεταρρυθμίσεων.—Ἔγγραφος ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ Πακιγκτῶνος ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τῶν μεταρρυθμίσεων.—Καταδίωξις τῶν ἀντιπολιτευομένων Κερκυραίων Χριςοδούλου, Ποφάντου καὶ Σ. Ἀρβανιτάκη ἰατροῦ.—Ἠπειρωτικὸν κίνημα τῶν 1854, καὶ ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς Ἀνατολῆς πολεμουμένη ὑπὸ τῆς Τουρκοφίλου διπλωματίας.—Ἡ κατὰ τὴν ἐπανάςασιν τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ καὶ τῆς Κρήτης ἐπὶ Ὄθωνος σχέσις τῆς Ἑλλάδος—Συνδρομὴ τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὰ Ἠπειρωτικά.—Προκήρυξις τοῦ Οὐάρδου πρὸς κώλυσιν τῆς συνδρομῆς.—Ἀποδίωξις τῶν ὑπηκόων Ῥώσσων ἐκ τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Τὸ Ἑπτανησιακὸν τάγμα καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτοῦ ἐν Μεσολλογγίῳ.—Συνάντησις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ τάγματος μετὰ τοῦ Τσαβέλα εἰς Ἄννινον καὶ Κομπότι.—Στρατόπεδον τοῦ Πέτα.—Ὁ υἱὸς τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη Θεόδωρος ἢ τὸ Κολοκοτρονάκι μετὰ τῶν Πελοποννησίων ἐθελοντῶν.—Ἐνέργεια Φραγκίσκου Βερέτα ἰατροῦ.—Συμπλοκὴ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων.—Δημήτριος Πατέλης, καὶ αἰχμαλωσία Ναθαναὴλ Δομενεγίνη καὶ Καλαμογδάρτη.—Γουλιέλμου Μινώτου καὶ ἄλλλων Ἑπτανησίων ἐθελοντῶν μετάβασις εἰς Κριμαίαν.—Λευκάδιοι καὶ Κεφαλλῆνες κατὰ τὰς μάχας Κουτσολιοῦ, Μετσόβου καὶ Καλαμπάκας.—Ἀπειλὴ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα ὡς συνεννοούμενον μετὰ τῆς Ῥωσσίας.—Ἡ κατοχὴ Πειραιῶς παρὰ τῶν Ἀγγλο-Γάλλων.—Τελεσίγραφον τῶν Πρέσβεων πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα.—Ἐπίσημος διακήρυξις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος περὶ οὐδετερότητος καὶ ἀποχῆς.—Ἀνάκλησις τῶν ἐθελοντῶν.—Ὁ Λευκάδιος Ψηλιανιὸς, Δ. Μπατέλης καὶ Λοῦτσος ἐπανελθόντες εἰς τὰς πατρίδας των, δὲν δέ-

χονται—Τὰ μαρτύρια τῶν ἐξορίστων ἐν Ἀντικυθήροις.—Ἀντικηθύρων περιγραφὴ κατὰ Δ. Καλλίνικον.—Οἱ ἐξόριστοι Δ. Καλλίνικος, Ἠλίας Ζερβὸς, Φ. Δομενεγίνης, Φ. Ηλαρινὰς, Δ. Βούλτσης, καὶ Γ. Μεταξᾶς βιαιοπραγούμενοι ὑπὸ τῶν ἐν Κηθύροις ἀστυνομικῶν τοῦ Οὐάρδ.—Προτάσεις τοῦ Οὐάρδ, πρὸς τοὺς ἐξορίστους καὶ ἀπορρίψεις αὐτῶν.—Ὁ Λισγαρᾶς ἐξόριστος εἰς Ὀθωνοὺς ἀποκωλύεται τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ἰόνιον Βουλευτήριον ὡς ἀντιπρόσωπος.—Ἰωσὴφ Μομφεράτος ἐξόριστος εἰς Ὀθωνούς.—Ἡ Κυρία Ἐλισάβετ Δομενεγίνη ἀπορρίπτει τὰς προτάσεις τοῦ Οὐάρδου περὶ μεσολαβήσεως πρὸς συγχώρησιν τοῦ συζύγου της Φ. Δομενεγίνη.—Ἐπερώτησις τοῦ Χιοὺμ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ βουλευτηρίῳ, περὶ τῶν ἐξορίστων καὶ ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ Παλιγκτῶνος.—Αἱ ταλαιπωρίαι τῶν ἐξορίστων.—Ἀπόλυσις τῶν ἐξορίστων.—Πρότασις Δομενεγίνη ἐν τῷ Ἰονικῷ βουλευτηρίῳ περὶ ἀπολύσεως Ζερβοῦ Μομφεράτου.—Ἡ ἀναβολὴ τῆς προτάσεως.—Ὁ Ἁρμοστὴς Χιοὺμ ἀπολύει τοὺς καταδικασθέντας Κεφαλλῆνας διὰ τὰς στάσεις καὶ τὸν Ζερβὸν, Μομφεράτον.—Λῆξις τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Οὐάρδου.

ΤΗΝ ἀπόρριψιν τῶν μεταρρυθμίσεων ἰδόντες Ἁρμοστὴς καὶ ἅπαντες οἱ συμπολιτευόμενοι ἐξύβριζον τοὺς ἀντιπολιτευομένους Βουλευτὰς, ὡς θυσιάσαντας, τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος εἰς παραδοξολογίας καὶ ἀντιπαθείας· Ἔλεγεν ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ λόγῳ τῆς Ι'. βουλῆς—«Δὲν ἔδειξα οὐδένα δισταγμὸν εἰς τὸ νὰ ἀπαντήσω πᾶσαν ἔλλογον ἔνστασιν εἰς τοὺς ὅρους ἐκείνους, διότι τρὶς συνεχώνευσα τὴν ρήτραν τὴν ὁρίζουσαν τὰ ἐγκλήματα τοῦ τύπου, συναισθανόμενος τὰς δυσκολίας τοῦ νὰ συντάξω αὐτὴν εἰς τρόπον, ὥστε, νὰ μὴ εἴπω ἐν αὐτῇ οὔτε ὀλίγα, οὔτε πολλά. Ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἔλαβον μεγάλην λύπην καὶ δυσαρέσκειαν ὅτι, ἐνῷ ἡ πίστις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν εἰς ὑμᾶς ὑπεσχέθην διετηρήθη τοσοῦτον ἀπαρεγκλήτως, ἐπερίμενον ἵνα ἐκ νέου συζητήσω, μέ τινας τῶν αὐτῶν ἐκείνων Κυρίων, οἵτινες ἀπετέλουν μέρος εἰς τὴν ἀρχικὴν διαπραγμάτευσιν, ὅλας ἐκείνας

τὰς προτάσεις, πρὸς τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἀπεποιήθη τὴν συναίνεσίν της, ἀλλὰ αἱ ὁποῖαι τώρα χρησιμεύουσιν ὡς προφάσεις ἵνα ἀποσυρθῇ ἡ ὑποσχεθεῖσα ὑποστήριξις. Ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὰ ἐξαγόμενα, ἀφίνω τὸ ζήτημα εἰς τὴν συνείδησίν των. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ ἀρκεῖ μοι νὰ γνωρίζω, ὅτι ἡ διαγωγή μου ἐχρημάτισεν ἐντελῶς σταθερὰ καὶ εἰλικρινής, ὅτι ἀνήγγειλα εἰς πάντας τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀντιπροσώπους συγκοινωνήσαντας κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους 15 μῆνας, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ἡ Προστάτις Ἄνασσα, ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀρχὴν ὑπευθύνου Γερουσίας, νὰ μεταβάλῃ εἰς ἁπλῆν δημοκρατίαν τὴν Κυβέρνησιν τῶν νήσων τούτων, ἢ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ἄνευ τοιούτων νομίμων μέτρων, ὥστε, νὰ κατάστειλῃ πραγματικῶς τὰς καταχρήσεις τοῦ τύπου. Ὁ χαρακτὴρ τῆς Ἀγγλίας, ὡς πρὸς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν καλὴν πίστιν, μένει χάριτι θείᾳ, καὶ θέλει εἶσθαι ἀπρόσβλητος καθ' ὅλην τὴν πορείαν τῶν τοιούτων διαπραγματεύσεων· καὶ ἐὰν ἔσφαλα, μορφώσας παραπολὺ εὐμενῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ὅτι ἠθέλατε ἐκτιμήσει καὶ ἐκπεραιώσει σχέδιον τοιαύτης φύσεως, βασιζόμενον ἐπὶ ἀμοιβαίων παραχωρήσεων καὶ ἀμοιβαίας πίστεως,—ἐὰν ἔσφαλα συμβουλεύσας τὴν κυβέρνησιν τῆς Α. Μ., ἵνα ἐπικυρώσῃ τὴν μετεισαγωγὴν τοῦ σχεδίου τούτου, μετὰ τὰς ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἔλαβον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Συνόδου, περὶ τοῦ μέχρι τίνος ἡ ἐπιτυχία οἱουδήποτε σχεδίου τοιαύτης φύσεως ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῶν διχονοιῶν, αἵτινες ἐπικρατοῦν μεταξὺ ὑμῶν, δὲν μετανοῶ περὶ μιᾶς πίστεως, τὴν ὁποίαν κάποιος ἐξ ὑμῶν, εὐγενῶς ἐδικαιολόγησεν, οὐδὲ φοβοῦμαι μήπως ἐλεγχθῶ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. ὡς προτείνας τὴν συμβίβασιν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς... Λυποῦμαι ὅτι ἡ ἀποτυχία τῆς ἀποπείρας μου, πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑμετέρων θεσμῶν, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐν περιπτώσει ταύτῃ ἕνωσιν δύο κομμάτων, ἅτινα δὲν συμφωνοῦσι κατ' οὐδὲν ἄλλο· διότι τὸ μὲν πιστεύει, ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς εἶναι ἀνίκανος μεγαλειτέρου μέτρου ἐλευθερίας τῆς παραχωρηθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῶν 1817, ἐνῷ τὸ ἄλλο βλέπει ἐπίφοβον τὴν ἄρσιν τῶν ἀνωμαλιῶν, αἵτινες ἔτι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν μεταρρυθμισθέντα Χάρτην, καὶ αἵτινες ἐχρησίμευσαν, ἵνα δώσωσιν εἰς αὐτὸν προσωρινήν τινα ἐξουσίαν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τῶν δύο τούτων κομμάτων, ἐπιθυμῶ, ἵνα μετὰ σεβασμοῦ ὁμιλήσω. Αὐτὸ ἴσως γνωρίζει τοὺς συμπολίτας του καλλίτερα ἀπὸ ἐμέ. Εἰς τὸ δεύτερον θέλω εἴπει μόνον ἐὰν ὁ Ἀντι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

πρόσωπος τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας διατηρῇ εἰς τὰς νήσους ταύτας τὰς ἐξουσίας τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, σεῖς εἶσθε ὑπεύθυνοι· διότι ἀπεποιήθητε τοῦ νὰ δώσητε αὐτῷ τὰς μετρίας καὶ νομίμους ἐκείνας ἐξουσίας, τὴν ἀνάγκην τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν εἰς τὰς πρὸ ὀλίγου μετ' ἐμοῦ συνδιαλέξεις ἠδυνήθη νὰ ἀρνηθῇ.»

Ἀπολύσας ὁ Ἁρμοστὴς τὴν βουλὴν ἐδημοσίευεν ἔγγραφον τῶν 6 Δεκεμβρίου 1852 ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἀποικιῶν Ι. Πακιγκτῶνος. Δι' αὐτοῦ ἐξεφράζετο ὁ ὑπουργὸς λύπην ὅτι ἀπερρίφθησαν αἱ μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ παγιώσωσι σύστημα καλῆς Κυβερνήσεως καὶ συνταγματικῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἐπῄνει δὲ καὶ τὴν Βουλὴν ὅτι ἐβελτίωσε τὸν ἐκλογικὸν νόμον, καὶ δι' ἄλλων λυσιτελῶν μέτρων νομοθετικῶν ἔφθασεν εἰς καλὴν συνενόησιν μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Προστασίας, ἥτις ὑπόσχεται μέλλουσαν ἁρμονίαν καὶ αὔξουσαν εὐημερίαν. Ἐπεδοκίμαζε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἀτάραχον καὶ συνετὴν διαγωγὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ὅτι οὐδεμία κατηγορία δύναται νὰ προσαφθῇ κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν σκοπουμένων μέτρων. Ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ὁ Ἁρμοστὴς ἐγνωστοποίει ταὐτοχρόνως πρὸς τὴν Γερουσίαν ὅτι δὲν θὰ λείψῃ καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν διαχείρησιν τῆς Ἁρμοστείας του τοῦ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ καλῶς οἰωνιζόμενα ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ, ὅταν ὁ τόπος λάβῃ καιρὸν νὰ σταθμίσῃ τὰς παρερμηνεύσεις ἐκείνων, οἵτινες τὸν παρέσυραν. Θὰ προσπαθήσῃ δὲ μετὰ τῆς Γερουσίας ἐν παντὶ πράγματι συνετὴν οἰκονομίαν καὶ ἀμερόληπτον δικαιοσύνην. Εἰς ἐπωφελῆ δὲ μέτρα θὰ καταγίνῃ μετὰ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἐὰν εὐτυχήσῃ νὰ λάβῃ τὴν σύμπραξίν της. Πρὸ πάντων θὰ συνδιάσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς συνδιαλλαγῆς μετὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ διατηρεῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ στέμματος, ἐὰν ἤθελε προκύψῃ τι διαταράξον τὴν ἡσυχίαν, ἥτις νῦν κατ' εὐτυχίαν ἐπικρατεῖ εἰς τὰς ἑπτὰ νήσους. (1) Ἀλλ' ἐνῷ ὑπέσχετο συνδιαλλαγὰς καὶ μετριοπάθειαν ὁ Οὐάρδος, ἄλλως ἔπραττεν ἅμα ἤθελε ἀνακαλυφθῆ ὅτι ῥιζοσπάστης ἢ ἀντιπολιτευόμενος ἔμελλε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν Βουλήν. Τοσοῦτον εὐθὺς ἐξῆπτε τὸν θυμὸν καὶ ἔτρεπεν αὐτὸν εἰς ἀντεκδικήσεις. Ἐπειδὴ ὑπέγραψαν τὸν κατάλογον τῶν ῥιζοσπαστῶν Πομάντου καὶ Σ. Ἀρβανιτάκη διὰ τὰ τότε δύο κενὰ τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας, κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, κατεδιώχθησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Οὕτως ἔπαυσε τὴν ἀντιμισθίαν τοῦ Ἀν-

(1) Ἰόνιος ἐφημ. ἐπίσημος 18 Δεκεμβ. 1852.

δρέου Μουστοξύδου ὡς ἱστοριογράφου τοῦ Ἰονίου. Ἀπέβαλεν ὑπαλλήλους Κερκυραίους. Ἀπέβαλεν ἐκ τῆς θέσεως τὸν ἐνεχυροφύλακα Ἀνδρέαν Παπούλην, ὅστις κατὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ ἐνεχυροδανειστηρίου φιλοπτώχου καταστήματος τοῦ Ἐλέους Κερκύρας, δὲν ὑπέκειτο εἰς παύσεις καὶ ἀποβολάς· διότι ὑπεγγυήσατο ὅλην τὴν περιουσίαν μέχρις ἐκπεραιώσεως πάσης ἀπαλλοτριώσεως ἐνεχύρων. Ἀλλὰ μὲ ὅλας τὰς ἐκδικήσεις καὶ τρόμους ὁ λαὸς τῆς Κερκύρας, ἐκτιμῶν τοὺς ἀγαθοὺς πατριώτας, ἀνέδειξεν ἀντιπροσώπους τοὺς δύο ἐκείνους ῥιζοσπάστας καὶ δημοσυμβούλους ἐπαρχιακοὺς τὸν σοφὸν Ἀνδρέαν Μουστοξύδην, Δάνδολον καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων (1).

Δὲν ἠδυνήθη ὁ Οὐὰρδ νὰ καταπραΰνῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑπτανησίων, ὅτε συναισθανόμενοι καὶ αὐτοὶ τὸν παλμὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν δεδουλωμένων ὁμογενῶν, ἔδραμον νὰ ἀγωνισθῶσι εἰς τὰ πεδία τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας τῷ 1854. Τὸ ζήτημα τῶν ἁγίων τόπων ἀνεκίνησε τὴν λύσιν τῶν Ἀνατολικῶν, ὅτε ὁ ὀρθόδοξος Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Νικόλαος, καταλαβὼν τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονείας, ἠπείλει διάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Μυριόστρατος ὅλη ἡ Δύσις ἔσπευσε ν' ἀντιπαλαίσῃ, καὶ τὸ ἄνθος τῆς Ἀγγλογαλλικῆς στρατιᾶς μετέβαινον εἰς Ἀνατολήν, ὡς εἰς νέον σταυροφορικὸν πόλεμον, ἐνθουσιῶντες εἰς τὴν κραυγὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων. Dio lo vole ὁ Θεὸς τὸ θέλει. Ἡ παλαιὰ ὅμως αὕτη φωνὴ δὲν ἀντήχει ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐλευθερίας Χριστιανῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Μωάμεθ καὶ τῆς δουλείας τῶν ὀρθοδόξων. Ὀργασμὸς ἀκράτητος ἀνέφλεγε τότε τὰ σπλάγχνα τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἡ μεγάλη ἰδέα, ἥτις ἀπὸ συστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας εἶχε ῥιζωθῆ, ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου πολέμου ἡ ἐλευθερωθεῖσα πατρὶς των ἠδύνατο νὰ ἦναι εὐρυτέρα τοῦ νῦν Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. καὶ νὰ παράσχῃ χεῖρα βοηθὸν εἰς ὅλους τοὺς ὑποδουλωμένους χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Χερσοννήσου, ἐὰν ἐπανίσταντο αὐτοὶ νὰ ἀποτινάξωσι τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγόν, καὶ ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία στήσῃ τὸν θρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ συνεργείας τῆς ὁμοδόξου Ῥωσσίας. Καὶ πρότερον κατὰ τὸ 1841, ὅτε Ἀγγλία καὶ Γαλλία διεφώνουν πρὸς ἀλλήλας, ἡ μὲν ὡς πρόμαχος τῆς ακεραιότητος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἡ δὲ ὡς ὑπέρμαχος τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἐδόθη νέα ἀφορμὴ τοῦ νὰ ἐλπίσωσιν οἱ Ἕλληνες ὅτι θὰ ἐ-

(1) «Φιλαλήθης» 1852 ἀρθ. 62.

λύετο τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα πρὸς ὄφελος αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες τότε παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς Παρισινῆς δημοσιογραφίας καὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ Γάλλων πρακτόρων, ἐνόμισαν ὅτι ἡ μὲν Γαλλία θὰ ἐπολέμει ὑπὲρ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἡ δὲ Ρωσσία δὲν θὰ ἔσυρε τὸ ξίφος ὑπὲρ τοῦ Σουλτανου. Ὑπελάβοντο διὸ τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκτελέσωσι τὴν μεγάλην ἰδέαν. Ἔστειλαν ἐπὶ τούτῳ εἰς Θεσσαλίαν πράκτορας μετ' ἐνόπλων ὀπαδῶν, καὶ διηνέργησαν μικρὸν κίνημα. Συνετάχθησαν ταὐτοχρόνως ἀναφοραὶ ἐκ μέρους τῶν ἐγκατοίκων δι' ὧν ἐζητεῖτο, ἡ προσάρτησις τῆς χώρας των εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ Ρωσσία ἐβοήθησε μὲ στρατὸν τὸν Σουλτάνον, καὶ ἡ Αὐστρία ἐξέπεμψε στόλον εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας· ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς κατενικήθη, ἐδιώχθη ἐκ τῆς Συρίας, ἀπώλεσεν ὅσα εἶχε παραλάβει εἰς ἀποζημίωσιν διὰ ἔξοδα ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου, καὶ ὑπεχρεώθη αὖθις νὰ κηρυχθῇ ὑπόφορος τοῦ Σουλτάνου. Συνεπῶς δὲ τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐνεργηθέντα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀπέτυχον καὶ διεθρυλλήθη ὑπὸ τῆς Τουρκοφίλου διπλωματίας ὅτι οἱ ὑπουργοὶ Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας ἀνεκάλυψαν, ὅτι αἱ ἀναφοραὶ ἦσαν ἔργον τῶν Ἑλληνικῶν πρακτόρων τῆς μεγάλης ἰδέας καὶ ὅτι οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Χριστιανοὶ οὔτε ἀναφορὰς ἐμελέτων, οὔτε στάσεις. Οὔτε ἐγένοντο εὐτυχέστεραι αἱ μετὰ ταῦτα προσπάθειαι τοῦ νὰ προσαρτηθῇ ἡ Κρήτη. Ἀπίθανος ἐφαίνετο ἡ κατάκτησις νήσου ἐχούσης ὀχυρὰ φρούρια, Σουλτανικὸν στρατὸν καὶ Κρητικοὺς Μωαμεθανοὺς φύλακας, ἀποτελοῦντας τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ἐψέγετο ὅθεν πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὅτι δὲν διηύθυναν συνετῶς καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν Κρητικῶν Ἑλλήνων τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, ὅπως ἐκβιάσωσι δημοτικὰς ἐλευθερίας ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἐγκατοίκων μὲ παρέμβασιν καὶ μεσιτείαν τῶν Προστατίδων Δυνάμεων. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς Ὄθων κακῇ συμβουλῇ τῶν ὑπουργῶν προέκρινε τὸν πόλεμον, καὶ ἐξαπέστειλεν ἐνόπλους πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατησάντων Κρητῶν. Καὶ τότε πάλιν ἐθεώρησεν ἡ Τουρκόφιλος διπλωματία μέγα πολιτικὸν ἔγκλημα, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων συνήνωσε τὰς συμπαθείας μὲ τὰς τῶν ὑπηκόων, καὶ ἐπεθεώρησε κατὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, σῶμα 600 ἐθελοντῶν σπευδόντων εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατησάντων ἐν Κρήτῃ. Συνεπῶς οἱ Κρῆτες τότε κατενικήθησαν· παῖδες, γυναῖκες καὶ ἄνδρες κατεκαύθησαν εἰς τὰς καμίνους πρὸς ἐκδίκησιν τῶν καταστρεπτικῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως. Ἐσκληρύνθη ὁ ζυγὸς τῶν Κρητικῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀπέτυχεν ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις. Οἱ ἀποσταλέντες ἐθελονταὶ μόλις ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ

πολεμικὰ πλοῖα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον αὐστηρῶς, ἐὰν μὴ ἐπήρχοντο μεσίτριαι αἱ Δυνάμεις θὰ ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τοῦ παροργισθέντος Σουλτάνου, ὅστις ἠθέλησε νὰ δεσμεύσῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος νὰ καταβαρύνῃ τὴν ἐμπορικὴν της σημαίαν, νὰ ἀποδιώξῃ ὅλους τοὺς εἰς τὴν Τουρκίαν ἐμπορευομένους Ἕλληνας, καὶ νὰ λαμβάνῃ κεφαλικὸν φόρον ἐξ αὐτῶν. Ὁ Ὄθων διήγειρε καθ' ἑαυτοῦ μεμψιμοιρίας τῆς διπλωματίας ὡς ἀναφανδὸν συγκατανεύων εἰς τὰς ἐξ Ἑλλάδος ἐπικουρίας ἐπαναστατούντων Χριστιανῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, καὶ δὲν ἐσέβετο τὰς συνθήκας, οὔτε διετήρει τὰς διεθνεῖς ὑποσχέσεις. Μάτην ἀπελογήθη, ὅτι δεν ἠδύνατο νὰ ἀναστείλῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ὑπηκόων του εἰς ἐθνικὰ κινήματα. Ὁ Σουλτάνος ἐβουλεύετο νὰ μετέλθῃ βίαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' αἱ δυνάμεις δέν ἠνέσχοντο τὴν Μουσουλμανικὴν ἐπέμβασιν εἰς ὑποθέσεις Βασιλείου Χριστιανικοῦ. Οὕτω τὰ ἐπιθετικὰ κινήματα τῶν 1841 ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰδέας οὐδὲν ἐτελεσφόρησαν.

Ὁ Βασιλεὺς ὅμως Ὄθων καὶ οἱ ὑπουργοί του δὲν ἀπεθαρρύνθησαν ἐκ τοιαύτης κακῆς ἐκβάσεως. Ἐζήτησαν διπλωματικήν τινα ῥῆξιν, ὅπως τηρῶσι πάντοτε ζωηρῶς τὴν ἀνάμνησιν τῆς μεγάλης ἰδέας. Τῷ 1847 ὁ Καρατάσσος εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Βασιλέως οἵτινες συνεμέθεξαν τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστάσεως τῶν 1841 ᾔτησε, παρὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Πύλης τοῦ παρὰ τῇ Αὐλῇ Ἀθηνῶν, διαβατήριον εἰς Τουρκίαν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔλαβεν. Ὁ Ὄθων ἐκλαβὼν τὴν ἄρνησιν ὡς ἰδίαν προσβολὴν, ἐλάλησε μετ' ὀλίγον ἐν τῷ βασιλικῷ χορῷ τοσοῦτο πικρῶς πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Τουρκίας, ὥστε αὐτὸς ἄφνω ἐγκατέλειψε τὰς Ἀθήνας. Ἡ ὑπόθεσις ὅμως ἔλαβεν ἄλλην ἔκβασιν ἀφ' ὅ,τι ἤλπιζον οἱ σύμβουλοι τοῦ Ὄθωνος. Ἡ Πύλη ἐκδικουμένη εὐθὺς, περιώρισε τὰ ἐμπορικὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἀπήλαυον οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες. Κατεφοβήθησαν οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὄθωνος, γνωρίσαντες ἀμέσως ὅτι οἱ ἐπικερδέστατοι κλάδοι τοῦ ἐμπορίου των θὰ μετέβαιναν εἰς ἄλλας χεῖρας. Ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπουργοί του ἐνόησαν τὴν ἐπισφαλῆ θέσιν των, καὶ ἐσυλλογίσθησαν ὅτι πᾶν κίνημα κατὰ Τουρκίας ἐπέφερε ζημίαν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλληνικῆς ἐμπορίας. Αἱ προστάτιδες δυνάμεις ἐπανέλαβον μεσιτείαν, ὅπως μετριασθῶσιν αἱ δυσαρέσκειαι μεταξὺ Πύλης καὶ Αὐλῆς Ἀθηνῶν, καὶ σωθῇ ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ ζημίας ἀκαταλογίστους, ἀναλαμβάνουσα τὰς διπλωματικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν.

Καίτοι τοσαῦτα τὰ ἐμπόδια τῆς διπλωματίας καὶ τὰ ῥαπίσματα τῆς Τουρκίας, δὲν ἐνεκλαροῦτο ἡ μεγάλη ἰδέα ...

1849 ὅτε ἐξεῤῥάγησαν στάσεις ἐν Πάτραις, Φθιώτιδι, Ἀκαρνανίᾳ
καὶ ἀλλαχοῦ, αἵτινες ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπεδοκιμάσθησαν, καὶ ὑπὸ
τῆς Κυβερνήσεως κατεβλήθησαν, ἡ Κυβέρνησις φοβουμένη μήπως
ἐπεκτανθῶσιν αὗται ἀκολούθως, ὑπεκίνησεν ἐν τῇ Αὐλῇ τὴν με-
γάλην ἰδέαν. Οὕτως ἐσκέφθησαν οἱ διευθύνοντες τὸ σκάφος τῆς
πολιτείας, ὅτι ὁ λαὸς ἠλεκτριζόμενος ἐκ ταύτης τῆς ἰδέας, ἤθε-
λε μεταφέρει τὴν προσοχήν του ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς τὸ ἐξω-
τερικὸν μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων καὶ ἡ βα-
σίλισσα Ἀμαλία ἀνεδέχθησαν ἐγκαρδίως τὴν ἐκτέλεσιν τῆς με-
γάλης ἐπιθυμίας καὶ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων· Ὡς αἴσθημα τοῦ
ἐθνικοῦ μεγαλείου καὶ ἀσφάλειαν τῆς Βασιλικῆς δυναστείας, καὶ
λαμπρότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος ἐνεστερνίσθησαν τὴν ἀπ-
ελευθέρωσιν τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τὴν Βασιλείαν αὐ-
τῶν. Ἐπὶ τούτῳ, τέσσαρες προτάσεις καθυπεβλήθησαν. 1.ον
Ποῖα μέρη πρέπει καὶ δύναται νὰ συμπεριλάβῃ ἡ Ἑλλάς. 2.ον
Εἰς ποίαν ἐποχὴν πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις, καὶ ἀπὸ ποίας
περιστάσεις ἐξαρτᾶται τὸ κατάλληλον τῆς ἐποχῆς. 3.ον Ὅταν
ἡ ἐποχὴ εἶναι κατάλληλος, ποῖα μέρη πρέπει να κινηθοῦν συγ-
χρόνως. 4.ον Ποῖα μέσα πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ Ἑλλὰς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ
τὸν σκοπόν της. Τὰς προτάσεις ταύτας λαβὼν ὁ Αλ. Μαυροκορ-
δάτος ὑπὸ σκέψιν ἐξέθεσεν ὑπόμνημα. Δι' αὐτοῦ ἀπέδειξε παι-
δαριῶδες καὶ ἐπικίνδυνον τὸ ἐπιχείρημα, καὶ ἐτελεύτα ὅπως φθά-
σωμεν εἰς τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον ἀνάγκη νὰ μεριμνήσωμεν περὶ
τακτοποιήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν προσωπικῶν ἐλευθεριῶν τῶν
πολεμικῶν δυνάμεων, καὶ τῶν πόρων τοῦ Βασιλείου. Ἀλλ' ὁ Κω-
λέττης ἀντίθετον γνώμην τοῦ Μαυροκορδάτου ἔχων, πολὺ πλέον ἐ-
μερίμνα περὶ τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ μέλλοντος. Καίτοι δὲ ὁ θάνατος
ἀπεχαλάρωσε τὰς ἐνεργείας τοῦ Κωλέτου, δὲν παρέλειψεν ὁ Βα-
σιλεὺς νὰ προάξῃ τὰς προθέσεις τοῦ ἔθνους ἐπὶ τοῦ ἐπιχειρήμα-
τος. Ἰδὼν πράγματι ὅλους τοὺς Ἑλληνικοὺς λαοὺς πρὸς αὐτὸν
νὰ ῥίψωσι συμπαθείας ἐπὶ τοῦ Πάρκερ, μᾶλλον ἐνισχύετο εἰς ἐκ-
πλήρωσιν τῶν πόθων. Στρατιωτικάς τις ἐστάλη εἰς τὰς ὁμόρους
ἐπαρχίας Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἤπειρον ἵνα μελετήσῃ
στρατηγικῶς αὐτάς· Οὗτος διέσπειρεν εἰς τοὺς οἰκειοτέρους τὴν
ὅσον οὔπω ἐκτέλεσιν μεγάλου τινὸς ἐπιχειρήματος ὑπὲρ ἀπελευ-
θερώσεως τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων. Οἱ οἰκεῖοι διέδιδον πρὸς οἰ-
κείους, καὶ οὗτοι προετοίμαζον ἄλλους. Ἕτερος στρατιωτικὸς πε-
ριήρχετο τὴν Εὐρώπην προετοιμάζων τοὺς ἐκεῖ παρεπιδήμους καὶ
χρηματολογῶν. Ὅπλα κατεσκευάζοντο ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὁπλο-
στασίοις. Ὁ τύπος συνηγόρει μεγαλοφωνότερον ὑπὲρ τῶν δικαιω-

μάτων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Βοὴ δὲ ὑπόκωφος ἠκούετο ἐκ βορ- ρᾶ προμηνύουσα φοβερὰν ἔκρηξιν.

Ἔστρεψαν διὸ πάλιν ἐλπίδας, πολιτικὴν καὶ πεποιθήσεις οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὴν Ρωσσίαν ἐξεγερθεῖσαν κατὰ τῆς Τουρκίας, ὡς μὴ παραδεχομένης ὡς επεθύμει ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων περὶ τῶν ἁγίων τόπων. Ἐστοχάσθησαν οὗτοι ὅτι διὰ νέας ἐπαναστάσεως ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ θὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῆς Ρωσσίας τὴν προσάρτησιν τῶν δύο ἐπαρχιῶν ὡς ὅρον ἐπιβληθησόμενον εἰς τὴν Πύλην ὑπ' αὐτῆς καταστρεφούσης τὸν Σουλτάνον. Διεβεβαιοῦτο ἐπανειλλημμένως πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, τὰς συμμαχούσας μὲ τὴν Τουρκίαν κατὰ τῆς Ρωσσίας ὅτι σύμπαντες οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Τουρκίας λαοὶ θὰ ἐξανίσταντο εὐθύς, ἀφοῦ διαβῶσι τὸν Δούναβιν οἱ Ρῶσσοι, ἢ εἰσβάλωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς Θεσσαλίαν. Ὁ Ὄθων καὶ οἱ σύμβουλοι ἐφρόντισαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τοιαύτης περιστάσεως καὶ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐξέγερσιν τῶν Χριστιανῶν ὁμόρων καὶ ὁμοφύλλων. Πράκτορες καὶ ἀπεσταλμένοι διεσπάρησαν οὐ μόνον εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτάς, ἀλλὰ καὶ εἰς Μακεδονίαν καὶ εἴς τινας τῶν Τουρκοκρατουμένων νήσων τῆς Μεσογείου. Ἀναφοραὶ τῶν ἐγκατοίκων τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν ἐκείνων ὑπεγράφησαν ζητούντων ἕνωσιν τοῦ τόπου μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Ἡ διπλωματία αὖθις ἠγρίωσεν ὀφρὺν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐλῆς. Οἱ ἐν Ἀθήναις Πρέσβεις τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἔδωσαν πρὸς αὐτὴν τὰς προσηκούσας παραινέσεις. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ ἡ δημοσιογραφία, ἐπιβλέπουσαι τὴν ἔξαψιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος, οὐδὲν ἐφοβήθησαν. Ἀκράτητος ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἀνεκόχλαζε εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν φιλορθοδόξων Ἑλλήνων. Αἱ παλαιαὶ προσδοκίαι πρὸς τὴν Ρωσσίαν ὡς προστάτιδα τῆς ὀρθοδοξίας αὖθις ἀνεφάνησαν. Οἱ παλαιοὶ στρατιῶται τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἡ ἐνθουσιώδης νεολαία προθυμοποιοῦνται νὰ λύσωσι τὰς ἁλύσσεις τῶν ὁμογενῶν, ἐπιθυμοῦσι τὴν ὑπερίσχυσιν τῶν ὁμοδόξων Ρώσσων. Ἐξαγριοῦνται κατὰ τῶν κινημάτων τῆς συμμαχίας, ἥτις θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν θάνατον ἐκ τῆς ψυχορραγούσης Οθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων εὐνοεῖ τὰς προθέσεις τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Συγκατανεύει καὶ βοηθεῖ λάθρα, καθ' ὅσον δύναται ἡ κυβέρνησίς του, τοιαύτας κινήσεις. Τὸ ἄνθος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ κάλυμμα δραπετεύσεως καὶ λειποταξίας, μεταβαίνει εἰς τὰ σύνορα. Γέροντες στρατηγοὶ ἀπόμαχοι, ἐνθουσιώδης νεολαία πατρίους νέους ἀγῶνας φιλοτιμούμεναι, ἐνδύονται τὸν θώρακα τοῦ σταυροῦ καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἐξ-

έρχονται εἰς Θεσσαλίαν, Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν. Ὅπλα, ἐφόδια καὶ χρήματα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοῦ Ὄθωνος αὐτοῖς ἀποστέλλει. Πλουσίως δὲ οἱ ἔξω ὁμογενεῖς συνεισφέρουσιν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἕκαστος νομίζει ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς στεναζούσης γῆς τῶν πατέρων του.

Οἱ Ἑπτανήσιοι μὴ ἀδιαφοροῦντες εἰς τὸ κίνημα, ἀλλὰ πῦρ θυμοῦ διακαίοντες ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅτι Λουθηρανοὶ προστάται καὶ καθολικοὶ ὑπέρμαχοι συνδέονται, ὅπως ἰσχυροποιήσωσι τὸν ζυγὸν τῶν δούλων ὁμογενῶν, καὶ περιφρονήσωσι τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ἐξυβρίζωσι ῥᾴδιον τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, συμμετέχουσι τοῦ ἀγῶνος. Ἐπιτροπαί, συνεισφοραὶ χρημάτων, ὅπλων καὶ ἐφοδίων καὶ ἀποστολαὶ ἀνδρῶν ἐξ ὅλων τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου διοργανίζονται λάθρα τῆς κυβερνήσεως. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπὶ κορυφῆς ἐνήργει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος, ὁ Παῦλος Λάμπρου Ἠπειρώτης ὁ νομισματολόγος, καὶ ὁ Χριστόδουλος Ποφάντης. Ἐπιτροπὴ ὑπὸ Ναπολέοντος καὶ Σπυρίδωνος Ζαμπελίων καὶ Ἰωάννου Κεφαλᾶ καθίσταται ἵνα συνάξῃ χρήματα καὶ ἐφόδια. Πλουσίως συνεισέφερον οἱ Κερκυραῖοι καὶ αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας Κανδῆ Ρώμας. Νίτρον καὶ χρήματα ὑπὸ Κεφαλᾶ στέλλονται εἰς Μεσολόγγιον διὰ τὴν ἐκεῖ ἐνεργοῦσαν ἐπιτροπήν. Ὁ δικηγόρος Γαλιάτσας ἐκ Πατρῶν, ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν, λαμβάνει 3,000 ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς, μεταβαίνουσιν εἰς Ἤπειρον Πάργιοι καὶ Μανδουκιῶται μὲ τὸν Ποφάντην. Ὁ Οὐὰρδ ἐδημοσίευσε προκήρυξιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐμποδίζεται πᾶσα συνάφεια, βοήθεια καὶ συμμετοχὴ παντὸς Βρεττανοῦ ἢ προστατευομένου ὑπηκόου καὶ πλοίου μετὰ τῆς πολεμίας Ρωσσίας καὶ συμμάχων της. Ὁ παραβάτης θέλει κρίνεται κατὰ τοὺς ἰσχύοντας ἐν πολέμῳ νόμους. Πλοῖα Ρωσσικὰ ἢ ὑπὸ σημαίαν Ρωσσικῆς Προστασίας ὑπήκοοι καὶ πρόξενοι Ρῶσσοι δὲν δέχονται πλέον εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος. Συνεπῶς ἀπεδιώχθησαν ἅπαντες οἱ τῶν πολεμίων δυνάμεων ὑπήκοοι. Ὁ ἐν Ζακύνθῳ Ρωσσικὸς πρόξενος Σανδρίνης, ὁ Γενικὸς πρόξενος ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἡ ὑπαλληλία αὐτοῦ ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα. Κατεβιβάσθησαν ὅλα τὰ Αὐτοκρατορικὰ παράσημα καὶ σύμβολα, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ζωγραφημένος δικέφαλος ἀετὸς τῆς Ρωσσίας, ὅστις ἐκρέματο ὡς σημεῖον Αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας καὶ σεβασμοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος ἐν Κερκύρᾳ. Διετάγη ἡ Ἀστυνομία νὰ ἐπαγρυπνῇ αὐστηρῶς εἰς πᾶν κίνημα ἢ ἔκφρασιν συμπαθείας τοῦ Ἰονίου λαοῦ κατὰ τὰς τότε ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς συναισθήσεις. Διὸ παρεφυλάττοντο τὰ παράλια τῶν νήσων δι' ἀκτοφυλάκων καὶ ἀκτοθεωρῶν. Φρεγάται Ἀγγλικαὶ καὶ

Γαλλικαὶ περιέπλεον τὰ Ἰόνια πελάγη, ἵνα παρεμποδίζωσι καὶ καταδιώκωσι τὰ πλοῖα τὰ μετακομίζοντα ἄνδρας, ὅπλα ἢ ἐφόδια ἐκ τοῦ Ἰονίου κατὰ τὴν ἀπέναντι στερεὰν Ἀκαρνανίας, Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ὅπου οἱ ἐθελονταὶ Ἕλληνες ἠγωνίζοντο νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς Τούρκους. Ἐξωρίσθησαν ἱερεῖς διότι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ὕψωσαν τὴν φωνὴν ὑπὲρ τῆς πολεμουμένης ὀρθοδόξου θρησκείας. Ἐφυλακίσθησαν ἢ ἐξορίσθησαν εἰς τοὺς σκοπέλους τῶν νήσων οἱ φωραθέντες ἀποστολεῖς ἀνδρῶν καὶ ἐφοδίων ἐκ τοῦ Ἰονίου. Ἠπειλήθησαν ἀπώλειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ Βρεττανικῆς Προστασίας οἱ ὁπλισθέντες κατὰ Τουρκίας, καὶ συμπολεμοῦντες μετὰ τῶν ἐθελοντῶν.

Πρὸς τοιαύτας ὅμως ἀπειλὰς καὶ καταδιώξεις, οἱ Ἑπτανήσιοι ἀκλόνητοι εἰς τὰς πεποιθήσεις ὑπὲρ πατρίδος, μετ' εὐφροσύνης ὁρμοῦσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν πάλην. Ἐβλέποντο ὡς εἰς πανήγυριν ἀσπαζόμενοι συγγενεῖς, τέκνα, σύζυγον, καὶ εὐλογούμενοι ὑπὸ τῶν ἱερέων, διὰ νυκτὸς νὰ ρίπτωνται εἰς πλοιάρια, καὶ ἀναχωροῦσιν ἀποφεύγοντες τὰ ἀστυνομικὰ ὄμματα. Πολλοὶ δὲ ἐδυσαρεστοῦντο, ὅτι διὰ τὴν μικρότητα τῶν πλοιαρίων δὲν ἠδύναντο ἀμέσως νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ στάδιον τῆς νίκης. Ἐν Ζακύνθῳ ἐπνίγησαν τινὲς βιαζόμενοι τίς νὰ πηδήσῃ ταχύτερον εἰς τὰς λέμβους. Εἰς Μεσολόγγιον συνηθροίσθησαν ὑπὲρ τοὺς 700 καὶ εἰς Ἀκαρνανίαν ἀπέβησαν ἕως 300 Λευκάδιοι. Οἱ Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι διωργανίσθησαν εἰς τάγμα Ἑπτανησιακόν, φέρον σημαίαν τῶν Ἁγίων Διονυσίου καὶ Γερασίμου μὲ τὸ ἐθνόσημον. Ταγματάρχης ὡδήγει αὐτὸ ὁ ὑποστράτηγος Σέχος, ὁ δὲ φρούραρχος Κουρκουμέλης ἐφωδίασεν μὲ ὅπλα τῆς ἐθνικῆς ὁπλοθήκης. Λοχαγοὶ δὲ τῶν μὲν Κεφαλλήνων ἦσαν Ἠλίας Πανᾶς, Γ. Μεταξᾶς Λοῦτσος, Εὐάγγελος Ἀντίπας ἰατρός, Σταμάτης Παπούρης, Θρασύβουλος Λιβαδᾶς, Σπυρίδων Ματάτος καὶ Παπᾶς Ζερβός. Τῶν δὲ Ζακυνθίων ἀρχηγέτουν Ναθαναὴλ Δομενεγίνης, Γουλιέλμος Μινῶτος, Σαράντης Κολυβᾶς, Εὐστάθιος Γρόππας, Διονύσιος Δραγῶνας Καπόνης, Ἀναστάσιος Βούρτσης, Δημήτριος Πατέλης. Οὗτος δὲ διὰ νὰ στρατολογήσῃ πλείονας ἄνδρας ἐπώλησε ἓν ἐλαιοστάσιον, καὶ συνεννοεῖτο πρὸ πολλοῦ μὲ τὸν ὑπολοχαγὸν τοῦ ἱππικοῦ Καραγιαννόπουλον καὶ τὸν γέροντα ὑποστράτηγον Εὐμορφόπουλον. Ἀκοῦσαν δὲ τὸ τάγμα μικρὸν λογίδριον παρὰ τοῦ Εἰσαγγελέως Παπαδιαμαντοπούλου, ἐκίνησεν, ἐνῷ ἐξητωκραύγει τὸ πλῆθος. Μεταβάντες εἰς τὰ Τουρκικὰ χώματα, συνηντήθησαν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τζαβέλα, καὶ κατέλαβον οἱ μὲν Ζακύνθιοι τὸ χωρίον Μπάνιον, οἱ δὲ Κεφαλλῆνες τὸ χωρίον Κομπότι, ἔνθα μετέβη καὶ ὁ Ναθα-

ναὴλ Δομενεγίνης. Ὠργίσθη ὁ Τζαβέλας ὅτι οἱ ἐθελονταὶ διήρπασάν τινα πρόβατα τῶν ἐκεῖ χωρικῶν Βουργιωτῶν, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ τοὺς δώσωσι ζωατροφίας, τὰς ὁποίας ἐζήτουν μὲ πληρωμὴν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔπιασαν ὅπλα καὶ ἐταμπουρώθησαν. Ἀκολούθως στρατοπεδεύσαντες εἰς Πέταν, ἡνώθησαν μὲ τὸν ὑποστράτηγον Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη Θεόδωρον, ἱστάμενον ἐπὶ κεφαλῆς Πελοποννησίων ἐθελοντῶν. Τὰς 4 Ἀπριλίου Τούρκων στρατὸς τακτικὸς ἕως 3,000, καὶ ἕως 1,000 Τουρκαλβανοὶ ἀναφανέντες, ἠπείλουν αὐτοὺς νὰ περικυκλώσωσιν. Ὁ ἰατρὸς Φραγκῖσκος Βερέττας, ὅστις ἐθελοντὴς ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας παρηκολούθει τοὺς ἐξελθόντας, εἰδοποίησεν ὅλα τὰ εἰς Ἄννινον καὶ Κομπότι καὶ Νεοχῶρι στρατιωτικὰ σώματα, ἀρχηγετούμενα ὑπὸ τοῦ Σκυλοδήμου ἀρχηγοῦ τῶν σταυροφόρων Ζέχου, Μιλίου, Καλαμογδάρτου καὶ Σ. Καραϊσκάκη. Διετάγησαν δὲ παρὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Τζαβέλα νὰ κινήσωσι κατὰ τὰ Πέντε Πηγάδια, ὅπως περὶ τὸ Σαύλιον ἐπεκτανθῇ ἡ ἐπανάστασις. Οἱ δὲ Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες μὲ τὸ σῶμα τοῦ Θέμελη καὶ τῶν Πελοποννησίων, ἔχοντες καὶ τὰ 4 πυροβόλα νὰ κρατήσωσι τὴν θέσιν Πέτα.

Λόχος δὲ Τούρκων, ἰδόντες ὅτι εἰς τὸν κάμπον τῆς Ἄρτας κατέβησαν Πελοποννήσιοι καὶ Ἠπειρῶται τινὲς ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Πέτα, καὶ διήρπαζαν πρόβατα, ἐτουφεκοβόλησαν αὐτούς. Τὴν ἐκπυρσοκρότησιν ἀκούσαντες οἱ ἐν Πέτα στρατοπεδεύοντες, ἔδραμαν εἰς βοήθειαν τῶν εἰς τὸν Κάμπον τῆς Ἄρτας. Τοῦτο ἰδόντες οἱ ἐν Ἄρτᾳ Τοῦρκοι, ἐξῆλθον σχεδὸν 4,000 τακτικὸς στρατὸς καὶ πολλοὶ Τουρκαλβανοὶ καὶ συνεπλάκησαν. Ἀπὸ τὰς 7 τὸ πρωῒ μέχρι τῶν 7 τὸ ἑσπέρας διήρκεσεν ἡ μάχη. Ἑξάκις ὠπισθοδρόμησαν οἱ Τοῦρκοι τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ ἄλλας τόσας οὗτοι ἐκείνους. Ὁ ἀρχηγὸς Τζαβέλας δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ πολεμοφόδια· διότι παρέβησαν τὴν διαταγήν του οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ ἔρριψαν τουφέκιον. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν τακτικῶς εἰς Ἄρταν, οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἀπειροπόλεμοι διεσκορπισμένοι ἀτάκτως ἐσώθησαν εἰς Πέτα. Τότε ὁ ἀγαθὸς στρατιώτης Ναθαναὴλ Δομενεγίνης πλήρης μὲν ἐνθουσιασμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλ' ἀπειροπόλεμος καὶ ἀσυνήθης εἰς δεινοπαθείας καὶ πολεμικὰ τεχνάσματα, ἀκούσας φωνὰς Ἀλβανῶν τινων ἐνδυμένων ὡς Χειμαριῶται, οἵτινες ἔφερον Βαϊράκιον Σταυροφόρον καὶ ἐποίουν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὡς Χριστιανοὶ, καὶ προσεκάλουν τοὺς διεσκορπισμένους, προσῆλθεν εἰς αὐτοὺς μετὰ τοῦ Καλαμογδάρτου. Αὐτοὶ δὲ συλλαβόντες ἀ-

λυσσοδέτους ἔφεραν εἰς Ἄρταν. Καὶ τὸν μὲν Καλαμογδάρτην ἀπέλυσαν μετὰ χρόνον διὰ μεσολαβήσεως καὶ λύτρων, τὸν δὲ Ναθαναὴλ Δομενεγίνην μετὰ πολλὰ μαρτύρια ἀνηλεῶς ἐκαρατόμησαν. Τοιοῦτον ὁλοκαύτωμα προσέφερεν ἑαυτὸν ὁ Ν. Δομενεγίνης, ἀφοῦ προφανῆ δείγματα ὑπέδειξεν αὐταπαρνήσεως, εἰλικρινοῦς πατριωτισμοῦ, καὶ ἀόκνου ζήλου ὑπὲρ ὀρθοδοξίας καὶ Πατρίδος, καὶ μὲ λόγους καὶ χρηματικὰς θυσίας ἐπὶ δεκαετίαν εἰργάσθη ὑπὲρ ἑνώσεως Ἑπτανήσου καὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Μάτην ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πέτρος μεταβὰς εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ Ἤπειρον ἀνεζήτει αὐτὸν, καὶ ὑπέσχετο λύτρα πρὸς ἐξαγόρασιν· διότι ὁ θάνατός του ἐπὶ πλέον ἠγνοεῖτο, καὶ ὁ Οὐάρδ, ὡς ῥιζοσπάστην ἄκαμπτον παρώθει, καὶ ἀπεποιεῖτο νὰ προτείνῃ ἐνστάσεις πρὸς τοὺς Τούρκους, ὑπὲρ Ἴονος παραβάντος τὰς ἐμπολεμίας προκηρύξεις. Ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Δομενεγίνη βεβαιωθεὶς, ἐθρηνήθη παρ' ὅλων. Οἱ δὲ συνοπαδοὶ αὐτοῦ Γουλιέλμος Μινῶτος καὶ ἄλλοι, ἐλθόντες εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν διάλυσιν, μετέβησαν εἰς Ῥωσσίαν, καὶ συνηγωνίζοντο μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐθελοντῶν Ἑλλήνων εἰς Κριμαίαν. Δάφνας ὅμως συνέλλεξαν οἱ Λευκάδιοι μεταβάντες εἰς Κοτσολιὸν καὶ Μέτσοβον, καὶ ἀγωνισθέντες οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Θ. Γρίβαν οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰθακήσιον Ἰωαννόπουλον ἀντισυνταγματάρχην. Ἐνταῦθα ἠρίστευσεν καὶ ὁ Νικόλαος Ἀσπροϊέραξ ἐκ χωρίου Σφακιωτῶν Λευκάδος, καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς δώδεκα. Ἄλλοι δὲ πάλιν Κεφαλλῆνες ἠρίστευσαν εἰς τὰς ἐνδόξους μάχας τῆς Καλαμπάκας στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Χατζῆ Πέτρου, ὅπου ἡρωϊκῶς ἔπεσε καὶ ὁ Ζακύνθιος Σ. Τρανταφυλλος Βαρβάτος καὶ ἄλλοι. (1)

(1) Πληροφορία ἀνθυπολοχαγοῦ Δημητρίου Κίτσου παρευρεθέντος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα ἐν Ἠπείρῳ τὴν ὁποίαν ἔγραψα, ἀκούσας ἐκ στόματος αὐτοῦ, ἐνῶ ηὑρισκόμην εἰς Κέρκυραν τῷ 1875.—Οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπέδευον ἐντὸς τοῦ χωρίου Πέτα τὴν νέαν δευτέραν κατὰ τὸ δειλινόν. Τὸ σῶμα Ζάχου Μίλιου ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Ζουμέρικα· ἐνῷ δὲ ἐφόρτωνον, ὁ Πετμεζᾶς ἔλωσεν ἀφορμὴν πρὸς τοὺς στρατοπεδεύοντας Τούρκους τῶν ἐν Ἄρτᾳ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Πέτα εἰς συμπλοκήν. Τότε οἱ Τοῦρκοι ὄντες πολυάριθμοι ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ Πετιμεζᾶ καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τοῦ χωρίου. Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας οἱ Τοῦρκοι ἐμβῆκαν εἰς τὸ μοναστῆρι τὸ ἀπέχον 1 1|2 ὥραν τοῦ χωρίου Πέτα παρὰ τὸν ποταμόν. Τότε ὁ ἀρχηγὸς Ζάχος Μήλιος διώρισε ἕως 150 ἐκ τοῦ σώματος νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς εἰσελθόντας Τούρκους εἰς Μοναστῆρι. Τοῦτο ἐπέτυχον καὶ τοὺς ἀπεδίωξαν διότι καὶ παρακάτω ἕως 20 ἱππεῖς Ἕλληνες ἐπέπεσαν ἐπὶ 40 σχεδὸν Ἀλβανῶν τοὺς ἠχμαλώτισαν, καὶ ἔπειτα τοὺς ἀπέλυσαν ὡς [illegible]

Ἡ Δύσις ἐμπνέεται ὀργῆς ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἥναψεν ἐπαναστάσεις, καὶ ἀπέστειλε στρατιώτας καὶ ἐθελοντὰς εἰς τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας. Τοῦτο ἐστοχάζετο ὅτι θὰ φέρῃ θανατηφόρον πληγὴν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Διὸ ἔκαμε πολλὰς ἐνστάσεις καὶ κατηγορίας πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ὅτι ἡ κυβέρνησίς του συνεννοεῖται μετὰ τῆς Ρωσσίας, καὶ ἀντιτάσσεται εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῶν συμμάχων τῆς Τουρκίας. Ἐπέτασσε δὲ αὐτῷ νὰ ἀνακαλέσῃ τοὺς δραπετεύσαντας κατὰ τὸ φαινόμενον ἀρχηγοὺς στρατιωτικοὺς εἰς Τουρκίαν, καὶ νὰ παύσῃ αὐτοῖς τὴν σύνταξιν. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως οὐδόλως ἐνέδιδεν εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν συμμάχων, ἀλλὰ διεκήρυττεν οὐδετερότητα. Ὅθεν οἱ σύμμαχοι ἐσυμφώνησαν νὰ ἐπιχειρισθῶσι βίαν, ὅπως ἀναγκάσωσι τὸν Βασιλέα Ὄθωνα καὶ Κυβέρνησιν νὰ ἐξέλθωσι τῆς ὀλεθρίας ἐπιρροῆς ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπεσαν, καὶ προσφέρωσιν ὡς ἔλεγεν αὐτῷ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ βασιλείᾳ τελευταίαν τινὰ σωτηρίαν ἐξ ἀπειλουμένων κινδύνων διὰ θρησκευτικὸν φανατισμὸν καὶ ἀλλόκοτον πατριωτισμόν, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ χρόνον καὶ περιστάσεις. Διὸ ὁ Γάλλος στρατηγὸς Φορεῦς ἐπιβιβάσας στρατὸν ἐκ Καλλιουπόλεως εἰς πλοῖα κατὰ διαταγὰς τοῦ ὑπουργείου τοῦ πολέμου τῆς Γαλλίας, ἐπέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ. Μετ' αὐτῶν μοῖρα Ἀγγλικοῦ στρατοῦ συνέπλευσεν ἐκ Μελίτης, καὶ ἀπεβίβασε στρατιώτας. Οἱ Ἀγγλογάλλοι οὕτω κα-

λοῦντας Ἀλβανικὰ καὶ λέγοντας ὅτι εἶναι τοῦ Ζαγομίλιου ὁμόθρησκοι.

Τὴν ἐπιοῦσαν, τὴν νέαν Τρίτην οἱ Τοῦρκοι τὸ πρωῒ ἕως 12,000 ἦλθον κατὰ τὸ χωρίον Πέτα, καὶ ἐκτύπουν ὅλους τοὺς παρευρεθέντας. Αὐτοὶ ὄντες ὀλιγώτεροι ἐπειδὴ δὲν ἦταν εἰμὴ μόνον ἕως 1,500 δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνθέξωσι, καίτοι ἐπολέμησαν. Διὸ εὐθὺς ἐδόθησαν εἰς φυγήν, καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς κατεδίωκον. Τότε ὁ Δομενεγίνης ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἔμενεν. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κίτσος τὸν ἔσπρωξε ἕως 30 ἢ 40 βήματα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπλησίασαν οἱ Τοῦρκοι, ἦτο ἀδύνατον νὰ μένῃ αὐτός. Τότε ἄφησεν ὁ Κίτσος τὸν Δομενεγίνην εἰς τὴν θέσιν του. Οἱ Τοῦρκοι οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν τοὺς ἐκεῖ διαμείναντας, ἄλλους μὲν ἐφόνευον, ἄλλους δὲ ἠχμαλώτευαν. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἦτον ὁ Καλαμογδάρτης καὶ Μενούκας, καὶ ἄλλοι. Τούτους, Τοῦρκός τις Ἀλβανὸς ἐφώναξε νὰ μὴ φονεύσωσι. Διὸ ζωγρήσαντες ἔφεραν εἰς τὴν Ἄρταν ἀβλαβεῖς. Ὁ δὲ πρόξενος Ἄγγλος Σάντερ μεταβὰς ἐκεῖ συνήργησε καὶ τοὺς ἀπέλυσαν. Ὁ Δομενεγίνης ἀγνοεῖται τί ἀπέγεινε· πιθανώτερον δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Κίτσου νὰ ἐφονεύθη ἐκεῖ ὅπου τὸν παρήτησεν ὁ Κίτσος· διότι ἐὰν καὶ αὐτὸς ἤθελεν ζωγρηθῆ, βεβαίως θὰ ἐσώζετο καὶ ἠλευθεροῦτο μετὰ τῶν ἄλλων τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Σάντερ.

τέλαβον τὰς 12 Μαΐου 1854 τὸν Πειραιᾶ στρατιωτικῶς καὶ τὸ λοιμοκαθαρτήριον. Κατεκράτησαν τινὰ πλοῖα, καὶ ἐκίνησαν διὰ τὰς Ἀθήνας. Εὐθὺς δὲ οἱ δύω πρέσβεις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας παρουσιασθέντες πρὸς τὸν Βασιλέα ἐνεχείρησαν τηλεσίγραφον τῶν συμμάχων. Δι' αὐτοῦ παρεκελεύετο ὁ Βασιλεὺς νὰ ἀπολύσῃ τὸ πολέμιον ὑπουργεῖον, καὶ ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλων ὑπουργῶν ἐπικλινῶν πρὸς τὰς συμμάχους δυνάμεις, καὶ νὰ διακηρύξῃ ὁ Βασιλεὺς πραγματικὴν καὶ πλήρη οὐδετερότητα. Ἔντρομοι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν κατοχὴν καὶ ἀπειλὴν τῶν συμμάχων, ἐκλείοντο οἱ μὲν εἰς οἰκίας ὡς εἰς πόλεμον, οἱ δὲ ἔφευγον. Οἱ φρονιμώτεροι δὲ ἔλεγον νὰ καθησυχάσωσι ὡς φοβούμενοι, καὶ νὰ ὑπενδώσῃ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν βίαν. Τέλος τὴν ταραχὴν καὶ βίαν ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς, τὴν ἐπιοῦσαν ἀπέλυσε τὸ ὑπουργεῖον, καὶ συνεκάλεσεν εἰς καταρτισμὸν ὑπουργείου ὁμοφρονοῦντας μὲ τοὺς συμμάχους. Ἀναβὰς εἶτα ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐνώπιον τῶν πρέσβεων ὅλων τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχῶν καὶ ἀντιπροσώπων τῶν βουλῶν, διεκήρυξε πλήρη οὐδετερότητα καὶ ἀπραξίαν ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ ἀποχὴν παντὸς ἐκ Τουρκίας κινήματος. Συνεπῶς ἀνεκαλοῦντο οἱ ἐθελονταὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἐπὶ παύσει μισθοῦ καὶ δικαιωμάτων, ἐὰν μὴ ὑπήκουον. Διελύοντο τὰ σώματα τῶν φαλαγγιτῶν ὡς ἐπίφοβα εἰς τὴν Τουρκίαν, ὃ ἀπετέλεσε τὸ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ λῃστεία. Κατηργήθησαν τυπογραφεῖα καὶ ἐφημερίδες «Αἰὼν» καὶ ἄλλαι, ἀντιπολεμοῦσαι διὰ τοῦ λόγου, καὶ κατακραυγάζουσαι ὡς ἄδικον τὴν στρατιωτικὴν κατοχὴν τῶν Ἀγγλογάλλων. Ὁ δὲ στρατηγὸς Φωρεὺς, ἀφοῦ ἄφισε εἰς Πειραιᾶ 3.000 στρατοῦ ἐκ Γάλλων καὶ Ἄγγλων στρατοπεδευόντων εἰς Δαφνὶ καὶ Πειραιᾶ, ὅπως ἐνισχύσῃ τὰ ἐγγυηθέντα ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Αὐλῆς Ἀθηνῶν, μετέβη μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸν περιέμενον ὁ Γάλλος στρατάρχης Σανταρνώς. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν ὑποδούλων ὁμογενῶν ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Οἱ ἐπανελθόντες Ἑπτανήσιοι εἰς τὴν πατρίδα, ἀφοῦ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς διέμειναν ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς μὴ δεκτοὶ διὰ τὴν παραβίασιν τῆς προκηρύξεως τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐσυγχωρήθησαν, ἀφοῦ ἐτιμωρήθησαν μὲ φυλακὰς καὶ ἐξορίας οἱ ἀποστολεῖς αὐτῶν οἷοι ὁ Ψυλιανὸς ἐκ Λευκάδος, ὁ Δ. Μπατέλης καὶ Λοῦτσος καὶ ἄλλοι ὑποκινηταί.

Ἐν τούτοις ἔμενον τὰ θύματα τῆς φιλεκδικίας τοῦ Οὐάρδου εἰς τοὺς ξηροσκοπέλους τῆς Ἑπτανήσου. Ὅπως δὲ λάβῃ ὁ μεταγενέστερος ἡμῶν πλήρη ἰδέαν τῶν κακουχιῶν τῶν μαρτύρων ἐκείνων τοῦ Ἰονίου ἐν Ἀντικυθήροις, τὴν περιγραφὴν ἐκθέτομεν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐνταῦθα οἵαν ὑμῖν περιέγραψεν εἷς τῶν ἐξορίστων ὁ Δ. Καλλίνικος δοκιμώτατος εἰς ἐπιτυχεῖς περιγραφάς.—«Διάφοραι ζῶναι γῆς ἀφροειδεῖς καὶ λευκόφαιοι διαποικίλλουσι τὰς δίκην κώλων δράκοντος παρατεινομένας πλευρὰς τῶν βουνῶν, ἅτινα κατὰ δύο βραχώδεις βραχίονας διακρατοῦσι τὴν λεκάνην τοῦ μικρολιμένος. Αἱ πλευραὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἐξωβόλων καὶ ἀπορρόγων πετρῶν. Ταύτας διαφόρως ἐκοίλωσεν ἡ θάλασσα, λαξεύουσα ἐπὶ τῶν βράχων εἰς σπήλαια ἐπικρεμῆ ἐπὶ τῶν ἀβύσσων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν τὰ κρυσφύγετα πειρατῶν. Σταυρὸς δὲ ποῦ καὶ ποῦ χαραχθείς, ἀναμιμνήσκει τὰς πρὸς ἐξιλέωσιν ἱκεσίας τῶν ἀσπερόντων θυμάτων ὑπὸ τῆς μαχαίρας τῶν πειρατῶν. Ὄγγοι λίθων ἐκτειναχθέντων ὑπὸ καταιγίδων κεῖνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους παρὰ ταῖς ὑπωρείαις βουνίσκων. Οὗτοι ὡς λίθινός τις σκηνογραφία ὑπέρκεινται οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, τέμνοντες ἀνωμάλως τὴν γῆν. Ἀνίστανται εἶτα ὡς κῶνος ἡφαιστείου, ὥστε ὁ θεώμενος τὰ ἀλληλοδιάδοχα κύματα κατὰ τὰς πέτρας καὶ βαυνὰ νομίζει ἑαυτὸν τετειχισμένον ἐντὸς σκελετοῦ ἀγρίου, καὶ περιδεὴς ἵσταται, μὴ πλησιάσας μεταμορφωθῇ καὶ αὐτὸς εἰς λίθον. Γυμνὸν τὸ ἔδαφος δένδρων στερεῖται τῆς φυσικῆς καλλονῆς. Μόλις πεντήκοντα δενδρύλια διαποικίλλουσι τὴν ἐπέκεινα 12 μιλλίων περιφέρειαν τοῦ λεπτογείου ἐκείνου ἐδάφους, ἐξ οὗ οὔτε ὕδατα ἀναβρύουσιν, οὔτε πηγαὶ ἀρδεύουσιν. Σχιματὶς δὲ γῆς καταρρέει ὕδωρ, ἐξ οὗ ἐκδιψοῦσιν δύο ὡς ἔγγιστα χιλιάδες στόματα αἰγῶν, προβάτων, βοῶν καὶ ἀνθρώπων. Οὐδὲν οὖν χλοάζει ἐν ἐκείνῃ τῇ ξηρᾷ καὶ ἀνύδρῳ φύσει· ἡ δὲ φυγοπονία τῶν ἐγκατοίκων περιορίζει αὐτοὺς μόνον εἰς τὸ νὰ ἀναδηφῶσι μετὰ τῶν γυναικῶν τὸ ἔδαφος δι' ἀρότρων μικρῶν, ἅτινα ἀποκρεμῶσιν ἐπὶ τῶν δένδρων, ὡς μαλθακοὶ ἐν ἡδυπαθεῖ βίῳ. Καὶ διὸ μόλις προσπορίζεται αὐτοῖς γλίσχρος διατροφὴ ἄρτου καὶ κριθῆς καὶ ὀλιγίστου οἴνου στυφοῦ, ἐνῷ παντελῶς ἐλλείπουσιν ὀπωρικὰ καὶ κηπεύματα. Μόνον ὀλίγος τυρὸς καὶ μέλι διαυγέστατον μέν, ἀλλὰ σπανίζον ὡς ὁ σῖτος, ὅστις ἀκμάζει εἰς τὰ λήια τῶν λευκῶν λάκων καὶ γάλα ἄφθονον χαρικεύουσι τὴν λιτὴν τράπεζαν τῶν τρωγλοδυτῶν ἐκείνων τοῦ Ἰονίου, οἱ ὁποῖοι διάγοντες ἐν τῷ μεταξὺ νομαδικοῦ καὶ γεωργικοῦ βίου, μετέχουσι μᾶλλον τῆς ὀκηδίας τῶν πρώτων, ἢ τῆς φιλοπονίας τῶν δευτέρων.

»Ἕως ἑβδομήκοντα οἰκογένειαι ἀνήκουσιν εἰς σποράδην συνοικίαν ἐν τῇ βαθυτάτῃ ἐκείνῃ ἐρήμῳ. Ἡ φυλετικὴ πρόσοψις αὐτῶν δεικνύει τὴν καταγωγὴν μετοικησάντων ἐκ τῶν λευκῶν ὀρέων τῆς παλαιᾶς γενέθλης τοῦ Διὸς εἰς τὴν παλαιὰν Αἰγιλείαν, ἵνα

εὕρωσι καταφύγιον τοῦ ἐγκλήματος αὐτῶν ἐπὶ Βενετοκρατίας. Διηγεῖται ἡ παραδοτικὴ ἱστορία, ὅτι οἱ θραύσαντες τὸ ξίφος τῶν Κομνηνῶν περὶ τὰ 1206, καὶ διανεμηθέντες τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν ἐν τῷ Δουκικῷ παλατίῳ τοῦ Δανδόλου κατέλαβον καὶ τὰ Ἀντικύθηρα ὑποτελῆ ὄντα εἰς τὸν Ἰάκωβον Βιάρον. Μετὰ τὴν κατοχὴν δὲ αὐτὴν κατ' ἄγνωστον ἐποχὴν τριήρης Βενετικὴ κατέπλευσεν εἰς Ἀντικύθηρα. Οἱ κάτοικοι ἐκπλαγέντες ἐκ τοῦ διαχρύσου καλλωπισμοῦ τοῦ πλεύσαντος ἐκείνου πλοίου, οἵτινες παρεκέλευον τοῖς ἀγρίοις ἐκείνοις τὴν ἰσχὺν τῆς θαλασσοκράτωρος Βενετίας, προσέφεραν περιφανῆ δημοθυνίαν πρὸς τοὺς προσορμισθέντας. Αὐτοὺς μεθύσαντες κατέσφαξαν καὶ διαρπάσαντες τὰ ἐν τῷ πλοίῳ εὑρεθέντα, ἐβύθισαν τὴν τριήρη. Ἡ Βενετία ἠγνόει τὴν ἐν Ἀντικηθύροις ἀπώλειαν τῆς τριήρεως ἐπὶ πολλῶν ἐτῶν, ὅτε Κυθηραῖός τις καταπλεύσας εἰς Ἀντικύθηρα, καὶ ξενιζόμενος παρά τινι γυναικὶ, διεῖδεν ἐν τῷ πενιχρῷ αὐτῆς ἄντρῳ τεμάχια πλουσίας ἀποσκευῆς ἀπᾳδούσης τῇ ἐλεεινότητι τῶν ἐκεῖ οἰκούντων. Ἀνιχνεύσας τὸ μυστήριον τοιούτου βδελυροῦ βίου, καὶ ἀνακαλύψας παρὰ τῆς ἀκριτομύθου γυναικὸς τὴν πλοκὴν τοῦ ἀπαισίου δράματος, ἀφηγήθη τὰ πάντα πρὸς τὸν Βενετὸν Προβλεπτὴν Κυθήρων. Αὐτὸς δὲ διέταξεν τριήρη Βενετικὴν ἀφικομένην ἐκ Μεθώνης, νὰ καταπλεύσῃ εἰς Ἀντικύθηρα, ἔνθα οἱ στρατιῶται αὐτῆς, ξιφήρεις ἀποβάντες, μετεποιήσαντο ἐν τῇ ἀφανεῖ ἐκείνῃ ἐρήμῳ τῆς Ἀνατολῆς τὰ τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Σωρὸς δὲ ἐξ ἀσβέστου καὶ ὀστῶν ἀνθρωπίνων εἰσέτι δεικνύει πρὸς τὸν περιεργαζόμενον τὸ τραγικὸν ἐκεῖνο πολιτικὸν ἀνοσιούργημα. Ἐγὼ δὲ ἀνακινῶν τὸ χῶμα ἐκεῖνο διὰ τῆς ῥάβδου μου, εἶδον διαφόρων ἡλικιῶν κρανία διηυλισμένα ὑπὸ τραυμάτων, ἃ κατήγαγεν ἡ μάχαιρα.

»Τὸ φῦλον τῶν κατοίκων, καὶ ἐξαιρέτως τὸ θῆλυ, εἶναι ὡραῖον ὡς τῶν Σφακιανῶν, ἐξ ὧν ἕλκουσι τὸ γένος. Κρινόλευκαι τὴν ὄψιν καὶ γαλανόφθαλμαι, βαδίζουσαι εὐρύθμως καὶ φέρουσαι ἐρυθροῦν φέσιον, μόλις ἁπτόμενον καλλιπλοκάμου κόμης, ἥτις σκιάζει τρυφερὸν τράχηλον, ὡς νύμφαι παρίστανται ἱεροῦ ἄλσους ἢ τερψίθυμα φάσματα ἰνδαλματοποιηθέντος ἀρχαϊκοῦ κάλλους, διαιωνίζοντος τοὺς ἄλλοτε καλλιφερεῖς τύπους ἀειθαλοῦς φύσεως ἀκμαζούσης ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Ὀλίγιστα οἰκήματα ἀνάπτουσι λυχνίαν κατὰ τὴν τράπεζαν ἢ εἰκονοστάσιον· διότι τὸ ἔλαιον ἐκεῖ εἶναι ὡς τὸ ῥόδον εἰς τοὺς πόλους τῆς σφαίρας. Πυρσὸς φρυγάνων φεγγοβολεῖ τὴν χωματόκλιστον ἐκείνην φωλεὰν Καστόρων, ἕως κατακλιθῶσιν τὰ ἀνθρώπινα ἐκεῖνα

φάσματα ἐπὶ πετροκλίνων σκεπασμένων μὲ χονδροειδεῖς τινας σινδόνας. Ὁ Ἀντικυθηραῖος, ὅτε θύελλα καταμαστίζῃ τὸ τρέμον νησίδιόν του ὑπὸ τῆς συμβολῆς τῶν δύο κλυδωνιζομένων πελάγων τοῦ τε Αἰγαίου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ, ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν βράχων μετὰ τῆς φλοκάτας του. Ἐκεῖ παραμένει, ὡς φάσμα ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ ἱστάμενον, καὶ ἐποπτεύει μακρόθεν, μὴ ναυάγιόν τι ἐπιρρίψῃ εἰς τὰς ἀξένους ἀκτὰς ἐπιθανάτια ναυαγησάντων, ὅπως διαρπάσῃ. Ἀποτυχὼν δὲ τῶν ἐλπιζομένων, ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἀκτάς του, καὶ συλλέγει τὰ θνησιμαῖα τῶν ὁδοιπορικῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα τρώγει ὡς ἡδυτάτην τροφήν. Ἡλιοὶ καλεῖται τὸ ἐκ χωματοκελῶν πολύχνιον τῶν Ἀντικυθήρων, καὶ 13 γυναῖκες καὶ 9 ἄνδρες ἀπαριθμοῦνται ὅλοι οἰκήτορες.

»Τὸ οἴκημα τοῦ Μανούσου ἐπὶ τὸ ἐμφαντικώτερον καλούμενον Ὀντὰς, ἐπικείμενος ἐπὶ κρημνοῦ συνεχομένου μετὰ τοῦ ἀνίσου ἐδάφους, καὶ σχηματίζον ἀνώγειον καὶ κατώγειον, διωρίσθη παρὰ τῆς Ὑψηλῆς ἀστυνομίας ὡς ὁ πύργος τοῦ Οὐγολίνου ἐν τῇ κολάσει τοῦ Δάντου. Ἐν αὐτῷ ἐρρίφθημεν οἱ ἓξ ἐξόριστοι, διάγοντες μανδρωμένοι ὡς πρόβατα. Ἐβλεπόμεθα ὑπὸ τοῦ ὑγειονόμου, χρέη ἐκτελοῦντος καὶ ἀστυνόμου καὶ δεσμοφύλακος, καὶ ἀόκνου ἐκτελεστοῦ τῶν βιαιοπραγιῶν τοῦ Οὐάρδου, ὅσας ἤθελεν ὁ ἄκαμπτος ἐκεῖνος ψυχρὸς Ἄγγλος νὰ δοκιμάσῃ ἐπὶ τοῦ εὐκάμπτου μὲν μεσημβρινοῦ, ἀλλ' ἀκλονίτου τὰς πεποιθήσεις Ἑπτανησίου, τοῦ προσφέροντος θῦμα ἑαυτὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Θωπεῖαι καὶ ὑποσχέσεις πλουσίων ἐπαγγελμάτων καὶ πολιτικῶν ἀμοιβῶν ἐπαναλαμβάνοντο πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν ἀπηρνώμεθα τὸ πολιτικὸν φρόνημα, ἀφίνωμεν ἤρεμα τὰ καθεστῶτα τῆς Ἑπτανήσου, ἀπέχωμεν τοὐλάχιστον ἐπὶ ἑνὸς ἔτους πάσης ἐνεργείας ὑπὲρ ἑνώσεως, ἢ ἐζητοῦμεν ἁπλῆν χάριν ἀπολύσεως. Οὐδεμία ὅμως τῶν παρατροπῶν κατέσχε νὰ μεταβάλῃ τὸ πάτριον φρόνημα, ἢ ἠδυνήθη νὰ ἐλαττώσῃ τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὸν ἑκουσιασμὸν εἰς δεινοπαθήματα ἢ ἐκ τῆς διαίτης κακουχία, καὶ ἡ σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπος συμπεριφορὰ τῆς ἐξουσίας, ἥτις διεκώλυε πᾶσαν θεραπείαν ἀνάγκης πρὸς ἀνθρώπους ἕως τότε βιώσαντας ἀνέτως καὶ εὐπόρως, καὶ σκληραγωγῶς οὐδέποτε διαιτωμένους. Ὑπούλως πολιτευόμενος ὁ Οὐάρδος, ἐπροσπάθει νὰ ἁρπάσῃ ἡμῶν τοὐλάχιστον λέξιν τινὰ ὡς τεκμήριον μετανοίας, ὅπως προσάψῃ μῶμον εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους του, δι' αὐτομολίας ἐκ τῶν ἀρχῶν των καὶ παλινῳδίας, καὶ ἰσχύσας νὰ δέσῃ ἀόπλους πολίτας ἐπὶ τοῦ θριαμβευτικοῦ ἅρματος τῶν παρανομιῶν του. Τί ὅμως ἔπραξαν οὗτοι οἱ ἐξόριστοι; Ἐξωρμήθησαν εἰς τὸ περὶ ἑνώσεως

φρόνημα ὑπείκοντες εἰς τὸ φαεινὸν ὅραμα μιᾶς ἐπιδιωκομένης ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναβιώσεως τῆς πατρίδος των. Ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τῆς ἀφάτου πνοῆς ἰδεῶν, αἵτινες καθοδηγοῦσι μέχρις ἀγχόνης τοὺς αὐγαζομένους παλμοὺς ἐξ ἰσχυρᾶς ψυχῆς, ἀγνώστους δὲ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀσβολωμένην τὴν καρδίαν, ἤντλουν, ἐκ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ, τὸ ἐμβριθὲς αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπολήγει πᾶσα εὐδαιμονία ἑαυτῶν καὶ τῶν συμπολιτῶν. Διὸ ρίψαντες εἰς κόρακας καὶ οἰκογενειακὸν ἄσυλον, καὶ τέρψεις εὐζωΐας καὶ φίλων συναναστροφὴν καὶ συμβίωσιν ἐντίμων συζύγων, ἐγένοντο οἱ μυσταγωγοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οἱ μάρτυρες ἐλευθερίας καὶ πατρίδος, οἱ ἀθληταὶ τῆς Πανελληνίου συνδέσεως. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς προσδοκίας, ἐξήντλησαν ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἀντιμαχομένου τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον, τοῦ θέλοντος τὴν ἐξωμοσίαν, ὑπαχθέντες εἰς αἰχμαλωσίαν. Βεβαίως τὸ ἄντρον τοῦ ἀναχωρητοῦ ἐγκαρτεροῦντος ὑπὲρ τῆς θρησκείας, αἱ φυλακαὶ καὶ οἱ βράχοι, εἰς οὓς σύρονται οἱ πολιτικοὶ μάρτυρες, φωταυγάζουσιν ἐξ ἀΰλου ἀκτῖνος, ἥτις θλᾶται μὲν μεταξὺ μιᾶς ἐποχῆς, ἥτις τὴν παραγνωρίζει, ἀλλ' αὖθις ἐπανέρχεται εἰς διαυγέστερον ὁρίζοντα, ὁπόταν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ προετοιμάσασα διὰ μεγάλης δοκιμασίας τὴν ἀρετὴν τῶν ἰσχυρῶν ψυχῶν εὐδοκεῖ εἰς πραγματοποίησιν λαοσώου αὐτῶν ἐπιθυμίας »

Πολλάκις λόγος ἐγένετο ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ τῶν ριζοσπαστῶν ἀντιπροσώπων Ζακύνθου περὶ τῶν ἐξορίστων, καὶ πρότασις καὶ λόγος διεξοδικὸς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου Κων. Λομβάρδου. Ἀλλ' ὁ μὲν γενικὸς εἰσαγγελεὺς ἐπέκρινε τὰς προτάσεις αὐτάς. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Λισγαρᾶ ἔλεγε κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Γ.ης Βουλῆς, ὅτι ἀπελύθη ἐκ τῶν Ὀθωνῶν διαταγῇ τῆς Ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ἀλλὰ διακωλύεται τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν βουλήν, διακρατούμενος ἐν Ζακύνθῳ διὰ δικαστικὴν ἀνάκρισιν ἐπὶ ἐξαιρέσει 62 ταλλήρων αὐτῷ ἐμπιστευθέντων ὡς συμβολαιογράφος. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν λόγοι ἀνώτεροι τῆς ὑψηλῆς ἀρχῆς παρεμποδίζουσι τὴν ἀπόλυσίν των, ἕως ὅτου δώσωσιν ἐγγυήσεις. Δύο μῆνας μετὰ τὴν ἐξορίαν, ὁπότε ἐπλησίαζεν ὁ ἀνώτερος ὅρος τῶν 6 μηνῶν, καθ' οὓς ἐδύνατο νὰ παρατάσσηται ἡ τιμωρία τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ὁ Κασιμάτης, Κυθήριος ἀστυνόμος προσεκάλει τὸν Ἠλίαν Ζερβὸν καὶ ἀνεγίνωσκεν αὐτῷ ἔγγραφον τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδ, ὅπως ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς συνεξορίστους «Εἶναι ἐλεύθεροι αὐτοὶ ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους.—α΄. Νὰ ἐγκαταλείψωσι πρὸς ὥραν τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως.—β΄. Νὰ παύσωσι πᾶσαν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν καθεστώτων τῆς Κυβερνήσεως, ἐκδίδοντες ἐφημε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρίδας. Γ'.ον Νὰ ἀπέχωσι πάσης ἀντιδράσεως εἰς τὴν συνάφειαν Προστασίας καὶ προςτατευομένου, ὅπως ἱλαρυνθῇ ὁ ἐξημμένος λαὸς καὶ ἐπέλθῃ σύμπνοια εἰς τὸ ἑνωμένον Ἰόνιον Κράτος, καὶ οὕτως ἐξαφανισθῇ πᾶσα ἀμαύρωσις τῆς Κυβερνήσεως. δ'.ον Νὰ ζητήσωσιν οἱανδήποτε θέσιν ἀπὸ Γερουσιαστοῦ μέχρι τοῦ δικαστοῦ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου».— Πρὸς δὲ τὸν ἐν Ὀθωνοῖς Μομφερράτον ἀπήτησεν ἐκ μέρους τοῦ Ἁρμοστοῦ ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ Ι. Φραῖζερ ὅτι ἐλευθεροῦται, ὅταν ὑποσχεθῇ ἐπισήμως ἐπὶ 12 μῆνας νὰ μὴ λάβῃ μέρος εἰς τὰ πολιτικά. Ὁ Μομφερράτος δι' ἐπιστολῆς ἀπήντα.—«Ἀποκρούω μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις τὸν εἰς ἐμὲ προτεινόμενον συμβιβασμόν».— Οἱ δ' ἐν Ἀντικυθήροις ἅπαντες ὁμοφώνως ἀπέβαλον ὡς ἀπόπειραν ἐξωμοσίας τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Διεμαρτύρετο δὲ ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Φ. Δομενεγίνης διὰ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου ὅτι ἀλυσσοδεμένος καταχρατεῖται τοῦ νὰ μετάσχῃ, ὡς ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος. Ἔγραφε δὲ καὶ πρὸς τὴν σύζυγον Ἐλισάβετ περὶ τῆς ἐξωμοσίας τάδε.— «Ἤδη ὁ ξένος διὰ τὴν εὐστάθειαν τῶν ἀρχῶν μου, καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς γνώμης ὑπὲρ τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους μου, μὲ καταδιώκει, μὲ κατατυραννεῖ. Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ ξένος, ἐκδουλεύων τὴν πολιτικὴν τοῦ μυστικοσυμβουλίου του, ἐνδομύχως πέποιθεν ὅτι ἡ ὑποστηριζομένη ἀρχὴ παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου ῥιζοσπάστου, εἶναι τὸ καθῆκον παντὸς ἐντίμου πολίτου. Εὐχήθην πάντοτε καὶ ἐπεθύμησα ἵνα ἴδω μίαν ἡμέραν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀκροκυματίζουσαν εἰς τὰ φρούρια τῆς πατρίδος τῆς γεννήσεώς μου. Ἆρα, φρονῶν οὕτω, κατεδίκασα ἐμαυτόν; Ὄχι· ἐξελέχθην ἀντιπρόσωπος τοῦ τόπου μου, καὶ ἰδοὺ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ὑποστηρίξω τὸν πόθον τῆς ψυχῆς μου, ὅστις εἶναι ἡ γενικὴ εὐχὴ τῶν συμπολιτῶν μου. Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὸν Ὕψιστον, ὅτι ἄλλας ῥαδιουργίας δὲν γνωρίζω. Ἡ τῆς πατρίδος μετὰ τῆς ἐλευθερωμένης μητρός μας Ἑλλάδος ἕνωσις εἶναι ἡ μόνη εὐχή μου, ἡ μόνη εὐτυχία μου. Ἂς καταμαστίζεται, ἂς ταλαιπωρῆται τὸ σῶμά μου, ἡ θέλησίς μου αὕτη ἀπαύγασμα τῆς ψυχῆς μου, θέλει ὑποστηρίζει πάντοτε τὴν μυριοπόθητον ἕνωσιν. Ἂν διὰ τὸ πατριωτικὸν τοῦτο αἴσθημα ἴδιον ἑκάστου ἐντίμου πολίτου, μὲ ἀφήρπασαν ἀπὸ τῆς οἰκογενείας μου τὰς ἀγκάλας, καὶ ἐξεσφενδόνισαν εἰς τὴν κόλασιν ταύτην, ἐκτεθειμένον εἰς ὑστερήσεις καὶ δεινοπαθείας, κατασπαραττούσας καὶ τὴν ὠμοτέραν καρδίαν, ἐγὼ ἀδιαφορῶ. Ἀρκεῖ ν' ἀποχωρισθῇ ἡ Πατρίς μου ἀπὸ τὴν Μητρυιάν, καὶ ἑνωθῇ μὲ τὴν φυσικήν της μητέρα, καὶ ἂς ὑποφέρωμεν καρτεροψύχως, ὁποῖα δύναται νὰ ἐφεύρῃ βασανιστή-

μία ἡ πλέον σατανικὴ φαντασία, ὅπως ἔτι μᾶλλον μᾶς κατατυραννῇ. Ὦ! πόσον ἄδικος εἶναι ὁ τῶν ἑπτὰ θυγατέρων ἀπογωρισμὸς ἀπὸ τὴν γνησίαν μητέραν! Ὦ! πόσον ἄδικον εἶναι νὰ ὑποφέρωσιν οἱ κρύπτοντες τὴν γενομένην ἀδικίαν πρὸς τὴν ἐλευθερωμένην πατρίδα!!.. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ γενικὴ αὐτὴ ἐπιθυμία δὲν θέλει βραδύνει νὰ πραγματοποιηθῇ, καθότι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θέλει ἐκπληρωθῇ... Τὸ μὴ κλέψεις, εἶναι μία μεταξὺ τῶν δέκα ἐντολῶν. Ἂν ἡ Πατρίς μου ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ Βασιλείου τοῦ Ὀδυσσέως, ἂν ἡ Ἑπτάνησος ἀπήρτιζε μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἂν ἡ ἰδιοκτησία αὕτη ἀφηρπάσθη μὲ συνθήκας ἀπὸ τὸν ξένον ἐναντίον τοῦ δικαίου τῶν λαῶν, πλησιάζει ἤδη ἡ ἡμέρα τῆς ἀποδόσεως, πλησιάζει ἡ στιγμὴ καθ' ἣν πληρωθήσονται αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου... Γεώργιός τις Κασιμάτης εἶναι ὁ ἐνταῦθα δικαστὴς συμβολαιογράφος, ἀστυνόμος, τελώνης, τέλος ὁ Παμβασιλεὺς αὐτῆς τῆς κολάσεως. Ἐκτελῶν οὗτος πάντοτε τὰς μυστικὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεώς του, δὲν ἠμπορεῖς νὰ φαντασθῇς τὴν δραστηριότητά του εἰς τὸ νὰ μᾶς κατατυραννῇ, ὅπως καταβάλῃ τὶ ἀγέρωχον τοῦ χαρακτῆρός μας! Νυχθημερὸν ἐπιτηρούμεθα ὑπὸ τῶν μαχαιροφόρων, οἵτινες παντοῦ μᾶς παρακολουθοῦν. Ἂν τινα τοῦ τόπου καλημερίσωμεν, οὗτος φυλακίζεται καὶ ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον. Ἂν θελήσῃ τις ἐξ αὐτῶν νὰ μᾶς πωλήσῃ τὸ φαγώσιμον, πρέπει νὰ ἐπιτηρῆται παρὰ τῶν χωροφυλάκων, ὥστε οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι φοβούμενοι τὴν χωροφυλακὴν, ἀπομακρύνονται, καὶ δὲν μᾶς φέρουν τίποτε νὰ φάγωμεν. Οἱ φέροντες εἰς ἡμᾶς τὶ, ἂν παρ' αὐτοῦ νομίζωνται πιστοὶ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν συνοδεύονται ἀπὸ φύλακας. Τοῦτο πολὺ μᾶς κάμνει νὰ σκεπτώμεθα· διότι ὁ Κασιμάτης οὗτος κατ' ἐμὲ, εἶναι ἱκανὸς διὰ κάθε πρᾶγμα. Ἂν ἀσθενήσῃ τις τῶν ἐντοπίων, ὁ ἰατρὸς Πυλαρινὸς, πότε μὲν ἐμποδίζεται παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ, πότε δὲ ὄχι. Ὅταν δὲν ἐμποδίζεται πρέπει νὰ συνοδευθῇ παρὰ τοῦ χωροφύλακος, ὅστις εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀκροάζηται τὸν ἀσθενῆ καὶ γυναῖκα οὖσαν... Ἤδη πρὸ ἡμερῶν μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου νὰ ἐξερχώμεθα τῆς οἰκίας καὶ μὲ τὴν δύσιν νὰ ἀποσυρώμεθα. Ἐφέρθη αὐτὸς μὲ τοὺς μαχαιράδες του εἰς τὸ χαμόσπιτον, ὅπου κατοικοῦν ὁ Καλλίνικος, Ζερβὸς καὶ Μεταξᾶς, καὶ ἐκάρφωσε μίαν τῶν θυρῶν τῆς οἰκίας των, καὶ αὐτοὶ ἀμέσως ἐγκαταλείψαντες τὸν οἰκίσκον, κατέφυγαν εἰς ἕνα λινόνυ. (1).

(1) Αἱ ἐπιστολαὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν «Φιλαλήθη» Κερκύρας 1852.

Κατὰ τοὺς ἓξ μῆνας τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον μετεβίβασεν εἰς Ἀντικύθηρα τὸν τοποτηρητὴν Χάβρες, τὸν ἔπαρχον Στάην, τὸν ἀστυνόμον Ι. Ρωμανὸν καὶ τὸν πρώην βουλευτὴν Λαζαρέτην. Εὐθὺς δὲ ὁ τοποτηρητὴς ἀνέγνωσε πρὸς τοὺς ἐξορίστους γράμμα τοῦ Οὐάρδ, ἐνῷ ἔλεγεν, ὅτι ἂν ἀλλάξωσι φρόνημα, καὶ νὰ μὴ ἀναμιγνύωνται πλέον εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν νήσων καὶ νὰ μὴ ἐρεθίζουν τὰ πνεύματα, τοὺς δίδει ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν των. Ἄλλως ἀναγκάζεται νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς ὁλόκληρον τριετίαν, ἐκτὸς ἂν ἡ βουλὴ παρεχώρει νόμους διοργανίζοντας τὴν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν καὶ περιστέλλοντας τὸν τόπον. Ὁ μὲν Ζερβὸς ἀπεκρίθη, «ἡ κυβέρνησις εἶναι ἐλευθέρα νὰ πράξῃ ὁποιονδήποτε περιορισμὸν, ἀλλὰ κανεὶς τῶν ἐδῶ εὑρισκομένων ἐξορίστων, δὲν θέλει μεταβάλλει σκοπὴν, πολιτικὸν φρόνημα, καὶ πορείαν». Ὁ δὲ Καλλίνικος, πρὸς ὃν πρῶτον ἀπετάνθη ὁ τοποτηρητὴς Χάρβεστ, εἶπεν.— «Ἡ παράλογος ἀπαίτησις τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδ παρ' ὑμῶν ἤδη ἐκδηλουμένη ἵνα ἀποκηρύξω τὰς περὶ ἑνώσεως ἀρχάς μου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς πλήρη ἀθέτησιν τῶν τίτλων τοῦ Ἕλληνος Ἑπτανησίου, ὅστις ἤδη ἐν στυγερᾷ ἐξορίᾳ κακουχεῖται ἐπὶ τῶν βράχων τούτων ἐπειδὴ πρεσβεύει ἀναπαλλοτρίωτα αἰσθήματα, οὐδόλως συνεχόμενα μετὰ τοῦ κατατρυχομένου αὐτοῦ σώματος ἐν τῇ ἐρήμῳ αὐτῇ, ἀλλ' ἀπορρέοντα ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἱστορικοῦ δικαίου καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

»Ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν ἀπαίτησιν τοῦ Κυρίου Ἁρμοστοῦ, ἵνα ὑποσχεθῶ ἐν λόγῳ τιμῆς, ὅτι ἐπὶ ἓν ἔτος θὰ ἀπέχω τῶν πολιτικῶν τοῦ τόπου μου, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀπραγία τοῦ πολίτου ὑπὲρ τοῦ τόπου αὐτοῦ, εἶναι ἡ πλέον ἐμφαντικὴ ἀθέτησις τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, ὅστις γινώσκει ὅτι πᾶσα εὐγενὴς προσπάθεια καὶ ἀγὼν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς πατρίδος του ἐπιβάλλεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει, καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται ἡ εὐημερία αὐτοῦ. Ἡ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνέργεια τοῦ ζῶντος ὑπὸ τὸν οὐρανὸν αὐτῆς, ἐπέχει τὴν αὐτὴν θέσιν, οἷον ἡ Λατρεία πρὸς τὴν Θρησκείαν· Θρησκεία δὲ ἄνευ Λατρείας εἶναι σύμβολον νεκρὸν καὶ λέξις ἄνευ πραγματικῆς ἐννοίας.

»Ὡς πρὸς τὴν τρίτην πρότασιν, ὅτι ἐὰν ἀποποιηθῶ νὰ ἀποδεχθῶ τὰς προτάσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδ, τοὐλάχιστον ἐπὶ τρία εἰσέτι ἔτη θὰ παρατανθῇ ἡ ἐξορία μου, σπεύδω νὰ ἀναγγείλω ὑμῖν, ὅτι αὐθαιρέτως ἐξεσφενδονίσθην ὡς ἀνδράποδον ἐπὶ τοῦ ξηροσκοπέλου τούτου, καὶ, ἢ ἐντεῦθεν θὰ ἐξέλθω ἄνευ ψόγου ἢ μομφῆς, ὡς εὔθαρσος κῆρυξ τοῦ περὶ ἑνώσεως φρονήματός μου, ἢ ἐπὶ τῶν πετρῶν τούτων θὰ ἀνορύξω τὸν τάφον μου, μὴ πτοούμενος

οὔτε αὐτοῦ τοῦ Spirberg.» Ὁ δὲ Δομενεγίνης,—«ζητῶ νὰ γραφθῇ ἡ ἀπάντησίς μου, καὶ διαβιβασθῇ εἰς τὸν Κ. Οὐάρδ· λέγω δὲ ὅτι ἂν ἀλλάξῃ ἐκεῖνος ἐθνισμὸν καὶ θρησκείαν, δίδω λόγον τιμῆς νὰ ἀλλάξω καὶ ἐγὼ τὸ φρόνημά μου.»—Ἀποτυχὼν οὕτως ὁ Οὐάρδος ἀπεπειρᾶτο πλαγίως διὰ τῶν συγγενῶν τῶν ἐξορίστων νὰ αἰτηθῇ χάρις.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ τοποτηρητὴς Ζακύνθου, ἐλθὼν πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Δομενεγίνη Ἐλισάβετ (Σανδρίνη)· ἐπειράθη κατὰ παραγγελίαν τοῦ Οὐάρδου νὰ ἐξαιτήσηται δι' ἀναφορᾶς αὐτῆς τὴν χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνδρός της παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἀπήντα δὲ ἡ σώφρων καὶ ὅλως ἀφοσιωμένη εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ συζύγου της σεβασμία κυρία, ὅτι «οὐδόλως γνωρίζω τὸν ἄνδρα μου ἐγκληματίαν ἢ παραβάτην, ἵνα ζητήσω διὰ χάριν τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐκ τῆς παρανόμου ἐξορίας του διὰ ἐθνικὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα ὡς ὀρθόδοξος Χριστιανὸς καὶ γνήσιος Ἕλλην πρεσβεύει, καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος λαοῦ ὁμοφρονοῦντος καὶ ἐπιθυμοῦντος τὴν ἕνωσιν ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ.» Τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν ἐπανελάμβανε καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους Λούντζην καὶ Κοριανίτην, οἵτινες κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐπειράθησαν νὰ τὴν καταπείσωσιν, ὅπως τοὐλάχιστον προφορικῶς ζητήσῃ δι' αὐτῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνδρός της. Οὐδὲν ὅμως ἠδύνατο νὰ κλονίσῃ τὴν προσφιλῆ ταύτην γυναῖκα, καίτοι ἡ μελαγχολία κατεπίεζε διὰ τὰς δεινοπαθείας τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἄνευ ἀνδρὸς βοηθείας ἐπεμελεῖτο πολυμελοῦς οἰκογενείας καὶ ἀγροτικῶν κτημάτων. Τοῦτο δὲ μᾶλλον ἐφόβιζε τὸν Οὐάρδον, ὅτι ἀναφορὰ αὐτῆς ἀπεστάλη τῷ ὑπουργῷ Παλμερστῶνι, ἔνθα διηγοῦντο τὰ παράνομα τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ αἱ δειναὶ συνέπειαι τῆς μελαγχολίας τῆς συζύγου διὰ τὰς κακώσεις τοῦ ἀνδρός της. Διὸ καὶ ὁ ὑπουργὸς Παλμερστὼν ἐπερωτηθεὶς παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου Χοὺμ ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας περὶ τῶν ἐξορίστων καὶ τῆς ἀναφορᾶς τῆς Κ.ας Δομενεγίνη, ἐξέφραζε τὴν λύπην του διὰ τὴν θέσιν τῆς Κ.ας Δομενεγίνη. Ἀλλ' ἄφινε τὴν βουλὴν νὰ κρίνῃ, ἂν ἡ διαγωγὴ ἀνθρώπου κατηγορουμένου περὶ βαρυτάτης προσβολῆς, πρέπει νὰ κριθῇ ἀπὸ τὴν μελαγχολικὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφέθη ἡ σύζυγός του. Ἐπίστευε δὲ ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ ἀνδρός της ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ἦναι πληρέστατα ἀξία τῆς τιμωρίας ὑπὸ τὴν ὁποίαν τώρα πάσχει. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐξορίστων, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν 10.ον ἀριθμὸν τοῦ «Ρήγα» Ἀγγλιστὶ ἐπρόσθεσεν ὅτι, τοῦτο ἦτο ἓν δοκίμιον τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐλευθεροτυπίας εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους, καὶ ἤλπιζεν ὅτι ἂν εἰς Κυ-

βερνήτης έχη νὰ ἀντιπαλαίη πρὸς λαὸν πρόθυμον ὄντα νὰ ὑποστηρίζη τοιοῦτον τόπον, πρέπει νὰ παραχωρηθῇ συγγνώμη τις διὰ τὰ μέσα, εἰς τὰ ὁποῖα ἠναγκάσθη ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδ νὰ προστρέξῃ».

Ἀποφυγὼν οὕτω καὶ τὰς ἐν τῷ κοινοβουλίῳ κατηγορίας ὁ Οὐάρδ, διέταξε ἐπὶ μᾶλλον νὰ κραταιωθῶσιν οἱ δεσμοὶ τῶν ἐξορίστων, καὶ ἐνισχυθῶσιν αἱ κακουχίαι. Διεβρέχοντο τὸν χειμῶνα εἰς τὸ καταρρέον οἰκίδιον, καὶ περιεδίπλονον τοὺς πόδας μὲ δέρματα ἵνα ἀνακουφίσωσι τὴν ὑγρασίαν καὶ τὸ ψῦχος τὸ μέχρι κεφαλῆς ἀναβαῖνον. Ἐν ὑπαίθρῳ δὲ ἐκοιμῶντο τὸ θέρος διὰ τὸν πνιγηρὸν καύσωνα καὶ τοὺς καταπόνους δαγκασμοὺς δυσωδῶν ζωϋφίων καὶ ἐντόμων. Ἡ κατασκοπία καὶ ἐπιτήρησις ἔφθασε καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ἤκουον τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἔλλειψαν παντελῶς αἱ ζωοτροφίαι, καὶ αἱ ῥυπαραὶ καὶ γλίσχραι τῶν ἐγκατοίκων αὐτοῖς ἐδίδοντο, καὶ αὗται ἀστυνομικῇ ἀδείᾳ διότι ἐμποδίζοντο τὰ πλοῖα τὰ μεταφέροντα αὐτὰ ἐκ Κυθήρων, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ ἁλιευτικά. Οἱ ἐγκάτοικοι ἀπειληθέντες δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάζωσιν αὐτούς· καὶ πολλοὶ θελήσαντες νὰ τοὺς χαιρετήσωσιν, ἐφυλακίσθησαν καὶ ἐπροστιμήθησαν, καὶ οἱ στεναγμοὶ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ πνίγωνται εἰς τὰ στήθη των, ἢ νὰ ἀντηχῶσιν εἰς τοὺς ξηροὺς βράχους. Πᾶσα ἀλληλογραφία μὲ συγγενεῖς ἢ φίλους ἐμποδίσθη, καὶ μόνα τὰ ἁπλᾶ οἰκογενιακὰ γράμματα ἐνεχειρίζοντο εἰς τὴν οἰκίαν, ἀφοῦ διήρχοντο τὸ ὄμμα τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἀστυνομίας. Ἂν εὑρίσκετο παράπονόν τι ἢ ἔκφρασις ἐπὶ τῶν κακουχιῶν, ἡ ἐπιστολὴ ἐπιστρέφετο ἢ διεκρατεῖτο. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσωσι δι' ὑποθέσεις των οἱ Ἀντικυθήριοι ἐπιβάται, καὶ ναῦται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔπρεπε νὰ γυμνωθῶσι πρῶτον καὶ ἐρευνηθῶσι, μὴ φέρωσι ἔγγραφόν τι ἐκ τῶν ἐξορίστων. Ἐξετάνθη ἡ καταδίωξις καὶ κατασκοπία καὶ ἕως εἰς αὐτὰς τὰς οἰκίας τῶν ῥιζοσπαστῶν. Προσεκαλεῖτο ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ἡ σύζυγος τοῦ ἐξορίστου Καλλινίκου καὶ ἠπειλεῖτο, ἐὰν μὴ ἀποδιώξῃ τῆς οἰκίας της ὅλους τοὺς προσερχομένους φίλους. Δύο ἔτη ὑπέφερον οὕτω κακουχούμενοι, ὅτε περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου 1853, ἄφνω παρουσιασθεὶς ὁ ὑγειονόμος Κασιμάτης, ἀνέγνωσεν ἔνταλμα τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς τοὺς ἐξορίστους. Καὶ ἡ μὲν παράγραφος πρὸς τὸν Δομενεγίνην καὶ Καλλίνικον ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας των, χωρὶς τοῦ νὰ ἐπιμένῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου προτάσεις περὶ τοῦ τρόπου, μεθ' ὧν συνείχετο τότε ἡ ἀπελευθέρωσις. Λάβρως δὲ ἐπετίθετο πρὸς τὸν Πλαρινὸν καὶ Γεράσιμον Μεταξᾶν παράγραφός τις ὑπαινιττόμενος κακοπραγίας καὶ

ἑνὸς Μεταξᾶ, οὗτινος ἐπυρπολήθη ὁ ἀγροτικὸς οἶκος ὑπὸ χωρικῶν ὑποκινηθέντων ὑπὸ τοῦ Πλαρινοῦ. Καὶ διὰ ταύτας καὶ ἄλλας στασιώδεις πράξεις προσαπτομένας ἀπελευθέρωνε μὲν αὐτούς, ἀλλ' ἔθετεν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν. Πρὸς τὸν Ζερβὸν ὅμως ἦτον ἄλλος τις ἀφορισμὸς Παπικὸς, δι' οὗ διεκωδωνίζετο ὡς τὸ ἀμείλικτον λάθος ἡ κατὰ τῶν φρονημάτων τοῦ Ζερβοῦ θρασεῖα ἔξαψις. Ἕνεκα τούτων στυγερῶς κατεδίκαζεν αὖθις εἰς ἐξοστρακισμὸν καὶ ἀειφυγίαν ἐκ τῶν νήσων, ἐὰν μὴ ὑπέσχετο ἐξόμωσιν τῶν Ἑλληνικῶν φρονημάτων. Οὕτως ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν ὅλοι οἱ ῥηθέντες ἐξόριστοι, πολλὰ τὰ δείγματα σεβασμοῦ καὶ δεξιώσεως λαβόντες ἅπαντες παρὰ τῶν Ζακυνθίων καὶ παντὸς ὁμογενοῦς.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν βουλὴν ὁ ἐξόριστος βουλευτὴς Δομενεγίνης, ἐποίει πρότασιν περὶ ἀπολύσεως τοῦ Ζερβοῦ. Ἠγόρευε δὲ τάδε. — «Δὲν δύναμαι, κύριοι, νὰ λησμονήσω τὴν ἄδικον ἐκτόπισιν τῶν συναδέλφων μου Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου, τὴν σκληρὰν ποινὴν, τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς διακεκριμένους καὶ ἀθώους συμπολίτας μας τὸ αὐθαίρετον ἐπέβαλλε. Παρῆλθον, κύριοι, σχεδὸν τέσσαρα ἔτη, καὶ ἐντοσούτῳ ὁ Ζερβὸς καὶ ὁ Μομφερράτος εὑρίσκονται εἰσέτι ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τὴν γενέθλιον γῆν, ἀπὸ τὰ τέκνα, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των. Ἀλλὰ τὸ αὐθαίρετον ἀκολουθεῖ ὡς φαίνεται νὰ παρατείνῃ τὰ ἄδικα καὶ ἄνομα δεσμὰ τῶν ἀθώων συμπολιτῶν μας. Δυνατὸν ἴσως νὰ παρατηρήσητε, ὅτι ὁ πρώην Ἁρμοστὴς ἐλευθερόνων τοὺς συναδέλφους μου καὶ ἐμὲ, ἐπρόσφερε καὶ εἰς τὸν Ζερβὸν τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Ἁρμοστὴς Οὐάρδος, ὅταν ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς, μᾶς ἠλευθέρωσεν ἄνευ οὐδεμιᾶς συνθηκολογίας, ἀλλὰ ἡ πρότασις ἀποβλέπουσα τὸν Ζερβὸν ἦτο, κύριοι, μία δευτέρα ἀπόφασις τῆς πρώτης ἀδικωτέρα. Ὁ Οὐάρδος, ὅταν ἀποφάσισε νὰ πέμψῃ καὶ νὰ μονώσῃ τὸν Ζερβὸν εἰς τὰ Ἀντικύθηρα, ἐξετέλεσε μίαν ἀπόφασιν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Ζερβὸς ἀδίκως κατεδικάζετο εἰς σκληροτάτην ἐκτόπισιν ἐντὸς τοῦ Κράτους. Ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἐλευθέρωσε τὸν Ἠλίαν, στέλλων αὐτὸν εἰς ἄλλο Κράτος, κατεδίκαζε τὸν ἀθῶον εἰς ἐξορίαν, ἢ διὰ νὰ εἴπω καλλίτερον εἰς ἀειφυγίαν. Τὸ νησίον τῆς Ἐρρικούσης, κατοικητήριον τοῦ Μομφερράτου, δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν, ἀλλ' ἐκεῖνο τῶν Ἀντικυθήρων, ὅπου εὑρίσκεται ὁ μάρτυς Ζερβὸς ἀρκετὰ ἐγνώρισα, καὶ ἀρκετὴν ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμε, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῶ νὰ τὸ λησμονήσω. Φαντασθῆτε, κύριοι, ἕνα πετρώδη τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐστέρησεν ἀπὸ δένδρα. Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι ὁ περιπατῶν, ἵνα μὴ συντριφθῇ πρέπει πάντοτε νὰ ἔχῃ τὰ ὄμματα εἰς τὰ κάτω προτηλωμένα. Συλλογισθῆτε, κύριοι, ὅτι ἂν κατὰ δυστυχίαν ἀσθε-

νῇ τις βαρέως, πιθανώτερος τῆς θεραπείας εἶναι ὁ θάνατος, καθότι ἐκεῖ δὲν εὑρίσκονται οὔτε ἰατροί, οὔτε ἰατρικά. Δυνατὸν ἴσως νὰ κατατρομάξητε, ἐὰν ἐβλέπετε τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου ἐκείνου φλεβοτομοῦσι, καί τινα πρὸς θεραπείαν δῆθεν προσφέρουσιν εἰς τὸν ἀσθενῆ βοηθήματα, ἢ μᾶλλον βασανιστήρια. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ βροχὴ δι' ὁλοκλήρους ἡμέρας καὶ νύκτας κατέρρεεν ἐπὶ τῆς κλίνης μας, καὶ ἐβιαζόμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τόπον, τὸν ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ προφέρω ἐνώπιόν σας, εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ τοῦ μεγάλου καύσωνος, τὰ ἀκάθαρτα ζωΰφια μᾶς εἶχον καταβασανίσει καὶ τρομάξει. Προετιμῶμεν, κύριοι, καὶ μὴ τὸ ἐκλάβητε ὡς ὑπερβολήν, προετιμῶμεν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, ἢ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας. Διὰ τοῦ σκότους ὁ ὕπνος τέλος μᾶς ἐπλάκωνε, καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ὄνειρον μᾶς ἐφανέρωνεν, ὅτι εἴμεθα δῆθεν ἐλεύθεροι, ὅτι εὑρισκόμεθα μὲ τὴν σύζυγον, μὲ τὰ τέκνα, μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους μας. Ἀλλὰ διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, ἀνεγνωρίζομεν τὴν θλιβερὰν θέσιν μας, καὶ πραγματικῶς δὲν ἐβλέπομεν εἰμὴ τοὺς ἀπροσορμήτους βράχους καὶ τὰ ἄγρια αὐτῶν πελάγη. Πολλάκις, κύριοι, εὑρισκόμεθα κρεμασμένοι εἰς πετρώδεις λοφίσκους διὰ νὰ ξανοίξωμεν, ἂν ἀπὸ μακρόθεν ἐφαίνετο κανένα πλοιάριον πρὸς τὰ Ἀντικήθυρα διευθυνόμενον, καὶ φέρον τὰς εἰδήσεις τῶν οἰκογενειῶν μας, ἀλλὰ

Πόσαις φοραῖς κυττάζοντας
Ἀπὸ τὸν βράχο ἐγέρναμε,
Καὶ τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας
Διὰ τὰ πανιὰ ἐπέρναμε.

Πολλὰ, κύριοι, ὑπεφέραμεν, καὶ ἕτοιμοι εἴμεθα τὰ τριπλάσια νὰ ὑποφέρωμεν, παρὰ νὰ γίνωμεν τὰ ὄργανα τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ξένου, ἢ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Ἂν ὅμως ἡ αὐθαίρετος ἐξουσία σκοπὸν ἔχῃ νὰ παρατείνῃ τὰ ἄνομα καὶ ἄδικα ταῦτα δεσμὰ, ἡ δικαιοσύνη προσκαλεῖ ὑμᾶς νὰ ἀποφασίσητε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀθώων συμπολιτῶν μας Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου. Αὕτη εἶναι, κύριοι, ἡ δικαία καὶ ἀξιοπρεπὴς ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ὅλοι πρὸς τιμὴν τῆς ἀθωότητος πρέπει νὰ ψηφίσωμεν, καὶ αὕτη εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν θέλουν παραδεχθῇ καὶ ἐκτιμήσει οἱ μάρτυρες τῶν Ἀντικυθήρων καὶ τῆς Ἐρικούσης. Ὁ δὲ νέος Ἁρμοστὴς διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἀποστρέφεται τὴν αὐθαίρετον καὶ παράνομον ἐξουσίαν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ὀφείλει νὰ σεβασθῇ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν δικαίαν τῶν ἀντιπροσώπων ἀπόφασιν.» — Ὑπεστήριζε δὲ

τὴν πρότασιν καὶ ὁ Λομβάρδος καὶ Βερύκιος. Ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς ἀντετάσσετο, καὶ ἐγένετο πάλιν ἀναβολή. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπελύοντο τῶν φυλακῶν καὶ ὅλοι οἱ καταδικασθέντες Κεφαλλῆνες διὰ τὰς γενομένας στάσεις τῶν 1849, εἷς τῶν ὁποίων φρενήτης ὤν, ὡρίζετο νὰ μεταχθῇ εἰς τὸ φρενοκομεῖον Κερκύρας. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου 1857, ἐπὶ Ἁρμοστείας Υἱοὺγγ, ἐλευθερώθησαν ὁ Μομφερράτος, Η. Ζερβὸς, ὁ μεγαλομάρτυς τῆς Ἰονίου ἀνεξαρτησίας. Οὗτος ἐδεξιώθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλινίκου ἀφιχθεὶς ἐκ Κυθήρων. Ἐνταῦθα ἠσπάσθη εὐλαβῶς παρ' ὅλων τῶν Ζακυνθίων, εὐφημούμενος καὶ περιθαλπόμενος (1). Ἀλλ' ἀντιθέτως τῶν Ζακυνθίων περιποιήσεων πρὸς τὸν Ζερβὸν ἐδείχθησαν οἱ συμπολῖται αὐτοῦ, οἵτινες δι' ὀφειλὰς καὶ δάνεια ἀφήρεσαν εἰς πλειστηριασμὸν κτήματα καὶ αὐτὸ τὸ εὐτελὲς σκεῦος. Καὶ οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ καὶ ἐνάρετος σύζυγος Χρυσῆ, χαλεπῶς ἐπένοντο. Αὐτὸς δὲ περιεπλανᾶτο ἐπὶ πολλοῦ εἰς Ἀθήνας ὀλιγωρούμενος παρ' ἁπάντων, καὶ εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα εὗρεν ἀναψυχὴν παρά τινι συμπολίτῃ ἐμπόρῳ. Τοιαῦτα τὰ πραχθέντα ἐπὶ τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Οὐάρδου, ὅστις λήξας τὴν ἑπταετίαν τῆς Ἁρμοστείας ἐν Ἑπτανήσῳ, ἄφινε διὰ πάντοτε τὰς νήσους οὐχὶ κεχαλινωμένας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξημμένας καὶ ἐπιποθούσας τὴν ἕνωσιν, καὶ διωρίζετο Κυβερνήτης εἰς Κεϋλὰν τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν.

(1) Περίεργον· ἀφιχθεὶς εἰς Ζάκυνθον, ὁ Ζερβὸς μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Δ. Καλλίνικον διὰ τὰς περιθάλψεις του καὶ ἀνακουφίσεις του, προσέφερεν αὐτῷ ὡς μαρτύριον τὸν τετρυπημένον πῖλον του, ὅν, ἐκ τῆς ἐξορίας ἐλθών, ἐφόρει εἰς Ζάκυνθον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΔΕΙΝΟΠΑΘΕΙΑΙ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ.

Ἁρμοστὴς Ἰωάννης Υἱούγγ.—Δεινὰ ἐν ταῖς νήσοις.—Ἀσθένεια σταφιδαμπελώνων καὶ διαφθορὰ σταφιδοκάρπου.—Ἀνέχεια, ἀπορία καὶ σιτοδεία.—Πεῖνα ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κεφαλληνίᾳ.—Βοήθεια τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως κατὰ τὴν πεῖναν.—Πρόβλεψις περὶ σιτοπωλήσεως.—Ἔγγραφον τοῦ κόμητος Κανδιάνου Ρώμα ὑψηλοτάτου Προέδρου τῆς Γερουσίας περὶ προβλέψεων καὶ δανείων.—Ἀτοπήματα τῶν πεινώντων χωρικῶν.—Διαφθορὰ καὶ παράλυσις ἠθικὴ διὰ τὴν πεῖναν.—Γεώρ. κόμης Κομοῦτος καὶ ἡ θείωσις—Πρώτη ἀπόπειρα θειώσεως.—Χολέρα ἐν Ζακύνθῳ· ὑπομονὴ καὶ αὐταπάρνησις τῶν Ζακυνθίων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ταύτῃ.—Ἰατροί, ἱερεῖς καὶ φιλόχριστοι προθυμοποιοῦνται ἀνεξαιρέτως κοινὴν βοήθειαν.—Οἱ ἰατροὶ Δ. Βερέττας, Α. Βερύχιος, καὶ Βασιλ. Βαρβιάνης.—Ὁ ἱερεὺς Μιχαὴλ Κοριανίτης καὶ Κανονικὸς ἱερεὺς Γ. Σέρρας.—Δήλωσις τοῦ ἀρχιατροῦ Σ. Καρβελᾶ.—Συνεισφορά, ὅπως ἐκβάλωσι τὰ ἐνεχυριασθέντα σκεπάσματα τῶν πτωχῶν, καὶ προληφθῶσι ζωοτροφίαι διὰ τὰ ὀρφανιζόμενα ἐκ τῆς χολέρας παιδία.—Χολέρα ἐν Κερκύρᾳ.—Πρόβλεψις καὶ χολεροκομεῖα συστηθέντα ἐν τῇ πόλει καὶ προαστείοις.—Δραστηριότης τοῦ καθηγητοῦ Χαραλάμπους Τυπάλδου Πρετεντέρη.—Βοήθειαι τῆς Κυβερνήσεως.—Πλουσιοδωρία μὲ τὴν τιμὴν τοῦ σταφιδοκάρπου.—Γενίκευσις τῆς θειώσεως ἐν Κεφαλληνίᾳ Λευκάδι, Κερκύρᾳ καὶ Πελοποννήσῳ.—Ἐπάνοδος τῆς εὐπορίας εἰς τὰς νήσους.

ΙΩΑΝΝΗΣ Υἱούγγ, διωρίσθη διάδοχος τοῦ Οὐάρδου εἰς τὴν Ἁρμοστείαν τοῦ Ἰονίου Κράτους τῷ 1855. Ἀλλ' εἰς ἀθλίαν

κατάστασιν εὑρίσκοντο τότε αἱ νῆσοι. Ἔθλιβεν ἡ πενία τὰς δύο μεγάλας νήσους Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν, ἐμάστιζεν ἡ χολέρα Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον. Παρηνόχλει τὴν σιτοφορίαν καὶ ἐμπορίαν ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Πεῖνα, ἀνέχεια καὶ εὐλογίας ἐπιδημίαι κατέθλιβον τοὺς Ἑπτανησίους. Ἐστεροῦντο οἱ πόροι τῆς κυβερνήσεως, ἠλαττώθησαν τὰ προϊόντα, ἐλιμοκτόνει ὁ λαός. Τῷ 1851 νόσος ἐνέσκηψεν εἰς τοὺς σταφιδαμπελῶνας πρὸ πολλοῦ ἀναφανεῖσα εἰς τὰς νήσους Ἀζόρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ Μαδέραν. Ἐκεῖθεν διαδοθεῖσα καθ' ὅλην τὴν Ἱσπανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ἔφθασεν ὀλεθρίως εἰς τὰς νήσους καὶ Πελοπόννησον. Ἀγνοοῦμεν, ἂν ἦναι ἡ ἀμπελῖτις ἡ μνημονευομένη εἰς τὴν ἁγίαν γραφήν, ἥτις ὡς κατάρα ἐκφερομένη, κατέστρεφε τοὺς ἀμπελῶνας τῆς γῆς Ἰσραήλ. Βεβαιοῦται ὅμως παρὰ τῶν εἰδημόνων, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων αὐτὴν ἀναφέρει. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐφαίνετο λεύκωμα ὡς κονιορκτός τις ἐπιπεσὸν καὶ ἀλευρόνον τὸν βότρυν σταφίδος καὶ σταφυλῆς, εἶτα τὸ μὲν κώτινον (κοτσάνιον) ἐμαύριζεν, ἡ δὲ ρόγα ἐσκληρύνετο, καὶ δὲν ἐπηύξανεν ἡ ὡρίμανσις. Διὰ μικροσκοπίου ἐθεωρεῖτο δικτυῶδές τι περιτύλιγμα νὰ περιτυλίσσῃ ὅλην τὴν σταφυλήν. Τοῦτο ἔλεγαν οἱ γεωργόφιλοι τῶν ἐπιστημόνων μυκῆτα, ὠΐδιον παράσιτον φυτὸν, ἀπορροφοῦν ὅλα τὰ ὑγρὰ, ἐξ ὧν ἐτρέφετο ὁ βότρυς παρὰ τοῦ καυλοῦ τῆς ἀμπέλου. Ἐντεῦθεν τὰ φύλλα ἐρρήσσαινον, καὶ τὰ κλίματα ξηραινόμενα, ὅτε ἀπεκόπτοντο, ἀπέδιδον τέφραν καπνώδη. Τινὰ τῶν φυτῶν ἀμπέλων καὶ σταφίδων ἀπεξηράνθησαν, καὶ ἡ γῆ ἀπεχερσοῦτο. Ὁ κονιορκτὸς ἀνεφαίνετο εἰς ὅλα τὰ χόρτα καὶ τοὺς θάμνους, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τριανταφυλλέας, ρόδα καὶ γαρούφαλα. Γεωργοὶ καὶ κτηματίαι δεινῶς ἐθλίβοντο, ἰδόντες ἑαυτοὺς ἐστερημένους τοῦ καρποῦ τῶν ἱδρώτων των. Τῷ 1852 καὶ τὰ δύο ἐπιόντα ἔτη ἡ καταστροφὴ ἐγενικεύθη εἰς Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, καὶ Λευκάδα, εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον ἦτον ἀφόρητος. Ὀλίγος δὲ σταφιδόκαρπος ἀπρόσβλητος ἕως 100,000 ἠγοράσθη πρὸς 118 τάλληρα τὸ χιλιόλιτρον. Ἐντεῦθεν ἀπεκλείσθη πᾶς πόρος χρηματικός. Οἱ κτηματίαι καὶ ἀγρολῆπται οὐδὲν ἐκέρδιζον, οἱ κεφαλαιοῦχοι καὶ ἔμποροι οὐδὲν ἐδάνειζον. Συγκομιδὴ καὶ ἀγορὰ οἴνων καὶ σταφιδοκάρπου ἐμηδενίσθη. Ὁ πόρος αὐτῶν, καίτοι εἶχε φθάσει εἰς 13 τάλληρα τὸ χιλιόλιτρον ἐσχάτως, διὰ τὴν ἄπειρον πληθὺν καθ' ὅλην τὴν περίχωρον Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλάδος τῷ 1850, ἀεὶ ἐξήρκει εἰς προζωάρκειαν, ἐὰν καὶ προσετίθεντο πλούσια εἰσοδήματα ἐλαίου καὶ ἄλλων προϊόντων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἠλαττώθησαν κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, καὶ ἡ μικρὰ βιομηχανία τῶν νήσων

ὡς ἐκ τῆς ἀχρηματίας ἐχαλαρώθη. Ὁ κτηματίας ἀγροδότης δὲν εἶχε πλέον νὰ δίδῃ χρήματα, ἢ ἄλλως πῶς νὰ βοηθῇ τοὺς ἀγρολήπτας. Οἱ ἀγρολῆπται δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς, ὡς πᾶσα ἐλπὶς ἀμοιβῆς εἰς τὴν φιλοπονίαν ἀπωλέσθη. Ἐκ τούτων οἱ σταφιδαμπελῶνες ὅλοι ἔμενον ἐπὶ πέντε ἔτη ἀγεώργητοι. Ἐχερσώθησαν αἱ ἄλλοτε πλουσιοφόροι γαῖαι, καὶ χόρτα καὶ ἄκανθαι παρεφύοντο εἰς τὰς ἀμπέλους. Αὗται μὲν ἑκάστην ἄνοιξιν ἤνοιγον μὲν τακτικῶς, ἀλλ' ὁ καρπὸς αὐτῶν μαῦρος καὶ διεφθαρμένος κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ τρυγητοῦ, ἐπέσυρε στεναγμοὺς καὶ δάκρυα τοῦ δυστυχοῦς κυρίου καὶ τοῦ φιλοπόνου γεωργοῦ.

Ἤδη ἡ ἀνέχεια καὶ ἡ ἀχρηματία σφόδρα ἐπέτεινε τὰς ὀλεθρίους συνεπείας. Ἐβλέποντο χωρικοί, ὧν ἡ ρωμαλαιότης ἐπεδείκνυε τὸ ἄοκνον τῆς φιλοπονίας, νὰ εἰσέρχωνται ρακένδυτοι εἰς τὰς πόλεις τῶν νήσων, καὶ νὰ ζητῶσιν δι' ἄρτον δουλικὴν ἐργασίαν, ἢ τὰ ὀλίγα φορέματα καὶ σκεύη των νὰ ἐνεχυριάζωσιν, ὅπως λάβωσι ὀλίγα χρήματα, καὶ θρέψωσιν ἐφημέρως ἑαυτοὺς καὶ οἰκογενείας. Τινὲς αὐτῶν μετέβαινον εἰς Τουρκίαν καὶ Ἀνατολήν, ὅπως εὕρωσιν ἐργασίαν. Αἱ πλούσιαι οἰκογένειαι οἱ μεγαλοκτηματίαι οὐχ ἧττον ἀθλίως διέκειντο· οὐδὲν αὐτοῖς ἔμεινε νὰ ἐνεχυριάσωσιν, ἢ εἰς πίστωσιν δανείου νὰ ὑποθηκεύσωσιν. Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη καὶ πολύτιμα εἴδη εἶχον πωλήσει εἰς τοὺς Ἑβραίους διὰ τὴν ἀνέχειαν τῶν 1828. Ἐξηροῦντο ὀλίγοι τινές, ὧν τὰ περισσεύματα τῶν ἐκ τῶν προτέρων χρόνων πλουσιοφόρων εἰσοδιῶν, εἶχον ἀποθησαυρίσῃ κεφάλαια χρηματικά, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ ἔχοντες κατέκλεισαν τότε διακοπείσης τῆς καλῆς πίστεως διὰ τὸ δυσεξώφλητον. Ἐβλέποντο εἰς τὰς πόλεις τεχνῖται ἄνευ ἐργασίας, βιομήχανοι ἄνευ ἐπιτηδεύματος, ἐργοστασιάρχαι ἄνευ κινήσεως τοῦ καταστήματος. Ἔκλεισαν τὰ ἐργαστήρια ὑποδηματοποιοί, ράπται ξυλουργοί, χρυσοχόοι, ἱματιοπῶλαι. Οὐδεὶς εἶχε νὰ κατασκευάσῃ ἢ ἀνανεώσῃ φόρεμα ἢ ἔπιπλον, ἢ ἐπισκευάσῃ οἶκον, ἢ ἐπιχειρισθῇ οἰκοδομήν. Κατέρρεον· οἰκίαι, ἐσήποντο σκεύη, διαφθείροντο οἰκοσκευαί. Μόνον εἰργάζοντο οἱ ἐπιτηδευόμενοι τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης. Καὶ ταῦτα ἐπωλοῦντο ἐπιζημίως, διότι ἅπαντες φειδωλῶς ἠγόραζον. Ἐσταυροχειριασμένοι περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς σταφιδοστιβασταὶ καὶ βαρελοποιοὶ καὶ ἐπιτηρηταὶ τῆς ἀποστολῆς προϊόντων. Καὶ ἡ μὲν Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη ἀνεκουφίζοντο ὁπωσοῦν διὰ τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πορισμῶν παρὰ ναυτικοῦ καὶ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Ἀλλ' ἡ Ζάκυνθος, γεωργικὸς μόνον τόπος, καὶ μηδὲν βιομήχανον ἔχουσα, εἰς ἀθλίαν ἀπελπισίαν διέκειτο, δεινῶς αἰσθανομένη καὶ ἐκ τῶν δεινῶν τῆς χρεοκοπησάσης ἀγορᾶς

της τῷ 1850. Ἡ πενία λοιπὸν κατεπίεζεν ἅπαντας, ἡ λέξις πτωχία ἦτον ὁ κοινὸς λόγος ἡ συνεχὴς δικαιολογία πάσης ἐλλείψεως. «Τί θὰ γίνωμεν; πῶς θὰ ζήσωμεν, ὅλοι πεινῶμεν; Πότε θὰ τελειώσῃ αὕτη ἡ δυστυχία;» Τοιαύτη ἦτον ἡ συνεχὴς ἐπερώτησις κατὰ πᾶσαν συνάντησιν. Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις προνοοῦσα, ἠθέλησε διὰ δημοσίου δανείου ν' ἀνακουφίσῃ τὰς ἀπόρους ἐργατικὰς τάξεις. Ὁ Ἁρμοστὴς Υἱοῦγγ ἔλεγε κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον του πρὸς τὴν βουλήν.—«Κατὰ συνέπειαν τῆς ἀποτυχίας τῶν προϊόντων ἡ πενία βαρέως κατέθλιψε τὰς ἐνδεεστέρας τάξεις. Ἐπὶ σκοπῷ νὰ προμηθευθῇ ἐνασχόλησις καὶ νὰ ἀνακουφισθῶσιν ἐν μέρει τὰ δεινὰ τῆς ἐξοχῆς, δημόσια ἔργα ἐπιχειρίσθησαν, καὶ δάνεια ἔγειναν ἐκ τῆς Ἰονίου Τραπέζης. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἀνέβαλε τὴν ἐτήσιον πληρωμὴν 5.000 λιτρῶν στερλινῶν τῆς στρατιωτικῆς συνεισφορᾶς χάριν τῶν ἐνδεῶν» (1). Συνεισέφερον δὲ πλουσίως καὶ ἡ Ἀγγλικὴ φρουρὰ ἐν Κυρκύρᾳ καὶ ἄλλαις νήσοις. Ἀλλὰ τί ἠδύναντο νὰ ἀναικουφίσωσιν 10,000 λίτραι δανεισθεῖσαι ἐκ τῆς Ἰονίου Τραπέζης κατὰ μερίδα διανεμόμεναι εἰς ἑκάστην νῆσον; ἐνῷ ὑπὲρ τὰς 200.000 λαὸς ἐπένοντο; καὶ τὰ μεγάλα κεφάλαια τὰ πρὸς προμήθειαν σταφιδοκάρπου διανεμόμενα ὑπὸ σταφιδοαποθηκαρίων καὶ κερδοσκόπων ἐκλείσθησαν;

Ἐπηύξανε δὲ τὰ δεινὰ τῆς πείνας ἡ διὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον σιτοδεία ἐκ τῶν νήσων, καὶ ἡ ὑπέρογκος τιμὴ τῶν πωλουμένων τότε. Περὶ τούτων ἔγραφεν ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Κώμης Κανδιάνος Ρώμας ἐν διαγγέλματι πρὸς τὴν Βουλήν.—« Ἡ κατάστασις τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πραγμάτων κατὰ τὸ ἔτος 1853 ἤρξατο νὰ ἐμποιήσῃ φόβους διὰ προμήθειαν τοῦ σίτου. Αἱ ζητήσεις ἐκ μέρους τῶν καταναλωτικῶν τόπων ηὔξησαν, καὶ ἑπομένως αἱ τιμαὶ ἐνεψυχώθησαν τείνουσαι εἰς περαιτέρω αὐξήσεις; καὶ ὁ φόβος κατήντησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε Κράτος τι τῆς Ἰταλίας ἐμπόδισεν ἔκτοτε τὴν ἐξαγωγὴν σιτηρῶν (τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως). Ἡ Ρωσσία, ἐξ ἧς ἐλαμβάνοντο κατὰ μέγα μέρος αἱ ἀποθῆκαι σιτηρῶν διὰ τὰς Ἰονίους νήσους, ἔκλεισε τοὺς λιμένας της εἰς τὴν ἐξαγωγήν. Διάφορα ἄλλα Κράτη φοβηθέντα ἐμπόδισαν τὴν ἐκ τῶν λιμένων των ἐξαγωγὴν ἐφελκύοντα, διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῶν φόρων τὴν εἰσαγωγήν. Αἱ ἀποθῆκαι τῆς Κερκύρας ἠλαττοῦντο καθ' ἑκάστην μὴ δυνάμεναι νὰ ἀναπληρωθῶσι διὰ τῆς εἰσαγωγῆς. Ἐπικείμενος κίνδυνος ἠπείλει τὴν δημοσίαν ζωάρκειαν. Ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη κατὰ τὸν Μάρτιον 1854

(1) Πρακτικὰ τῆς Γ'.ης Βουλῆς 1854 σελὶς 145.

νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐξαγωγὴν, καὶ αἰσθάνεται ὅτι ἐὰν δὲν εἶχε πράξει οὕτως, ἤθελεν ἀναδεχθῆ μεγάλην εὐθύνην.» Καὶ τῷ ὄντι ἡ εἰσαγωγὴ ἠλαττοῦτο ἀκολούθως, ἀλλ' ἡ δημοσία ζωάρκεια ἦτο ἐπί τινα χρόνον ἐξησφαλισμένη διὰ τῶν εἰς τὰς νήσους ἤδη εὑρισκομένων ἀποθηκῶν. Ἀλλὰ οἱ τότε ὑπάρχοντες εὐάριθμοι σιτοῦχοι ὑπεστήριζον τὰς τιμὰς, καὶ ὀλίγην διάθεσιν ἐδείκνυον νὰ πωλήσωσιν, ὡς εἶχον δικαίωμα ἀκολουθοῦντες τὰς περιστάσεις τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ πωλήσωσιν, οὔτε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτοὺς τὰς τιμὰς τῆς πωλήσεως. Ἡ τρέχουσα τιμὴ ἦτο ἤδη μεγάλη καὶ ἠπείλει ἔτι νὰ αὐξηθῇ. Ἡ δυσαρέσκεια ἦτο γενικὴ καὶ πάντες ἐκραύγαζον, ἐπικαλούμενοι πρόνοιαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως· καὶ οἱ φόβοι εἰσέτι ὑπεστηρίζοντο ὑπό τινων ἐντίμων βουλευτῶν, οἵτινες ἐξέφραζον γνώμας ὑπὲρ τῆς διαχειρίσεως τῶν σιταρῶν, ὡς τὸ μόνον σωτηριῶδες μέσον εἰς τὸν κίνδυνον. Εἰς τοιαύτας ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐξεδόθη Κυβερνητικὴ πρᾶξις 4 Ἀπριλίου 1854, δι' ἧς διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ νὰ ἀγοράζῃ σῖτον, ὅσον δυνατὸν εὐθυνὸν καὶ νὰ τὸν πωλῇ εἰς τὴν τιμὴν, καθ' ἣν τὸν ἠγόραζε προστιθεμένου ὀλίγου τινὸς διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἀποθηκεύσεως· Κεφάλαια δὲ ἡ Κυβέρνησις ὥρισε νὰ λαμβάνωνται ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἀτόκως ἢ ἐντόκως ἐκ τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης, ἣ ἐγγυᾶτο αὐτή. Τοῦτο ἀνεχαίτισεν ὁπωσοῦν τὴν ἐμπορικὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἔφθασε νὰ πωλήσῃ εἰς 3 καὶ 4 τάλληρα τὸ κοιλόν. Καίτοι ἡ οἰκονομικὴ θεραπεία τῆς Κυβερνήσεως ἠσφάλιζεν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ ἀνελλειπῶς τὴν ζωάρκειαν, πολλοὶ ἔσπειρον κριθὴν, σῖτον καὶ ἀραβόσιτον ἐντὸς τῶν ἠρημωμένων ἀμπελώνων. Οἱ ἄλλοτε λοιπὸν εὐαρεστούμενοι εἰς τὸν λευκότατον ἄρτον, ἤδη εὐχαρίστως ἔτρωγον κρίθινον. Ἀλλ' οἱ πλείονες ἀποροῦντες χρημάτων, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀγοράζωσι οὔτε τὸν εὐτελέστατον. Καὶ διὸ οἱ χωρικοὶ ἔτρωγον λάχανα ἢ ὀπώρας, ἐὰν εὕρισκον, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα ἀποροῦντες καθ' ὅλα οἱ ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κεφαλληνίᾳ πειναλέοι καὶ κάτισχνοι εἰσήρχοντο εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐψωμοζήτουν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὀλίγον ἢ μηδὲν ἐλεούμενοι, ἐλιγοθύμουν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἐλιμοκτόνουν, ὅτε καί τις ἀπέθανεν ἐκ πείνης. Ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἥρπαζον ἄρτον ἀναφανδὸν ἐκ τῆς τραπέζης τῶν ἀρτοπωλῶν, ὡς καὶ οἱ ἐνδεεῖς πολῖται ἔκλεπτον σκεῦος μικρὸν ἢ φαγώσιμον ἐκ τῶν πωλητηρίων, ὅπως συλληφθῶσι, καὶ φυλακιζόμενοι διατρέφωνται παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς πταῖσται. Πολλάκις εἰς ὀχλαγωγίας ἐτράπησαν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ὥρμησαν στίφη ρακενδυτῶν χωρικῶν καὶ ῥυπαρῶν ὑπὸ τὸ Ἐπαρχεῖον καὶ τὴν

ἀστυνομίαν, φωνάζοντες νὰ τοῖς δοθῇ ἄρτος, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνωσι. Ἐπετίθεντο εἰς ἐργαστήρια καὶ ἀρτοποιεῖα, καὶ ἐβλασφήμουν πωλητὰς καὶ ἐμπόρους ὡς πωλοῦντας ἀκριβῶς τὰ εἴδη, καὶ ἥρπαζον ὅ,τι εὕρισκον. Ἡ ἀστυνομία πολλάκις καὶ τὸ δημοσυμβούλιον διέταξε καὶ ἐδίδετο ἄρτος. Ὅσον δὲ οὗτος γλίσχρος καὶ ρυπαρὸς ἦτο, οὐχ ἧττον ὅμως εἰς γρονθοκοπήματα συνώθει αὐτούς, τίς πρῶτος νὰ λάβῃ αὐτόν. Γυναῖκες ἐγκατέλειπον τὰ πειναλέα τέκνα των εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυνῶν, καὶ περιέτρεχον ζητοῦσαι τροφὴν νὰ σωθῶσι. Παῖδες ἀνήλικοι ἄνευ γονέων ἐκλαυθμίριζον εἰς τὰς θύρας οἰκιῶν ἐκ τῆς πείνης. Κοράσια ἄστεγα, καὶ λιμώττοντα, χάριν τριωβόλου προσετρίβοντο τὸ ἑσπέρας εἰς διόδους, ἢ εἰς τὰ δένδρα τῆς πλατείας, ἀπογυμνούμενα παρθενικὴν αἰδῶ πρὸς ἀκολάστους νέους, ἕρμαιον φιληδονίας τὸ πειναλέον ἐκείνων εὑρίσκοντας. Πολλὰς τούτων, ἃς χλευαστικῶς ἐκάλουν (κατσάμπας) ἡ ἀστυνομία συνέλαβε, καὶ ἔθεσε εἰς φυλακὴν ἢ εἰς μοναστήριον, ἐπαρκοῦσα ἄρτον. Κατηναλώθησαν ὅλαι αἱ οἰκιακαὶ προμήθειαι ζώων, ὀρνίθων. Τοῦ βοΐου κρέατος ὑψώθη ἡ τιμὴ διὰ ἐφοδιάσεις τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ δὲν ἐξήρκουν ἐν ταῖς οἰκίαις τὰ ζωάρκεια τῶν ζώων, ἀπελύθησαν οἱ σκύλοι ἐκ τῶν οἰκιῶν διὰ τὴν ἔλλειψιν φαγωσίμων. Περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐπαύλεις, τρώγοντες θνησιμαῖα, ἢ ὑλακτοῦντες ἢ κατατρώγοντες ἀλλήλους καὶ νήπια. Ἔγεμε τὸ νοσοκομεῖον πτωχῶν ἀσθενούντων ἐκ τῆς πείνης. Ἔπαυσαν σιτηρέσια καὶ ἐλεημοσύναι πρὸς τοὺς πένητας. Τοσοῦτον ἐχαλαρώθησαν αἱ κοινωνικαὶ ἀρεταί. Καὶ αὗται αἱ διασκεδάσεις, πανηγύρεις, ἑορταὶ καὶ φιλικαὶ καὶ συγγενικαὶ ὑποχρεώσεις παρελύοντο καὶ ὠλιγοροῦντο. Ὡς ὄνειδος ἐνομίζετο φωνή τις χαροποιὰ καὶ ἀγαλλίασις· διότι παντοῦ στεναγμὸς ἠκούετο, καὶ θλιβερὰ καὶ κατηφῆ πρόσωπα συνηντῶντο. Τοσοῦτον ἡ ἀνέχεια καὶ ἀπορία ἐμάστιζε τὰς μεσημβρινὰς νήσους καὶ ἐξαιρέτως τὴν ὡραίαν Ζάκυνθον. Εἴθε ὦ πατρίς μου ! ὅ,τι εἶδον τότε ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, καὶ ὅσα ἤκουον, οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων μου νὰ ἴδῃ ποτὲ ἢ ἀκούσῃ ἐν τῇ τερπνῇ καὶ εὐθύμῳ ταύτῃ νήσῳ. Ἀπόπειραι ἐγένοντο πολλάκις παρὰ τῶν γεωργοφίλων μὲ κόπρον βοός, ἢ ἄσβεστον, ἢ πισσάσφαλτον χρίοντες τὰς ἀμπέλους, νὰ θεραπεύσωσι τὴν νόσον αἰτίαν τοσούτων δεινῶν, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὠφέλει. Τέλος ἐκ τῶν Ἰταλικῶν ἐφημερίδων ὁ γεωργόφιλος κόμης Γεώργιος Κουμοῦτος ἔμαθεν ὅτι κόνις θείου λεπτοῦ, ἐπισπιλιζομένη τοῦ ἀμπελοφύτου, κατὰ τὸ ἄνθος καὶ τὰ μέσα τῆς ὡριμάσεως, καταστρέφει τὸν μήκυτα. Πρῶτος δὲ πειραθεὶς ὀλίγα στρέμματα σταφίδος νὰ

θειώτη περὶ τὸ 1854, ἔλαβεν ὠφέλιμον ἀποτέλεσμα, τυχὼν ἕως 200 λίτρας σταφίδα. Καίτοι ὅμως ἔθετο ἐν θήκαις τὸν καρπὸν τοῦτον πρὸς ὑπόδειγμα, καὶ ἐδείκνυε πρὸς τοὺς βουλομένους, ἐξηγούμενος τὴν θείωσιν ὡς θεραπείαν, οὐδεὶς ἤθελε νὰ τὸ πιστεύσῃ. Ἐβεβαιώθησαν ὅμως ἀκολούθως οἱ Ζακύνθιοι, ὅτε τὸ ἐπιὸν ἔτος 1855 ὁ κόμης αὐτὸς καὶ ὁ οἰκεῖός του εὐγενὴς Ἰωάν. Συγοῦρος, Ἰωάν. Μερκάτης Κούρτολας, καὶ Διονύσ. Λομβάρδος ἐπανέλαβον τὴν θείωσιν εἰς ὅλους τοὺς σταφιδῶνάς των, καὶ ἀποτέλεσμα ἀβλαβοῦς καρποῦ ἔτυχον ὑπὲρ τὰς 90,000, ἃς ἐπώλησαν ἀνὰ 120 τάλληρα τὸ χιλιόλιτρον, διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν καθ' ὅλην τὴν σταφιδοφόρον περίχωρον τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνῷ οὕτως ἀπεπειρᾶτο ἡ θεραπεία τῆς νόσου τῶν ἀμπελοφύτων, ἐπισκύπτει ἡ χολέρα εἰς Ζάκυνθον. Πλοῖόν τι, ἀφιχθὲν μὲ δηλοτικὸν ὑγείας ἐκ τῆς κατοχῆς παρὰ τῷ Μεσολογγίῳ διέδωκε τὸ μίασμα. Τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1856 ὁ ἰατρὸς Σ. Μαρκόπουλος, προσκληθεὶς νὰ ἴδῃ τρεῖς ἀσθενοῦντας ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πλοίου ἀνακαλύπτει τὸ νόσημα. Καίτοι εἰδοποίησε τὸ ὑγειονομεῖον, καὶ ὁ ἀρχιατρὸς Φ. Καρβελλᾶς συνεφώνει, δὲν ἐπίστευον ἰατροί τινες ἐν οἷς καὶ ὁ Ἄγγλος Φλέουνελ στρατιωτικὸς ἰατρὸς, ὅστις ἔλεγεν ὅτι τὴν εἶδεν ἐν Ἰνδίᾳ. Τὸ πλῆθος συνεταράχθη, ἀλλὰ ἐπερειδόμενον εἰς ἐλπίδας ἀπομακρύνσεων ἀπευκταίων, μετεωρίζετο εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν μὴ πιστευόντων τὸ νόσημα. Ὁ ὑγειονόμος ὅμως Δρακούλης προβλεπτικὸς καθ' ὅλα, προσεκάλει τὸ ἰατροσυνέδριον, τὸ ὁποῖον εἰ καὶ διαφωνοῦν, διέτασσε νὰ προβλεφθῶσι τὰ προσδέοντα. Ἐπὶ τούτῳ ἡ πόλις διῃρέθη εἰς τμήματα ὡς καὶ ἡ ἐξοχὴ, ἑκάστου τῶν ὁποίων προΐστατο ἰατρὸς, καὶ διετάγη κάθαρσις οἰκιῶν ὁδῶν ἀποπάτων, ἡ ἀσβέστωσις οἰκημάτων, ἡ ἀραίωσις ἐγκατοίκων καὶ ἡ ἀφαίρεσις ἀκαθαρσιῶν. Ἐμποδίσθησαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὅλα τὰ ὀπωρικὰ καὶ λαχανικὰ καὶ τρόφιμα τὰ συντείνοντα εἰς εὐκοιλιότητα καὶ διάρροιαν. Διωρίσθησαν τὰ χρειώδη ἐν τῷ δημοσίῳ νοσοκομείῳ, μεταποιηθὲν εἰς χολεροκομεῖον. Ἐτέθησαν κράββατοι ἐν αὐτῷ, σκεπάσματα μάλλινα, φανέλαι διὰ τρίψιμον τὰ κατάλληλα ἰατρικὰ, ἡδίασμον, χαμομῆλαι καὶ ἄλλα βότανα καὶ λοιπὰ ἔπιπλα (1). Διωρίσθησαν νοσηλοῦντες ὑπηρέται, χολεροκό-

(1) Ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ χρειώδη τοῦ χολεροκομείου ἀφοῦ ἔπαυσεν ἡ χολέραν διετηροῦντο ἀνέπαφα. Μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, ἡ Ἐπαρχιακὴ ἐπιτροπὴ ἐπώλησεν ἐντελῶς ἅπαντα. Ἐνῷ δὲ παρετήρει πρὸς αὐτὴν ὁ ἐπὶ χολέρας ἀρκούντως ἐπιμελούμενος τὸ νοσοκομεῖον, καὶ μετὰ τοῦ φιλανθρωποτάτου ἰατροῦ τοῦ οὐχ ἧττον αὐταπαρνήτως δειχθέντος Διονυσίου

μου, φορεῖα κατάλληλα διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν πασχόντων. Ὁμοίως ἕτερον χολεροκομεῖον παρεσκευάσθη διὰ τὴν ἐξοχὴν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρὰ τῇ κώμῃ Γαϊτανίου, οὗ ἐπεστάτουν οἱ ἰατροὶ Σ. Μαρκόπουλος καὶ Δ. Χαλικιᾶς, ὡς καὶ ἐν τῇ κώμῃ Πισινῶντος. Ὡρίσθη δὲ καὶ τόπος κατάλληλος ταφῆς, καὶ νεκροθάπται ἕτοιμοι, καὶ φορεῖς καὶ ἅμαξαι διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν νεκρῶν, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐνταφιάζωνται ἐντὸς λαρνάκων, πισσωμένων καὶ μὲ ἄσβεστον ἐντὸς βαθυτάτων λάκκων. Ἡ Γερουσία διέταξε 1,000 λίρας διὰ τὰ ἔξοδα, καὶ ἐν περιπτώσει ἀνάγκης τοῦ ὑγειονομείου νὰ προστρέχωσιν εἰς τὸ ταμεῖον καὶ τὴν Ἰονικὴν Τράπεζαν, εἰς ἣν ἐγγυήθησαν εὐγενεῖς τινες. Οἱ ἐγκάτοικοι καὶ ἐξαιρέτως οἱ εὐκατάστατοι προθύμως συνεισέφεραν σινδόνας, μάλλινα σκεπάσματα, καὶ χρήματα διὰ τοὺς πτωχούς. Οἱ φαρμακοπῶλαι μετ' αὐταπαρνήσεως διετάχθησαν νυχθημερὸν νὰ ὦσιν ἕτοιμοι παρέχοντες φάρμακα. Τούτων οἱ πλείονες ἄνευ κέρδους καὶ δωρεὰν πολλάκις εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως ἐχορήγουν. Οἱ ἱερεῖς ἡτοιμάσθησαν εἰς τὸ νὰ ἐκπληρῶσι τὰ καθήκοντα τῆς θρησκείας, καὶ νὰ παραμυθῶσι τοὺς νοσοῦντας. Ὁ δὲ κανονικὸς ἱερεὺς Σέρρας ἀνὴρ, ὅσον φιλόθρησκος καὶ ζηλωτὴς τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων, τοσοῦτον εἰδημονέστατος εἰς φιλανθρωπικὰς συνεργείας ἐπὶ τοιούτων κινδύνων, κατήρτισεν ἑταιρίαν φιλελεήμονα, καθ' ἣν ὤφειλον οἱ συνέταιροι νὰ συντρέχωσι τοὺς προσβαλλομένους ὑπὸ τῆς ἀσθενείας εἰς χολεροκομεῖα καὶ εἰς οἰκίας βοηθοῦντες, νοσηλοῦντες, θεραπεύοντες καὶ διατρέφοντες ἰδίᾳ χειρὶ καὶ χρήμασι μέχρις ἀναρρώσεως (1). Ἐπιτροπαὶ ὑπὸ Δράκου Π. Μελχσινοῦ, Ι. Χρυσοπλεύρη, Φ. Κουερίνου, καὶ Δ. Ἀργασάρη συνήγαγον μὲ δίσκον ὑπὲρ τὰ 608 δίστηλα, ὅπως ἀπαλλάξωσι τῆς ἐνεχυριάσεως τὰ φορέματα καὶ σκεπάσματα τῶν πτωχῶν, οἵτινες διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πενίαν ἐνεχυρίασαν τὰ εὐτελῆ σινδόνιά των, καὶ ἐκοιμῶντο ἀσκέπαστοι. Ἐδόθησαν δὲ τὰ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἐπιτροπῆς συναχθέντα χρήματα πρὸς τὸν ἀρχιερέα εἰς παρακαταθήκην, ὅπως

Βερέτταν εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ χολεροκομείου συνεργήσας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πωληθῶσι διότι δύνανται εἰς ἐπάνοδον τῆς νόσου νὰ χρησιμεύσωσιν, τοὐλάχιστον τὰ κρεββάτια καὶ στρώματα νὰ διατηρηθῶσι πρὸς χρῆσιν τῶν νοσούντων πενομένων ἐν τῷ νοσοκομείῳ, ἀπεκρίθη ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι πρέπει νὰ τὰ πωλήσωσι, διότι φοβοῦνται μήπως ἐὰν μεταχειρίζωνται διὰ τοὺς ἀσθενοῦντας, διαδώσωσι τὴν χολέραν αὖθις. Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς Βερύκιος γελῶν εἰς τὴν ἀνοησίαν αὐτῶν εἶπε—«καὶ τὸ μαλλίον ἂν θὰ πωλήσωσιν εἰς πένητας, δὲν δύναται νὰ διαδώσῃ τὴν χολέραν».

(1) Ὅρα ὄπισθεν τὸ καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς.

φροντίσῃ, καὶ χρησιμεύσωσιν εἰς ὀρφανὰ καὶ χήρας τῶν πασχόντων. Ἐδημοσιεύθησαν τοῦ ἰατροσυνεδρίου ἐντάλματα περὶ τῶν μέσων τῶν προφυλακτικῶν τῆς χολέρας. Διετάσσετο τοῖς ἐγκατοίκοις νὰ μὴ κοιμῶνται πολλοὶ εἰς ἕνα τόπον, νὰ φυλάττωνται ἀπὸ κρύωμα, νὰ κλείωσι τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ νὰ τὸν ἀερίζωσιν ἐνωρὶς, νὰ φορῶσιν ἐνδύματα διατηροῦντα τὸ σῶμα ζεστὸν, καὶ ἐξαιρέτως νὰ προφυλάττωσι τοὺς πόδας καὶ τὴν κοιλίαν ἀπὸ ψῦχος, ν' ἀπέχωσι πνευματωδῶν ποτῶν, καὶ νὰ πίνωσιν ὕδωρ ἀνακατωμένον μὲ κρασίον ἢ ρακὴν, νὰ τρώγωσιν αὐγὰ καὶ ὀρύζιον, τὸ δὲ ἑσπέρας νὰ δειπνῶσιν ὀλίγον, ν' ἀποφεύγωνται αἱ συναθροίσεις πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ διατηρῶνται ἄφοβοι καὶ ἥσυχοι. Περιεγράφοντο καὶ τὰ γνωρίσματα τῆς χολέρας εἰς τὸν προσβαλλόμενον, ὅπως προλαμβάνηται τοῦ νοσήματος ἡ αὔξησις διά τινων μέσων θεραπευτικῶν, ἕως οὗ προφθάσῃ ὁ ἰατρός. Συνεβουλεύετο νὰ ἐφοδιασθῶσιν οἱ οἰκογενειάρχαι μὲ κάμφοραν, ὄξος καὶ οἶνον ζεστὸν λινοκόκκιον διὰ τριψήματα τοῦ χολερικοῦ, χόρτα θερμαντικὰ, ὅπως ροφᾶται ὁ ζωμὸς μὲ σταλαγματίδας ὀλίγας ἡδυοσμολάδου καὶ λαουδάνου.

Καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, ἐπειδὴ τὰ κρούσματα ἦσαν ὀλίγα καὶ σποραδικὰ, ἐδιχογνώμουν οἱ ἰατροὶ καὶ πολῖται περὶ τῆς ἐπιδημίας, ὅτε καὶ ἰατρός τις δημοκοπῶν παρεξηγεῖτο φρονίμους προβλέψεις τῆς Κυβερνήσεως ὡς ὀλεθρίους εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς νήσου, καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐγκατοίκων. Ἐντεῦθεν ἠδιαφόρουν, καὶ περιεφρόνουν οἱ πλείονες τὰς ὁριζομένας παρὰ τοῦ ἰατροσυνεδρίου προφυλάξεις. Πολλάκις δὲ ἠρεθίζοντο κατὰ τῶν ἀστυνομικῶν μέτρων, δι' ὧν ὁ προσβαλλόμενος περιωρίζετο ὑπὸ φύλαξιν χωροφύλακος διὰ τὴν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους ἀπροσβλήτους, ἐνῷ τὰ θεραπευτικὰ καὶ ἡ ἰατρικὴ βοήθεια ἀνελλειπῶς καὶ ἀμισθὶ αὐτῷ ἐχορηγεῖτο. Δυσμενῶς δὲ ἠκούοντο παρὰ τοῦ ὄχλου, καὶ ἐνίοτε ἠπειλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιφερομένων οἱ ὁμολογοῦντες καὶ ὑποστηρίζοντες τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας ἰατροί. Ἀλλὰ περὶ τὰς 15 Ὀκτωβρίου διεδόθη καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς νήσου, νύκτα δέ τινα τοῦ ἐξημερώνοντος Σαββάτου ὑπὲρ τὰ 200 κρούσματα συνέβησαν· ὅλαι αἱ ἐπικρατοῦσαι τότε ἀσθένειαι σχεδὸν μετετράπησαν εἰς χολέραν. Ἔγεμε χολερικῶν τὸ χολεροκομεῖον, τὸ δὲ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον στρατιωτῶν. Τὸ ὑγειονομικὸν γραμμάτιον τῆς ἡμέρας ἠρίθμει πληθὺν προσβληθέντων ἐν τῷ προαστείῳ Ποχάλεως καὶ κώμαις. Ἔκτοτε ἀπώλεσαν πάντα στοχασμὸν οἱ μὴ βεβαιούμενοι νὰ πιστεύσωσι καὶ οἱ περιφρονοῦντες τὰς προφυλάξεις.

ΖΗΤΗΜΑ

Ὁ ἀρχιατρὸς Καρβελλᾶς ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς εἰδοποίησιν.— «Ἐπειδὴ ἡ ἐνσκήψασα χολέρα ἔλαβε δυστυχῶς ἐπίτασίν τινα, καθῆκον ἡμῶν ἀπαραίτητον νομίζομεν νὰ συστήσωμεν καὶ πάλιν πρὸς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν, ὅπως γίνωσι λίαν προσεκτικοί, καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορῶσιν εἰς τὰ κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμενα συμπτώματα διότι πολεμούμενα ἐγκαίρως διὰ τῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ ἀναχαιτισθῇ ἡ πρόοδος τοῦ νοσήματος· ἐνῷ τοὐναντίον περιφρονούμενα ταῦτα, τὸ νόσημα αὐξάνει, καὶ ὁ μὲν ὀργανισμὸς καταβάλλεται τοσοῦτον, ὥστε ἡ ζωϊκὴ δύναμις ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιπαλαίσῃ, ἡ δὲ ἰατρικὴ οὐδεμίαν δύναται νὰ παρέξῃ βοήθειαν. Προτρέπομεν λοιπὸν ἅπαντας, ὅτι μόλις αἰσθανθῶσι βάρος, καῦσιν ἢ πόνους εἰς τὸν στόμαχον καὶ τὴν κοιλίαν ἢ τὴν κεφαλήν, ἢ λάβωσι διάρροιαν ἢ ἀδιαθεσίαν τοῦ σώματος, πάραυτα νὰ προστρέχωσιν εἰς τὴν συμβουλὴν ἰατροῦ. Συσταίνομεν ἐπίσης νὰ ἀποφεύγωσιν ὅλα τὰ δύσπεπτα καὶ ἀπηγορευμένα φαγητά, ν' ἀποσύρωνται εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν τὸ μὲν ἑσπέρας ἐνωρίς, τὴν δὲ πρωΐαν πρὶν ἐξέλθωσι νὰ πίνωσι ζεστὸν ποσὸν ἡδιάσμου ἢ χαμαιμήλου. Ἐπαναλαμβάνοντες πρὸς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν, ὅσα ἀνωτέρω τοῖς ἐσυστήσαμεν, εἰδοποιοῦμεν συγχρόνως αὐτούς, ὅτι οἱ ἰατροὶ εἶναι ἐπιτετραμμένοι νὰ χορηγῶσι δωρεὰν τὰ διὰ τοὺς πένητας ἀναγκαιοῦντα φάρμακα. Ἐκ τοῦ ὑγειονομείου Ζακύνθου τῶν 30 Νοεμβρίου 1855—Σπυρίδων Καρβελλᾶς ἀρχιατρός».

Ἀθυμία ἐν τούτοις κατέλαβε, καὶ φόβος καὶ θλίψις καὶ δάκρυα ἐβλέποντο εἰς τὰ πρόσωπα τῶν κατοίκων. Εἰς τὸ χολεροκομεῖον ἀδιακόπως μετέφεραν πάσχοντας. Καὶ οἱ μὲν γέροντες καὶ γυναῖκες τοῦ νοσοκομείου κατέλυσαν εἰς τὸ Λατινικὸν ἐπισκοπεῖον τοῦ Ἁγίου Μάρκου, οἱ δὲ παῖδες τοῦ νοσοκομείου εἰς τὸ πτωχοτροφεῖον τοῦ Μαρτινέγγου. Οἱ ἰατροὶ νυχθημερὸν ἀνεβοκατέβαινον τὰς οἰκίας, οἱ ἱερεῖς περιεφέροντο ἀνελλειπῶς μὲ τὸ ἐπιτραχήλιον, ἐξομολογοῦντες καὶ μεταδίδοντες τὰ θεῖα πρὸς τοὺς πάσχοντας. Ἔκλεισαν τὰ ἐργαστήρια, ἐπαύθησαν αἱ ἐμπορικαὶ δοσοληψίαι καὶ σχέσεις. Ἐσχόλασαν τὰ δικαστήρια, τὰ δημόσια γραφεῖα καὶ σχολεῖα. Ἡ Κυβέρνησις ἐφρόντισε διὰ προμήθειαν ὀρύζης ἐκ Κερκύρας, κρεάτων ἐκ Πελοποννήσου, ἄρτου καὶ οἴνου. Τοῦτο περιέστειλε τὴν ἀνθρωποφαγίαν τῶν κερδοσκοπούντων ἐν τοῖς δεινοῖς, οἵτινες ἔφθασαν νὰ πωλήσωσιν τὸν οἶνον εἰς 16 ὀβολοὺς τὸ δικότυλον, καὶ τὸ ὀρύζιον εἰς 12 τὴν λίτραν. Ἐκ φόβου ἀνεχώρησαν τινὲς τῶν εὐπόρων εἰς Ἀθήνας καὶ Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους, καθυποβαλλόμενοι ὑπὸ κάθαρσιν ἐκεῖ 21 ἡμερῶν. Ἄλλοι ἀπεσύροντο εἰς ἀγροικίας καὶ ἐπαύλας. Ἐπὶ ἡμέρας

οἱ ἄνθρωποι ἐβλέποντο εἰς τὰς ὁδοὺς περίφοβοι, ἀπηλπισμένοι, κλαίοντες οἰκείους, συγγενεῖς φίλους. Ἄλλοι περιέτρεχον μὲ ἰατρικὰ εἰς χεῖρας ἔντρομοι ὡς ἐν κοινῇ ἀπωλείᾳ, καὶ ἠρώτων περὶ συγγενῶν, φίλων καὶ οἰκείων. Ἔμενον δὲ ἔκπληκτοι, ὅτι ἀπέθανε σχετικὸς αὐτῶν, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγων ὡρῶν ἀπαντήσαντες εἰς τὰς ὁδοὺς, συνωμίλουν μετ' αὐτοῦ. Οὐδεμίαν ἡλικίαν ἢ τάξιν ἀνθρώπων τὸ νόσημα παρέλειπεν. Ἀδιακρίτως ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες προσεβάλλοντο. Οὐ μόνον οἱ διὰ γῆρας, ἢ καταχρήσεις ἢ ἄλλας ἀσθενείας κακουχούμενοι ἀπέθνησκον, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες εὔρωστοι, καὶ γυναῖκες πρὸς τὸ κάλλος ἐγγυώμεναι μακροχρόνιον καὶ ὑγειᾶ βίον ἀπέθνησκον. Ὁ φόβος δὲ ἐγένετο μάλιστα πρὸς γυναῖκας εἰς πλείονα ἀφορμὴν κρουσμάτων. Ἡ Κυρία Ἀγγελικὴ τοῦ ἄρχοντος Ἰωάννου Συγούρου, μόλις ἤκουσεν ὅτι ἡ ἀνδράδελφος καὶ πενθερὰ προσεβλήθησαν, εὐθὺς ἔπεσεν ἐκ τοῦ τρόμου αὐτὴ καὶ ἡ μήτηρ της εἰς τὴν κλίνην, καὶ ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν δύο πενθεραὶ καὶ δύο σύννυμφοι ἐφέρθησαν εἰς ταφὴν ἐντὸς ἑνὸς φορείου. Ἡ σύζυγος Τσαγγοῦ προσεκάλει τὸν ἱερέα Κοριανίτην εἰς ἐξομολόγησιν τοῦ προσβληθέντος συζύγου, καὶ αἴφνης τέκνον καὶ αὐτὴ προσεβλήθησαν, καὶ ὁ ἱερεὺς παραθεὶς αὐτοὺς νεκροὺς, ἀφοῦ ἰδίαις χερσὶ περιεποιήθη νοσηλῶν, ἔφερεν εἰς τὸν τάφον. Ἡ κόμησσα Κουμούτου, ἅμα εἶδε τὸν υἱὸν ἐμέσσοντα καὶ κατάψυχρον, ἔπιπτεν ἐπάνω αὐτοῦ πρὸς τριβὴν καὶ θερμότητα· ἀλλ' αἴφνης κατελαμβάνετο καὶ αὕτη, καὶ μετ' ὀλίγον τέκνον μήτηρ καὶ πενθερὰ συνάμα μετεκομίζοντο νεκραὶ εἰς ταφήν. Ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν νοσηλούμενος ἐν τῷ χολεροκομείῳ ἀπέθνησκεν ὁ Ἀναστάσιος Καραβίας Ἑλληνοδιδάσκαλος. Οὗτος διαβιῶν κυνικῶς, περιεφρόνει τὰς προβλέψεις τῶν ἰατρῶν, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευε τὸ νόσημα, καὶ ἄνευ περιποδίων καὶ θερμῶν ἱματίων περιεφέρετο λέγων, ὅτι ἤθελε νὰ πίῃ τὴν χολέραν, ἐὰν ἐδύναντο οἱ ἰατροὶ νὰ τὴν μεταποιήσωσιν εἰς ποτὸν καὶ προσφέρωσιν αὐτῷ. Ἵνα δείξῃ ἀφοβίαν χωροφύλαξ τις, ἐκοιμήθη ἐν τῷ ἰδίῳ στρώματι χολερικοῦ ἀποβιώσαντος, τὴν δὲ νύκτα ἐκείνην προσβάλλεται ἀμέσως, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ νεκρὸς αὐτοῦ συνεφέρετο μετὰ τοῦ πρώην τελευτήσαντος. Ἄλλος δὲ χωρικὸς λαβὼν φορέματα ἐξ ἀγνοίας χολερικοῦ ἐν τῇ πόλει μόλις ἐξέβαλεν αὐτὰ ἐκ τοῦ σάκκου, προσεβάλλετο, καὶ διεδόθη εὐθὺς τὸ νόσημα εἰς τὴν κώμην.

Ἀλλ' οὐχ ἧττον δραστηρίως ἐνήργει ὁ ὄλεθρος καὶ πρὸς τοὺς προφυλαττομένους. Ἀδελφοὶ μετ' ἀδελφῶν, πλούσιοι μετὰ πτωχῶν κατέκειντο, ἐνοσηλοῦντο, ἀπέθνησκον. Ὀφθαλμοφανῶς ἑκατ

στος ἐγίνωσκεν ὅτι ἔφθασεν ἡ τελευτὴ τῆς ζωῆς, καὶ οὐδὲν μέσον ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ. Πάντες ἀπώλεσαν ἐλπίδας ζωῆς, τὸ δὲ νὰ εὑρεθῇ ζωντανός τις τὴν ἐπιοῦσαν ἀμφιβάλλετο. Διὸ ἀπεχαιρετοῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς συναντώμενοι, καὶ δίδοντες τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν οἱ γνώριμοι, ἐζήτουν συγχώρησιν παρ' ἀλλήλων. Ἐχθροὶ τότε συνδιηλλάγησαν πρὸς ἐχθρούς. Ἄδικοι ἐξώφλησαν τὸ ἀδίκημα. Χεὶρ ἀσπλάχνου φιλαργύρου πλουσιόδωρος ἐξετείνετο πρὸς ἐνδεῆ. Ἔγραφον διαθήκας τῶν ἐχόντων ὁλημερινῶς οἱ συμβολαιογράφοι. Συνίστων οἰκογενείας πρὸς τοὺς οἰκείους οἱ οἰκογενειάρχαι· ἐπαρηγόρουν λόγοι θρησκευτικοὶ τοὺς ἀθυμοῦντας. Ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησις ἐνετέλλετο ἅπασιν. Ὁ ἱερεὺς κατὰ καθῆκον εὐαγγελικὸν προέτρεπεν ἀκουράστως εἰς τὸν φόβον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν παρηγορίαν. Ἐκ τούτων μία μόνη ἀφοσίωσις πρὸς τὸν θεόν, μία ἰσχυρὰ ἐγκαρτέρησις εἰς τὴν ἀνθρωπολεθρίαν ἐκείνην διετήρει ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν εἰς ἔνδειξιν ἀρετῶν χριστομιμήτων πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀσθενοῦς. Θρησκευτικὴ ὑπομονὴ ἀντεῖχεν εἰς θλίψεις καὶ κακουχίας. Φόβος θεοῦ μόνον, καὶ ὅτι ἐπλησίασεν ὥρα τοῦ νὰ ἀπολαύσῃ μετὰ θάνατον ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον ἔργον τῆς ζωῆς, κατεκράτει τὴν καρδίαν εἰς παρεκτροπὴν κακίας. Ἐξέλειψεν ἐκ τῶν Ζακυνθίων κατὰ τὰς θανατηφόρους ἐκείνας ἡμέρας πᾶσα ὀργή, καὶ μνησικακία, καὶ ἀνόμημα καὶ ἀδίκημα. Οὐδεμία ταραχὴ ἢ κλοπὴ ἢ κακουργία, ἢ βλάβη πρὸς τὸν ἄλλον ἐπράχθη. Ἀστυνόμος καὶ χωροφύλακες ἐπησχολοῦντο μόνον δραστηρίως εἰς ὑγειονομικὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἐπάρκειαν τῶν χρειωδῶν θεραπείας καὶ ζωοτροφίας. Ἐνῷ δὲ τὰ ἀρχεῖα τῆς δημοσίου ἀσφαλείας διεκόπησαν, καὶ πᾶσα δύναμις δημοσίας ἀρχῆς πρὸς χαλίνωσιν δὲν ἐφαίνετο· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Ἔπαρχος ἐκλείσθη καὶ μόνος ὁ Γραμματεὺς αὐτοῦ Ἀναστάσιος Γαήτας δραστηρίως διεύθυνε τὰ προσδέοντα ἐπὶ δημοσίᾳ ἀσφαλείᾳ καὶ διαφυγῇ κινδύνου, βεβαιοῦμεν πρὸς τιμὴν τῆς Ζακύνθου, ὅτι οὐδὲν ἀπαίσιον εἴτε πρὸς χρηστοήθειαν, εἴτε εὐταξίαν καὶ ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν ἐγένετο, οἷα συνέβησαν ἐν ἄλλαις πόλεσι περιπεσούσαις ἐν ὁμοίοις κινδύνοις. Συμπάθεια καὶ συναίσθησις, ὁ φυσικὸς χαρακτὴρ τοῦ Ζακυνθίου πρὸς τὰ δεινοπαθήματα ἄλλου, ὅσον ἄσχετος καὶ ἂν ὑποτεθῇ αὐτός, ἀνεπτύχθησαν ἐν πλήρει ἰσχύει. Οὐδεὶς ἐγκατέλειψε συγγενῆ ἢ οἰκεῖον προσβαλλόμενον, χωρὶς νὰ προσφέρῃ τὴν προσήκουσαν ὑπηρεσίαν εἰς τὰς χρείας. Κοινῶς ἐνέδειξαν παραδείγματα μεγάλης αὐταπαρνήσεως δι' ἀγάπην, στοργήν, πόθον καὶ καθῆκον πρὸς γονεῖς πρὸς τέκνα, ὕπανδροι πρὸς συζύγους, φίλοι πρὸς οἰκείους. Ἀφόβως ἐνηγκαλίζοντο οἱ συγγενεῖς τοὺς ἐπὶ

κλίνης ἐπιθανατίους. Ἔκλαιον αὐτοὺς ἀποβιοῦντας, ἐσκάπτον ἰδίαις χερσὶ, κατέθετον εἰς νεκροθήκην. Ἡ πτωχὴ γυνὴ Πανάγαινα ἐκ τῆς περιοχῆς ἁγίας Τριάδος, μόλις ἐγέννησεν, ἄφινε τὸ ἀρτιγέννητον βρέφος, καὶ ὡς εὑρέθη ἀκάθαρτος ἐκ τοῦ τοκετοῦ, ἐπειδὴ ἐννόησεν ὅτι συμπτώματα χολέρας ᾐσθάνετο ὁ δυστυχὴς σύζυγός της, ἔδραμε καὶ προσεκάλει τὸ μεσονύκτιον τὸν ἱερέα Κοριανίτην καὶ τὸν ἰατρὸν Βερύκιον ἐκ τοῦ νοσοκομείου. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἱερεὺς, προθύμως ἔτρεχε καὶ ἤναπτε φῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ εὕρισκε τὸν πάσχοντα ἐπὶ τῆς γῆς κατακείμενον, ἐνοσήλευε καὶ ἐξωμολόγει αὐτόν. Ὁ δὲ ἰατρὸς ἰδίαις χερσὶ, προσέτριβε τὸν παγωμένον, τῷ ἐχορήγει τὸ βισχνοῦτον, καὶ περιεποιεῖτο αὐτὸν ἡμιθανῆ. Ἀλλ' ὁ μὲν προσβληθεὶς ἀνὴρ μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν, ἡ δὲ σύζυγος ἀβλαβὴς τῶν δεινῶν συνεπειῶν ἀπροφυλαξίας τοῦ τοκετοῦ καὶ τοῦ νοσήματος ἐπέζησε, τὸ δὲ ὀρφανὸν βρέφος διεσώζετο ὑπὸ τὴν πατρικὴν φροντίδα τοῦ ἱερέως Κοριανίτου.

Ἀφόβως ἅπαντες οἱ Ζακύνθιοι ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φλόγας τοῦ ὀλέθρου, ὁλοκαύτωμα ἑαυτοὺς προσφέροντες ἐπὶ βοηθείᾳ τῶν πασχόντων. Τὸν καθ' ὁδὸν προσβαλλόμενον ἐφορτόνοντο εἰς τοὺς ὤμους πολῖται τεχνῖται, εὔποροι, καὶ μετεκόμιζον εἰς τὴν οἰκίαν ἢ εἰς τὸ χολεροκομεῖον. Ἀδιακρίτως εἴτε φίλος, εἴτε συγγενὴς εἴτε ἐχθρὸς ἦτο ὁ τοιοῦτος, ἀπελάμβανε συνδρομὴν, βοήθειαν, τροφὴν, ἐνοσηλεύετο ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ μετὰ θάνατον συνωδεύετο μέχρι τοῦ κοιμητηρίου. Οὐδεὶς ἀπηρνεῖτο χορηγίαν χρηματικὴν, ἢ ἐπίβλεψιν καὶ λόγους παραμυθίας πρὸς τὸν ἐνδεῆ. Ἐκ φόβου κατεσίγησαν τὰ πάντα ἐν τῇ πόλει. Ὀλίγοι οἱ ἐξερχόμενοι τῶν οἰκιῶν, καὶ οὗτοι πρὸς προμήθειαν ζωαρκείων, καὶ ὀλίγοι οἱ συναντώμενοι ἐν λέσχαις καὶ καφενείοις· διότι καὶ αὐτὰ, ὡς ἐκορυφώθη ὁ κίνδυνος, ἔκλεισαν, καὶ οἱ τεχνῖται δὲν εἰργάζοντο, οἱ δὲ κερδοσκόποι διέκοψαν δοσοληψίας καὶ ἐπιχειρήσεις. Εἷς σκοπὸς μόνον ἐπεκράτει, ἡ βοήθεια πρὸς τὸν πάσχοντα, ἡ ἀφιέρωσις πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἡ ἐξομολόγησις. Ἔγεμον οἱ ναοὶ μετανοούντων καὶ κοινωνούντων. Ἀνεβοκατέβαινον ἱερεῖς τὰς οἰκίας, οἱ μὲν ἐξομολογοῦντες, οἱ δὲ μεταδίδοντες τὰ θεῖα καὶ ἄλλοι παραμυθοῦντες. Ἄοκνος ἦν ὁ ζῆλος τοῦ γέροντος πνευματικοῦ Κοριανίτου καὶ ἡ ἀφοβία. Ἡ οἰκία αὐτοῦ ἦτο καταφύγιον μετανοούντων. Αὐτοστιγμεὶ ἔτρεχε πρὸς μετάδοσιν τῶν θείων εἰς τοὺς ἡμιθανεῖς, παρέστεκεν αὐτοὺς ἐπὶ κλίνης, παρεμύθει, διενυκτέρευεν. Ἔσωζε βρέφη ὀρφανισθέντα. Προσέφερεν αὐτοῖς τὸν ἄρτον τῶν φιλελεημόνων συμπολιτῶν. Ἐσκέπαζε τοὺς ῥακενδύτας· ἐξεφώνει τὸ ἐπικήδειον μνημόσυνον τῶν ἀποβιούντων. Οὐδὲ παραλείπεται ἡ αὐταπάρνησις καὶ αἱ Χριστο-

μίμητοι ἀγαθοεργίαι τοῦ καθολικοῦ ἱερέως Σέρρα, ὅστις ἐφορτώνετο ἐπὶ τῶν ὤμων οἱουδήποτε δόγματος προσβαλλομένους, ἔφερεν εἰς τὸ χολεροκομεῖον, ὑπηρέτει εἰς νοσηλίαν αὐτῶν, ἔτρεχε μετὰ τοῦ ἄλλως ὄχι ἀκουράστου ἱερέως ἀνατολικοῦ Σ. Ρούσσου διὰ προμήθειαν σκεπασμάτων, τροφῶν, φαρμάκων καὶ ἄλλων χρειωδῶν. Ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας ἐμέσσοντας, δυσφοροῦντας, κοιλιοπονοῦντας, καὶ τέλος συνώδευε τοὺς νεκροὺς καθολικοὺς πρὸς ταφήν, ψάλλων τὴν ἐπικήδειον προσευχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον ῥητόν. Ριψοκινδύνως ἔσπευδον οἱ ἰατροὶ νυχθημερὸν πρὸς πένητα καὶ πτωχόν, τὴν φιλάνθρωπον συνδρομὴν θεραπείας προσφέροντες. Ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ προσβληθέντες ἰατροί, καὶ μετὰ τῶν κρουσθέντων συναριθμηθέντες, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀναρρώσει ἐβλέποντο νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἐπισκέπτωνται τοὺς χολερικοὺς προθύμως. Διενυκτέρευον οἱ φαρμακοποιοὶ εἰς τὰ φαρμακεῖα. Ἐπὶ ποδὸς ἵσταντο οἱ νοσηλοῦντες ἰατροὶ καὶ νοσοκόμοι. Ἐν τῷ χολεροκομείῳ ἔβλεπέ τις ἀδιακόπως ἐκεῖ μετακομιζομένους τούς προσβεβλημένους, νοσηλευομένους τοὺς πάσχοντας, φορεῖα νεκρῶν ἐξερχόμενα. Ὅτε δὲ ἐπετάνθη ἡ πανολεθρία, ἐν ἀκαρεῖ γονεῖς ἐστεροῦντο τέκνα, παῖδες ἐγκατελείποντο ἐν ὀρφανίᾳ, ἄνδρες νυμφευόμενοι ἀπώλεσαν ἀγαπητὰς νέας συζύγους καὶ νύμφας. Θλῖψις καὶ κατήφεια διήρκει ἐν οἰκίαις, σιγὴ ἐν ὁδοῖς, στεναγμοὶ καὶ θρῆνοι ἠκούοντο πανταχοῦ ὡς ἐν κοινῇ συμφορᾷ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας δὲν ἠκούετο, οὔτε φωνή, οὔτε ἀλλαλαγμός, οὔτε ᾆσμα εὔθυμον, οὔτε κελάδημα πτηνοῦ. Φωναὶ μόνον ἀναιδῶν νεκροθαπτῶν, κρότος ἁμάξης νεκροφόρου, βάδισμα παταγῶδες πρὸς εὕρεσιν ἰατροῦ καὶ θεραπείας νέων κρουσμάτων κατὰ συνοικίαν τινά, διέκοπτε τὴν φρικαλέαν σιγὴν τῶν θανατηφόρων ἐκείνων ἡμερονυκτίων, ὅτε συγγενεῖς μετ' ἀλλοτρίων, ἐνδεεῖς μετ' εὐπόρων, ἐχθροὶ μετὰ φίλων συνελέγοντο, νεκροὶ ἐκ συνοικιῶν καὶ χολεροκομείων καὶ συσσωρευμένοι ἐντὸς θηκῶν, μετεκομίζοντο ἐπὶ νεκροφόρων ἁμαξῶν ἐν τῷ χολεροκομείῳ. Καὶ ὁ μὲν νεκροπομπὸς ἱερεὺς συνώδευεν ἐνταῦθα ψάλλων τὴν ἐπικήδειον ἀκολουθίαν, οἱ δὲ νεκροθάπται εἰς βαθυτάτους λάκκους ἐνέθετον τὰς λάρνακας. Θλιβερὰν ἐντύπωσιν ἐπροξένει ἡ νεκροφορία αὕτη πρὸς τοὺς συναντῶντας αὐτήν. Ἔγεμε φόβου καὶ ἐκπλήξεως ἡ καρδία· δάκρυα ἔβλυζον ἐκ πάντων τῶν θεατῶν, ὅτε αἱ κραυγαὶ τῶν νεκροφόρων καθ' ὁδὸν ἠκούοντο «ποῦ εὑρίσκεται ἀπυθαμένος νὰ τὸν πάρωμεν, ἢ φορέματα χολερικοῦ διὰ νὰ καθαρίσωμεν». Τοιαύτη ἡ τῆς νόσου δεινότης, ἡ ὑπομονὴ τῶν Ζακυνθίων, ἡ αὐταπάρνησις, ὁ ζῆλος πρὸς ἀμοιβαίαν βοήθειαν καὶ διατήρησιν τῆς ἡσυχίας κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῆς ἀνθρωποληθρίας.

Καὶ ἠριθμοῦντο μὲν προσβληθέντες ἐν τῇ πόλει 619 καὶ ἐν τῇ ἐξοχῇ 463, ἀποθανόντες δὲ ἐκ τῶν πρώτων 356 καὶ ἐκ τῶν δευτέρων 255· ὁλικὸς δὲ ἀριθμὸς τῶν κρουσμάτων 1082 καὶ τῶν ἀποθανόντων 611. Τέλος ἀφοῦ ἡ νόσος διήρκεσεν ἀπὸ τὰς 26 Σεπτεμβρίου μέχρι τὰς 29 Δεκεμβρίου, ὁ ἔπαρχος Μερκάτης ἐδημοσίευε τὴν ἑξῆς δηλοποίησιν.—«Δηλοποίησις.—Ἐνσκηψάσης εἰς τὴν νῆσον ταύτην τῆς λαοφθόρου χολέρας, ἡ Κυβέρνησις μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα ἵνα περιστείλῃ τὸ θανατηφόρον μίασμα, καὶ ἀνακουφίσῃ, ὅσον οἷόν τε, τὰ τῆς ἐπιδημίας τρομερὰ παρακολουθήματα, ἰδίως δὲ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων πολιτῶν, οἵτινες καὶ ὑπὸ τῆς πενίας μαστιζόμενοι ἐγένοντο μᾶλλον τῶν ἄλλων ἕρμαιον τῆς ἀνθρωποφθόρου νόσου, τῆς ὁποίας τοσαῦτα ἔπεσαν ἐλεεινὰ θύματα. Ἐπὶ τῆς δεινῆς ταύτης τῆς πατρίδος ταλαιπωρίας δύο τάξεις πολιτῶν παρέσχον τρανώτατα δείγματα φιλοπατρίας, χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ αὐταπαρνήσεως. Οἱ σεβάσμιοι ἱερεῖς, τοῦ τε ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ δόγματος, καὶ ἅπαντες οἱ ἰατροὶ ἀνεξαιρέτως, οἱ μὲν, νύκτα καὶ ἡμέραν συνέδραμον μετὰ παραδειγματικῆς αὐταπαρνήσεως τοὺς πάσχοντας, παρέχοντες αὐτοῖς τὰς τελευταίας τῆς θρησκείας παραμυθίας, οἱ δὲ ἀόκνως ἐπισκεπτόμενοι καὶ θεραπεύοντες τοὺς ἀσθενεῖς μετὰ πλείστης ὅσης δραστηριότητος καὶ λίαν ἀξιεπαίνου ζήλου καὶ προθυμίας. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, οἱ ἰατροχειροῦργοι Διονύσιος Βερέττας καὶ Ἀναστάσιος Βερίκιος, καὶ ὁ κύριος Βασίλειος Βαρβιάνης, πεμπταετὴς φοιτητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἰατρικῆς Σχολῆς, αὐθορμήτως ἀναλαβόντες τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῇ πόλει Χολεροκομείου, καὶ ἀμισθὶ παρασχόντες μετὰ πλείστης ὅσης δραστηριότητος καὶ φιλοπατρίας τὰς ἐπιστημονικὰς βοηθείας εἰς τοὺς ἐν τῷ ῥηθέντι καταστήματι νοσηλευθέντας, ἀπέκτησαν δικαίωμα ἀνεξαλείπτου εὐγνωμοσύνης τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, διὰ τὴν ἀφιλοκερδῆ καὶ φιλάνθρωπον αὐτῶν διαγωγήν. Νῦν δὲ, ὅτε θείᾳ χάριτι ἡ ἀνθρωπολέτειρα νόσος ἐξέλιπε, τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον κρίνει χρέος αὐτοῦ ἀπαραίτητον νὰ ἐκφράσῃ, ἐν ὀνόματι τῶν Ζακυνθίων, πανδήμως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς αἰδεσίμους ἱερεῖς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐντίμους ἰατρούς, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀνωμνησθέντας τρεῖς εὐεργετικοὺς ἄνδρας, διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν περίθαλψιν, ἣν ἐν ταῖς δειναῖς ἐκείναις περιστάσεσι προσέφερον εἰς τοὺς πάσχοντας αὐτῶν ἀδελφούς.—Ἡ παροῦσα θέλει τυπωθῇ καὶ δημοσιευθῇ πρὸς γνῶσιν ἁπάντων.—Ἐκ τοῦ Δημαρχείου Ζακύνθου. Τῇ 14|26 Δεκεμβρίου 1855— Φ. Μερκάτης. Ἔπαρχος καὶ Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.—Ὁ Γραμματεὺς Α. Γαΐτας.»

Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἐπλήρωσεν ἀδρῶς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῶν τμημάτων καὶ τοῦ χολεροκομείου Γαϊτανίου ἰατροὺς καὶ νοσηλοῦντας. Αἰωνία δὲ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ζακυνθίων ἐδηλώθη πρὸς τοὺς μηδεμίαν ἀμοιβὴν δεχθέντας, ἀλλ' ἀμισθὶ ὑπηρετήσαντας Διονύσιον Βερέτταν, Ἀναστάσιον Βερίκιον, καὶ Βασίλειον Βαρβιάννην. Ἐτιμήθη ὁ διευθυντὴς τοῦ ὑγειονομείου Εὐαγ. Δρακούλης μὲ μετάλλιον χρυσοῦν προσφερθὲν παρὰ τῆς πόλεως. Ἐψάλη δοξολογία πρὸς τὸν Θεὸν ἐνώπιον τῆς λάρνακος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, καὶ ἐλιτανεύθη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους. Ἐν δὲ τῷ χολεροταφείῳ ἠγέρθη ναὸς ἐπὶ τιμῇ τοῦ μάρτυρος ἁγίου Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου, κοινῇ συνεισφορᾷ τῶν πολιτῶν καὶ ἐπιστασίᾳ Κ.Γαλάνη Α Βερικίου καὶ Γ.Στεφάνου. Ἀξιομνημόνευτοι δὲ αἱ ἑξῆς περικοπαὶ τῆς ἰατρικῆς ἐκθέσεως τῶν διευθυνόντων τὸ χολεροκομεῖον Δ.Βερέττα Α. Βερικίου καὶ Β. Βαρβία.—«Πορεία νόσου.—Ἡ ἐπιδημία ἐβάδισε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὡς καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη, ἔχουσα ὑφέσεις καὶ ἐπιτάσεις. Καὶ ἡ ἐπίτασις συνέβαινεν, ὡς προείπομεν, κατὰ τὰς ψυχρὰς τῆς ἀτμοσφαίρας μεταβολὰς πάντοτε. Ἡ μεγαλειτέρα τῆς νόσου ἐπίτασις συνέβη τὴν 17 Νοεμβρίου, ἣν δυνάμεθα καὶ θανατηφόρον διὰ τὴν πόλιν ἡμέραν ν' ἀποκαλέσωμεν. Πλὴν τῶν ἐν ταῖς κλίναις κειμένων, 11 νέοι ἀσθενεῖς εἰσῆλθον ἐν τῷ χολεροκομείῳ, τὰ δὲ κρούσματα τῆς ἡμέρας ἐκείνης τοσοῦτον ἦσαν σκληρά, ὥστε πάντας, ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν, ἡ νόσος ἀπέκτεινεν. Ἐν τῷ χολεροκομείῳ παρεστάθη ἡμῖν θέαμα οἰκτρόν. Αἱ ἀλγειναὶ κραυγαὶ καὶ οἱ ῥιπτασμοὶ καὶ αἱ ὀδύναι τῶν ἀσθενῶν ἤθελον σπαράξει καὶ τοῦ σκληροτέρου τὴν καρδίαν. Ἠγνοούσαμεν ποῖον πρῶτον καὶ ποῖον ὕστερον νὰ βοηθήσωμεν. Οἱ νοσοκόμοι εἶχον ἀπαυδήσει, ἡμεῖς δ' αὐτοὶ τότε ἐγείναμεν καὶ νοσοκόμοι καὶ ὑπηρέται. Οὐδέποτε θέλει ἐξαλειφθῆ τῆς μνήμης ἡμῶν ἡ νὺξ ἐκείνη τῆς φρίκης. Τὰ κρούσματα τῶν ἐπομένων ἡμερῶν, μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἐκλείψεως τῆς χολέρας, ἦσαν μᾶλλον ἰάσιμα. Ὁμολογοῦμεν τὴν ἀμηχανίαν ἡμῶν εὑρεθέντες εἰς τὸ πέλαγος τῶν πανακιῶν καὶ τῶν μυρίων κατὰ τῆς χολέρας ἀντιδότων. Πλεῖσται ὅσαι εἶναι αἱ ὑπαγορευόμεναι μέθοδοι, καὶ διάφοροι ὑπῆρξαν αἱ παρ' ἡμῶν ἐφαρμοσθεῖσαι. Ὡς πρὸς τοῦτο, ὅμως ὑπήρξαμεν ἐκλεκτικοί, διότι ἐφηρμόσαμεν ὅσα φάρμακα ἀπεδείχθησαν διὰ τῆς πείρας ἐν Εὐρώπῃ λυσιτελῆ. Φάρμακά τινα, περὶ ὧν πολὺς ἐγένετο θόρυβος, καὶ τῶν ὁποίων τὴν εἰδικὴν ἐνέργειαν πολλοὶ ἐξύμνησαν, παρέσχον ἡμῖν κάκιστα ἀποτελέσματα. Οὕτω, π. χ. ἡ στρυχνίνη καὶ τὰ ἐμετικὰ κάρυα τὰ ὁποῖα πολλῶν ἔτυχον τῶν ἐπαινετῶν, ἀπεδείχθησαν ἀλυσιτελῆ.

Τὰ διεγερτικὰ, ὡς ὁ αἰθὴρ, ὁ γενναῖος οἶνος κ.τ.λ. τὰ στυπτικὰ τὸ ὄπιον καὶ τὰ ἐγχύματα τῶν ἀρωματικῶν ἀνθέων, εἶναι ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν ὁποίων τὰ μέγιστα ἐπεμείναμεν. Καὶ τὸν μὲν ἐμετὸν ἐπολεμήσαμεν διὰ τῆς χορηγήσεως τοῦ αἰθέρος, τοῦ ὑπονιτρικοῦ βισμούθου, διὰ σκευῶν ἀνατρίψεων καὶ θερμῶν ἐπιθεμάτων ἐπὶ τῆς στομαχικῆς χώρας, τὴν δὲ διάρροιαν, ὡσαύτως διὰ τοῦ βισμούθου, μετὰ μικρῶν δόσεων ὀπίου, καὶ δι' ὑποκλυσμῶν ἐξ ἀφεψήματος ὀρύζης, ἢ ῥίζης ὄρχεως (σαλεπίου). Ὁσάκις δ' ἐπήρχετο διάλειψίς τις τῶν συμπτωμάτων, ἐδίδομεν τὴν θειϊκὴν κινίνην εἰς μικρὰς δόσεις διὰ τοῦ στόματος, ἢ διὰ τῆς ἕδρας ἐν εἴδει ὑποκλυσμῶν. Καὶ ὁ καλομέλας αὐτὸς ἐφάνη χρησιμώτατος, οὐχὶ δὲ ὡς ἀντίδοτον τῆς χολέρας, ἀλλ' ὡς ἐνεργῶν ἐπὶ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ τε στομάχου καὶ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος. Τὴν κρυμώδη κατάστασιν καὶ τὰς συνολικὰς τῶν μυιῶν ἐπολεμήσαμεν διὰ τῶν ξηρῶν, ἢ δια τοῦ τερμινθίου ἐλαίου ἀνατρίψεων, καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἰδίως δὲ κατὰ τὰ ἄκρα διὰ μαλλίνου ὑφάσματος ἢ ψήκτρας γινομένων. Δὲν παρελείπομεν δὲ νὰ τηρῶμεν θερμὴν τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς διὰ τῆς παρενθέσεως φιαλῶν πεπληρωμένων θερμοῦ ὕδατος, ἢ πλίνθων κεκαυμένων. Κατὰ τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων μετεχειρίσθημεν τὰς κενὰς ἢ τὰς δι' ἀμυχῶν σικύας καὶ τὰς διὰ τερμινθίου ἐλαίου ἀνατρίψεις, κατὰ τὴν χώραν τῶν νεφρῶν γενομένας. Ἀλλὰ λίαν λυσιτελῆ ἀπέβησαν τὰ θερμὰ ἐπιθέματα καὶ ἡ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπίθεσις πυραύνου, φέροντος καίοντας ἄνθρακας· οὐχ ἧττον καὶ οἱ συναπισμοὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τῶν χειρῶν, καὶ τὰ ἐκδόρια ἀπὸ τῆς στομαχικῆς χώρας μεγάλως ὠφέλησαν. Καθ' οἱονδήπ τ. δὲ στάδιον ἐκομίζετο ὁ ἀσθενὴς, προσεποτίζομεν αὐτὸν δι' ἀρωματικοῦ τινος ἐγχύματος, περιέχοντος τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς αἰθέρος, ἢ διὰ γεναίου οἴνου ἢ ῥωμίου. Καὶ ἂν μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἐμετοῦ καὶ τῆς διαρροίας δὲν ἐπήρχετο ἡ ἀντίδρασις, ἐδίδομεν εἰς τὸν ἀσθενῆ τὴν θειϊκὴν κινίνην μέχρις 24 κόκκων, ἀνὰ 4 κόκκους καθ' ὥραν. Εἰς τὰ κατὰ τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὰ μετὰ ταύτην συμπτώματα ὡδηγούμεθα ἐκ τῶν ἐνδείξεων. Αἱ ἀφαιμάξεις κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς νόσου καὶ ἐγκαίρως γινόμεναι, ὠφέλησαν. Προκεχωρημένης οὕτω τῆς νόσου, ἐπειράθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν ἀφαίμαξιν καὶ σικύας δι' ἀμυχῶν, ἀλλ' οὐδὲ σταγὼν αἵματος ἐξέρρευσεν, ἢ, ἂν. ἐξέρρευσε τοῦτο, καὶ παχὺ ἦτο καὶ δυσκίνητον καὶ πισσοειδές. Ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος, ἣν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, καίτοι ἁπλῆ, ἀρκούντως ὠφέλησε. Καὶ ἄλλην ἁπλουστάτην μέθοδον, παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἐφαρμοσθεῖσαν, ὀφείλομεν νὰ γνωστοποιήσωμεν ὑμῖν, καίτοι

διευθυντά. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἐπιτρέψατε ν' ἀνατρέξωμεν εἰς γεγονός τι, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐφαρμογήν. Ἰατρός τις (ὁ Δημήτριος Πελεκάσης) ἀξιότιμος, ἀσθενὴς ὤν, ἔτυχε φιλικῆς ἐπισκέψεως παρ' ἑνὸς τῶν ὑποφαινομένων, τοῦ Κ. Βερέττα. Ἐνῷ περὶ διαφόρων συνδιελέγοντο ἀντικειμένων, λόγος ἐγένετο καὶ περὶ τῆς ὑπαρχούσης χολέρας. Ὁ ἰατρὸς οὗτος εἶπε πρὸς τὸν Βερέτταν, ὅτι πολλὰ περὶ χολέρας ἀνέγνωσε, καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ φάρμακα εἶδε κατ' αὐτῆς νὰ δοθῶσιν, οὐδαμοῦ ὅμως ἀπήντησεν ὅτι ἐδόθη ἡ Ἐρυσιβώδης Βρίζα, φάρμακον ἔχον ταχυτάτην ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τὴν ἰδέαν ταυτην ὁ κ. Βερέττας διεκοίνωσε πρὸς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμελέτησαν σὺν αὐτῷ. «Ἐπὶ τῶν νέων περὶ τῆς οὐσίας τῆς νόσου θεωριῶν σκεφθέντες, καὶ ἐπὶ τῆς συσταλτικῆς ἐνεργείας τοῦ ἐξαγομένου τῆς Ἐρυσιβώδους Βρίζης λίαν προσεκτικοὶ γενόμενοι, μετὰ θάρρους καὶ πλήρεις ἐλπίδων ἐχορηγήσαμεν τὴν ἐργοτίνην κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Κόκκον ἐργοτίνης, ἡνωμένον μετὰ πικροῦ τινος ἐκχυλίσματος, διῃρέσαμεν εἰς 16 καταπότια, ὧν τὰ 8 ἐδίδομεν τῷ ἀσθενεῖ ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν, ἢ ὁλόκληρον ὥραν. Καὶ τῷ ὄντι, ἐπὶ δέκα (ἀρ. 49, 54, 59. 60, 62, 63, 65, 78, 82, 83) ἀσθενῶν, πρὸς οὓς ἐχορηγήσαμεν τὴν ἐργοτίνην, εἴδομεν τὰ μᾶλλον εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν ἰάθησαν ἐντελῶς, μετ' ὀλίγων ὡρῶν παρέλευσιν, ἄνευ τῆς βοηθείας ἄλλου φαρμάκου, πλὴν τῶν ξηρῶν ἀνατρίψεων καὶ θερμῶν ἐπιθεμάτων. Καὶ εἰς ἅπαντας μὲν ἐχορηγήθη ἡ ἐργοτίνη κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς νόσου, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τῆς κυανώσεως. Ἡ ταχυτάτη ἐνέργεια καὶ τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τοῦ φαρμάκου τούτου ἐξέπληξαν ἡμᾶς ὄχι ὀλίγον. Οὐδεὶς αὐτῶν μετέπεσεν εἰς ἄλλο τι νόσημα, καὶ ἡ ἀνάρρωσις ὑπῆρξε βραχεῖα. Τὴν ἀποτυχίαν εἰς τοὺς λοιποὺς ἀποδίδομεν πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς ἦσαν λίαν προβεβηκότες, κακῆς κράσεως καὶ διαπλάσεως· δεύτερον δὲ, διότι ἐκομίσθησαν κατ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἀγωνίαν, ὁπότε τὸ φάρμακον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ τρίτον, ὅτι δύο ἐξ αὐτῶν λαμβάνοντες τὸ φάρμακον, ἔπτυον αὐτὸ κρυφίως, ὡς μετὰ ταῦτα ἀνεκαλύψαμεν. Τελευτῶντες τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν ταύτην, κύριε Διευθυντά, ὁμολογοῦμεν ὑμῖν, ὅτι οὐδὲν παρημελήσαμεν. Τοὺς ἀσθενεῖς περιεποιήθημεν μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης. Πολλὰς ἀπονέμομεν εὐχαριστίας πρὸς τοὺς ἀξιοσεβάστους ἱερεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἀναφέρομεν. Μιχαὴλ Κορικνίτης, Σπυρίδων Ροῦσσος, Ἰωάννης Βάστας, Κανονικὸς Γεώργιος Σέρρας, Νικόλαος Κασιμάτης καὶ Ἀναστάσιος Β.θοῦλκας. Οὗτοι

καθ' οἱανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκαλοῦντο, προθύμως προσήρχοντο· ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς Σπυρίδων Ροῦσσος καὶ Γεώργιος Σέρρας, αὐτόκλητοι ἐρχόμενοι πολλὰς ὥρας μετὰ τῶν ἀσθενῶν ἔμενον, λόγους θείους καὶ παραμυθητικοὺς ἀποτείνοντες. Πολλὴν καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὸν κύριον ἀρχιατρὸν εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν, κύριε Διευθυντά. Ἡ προστασία ἀμφοτέρων ἡμῶν καὶ ἡ πρόθυμος τῶν παρακλήσεων ἡμῶν ἐκτέλεσις οὐκ ὀλίγον καὶ ἡμᾶς ἐνεψύχωσαν καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν διευκόλυναν.— Εὐπειθέστατοι, Δ. Βερέττας, Ἀν. Ι. Βερύκιος, Ἰ. Βαρβιάνης.»

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1855 ἐνέσκηψε καὶ ἐν Κερκύρᾳ. Ὁ καθηγητὴς τῆς παθολογίας, Χαράλαμπος Τυπάλδος Πρετεντέρης, γράφει περὶ αὐτῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐκθέσει του.—«Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μειδιῶντος οὐρανοῦ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ τῆς γενικῆς ἀγαλλιάσεως διὰ τὸ πλουσιοπάροχον τοῦ καρποῦ τῶν ἐλαιῶν, ἀνεφάνη ἡ χολέρα τὸ πρῶτον εἰς Μανδούκιον καὶ Ὀρφανοτροφεῖον, μετὰ ταῦτα εἰς τὸ φρενοκομεῖον, τὴν πόλιν, τὴν Γαρίτσαν, τὸν Ἀνεμόμυλον καὶ εἴς τινα χωρία τῆς νήσου. Ἡ νόσος μαστίσασα τινὰ τούτων, ἐγγύσασα μόνον ἄλλα, δεκατίσασα τὸν Ἀνεμόμυλον, ἔληξε τὴν 2.αν Ἰανουαρίου 1856, ἀφοῦ κατὰ τὰ δελτία τοῦ ὑγειονομείου ἔκαμε 884 κρούσματα, καὶ ἐκ τούτων 48 θύματα, ἀφήσασα οὕτω μνήμην πένθους καὶ ὀδυρμῶν κατὰ τὸ 1855. Τὸ πρῶτον χολερικὸν βῆμα εἰς Μανδούκιον τὴν 4 ην Νοεμβρίου καὶ τὰ ἀκόλουθα διήγειραν σειρὰν σκηνῶν δυσαρέστων, αἵτινες ὅμως πάντοτε, καὶ σχεδὸν ἁπανταχοῦ συνώδευσαν τὰ πρῶτα βήματα τῆς χολέρας. Ἡ ἀπιστία πρῶτον, ἔπειτα ὁ φόβος καὶ τρόμος, ἡ καταβοὴ κατὰ τῶν ἰατρῶν, ἡ ἐπίκρισις τῶν λαμβανομένων μέτρων, ἡ ἐπινόησις μυρίων μύθων ἢ ὀνειροπολημάτων, τοιαῦτα ἦσαν καὶ παρ' ἡμῖν τὰ ἐπεισόδια τῶν πρώτων χολερικῶν ἡμερῶν. Καὶ τῷ ὄντι ἐνῷ ἀπὸ τῆς τετάρτης Ὀκτωβρίου βαθμηδὸν τὰ χολερικὰ κρούσματα εἰς μικρὸν ἀριθμὸν προώδευσαν, ἐνῷ τὴν 7.ην καὶ 8.ην πενταμελὴς ἰατρικὴ ἐπιτροπὴ ἐπαλήθευσε ταῦτα, καὶ νεκροψίαι ἔγειναν, ἐνῷ τέλος ἡ θετικότης ὑπῆρχε περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς νόσου, ὁ λαὸς τοῦ Μανδουκίου ἀπιστῶν, ἀπέδιδε τὰ κρούσματα ταῦτα εἰς τὴν πενίαν, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν χολέραν. Ἠγείρετο οὕτω καταβοὴ κατὰ τῶν ἰατρῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέθετον δηλητηριαστὰς τοῦ λαοῦ μὲ τὰ ὁποῖα διέθετον φάρμακα. Ἐκ τοῦ ἄλλου αἱ οἰκίαι τῶν ἀτυχῶν χολερικῶν περιωρίζοντο ἀπὸ ὑγειονομικοὺς φύλακας, αἱ μονώσεις καὶ οἱ περιορισμοί, οἵτινες πάντοτε ἐφάνησαν ἀνίσχυροι, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἐπιβλαβεῖς πρὸς ἀσθενεῖς δὲν ἐχρησίμευον παρ' ἡμῖν, εἰμὴ μόνον

νὰ ἐμποδίζωσι τοὺς συγγενεῖς ἢ φίλους τῶν ἀσθενῶν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ περιωρισμένον οἴκημα, ἢ νὰ ἐξέρχωνται, ἐνῷ ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ θεραπεύοντος ἰατροῦ, τῶν μελῶν τῆς ἰατρικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἰατρῶν ἐν γένει δὲν ἦτο ποσῶς ἐμποδισμένη. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μανδουκίου δὲν ἐπίστευον τὴν νόσον, ἀπ' ἐναντίας οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἦσαν ἐν γένει κατατρομασμένοι· καὶ οἱ φανταζόμενοι ταύτην μολυντικὴν ἐφώναζον καὶ ἠγωνίζοντο, ὅπως γίνῃ ὑγειονομικὴ ἀπομόνωσις τοῦ προαστείου καὶ ἐν γένει τῶν χολεροβλήτων τόπων. Τοῦτο τὸ ᾀδόμενον παρὰ τοῦ λαοῦ μέτρον, καὶ συμβουλευόμενον παρὰ τῆς πλειοψηφίας τῆς ἰατρικῆς ἐπιτροπῆς, ἔκαμε κακίστην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ προαστείου. Ζῶντες οἱ πλεῖστοι τούτων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐργασιῶν των, ἔβλεπον εἰς τὸ μέτρον τῆς μονώσεως τὸν ὄλεθρον τοῦ βιοπορισμοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐφοβέριζον ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐν περιπτώσει πραγματοποιήσεως. Ἐντοσούτῳ καὶ τὸ ἰατρικὸν σῶμα ἀνεφαίνετο εἰς τὴν σκηνὴν τῆς διαφωνίας. Τινὲς ἀποδίδοντες τὴν νόσον εἰς τὰς κακὰς ἐπιτοπίας ἀναθυμιάσεις, τῆς ἔδιδον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, ἄλλοι εἴτε ὡς μὴ παρατηρήσαντες χολερικὰ κρούσματα, ἢ τινὰ εἰς τὴν μὴ χολερικὴν περίοδον, ἠρνοῦντο τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς. Τῶν ἀντιχολεριστῶν τούτων ἰατρῶν, ἐκτὸς ἑνὸς οἱ ἄλλοι ἦσαν ξένοι. Ἡ τοιαύτη ἰατρικὴ διαφωνία ἐπηύξανε τὴν ἀπιστίαν τοῦ ὄχλου, ὅστις πολλάκις εἰς πεῖσμα ἀντέταξε τὴν κραιπάλην, καὶ τὴν μέθην κατὰ τῆς χολέρας καὶ τῶν συμβουλευομένων προφυλάξεων. Ἡ δυσπιστία τοῦ ὄχλου πρὸς τοὺς ἰατροὺς καὶ φαρμακοποιοὺς ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα. Τινὲς καίτοι ἀσθενοῦντες ἀπεποιοῦντο τὰ φάρμακα, καὶ ἀπεστρέφοντο τὰ νοσοκομεῖα, νομίζοντες τὰ πρῶτα δηλητήρια, καὶ τὰ δεύτερα, τόπον θανάτου. Πολλοὶ κρυφίως ἐθεραπεύοντο διὰ νὰ μὴ ὑποπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἰατρῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ νὰ μὴ περιορισθῇ ἡ οἰκία των. Τοιαῦται ὀδυνηραὶ καὶ γελοιώδεις σκηναὶ παρετηροῦντο κατὰ τὰς πρώτας δύο ἑβδομάδας μετὰ τὰς ὁποίας, ὑφέσεώς τινος γενομένης τῆς νόσου, ἀνεζωπυρώθη ἔτι μᾶλλον ἡ ἰδέα τῆς μὴ ὑπάρξεως τῆς χολέρας. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μανδουκίου περιφερόμενοι τὴν νύκτα τῆς 18.ης Ὀκτωβρίου εἰς τὴν πόλιν, ἐνέβαλεν εἰς γέλωτα τοὺς παραδεχομένους τὴν νόσον ἰατρούς, ὑψόνοντες μέχρις οὐρανοῦ τοὺς ἀντιχολεριστάς. Ἡ νόσος μετ' οὐ πολὺ ἐκτανθεῖσα καὶ θυσιάσασα οὐχὶ ὀλίγους, ἔκαμε τοὺς ἀτυχεῖς ἐκείνους καὶ ἐν γένει ὅλους νὰ συνέλθωσι καὶ νὰ αἰσθανθῶσιν τὴν πλάνην. Μὴν σχεδὸν ὁλόκληρος παρῆλθε, μέχρις οὗ ὄχλος ἀποφασίσῃ ν' ἀφεθῇ μὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τας ἰατρικὰς συμβουλὰς

μέχρις οὗ ἀποφασίσῃ τέλος νὰ τηρήσῃ δίαιτάν τινα ἀνάλογον πρὸς τὴν περίστασιν καὶ τὰ μέσα του, μέχρις οὗ θεωρήσῃ τὸ νοσοκομεῖον ὡς ἄσυλον φιλικόν. Πόσα οὗτος ὁ μὴν δὲν ἔκαμε θύματα! Ταῦτα ἂν ἦναι ὀλίγα τὸν ἀριθμόν, τοῦτο χρεωστεῖται ὅμως εἰς τὴν παντοδύναμον πρόνοιαν, ἥτις ηὐδόκησε νὰ γίνωσι καὶ ὀλίγα τὰ κρούσματα.»

Τρία δὲ νοσοκομεῖα συνεστήθησαν κατ' ἐκείνην τὴν περίπτωσιν δαπάνῃ τῆς κυβερνήσεως, τὸ ἓν παρὰ τῷ Μανδουκίῳ, ἀπέναντι τῆς συνοικίας τῶν Παργίων, τὸ ἄλλο εἰς Γαρίτσαν, καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν διὰ τοὺς Ἑβραίους διευθυνόμενον ὑπὸ Λεύη δημοθρήσκου ἰατροῦ. Ἅπαντα δὲ διεύθυνεν ὁ καθηγητὴς Πρετεντέρης. Καὶ διὸ ἀπήλαυε τῶν εὐχαριστηρίων τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξετιμήθησαν αἱ ὑπηρεσίαι του μὲ μετάλλιον. Ἐπληρώθησαν ὅλοι οἱ ἰατροὶ πλουσιοδώρως καὶ οἱ νοσηλοῦντες. Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τῆς ἐν Κερκύρᾳ χολέρας ἐξάγεται ὅτι ἡ νόσος ἔκρουσεν ὀλιγώτερον τὴν πόλιν παρὰ κανὲν ἄλλο μέρος, ἐνῷ αὕτη ἦτο πανταχόθεν περικυκλωμένη ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰν, καὶ οἱ τοπογραφικοί της ὅροι εἶναι τοιοῦτοι, ὁποίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀρέγεται ἡ χολέρα (1). Παρατηρεῖται δὲ ἐν τῇ χολέρᾳ Κερκύρας, ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς ἢ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἱερεῖς, οἵτινες ἅπαντες μετὰ χριστιανικῆς αὐταπαρνήσεως συνέδραμον τοὺς χολερικοὺς, καὶ διέμεναν μετ' αὐτῶν, οὔτε ἐπροσβλήθησαν ἢ μετέφερον τὴν νόσον εἰς τὰς οἰκίας των. Ἕως καὶ αὐτοὶ οἱ νοσηλεύοντες καὶ νοσηλεύτριαι πλύντριαι καὶ ἐν γένει ὅλη ἡ μεγάλους ὑποστᾶσα κόπους ὑπαλληλία τῶν χολερικῶν νοσοκομείων, διῆλθον ἅπασαν τὴν ἐπιδημίαν χωρὶς νὰ κρουσθῇ τις ὑπὸ χολέρας. Ἀξιομνημόνευτοι διά τε τὸν ζῆλον, φιλανθρωπίαν καὶ διακεκριμένην ὑπηρεσίαν ἐσωτερικοὶ βοηθοὶ τῶν νοσοκομείων Φ. Θεοριογιάννης, Ν. Ι. Ξυδιᾶς, Χ. Βασιλᾶς, Δ. Κ. Δούσμανης, Β. Σαμουήλης, Δ. Προσαλένδης, Μ. Ἀγαθίδης, οἵτινες διενυκτέρευον εἰς τοὺς κοιτῶνας τῶν χολερικῶν, καὶ ὑφιστάμενον καὶ τὰ βαρία νοσηλευτικὰ καθήκοντα. Πολλαὶ δὲ σκηναὶ σκληρότητες, σκηναὶ θανάτου συχνάκις τότε ἐν Κερκύρᾳ συνέβησαν. Ὁ φόβος τῆς μεταδόσεως παρεκίνησε πολλοὺς νὰ παραιτήσωσι τὰ τιμαλφέστερα ἀντικείμενα τῆς ἀγάπης των. Ὁ πλησίον ἐζήτει βοήθειαν καὶ δὲν ἐλάμβανε. Πατὴρ καὶ μήτηρ παρῄτουν τέκνα. Ἀδύνατα βρέφη ὀρφανισθέντα δὲν εὗρον βοηθόν. «Οὕτως (λέγει ὁ ῥηθεὶς ἰατρὸς) διαρκούσης τῆς φθορᾶς τῆς ἐπιδημίας, γράφονται καὶ μαῦραι στῆλαι εἰς τὴν ἱστορίαν. Οἱ διασωζόμε-

(1) Χ. Τυπάλδος Πρετεντέρης. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ χολέρας.

νοι παρημελήσαντες ἕνεκα φόβου τὰ χρέη των, ζῶσιν οὐχὶ δι' ἄλλο παρὰ νὰ ἔχωσι τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος. Σκληρότης, ἀνηθικότης καὶ φθορὰ, ἰδοὺ τὰ τρόπαια τῆς ἐγκολπωμένης ἀπὸ τὸν λαὸν ἰδέας τῆς κολλητικότητος. Ἂς ἀφήσωμεν πρὸς μίαν στιγμὴν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἐτρέξαμεν· διότι περισσότερον ἀπὸ μίαν φορὰν αἱ σπαραξικάρδιοι σκηναὶ ἐτάραξαν ἡμᾶς ὑποπέσασαι εἰς τὰς αἰσθήσεις μας».

Τοιαῦτα τὰ δεινοπαθήματα τῶν νήσων ἀπὸ τῶν 1851 μέχρι τῶν 1856. Ἀλλ' ἡ θείωσις τῶν σταφιδαμπελώνων δὲν ἐπιστεύετο ὡς σωτήριος κατὰ τὸ πρῶτον πείραμα, ὃ ἐποίησεν ὁ κόμης Κουμοῦτος τῷ 1854, καὶ πολλοὶ μὴ ἔχοντες ν' ἀγοράσωσι θεῖον παρεπείθοντο εἰς τὸ εὕρημα τοῦ Κοντοδήμα Ζακυνθίου χωρικοῦ, ὅτι ἐὰν μαδήσωσι τὰ σκεπάζοντα τὴν σταφυλὴν φύλλα, ὁ καρπὸς ἀντέχει. Ἐπέφερεν εἰς μαρτύριον τὴν ὑγιεῆ διατήρησιν τῶν ἐπικλιματίδων του, καὶ ἐζήτει ἀμοιβὴν παρὰ τῆς ἐγχωρίου Κυβερνήσεως. Οἱ ἀποπειραθέντες ὅμως τὴν ἐκφύλλισιν οὐδὲν ὠφελήθησαν. Ἐν δὲ τῷ 1855 ὁ Γεώργιος Κουμοῦτος, ἐπαναλαβὼν τὸ πείραμα τῆς θειώσεως εἰς ὅλους τοὺς σταφιδαμπελῶνας, ὑπερεπλούτησεν. Ἐπίστευσαν τέλος ἅπαντες οἱ γεωργόφιλοι Ζακύνθιοι, καὶ θειώσαντες ἐν γένει κατὰ τὴν νῆσον τῷ 1856 ἀπήλαυσαν ἀμοιβὴν πλουσιόφορον, ὅσην καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἀσθενείας καὶ πρώην διὰ τὴν ἔκπτωσιν τιμῆς σταφίδος ἐστερήθησαν. Τῷ 1857 ἐθείωσαν ἐν Κεφαλληνίᾳ, Ἰθάκῃ καὶ Λευκάδι ἀκούσαντες τὴν ἐν Ζακύνθῳ θεραπείαν καὶ μετέπειτα ἐν Κερκύρᾳ καὶ Πελοποννήσῳ. Παναγιώτης δὲ ὁ Γαλάνης Ζακύνθιος μεταβὰς τότε εἰς Τεργέστην ὅπου ἔμαθεν ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Αὐστρίας ἡ νόσος εἶχε διαφθείρῃ τὰς ἀμπέλους, ἔδειξε τὴν θείωσιν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων ὠφελήθησαν. Διὸ καὶ αἱ δημαρχίαι καὶ αἱ κοινότητες τῶν περιχώρων ἐκείνων ἐδημοσίευσαν τὰ εὐχαριστήρια πρὸς τὸν Γαλάνην. (1) Ἐκ δὲ Ζακύνθου γεωργοὶ ἐδίδαξαν τὴν θείωσιν τοὺς Πελοποννησίους, καὶ οὕτως διεδόθη κοινῶς ἡ θεραπεία τῶν σταφιλαμπελώνων μὲ τὴν θείωσιν ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ λοιπῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ. Τὰ προϊόντα ἀκολούθως ἀμείψαντα πλουσιοδώρως τοὺς γεωπόνους, ἔπαυσαν τὴν ἀνέχειαν καὶ πεῖναν, ἀνέλαβε τὴν τακτικὴν πορείαν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, καὶ ἐπανῆλθε πλοῦτος καὶ εὐπορία, ἐπιπροστεθείσης πλουσιωτάτης ἐσοδίας ἐλαίου ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ζακύνθῳ τῷ 1857.

(1) Osservatore, gazzetta in Trieste. «Diavoletto»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

1. ΥΙΟΥΓΓ ΑΡΜΟΣΤΗΣ.

Πολιτικὴ διαχείρησις Ἰωάννου Υἱούγγ.—Ἡ αὐτὴ τάσις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως.—Ἡ Περίσκεψις τοῦ Ἁρμοστοῦ Υἱούγγ κατὰ τὴν διαχείρησιν τῆς Ἁρμοστείας. —Ἔκθεσις γενικοῦ εἰσαγγελέως Δ. Κουρκουμέλη πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ Γερουσίαν περὶ ἐκτάσεως τοῦ ριζοσπαστισμοῦ κατὰ τὰς μεσημβρινὰς νήσους.—Σχέδιον ἀποικισμοῦ Κερκύρας.—ΙΑ' Βουλή.—Ἀλέξανδρος Δαμασκηνὸς ὑψηλότατος Πρόεδρος, καὶ ἡ νέα Γερουσία. —Διονύσιος Φλαμπουριάρης πρόεδρος τῆς ΙΑ' Βουλῆς.—Ὁ Βουλευτὴς Δάνδολος κοινοποιεῖ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Βουλῆς τὴν ἀναφορὰν περὶ ἀποικισμοῦ Κερκύρας.—Θόρυβος ἐν τῇ Βουλῇ καὶ διαμαρτύρησις.— Ὁ Ἁρμοστὴς Υἱούγγ ὑποβάλλει πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν, ὅπως παραδεχθῇ τὸ περὶ ἀποικισμοῦ Κερκύρας σχέδιον τοῦ Κουρκουμέλη, καὶ αἱ μεσημβριναὶ νῆσοι νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Φραγγῖσκος Λενορμὰν ἐπιλαμβάνεται τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ.—Ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ Κερκυραῖος Τιμολέων Βούλγαρης συνήγοροι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου.—Ἀπάντησις τοῦ Ἀγγλικοῦ «Χρόνου».—Τὸ Ἁρμοστεῖον ἀναγγέλλει πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Γλάδστωνος εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος πρὸς πολιτικὴν ἀνάκρισιν εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν κακῶς ἐν τῷ Ἰονίῳ ἐχόντων.—Τὸ περὶ ἀποικισμοῦ Κερκύρας σχέδιον θορυβοῖ τὴν διπλωματίαν. —Δήλωσις τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν περὶ τῆς Ἰονίου διαχειρίσεως.—Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν Λίτων σπεύδει νὰ καθησυχάσῃ τοὺς Κερκυραίους περὶ τοῦ ἀποικισμοῦ.—Ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργοῦ Μαρμεσβουρῦ πρὸς τοὺς Βρεττανοὺς πρέσβεις, ἵνα κοινοποιηθῇ εἰς τὰς Αὐλὰς ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία δὲν σκοπεύει νὰ παραβιάσῃ

τὴν συνθήκην τῶν 1815 περὶ Ἰονίου Κράτους.—Συνομιλία τοῦ Γλάδστωνος μὲ τὸν Μετερνὶχ ἐν Βιέννῃ περὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος.—Παραίτησις ἐκ τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Υἰούγγ, καὶ διορισμὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἑνρρίκου Στόρκς εἰς τὴν Ἁρμοστείαν.

Ἰωάννης Υἰούγγ διωρίσθη Ἁρμοστὴς τῶν νήσων τῷ 1855. Ἀφοῦ δὲ οἱ νησιῶται ἀπηλλάγησαν τῶν δεινῶν τῆς λιμοκτονίας καὶ τῆς χολέρας, ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις δὲν ἤλλαξε πορείαν. Τὴν αὐτὴν τάσιν τῶν ἀδικοπραγιῶν ἐξηκολούθει. Πλῆθος διεγράφη ἐκλογέων ἐκ τοῦ καταλόγου, καὶ αὐτὸς ὁ Ι. Λισγαρᾶς καὶ Ι. Βερύκιος, καίτοι ἦσαν βουλευταί, ἐκηρύχθησαν ὡς μὴ φέροντες τὸ ὡρισμένον ποσὸν κτηματικῆς περιουσίας. Ἀλλ' ὁ μὲν Βερύκιος διεμαρτύρετο, ὁ δὲ Λισγαρᾶς ἀφῃρέθη ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλογίμων. Ὁ Ἁρμοστὴς Υἰούγγ ὅμως μετριοπαθέστατα ἐφέρετο, καὶ περιεσκεμμένως ἀπέφευγε πᾶσαν αἰτίαν συγκρούσεως μεταξὺ Προστασίας καὶ Ἰονίου λαοῦ, μὴ ἐπιμένων εἰς ἐξάσκησιν τῶν ἀπολύτων ἐξουσιῶν αὐτοῦ, καὶ ὑποσχόμενος μεταρρυθμίσεις. Ἀλλὰ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα μᾶλλον ἐνισχύετο, καὶ οἱ ὀλίγοι ῥιζοσπάσται οἱ ἐναπομείναντες ἐν τῇ βουλῇ, συνενούμενοι μετὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων, σφοδρῶς ἀντηγωνίζοντο κατὰ πάσης ἐξουσίας. Τοιοῦτον πνεῦμα καὶ ἀντίταξιν κατὰ τὰς μεσημβρινὰς νήσους ἐξεδήλου κατὰ τὴν τριμηνιαίαν ἔκθεσιν τοῦ μηνὸς Μαΐου 1856 πρὸς Ἁρμοστὴν καὶ Γερουσίαν ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς Δ. Κουρκουμέλης. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀμηχανεῖ εἰς τὴν πρόσω πορείαν, καὶ οὐδὲν δύναται νὰ ἐνισχύσῃ. Διὸ καλὸν ν' ἀπολύσῃ ἡ Μεγάλη Βρεττανία τὰς 5 μεσημβρινὰς νήσους καὶ παραρτήματα ἐκ τῆς Προστασίας, καὶ ἑνώσῃ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, νὰ κρατήσῃ δὲ τὴν Κέρκυραν μετὰ τῶν Παξῶν ὡς ἀποικιακὸν κτῆμα, καὶ τοῦτο θὰ ἦναι εὐτυχὲς μὲν δι' αὐτάς, συμφέρον δὲ πολιτικὸν διὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.

Τὸ σχέδιον τοῦ εἰσαγγελέως Κουρκουμέλη ἐν εἴδει ὑπομνήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι συνέταξε κυρίως ὁ τότε γραμματεὺς τοῦ Ἁρμοστοῦ Βῶεν, μετεβίβασεν ὁ Ἁρμοστὴς Υἰούγγ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν. Ἐπεκαλεῖτο αὖθις τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ὑπουργοῦ Λίτωνος δι' ἐπισήμου τῷ 1857 ἐπ' αὐτοῦ καὶ τεσσάρων ὑπομνημάτων γεγραμμένων ὑπὸ περιφανῶν Ἰονίων. Ταῦτα περιεί-

χον γνώμας αὐτῶν περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ τῶν ἐ-
λαττωμάτων τοῦ συντάγματος τοῦ μεταρρυθμισθέντος,καὶ ἤδη ἐν
ἐνεργείᾳ. Ἀπεύθυνε πρὸς τούτοις ὁ Ἁρμοστὴς καὶ ἕτερον ὑπόμνημα
Ἰουλ. Τυπάλδου προέδ. τῶν δικαστ. Ζακύνθου, εἰς ὃ ἐπεκαλεῖτο τὴν
προσοχὴν· διότι ὁ συγγράψας αὐτὸ εἶναι ἀνὴρ πεφωτισμένος καὶ ἐν-
τελῶς μεμορφωμένος,καὶ δὲν διέπεται εἰς τὰς γνώμας ἀπὸ προσω-
πικὰς δοξασίας καὶ ἀτομικὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ εἶναι εἷς τῶν τριῶν
Ἰονίων τῶν συμβουλευόντων καὶ ζητησάντων τὰς μεταρρυθμίσεις
τῶν 1849. Ἵνα δὲ στηρίξωσι τὴν γνωμοδότησιν τοῦ εἰσαγγελέως,
ἡ ἀστυνομία Κερκύρας ἐνήργει νὰ κυκλοφορήσῃ ἀναφορὰ παρὰ τῶν
Κερκυραίων, ἵνα κατὰ συμφέρον καὶ εὐτυχίαν Κερκύρας ἡ Βρετ-
τανικὴ Κυβέρνησις ἀποχωρίσῃ τὴν Κέρκυραν τοῦ λοιποῦ Κρά-
τους, καὶ διέπηται τοῦ ἑξῆς διὰ τοῦ ἀποικιακοῦ συστήματος.
Πρὸ πολλοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι συγκατηριθμοῦντο ὑπὸ πο-
λιτειογράφων καὶ στατιστικῶν μεταξὺ τῶν ἀποικιῶν. Καὶ ἀνα-
φορὰ ὑπεγράφη ὑπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ κοινοβουλίου, καὶ παρε-
στάθη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Πακιγκτῶνα, ὅπως ἅπασαι αἱ ἀποικίαι
πέμπωσιν ἀντιπροσώπους πρὸς τὸ Βρεττανικὸν Κοινοβούλιον. Αἱ
Ἰόνιοι νῆσοι διὸ ὡς ἀποικία ἔπρεπε νὰ προσκληθῶσι, καὶ νὰ στέλ-
λωσι τέσσαρας ἀντιπροσώπους, καὶ στρατολογῶνται αἱ Ἰόνιοι εἰς
τὸ Βρεττανικὸν ναυτικὸν καὶ τὸν τῆς ξηρᾶς στρατὸν ὡς ἄποικοι.
Ὅθεν καὶ ὁ βουλευτὴς Λομβάρδος, πιστεύων εἰς τὰ δηλωθέντα διὰ
τῶν ἐφημερίδων, ἠγόρευσεν ἐν τῇ ΙΑ΄. βουλῇ περὶ τούτων καὶ ἀντ-
ετάσσετο σφόδρα ὡς καταστρεπτικὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰο-
νίου Κράτους, καὶ ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ γείνῃ μνεία περὶ τούτων
ἐν τῇ ἀπαντήσει τῆς ΙΑ΄. βουλῆς πρὸς τὸν ἐναρκτήριον λόγον
τοῦ Ἁρμοστοῦ. (1)

Ἡ βουλὴ ἔληξε, κατηρτίσθη δὲ ἡ ΙΑ΄. Συνῆλθε ἡν βουλὴ τα-
κτικῶς, καὶ τῷ 1857 ἐσυστήθη ἡ νέα Κυβέρνησις. Καὶ πρόεδρος
μὲν τῆς Γερουσίας ἐγένετο ὁ ἱππότης Ἀλέξανδρος Δαμασκηνὸς καὶ
Γερουσιασταὶ Βούλγαρης (Βέγιας), Καροῦσος, Σολωμός, Σ. Βλα-
χορίτης καὶ Μαχαιριώτης, τῆς δὲ βουλῆς ὁ ἱππότης Ἀγ. Μ. καὶ Γ.
Μεγαλόσταυρος ταξιάρχης,Δ. Φλαμπουριάρης. Ἐνῷ δὲ μόνοι ἐκ Ζα-
κύνθου Βουλευταὶ ἦσαν ἐν τῇ Βουλῇ, καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο
τετελεσμένα ὑπὲρ τῆς Προστασίας, καὶ ὅλα τὰ ὑπὲρ ἑνώσεως προ-
επιχειρισθέντα μὲ στεναγμοὺς καὶ δάκρυα προεσημαίνοντο ὡς τε-
λεσθέντα ἐπὶ ματαίῳ, μικρὸς λόγος τοῦ βουλευτοῦ Δανδόλου ἐν
τῇ Βουλῇ ῥιφθεὶς κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν 20 Ἰουνίου 1857,

(1) Πρακτικὰ τῆς ΙΑ.ης Βουλῆς 1857 σελ. 467.

ὅτι εὑρίσκεται ἀναφορὰ ζητοῦσα τὴν ἀποχώρισιν Κερκύρας καὶ Παξῶν ἐκ τῶν λοιπῶν τοῦ Ἰονίου, καὶ διέπειαν ὡς ἀποικίαν, καὶ ὅτι αὕτη ἐν Μανδουκίῳ κυκλοφορεῖ, διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν ἁπάντων τῶν βουλευτῶν καὶ ἐξαιρέτως τῶν Κερκυραίων. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι διεμαρτυρήθησαν καὶ ἔγραψαν εἰς τὰ πρακτικὰ «ἡ ΙΑ'. Βουλὴ παμψηφεὶ διακηρύττει. Μόνη ἐπιθυμία καὶ θέλησίς μας εἶναι ἡ παῦσις τῆς Προστασίας, καὶ ἡ Ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ὅτι τοῦτο καθεὶς τῶν ἀντιπροσώπων εἶναι ἕτοιμος νὰ τὸ ὑπογράψῃ οὐχὶ ἁπλῶς διὰ τῆς μελάνης, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ αἵματός του. Ὅτι ὁ ξενισμὸς οὐδέποτε θέλει εὑρεῖ ὑποστήριξιν ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ ὅτι ἡ βία, μόνη ἡ βία, δύναται νὰ μᾶς διακρατήσῃ εἰς τὴν τωρινὴν πολιτικήν μας κατάστασιν.»

Ἀλλ' ἐνῷ ἐθορύβουν ἐν Κερκύρᾳ περὶ τούτου, καὶ ἠγανάκτουν πρὸ πάντων οἱ Κερκυραῖοι, ὡς ἐπιβουλὴν λογιζόμενοι τὰ ἐπιχειρισθέντα, ὁ Ἁρμοστὴς Υἱοὺγγ αὖθις ἐπανελάμβανε τὰ προτεινόμενα περὶ ἀποικισμοῦ Κερκύρας καὶ ἀπόλυσιν τῶν λοιπῶν ἓξ νήσων. Συνεβούλευε τὸν ὑπουργὸν Λαβουσέρον νὰ παραδεχθῇ τὸ Ἀνακτοβούλιον τὰ προτεινόμενα ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Κουρκουμέλη. Ἔλεγε δὲ ἡ περὶ τούτων ἐπιστολὴ αὐτοῦ.—«Ἐν Κερκύρᾳ 29[10 Ἰουνίου **1857**.—Ὁ ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει ἐναρκτήριος λόγος μου, ἡ ἐπὶ μακρὸν καὶ ζωηρὸν συζητηθεῖσα ἀπάντησις αὐτῆς, καὶ αἱ ὀλίγαι λέξεις τῆς ἀνταπαντήσεώς μου διεβιβάσθησαν ὑμῖν τὴν παρελθοῦσαν τρίτην. Εἰμὶ δὲ πεπεισμένος ὅτι ηὐχαριστήθητε διὰ τὸν τρόπον, μεθ' οὗ διεξηγάγομεν τὸ δυσκολώτατον τοῦτο μέρος, ἀληθῆ πέτραν σκανδάλου τῆς πρώτης συνόδου πάσης νέας βουλῆς. Ἀφοῦ συνέταξα ἐπιμελῶς τὸν λόγον, προσέφυγον εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ εἰς τὰς ἐπικρίσεις τοῦ προέδρου καὶ δύο ἢ τριῶν ἄλλων Ἰονίων, ἐφ' ὧν εἶχον ἐμπιστοσύνην. Καθ' ἃ δὲ μοὶ ἔγραψαν οἱ τοποτηρηταὶ ὅλων τῶν μεγάλων νήσων, ὁ λόγος ἐπέφερε καλλίστην ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ αἰσίου τούτου ἀποτελέσματος εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀπαντήσει τῆς Βουλῆς, ἥτις οὐδὲν ὑπαινίττεται περὶ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας· οὐδὲν περιέχει παράπονον κατὰ τῆς Προστασίας, καὶ οὐδεμίαν ἀναφέρει παραβίασιν κατὰ τοῦ συντάγματος, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, οὔτε ἐμπεριέχει παραθέσεις πρὸς τὴν Αὐστριακὴν ἀστυνομίαν. Καὶ ὅμως ὅλαι σχεδὸν αἱ παράγραφοι συνετάχθησαν ὑπὸ τῶν αὐτοκηρυσσομένων μελῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Εἰς βουλήν, τῆς ὁποίας αἱ ἐκλογαί, κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν, εἶναι ἐλεύθεραι καὶ πάσης Ἀγγλικῆς ἐπιρροῆς ἀπηλλαγμέναι, καὶ εἰς ἣν δὲν ὑπάρχουσι θέ-

σεις, εἰμὴ δι' ὀλίγους τινὰς, ἡ ἀντιπολίτευσις μέλλει πάντοτε νὰ πλειονοψηφῇ. Αὕτη περιωρίσθη εἰς μεμψιμοιρίας περὶ τῶν δικαστηρίων, τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ τῶν συντάξεων νόμου.—Πράγματα περὶ ὧν ἔχει δικαίωμα νὰ καταγίνῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, σεβομένη τὰ κεκτημένα δικαιώματα, καὶ τὰ ὁποῖα δύναται νὰ μεταρρυθμίσῃ. Ὅλα ταῦτα εἶναι τὰ μάλιστα εὐχάριστα».

»Ἀλλὰ δὲν προσδοκῶ παρ' αὐτῶν μεγάλα πρακτικὰ ὠφελήματα. Ἡ βουλὴ δὲν θέλει νὰ χορηγήσῃ ἐπαρκῆ μισθοδοσίαν εἰς τοὺς δικαστὰς, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ Κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ διορίσῃ εἰς τὰς δικαστικὰς θέσεις τὰ πλέον εὐϋπόληπτα ἄτομα. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἴσως θέλει θυσιασθῆ καὶ πάλιν χάριν τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων καὶ τῆς σπουδαρχίας. Καὶ αἱ ἀπόπειραι ἵνα ἀφαιρέσωσι τῶν συνταξιούχων, ἰδίως τῶν Ἄγγλων, τὰ κεκτημένα αὐτῶν δικαιώματα, θὰ γίνωσιν ἴσως αἰτία ἀναβολῆς πάσης ὠφελίμου μεταλλαγῆς. Ἐξ ἅπαντος, διὰ λίαν εντόνου προσοχῆς βαίνοντες, πάντοτε προφυλαγμένοι, προσπαθοῦντες, ὡς ἔπραξα ἤδη, ν' ἀποφεύγωμεν πᾶσαν αἰτίαν ἔριδος, ἀποπειρώμενοι, οὐχὶ ἄνευ ἀποτελέσματος (ὡς πέποιθα ὅτι θέλετε συμφωνήσει), νὰ ἐμπνεύσωμεν μικράν τινα γαλήνην καὶ μετριοπάθειαν εἰς τὰ ἄτομα, ἠδυνάμεθα ὑπὸ αἰσίας περιστάσεις νὰ ἐπιφέρωμεν προσωρινὴν ἡσυχίαν. Ἀλλὰ πιστεύομεν, δὲν θέλει προσέλθει ἐκ τούτου καμμία διαρκὴς ὠφέλεια διὰ τὴν Ἀγγλίαν, οὔτε πραγματικὴ εὐχαρίστησις διὰ τοὺς Ἰονίους. Ἡ Ἀγγλία διάκειται ἐνταῦθα εἰς ἀκροσφαλῆ θέσιν. Αἱ νῆσοι πολὺ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων γεωγραφικῶς, καὶ τὰ συμφέροντά των εἶναι πολὺ διάφορα, ὅπως σχηματίσωσί ποτε ὁμογενές τι ὅλον ὑπὸ ξένην αἰγίδα. Ἡ μικρότης καὶ ἡ ἀπόστασις τῶν νήσων καθιστῶσιν ἀνέφικτον τὸν σχηματισμὸν κοινῆς δημοσίας γνώμης. Ὅθεν ὁ ἐλεύθερος τύπος οὐδένα ἔχει χαρακτῆρα πραγματικότητος, οὐδὲ ἠχώ τινα ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λαοῦ. Ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν σπουδαίων τούτων στοιχείων, δὲν ὑπάρχει ἡ ἀναγκαία ἐπενέργεια, ὅπως ἐλέγχωνται καὶ ἀνυψῶνται αἱ τάσεις τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως, ἥτις ἄνευ τῆς πεφωτισμένης ταύτης ἐξελέγξεως τοῦ τύπου καὶ τοῦ δημοσίου, δαπανᾷ τὸν καιρόν της εἰς ἐπιτοπίους φιλονεικίας περὶ τῶν διαφόρων νήσων, καὶ περὶ ἰδιαιτέρων συμφερόντων. Ὁ Ναπολέων λέγει ἔν τινι τῶν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωσὴφ ἐπιστολῶν του, «ὅ,τι ἔθνος μᾶλλον μισεῖ, εἶναι ἓν ἄλλο ἔθνος». Τὸ αἴσθημα τοῦτο πληροῖ δηλητηρίων ὑποψιῶν ὅλα τὰ εὐεργετήματα, ἅτινα θέλομεν ν' ἀπονέμωμεν ἐνταῦθα. Ἐὰν δὲ ἡ παρατήρησις αὕτη εἶ-

ναι ἀληθής ὡς πρὸς μίαν ἐπαρχίαν κεκτημένην καὶ κυβερνωμένην ὡς μέρος ἀναπόσπαστον τοῦ Κράτους, κατὰ διττὸν λόγον ὑπάρχει ἀληθὲς ὡς πρὸς ὑπεξουσίους τόπους, ὁποῖοι εἶναι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας.

»Ὅσον ταχύτερον ὅθεν ἐξέλθωμεν τῆς θέσεως ταύτης, τόσον καλλίτερον διὰ τὴν ὑπόληψίν μας καὶ διὰ τὸν ἀγῶνα τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ἐν γένει θεσμῶν. Ἐὰν ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἠδύνατο νὰ εὕρῃ, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ εὐκαιρίαν τινά, ὅπως συζητήσῃ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, τῶν συνυπογραψασῶν τὴν Παρισιανὴν συνθήκην, συνιστῶ αὐτῇ θερμῶς νὰ πράξῃ τὸ τοιοῦτον. Ἡ παροῦσα εὐκαιρία εἶναι εὐνοϊκή, μία νίκη ἐπετεύχθη κατὰ τῆς δυσαρεσκείας καὶ τοῦ παραλογισμοῦ ἐκείνων, οἵτινες εἰσὶ δυσαρεστημένοι ἄνευ αἰτίας, ἢ ἀποπλανημένοι ἐκ τοῦ φατριασμοῦ. Οἱ Ἰόνιοι οὐδὲν ἐκφράζουσιν ἤδη συνταγματικὸν παράπονον, οὐδεμίαν δὲ κατάχρησιν ἀποδίδουσιν εἰς ἡμᾶς. Ἡ Ἀγγλία ἠδύνατο νὰ ἀποσύρῃ τὴν προστασίαν της ἐκουσίως, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς πρὸς νῶτον κειμένας νήσους, ἀφ' ὧν πηγάζουσι κυρίως αἱ δυσχέρειαι. Ὅσον περὶ τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν, τῆς Λευκάδος, αὕτη δὲν εἶναι νῆσος, ἀλλὰ τεμάχιον τῆς ἀντίπεραν στερεᾶς, Πρό τινων ἑβδομάδων ὁ Ἕλλην ὁπλαρχηγὸς Γριβας ἐπορεύθη ἔφιππος ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ἀκροπόλεως τῆς Λευκάδος, χωρὶς νὰ καταβῇ τοῦ ἵππου του. Ἐγκαταλείποντες τὴν γῆν ταύτην, ἤθελεν εἶσθαι αἴσιον πρᾶγμα καὶ διὰ τὰς ἄλλας νήσους· διότι ἡ Λευκὰς μόνον δὲν πληρόνει, οὔτε τὸ ἥμισυ τῶν ἐξόδων της, καὶ βαρύνει δεινῶς τοὺς πόρους τῆς Κερκύρας, ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ ἐξόδων καὶ προστασίας ἀξιώσεις της εἶναι ἀπεριόριστοι. Ὅσον δὲ περὶ τῆς Κερκύρας δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὴν ἀνεπιβούλως· διότι ἡ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατοχὴ αὐτῆς ἤθελε διατηρεῖ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἤπειρον εἰς διαρκῆ σάλον. Ἀλλ' ὤφειλε νὰ κατέχηται ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἐν δικαιώματι πλήρους κυριαρχίας, ὡς ἀποικία. Ὑπὸ τούτους τοὺς ὅρους, ἡ Κέρκυρα ἔσεται δι' ἡμᾶς κτῆμα μεγαλοπρεπὲς καὶ σημαντικόν.»

»Ἡ Κέρκυρα καὶ δορυφόρος αὐτῆς ἡ νῆσος τῶν Παξῶν, πληρώνουσι καὶ ὑπὲρ τὸ δέον, ὅλας τὰς δαπάνας των, ἔχουσι μάλιστα καὶ πλεόνασμα προσόδων, μολονότι ἡ Κέρκυρα εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ συνῳκισμένη ἡμιέρημος καὶ ἠμελημένη. Ὑπὸ πλήρη Βρεττανικὴν προστασίαν ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ὁ λαὸς τῆς Κερκύρας ἤθελεν ἀναζωογονηθῇ καὶ λάβῃ νέαν τινὰ ὤθησιν. Ἡ νῆσος ἤθελε καταστῆ κῆπος, καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν παρακειμένων τόπων. Τοῦτο γινώσκεται καλῶς ἐν Κερκύρᾳ,

καὶ ὄντως, μόνη αὐτὴ ἡ νῆσος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ χωρισθῇ τῆς Ἀγγλίας· Τολμῶ λοιπὸν νὰ ὑποβάλλω τὸ ζήτημα εἰς τὴν προσοχήν σας· διότι αἱ παροῦσαι περιστάσεις μοὶ φαίνονται ἁρμόδιαι τοῦ νὰ ἐνασχοληθῶμεν περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀνατολικοῦ πολέμου, ἡ παραίτησις τῶν πρὸς νότον νήσων ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς παραχώρησις, ἢ ὡς ὑποχώρησις ἀπὸ τῆς θέσεως, ἣν δῆθεν δὲν κατωρθώσαμεν νὰ διαφυλάξωμεν. Ἡ δὲ ἐγκαθίδρυσις πλήρους κυριαρχίας ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἀπόκτησις γῆς εἰς στιγμήν, καθ' ἣν πᾶσα τοιαύτης φύσεως ἰδέα πανταχόθεν ἀπεκρούετο. Σήμερον δὲν φοβούμεθα πλέον τὰ τοιαῦτα. Πρὸς ὥρας τὰ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς συνταγματικῆς μηχανῆς προσκόμματα ὑπερεπηδήθησαν, καὶ δὲν δύναται νὰ διϊσχυρισθῇ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὑπέστη ἧτταν τινά. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ νὰ προαισθανώμεθα τὴν ἐπάνοδον τῶν προσκομμάτων τούτων, ἀναποφεύκτων ἕνεκα τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἐνταῦθα ἐλαττωματικῆς διοργανώσεως. Ὅταν δὲ τὰ προσκόμματα ταῦτα ἐπανέλθωσιν, ἂν καὶ ἡ αἰτία των δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἡ θεραπεία των δὲν κρέμαται ἀπ' αὐτήν, (αἱ συνταγματικαὶ μεταρρυθμίσεις παρέλυσαν σχεδὸν ἐνταῦθα τὴν Ἀγγλίαν) αὐτὰ ὅμως θέλουν συνεπιφέρει δυσαρέστους συνεπείας, ἡ δὲ γοητεία τῆς Ἀγγλίας, θέλει ὡς ἐκ τούτου ἀπολεσθῇ ἢ κινδυνεύσει ν' ἀπολεσθῇ δι' ἀντικείμενον, μικρᾶς σημασίας.

»Εἰς ἔνδειξιν τῆς μεγάλης σημασίας τῆς Κερκύρας, καθὸ κλειδὸς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, δὲν θέλω ἀναφέρει εἰμὴ τὸ ἑπόμενον γεγονός. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τελευταίου πολέμου, περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1854, τρία Ρωσσικὰ πλοῖα (μία φρεγάτα καὶ δύο κορβέται) περιέπλεον εἰς τὴν Ἀδριατικήν. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ διέλθωσιν ἀπέναντι τῆς Κερκύρας, μολονότι μία μόνη μικρὰ Ἀγγλικὴ φρεγάτα εὑρίσκετο ἐν τῷ λιμένι. Ἀπεναντίας, τὰ τρία ταῦτα πλοῖα κατηυθύνθησαν εἰς Τεργέστην, ἔνθα ἐπωλήθησαν, ἐνῷ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ πλήρωμα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρωσσίαν διὰ τῆς Αὐστριακῆς χώρας. Ἐνθυμητέον πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ Κέρκυρα κέκτηται τὴν αὐτὴν βαρύτητα ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῆς διὰ Τεργέστης εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰνδικὴν ἀγούσης ὁδοῦ, ἀπαραλλάκτως καθὼς ἡ Μελίτη διὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μασσαλίας ἢ τῆς Γιβραλτάρης. Δὲν λέγω περὶ τῆς ἐξαιρέτου σημαντικότητος τῆς Κερκύρας, ὡς στρατιωτικοῦ καὶ ναυτικοῦ σταθμοῦ, τόσον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικήν, ὅσον καὶ ὑπὸ Εὐρωπαϊκὴν ἔποψιν. Τὰ μεγάλα καταστήματα καὶ αἱ φρουραί, τὰς ὁποίας ἡ Αὐστρία καθίδρυσε προσφάτως ἐν Πόλᾳ, Καττάρῳ καὶ ἐπὶ ἄλλων μερῶν τῆς

Ἀδριατικῆς, ἀπειλοῦσι τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας σχεδὸν τόσον ἀμέσως, ὅσον καὶ ἡ Σεβαστούπολις ἠπείλει τὰς Ἀνατολικάς. Ἡ δὲ συνεχὴς ἐπέμβασις τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ πράγματα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῶν ἡμιανεξαρτήτων φυλῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βοσνίας, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῶν γειτόνων ἡ ὑποκρύπτουσα κατακτητικὰ σχέδια πρὸς βλάβην τῆς Πύλης » Ἡ διαρκὴς ὅθεν κατοχὴ τῆς Κερκύρας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἤθελεν ἐμποδίζει τόσον ἀποτελεσματικῶς τὰ εἰς κατάκτησιν τῶν εἰς τὴν Αὐστρίαν συνορευουσῶν Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν σχέδια, ὅσον καὶ τὰ ἐν Μελίτῃ καὶ Γιβραρτάρῃ καταστήματά μας ἐμπόδιζον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάκτησιν τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Σικελίας. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος εἰς τὸν ἀδελφόν του Βασιλέα Ἰωσὴφ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖνος ἐθεώρει τὴν κατοχὴν τῆς Κερκύρας ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν φιλοδόξων σχεδίων του, τὰ ὁποῖα ἔτρεφεν, ὡς πασίγνωστον, τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν Γαλλικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν πλησιοχώρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ Κέρκυρα εἶναι ἐπιτηδεία τόσον διὰ νὰ διευθύνῃ τὰ σχέδια ταῦτα, ὅσον καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐκτέλεσίν των.

» Ἐνταῦθα ἐνδέχεται νὰ ἀντιτάξῃ τις, ὅτι αἱ Δυνάμεις, αἱ συνυπογράψασαι τὰς συνθήκας τῶν 1815, δὲν θέλουν συναινέσει ποτέ, ὅπως ἡ ἐπὶ τῆς Κερκύρας Προστασία μας μετασχηματισθῇ εἰς κυριαρχίαν. Μοὶ φαίνεται ὅμως κατάδηλον, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ἡμῶν κτῆσις εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὰ ξένα Κράτη, τὰ ὁποῖα ὀφείλουν νὰ ἦναι ἀδιάφορα ὡς πρὸς τὸν διοικητικὸν τύπον, τὸν ὁποῖον ἠθέλομεν κρίνει καταλληλότερον διὰ τὰ συμφέροντα τῶν Κερκυραίων. Εἶναι φανερὸν ὅτι, ἐὰν αἱ πρὸς νῶτον νῆσοι (Κεφαλληνία, Λευκάς, Ζάκυνθος, Ἰθάκη καὶ Κύθηρα) αἵτινες διαφέρουσι τῆς Κερκύρας κατὰ τὴν φυλήν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν, ἀπεδίδοντο εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος— καθὼς ἐπιθυμοῦσιν οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων, ἕνεκα τοῦ ἐθνικοῦ των αἰσθήματος—ἤθελε διατελεῖ πάντοτε ὑπὸ τὴν συλληπτικὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς ἐκ τούτου, καθὼς αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι τοῦ Ἀρχιπελάγους, δὲν ἤθελον εἴσθαι πλέον ἐκτεθειμέναι νὰ πέσωσιν εἰς χεῖρας ἄλλου τινὸς Κράτους. Συμπεραίνω ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐμπιστευτικήν μου διακοίνωσιν τῆς 20 Μαΐου 1856, καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱππότου Κουρκουμέλη, γενικοῦ εἰσαγγελέως τῆς Ἑπτανήσου, ἀνθρώπου λίαν ἀγχίνοος καὶ γινώσκοντος ἐντελῶς τὰ αἰσθήματα τῶν συμπολιτῶν του Κερκύρας. Αὐτὸς ζητεῖ ἐνθέρμως

ἐν ὀνόματι τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ τὴν συσσωμάτωσιν Κερκύρας καὶ Παξῶν μετὰ τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους κατὰ τὸν τρόπον τῆς Μελίτης καὶ τοῦ Γόζου. Παρεκτὸς τῶν ἄλλων ὠφελημάτων, τὰ ὁποῖα ἤθελον προκύψει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Κέρκυραν, ἡ νῆσος αὕτη ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν θέλει ἐξαγγλισθῇ ὁλοσχερῶς, καὶ πλουτισθῇ διὰ τῶν Ἀγγλικῶν κεφαλαίων καὶ ἐπιχειρήσεων. Ἤθελε πληρώνει τὰ ἴδια αὐτῆς ἔξοδα, καὶ παρέχει πρὸς τούτοις σημαντικόν τι πλεόνασμα προσόδων.— Λαμβάνω τὴν τιμὴν κ.τ.λ.—Τζῶν Υἰούγγ.»

Ἐνῷ δὲ εἶχον οὕτως τὰ πράγματα, ὁ Φραγγίσκος Λενορμὰν, Γάλλος δημοσιογράφος ἐδημοσίευεν ἐν ταῖς Γαλλικαῖς ἐφημερίσιν ἄρθρα διεξοδικὰ περὶ Ἑπτανήσου. Ἐν αὐτοῖς, ἀφοῦ ἐδήλωσεν ἱστορικῶς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν Ἑπτανησίων, ἐξέταζε τὸ ζήτημα πῶς ἐφηρμόσθη ὑπὸ τῆς Προστασίας ἡ συνθήκη τῶν 15 περὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ ἡ παραβίασις αὐτῆς. Ἔλεγεν ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικότητος, ἥτις ἀναπτύσσεται παρ᾽ ὅλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ πρὸ πάντων παρὰ τῶν Ἑπτανησίων ὡς τῶν μᾶλλον πολιτικῆς ἀνατροφῆς τυχόντων, παρωθεῖ τοὺς Ἑπτανησίους εἰς τὸ νὰ ζητῶσι τὰ ἐθνικὰ των δικαιώματα, καὶ ἑνωθῶσι πολιτικῶς μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ αὐτὰ σχέδια ἐπανελάμβανον καὶ ἡ «Ἕνωσις» τῆς Γαλλίας, ἡ «Συνταγματική», «ὁ Τύπος» καὶ «ἡ Πατρίς». Τὸ ζήτημα καθίστατο Εὐρωπαϊκὸν, καὶ ἡ Ἑπτάνησος ἐφέρετο πέτρα σκανδάλου εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἀγγλίας. Ἐξαιρέτως ὁ Ρωσσικὸς «Βορρᾶς» ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἔλεγεν. «Οἱ Ἑπτανήσιοι μίαν μόνον παραχώρησιν ζητοῦσι, τὴν ἄρσιν τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας.» Προέτρεπε δὲ τὴν Ἀγγλίαν νὰ παύσῃ τὴν προστασίαν, καὶ χειραφετήσῃ τοὺς Ἰονίους νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Τιμολέων δὲ ὁ Βούλγαρης ἔγραψε διεξοδικῶς περὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἀπήντων κατὰ διάφορον πνεῦμα αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες. Ἔλεγε δὲ ὁ «Χρόνος» τῶν 3 Νοεμβρίου 1858. Ἡ Ἀγγλία προσηνέχθη πάντοτε γενναίως καὶ εὐμενῶς πρὸς τὴν ἀποικίαν ταύτην (τὸ Ἰόνιον) τοῦ Στέμματος, ἀναβιβάσασα τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἐξ ἀγυρτῶν εἰς πολίτας τοῦ πλουσιωτέρου καὶ ἐλευθερωτέρου Κράτους τῆς οἰκουμένης. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι χαίρουσιν ἐλευθεροτυπίαν, καὶ ἔχουσι νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐκλεγομένην διὰ καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας, καὶ ἡ συνέλευσις ἐκλέγει μετὰ ταῦτα τὴν Γερουσίαν. Ἀλλ᾽ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ἀντὶ νὰ εὐαρεστηθῶσιν εἰς τὴν ἀπεριόριστον ταύτην ἐλευθερίαν, μετῆλθον αὐτὴν, ὅπως καταστήσωσι τὴν Κυβέρνησιν ἀδύνατον. Ὁ Ἰόνιος τόπος ἀ-

φθονεῖ λιβέλλων κατὰ τῆς Βασιλίσσης, κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν. Ἡ Βουλὴ συνέρχεται κατ' ἔτος, ὅπως ἐκσφενδονίσῃ κατηγορίας κατὰ τῆς Μ. Βρεττανίας, καὶ ἐκτραχηλίζεται εἰς μανιώδεις φωνασκίας, αἵτινες προκαλοῦσιν ἑκάστοτε τὴν ἄμεσον ἀναβολήν της. Τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ σύνηθες μέτρον τῶν φωνασκιῶν τούτων προέβη μέχρι τοῦ μὴ περαιτέρω. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ κ. Γλάδστων ἀπέρχεται εἰς Ἑπτάνησον, ὅπως ἀναζητήσῃ μέσον τι ἱκανὸν πρὸς καθησύχασιν τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως.»—Ὁ δὲ «Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος», ἐφημερὶς τοῦ Παλμεστρῶνος, ἔλεγεν ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία ἐνδιαφέρεται μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ Θαλάσσῃ κτήσεών της, καὶ οὐδέποτε παύεται μεριμνῶσα περὶ τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας των. Ὁ Κ. Γλάδστων ἐπετράπη ἵνα λύσῃ δύσκολόν τι πρόβλημα, ὃ ἐστὶ νὰ εὕρῃ τὸ προσφορώτερον μέσον πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ὑποκειμένων καὶ προϊσταμένων, καὶ νὰ καταστήσῃ τοὺς κατοίκους τῶν Ἰονίων νήσων εὐτυχεῖς, ἅμα δὲ καὶ εὐγνώμονες πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν.»

Τέλος ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἁρμοστοῦ Βῶεν, ἐκοινοποίει πρὸς τὸν γραμματέα τῆς Γερουσίας, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κυρίου Οὐΐλιαμ Γλάδστωνος παρὰ τοῦ ὑπουργείου διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς—«Ἁρμοστεῖον Κερκύρας.—Νοεμβρίου 1858 Σίρ.—Διατάσσομαι παρὰ τοῦ Λὸρδ μεγάλου Ἁρμοστοῦ νὰ γνωστοποιήσω Ὑμῖν, πρὸς πληροφορίαν τῆς Γερουσίας, ὅτι ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος διακοίνωσιν χρονολογουμένην τῇ 1-ῃ τοῦ ἱσταμένου, ἐξ ἧς ἀπόσπασμα εἶναι τὰ ἑπόμενα. «Ἀναλαμβάνων τὰ καθήκοντα τοῦ ὑπουργήματός μου, ἔστρεψα τὴν προσοχήν μου μὲ βαθεῖαν καὶ ἐγκάρδιον προθυμίαν πρὸς τὰς διασήμους ἐκείνας νήσους, ἐν αἷς ἡ Μεγάλη Βρεττανία, προστατεύει τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν φυλῆς, τῆς ὁποίας οἱ πρόγονοι παρήγαγον τὰς τέχνας, αἵτινες πολιτεύουσι τὰ ἔθνη. Ἐφαίνετο δὲ εἰς ἐμέ, ὅτι ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ὑπάρχῃ ἀμοιβαία εὔνοια καὶ σεβασμὸς μεταξὺ τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ λαοῦ, ὅστις κατέστησε διηνεκῆ εἰς χώρας ἀγνώστους πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας, τῶν γνώσεων, καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ὅσα κατὰ πρῶτον ἔλαβε παρὰ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ λύπης ἠναγκάσθην νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐκ μιᾶς ἢ ἄλλης αἰτίας δὲν ὑπάρχει ἐκείνη ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς Νομοθετικῆς Ἀρχῆς τοῦ Ἰονίου Συντάγματος, ἥτις εἶναι τοσοῦτον ἀναγκαία πρὸς καλὴν κυβέρνησιν, καὶ πρὸς τὴν ὑλικὴν

εὐημερίαν, φυσικὸν προϊὸν τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας. Ἤλπιζον ὅμως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἤθελε δυνηθῇ εὐκόλως νὰ καταπείσῃ τοὺς Ἰονίους περὶ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτῆς ἐπιθυμίας, νὰ ἐμψυχώνῃ, ἐφ' ὅσον ἤθελον τὸ ἐπιτρέψει αἱ εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμεναι νόμιμοι ἐξουσίαι, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντείνῃ, ὅπως ἡ Προστασία τῆς Μ. Β. ἐκτιμηθῇ δεόντως ὡς ἰσχυρὸν προπύργιον τῆς ἐλευθερίας κατὰ κινδύνων ἐξωτερικῶν, ὡς γλυκὺς χαλινὸς τῶν ἐσωτερικῶν κομμάτων, καὶ ὡς συνδυασμός Ὅστις ἤθελε προσφέρει εἰς βοήθειαν τῆς Ἰονίου δραστηριότητος τὰ εὐεργετήματα τῶν Βρεττανικῶν κεφαλαίων καὶ τοῦ ἐμπορίου, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὰ ὑλικὰ συμφέροντα ἐνισχύονται καὶ ἀσφαλίζονται ἐκ τῶν φιλικῶν σχέσεων, καὶ ἐκ γενναίας ἐμπιστοσύνης. Ἤθελον ἐπ' ἀληθείας συγχαίρει ἐμαυτὸν, ἐὰν ἡ ἀλληλογραφία μου πρὸς τὸ Ἰόνιον Κράτος ἤρχιζε δι' ἐμβριθοῦς σκέψεως, μέτρων δυναμένων νὰ φέρωσι τὴν βελτίωσιν τῶν προσόδων, τὴν πρόοδον τῶν δημοσίων ἔργων, ἢ τὴν συνταγματικὴν ἀπομάκρυνσιν οἱονδήποτε αἰτίων διαφωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀρχῶν τοῦ Κράτους, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ μακρὰ πεῖρα τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς αὐτοκυβερνήσεως ἠδύνατο νὰ παρέξῃ εἰς τὴν Ἰόνιον νομοθεσίαν γνώμας καὶ προηγούμενα, τὰ ὁποῖα ἤθελεν ἐκείνη δεχθῇ μὲ φιλοφροσύνην, καὶ συζητήσει μὲ εἰλικρίνειαν. Οὕτως ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν ἐπιθυμίᾳ τοῦ νὰ προαγάγωμεν τὰ στερεὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων ὑπὸ σημαίαν συνδυάζουσαν τὰ ἐμβλήματα τῶν δύο ἐθνῶν, ἐφαίνετο εἰς ἐμὲ ὅτι δὲν ἦτο ὑπερβολὴ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ὅλα τὰ μέρη ἤθελον ἀπαντήσει τὰς ἰδέας τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. ἐν πνεύματι ἴσου συμβιβασμοῦ. Καὶ ὅτι μὲ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν, αἱ ὑποτιθέμεναι ζηλοτυπίαι τῶν φυλῶν ἤθελον ἐκλείψει ἐν μέσῳ τῶν ὁμογενῶν θεσμῶν καὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων . . . Αὗται εἶναι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅσα τρέφει ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ὡς πρὸς τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα, ἅτινα ἐπὶ τοῦ παρόντος διαταράττουσι τὰ πνεύματα τῶν Ἰονίων, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπομένως τόσον ἐπαισθητῶς αὐξάνουσι τὰς ἐπισήμους Ὑμῶν δυσκολίας καὶ εὐθύνας. Ἐπὶ σκοπῷ νὰ βοηθήσῃ Ὑμᾶς εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐναποτιθεμένων Ὑμῖν καθηκόντων, καὶ ἵνα προσέτι ὠφεληθῇ οὐκ ὀλίγον δ' ἐμβριθοῦς γνώμης περὶ τῶν Ἰονίων ὑποθέσεων, ἐπιφερομένης ὑπὸ πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ εἰς οἱονδήποτε τῶν ἐν αὐτῇ κομμάτων, ὅστις ἤδη διετέλεσε, καὶ προφανῶς διεκρίθη εἰς τὰ ὑψηλότερα ὑπουργήματα τοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἐπελήφθη τῶν ἐξωτερικῶν, οὐχ ἧττον ἢ τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων

μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἐπιτυχίαν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φήμη καθὸ Ὁμηρικοῦ φιλολόγου θέλει δικαίως συστήσει αὐτὸν, εἰς τὰς συμπαθείας Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ τὸν ἐντιμώτατον Οὐ. Ε. Γλάδστων, ὡς εἰδικὸν ἐπίτροπον, ἵνα ἐρευνήσῃ καὶ ἀναφέρῃ περὶ τῆς ὅλης καταστάσεως τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Κυβερνήσεως καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως καὶ τοῦ λαοῦ. ὥστε, ἐλπίζω νὰ φθάσωμεν εἰς ἐπιεικῆ καὶ συνταγματικὸν συμβιβασμὸν οἱασδήποτε ὑπαρχούσης δυσκολίας. Δὲν θέλετε δὲ παραλείψει νὰ παρατηρήσητε εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κ. Γλάδστωνος, κυρίου οὐχὶ ἀγνώστου πρὸς Ὑμᾶς κατά τε τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον, τὸν σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ νὰ δώσῃ τὴν πλέον γενναίαν ἑρμηνείαν εἰς τὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσατε, νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐξουσίαν Ὑμῶν διὰ παντὸς νομίμου μέσου, καὶ νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν, ὅτι τὰ συμφέροντα καὶ ἡ εὐημερία τῶν νήσων των λαμβάνουσιν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην ἔρευναν καὶ σκέψιν, „αἵτινες ἐδόθησαν κατὰ παρομοίας πολιτικὰς περιπτώσεις εἰς τὰ πλέον ἀρχαῖα καὶ σημαντικὰ ἐξαρτήματα τοῦ Βρεττανικοῦ Στέμματος.»

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀμφιβάλλετο, ἐὰν ἤθελεν ἐπιτύχῃ ὁ Κύριος Γλάδστων εἰς τὴν ἀποστολήν του, καὶ συμβιβάσῃ τὰ τόσον διεστῶτα μεταξὺ Προστασίας καὶ Ἰονίου, καὶ τοῦτο ἐζημίου λίαν τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, καὶ ἤθελε πικράνει καὶ αὐτὸν τὸν Γλάδστωνα, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπετίθεντο σφόδρα οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τοῦ ὑπουργείου, ἐλήφθη καὶ μέτρον παρὰ τοῦ ὑπουργείου, τὸ πρώην συστηθὲν παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Υἱοὺγγ, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας νὰ ἤθελε προβῇ εἰς χειραφέτησιν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ νὰ διακρατήσῃ τὴν Κέρκυραν ὡς ἀποικίαν. Ἀλλ' ὑπεύθυνος ἡ Ἀγγλία εἰς τὰς Δυνάμεις, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην περὶ Προστασίας, ἠδύνατο ἄρα καὶ νὰ τελεσφορήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς; Καὶ δὲν ἠδύνατο ἄρα Δύναμίς τις ἐξ αὐτῶν νὰ ἀντικρούσῃ τὸ μέτρον τοῦτο, καὶ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων συμμάχων εἰς τὸ πολιτικὸν ζήτημα, ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἦτο μόνη κυρία νὰ διαθέσῃ τὴν Ἑπτάνησον ὡς ἐβούλετο, καὶ διαγράψῃ τὴν συνθήκην περὶ τοῦ ἡνωμένου καὶ αὐτονόμου Κράτους; Ἐξ ἄλλου μέρους, ὁπόσον ἡ Βρεττανικὴ ἐξουσία ἤθελε παραλυθῆ, ἂν οἱ Ἑπτανήσιοι ἀπώθουν τὴν συνδιαλλαγὴν, καὶ ἐπιτολμώτερον ἤθελον ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Προστασίας εἰς τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα ἐπιστηριζόμενοι; Ἵνα λοιπὸν ἐκφοβίσωσιν ἐξ ἑνὸς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ προσελκυσθῶσιν εἰς τὰ προτεινόμενα παρὰ τοῦ Γλαδστωνος, ἀφ'

ἑτέρου δοκιμάσωσιν ἐκ τοῦ πρόσεγγυς τί θέλει ποιήσωσιν αἱ ἄλλαι σύμμαχοι Δυνάμεις ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε διαλύσωσι τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ τὴν μὲν Κέρκυραν κρατήσωσιν ὡς ἐνδιαφέρουσαν ἑαυτοῖς κατὰ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατηγικήν, τὰς δὲ λοιπὰς νήσους χειραφετήσωσιν, ἐδημοσίευσαν ὁλόκληρον τὴν μνημονευθεῖσαν ἀνωτέρω ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ Υἱοὺγγ περὶ τοῦ ἀποικισμοῦ Κερκύρας. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο εἰς δεινοτέραν θέσιν ἐπέφερε τὰ πράγματα τῆς Ἑπτανήσου. Ὅλαι αἱ ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης κατεβόων κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ὅτι αὐθαιρέτως βούλεται νὰ διαστρέψη συνθήκην ὁμολογηθεῖσαν περὶ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἄλλο δικαίωμα, εἰμὴ τὴν ἀποκλειστικὴν Προστασίαν. Ὅτι ἐὰν ἐβούλετο ν' ἀποσυρθῇ τῆς Προστασίας, ἠδύνατο μὲν ἐλευθέρως νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' οὐχὶ νὰ βαστάσῃ μέρος μέγα ἢ μικρὸν τῆς χώρας ταύτης. Αἱ δυνάμεις εἶναι κύριαι νὰ διαθέσωσι τὰ περὶ Ἑπτανήσου ὡς καὶ παντὸς ἄλλου Κράτους, καὶ ὅτι ἀντιθέτως οὕτω ποιοῦσα ἡ Ἀγγλία, παραβιάζει τὴν συνθήκην. Ἡ Αὐστρία ἐξαιρέτως ἐξεφράζετο περὶ τούτων ἐπισήμως, καὶ ἐδήλωνε πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ὅτι, ἐὰν ἡ Ἀγγλία θέλῃ νὰ ἀποσύρῃ τὴν προστασίαν, δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ τὰς χώρας τῆς Ἑπτανήσου ὡς βούλεται, διότι δικαιώματα συνθήκης καὶ παλαιὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα, τῆς Αὐστρίας, ὡς διαδόχου τῆς ποτὲ Βενετικῆς Ἀριστοκρατίας, ἐξουσιοδοτοῦσι τὴν Αὐστρίαν ἄλλως νὰ στοχάζηται περὶ Ἑπτανησίων. Σφόδρα δὲ ἠγανάκτουν οἱ Κερκυραῖοι διὰ τὰ εἰσηγηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Υἱοὺγγ, καὶ δυσμενῶς ἐδεικνύοντο πρὸς αὐτόν, καὶ διεμαρτύροντο ἐπισήμως οἱ δέκα βουλευταὶ καὶ τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον Κερκύρας, ὡς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι Παξῶν. Ὁ λαὸς ἠπείλησε καὶ ἤθελε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ εἰσαγγελέως Κουρκουμέλη, καλῶν αὐτὸν προδότην τῆς πατρίδος καὶ εἰσηγητὴν τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Κερκυραίων. Ταῦτα μαθὸν τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ἠθέλησε νὰ καλύψῃ τὴν ἀπόπειραν τῶν βουλομένων καὶ τὸν σκοπὸν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐγγράφου. Καὶ εἰς μὲν τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας ἐδημοσιεύετο πλαγίως παρὰ τοῦ ὑπουργείου, ὅτι τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο τοῦ Ἁρμοστοῦ Υἱοὺγγ εὑρίσκετο ὡς ἁπλῆ γνώμη πρὸς ἄλλοις ἐγγράφοις παρὰ τῇ γραμματείᾳ τοῦ γραφείου. Ὑπεξῄρεσε δέ τις ὑπάλληλος πρὸς χάριν φίλου τινὸς Ἕλληνος τῶν ἐν Λονδίνῳ παρεπιδημούντων, ὅς ἐδημοσίευσεν αὐτὸ λάθρα τοῦ τμηματάρχου καὶ ὑπουργοῦ.

Ἀλλ' ὁ μὲν ὑπάλληλος Οὔδσων Τουρσεῦς, ὁ ὑπεξαιρέσας τὸ ἔγγραφον ἐκ τοῦ χαρτοφυλακείου, ἐνήγετο εἰς ὁρκοδικεῖον, καὶ οἱ

δρκοδίκαι ἀπέλυον αὐτὸν ὡς ἀνεύθυνον. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς Γιὸυγγ λίαν δυσηρεστεῖτο ἐπὶ τοιαύτῃ διαγωγῇ τοῦ ὑπουργείου. Καίτοι ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ ἐμπιστευτικῶς ἐδικαιολογεῖτο πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν διὰ τοῦ ἐπισήμου τῶν 12 Νοεμβρίου 1858. Θέλον δὲ τὸ ὑπουργεῖον νὰ καθησυχάσῃ τὰς δυσαρεσκείας τῶν Ἰονίων περὶ ἀποικισμοῦ, καὶ διασκεδάσῃ οἱασδήποτε ὑπονοίας περὶ τοιούτου ἀντικειμένου, τόσον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν Ἰονίων, ὅσον καὶ παρὰ τῷ ἐξωτερικῷ, ἐδημοσίευσεν ἐπισήμους ἀπαντήσεις πρὸς τὰς γενομένας διαδηλώσεις καὶ τὰς πανταχόθεν καταβοάς. Καὶ διὰ μὲν τὰς διαβιβασθείσας αὐτῷ διαμαρτυρήσεις ἀντιπροσώπων καὶ δημοσυμβούλων Κερκύρας καὶ Παξῶν ἀπήντα ὁ ὑπουργὸς Λίτων διὰ τοῦ ἐπισήμου τῶν 8 Δεκεμβρίου 1857 πρὸς τὸν Ἁρμοστήν.— «Κύριε, ἔλαβον τὰ Ὑμέτερα ἐπίσημα τῶν 25 καὶ 29 Νοεμβρίου, ἐν οἷς ἐσωκλείονται διακηρύξεις τῶν 10 ἀντιπροσώπων Κερκύρας καὶ μία διαμαρτύρησις τοῦ δημοσυμβουλίου Κορυφῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ Ὑμετέρου ἐμπιστευτικοῦ ἐπισήμου διευθυνθέντος τὰς 10 Ἰουνίου 1857 πρὸς τὸν γραμματέα Λαβουρσιὲρ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὡς ἐπληροφορήθητε, ἄνευ κύρους καὶ γνώσεως τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ σκοπὸς ἀμφοτέρων τῶν ἐγγράφων εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτός. Ὅθεν περιορίζομαι εἰς μίαν μόνην ἀπάντησιν. Θὰ βεβαιώσητε τοὺς ἀντιπροσώπους Κερκύρας καὶ τὸ δημοσυμβούλιον αὐτῆς, ὅτι μετὰ λύπης προσεδέχθην τὰς δύο διακηρύξεις τὰς πεμφθείσας μοι δι' Ὑμῶν. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. δὲν ἔχει ἐπιθυμίαν, ὡς ἀληθῶς δὲν ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ καθέξῃ Κέρκυραν καὶ Παξοὺς ὡς ἀποικίας ὑπὸ τὸ Βρεττανικὸν στέμμα, οὔτε θὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν ἡ Α. Μ. νὰ στραφῇ πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ὅπως καταργηθῇ συνθήκη δι' ἧς, ἡ Ἀγγλία ἐξέτεινεν ἕως τώρα, καὶ θὰ ἐξασκῇ ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων τὴν προστασίαν της, τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦσι τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης, καὶ ἥτις εἶναι ἀποτελεσματικωτέρα οἵας ἄλλης δύναται νὰ παρέχῃ τῇ Εὐρώπῃ ἡ κυριαρχία τῆς Ἑλλάδος. Τῷ ὄντι, δὲν ὑπάρχει σύστημα ἀνθρώπινον, ὃ νὰ μὴ ἐπιφέρηται καὶ ἀτελείας, καὶ οὐ τὰ ἐλαττώματα καθ' οἱανδήποτε μορφὴν Κυβερνήσεως, δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτῶνται θεραπεῖαι. Ἐὰν νῦν μὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτόν τι ἐλάττωμα, ὃ ἐμποδίζει εὐάρεστον ἐνέργειαν τοῦ Ἰονίου συντάγματος, δύναται νὰ τὸ ἐκθέσωσιν ἀριδήλως, καὶ νὰ τῷ ἀποδείξωσιν ὀρθοφρόνως, ὅπως ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. παντὶ σθένει, ἐντὸς ὁρίων συνταγματικῶς δι' ἐξουσιοδοτήσεών της, παρέξηται τὴν ἀρρωγὴν αὐτῆς, ὅπως εὑρεθῇ θεραπεία αὐτοῦ καὶ λύσις πάσης δυσκολίας. Κατὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κ. Γλάδστωνος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους

παρίσταται εὐκαιρία ἱκανὴ, ἣν πέποιθα ὅτι οἱ Ἰόνιοι δὲν θὰ ἐγκαταλείψωσιν, ὅπως ἀπομακρύνωσι σχεδιάσματα θεωρηματικὰ καὶ ἄπρακτα κατὰ τὴν ἐφαρμογήν Δὲν ὑφ ςανται εἰς τὰς ἐξουσιοδοτήσεις τοῦ Κ. Γλάδστωνος νὰ φέρῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κατάργησιν τῆς συνθήκης τῶν 1815, καὶ τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς οἱονδήποτε Κράτος τῆς Εὐρώπης. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. δὲν δύναται νὰ περιβάλῃ αὐτὸν μὲ τοιαύτας ἐξουσίας, οὔτε ἤθελε τὸ κάμῃ ποτὲ, ἐὰν ἠδύνατο. Ὑφίσταται ὅμως ἐντὸς τῶν ἐξουσιοδοτήσεων αὐτοῦ τὸ νὰ πληροφορηθῇ περὶ ὅλων τῶν ὑπαρχουσῶν ἀτελειῶν τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν αἰτίων αὐτῶν, καὶ τὸ νὰ συστήσῃ τοιαῦτα μέτρα βελτιώσεων, οἷα δύνανται νὰ καταστήσωσι τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἰονίου Συντάγματος εἰς πλείονα ἁρμονίαν πρὸς τὰ φυσικὰ ἀποτελέσματα Κυβερνήτεως αὐτονόμου. Μὲ ἐπιθυμίαν διὸ τοσοῦτον μᾶλλον ἐγκάρδιον ὑπὲρ εὐτυχίας τῶν Ἰονίων νήσων, ὅσον δύναται νὰ ἐπιθυμῇ οἱοσδήποτε καλὸς πολίτης, προτρέπω τοὺς Ἰονίους νὰ ἐξετάσωσι τὰς ὑφισταμένας περιπτώσεις μὲ ἱλαρότητα κρίσιμον, ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς πρακτικοὺς πολιτικοὺς, καὶ νὰ συνεργασθῶσιν ὁμοθύμως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. ὅπως αὕτη ἡ εὐνοϊτικὴ εὐκαιρία χρησιμεύσῃ ἐπωφελῶς αὐτοῖς, καὶ ἐπιβεβαιώσῃ ἐκ μέρους τῆς Προστασίας, ἣν ἡ Μεγάλη Βρεττανία ὑπόσχεται νὰ διατηρῇ ἀπαραβίαστον, ἐκείνας τὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας αὕτη εἶναι μόνη ἱκανὴ καὶ ἐκουσία νὰ παρέξῃ. —Ἔχω τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ἦμαι Ὑμῖν.—Ε. Β. Λίτωνν.

Ἀπήντα δὲ ὁ Ἁρμοστὴς Υἱοὺγγ πρὸς τὸν ὑπουργικὸν γραμματέα «ὅτι ἀξιόσημον καὶ εὐνοϊκὸν ἀποτέλεσμα παρήγαγεν ἡ δημοσιευθεῖσα ἀπάντησις τοῦ ὑπουργικοῦ τμηματάρχου πρὸς τοὺς Ἰονίους· διότι ἤδη οἱ νησιῶται διακρίνουσι μὲν τὴν πραγματικὴν καὶ ἀληθῆ κατάστασίν των καὶ εὐημερίαν ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν ὡς φιλήσυχοι καὶ εἰρηνικοὶ, ἂν καὶ ἐπιποθῶσι τὴν ἐθνικήν των ἀποκατάστασιν. Μόνοι δὲ οἱ προὔχοντες εἶναι οἱ ἐπισπεύδοντες καὶ φωνάζοντες τὴν ἕνωσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὐδόλως δύνανται, ἢ θέλουσι νὰ προσβάλλωσι τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς καὶ ἐγγράφων μόνον ἀπαιτοῦσι καὶ ἐντὸς περιεσταλμένης συζητήσεως».—Καίτοι δὲ ὁ ὑπουργὸς ἐβεβαιοῦτο ὅτι κατευνάζετο, ὁ ἐξεγερθεὶς λαῖλαψ ἐν τῷ Ἰονίῳ διὰ τὰς φορτωθείσας ὑπαγορεύσεις τοῦ ἀποικισμοῦ, δὲν ἔλειψεν ὅμως τοῦ νὰ λάβῃ μέτρα, ὅπως παρέξῃ ἐπικουρίαν, ἐὰν ἡ χρεία προσεκάλει τὰς δυνάμεις τῆς Α. Μ. Διὸ ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Υἱοὺγγ.—«Χαίρομαι ὅτι διὰ τοῦ ἐπισήμου Ὑμῶν τῶν 15 Νοεμβρίου μοὶ βεβαιοῦτε, ὅτι δὲν ὑπάρχει σημεῖον θορύβων ἐπὶ τοῦ νῦν,

Πλὴν συνεβουλεύθην μετὰ τῶν λόρδων ἐπιμελητῶν τοῦ στολαρχείου, καὶ μὲ τὸν γραμματέα τοῦ ὑπουργείου τοῦ πολέμου, ἐὰν συνέβαινε περίπτωσις ἀπαιτοῦσα προσθήκην δυνάμεως παρ' Ὑμῖν. Ἐν δὲ τοιαύτῃ περιπτώσει θέλετε μοὶ συγκοινωνήσει τηλεγραφικῶς, διότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἐγκρίνει ἀπαραίτητον καθῆκον τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὰ δικαιώματα τῆς Προστασίας, εἴτε κατ' ἐπιβουλῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐπιδράσεως, εἴτε κατ' ἐπαναστάσεως ἐντὸς τῶν νήσων.» Αἱ δύο ὅμως αὗται παράγραφοι ἀπεσιωπήθησαν ἐκ τοῦ ἐπισήμου τοῦ ὑπουργείου, ὃ ἐδημοσίευσεν ὁ Ἁρμοστὴς Υἱούγγ. «Δὲν θέλομεν ὅμως καὶ δυσκολευθῇ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν αἰτίαν, ἐὰν προβλέψωμεν εἰς τὰ διαθρυλλούμενα περὶ Ἑλληνορωσσικοῦ κινήματος κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, καὶ τὰς στρατηγικὰς προετοιμασίας τῆς Ἀγγλίας πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῆς πρὸ ὀλίγου συνομολογηθείσης πρὸς περιστολὴν τῆς Ρωσσίας κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Διότι ἐξήρκουν 3,000 στρατοῦ Ἀγγλικοῦ ἐφοδιασμένου μὲ 1,000 κανόνια κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν νὰ κατέχωσι τὰς παρεκτροπὰς ὀλιγαρίθμων ταραχοποιῶν Ἰονίων, οἷς συμπεριελαμβάνοντο, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ἁρμοστῶν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, ἐξημμένοι, ρακενδύται, λογιώτατοι, καί τινες προὔχοντες δειλοκάρδιοι καὶ δυσαρεστημένοι.» (1)

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ ἀποικισμοῦ ὑπαγόρευσις δημοσιευθεῖσα διὰ τῶν ἐφημερίδων κατεθορύβησε καὶ τὰ μυστικοσυμβούλια τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὑπογράψασαι τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῶν 1815 περὶ ἐγγυήσεως τῆς Ἑπτανησίου χώρας ὡς Κράτους ἐν πράγματι πολιτικῶς ὑφισταμένου καὶ ἀνεξαρτήτου. Ὁ ὑπουργὸς Μαλμεσβουρῦ ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς ἐγκύκλιον πρὸς ἅπαντας τοὺς παρὰ ταῖς ξέναις Αὐλαῖς Βρεττανικοὺς πρέσβεις, ἵνα κοινοποιήσωσιν εἰς τὰ μυστικοσυμβούλια.—«Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν Νοεμβρίου 17, 1858... Κύριε... Ἡ προσοχὴ τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῇ ὁποίᾳ εἴσθαι ἐπιτετραμμένος ἀναμφιβόλως θὰ προσελκυσθῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν παρά τινι ἐφημερίδι ταύτης τῆς μητροπόλεως περὶ δύο ἐπισήμων, τὸ μὲν τὰς 10 Ἰουνίου 1857, τὸ δὲ τὰς 14 Ἰουλίου 1850, ἅτινα διεύθυνεν ὁ λὸρδ μέγας Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς τὸν κ. Λαβουσὲρ πρώην πρώτιστον γραμματέα τῆς ἐπικρατείας τῆς Α. Μ. ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν καὶ πρὸς τὸν κ. Ἐδουάρδον Βούλβερ Λίτωνα, ὁ ὁποῖος νῦν κατέχει ταύτην τὴν ὑπουργίαν. Ἡ δὲ ἐμφάνισις τῶν ὑπουργῶν τούτων συγχρόνως τῆς

(1) Ant. conte Dusmani la missione di sua signoria onorevolissima William Ewart Gladstone.

ἀναχωρήσεως τοῦ κ. Γλάδστωνος ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, θὰ παρέξῃ ἴσως πρὸς τὴν δημοσίευσιν ταύτην πλεῖον ἐνδιάφορον τοῦ πραγματικοῦ. Κατὰ καθῆκόν μου δὲ ὀφείλω νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. οὐδὲν μέρος ἔλαβεν εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐκείνην, καὶ ὅτι τὰ ἔγγραφα οὕτω λάθρα ὑπεξηρέθησαν καὶ ἐδόθησαν πρὸς τὸν ἐκδότην τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης παρά τινος κακοτρόπου ἀγνώστου. Ἐπειδὴ δὲ δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ ἐμπεριεχομένου ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐγγράφοις, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. σκέπτεται τὴν παραδοχὴν μέτρων περὶ τῶν Ἰονίων νήσων, μὴ συναδόντων μὲ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, δι᾽ ὧν ἡ προστασία ἐκείνων τῶν νήσων ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ Βρεττανικὸν στέμμα, νομίζω ὅτι οὐδόλως ὀλιγορῶ εἰς τὸ νὰ σᾶς ἐξουσιοδοτήσω ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον, ὅπως διαβεβαιώσητε τὴν Κυβέρνησιν, ἧ παρίστασθε, ὅτι οὔτε οἱ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, οὔτε οἱ ἐπὶ τοῦ νῦν ὑπουργοὶ τῆς Α. Μ. παρεδέχθησαν ὡς βάσιν τῆς πολιτικῆς των περὶ τῶν Ἰονίων νήσων τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ λόρδ μεγάλου Ἁρμοστοῦ, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνωματεύσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ θεραπευτικὰ μέτρα, ἃ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις. Οἱ πρώην ὑπουργοὶ τῆς Α. Μ. καὶ οἱ παρόντες τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος πληρέστατα συνοίδασι τὴν πάνδημον καὶ φυσικὴν σύνδεσιν τῆς συνθήκης, δι᾽ ἧς ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις συνδέεται πρὸς τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, καὶ ἡ ὁποία συνθήκη ἀποκωλύει τὴν πιθανότητα ἐξ ἑνὸς μὲν τοῦ ν᾽ ἀπαλλοτριώσῃ πρὸς ὄφελός τινος Κράτους, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ νὰ σφαιτερισθῇ ὡς Βρεττανικὸν κτῆμα μέρος τι μιᾶς ἐπικρατείας, ἥτις, δυνάμει συνθήκης, ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος, ὡς Κράτος ἡνωμένον, ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Θὰ ἀναγνώσητε τὸ ἐπίσημον τοῦτο πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τῆς κυβερνήσεως, ἧ παρίστασθε, καὶ θὰ ἐπαφήσητε ἀντίγραφον τῇ Α. Ε. Εἶμαι κ.τ.λ. (ὑπογεγραμμένος) Μαλμεσβουρῦ ὑπουργός».

Ἐρχόμενος δὲ ὁ Γλάδστων εἰς τὰς νήσους μετέβαινεν εἰς Βιέννην, καὶ συνωμίλει μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Αὐστρίας Μετερνὶχ διαβεβαιῶν αὐτόν, ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐδόλως ἀποσύρεται ἐκ τῆς προστασίας, ἀλλ᾽ ὅτι ἀποστέλληται ἵνα διευθετήσῃ τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν κατὰ τὰ ὡρισμένα τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης. Ἀλλ᾽ ὁ Ἁρμοστὴς Υἱοὺγγ ὀργισθείς, ὅτι ἐδημοσιεύθη ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἔγγραφον ἐμπιστευτικόν, ὃ ἤγειρε καθ᾽ ἑαυτοῦ τὴν δυσμένειαν τοῦ τόπου, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Κερκυραίων, παρῃτήθη τῆς Ἁρμοστείας καὶ διωρίσθη ὁ ἴδιος Γλάδστων νὰ διαχειρισθῇ τὴν Ἁρμοστείαν,

ἕως ἀφιχθῇ ὁ διάδοχος αὐτοῦ. Τοιοῦτος δὲ ὡρίσθη ὁ ὑποστράτηγος Ἐνρῖκος Στόρκς, ᾧ ἐνετείλατο νὰ διαμένῃ εἰς Μάλταν, ἕως τελειώσῃ τὴν ἀποστολὴν ὁ Γλάδστων, καὶ εἶτα νὰ μεταβῇ εἰς Κέρκυραν. Ἀπελογεῖτο δὲ καὶ διεμαρτύρετο ὁ Κουρκουμέλης, ὅτι ψευδῶς ἐξέλαβον, ὡς ἰδίᾳ προθέσει ὑπηγόρευσε τὸν ἀποικισμόν· διότι προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου εἶπεν, ἁπλῆν τινὰ δοξασίαν· ὅτι «ἐὰν τῷ Βρεττανικῷ συμφέροντι ἡ Κέρκυρα εὑρίσκει εὐτυχίαν, ἐάν, χειραφετουμένης τῆς λοιπῆς Ἑπτανήσου, παραληφθῇ ὡς ἀποικία».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ἄφιξις τοῦ Γλάδστωνος εἰς τὰς νήσους—.Τὸ Βασιλικὸν ἔνταλμα περὶ ἀποστολῆς τοῦ Γλάδστωνος.—Λόγος τοῦ Γλάδστωνος πρὸς τὴν Γερουσίαν.—Διατριβὴ Γλάδστωνος ἐν Κερκύρᾳ.—Συνδιάλεξις Γλάδστωνος μετὰ τῶν Βουλευτῶν Ἀρβανιτάκη, Παδοβᾶ καὶ Ν. Ζαμπέλη.—Περιοδεία τοῦ Γλάδςωνος εἰς τὰς μεσημβρινὰς νήσους.—Φιλελληνισμὸς τοῦ Γλάδστωνος.—Ἡ ἕνωσις ἐκδηλοῦται ἐκ στόματος πάντων.—Ἔλευσις Γλάδστωνος εἰς Κεφαλληνίαν.—Διακηρύξεις ἀποδοκιμασίας τῆς ἐπιδείξεως κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Γλάδστωνος εἰς Κεφαλληνίαν.—Ἐπίσκεψις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας.—Σχέδιον τῶν καταχθονίων ὀπισθοδρομικῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπως ἀποτύχῃ ὁ Γλάδστων.—Ὑπαγόρευσις. Ι. Σκαλτσούνη ἐπὶ συγκαλέσει νέας Βουλῆς, ὅπως ἐὰν προτανθῇ ἡ ἕνωσις καὶ ἀπορριφθῇ ἐπισήμως, τότε προβῶσιν εἰς μεταρρυθμίσεις.—Ἔλευσις τοῦ Γλάδστωνος εἰς Ζάκυνθον.— Ἐπίδειξις ὑπὲρ Ἑνώσεως κατὰ τὴν ὑποδοχήν του.—Δυσαρέσκεια τοῦ Γλάδστωνος διὰ τὴν ἐπίδειξιν.—Λόγος τοῦ Ἀπεσταλμένου κατὰ τὴν περὶ ἑνώσεως προσφώνησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ν. Κοκκίνη.—Συνδιάλεξις Γλάδστωνος μετὰ τῶν δημοσυμβούλων καὶ Βουλευτῶν.—Ὁ Δ. Μεταξᾶς ἀναπτύσσει τὰς αἰτίας τῆς ἑνώσεως.—Λόγοι τελευταῖοι Δ. Μπαχώμη, Γ. Βεριχίου Βουλευτῶν.—Ὑπόμνημα Κ. Λομβάρδου κατ' ἰδίαν.—Μετάβασις Γλάδστωνος εἰς Ἀθήνας.

ἘΦΘΑΣΕΝ εἰς Κέρκυραν ὁ Γλάδστων τὰς 12 Νοεμβρίου 1858, καὶ ἐδέχθη ἐπιφανῶς παρ' ὅλων τῶν ἀρχῶν. Ἡ πληθὺς Κερκυραίων μὲ σημαίαν Ἑλληνικὴν ἐποιήσατο ἐπίδειξιν πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρὰ τῷ Ἁρμοστείῳ, κραυγάζοντες «ζήτω ἡ ἕνωσις ζήτω ὁ Γλάδστων». Παρεξηγεῖτο ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ, καὶ διεδίδετο φωνὴ ὅτι ἀπεστάλη ἐπὶ τούτῳ παρὰ τῆς Ἀγγλίας ἵνα κάμῃ τὴν ἕνωσιν. Οἱ μὲν ῥιζοσπάσται ἔλεγον ὅτι, «ἂν εἰς μόνας μεταρρυθμίσεις ἀποβλέπῃ, θ᾽ ἀποθήσωσι τὰς προτάσεις του, ὡς προδικαζούσας τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως. Κάλλιον δὲ νὰ διέπωνται αἱ νῆσοι μὲ σκληροτέρας αὐθαιρεσίας, ἢ νὰ παραδεχθῶσι τὸ παραμικρόν, ὃ ἠδύνατο νὰ δικαιωνίσῃ τοὺς δεσμοὺς Ἰονίου καὶ Προστασίας, ὅσον εὐνοϊκοὶ καὶ ὠφέλιμοι αὐτοὶ κατασταθῶσιν διὰ μεταρρυθμίσεων καὶ βελτιώσεων». Οἱ μεταρρυθμισταὶ ὅμως ἀνέκυψαν τὴν κεφαλὴν αὖθις, καὶ ὅλοι οἱ φρονοῦντες τὸ ἀδύνατον τῆς ἑνώσεως ἐσκόπευον ἐγκαθίδρυσιν νέου συντάγματος, καὶ περὶ τούτου συνδιελέγοντο μετὰ τοῦ Γλάδστωνος. Ἀπ᾽ ἐναντίας οἱ καταχθόνιοι κερδοσκοποῦντες ἐπὶ τῆς γραφειοκρατίας, ἐκ τῶν προτέρων ἐθεώρουν τὰς πολιτικὰς βελτιώσεις καὶ οἱονδήποτε σύνταγμα καταφέρον τὸ Ἰόνιον Κράτος εἰς ὅλα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ὡς καταστρεπτικὰ τῆς ἰδιοτελείας των· διὸ καὶ συνήργουν παντὶ σθένει, ὅπως ἀποτύχῃ ὁ Γλάδστων. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Γλάδστων προσῆλθεν εἰς τὴν Γερουσίαν, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν πλήρει πανδημότητι τὸ ἑξῆς περὶ ἀποστολῆς αὐτοῦ ἔνταλμα τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας.

«ΒΙΚΤΩΡΙΑ Ἐλέει Θεοῦ Βασίλισσα τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, πρόμαχος τῆς πίστεως, πρὸς τὸν Ἡμέτερον πιστώτατον καὶ προσφιλέστατον Σύμβουλον Οὐΐλλιέλμον Εὔερτον Γλάδστωνα χαίρειν.— Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐν Παρισίοις τῇ 5 Νοεμβρίου 1815. συνομολογηθείσης συνθήκης διεδηλώθη, ὅτι τὰ ἡνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων νήσων ἤθελον ἀποτελῇ ἓν μόνον Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν Προστασίαν τοῦ Βασιλέως τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὅστις διὰ τῆς ῥηθείσης Συνθήκης ἀνεδέχθη νὰ ἐπιστήσῃ ἰδιαιτέραν μέριμναν περὶ τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν γενικὴν διαχείρησιν τῶν αὐτῶν Κρατῶν, ὅπως δοθῇ ἡ ἀναγκαία σύστασις καὶ ἐνέργεια εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν ὀργανώσεως· καὶ ἐπὶ τούτῳ διώρισεν ἕνα Λόρδον Μέγαν Ἁρμοστὴν μέλλοντα νὰ ἑδρεύσῃ εἰς τὰ αὐτὰ Κράτη, περιβεβλημένον πᾶσαν ἀναγκαίαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν. Καὶ ἐπειδὴ διὰ μέσου διαφόρων Νόμων ἐκδοθέντων ὑπὸ τῆς Νομοθεσίας τοῦ ῥηθέντος Ἡνωμένου Κράτους, καὶ ἰδίως διὰ τοῦ ἐπιγραφομένου, Σύνταγμα τῶν Ἰονίων Νήσων, κατ᾽ ἔκτασιν ἐπρονοήθη πρὸς τὸν προρρηθέντα σκοπόν. Καὶ ἐπειδὴ ἐπανειλλημμένως ἠγέρθησαι δυσκολίαι κατὰ τὴν διαχείρησιν τῶν εἰρημένων Νήσων, καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν

τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς εἰρημένης συνθήκης ἀποβλεπόντων Νόμων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἡμετέρα ἐπιθυμία εἶναι νὰ ἐκπληρώσωμεν πιστῶς τὰ ὑπὸ τῆς ῥηθείσης συνθήκης ἐπιβαλλόμενα Ἡμῖν καθήκοντα, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν πηγῶν τῶν ἀνωτέρω δυσκολιῶν. Ἔστω νῦν εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι, ἐπειδὴ ἡμεῖς ἔχομεν ἰδιαιτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φρόνησιν, ἐπιμέλειαν, καὶ πίστιν Ὑμῶν, διὰ τῶν παρόντων, διορίζομεν Ὑμᾶς τὸν προρρηθέντα Οὐϊλλιέλμον Εὔερτον Γλάδστωνα Ἡμέτερον Μέγαν Ἁρμοστὴν ἔκτακτον, ἵνα μεταβῆτε εἰς τὰς αὐτὰς Ἰονίους νήσους, μετὰ τῆς ἐκ μέρους Ἡμῶν ἐξουσίας, ὅπως ἐρευνήσητε ἐκεῖ ὅλα τὰ αἴτια ἐκεῖνα, ὅσα ἤθελον φανῇ εἰς Ὑμᾶς κωλύοντα ἢ παρεμποδίζοντα τὴν καλὴν κυβέρνησιν τῶν εἰρημένων νήσων, καὶ ὅπως ἐξετάσητε τοὺς νόμους, τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰ ἔθιμα τῶν εἰρημένων Κρατῶν, καὶ πᾶν ἕτερον ἀφορῶν τὴν εὐημερίαν καὶ εὐαρέστησιν τῶν ἐγκατοίκων, καθ' ὅσον δύνανται νὰ γίνωσι γνωστὰ Ἡμῖν, ἢ νὰ προκύπτωσιν, ἢ νὰ συνάπτωνται πρὸς τὰς μεταξὺ Ἡμῶν καὶ τῶν ῥηθέντων Κρατῶν ὑπαρχούσας σχέσεις. Θέλομεν δὲ προσέτι, ἵνα Ὑμεῖς ὑποβάλητε εἰς ἡμᾶς ἐγγράφως, διὰ μέσου ἑνὸς τῶν κυριωτέρων Γραμματέων τῆς ἐπικρατείας, πάσας τὰς πληροφορίας, ὅσας θέλετε δυνηθῇ νὰ συλλέξητε περὶ τῶν προεκτεθέντων, μετὰ τῶν Ἡμετέρων συστάσεων περὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ διαχειρήσεως τῶν ῥηθέντων Κρατῶν, τῶν δυναμένων, καθ' Ὑμετέραν γνώμην, νὰ ἀσφαλίσωσι τὴν καλὴν Κυβέρνησιν καὶ εὐημερίαν. Καὶ διὰ τῶν παρόντων διατάττομεν τὸν Ἡμέτερον Λόρδ Μέγαν Ἁρμοστὴν καὶ πᾶν ἄλλο πρόσωπον εἰς τὰ ῥηθέντα Κράτη ἐφ' ἃ δύναται νὰ ἐκτανθῇ ἡ Ἡμετέρα Ἐξουσία, νὰ παράσχωσι βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Ἡμετέρας ἐντολῆς ταύτης. Εἰς ἔνδειξιν δὲ τῶν ἀνωτέρω, διατάξαμεν νὰ συνταχθῶσι τὰ παρόντα ἐν εἴδει ἐντάλματος. Μαρτυρόμεθα Ἡμεῖς Αὐτοί, ἐν Οὐεστμένστερ, τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Νοεμβρίου, ἐν ἔτει εἰκοστῷ δευτέρῳ τῆς Ἡμετέρας βασιλείας.—Ἐπιταγῇ καὶ ἰδιογράφως ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης.—Κ. Ρωμιλλύς.»

Ἀφοῦ ἀνεγνώσθη τὸ ἔνταλμα ὁ Κύριος Γλάδστων ἀπηύθυνεν Ἰταλιστὶ τὸν ἑξῆς λόγον.—«Ὑψηλότατε, καὶ ἐκλαμπρότατοι Κύριοι. Ἠκούσατε, Κύριοι, τοὺς λόγους τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων.— Οἱοσδήποτε τίτλος ὃν ἤθελον ἔχει εἰς τὴν ἀνασκοπὴν καὶ τὴν βοήθειαν εἴτε Ὑμῶν, Κύριοι, εἴτε τῶν ἄλλων Ἰονίων, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων μου, πηγάζει ἐκ τοῦ ἤδη ἀναγνωσθέντος ἐντάλματος. Τοῦτο δὲ ὡς παρετηρήσατε, ἀποφεύγει οἱανδήποτε ἐπέμβασιν εἰς τὴν

καθεστῶσαν Ἀρχὴν, εἴτε ὑφ' Ὑμῶν, εἴτε ὑπὸ τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ἢ ἄλλην ἐνεργουμένην. Καὶ ἐνῷ ὑποχρεοῖ ἐμὲ, καθὸ ὑπήκοον καὶ ὑπηρέτην τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος πρὸς ὡρισμένον τινὰ σκοπὸν, δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ οὐδένα Ἰόνιον, ἀλλὰ μόνον μὲ ἐξουσιοδοτεῖ νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐλευθέραν καὶ ἑκουσίαν συνδρομὴν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν συμπαθειῶν μου. Οὐδὲ ὁ τίτλος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιφορτίσεώς μου προκύπτουσιν ἐκ τοῦ ἐντάλματος. Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης, πάντοτε μεριμνῶσα περὶ τοῦ καλοῦ τῶν λαῶν, ὅσους διοικεῖ ἢ προστατεύει, ἐπιθυμεῖ ζωηρῶς ἵνα οἱ ἐγκάτοικοι, ὑπήκοοι τοῦ Ἰονίου Κράτους, χαίρωσι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς εὐκαιρίας τοῦ χρόνου, πᾶν ὄφελος εἰς ὃ ὑπὲρ αὐτῶν ἀφορᾷ ἡ ἐν Παρισίοις Συνθήκη τοῦ Νοεμβρίου 1815. Συνειδυῖα ὅτι προλαβόντως δυσκολίαι τινὲς παρεμπόδισαν τὴν ἐνέργειαν τῶν κατὰ τὴν Συνθήκην ἱδρυθέντων θεσμῶν, ἡ Α. Μ. εὐδοκοῦσα θέλει νὰ πληροφορηθῇ, διὰ μέσου ὀργάνου ἀνεξαρτήτου τῆς προηγουμένης Ἰονίου πολιτείας, περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τοιούτων δυσκολιῶν καὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων πρὸς ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τόσον ἡ ἐπὶ τῶν νήσων τούτων Βρεττανικὴ Προστασία, ὅσον ἡ οὐσιαστικὴ ὕπαρξις τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τὸ εἰς Συνταγματικὴν Κυβέρνησιν, δικαίωμα αὐτοῦ ῥιζοῦται ἐξίσου ἐν τῇ Συνθήκῃ τῶν Παρισίων, διὰ τοῦτο προέρχονται ἐκ πηγῆς ἀνωτέρας τῆς θελήσεως οἱουδήποτε μεμονωμένου Κράτους, εἴτε Κυρ άρχου εἴτε ὑποτεταγμένου. Αὗται ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Εὐρώπης, οὐδὲ δύνανται νὰ προσβληθῶσιν, ἢ ἀλλοιωθῶσιν ὑπ' οὐδεμιᾶς Ἀρχῆς κατωτέρας ἐκείνης, ἐξ ἧς πηγάζουσιν. Εὐκόλως λοιπὸν θέλει ἐννοηθῇ ἐκ τῶν λέξεων τοῦ ἐντάλματος, ὅσον ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἰδιαιτέρας περιπτώσεως, ὅτι ἡ ἀποστολή μου ἀποφεύγει οἱονδήποτε περαιτέρω ζήτημα δυνάμενον νὰ καταργήσῃ τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις, ἐν αἷς ἡ συμφωνία τόσων μεγάλων Κρατῶν ἔθεσεν τὴν Μ. Βρεττανίαν καὶ τὰς Ἰονίους Νήσους. Τὰς ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων καὶ ὑπὸ τῶν Ἰονίων Νόμων ἀσφαλισθείσας ἐλευθερίας θεωρεῖ ἡ Α. Μ. ἱεράς. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ σκοπὸς, δι' ὃν ἀπέστειλέ με, δὲν εἶναι νὰ ἐρευνήσω περὶ τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσω τίνι τρόπῳ ἡ Μεγάλη Βρεττανία δύναται, εἰλικρινέστατα καὶ εὐρύτατα, νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα, ὅσα μᾶλλον πρὸς Εὐρωπαϊκοὺς καὶ Ἰονίους ἢ Βρεττανικοὺς σκοποὺς ἀνέλαβεν. Ἑπομένως, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐνθέρμως προσκαλῶ τὴν Ἀνωτάτην Ἐκτελεστικὴν Ἀρχὴν τοῦ Κράτους, καὶ οἱονδήποτε ἄλλο ἄτομον ἐκπροσωπεῦον ἢ ἔχον συμ-

φέρον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, εἰς τοὺς θεσμοὺς, εἰς τὸν λαὸν ἢ τοῦ τόπου, νὰ δαψιλεύσωσιν ἐλευθέρως πᾶσαν πληροφορίαν καὶ συμβουλὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Νήσων καὶ τῶν νόμων αὐτῶν δυναμένας νὰ ἐπιρεάσωσι τὴν διαγωγὴν τῆς Προστάτιδος Δύναμεως. Μόνον διὰ τοιαύτης δραστηρίου βοηθείας θέλω ἐλπίσει νὰ πραγματοποιήσω ἐκείνην τὴν εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν νήσων ἐπιθυμίαν, ἣν ἠξιώθην ν' ἀκούσω ἐκφραζομένην προφορικῶς παρὰ τῆς Α. Μ. Ηὐδόκησεν ὁ Παντοδύναμος θεὸς νὰ περικοσμήσῃ τὸν Ἰόνιον λαὸν μὲ λαμπρὰ προτερήματα, καὶ προσέτι νὰ τὸν δοκιμάσῃ κατ' ἄλλους χρόνους διὰ ποικίλων περιπετειῶν. Εἴθε καὶ νῦν, ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐλπίδων εὐδοκήσῃ νὰ ἐπαυξήσῃ εἰς αὐτὸν ἔπι μᾶλλον τὰ εὐεργετήματα βίου χριστιανικοῦ καὶ πεπολιτευμένου. Εἴθε οἱ συμπολῖται Ὑμῶν εὕρωσιν εἰς τὰς ὑπαρχούσας σχέσεις, φρονίμως ἀνεπτυγμένας, θέσιν ἀξίαν τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐνδόξων αὐτῶν παραδόσεων, καὶ εἴθε τὴν εὐημερίαν τῶν νήσων ἐξασφαλίσῃ πάντοτε ἡ διττὴ ἕνωσις τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως.» — Ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας εὐχαρίστει τὸν ἔξοχον ἀπεσταλμένον διὰ τὸν ζῆλον, καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὴν Βασίλισσαν Προστάτιδα τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἰονίων διὰ τὴν πρόνοιαν αὐτῆς περὶ εὐημερίας καὶ εὐτυχίας τῶν νήσων. Πρόθυμον δὲ ἐδήλου ἅπαν τὸ Γερουσιαστικὸν Βουλευτήριον νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν σκοπόν του, ὅπως ἐκπεραιωθῇ αἰσίως ὑπὲρ τοῦ Ἰονίου Κράτους ἡ ἀποστολή του.

Ἀκολούθως ἐπεσκέφθη ὁ Γλάδστων τὸν μητροπολίτην Ἀθανάσιον, οὗ τὴν χεῖρα ἠσπάσατο. Περιεφέρετο εἰς τὴν ἐξοχὴν, καὶ μετὰ σεβασμοῦ εἰσήρχετο εἰς τοὺς ναοὺς καὶ περιειργάζετο. Πανταχόθεν ἐδεξιοῦτο καὶ ἤκουε τὰς ζητωκραυγὰς ὡς φιλέλλην. Προσεκάλει ἀκολούθως καὶ συνδιελέγετο μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας. Προσήγετο καὶ τοὺς ἀρχικορυφαίους τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἐξαιρέτως τὸν Π. Βράϊλαν καὶ Ναπολέοντα Ζαμπέλην. Ἀμφοτέρους τούτους διχογνωμοῦντας καὶ διεστῶτας ἀπὸ ἐξαετίας, κατώρθωσε νὰ συμφιλιώσῃ ὁ Βιτάλης, πρόξενος τότε τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οἱ μὲν Βουλευταὶ Κερκύρας ἅπαντες σχεδὸν ὡμοφόνουν, ὅτι, μὴ παραδεχομένης τῆς Ἑνώσεως παρὰ τῆς Προστασίας, συγκλίνουσιν εἰς μεταρρυθμίσεις. Ἀλλ' ὁ Παδοβᾶς καὶ Ἀρβανιτάκης ἔλεγον· μόνη εὐχὴ τῆς Ἑπτανήσου εἶναι ἡ Ἕνωσις· καὶ διότι δὲν ἐμπιστεύεται πλέον αὕτη εἰς ὑποσχέσεις καὶ παραχωρήσεις ἐλευθεριῶν μετὰ παθήματα 45 ἐτῶν, καὶ ὅτι ἂν ἡ μεγάλη Βρεττανία συνεργήσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως, θέλει προσθέσει εἰς τὴν ἱστορίαν μίαν τῶν ὡραιοτέρων σελίδων της.

Ἀπεκρίνετο ὁ Γλάδστων τῷ Ἀρβανιτάκη, ὅτι ἀφοῦ Κρῆτες, Θετταλοὶ καὶ Ἠπειρῶται εἶναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων, δὲν πρέπει καὶ οἱ Ἰόνιοι νὰ δυσανασχετῶσιν, ἂν διατελῶσιν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὁ Ν. Ζαμπέλης ὑπολαβὼν ἔλεγε· «φρονῶ ὅ,τι ἐφρόνουν καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἡ Προστασία κατεπολέμησε τὴν σημαίαν τῆς ἐφημερίδος μας. Αὐτὴ παρεβίαζε τὰς νέας μεταρρυθμίσεις, καὶ δὲν ἤθελε νὰ δώση τὴν ριζικήν. Τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα κατέπνιξε τὴν φωνήν μας. Ὁ λαὸς ἐπιθυμεῖ τὴν ἐθνικήν του ἀποκατάστασιν· ἂν ἡ Προστασία θέλει νὰ βελτιώση τὴν θέσιν τῶν Ἑπτανησίων, δύναται νὰ τὸ κατορθώση οὐχὶ διὰ μεταρρυθμίσεων· διότι εἶναι πλέον ἀργά, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνώσεως. Ἐλυπήθη σφόδρα εἰς τὰς ἀπαντήσεις ταύτας τοῦ εἰλικρινοῦς Ζαμπέλη παρὰ τοῦ ὁποίου ἤλπιζε πολλὰ ὁ Ὁμηρικὸς Γλάδστων». Ἀπήντα λοιπὸν ὅτι αὐτὸς ἐκτιμᾷ καὶ ἐπαινε τὸ ἐθνικὸν τῆς Ἑπτανήσου αἴσθημα, ἀλλ' ἡ Προστασία σκοπεύει μόνον νὰ δώσῃ ριζικὴν μεταρρύθμισιν· διότι ἡ πολιτικὴ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἕνωσιν. Τότε ὁ Ν. Ζαμπέλης παρετήρησεν ὅτι τοῦτο εἶναι περιττὸν διότι τὰ αὐτὰ θὰ ἀκούση καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους, ὅπου ἡ κραυγὴ περὶ ἑνώσεως θὰ τὸν κωφεύση.

Ὁ Γλάδστων ἀκολούθως περιώδευε τὰς μεσημβρινὰς νήσους φέρων μεθ' ἑαυτοῦ δύο γραμματεῖς ἀκολούθους του, ὧν ὁ Ἰταλὸς Καῦτας ἔγραφεν ἐν βιβλίῳ τὰ ὅσα ἐξέφραζον οἱ Ἰόνιοι,ὅσοι διὰ πολιτικῆς παραστάσεως ἐδικαιοῦντο νὰ συνδιαλεχθῶσι. Εἰς ὅλας δὲ τὰς νήσους μετὰ ἐπιδείξεως μεγάλης ἤκουε τὴν ἕνωσιν. Ἀντιπρόσωποι καὶ ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι ἐξεφράζοντο περὶ ἑνώσεως καὶ ὀλίγοι αὐτῶν συνετίθεντο εἰς προτεινομένας μεταρρυθμίσεις. Ἐν Ἰθάκῃ δὲ προπίνων εἰς δημόσιον γεῦμα δοθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ τότε τοποτηρητοῦ Κανδιάνου Ρώμα, ἐξέφρασε τὴν μεγάλην ἀγάπην, ἣν αἰσθάνεται περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ηὔχετο δὲ ὅπως δυνηθῇ νὰ φανῇ ὠφέλιμος καὶ αὐτός, προσθέτων συγχρόνως ὅτι, ἂν ὁ Ἑλληνικὸς Ἑπτανήσιος λαὸς δὲν δυνηθῇ ν' ἀπολαύση εὐημερίαν, ἢ νὰ ἐκπληρωθῶσιν οἱ διακαεῖς πόθοι του, τοῦτο ἔσται ὅλως ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεώς του. Ἀλλὰ νὰ μὴ φαντασθῶσιν οἱ Ἑπτανήσιοι, ὅτι αὐτὸς συνήργησε ἢ θὰ συνεργήσῃ ἐπὶ κακῷ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ αὐτὰ ἐξέφρασαν δημοσίως, καὶ οἱ ἓξ ἀντιπρόσωποι Λευκάδιοι, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν νῆσόν των. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ δεχθῇ τὴν διακήρυξιν τῶν δημοσυμβούλων Λευκάδος, ἐπειδὴ ὁ ἔπαρχος Εὐάγγελος Τσαρλαμπᾶς ἐδήλωσεν ὅτι ἐγένετο αὕτη ἄνευ συναινέσεώς του καὶ ὑπογραφῆς. Ἀλλ' ἀντέτεινε σφόδρα ὁ δημοσύμβουλος Σ. Τσαγκαρόλος, δικαιολογῶν ὅτι ἠδύναντο οἱ δημοσύμ-

βουλοι κατ' ἰδίαν καὶ ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ Ἐπάρχου νὰ διακηρύξωσι τὸ αἴσθημα τοῦ λαοῦ, ὡς ἀπαύγασμα ὄντες τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐπάρχου. Τέλος δὲ, ἀφοῦ ἐσβύσθη ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ἐγγράφου, «διάπυρος καὶ μόνη ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἕνωσις» ἡ λέξις «καὶ μόνη», ὁ ἀπεσταλμένος παρεδέχετο τὴν διακήρυξιν. Ἐβεβαίου ὅμως αὐτοὺς ὅτι, ἐὰν ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἤθελε νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν, αἱ ἄλλαι Δυνάμεις δὲν ἤθελεν ἀφήσωσιν αὐτήν. Ὅθεν ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον ἦτο νὰ δεχθῶσι τὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ νὰ συμπράξωσι μετ' αὐτοῦ εἰς παραδοχήν. Ἀλλ' οὐδόλως ἤθελον ν' ἀκούωσι περὶ αὐτῶν οἱ δημοσύμβουλοι καὶ ἐξαιρέτως ὁ ἀγαθὸς Τσαγκαρόλος, ὅστις ἦτο ὁ κορυφαῖος τῆς ἀντιθέσεως ἐκ τῶν ἐν Λευκάδι.

Ἅμα δὲ ἀφίχθη εἰς Κεφαλληνίαν εἰσερχόμενος εἰς Ἀργοστόλιον μὲ ἅμαξαν ἐκ Σάμης Κεφαλληνίας ὅπου παρετήρησε τὰς ἐκεῖ ἀρχαιότητας, οἱ νέοι Π. Ραζῆς καὶ Χ. Λιβαθινόπουλος προσέφερον πρὸς αὐτὸν μὲ ἓν μεταξωτὸν ὑφασμάτιον τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως τῶν Ριζοσπαστῶν τῆς Θ'. Βουλῆς. Πλῆθος δὲ λαοῦ μὲ σημαίας Ἑλληνικὰς καὶ λάβαρα ἐγγεγραμμένα ἐκραύγαζον «ζήτω ἡ ἕνωσις» «κάτω ἡ Προστασία», Τοῦτο λίαν ἐλύπησε τὸν φιλέλληνα Γλάδστωνα, ὡς προσβλητικὸν εἰς τοὺς ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς τῆς Βασιλίσσης καὶ ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του. Διὸ παρεπονέθη πικρῶς πρὸς τοὺς ἐπιφανεῖς τῆς Κεφαλληνίας, καὶ λίαν ἐξέφραζε δυσαρέσκειαν δι' ἐπισήμου πρὸς τὸν ὑπουργὸν Λύτωνα. Ὅπως λοιπὸν μαλάξωσιν αὐτὸν νομοθέται καὶ δημοσύμβουλοι, ἐποιήσαντο διακηρύξεις ἀποδοκιμασίας. Καὶ οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι διεβίβαζον τὸ ἑξῆς ἔγγραφον.—«Ἐξοχώτατε' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος εἰς ταύτην τὴν πόλιν τοῦ Αργοστολίου, μεταξὺ τῶν ἐπευφημιῶν τῆς ἀγαλλιάσεως τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν μεγάλει πληθύϊ, ἐχαιρέτα Ὑμᾶς καὶ συνώδευε, ἄτομά τινα προσήχθησαν ἀναγώγως καὶ ἀξιομέμπτως, δι' ὃ παρ' ἡμῶν ὠνειδίσθησαν, εὐθὺς οἱ ἀντιπρόσωποι Κεφαλληνίας, ὑπὸ τοῦ καθήκοντος τῆς ἰδίας πατρίδος κινούμενοι, ἐντιμοποιοῦνται νὰ διακηρύξωσιν, ὅτι ἡ ἀχρεία ἐπίδειξις ἐκείνη ἐγένετο ἐξ ὀλίγων τινῶν ἀτόμων, αἱ δὲ χαροποιαὶ ἐπευφημίαι ἐν γένει τοῦ πλήθους ἦσαν μᾶλλον ἔκφρασις τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος δηλωθεῖσα, ἐντὸς ὁρίων σεβασμοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ὀνόματος τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ τῆς Αὐγούστου Κυριάρχου, ἣν Ὑμεῖς ἀντιπροσωπεύετε».—Ἀργοστόλιον 2 Δεκεμβρίου 1858 οἱ ἀντιπρόσωποι Σπυρίδων Καβαλιεράτος, Δ. Παῦλος Δελαπόρτας, Σ. Λ Φωκᾶς, Δ Ν. Ἰγγλέσης, Σ. Ἀραβαντινὸς Ι. Χοϊ·

δας, Ι. Τυπάλδος Χαριτάτος, Σ. Βέγιας.—Συνέταξαν δὲ ἔπαρχος καὶ δημοσύμβουλοι τὴν ἑξῆς ἀπόφασιν.—«Ὁ προτιμώτατος ἔπαρχος ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει μετὰ τοῦ δημοσυμβουλίου καὶ τοῦ γραμματέως. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἄφιξιν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ πανεντιμοτάτου Οὐιλιέλμου Ε. Γλάδστωνος ὑψηλοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκτάκτου, ἐνῷ μεγάλη συνδρομὴ λαοῦ ἐδέχετο αὐτὸν μὲ ἀγαλλίασιν καὶ εὐαρέσκειαν, φωνάζουσα «ζήτω ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος», ἀχρεῖαί τινες ἐκφράσεις ἐξεφωνήθησαν ἐξ ὀλίγων ἀτόμων. Ἐπειδὴ τὸ δημοσυμβούλιον εἶναι πεπεισμένον ὅτι ἡ μόνη ἔννοια τοῦ λαοῦ ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἁπλῶς τὸ νὰ ἐκφράσῃ τὴν γενικὴν ἐπιθυμίαν καὶ δέησιν διὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦ πόθου των, ἐντὸς νομίμων ὁρίων καὶ σεβασμοῦ πρὸς εὐκλεῆ ἄνδρα καὶ τὴν χαριτόβρυτον Κυρίαρχον, τὴν ὁποίαν αὐτὸς παριστᾷ, ἄνευ τοῦ νὰ ἐκδηλώσωσιν ἀπρεπῆ τινα ἔκφρασιν, ἥτις μάλιστα ἅμα ἠκούσθη, ἀπεδοκιμάσθη εὐθέως παρ' ὅλων τῶν παρευρεθέντων, καὶ γενικῶς παρ' ὅλων τῶν ἐγκατοίκων ταύτης τῆς νήσου. Διὰ τοῦτο τὸ Βουλευτήριον ἀποφασίζει τὸ νὰ ἀναγγείλῃ τὸ γεγονὸς τοῦτο πρὸς τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα τὸν πανεντιμότατον Οὐίλλιαμ Ε. Γλάδστωνα. Καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀντίγραφον τῆς παρούσης ἀποφάσεως διαβιβασθῇ διὰ τοῦ προτιμοτάτου Ἐπάρχου Κεφαλληνίας 18 Δεκεμβρίου 1855 —Κωνστ. Ἰγγλέσης ἔπαρχος.—Οἱ δημοσύμβουλοι ἀξιωματικοὶ Ἰω. Ἰγγλέσης, Ἀν. Ι. Κεφαλᾶς, Ν. Κονδομίχαλος, Π. Ζουανάτος, Π. Ι. Ξιδίας.—Ὁ γραμματεὺς Μιχαὴλ Ἰγγλέσης.»

Οὐδὲν ὅμως ἠδύνατο νὰ μετριάσῃ τὴν λύπην τοῦ Γλάδστωνος, ὅτε συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς του ἀκολουθίας καὶ τῶν μεγάλων ἀρχῶν, ἐπορεύθη εἰς τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον Κεφαλληνίας. Ἀσπασθεὶς δὲ τὴν χεῖρα τοῦ ἐπισκόπου, ἔλεγεν, αὐτῷ «ἔρχομαι, Πανιερώτατε, νὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ, οὐχὶ μόνον ἵνα σᾶς γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον, ἀλλ' ἵνα ἀπολαύσω καὶ τὰς εὐλογίας σας, καὶ δυνηθῶ νὰ συνεργήσω εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν σας.» Ἀλλ' ἤκουσεν ὅμως πάραυτα παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου —«Εὐχαριστοῦμαι πολὺ ὅτι δέχομαι εἰς τὴν ταπεινήν μου οἰκίαν ἕνα τοιοῦτον διακεκριμένον ἐξ Ἀγγλίας κύριον, ὁποῖος Ὑμεῖς εἴσθε, καὶ διότι μοῦ δίδεται εὐκαιρία τοῦ νὰ σᾶς ἐκφράσω ὅ,τι μοὶ ὑπαγορεύει ἡ συνείδησίς μου. Λέγω, λοιπὸν ὅτι ἡ μόνη ἐπιθυμία ὅλων τῶν Ἑπτανησίων εἶναι ἡ ἕνωσίς μας μὲ τὴν ἀγαπητήν μας μητέρα Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ὅλοι εἴμεθα Ἕλληνες, καὶ ἔχομεν τὴν ἰδίαν θρησκείαν, γλῶσσαν καὶ ἐλπίδα. Γνωστὸν εἶναι πρὸς Ὑμᾶς, Ἐξοχώτατε, καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὅτε ἡ Ἑλλὰς ἠγωνίζετο νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ

τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν, οἱ Ἑπτανήσιοι ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν των μὲ χρήματα ὅπλα καὶ αἷμα, καὶ καθ' ὅσον αὐτοὶ ἠδύναντο νὰ ἀγωνίζωνται καὶ θυσιάζωνται διὰ τὴν πατρίδα, τοσοῦτο μᾶλλον πολλαὶ οἰκογένειαι αὐτῶν τῶν μερῶν ἐχλάσθησαν καὶ ἠφανίσθησαν. Ἀλλ' ἔκτοτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως.* Αὐτὸ δὲ τὸ αἴσθημα ἐρριζώθη εἰς τὴν καρδίαν ὅλων ἡμῶν. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλοῦμεν, Ἐξοχώτατε, νὰ συνεργήσῃς νὰ γίνῃ καὶ τελεσφορήσῃ ἡ ἐπιθυμία μας. Αὐτὴ εἶναι ἡ μοναχὴ εὐχή μας, καὶ τὴν ὁποίαν σᾶς ἐκθέτομεν εἰς πασίδηλον αἴτησιν».—Ἐπήνει ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Ἑπτανησίων, ὡς βάσιν ὁδηγοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γενναίαν ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ προσέθετεν ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἀπετείνετο εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν νήσων, καὶ νὰ προετοιμάσῃ τοὺς Ἰονίους εἰς τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς ἐθνικῆς των ἀποκαταστάσεως. Καὶ διὸ παρεκάλει τὴν Αὐτοῦ Πανιερότητα νὰ τῷ δώσῃ συμβουλὴν καὶ βοήθειαν. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἀπήντα αὐτῷ ὅτι ἄλλην συμβουλὴν καὶ βοήθειαν εἰς τοιαύτην περίπτωσιν δὲν ἔχει, εἰμὴ τὴν παράκλησίν του νὰ θελήσῃ νὰ γείνῃ ὁ εἰσηγητὴς καὶ ὁ συνεργὸς τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἰονίων· διότι εἰς αὐτὸν ἐναπόκειται, ὅπως πραγματοποιηθῇ ἡ δικαία αὕτη αἴτησις (1)—Ἀνεχώρει ὁ Γλάδστων οὐχὶ τοσοῦτον εὐχαριστηθεὶς εἰς τοιαύτας ἀπαντήσεις τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας. Ἔγραφε δὲ πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ ὑπουργείου τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐβεβαίου συνάμα ὅτι «αἱ κακαὶ ἐκδηλώσεις ἐκεῖναι ἦσαν ὀλιγαρίθμου πλήθους παιδίων καὶ ρακενδύτων ἀποδοκιμαστέαι ὑπὸ τῆς ὑπερεχούσης ἐν γένει πληθύος κατὰ σύνεσιν, φῶτα καὶ κατάστασιν Κεφαλλήνων, ὧν τὸ μὲν αἴσθημα τῆς πατρίου ἀγάπης ἀναφλέγει τοὺς πόθους, ὁ δὲ νοῦς διακρίνει ὡς ἀληθῶς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος. Καίτοι ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι μικρὰν διάκρισιν ἠδυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν ὡς πρὸς τὸ «ζήτω ἡ ἕνωσις μετὰ τῆς Ἑλλάδος», πρὸς τὸ «κάτω ἡ Προστασία», αἱ δύο αὗται φωναὶ δὲν συνδέονται πολὺ ἰσχυρῶς ἐντὸς τοῦ νοὸς τῶν Ἰονίων. Ὁ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου ἀπήντα τῷ Ἀπεσταλμένῳ, ὅτι εὐηρεστεῖτο ὡς αἱ ἀχρεῖαι ἐκδηλώσεις τῆς ἀναξίου ἐκείνης ὁμάδος ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀγαθοφρόνων Κεφαλλήνων. Ἐπεδοκίμαζε

(1) Papers relatives to the mission of the Right Hon W. E. Gladstons to the Ionian Islands to both houses of parliament in the year 1858 p. 50 presented.

δὲ τὴν φρόνιμον πορείαν του, μὲ τὴν ὁποίαν ἔσπευσε νὰ ἀποσύρῃ ἀπὸ τῆς πλάνης τὸν Ἰόνιον λαὸν περὶ τῆς ἀποστολῆς του, ὅτι σκοπεύει τὴν ἕνωσιν καὶ νὰ καταπαύσῃ τὸν σάλον τῶν ἀφρόνων ἐκείνων φωνῶν.

Ἀλλ' ἐξεπλάγη ὁ ὑψηλὸς ἀπεσταλμένος, ὅτε τὴν ἐπιοῦσαν προσῆλθον αὐτῷ ἀντιπρόσωποι ἔπαρχος, δημοσύμβουλοι, προὔχοντες, ἐπιφανεῖς λόγιοι καὶ διεκήρυττον αὐτῷ τὴν ἕνωσιν ὡς μόνην σωτήριον διὰ τὰς νήσους, τὰς δὲ μεταρρυθμίσεις ὡς περιττὰς καὶ ἀνωφελεῖς· ὅτι ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας εἰς μόνην τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἔρρεπε, τὴν ἕνωσιν ἤθελε, καὶ τὰς προσφερομένας ὠφελείας παρὰ τῆς προστασίας ἀπέβαλε. Ἠπόρει δὲ ὁ Γλάδστων πῶς ἀντιπρόσωποι, δημοσύμβουλοι, ἔπαρχος καὶ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ ὑψηλοτάτου Καρούσου, ἐνῷ οὐδέποτε ἐψήφισαν ἢ διεκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ἀλλὰ σημαίαν εἶχον τὴν μεταρρύθμισιν, τώρα νὰ θορυβῶσιν ἐνώπιόν του δι' ἕνωσιν. Ἀλλ' ἅπαντες οὗτοι ὠθοῦντο ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς καταχθονιότητος, ἥτις ἤθελε τὸ stato quo ἤτοι τὴν στασιμότητα, εἰς τὸ ἄλλο ἔπακρον τῆς ἑνώσεως, οὐχὶ ὡς θέλοντες αὐτήν, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὸ ἀδύνατον τῆς πραγματοποιήσεως, ἀλλ' ὅπως ναυαγήσωσιν αἱ μεταρρυθμίσεις, καὶ πάλιν αὐτοὶ κατέχωσι τὴν γραφειοκρατίαν, καὶ ἀσυστόλως αἰσχροκερδῶσι καὶ ἰδιοπαθῶσι. Ψυχὴ δὲ εἰς τοιοῦτον μηχάνημα τῆς καταχθονιότητος ἦτο ὁ ὑψηλότατος Καροῦσος. Αὐτὸς κατὰ συμμορίαν τῆς καμαρίλλας παρεκέλευσεν ὅλα τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὄργανά του οὕτω νὰ πολιτευθῶσι πρὸς τὸν ὑψηλὸν ἀπεσταλμένον Γλάδστωνα. Διὸ καὶ πρὸς τὸν Μιλιαρέσην συνδιαλεγόμενος ὁ Γλάδστων μετὰ λύπης ἔλεγε· «Ἦλθον εἰς τὰς νήσους σας, ἵνα γίνω ὠφέλιμος, ἀλλ' ἡ Κεφαλληνία δὲν μὲ βοηθεῖ παντελῶς. Ὁ κύριος Ι. Σκαλτζούνης προσκληθεὶς καὶ αὐτὸς μετ' ἄλλων, ἔλεγεν ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ λαοῦ ἐπιθυμία εἶναι ἡ Ἕνωσις, ὅτι τὰς μεταρρυθμίσεις ἀποβάλλουσιν οἱ ῥιζοσπάσται ὡς νέαν συνθηκολογίαν, καὶ εἶναι εἰλικρινεῖς, οἱ δὲ ὀπισθοδρομικοὶ τὰς ἀποβάλλουσι διὰ τὸ συμφέρον των. Κατ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ διαλυθῇ ἡ βουλὴ καὶ ἐκλεχθῇ νέα, ἐπιδιορθωθέντος τοῦ καταλόγου, καὶ αὐτή, εἴτε καὶ ῥιζοσπαστική, νὰ ποιήσῃ τὴν πρότασιν τῆς ἑνώσεως, καὶ εἰς τὰς Δυνάμεις· καὶ ἐὰν αὐταὶ δὲν ἤθελε τὴν παραδεχθῶσι, τότε νὰ προβῶσιν εἰς μεταρρυθμίσεις. Πολλοὶ δὲ ὀλίγοι τῶν ἀκολούθων προσκληθέντων, ἐσυμφώνουν εἰς μεταρρυθμίσεις· οἱ πλείονες δ' ἔδωκαν ὑπομνήματα πρὸς αὐτὸν περὶ ἑνώσεως, μεθ' ὧν συγκατελέγετο καὶ ὁ διδάσκαλος Θ. Καροῦσος, λέγων, καθὼς ὅλα ὠθοῦνται πρὸς ἓν κέντρον, οὕτω καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς φυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

λῆς πρὸς ἐθνικὴν συγκέντρωσιν. Εὕρισκε δὲ ὁ ἀπεσταλμένος ὑπερβολικὴν ἐξημμένης φαντασίας ἐκδήλωσιν τὰ παράπονα τῶν Ἰονίων κατὰ τῆς χρήσεως τῆς Προστασίας, τὰ ἀναπτυσσόμενα ἐν τῇ πάλαι ἰταλιστὶ ἐκδοθείσῃ ἐπιστολῇ τοῦ ἱερέως Εὐσεβίου Πανᾶ. Ταύτην ὁ Γλάδστων ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἱεροδιδασκάλου Πανᾶ μνημονεύσαντος αὐτῆς κατὰ τὴν συνδιάλεξιν, καὶ ἔλαβε. Αὐτὸς δὲ συνδιαλεγόμενος μὲ τὸν ἀπεσταλμένον προέτρεπεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ τὴν ἕνωσιν, λέγων, ὅτι οἱ ἁρμοσταὶ Ἄδαμ, Νοῦγεντ, Δοῦγλας καὶ οἱ λοιποὶ οὐδέποτε ἤκουσαν διόρθωσίν τινα τῶν κακῶς κειμένων, ἀλλὰ μάλιστα ἐχειροτέρευον τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν Ἰονίων. Διὸ καὶ ὁ λαὸς ἔχρυνθεὶς πρὸ πολλοῦ ποθεῖ καὶ θέλει τὴν ἕνωσιν ὡς μόνην θεραπείαν δεινῶν καὶ πολιτικὸν ἐθνικὸν δικαίωμα. (1)

Ἐν Ζακύνθῳ ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἐπίδειξις περὶ ἑνώσεως ἐγένετο περιφανεστάτη· ὅλαι αἱ οἰκίαι ἀνεξαιρέτως ἐστολίσθησαν μὲ σημαίας Ἑλληνικάς, τάπητας, ἀνθοφόρα ἀγγεῖα ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐργαστηρίων, λεσχῶν καὶ καταστημάτων. Προσέτι ἐκόλλησαν χαρτία, τὰ ὁποῖα παρεσκεύασεν ὁ κανονικὸς Σέρρας ὡς ἄλλος Κικερουάκιος τῶν πολιτικῶν ἐπιδείξεων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, δηλοῦντα ΖΗΤΩ Η ΕΝΩΣΙΣ Τὸ ἑσπέρας ἐγένετο φωταψία γενική, καὶ ἐπιγραφαὶ ἐδήλουν ΖΗΤΩ Η ΕΝΩΣΙΣ, ΖΗΤΩ Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΓΛΑΔΣΤΩΝ Ο ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ. Ἀλλαλάζων δὲ ὁ λαός, καὶ πορευόμενος εἰς πλοιάρια μὲ Ἑλληνικὰς σημαίας, ἐφώναζε «Ζήτω ἡ ἕνωσις» παρὰ τὴν κορβέτταν «Τάλβορ». Ἐκπληκτικὸν δὲ τὸ θέαμα κατὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Μόλου μέχρις ἐκείνης τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἔνθα ἅπας ὁ λαὸς ὡς κύματα ἀλλεπάλληλα εἰς ὠκεανόν, ἀνυψοῦτο κατ' ἀκτάς, καὶ διερρήγνυε παταγώδεις φωνὰς «ζήτω ἡ ἕνωσις». Ἔφερον ἐπὶ τῶν εὐρέων ὤμων οἱ πλέον ἐξημμένοι τοὺς κορυφαίους τῶν ῥιζοσπαστῶν Λισγαρᾶν, Σέρραν, καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς Πέταν, Βατέλλην καὶ ἱερέα Κόκλαν. Ὁ Ἄγγλος τοποτηρητὴς Γουδάους πορευθεὶς εἰς τὴν κορβέτταν, ὡς θόρυβον ἐζωγράφιζε τὴν ἐπίδειξιν πρὸς τὸν ἀφιχθέντα ἀπεσταλμένον, καὶ ὡς τέχνασμα τῶν ῥιζοσπαστῶν ἐχθρευομένων τὴν Προστασίαν, καὶ ὑποκινούντων τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν, διέβαλε τὴν ἁπλῆν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος τῶν ζωηρῶν Ζακυνθίων. Εἰς τὰς πληροφορίας ταύτας τοῦ Τοποτηρητοῦ ἠρεθίζετο ὁ πολιτικὸς τῆς Ἀγγλίας. Ἐστοχάσθη μὴ πράξωσιν οἱ Ζακύνθιοι, ὑποδεχόμενοι αὐτόν, τὰ αὐτὰ δυσάρεστα,

(1) «Κεραυνός». Κεφαλληνία, ἔτος 4'.ον ἀριθ. 13.

εἶα καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἐπαναλάβωσι τὰς ἐκείνων αἰσχρὰς καταβοὰς κατ' Ἀγγλίας. Διὸ δὲν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος, ὅπου περιεμένετο παρὰ τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς λέμβου εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ Τοποτηρητείου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀλαλάζων μὲ σημαίας Ἑλληνικὰς καὶ τὴν Ἀστυκὴν μουσικὴν πορευθεὶς ὁ λαὸς, ἐφώναζε «ζήτω ἡ ἕνωσις» «ζήτω ὁ Γλάδστων.» Εὑρὼν ὅμως κεκλεισμένην τὴν καγγελωτὴν πύλην τοῦ Τοποτηρητείου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἵστατο λόχος Ἀγγλικοῦ στρατοῦ προσφέρων τὰς τιμὰς τῷ Ἀπεσταλμένῳ, παραβιάζει αὐτὴν, συντρίβει καὶ εἰσέρχεται ὁρμητικῶς φωνάζων «ζήτω ὁ Γλάδστων» «ζήτω ἡ ἕνωσις.» Οἱ Ἄγγλοι προτείνουσι λόγχας κατὰ τῶν εἰσορμούντων, καὶ πληγόνουσι δύο ἢ τρεῖς. Φωναὶ ὀλολυγμοῦ, κραυγαὶ θορυβώδεις ἀκούονται. Τότε ὁ δημοσύμβουλος Φραγκῖσκος Δομενεγίνης, ἐκ πατριωτικοῦ αἰσθήματος κινούμενος, ὁμιλεῖ πρὸς τὸν λαὸν ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ Τοποτηρητείου, προτρέπει αὐτὸν ἡσύχως καὶ ἀταράχως νὰ ἐπιστρέψῃ λέγων· «θὰ εἰσακουσθῶσιν οἱ πόθοι του περὶ ἑνώσεως παρὰ τοῦ Φιλέλληνος Ἀπεσταλμένου». Ὁ μὲν λαὸς ἡσύχως ἀναχωρεῖ. Ἀλλ' ὁ εἰρηνεύσας αὐτὸν Δομενεγίνης διαβάλλεται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ πρὸς τὸν Γλάδστωνα, ὅτι ὡς ταραχοποιὸς αὐτὸς καὶ ἀπεχθὴς τῆς Ἀγγλοκρατίας, ὑπεκίνησε τὸν λαὸν νὰ καθιδρύσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Τοποτηρητοῦ. Ὡς ψευδόμενον ἐξελέγχει τὸν Γουδάους πρὸς τὸν Ἀπεσταλμένον ὁ Δομενεγίνης. Παροργίζεται ὁ Γλάδστων, καὶ νομίζει νὰ βλέπῃ πραττομένας ἐνώπιόν του τὰς ἀταξίας τῶν Κεφαλλήνων. Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς Κοκκίνης προσελθὼν μετὰ τοῦ κλήρου ἐνεχείρησεν αὐτῷ προσφώνημα, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ ἕνωσις, ὁ Γλάδστων πλήρης ὀργῆς ἐξεφώνει.—«Τὴν Ὑμετέραν Πανιερότητα παρακαλῶ νὰ δεχθῇ τὴν ἔκφρασιν τοῦ πλέον βαθέως σεβασμοῦ μου. Τὴν εὐχαριστῶ διὰ τὴν εὐμενῆ ἐπισκεψίν της. Ὅμως πρὶν ἢ δεχθῶ οἱονδήποτε ἔγγραφον ἢ οἱανδήποτε λέξιν ἀπὸ ὑμᾶς, ὀφείλω νὰ ἐκπληρώσω ἱερὸν καθῆκον.

»Ἦλθα εἰς τὰς νήσους ὅπως ἐνεργήσω ἔρευναν περὶ τῆς καταστάσεώς των. Τὸ ἔνταλμα τῆς προστάτιδος Ἀνάσσης μὲ ὑποχρεοῖν' ἀκροασθῶ παράπονα πάσης κλάσεως τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶ τὰς ὑπαγορεύσεις καὶ συμβουλὰς, ἀλλὰ νὰ μὴν ὑποκινήσω οὔτε ἀκροασθῶ ἄλλο τι. Εἰς τοιοῦτον ἔνταλμα συνεμορφώθην εἰς Κέρκυραν, Λευκάδα, Ἰθάκην. Ἀφιχθεὶς εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον εὑρέθην ὑποχρεωμένος ὑπὸ νέου καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ τὴν πρωτίστην καὶ εἰδικὴν προσοχήν μου. Ἑπομένως πρὶν ἢ ἀρχίσω τὴν ἔρευναν πρέπει ν' ἀφαιρέσω μίαν ἀπάτην.

»Μ' ὅλην τὴν ἐπίσημον καὶ ρητὴν διαδήλωσίν μου πρὸς τὴν

Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν, φαίνεταί μοι ὅτι διάφορα ἄτομα πι-
στεύουν ἀκόμη, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν καὶ ὑπὸ τὰς παρού-
σας περιστάσεις τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος,
ἡ ἰδέα τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, οὐχὶ μετὰ τῆς ὅλης Ἑλλη-
νικῆς φυλῆς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ νῦν βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, δύνα-
ται νὰ πραγματοποιηθῇ ταχύτερα, συζευγνυομένη μετὰ τοῦ ὀνό-
ματός μου καὶ μετὰ τοῦ ὑποτιθεμένου φιλελληνισμοῦ μου. Ἰδοὺ ἡ
ἀπάτη.

»Ὁμιλῶ μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς πᾶν αἴσθημα
ἐθνικότητος, ἂν τοῦτο περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ δικαίου
καὶ τοῦ ἀληθοῦς. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἐ-
ποχὴν, τὸν τρόπον τὰ ἄτομα τὰς δυνάμεις τὰς συνεπείας ἐν
ἑνὶ λόγῳ τὰ πράγματα, ἐλάμβανε τὸ αἴσθημα τοῦτο τοῦ ἐθνισμοῦ
ὡς κανόνα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, θὰ ἦτο παράφρων.
Ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι τὰ δόγματα τῶν ἐθνικοτήτων ἐξω-
τερικευόμενα ὑπὸ ὅρους τινὰς ἀποκαθίστανται δόγματα ἀταξίας
καὶ ἀναρχίας.

Καὶ τί εἶναι ἡ ἰδέα αὕτη τῆς ἐθνικότητος λαμβανομένη ὡς
ὑπογραμμὸς τῆς πολιτικῆς τῶν νήσων τούτων, ὅταν οὔτε ἡ ἐ-
ποχὴ, οὔτε ὁ τρόπος, οὔτε τὰ ἄτομα, οὔτε αἱ δυνάμεις, οὔτε ἡ
συνέπειαι, οὔτε ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ πράγματα τὴν ἐπιτρέπουσιν ; ὑπὸ
τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι βεβαίως φάντασμα εἶναι
ὄνειρον.

»Εἶναι μάλιστα χειρότερον. Ὁ Ἰόνιος λαὸς δὲν εἶναι εἰς θέσιν
νὰ ἐκλέξῃ ἕνωσιν ἢ μεταρρύθμισιν, ἢ τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν,
ἤγουν τὸ στήσιον (stato quo)· διότι ἡ ἕνωσις οὖσα ὑπὸ τὰς παρού-
σας περιστάσεις ἀδύνατος, δὲν τῷ ἀπομένουσιν, εἰμὴ ἓν ἐκ τῶν
δύο, ἢ νὰ ἐπιδιώξῃ λογικὴν καὶ ἐλευθέραν πρόοδον, ἢ νὰ διατηρή-
σῃ τὸ τωρινὸν πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα. Οἱ φωνάζον-
τες ὑπὲρ τοῦ ἀκατορθώτου, ἀποκλείουσι τὸ κατορθωτόν. Οἱ φω-
νάζοντες ἕνωσιν, ἥτις εἶναι ἀκατόρθωτος, καὶ ἀποκλείουσι τὰς με-
ταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ἐπεθύμουν ν' ἀποκαταστήσω κατορθωτὰς,
δὲν ἀφίνουσιν οὐδεμίαν ἐκλογήν. Ἐξαιροῦσι τὰς μεταρρυθμίσεις, ἡ
ἕνωσις ἐξαιρεῖται ἀφ' ἑαυτῆς. Ὅθεν ἄλλο δὲν ἀπομένει εἰμὴ τὸ
στήσιον (stato quo). Δὲν λέγω ὅτι οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς, ἀλλὰ διαβε-
βαιῶ, καὶ ἂς ἐννοηθῇ τοῦτο καλῶς, ὅτι αὐτὸ ἤθελεν εἶσθαι τὸ τέλος
καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, ἄν τις ἀντικαθίστα ἐνώπιόν μου τὴν ἔκφρασιν
(voto) τῆς ἑνώσεως, ἀντὶ τῆς ἐκθέσεως παραπόνων καὶ συμβουλῶν
πρὸς καλλιτέρευσιν ἀναγκαίων εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ
τόπου. Ἰδοὺ, ἐφ' ὅσον παρ' ἐμοῦ ἐξαρτᾶται, ἀφαιρεθεῖσα ἡ ἀπάτη.

»Ανωτέρα έξουσία, τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον, ἐξεφράσθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Δὲν παρῆλθεν εἰσέτι μὴν, ἀφ' ὅτου ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Κόμης Μαλμεσδουρὺ, ἀπεύθυνε πρὸς ὅλους τοὺς παρὰ ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς Αὐλαῖς Ἄγγλους ἀντιπροσώπους ἐγκύκλιον διακοίνωσιν, ὅπως γνωστοποιήσῃ ταῖς Αὐλαῖς ἐκείναις, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀναγνωρίζει τὰ ἐκ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων καθήκοντα αὐτῆς, καὶ οὐδέποτε συνέλαβε τὴν ἰδέαν ἢ τὴν θέλησιν νὰ παραιτηθῇ αὐτόθι. Ἡ διακοίνωσις αὕτη θέλει τυπωθῇ ἀμέσως.

»Ἀπολείπεταί μοι νὰ προσθέσω ὅτι ὁ μόνος βέβαιος τρόπος, ὅπως μ' ἀφαιρεθῇ πᾶσα δύναμις καὶ πᾶσα ἐλπὶς τοῦ νὰ ὠφελήσω τὸν Ἰόνιον λαὸν, εἶναι τὸ νὰ συνδέηται τὸ ὄνομά μου εἰς τὰς περὶ ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος αἰτήσεις ἐπὶ τοιχοκολλήσεων, τὰς ὁποίας τόσον Ὑμεῖς, Κύριοι, ὅσον καὶ ἐγὼ ἴδαμεν.

»Τώρα, Πανιερώτατε, θέλετε μ' εὕρῃ ἕτοιμον νὰ δεχθῶ μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πᾶν ὅτι ἡ Υ. Π., ἢ ὁ κλῆρος τοσοῦτον σεβάσμιος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου μὲ κάμωσι τὴν χάριν νὰ μὲ εἴπωσιν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἢ πρὸς ἔκθεσιν τῶν παραπόνων του».

Εὐθὺς δὲ ἀσπασθεὶς τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐλάμβανε τὸ προσφώνημα. Ὁ δὲ τότε ἀρχιδίακων Ἀντ. Χαριάτης ὁ εἶτα ἀρχιερατεύσας ἐν Κερκύρᾳ, διερμηνεύων τὸ προσφώνημα, ἔλεγεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκδηλοῦται θέλησις καὶ ἐπιθυμία Ποιμένος, Κλήρου, καὶ Ποιμνίου Ζακύνθου. Πάραυτα ὁ ἀπεσταλμένος προσεκάλει τυπογράφους, καὶ ἐνεχείριζε τὴν μετάφρασιν τῆς ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργοῦ Μαλσβουρῆ, ὅπως δημοσιευθῇ αὕτη ἐν Ζακύνθῳ, καὶ καθ' ὅλας τὰς νήσους καὶ μάθῃ τὸ Ἰόνιον τὴν τελευταίαν θέλησιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως δι' αὐτῆς ἐξέλθῃ τῆς πλάνης ὅτι ἀπεστάλη αὐτὸς παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἵνα ποιήσῃ τὴν ἕνωσιν.

Ἀκολούθως συνδιελέγετο πρῶτον μὲ τοὺς ἐπαρχιακοὺς συμβούλους, οἵτινες προσελθόντες, προσέφερον αὐτῷ πρᾶξιν ἐπίσημον τοῦ συμβουλίου, ἐν ᾗ κατεγράφετο τὸ ψήφισμα περὶ ἑνώσεως τῆς Ι'. Βουλῆς. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς, ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἀντίκειται εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως, καὶ ἑπομένως δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸ ψήφισμα, ὃ ἐπροτάνθη εἰς τὴν Ι'. Βουλὴν κατὰ τὰς 26 Νοεμβρίου 1850· διότι δὲν παρεδέχθη παρὰ τῆς ὁλομελείας τῆς Βουλῆς, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ὁ πρόεδρος τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου Ζακύνθου ἀπέρριψε τὴν περὶ προσαγωγῆς πρᾶξιν τοῦ δημοσυμβουλίου. Ἀπήντων μὲν οἱ δημοσύμβουλοι, ὅτι τὸ ψήφισμα αὐτὸ, καίτοι διεκόπη ἡ ἐνέργειά του, ἀναβληθείσης τῆς Βουλῆς ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ, δὲν ἔπαυεν ὅμως τοῦ νὰ ὑπάρχῃ αὐθεντικὸν ἔγγραφον,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ὁ ἐμφαίνει τὴν μόνην, σταθερὰν, καὶ ἀποφασιστικὴν θέλησιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως, ἂν ὁ Ἰόνιος λαὸς θὰ εὕρῃ τὴν μόνην θεραπείαν εἰς τὰ δεινά του· ὡς δὲ τοιοῦτον ἀποφαῖνον τὴν ἀμετάτρεπτον θέλησιν τοῦ λαοῦ, καὶ διηνεκῶς ζητουμένην, καὶ ἱστορικῶς ἀποδεικνυομένην, προσάγεται. Ἐὰν δὲ ὁ ἔπαρχος Γ. Μεσαλᾶς καὶ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου, ἀπέρριψε τὴν πρᾶξιν τῆς προσαγωγῆς, παραπεισθεὶς εἰς τὰς γνώμας καὶ διαταγὰς τοῦ Τοποτηρητοῦ Γουδάους, πρὸς ὃν ὑποκλίνει ἀεὶ αὐχένα, δικαιολογούμενος ὅτι τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον κατὰ σύνταγμα καὶ κανονισμὸν καθήκοντα ἔχει ἀποκλειστικῶς ἐγχώρια καὶ δημοτικὰ καὶ οὐχὶ πολιτικὰ, ἀρκούντως διὰ πράξεως τοῦ συμβουλίου ἐστιγματίσθη αὐτὸς, καὶ ἡ πορεία αὐτοῦ ἀπεδοκιμάσθη. Διεμαρτυρήθησαν οἱ δὲ σύμβουλοι προσηκόντως, καὶ διεδήλωσαν εἰς τὸν λαὸν Ζακύνθου, ὅτι οὔτε σύνταγμα, οὔτε πράξεις Γερουσιαστικαὶ, οὔτε κανονισμοὶ ἐγχώριοι παρακωλύουσι ποτὲ τὴν ἐπαρχιακὴν καὶ δημοτικὴν ἀντιπροσωπίαν τοῦ νὰ παρουσιάσωσιν ἐνστάσεις πρὸς τὸν Προστάτην Βασιλέα, ἢ τὸν Ἁρμοστὴν ἢ τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκδηλούσας τὴν θέλησιν καὶ ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Οἱ ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι παρεκινήθησαν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς πράξεως περὶ προσαγωγῆς τοῦ ψηφίσματος, ὑπαγόμενοι εἰς τὴν πρόσκλησιν, τὴν ὁποίαν ὁ τακτικὸς Ἁρμοστὴς ἐποίησατο πρὸς ὅλας τὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους καὶ ἅπαντας τοὺς Ἰδιώτας. Δὲν ἀναιροῦσι μὲν τὸ δικαίωμα τοῦ Ἐπάρχου ἢ προέδρου τοῦ συμβουλίου, εἰς τὸ νὰ δώσῃ ψῆφον καταφατικὴν, ἢ ἀποφατικὴν, ἢ ἀποδοκιμασίαν εἰς τὰ προτεινόμενα ἐν συμβουλίῳ· Ἀλλὰ καὶ δὲν παραδέχονται ὅτι αὐτὸς ἔχει νόμιμον καὶ κανονικὸν δικαίωμα τοῦ ν' ἀπορρίπτῃ ἢ καταργῇ πράξεις τοῦ συμβουλίου, καθ' ὁλοψηφίαν ἢ πλειοψηφίαν τῶν μελῶν αὐτοῦ συντελουμένας, ἅτινα ἐκλέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας ψήφου τοῦ λαοῦ· διότι ὁ Πρόεδρος ἤτοι ὁ Ἔπαρχος ἀπαύγασμα μόνον τῆς Δυνάμεως διαφωνεῖ, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἐν τῇ προτεραίᾳ μὲν συνεδριάσει περὶ προσαγωγῆς εἶπε αὐτοῖς, ὅτι μετὰ 24 ὥρας σκεφθεὶς θέλει δώσῃ ἀπάντησιν· ἀλλ' εἶτα παρελθούσης αὐτῆς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Τοποτηρητοῦ οὐχὶ μόνον δὲν συνεψήφισε τὴν προσαγωγὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπέστρεφε τὸ ἔγγραφον εἰς τὰς χεῖρας τῶν καὶ τὴν ἐπαρχιακὴν πρᾶξιν τοῦ συμβουλίου, δι' ἧς ἐπεφορτίζετο νὰ ἐγχειρίσῃ τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο. Τοιαῦτα δὲ ἠγόρευεν ὁ Ἐπαρχιακὸς σύμβουλος Φ. Δομενεγίνης ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν συναρχόντων δημοσυμβούλων Ἀνδρέου Τερτσέτου, Ἀγγέλου Συγούρου Δεσίλλα, Ἀνδρέου Ι. Κοκκίνου καὶ Φραγγίσκου Κουερίνου.

Εὐλογοφανῶς· οἱ λόγοι τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἠκούσθησαν παρὰ τοῦ Ἀπεσταλμένου. Ἀλλ' ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι,ἐὰν θὰ παραδεχθῇ τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο, θὰ ἐκλείψωσιν ἐξ αὐτοῦ αἱ λέξεις, ἀμετάθετος θέλησις τοῦ Ἰονίου λαοῦ ὡς προσβλητικαί· διότι ὁ μὲν λαός, δὲν δύναται νὰ προστάζῃ τὸν ἡγεμόνα του, ἐνῷ καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἀγγλίας αὐτὸς δὲν κυβερνᾷ, ἀλλὰ κυβερνᾶται ὑπὸ ἡγεμόνος. Ἀπήντα δὲ ὁ Φ. Κουερῖνος ὅτι, ἡ ἀμετάτρεπτος θέλησις δὲν ἐννοεῖ προσταγὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ἀλλὰ διηνεκῆ καὶ ἀμετάβλητον θέλησιν καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἕνωσίν του· διότι καὶ οἱ Ἰόνιοι καλῶς γινώσκουσιν ὅτι αἱ προσταγαὶ δὲν ἐξέρχονται, εἰμὴ ἐκ μόνης τῆς δυνάμεως, ἥτις ἔχει τὴν ἰσχὺν νὰ τὰς ἐκτελῇ. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ ἐγγράφῳ διαλαμβάνεται, ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς διακηρύσσεται ἀνεξάρτητος καὶ ἐλεύθερος κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, τοιοῦτον αὐτὴ ἡ συνθήκη τὸν ἐκφράζει.—Ἵνα λοιπὸν παραδεχθῇ,ἐνεκρίθη παρὰ τῶν δημοσυμβούλων νὰ ἐξαλειφθῶσιν αἱ λέξεις «ἀμετάτρεπτος θέλησις», καὶ ἀντικατασταθῶσιν «ὁ πόθος καὶ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἕνωσις».—Ἐξεδήλουν δὲ οἱ ἐπαρχιακοὶ σύμβουλοι, ὅτι οὔτε οἱ Ζακύνθιοι, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἰόνιοι θέλουσι τὴν ἕνωσιν ἀποστρεφόμενοι τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέναντι πάσης ξένης κυριαρχίας, προτιμῶσι τὴν ἐθνικήν των ἀποκατάστασιν καὶ ἕνωσιν μετὰ τῶν συναδέλφων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Δόσαντες τοιαύτην ἀπάντησιν, ἡτοιμάζοντο νὰ ἀναχωρήσωσιν, ὅτε ὁ Πολιτικὸς Ἀπεσταλμένος αὖθις ἀνεκάλει αὐτούς, καὶ ἔλεγε, «Κύριοι, δὲν ἐπιθυμεῖτε λοιπὸν νὰ μὲ βοηθήσητε, ὅπως καλλιτερεύσω τὸν τόπον σας;» Εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν καὶ οἱ πέντε ὡς ἐν ἑνὶ στόματι ἀποκρίνονται, ὅτι τότε στοχαζονται μόνον εὐτυχῆ τὸν λαόν, ὃν παριστῶσιν, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἡνωμένον μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος—Ἀλλ' ὁ Ἀπεσταλμένος ὑπολαβὼν εἶπε. Βέβαιος εἶμαι, ὅτι εἰς αὐτὰς τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἔχητε ἀπείρους ὀπαδοὺς ἐκ τῶν ὀπισθοδρομικῶν καταχθονίων. — Μετὰ δυσαρεσκείας ἀπήντων ἐκεῖνοι, ὅτι τὰ αἰσθήματα αὐτῶν εἶναι αἰσθήματα ὅλου τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ ὅτι χάσμα μέγα ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν καταχθονίων, ὅσοι ὑπάρχουσι νῦν καὶ μέλλουσι νὰ ὑπάρχωσι — Ὁ Ἀπεσταλμένος ἐξέφρασεν ὅτι δὲν ἐνοοῦσε νὰ προσβάλῃ οὐδένα αὐτῶν διότι εἶμαι βέβαιος, ἔλεγεν, ὅτι σεῖς οἱ ἑνωτικοὶ εἴσθε εἰλικρινεῖς. Ἐβεβαίου δὲ αὐτοῖς, ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις των καὶ ἐνέργειαι προξενοῦσι μᾶλλον κακὸν παρὰ καλόν· διότι ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος καθίσταται ἀδύνατος. Ὁ Δομενεγίνης τέλος μᾶλλον τολμηρότερος τῶν ἄλλων εἰς τοιαύτας περιστάσεις

τρανὴν φωνὴν ὑψώσας, κραυγάζει.—«Αἱ φωναί, ἐξοχώτατε, τὰς ὁποίας ἕως εἰς αὐτὸν τὸν κοιτῶνα ἠκούατε ἐκ τῆς μεγάλης πλήθύος τοῦ λαοῦ, δύνανται νὰ πληροφορήσωσιν ὑμᾶς καὶ νὰ πείσωσιν, ὅτι κανὲν πρᾶγμα δύναται νὰ ἀλλάξῃ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐθνικὰς ἐλπίδας τῆς Ζακύνθου».

Ἀνεχώρουν οἱ ἐπαρχιακοὶ δημοσύμβουλοι, καὶ παρουσιάζοντο οἱ ἀντιπρόσωποι Ζακύνθου. Ἀλλὰ μόνος ὁ Λομβάρδος εἰς ἰδιαιτέραν συνέντευξιν τοῦ ἀπεσταλμένου προσκληθείς, λέγει αὐτῷ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀντιπροσώπων Ζακύνθου ἤθελε πρὸς αὐτὸν ὁμιλήσῃ, ἐὰν ἅπαντες οἱ συναδέλφοι μὴ ἦσαν παρόντες· εὐθὺς ὁ ὑψηλὸς ἀπεσταλμένος προσκαλεῖ ἅπαντας αὐτοὺς εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἔλειπον δὲ τότε δύο ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων Ζακύνθου ὁ Φλαμπουριάρης διαμένων τότε εἰς Κέρκυραν, καὶ ὁ Καμπῆλος Ρώμας εὑρισκόμενος εἰς Ἰθάκην. Ἕως τέσσαρας ὥρας διαρκεῖ ἡ συνδιάλεξις μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων Ζακύνθου καὶ τοῦ ἀπεσταλμένου Γλάδστωνος. Ἐγχειρίζουσιν αὐτῷ ὑπόμνημα. Ὁ δέ, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς του καὶ ἐπαναλαμβάνει ἐν γένει, ὅσα ἐλάλησε πρὸς τὴν Γερουσίαν καὶ τὸν Μητροπολίτην Ζακύνθου. Προσκαλεῖ δὲ αὐτούς, νὰ ἐκθέσωσιν αὐτῷ ὅ,τι συμφέρον ἀποβλέπει τὴν εὐτυχίαν καὶ πολιτικὴν εὐημερίαν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ Προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, νὰ μὴ κρύψωσι δὲ οὐδεμίαν κατάχρησιν, ἢ ἄλλο τι, ὃ ἐκφέρεται ἐκ μέρους Ἀγγλικῆς τινὸς ἀρχῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ, καὶ ἀποκωλύει τὴν πολιτικὴν ἀνάπλασιν καὶ εὐημερίαν τοῦ Ἰονίου. Πρῶτος δὲ λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μεταξᾶς Σαντορίνης εἶπεν. — «Ὁ λαὸς οὗτος συνειδὼς τὴν καταγωγήν του, προσκολλημένος εἰς τὴν θρησκείαν του, ζηλωτὴς τῆς προόδου τοῦ ἔθνους του, καὶ ἕνεκα τῶν ἠθῶν του, ἕνεκα τῆς γλώσσης καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῶν νήσων του, καί, ἕνεκα τῶν ἐμπορικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων του ποθεῖ διακαῶς τὴν μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἕνωσίν του· ὅτι ὁ πόθος, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὕτη δὲν εἶναι νέα, ὅτι ἀφίνοντες τὰς ἀρχαίας ἐποχάς οἱ Ζακύνθιοι κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, συνέπραξαν καθ' ὅσον ἠδύναντο, ἵνα βοηθήσωσι τοὺς ὁμοεθνεῖς των, ἀγωνιζομένους ἵνα ἀποτινάξωσι τὸν καταπιέζοντα αὐτοὺς ζυγόν· ὅτι χωρὶς νὰ πτοηθῶσιν ἀπὸ τὴν τότε τρομοκρατίαν, ἀμεριμνοῦντες περὶ τῆς δημεύσεως τῆς ἰδιοκτησίας των, ἐγκαταλίποντες οἰκογενείας καὶ πατρίδα, ἔτρεχον σωρηδὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δόξης, ὅπου οὐχὶ ὀλίγοι εὗρον ἔνδοξον θάνατον· ὅτι θεωροῦντες ἐλευθέραν τὴν Ἑλλάδα ἀγάλλονται καὶ αἱ ἐλπίδες περισσεύουν. Κατὰ τὸ ἐθνικὸν κίνημα τῶν 1854 οἱ Ζακύνθιοι ἔδωσαν νέον δεῖγμα τῶν

ἐθνικῶν αἰσθημάτων των, καὶ ὑπερβαίνοντες πᾶν ἐμπόδιον, ἔτρεξαν πάλιν ἐπὶ τοῦ παρουσιαζομένου πεδίου τῆς δόξης, τότε ἡ Ζάκυνθος ἐστερήθη τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐνώπιον ἡμῶν ὁλονὲν εὑρισκομένου συναδέλφου μας Ἰωάν. Δομενεγίνη, τὸν ἀείμνηστον Ναθαναὴλ, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη οὐδέποτε παρ' ἡμῶν ἐξαλειφθήσεται· ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ζακύνθιοι τὰ αὐτὰ αἰσθήματα ἔθρεψαν, καὶ πληροφορηθέντες περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Υ. Ε. ἐνῷ χαίρουν βλέποντες ἄνδρα διακρινόμενον διὰ τὰ σπάνια προτερήματά του, ἀφιερώσαντος τοὺς ὡραιοτέρους χρόνους τῆς ζωῆς του εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, οὐδὲν ἄλλο, προφέρουν καὶ ἐπαναλαμβάνουν εἰμὴ τὴν Ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὅτι οἱ ἐνώπιον τῆς Α. Ε. παρευρισκόμενοι ὀκτὼ Βουλευταὶ, ἔλειπον τῶν πλέον ἱερῶν καθηκόντων, ἂν ἐνώπιον τοσοῦτον εὐτυχοῦς περιπτώσεως δὲν ἐξέφραζον τὴν εὐχὴν, τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν θέλησιν τῶν ἐντολέων των ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος· ὅτι οὐδὲν χάνει ἡ Μ. Βρεττανία, ἂν αὐθορμήτως ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν 230 χιλιάδων ψυχῶν, αἵτινες θερμῶς ζητοῦσι τὴν χειραφέτησίν των. Ὅτι ὁ λαὸς δὲν ἀποστρέφεται ποσῶς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀλλ ὁ ἔρως τῆς ἐθνικότητός του εἶναι ἀνώτερος πάσης ἄλλης συμπαθείας καὶ ἐπιθυμίας. Ὅτι ὅπως ἐκληρώσωσιν, εὐσυνειδότως τὸ καθῆκόν των, ἐπειδὴ προκειμένου λόγου περὶ ῥιζικῶν ἀρχῶν, ὁ ἀντιπρόσωπος ὀφείλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν θέλησιν τῶν ἐντολέων του, ἐν ὀνόματι καὶ τῶν παρευρισκομένων συναδέλφων του, καὶ ἐγχειρίζει εἰς τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα ἔγγραφον προσυπογεγραμμένον παρ' ἁπάντων».

Παύσαντος τοῦ Κ. Μεταξᾶ νὰ ὁμιλῇ, ὁ ἔκτακτος Ἀπεσταλμένος ἔλαβε τὸ ἔγγραφον καὶ ἔβαλε κατὰ μέρος. Εὐθὺς δὲ ἤρχισε νὰ λέγῃ ὅτι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐθνικότητος τὴν σέβεται ὡς ἀρχὴν ἱερὰν, καὶ καθὸ ὑπὸ τοῦ πλάστου τεθεῖσαν ὡς βάσιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ πάσης ὑψηλῆς ἰδέας, ἀλλ' ἡ ἱερὰ αὕτη ἀρχὴ ὑπόκειται εἰς περιορισμοὺς τεθέντας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάστου πρὸς ὄφελος τοῦ πλάσματος, περιορισμοὶ, οἵτινες, ἂν ἀφῃροῦντο, ἤθελον ἀνατρέχει τὸν κόσμον. Τί ἤθελε γίνει, εἶπεν ἡ Ῥωσσικὴ αὐτοκρατορία, ἡ Γαλλικὴ, ἡ Αὐστριακὴ, ἡ Ἀγγλικὴ, εἰς ἣν ὁμιλοῦνται ἑκατὸν διάφοροι γλῶσσαι, ἂν ἐφηρμόζετο ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων; Ἔχομεν πέντε ἑκατομμύρια Ἰρλανδῶν, οἵτινες μᾶς φωνάζουν ἀδιακόπως, εἴμεθα Κέλται, θέλομεν νὰ ζήσωμεν χωρισμένοι· ἄρα διὰ τοῦτο πρέπει νὰ χωρισθῶσιν οἱ Ἰρλανδοὶ τῆς Ἀγγλίας; Ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ μὲν εἶναι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

μικρὰ μόνον, οὕτως εἰπεῖν, ἄκρα τοῦ μεγάλου ζητήματος τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ ἐξ αὐτοῦ δύναται νὰ ὑποκινηθῇ τὸ ὅλον μέγα ἀνατολικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον θέλει φέρει γενικὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον· ὅτι ἐκ τούτων, εἰς τὴν τωρινὴν θέσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων ὅλως ἀπίθανος, ὅλως χιμαιρικὴ καθίσταται ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Καὶ τί ; (ἐπρόσθεσεν ἀνυψῶν τὴν φωνὴν) εἴμεθα ἔθνος ἀνοήτων, εἴμεθα ἔθνος τρελλῶν, διὰ νὰ παραγνωρίσωμεν τόσα μεγάλα συμφέροντα, καὶ νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὰς κραυγὰς τῶν Ἰονίων ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, καὶ συγκατατεθῶμεν εἰς τὴν ἕνωσιν ταύτην, ὅπως ρίψωμεν οὕτω τὸν σπινθῆρα τῆς πυρκαϊᾶς ἐφ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ;—Ὅτι πρέπει ν' ἀφήσωμεν τὰ ἀκατόρθωτα, καὶ νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὰ κατορθωτά.—Ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει οὐδὲν οἱονδήποτε ἴδιον συμφέρον εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων νήσων, ἐξαιρουμένου ἐκείνου τῆς τιμῆς· καὶ ὅτι ἡ τιμὴ ἱκανοποιεῖται διὰ καλῆς καὶ ἐλευθέρου κυβερνήσεως τῶν νήσων. Αὐτὸς ἐπὶ τούτου εἰς τὰς νήσους ἦλθεν, ἵνα πᾶν παράπονον καὶ πᾶσαν συμβουλὴν ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν νήσων ἀκούει. Ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀκούσῃ οὐδὲν περὶ ἑνώσεως. Ἡ ἐντολή του εἶναι ὡρισμένη καὶ ταύτην ἐξήγησε σαφέστατα διὰ τοῦ λόγου του πρὸς τὴν Γερουσίαν. Εἰς μόνον τὸν Θεὸν δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν διὰ τὴν ἕνωσιν. Λίαν δὲ λυπεῖται διὰ τὰς γενομένας ἐπιδείξεις, καὶ διότι τὸ ὄνομά του συμπεριελήφθη εἰς τὰς περὶ ἑνώσεως ἐκδηλώσεις, διότι ἂν τὰ τοιαῦτα γίνωσι γνωστὰ εἰς Ἀγγλίαν θέλουν φέρει ἴσως δυστυχῆ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ὠφελήσῃ τὰς νήσους κ.τ.λ.»

Μετὰ ταῦτα λαμβάνων ὁ Κ. Γλάδστων ἀνὰ χεῖρας τὸ παρὰ τοῦ Κ. Μεταξᾶ ἐν ὀνόματι τῶν ἀντιπροσώπων προσφερθὲν ἔγγραφον ἀνεγίνωσκεν αὐτὸ ὡς ἦτο ἑλληνιστὶ γεγραμμένον. Ὁ Κ. Λομβάρδος, ἵνα διευκολυνθῇ ἡ ἀνάγνωσις, παρέλαβεν αὐτὸ καὶ μετέφερεν εἰς ἰταλικὴν φωνήν. Τὸ ἔγγραφον δὲ αὐτὸ ἦτο τὸ ἑξῆς—

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Μέγαν Ἔκτακτον Ἁρμοστήν, Οὐϊλλιέλμον Εὔερτον Γλάδστωνα.—Ἐξοχώτατε !—Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Υ. Ἐξοχότης καθὸ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος, περιβεβλημένος πολιτικὴν ἐντολὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ταύτην χώραν παρίστανται, οἱ ὑποφαινόμενοι, ὡς Ἀντιπρόσωποι τοῦ τόπου των, αἰσθάνονται, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὑποδεχθῶσι καταλληλοτέρως φιλέλληνα ἄνδρα, ἢ ἀπευθυνόμενοι πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ ἁπλοῦ καὶ μονοτρόπου ἐκείνου λόγου τοῦ χαρακτηρίσαντος πάντοτε τὸν Ἕλληνα, καὶ ἐν ἡμέραις πολιτικῆς εὐδαιμονίας καὶ ἰσχύος, καὶ ἐν

ὥρᾳ καταπιέσεως καὶ συμφορᾶς. Ἀποτεινόμενοι εἰς ἄνδρα συνηγορήσαντα ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ μακρηγορήσωσιν, ὅπως παραστήσωσι πόσον βαθέως εἶναι ἐρριζωμένον καὶ πόσον διαφλέγει ἑλληνικὰς καρδίας τὸ αἴσθημα τῆς ἰδίας ἐθνικότητος, καὶ ἡ συναίσθησις τῶν πρὸς τὴν πατρίδα καθηκόντων. Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις ἀπευθυνόμεναι ὑπὸ πολιτῶν δυσμοιρούσης πατρίδος πρὸς πολίτην εὐτυχοῦντος καὶ ἰσχυροῦ ἔθνους, ἀρκοῦν μόναι νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐγένετο αἰτία τῆς ἀποστολῆς τῆς Υ. Εξ. ἤγουν πόθεν καὶ διατί ἡ ὑφισταμένη φανερὰ πολιτικὴ διαπάλη ἐν Ἑπτανήσῳ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐπιβληθείσης Προστασίας. Τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ πόθος τοῦ ἐντελεστέρου πολιτεύματος διαφλέγει ἐξ ἴσου ὡς πᾶσαν ἄλλην Ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ ἐκείνην τοῦ Ἑπτανησίου. Ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην καὶ ἐντέλειαν τοῦ πολιτεύματος αἰσθάνεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ αὐτήν, ὁπωσδήποτε προσφερομένην, διατελῶν ὑπὸ ξένην κατοχήν· καθότι ἐλευθερία μόνον ἐν τύποις καὶ μορφαῖς νόμου διδομένη, ἄνευ ἐθνικῆς αὐθυπάρξεως, στερεῖται τῆς μόνης ἀληθοῦς βάσεως, ἥτις δύναται νὰ τὴν ἐγγυηθῇ. Ὁ λαός, τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὴν τιμὴν ν' ἀντιπροσωπεύωμεν εἶναι λαὸς καὶ τὴν μνήμην, τοῦ ὁποίου αἱ ἐπελθοῦσαι ἐθνικαὶ συμφοραὶ δὲν ἴσχυσαν νὰ ἐξαλείψωσιν· ὅτι αὐτὸς πρῶτος τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν προσήγαγε, καὶ οὐδέποτε τούτου ἐν τῷ κατακλυσμῷ τῆς φυλῆς του ἐντελῶς ἐστερήθη. Πρῶτος εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐπροπορεύθη ἐργαζόμενος διὰ τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος. Ἐλευθέραν δὲ ταύτην ἤδη θεωρῶν, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν πολιτισμὸν ἐπανερχόμενον, φρίσσει, καὶ δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ, μέχρις οὗ διατελεῖ ἀπεσπασμένος ἐκ τῶν κόλπων της, ἐνῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεώς της καὶ αὐτὸς ἐμόχθησε καὶ ἔπαθεν, ὅπως μετ' αὐτῆς ἐπανέλθῃ εἰς κοινὴν ἐθνικὴν συμβίωσιν καὶ εὐημερίαν.

»Τοιαῦτα εἶναι τὰ ὑψηλὰ κίνητρα τὰ συνταράσσοντα τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου, τοιαῦτα τὰ αἴτια τῆς ὑφισταμένης πολιτικῆς διαπάλης.

»Πολίτης ἐλευθερίου Κράτους τὰ ἐννοεῖ καὶ τὰ ἐκτιμᾷ, φιλέλλην τὰ ἀσπάζεται, καὶ ὑπὲρ αὐτὸν θέλει συνηγορήσῃ. Ὁ δὲ λαὸς οὗτος θέλει ἐξακολουθήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἀσθενῆ φωνὴν ἀνυψῶν, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν ἀπαιτήσεών του, ἐπὶ τῆς πίστεως τοῦ ἐθνικοῦ προορισμοῦ του, καὶ ἐπὶ τοῦ φρονήματός του, ὅτι ὁ ἰσχυρότερος δὲν θέλει ἐξακολουθήσῃ νὰ ἦναι μέχρι τέλους καὶ ὁ ἀδικώτερος. Ἂν καθήκοντα μόνον ὁμολογῇ, ἡ πολιτικὴ τῆς

Μ. Βρεττανίας ὅτι ἀνέλαβεν ἐν Ἑπτανήσῳ νὰ ἐκπληρώσῃ, πρωτίστου καθήκοντος ἡ ἐκπλήρωσις εἶναι ἡ χειράφεσις τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἡ συνένωσις αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἐν ᾗ καὶ μόνῃ πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐδαιμονίαν εὑρίσκει. Τὸ καθῆκον τοῦτο φρονεῖ ἡ μικρὰ αὕτη κοινωνία ὅτι δύναται αὐθορμήτως ἡ Μ. Βρεττανία νὰ ἐκτελέσῃ, χωρὶς οὐδεὶς εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του ν' ἀντιπράξῃ. Τοιούτου μεγαλουργοῦ ἔργου ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ ὧν ὁ Ἕλλην πάντοτε ἐμόχθησεν, οὐ μόνον αἴρεται ἐκ τοῦ λαοῦ τούτου πᾶν αἴσθημα πόνου ὡς πρὸς τὸ παρελθὸν πεντήκοντα ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ διεγείρεται αὐθορμήτως καὶ ἀνεξαλείπτως εἰς τὴν καρδίαν τῶν Πανελλήνων ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ὑπὲρ τοῦ πραγματοποιήσοντος αὐτό. —«Ἐξοχώτατε! Οἱ ὑποφαινόμενοι, θεωροῦντες ἔκτακτον πολιτικὴν ἔρευναν ἐνεργουμένην ἐν τῇ πατρίδι των, παρέβλεπον τὰ καθῆκόν των καὶ παρεβίαζον τὴν ἐντολήν των, ἂν δὲν ὕψωναν καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, τὴν ἀσθενῆ μὲν καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἰσχυρὰν ὡς ἐκ τοῦ δικαίου, ἐφ' οὗ βασίζεται, φωνήν των, ἵνα τὸ πολιτικὸν φρόνημα ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου λαοῦ, καθὸ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, καὶ αὖθις ἐκφέρουσιν, ὑποστηρίζοντες τὴν δικαίαν τῆς πατρίδος αὐτῶν ἀπαίτησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως αὐτῆς καὶ τῆς μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ΕΝΩΣΕΩΣ της.— Ζάκυνθος, 3 Δεκεμβρίου 1858, ἔτ. Ἀνατ. — Οἱ ἀντιπρόσωποι Ζακύνθου Διονύσιος Μεταξᾶς Σαντορίνης, Λαμπρινὸς Λικόπουλος, Δημήτριος Μπαχώμης, Δημήτριος Μακρῆς, Ἰωάννης Δομενεγίνης, Κωνσταντῖνος Λομβάρδος. Δημήτριος Βολτέρρας, Γεώργιος Βερύκιος ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος Ζακύνθου». — Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγγράφου ἐπέφερέ τινας παρατηρήσεις ἐπ' αὐτοῦ ὁ Γλάδατων. Ἐπὶ τέλους τὸ ἐδέχθη, διαδηλῶν ὅτι ἐδέχετο αὐτὸ ὡς ἔγγραφον προσφερόμενον ὑπὸ των ἀντιπροσώπων, καίτοι μὴ συνᾷδον μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κ. Γλάδστωνος.

Ὁ Λομβάρδος ὡμίλει ὑποστηρίζων τὴν ἕνωσιν καὶ ἐξιστορῶν ὅτι οὐδὲν καλὸν παρήχθη ἐπὶ τῆς προστασίας, ἀλλ' ἀεὶ αὐθαιρεσίαι, αὐστηρότητες καὶ καταδιωγμοὶ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἐλευθερίας· ὅτι αἱ καταχρήσεις τῶν Ἁρμοστῶν καὶ αἱ καταδιώξεις μᾶλλον ἐστερέωσαν τὸ αἴσθημα τῆς ἑνώσεως καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῆς Προστασίας. Εἰς ταῦτα δ' ἀπήντα ὁ Γλάδατων· ὅτι δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν ἱστορικῶν γεγονότων, ὅτι περιορίζεται εἰς τὴν στάθμισιν τῆς πραγματικότητος τοῦ ἐνεστῶτος, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κ. Λομβάρδος ἐξῆλθεν; ὅτι δὲν εἶναι καὶ δὲν δύναται νὰ ἦναι τὸ ζήτημα περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ

τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ ἕνωσις αὕτη εἶναι ἐκτὸς τῶν ὅρων πάσης πιθανότητος, καὶ δὴ πάσης ὑποθέσεως τοῦ πραγματικοῦ παρόντος· ὅτι ἂν ἀποδοθῶσιν οἱ Ἑπτανήσιοι τῇ Ἑλλάδι, διότι εἶναι Ἕλληνες, τὸν αὐτὸν λόγον θέλουσι προτείνει καὶ οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Ἠπειρῶται κτλ. ὅτι ἡ προστασία ὑπάρχει δυνάμει Εὐρωπαϊκῆς συνθήκης· ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑποχρεώνωσι τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις νὰ συνέρχωνται κατὰ μῆνα εἰς Παρισίους, ὅπως λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὸ Ἰόνιον ζήτημα κτλ. Ἐπρόσθεσε δὲ καὶ ἄλλα, φέρων καὶ δεικνύων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λόγων του τὴν γνωστὴν ἐγκύκλιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας κτλ· ὅτι καὶ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Ἀγγλίας παράπονα πολλάκις ἀνηγέρθησαν, ἀλλὰ κατεπραΰνθησαν διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐλευθέρων θεσμῶν· ὅτι π. χ. καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Καναδᾶ ἐζήτουν τὴν μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἕνωσιν· ἀλλ' ἀφοῦ παρεχωρήθησαν εἰς αὐτοὺς πραγματικαὶ ἐλευθερίαι καὶ κυβέρνησις ὑπεύθυνος, αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἑνώσεως ἔπαυσαν, καὶ ὁ λαὸς τοῦ Καναδᾶ εἶναι εὐτυχής· ὅτι ὁ Κ. Λομβάρδος λανθάνεται, ὅτι θέλει φθάσει νὰ νικήσῃ διὰ τῆς πειθοῦς τὴν Ἀγγλίαν, ἀφοῦ ἤδη ἡ Ἀγγλία διακηρύσσεται πρόθυμος νὰ ἐπανορθώσῃ πᾶν παράπονον τῶν Ἰονίων, καθόσον ἡ θέσις τῶν πραγμάτων τὸ ἐπιτρέπει. Ὅτι τὴν θέσιν ταύτην πολλοὶ ἀξιότιμοι Κύριοι τῶν ἄλλων νήσων ἐκτιμῶντες, ἐδείχθησαν πρόθυμοι εἰς τὴν παροδοχὴν τῶν μεταρρυθμίσεων· ὅτι εἰς τὸν Καναδᾶ οἱ κατορθώσαντες νὰ νικήσωσι τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν λογικὴν πάλην, καὶ νὰ τὴν πείσωσιν εἰς τὴν παραχώρησιν τῶν ἐλευθεριῶν, ἐνόμισαν νὰ ἐπιμείνωσιν ἀργότερα εἰς τὴν περὶ ἑ ν ώ σ ε ω ς αἴτησίν των, ἀλλ' ὁ λαὸς δὲν τοὺς ἠκολούθησε πλέον, καὶ οἱ πρώην δημοτικώτατοι ἐκεῖνοι ἔχασαν ὅλην των τὴν ἐπιρροὴν καὶ παρηγκωνίσθησαν· ὅτι αὐτὸς ὁ κ. Γλάδστων, ἦλθεν εἰς τὰς νήσους μὲ σκοπὸν νὰ ὠφελήσῃ αὐτάς, ἀλλὰ τὸ καλόν, τὸ ὁποῖον προτίθεται ἤδη ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ Ἰονίου λαοῦ· διότι ἡ κυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἤδη πρόθυμος εἰς τὴν παραχώρησιν ἐλευθεριῶν. Ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἤδη ἀντίδρασις εἰς Ἀγγλίαν πρὸς τοῦτο, καὶ ἵνα νικηθῇ ἡ ἀντίδρασις αὕτη, ἀνάγκη τῆς βοηθείας τοῦ Ἰονίου λαοῦ κτλ· καὶ ἐσυμπέρανεν ἵνα καθὸ ἀντιπρόσωποι καθεὶς τῶν παρευρισκομένων ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἑπόμενον ζήτημα «Ἂν ἡ ἕνωσις δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμος, εὐχαριστεῖσθε εἰς τὴν τωρινὴν κατάστασιν, ἢ ἐπιθυμεῖτε νὰ τὴν καλλιτερεύσητε;»

Ὁ Κ. Μεταξᾶς εἶπεν, «ἀπαντῶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο καθὸ ἄτομον καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως. Ἀφοῦ ἁρμοδίως ἐκπερατωθῇ τὸ περὶ ἑ ν ώ σ ε ω ς μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ζήτημα τῶν Ἰονίων, καὶ ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι σκληρὰ μοῖρα θέλει βραδύνει ἐπὶ μικρὸν ἀκόμη τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν εὐχῶν μας, εἶμαι γνώμης ὅτι συγκαλουμένης εἴτε τῆς ἐνεστώσης, εἴτε ἑτέρας Βουλῆς, καὶ συνερχομένων τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῶν ἄλλων νήσων, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις καὶ συσκεπτόμενοι, ἴσως ἀνοίξωσι συζήτησιν ἐπὶ μέτρων ἀνακουφίσεως καὶ τεινόντων εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν καὶ ὀφείλονται εἰς τὸν Ἑπτανήσιον καθὸ λαὸν ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Καθότι ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις καὶ τὸ παρὸν σύστημα εἶναι ἐλεεινὸν καὶ βδελυρόν.»

Εἶτα στρέψας πρὸς τοὺς λοιποὺς, εἶπε, «τί λέγετε;» καὶ οἱ μὲν κ. Δομενεγίνης, Δικόπουλος καὶ Μακρῆς εἶπον, ἀναφερόμεθα εἰς ὅσα εἶπεν ὁ κ. Μεταξᾶς. Ὁ δὲ Μπαχώμης, εἶπεν· «Ἐὰν μὲν ἐπροτείνοντο μεταρρυθμίσεις δὲν ἐλάμβανε μέρος, ἂν δὲ κακοὶ νόμοι τοὺς κατεψήφιζεν»· ὁ δὲ Βολτέρρας ὅτι «ἐξελέχθη ὑπὸ ρητὴν ἐντολὴν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἕνωσιν· ἂν δ' ἐλάμβανε παρὰ τοῦ λαοῦ ἄλλην ἐντολὴν, ἤθελεν ἀκολουθήση αὐτήν.» Ὁ δὲ Βερύκιος εἶπε «τὴν φωνὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπακούων τὴν κηρύττουσαν τὸν κ. Γλάδστωνα φίλον αὐτοῦ, προσῆλθεν, ὅπως εἰς τὸν φίλον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ὑποστηρίξῃ τὰ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἐκείνῳ ἐμπεριεχόμενα. Ὅτι ἡ Ἑπτάνησος ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὸς τόπος, ὅπου ἡ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἰδέα ἀνεπτύχθη, καὶ ὅπου μόχθοι καὶ πόνοι κατεβλήθησαν ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεώς της. Ὅτι εἴτε εὐτυχῶς εἴτε δυστυχῶς, ἡ Ἑπτάνησος μὴ ὑποκύψασα ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν βαρβαρότητα, ἔλαβεν ἰδιάζουσαν εἰς τὰ δημόσια γύμνασιν. Ἔχει δὲ ἕνεκα τούτου εἰδικοὺς ἀνεξαρτήτους ἄνδρας δυναμένους νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον εὔχονται καὶ ἀγαπῶσιν οἱ ἐλεύθεροι φίλοι τῆς προόδου ἐν Εὐρώπῃ, ἵνα οὕτως, ὅσον οἷόν τε τάχιστα, προαχθῇ καὶ κραταιωθῇ ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ πολιτισμὸς ἐν Ἀνατολῇ· ὅτι ἡ Ἑπτάνησος αἰσθάνεται ὡς ἐκ τούτου τὴν ἀπαλλαγήν της, τὸν προορισμόν της, καὶ τὸ καθῆκόν της πρὸς ἐκπλήρωσιν, τοῦ ὁποίου ὀργᾷ. Ὅτι αὐτὸς ὁ Κ. Βερύκιος οὐδέποτε ἤθελε λάβει μέρος εἰς τὰ δημόσια, ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῶν ἐγχωρίων ἀντικειμένων τῶν νήσων, ἀλλὰ λαμβάνει μέρος ὑπείκων εἰς τὸ καθῆκον, ὅπερ ἕκαστος ἔχει νὰ ὑπηρετῇ τὸ ἔθνος

του συντελῶν, ὅσον τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰς προαγωγὴν αὐτοῦ. Ὅτι ἡ περὶ ἑνώσεως εὐχὴ εἶναι ἀρχὴ ἐπιβαλλομένη εἰς αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀτομικήν του συνείδησιν καὶ ἀπὸ ἐκείνην οὐ μόνον τῶν συμπολιτῶν του, ἀλλὰ τοῦ ἔθνους του ὁλοκλήρου. Ὅτι ἂν ποτε κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος (πρᾶγμα ὅλως καθ' ὁλοκληρίαν ἀπίθανον καὶ ἀδύνατον) ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ τούτου ἤθελε πεισθῇ, ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐτυχήσῃ διὰ μεταλλαγῆς κυβερνητικοῦ συστήματος, ἄνευ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, αὐτὸς ὁ Κ. Βερύκιος ἤθελε πράξει τότε ὅ,τι πᾶς τίμιος Ἄγγλος ἢ Γάλλος κ.τ.λ. ἤγουν ἤθελε διαμείνῃ μὲ τὰς πεποιθήσεις τῆς συνειδήσεώς του περιοριζόμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων του. Οὐδέποτε δὲ ἤθελεν ἀποπειραθῇ νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν λαὸν, γινόμενος συνένοχος εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι μεταλλαγὴ συστήματος δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας του, ὡς δὲν ἀποπειρᾶται νὰ ἐξαπατήσῃ σήμερον τὸν Κ. Γλάδστωνα ὑποκρύπτων τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Ὅτι μετὰ τὰς γενομένας ἐκθέσεις περὶ τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ κυβερνητικοῦ συστήματος περιττὴ ἀποβαίνει πᾶσα προσθήκη. Ὅτι οἱαδήποτε ἀντικατάστασις αὐτοῦ ὑπὸ ξενικὴν ἐπικράτησιν, καὶ αὐτὴ ἡ οὐχὶ παρ' Ἄγγλων, ἀλλὰ καὶ παρ' ἀγγέλων ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πολιτείας τοῦ Γλάδστωνος, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ καθησυχάσῃ καὶ εὐχαριστήσῃ τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου· διότι καίτοι ὁ λαὸς οὗτος αἰσθάνεται μέχρις ἐνθουσιασμοῦ τὸν ἔρωτα τοῦ ἐλευθερίου πολιτεύματος, τοῦτο δὲν θεωρεῖ ἐφικτὸν, παρὰ εἰς τὴν ἐθνικὴν κατάρτησιν· διότι, πρὸς τοῖς ἄλλοις, πᾶσα μεταβολὴ πολιτεύματος εἰς τὴν ἐνεστῶσαν τῆς Ἑπτανήσου κατάστασιν δὲν εἶναι ὡς ἡ ψήφισις τῶν κοινῶν νόμων, ἀλλ' ἔργον πολιτικὸν ἀναχαιτίζον καὶ βλάπτον τὸ περὶ Ἑνώσεως ζήτημα. Ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑπτανήσου εἶναι ὅλως διάφορον ἑτέρων τοιούτου εἴδους ζητημάτων, καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τῶν Κρητῶν, Θεσσαλῶν, Μακεδόνων κτλ. Ὅτι παρεκτὸς τῶν ἐν δικαίῳ λόγων ὑπάρχει καὶ ὁ λόγος τῆς γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τῶν συμφερόντων. Ὅτι ἡ Ἑπτάνησος εἶναι κἄτι τὶ περισσότερον παρὰ ἐπαρχία τῆς ἀντίπεραν στερεᾶς· εἶναι τόσα τεμάχια τῆς Ἑλληνικῆς χώρας μόνον ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα χωριζόμενα, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχων περισσοτέραν συγκοινωνίαν, σχέσεις καὶ συνδέσμους αὐτοῦ τοῦ κοινωνικοῦ βίου πρὸς τὴν ἀντίπεραν στερεὰν ἢ πρὸς ἄλληλα. Ὅτι ἑπομένως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔποψιν τῶν ὑλικῶν συμφερόντων ἡ ἕνωσις ἀποκαθίσταται ἀκαταμάχητος ἀνάγκη, καὶ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ καθησυχάσῃ τὸν Ἰόνιον λαὸν καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας του.

Ὁ Κ. Γλάδστων παρετήρησεν, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι τὸ ζήτημα· ὅτι καὶ οἱ Καναδέζοι τὰ αὐτὰ ἔλεγον προτείνοντες. Ὅτι ὑπάρχουν εἰς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν κ.τ.λ. ὁ δὲ Κ. Βερύκιος ἐπανέλαβεν, ὅτι αὗται εἶναι αἱ ἰδέαι του. Ὅτι δὲν δύναται νὰ τὰς ἀναπτύξῃ ὡς ἐπεθύμει, ἀναγκαζόμενος ἤδη νὰ ἐκφρασθῇ εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, τὴν φράσιν, τῆς ὁποίας μετὰ τῆς πατρίδος του πρὸ πολλοῦ ἀπέκρουσεν, ὡς ἐνθυμίζουσαν ἄλλην ξενικὴν δεσποτείαν. Ὁ Γλάδστων ἐπὶ τέλους παρατηρεῖ ὅτι ἡ μεταρρύθμισις δὲν ἐπιφέρει καμμίαν συνθήκην ἢ δεσμὸν διὰ τοὺς Ἰονίους, ἀλλὰ σεβασμὸν εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν νόμον.

Τὸ ἑσπέρας περιῆλθε τὴν πόλιν καὶ εἶδε τὴν φωταψίαν, ἀλλ' ἐξέλαβεν ὅτι τὸ ὄνομά του, μεμιγμένον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἑνώσεως, θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντιπάλους αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰονίων συμφερόντων νὰ ἐπιτεθῶσιν εἰς ἀποτυχίαν παντὸς καλοῦ. Διὸ καὶ ἐλυπεῖτο περὶ τοιαύτης ὑποδοχῆς παρὰ τῶν Ζακυνθίων, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ νῆσοι, πλὴν τῆς Κεφαλληνίας, λίαν καλῶς εὐηρέστησαν αὐτῷ εἰς τὴν ὑποδοχήν. Τοσοῦτον δ' ἐπείσθη παρὰ τῶν λαοπλάνων ὁ εὔπιστος τῆς Ζακύνθου λαὸς, ὥστε ἔλεγεν, ὁ Γλάδστων πορεύεται εἰς Ἀθήνας, ἵνα ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος περὶ Ἑνώσεως. Εἰς τὸ θέατρον ἐπορεύθη τὸ ἑσπέρας, ἀφ' οὗ ἐδείπνησε παρὰ τῷ Ἐπάρχῳ Γεωργίῳ Μεσσαλᾷ. Ἀπ' ἐκεῖ δ' ἐξῆλθεν ἐπευφημούμενος παρὰ τοῦ λαοῦ καὶ ζητωκραυγούμενος, ἕως ἐπέβη εἰς τὴν λέμβον. Εὐαρεστηθεὶς δὲ εἰς τὰ ζωηρὰ αἰσθήματα τῶν Ζακυνθίων εἶπε, βεβαίως εὐγενὴς λαὸς εἶναι ὁ Ζακύνθιος. Σείων δὲ τὸ μανδήλιόν του αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγος, ἀπεχαιρέτων ἐκ τῆς λέμβου τὸ ἐπευφημοῦν πλῆθος. Πλεύσας δ' εἰς Ἀθήνας, ἐπεσκέφθη τὰς ἀρχαιότητας, παρέστη πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, καὶ ἐκοινοποίησε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του, πρὸς ὃ ὁ Βασιλεὺς εὐηρεστήθη, καὶ τὴν ἐπιτυχίαν ἐπευχήθη.

Ἐνταῦθα διατρίβων, ἔλαβεν ἔγγραφον τῶν παρεπιδημούντων Ἰονίων περὶ ἑνώσεως. Συνομιλῶν δὲ μετὰ Ἑλλήνων καὶ εἰδημόνων Ἰονίων περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἑνώσεως, ἐνόησε πολλὰς ἀναφυομένας δυσκολίας. Διὸ καὶ ἐκοινοποίει πρὸς τὸν ὑπουργὸν Λύτωνα ἐν ἐπισήμῳ του ἀριθ. 13 τάδε.—«Ἔλαβον πρὸς τούτοις εὐκαιρίαν νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ τοῦ Κ. Θωμᾶ Οὐάϊς, πρέσβεως τῆς Α. Μ. ἐν Ἀθήναις, καὶ μετά τινων πεπαιδευμένων Ἰονίων, ὡς ἐπ' ἴσης καὶ μετά τινων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐπέφερον γνώμην ἐπὶ τῆς συναφείας τῶν δύο τούτων Κρατῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ πεισθῶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔδωκε μετὰ με-

γάλης ἰσχύος καὶ καθαρότητος, ὁ Κύριος Θωμᾶς Οὐάϊς, διὰ τοῦ ἐπισήμου πρὸς τὸν Λόρδον Μαλμεσβουρὺ, τῶν ἐννέα Δεκεμβρίου (καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβον ἓν ἀντίτυπον) περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γνώμης, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἰονίων. Οὐ μόνον μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὑπῆρχε μία πολὺ βεβαία διάθεσις, ὅπως ἐπιληφθῶ τὰ παρὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων συσταθέντα, ἀλλ' ἀποβλέπων ἁπλῶς εἰς τὰ ζητήματα ἐσχάτης θεωρίας, ἓν διηρημένον αἴσθημα δύναται μόνον νὰ ἰχνηλατισθῇ εἰς τὰ αὐτὰ πρόσωπα. Ἡ ἕνωσις ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς τόσῳ ἐπιθυμητὴ, καθὼς καὶ ἐπίφοβος. Αἱ διαφοραὶ νόμου, προόδου καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως συνιστῶσι κατ' ἰδίαν σοβαρὰ κωλύματα πρὸς τὴν ἕνωσιν, ὅσον καὶ ἂν εὐρεῖαι παρατηρήσεις φέρονται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. (1) Ὑπάρχουσιν ἀντιρρήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τίνι τρόπῳ αἱ νῆσοι θὰ διατηρηθῶσιν ἐν τάξει, ἑνὸς Κράτους περιωρισμένου ὡς ἡ Ἑλλὰς, εἰς στρατιωτικὰ καὶ πρὸ πάντων εἰς ναυτικὰ μέσα, καὶ τίνι τρόπῳ οἱ Ἰόνιοι θὰ συμβιβασθῶσι μὲ τὸ αἴσθημα καὶ τὴν πρακτικὴν τῶν Ἑλλήνων. Ταύτας τὰς ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοὺς, οἵτινες φαίνονται ὅτι ἐμποδίζουσι τὴν φυσικὴν ἡδονὴν, μεθ' ἧς παρίσταται ἡ πρώτη ἰδέα τῆς παραδοχῆς μιᾶς ὁμόρου χώρας, καὶ κατοικουμένης ὑπὸ φιλοστόργου λαοῦ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν Ἐναργῶς οὖν, ἐνῷ τὰ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως αἰσθήματα εἰς τοσαύτην ἀσφαλῆ διάθεσιν δύνανται νὰ τεθῶσιν, ἐκεῖνα τὰ ἐναντίον τοῦ ζητήματος τούτου εἰσὶν ἐνεργείας ἰσχυροτάτης, ὥστε ἂν ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν ἐπὶ τοῦ νῦν τὰ ἐξωτερικὰ καὶ πολὺ σταθερὰ κωλύματα τῆς ἑνώσεως ν' ἀφεθῶσι κατὰ μέρος, καὶ τὸ ζήτημα ν' ἀφεθῇ εἰς διάκρισιν τῶν χρόνων.» (2)

(1) Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ Γλάδστωνος ὅτι διαφορὰ νόμου, προόδου καὶ κοινωνικῆς διοργανώσεως ἀντίκειται εἰς τὴν ἕνωσιν τοῦ ἑπτανησίου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπαλήθευσαν μετὰ τὴν ἕνωσιν· διότι γενομένης τῆς ἀφομοιώσεως καὶ μάλιστα τῆς δικαστικῆς κατεσυντρίφθησαν συμφέροντα δικαστικὰ καὶ δικαιωματικὰ διαχειρήσεως τῆς περιουσίας τοῦ Ἑπτανησίου.

(2) Papers ἀνωτ. σ. 55.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Η ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΥΠΟ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ

Ἐπιστροφὴ Γλάδστωνος εἰς Κέρκυραν.—Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες κατὰ Γλάδστωνος.—Ὁ «Βορρᾶς» τῆς Ρωσσίας ὑπὲρ ἑνώσεως.—Ἔκτακτος συνεδρίασις τῆς ΙΑ'. Βουλῆς.—Ἀν. Δάνδολος Βουλευτὴς Κερκύρας προτείνει τὴν ἕνωσιν.—Ἱκετήριος τῆς ΙΑ'. Βουλῆς πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ὅπως καθυποβάλλῃ τὴν ἕνωσιν εἰς τὰς Δυνάμεις —Ἀπάντησις τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὴν ἱκετήριον.—Εἰσαγωγὴ νέου συντάγματος.—Λόγος Γλάδστωνος πρὸς τὴν Βουλήν.—Αὐτοκυβέρνησις τοῦ Ἰονίου.—Σχέδιασμα τοῦ Γλάδστωνος.—Οἱ καταχθόνιοι σχεδιάζουσι τὸ ναυάγιον τῆς αὐτοκυβερνήσεως.—Συζήτησις ἐν τῇ βουλῇ τοῦ σχεδίου τῆς αὐτοκυβερνήσεως.—Ἀγόρευσις Π. Βράϊλα ὡς γραμματέως καὶ παραστάτου τοῦ Γλάδστωνος ἐν τῇ βουλῇ.—Λόγος προέδρου Δ. Φλαμπουριάρη.—Ἀντίταξις τῶν ριζοσπαστῶν Βουλευτῶν Βερικίου καὶ Λομβάρδου. — Πρότασις Λομβάρδου περὶ ἀπορρίψεως τοῦ σχεδίου τῆς αὐτοκυβερνήσεως.—Τελευταῖοι λόγοι τοῦ βουλευτοῦ Κουρῆ.—Ἀπάντησις τῆς Βουλῆς εἰς τὰς διακοινώσεις τῆς Βασιλίσσης.—Ἀνταπάντησις τοῦ Γλάδστωνος.—Λῆξις τῆς ἐκτάκτου συνόδου τῆς ΙΑ'. Βουλῆς.—Ἔναρξις τῆς τακτικῆς τελευταίας συνόδου ὑπὸ τὴν Ἁρμοστείαν τοῦ στρατηγοῦ Στόρξ.—Οἱ Ριζοσπάσται Κύριοι τοῦ Βουλευτικοῦ πεδίου.—ΙΒ'. Βουλὴ καὶ οἱ ἐπανελθόντες ἐν τῇ Αὐτῇ ριζοσπάσται Ζερβὸς καὶ Μομφεράτος.—Νέα Γερουσία καὶ ὁ πρόεδρος αὐτῆς Δημήτριος κόμης Καροῦσος.—Ἀπόλυσις τοῦ κόμητος Αντ. Δούσμανη ἐκ τῆς Γραμματείας τῆς Γερουσίας καὶ ἀντικατάστασις τοῦ Π. Βράϊλα.—Αἱ Βελτιώσεις ὑπὸ Βράϊλα ἀπωθοῦνται ἐκ τῆς Βουλῆς.—Ὁ Γλάδστων ὑπαγορεύει τὴν ἕνωσιν ἐν τῷ Ἀνακτοβουλείῳ τῆς Ἀγγλίας.—Κρίσις ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Γλάδστωνος διὰ τὴν αὐτοκυβέρνησιν.

ΠΙΣΤΡΕΨΑΣ ὁ Γλάδστων εἰς Κέρκυραν, προσεκάλει εὐθὺς τοὺς Βουλευτὰς Κερκύρας, καὶ ἠρώτα αὐτοὺς τί ἤθελε ποιήσωσι μετ' αὐτοῦ συνεργοῦντες πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος. Ἀπήντων ἅπαντες ὁμοφώνως, ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Α. Μεγαλειότης καὶ αἱ Δυνάμεις ἤθελον ἀρνηθῇ τὴν πρότασιν τῆς Βουλῆς περὶ Ἑνώσεως, ἤθελον ἐπασχοληθῶσιν εἰς διόρθωσιν τῆς πολιτείας διὰ μεταρρυθμίσεων. Ὁ δὲ Κουρῆς καί τινες ἄλλοι ἔλεγον ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Ἰόνιοι ἀφ' ἑαυτῶν ἀδυνατοῦσι νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἕνωσιν, καὶ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ μεγάλου ἀντιπροσώπου σκοπεύει ἀποκλειστικῶς μόνον νὰ βελτιώσῃ τὴν πολιτικὴν τύχην τῆς Ἑπτανήσου, δράττει τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς νὰ συνεργασθῇ, ἐννοῶν ὅτι τοῦτο δὲν παραβλάπτει τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα αὐτῆς· διότι πρὶν καὶ μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτάς, οἱ Ἑπτανήσιοι δικαιοῦνται ν' ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν Δυνάμεων τὴν ἕνωσίν των. Ἀρκεῖ ἡ Ἀγγλία καὶ αἱ Δυνάμεις νὰ συγκατατεθῶσιν εἰς αὐτήν. Ὁμόφρων σχεδὸν τοῦ Κουρῆ διεκηρύττετο καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς Δ. Φλαμπουριάρης. Κακῶς δὲ ὁ Ἀγγλικὸς τύπος ἐσχολίασε τὴν ὑποδεξίωσιν τοῦ Γλάδστωνος ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ζακύνθῳ. Καθήπτετο δ' αὐτοῦ, ὅτι λίαν συγκαταβατικῶς προσηνέχθη πρὸς τοὺς Ἰονίους. Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Παλμερστρῶνος, ὁ «Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος» ἠγανάκτει ὅτι ἐδέχθη τὰ ἀπαράδεκτα ἑνωτικὰ ἔγγραφα, καὶ ἠσπάσθη τὰς χεῖρας τῶν Ἀρχιερέων. Τοσοῦτον δὲ προσηνῶς προσεφέρετο πρὸς τὸν ἀνατολικὸν κλῆρον τὸν μόνον ἐχθρὸν τοῦ ἀποικισμοῦ τῆς Μ. Βρεττανίας, ἀνὴρ ὑψηλῆς περιωπῆς καὶ παιδείας ἀντιπροσωπεύων τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξωνίας ἐν τῇ ἄνω Βουλῇ, ὅστις κατεδέχθη ἐνώπιον συφερτώδους ὄχλου νὰ φιλῇ τὴν δεξιὰν ἑνὸς ἀμαθοῦς ἐπισκόπου. Ἀπ' ἐναντίας ἄλλαι ἐφημερίδες Γαλλίας, Γερμανίας καὶ ἐξαιρέτως ὁ «Βορρᾶς» τῆς Ρωσσίας διεκωδώνιζον τὴν ἀποστολὴν, ὡς τέχνασμα τῆς Ἀγγλίας, ἵνα ἐκφύγῃ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ τὴν πρόθεσιν τῶν Ἑπτανησίων, ἐὰν ἐβούλοντο νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν Δυνάμεων χειραφέτησιν, ἂν καὶ ἡ Ἀγγλία ἐναντιοῦται δικαιολογουμένη· διότι ἂν τοῦτο μόνη αὕτη ἐμποδίζει, δικαιολογουμένη ὅτι δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὰς συνθήκας, ὡς λέγει καὶ αὐτὸς ὁ Γλάδστων, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ἡ Εὐρώπη ἐπιθυμεῖ μάλιστα τὴν μεταβολὴν τῶν συνθηκῶν. Καὶ τίς ἤθελεν ἐναντιωθῇ ἐν τῇ Εὐρώπῃ; ὄχι βεβαίως ἡ Ρωσσία, ἡ τὰ μάλιστα πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑλλήνων συντείνασα καὶ ἥτις, ἕνεκα τῶν φιλικῶν καὶ θρησκευτικῶν συναφειῶν της καὶ τῶν ὅλως ἰδιαιτέρων πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθειῶν, ἐξ

συκοφαντήθη, ὡς τρέφουσα ἐγωϊστικοὺς καὶ φιλοδόξους σκοπούς. Οὔτε ἡ Γαλλία ἤθελεν ἀντισταθῆ, ἥτις οὐδέποτε ἀπέβαλε τὰς ἀνέκαθεν συμπαθείας της πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Οὐδὲ μετενόησε ποτὲ ἄλλη τις Δύναμις διὰ τὰς εὐγενεῖς προσπαθείας, ἃς κατέβαλε πρὸς χειραφέτησιν καὶ ἀνάστασιν τοῦ ἡρωϊκοῦ λαοῦ, εἰς ὃν ἡ Εὐρώπη ὀφείλει τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς. Ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ Αὐστρία ἤθελεν ἐναντιωθῆ εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔχουσα μάλιστα συμφέρον νὰ μὴ κατέχωσιν οἱ Ἄγγλοι διὰ τῆς νήσου Κερκύρας τὴν κλεῖδα τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους. Διὸ ἂς ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐξερεύνησίν του ὁ Γλάδστων, καὶ ἂς μείνῃ ἥσυχος, ἕως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πεισθῇ ὅ,τι ἄλλο πλέον ἐφικτὸν συμπέρασμα δὲν ὑπάρχει περὶ τῆς ὑποθέσεως, ἧς τὴν λύσιν ἐπετράπη νὰ παρασκευάσῃ, εἰμὴ ἡ τελεία καὶ ἀπόλυτος ἕνωσις τῆς Ἰονίου πολιτείας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ λάβῃ τὴν εἰς τοῦτο συγκατάθεσιν τῆς Κυβερνήσεώς του. Αἱ δὲ συνθῆκαι οὐδόλως ἐμποδίζουσιν οὐδεμίαν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὑπέγραψαν αὐτὰς πρὸς Εὐρωπαϊκὸν καὶ μᾶλλον ἢ Ἀγγλικὸν σκοπόν, τοῦ νὰ δοθῇ εἰς τὴν Ἑπτάνησον προστάτης τὶς ἀγαθὸς καὶ ἀγαπητός. Οὐδεμία θέλει ἀρνηθῆ νὰ μεταρρυθμίσῃ αὐτὴν σήμερον, ὅτι ἐπεδείχθη ἐναργῶς, ὅτι αἱ συνθῆκαι ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ τούτου παντάπασιν.» — Δὲν ἔλειπον καὶ οἱ Ρωσσικοὶ πράκτορες ἐν ταῖς νήσοις νὰ ὑποστηρίζωσι τὴν ἰδέαν, ὅτι ἅμα τὸ ζήτημα τῆς Ἑπτανήσου ἐπισήμως φερθῇ εἰς τὰς Δυνάμεις, ἡ Ρωσσία θέλει ὑποστηρίζει τὴν ἕνωσιν. Ταὐτοχρόνως ὁ ἐν Κερκύρᾳ πρόξενος ἀναμιγνύων τὴν θρησκευτικὴν ὁμοδοξίαν τῶν Ἰονίων μὲ τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τοὺς προὔχοντας τῆς Κερκύρας καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον, προέτρεπε τὸ νὰ ζητηθῇ ἡ πρότασις τῆς Βουλῆς, καὶ νὰ φερθῇ εἰς τὰς Δυνάμεις τὰς ὑπογραψάσας τὴν συνθήκην.

Ἐκ τούτων ὅτε συνῆλθεν, ἡ ΙΑ'. Βουλὴ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν τὰς 13 Ἰανουαρίου 1859· ἀναστὰς ὁ Βουλευτὴς Κερκύρας Δάνδολος ἠγόρευσεν.—«Εἶπον, καὶ ἐπαναλέγω, ὅτι τὰ ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν προσεκλήθημεν, ἵνα συσκεφθῶμεν, [illegible] καὶ μέγιστα. Ἡ ἐποχὴ εἶναι περισπούδαστος, καὶ οὐδέποτε θέλομεν εὕρει παρομοίαν· εἶπον, καὶ ἐπαναλέγω, ὅτι προσεκλήθημεν εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν. Προσθέτω δὲ, ὅτι ἡ Ἀγγλία λέγει, καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἔχει ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ διορθώσωμεν τὰ πράγματά μας. Ἀπόδειξιν δὲ τούτου παρέχει ὁ διάσημος ἀνὴρ, ὅστις εὑρίσκεται μεταξὺ ἡμῶν, καὶ ὁ ὁποῖος ἠνέχθη τὰς τόσας προσβολὰς τῶν ἐφημερίδων μας. Ἡμεῖς λοιπὸν δὲν πρέ-

ΖΗΤΗΘΗ ... ΚΡΗΤΗΣ

πεὶ ν' ἀπολέσωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ προτείνειν τὸ ψήφισμα. Ἂν χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, δυνατὸν νὰ ἔλθη ἄλλος Ἁρμοστής, ὅστις δι' ἀναβολῶν ἢ διαλύσεων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Βουλὴν τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν της. Φοβούμενος λοιπὸν τὰ ἀποτελέσματα, προτείνω τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.» — Ραγδαῖαι χειροκροτήσεις ἀντήχησαν καθ' ὅλον τὸ Βουλευτήριον εἰς τὴν πρότασιν ταύτην. Καὶ μετά τινας λόγους, καθ' οὓς ὁ Βουλευτὴς Λομβάρδος παρετήρει, ὅτι ἡ πρότασις ἐφέρθη ἀπροσδόκητος, καὶ ἐδέετο νὰ δοθῇ καιρὸς εἰς ὥριμον σκέψιν, ἡ Βουλή, ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς προτάσεως ἐντὸς δωματίου των μυστικῶν συνεντεύξεων, ἐξῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ ἀπήγγειλεν ὁ βουλευτὴς Μαρῖνος τὴν ἑξῆς διακήρυξιν τῆς Βουλῆς ; — «Ἡ Βουλὴ τῆς Ἑπταννήσου διακηρύττει ὅτι ἡ μόνη καὶ ὁμόθυμος θέλησις τοῦ Ἰονίου λαοῦ ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ Ἕνωσις ἁπάσης τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἑνδεκαμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεχθήσεται, ὅπως καθυποβάλλῃ εἰς τὴν βουλὴν γνωμόδοτησιν περὶ τῶν περαιτέρω μέτρων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς γενομένην περὶ Ἑνώσεως διακήρυξιν.» — Εὐθὺς δ' ἐκλέχθη ἑνδεκαμελὴς ἐπιτροπὴ νὰ συντάξῃ σχέδιον, πῶς ἤθελεν ἐπισημοποιηθῆ καὶ γνωστοποιήσῃ τὴν διακήρυξιν ταύτην πρὸς τὴν Προστασίαν καὶ τὰς λοιπὰς Δυνάμεις, ἵνα πραγματοποιηθῇ ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ περὶ ἑνώσεως. Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς Γλάδστων διὰ διαγγέλματος προσεκάλει τὴν προσοχὴν τῆς Βουλῆς, ὅτι ἐφ' ἑαυτῆς ἐνεργοῦσα καὶ σκοπεύουσα ν' ἀναφερθῇ εἰς τὰς Δυνάμεις, ἀπεμακρύνθη τοῦ ἐν ἰσχύϊ συντάγματος, ὃ διακωλύει τὴν συνεπαφήν της μὲ ἄλλας ἐξωτερικὰς δυνάμεις, καὶ μόνη ἡ προστασία εἶναι τὸ ὄργανον τῆς συνεπαφῆς τοῦ Ἰονίου πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς δυνάμεις. Λέγει δέ, — «εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει νόμιμος τρόπος, ἵνα ἐκφρασθῶσιν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς Βουλῆς, καὶ οὗτος εἶναι ἱκετήριος, ἢ παράστασις, ἢ ἀναφορὰ πρὸς τὴν προστάτιδα Ἄνασσαν συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθ. ἢ τμῆμα ζ'. Κεφ. ζ'. τοῦ συντάγματος.» — Ἐπὶ τούτῳ παρεκέλευε νὰ περιορισθῶσιν αἱ ἐξουσίαι τῆς ἐπιτροπῆς εἰς σύνταξιν μόνον ἱκετηρίου παραστάσεως πρὸς τὴν Ἄνασσαν. Δύο δὲ σχέδια παραστάσεως προετάνθησαν. Τὸ μὲν τῆς πλειοψηφίας, τὸ δὲ τῆς μειονοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ δὲ Βουλὴ παρεδέχθη τὸ ά. εἶχε δὲ οὕτω. — «Μεγαλειοτάτη. — Ὁ Ἑπτανήσιος λαὸς ἀείποτε διατηρήσας ἀκμαίαν τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικότητός του, καὶ ἐπιποθῶν τὴν μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος Ἕνωσιν αὐτοῦ, προσέρχεται μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὸν Κραταιότατον ὑμῶν θρόνον, ἵνα ἐπὶ τῶν βαθμίδων αὐτοῦ κα-

ταθέση τοῦ διαπύρου τούτου αἰσθήματος τὴν ἐπίσημον δήλωσιν. Ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων τὰ ὁποῖα κατέθλιψαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, ὁ Ἰόνιος λαὸς καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ διέσωσε, καὶ τὴν ἐθνικότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ διετήρησε.

Ἡ κατὰ τὴν 5.ην Νοεμβρίου 1815, ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ἐν Παρισίοις συνομολογηθεῖσα Συνθήκη, δι' ἧς οὗτος ἐτέθη ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν δὲν ἀπέβλεπεν, ἢ πρὸς συντήρησιν μικρᾶς πολιτείας, ἥτις καὶ ἀναγνωρίζεται, καὶ κηρύττεται ἐν τῇ Συνθήκῃ ἓν μόνον, ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τείνουσι τὰ εἰς τὴν Προστάτιδα Δύναμιν ἀνατεθέντα, διὰ τῆς συνθήκης καθήκοντα, καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν προκύπουσαι μεταξὺ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τοῦ προστατευομένου λαοῦ πολιτικαὶ σχέσεις Ἀλλὰ μετὰ τὴν καθίδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐκλειπούσης τῆς ἀφορμῆς, ἥτις ὑπηγόρευσε τὰς σχέσεις ταύτας, αὐθόρμητος ἐγεννήθη ἡ διακαὴς ἐπιθυμία τῶν Ἑπτανησίων, ὅπως πολιτικῶς ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ἐλευθερωθείσης μερίδος τοῦ Ἔθνους μεθ' οὗ ἀδιαρρήκτως συνδέονται ἕνεκα τῆς καταγωγῆς, τοῦ θρησκεύματος, τῆς γλώσσης, τῶν ἀναμνήσεων, καὶ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι παντοίων θυσιῶν. Ἀπόρροια τοῦ ἀκαθέκτου τούτου αἰσθήματος ὑπῆρξαν αἱ παρεμποδισθεῖσαι ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν Θ. Βουλὴν καὶ ἡ ὁμόφωνος βούλησις ἡ ὑπὸ τῆς ΙΑ'. ἐκφρασθεῖσα κατὰ τὴν 20.ην Ἰουνίου 1857. Αὐτοῦ δὲ τούτου τοῦ δικαίου; αἰσθήματος καὶ τῆς βουλήσεως ἁπαξάπαντος τοῦ Ἰονίου Λαοῦ ἐπισήμους ἀποδείξεις ἔλαβε καὶ ὁ Ἐξοχώτατος Ἔκτακτος Ἁρμοστὴς, ὃν ἡ Υ. Μ. ηὐδόκησεν ἵνα ἀποστείλῃ εἰς Ἑπτάνησον. Ἐκ τοιούτων λόγων ὁρμώμενοι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 15]27 Ἰανουαρίου 1859, διεκήρυξαν ὁμοφώνως ὅτι ἡ μόνη καὶ ὁμόθυμος θέλησις τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ Ἕνωσις ἁπάσης τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος»

»Ὑποβάλλουσα ἡ Ἰόνιος Βουλὴ τὰς παραστάσεις ταύτας ἱκετεύει τὴν Υ Μ ὅπως εὐδοκήσῃ ἵνα διακοινώσῃ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης Μεγάλας Δυνάμεις τὴν διακήρυξιν ταύτην, καὶ μετ' αὐτῶν συμπράξῃ πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ἱεροῦ καὶ δικαίου πόθου τῶν Ἰονίων. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰονίου λαοῦ εὐελπίζονται ὅτι ἡ Θεία Χάρις, ἥτις ἐνώπλισεν ἄλλοτε ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὴν Βρεττανικὴν Δεξιὰν, ἐμπνεύσῃ καὶ πάλιν τῆς Υ. Μ. ἵνα τῇ κραταιᾷ Αὐτῆς ἀρωγῇ τύχῃ ὁ λαὸς οὗτος τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως, καὶ δεσμοὶ πηγάσοντες ἐκ βαθυτάτης εὐγνω-

μοθῆνοις καὶ ἀμετατρέπου συμπαθείας, συζεύξωσι τὰς καρδίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους μετὰ τοῦ Θρόνου τῆς Υ. Μ.

Ὁ Ἁρμοστὴς Γλάδστων τηλεγραφικῶς κοινοποιήσας πρὸς τὸ Ἀνακτοβούλιον τὴν παράστασιν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔλαβε καὶ τὴν ἀπάντησιν ὡσαύτως. Ἀφοῦ δὲ προητοίμασε τὰ πάντα περὶ μεταρρυθμίσεως ἢ νέου συντάγματος, καὶ ἔλαβε τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργείου του εἰς τὰς προτεινομένας διορθώσεις, παρουσιάσθη ἐν πλήρει στολῇ τὰς 5 Φεβρουαρίου 1859 εἰς τὴν Βουλὴν, καὶ ἐξεφώνει εἰσαγωγικὸν λόγον, δι' οὗ ἐκοινοποίει τὴν ἀπάντησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης εἰς τὴν παράστασιν τῆς Βουλῆς. Αὐτὴ δὲ ὑφίστατο ὅτι ἡ Α. Μ. δὲν ἐννοεῖ νὰ παραιτηθῇ τῆς Προστασίας, οὔτε δύναται ν' ἀναφέρῃ τὴν αἴτησιν εἰς τὰς Δυνάμεις. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπήγγειλε διεξοδικώτατον λόγον, δι' οὗ ἐξέθηκε τὰς μεταρρυθμίσεις, ὧν αἱ βάσεις αἱ κυριώτεραι ἦσαν Ὑπουργεῖον ὑπεύθυνον—Ἄνω Βουλὴ ἢ Γερουσία— Κάτω Βουλὴ—Καὶ Ἁρμοστὴς οὐχὶ ἐπικυρόνων, ἀλλὰ θέτων ἁπλῶς τὸ τεθεώρηται εἰς τοὺς νόμους. Εἶχε δὲ ὁ λόγος αὐτὸς ὧδε.—«Ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε, καὶ Εὐγενέστατοι Κύριοι.—Ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης, διαβιβαζομένην τὴν 2 Φεβρουαρίου πρὸς τὴν ἀναφορὰν τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους περὶ τῆς Ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ προσέτι τὰς διαταγὰς τῆς Α. Μ. νὰ δηλοποιήσω αὐτὴν ἄνευ ἀναβολῆς καὶ κατὰ τὸν ἐπίσημον τρόπον, τόσον εἰς τὴν Βουλὴν, ὅσον καὶ εἰς τὸν λαὸν, ἵνα καὶ ἡ μὲν καὶ ὁ δὲ δυνηθῶσιν ἐντελῶς καὶ σαφῶς νὰ ἐννοήσωσι τὴν τωρινὴν αὐτῶν θέσιν».—Η ἀπάντησις αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς.—«Κύριε,—Ἡ τῇ 30 Ἰανουαρίου ψηφισθεῖσα ἀναφορὰ τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπεβλήθη εἰς τὴν Α. Μ. 2) Ἡ ἀναφορὰ ἐκθέτει τὴν ἔνθερμον ἐπιθυμίαν καὶ θέλησιν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ καὶ τῆς Συνελεύσεως νὰ συνενωθῶσι πολιτικῶς μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ παρακαλεῖ τὴν Α. Μ. νὰ συναινέσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν συναίνεσιν τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. 3) Ἡ Α. Μ. εὐδοκεῖ ν' ἀποστείλῃ τὴν νῦν διαβιβαζομένην ἀπάντησιν. 4) Ἡ Α. Μ. διατάττει Ὑμᾶς νὰ κάμητε αὐτὴν γνωστὴν ἄνευ ἀναβολῆς καὶ κατὰ τὸν ἐπισημότερον τρόπον, πρός τε τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν καὶ τὸν Ἰόνιον λαὸν, ὅπως καὶ ἡ μὲν καὶ ὁ δὲ δυνηθῶσιν ἐντελῶς καὶ σαφῶς νὰ ἐννοήσωσι τὴν τωρινὴν αὐτῶν θέσιν. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι, Κύριε, εὐπειθέστατος δοῦλος. Ε. Β. Λύττων».

Ἀπάντησις τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης πρὸς τὴν ἀπὸ 30 Ἰα-

ανουαρίου ἀναφορὰν τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους.— «ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΑΝΑΣΣΑ.— Ἡ Α. Μ. ηὐδόκησε νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν συνοϊκὴν Αὐτῆς σκέψιν τὴν αἴτησιν τῆς ἀναφορᾶς παρουσιασθείσης παρὰ τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἰονίων Νήσων, τῶν γειτόνων Κρατῶν καὶ τῆς γενικῆς εἰρήνης. Σκοποῦσα εἰς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ἡ Α. Μ. ἐνδεδυμένη, ὡς εἶναι ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων τὴν Προστασίαν τὴν ἀποκλειστικὴν τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ συστηθεῖσα τὸ μόνον ὄργανον τοῦ Κράτους τούτου εἰς τὰ Συμβούλια τῆς Εὐρώπης, δὲν δύναται οὔτε νὰ συγκινέσῃ εἰς τὴν παραίτησιν τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἀνέλαβεν, οὔτε δύναται νὰ διαβιβάσῃ, οὔτε νὰ ἐπιτρέψῃ οὐδεμίαν αἴτησιν πρὸς ἄλλην τινὰ Δύναμιν διὰ τὴν πρόδοσιν τοιούτου σχεδίου οἱουδήποτε. Ἡ Α. Μ. δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιθέσῃ νέους θεσμοὺς εἰς τὰς δοξασίας, ἀλλὰ θέλει ἐπιβάλλει τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς ὑποταγῆς εἰς Νόμους, ὁπουδήποτε τοῦτο ἀντίθεται εἰς αὐτήν. Ἡ Α. Μ. παρεδέχθη ἐκ μέρους αὐτῆς τὰ μέτρα, ὅσα θεωρεῖ μᾶλλον συντελεστικὰ εἰς τὸ καλὸν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ προσδοκᾷ τὴν πεφωτισμένην σύμπραξιν τοῦ Κοινοβουλίου αὐτοῦ —Βικτωρία Ἄνασσα.»

Εἶτα ὁ Ἁρμοστὴς ἐπανέλαβε τὸν λόγον του λέγων.— «Ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε.— Εὐγενέστατοι Βουλευταί.— Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἡ Προστάτις Ἄνασσα ἐπιθυμεῖ, διὰ περιεσκεμμένων, ἀλλ' ἀποτελεσματικῶν μέτρων, νὰ βελτιώσῃ κατὰ τὸν ὑψηλότερον βαθμόν, οὗ εἶναι ἐπιδεκτικοὶ καὶ συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις τῶν καιρῶν, τοὺς ἐνυπάρχοντας Ἰονίους θεσμούς. Τοῦτο μέλλει νὰ γίνῃ κατὰ δύο τρόπους· πρῶτον, ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν Ἰονίων καὶ Βρεττανικῶν στοιχείων τῆς κυβερνήσεως σχέσεις, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς σφαίρας τῶν πρώτων, καὶ διὰ τῆς ἔμφρονος περιστολῆς τῆς ἐνεργείας τῶν δευτέρων· δεύτερον, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων Ἰονίων στοιχείων πρὸς ἄλληλα, διὰ τῆς ἀποχωρίσεως ἐξουσιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται εὐπρεπῶς νὰ ἐξασκῶνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου, καὶ διὰ τῆς καθιδρύσεως τῶν ἐγγυήσεων, ὅσας ἡ πεῖρα ἀπέδειξε μᾶλλον συντελεστικὰς ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν ὅλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας.

»Αἱ κυριώτεραι ἐγγυήσεις τῆς πλήρους συνταγματικῆς ἐλευθερίας εἶναι αἱ ἑπόμεναι. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία νὰ μὴ περιορίζεται ἢ μόνον ὑπὸ τοῦ νόμου, νὰ καταργηθῶσιν αἱ ἐξαιρετικαὶ ἐξουσίαι τῆς νομοθεσίας, ἐν ᾗ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ δὲν περιλαμβάνονται. Οὐδεὶς φόρος νὰ εἰσπράττεται, οὐδὲ τὰ δημόσια χρήματα νὰ ἐξοδεύωνται ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει, εἰμὴ διὰ τῆς

ξουσίας τῶν ἀντιπροσώπων. Νὰ ἔχωσιν οὗτοι μέσα πρόχειρα, ἵνα ὑποβάλλωσιν εἰς δίκην οἱαδήποτε ἄτομα ἔχοντα δημόσιον ὑπούργημα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ θεωρήσωσι καθῆκον αὐτῶν νὰ κατηγορήσωσιν ἐπὶ σοβαρᾷ παραβάσει. Καὶ παρὰ τὴν ποινικὴν ταύτην εὐθύνην, οἱ ὑπουργοὶ νὰ μὴ μένωσιν εἰς τὸ ὑπούργημα ἐπὶ χρόνον ὡρισμένον, ἀλλὰ κατ' ἀρέσκειαν, ἵνα ὦσιν ἐν ἁρμονίᾳ πρός τε τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα καὶ πρὸς τὴν διορίζουσαν αὐτοὺς Ἀρχήν.

Αἱ δὲ κυριώτεραι ἐγγυήσεις, ἀφ' ἑτέρου, ὑπὲρ τῆς ἡσύχου καὶ σταθερᾶς ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως εἶναι αἱ ἐφεξῆς. Ἡ Γερουσία, ὅλως ἀπεκδυομένη τὰς ἐκτελεστικὰς καὶ ἐναρκτικὰς αὐτῆς ἐξουσίας, νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν βαρύτητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τὴν τοσοῦτον ἀναγκαίαν διὰ τὰ νομοθετικὰ αὐτῆς καθήκοντα. Ἡ νομοθετικὴ Βουλὴ οὔτε νὰ εἰσπράττῃ, οὔτε νὰ ἐξοδεύῃ δημόσια χρήματα, εἰμὴ ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ὑπευθύνου Ἐκτελεστικοῦ. Νὰ παραιτηθῇ ἡ διὰ τῆς δημώδους ἐκλογῆς διάθεσις ἐμμίσθων θέσεων. Ἐὰν δὲ ἀνάγκη ἀπαιτῇ μερικὴν ἐξαίρεσιν ὡς πρὸς τὰ μέλη ἀμφοτέρων τῶν Βουλῶν, νὰ μὴ λαμβάνωσι τοὐλάχιστον, ὅτε τακτοποιηθῇ ἐκ νέου τὸ μισθολόγιον, περισσότερον ἢ εὔλογον ἀμοιβὴν διὰ τὰ ἐπιβαρύνοντα αὐτοὺς ἔξοδα, ὥστε νὰ ἐπιζητεῖται ἡ θέσις μόνον διὰ τὰ καθήκοντα αὐτῆς, καὶ οὐδόλως διὰ τὰ κέρδη. Συσταίνω εἰς Ὑμᾶς νὰ καταστήσητε τὸν Ἰόνιον νόμον, περὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἀντικειμένου, μᾶλλον σύμμορφον πρὸς τὸν τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα τὰ μέλη τῆς κάτω βουλῆς λαμβάνουσιν, ἀναλόγως πρὸς τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς βάρος, μεῖον τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐν ταῖς νήσοις ταύταις χορηγουμένου. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Βουλὴ θέλει τώρα, ὡς καὶ πρότερον, ἀξιωθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ τόπου διὰ γενναίας καὶ ἀφιλοκερδοῦς διαγωγῆς.

Ὅμως ἐκ τῶν μεταβολῶν, ὅσαι πρὸ μικροῦ περιεγράφησαν, τὸ πλεῖστον μέρος ἀνάγεται εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν ἐξουσιῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἰονίων στοιχείων τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ Ὑμεῖς, φυσικῷ τῷ λόγῳ, θέλετε ἐρωτήσει τί προτείνεται ἐπὶ σκοπῷ νὰ περιορισθῇ ἡ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις ἐνέργεια τῆς Προστάτιδος Ἀρχῆς;

Ἀπαντῶ διὰ μιᾶς, ὅτι ἡ μείζων ὅλων τῶν μεταβολῶν, ὅσαι προτείνονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εὑρίσκεται εἰς τὴν καθίδρυσιν Ὑπουργείου, ὑπαγομένου μὲν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Βουλῶν συνδυαζομένου δὲ μὲ τὴν πραγματικὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν Συνέλευσιν τῆς λεγομένης πραγματικῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' ἵνα δοθῇ μεγαλειτέρα δραστηριότης εἰς τὰς διατάξεις ταύτας, προσκαλεῖσθε ν' ἀποφασίσητε, ὅτι κατὰ συνέπειαν συμφώνου προσφωνήματος

ἀμφοτέρων τῶν Βουλῶν, ἐξαιτουμένου τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ὑπουργείου, θέλει παύσει τοῦ ὑπουργήματός του.

»Τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὑπὸ τὴν φυσικὴν ἐνέργειαν τοιούτων θεσμῶν, θέλει γίνει ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ εἰς τὸ διοικητικὸν σύστημα τοῦ τόπου· καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου θέλει εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀρχῆς ταύτης. Προτείνεται ἐπομένως εἰς Ὑμᾶς, ἵνα μέχρις οὗ ὡριμώτεραι περιστάσεις θέλουσιν ἐπιτρέψει τὴν ἀνάπτυξιν ἄλλου περαιτέρω σχεδίου, τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα, ὅπερ ἔχει σήμερον ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ἀπονεμηθῇ εἴτε εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον συλλήβδην, εἴτε εἰς τὸν Πρόεδρόν του. Ἐὰν ὅμως ἐνομίζετο πρῶτον Ὑμῶν καθῆκον νὰ προνοήσητε διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Προεδρείας μᾶλλον, ἢ διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν, ἤθελον συγκαταβῆ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σας, καθὸ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐκφράζουσαν Ἰόνιον αἴσθημα, καὶ ἤθελον εἶσθαι διατεθειμένος νὰ σχεδιάσω ἢ νὰ δεχθῶ ὑπαγορεύσεις περὶ τούτου. Τοῦτο ἤθελεν ἴσως κατορθωθῆ, ἐὰν ἐγένετο δεκτὸν σχέδιον ἔχον ὡς βάσιν, ὅτι ὁ Πρόεδρος δὲν ἤθελεν ἐκτεθῆ ν' ἀπολέσῃ τὸ ὑπούργημά του καὶ τὸν μισθόν του ἐντὸς τινος προθεσμίας, καὶ οὐδέποτε ἤθελε τὰ ἀπολέσει δι' οὐδεμιᾶς πράξεως τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ὁπόταν αἱ δύο Βουλαὶ ἤθελον ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἵνα τὰ διατηρήσῃ. Αἱ ἐξουσίαι τοῦ Συμβουλίου θέλουσιν ἐκπηγάζει κυρίως ἐκ τριῶν ἀρχῶν. Πρῶτον προσκαλεῖσθε νὰ διαδηλώσητε, ὅτι θέλουσιν εἰς τοῦτο ἀποδοθῆ αἱ ἐκτελεστικαὶ ἐξουσίαι, τὰς ὁποίας σήμερον ἔχει ἡ Γερουσία. Δεύτερον, ὅτι πᾶσαι αἱ πράξεις, τὰς ὁποίας σήμερον ἐνεργεῖ τῇ μόνῃ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, ὁ Λόρδ Μέγας Ἁρμοστής, θέλουσιν ἀπαιτεῖ ἵνα ἰσχύωσι, τὴν προσυπογραφὴν τοῦ οἰκείου ὑπευθύνου Ὑπουργοῦ, πλὴν ἐκείνων ἐκ τῶν ἐξουσιῶν τούτων, ὅσας ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης διὰ Διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ, ἐντὸς ὁρισθησομένης προθεσμίας, ἤθελε διαδηλώσει ἀπαραίτητον νὰ παρακρατήσῃ, εἴτε διηνεκῶς εἴτε ἐπί τινα χρόνον πρὸς τὴν προσήκουσαν ἐξάσκησιν τῆς Προστασίας τῆς Γερουσίας, θέλουσιν εἰς τὸ ἑξῆς ἐνεργεῖσθαι, μὲ τὴν αὐτὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἐπιφυλαττομένων ἐξουσιῶν τῆς Α. Μεγαλειότητος ἐν Συμβουλίῳ ἁπλῶς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἢ ἐντὸς τῶν Ὑπουργῶν.

»Μέλλω ἀκολούθως νὰ λαλήσω Ὑμῖν περὶ τῆς ἀποφατικῆς ψήφου τῆς Προστασίας ὡς πρὸς τὴν Νομοθεσίαν. Οἱ θεσμοὶ τοῦ τόπου δὲν εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον ὥριμοι, ὥστε νὰ ἐπιτρέπωσι τὴν ἀπόπειραν, ἥτις ἀκολούθως ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις, θέλει δυνηθῇ νὰ πραγματοποιηθῇ τῆς ἀποχωρίσεως μεταξὺ τῶν νόμων

τῶν συναπτομένων πρὸς τὰ καθήκοντα τῆς Προστασίας καὶ τῶν ἁπλῶς ἐγχωρίων. Ἐν τοσούτῳ προτείνεται Ὑμῖν νέα ἀναγνώρισις τῆς ἐλευθέρας καὶ οὐσιακῆς ἐνεργείας τοῦ Κοινοβουλίου διὰ τῆς προνοήσεως, ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν ἐκδοθησομένων νόμων, ἀντὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, θέλει ἀρκεῖ ἵνα ἰσχύωσιν, ἡ ἐπίθεσις τοῦ τ ε θ ε ώ ρ η τ α ι αὐτοῦ. Καὶ θέλετε εἶσθαι ἐλεύθεροι νὰ προσθέσητε, ἐὰν τὸ νομίζετε κατάλληλον, ὅτι ἡ χορηγουμένη προθεσμία πρὸς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀποδοκιμασίαν τῶν νόμων θέλει πολὺ περιορισθῆ.

»Περὶ ἑτέρων δύο ζωτικῶν ἀντικειμένων προσκαλεῖσθε νὰ συνδράμητε, ἵνα περιορισθῶσιν αἱ ἐξουσίαι, αἵτινες οὐσιωδῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν Προστασίαν πρῶτον, διαδηλοῦντες, ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ περιορισμοῦ δυνάμει τοῦ ἄρθρου τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας θέλει καταργηθῆ, καὶ δεύτερον ὅτι οἱοσδήποτε ἐξαιρετικὸς νόμος κηρυττόμενος ἐν περιπτώσει ἐνεστώσης ἢ ἐπικειμένης στάσεως, θέλει παύσει μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως.

»Ὁ Λόρδ Μέγας Ἁρμοστὴς πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἦναι ἀνεύθυνος πρὸς τὴν Ἰόνιον Ἀρχήν. Ἀλλ' ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης νομίζει πρέπον νὰ προνοήσῃ εἰσέτι περὶ τῆς εὐθύνης του πρὸς Αὐτήν. Τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ διά τινος τρόπου γνωστοῦ εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς Ἀγγλίας, καθ' ὃ οἱονδήποτε παράπονον σοβαρῶς παραβάσεως καθηκόντων προερχόμενον ἐξ ἐπισήμου πηγῆς, ἀντὶ νὰ διέλθῃ τὴν πορείαν τῶν διοικητικῶν ὑποθέσεων, ἤθελεν ὑποβληθῆ ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας εἰς δικαστικὴν ἐξέτασιν ἐνώπιον τῶν ὑψηλοτέρων Ἀρχῶν. Προτείνω Ὑμῖν ἑπομένως, ὅταν οἱαδήποτε τῶν Βουλῶν ἤθελε παρουσιάσῃ τοιοῦτον παράπονον κατὰ τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν ν' ἀποστείλῃ ἐπιτετραμμένον ἐν Ἀγγλίᾳ, πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ, καὶ νὰ διατάξῃ τὴν πληρωμὴν τῶν εὐλόγων ἐξόδων.

»Συστηματικὴν διαίρεσιν τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν, μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Προστασίαν, μόλις ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν θεωρίᾳ καὶ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ὑπὸ τὰς εὐτυχεστέρας περιστάσεις. Διοικητικὸν σύστημα δὲν δύναται ἀκινδύνως νὰ ὑποβληθῆ εἰς αἰφνίδιον καὶ γενικὴν μεταβολήν. Καὶ ἡ ἀπόπειρα τοῦ ἐξαλείφειν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ προϊόντα τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἤθελε βλάψει ἐξ ἴσου καὶ δυσαρεστήσει τὸν τόπον. Περισσότερόν τι ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν νὰ ἐπιχειρισθῆ διὰ μιᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐὰν ἡ κατάστασις τῆς κοινῆς γνώμης ἐνταῦθα ἤθελεν εἶσθαι τόσον ὁμόφωνος, ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν σύμπραξιν Ὑμῶν εἰς τὴν πρώ-

τὴν ἔναρξιν ἑνὸς σχεδίου, ἀντὶ ν' ἀφεθῶσιν εἰς τὴν Προστάτιδα ἐξουσίαν ὅλον τὸ βάρος καὶ ἡ εὐθύνη. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ πεῖρα ἤθελε πάντοτε ἀπομείνει πρώτιστος καὶ βέλτιστος ὁδηγὸς ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα, τὸ φῶς τῶν ὁποίων θέλει προκύψει ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ Ἰονίου Ὑπουργείου καθημερινῶν καὶ ἐμπιστευτικῶν σχέσεων περὶ τῶν ὑποθέσεων, θέλει βαθμηδὸν διαφωτίσει τὸ πρόβλημα. Ἕκαστος αὐτῶν πρέπει νὰ ἔχῃ τοὺς ἰσχυροτέρους λόγους, ἵνα συναρμολογηθῇ πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν λόγων τούτων θέλει εὑρεθῇ ὅτι κεῖνται τὰ πραγματικὰ μέσα πρὸς λύσιν τῶν πολιτικῶν δυσκολιῶν. Λαλῶ ἤδη πρὸς Ὑμᾶς διάλεκτον, ἣν ἐγγυᾶται ἡ ἱστορία. Προσκαλῶ Ὑμᾶς ν' ἀκολουθήσητε τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων καὶ ἐλευθέρων ἐθνῶν, ἅτινα εὐχαριστήθησαν νὰ συστήσωσιν ἀποτελεσματικῶς ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς μεγάλας ἀρχὰς καὶ ἐγγυήσεις τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἀφόβως ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὴν πεῖραν διὰ τὰ ἐπίλοιπα, καθὸ τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν ὄργανον πρὸς ἐνεργοποίησιν τῶν νομίμων αὐτῶν συνεπειῶν, καὶ ταὐτοχρόνως πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς παρερμηνείας δυναμένων νὰ προκύψωσιν ἀπαισίων κακῶν.

»Μίαν λέξιν ὀφείλω νὰ σᾶς εἴπω ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ ἐν τῇ Γερουσίᾳ ἕδραι θέλουσιν ἀπολαμβάνεσθαι. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης οὐδὲν ἕτερον ἐπιθυμεῖ εἰμὴ ἡ ἄνω Βουλὴ νὰ ἔχῃ βαρύτητα, ἀνεξαρτησίαν, ἀποτελεσματικότητα, καὶ χωριστὸν καὶ διακεκριμμένον χαρακτῆρα. Ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν θέλω συστήσει, προτείνει, ἵνα αἱ Γερουσιαστικαὶ θέσεις κατέχωνται ἐπὶ χρόνον μακρύτερον, ἢ αἱ βουλευτικαί· καὶ τὸ σῶμα τοῦτο νὰ συνίσταται ἐκ πλειονότητος ἐκλεχθησομένης ὑπὸ εἰδικῶν ἐκλογέων, καὶ ἐκ μειονότητος διορισθησομένης παρὰ τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῇ συνδρομῇ τοῦ Ὑπουργείου ἔκ τινων κατηγοριῶν, προσώπων ἐχόντων τὰ ὑπό τινος νόμου ὁρισθησόμενα προσόντα. Δὲν δύναμαι νὰ ὑπαγορεύσω καλλιτέραν μέθοδον πρὸς πραγμάτευσιν τοῦ ἰδιαιτέρως Ἰονίου ζητήματος τούτου. Ἀλλ' ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης δὲν μοὶ ἀπαγορεύει τὰ νὰ παραδεχθῇ οἱανδήποτε τροπολογίαν, ἥτις ἤθελε φανῇ ἀπολαμβάνουσα γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν, καὶ δυναμένην ἐξ ἴσου ἢ κάλλιον νὰ ἐπιτύχῃ τῶν ἀπαραιτήτων σκοπῶν, οὓς ἀνέφερον.

»Τὰ ἀντικείμενα, ὅσα ἤδη ἀνέφερον εἰς Ὑμᾶς, εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φαίνονται οὐσιώδη πρὸς τὴν εὐεργετικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Ὑμετέρου Συντάγματος. Ἀπαιτεῖται νὰ γνωστοποιήσω Ὑμῖν ἀκριβῶς, ὅτι αἱ ὀλίγαι, ἀλλὰ σημαντικαὶ διατάξεις, τὰς ὁποίας

ἰσύστησα ὡς ἐγγυήσεις εἰρηνικῆς καὶ μονίμου κυβερνήσεως, προτείνονται Ὑμῖν ὡς ἓν ὅλον. Πᾶσα ψῆφος ἐλαττοῦσα μίαν ἐξ αὐτῶν, ἤθελε διασείσει τὸ σύνολον. Καὶ ὀφείλω νὰ προσθέσω σχετικῶς πρὸς ὅλα τὰ κύρια ἀντικείμενα, ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐδὲν ἐπεφυλάχθη. Καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν ἐπιδοκιμάζετε τὰς γενικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἔθεσε, δύνασθε νὰ εὕρετε πρέπον νὰ πραγματευθῆτε αὐτὰς ἐν γένει ἀποποιούμενοι νὰ τὰς δεχθῆτε. Εἶμαι βέβαιος ὅτι κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἡ Βουλὴ θέλει ἀπαντήσει τὸ ζήτημα μετὰ παρρησίας. Καὶ ἐνθυμουμένη τὴν ἀξιοπρέπειάν της, θέλει ματαιώσει πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς ὑπεκφυγὴν δι' ἐμμέσων μέτρων τοῦ καθήκοντος τοῦ νὰ ἐκφέρῃ σαφῆ καὶ εὐκατανόητον γνώμην περὶ προτάσεων τοσούτου σημαντικῶν περὶ τὸν Ἰόνιον λαόν. Μὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐνεργῶ διαδηλῶν ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ψῆφος δυναμένη ὑλικῶς νὰ ἀλλοιώσῃ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, θέλει ἀνατρέψει ὅλον τὸ οἰκοδόμημα ἐκ βάθρων, καὶ θέλει κατὰ πᾶν βῆμα ματαιώσει πᾶσαν προηγουμένην προσπάθειαν, καθιστῶσα ἀναγκαῖον, ὥστε τὸ σύνολον νὰ ληφθῇ ἐκ νέου ὑπὸ σκέψιν. Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τοῦ σχεδίου κατὰ τὰς λεπτομερείας αὐτοῦ, ἐὰν παραδεχθῆτε τὰς βάσεις, θέλει φυσικῶς ἀπομένει ἀντικείμενον μελλούσης καὶ ἐλευθέρας διασκέψεως. Καὶ ἡ συμβίβασις ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τούτων διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, πέποιθα, ὅτι δὲν θέλει ἀποβῆ δύσκολος. Παρὰ τὰς διατάξεις, τὰς ὁποίας περιέγραψα καθὸ φαινομένας οὐσιώδεις, ζωηρῶς συσταίνω ὑμῖν νὰ σκεφθῆτε μήπως ἡ παραδοχὴ μέτρων διὰ τὰ ἑπόμενα ἀντικείμενα ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιφέρουσα μεγάλην δημόσιον ὠφέλειαν. 1.) Ἡ Σύνοδος τοῦ Κοινοβουλίου νὰ ἦναι ἐτησία καὶ συνήθως δύο μηνῶν. 2.) Οἱ δώδεκα μῆνες οἱ χορηγούμενοι διὰ τὴν ὑπὸ τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης ἀποδοκιμασίαν τῶν Ἰονίων νόμων, νὰ περιορισθῶσιν εἰς τέσσαρας ἢ τρεῖς. 3.) Ἑκάστη νῆσος ν' ἀντιπροσωπεύηται ὑφ' ἑνὸς τοὐλάχιστον μέλους τῆς Γερουσίας. 4) Ἡ Γερουσία νὰ δικάζῃ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ὅταν κατηγορῶνται μὲ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, ὅταν ἀπαιτῆται, περὶ νομικῶν ζητημάτων. 5) Οἱ Ὑπουργοὶ νὰ δύνανται να ἦναι μέλη μιᾶς τῶν Βουλῶν, διάταξις τὴν ὁποίαν ἡ πεῖρα μὲ ἐξουσιοδοτεῖ νὰ χαρακτηρίσω εἰς ἰσχυρὰν ἐξ ἴσου, εἰμὴ καὶ ἀπαραίτητον, πρός τε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τάξιν 6) Τὸ ἀνώτατον Συμβούλιον νὰ κατασταθῇ μᾶλλον ἀνεξάρτητον καὶ ἀπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Βουλῆς, ἵνα ἔχῃ περισσοτέραν βαρύτητα καὶ ὠφέλειαν εἰς τὰ δημόσια, καὶ νὰ συμβουλεύηται περὶ ὅλων τῶν δικαστικῶν διορισμῶν. 7.) Αἱ μεγαλείτεραι νῆσοι νὰ διαιρῶνται

εἰς τὰ δύο ἢ τρία διαμερίσματα ἑκάστη, ἵνα ἀντιπροσωπεύωντα διακεκριμένως τὰ διάφορα τοπικὰ συμφέροντα 8.) Ἐπὶ σκοπῷ ἐξοικονομήσεως καὶ δραστηριότητος αἱ ἐγχώριοι Κυβερνήσεις τινῶν νήσων, ὅσῳ τὸ δυνατὸν, νὰ συνενωθῶσι. 9.) Τὰ δημόσια ὑπουργήματα νὰ μὴ παύωσι δικαιωματικῶς ἐν τέλει τῆς πενταετίας. 10.) Περαιτέρω πρόνοιαι νὰ γίνωσι διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν μέρους τινὸς τοῦ Συντάγματος, ὅταν ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖον. 11.) Ἐκθέσας τὴν πορείαν τῆς ὀργανικῆς νομοθεσίας, εἰς ἣν ἡ Α. Μ. ἐνθαρρύνει Ὑμᾶς νὰ εἰσέλθητε, δὲν θέλω προβεῖ ν' ἀναπτύξω τὰ γενικὰ εὐεργετήματα, ὅσα πρέπει νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς μεταρρυθμιζομένης συστάσεως τῆς Ὑμετέρας Κυβερνήσεως. Ἀρκεῖ νὰ εἴπω, ὅτι πολλὰ πρέπει νὰ γίνωσι, καὶ τὰ περισσότερα ἴσως εἰς τὰ συνιστῶντα τὸ στοιχειῶδες καὶ κυριώτερον καθῆκον δημοτικῆς Βουλῆς, τὸν κανονισμὸν δηλαδὴ τῶν δημοσίων φόρων καὶ ἐξόδων.

»Ἡ μεταρρύθμισις τῶν φόρων ἀπαιτεῖται κατεπειγόντως. Ἡ ἐξοχή σας ἐκτεθειμένη ἐνίοτε εἰς ἔνδειαν, δὲν πληρώνει τὸν ἄρτον κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ τιμήν. Τὰ κύρια προϊόντα Ὑμῶν ἐπιβαρύνονται ὑπὸ βαρέων τελῶν κατ' ἐξαγωγήν. Τὰ βάρη δὲν διανέμονται ἐξ ἴσου μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξοχῆς, μεταξὺ παραγωγῶν καὶ ἀναλωτῶν.

»Ἀλλὰ δὲν δύνασθε ἀποτελεσματικῶς νὰ μεταρρυθμίσητε τοὺς φόρους σας, χωρὶς ν' ἀναθεωρήσητε τὰ ἔξοδά σας. Καὶ ἐνταῦθα εἰσέτι ἡ ἀνάγκη εἶναι μεγάλη. Διὰ τὴν στρατιωτικὴν προστασίαν πληρώνετε ὀλιγώτερον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, παντὸς σχεδὸν ἄλλου ἐν Εὐρώπῃ λαοῦ, διὰ δὲ τὴν πολιτικὴν Ὑμῶν Κυβέρνησιν ἴσως περισσότερον. Ὄχι διότι οἱ μισθοὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων εἶναι ἐν γένει πολὺ ὑπέρογκοι, ἀλλὰ διότι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν γινομένην ἐργασίαν. Οἱ ἔμμισθοι ὑπηρέται τοῦ δημοσίου, καθ' ὅλας τὰς τάξεις αὐτῶν, εἶναι ὑπὲρ τοὺς 2200 μεταξὺ 240,000 ἐγκατοίκων. Τοιαύτη ἀναλογία ἐξισοῦται ἢ ὑπερβαίνει καὶ αὐτὴν τὴν ἀναλογίαν τοῦ στρατοῦ, εἰς ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη πρὸς τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ.

»Τὸ κακὸν τοῦτο προῆλθεν ἐξ ἰδιαιτέρων αἰτίων, οὐδὲ δύναται νὰ θεραπευθῇ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἡ ἀπόπειρα τοῦ ἐφαρμόζειν ὀξεῖαν καὶ αἰφνίδιον θεραπείαν ἤθελε καταστρέψει ἑαυτὴν, ἕνεκα τῆς πρὸς τὰ ἄτομα σκληρότητος καὶ ἀδικίας, ἥτις προσκαλεῖ ἀντενέργειαν, καὶ οὕτως ἐμποδίζει καὶ πᾶσαν φρόνιμον καὶ σωτήριον μεταβολήν. Ἡ περίπτωσις ἀπαιτεῖ προμελέτην καὶ σταθερὰν πρόθεσιν

Ἀπαιτεῖ προσέτι ἀπαραιτήτως καὶ βοήθειαν τῆς ὑπουργικῆς εὐθύνης, ἥτις μόνον δύναται ὀρθῶς ν' ἀποφασίσῃ μεταξὺ τῆς δημοσίου οἰκονομίας καὶ τῶν νομίμων προσωπικῶν συμφερόντων.

»Καὶ ἄλλαι ὑπάρχουσι πηγαί, ἐξ ὧν δύνανται νὰ προέλθωσιν ἐξοικονομήσεις. Ὅταν συνταγματικὴ καὶ σταθερὰ κυβέρνησις ἀναπτυχθῇ εἰς τὰς νήσους ταύτας, τὸ βάρος τοῦ δημοσίου αὐτῶν χρέους, ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ, δύναται νὰ ἐλαττωθῇ. Ἡ κυκλοφορία γραμματίων ἐν ὄψει ἔπρεπε νὰ φέρῃ ὠφέλειάν τινα εἰς τὸ Κράτος. Ἡ ἐπιστασία τῶν ὁδῶν, ὅταν ἀνατεθῇ εἰς ἐκτελεστικούς, ἀντὶ ἐκλεγομένων, ὑπαλλήλους, δύναται νὰ διεξαχθῇ διὰ πολὺ ὀλιγωτέρων ἐξόδων. Δύναμαι ἐν παρόδῳ νὰ παρατηρήσω, ὅτι θέλω προτείνει Ὑμῖν νὰ ὀργανίσητε ἐκ νέου τὰς ἐγχωρίους καὶ τοπικὰς ὑμῶν κυβερνήσεις, καὶ ὅτι ἐλπίζω ὅτι θέλει εὑρεθῇ κατορθωτὸν νὰ ἀπαλλαχθῶσιν αἱ συνήθεις αὐτῶν πράξεις ἀπὸ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Προστάτιδος ἀρχῆς. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον λέγω, ὅτι ἐκ μέρους τῆς ἀρχῆς ταύτης θέλω εἶσθαι ἕτοιμος νὰ ἀνοίξω τὴν ὁδὸν εἰς τὸ ἔργον τῆς οἰκονομίας, προτείνων νὰ καταλογισθῶσιν εἰς τὸ ἰδιαίτερον μισθολόγιον τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ διάφορα βάρη, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἐπληρώθησαν ἐκ τῶν γενικῶν πόρων. Οὐδὲ ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα μου θέλω λησμονήσει νὰ δράξω μίαν εὐκαιρίαν, ὅταν ἡ κατάστασις τῶν Ἀγγλικῶν προσόδων θέλει τὸ ἐπιτρέψῃ, ἵνα συστήσω ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, τὴν περαιτέρω ἐλάττωσιν τῶν εἰσέτι βαρέων τελῶν τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σταφίδος, τοῦ μεγάλου τούτου ἐμπορίου τῶν μεσημβρινῶν νήσων. Ἀλλ' ἐνῷ ὡς πρός τινας οἰκονομικὰς βελτιώσεις ἐτόλμησα νὰ προσφέρω φιλικὰς συμβουλάς, πέποιθα ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα ἀντικείμενα θέλουσιν ἀκολούθως πραγματευθῇ, ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν τελειοποιηθέντων θεσμῶν, παρὰ τῆς ὑμετέρας ὀξυδερκείας καὶ ὀρθονοίας.

»Δὲν ἔχω ἤδη ἀνάγκην νὰ ἐπασχολήσω Ὑμᾶς περισσότερον περὶ τῶν μερικῶν ζητημάτων, περὶ ὧν ἀνέφερον. Ἐκ τούτων ὅσα ἐνέδειξα ὡς οὐσιώδη, θέλουσιν ἐκτεθῇ εἰς Ὑμᾶς ἀμέσως ἐν τύπῳ ἀποφάσεων, διὰ μέσου Διαγγέλματος, ἀφοῦ οὗτος εἶναι ὁ ἐν τῷ Συντάγματι προσδιοριζόμενος τρόπος. Ὡς πρὸς τὸν γενικὸν αὐτῶν σκοπόν, εὐγενέστατοι κύριοι, αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται δύνανται εὐκόλως καὶ συντόμως νὰ ὁρισθῶσι. Σκοπεύουσι ν' ἀσφαλίσωσιν εἰς Ὑμᾶς, κατὰ τὴν διαχείρησιν τῶν ἐσωτερικῶν Ὑμῶν ὑποθέσεων, τὴν πλήρη ὠφέλειαν ἐλευθέρου συνταγματικῆς καὶ νομίμου κυβερνήσεως· ἰσχυροτέρας ἐγγυήσεις ὑπὲρ τῶν δημοσίων δικαιωμάτων, ἀσφαλέστερα μέσα διὰ τὴν ἐπιρροὴν τῶν σχετικῶν τάξεων

τῆς κοινωνίας, πλέον ἐλεύθερον στάδιον ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ διὰ τὰς ἱκανότητας, ὧν ἀφθονεῖ ὁ τόπος. Δὲν τείνουσι νὰ περιπλέξωσιν, ἀλλὰ ν' ἁπλοποιήσωσι τὰς σχέσεις Ὑμῶν πρὸς τὴν προστάτιδα Ἀρχήν. Δὲν δημιουργοῦσι νέον δεσμὸν μεταξὺ τῶν δύο τόπων, πλὴν τοῦ νέου δεσμοῦ τῆς εὐνοίας. Ἡ Ἀγγλία προτείνει εἰς Ὑμᾶς νόμον καὶ οὐχὶ συνάλλαγμα. Οὐδὲν ζητεῖ παρ' Ὑμῶν, οὐδὲ κεραία προστίθεται εἰς τὰς ἐξουσίας της.

»Τοιαῦται μεταρρυθμίσεις, κατὰ τὴν συνήθη πορείαν τῆς ἱστορίας συχνότερον ζητοῦνται ἢ προσφέρονται, ἐξαρπάζονται δι' ἀνωτέρας δυνάμεως συχνότερον, ἢ παραχωροῦνται δι' ἐλευθέρας θελήσεως. Ἕνεκεν τῆς ἐνταῦθα διχογνωμίας ἀπέκειτο εἰς τὸ Στέμμα τῆς Ἀγγλίας ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ χάρις νὰ ποιήσῃ τὴν αὐθόρμητον ταύτην προσφορὰν, καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν παραδοχήν της. Ἐκ μέρους τῆς πατρίδος μου αἰσθάνομαι τὴν δυσκολίαν, ἀλλ' ἐκτιμῶ τὴν τιμήν. Οὐδὲν ἕτερον παρεκίνησε τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα εἰς τὴν εὐνοϊκὴν αὐτῆς προσφορὰν, ἢ τὸ αἴσθημα τῆς πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν ὀφειλομένης εὐμενείας τας, καὶ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ὑπόληψις τῆς Ἀγγλίας ἐνέχεται εἰς τὸ νὰ χαίρῃ ὁ λαὸς οὗτος ἐλευθερίαν, εὐημερίαν καὶ εὐχαρίστησιν οὐχὶ ἁπλῶς κατὰ βαθμὸν ἴσον, πρὸς ὃν ἀπολαμβάνουσι γείτονες καὶ συγγενεῖς χῶραι, ἀλλὰ κατὰ τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν, ὃν Αὐτὴ ἤθελεν ἔχει ἐξουσίαν νὰ προαγάγῃ. Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἔκαμεν ἤδη τὸ μέρος της, καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε καὶ εὐγενέστατοι Κύριοι, εἶναι ἐν χερσὶν Ὑμῶν.

»Ἐξορκίζω Ὑμᾶς, ἵνα ψεύσητε διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν γεγονότων τὰς κατηγορίας ἐκείνων, οἵτινες διαδηλοῦσιν ὅτι εἰς τὰς νήσους ταύτας τὸ πνεῦμα τῆς ἀκαταπαύστου δημαγωγίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἐγγηράσασα κερδοσκοπία τῶν θέσεων ἀφ' ἑτέρου, καθιστῶσι τὴν καλὴν καὶ ἐλευθέραν κυβέρνησιν ἀπραγματοποίητον. Ἐκεῖνα δὲ τὰ ἐπίσημα πρόσωπα, περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν ὁποίων εἶναι δυνάμει ὑπεύθυνος κατὰ τὸ Σύνταγμα ἡ Προστάτις Δύναμις, θέλουσιν ἐπίσης συνεργήσει καθὸ τοιαῦτα εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην ὑπὲρ τοῦ Ἰονίου λαοῦ· διότι ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελεν ἔχει δικαιολόγησιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδετεροῦσα οἱανδήποτε βοήθειαν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ διατάξῃ.

»Ἡ ἀποτελεσματικότης ὅμως τῆς βοηθείας ταύτης ἐξαρτᾶται ἐπὶ τέλους οὐχὶ ἐκ τῶν διδόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν μελλόντων νὰ τὴν ἀποδεχθῶσιν. Ἐὰν ἦσθε ἀδύνατον Κράτος, προσπαθήσατε νὰ γίνητε ἰσχυρὸν διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ λόγου. Ἡ ἐλευθερία πρέπει ἐλευθέρως νὰ γίνῃ δεκτὴ, ἄλλως τὸ δῶρον δηλητηριάζεται κατ'

αὐτὴν τὴν δώρησιν. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ καταστήσετε τὴν προσπάθειαν ἀποτελεσματικήν, ἀλλὰ καὶ Ὑμεῖς δύνασθε νὰ τὴν ματαιώσητε. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ ἐμποδίσητε τὸ εὐεργέτημα κατὰ τὴν πορείαν του. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ μεταβάλλητε τὴν ὑπόσχεσιν εἰς ἐμπαιγμόν. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ παρατείνητε ἢ νὰ διαιωνίσητε τὴν βασιλείαν τῆς νομοθετικῆς ἐκείνης παραλύσεως καὶ τῶν διοικητικῶν ἐκείνων καταχρήσεων, περὶ τῶν ὁποίων, καθὸ ἀναποφεύκτων προϊόντων συστήματος εἰσέτι ἀτελοῦς, Ὑμεῖς γενικῶς ἐσχάτως ἐνθέρμως καὶ διὰ λέξεων ἀρκούντως τοὐλάχιστον σφοδρῶν παρεπονέθητε. Περὶ ἐκείνων, ἐφ' ὧν δὲν ἔχετε ἐξουσίαν, ἀνάγκη μόνον νὰ εἴπω, ὅτι μὴ ἔχοντες ἐξουσίαν, δὲν ἔχετε εὐθύνην. Ἀλλὰ περὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δυνάμεώς σας, θέλω εἴπει ἀρκούντως, ἐνθυμίζων εἰς Ὑμᾶς, ὅτι ἐνταῦθα ἡ εὐθύνη σας εἶναι πλήρης, καὶ προσέτι ὅτι αἱ ἕξεις, ὅσας γεννᾷ ἡ καλῶς διατεταγμένη ἐλευθερία ἐπὶ τοῦ παρόντος, συνιστῶσι τὴν μόνην ἀποτελεσματικὴν προετοιμασίαν διὰ τὰς ἀδήλους περιπετείας τοῦ μέλλοντος. Συμπεραίνω δὲ ἐκφέρων τὴν δέησιν, ἵνα ὁ Παντοδύναμος ὁδηγήσῃ τὰς βουλὰς Ὑμῶν, καὶ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ λάβωσι τὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου λαοῦ εἰς τὴν κρίσιν ταύτην τῆς τύχης του, καὶ ἐκ χειρὸς τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ὁρκισθέντων νὰ τὸν ὑπερασπισθῶσι, θανατηφόρον πληγήν — Οὐ. Ε. Γλάδστωνα.— Ἀπήντα αὖθις ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κόμης κ. Δ. Φλαμπουριάρης.— Ἐξοχώτατε — «Τὰ ἔθιμα καὶ ὁ διοργανισμὸς τῆς Βουλῆς δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι ν' ἀπαντήσω εἰς τὸν λόγον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος. Ἡ ἐπίσημος τῆς Βουλῆς ἀπάντησις θέλει ἐκφωνηθῆ παρ' ἐμοῦ ἐν ὀνόματι τῆς Βουλῆς κατ' ἄλλην προσδιορισμένην ἡμέραν. Ἄς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἵνα Τῇ εἴπω, ὅτι μετὰ μεγίστης ἀγαλλιάσεως εἴδομεν εἰς την ἕδραν ταύτην τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος Ἄνδρα τοσοῦτον ἔνδοξον καὶ φιλέλληνα. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ σοβαρὰ καὶ περισπούδαστα ἀντικείμενα, ἐμπεριεχόμενα εἰς τὸν λόγον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὀφείλω νὰ τὴν βεβαιώσω ὅτι ἡ Βουλὴ θέλει ἐπιστήσει τὴν μεγαλητέραν προσοχήν, ἵνα μετὰ ἐλευθερίας καὶ συνέσεως ἐκφράσῃ γνώμην σύμφωνον πρὸς τὴν ἱερὰν ἀποστολὴν τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἰονίου Λαοῦ » — Ταὐτοχρόνως ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ἁρμοστοῦ κατέθετο ἀπὸ τῆς Τραπέζης τῆς Βουλῆς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀνακτοβουλίου, ἐφ' ὧν ἔπρεπε νὰ ὁδηγηθῇ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἵνα ποιήσῃ τὰς μεταρρυθμίσεις. Εἶχε δὲ τὸ ἔγγραφον ὧδε.

«Ἀποφάσεις προτεινόμεναι εἰς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν.—

Ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε καὶ εὐγενέστατοι Βουλευταί.—Ἔδοξε τῇ Προστάτιδι Ἀνάσσῃ ὅτι εἶναι ἐπάναγκες νὰ προνοηθῇ διὰ μιᾶς ἢ πλειόνων νέων συνταγματικῶν πράξεων, διὰ τὰ ἑπόμενα ἀντικείμενα περὶ ὧν διαλαμβάνουσιν αἱ ἑξῆς ἀποφάσεις. 1) Ὅτι ἡ πολιτικὴ Κυβέρνησις τοῦ Ἰονίου Κράτους θέλει σύγκεισθαι ἀπὸ τοὺς α.) Ἐκ μιᾶς Προεδρείας β΄. Ἐξ ἑνὸς Κοινοβουλίου, συνισταμένου ἐκ μιᾶς Γερουσίας Νομοθετικῆς καὶ ἐκ μιᾶς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως. γ΄. Καὶ ἐκ μιᾶς δικαστικῆς Ἀρχῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων ὑπαλλήλων. 2.) Ὅτι μέχρις οὗ ἄλλος δὲν προνοηθῇ, τὴν Προεδρείαν τοῦ Ἰονίου Κράτους θέλει ἔχει ἢ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἢ συλλήβδην τὸ αὐτὸ Συμβούλιον. 3) Ὅτι αἱ διοικητικαὶ ἐξουσίαι τῆς νῦν Γερουσίας θέλουσι μεταβῆ ἐν γένει ἢ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου συλλήβδην, ἢ εἰς τὰς τῶν μελῶν αὐτοῦ. 4.) Τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ διορίζοντος ἢ παύοντος τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ταῦτα μέν, ἵνα ὦσιν εἰς τὴν πρέπουσαν ἁρμονίαν πρὸς τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα, θέλουσιν ἀπομακρυνθῆ τοῦ Ὑπουργήματος κατ' ἀρέσκειαν. Ἐκεῖνος δὲ θέλει εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ κατὰ συνέπειαν προσφωνήματος τῶν δύο Βουλῶν. 5.) Ὅτι, πλὴν τῶν ἀντικειμένων, ὅσα ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης, διὰ διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ, ἐντὸς ὁρισθησομένης προθεσμίας θέλει διαδηλώσει τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος Αὐτῆς, καθὸ Προστάτιδος Ἀνάσσης, πᾶσαι αἱ πράξεις δι' ἃς ὁ λὸρδ Μέγας Ἁρμοστὴς ἔχει τώρα ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν, θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, μόνον μετὰ τῆς ὑπογραφῆς ἑνὸς ὑπευθύνου Ὑπουργοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ πράξεις, δι' ἃς ἔχει ἐξουσίαν μετὰ τῆς Γερουσίας, θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεώς του, ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἢ ὑφ' ἑνὸς τῶν μελῶν του 6) Ὅτι εἰς ὅλους τοὺς νέους νόμους θέλει εἶναι ἀρκετόν, ἀντὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ἁπλοῦν αὐτὸ τ ε θ ε ώ ρ η τ α ι, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν θέλουσι λάβει ἐκτέλεσιν. 7) Ὅτι ὁ περιορισμός, δυνάμει τῶν ἐξουσιῶν τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, θέλει εἰς τὸ ἑξῆς διαδηλωθῆ παράνομος. 8.) Ὅτι, ἐάν τις ἐξαιρετικὸς νόμος θέλῃ ποτὲ ἐν τῷ μέλλοντι δημοσιευθῆ ἐν περιπτώσει ἐνεστώσης ἢ ἐπικειμένης στάσεως, δὲν θέλει ἐξακολουθήσει μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. 9.) Ὅτι ὁσάκις μία τῶν Βουλῶν θέλει παρακαλέσει τὴν Α.Μ. νὰ ἐπιτρέψῃ δικαστικὴν ἀνάκρισιν περί τινος κατὰ τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ παραπόνου, ἕνεκα σοβαρᾶς παραβάσεως κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ὑπουργήματός του, ἡ ἀνωτέρω Βουλὴ θέλει ἔχει δικαίωμα

νὰ ἀποστείλῃ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπιτετραμμένον της πρὸς ὑποστήριξιν τῆς αἰτήσεώς της, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, θέλει διατάξει τὴν πληρωμὴν τῶν εὐλόγων ἐξόδων. 10.) Ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ ἐκδίδειν Πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, ὡς σήμερον ὁρίζεται, θέλει καταργηθῇ. 11) Ὅτι ἡ Γερουσία, ἀπεκδυομένη ὅλως τὴν ἐναρκτικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν, θέλει ἔχει ἁπλῶς ἀποφατικὴν ψῆφον πρὸς χορήγησιν μισθολογίου, προϋπολογισμοῦ, ἢ ἐπιβολὴν φόρων, καὶ συναποφασιστικὴν ψῆφον μετὰ τῆς Βουλῆς περὶ παντὸς ἄλλου νόμου. 12.) Ὅτι ἡ πλειονότης τῆς Γερουσίας θέλει ἐκλέγεσθαι ἐπὶ μακρύτερον χρόνον ὑπό τινος ἰδιαιτέρας τάξεως ἐκλογέων, καὶ ἡ μειονότης θέλει διορίζεσθαι παρὰ τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ἐπὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ τῇ συναινέσει τοῦ Ὑπουργείου, ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ προσδιορισθησόμενα προσόντα. 13. Ὅτι ἡ Βουλὴ θέλει ἔχει ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους, καὶ νὰ ἐξουσιοδοτῇ δημόσια ἔξοδα. 14.) Ὅτι, πλὴν τῶν ἰδιαιτέρως διατασσομένων, δὲν θέλει ἐπιβληθῇ ἀπὸ τοῦδε οὐδεὶς φόρος, οὐδὲ θέλει ἐξουσιοδοτηθῇ οὐδὲν ἔξοδον δημοσίων χρημάτων ἄλλως, ἢ ἐπὶ προτάσει τῆς ἐκτελεστικῆς Ἀρχῆς, καὶ κατὰ ποσὸν μὴ ὑπερβαῖνον τὴν πρότασιν ταύτην. 15.) Ὅτι ἡ ὑπὲρ τῶν μελῶν τῶν δύο Βουλῶν ἀποζημίωσις διὰ τὰ ἀναγκαῖα αὐτῶν ἔξοδα, δὲν θέλει ὑπερβῇ τὸ ἡμερήσιον ποσὸν ταλλήρων ὑπὲρ τῶν Γερουσιαστῶν, καὶ ταλλήρων ὑπὲρ τῶν Βουλευτῶν, ἐκτὸς τῆς διὰ τὸν διάπλουν ἀποζημιώσεως, καὶ ὅτι τοιαύτη ἡμερησία ἀποζημίωσις δὲν θέλει χορηγεῖσθαι ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα ἡμέρας κατ' ἔτος, παρεκτὸς ἐὰν γίνῃ ἰδιαιτέρα πρὸς τοῦτο πρᾶξις τοῦ Κοινοβουλίου. 16.) Ὅτι ἡ Βουλὴ θέλει ἔχει δικαίωμα νὰ κατηγορήσῃ ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, οἱουσδήποτε ὑπαλλήλους, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, νὰ διατάξῃ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τοιαύτης δίκης. 17) Αἱ ἐγχώριοι καὶ Τοπικαὶ Κυβερνήσεις θέλουσιν ὀργανισθῇ ἐκ νέου, οἱ ἐνεστῶτες περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν θέλουσιν ἐπιθεωρηθῇ. Θέλουσι δὲ συνίστασθαι ἐξ ὑπαλλήλων μισθουμένων, καὶ ἐκ συμβούλων ὑπηρετούντων ἀμίσθως. Προτείνω Ὑμῖν τὰς ἀποφάσεις ταύτας κατὰ τὸν τύπον τὸν διατασσόμενον παρὰ τοῦ Τμήματος Ζ. Κεφαλαίου Ζ΄. τοῦ Συντάγματος. Ζωηρῶς δὲ συνιστῶ αὐτὰς εἰς τὴν εὐνοϊκὴν σκέψιν Ὑμῶν.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διαμένω (ὑπογ.) Οὐ. Ε. Γλάδστων.—Ἐπιταγῇ τῆς Α. Ε.—Γ. Φ. Βῶεν Γραμματεὺς τῆς Α. Μ. τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἐκ τοῦ Ἁρμοστείου.—Κερκύρα, τῇ 5 Φεβρουαρίου 1859.»

Ἐφρίαξαν οἱ καταχθόνιοι νὰ ἴδωσι τοιαύτας ἀποφάσεις, δι' ὧν ἔμελλε νὰ μεταβληθῇ ἡ Ἰόνιος πολιτεία, εἰς κατάστασιν οὐδόλως

ἐπικερδῆ δι' ἑαυτούς. Ποῦ πλέον Γερουσία ἐκλαμπροτάτων, καὶ Πρόεδροι ὑψηλότατοι, καὶ Γραμματεῖς καὶ ἀξιωματικοὶ μεγάλοι τοῦ Κράτους ἐντρυφῶντες ἐκ τῶν ἱδρώτων τοῦ πτωχοῦ λαοῦ; Ποῦ ἐπαρχεῖαι καὶ πολυπληθεῖς θέσεις καὶ λυσιτέλειαι δημόσιαι ἀπονεμόμεναι εἰς ὑποκλινεῖς καὶ εὐνοϊκοὺς ἑαυτοῖς καὶ συγγενεύοντας καὶ πελάτας; Ὅλα κατεστρέφοντο ἐν ἀκαρεῖ, καὶ τότε ἡ πτωχὴ Ἑπτάνησος ἀπαλλαγεῖσα τοσούτων κυφήνων, καὶ διευθυνομένη ἐντὸς ἀληθῶν ὁρίων μεταξὺ Αὐτονομίας καὶ Προστασίας, δὲν ἤθελε κατατρώγεται ἐκ τῶν πειναλέων τούτων θηρίων, ἕρμαιον φιλοδοξίας καὶ πλουτισμοῦ τὰ δημόσια ἐχόντων. Διὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος παρὼν καὶ ἐπίδοξος, Γερουσιασταὶ καὶ Γραμματεῖς καὶ ὅλη ἡ καταχθόνιος σπεῖρα τῆς ὑπαλληλίας, συνώμοσαν τὴν ἀπόρριψιν τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Γλάδστωνος, συνεργοῦντες πρὸς τοὺς οἰκείους βουλευτὰς τὸ κατὰ δύναμιν ἕκαστος. Ὁ ἐπίδοξος τῆς ὑψηλοτάτης Προεδρείας διάδοχος Καρούσος, οἱ Γερουσιασταὶ καὶ οἱ Ἔπαρχοι καὶ οἱ λοιποί, ὅσοι ἐγλίχοντο, ἢ ἤλπιζον νὰ κερδίζωσιν ἐκ τῶν δημοσίων τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συστρέφουσιν ὅλα τὰ ἐν τῇ Βουλῇ ὄργανά των ὡς τόσα πυροβόλα νὰ κατακαύσωσι τὰς προτεινομένας διὰ τοῦ Γλάδστωνος κοινοποιήσεις τῆς Βασιλίσσης ἐπὶ βελτιώσει τῆς Ἰονίου πολιτείας καὶ συμβαδίσει Κυβερνήσεως διατηρούσης τὰς ὀφειλομένας κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, καὶ περιστελλούσας τὰς ἐκ βίας καὶ ἁρπαγῆς ὑπὸ τοῦ πρώην συντάγματος καθισταμένας ἐξουσίας τῆς Προστασίας. Δὲν φαίνεται λίαν παράδοξον, ἐὰν ὁ Γλάδστων στοχαζόμενος ὅτι μόνοι οἱ ὀλιγάριθμοι ριζοσπάσται, ὡς εἰλικρινῶς τὰς ἀρχάς των πρεσβεύοντες, ἀπεστρέφοντο τὴν συνδιαλλαγὴν διὰ μεταρρυθμίσεων. Εὐελπίζετο δὲ εἰς τὴν βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν, ἣν ὑπέσχοντο αὐτῷ οἱ μεταρρυθμιστικοὶ καὶ κυβερνητικοί, ἕως τότε φαινόμενοι Βουλευταί, ἐλθούσης ἀρνητικῆς τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὴν Ἕνωσιν ἐκ μέρους τῆς Βασιλίσσης. Ἀλλ' ἔχασε πλέον τὸ θάρρος εἰς αὐτούς, ἅμα ἤρξατο ἡ συζήτησις τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ σφόδρα ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν οἱ φαινόμενοι συνδιαλλακτικοί. Ἐπὶ τρεῖς ὥρας ὡμίλει κατ' αὐτῶν ὁ Δάνδολος ἐπὶ τέσσαρας ἄλλος καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Παδοβᾶς καὶ οἱ λοιποὶ Βουλευταί. Ἐπιχειρήματα δὲ κύρια τῶν ῥητόρων τούτων ἦσαν ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἀπᾴδουσι πρὸς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων· ὅτι ἀντίκεινται εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τοῦ Ἰονίου λαοῦ· ὅτι εἶναι ἀκατάλληλαι καὶ ἀναποτελεσματικαὶ ὅτι οὐσιωδῶς διατηροῦσιν ἀνέπαφον καὶ ἀπεριόριστον τὴν ἐνέργειαν τοῦ στοι-

χείου τῆς Προστασίας, ἐν ᾧ ἀπεναντίας περιορίζουσι καὶ περιστέλλουσι τὴν τοῦ Ἰονίου, κυρίως δὲ τὴν τοῦ δημοτικοῦ· ὅτι τείνουσι νὰ καθιερώσωσι τὰς καταχρήσεις τοῦ παρελθόντος, ὅτι ὑποβάλλουσι τὴν ἐκτελεστικὴν ἀρχὴν εἰς τὸ αὐθαίρετον, τὸ δὲ κῦρος τοῦ νόμου εἰς τὸ ἰδιότροπον τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ τέλος ὅτι καταστρέφουσι διὰ τῆς καθιδρύσεως τῆς Προεδρίας, συνισταμένης μόνον εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Βασιλέως Προστάτου καὶ ἑνὸς ὑπευθύνου ὑπουργείου, τὴν πραγματικὴν καὶ οὐσιώδη ἐκπροσώπευσιν Κράτους αὐτονόμου, μὴ ἔχοντος πλέον Ἄρχοντα ἡγεμόνα παριστῶντα αὐτὸ ἐνώπιον ἄλλων τῆς Εὐρώπης. Ἐκαλεῖτο δὲ δειλός, δόλιος καὶ ἐπίορκος, ὅστις τῶν Βουλευτῶν ἤθελε ψηφίσει αὐτάς· διότι, ἐνῷ προχθὲς ἐψήφιζε τὴν διακήρυξιν τῆς ἑνώσεως, σήμερον παρεδέχετο μεταρρυθμίσεις, καὶ ἔπιπτε εἰς νέας συνθηκολογίας μετὰ τοῦ ξένου, (1) Ἄρα ἡ μεταρρύθμισις ἐνήργει ὑπὲρ τῆς ξενοκρατίας καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ τόπου, ἐστήριζε τὴν διατήρησιν αὐτῆς, καὶ ἀπέκοπτε πᾶσαν πηγὴν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων.

Μάτην ὡμίλησεν εὐφραδέστατα καὶ συνετώτατα, διαλύων ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιτασσομένων ὁ γραμματεὺς τῆς Γερουσίας καὶ παραστάτης τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐν τῇ Βουλῇ Βράϊλας. Ἀπεδείκνυε δὲ ἀριδήλως ὅτι διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων διαχωρίζονται τὰ δικαιώματα Προστάτου καὶ προστατευομένου. Καταργεῖται ἡ Γερουσία σῶμα, ὃ διὰ τοῦ ἀνευθύνου αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ τόπου, καὶ ὑποκείμενον μόνον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ ὑπέθαλπε μόνον τὴν διαφθορὰν ὅλου τοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Ἐὰν δὲ μὴ ἐφαίνετο προσωπικῶς ἡ παράστασις ἄρχοντος Ἡγεμόνος τῆς Πολιτείας, αὕτη παρίστατο ἐν τῷ συνόλῳ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ἃ μόνα ἐξουσιοδοτοῦνται τοῦ θεσπίζειν νόμους καὶ συσκέπτεσθαι καὶ κρίνειν τὰ ὑπὸ τοῦ προεδρίου, οὗ θὰ ἄρχῃ, ὁ ἕως τοῦ νῦν πρόεδρος τῆς Γερουσίας καὶ τὰ τοῦ ὑπευθύνου ὑπουργείου γινόμενα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τῆς γενικῆς διαχειρίσεως. Ὅτι, ἐὰν ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία διεκηρύττετο παράνομος, κατηργοῦντο καὶ ἑπομένως αἱ παράνομοι ἐξουσίαι. Ἄλλως, ἐὰν νομίζωσιν ὅλας αὐτὰς τὰς προτεινομένας μεταρρυθμίσεις κακὰς καὶ ἀσυντελεῖς διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ Κράτους, ἂς φέρωσιν αὐτοὶ καὶ ἂς γράψωσιν ἄλλας. Θέλουσι Γερουσίαν ἐκτελεστικήν, θέλουσιν ἡγεμόνα, θέλουσιν ἄλλον τινὰ παραστάτην, ἂς γράψωσιν αὐτοὶ τὸ σχέδιον τοιαύτης ἐγκαθιδρύσεως, ὅπως βου-

(1) «Νέα Ἐποχὴ» Κερκύρας.

λωνται. Ὁ μέγας ἀπεσταλμένος εἶναι ἕτοιμος νὰ συστήσῃ πρὸς τὸ Ἀνακτοβούλιον τῆς Ἀγγλίας, καὶ αὐτὸ ἑτοίμως παραδέχεται. Ἂς ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ἔλεγον ἅπαντες, ὅτι μὴ παραδεχομένης τῆς Ἑνώσεως παρὰ τῆς Ἀγγλίας, ἑτοίμως θὰ ἐπασχοληθῶσιν εἰς τὰς προτεινομένας μεταρρυθμίσεις, ὅπως ἐπέλθῃ ἡ ποθητὴ διόρθωσις καὶ βελτίωσις ἐπὶ τοσούτων ἐτῶν διοικήσεως καταστρεπτικῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου, καὶ καταχρηστικῆς τῆς δημοσίου διαχειρήσεως. Καιρὸς εἶναι νὰ γίνωσιν ἰσχυροὶ οἱ Ἰόνιοι, ν' ἀπολαύσωσι παράστασιν καὶ ἐνώπιον ἄλλων ἡγεμόνων, νὰ διεξάγωσι τὰ πολιτικά των δικαιώματα καὶ τὰς ἐθνικὰς ἐφέσεις των. Τὸ παρελθὸν ἂς γίνῃ ὁδηγία τοῦ ἐνεστῶτος, μὴ θυσιάσωσι τὴν πατρίδα εἰς ἀτομικὰ συμφέροντα ἰδιοτελείας καὶ συμπαθείας. Ἡ Ἑπτάνησος ἂς γίνῃ συνεργὸς οὕτω τῆς προόδου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἔθνους. Ἔλεγε δὲ καὶ ὁ πρόεδρος Φλαμπουριάρης. Θέλομεν ἀφήσει ἐν ἰσχύϊ ὀλέθριον σύστημα γενικῆς διαφθορᾶς. θέλει ἐξακολουθήσει τὸ ξενικὸν στοιχεῖον νὰ ἐξασκῇ τὴν καταστρέφουσαν πᾶσαν ἠθικὴν ὀλέθριον ἐπιρροήν του; θὰ ἐξακολουθήσει ἡ εὔνοια νὰ προσκαλῇ τὴν μηδενικότατην καὶ νὰ ἀποκλείῃ τὴν ἱκανότητα; Τάχα νομίζετε ὅτι ἐὰν χειροτερεύσωμεν ἡμεῖς ἑκουσίως τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, μὴ θέλοντες, εἰ καὶ δυνάμενοι νὰ τὴν καλλιτερεύσωμεν, ὅτι ἐντίμως θὰ ἐνισχύσωμεν τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικότητος, ἄρα οὔτε ὁ κόσμος μᾶς τιμᾷ, ἐὰν θελήσωμεν ἐπὶ μᾶλλον νὰ δυστυχήσωμεν τὸν τόπον, μὲ σκοπὸν νὰ ἐπαυξήσωμεν τὸ μῖσος κατὰ τῆς ξενικῆς κυριαρχίας »

Αὖθις ἐπανελάμβανον τὸν λόγον κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, καὶ ἀναπολοῦντες τὰ ἐθνικὰ αἰσθήματα, τὰς ὑποσχέσεις καὶ διακηρύξεις τῶν Βουλευτῶν περὶ ἑνώσεως οἱ Ριζοσπάσται Βουλευταὶ Λομβάρδος καὶ Βερύκιος. Ἡ νὺξ ἐπροχώρει καὶ ἡ συζήτησις ἐπεκτείνετο μέχρι τῆς πέμπτης πρωϊνῆς. Ἀπηύδησεν ὁ κόσμος καὶ ὁ Λομβάρδος ἔκαμε τὰς ἑξῆς προτάσεις.—α΄) Κηρύττονται ἀπαράδεκτοι αἱ μεταρρυθμίσεις.—β΄. Νὰ ἐκλεχθῇ πενταμελὴς ἐπιτροπὴ, ὅπως συντάξῃ καὶ καθυποβάλῃ σχέδιον ἀπαντήσεως ἐπὶ ἁπασῶν τῶν διακοινώσεων τῆς Προστασίας. Ἐτέθησαν εἰς ψηφοφορίαν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις. Ἡ μὲν πρώτη ἐγένετο παραδεκτὴ διὰ ψήφων 28 κατὰ μιᾶς, τῆς τοῦ Προέδρου, ἡ δὲ δευτέρα παμψηφεί. Ἀπόντες ἐκ τῆς ψηφοφορίας ἦσαν Κουρῆς, Μπιζῆς, Πολυλᾶς, Γιαλλινᾶς, Χοϊδᾶς, Λάσκαρης, Δομενεγίνης, Ρώμας καὶ Πήλικας. Περὶ τὰ τέλη τῆς συζητήσεως ἐνῷ ἡ νὺξ ἦτο προκεχωρημένη, ἐλθὼν δὲ ἀπὼν Κουρῆς εἰς τὴν συνέλευσιν, ὡμίλησε διεξοδικῶς ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων. Στρέψας δὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν ἀριστερὰν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

λεγεν ὅτι ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐρεινότερον καὶ ἐπικινδυνωδέστερον μέρος τῆς Ἑπτανήσου, ὅπως προφυλάξῃ τοὺς ῥιζοσπάστας ἀπὸ τῆς κατ' αὐτῶν ἐπιβουλῆς τῶν καταχθονίων. Οἱ καταχθόνιοι μόνοι κατεπολέμησαν τὰς μεταρρυθμίσεις. Ὁ Γλάδστων ἤρχετο μὲ τὴν σημαίαν τῆς αὐτοκυβερνήσεως, ἀλλ' ὁ καταχθονισμός του τὴν ἀφήρπασε. Δὲν ἤθελε δὲ ὑποστηρίξει τὰς μεταρρυθμίσεις, ὡς ἐπροτάνθησαν, ἀλλ' ἤθελεν ὑποστηρίξει τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καὶ ἤθελε προτείνει τροποποιήσεις εἰς τὰ καθέκαστα. Ἐξώρκισε τοὺς Βουλευτὰς νὰ μὴ ἀποκλείσωσι τὴν ἀρχὴν τῶν μεταρρυθμίσεων ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ἀπάντησίν των. Περαίνων δὲ τὸν λόγον του εἶπεν, ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἔχει πλέον ἀποστολὴν ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ, ὕψωνε τὴν σημαίαν, ἥτις ἔχει σταυρὸν ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς φέροντα γεγραμμένον ἐθνισμός, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς χειρὸς εὐσυνειδησία, καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς σύνεσις, καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν μεταρρύθμισις. Καταθέσας δὲ τὴν παραίτησίν του ὡς βουλευτοῦ, ἐξήρχετο τοῦ Βουλευτηρίου. Ταὐτοχρόνως παρῃτεῖτο καὶ ὁ Πολύλας. Τὴν ἐπιοῦσαν συνετάγη ἡ ἑξῆς ἀπάντησις τῆς Βουλῆς εἰς τὰς διακοινώσεις τῆς Προστασίας.

«Ἐξοχώτατε.—Ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ἐπιληφθεῖσα ἐμβριθῶς τῶν διακοινώσεων, ἃς ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐντιμοτάτου προκατόχου Ὑμῶν, ἐκ μέρους τῆς Μεγαλειοτάτης Προστάτιδος ΑΝΑΣΣΗΣ, προβαίνει μετὰ τοῦ προσήκοντος τῇ Αὐτῇ Μεγαλειότητι σεβασμοῦ, ἵνα ἐκδηλώσῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὸ συμπέρασμα τῶν ἰδίων διασκέψεων. Ἡ Βουλή, συμμεριζομένη τὸ αἴσθημα τοῦ Ἰονίου Λαοῦ, εἶδε μετὰ βαθυτάτης λύπης τὴν ἀπάντησιν, ἣν ἔτυχεν ἡ παρ' Αὐτῆς ὑποβληθεῖσα τῇ Προστάτιδι Ἀνάσσῃ παράστασις. Ἐνῷ δέ, ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ δικαίου, προσδοκᾷ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, εὐελπίζεται ὅτι καὶ εὐνοϊκὴ διάθεσις ἐκ μέρους τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, θέλει ἐπιταχύνει τὴν πραγματοποίησιν τοῦ διαπύρου πόθου τῶν Ἰονίων. Ἡ Βουλὴ ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως καὶ ἐνώπιον τῆς διακηρύξεως τῶν 15[27 Ἰανουαρίου 1859, τῇ συνεπείᾳ αὐτῆς γενομένης παραστάσεως καὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπαρχούσης κοινῆς γνώμης, δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀποφανθῇ τὸ ἀπαράδεκτον τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐπαναπαυομένη ἡ Βουλὴ εἰς τὴν συνείδησιν Αὐτῆς, πέποιθεν, Ἐξοχώτατε, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην σπουδαίαν ταύτην περίπτωσιν, ἐξεπλήρωσεν ἱερὰ καθήκοντα, καὶ ὅτι τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος, τὸ τοσοῦτον κηδόμενον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας Αὐτοῦ, θέλει ἐκτιμήσει ἐπαξίως τὴν πορείαν, ἣν ἐβάδισεν ἡ Ἰόνιος Ἀντιπροσωπεία, καὶ θέλει ἀνεύρει ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ νέους λόγους πρὸς ταχυτέραν ἐκ-

πλήρωσιν τοῦ αὐθορμήτως ἐκφρασθέντος, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Βουλευτικῇ καὶ Συνταγματικῇ ἐπισημότητι διακηρυχθέντος πόθου τῶν Ἰονίων.—Δ. Φλαμπουριάρης Πρόεδρος».—Ἀνταπήντα ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ λόρδ Μέγας Ἁρμοστὴς πρὸς τὸ προσφώνημα τῆς Βουλῆς, ἀναγινώσκων μὲν αὐτὸς Ἀγγλιστὶ, ὁ δὲ Σίρ. Γ. Βῶεν ἡρμήνευσεν Ἑλληνιστί.—«Ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε, Εὐγενέστατοι Κύριοι.—Λαμβάνω μετὰ λύπης τὴν ἀποποίησιν τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ ν' ἀποδεχθῇ τὰς προτάσεις μεταρρυθμίσεων τὰς ὑποβληθείσας εἰς τὰς διασκέψεις αὐτῆς παρὰ τοῦ ἐμοῦ προκατόχου. Πιστεύω ὅτι μία μεταβολὴ τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος ἤθελεν ἐνισχύσει τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν καὶ ἀνακουφίσει τὰ βάρη τοῦ λαοῦ Λυποῦμαι εὑρίσκων εἰς τὴν ἤδη παρουσιασθεῖσάν μοι παρὰ τῆς Βουλῆς ἀπάντησιν, ὅτι ἐν τῇ ἀποποιήσει τῆς πραγματεύσεως τοῦ ζητήματος τῶν μεταρρυθμίσεων γίνεται μνεία ἀντικειμένου ἐσχάτως ὑποβληθέντος εἰς τὴν εὐνοϊκὴν διάσκεψιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Προστάτιδος ΑΝΑΣΣΗΣ τοῦ Κράτους τούτου. Εἶναι πρὸς ἐμὲ ἀδύνατον καθ' οἱονδήποτε χρόνον καὶ οἱασδήποτε περιστάσεις νὰ εἰσέλθω εἰς διακοίνωσιν πρὸς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν περὶ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἤδη ἔλαβεν ἀπάντησιν καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκπεραιωμένον· Καθῆκόν μου λοιπὸν εἶναι νὰ τηρῶ τὸ Σύνταγμα καὶ νὰ ἐπιβάλω τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους. Οὐδέποτε θέλω εὑρεθῇ ἐλλειπὴς κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου. Ἐπειδὴ ἡ Βουλὴ ἀπεποιήθη τὴν βοήθειάν της εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὅλη ἡ εὐθύνη ἀπομένει ἤδη εἰς τὸ σῶμα τοῦτο. Ἐστερημένος τῆς ὑποστηρίξεως τὴν ὁποίαν ἡ Βουλὴ ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ, θέλω ἐνασχοληθῇ πρὸς προαγωγὴν τῶν εὐμενῶν διαθέσεων τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης εἰς τὸ ἔργον τῆς βελτιώσεως, διὰ τῆς ἐλευθέρας χρήσεως τῶν ἐξουσιῶν τὰς ὁποίας τὸ Σύνταγμα θέτει εἰς χεῖράς μου» Ἐνῷ δυσαρεστοῦμαι ὅτι τὰ μέσα τῆς καλῆς καὶ οἰκονομικῆς κυβερνήσεως ἐμποδίσθησαν εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἦναι οἱ πρῶτοι νὰ τὰ ζητήσωσιν, ἀποβλέπω μετὰ θάρρους εἰς τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου καὶ τῶν συμβεβηκότων, ἵνα ἐξασφαλίσω τὰ εὐεργετήματα ταῦτα ὑπὲρ κοινωνίας τῆς ὁποίας τὰ συμφέροντα θέλει εἶσθαι καθῆκόν μου εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ μελετήσω μετὰ πάσης προθυμίας. Ὁ Ἰόνιος λαὸς οὐδέποτε θέλει μὲ εὕρῃ παραμελοῦντα τὰ πραγματικὰ συμφέροντα κατὰ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ εὐημερίαν.

»Ἡ ἔκτακτος σύνοδος τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως ἤδη ἔληξεν.

—Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος.—Γ. Φ Βῦεν.—Γραμματεύς, τοῦ Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ.»

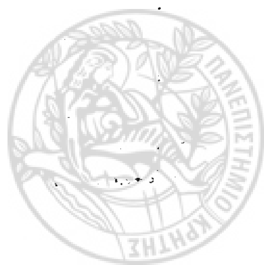
»Τὴν α΄. Μαρτίου ὁ διορισθεὶς νέος Ἁρμοστὴς Στὸρξ, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ Γλάδστων παραπεμπόμενος παρ' ὅλων τῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους, καὶ ἐπευφημούμενος, ἤνοιγε τὴν τακτικὴν συνεδρίασιν τῆς ΙΑ΄. Βουλῆς. Οὐδὲν δ' ἐν τῷ μεταξὺ τῆς Ἁρμοστείας του ἀντίθετον συνέβη. Οἱ Ριζοσπάσται ἤδη κύριοι τοῦ Βουλευτικοῦ πεδίου εἰς τὰς συνεδριάσεις, ἀπέβαλον ὅλα τὰ προτεινόμενα περὶ Προστασίας· Ὁσάκις δ' ἐλέγετο ν' ἀναφερθῇ ἐπισήμως ἡ αἴτησις τῆς ἑνώσεως, ὁ Ἁρμοστὴς Στὸρξ ἐπέστρεφεν οἱονδήποτε περὶ τούτου ἔγγραφον, ἔχων ἐντολὴν ἀνωτέραν μηδὲν να καθυποβάλῃ. Τοῦτο δὲ ὅπως μὴ διδῃ ἀφορμὴν ταραχῶν καὶ κραυγῶν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, ὅτι κακοποιεῖται ἡ Ἑπτάνησος. Τῷ 1861 ἔληγεν ἡ ΙΑ΄. Βουλὴ καὶ ἐκλέχθη ἡ ΙΒ΄. Αὕτη ἐπανέφερεν εἰς τὴν Βουλὴν τὸν Ζερβὸν καὶ Μομφερράτον καὶ ἄλλους Κεφαλλῆνας ριζοσπάστας καὶ τὸν Θεόδωρον Καρούσον. Ὁ Ζερβὸς ἐκλέχθη Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῇ προτάσει τοῦ Βουλευτοῦ Κουρῆ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ὑψηλότατος ὁ Κόμης Καροῦσος. Αὐτὸς κατὰ διαταγὴν ἀνωτέραν τοῦ Ὑπουργείου ἀπέλυε τὸν ἀρχιγραμματέα τῆς Βουλῆς Κ. Ἀν. Δούσμανην, ὡς συνωμόσαντα ἐπὶ τῆς καταψηφίσεως τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Γλάδστωνος, καὶ ἀντικαθίστα αὐτὸν ὁ Π. Βράϊλας ὁ εὐνοϊκῶς τοῦ Γλάδστωνος, καὶ ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐκτεθεὶς εἰς τὰς κανονοβολὰς τῶν καταχθονίων μεταρρυθμιστῶν ἐν τῇ Βουλῇ. Ὁ Π. Βράϊλας πολλάκις ἀπεπειράθη νὰ εἰσάξῃ διὰ τῆς λέξεως Βελτιώσεων τύπους εὐνόμου Κυβερνήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διευθετοῦντας τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους καὶ ἐξομαλύνοντας τὰ κακῶς ἔχοντα, διά τε τὴν προοδευτικὴν ἐκ μεταρρυθμίσεων δυσαρμονίαν καὶ τὸ ὀπισθοδρομικὸν σύστημα τὸ ἐκ προτέρων θεσμοθεσιῶν τοῦ ἀλλοκότου συντάγματος. Οὕτως ἡ Κυβέρνησις τοὐλάχιστον εὐθετιζομένη, ἤθελε λάβει πορείαν ὅλως προοδευτικὴν, καὶ συνάδουσαν πρὸς τύπον αὐτονόμου Κυβερνήσεως. Αἱ ἀπεριόριστοι ἐξουσίαι τῆς Προστασίας, περιστελλόμεναι ἐντεῦθεν διὰ Βουλευτικῶν τροπολογιῶν, δὲν ἤθελε πλέον ὑποκινοῦσι τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ τοὺς ριζοσπάστας εἰς ταραχώδεις συζητήσεις ἐν Βουλευτηρίῳ καὶ δημοσιογραφίᾳ. Ἡ Προστασία λοιπὸν ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Γλάδστωνος, συνετέλει ἀνεπαισθήτως διὰ τῶν εἰσαγομένων βελτιώσεων. Καὶ τοῦτο ἤθελεν ἐνισχύσει ἡ πολιτική της εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐθνικοτήτων, καθ' ἃς σκώλωψ ἦν ἡ Ἑπτάνησος.

Ἀλλ' οἱ Ριζοσπάσται οὐδεμίαν βελτίωσιν ἢ τροπολογίαν κυ-

βερνητικὴν παρεδέχοντο. Ταύτην ἐθεώρουν ὡς διακωλύουσαν τοὺς σκοπούς των, ἐπιμένοντες δὲ εἰς τὸ σύστημα τῆς χειροτερεύσεως, ἤθελον ἡ κυβέρνησις νὰ παραλύηται, ἵνα αἰσθάνηται ἡ Προστασία τὴν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀδυναμίαν τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ εἰς δημοσίαν διαχείρησιν· διότι οὕτως ἡ Κυβέρνησις ἤθελε νὰ φαίνηται ἐσαεὶ ἀδικοπραγοῦσα καὶ παραβαίνουσα τὰ πολιτικὰ καὶ ἐθνικὰ δικαιώματα τοῦ Ἰονίου, ἐκ τούτου ἤθελεν ἀναγκασθῇ ἡ Προστασία ταχύτερον εἰς χειραφέτησιν τοῦ Ἰονίου. Ταύτην ὁ Γλάδστων ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἀποστολῆς του συνεβούλευσε πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν δι' ἐκδίκησιν καὶ τιμωρίαν τῶν Ἰονίων, οἵτινες ἀπέβαλον παντὶ σθένει τὰς εὐνοϊκὰς καὶ εἰλικρινεῖς διαθέσεις τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐπεζήτουν ἕνωσιν μετὰ Βασιλείου, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν θρόνος, διὰ τὰς συνεχεῖς ταραχὰς καὶ ἐμφυλίους στάσεις, ἐκλονίζετο, ἡ δ' ἐσωτερικὴ διοίκησις, διὰ τὴν διαφθορὰν τῶν αἰσχροκερδῶς ἀεὶ καὶ ἰδιοφελῶς διοικούντων, πολλὰς πληγὰς ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς τοὺς Ἰονίους. Διότι ἐὰν ἡνοῦντο αἱ νῆσοι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἤθελον καθυποβληθῇ εἰς σύστημα κυβερνήσεως τοσοῦτον ἀκόλαστον καὶ ἀσυνείθιστον ἑαυτῆς. Διὰ ταῦτα ἡ δημοσιογραφία ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Γλάδστων, ἐγνωμοδότουν ὑποκώφως τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' οὐχὶ βιαίαν καὶ προερχομένην ἐξ ἀνάγκης τῶν Ἰονίων, ἀλλ' οἰκειοθελῶς καὶ κατὰ βούλησιν τῆς Ἀγγλίας. Ἀπεφασίσθη ὅθεν ἡ Ἕνωσις, ἅμα ἀπέτυχεν ὁ Γλάδστων, ἀλλὰ περιεμένετο κατάλληλος περίστασις, ἵνα ἐκτελέσωσιν αὐτὴν πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἰονίων. Εἰς πᾶσαν λοιπὸν τροπολογίαν θεσμῶν πρὸς εὐνομίαν καὶ βελτίωσιν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Κυβερνήσεως, ἣν ἐσχεδίασεν ὁ ἀρχιγραμματεὺς Π. Βράϊλας κατεκραύγαζον οἱ ῥιζοσπάσται ἐντὸς τοῦ Βουλευτηρίου. Καὶ τοὺς μὲν σπεύδοντας καὶ προδιαθέτοντας αὐτὰ καταχθονίους καὶ προδότας ἀπεκήρυττον, τοὺς δὲ συνεργοὺς αὐτῶν ἐδακτυλοδείκτουν ὡς ἐχθροὺς τῆς Ἰονίου ἐλευθερίας. Διὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς Ἠλίας Ζερβὸς καὶ οἱ συμμορφούμενοι πρὸς τὰς βελτιώσεις Βουλευταί, ἐχαρακτηρίζοντο ὑπὸ τῆς ῥιζοσπαστικῆς μερίδος ὡς ἐπιβουλευόμενοι πατρίδα καὶ ἐθνικότητα. Ἀναφανδὸν διὰ τῶν βουλευτηρίων καὶ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δημοσιογραφίας αὐτῶν οἱ τὰς βελτιώσεις ποθοῦντες καθυβρίζοντο ὡς καταχθόνιοι καὶ ὑποκριταὶ καὶ ἀπατεῶνες, ὑποκώφως συμφωνοῦντες μετὰ τοῦ ξένου τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος.

Οὕτω εἶχον τὰ τῶν Ἑπτανησίων μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Γλάδστωνος, ἐξ ἧς ἔχασαν τὴν καλλιτέραν εὐκαιρίαν οἱ Ἰόνιοι, ἵνα ὠφελούμενοι τῶν ἀγαθῶν προαιρέσεων τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἐκείνου τῆς Ἀγγλίας,

ἠδύναντο νὰ [illegible]ωσι τὴν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ λάβωσιν πραγματικὴν αὐτοκυβέρνησιν. Διότι βεβαίως δι' αὐτῆς χαιρόμενοι ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἰσχυρᾶς Προστασίας καὶ τιμῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, καὶ ἔχοντες τὴν στιβαρὰν αὐτῆς χεῖρα εἰς ἀμερόληπτον καὶ εὐθεῖαν ὑποστήριξιν νόμου καὶ δικαιοσύνης, ἠδύναντο νὰ καταστηθῶσιν εἷς τῶν εὐτυχεστέρων λαῶν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἄλλως ἡ θεία Πρόνοια παρεσκεύαζε τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ἰονίων. Καίτοι ἡ φαινομένη εὐτυχία καὶ πολιτικὴ εὐημερία ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀποστολῆς τοῦ Γλάδστωνος δὲν εὐδοκίμησεν, αἱ Βουλαὶ τοῦ Θεοῦ ἠθέλησαν διὰ καταλληλοτέρων περιπετειῶν καὶ πολιτικῶν συμβαμάτων εἰς τὴν φορὰν τοῦ χρόνου αὐτὴν νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸ Ἰόνιον. Βεβαίως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς περιεσταλμένος, καὶ σκεπτόμενος μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δύναται να ἀνακαλύψῃ τὰ μέλλοντα ὅσον καὶ ἂν ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος φέρῃ ἀνασκοπή. Μικρά τινα περιστατικὰ ἀπροσδοκήτως γενόμενα, ἔφερον μεγάλας καὶ ἀνελπίστους μεταβολὰς εἰς τὰς πολιτικὰς τύχας καὶ εὐημερίαν τῶν λαῶν, οἷα οὐδέποτε οἱ ποθοῦντες αὐτὰ καὶ ἐργαζόμενοι ἤλπισαν. Καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι, οἱ τὰ ἀδύνατα ὀνειροπολοῦντες, καὶ ὡς μωροὶ καταδικαζόμενοι ὑπὸ τῶν νουνεχῶν μεγάλων πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἀντιπάλων συμπολιτῶν διὰ τὰ ἀνίσχυρα μέσα εἰς τὴν πάλην των, ἀπέναντι τῆς ἰσχυρᾶς Ἀγγλίας, ἀπήλαυσαν τοὺς ἐθνικοὺς πόθους, ὠφελούμενοι ἐκ τοιούτων περιπτώσεων, καὶ χρησιμευόμενοι οἱ πολιτικῶς ἀγωνιζόμενοι τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῆς πατρίδος των μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς Κεφαλαίοις θὰ ἐξιστορήσωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ.

Ἐνέργεια τῶν ριζοσπαστῶν ἐξωτερικὴ πρὸς λύσιν τοῦ Ἰονίου ζητήματος.—Ἰταλικὰ τῆς ἐνεργείας κομητάτα καὶ Σλαβικά.—Πολιτικαὶ δοξασίαι ριζοσπαστῶν πρὸς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας. — Μαυροβουνιωτῶν συνεννοήσεις μετὰ Ἰονίων.—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Ἀθανάσιος.—Σχέδιον τῶν Σλαβοϊταλικῶν κομητάτων περὶ κινήματος.—Τὰ Ἰταλικὰ κομητάτα τῆς ἐλευθέρας Ἰταλίας καὶ ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης.—Ἀποστολὴ τοῦ Κερκυραίου Σασέλα εἰς μύησιν.—Τὰ Ἑλληνοϊταλικὰ κομητάτα ἐν Ἑπτανήσῳ.—Γ. Βερύκιος καὶ Κ. Λομβάρδος οἱ πρῶτοι συνέταιροι.—Σύστασις ἐπιτροπῶν ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις.—Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, Γ. Λιβαδᾶς, καὶ Ἀνδρέας Δάνδολος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐπιτροπῶν.—Μηλιαρέσης ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Τόμπρος καὶ Λάσκαρης οἱ Βουλευταὶ Κερκύρας.—Τὸ κεντρικὸν κομητάτον συσταίνεται ἐν Ζακύνθῳ.—Σχέσεις τοῦ κεντρικοῦ κομητάτου Ζακύνθου μετὰ τοῦ κεντρικοῦ Ἰταλικοῦ Γενόβας.—Πρόοδος τῆς ἑταιρίας.—Συνέταιροι ἐν Ἀθήναις.—Λοΐζος, Στεκούλης, Λεωνίδας Βούλγαρης.—Παῦλος ἱερεὺς Λογοθέτης.—Θεοδώρου Κλαδᾶ ἀποστολὴ εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν.—Οἱ Γαριβαλδινοὶ ἀξιωματικοὶ Τοὺρ καὶ Κούκης ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.—Φραγκῖσκος Δομενεγίνης, Δημήτριος Μπαχώμης καὶ Δημήτριος Καλλίνικος μυηθέντες ἐργάζονται ἄνευ συνεννοήσεως τοῦ κεντρικοῦ κομητάτου Ζακύνθου.—Κατήχησις εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.—Ἄρθρον προτρεπτικὸν ἐν τῇ «Φωνῇ τοῦ Ἰονίου» πρὸς ἐνέργειαν διὰ τοῦ κέντρου τῆς ἐθνικότητος.—Ἐπιστολὴ Σασέλα πρὸς Γ. Βερύκιον.—Σπερμολογίαι κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. — Ἐνθουσιασμὸς τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὲρ ἐθνικῆς ἑνώσεως καὶ ἐπιδείξεως.—Δυσ-

αρέσκεια κατὰ τοῦ Ὄθωνος καὶ συνωμοσία.—Καταδιώξεις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.—Ῥαδιουργίαι τῶν σπουδαρχῶν.—Φιλοτιμίαι τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Αἱ πρὸς διαδοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου συνενοήσεις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος μετὰ τῶν ἀδελφῶν Λεοπόλδου καὶ Ἀλτσαβέρτου.

ΕΝ ἔλειπον οἱ Ῥιζοσπάσται ἀόκνως νὰ ἐνεργῶσιν, ὅπως ταχύτερον λυθῇ τὸ Ἰόνιον ζήτημα διὰ τῆς ἑνώσεως. Ἐπωφελοῦντο πάσης εὐκαιρίας, ἣν παρεῖχον αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ οἱ συνεργαζόμενοι ὑπὲρ ἐλευθερίας λαῶν καὶ ἀποκαταστάσεως ἐθνικοτήτων. Πρὸ χρόνων ἐν Ἰταλίᾳ εἶχον σχηματισθῆ τὰ Ἰταλικὰ κομιτάτα τῆς νέας ἐλευθέρας Ἰταλίας λεγόμενα τῆς ἐνεργείας (comitati di azione della nuova libera Italia), ὧν προΐστατο ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης. Ταῦτα συνενοοῦντο πρὸς ἑταιρίας ἄλλων ἐθνῶν, ἅτινα ἔσπευδον εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν λαῶν. Τὰ κινήματα τῆς Ἰταλίας τῶν 1848, ὡς ἔτι καὶ τὰ τῶν 1859 εἶχον ἐφελκύσει καὶ Ἕλληνας νὰ συναγωνισθῶσι. Καὶ δήπου βλέπομεν εἰς Σικελίαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν 1848 Ἕλληνας νὰ συμπαρευρεθῶσιν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μεσσήνης· τῷ 1850 ὁ Ζήσης Σωτηρίου, ὁ Α. Δόσιος, ὁ Βαφιάδης, Ἠλίας Στικούλης, ὅστις προλαβόντως ἐπολέμησεν εἰς Κριμαίαν, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν Γαλλοπρωσσικὸν πόλεμον ὑπὲρ τῶν Γάλλων, ὁ Παβίας, ὁ Λαγᾶς, οἱ Κερκυραῖοι Σασέλας, Μιῶτος καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐθελονταὶ μετέβησαν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐμάχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Γαριβάλδου. Οἱ Ἰταλοὶ ἤθελον νὰ διεγείρωσιν ἐχθροὺς πανταχόθεν κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐχθρᾶς καὶ δεσποζούσης τῆς Ἰταλίας καὶ συμμάχου τῆς Τουρκίας. Οἱ Σλάβοι καὶ αὐτοὶ ἤθελον νὰ εὕρωσιν ἐχθροὺς κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ νὰ ἀντιπράττωσι κατὰ τῆς Αὐστρίας Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐχθροὶ τῆς Τουρκίας, ἔπρεπε νὰ συναφθῶσι κατὰ τῶν συμμάχων καὶ φίλων τῆς Τουρκίας Ἡ Ῥωσσία ἐχθρὰ φύσει τῆς Τουρκίας ἐν Ἀνατολῇ. διετίθετο δυσμενῶς κατὰ τῆς Αὐστρίας διὰ τὴν διαγωγήν, ἣν ἔδειξε κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Ἀπομονωθεῖσα, κολοβωθεῖσα καὶ τιμωρηθεῖσα μὲ τὴν συνθήκην τῶν 1856 μετὰ τὰ Κριμαϊκά, ἐκαιροφυλάκτει νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῆς Τουρκίας. Μὴ δυναμένη ὅμως ἐπὶ τούτῳ νὰ πολεμήσῃ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν Τουρκίαν ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τὸν πόλεμον τῶν δυτικῶν Δυνάμεων, ἐὰν ἐπείραζε τὴν Τουρκίαν παρὰ τὴν συνθήκην τῶν 1856, ἤθελε νὰ ὑποτρέφωνται ἐπαναστάσεις τῶν ὑπὸ τὴν

Τουρκίαν Χριστιανῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Σλάβων. Ἀπόστολοι αὐτῆς διέτρεχον ἐπὶ τούτῳ Σερβίαν, Μαυροβούνιον καὶ Βοσνίαν, παροτρύνοντες τοὺς Χριστιανοὺς εἰς ἀποστασίαν μετὰ τῶν Σλάβων. Οἱ Ἰόνιοι ἐπιδιώκοντες τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς πανελληνίου ἑνώσεως, καὶ ἐξαιρέτως οἱ Ριζοσπάσται, οἵτινες ἐχλευάζοντο διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἐναντιοφρόνων, ἤθελον τὴν ἕνωσίν των μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπολέμουν μὲν διὰ τοῦ λόγου τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον βιαίας δυνάμεις νὰ βιάσωσι τὴν Ἀγγλίαν εἰς παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου. Ὁ Γλάδστων ἐλθὼν ἀπεφήνατο αὐτοῖς, ὅτι ἡ λύσις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος συσχετίζεται μετὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τότε μόνον θέλει λυθῇ τὸ Ἑπτανήσιον, ὅτε καὶ τὸ Ἀνατολικόν. «Οἱ Ἑπτανήσιοι, ἔλεγε, δὲν δύνανται πρὸς ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν δικαιώματι μόνῳ ἐθνικότητος· διότι τὸ αὐτὸ δικαίωμα τῆς ἐθνικότητος δύνανται νὰ ἐκφέρωσι καὶ Θετταλοί, Μακεδόνες, Κρῆτες, Ἠπειρῶται, Σέρβοι, Βόσνιοι, Μαυροβουνιῶται καὶ ν' ἀποσπασθῶσιν ἐκ τῆς Τουρκίας. Χρειάζονται ὅμως βίαν ἅπαντες καὶ πόλεμον, ὅπως ἀπολαύσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ διαλύσωσι τὴν Τουρκικὴν Αὐτοκρατορίαν ἐξ Εὐρώπης». Διὰ ταῦτα οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑπτανήσου ριζοσπάσται ἐστοχάζοντο νὰ κινηθῶσιν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσιν. Οὕτως ἤθελεν ἐπιταχύνει ἡ λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος ὅπως ἐπέλθῃ ἡ ἐλευθερία ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ τῆς Ἑπτανήσου ἕνωσις μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοβασιλείας ἐν Ἀνατολῇ. Ὁ Λομβάρδος ἀπ' ἐναντίας ἐπρέσβευε καὶ ἐδημοσίευε διὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐργάνου του «Φωνὴ τοῦ Ἰονίου», ὅτι τὸ Ἰονικὸν ζήτημα φύσει διάφορον κατέναντι τῆς διπλωματίας ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκρεμῶν διεθνῶν ζητημάτων θὰ λυθῇ πρῶτον αὐτῶν, καὶ ἑπομένως ἔναρξιν λύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος θὰ ἀπετέλει ἡ λύσις τοῦ Ἰονίου, οὐχὶ δὲ ὅτι ἡ λύσις τοῦ Ἰονίου ζητήματος θα ἦτο συνέπεια τῆς τοῦ ἀνατολικοῦ. Καὶ τὴν γνώμην τοῦ Λομβάρδου ἡ περιφορὰ τῆς τύχης διὰ τῶν πραγμάτων ἐβεβαίωσεν.

Ἐνῷ λοιπὸν οὕτω προδιετίθεντο αἱ πολιτικαὶ δοξασίαι τῶν ριζοσπαστῶν τῆς Ἑπτανήσου, Σλάβος τις ἐκ Μαυροβουνίου περὶ τὰ 1859 ἔρχεται ἀπεσταλμένος εἰς Κέρκυραν, καὶ εἶτα εἰς Ζάκυνθον, καὶ συνομιλεῖ περὶ τοῦ κινήματος μὲ τὸν Γεώργιον Βερύκιον καὶ Κωνσταντῖνον Λομβάρδον τοὺς κορυφαίους τῶν ριζοσπαστῶν. Ἀμφότεροι εἶχον ὁμιλήσει μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Ἀθανασίου Πολίτου. Ὁ διακεκριμένος οὗτος ἱεράρχης ἐπὶ παιδείᾳ ἐκκλησιαστικῇ καὶ φιλολογικῇ, καθηγητὴς πρώην χρη-

ματίσας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, ἐπευφημεῖτο ἐκ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ κινήματος τῶν 1854 ὡς βοηθὸς καὶ πρόμαχος τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανῶν. Ἐπιτροπαὶ παρ' ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας πολλάκις προσήρχοντο πρὸς αὐτὸν εἰς Κέρκυραν ἐπικαλούμενοι ὁδηγίας καὶ ἀντιλήψεις εἰς ἀποτίναξιν τοῦ βαρβάρου ζυγοῦ. Προσφιλῶς τοὺς ἱκετεύοντας αὐτὸς προσεδέχετο, καὶ ὁδοὺς αὐτοῖς ἤνοιγεν εἰς διαδρομὴν τῆς ποθουμένης ἐπιχειρήσεως. Οὐχ ἧττον δὲ καὶ οἱ τῶν φιλελευθέρων ἐν Εὐρώπῃ καὶ κυρίως οἱ ἐξ Ἰταλίας, καίτοι ἀλλόδοξοι τὸ Χριστιανικὸν ρητόν, ἀλλὰ Χριστιανοὶ τὴν πίστιν, ἀεὶ συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἀπετείνοντο, καὶ συμπράκτορα κατὰ τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας των τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ καὶ χρηστότητα ἤθελον. Οἱ ἀγαθοὶ Κερκυραῖοι ὡς φιλόθρησκοι καὶ φιλοπάτριδες, ὡς πατρὸς φιλοστόργου καὶ ποιμάντορος φιλοχρίστου τὰς νουθεσίας αὐτοῦ ἐλάμβανον. Μετ' αὐτοῦ, εἰς ἐθνικὴν ἀγάπην καὶ ἀδελφικὴν στοργὴν συνδεόμενοι, συνέπραττον καὶ συνήργουν εἰς ὅ,τι χρήσιμον οἱ φιλοεθνεῖς αὐτῶν παραστάται ἐδήλουν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ καὶ δημοσιογραφίᾳ. Μετὰ τοῦ Ἱεράρχου τούτου οἱ ἐκ Ζακύνθου ριζοσπάσται βουλευταὶ Βερύκιος καὶ Λομβάρδος συγκοινωνοῦσι καὶ συσκέπτονται. Ἐπεκράτει ζῆλος μεταξὺ ὅλων τῶν ἐργαζομένων εἰς ἐλευθερίαν τῶν λαῶν νὰ συντελῶσιν ἀπὸ κοινοῦ διὰ συνδρομῆς ἀνδρῶν καὶ χρημάτων εἰς οἱανδήποτε ἔκρηξιν ἐπαναστάσεως λαοῦ κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυναστῶν. Συνενοοῦντο λοιπὸν καὶ ἠλληλογράφουν ὅλα τὰ ἐπὶ τούτῳ ἐργαζόμενα κομητάτα ἐν Εὐρώπῃ καὶ συνέσπευδον εἰς ἀμοιβαίας βοηθείας τῶν ἐπιχειρουμένων. Καὶ δήπου οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν διέτρεχον Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ τὰς Σλαβικὰς χώρας, ἅμα ἤθελεν ἀκουσθῇ κίνημά τι εἴς τινα ἐπαρχίαν τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν, νὰ ἐξεγερθῶσιν οἱ λαοὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν εἰς κοινὴν ἐπανάστασιν. Ἑπομένως νὰ συνεισφέρῃ ὤφειλε καὶ ἡ Ἑπτάνησος χρήματα καὶ ἄνδρας, ἐὰν συνέβαινεν ἐπαναστατικὴ κίνησις εἰς Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν, ἅμα ἤθελεν ἐκραγῇ ὑπὲρ ἀποσείσεως ζυγοῦ κίνημα ἐν Μαυροβουνίῳ ἢ ἀλλαχοῦ.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον τὰ Σλαβικὰ κομητάτα ἔσπευδον νὰ πραγματοποιήσωσιν οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις, ἐκοινοποιήθη εἰς τὰ τῆς ἐλευθέρας Ἰταλίας πρὸς ἐθνικὸν συνασπισμόν, καὶ ἀμοιβαίαν συνδρομὴν ὑπὲρ ἑνώσεως τῶν διαμελισμένων ἐθνῶν καὶ ἀνεξαρτησίας ἐξ ἀλλοφύλου κυριαρχίας. Τὸ εἰς Γένοβαν καθιδρυμένον κομητάτον τῆς ἐλευθέρας Ἰταλίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἀνέκρινε τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τῶν Σλαβικῶν, καὶ ἐνομίσθη τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα Σέρβων, Μαυροβουνιωτῶν, Θεσσαλοηπειρωτῶν καὶ Σλάβων ὡς πρόσφορον εἰς τὸ Ἰταλικόν. Οἱ Ἰταλοὶ πολιτικοί, οἱ τὴν ἐθνικὴν ἕνωσιν προθυμοποιούμενοι, ἐδόξαζον ὅτι ἡ μὲν Τουρκία δὲν θὰ βοηθῆται ὑπὸ τῆς γείτονος καὶ φίλης Αὐστρίας, ἐὰν ἐπαναστατικοὶ θόρυβοι τῶν Χριστιανῶν κατετάρασσον τὰ Ὀθωμανικὰ Κράτη. Ἐὰν δὲ ἡ Ρωσσία ἔμενεν ἀδιάφορος εἰς τοιαύτας ταραχὰς τῶν Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν, ἢ τοὐλάχιστον πλαγίως ἐβοήθει τοὺς ἐπαναστάτας Σλάβους καὶ Μαυροβουνιώτας καὶ Βοσνίους, θὰ ἐστενοχωρεῖτο ἡ Αὐστρία. Καὶ τότε ἡ Ἰταλία πολεμοῦσα τὴν Αὐστρίαν, καὶ διεγείρουσα τὴν ἐπανάστασιν καθ' ὅλους τοὺς Σλαβικοὺς λαοὺς τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὰ Κράτη τῆς ἐχθρᾶς τῆς Αὐστρίας, ἤθελε κατορθώσει τὴν ἐλευθερίαν τῆς Λομβαρδοβενετίας κινουμένης εἰς ἐπανάστασιν, καὶ βοηθουμένης ὑπὸ τοῦ Πιεδεμοντίου, καὶ εἶτα οἱ Ἰταλοὶ θὰ ἀπένεμον τὰ ἴσα πρὸς τοὺς ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανούς. Ἐπλατύνθη οὕτω τὸ σχέδιον τῆς ἐπαναστάσεως Ἰταλίας, Μαυροβουνίου, Ἑλλάδος δουλωμένης καὶ ἄλλων Χριστιανικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας. Πρὸς τούτοις ἔμελλον νὰ κινηθῶσιν οἱ Ἰταλοὶ εἰς Τυρόλον, καὶ νὰ ἀποστέλλωνται Γαριβαλδινοὶ εἰς Ἰλλυρίαν καὶ Δαλματίαν μετὰ τῆς σχηματισθείσης, ἐπαναστατικῆς τῶν φιλελευθέρων λεγεῶνος εἰς Ἰλλυρίαν καὶ Δαλματίαν. Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ ἐκ τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ὤφειλον νὰ κτυπήσωσι τοὺς Βουρβῶνας τῆς Νεαπόλεως, ἐκεῖθεν νὰ πεταχθῶσιν εἰς τὴν ἀπέναντι Ἀλβανίαν καὶ Ἤπειρον καὶ οὕτως ἀνάψῃ γενικὴ συνάμα ἐπανάστασις κατὰ Αὐστρίας καὶ Τουρκίας (1) Τοὺς Σλάβους ὅμως ἐν γένει οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἐνεπιστεύοντο διὰ τὴν μεγάλην ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ρωσσίαν. Διότι ἡ Δύναμις αὕτη ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ὡς ἔχουσα κοινὰ συμφέροντα μετὰ τῆς Αὐστρίας. Διὸ ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε νὰ κινηθῶσι μόνον Βόσνιοι, Ἐρζεγοβίνιοι καὶ Μαυροβουνιῶται.

Τὸ σχέδιον τοῦ Ἰταλικοῦ κομητάτου, ἀποσταλεὶς ὁ Κερκυραῖος Σασέλας τῇ 14 Μαΐου 1860 μετὰ ἑταίρου τινὸς Ἰταλοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ κομητάτον τῆς Ἰταλίας εἰς Κέρκυραν, ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν τότε ἐκεῖ εὑρισκόμενον Βουλευτὴν Γ. Βερύκιον γνωστὸν ἐξ ἄλλης ἑταιρίας πολιτικῆς. Ἔλαβε δὲ ἐντολὴν ὁ Σασέλας παρὰ τοῦ ἐν Γενόβᾳ κομητάτου νὰ κοινωνήσῃ πρὸς τοὺς Ζακυνθίους Βουλευτὰς πρῶτον. Ἡ μερὶς αὐτῶν τότε διετήρει τὸν

(1) Canini Morco Antonio Vingt ans d' exil p. 160—Ettore Lombardi Italia e Grecia p, 4—Torino 1861.

ριζοσπαστισμὸν ἐν τῇ Βουλῇ ἀκατάβλητον· διότι οἱ τῶν ἄλλων νήσων Βουλευταί, ἐὰν ἐξηροῦντο ὀλίγιστοι, διεκρίνοντο ὡς κυβερνητικοὶ ἢ ἀντιπολιτευόμενοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Βερυκίου νὰ τοῖς δείξῃ καὶ ἄλλους ὁμόφρονας ἐκ τῶν κορυφαίων τῶν συνεταίρων πρὸς μύησιν, ἔδειξε τὸν συμπολίτην καὶ συνεργάτην εἰς δημοσιογραφίαν Κωνσταντῖνον Λομβάρδον. Ταὐτοχρόνως εἶχον διακηρυχθῇ μέλη τῆς ἐλευθέρας Ἰταλίας Γεράσιμος Λιβαδᾶς καὶ Ἀντώνιος Δάνδολος Βουλευταί, ὁ ἐκ Κεφαλληνίας ὁ δὲ Κερκύρας καὶ συνέταιρος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος. Ἀκολούθως ὁ Λομβάρδος καὶ Βερύκιος ἐλθόντες εἰς Κέρκυραν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Βουλευτικῆς συνεδριάσεως, ἐκοινοποίησαν τὸ μυστήριον τῆς ἑταιρίας πρός τινας συνεργοὺς ριζοσπάστας. Κατεστήθη κομητάτον ὑπὸ τῶν ἱερέων Παύλου κόμητος Λογοθέτου, καὶ Παναγιώτου Κλάδη, Φραγκίσκου κόμητος Κουερίνου, Ἰωάννου Λισγαρᾶ καὶ τοῦ δικηγόρου Ἀνδρέου Πλέσα, γραμματεὺς δὲ Ἀνδρέας Φαραός. Ἄλλο κομητάτον κατήρτισαν ἐν Κεφαλληνίᾳ, τοῦ ὁποίου μέλη ἐγένοντο οἱ Βουλευταὶ Μιλιαρέσης, Θεόδ. Καροῦσος διδάσκαλος, καὶ Θ. Κλαδᾶς συντάκτης τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ὅστις μεταβὰς εἰς Λευκάδα κατήχησε τὸν Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην καὶ κατηρτίσθη τὸ ἐν Λευκάδι κομητάτον. Τοῦτο ἀνταπεκρίνετο μετὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ, οὗ προΐστατο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πολίτης, καὶ ἐμυήθησαν οἱ Βουλευταὶ Παδοβᾶς, Τόμπρος, Δάνδολος, Λάσκαρης, καὶ ἄλλοι ἰδιῶται. Δυσχερῶς δὲ διετίθετο τὸ κομητάτον Κερκύρας μαθόν, ὅτι θὰ ὑπόκηται εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κομητάτου, ὡς κεντρικοῦ γενομένου κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐν Γενόβᾳ γενικοῦ τῆς Ἰταλίας. Διὸ καθυπέβαλε δισταγμοὺς πρὸς τὸ Ἰταλικόν, καὶ ἐδικαιολογεῖτο ὅτι ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπάρχει ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία, σφόδρα ἀντιπράττουσα εἰς τὰς φιλελευθέρους διαθέσεις τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἵνα δὲ μὴ διακωλύωνται αἱ ἐπιχειρήσεις παντὸς κομητάτου ἐν Ἑπτανήσῳ καλὸν ἦτο νὰ κατασταθῇ τὸ κεντρικὸν τῆς Ἀνατολῆς κομητάτον οὐχὶ ἐν Ζακύνθῳ, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις. Ἡ πρότασις διεβιβάσθη μὲ τὸν Σασέλαν εἰς τὸ κεντρικὸν κομητάτον τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ Ζακύνθιοι συνέταιροι παρέστησαν πρὸς τὸ Ἰταλικόν, ὅτι διὰ τῆς ἐνεργείας των ἠδύναντο ν' ἀποφύγωσι τὸ ὕποπτον ὄμμα τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ὅθεν τὸ ἐν Γενόβᾳ κεντρικὸν κομητάτον διώρισεν ἐπιμόνως ὅτι ἡ Ζάκυνθος ὡς ἐξέχουσα τότε κατὰ τὴν ριζοσπαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἐνέργειαν πρέπει νὰ θεμελιώσῃ τὸ κεντρικὸν Ἑλληνικὸν κομητάτον κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Τότε λοιπὸν συγκατένευσαν οἱ Κερκυραῖοι μὴ δυνάμενοι

τύπον να αντιλέξωσι. Έμυήθησαν δε πρώτον εν Αθήναις παρά του Θ. Κλαδά, Φ. Πυλαρινός και Σ. Α. Μεταξάς. Ο Θ. Κλαδάς προς τούτοις λαβών συστατικά παρά του Υπουργείου των εξωτερικών Κουντουριώτου προς συλλογήν συνδρομών της «Νέας Εποχής» εφημερίδος του, εκδιδομένης τότε εν Κερκύρα, όπως μετατεθή η εφημερίς αύτη και εκδίδεται Αγγλιστί εν Λονδίνω, μετέβη πρώτον εις Σμύρνην και συνωμίλησε μετά τινος Επτανησίου προ πολλού εγκατεστημένου και συνέστησε κομητάτον· είτα μετέβη εις Κωνσταντινούπολιν, όπου συνομιλών μετά του εκεί Πρέσβεως Μ. Ρενιέρη ήκουσε παρ' αυτού ότι ήδη προωργανίζετο εν Κωνσταντινουπόλει κίνημα Ελληνικόν κατά Τουρκίας κατά συνεννόησιν του Βασιλέως Όθωνος, και ήδη είχον κατηχηθή εν Κωνσταντινουπόλει υπέρ τας 16 χιλιάδας. Αργώς όμως και μετά περισκεψίας οί εν Αθήναις μυηθέντες εβάδιζον εις τας ενεργείας διότι επεκράτει ό ολέθριος στοχασμός εν Αθήναις, ότι η Κυβέρνησις κατεπολέμει οποιανδήποτε συνέργειαν εις κίνησιν της Ανατολής, αποδίδουσα το επιχείρημα εις συνωμοσίαν κατά του Κράτους και της Βασιλικής δυναστείας.

Το κεντρικόν Ελληνικόν κομητάτον εν Ζακύνθω επροθυμοποιήθη αμέσως να διαδώση το μυστήριον και εις τας Χριστιανικάς επαρχίας της Ανατολής, όπως προετοιμασθώσιν οί Έλληνες εις το κίνημα. Επί τούτω απεφασίσθη να σταλή ευθύς εις Ήπειρον ό δραστήριος ιερεύς Κόμ. Παύλος Λογοθέτης ίνα κατηχήση τους εκεί, και καταστήση κομητάτα τουλάχιστον εκ τριών μελών. Ενετέλλετο δε αυτώ όπως επανελθών εις Ζάκυνθον, δώση λόγον περί όλων των πράξεών του προς το Ζακύνθιον κομητάτον, ό έπρεπε να συγκοινωνή προς τον Γαριβάλδην διά του εν Γενόβα κεντρικού κομητάτου της ελευθέρας Ιταλίας. Κανονισμός όμως επί ομοιομόρφω συμβιβάσει πάντων των κομητάτων δεν εγένετο, αλλά λεξικόν αινιγματικόν λέξεων, προσώπων και πραγμάτων επί χρήσει αλληλογραφίας κομητάτων και συνεργαζομένων. Προ πολλού δε είχε ρίψει το Ιταλικόν εν Γενόβα κομητάτον τους οφθαλμούς του εις τας Ανατολικάς χώρας. Απόστολοι αυτού διέτρεχον Επτάνησον, Ήπειρον και Θεσσαλίαν. Ο Γαριβάλδης είχε παρακελεύσει δύο Έλληνας εθελοντάς συνταχθέντας μετά της Γαριβαλδινής στρατιάς τον Στεκούλην Σπαρτιάτην και τον Λοΐζον Αργείον και διέτρεχον Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, και Αλβανίαν κατηχούντες. Λεωνίδας ό Βούλγαρης αξιωματικός του στρατού, μεμυημένος, συνείλκυσε κατά την αποστολήν πολλούς Μακεδόνας και Ηπειρώτας. Αυτός ήτο απεσταλμένος παρά του Βασιλέως

Όθωνος καὶ διέδιδεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὑποκινεῖ τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Κούκης εἷς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Γαριβάλδου, ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον, κατήχησε τὸν Φραγκῖσκον Δομενεγίνην ῥιζοσπάστην καὶ πρώην ἐξόριστον βουλευτὴν κατ' ἄγνοιαν τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κομητάτου. Τὰ αὐτὰ ἔπραττε καὶ ὁ διερχόμενος τὰς Ἰονίους νήσους ὑποστράτηγος τοῦ Γαριβάλδου Τοὺρ, ὅστις συνενοήθη μὲ τὸν Δημήτριον Μπαχώμην Βουλευτήν. Ὁ Δομενεγίνης εἶχε συστήσει ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν οἰκείων Μπαχώμη καὶ Δ. Καλλινίκου ἐνεργοῦσαν τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας ἄνευ τῆς συνενοήσεως μὲ τὸ κεντρικὸν κομητάτον Ζακύνθου. Πολλοὶ δὲ οὕτως ἐμυοῦντο, καὶ καθίστων ἐπιτροπὰς ἄνευ γνώσεως τῶν τακτικῶν κομητάτων. ὑποσχόμενοι συνδρομὴν καὶ παρακελεύοντες τοὺς μεμυημένους τὰ δοκοῦντα ἑαυτοῖς ὡς ἐκ μέρους τῶν Ἰταλικῶν κομητάτων, Τὸ ἄτακτον τοῦτο, ὃ πολλάκις παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κεντρικοῦ πρὸς τὸ κεντρικὸν τῆς Γενόβας, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἐλλείψεως κανονισμοῦ πρὸς τακτικὴν διεύθυνσιν τῶν ἀποστελλομένων κατηχητῶν καὶ ἀλληλογραφίαν. Ἐντεῦθεν τὰ φαινόμενα ψεύδη, αἱ παρεξηγήσεις τοῦ κυρίου σκοποῦ, αἱ καταχρηστικαὶ ἀπαιτήσεις, κατὰ τὴν ἀποστολήν, αἱ ἀντενέργειαι καὶ ἀποδοκιμασίαι παρὰ κορυφαίων ἀτόμων τῆς ἑταιρίας εἰς τὴν πορείαν τινῶν προσηλυτιζόντων. Προσώπου τινὸς ἡ εἰλικρινὴς ἐνέργεια καὶ ἀκροσφαλὴς περίσκεψις ἀπεδοκιμάζετο ὡς καταχρηστικὴ καὶ ἰδιότροπος ὑπ' ἄλλου, σφετεριζομένου δύναμιν πρωταγωνιστοῦ. Ἄλλος ἐφαίνετο ὅτι ἐνήργει ὡς ὡρισμένος ὑπὸ ὑπερτάτης ἀρχῆς, ἐνῷ οὐδεμίαν τοιαύτην ἐξουσίαν εἶχεν, ἀλλ' ὑποκινούμενος ὑπὸ φιλοδοξίας, ἢ ἄλλης τινὸς ἰδιοτελείας, ὅπως ἐκπληρώσῃ ἀτομικὰς ἰδιοπαθείας καὶ ὠφελείας. Εἰσέτι μαρτυροῦσιν ἐπιστολαὶ διακεκριμένων συνεταίρων, ἀποδοκιμασίαν ἐνεργειῶν ὡς ἀπερισκέπτων καὶ ἐπαγομένων κινδύνους εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας, ἐνῷ εἰλικρινὴς καὶ δραστήριος ἐφαίνετο ἡ πατριωτικὴ γνώμη καὶ διάθεσις τοῦ ἐνεργήσαντος προσώπου. Ὁ ἀποσταλεὶς ἱερεὺς κόμης Παῦλος Λογοθέτης ἐλθὼν εἰς Πρέβεζαν καὶ συστήσας ἐκεῖ κομητάτα ἔμαθε παρά τινος μεμυημένου πρότερον ὑπὸ τοῦ Λοΐζου, ὅτι ὁ ἀπόστολος αὐτὸς πορευθεὶς εἰς Βιτώλια κατήχει ἐκεῖ, καὶ διέδιδεν ὅτι ὁ Γαριβάλδης ἐνεργεῖ ἐπανάστασιν, ἵνα συστήσῃ νέον βασίλειον Ἑλληνικὸν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ βασιλόπαιδος τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδου. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη κοινοποιηθεῖσα πρὸς τὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην ὑπὸ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κεντρικοῦ κομητάτου, σφόδρα ἐτάραξε τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν λαῶν στρατηγόν. Ἀπεκρίνετο οὗτος ὅτι σφόδρα θαυμάζει ὅτι οἱ ἀπόστολοι

ἐξυβρίζουσι τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀνδρὸς, ὅστις ἐργάζεται τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν λαῶν, θέλων νὰ καταστρέψῃ τὰς δυναστείας αὐτῶν, καὶ οὐχὶ νὰ θεμελιώσῃ νέας.

Κατήχει δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ὑποδούλους Χριστιανοὺς εἰς Ἤπειρον μεταβὰς καὶ ἄλλοι τινὲς εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. Δυσκόλως ὅμως οἱ ὑποδουλωμένοι διετίθεντο εἰς ἐπανάστασιν, ἀναλογιζόμενοι ὅσα ἔπαθον ἐπὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ κινήματος τῶν 1854 ὑπὸ Τούρκων καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου Χριστιανῶν. Πολλοὶ τούτων τῶν λεγομένων ἐλευθερωτῶν ἐτράπησαν τότε εἰς ἁρπαγὰς καὶ λῃστείας τῆς πτωχῆς περιουσίας των. Οὔτε ἤθελον οἱ ὑπόδουλοι νὰ κινῶνται οἱ Ἀρχιερεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις Ἑλληνικοὶ πρόξενοι, ὡς συνενοούμενοι μετὰ Πασάδων καὶ Τούρκων κατὰ τὴν ἐπαρχίαν των. Τινὲς αὐτῶν ἤθελον καὶ βεβαιότητα ἐὰν ἐστεμμέναι κεφαλαὶ καὶ ἐπωμίδες στρατιωτικαὶ ἰσχυρῶν Δυνάμεων θὰ συνδράμωσιν εἰς βοήθειαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐὰν τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἀμέσως ἤθελε μετασχῇ τοῦ ἀγῶνος, ἐπιλαμβανομένου πρώτου τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Διότι μεγάλη ἀδιαφορία διεκρίνετο τότε μεταξὺ τῶν κυβερνώντων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ περὶ ἐπαναστατικῆς ἐπιχειρήσεως τῶν ὑποδουλωμένων. Καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἀεὶ ἐταράσσετο διὰ τὰς δολίας ἀντιδράσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις ἐπροστατεύετο κατὰ τὰς ῥᾳδιουργίας της ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις πρέσβεων τῶν ξένων Δυνάμεων, ὅσαι ὑπεστήριζον τὴν Τουρκίαν. Διὸ φοβούμενος ὁ Βασιλεὺς τὰς συνεπείας τῆς ἐπελθούσης κατοχῆς κατὰ τὸ 1854, οὐδὲν ἤθελε νὰ πράττηται ἐκ τοῦ φανεροῦ περὶ κινήματος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν, καίτοι διεκαίετο ὑπὸ πόθου καὶ λάθρα συνειργάζετο. Ἐκ τούτων ὅτι ἐμίσει τὴν μεγάλην ἰδέαν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὑπελαμβάνετο, καὶ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων. Αὐτοὶ ἐβούλοντο νὰ διαταράττωσι τὰ καθεστῶτα καὶ νὰ διεγείρωσι δυσπιστίας κατὰ τοῦ Βασιλέως. Ἀφορμὴν δὲ ἐλάμβανον οἱ οὕτως ἀντιπράττοντες καὶ τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτῶν ὄργανα τὴν ἐθνικὴν καχεξίαν, καὶ διήγειρον μῖσος ἐθνικὸν κατὰ τοῦ Βασιλέως ὡς φίλου καὶ συσχετικοῦ τῆς Αὐστρίας, ὅτι ἡ Δύναμις αὕτη ἔσπευδε νὰ διακρατῶνται εἰς ὑποδούλωσιν οἱ λαοί. Τὴν καχεξίαν αὐτοὶ βουλόμενοι πρὸ πολλοῦ νὰ ἐξαλείψωσιν οἱ ἐν Ζακύνθῳ συνέταιροι ῥιζοσπάσται, καὶ νὰ διεγείρωσι Κυβέρνησιν, Βουλὴν καὶ Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν γενικὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας εἰς κίνημα ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν, ἐδημοσίευον πολιτικώτατον καὶ συνετώτατον ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «τί συμβαίνει ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι;» Τὸ

θέμα διεπραγματεύθη ὁ Γ. Βερύκιος καὶ ἀνέπτυξεν ἐν ἄλλοις ἄρθροις ὁ συνεργάτης Κωνσταντῖνος Λομβάρδος. Ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ «Φωνῇ τοῦ Ἰονίου» τὰς 23 Σεπτεμβρίου 1860. Διεπραγματεύετο δὲ τὸ θέμα ὡς ἑξῆς.

«Κρίσιμος ἡ ὥρα διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν, ἀνάγκη κατεπείγουσα ἐνεργείας, καὶ δὴ δραστηρίου καὶ ἀποτελεσματικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἰδοὺ ἡ φωνή, ἥτις ὁλονὲν ἀνυψοῦται παντοῦ, ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰσὶν ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Θεοῦ της. Εἰς τὴν φωνὴν ταύτην ὁμόθυμος ἄλλη δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δούλων ἀδελφῶν, πρὸς τὸ ἓν ἑκατομμύριον τῶν ἀδελφῶν ἀπευθύνεται Τί τὸ πρακτέον; ποῖον τὸ σύνθημα; Καὶ εἰς ἀπάντησιν οὐδὲν ἄλλο ἀκούομεν, εἰμὴ ἀμοιβαίας αἰτιάσεις τῶν κυβερνητικῶν πρὸς τοὺς ἀντιπολίτας ὁμοίους καὶ τούτων πρὸς ἐκείνους. Ἡ ἐθνικὴ ἐνέργεια πρέπει ἐξ ἀνάγκης, κατὰ τὰ ἀποκεκαλυμμένως ὅλλα λίαν σαφῶς διασαλπιζόμενα, νὰ ἀρχίσῃ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κέντρου τῆς ἐθνικότητος πρὸς σύστασιν τοῦ ὁποίου αἱματοκυλίσθη ὁλόκληρον τὸ γένος, καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου ἐθνικὴ ἐνέργεια, εἰς τὰς σημερινὰς μάλιστα περιστάσεις, εἶναι κἄτι περισσότερον ἢ χίμαιρα, εἶναι ὤθησις τῆς ὅλης φυλῆς εἰς κρημνὸν ὁριστικῆς ἀπωλείας. Τὸ σύστημα, ἀκούομεν παρέλυσε καὶ κατέστρεψεν, ἐξηφάνισε τὰ πάντα, οὔτε εἶναι ἐλπὶς διορθώσεως. Ἐπὶ Κυβερνήτου ἡ Ἑλλάς, καίτοι ἀπὸ πόλεμον καταστροφῆς ἐξερχομένη, εὑρίσκετο εἰς καλλιτέραν ἢ σήμερον κατάστασιν. Τότε ἡ Τουρκία μᾶς ἐφοβεῖτο, σήμερον μᾶς περιφρονεῖ, μᾶς ὑβρίζει καὶ ὀφείλομεν νὰ ὑπομένωμεν τὰς ὕβρεις της. Στρατὸς δὲν ὑπάρχει. Πολεμικὰ πλοῖα δὲν ἔχομεν. Τὸ ταμεῖον ἐχρεωκόπησεν. Οἱ χαρακτῆρες διεφθάρησαν, καὶ ἄνδρες δυνάμενοι νὰ προηγηθῶσιν ἐν ὥρᾳ ἐθνικῆς ἀνάγκης δὲν ὑπάρχουν. Τὸ σύνταγμα κατεδολιεύθη. Ἡ Αὐστροβαβαρικὴ πολιτικὴ μᾶς διευθύνει. Πολιτικὴν ἐθνικὴν δὲν ἔχομεν. Τὸ σύστημα ἐξηφάνισε τὰ πάντα καὶ ἂν τὸ σύστημα (ὁ βασιλεὺς) δὲν πέσῃ οὐδεμία ἐλπὶς ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα τῶν μακρηγοριῶν, δι' ὧν ἡ δημοσιογραφία τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν, πειρᾶται νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς θέσεως, εἰς ἣν διάκεινται τὰ δημόσια ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι.

»Ἀλλ' ἂν πολιτικὴν ἐλευθέραν δὲν ἔχωμεν, εἰς τοῦτο πταίει ὁ Βασιλεύς; ἢ τοὐλάχιστον πταίει αὐτὸς μόνος; Τοῦτο ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ πρὶν τῆς 3.ης Σεπτεμβρίου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ συντάγματος τῆς 3 ης Σεπτεμβρίου, οὐχὶ ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὑπεύθυνος, ἀλλὰ τὸ ἔθνος, διότι εἰς συνταγματικὸν Κράτος ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος διὰ τῶν

ἀντιπροσώπων του δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ. Ἡ δὲ Κυβέρνησις συνίσταται ἐκ τῶν ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ Βασιλέως ὑπουργῶν, οἵτινες οὐδὲν! δύνανται νὰ ἐνεργήσωσιν ἄνευ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς πλειονοψηφίας τῶν Βουλῶν . . . Νῦν ἡ Γ'. Σεπτεβρίου διεγείρει τὰς καρδίας ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. Ἐπίστευσαν ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς, ὅτι ἐξηγέρθησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν οἱ ἐλεύθεροι ἀδελφοί, ἵνα διὰ τοῦ ἔργου δείξωσιν εἰς τὴν ἄδικον διπλωματίαν, ὅτι εἰς μάτην ἔγραψε πρωτόκολλα πρὸς διαχωρισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, πρὸς ματαίωσιν τοῦ ὅρκου τῶν 1821. Ἐπίστευσαν, ὅτι ἡ ἐλευθέρα μερὶς τοῦ ἔθνους, ἀνεγερθεῖσα διὰ νὰ διώξῃ, ὡς καὶ ἐδίωξε, μακρὰν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος τοὺς πράκτορας τῆς ἀνθελληνικῆς πολιτικῆς, καὶ παραλαμβάνουσα ἀμέσως εἰς τοὺς κόλπους της τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων θὰ ἔλεγε πρὸς αὐτόν· «Μία ἄδικος καὶ πολέμιος εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης πολιτικὴ ἀπεκάλεσεν Ἑλλάδα μικρὸν μόνον τεμάχιον Ἑλληνικῆς γῆς. Σὺ ἄρχεις μόνον ἐπὶ ἑνός. Ἀλλὰ μέμνησο ὅτι βασιλεύεις ἐπὶ δεκαπέντε ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων, οἵτινες σὲ ἀτενίζουσιν ὡς τὸ κέντρον τῆς ἐθνικότητός των. Ἡ Ἀνατολὴ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν πρωτοκόλλων τείνει πρὸς Σὲ τὴν χεῖρα. Πρόσφερον καὶ Σὺ εἰς αὐτὴν την ἰδικήνΣου. Ἐμπρός, ἐκπλήρωσον τὴν ἀποστολήν Σου. Ὁδήγησον τὴν Ἑλληνικὴν φυλην εἰς τὴν κληρονομίαν της. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου τί βλέπομεν νὰ ποιῶσιν οἱ πληρεξούσιοι διὰ τῆς ἀδιαφορίας, ἣν δεικνύονται πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς ὑποδούλους, διὰ τῆς ἰδιωφελείας κυρίου μόνου σκοποῦ. πρὸς ὃν ἀποτείνονται ὅλαι αἱ ῥαδιουργίαι τῶν ἀντιπροσώπων, οἵτινες θέσεις καὶ ὠφελήματα καὶ χαριτοδοσίας δι' ἑαυτοὺς καὶ συγγενεῖς καὶ σχετικούς των θηρεύουσι ψηφίζοντες τὰ νομοσχέδια τοῦ ὑπουργείου. Τί ἄλλο λέγουσι διὰ τοῦ ψηφίσματος αὐτοχθόνων καὶ ἑτεροχθόνων; Ἄλλη Ἑλλὰς διὰ Σὲ νὰ ὑπάρξῃ παρὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς διπλωματίας. Ἄλλους δὲν πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃς ὡς Ἕλληνας εἰμὴ τοὺς κατὰ τύχην γεννηθέντας εἰς τὰ στενὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ ἄδικος πολιτικὴ ἠθέλησε νὰ περιορίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνος» . . .

Δέκα ἑπτὰ ἔτη συνταγματικῆς ζωῆς ἀριθμοῦνται παρελθόντα διὰ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, καὶ τὰ δέκα ἑπτὰ ἔτη αὐτὰ δὲν παρῆλθον διὰ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ξένου ἀδελφούς, χωρὶς νὰ δείξωσιν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι οὐδέποτε ἔπαυσαν σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, καίτοι ὑπὸ τὴν πίεσιν πολιτισμένου, ἢ ἀπολιτεύτου, ἀλλ' ἐξ ἴσου βάρους ζυγοῦ εὑρισκόμενοι. Τί ἐνηργήθη εἰς τὸ διάστημα τῶν δεκαεπτὰ ἐτῶν τούτων ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ὅπως οἱ ὑπὸ τὸν Τοῦρκον καὶ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν στενάζοντες, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἐνερ-

γοῦντες Ἕλληνες, ἐνθαρρυνθῶσιν εἰς τὴν ἐνεργειάν των; Καὶ ἡμεῖς ἂν σιωπήσωμεν, τὰ πράγματα ὅμως ἀπαιτοῦσιν, ὅτι ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι οὐ μόνον οὐδὲν ἐγένετο, ὅπως μᾶς ἐνθαρρύνωσιν εἰς τὰς προσπαθείας μας, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐνίοτε, ἔως τῆς ἀπελευθερωθείσης γωνίας τῆς ἐθνικῆς γῆς, ἓν βλέμμα πρὸς ἡμᾶς ἐρρίφθη, ἦτο βλέμμα ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀπελπισίας. Ἐστέναξε καὶ στενάζει ἡ μεγίστη τοῦ ἔθνους μερὶς ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν, καὶ εἰς τοὺς στεναγμούς της εἶδεν ἀντιτασσομένην την βαθυτέραν σιωπὴν ἐκεῖθεν, ἀφ' ὅπου καὶ μόνον εἶχε δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ ὑπεράσπισιν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, τῆς ἀδικησάσης διὰ τῶν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς Τουρκίας πρωτοκόλλων της τὸν χριστιανισμὸν, τουτέστι καὶ πολιτισμὸν, καὶ πρόοδρον, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ Εὐρωπαϊσμόν. Δώδεκα ἔτη ἀριθμοῦμεν ἐν Ἑπτανήσω, ἀφ' ὅτου ἐλευθεροτυπίαν καὶ ἐλευθέραν ἐκλογὴν, ἐν θεωρίᾳ τοὐλάχιστον ἐλάβομεν, καὶ τὰ δώδεκα ταῦτα ἔτη παρέστησαν καὶ παριστάνουν τὴν πλέον ἄνισον πάλην, καὶ ταυτοχρόνως τὴν πλέον ἐπίμονα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας πάλην σμικρᾶς καὶ ἀδυνάτου μερίδος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀντιπαραταχθείσης, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Χρόνου τοῦ Λονδίνου μὲ τὸν βρόχον εἰς τὸν λαιμὸν πρὸς μίαν τῶν ἰσχυροτέρων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἂν οὐχὶ τοὐλάχιστον ἄλλο, κατὰ τὰ δώδεκα ταῦτα ἔτη ἡ ἀδύνατος Ἑπτάνησος, ἡ μικρὰ αὕτη γωνία, τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικότητος καὶ τῆς Εὐρώπης ἀνυψουμένην ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πολιτικῆς ζωῆς τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, χωρὶς νὰ ἐμπορέσῃ ἡ ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου Παντοδύναμος Ἀγγλία, οὔτε νὰ μᾶς τὴν ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας, οὔτε νὰ μᾶς βιάσῃ νὰ τὴν καταβάσωμεν, μὲ ὅσας καὶ ἂν μεταχειρισθῇ πρὸς τοῦτο βίας, εἴτε διὰ φθορᾶς μέσα. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν της εἰς ἔτι ἀκολουθούσης ἀνίσου πάλης ποίαν ἐνθάρρυνσιν ἐλάβομεν; λυπηρὸν ἀλλ' ὠφέλιμον, διότι ἀληθὲς νὰ τὸ εἴπωμεν. Οἱ ἐν Ἑπτανήσω πράκτορες τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξαν συχνὰ οἱ πλέον θρασεῖς καὶ ταυτοχρόνως οἱ πλέον ἐπίβουλοι τῶν ἀντιπάλων μας. Διὰ τὴν αντεθνικὴν καὶ ἐθνοκτόνον διαγωγὴν, ἣν ἡ Κυβέρνησις τῆς μικρᾶς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, καὶ οἱ πράκτορες αὐτῆς ἐτήρησαν πρὸς τὴν μεγάλην, ἀλλὰ δούλην Ἑλλάδα πταίει ὁ Βασιλεὺς, ἢ τοὐλάχιστον πταίει αὐτὸς μόνος;»

»Οὔτε συμπαθείας, οὔτε ἀντιπαθείας ἔχομεν πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ἢ πρὸς οὐδένα ἐκ τοῦ σμήνους τῶν ἀναβάντων τὴν ὑπουργικὴν ἕδραν ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. Οὐδὲ ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν, ἢ νὰ φοβηθῶμέν τι παρ' οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν. Αἱ σκέψεις μας δύνανται νὰ ἦναι ἀπόρροιαι λάθους, οὐδέποτε ὅμως προκαταλήψεως. Τὸ οἱονδήποτ

τε λάθος μακεύχαρίστως θέλομεν ὁμολογήσει, μόλις περὶ αὐτοῦ πεισθῶμεν. Οὐτιδανοὶ καὶ ἀσήμαντοι, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον θερμοὶ ὑποστηρικταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καθότι ἄνευ αὐτοῦ δὲν παρίσταται καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰμὴ ἀποσύνθεσις καὶ ὄλεθρος διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, δὲν ἐννοοῦμεν ὅμως νὰ θυμιάσωμεν τὸν ἐπὶ θρόνου καθήμενον μὲ τὸ χαμερπὲς ἐκεῖνο τῆς κολακείας θυμίαμα, τὸ ὁποῖον τινὲς πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνουσιν. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων εἶναι βεβαίως ἐπιλήψιμος κατά τι, καθ' ὅσον τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου ἀφορᾷ, καὶ οὔτε θέλομεν ἐξετάσει παρακατιόντες. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν κατέναντι τῶν ξένων ὑποστήριξιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας (ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα δίκαιοι), ἂν τυχὸν δὲν ἐνήργησεν ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς ἄλλος τὶς ἤθελεν ἐπιθυμήσει, ὅμως ἔδειξε πρὸς ὑποστήριξίν της πολὺ μεγαλητέραν αὐταπάρνησιν παρὰ πολλοὺς ἐκ τῶν σήμερον φωνασκούντων. Οὐδέποτε ἀντέπραξεν εἰς ἐθνικὸν κίνημα, ἢ εἰς ἐνέργειαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Καὶ κατὰ τὰ 1854 ἐρριψοκινδύνευσεν ὑπὲρ αὐτῆς. ὅ, τι πολὺ σπανίως οἱ βασιλεῖς ριψοκινδυνεύουσι, τὸν θρόνον του.»

»Μεταξὺ τῶν ἄχρι τοῦδε ὑπουργησάντων τίς, παρεκτὸς μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων ἀναφερομένων εἰςθανόντας,ἐτόλμησε νὰ φανῇ Ἕλλην; τίς ἐτόλμησε νὰ χαράξῃ πολιτικὴν Ἑλληνικὴν; Οὔτε κἂν ὑπωπτεύθησαν ὁποίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐν γένει λαῶν ἐδύνατο νὰ ἔχῃ εἷς ὑπουργὸς Ἕλλην ἐν Ἀθήναις. Μόνον τὰ περὶ τῆς διπλοματίας διαγραφέντα Ἑλληνικὰ ὅρια ὑπ' ὄψιν ἔχοντες, ἀδύνατοι προϊστάμενοι Κράτους ἀδυνάτου,ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροὴν διαπληκτιζομένων ξένων συμφερόντων διατελοῦντες, ὤφθησαν ἕρποντες ὑπὸ τοὺς πόδας πότε τοῦ μὲν, καὶ πότε τοῦ δὲ ξένου πρέσβεως, ἐπαιτοῦντες τὴν βοήθειάν του κατὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντενεργείας τῶν ἐξ ἴσου ὡς αὐτοὺς ἰδιοτελῶν ἀντιπάλων των, προσφέροντες ἀντάλλαγμα τὰ συμφέροντα τὴν τιμὴν τὸ μέλλον τῆς τε μικρᾶς καὶ μεγάλης πατρίδος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν καθέκαστα; Οὔτε χάριν κἂν ἁπλῆς περιεργείας, ἐφρόντισαν νὰ μάθωσι τί συμβαίνει παρ' ἡμῖν. Οὔτε κἂν αἱ ἐφημερίδες ἔρριψαν τὸ βλέμμα εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας ἀγῶνα τῆς Ἑπτανήσου. Ἀπ' ἐναντίας μᾶς ἐπέκριναν, μᾶς ἐχαρακτήρισαν ὡς τρελλοὺς, εἶπαν οἱ ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὰ πράγματά σας ἀκριβῶς, πολὺ ὀλιγώτερον τὰ προσωπικά σας, καὶ οὐδόλως τὰς σκέψεις σας. Ἡμεῖς ἐδῶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ποῖα ζητήματα χωρίζουσι τοὺς ριζοσπάστας ἀπὸ τῶν μετριοφρόνων, μᾶς ἔγραφε τὴν 27 Ἰουνίου 1857 δημοσιογράφος,

κατέχων ὑπεράνω παντὸς ἄλλου ἐκ τῶν συναδέλφων του πρακτικὸν πολιτικὸν νοῦν.

»Μὴ μᾶς προτείνουσι εἰς δικαιολόγησιν τὸ τετριμμένον, ὅτι δῆθεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν εὐμένειαν τῶν Δυνάμεων, καὶ νὰ μὴ ἐπισύρῃ τὴν ὀργὴν τινος ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν, ὤφειλε ν' ἀποφύγῃ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποκίνησις ταραχῶν ἐν Τουρκίᾳ, ὡς ὑπόθαλψις τοῦ ριζοσπαστιμοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἔστω ὅτι ἐν τῷ πολιτικῷ συμφέροντι τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐνέκειτο νὰ μὴ ἀντιπράξῃ φανερῶς εἰς τὸ πρόσκαιρον πολιτικὸν συμφέρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας. Οὐδὲν ὅμως οὐδενὸς συμφέρον προσεβάλλετο, ἂν ἡ μικρὰ Ἑλλὰς παρίστατο, ὡς ὤφειλεν, ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, εὐνοοῦσα τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, καὶ παρ' αὐτῆς εὐνοουμένη, καὶ δεικνύουσα εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτι αὕτη ἐκράτει ἀναμμένην τὴν θρυαλλίδα, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ ἀναφθῇ τὸ πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἔκρηξις τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ χειροτερεύσῃ, ἐνῷ ἐξ ἀνάγκης ἅπασαν τὴν Εὐρώπην δεινῶς ἤθελε κλονίσῃ. Τὴν θρυαλλίδα ταύτην, ἥτις τὴν μεγάλην καὶ ἀκαταμάχητον δύναμίν των ἀπετέλει, καὶ δι' ἧς μόνης σεβασμὸν παρὰ τῶν ἰσχυρῶν νὰ ἀπαιτήσωσιν ἠδύναντο, οὐ μόνον ἀπέσβυσαν, ἀλλὰ καὶ μακρὰν τῶν χειρῶν των οἱ πολιτικοὶ τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἀπέρριψαν. Μικροὶ καὶ ταπεινοὶ νὰ φανῶσιν ἠθέλησαν, ὡς τοιούτους τοὺς μετεχειρίσθησαν. Εἶναι τοῦτο ἀποτέλεσμα ὑπερισχυσάσης Αὐστροβαυαρικῆς, ἢ Ἀγγλικῆς ἢ Πανσλαβιστικῆς πολιτικῆς; —ἔστω—Πλὴν ἡ πολιτικὴ αὕτη δὲν ἐπιβλάπτει, ἀλλ' ἑκουσίως ἐνηγκαλίσθη. Ἀλλὰ παραδεκτέον πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς μικρᾶς πρὸς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα τηρηθεῖσα πολιτική, ἦτο, ἡ μόνη κατάλληλος ἡ μόνη συμφέρουσα. Παραδεκτέον ὅτι τῷ ὄντι ἡ ἀνάγκη ἐθνικὴ ὑπέβαλεν εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος νὰ φανῶσιν ἀποχωριζόμεναι πάσης σχέσεως πρὸς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς, καὶ λησμονοῦσαι τὴν ἐθνικὴν πολιτικήν· Παραδεκτέον ὅτι καθῆκον ἐθνικὸν ἐξεπλήρωσαν οἱ ἐν Ἀθήναις, ὑπουργεύσαντες πορευόμενοι ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν, καὶ προσμένοντες μὲ τὸν πῖλον ἀνὰ χεῖρας εἰς τοὺς προθαλάμους τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ ξένου πρέσβεως, ὅπως λάβωσι τὰς διαταγάς, πρὶν νὰ συμβουλευθῶσι μετὰ τοῦ ἡγεμόνος των. Παραδεκτέον ὅσα ἄλλα ἂν θέλῃ τις ἀκόμη ἐρωτῶμεν. Οὗτοι οἱ δῆθεν πολιτικῆς ἀνάγκης λόγοι οἱ δυνάμενοι νὰ προτανθῶσι πρὸς δικαιολόγησιν τάχα τῆς τηρηθείσης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πορείας, δύνανται νὰ προτανθῶσιν ἐπίσης καὶ πρὸς δικαιολόγησιν τῆς παρατηρηθείσης καὶ

παραιτουμένης ἐγκαταλείψεως τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας εἰς τὰς Βουλάς; Λέγομεν εἰς τὰς Βουλὰς καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν Βουλῶν· καθότι παραδεχθέντες ἐν ὑποθέσει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ τηρήσῃ, ἣν ἐτήρησε παρὰ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος κατέναντι τῶν ξένων διαγωγὴν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὤφειλεν ἑπομένως καὶ ἡ πλειοψηφία τῶν Βουλῶν, εἴτε ὡς ὁδηγουμένη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε ὡς ὑποστηρίζουσα, εἴτε ὡς ἀκολουθοῦσα τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν μετ' ἐκείνης πορείαν, ἵνα μὴ ἐκθέσῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ὑποτιθεμένην ἐπίφοβον σύγκρουσιν πρὸς τὴν ξένην πολιτικήν. Ἀλλ' ἂν μία συνταγματικὴ Κυβέρνησις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπεύθυνος διὰ τὰ κινήματα τῆς μετ' αὐτῆς συμβαδιζούσης, ἢ παρ' αὐτῆς ὁδηγουμένης βουλευτικῆς πλειοψηφίας, τίς ποτε ἐφαντάσθη νὰ θεωρήσῃ ὑπεύθυνον Κυβέρνησιν συνταγματικὴν διὰ τὴν οἱανδήποτε πορείαν, ἣν μία μειονοψηφία ἀντιπολιτεύσεως θέλει νὰ τηρήσῃ εἰς τὴν Βουλήν;

»Ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος νὰ προχωρῇ Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν ὑποστήριξιν τῆς πλειονοψηφίας κατέναντι τῆς ἀντιδράσεως, κατέναντι τῆς πλειονοψηφίας τῶν Βουλῶν. Ἀλλ' οἱ ἐν Ἀθήναις ὑπουργεύσαντες, εἴτε δὲν εἶχαν τὴν τόλμην, εἴτε δὲν ἐνόμισαν σύμφωνον μὲ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα νὰ ἀντιτάξωσι φανερῶς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ξένης πολιτικῆς, ἠδύναντο νὰ ἀναθέσωσι τὴν φροντίδα ταύτην εἰς Βουλευτικήν τινα μειονοψηφίαν. Αὕτη τότε ἤθελε χρησιμεύσει ὡς ἀσπὶς ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως κατέναντι τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς τῶν ξένων. Ἤθελε τηρήσει ἀνυψουμένην καὶ ἀπειλοῦσαν ἐνώπιον τῆς διπλωματίας τὴν σημαίαν τῆς Ἐθνικῆς μας Ἰδέας τὸ ἰσχυρὸν φόβητρον τῆς φιλοτούρκου πολιτικῆς. Ἤθελεν ὑπαγορεύσει σεβασμὸν ὑπὲρ τῆς μικρᾶς χάριν τῆς μεγάλης Ἑλλάδος. Ἤθελεν ἔχει συγκεντρωμένας τώρα τὰς ἐθνικὰς Δυνάμεις, καὶ ἤθελεν ἐμπνεύσει εἰς αὐτὰς τὰς ἐχθρικῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένας Εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις, ἄλλας πώρω τῆς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ὑποστηριζομένης ἰδέας. Τὰ ὁλονὲν ἐν Ἰταλίᾳ συμβαίνοντα ὀφείλονται βεβαίως κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων Γ΄. δὲν ἤθελε κινήσει μὲ 200 χιλιάδας, ἂν δὲν ἔβλεπεν ἕτοιμον νὰ ἐκραγῇ τὸν κρατῆρα τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἰταλίᾳ. Καὶ τὴν Ἰταλικὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸ πεῖσμα τῆς ξένης πολιτικῆς ἐπροσκάλεσεν, ὑπεκίνησεν, ὠργάνισεν ἡ ἐθνικὴ ἐνέργεια καὶ τὰ διάφορα πολιτικὰ κόμματα πέριξ ἑνὸς κέντρου συνήνωσε τὸ Βουλευτικὸν Βῆμα τοῦ Τωρίνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατ' ἀρχὰς ἡ φωνὴ τῆς Ἰταλικῆς πατρίδος ἐδυνή-

θῇ νὰ ἀντηχήσῃ, εἰμὴ διὰ τοῦ στόματος ἀσημάντου μειοψηφίας τριῶν ἢ τεσσάρων ῥητόρων. Αὐτοὶ οἱ τέσσαρες, τρεῖς ἢ καὶ μόνας δύω φωνας, (καθότι διὰ τὴν Ἑλλάδα περισσότεραι δὲν ἀναγκαιοῦσι.), ἅτινας ἀπὸ τοῦ βήματος τῶν Ἀθηνῶν ἐνώπιον τοῦ κόσμου ἤθελαν ἀπευθύνει, πρὸς τοὺς ἀδικήσαντας καὶ ἀδικοῦντας ξένους μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀδικηθείσης καὶ ἀδικουμένης μικρᾶς καὶ μεγάλης Ἑλλάδος, ἤθελαν φέρουν εἰς τὸ πεῖσμα τῆς ἐχθρικῆς διπλωματίας τὸ ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμά των. Ἀλλ' ἐφρόντισαν, χωρὶς ποσῶς αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ξένων νὰ ἐκτεθῶσι, νὰ ὑποκινήσωσιν οἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἀναλαβόντες; Ἢ τοὐλάχιστον δύο ἢ τρεῖς τῶν Βουλευτῶν ἐφρόντισαν ποτὲ, εἰς τὸ πεῖσμα ἀκόμη τῶν κυβερνητῶν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἀναλάβωσι. Δὲν ἀπαιτούσαμεν ἄλλο ἐν Ἑπτανήσῳ ἡμεῖς, εἰμὴ νὰ ἀκούσωμεν ἅπαξ τοὐλάχιστον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕνα «χαίρετε» ἔστω ἢ παρ' ἑνὸς μόνον τῶν κατεχόντων τὸ Βουλευτικὸν βῆμα τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ «χαίρετε» ἐκεῖνο ἤθελε μᾶς ἐνθαρρύνει, καὶ ἠλεκτρίσῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐνέργειάν μας, καὶ ἤθελε μᾶς παρηγορήσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκλήρωσιν, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα καταδικασμένοι, διότι ἐδείκνυον πρὸς ἡμᾶς ὅτι σκέπτονται καὶ αἰσθάνονται ὑπὲρ ἡμῶν οἱ ἀδελφοὶ, πρὸς οὓς ὅλαι μας αἱ σκέψεις, καὶ ὅλα μας τὰ αἰσθήματα ἀπευθύνονται. Ἔτι μᾶλλον ὅμως ἐνοχοποιεῖται τὸ βῆμα τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, εἰς ἣν ἄφησε τὰς ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν στεναζούσας Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας. Ἐν Ἑπτανήσῳ τοὐλάχιστον, ὑπάρχει καὶ κινεῖται ζωηρὰ καὶ δημοσία πολιτικὴ ἐνέργεια ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας πρὸς οὐδετέρωσιν τῶν κατ' αὐτῆς προσπαθειῶν τοῦ ξενισμοῦ. Ἀλλ' εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἂν αὐτὸ τὸ βῆμα τῶν Ἀθηνῶν ἔρριπτε τὴν σύντονον προσοχήν του εἰς τὰ κατὰ τὰς ὑποδουλωμένας Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας συμβαίνοντα, βεβαίως οἱ Βλάχοι Μολδαβοὶ καὶ Βούλγαροι δὲν ἤθελαν λησμονήσει ὅτι τὸν αὐτὸν ὅρκον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὰ **1821** ἐξετέλεσαν, ὅτι ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Προύθου ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ σημαία ὑψοῦτο, ἡ πρώτη ὑπὲρ τῆς κοινῆς καὶ ἀδιαιρέτου ἀνεξαρτησίας θυσία ἐτελεῖτο, ὅτι αἱ προσπάθειαι τοῦ Πανσλαβισμοῦ δὲν εἶναι πρὸς ὄφελος φέρουσαι διαίρεσιν ἀδελφῶν μέχρι τοῦ **1821** ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένων καὶ ὁρκισθέντων ἐπὶ τοῦ αἵματος τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἐλευθερίας των, ν' ἀνάψωσι μίαν φλόγα εἰς ὅλην τὴν Τουρκίαν, νὰ τρέξῃ ἀπὸ τὴν Βοσνίαν ἕως τὴν Ἀραπιὰν, ἵνα ἀχώριστα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας ἀπολαύσωσιν, ὡς ἀλληλένδετοι τὴν καταπίεσιν τῆς τυραννίας ὑπέφεραν; Κ' ἐλεύθεροι νὰ ζήσουν ἀδέλφια εἰς τὴν γῆν, ἂν τὸ ἀκατάνικτον φαινόμενον ἀ-

ναλγησίας, τὸ ὁποῖον ἐπαρουσίασε καὶ παρουσιάζει τὸ βουλευτικὸν βῆμα τῶν Ἀθηνῶν κατέναντι τοσούτων σοβαρῶν καὶ ἐπιφόβων κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπιβουλῶν, πρέπῃ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτέλεσμα ὑπερισχυσάσης Αὐστροβαυαρικῆς πολιτικῆς, ὡς διασαλπίζεται. Ἂν ἡ πολιτικὴ αὕτη ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ ἑξάκις 140 Βουλευτάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπὶ 17 ἔτη ἅπαξ μόνον εἷς ἐδυνήθη νὰ ῥίψῃ τὸ βλέμμα πέραν τῶν ὑπὸ τῆς διπλωματίας διαγραφέντων ὁρίων, τότε, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ εἴπωμεν πρός τινας τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν. Θέσατε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, καὶ εἴπατε, ἐν εἰλικρινείᾳ, ἂν ὡς ὑποστηρικτὴς τῆς ξένης πολιτικῆς πρέπῃ νὰ θεωρηθῇ ὁ Βασιλεὺς Ὄθων αὐτὸς μόνος ὡς τοιοῦτος. Ἐπὶ δὲ τῇ ὑποτιθεμένῃ ἴσῃ ἐπὶ Αὐστροβαβαρισμῷ ἐνοχῇ εἴπατε, ἂν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δύναται νὰ προτείνῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ περισσοτέρας ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις;

»Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ πράγματα δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν, οὔτε ἔχουσιν τοιαύτην ἐξήγησιν. Καὶ Βασιλεὺς, καὶ Ὑπουργοὶ καὶ Βουλευταὶ, καὶ Γερουσιασταὶ, καὶ δημοσιογράφοι, ἡμάρτησαν ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ εἴπωμεν, ἡμαρτήσαμεν. Ἀλλὰ καθὸ Ἕλληνες, οὐ καθὸ δῆθεν Αὐστριακοὶ ἢ Βαυαροὶ, ἢ Ἄγγλοι, ἢ Σλάβοι. Δὲν εἶναι ὥρα λογοδοσίας, καὶ δεῖ ὑπερτάτης ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικότητος, ἀπαιτούσης κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν τὴν σύμπραξιν ὅλων ἀδιακρίτως τῶν τέκνων της δὲν δίδει σημεῖον μετανοίας διὰ τὰ παρελθόντα λάθη του καὶ εἰλικρινοῦς διὰ τὸ μέλλον συμπράξεως ὁ ἀρνούμενος τὸ ἁμάρτημά του, καὶ ἀποπειρώμενος νὰ δείξῃ πταίσαντας, μόνον τοὺς ἄλλους. Οὐδεὶς ἀθωοῦται· Οὐδενὸς τὰ παρελθόντα λάθη ἀποπλύνονται, ὅταν ὅλοι οἱ ὁπωσδήποτε ἔνοχοι πειρῶνται ν' ἀναθέσωσι τὴν ἐνοχὴν ἁπάντων εἰς ἕνα καὶ μόνον. Οἱ σήμερον κατὰ τοῦ Βασιλέως ἐξανιστάμενοι, καὶ αὐτὸν μόνον ὡς αἴτιον τῆς τωρινῆς οὐχὶ καλῆς θέσεως τῶν πραγμάτων θέλοντες ν' ἀποδείξωσι, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς ὄργανον τῶν ξένων, ἂς συλλογισθῶσιν ὅτι ἴσως χωρὶς νὰ τὸ θέλωσιν ἢ νὰ τὸ ἐννοήσωσι, γίνονται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὄργανα ξένης ἐχθρικωτάτης πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολιτικῆς. Προκειμένου λόγου περὶ ἐθνικῆς ἐνεργείας, ἀντενέργεια παρὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος οὐδέποτε δύναται νὰ ἔλθῃ. Ὁ Ὄθων εἶναι Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ θρόνου της ἠνδρώθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι διωρισμένος νὰ τελευτήσῃ. Καὶ τόσον φθάνει ἵνα μᾶς δώσῃ τὴν μεγίστην ἐγγύησιν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε θέλει θυσιάσῃ, ἢ καθυποβάλλῃ τὰ συμφέροντα τοῦ θρόνου του εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ θρόνου τῆς Αὐστρίας, ἢ τῆς Βαυαρίας, ἢ οἱασδήποτε ἄλλης

επικρατείας. Ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ ἐπιζητῇ ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος τὸ μεγαλεῖον τοῦ θρόνου του, νὰ ἦναι ἕτοιμος νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν, ὅπως ἴδῃ τὸν θρόνον τοῦτον εἰς θέσιν νὰ μὴ φοβῆται πλέον ῥαπίσματα ἀκόμη καὶ ἑνὸς Ἰουδαίου. Τοῦτο μᾶς τὸ ἐγγυᾶται, ἂν οὐχὶ ἄλλο, τοὐλάχιστον ἡ ἀνθρώπινος φύσις, καὶ ἡ λογική, ἥτις ἔχει τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ διὰ τὸν Ἕλληνα καὶ διὰ τὸν Ἀφρικανόν. Ὑπάρχουσι διαφωνίαι μεταξὺ Βασιλέως καὶ ἔθνους πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας περὶ ἐθνικῆς ἰδέας: ἀλλ' ἐπὶ τῶν διαφωνιῶν τούτων καθὸ περιστρεφομένων οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς. ἀλλὰ ἐπὶ τὰ καθέκαστα τοῦ ζητήματος, δὲν δύναται νὰ ἀργήσῃ νὰ ἐπέλθῃ ἐντελὴς συνεννόησις μεταξὺ λαοῦ δόσαντος καὶ Βασιλέως λαβόντος τὸ μέγα μάθημα τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου. Ἀρκεῖ νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως καθαρὰ ἡ γνώμη τοῦ λαοῦ του, ἥτις ὅμως δὲν παρουσιάζεται διὰ βωμολογιῶν εἴς τινὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα, (ἂν οὕτω δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν) καὶ διὰ κραυγῶν εἰς τὰς π' ατείας ἐνθουσιωδῶν καὶ οἰστρηλατουμένων ὑπὸ πατρίου ἔρωτος, ἀλλ' ἐξαπτομένων ἐν ἀγνότητι τῶν αἰσθημάτων τῶν σπουδαρχιδῶν, οἵτινες οὐχὶ τὰ πάτρια, ἀλλὰ τὸ ὑπουργικὸν χαρτοφυλάκιον ὑπ' ὄψιν ἔχουσιν, ἵνα καὶ πάλιν τὸ μεταχειρισθῶσιν ὡς καὶ ἄλλοτε.

»Ἤδη νέα φύσις πραγμάτων ἐπέρχεται· τὸ ἐθνικὸν ζήτημα παρουσιάζεται ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπεῖ καὶ γιγαντιαίᾳ αὐτοῦ μορφῇ, καὶ ὁ λαὸς δὲν ἀδιαφορεῖ εἰς τὰ συμβαίνοντα. Ἡ ὅσον οὔπω συνερχομένη ἐν Ἀθήναις Βουλή, δὲν θέλει λείψῃ νὰ ἐκφρασθῇ. Τὸ ὑπουργεῖον ἢ θέλει συμφωνήσει ἢ θέλει παραιτηθῇ, καὶ ὑπουργεῖον ὑπεῖκον εἰς τὴν κοινὴν γνώμην θέλει ἐπέλθῃ εἰς τὰ πράγματα. Ἂν ὅμως δυστυχῶς, τὸ ὁποῖον δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ἡ συνερχομένη Βουλὴ δείξῃ καὶ πάλιν τὴν συνήθη ἀπάθειαν καὶ ἀναλγησίαν ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, ἂν τότε ὡς ἐκ τούτου δοθῇ ἡ πραγματικὴ ἀπόδειξις, ὅτι εἰσέτι δὲν ἐμορφώθη περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος ἐνεργείας, μία κοινὴ γνώμη ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ἥτις νὰ δύναται ν' ἀπαιτήσῃ σεβασμὸν παρὰ τῶν Βουλῶν καὶ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἔκτοτε ἂς μὴ μεμφώμεθα τὸν Βασιλέα. ἂν μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ ζητήματος εἴτε ἀντιθέτων εἴτε παραλλήλων ἰδεῶν, ἀκολουθῇ ἐκείνην, ἥτις εἰς αὐτὸν παρίσταται ὡς ἡ μᾶλλον συμφέρουσα. Πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸ δικαίωμα τοῦ σκέπτεσθαι. Ἀλλ' ἐν τῷ σκέπτεσθαι πρέπει νὰ τὸ ἀναγνωρίσωμεν ἐπίσης τὸ δικαίωμα τοῦ καθὸ ἄνθρωπος ἀπατᾶσθαι. Ἄλλως ὁ διϊσχυρισμὸς ὅτι ὁ ἐπὶ οἱουδήποτε θρόνου καθήμενος δύναταί ποτε νὰ φθάσῃ νὰ αὐτενερ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

γήσῃ ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ θρόνου του δεικνύει οὐχὶ ἄλλο εἰμὴ παραλογισμόν, τὸν ὁποῖον καὶ εἰς ἄλλας ἐποχὰς καὶ τόπους εἴδαμεν παρουσιαζόμενον, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐποχὰς ἐθνικῆς συμφορᾶς, ὅτε ἡ κοινὴ γνώμη εὑρίσκετο καταβεβλημένη, οὐχὶ ὅμως εἰς στιγμὴν ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ὅπως ἡ φιλικὴ ἑταιρία ἐβιάσθη νὰ ἐπινοήσῃ κέντρον φαντασιώδους ἀνωτάτης ἀρχῆς, τοῦτο ὑπάρχει ἤδη εὐτυχῶς ἐν πράγματι. Οἱ ἀποπειρώμενοι ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων εἶναι ὄργανον τῆς Αὐστρίας, νὰ ἐνσπείρωσι δυσπιστίαν πρὸς τὸ μόνον κέντρον, πέριξ τοῦ ὁποίου αἱ ἐθνικαὶ δυνάμεις νὰ συνενωθῶσιν δύνανται, καὶ προσπαθοῦσι νὰ πείσωσι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ὡς Αὐστριακίζων ἀντέπραξε καὶ ἀντιπράττει εἰς πᾶσαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἐνέργειαν, καὶ ἐνεργοῦντες ἂν οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, ἵνα τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας παρεμποδίσωσι, δὲν ἀποκαθίστανται ἐν πράγματι, καὶ οὗτοι ἴσως ἐν ἀγνίᾳ καὶ ἀγαθοπιστίᾳ ὄργανα οὐ μόνον τῆς Αὐστρίας, ἀλλὰ καὶ πάσης φιλοτούρκου πολιτικῆς ; Ἐναπόκειται εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν φρόνησιν τῶν τε ὑπουργιῶν καὶ τῶν Βουλῶν καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, ἵνα τὸ ἐθνικὸν ζήτημα προχωρήσῃ εἰς τρόπον, ὥστε καὶ τῆς ξένης ραδιουργίας αἱ λίαν φανεραὶ πλεκτάναι διαρρηχθῶσι, καὶ ἕκαστος ἡμῶν μετὰ τοῦ Βασιλέως του ἀπαλλαγῇ πάσης ἕνεκα παρελθόντων ἁμαρτημάτων εὐθύνης».

Ἀσπαστὸν τὸ Ἑλληνικώτατον τοῦτο ἄρθρον ἐγένετο ὑπὸ τῶν σπουδαιοτέρων ἐν τῷ Βασιλείῳ ἐφημερίδων. Ἡ μὲν Ἐλπὶς Ἀθηνῶν καὶ ὁ Μίνως Πατρῶν κατεχώρησαν αὐτό, καὶ ἐπὶ κεφαλίδι. Ὁ δὲ Αἰών, καίτοι ἀντεπολιτεύετο τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ἐκήρυττεν ὡς εὐνοϊκώτατα καὶ ἐπωφελέστατα εἰς τὸ Πανελλήνιον καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἀνατολῇ χριστιανοὺς τὰ γνωματευθέντα ἐν τῷ θέματι.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ἀπεσταλμένοι εἰργάζοντο, κατήχουν, προπαρεσκεύαζον. Ὁ Σασέλας ἐκοινοποίει τὰς ἐνεργείας του διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Γεώργιον Βερίκιον ἕνα τῶν κορυφαίων τῆς ἐνεργείας—«Ἐν Κερκύρᾳ 29 Ὀκτωβρίου 1861 —Ἀγαπητὲ Βερίκιε— Ἔχω ἀνὰ χεῖρας τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 φθίνοντος ὑμέτερον, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ πολὺ σύντομον μετὰ δεκαπενθήμερον σιωπήν, τοὐλάχιστον ἔλαβε τὴν ἰσχὺν νὰ καταπραΰνῃ τὴν ἀνησυχίαν καὶ τοὺς φόβους, οἵτινες μὲ κατετάραττον εἰς τὸ διάστημα τοῦτο. Νῦν δὲ φειδόμενος εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ταχυδρομεῖον, μὴ βλέπων δὲ οὐδένα κίνδυνον ἐκ τοῦ τῆς Ζακύνθου, σπεύδω νὰ σοὶ γράψω ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν διατρεχόντων.

»Ἡ ἐκ Μαυροβουνίου ἐπιστροφή μου, ὡς ἐκ μέρους τοῦ ἀδελ-

φοῦ Λομβάρδου θέλεις μάθη, σκοπὸν εἶχεν ἵνα φανερώσῃ εἰς ὑμᾶς τὰ φρονήματα τῶν ἐκεῖ συναδέλφων δουλείας, ἐν ταυτῷ δὲ, ἵνα δι' ἐπιστολῆς ἐκ μέρους τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος Κυρίου Στέκολιτς ἐπικαλέσωσι τὴν βοήθειαν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν παρὰ τῷ στρατηγῷ Γαριβάλδῃ πρὸς εὐόδωσιν τοῦ Ἱεροῦ Σκοποῦ. Προσέτι δὲ ἵνα ἡμεῖς ἑνωθέντες μετ' αὐτῶν ἀποκτήσωμεν τὴν τόσον ἐπιθυμητὴν ἐλευθερίαν, μένοντες βέβαιοι ὅτι αὐτοὶ θέλουσιν μᾶς ἐβοηθήσει, καθ' ὅσον δύνανται, ὄχι μόνον διότι κτυποῦμεν τὸν ἴδιον ἐχθρὸν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀδελφικῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης—Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ φειδόμενοι εἰς τοὺς λόγους μας, ὅτι ὅσον τάχιστα θέλομεν ἑτοιμασθῇ δι' ἓν κίνημα, ἀνέβαλον τὴν ἀρχὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τὴν σήμερον· ἀλλέως αὐτοὶ ἤθελον ἀρχίσῃ ἀφ' ὅτου εὑρισκόμην ἐκεῖθεν. Ὁ φίλος Στέκολιτς ἀνεχώρησε μετὰ τοσαῦτα, δυσκολίας διὰ Καπρέραν, ἵνα φανερώσῃ εἰς τὸν Στρατηγὸν, τὰς αἰτήσεις τῶν συναδέλφων Σλάβων, καὶ ἐνταυτῷ τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα αὐτοὶ τρέφουσι δι' ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ἰταλούς. Ἀκόμη δὲν ἔλαβον εἰδήσεις ἐκ τοῦ Στέκουλιτς τί ἔγεινεν ἢ τι θέλει γίνει. Τοῦτο μοὶ εἶναι πάντι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσω. Διῆλθον σχεδὸν ἓξ ἑβδομάδες ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Μαυροβουνίου, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἔλαβον ἀκόμη μίαν θετικὴν εἴδησιν ἐξ ἡμῶν—Ἐχθὲς ἔλαβον γράμμα ἀπὸ τὸν Στέκουλιτς, καὶ ὅστις μοὶ λέγει ὅτι διαμένει ἀκόμη εἰς Κετίγνην 3 ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀναχωρεῖ διὰ τὰ ἔσω· μοὶ προσθέτει δὲ ὅτι, ἐὰν λάβωσιν αὐτοὶ τὰ ὅπλα, εἶναι βέβαιοι τῆς ἐπιτυχίας, εἰ δὲ ἀλλέως φοβοῦνται μίαν ὄχι τόσον αἰσίαν ἔκβασιν. Μὲ ἱκετεύει ἵνα θέσωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις μας πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀπαιτήσεώς των, καὶ περιπλέον νὰ κινηθῶμεν ὡς καὶ ἡμεῖς ἐκ μέρους τῆς Μακεδονίας.

«Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἀδελφοῦ Λομβάρδου ἔχει μεγίστην συμπάθειαν διὰ τοὺς λαοὺς ἐκείνους, καὶ νομίζει ὡς ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ ζητήματος τὰ μηνύματα αὐτῶν. Ὅθεν δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει ἀποστείλει τὰ ἀναγκαῖα εἰς αὐτούς· Ἡμεῖς ὅμως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι συμφωνοῦμεν εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς ἀρχὴν, ἥτις δὲν ἀναγκαιοῖ ἐξηγήσεως, καὶ ἐπὶ τούτω νὰ μεταθέσωμεν πᾶσαν δύναμιν πρὸς εὐόδωσιν τῶν ἀδελφικῶν μας σχέσεων. Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοὶ κινοῦνται, πρέπει καὶ ἡμεῖς παντοίοις τρόποις νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸ κίνημα μας. Ὁ Ἕλλην στρατιώτης δὲν φοβεῖται τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ἐσυνήθισεν, ὅταν κοιμᾶται, νὰ ἔχῃ σκέπασμα τὴν χιόνα. Ἂς μὴ δώσωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸν και-

ρὸν ἐγκαταλείποντες τοὺς Σλάβους νὰ θέσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις του ἐφ' ἡμῶν. Chi ha tempo non aspetti tempo. Ἡ Ἀγγλία ἀρχίζει εἰς τρόπον τινὰ νὰ μᾶς δεικνύῃ κάποιαν συμπάθειαν, προερχομένην ὄχι ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τρέφει δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ φόβου τοῦ ἀσπόνδου ἡμῶν ἐχθροῦ τῆς Ρωσσίας. Διατὶ νὰ μὴν ὑποχρεώσωμεν τὴν Ἀγγλίαν δι' ἑνὸς κινήματος, ὅσον τάχιστα, εἰς τὸ νὰ ἀποδειχθῇ πρὸς ἡμᾶς ἢ βοηθὸς ἢ ἀδιάφορος; ἡμεῖς δὲν ζητῶμεν βεβαίως εἰμὴ τὴν ἀδιαφορίαν της. Αὕτη δὲ θέλει μᾶς προσφέρει καὶ τὴν βοήθειάν της· διότι αἱ περιστάσεις τὴν ὑποχρεοῦσι νὰ ἀποκτήσῃ ὅσα ἀπώλεσεν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τούτου εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἂς ἐργασθῶμεν ὅσον δυνατὸν ταχύτερον καὶ ἂς μὴ προσκολλᾶται ὁ νοῦς μας εἰς μικρὰ γεγονότα. Ἂς συλλογισθῶμεν κίνημα. Αὐτὸ δὲ τὸ κίνημα εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην θέλει ἐπιφέρει τοσαῦτα αἴσια ἀποτελέσματα, ὁποῖα ὁ νοῦς μας ἀκόμη δὲν ἠδυνήθη νὰ ἰδεάσῃ'

Τὴν παρελθοῦσα ἑβδομάδα ἐλάβομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ὑπὸ ἑνὸς τῶν ἀνταποκριτῶν τῆς ἐφημερίδος «Le Nord» ὅστις καθὼς ἔλεγεν εἶχεν ἐντολὴν τρόπον τινὰ Διπλωματικήν. Μοὶ ἐδόθη ἡ περίστασις νὰ γνωρίσω τὸν νέον τοῦτον, ὅστις εἶναι κάτοχος πολλῶν γνώσεων, ἂν καὶ πολὺ νέος. Ἀλλὰ καθὼς ἀπὸ τὸ φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον σοὶ ἔστειλα διὰ μέσου τοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίοδος σου, σὲ ἀφίνω νὰ ἴδῃς πολλῶν καταχθονίων φρονημάτων εἶναι ὀπαδὸς, καὶ ποῖον μισθὸν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὑπερασπίζεται. Ὁ Κύριος οὗτος μετῆλθε τὰ Σλαβικὰ Κράτη καὶ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ὅπου συνωμίλησε μὲ διαφόρους τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν. Εἶναι κατὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ὄθωνος. Διὸ ἔστειλε καὶ ἄρθρον εἰς τὸ «Nord» τὸ ὁποῖον βέβαια θέλεις ἀναγνώσῃ· τώρα δὲ μετέρχεται εἰς Μαυροβούνιον, καὶ πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ἐνταῦθα συνωμίλησε μετὰ τοῦ Δανδόλου καὶ Ζαμπέλλη καὶ πολλῶν ἄλλων Κυρίων. Εἶχε καὶ ἐπιστολὴν διὰ σὲ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ σὲ συναπαντήσῃ, διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἔφθασε νύκτα εἰς Ζάκυνθον. Ἐρωτήσας με ἐὰν σὲ γνωρίζω, μοὶ ἐπιφόρτισε νὰ πέμψω εἰς σὲ καὶ εἰς τὸν φίλον Λομβάρδον δύο φυλλάδια, προσθέτων μοι νὰ σοὶ κάμω γνωστὸν τὴν δυσαρέσκειάν του, ὅτι δὲν ἠδύνηθη νὰ συνομιλήσῃ μετὰ σοῦ. Ἐγὼ δὲ δὲν ἐξέφρασα εἰς αὐτὸν τὰ φρονήματά μου, ἐπειδὴ εἶχον ἀνάγκην τυχούσης τοιαύτης περιστάσεως νὰ τῷ ἐμπιστευθῶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Κετίγνῃ διαμένοντα Στέκολιτς. Γνωρίζων δὲ ἐκ βάθους τὰ φιλελεύθερα αἰ-

σθήματα τοῦ ἐκεῖ φίλου, ἐσύστησα τὸν Κύριον Elien Girard κατὰ τὸ φρόνημα τὸ ὁποῖον φρονεῖ, προσθέτων εἰς αὐτὸν νὰ μὴ τῷ φανερώσῃ οὐδὲν τῶν διατρεχόντων μεταξὺ ἡμῶν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον θέλω σοὶ στείλλω διὰ τοῦ προσεχοῦς, θέλεις ἰδεῖ εἰς ποῖον τρόπον γράφω τοῦ φίλου ἐκείνου.

Περὶ τοῦ φυλλαδίου σοὶ λέγω μόνον ὅτι πρὶν αὐτὸ τυπωθῇ, εἰς τὴν βραχεῖαν διαμονήν μου εἰς Μαυροβοῦνι, ἤκουσα αὐτὸ τὸ καταχθόνιον σχέδιον ἀπό τινα τῆς οἰκογενείας τοῦ Πρίγγηπος, ὅστις εἶχε σπουδάσειν εἰς Πετρούπολιν. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρὸ αἰώνων σχέδιον τῆς προσφιλοῦς μας Ρωσσίας. Βέβαια εἰς ἄλλο δὲν τείνει εἰμὴ εἰς τὸ νὰ μᾶς διαλύσῃ ἀπὸ τὰς ἀλύσεις τῆς Τουρκίας, διὰ νὰ ἐπιθέσῃ τὰς ἰδικάς της. Καὶ εὑρίσκονται Ἕλληνες οἵτινες ὀνομάζονται φιλελεύθεροι καὶ λατρεύουσι τὸ καταχθόνιον τοῦτο Πνεῦμα;

Νομίζεις ὅτι ἀνάγκη μόνη νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους μας εἶναι ἡ ὑποκίνησις αὐτοῦ πρὸς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Τουρκίας; Ὄχι! ἐγὼ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις φρονῶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ζήτημα σχεδὸν τελειωμένον, καὶ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἔσεται ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀλλὰ εἰς ἄλλα πρέπει νὰ προσκολλήσωμεν τὸν νοῦν μας, μήπως καὶ ἐλευθερουμένου τοῦ ἔθνους ὑφ' ἑνὸς τώρα ἐλαφροῦ ζυγοῦ, ὑποπέσωμεν εἰς ἄλλο, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος ἤθελε μᾶς ἐξαλείψῃ τῆς ἠθικῆς κοινωνίας, καὶ ἀπορροφήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Καὶ διὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξεγέρσεως καὶ διὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιφυλάξεως τῶν Ρωσσικῶν μηχανημάτων, νομίζω ὡς ἀναγκαῖον νὰ τεθῶμεν εἰς στενὴν σχέσιν καὶ ἀδελφικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σλαβικῶν λαῶν. Ἐκ τῶν ὅσων ἠδυνήθην νὰ ἐξάξω εἰς τὴν μικρὰν διαμονήν μου εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, τὰ πάντα τείνουσι πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συγκοινωνίας ταύτης, διότι φρονοῦν ἁγνὰ αἰσθήματα διὰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ φοβοῦνται τὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσσίας. Ὁπότε εἰς Κετίγνην ἐζήτησα εἰς τὸν Στέκολιτς, ἐὰν κρίνῃ εὔλογον νὰ συνομιλήσω μετὰ τοῦ Πρίγηπος περὶ τῶν ὑποθέσεων μας, μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἂς μὴν ἀναμιγνυόμεθα μετὰ τῶν Κυβερνήσεων. Τῆς αὐτῆς δὲ ἰδέας ἦτο καὶ ὁ Στρατηγὸς καὶ Γερουσιαστὴς τῶν Μαυροβουνιωτῶν Κ. Βάθουλ.

Αὐτὸ μᾶς δεικνύει, ὅτι ἂν καὶ οἱ Πρίγγηπες τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἔχουσι φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ρωσσίας, οἱ λαοί των δὲν ἔχουν τόσην ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὴν τὴν φιλίαν. Δὲν εἶναι ὅμως δύσκολον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Πρίγγηπες νὰ μὴ φρονῶσιν οὕτως ὡς αἴσθημα, ἀλλ' ὡς ἡ πολιτικὴ τὸ ἀπαιτεῖ. Βλέπεις

λοιπὸν ὅτι ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ συγκοινωνήσωμεν μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς ἐκείνους ἔχοντες βάσεις θετικάς.

»Ὅθεν νομίζω εὔλογον νὰ ἐκθέσω εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν πρότασιν περὶ τῆς ἀπελεύσεώς μου εἰς τὰ Σλαβικὰ κράτη. Διὰ τὴν ἀποστολὴν δὲ ταύτην μοὶ ἀναγκαιοῖ πρῶτον ἐπίσημον ἔγγραφον ἀπαρτίζον τὸ μέρος τῆς Κ. Ἐπ. Σ. καὶ ἐνταυτῷ ὡς ἀπεσταλμένος αὐτῆς. Τοῦτο διὰ τῶν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Ἑρζεγοβίνῃ ἐπαναστατῶν Κυρ. Βουκάλοβιτς καὶ τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ πλησιάσω διὰ μέσου τοῦ φίλου Στέκολιτς. Δεύτερον νὰ ἀποτείνητε ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν Βουκάλοβιτσ, ἥτις νὰ περιέχῃ ὅσα ὑμεῖς ἕνεκα τῶν περιστάσεων κρίνετε εὔλογον. Καὶ τρίτον νὰ δοθῇ καὶ ἑτέρα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κύριον Στέκολιτς ἥτις νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν ὅτι ἔχετε γνῶσιν αὐτοῦ διὰ μέσου ἐμοῦ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται νὰ γραφῶσιν ἢ Ἰταλιστὶ ἢ Γερμανιστί.

»Διὰ τοῦ μέσου τούτου νομίζω, ὅτι δυνάμεθα νὰ τεθῶμεν εἰς στενωτάτην συγκοινωνίαν. Διὰ μέσου αὐτῶν τῶν δύο δὲν μοὶ εἶναι δύσκολον νὰ εἰσχωρήσω καὶ ἐνδότερον. Τοῦτο κατὰ τὰς περιστάσεις. Βλέπω ὅμως καὶ τὴν ἀνάγκην χρημάτων· ὅθεν κρίνω ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν μικροῦ ποσοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ νὰ εἰδοποιηθῶσιν αἱ ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπιτροπαί, ὅτι ἀναγκαιοῖ μικρὸν ποσὸν χρημάτων, ὅπως σταλῇ ἀπόστολος εἰς Ἑρζεγοβίνην. Πιστεύεις ὅτι δὲν θὰ δώσουν δέκα τάλληρα ὁ καθεὶς; Τότε ἐπὶ τίνι σκοπῷ αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται; Ἐλπίζω ὅτι καὶ ἐδῶ δὲν θὰ εὑρεθῇ τόση δυσκολία.

»Προσθέτω δὲ νὰ ἤθελε συστηθῇ παρὰ τῷ Στρατηγῷ ἡ αἴτησις αὐτοῦ τοῦ ἀντιπροσώπου διὰ τὴν αἰτίαν, ὅτι ὄχι μόνον ἤθελεν ὠφελήσει τὸν σκοπὸν τοῦ κινήματος, ἀλλὰ περιπλέον καὶ τὴν πεποίθησιν αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς ἤθελεν αὐξήσει.

»Ὅθεν σὲ παρακαλῶ, ἂν συμφωνῆτε εἰς τὰ λεγόμενάμου, νὰ μοὶ στείλωσιν ὅσον τάχιστα τὰ ἀπαιτούμενα ἔγγραφα, ἵνα τὰ ἔχω ἐδῶ, μήπως καὶ μοὶ δοθῇ ἡ περίστασις νὰ ἀναχωρήσω, εὑρίσκων μικρὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον ἤθελε τοὐλάχιστον μοὶ ἀρκέσῃ νὰ φθάσω εἰς Κετίνην, μετὰ ταῦτα ἀφίνω εἰς ὑμᾶς τὴν φροντίδα νὰ μοὶ προμηθεύσητε.

»Σήμερον γράφω τοῦ Στέκουλιτς, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ ἤθελε περιμείνῃ εἰς Κετίνην δέκα ἡμέρας, ἵνα, εἰ δυνατόν, ἀπέλθωμεν μαζῇ εἰς Ἑρζεγοβίνην· ὅθεν σὲ παρακαλῶ νὰ ἐπιταχύνῃς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐγγράφων.

Ὁ κύριος Ρηγόπουλος εὑρίσκεται εἰς Κέρκυραν, καὶ καθὼς μὲ εἶπον, ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ ὑπάγω εἰς συναπάντησίν του· ἐὰν ὅμως τυχὸν ἔλθῃ αὐτὸς, δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ τῷ ἐνθυμίσω τὴν βδελυρὰν διαγωγήν του.

Τὴν ἐπιστολὴν διὰ Ἰταλίαν δὲν ἀπέστειλα, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔλαβον ἐγκαίρως.

Ἔλαβον ἐξ Ἰταλίας γρᾶμμα ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Δεκεμβρίου καὶ εἰς τὸ ὁποῖον μοὶ λέγουσιν ὅτι σοὶ ἔστειλαν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπιστολὰς καὶ ἀπὸ τὸν Γαριβάλδην. Εἰς τὸ ἡμέτερον δὲν μὲ κάμνεις λόγον. Μήπως δὲν ἐλάβετε αὐτά;—Σπυρ. Σασσέλας.

Ἐνῷ δὲ οὗτοι οἱ ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰδέας, καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα προῆγον τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, οἱ σφόδρα ἀντιπολιτευόμενοι, καὶ ἐξαιρέτως οἱ μὴ ἐπιτυγχάνοντες ἀδίκους ἀπαιτήσεις, ἐχθροπαθῶς διετίθεντο κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Ἐσπερμολόγουν κατ' αὐτοῦ ὡς ἀντιπάλου τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἰδέας. Ὁ Ὄθων (διέδιδον) μικρόνους καὶ μικροκέφαλος, ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ σχέδια μεγαλεπιβόλων ἐπιχειρήσεων ἀξίων τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, καὶ τελεσφόρων εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Διέβαλον αὐτὸν, ὅτι δυσηρεστεῖτο εἰς τὸ σύνταγμα, ὅτι βούλεται αὐθαιρέτως νὰ βασιλεύῃ. Βαυαρὸς ἀλλότριος τὸ γένος θέλει νὰ δεσπόζῃ φυλῆς Ἑλληνικῆς, ἥτις ἐθυσίασε τὸ πᾶν ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἡ Ἀντιβασιλεία κατέστησε τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ λίαν μισητὴν εἰς ἀγωνιστὰς παλαιοὺς, διαλύσασα τὰς ἡρωϊκὰς φάλαγγας τοῦ ἀγῶνος, ὅπως διατηρῇ τὸν μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐλθόντα Βαυαρικὸν στρατὸν, καὶ τοὺς νεοστρατολογουμένους Ἕλληνας ὑποδουλώσῃ εἰς τὴν Βαυαρικὴν ὑπεροχήν. Ὁ εὐσεβὴς κλῆρος δὲν ἀνέχεται πλέον, βλέπων τὰ ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας καταργηθέντα μοναστήρια, ὧν ἐδημεύθη ἡ περιουσία, καὶ ἐπωλήθησαν τὰ ἱερὰ σκεύη πρὸς ὄφελος ταμείου, σπαταλευομένου ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν καὶ τῶν εὐνοουμένων αὐτοῖς. Αγανακτεῖ δὲ πᾶσα καρδία φιλοδικαίου, ὅστις θεωρεῖ τὰς δικονομίας, τὰς ὑπὸ Μάουρερ συνταχθείσας πρὸς διοργάνωσιν τῶν δικαστηρίων, νὰ μένωσι νεκραὶ, πολυπλέκουσαι τὰς ὑποθέσεις εἰς ἀδιέξοδον πέρας, πλεονάζουσαι τὰς διατυπώσεις καὶ δικηγορικὰς σοφιστείας, ἐπιβαρύνουσαι τοὺς διαδίκους μὲ ὑπέρογγα ἔξοδα, καὶ ὑποτρέφουσαι ὑπαλληλίαν δικαστικὴν ἑτοίμην εἰς καταχρήσεις, καὶ πωλοῦσαν τὴν εὐσυνειδησίαν κατ' αἰσχροκέρδειαν οὐ μόνον ὑπὲρ ἀδικίας τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀλλὰ καὶ πιεζομένην ὑπὸ τῶν ἀπειλῶν τῆς Βασιλικῆς Αὐλῆς, κατὰ τὰς ῥᾳδιουργίας τῶν εὐνοου-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

μένων. Τὸ σύνταγμα (1), ὃ ἐδόθη πρὸς τὸν Βασιλέα τῷ 1843 ἀκουσίως τοῦ Ὄθωνος διὰ στρατιωτικῆς ἐγέρσεως, πρὸς ἀνάκτησιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀδικουμένου ἔθνους, παραβιάζεται ὑπὸ τῶν κυβερνώντων. Ἐπιβουλεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τοῦ ἀνατραφέντος εἰς τὰ φρονήματα τῆς μισητῆς Ἀντιβασιλείας, καὶ βαδίζοντος τὰ ἴχνη τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ τοῦ ἀνθελληνισμοῦ αὐτῆς, ἥτις μὲ περιεσταλμένα Ἑλληνικὰ ὅρια, καὶ δεσμεύσασα τὴν ἐλευθεροτυπίαν, εὐκολύνθη ἀπολυτοφρόνως νὰ κυβερνᾷ Ἑλληνικὴν ἐλευθερωμένην γῆν. Διὸ ἐπὶ ἀθετήσει τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος ὁ Ὄθων καὶ πᾶν ὄργανον τῆς ἀπολυτόφρονος κυβερνήσεώς του θέλει νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ ὑποστήριξιν βουλευτῶν ὑποδούλων καὶ ἀφοσιωμένων τῇ Κυβερνήσει του.

Ταῖς δυσφημίαις αὐταῖς προσετίθεντο καὶ οἱ ἐπονειδισμοὶ παρὰ τῶν ἀπεχθανομένων τῷ Ὄθωνι, ὅτι αὐτὸς παραπείθεται εἰς τὰς δολίους εἰσηγήσεις τῆς Βασιλίσσης συζύγου Ἀμαλίας, ἄλλως δραστηρίου καὶ ἐνεργητικῆς ἐπὶ εὐνοίᾳ καὶ χάριτι κατ' ἰδιοπάθειαν τῶν κολακευόντων αὐτήν. Οὐχὶ δὲ ὀλιγώτερον παραπικρασμὸν ἐποιεῖτο ὅτι ἦτο στεῖρα, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ γεννήσῃ βασιλόπαιδα ἐν Ἑλλάδι, ὅστις ἔμελλε νὰ δεχθῇ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ 40 ἄρθρον τοῦ συντάγματος. Τοῦτο συνεργείᾳ τῆς Ρωσσίας εἶχον ἀναγνωρίσει αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυνάμεις διὰ πρωτοκόλλου ἐν Λονδίνῳ, καὶ δι' αὐτοῦ ὑπεχρεοῦντο οἱ κατιόντες ἀδελφοὶ τοῦ Ὄθωνος, ὅπως ὁ μέλλων αὐτῶν νὰ διαδεχθῇ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, ὤφειλε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία ζωηρὰ καὶ διάπυρος τὸ αἴσθημα ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλείου, λίαν ἐνεθουσιᾶτο εἰς ἐλευθέρωσιν ἁπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἔβλεπε πραγματικὴν τὴν ἕνωσιν τῆς Ἰταλίας εἰς ἓν Κράτος, καὶ τὸν βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ μέγα Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας Ναπολέοντος Γ'. καὶ συνεργοῦντα δραστηρίως καὶ πολεμοῦντα κατὰ Αὐστρίας, Πάππα καὶ ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰταλίας πρὸς παγίωσιν τῆς Ἰταλικῆς ἑνότητος. Ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Βίκτωρος ἐπεκράτει ἐνθουσιασμὸς ἐν Ἑλλάδι

(1) Μεταξὺ τῶν πολλῶν ῥαδιουργιῶν τῆς Ἀντιβασιλείας, ἧς τὰ μέλη δι' ἀντιζηλίας καὶ ἀσυμφωνίας ἔφθασαν καὶ εἰς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων τῶν δικαστηρίων, μνημονεύομεν τὰ πραχθέντα κατὰ τὴν δίκην τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου **Κολοκοτρώνη**, περὶ ὧν ὅρα ὄπισθεν ἐνδεικτικά.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

καὶ ἐπιδείξεις ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ Πάτραις καὶ Σύρᾳ, ἐγένοντο πολλάκις. Ταύτας παρηκολούθουν, ὡς ἕπεται, δυσαρέσκεια καὶ ἀποστροφὴ καὶ περιφρόνησις ὑποκρύφιαι κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀναξίου εἰς ἐφάμιλλα ἔργα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλείου, καὶ ἀδιαφοροῦντος εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ Κράτους καὶ λαμπρότητα τῆς βασιλικῆς δυναστείας του. Ἐπεθύμουν λοιπόν, νὰ εἶχε τοιοῦτον βασιλέα καὶ ἡ Ἑλλάς, ἢ τοὐλάχιστον νὰ συσχετισθῇ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ εὕρῃ τὰς αὐτὰς ὑποστηρίξεις καὶ εὐνοϊκὰς περιστάσεις. Ἐπιθυμίας τοιαύτας οἱ ἐν Ἑλλάδι ραδιοῦργοι φίλαρχοι καὶ σπουδάρχαι οἱ βουλόμενοι εἰς ἰδιοτελῆ ἐπικαρπίαν τὰ δημόσια, ἐξῆπτον σφοδρώτερον. Ἀπέρριπτον ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους πᾶσαν ἐθνικὴν καχεξίαν, ἐδυσφήμουν αὐτό, καὶ διήγειρον τὴν ἀγανάκτησιν ἁπλουστέρων ἰδιωτῶν καὶ στρατιωτικῶν, οἵτινες τὰ νόμιμα κωλύματα τῆς προαγωγῆς των εἰς ἀνωτέρους βαθμούς, ἢ εἰς ἐπίτευξιν ἰδιωτικῶν ἀξιώσεων ἀπέδιδον, ὅτι ἦσαν ἀντιτεχνάσματα τοῦ Βασιλέως διὰ προσωπικὰς αὐτοῦ ἀντιπαθείας κατ' αὐτῶν, ὡς μὴ ἀφωσιωμένων εἰς τὸν θρόνον καὶ τὴν δυναστείαν Προσκαλοῦντες αὐτοὶ εἰς ἰδιαιτέρας συνεντεύξεις στρατιώτας καὶ νέους ἀπείρους εἰς στάθμισιν τῶν καθεστώτων, ἀλλὰ φιλοτίμους καὶ ἐξαπτομένους εἰς συναίσθησιν τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος, διέφθειραν τὰς ἁπαλὰς ψυχάς των. Ἠρέθιζον τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας των, ὅτι υἱοὶ μεγάλων ἀγωνιστῶν καὶ ἐπιφανῶν ἐν τοῖς δημοσίοις, παρηγκωνίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὡς ἀνάξιοι, σηπόμενοι εἰς τὰς τριόδους, καὶ ἄνευ προαγωγῆς εἰς βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα ἀνάλογα τῆς οἰκογενειακῆς καταγωγῆς καὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τῶν πατέρων.

Διὰ τοιούτων τεχνασμάτων οἱ ραδιοῦργοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς δυσμενείας κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ συζύγου, ἠρέθιζον τὰς ἀντιπαθείας, ἐξέτεινον τὸ δίκτυον, καὶ ἔμβαζον εἰς πλεκτάνας τῶν συνωμοσιῶν καὶ μεταπολιτεύσεως στρατιωτικοὺς νέους, ἰδιώτας καὶ μαθητὰς Πανεπιστημείου καὶ γυμνασίων, ὑπαλλήλους τῆς διοικήσεως ἐν ἐνεργείᾳ, ἢ ἄλλους παύσαντας ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας διὰ καταχρήσεις. Τούτοις συνήργουν καὶ οἱ καθυστεροῦντες τῶν δημοσίων δι' ἐνοικιάσεις καὶ ὀφειλάς. Ἐνίοτε δὲ ἐβλέποντο σὺν αὐτοῖς καὶ γυναῖκες φιλοτάραχοι, αἵτινες τὴν οἰκουρίαν παραμελοῦσαι, εἰς πολιτικολογίας ἐπησχολοῦντο· διότι ἤλπιζον αὗται εἰς παρεκτροπὰς μεταπολιτεύσεως, ὅπως θεραπεύσωσι δεινὰ οἰκογενειακῆς ἀθλιότητος. Τὰς συνωμοσίας καὶ κινήματα τῶν συνεταιριζομένων εἰς ἀντιπολίτευσιν ἀπεκάλυπτεν ἡ κυβέρνησις, καὶ ἐστρέφετο εἰς καταδίωξιν. Εἰσαγγελεῖς καὶ στρα-

τοδικεῖα καθημερινῶς ἐνήργουν νομίμους ἀνακρίσεις, ὡς νὰ ἐπράττετο ἔγκλημα κατὰ τοῦ Κράτους. Ἔρριπτον εἰς φυλακὰς καὶ ἔθετον εἰς περιορισμοὺς εἰς ἀπομακρύνσεις εἰς μεταθέσεις, εἰς παύσεις τοὺς συνωμότας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ οἱ συνεταιριζόμενοι ἀντενήργουν εἰς παράλυσιν τῆς καταδιώξεως. Ἔχοντες οἰκείους τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἀνακρίσεως, εἰδοποιοῦντο τὸ νὰ φύγωσιν ἢ κρυφθῶσιν, πρὶν συλληφθῶσιν ἢ κρατηθῶσιν. Ἐφώναζον αἱ ἐφημερίδες τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τῶν καταδιωγμῶν, ἐδημοσιεύοντο λίβελλοι κατὰ Βασιλέως καὶ ὀργάνων τῆς κυβερνήσεως. Ἐγένοντο συναθροίσεις καὶ ὁμηγύρεις φανεραὶ καὶ κρυφίως, ἔνθα ἐξετάζετο ἡ καταδίωξις ὡς ἐνέργεια τυραννικὴ, καὶ καταστρεπτικὴ συντάγματος, δικαιοσύνης καὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας, ἅτινα ἠγγυῶντο ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν νόμων.

Ἕκαστος ἀπῄτει συνέλευσιν ἐθνικὴν, μεταβολὴν ὑπουργείου, διάλυσιν Βουλῆς, συγκάλεσιν ἔθνους, πρὸς διόρθωσιν τῆς καχεξίας πρὸς κατάπαυσιν τῆς καταδιώξεως, πρὸς δικαίωσιν τῶν δυσαρεστημένων, πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Περίεργον δὲ ὅτι οἱ πλείονες τῶν φωνασκούντων κατὰ καταχρήσεων, καὶ οἱ τῶν ῥαδιουργούντων κατὰ Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας ἦτον ἐκ τῶν ἄλλοτε εἰς τὰ πράγματα τῆς Βασιλείας προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ὄθωνος. Οὗτοι ἔπραττον ἀσυστόλως, ἢ ἤθελον πράξει χείρονα τῶν κατηγορουμένων, ὁπόταν ἀνελάμβανον πάλιν τὰς μεγάλας ὑπουργίας τοῦ Κράτους πρὸς ὑποστήριξιν ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκείων. Βεβαίως ἤθελον ἐγκρίνει τὰς ἀδίκους ἀπαιτήσεις τῶν συμπολιτευομένων, παραβλέποντες σφετερισμοὺς δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν συμφερόντων, καὶ προσκαλοῦντες Νομάρχας, Ἐπάρχους καὶ μοιράρχους πρὸς ὑποστήριξιν συμφατριαστῶν κατ' ἐκλογὰς βουλευτῶν καὶ δημάρχων. Εἶχεν ὑπερπλεονάσει τὰς καρδίας ἁπάντων κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τὸ ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον εὐκολώτερον, ἢ εἰς ἄλλο ἔθνος ἐπικρατεῖ πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι πολιτευόμενον, ἤτοι τὸ νὰ προτιμᾷ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα ἀντὶ τῶν δημοσίων, καὶ τὸ νὰ νομίζηται κοινῶς τὸ πολιτεύεσθαι συνώνυμον τῷ αὐτῷ ἰδιωφελεῖσθαι. Διὰ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς Ὄθων φρόντιζε δραστηρίως, ὅπως ἐκλέγωνται πρόσωπα κατὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὅσον τὸ δυνατὸν, ἀκεραίου χαρακτῆρος δοκιμασθέντα ἐπὶ πολλοῦ χρόνου εἰς ἐντιμότητα καὶ ἐμπειρίαν, καὶ ἀμετάβλητα καὶ στερεὰ διατελοῦντα εἰς δημοσίους θέσεις, καὶ ἀνεπηρέαστα ἐκ πάσης διαφθορᾶς. Τακτικῶς λοιπὸν τότε ἐχορηγεῖτο μισθὸς κατάλληλος καθηκόντων καὶ περιωπῆς τῆς ὑπηρεσίας. Προήγοντο οἱ ὑπηρετοῦντες βαθμηδὸν εἰς

ἀνωτέρας ὑπουργίας, εἰς ἀξιώματα στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ κατ' ἀρχαιότητα καὶ ἀπόδειξιν ἐμπειρίας.

Τοιοῦτο σύστημα ἐκλογῆς καὶ προαγωγῆς προσωπικοῦ δοκίμου εἰς ὑπαλληλίαν ἠπείλησεν ἐπὶ τὸ μᾶλλον τοὺς νεήλυδας, καὶ ἐστράτευεν ἰδιωτελεῖς καὶ ἀπαιτητικοὺς εἰς ἀντιπολίτευσιν καὶ καταδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ τίς ἡγεμών, ὅσον μεγαλόφρων καὶ ἐνεργητικὸς ὑποτεθῇ, ἐδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τοσαύτας ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις πλήθους ἀκορέστου εἰς τὰς ὀρέξεις, φύσει φιλοκαίνου, καὶ ἐκτιμῶντος ἑαυτὸν ὑπερτέραν κατὰ διάνοιαν καὶ καρδίαν πάσης ἄλλης φυλῆς, ἥτις ἐνισχύεται εἰς Κράτος μέγα, τὸ ὁποῖον ἐπ' αἰῶνας εὐημερεῖ διὰ κολοσσαίων ἔργων πλουτιζόντων καὶ εὐημερούντων αὐτό; Οἱ ἀκόρεστοι οὗτοι οὐδέποτε εἶχον σκεφθῇ ὅτι, ἡ Ἑλλὰς Κράτος μικρὸν καὶ περιεσφαλμένον καὶ ὑπὸ κηδεμονίαν φίλων Δυνάμεων, στηρίζουσα τὴν ἀρτισύστατον βασιλείαν, δὲν ἐδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ μεγάλας πολεμίους δυνάμεις, καὶ πολιτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐξωτερικὰς παραστάσεις, καὶ νὰ ἐπαρκέσῃ μὲ ὀλίγους πόρους εἰς περίθαλψιν τοσούτων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἀναγκῶν, ὅται καὶ αἱ ἐπιθυμίαι σὲ γεννῶνται τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα. Οὔτε ἠθέλησαν ποτὲ οἱ ῥᾳδιουργοῦντες νὰ ἀποβλέψωσιν εἰς τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα φιλοδικαιοσύνης φιλελεήμονος καὶ ἐγκρατοῦς Βασιλέως, οἷος ἀνεδείκνυετο ὁ Ὄθων πρὸς πτωχοὺς ἀγωνιστὰς διὰ σιτηρεσίων καὶ πλουσίων μηνιαίων χορηγήσεων ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ ταμείου του, ὑπανδρεύσας θυγατέρας πτωχευσάντων, καὶ ἐκτιμῶν τοὺς φιλοτιμουμένους νὰ ἐκλαμπρύνωσι πατρίδα καὶ διάνοιαν. Καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη ἰδέα, διὰ τὴν ὁποίαν διεβάλλετο ὡς ὀλίγωρος, περιεθάλπετο ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ὄθων παῖς λαβὼν τὴν Βασιλείαν ἔθνους Ἑλληνικοῦ, ἀνακτήσαντος τὴν ἐλευθερίαν διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ κατορθωμάτων, καὶ ἐκλαμβανομένου ὑπόδειγμα ἐθνικῆς αὐταπαρνήσεως εἰς νεώτερα ἔθνη Εὐρωπαϊκὰ τὰ πρὸς ὀργασμὸν ἀνεξαρτησίας σπεύδοντα, οὐδέποτε ἔπαυσεν ἀνδρωθεὶς τοῦ νὰ ὑποτρέφῃ τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου, καὶ νὰ σπεύσῃ τὴν ἐπίτευξιν, ὑπερνικῶν τὰ ἐμπόδια, ὅσα ἐπιφέρει πολιτικὴ ἐξωτερική, ἀντιδράττουσα εἰς ἐθνικὰ δικαιώματα, ἢ ὅσα ἀντιτάσσουσι πόροι μικροῦ Κράτους ἀνεπαρκεῖς εἰς προετοιμασίαν μεγάλων πολιτικῶν ἐπιχειρήσεων. Μαρτυροῦσι τὴν πρόθεσιν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ Βασιλέως οἱ κίνδυνοι, οὓς ἔλαβεν ὁ Ὄθων, καὶ αἱ πικρίαι καὶ οἱ χλευασμοὶ ἐπὶ τῆς κατοχῆς κατὰ τὰ Κριμαϊκά.

Καίτοι τὸ Ἑλληνικὸν ἐπιχείρημα κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς διπλωματίας διὰ τῆς Κατοχῆς τοῦ

Ἀγγλογαλλικοῦ στρατοῦ ἐν Πειραιεῖ, τὸν προδιατεθέντα σκοπὸν τῆς μεγάλης ΙΔΕΑΣ δὲν ἐγκατέλειψαν Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία. Ἰσχυρίζετο ὁ Βασιλεύς, ὅτι ἔλαβεν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου ἐναντίον τῆς Μωαμεθανικῆς δυναστείας. Πᾶσαν νουθεσίαν ἢ ἀπειλὴν περὶ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου ἐθεώρει προσβλητικὴν εἰς τὴν Βασιλικήν του ἀξιοπρέπειαν καὶ μεγαλοφροσύνην. Ἐὰν δέ ποτε ἐφαίνετο κλονούμενος εἰς τὸ φρόνημα, ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, πρὸς τὴν ὁποίαν ἠδυνάτει πάντοτε νὰ ἀντισταθῇ, μὲ μεγάλην πειθώ, καὶ ἰσχὺν λόγων εἰσχωρούντων εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας, κατέστρεφε τὸν σάλον τῶν λογισμῶν του, καὶ ἐπανέφερε γενναιοτέρας καὶ σταθερωτέρας τὰς ἐλπίδας ὑπὲρ τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἰδοὺ πόσον ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας, ὥστε ἐξεπλάγησαν οἱ κατηχοῦντες ἐν ταῖς Τουρκικαῖς χώραις νὰ ἀκούσωσιν παρὰ τῶν κατηχουμένων, ὅτι προεγίνωσκον αὐτοὶ τὸ μέγα κίνημα, καὶ ὁ Βασιλεύς, ὅστις ἐν Ἑλλάδι κατηγορεῖτο ὡς προδότης καὶ καταστροφεὺς τῆς μεγάλης Ἰδέας χάριν τῆς Αὐστρίας, προῆγεν αὐτὴν διὰ πάσης πεποιθήσεως. Ἐπὶ σκοπῷ τοιούτῳ εἰργάζετο τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον εἰς κατασκευὴν ὅπλων. Ἐφόδια πολεμικὰ ἐπρομηθεύετο ὁ ὑπουργὸς Δ. Βότσαρης. Ἀπεσταλμένοι δὲν ἔλειπον εἰς Ἤπειρον Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν, προετοιμάζοντες ὁπλαρχηγοὺς τῶν μερῶν ἐκείνων εἰς τὸ ἐπιχείρημα. Βασιλεὺς καὶ Βασίλισσα ἐφιλοτιμοῦντο εἰς προαγωγὴν πάσης εὐημερίας ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμεδαπῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ὄθων, εὑρὼν τὴν Ἑλλάδα ἐρείπιον πολυχρονίου πολέμου καὶ ἀναρχίας, ἀνέπτυξε διὰ σοφῶν νόμων καὶ διαταγμάτων πᾶσαν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν εὐημερίαν, οἵαν ἐπιδέχεται τόπος μικροῦ πληθυσμοῦ καὶ ὀλίγων κεφαλαίων. Γεωργία, ναυτιλία καὶ ἐμπορία ἀνέδειξαν ἐπὶ ὀλίγον χρόνον συστάσεως Βασιλείας, ἥτις ἠσφάλιζεν ἄτομον χώραν καὶ εὐπορίαν, πόλεις ἀκμαίας καὶ ἀνθηρὰς τὰς ἄλλοτε σωρίας λίθων κατασταθείσας.

Ἐσκέπτετο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου του, καὶ διεπραγματεύετο μετὰ τοῦ πατρὸς Λουδοβίκου τῆς Βαβαρίας καὶ τῶν ἀδελφῶν Λουϊπόλδου καὶ Ἀλταβέρτου, ὅπως ἐπιδοθῇ ἐκ τοῦ αἵματος τῆς οἰκογενείας αὐτῶν Βασιλόπαις, παρέχων ὅλα τὰ ἐχέγγυα τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως ἐπὶ τούτῳ. Ἐπειδὴ τόσον ὁ Λουϊπόρδος, ὅσον καὶ ὁ Ἀλταβέρτος ἡλικιωθέντες, δὲν ἐνέκριναν νὰ ἐγκαταλείψωσι τοῦ καθολικισμοῦ τὸ θρήσκευμα, ἐν ᾧ ἀνετράφησαν, ὁ Ὄθων κατ' εἰσήγησιν τοῦ Βασιλο-

πάτορος Λουδοβίκου κατώρθωσεν, ὥστε οἱ ἀδελφοὶ παρῄτησαν τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, καὶ ἀπεφάσισαν ὅπως οἱ δύο εἰσέτι ἀνήλικες παῖδες τοῦ Λουϊπόλδου ἔλθωσιν εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἀνατραφῶσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐν ἐπιγνώσει, καὶ ὦσιν ἕτοιμοι εἰς διαδοχήν. Ἀλλ' οἱ ῥαδιοῦργοι ἐν Ἑλλάδι καὶ φίλαρχοι παρεξήγουν τὰς καλὰς προθέσεις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, καὶ διέστρεφον διαβάλλοντες εἴτε ἐπωφελὴς ὁ ζῆλος καὶ ἡ φιλοτιμία τοῦ Βασιλέως ἐπροθυμοποιεῖτο. Ὁ Βασιλεὺς τῷ 1860 διέλυσε τὴν Βουλήν, καὶ συνεκάλεσε νέαν. Τὸ Πανελλήνιον ἔκλινε τὰ ὦτα κατὰ τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἀκούσῃ τί ἤθελεν εἴπῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν Κυβέρνησις καὶ Βασιλεὺς τῆς Ἐλευθέρας μερίδος τοῦ Ἔθνους, ἐνῷ τοσαῦτα ἐδραματίζοντο ἐν Ἰταλίᾳ, ὑπεκινοῦντο ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ἀνεκόχλαζον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ. Ἀλλ' οὐδὲν καὶ μηδέν· τὰ πάθη καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἐσφοδρύνοντο, οἱ ταραξίαι καὶ οἱ λαοπλάνοι ἐπωφελοῦντο, ἡ Βασιλεία τοῦ Ὄθωνος ὑπεσκάπτετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

ΣΤΟΡΞ ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΚΑΙ Η ΙΟΝΙΟΣ ΙΒ' ΒΟΥΛΗ.

Αἴτησις καθολικῆς ψηφοφορίας περὶ ἑνώσεως ἐν τῇ Ἰονίῳ βουλῇ.—Δανδόλου βουλευτοῦ Κερκύρας ἐπιστολὴ πρὸς τον Ὑπουργὸν Ἰωάννην Ρῶσελ, ὅπως τὸ πολιτικὸν δόγμα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἐφαρμοσθῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ.—Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ Ρῶσελ πρὸς τὸν ἐν Τωρίνῳ Ἄγγλον πρέσβυν, παρεξηγοῦσα τὸ πολιτικὸν δόγμα περὶ Ἰονίων.—Ἔγγραφα Βουλευτῶν Δ. Μπαγώμη, Κωνστ. Λομβάρδου καὶ Γεωρ. Βερικίου ἐν τῇ Βουλῇ.—Ὕψωσις φωνῆς ἐν τῇ βουλῇ περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ.—Ἀντώνιος ὁ Δάνδολος βουλευτὴς αἰτεῖται παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Ρῶσελ καθολικὴν ψηφοφορίαν ἐν τῷ Ἰονίῳ περὶ ἑνώσεως.—Ταραχὴ ἐν τῇ βουλῇ ἕνεκα τῶν ἐγγράφων.—Διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ Στόρξ πρὸς τὴν βουλὴν περὶ τῶν ἐγγράφων.—Θόρυβος τῶν βουλευτῶν διὰ τὸ διάγγελμα.—Λόγος Λομβάρδου καὶ Μομφεράτου.—Σύσκεψις βουλευτῶν.—Ὁ Ἁρμοστὴς Στόρξ ἀναβάλλει τὴν βουλήν.—Θόρυβος ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ διὰ τὴν ἀναβολήν.—Ἀγόρευσις Λόρδου Νόρμαμβυ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῶν λόρδων περὶ ἀναβολῆς τῆς Ἰονίου Βουλῆς.—Ἡ παρὰ τοῦ δουκὸς Νεουκάστελ ἀντίκρουσις εἰς τὸν λόγον τοῦ Νόρμαμβυ·—Λόγος λόρδου Γράϋ.—Ἐπερωτήσεις τοῦ ἀντιπροσώπου Μαγιαρ ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων περὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος.—Ἀγόρευσις Γλάδστωνος ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν.—Λόγος Λαγιὰρδ κατὰ τῶν Ἰονίων.—Ὁ λόρδ Πάλμεστρων διὰ λόγου ἐμβριθοῦς καταπαύει τὴν συζήτησιν.—Διαμαρτύρονται οἱ βουλευταὶ τοῦ Ἰονίου πρὸς τὸν λόγον τοῦ Παλμεστρῶνος ὅτι δημοκοποῦσιν, ἐργαζόμενοι ὑπὲρ ἑνώσεως.—Διαμαρτύρησις τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων τῶν νήσων, ἐὰν οἱ Ἑπτανήσιοι εὐχαριστῶνται εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν.

Οἱ ριζοσπάσται Ζακύνθου ἰδόντες ὅτι οὔτε αἱ Βουλαὶ οὔτε ἡ Κυβέρνησις ἐν Ἑλλάδι ἔπραξαν, ἢ ἐξεφράσάν τι περὶ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τοῦ Πανελληνίου ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ἠθέλησαν αὐτοὶ ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ νὰ φέρωσι τὸ ζήτημα, καὶ νὰ ψηφοφορήσῃ ἡ Ἑπτανησία Βουλὴ ἐνεπισημότητι ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ὅπως συγκινηθῶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ὁλομελείας αἱ μεγάλαι Δυνάμεις, αἱ προκηρύξασαι νέον δόγμα πολιτικὸν, ὅτι ἑκάστη ἐθνικότης δύναται νὰ ἀποκατασταθῇ, καὶ πᾶς λαὸς διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ ἰδίᾳ δυνάμει ν' ἀποφασίζῃ τὴν τύχην ἀνεξαρτησίας καὶ κυβερνήσεως. Ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐκφρασθῇ περὶ τοῦ δόγματος τούτου, καὶ ἐπισημοποιήσει δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς ξέναις αὐλαῖς πρέσβεις της. Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ρῶσελ εἶχε προτείνει πρὸς τὸν παρὰ τῇ Αὐλῇ τοῦ Τουρίνου πρέσβυν, νὰ διαδηλώσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, ὅτι ἀναγνωρίζει τὰ πραχθέντα ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἑνώσεως, δυνάμει πολιτικοῦ δόγματος· ὅτι ὁ λαὸς μιᾶς χώρας δύναται νὰ δικάσῃ περὶ τοῦ ἂν ἦτο ἀναγκαία ἢ μὴ, ἡ ἀλλαγὴ τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἐκ τούτων ὁ Βουλευτὴς Κερκύρας Δάνδολος παρορμώμενος, ἔγραψεν δήλωσιν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Ἀγγλίας Ἰω. Ρῶσελ, ὅτι οἱ Ἰόνιοι ὀφείλουσι διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας νὰ κρίνωσι περὶ τῆς πολιτικῆς τύχης των, νὰ χειραφετηθῶσι παρὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἀξιοπερίεργος δὲ ἡ τόλμη τοῦ Δανδόλου, ὅστις ὑπέβαλλε καὶ σχέδιον ἐπιστολῆς δῆθεν τοῦ ὑπουργοῦ Ἰωὰν Ρῶσελ, πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου, δι' ἧς παρεκέλευε τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἔλεγον δὲ αἱ ἐπιστολαὶ τὰ ἑξῆς. — «Κερκύρα 15 Νοεμβρίου 1860 — Τῷ λόρδῳ Ἰωάννῃ Ρῶσελ' — Μυλόρδ — Ἡ ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου παύσαντος ἐπιστολὴ ὑμῶν πρὸς τὸν σὶρ Ι. Οὔδσων ἐξέπληξεν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Γενικῶς ἐθεωρήθη ὡς μία τῶν πλεκτανῶν τῶν οἰκείων τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει, ἵνα συγχύσῃ, λέγουσι, τὰ πράγματα, πρὸ πάντων δὲ ὅταν ταῦτα κρίνωνται ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν· νὰ ἐπανακτήσῃ δι' ὀλίγου ἐξόδου μίαν ἐπιρροὴν, ἣν ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ οὐδέποτε τολμᾷ ν' ἀποκτήσῃ ἐν κρισίμῳ ὥρᾳ διὰ τῆς θυσίας ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ ἑνὸς σελινίου. Σᾶς ἀποκαλῶσιν ὁ λόρδος ἐπαναστάτης· μέμφονται πικρῶς τὴν ἀπίστευτον ταχύτητα, δι' ἧς παρεξεκλίνατε, σχετικῶς πρὸς τὰ τῆς στιγμῆς βρεταννικὰ συμφέροντα, τοῦ ἀπολύτου τῶν συνθηκῶν τῶν 1815 σεβασμοῦ, πρὸς τὴν οὐχ ἧττον ἀπόλυτον καταστροφὴν αὐτῶν.

»Οἱ Ἕλληνες κρίνουσι τὴν περιβόητον ἐκείνην ἐπιστολήν σας ὑπό τινα ὅλως διάφορον ἔποψιν. Αὐτοὶ ἀποδίδουσιν αὐτῇ ἑτέραν τινὰ πηγὴν καὶ ἀκαταλόγιστον σπουδαιότητα. Ἰδοὺ δὲ αἱ σκέψεις, ἃς αὐτη ὑπαγορεύει ἡμῖν, καὶ αἱ ἐλπίδες, ἃς μᾶς παρέχει.

—» Η γραῖα Ἀγγλία καὶ οἱ γέροντες πολιτικοὶ αὐτῆς ἔδωκαν ἀληθῶς μέγιστα δείγματα πάσης ἐν τῷ κόσμῳ δυσπιστίας. Εἴδομεν αὐτοὺς ἑκατοντάκις, ὁτὲ μὲν νὰ διεγείρωσι τοὺς λαοὺς κατὰ τῶν ἡγεμόνων, ὁτὲ δὲ τοὺς ἡγεμόνας κατὰ τῶν λαῶν νὰ προκινῶσι, καὶ νὰ πληρώνωσι συμμαχίας ἕνεκα ἀσημάντων προφάσεων, νὰ βάφωσι μὲ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἑτέρου τῆς ὑφηλίου τὰς θαλάσσας, καὶ ἀπειλῶσιν ἢ νὰ καταστρέφωσι μικρὰ Κράτη· νά κυριεύωσιν ἀπέναντι παντὸς δικαίου, ἐν παντὶ τόπῳ τοῦ ἡμισφαιρίου ὅ, τι εἶναι εὔχρηστον, αὐτοῖς· νὰ ὑποστηρίζωσιν, ὅταν πρόκειται νὰ ὠφεληθῶσι τι, τὴν κλονουμένην τυραννίαν· νὰ συμπαθῶσι τὰς μᾶλλον ἐπιληψίμους πράξεις, καὶ ἀκολούθως διὰ τῆς ταχύτητος, δι' ἧς μεταβάλλονται αἱ θεατρικαὶ σκηναὶ, νὰ κηρύττωνται οἱ προστάται τῶν καταπιεζομένων, οἱ φίλοι καὶ αὐτῆς τῆς εἰρήνης, οἱ ἀφιλοκερδεῖς ὑπερασπισταὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἵνα κατόπιν ἐπαναλάβωσι τὴν αὐτὴν παιδιὰν ἄνευ ἀνακωχῆς καὶ τέλους· καὶ πρέπει εἰσέτι νὰ τὸ εἴπωμεν οὐχὶ ἄνευ ἐπιτυχιῶν τινῶν, αἵτινες δὲν ἐπιφέρουσι τιμὴν εἰς τὸ διορατικὸν τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

» Ἀλλά τί εἴπομεν; Δὲν εἴδομεν ἁμαρτωλοὺς γεγηρακότας καὶ προσκληρυνθέντας ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, νὰ λάβωσι τὴν ἄφεσιν, νὰ ἀποστραφῶσι τὰ λάθη των, νὰ ἐξώσωσι τὰ σφάλματά των, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν σκολιὰν ὁδὸν τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων, καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰλικρινῶς ἐν τῇ εὐθείᾳ ὁδῷ, ἐν τῇ ὁδῷ τιμιότητος καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, ἐξ ἧς οὐδέποτε ἀκολούθως ἀπεμακρύνθησαν; Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι σπάνιον, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐφάνη! Καὶ ἐὰν κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ διάβολος, ἀφοῦ ἐγήρασεν, ἐγένετο ἐρημίτης, διατί δὲν θὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ ἡ Ἀγγλία, ἥτις εἶναι μισογραία δὲν ἀνεγνώρισε τὰ λάθη της καὶ δὲν μετενόησε; Εἴθε οἱ Πολιτικοὶ οὗτοι, οἵτινες δὲν εἶσὶ πλέον νέοι, ν' ἀπεφάσιζαν τέλος νὰ ἔχωσι πολιτικὴν τιμιότητα, νὰ μὴ φυσῶσιν ὁτὲ μὲν ψύχος ὁτὲ δὲ ζέστην, νὰ παύσωσι τοῦ νὰ λέγωσιν ὁτὲ μὲν λευκὸν ὁτὲ δὲ μέλαν, νὰ παύσωσιν, ἐν ἑνὶ λόγῳ, τὸν ἀδιάλλακτον πόλεμον, χάριν τῶν ἀγγλικῶν συμφερόντων (ὡς ἐκεῖνοι ἠννόησαν αὐτα), ὃν οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ ἐγείρωσι κατα τῶν συμφερόντων τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ

»Ἡμεῖς οἵτινες ἔχομεν τὴν σταθερὰν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς μετανοίας εἶναι σταθερὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, πιστεύομεν, Μιλόρδ, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιστολὴ εἶναι τὸ προανάκρουσμα μιᾶς ἐποχῆς ὅλως νέας, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰσέρχεται ἀποφασιστικῶς ἡ ἀγγλικὴ πολιτική. Καὶ τοῦτο δὲν θέλει εἶσθαι βεβαίως μικρότερον τῶν θαυμάτων, ἅτινα θέλομεν ἰδεῖ ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις τοῖς τόσον καρποφόροις ἀπροσδοκήτων συμβαμάτων, τοῦ νὰ ἴδωμεν (δηλαδὴ) τὴν ἐξωτερικὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν νὰ γίνῃ τιμία, καλῆς πίστεως καὶ φιλάνθρωπος ἐν π ρ ά γ μ α σ ι ν, οὐχὶ δὲ πλέον δ ι ὰ λ ό γ ω ν.

»Ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι τὸ χωρίον, ὅπερ ἀνεφέρετε τόσον καταλλήλως, τοῦ διασήμου νομολόγου Βάττελ, θέλει σᾶς χρησιμεύσει ὡς κανὼν ἀ μ ε τ ά β λ η τ ο ς διαγωγῆς καὶ χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ παντός, ὅ,τι δύναται νὰ προκύψῃ διὰ τὴν Ἰρλανδίαν, τὰς Ἰνδίας καὶ πάντα ἕτερον τόπον, ὑποφέροντα καὶ καταρώμενον τὴν Ἀγγλικὴν κατάκτησιν ἢ προστασίαν, ἂς ἐπασχοληθῶμεν πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν ἰδίων ἡμῶν ὑποθέσεων, περὶ ὧν ὁ λόγος. Ὑπάρχει ἄλλως τε περίεργός τις ὁμοιότης ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ θέσει τῶν πραγμάτων, ἐν ᾗ διατελοῦσιν οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ τῆς Ἰταλίας καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ ἡ ὁμοιότης αὕτη βεβαίως δὲν ὑπεξέφυγε τὴν προσοχὴν ἑνὸς πολιτικοῦ ἀνδρὸς, τοσούτον διασήμου, οἷος ὑμεῖς, Μυλόρδ. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιοῖ τοσοῦτον τὴν πεποίθησίν μας, ὥστε ἐνοοῦντες πληρέστατα τὴν ὁμοιότητα ταύτην, ἠθέλαμεν νὰ δείξωμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς παράδειγμα, τὸν τρόπον, δι᾽ οὗ ἠθελήσατε, ὥστε οἱ ἄλλοι νὰ μεταχειρισθῶσι τοὺς Ἰταλοὺς, ἵνα μεταχειρισθῆτε καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, τοὺς Επτανησίους. Καὶ τῷόντι οἱ Ἑπτανήσιοι διὰ μείζονα λόγον ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἅπαντας τοὺς λόγους, οὓς παραδέχεσθε ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν· καὶ, ἵνα δικάσητε τὸ ζήτημα αὐτῶν, δὲν ἔχομεν ἢ νὰ μεταβάλωμεν λέξεις τινὰς τοῦ διασήμου δικηγορικοῦ λόγου σας ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν. Ὁ Γερμανικὸς τύπος διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ Λυδία λίθος τῆς εἰλικρινείας ὑμῶν ἔσεται τὸ ζήτημα τοῦ Σχλέσουϊνγκ—Χολσταῖν. Ἡμεῖς διϊσχυριζόμεθα, ὅτι ἡ μόνη ἀληθὴς Λυδία λίθος εἶναι τὸ Ἑπτανησιακὸν Ζήτημα, καὶ ἵνα, Μυλόρδ, ἐξοικονομήσω ὑμῖν τὸν κόπον νέας συντάξεως, σᾶς προτείνω νὰ διαβιβάσητε εἰς τὸν λόρδον μέγαν Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἐγράψατε εἰς τὸν Σὶρ Οὔδσων διὰ τινων ἀσημάντων τροπολογιῶν, ἃς ἀποδεικνύω ὑμῖν, καὶ αἵτινες ἔχουσι τὴν διπλῆν καὶ ἀνεκτίμητον ὠφέλει-

αν τοῦ νὰ μὴ μεταβάλωσι ποσῶς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς προθέσεις τῆς Ἐπιστολῆς ὑμῶν, καὶ ἐν τούτοις νὰ ἦναι μεγίστης σπουδαιότητος ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν τούτων λαῶν».

Πρὸς τὸν Λ. Μ. Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου.—Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν 27. Νοεμβρίου 1860 — Κύριε.—Δύο λόγοι φαίνεται ὅτι ὤθησαν τοὺς «κατοίκους τῆς Ἑπτανήσου» νὰ ἐξωθῶσιν αὐθορμήτως πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν. Ὁ πρῶτος εἶναι, ὅτι ἡ «Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις» διωργάνωσε τόσον κακῶς τὴν διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης, τὴν προστασίαν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐν γένει εὐημερίας τοῦ λαοῦ τούτου, ὥστε οἱ ὑπήκοοι ἢ π ρ ο σ τ α τ ε υ ό μ ε ν ο ι θεωρῶσι τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς ὡς προοιμιώδη ἀνάγκην πάσης βελτιώσεως τῆς καταστάσεως αὐτῶν. Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι, ὅτι ἔτη πολλὰ πρὸ τοῦ ἔτους 1849 ἐγενικεύθη ἡ πεποίθησις, ὅτι τὸ μόνον μέσον δι' οὗ «οἱ Ἕλληνες» δύνανται νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν πάσης ξενικῆς ἐξελέγξεως εἶναι νὰ σχηματισθῇ μία μόνη Κυβέρνησις, ἰσχυρὰ καθ' ἅπασαν τὴν «Ἑλλάδα». Οἱ ἐρισμοὶ πρὸς τὴν «ἀνεξαρτησίαν» καὶ ἡ συμπάθεια, ἣν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς «Ἑλλάδος» ἀπέδειξε διὰ τὸ «Ἑλληνικὸν» ζήτημα, ἐπέφερον φυσικῶς τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἑνώσωσι τὸ ὄνομα τῆς «Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως» μετὰ τῆς μόνης ἐξουσίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ «Ἑπτανήσιοι» ἐπιθυμῶσι νὰ ζήσωσι. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, θεωροῦσα τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην, ὀφείλει νὰ παραδεχθῇ, ὥστε οἱ «Ἕλληνες» αὐτοὶ εἰσιν οἱ καταλληλότεροι δικασταὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν.

»Ἰδοὺ διατί, κατὰ τὸν Βάττελ, τὸ ζήτημα πρέπει νὰ τεθῇ πρὸς τὴν λύσιν οὕτως «Ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου» ἔχει λόγους «ἀποχρῶντας ἵνα θέλῃ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς »Ἄγγλους;

»Ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ λαός, περὶ οὗ πρόκειται, εἶναι ὁ καταλληλότερος δικαστὴς τῶν ὑποθέσεών του. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δὲν δύναται νὰ μὴ διακηρύξῃ ὅτι ὁ λαὸς τῆς «Ἑπτανήσου» δὲν ἔχει λόγους ἀποχρῶντας, ἵνα ἀποθέσῃ τὸν ζυγὸν τῶν Προστατῶν, οὓς οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. δὲν δύναται ἑπομένως νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ μεμφθῇ τὴν «Ἑπτανήσιον Βουλὴν» ἐπειδὴ ἐν ἀπειραρίθμοις περιπτώσεσι διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας.» Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐναπομένει ἓν ἕτερον πραγματικὸν ζήτη-

μα. Ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπαδῶν τῆς «Ἀγγλικῆς» κυβερνήσεως, ὅτι ὁ λαὸς τῆς «Ἑπτανήσου» τυγχάνει προσκοκολλημμένος εἰς «τὴν Ἀγγλίαν ἀλλ' ὅτι πράκτορες» Ἕλληνες καί τινες τυχοδιῶκται προσπαθοῦσι διὰ τῆς βίας καὶ τῆς ῥαδιουργίας νὰ τὸν «ὠθήσωσι πρὸς ἀντεπανάστασιν».

»Καὶ ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι ἀπέναντι τῶν παραδόξων τούτων συμβάντων, ἅτινα εἴδομεν, ὥστε» «ἡ Ἀγγλικὴ» κυβέρνησις νὰ ἐχαίρετο τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ τούτου. Πῶς, ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ ἡ «Ἀγγλία ὑπεχρεώθη νὰ μεταχειρισθῇ παντὸς εἴδους βίας, καὶ νὰ περιορισθῇ νὰ ἐπαναπαύηται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς «Ἀγγλικῆς φρουρᾶς, ἵνα τηρῇ τὸν φρυάττοντα τοῦτον λαὸν ἐν ὑποταγῇ ; »Ποῖος ὁ λόγος, ὥστε» ἕκαστον μέλος τῆς Ἑπτανησσίου Βουλῆς, ἀντιπολιτευόμενον τὴν Ἀγγλίαν, ἀπέκτησεν ἐν παντὶ καιρῷ τὴν μεγαλειτέραν δημοτικότητα ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ ἐταξείδευεν ἐν θριάμβῳ, ἀνεξαιρέτως, ἀπὸ τῆς μιᾶς νήσου εἰς τὴν ἄλλην ; Πῶς δύνανται ταῦτα νὰ ἐξηγηθῶσιν, εἰμὴ διὰ τῆς γενικῆς ἀντιπαθείας τοῦ λαοῦ »τῆς Ἑπτανήσου ; Καὶ δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἐκδήλωσις αὕτη τῆς τοῦ λαοῦ θελήσεως ἦν ἰδιότροπος ἢ δωρεὰν γενομένη ;

»Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν «ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου διαμαρτύρεται» ἐνδελεχῶς, εἰρηνικῶς καὶ νομίμως κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας.» Ἀπέναντι τῶν παραπόνων τούτων «ἀπευθυνθέντων εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις». Ἡ Ἀγγλία ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ καταβάλῃ διὰ τῆς βίας, ὡς κατέβαλε παντὸς εἴδους ἐκδήλωσιν» διέταξεν Ἀγγλικὸν στρατὸν« ἀσπαισθητοῦ ἀριθμοῦ νὰ σταθμεύῃ «ἐν Ἑπτανήσῳ, ἵνα διατηρῇ τὴν τάξιν», καὶ ἵνα μεταβάλῃ τὴν προστασίαν εἰς ἀπόλυτον κτῆσιν.» «Πρὸ καὶ μετὰ» τὰ 1848 ὁ λαὸς » τῆς Ἑπτανήσου» ἀπεπειράθη, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του ἀπέναντι »μιᾶς τακτικῆς προστασίας». Ἀλλ' οἱ καλλίτεροι πατριῶται αὐτοῦ διὰ τοῦ φυλακισμοῦ καὶ τῆς ἐξορίας ἀπώτισαν τὸ ἔγκλημα τῆς ἀποπείρας αὐτῶν, νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν ἰδίαν πατρίδα. Τί τὸ καταπληκτικὸν φαινόμενον τοῦτο τῆς προστασίας μέχρι «πρὸ δύο ἐτῶν ; » Οἱ «Ἑπτανήσιοι» δυσπιστοῦντες δὲν ἐπίστευσαν οὔτε λέξιν, ἐξ ὅσων ὁ κύρ. Γλάδστων εἶχεν ἐντολὴν νὰ εἴπῃ αὐτοῖς, καὶ οὐδέν τι ἕτερον διαννοοῦνταί ἢ, νὰ ἀπαλλαχθῶσι ἐκ τῶν Ἄγγλων» ὡς ἐν ἔτει 1688 ἡ Ἀγγλία ἀνέτρεψε τοὺς Στουέρτας.

»Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ τις ἄλλως τε » ὅτι αἱ Ἑπτανήσιαι

καὶ ἐπιδείξεις» διεξήχθησαν διά τινος παραδειγματικῆς μετριοπαθείας καὶ ἀνοχῆς. Αἱ διάπειροι εὐχαὶ» πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὑπαρχούσης κυβερνήσεως »ἐτηρήθησαν ἐν τοῖς νομίμοις ὁρίοις ὑπὸ αὐτῶν τῶν διασημοτέρων μελῶν τῆς Βουλῆς, «καὶ δὲν παρηκολουθήθησαν, ὡς συχνάκις συμβαίνει διά τινος ἐκρήξεως ταραχῶν τοῦ λαοῦ. Οὐδὲν κόμμα ἐπειράθη βιαίαν ἀνατροπὴν, οὔτε τὰ ἀπότομα σχέδια τῶν δημοκρατῶν κατίσχυσαν. Αἱ σεβόμεναι ἀρχαὶ τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας συνεμάχησαν μὲ τὸ ὄνομα μιᾶς Κυβερνήσεως ἀντιπροσωπευούσης ἀρχαίαν δυναστείαν.

»Τοιούτων οὐσῶν τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν περιστάσεων, αἵτινες συνδράμουσι» ὑπὲρ τῶν διαδηλώσεων τῶν Ἑπτανησίων» ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δὲν βλέπει ἀρκετὰ αἴτια »ὅπως ἀνθέξῃ ἐπιπλέον εἰς τὰς νομίμους εὐχὰς τοῦ λαοῦ τούτου.» Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θέλει θεωρήσει τὴν εὐχάριστον εἰκόνα ἑνὸς λαοῦ, ἀνεγείροντος τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἰδίων ἐλευθεριῶν, καὶ ἐξασφαλίζοντος τὸ ἔργον τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἐν μέσῳ τῶν συμπαθειῶν καὶ τῶν καλῶν ἐπιθυμιῶν τῆς Εὐρώπης· διατάττεται ἑπομένως νὰ ἐκκενώσῃ ἀμέσως τὴν Ἑπτάνησον, μεθ' ἅπαντος ὅ, τι φέρει τὸ Ἀγγλικὸν ὄνομα, ἐπειδὴ ἐπεφορτίσαμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἵνα λάβῃ τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ ἁπάντων τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κτίζῃ.» — Ἔχω τὴν τιμὴν κ.τ.λ.— (Ἔπρεπε νὰ σημειῆται) I Ρῶσσελ».—

»Ἐν τῇ γλυκείᾳ ἐλπίδι, Μυλόρδ, ὅτι αἱ ἀσήμαντοι αὗται τροποποιήσεις θέλουσιν εὐχαριστήσει τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ἵνα ἦσθε συνεπεῖς τῶν προλαβουσῶν διακηρύξεών σας, θέλετε ἀναμφιβόλως σπεύσει κατὰ καθῆκον νὰ ἀντιγράψετε τὴν ἐπιστολήν μου καὶ τὴν πέμψετε εἰς τὸν πρὸς ὃν διευθύνεται.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι κ.τ.λ.—Εἷς Ἕλλην».

Ὁ Λάνδολος εἶτα ἀπηύθυνε ἐπὶ τούτῳ καὶ ἄλλον ἔγγραφον πρὸς τὸ κοινοβούλιον τῆς Ἀγγλίας, καὶ διετάραξε τοὺς Βουλευτὰς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, σπεύδων νὰ καταπαύσῃ τοὺς θορύβους της. Ὁ ὑπουργὸς Ρῶσελ ἀπήντα περὶ τῶν Ἰονίων διὰ τῆς διακοινώσεως τῶν 13 Ὀκτωβρ. 1860 πρὸς τὸν ἐν Τουρίνῳ πρέσβυν.— «Αἱ περιστάσεις δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ περιστείλωμεν τὰς ἐν Ἀνατολῇ στρατιωτικὰς ἡμῶν δυνάμεις. Γινώσκω καλῶς ὅτι ὁ λόρδος Γρέϋ ἀπέδειξε πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν, ὅτι ἡ ὑπεράσπισις τῆς Κερκύρας ἀπορροφᾷ ἐπὶ ματαίῳ μεγάλας ποσότητας, καὶ ὅτι οἰκονομικώτερον καὶ πολιτικώτερον ἦτο νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν Μελίτην. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐνεστῶσαν τῶν πραγμάτων θέσιν κατὰ τὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἑλλάδα, Συρίαν, Αἴγυπτον, καὶ Κωνσταντινούπολιν συμφέρει εἰς ἡμᾶς νὰ εὑρισκώμεθα, ὅσον τὸ δυνατόν, πλησιέστεροι εἰς τοὺς τόπους τούτους.» — Ἡ ἀντιπολίτευσις ὅμως τῆς Ἀγγλίας οὐδὲν ἤκουε· ἔδραξε τὸ ἔγγραφον τοῦ Ἀντ. Δανδόλου περὶ τῆς συστάσεως καθολικῆς ψηφοφορίας παρὰ τοῖς Ἰονίοις, ὅπως ἀποφανθῶσι περὶ τῆς τύχης των δυνάμει τοῦ πολιτικοῦ δόγματος τοῦ Ἄγγλου ὑπουργοῦ, καὶ ἤθελε διὰ τούτου νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ τότε ὑπουργείου ὡς δημοκοποῦντος.

Διὰ ταῦτα ὁ Δημ. Μπαχώμης Βουλευτὴς Ζακύνθου, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἰονίου Βουλῆς τῶν 25 Φεβρουαρίου 1861, προσήγαγεν ἔγγραφον, δι' οὗ ἐπρότεινε νὰ συστηθῇ καθολικὴ ψῆφος παρὰ τοῖς Ἰονίοις, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἕνωσιν ὁ Ἰόνιος λαὸς μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος· ἔλεγε δὲ ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις. — «Τί ἐναπόκειται εἰς ἡμᾶς νὰ πράξωμεν; ἰδοὺ τὸ ἀντικείμενον ὃ ἐπασχολεῖ ἡμᾶς σήμερον, τί πράξωμεν. νὰ λάβωμεν ὁδηγὸν εἰς τὰ περαιτέρω βουλευτικὰ βήματα τὰ κηρύγματα τῶν λαῶν. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὴν φωνὴν τοῦ κόσμου, ἥτις ἀπὸ τῶν Ἄλπεων μέχρι τοῦ Δουνάβεως συγκινεῖ καὶ συνταράττει τοὺς λαούς. Ζῶμεν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑλικὸν καὶ ἀκίνητον εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ μεταμορφωθῇ καὶ μεταβληθῇ εἰς ἰδέαν. Ἡ ἰδέα φέρει εἰς κίνησιν τὰς ἐθνικότητας, φέρει αὐτὰς εἰς ἀποστροφὴν πρὸς τὴν παλαιὰν μορφὴν τῆς κατακερματισμένης ὑπάρξεως αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν εἰς ἓν ἐθνικὸν κέντρον ἕνωσιν. Ἡ ἰδέα ὠθεῖ τοὺς βασιλεῖς, ὅπως γενόμενοι πρόμαχοι τῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν, ἐλευθερώσωσι τὰ πλήθη ἐκ παντὸς ξενικοῦ ζυγοῦ, καὶ ὁδηγήσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν πρόοδον ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ φιλοσοφία καὶ ὁ Χριστιανισμὸς συνήνωσαν τὰ φῶτά των, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχεται νέα ἠθικὴ πλάσις ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ὁ λαὸς εἶναι ὁ μέγας ἀρχιτέκτων τῆς οἰκοδομῆς, ὁ αὐτουργὸς τῆς τύχης του. Ἰδοὺ τὸ λαϊκὸν δόγμα τῆς ἐποχῆς, ἡ μετουσίωσις τοῦ δικαίου εἰς τὴν αὐτοβουλίαν τῶν λαῶν. Ἐν ὀνόματι τοῦ δόγματος τούτου ἀνηγέρθη ἡ Ἰταλία, καὶ ἐν τῇ ὑφισταμένῃ πάλῃ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνικοτήτων κατὰ τοῦ παλαιοῦ πνεύματος τῆς κατακτήσεως καὶ παρατεινομένων προστασιῶν, τὸ πολιτικὸν δίκαιον τῆς Εὐρώπης, καὶ ὁ ἄγραφος νόμος ἀποκρούουσι τὸ δόγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον σήμερον ταὐτοχρόνως ἐκρήγνυται, καὶ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀναφαίνεται ἕως γενική τις ἀρχή, διέπουσα τὰ μεγάλα τῆς ἐποχῆς μας συμβάντα, ἡ ἀρχὴ τῆς κυριαρχίας, τουτέστιν ἡ διοργάνωσις τῆς θελήσεως πάντων. . . . Ἐκ τῶν προρρηθέντων ὅθεν συμπεραίνω νὰ γίνῃ διὰ τῆς βου-

λῆς ἔκκλησις εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου, ὅστις διὰ τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, νὰ ἀνακηρύξῃ διὰ τοῦ παραδεχθέντος νέου τρόπου τῆς ἐθνικῆς βουλήσεως καὶ κυριαρχίας τῶν λαῶν, τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ τὴν μὴ ἐξάρτησιν ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας.» — Οἱ βουλευταὶ Κεφαλληνίας Λιβαδᾶς καὶ Μομφεράτος ἔλεγον, ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦ Δ. Μπαχώμη πρέπει νὰ ἐξετασθῇ εἰς ἁρμοδίαν περίστασιν, μήπως, ὡς προώρως εἰσάγον τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, σφαγιάσῃ αὐτό. Μετ' αὐτοῦ συνεφώνουν δύο βουλευταὶ Κερκύρας Κ. Δελβενιώτης καὶ Παγκράτης.

Ὁ Λομβάρδος ἀναστὰς ἀνεγίνωσκε ἄλλον ἔγγραφον προσυπογεγραμμένον ὑπὸ Κ. Λομβάρδου, Γ. Βερυκίου, καὶ Κοσμᾶ Πανανέτου. Ἔφερε δὲ τὴν ἐπὶ κεφαλῆς προσφώνησιν — «Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπτανήσου πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν λαῶν τὰς κυβερνήσεις καὶ τοὺς φιλανθρώπους τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης. — Ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ τῶν Ἰονίων νήσων, ὄργανον καὶ αὕτη τῶν πόθων τῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ ἀείποτε ἀδιαιρέτου διατελοῦντος Ἑλληνικοῦ γένους, συνερχομένη κατὰ τὰς παρούσας κρισίμους τῆς Ἀνατολῆς περιστάσεις, αἰσθάνεται ἐπιβαλλόμενον τὸ ὕψιστον εἰς αὐτὴν καθῆκον τῆς ἐθνικῆς διὰ τοῦ λόγου ἐνεργείας. Ἂν καὶ θεωρηθῇ ἀδίκως εἰσέτι ὑπὸ τῆς ὑλικῆς δυνάμεως τοῦ ἰσχυροτέρου ἀποκλεισμένη ἡ Ἑπτάνησος παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπίσημον αὐτῆς κήρυξιν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πρὸς βλάβην καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, σπεύδει ὅμως νὰ δώσῃ συνέχειαν εἰς τὰ ἔργα της. Καὶ ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, ἀποτείνεται εἰς τον Χριστιανικὸν κόσμον ὑπὲρ τῶν δικαίων καὶ τῶν συμφερόντων καὶ ἑαυτῆς, καὶ τοῦ γένους, εἰς ὃ προσανήκει, καὶ τῆς εἰρήνης τῆς ὅλης Εὐρώπης. Τηρήσασα ἡ Ἑπτάνησος ἐν τῷ μέσῳ δεινῶν περιστάσεων κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ὑπὲρ ἀπελευθερώσεων δικαιωμάτων της ἔννομον συμπεριφορὰν καὶ ἀπαράμιλλον τάξιν, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ πλέον πολιτισμένοι λαοὶ ἐγκαυχῶνται ὅτι πολιτεύονται, δικαιοῦται, ἵνα καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην τὴν ἀδύνατον φωνήν της ἀνυψώσῃ, ὡς δὲν ἀποθαρρύνεται, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀσθενείας της ὁ λόγος αὐτῆς ἴσως περιφρονηθῇ. Τὸ μεγαλλήτερον καύχημα τῶν ἡμερῶν μας εἶναι ὁ δεικνυόμενος σεβασμὸς οὐχὶ εἰς τὴν ὑλικὴν δύναμιν, ἀλλὰ εἰς τὸ δίκαιον καὶ εἰς τὸν λόγον. Εἰς στιγμὴν δὲ καθ' ἣν οἱ ὑποτελεῖς Ἕλληνες αἰσθάνονται ἀφορητότερον τὸν ζυγὸν τῆς πνεούσης τὰ λοίσθια Τουρκικῆς δυναστείας, ἡ βουλὴ τῆς Ἑπτανήσου νομίζει μέγιστον ἁμάρτημα νὰ τηρήσῃ σιωπὴν κα-

τἔναντι τῆς Χριστιανικῆς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀγωνιζομένης Εὐρώπης. Ἡ ὑπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλληνικὴ χώρα δεῖται τῆς μερίμνης καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ Χριστιανῶν. Ἐν παρεκβάσει ὅλων τῶν πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις δοθεισῶν ὑποσχέσεων περὶ καλλιτερεύσεως τῆς θέσεως τῶν ὑποτελῶν, καταθλιπτικὰ μᾶλλον ἢ ἄλλοτε μέσα τῆς ἐξουσίας ἐξ ἄλλου, ἔφερον τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν. Ἐνῷ ἡ ἐκ μέρους Χριστιανικῶν ἐπαπειλουμένη ἀντίπραξις εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν ἀπελευθερώσεως πνίγει, ὡς εἰπεῖν καὶ τὸν ὕστατον τῶν τυραννουμένων στεναγμόν . . . Ἀπέμεινε τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἔχον τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον περιπεφραγμένον, καὶ πανταχοῦ περιπεφραγμένον κατὰ τὴν ἐνέργειάν του. Ἀπέμεινεν ἔχον τὴν Ἑπτάνησον ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον κηρυχθεῖσαν πρότερον, ἄνευ δὲ δικαιώματος, ἡ Εὐρωπαϊκῆς αἰτίας ἐμποδιζομένης, ὅπως εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου περιέλθῃ. Ἀπέμεινε βλέπον τὴν δούλην Ἑλλάδα καταπλακωμένην ἀπὸ τὸ ἄχθος Τουρκικῆς δυναστείας. Ἡ τάλαινα ὅμως Ἑλλάς, μ' ὅλας τὰς πικρίας, εἰς ἃς κατεδικάσθη μὲ ὅλους τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς συκοφαντίας, τὰς ὁποίας κατὰ τὸ 1854 ὑπέστη, διασυρθεῖσα ὡς ὄργανον ἀλλοτρίων σκοπῶν, ἐσκίρτησεν, ὅτε εἶδε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἰταλίας. Τέκνα Ἑλλήνων ἔδραμον καὶ ἠσπάσθησαν τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν ἐθνοτήτων ἀγῶνα. Τὰ κηρύγματα δὲ τῶν πολιτικῶν, ὅτι τὰ ἔθνη αὐτὰ καὶ μόνα συναισθάνονται τὰς ἀνάγκας των, ἐνέπνευσαν ἐλπίδα αἰσιωτέρου μέλλοντος καὶ εἰς τὸν στενάζοντα Ἕλληνα. Καὶ ὅμως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναιρεῖται ἐν πράγματι τὸ δικαίωμα, ἵνα στήσῃ ἐπὶ τῆς ἡμισελλήνου τὸ σύμβολον τῆς ἀπολυτρώσεως τὴν κρηπῖδα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τὸν Σταυρόν. Καὶ ὅμως ἡ Ἑπτάνησος, ὁ πρῶτος οὗτος ἀστὴρ τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἀνατολῆς, ἡ χώρα ἡ κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐλεύθερον τοῦ Ἑλληνισμοῦ Κράτος, ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας κηρύττει σεβασμὸν πρὸς τὰ δίκαια, καὶ ἀναγνωρίζει τῶν ἐθνοτήτων τὰς ἀξιώσεις, ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις αὕτη καὶ εἶδε καὶ ἐγνώρισε, καὶ ἐνώπιον τῆς πολιτικῆς ἐπιστημοποίησε τὸ ἀκατάσχετον τοῦ τόπου τούτου ὁμόφωνον, καὶ ἱερώτατον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως αἴσθημα.

» Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων διατελοῦσα ἡ Ἑλληνικότης, στερεῖται οὐτινος πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐμειδία. Μόνον δὲ ἔχει τὰς δύο αὐτὰς Βουλὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κερκύρας, ἀφ' ὅπου μόνον δύναται νὰ ἀντηχήσῃ ἡ φωνὴ τῆς ἀδικουμένης ἀνθρωπότητος ἡ διαμαρτύρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους δι' Ἑλλη-

νων ἀντιπροσώπων. Ἡ βουλὴ ὅθεν τῆς Ἑπτανήσου ὑψοῖ τὴν ἀδύνατον φωνὴν αὐτῆς καὶ πάλιν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τῆς Χριστιανωσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐπικαλουμένη τὴν Χριστιανικὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς φυλῆς, καὶ τῆς εἰς ἓν συνενώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου χωρὶς κατακλεισμοὺς εἰς τὴν περιπλοκήν, τὴν ὁποίαν πρώτη ἡ Εὐρώπη ἴσως ἠμπορεῖ νὰ βλαφθῇ. Ἂς ἀποδώσῃ ἡ Ἀγλία εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος τὴν παρακαταθήκην, ἥτις εἰς αὐτὴν ἐνεπιστεύθη πρὶν τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου τούτου, ἕνεκα περιστάσεων πρὸ πολλοῦ ἐκλειψασῶν. Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα, ὅπερ ἀπαιτοῦσιν τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης καὶ τὰ δίκαια τῆς ἑλληνικότητος. Τὸ περὶ ἑνώσεως μετὰ τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ζήτημα τῆς Ἑπτανήσου δὲν εἶναι ζήτημα. Αὐτὸ καὶ δι' αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐλύθη ἐσχάτως διὰ τῆς διακοινώσεως, ἣν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας ἀπήυθυνε τὴν 18/27 Ὀκτωμβρίου 1860 πρὸς τὸν ἐν Τουρίνῳ πρέσβυν, καὶ διὰ τῆς ὅλης διαγωγῆς τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὰ Ἰταλικά. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη δὲν παραλάσσει κατὰ τρόπου, ἢ ἐθνικότητος. Αὕτη εἶναι, καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι, μία, καὶ διὰ τὸν ἐν ὀλίγοις καὶ διὰ τὸν ἰσχυρὸν καὶ διὰ τὸν ἀδύνατον. Τὸ δὲ καθῆκον ἀπαιτεῖ ἐπιτακτικώτερον παρὰ τοῦ ἰσχυρωτέρου τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀναγνωριζομένων καὶ κηρυσσομένων ἀρχῶν καὶ δογμάτων. Ἡ Εὐρώπη ἓν μόνον βλέμμα ῥίπτουσα εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἰονίους νήσους, εὐχερῶς πείθεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὰ προσόντα, ὅσα ἀπαιτοῦνται, ἵνα μὴ ἀρνῆται πλέον αὐτοῖς ἡ πολιτικὴ διεύθυνσις τῆς ὡραίας χώρας των, ἧς ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ εἰρήνη στερεωμένη, ὡς πρέπει, ἐνδιαφέρει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὅλης Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας 25 Φεβρ. 1861».

Ἰσχυρὰν τὴν ἐντύπωσιν ἐποιήσαντο τῷ Ἁρμοστῇ Στόρξ τὰ δύο ἔγγραφα ταῦτα, τεθέντα ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς βουλῆς, καὶ μέλλοντα νὰ συζητηθῶσι, καὶ ἀποφανθῇ ἡ βουλὴ ἐπ' ἀμφοτέρων. Προέβλεπεν ὁ Ἁρμοστής, ὁποῖον ἀποτέλεσμα ἤθελε φέρει, ἐὰν ἀπεποιεῖτο κατὰ τὰς ὁδηγίας του ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου τὴν παραδοχὴν τῆς ἀπαιτουμένης καθολικῆς ψήφου, καὶ τὴν ὕψωσιν τῆς φωνῆς τῆς Ἰονίου Βουλῆς ἐνώπιον τῶν μυστικοσυμβουλίων τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, δυνάμει τοῦ πολιτικοῦ δόγματος ὑπὲρ τῶν λαῶν, ὃ ἤδη ὑπεστήριζεν ἡ Ἀγγλία. Τοῦτο βεβαίως ἤθελεν ἐπιδράσει καὶ εἰς

αὐτὴν τὴν Ἀγγλικὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ ὑπουργείου εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολῆς, ὃ ἡ Ρωσσοφοβία ἐπὶ πολλοῦ χρόνου κατετάρασσε τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ ἐπέτεινε τὴν βραδύτητα αὐτοῦ. Διό, ἐνῷ ἐσυζητεῖτο ἐν τῇ βουλῇ ἢ ναί, ἢ ὄχι ἄμεσος σύσκεψις ἐπὶ τῶν δύο ἐγγράφων. Ὁ Ἁρμοστὴς Στὸρξ διὰ τοῦ γραμματέως διαβιβάζει πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς βουλῆς τὸ ἑξῆς διάγγελμα.—«Ἐκ μέρους τῆς Α. Ε. τοῦ μεγάλου Ἁρμοστοῦ πρὸς τὴν εὐγενεστάτην Νομοθετικὴν συνέλευσιν.—Ὁ Λόρδ μέγας Ἁρμοστὴς παρετήρησεν ὅτι δύο ἔγγραφα ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς εὐγενεστάτης νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ ἤδη ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἵνα συζητηθῶσι, τὸ μὲν προσκαλοῦν τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν νὰ κάμῃ ἔκκλησιν πρὸς τὸν Ἰόνιον λαόν, ἵνα δηλώσῃ διὰ καθολικῆς ψήφου τὴν ἐθνικὴν ἐπιθυμίαν, ἵνα ἑνωθῇ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος· τὸ δὲ παρουσιαζόμενον ὡς προσφώνημα τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν λαῶν, τὰς κυβερνήσεις καὶ τοὺς φιλανθρώπους τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης. Ὁ λὸρδ μέγας Ἁρμοςὴς ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ τὴν ἀνοχὴν μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, καθὸ ἀντιπροσώπου τῆς προστάτιδος Ἀνάσσης τούτου. Ἡ Α. Ε. ἑπομένως εἰδοποιεῖ, τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, ὅτι αἱ ἤδη ὑπάρχουσαι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει προτάσεις εἶναι σαφῶς ἐναντίαι πρὸς τὸ σύνταγμα, καὶ καθὸ τοιαῦται δὲν δύνανται οὔτε κἂν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, οὔτε νὰ συζητηθῶσι.

»Ὁ λὸρδ μέγας Ἁρμοστὴς ἐλπίζει ὅτι οὐδὲν θέλει συγχωρηθῇ δυνάμενον νὰ ἀποτρέψῃ τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ἀπὸ τῶν ἀληθῶν αὐτῆς καθηκόντων ἐπωφελοῦς νομοθεσίας διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου. Καὶ πληροφορήσασα ἤδη τὸ σῶμα τοῦτο, ὅτι αἱ προτάσεις αὗται εἶναι ἀντισυνταγματικαί, ἡ Α. Ε. πέποιθεν εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὸν πατριωτισμόν της ὅτι θέλει ἀποσύρει αὐτὰς ἐκ τῆς ἡμερησίας διατάξεως... Ἐδόθη ἐκ τοῦ Παλατίου τῶν Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου —Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 12 ταύτῃ ἡμέρᾳ Μαρτίου 1861,—Δρουμὸνδ Οὐόλφ γραμ. τοῦ λὸρδ μεγάλου Ἁρμοστοῦ».

Εὐθὺς ὁ Βουλευτὴς Λομβάρδος λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν.—«Ἂν ἕκαστος βουλευτὴς ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ ἐλευθέρως καὶ ἀνευθύνως καταλληλότερον, κρίνει πολλῷ μᾶλλον ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ Βουλὴ ἅπασα. Τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο δὲν θὰ ἦναι, ἂν τὸ παραδεχθῇ ἡ βουλή, εἰμὴ ἀπαγγελία ἔκφρασις τῆς Βουλῆς. Τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο δὲν εἶναι εἰμὴ ἁπλῆ καὶ μόνη ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ Βουλευτικοῦ λόγου. Καὶ τὸν βουλευτικὸν λόγον ἐπεμβαίνει νὰ παρεμποδίσῃ ὁ Ἁρμοστὴς διὰ

τοῦ διαγγέλματός του. Ἀντιπρόσωποι τῆς κυβερνήσεως! Εἴπατε εἰς τὸν Ἁρμοστὴν ὅτι, ἂν αὐτὸς ἔπραξε τὸ βῆμα τοῦτο ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς κυβερνήσεώς του ἀνεδέχθη, μεγάλην καὶ βαρεῖαν εὐθύνην. Ἂν δὲ ἐνήργησε συνεπείᾳ διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεώς του, τότε ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις προσέτριψεν εἰς ἑαυτὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης μέγαν μῶμον, παρουσιαζομένη ὡς παρεμποδίζουσα ἐν Ἑπτανήσῳ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ βουλευτικοῦ λόγου αὐτὴ ἡ σημαιοφόρος τῆς ἐλευθερίας, αὐτὴ ἡ ἐγκαυχωμένη ὅτι εἶναι διδάσκαλος καὶ ἀπόστολος τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ἀλλ' ὅπως, καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἀφοῦ ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, ἀφοῦ ἡ συζήτησις καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου μας παρεμποδίζεται, πῶς δυνάμεθα νὰ τηρήσωμεν πλέον τὴν ἕδραν μας; ἓν μόνον βῆμα μᾶς μένει. Προτείνω τὴν γενικὴν παραίτησιν τῆς Βουλῆς.» Εἰς τοιαύτην στιγμήν, ἐνῷ ἐχειροκρότει τὴν πρότασιν περὶ παραιτήσεως, ὅλον τὸ ἀκροατήριον, καὶ οἱ βουλευταὶ Μποχώμης, Βερύκιος, Πανάρετος Βολτέρας, καὶ Μακρῆς Ζακύνθιοι ὑπεστήριζον τὴν πρότασιν, ὁ Βουλευτὴς Δάνδολος ἔλεγεν ὅτι δεν πρέπει ἡ Βουλὴ νὰ παραβιάσῃ τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ὡρκίσθη, καὶ ἑπομένως τὰ ἔγγραφα πρέπει νὰ ἀποσυρθῶσι. Ἀλλ' ὁ Βουλευτὴς Μομφεράτος ἐν ὀνόματι τοῦ ὁμόφρονος Βουλευτοῦ Λιβαδᾶ λέγει, νὰ διαμαρτυρηθῇ ἀμέσως ὁμόθυμος ἅπασα ἡ Βουλὴ κατὰ τῆς παρανόμου καὶ αὐθαιρέτου ἐπεμβάσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἐν τοσούτῳ διὰ νὰ προβῇ εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν ἰσχυρότερα καὶ πλέον στιγματικὰ μέσα κατέναντι τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Προστασίας αὐτῆς, ἦτο ἀνάγκη νὰ συσκεφθῇ προηγουμένως καὶ ἐν τῷ ἅμα περὶ τοῦ πρακτέου.—Ἡ βουλὴ παρεδέχετο τὴν πρότασιν συσκέψεως, ὁ δὲ Πρόεδρος ἀνέστειλε τὴν συνεδρίασιν διὰ ἡμισεῖαν ὥραν δηλαδὴ μέχρι τῆς 12.ης μεσημβρινῆς ὥρας.

Ὁ Ἁρμοστὴς ἔμαθεν τὰ ἐκ τοῦ διαγγέλματος διατρέξαντα ἐν τῇ Βουλῇ, τὸν θόρυβον τῶν Βουλευτῶν, καὶ τὸν ἀναβρασμὸν τοῦ ἀκροατηρίου. Προεῖδεν ἐκ τούτων ὁποίας στιγματικὰς ἐκφράσεις ἔμελλε νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν ἡ Βουλὴ διὰ τοὺς σφοδροὺς λόγους τοῦ Λομβάρδου καὶ Μομφεράτου. Ἐγίνωσκε δὲ ἐξ ἄλλου ὅτι ἐν τῷ δωματίῳ τῶν ψηφοφοριῶν ἀπεσύρθησαν οἱ Βουλευταί, ὅπως συσκεφθῶσιν ἰδιαιτέρως. Τρεῖς ἰδέαι τότε ἐπροτάνθησαν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν σύσκεψιν 1ον ἡ τῆς γενικῆς παραιτήσεως τῶν Βουλευτῶν ὅλων, ὑποστηριχθεῖσα κυρίως ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Λευκάδος Κ. Ζέρβου, 2.ον Νὰ προβῇ ἡ Βουλὴ εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἐθνικῶν ἐγγράφων, χωρὶς ποσῶς νὰ προσέξῃ εἰς τὸ διαγ-

γελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ. 3ον νὰ ληφθῇ μέτρον τι κατὰ τοῦ διαγγέλματος καὶ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη ἐφάνη ἡ ἐπικρατεστέρα· διότι αὕτη δὲν ἀπέκλειεν, ἀλλὰ συμπεριελάμβανε τὴν τῆς γενικῆς παραιτήσεως, τὴν ὁποίαν παρεδέχοντο ἅπαντες οἱ Βουλευταί, σκοπὸν ἔχοντες νὰ συζητήσωσι τὸ διάγγελμα, καὶ πρὸς στίγμα τοῦ Ἁρμοστοῦ νὰ ψηφίσωσι τὴν παραίτησιν τῆς Βουλῆς. Ἵνα λοιπὸν ἀποφύγῃ πάντα κίνδυνον ὁ Ἁρμοστὴς ἐκ τῶν σκοπευομένων παρὰ τῶν Βουλευτῶν, ἔγραψεν εὐθὺς προκήρυξιν ὅτι ἀνέβαλλε τὴν βουλὴν ἐπὶ 6 μῆνας. Ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ, ἅμα ἀνέλαβεν ἡ Βουλὴ τὴν συνεδρίασίν της, τὰς 12 μεσημβρινάς, εἰσελθὼν εἰς τὸ Βουλευτήριον, ἐνεχείρησεν ἀμέσως τῷ προέδρῳ τῆς Βουλῆς τὴν προκήρυξιν. Ὁ πρόεδρος ἀναγνούς, ἐκήρυξεν εὐθὺς τὴν παῦσιν πάσης Βουλευτικῆς ἐργασίας κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς βουλῆς ἐπὶ 6 μῆνας. Τότε ὁ Λομβάρδος ἀποτεινόμενος τοῖς Βουλευταῖς, λέγει «δὲν σᾶς τὸ εἶπα, ὅτι χρειάζεται ἀμέσως ἡ σύσκεψις ἡμῶν καὶ ἡ στιγμάτισις κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως;» (1)

Κεραυνοβόλως ἐβρόντησεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Εὐρώπην ἡ ἀναβολὴ τῆς Ἰονίου Βουλῆς, ὡς προέλεγον οἱ Ριζοσπάσται. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν Ἀγγλίᾳ ἔδραξε τὴν αἰτίαν τῆς ἀναβολῆς ὡς ἐφόδιον κανονοβολῆς κατὰ τοῦ ὑπουργείου, ὅ, ἐνῷ διεκήρυττε τὸ πολιτικὸν δόγμα ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας παντὸς λαοῦ, ἐτίθετο εἰς ἀντίφασιν μὲ τὰ πραττόμενα κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων καὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὀλίγαι ἡμέραι παρῆλθον μετὰ τὴν ἀναβολήν, καὶ τὰς 21 Μαρτίου ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῶν Λόρδων ὁ Μαρκέσιος Νορμανβὺς ἀναστὰς ἐδημηγόρει «Ἐπίστευον ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπῆρχεν εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους πλήρης παῦσις Βουλευτικῶν ἐργασιῶν, καὶ ἤθελεν εἶσθαι εὐκολονεπομένως νὰ ἀκουσθῇ ἡ ἐξήγησις, ἣν ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου (ἀκούσατε). Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ παρὰ τῆς Ἰονίου Βουλῆς τηρηθεῖσα διαγωγὴ ἀπεκατέστησεν ἀδύνατον εἰς τὸν Λορδ Μ. Ἁρμοστὴν νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλο μέσον ἢ τὸ τῆς ἀναβολῆς (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Μετὰ λύπης θεωρῶ, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν διατρεξάντων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ἡ παρ' ἐκείνης τῆς βουλῆς τηρηθεῖσα πορεία συνεδέετο μὲ τὸν παγκόσμιον ἐπαναστατικὸν προπαγανδισμόν, ὅστις κατειργάσθη ἤδη εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Δὲν ἔχω τὴν ἀξίωσιν νὰ λαλήσω ἐμπεριστατωμένως ὡς πρὸς πᾶν, ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν τε-

(1) «Φωνὴ τοῦ Ἰονίου καὶ Ρήγας» Αρ. 49, 16 Μαρ. 1861.

λευταίαν ταύτην περίστασιν. Ἀλλὰ πρὸ 2 μηνῶν ὁ κύριος Δάνδολος, μέλος τῆς Ἰονίου Βουλῆς, ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν τῷ λόρδῳ Ι. Ρῶσσελ, ἐν ᾗ διϊσχυρίζεται ὅτι τὸ πατριωτικὸν ζήτημα, ὡς τὸ ἐνόμιζον, προεκαλεῖτο ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς γλώσσης, ἣν ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος λόρδος μετεχειρίσθη εἰς πρόσφατόν τινα περίστασιν ὡς πρὸς τὰ Ἰταλικά. Τὸ κατ' ἐμὲ ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω, ὅτι ἡ ἔφεσις τοῦ κυρίου Δανδόλου ἀναντιρρήτως ἀπετέλει ἐπιχείρημα κατ' ἄνθρωπον, ἐναντίον τοῦ εὐγενοῦς Λόρδου Ρῶσσελ τῆς 27 Ὀκτωβρίου. Δι' ὅπου καὶ ἂν ἐκολάζετο ἡ ἐγκύκλιος τοῦ λόρδου Ι. Ρῶσελ τῆς 27 Ὀκτωβρίου, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ περίπτωσις εἶναι ἀναμφισβήτητος, ὄχι διὰ τὴν χώραν ταύτην (τὴν Ἀγγλίαν), οὔτε διὰ τὴν ὅλην Κυβέρνησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν γνώμην παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ. Τὸ ἔγγραφον τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ πραγματικῶς ἀνέφερεν, ὅτι ὁ λαὸς μιᾶς χώρας δύναται νὰ δικάσῃ περὶ τοῦ ἂν ἦναι ἀναγκαία ἢ μὴ ἡ ἀλλαγὴ τῆς Κυβερνήσεώς του. Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος ἐνέκρινε λίαν ἐπιθυμητὸν, ὥστε νὰ δοθῇ διαβεβαίωσίς τις παρὰ τῶν συναδέλφων τοῦ Εὐγ. Λόρδου ὅτι δὲν συμμερίζονται τὸ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ κηρυχθὲν δόγμα, καὶ ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην αὐτοὶ δὲν παραδέχονται, ὥστε Ἰόνιοι τινὲς νὰ δικάσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἐὰν τὰ δεινά των ἦσαν τοιαῦτα, οἷα νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτοῖς νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου (τῆς Ἀγγλίας.) Ἦτο πολὺ ἀληθὲς ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἡ πρώτη ἔκφρασις δυσαρεσκείας ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων. Ἀλλὰ τώρα ἀποκαθίσταται τὸ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ Εὐγ. Λόρδου δόγμα ἔτι πλέον ἀμφισβητήσιμον. Καὶ τῷ ὄντι σχεδὸν ἅπας ὁ ὑπουργικὸς τύπος ἐξεφράσθη ὡς πρὸς τὸ ἐπικίνδυνον αὐτοῦ.»

Ἀντέκρουσε τοὺς λόγους τοῦ Μαρχίονος Νορμανβῦ ὁ Δοὺξ τοῦ Νεουκάστελ καὶ τότε πρωθυπουργὸς τῶν ἀποικιῶν, ὅτι ἡ ἀπάντησις, ἡ μέλλουσα νὰ δοθῇ παρὰ τῆς Βουλῆς, ἦτο κατηγορητήριον πικρὸν κατὰ τῆς Προστατευούσης δυνάμεως τῆς Ἀγγλίας. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι τὰ δεινὰ τοῦ Ἰονίου ἐκορυφώθησαν. Ἡ δὲ αἰτία τῶν συμφορῶν τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἀποδίδεται εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἡ προσωρινὴ ἐλευθερία ἐξέλιπε, καὶ οὐδεμία ἐλευθερία τοῦ λόγου ὑπάρχει καὶ ἄλλα πολλὰ, ἃ δεινῶς προσέβαλλον τὴν Ἀγγλικὴν φιλοτιμίαν, καίτοι ψευδῆ καὶ ἀνυπόστατα. Ἐκ τούτου ὁ Ἁρμοστὴς δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τοιαύτην ἀπάντησιν, καὶ ἔπρεπε νὰ προλάβῃ αὐτὴν διὰ τῆς ἀναβολῆς. Δύο δὲ μέλη τῆς Ἰονίου Βουλῆς ἐπρότειναν δύο ἔγγραφα τὸ μὲν ὑπὲρ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, τὸ δὲ πλῆρες κενὸν καὶ παραλόγων φρά-

θεῶν, προσεφώνει πρὸς τοὺς Βασιλεῖς καὶ τὰς κυβερνήσεις νὰ ἑνώσωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς μίαν μεγάλην Αὐτοκρατορίαν, καὶ διώξωσι τοὺς Τούρκους. Καὶ τοῦτο καλῶς ἐσκόπευε νὰ ἐπαναστατήσῃ ὅλον τὸν Ἀνατολικὸν κόσμον. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι τὰ δύο ἔγγραφα ταῦτα ὡς ἀντισυνταγματικὰ καὶ ἐπαναστατικὰ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, δὲν ἀπέσυρεν ἡ βουλὴ, ἀνέβαλεν αὐτήν. Ὅσον δὲ ἀπέβλεπε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίου Δανδόλου, ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἔποψις τοῦ Δονδόλου περὶ χειραφετήσεως τῶν Ἰονίων δὲν συσχετίζεται μὲ τὸ διάγγελμα τῆς Ἀγγλικῆς, Κυβερνήσεως περὶ τῶν δικαίων τῶν λαῶν, τῶν δικαιωμένων νὰ μεταβάλωσι κυβέρνησιν· διότι, ἕως οὗ ὁ εὐγενὴς Μαρκήσιος δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ περιστάσεις τῶν νήσων ἐκείνων εἶναι καθ' αὐτὸ παραπλήσιαι μὲ ἐκείνας τῆς χώρας (τῆς Ἰταλίας), ἀναφορικῶς τῶν ὁποίων τὸ δόγμα ἔγραφεν, ὅλον τὸ οἰκοδόμημά του, καταρρέει . . . (ἀκούσατε ἀκούσατε). Ὁ εὐγενὴς Μαρκήσιος φαίνεται ὅτι παρατηρεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο μετά τινος ἀπελπισίας. Τολμῶ νὰ ἀναφέρω τὴν πεποίθησίν μου· ὁ Ἰόνιος λαὸς θέλει χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς δημαγωγοὺς καὶ θεωρητικοὺς, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὸν παρεπλάνησαν. Ἤδη φαινόμενα ὑπάρχουσιν ὅτι ὁ λαὸς θέλει πολιτευθῇ τοιουτοτρόπως. Κατὰ τὰς χθεσινὰς πληροφορίας, μολονότι αἰφνιδίως ἀνεβλήθη ἡ βουλὴ, ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ μεγαλητέρα ἡσυχία ἐν τῇ πόλει οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς περιχώροις τῆς Κερκύρας. Ὁ δὲ Κύριος Στὸρξ ἐκ τούτου ἐδικαιολογήθη εἰς ὅ,τι ἔπραξεν. . . Πιστεύω ὅτι θέλουν ἐννοήσει ὅτι ἡ Βουλὴ ἐνέπεσεν εἰς μέγα λάθος, καὶ ὅτι οἱ ἀληθέστεροι φίλοι τῶν Ἰονίων εἶναι οἱ προσπαθοῦντες νὰ διατηρήσωσι τὴν Προστασίαν τῆς μεγάλης Βρετανίας.» (χειροκροτήσεις).

Ἐλάμβανε τὸν λόγον καὶ ὁ κόμης Γράϋ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν Ἰονίων δὲν περιποιεῖ τιμὴν οὔτε εἰς τὸν τόπον τοῦτον (τὴν Ἀγγλίαν,) οὔτε εἰς τοὺς διοικητὰς, οἵτινες διεχειρίσθησαν τὰς ὑποθέσεις τῶν νήσων ἐκείνων. Ἂν ἡ Προστασία μας ἀπεσύρετο, τοῦτο θὰ ἦτο ἀναντιρρήτως διὰ τὸν λαὸν τῶν νήσων ἐκείνων τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων του. Ἀλλὰ ἐπιμένω ἀκόμη νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ τόπος οὗτος ἡ (Ἀγγλία) οὐδὲν ἔχει συμφέρον νὰ παρατείνῃ πρὸς τὸν λαὸν ἐκεῖνον τὰ εὐεργετήματα τῆς Προστασίας ἐναντίον τῆς θελήσεώς του, καὶ ὅτι ἡ τήρησις τῆς Προστασίας οὐδὲν ἄλλο προξενεῖ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰμὴ βάρος, ἔξοδα καὶ ὑπό τινας ἐπόψεις καὶ κίνδυνον, ἐνῷ ὅλα τὰ ὠφελήματα ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τῶν Ἰονίων. Εἶμαι δὲ γνώμης ὅτι, ἐὰν αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἐλπίδες παρὰ τοῦ Εὐγ. Δουκὸς δὲν

ἤθελον ἐπαληθευθῆ, ὁ λαὸς δὲν ἤθελεν ἐγκαταλείψῃ τοὺς δημαγωγούς, ὑφ' ὧν ἕως ὥρας ὁδηγεῖται, καὶ δὲν ἤθελεν ὑποφέρει τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Α. Μ. ἡ προστασία δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ περισσότερον. Τοῦτο εἶναι ζήτημα μεγάλης σημασίας, καὶ δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ ἐπὶ πολὺ τὰς σοβαρὰς σκέψεις τῆς τε Κυβερνήσεως καὶ τῆς Βουλῆς »

Βροντωδέστερον ἀντήχησεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων ἡ κραυγὴ τῶν Ἑπτανησίων ὑπὲρ ἑνώσεως τοῦ Ἰονίου, καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπηρώτα ὁ Κύριος Μαγιὰρ, ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν Ἰονίων πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ἡ μόνη πηγὴ τῶν δυστυχιῶν τῶν Ἰονίων, θεωρεῖται ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία, καὶ ζητεῖται ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἰονίων καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ. Ἐξέτεινε δὲ τὸν λόγον του ὅτι ἡ Ἰόνιος Πολιτεία συνέστη, ὅτε ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρχεν ὄχι πλέον ζῶσα Ἑλλάς. Ἀλλ' ὅτε ἔτυχεν ἀνεξαρτησίας οἱ Ἰόνιοι δικαιοῦνται νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς κοινῆς μητρός. Τοῦτο δὲ ἐξέφρασε καὶ ὁ Κόμης Ρώμας ὁ τῆς Βουλῆς Πρόεδρος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς τύπος τῆς μετριόφρονος καὶ νοήμονος τάξεως, προσκληθεὶς ὅπως ἐκφρασθῇ περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν Ἰονίων. Εἶπε δέ. «ὅτι ἦτο καὶ εἶναι καὶ θέλει εἶναι ἡ μόνη ἐπιθυμία καὶ σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἡ ἕνωσίς της» (καὶ ἐπρόσθεσεν) ὅτι ἡ παλιγγενεσία ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἕνωσις τῶν διῃρημένων μελῶν της ἦτο γενικὸν αἴσθημα.» Ὅτε δὲ (εἶπε) ἐστάλη ὁ ἐντιμότατος Γ. Γλάδστων εἰς τὰς νήσους, οἱ Ἰόνιοι ἅπαντες ἄνευ διαστολῆς κόμματος ἠτένισαν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἐθνικήν των ἀποκατάστασιν (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ἡ ἀναβολὴ τῆς Ἰονίου Βουλῆς ἐγένετο ὄχι διότι αὕτη ἔμελλε νὰ συζητήσῃ ἀπόφασιν κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας, ἀλλὰ διότι ἔμελλε νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἐπικινδύνου ἐπισήμου τοῦ εὐγενοῦς Λόρδου τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ. Ὁ ὑπουργὸς ἔβαλε τὸν Σὶρ Στὸρξ εἰς τὰ στενὰ, καὶ ὁ ἐμπερδευμένος Ἁρμοστὴς τὴν 18 Ἰανουαρίου ἔγραφεν εἰς τὸν Δοῦκα τοῦ Νεουκάστελ τάδε. «Ἐὰν αἱ ἀρχαὶ αἱ καθιερούμεναι εἰς τὸ ἐπίσημον τοῦ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, πρὸς τὸν τῆς Α. Μ. Πρέσβυν ἐν Τουρίνῳ ὑπὸ χρονίαν 27 8βρίου 1860, ἐλαμβάνοντο παρὰ τῆς Ἰονίου Βουλῆς ὑπὸ σκέψιν ἠδύναμαι νὰ παύσω τὴν συζήτησιν, καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀναβάλω τὴν Βουλήν; Δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἀνέκραξεν ὁ κακόμοιρος ἐκεῖνος καὶ καταζαλισμένος ἀγαθὸς στρατιώτης, (γέλως) τί θὰ κάμω ἐνώπιον τοιαύτης βόμβας; ἐὰν ἀφήσω αὐτὴν νὰ ἐκραγῇ εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν, τότε πλέον

τετέλεσται διὰ τὴν Βρεττανικὴν προσταοίαν εἰς ταύτας τὰς νήσους. (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις εἶδεν ἐπίσης τὸν κίνδυνον. Καὶ οὕτως ὁ Σὶρ Στὸρξ ἐξουσιοδοτήθη νὰ ἀναβάλῃ τὴν Βουλὴν ἐν περιστάσει ἀνάγκης. Εἰς τὸ περίφημον τοῦ Τουρίνου ἐπίσημόν του ὁ εὐγενὴς Λόρδος προκηρύττει τὸ ἐπικίνδυνον δόγμα, ὅτι εἰς τοὺς λαοὺς ἐναπόκειται νὰ ἀποφασίζωσιν ὑπὸ ποίαν Κυβέρνησιν ἐπεθύμουν νὰ ζῶσι, καὶ περιπλέον ὅτι ἦτο ὑπὸ μερικὰς περιστάσεις οὐ μόνον νόμιμον διὰ τοὺς λαοὺς νὰ ἐπικαλῶνται ἐξωτερικὴν ἀρωγὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἴσου νόμιμον ἕνα τὸ ἐπικαλούμενον Κράτος τὴν χορηγήσῃ. Ἐν Ἰταλίᾳ ὁ λαὸς ἠγέρθη κατὰ Κυριάρχου, ὅστις γεννηθεὶς ἐν μέσῳ αὐτοῦ εἶχε κληρονομήσει τὸν θρόνον. Εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὁ λαὸς ἦτο δυσηρεστημένος κατὰ ξένης Κυβερνήσεως, μεθ' ἧς οὐδένα σύνδεσμον ἔχει οὔτε αἵματος, οὔτε συμπαθείας, οὔτε παραδόσεως ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει, κατὰ τὸν εὐγενῆ Λόρδον. Ὁ λαὸς ἐδικαιοῦτο πληρέστατα νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ κυριάρχου του, καὶ νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτόν. Ἐν τῇ δευτέρᾳ κατὰ τὸν Δοῦκα τοῦ Νεουκαστελ, δὲν ἐσυγχωρεῖτο εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐκφράσῃ οὐδεμίαν οἱανδήποτε γνώμην περὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ἂν δὲ αὐτὸς ἐτόλμα νὰ παραπονεθῇ περὶ τῆς τύχης του, καὶ ἐζήτησεν ξένην ἐπέμβασιν, τότε ἡ βουλὴ αὐτοῦ ἔπρεπε ἀμέσως νὰ ἀναβληθῇ καὶ εἰς τὴν τοῦ νόμου ἰσχὺν ἐπιπροστεθῇ ἡ αὐστηρότης καὶ ἡ τυραννία. Επιθυμῶ νὰ ἀκούσω λογικῶς ἐξηγούμενον πῶς ἡ ἀρχὴ τοῦ εὐγενοῦς Λόρδου ἐφαρμόζεται εἰς τὰς δύο ταύτας περιστάσεις. (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ὁ Κύρ. Δάνδολος, εἶπε, τὸ τοῦ εὐγενοῦς Λόρδου ἐπίσημον ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Ἰονίους τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἤθελεν ἐφαρμόσει καὶ εἰς τὴν ἐδικήν της τὰς ἰδίας ἀρχὰς (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ὅταν ὁ ἔντιμος Κύρ. Γλάδστων ὑπῆγεν εἰς Κέρκυραν, τὸν ὑπεδέχθησαν ὡς τὸν ἀντιπρόσωπον μεγάλου καὶ γενναίου λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ καύχημα ἦτον ὅτι εἶναι ὁ πανταχοῦ φίλος καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Ἐλευθερίας. Ἐπρόσμενον δὲ ὅτι ἤθελε δώσει εἰς τοὺς Ἰονίους ὄχι μηδαμινὴν βελτίωσιν εἰς τὸ σύνταγμα, ἀλλὰ τὴν μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἕνωσιν. Ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ὠφελεῖται, παρατείνουσα τὸν ὑπάρχοντα σύνδεσμόν της μὲ τὰς νήσους ταύτας, τότε ἂς τὴν διαρρήξῃ (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ἐὰν δὲ τῇ ἐνεπιστεύθησαν παρὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, τότε ἂς ζητήσῃ παρ' αὐτῶν ν' ἀπαλλαχθῇ τοῦ βάρους τούτου. (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ὁ ἐντ. Κύριος Γλάδστων ἀπέκρουσε τὴν ἀκρίβειαν τοῦ λόγου, ὅστις τῷ εἶχεν ἀποδοθῇ, ἂς κατταθέσῃ τὰ ἔγ-

γραφα, τὸ δὲ κοινοβούλιον ἂς ἀποφανθῇ ἀπροκαταλήπτως ἐπ' αὐτῶν. Ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης ἀποτείνομαι πρὸς τοὺς ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τούτῳ προκηρύξαντας ἐλευθερίαν εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, τοὺς προπαγανδιστὰς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς ἄλλας χώρας, ἵνα μὴ καταπνίγωσι τὴν ἐλευθέραν φωνὴν λαοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δεικνύμεθα συμπαθοῦντες, καὶ τὸν ὁποῖον εἴμεθα διὰ συνθήκης ὑποχρεωμένοι νὰ προστατεύωμεν.»

Ἀναστὰς ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸς Γλάδστων, ἀφοῦ ὡμίλησε διεξοδικῶς περὶ τῶν αἰτίων, δι' ἃ ἀνεβλήθη ἡ Ἰόνιος Βουλή, καὶ ἔδωσε λόγον περὶ ὅσων ἔπραξε κατὰ τὴν ἀποστολήν του εἰς τὰς νήσους, καὶ ἐξέθεσε λεπτομερῶς τὰς διαθέσεις τοῦ Ἰονίου λαοῦ πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος καὶ τὰ αἴτια, δι' ἃ παρορμᾶται εἰς τὴν ἐθνικήν του ἀποκατάστασιν, ὡς εἶδεν αὐτὸς καὶ ἠρεύνησεν, ἐπισκεπτόμενος πολιτικῶς τὰς νήσους ἐκείνας, μετέβη εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πολιτικοῦ δόγματος, ὃ διεκήρυξεν ὁ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λόρδ Ρούσελ πρὸς τὸν ἐν Τουρίνῳ πρέσβυν. Ἔλεγε δέ.— «Τὸ εὐγενὲς μέλος μεγάλως προσέβαλεν εὐγενῆ φίλον μου τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν, ὅστις εἶπεν, ἄλλην πορείαν ἐτήρησεν εἰς τὰ Ἰταλικὰ, καὶ ἄλλην εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰονίου ζητήματος (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ εὐγενοῦς φίλου, ἀφοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, τὸ ἔντιμον μέλος ἐνεθύμησεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ εὐγενοῦς φίλου μου ἐπὶ τῶν ζωτικῶν καὶ σπουδαιοτάτων ζητημάτων τῶν συνδεομένων μετὰ τῆς καταστάσεως τῆς Ἰταλίας, οὐδεμιᾶς ἔτυχεν ἀποδοκιμασίας ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς ταύτης, ἥτις εἶναι ἡ δημοτικὴ συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην, ἀφοῦ χρεία αὐτῆς δὲν ὑπάρχει, ὀφείλω τὸ ἐπ' ἐμοὶ νὰ κατακρίνω τὴν ἐφαρμογὴν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας ἐγωϊστικῶν καὶ ἰδιαιτέρων συμφέροντων ἐπὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος. Τὸ κατ' ἐμὲ πρέπει νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἐφαρμόσωμεν, προκειμένου περὶ ἡμῶν αὐτῶν, τὰς αὐτὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας παροτρύνομεν τοὺς ἄλλους νὰ παραδεχθῶσιν (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Ἀλλὰ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς ταύτης πρέπει ἐνταυτῷ νὰ διαφέρῃ ἕνεκα ἐγωϊστικῶν συμφερόντων, ἀλλὰ πρέπει νὰ διαφέρῃ συμφώνως πρὸς τὰς εὐρείας ἐκείνας σκέψεις τῆς φρονήσεως καὶ τῆς πολιτικῆς, αἵτινες συνδέονται μὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα. Καὶ τί ζήτημα πραγματικῶς εἶναι, ὁποῦ μᾶς φέρουσιν αἱ πολιτικαὶ αὗται σκέψεις, ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς Ἀγγλίας, καθόσον ἀφορᾷ τὰς Ἰονίους νήσους. Ὁ ἔντιμος κύριος εὑρίσκει ἐν ἐφημερίδι

ἄρθρον λέγον, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι οὐδεμίαν παρέχουσιν ὠφέλειαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἐπομένως πιστεύει ὅτι ἀπέδειξε τοὺς ἰσχυρισμούς του, καὶ λέγει, ἐὰν οὐδεμίαν παρέχουσιν ὠφέλειαν εἰς ἡμᾶς, διατί δὲν ἀπαλλαττόμεθα αὐτῶν. Τώρα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, ἐὰν παρέχωσιν ὠφέλειαν, ὑπάρχουσι νομίζω διάφοραι γνῶμαι. Τινὲς νομίζουσιν ὅτι ἡ Κέρκυρα εἶναι θέσις στρατιωτικὴ μεγάλης σημαντικότητος. Ἄλλοι νομίζουσιν ὅτι μεγάλη πολιτικὴ ἐπιρροὴ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἢ ἄλλα αἰτία ὑποχρεώνουσιν ἡμᾶς νὰ κατέχωμεν τὴν προστασίαν. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶμαι μᾶλλον διατεθειμένος τὸ ἐπ' ἐμοὶ νὰ συμφωνήσω μετὰ τοῦ ἐντίμου τούτου μέλους, καὶ νὰ εἴπω, ὅτι καθόσον δύναμαι ἐγὼ νά κρίνω, ἡ Ἀγγλία οὐδὲν ἔχει ἰδιαίτερον συμφέρον τοῦ νὰ διατηρήσῃ τὴν Προστασίαν. (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ἡ διατήρησις τῆς Προστασίας συμφέρει κατ' ἐμὲ καὶ τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τοῦτο, καθόσον μὲ τὴν διατήρησιν ταύτην συνδέεται ἡ ὑπόληψις καὶ τὸ καθῆκον αὐτῆς, καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἀνέλαβε. Ἡ ὑποχρέωσις, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, ὑπῆρξε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης. Ἀνέλαβε τὴν προστασίαν· διότι ἐνομίζετο ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀσφαλεστάτη εἰς χεῖράς της. Ἀνέλαβεν ἐπομένως ὑποχρέωσιν, τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαχθῇ, ἕως οὗ δὲν εὑρεθῇ τρόπος ἀντικαταστάσεως ἁρμοδίας εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης. Τὸ εὐγενὲς μέλος λέγει· διατί δὲν ἀναφερόμεθα εἰς τὰς ἄλλας δυνάμεις, ἵνα ἴδωμεν, ἐὰν συγκατατίθενται νὰ ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς τοιαύτης ὑποχρεώσεως; Ἀλλὰ, κύριοι, ὑπάρχουσιν ὅροι προκαταρκτικοὶ εἰς οἱανδήποτε τοιούτου εἴδους ἀναφοράν; Πρέπει νὰ ἦσθε πεπεισμένοι ὑμεῖς αὐτοὶ, ὅτι εἶναι ἐπιθυμητὸν, ἐὰν ἤθελε ἀπαλλαχθῆτε τοιουτοτρόπως; Τοῦτο εἶναι ζήτημα, τὸ ὁποῖον τὸ ἔντιμον μέλος ὁλοτελῶς ὑπερεπήδησε. Νομίζει ὅτι ἅπαξ γενομένου δεκτοῦ, ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει ἰδιαίτερα συμφέροντα, ὁλόκληρον τὸ ζήτημα αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου. Ἀνέφερε λόγον τινὰ ἰδικόν μου, τοῦ ὁποίου τὴν οὐσίαν δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἴσως ἐξέφρασά ποτε, ἂν καὶ δὲν ἐνθυμοῦμαι αὐτὰς τὰς λέξεις· λόγον, ἐν ᾧ ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἐνόσῳ ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἀλβανία, ἡ Κρήτη καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι εἶναι πολιτικῶς συνδεδεμέναι μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, ἤθελεν εἶσθαι πρᾶξις πολὺ ἐπικίνδυνος ν' ἀποχωρισθῶσιν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας. Ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι φαίνεταί μοι καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν, καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔτι εἰδικωτέραν, ὅτι εἶναι ζήτημα πολὺ σοβαρὸν ν' ἀποδεχθῶμεν τὸ φρόνημα τοῦ ἐντίμου μέλους, λέγοντος, ὅτι πρέπει νὰ ἑνώσωμεν τὰς Ἰονίους

νήσους μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω, ὅτι δὲν ἔχω τρανὰ διδόμενα μεγάλης ἐπιθυμίας ἐκ μέρους τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος διὰ τοιαύτην ἕνωσιν. Νομίζω ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Ἑλλάδι εἶναι διῃρημένη, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ ὁ θέλων νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς θεσμῶν καὶ ἐθίμων, αἵτινες ὑπάρχουσιν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ ἐκείνων τῶν νήσων, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ὑπάρχει ἰσχυρὸς λόγος πρὸς τοιαύτην ἕνωσιν. (1) Ἀλλὰ τὸ ἔντιμον μέλος, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν αὐτῇ τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι; (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Δὲν θέλω νὰ δικαιολογήσω ἐν γένει τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀναφοράν. Εἶχεν αὕτη νὰ παλαίσῃ μὲ μεγάλας δυσκολίας (ἀκούσατε). Ἡ κατάρτισις τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου συνδέεται στενῶς μὲ ὄνομα, τὸ ὁποῖον πρέπει πάντοτε νὰ ἀριθμῆται μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κ. Κάνιγγ. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἄκρως σεβαστὸν ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ, οὐχ ἧττον ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι δὲν εἶναι ὡς τὸ κυβερνήσεως ἀναγκάζομαι ὅμως νὰ εἴπω, ὅτι ὅλαι αἱ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἔχω ὑπ' ὄψιν δὲν μὲ ἐξουσιοδοτοῦσι νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εἶναι τοσοῦτον στερεά, οἱ νόμοι της καὶ οἱ θεσμοί της τοσοῦτον ὥριμοι, ὥστε νὰ ἦναι αὕτη ἐν καταστάσει νὰ παρρησιασθῇ ὡς πυρὴν καὶ κέντρον συνενώσεως ὅλων τῶν διεσκορπισμένων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Πιστεύω, τὸ κατ' ἐμέ, ὅτι εἶναι καλλίτερον ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα νὰ περιορισθῇ μᾶλλον εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς πράγματα, παρὰ ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τῶν ἄλλων λαῶν (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Πιστεύω ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἡσυχίας αὐτῆς, καθὸ συνεχομένης μετὰ τοῦ μεγάλου Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἔπραττε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅ,τι τὸ εὐγενὲς μέλος συσταίνει, νὰ ἀναφερθῶμεν δηλαδὴ εἰς τὰς Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἵνα ἐξουσιοδοτήσωσιν ἡμᾶς νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ ἑνώσωμεν αὐτὰς μετὰ τῆς ἐλευ-

(1) Καὶ τοῦτο, τὸ ὁποῖον προεῖδεν ὡς ὄλεθρον εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων ὁ μέγας πολιτικὸς τῆς Ἀγγλίας Γλάδστων, ἀπεδείχθη ἐμπράκτως μετὰ τὴν γενομένην ἕνωσιν, ὁπότε διὰ τὴν διαφορὰν τῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἰονίων πρὸς τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐζημιώθησαν πάμπολλα συμφέροντα καὶ κεκτημένα δικαιώματα ἰδιωτῶν νησιωτῶν.

θέρας Ἑλλάδος. Σκεφθῆτε ἐκ νέου τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἑνώσεως ταύτης, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν δυναμένων κατ' ἐμὲ νὰ ὀνομασθῶσιν Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Τουρκίας. Ἐὰν εἴπωμεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἰονίων νήσων εἶναι τοσοῦτον ἀνυπόφορον νὰ ἦσαι ἀποχωρισμένος τοῦ Βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν πρωτεύουσάν του εἰς Ἀθήνας, ὥστε ἡμεῖς θέλομεν διαταράξει τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν, καὶ ἄρει τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων, δυνάμεθα ἀφ' ἑτέρου νὰ εἴπωμεν εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ὀφείλετε νὰ μείνητε οὐχὶ ὑπὸ χριστιανικὴν Προστασίαν, ἀλλὰ ὑπὸ Ὀθωμανικὴν Κυριαρχίαν, καὶ αἱ ἐπιθυμίαι σας διὰ τὴν ἐθνικότητά σας πρέπει νὰ μείνωσιν ἀνεκπλήρωτοι.

»(Ἀκούσατε, ἀκούσατε). Τὸ ἔντιμον μέλος ἐν τῷ περὶ ἐθνικοτήτων ζήλῳ αὐτοῦ, παρεῖδε τὰς στενὰς πολιτικὰς σχέσεις, μεθ' ὧν συνδέεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα. Βεβαίως ὁ ζῆλος οὗτος εἶναι πρόσφατος· διότι εἰς μόνην τὴν περίπτωσιν ταύτην εἴδομεν αὐτὸν (ἀκούσατε, ἀκούσατε καὶ γέλως). Ἀλλ' ἐπροχώρησε τοσοῦτον, καὶ τὸ ἔντιμον μέλος τοσοῦτον χρηστὰς παρέχει ἐλπίδας, ὥστε, ὅταν τὸ Ἰταλικὸν ζήτημα ἔλθῃ ἐκ νέου ὑπὸ συζήτησιν, εἶμαι εὔελπις, ὅτι θέλομεν προσθέσει τὸ εὐγενὲς μέλος εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῇ Βουλῇ ταύτῃ φίλων τῆς Ἰταλικῆς ἐθνικότητος. (ἀκούσατε, ἀκούσατε καὶ γέλως) Ἀλλὰ τώρα ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς Κερκύρας. Ἐπ' ἀληθείας δὲν δύνασθε νὰ διαχωρίσητε τὰς νήσους. Ἡ νῆσος τῶν Παξῶν δὲν εἶναι, εἰμὴ ἓν ἐξάρτημα τῆς Κερκύρας καὶ χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ στενῆς διώρυγος εἰς μέρος τι μὴ ἀπέχον περισσότερον τῶν δύο μιλίων ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους. Καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι πραγματικῶς πολὺ ἐπικίνδυνον καὶ ὅλως ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν καλὴν πίστιν, ἐὰν ἐπιτρέπωμεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ γίνῃ Ἑλληνικὴ χώρα. (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Δύνανται ἴσως νὰ ἦναι διάφοροι αἱ γνῶμαι ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα ἢ μὴ τῆς διατηρήσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἡ διαφορὰ συνίσταται περὶ τοῦ ὁπότερον τούτων ἐπιθυμητόν. Ἀλλὰ πάντες πρέπει νὰ συμφωνήσωμεν ὅ,τι δήποτε κάμῃ τις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ ἀρχῶν καὶ ἐπὶ ὡρίμου σκέψεως· διότι δὲν πρέπει οὐδὲ διὰ τοῦ παραμικροῦ μέτρου νὰ δώσωμεν αἰτίαν διαταράξεως, ἥτις δύναται νὰ συντείνῃ εἰς τὸ νὰ περιπλέξῃ καὶ νὰ φέρῃ ἐμπρὸς τὸ μέγα Εὐρωπαϊκὸν ζήτημα, καὶ ἥτις δύναται νὰ

ἔχῃ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος οὐ μόνον τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἁπάσης τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Εὐρώπης, καθὸ στενῶς συνδεδεμένης μὲ τὸ γιγαντιαῖον Ἀνατολικὸν ζήτημα. Ἐὰν ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ ἀπέφυγα τοῦ νὰ συστήσω παραδοχὴν τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως, δὲν ἔπραξα τοῦτο, διότι τάχα ἀρνοῦμαι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων εἰς τὰς Ἰονίους νήσους· οὐδὲ ἔπραξα οὕτω πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας, διότι νομίζω ἡ Ἀγγλία ἀφορᾷ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἐκείνου τὴν ὑπόληψίν της. Ἀλλὰ χωρὶς τῆς προστασίας ἐκείνης, εἴμεθα φύλακες τῆς γενικῆς εἰρήνης, καὶ πρέπει νὰ πράττωμεν πιστῶς καὶ θαρραλέως ὅ,τι ἡ γενικὴ εἰρήνη ἀπαιτεῖ (ἀκούσατε.)

»Θέλω τώρα εἴπει ὀλίγα τινὰ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάστασιν καὶ τοὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐνταῦθα πάλιν σκεπτόμενοι ὅτι, ὅτε ἀνελάβομεν τὴν Προστασίαν, μᾶς ἐδόθη πλήρης ἐξουσία, θέλομεν πεισθῇ ὅτι πρόκειται ἡ ὑπόληψις τῆς Ἀγγλίας. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐνταῦθα, καθόσον δύναμαι νὰ ἐννοήσω, πιστεύει, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι τὴν στιγμὴν ταύτην χαίρουσι πολλὰ στοιχεῖα ἐλευθέρας Κυβερνήσεως. Λυποῦμαι νὰ εἴπω ὅτι τοῦτο ποσῶς δὲν ἔχεται ἀληθείας. Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι Ἄγγλος ἀνὴρ, ἐντελῶς γινώσκων τοὺς νόμους καὶ τὸ σύστημα τῆς Ἰονίου Κυβερνήτεως, δύναταί ποτε νὰ τιμήσῃ αὐτὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθέρας Κυβερνήσεως, ὡς ἡμεῖς τὴν ἐννοοῦμεν. Ταὐτοχρόνως δὲ ποσῶς δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἀντίθετον τῆς ἐλευθέρας Κυβερνήσεως. Εἶναι ξένη καὶ ἐξαιρετικὴ ἀνάμιξις ἀσυμβιβάστων στοιχείων, τὰ ὁποῖα εἶναι, καὶ θέλουσιν ἀκολουθήσει δυστυχῶς νὰ ἦναι, εἰς ἀντίφασιν τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἕως οὗ δὲν ὑποστῶσι μίαν μεταρρύθμισιν, ἥτις νὰ ἀναδιοργανώσῃ αὐτά. (ἀκούσατε, ἀκούσατε) Ἂς εἴπωμεν πρῶτον διατί δὲν εἶναι ἐλευθέρα Κυβέρνησις ἡ τῶν Ἰονίων νήσων. Ὑπάρχει πλήρης ἐλευθεροτυπία, ὅπερ εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις ἐλευθερίας Ἀλλὰ αὕτη πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν οἰκεῖον αὐτῆς τρόπον καὶ χρόνον, καὶ ἡ κατοχὴ πλήρους ἐλευθεροτυπίας, ἄνευ ἀποτελεσματικῶς Κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν, εἶναι, ὀφείλω νὰ τὸ εἴπω, πολὺ ἀμφίβολος ἐνεργεσία, (ἀκούσατε). Ὡς πρὸς τὰ πολιτευματικὰ δικαιώματα εἶναι λάθος μέγα νὰ λέγῃ τὶς (ὡς συχνάκις ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνεται) ὅτι ὁ λαὸς τῶν Ἰονίων νήσων ἔχει σχεδὸν καθολικὴν ψῆφον. Ἀπ' ἐναντίας ὁ πληθυσμὸς τῶν νήσων εἶναι περίπου 250,000 καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων δὲν ὑπερβαίνει τὰς 6,000 ἢ 8,000. Ἐὰν, ὅθεν κακῶς ὁδοιοῦσι τὰ τῶν νήσων, δὲν πρέπει νὰ λέγηται ὅτι τοῦτο γίνεται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς καθολικῆς ψήφου. (ἀκού-

σατε, ἀκούσατε). Ὑπάρχει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἡ ἐξουσία τῆς καλουμένης ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, ἥτις δὲν ἐξησκήθη ἐπί τινα ἔτη, ἀλλὰ μία τῶν δυναστικωτέρων ἐξουσιῶν, ἀφ'ὅσας ἀνθρώπινος νοῦς δύναται νὰ συλλάβῃ . . . Ἡ βουλὴ δὲν κατέχει δικαίωμα ἐλευθέρας πρωτοβουλίας, καθ'όσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὸ νομοθετεῖν. Αὕτη νομίζω δὲν εἶναι ὅ,τι καλεῖται ἐλευθέρα Βουλή. Οὐδὲν ἔχει μέσον πρὸς ἐπιρέασιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, δὲν ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῶν προσόδων. Ἀληθὲς ὅτι μηχανικῶς πῶς περνῶσιν οἱ μισθοί, οἱ νόμοι καὶ αἱ κοινοβουλευτικαὶ πράξεις ἀπὸ τῆς Βουλῆς. Ἀλλ' ἐὰν αὐτὴ ἀναβάλλεται, (καὶ συχνάκις τοῦτο συμβαίνει) ἡ ἐξουσία τοῦ εἰσπράττειν τοὺς φόρους ἀπομένει εἰς τὸν Ἁρμοστήν, εἶναι φανερὸν ἄρα ὅτι Κυβέρνησις, ὡς ἡμεῖς τὴν ἐννοοῦμεν, δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους . . .»

»Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη μὲ ὑποχρεώνει νὰ εἴπω ὅτι, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς δὲν ἐδώσαμεν εἰς τοὺς Ἰονίους πραγματικὸν συνταγματικὸν πολίτευμα, κατὰ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως, νομίζω ἀφ' ἑτέρου, ὅτι καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ διαγωγή μας πρὸς αὐτοὺς ὑπῆρξε γενναία. Δὲν τοὺς ἠναγκάσαμεν νὰ συνεισφέρωσι χρηματικῶς διὰ τὴν συντήρησιν τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων· καὶ ἀπήλαυσαν πάντοτε γενικὴν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἀσφάλειαν. Εἰσάξαμεν πρὸς αὐτοὺς πολλοὺς εὐεργετικοὺς νόμους, καὶ ἐπραγματοποιήσαμεν οὐκ ὀλίγας ὑλικὰς προόδους, αἵτινες μεγάλως συνέτειναν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Τοιαύτης οὔσης τῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων, ἐφάνη εἰς ἐμὲ, ὡς ἀπεσταλμένον, ὅτι ἀφοῦ ἕνεκα εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν, ὅτι ἠθέλομεν ἐξουσιοδοτηθῆ νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν προστασίαν· ὅμως ὀφείλομεν πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Ἀγγλίας νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς Ἰονίους ἐλευθέραν νομοθεσίαν. Ἡ προσφορὰ αὕτη ἐγένετο, καὶ δὲν μετανοῶ ὅτι ὑπῆρξα τὸ ὄργανον αὐτῆς, ἀδιάφορον ἐὰν ἐγένετο ἢ ὄχι δεκτή. Ἐπιθυμῶ τὴν εὐημερίαν τῶν Ἰονίων νήσων. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐλεύθεροι θεσμοὶ ἤθελον παρέξει αὐτοῖς μεγάλας ὠφελείας. Γνωρίζω ὅτι ἡ ἀπαγωγὴ αὐτῶν ἤθελον εἶσθαι ἔργον μεγάλης δυσκολίας. Ἀλλ' ἤθελον ὅμως βαθμηδὸν παραγάγει μίαν διάφορον φύσιν τῆς κοινῆς γνώμης, ὡς ἐπίσης ἤθελον φέρει εἰς φῶς ἄλλα τὰ ὑγιῆ στοιχεῖα τῆς Ἰονίου κοινωνίας, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα τώρα εἶναι κατεπνιγμένα ὑπὸ τῆς νοσώδου ἀτμοσφαίρας, ἣν ἐγέννησαν οἱ ὑπάρχοντες θεσμοὶ (Ἀκούσατε ἀκούσατε). Ἀλλὰ συγχρόνως οἱ

κύριοι οὗτοι ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐσκέφθησαν ἄλλως. Διατί ἐσκέφθησαν ἄλλως; διότι ὑμεῖς ἐδημιουργήσατε τοιαύτην ἐξαιρετικὴν ὁμάδα ἰδιαιτέρων καὶ ἀτομικῶν συμφερόντων, τὰ ὁποῖα συνδέονται μετὰ τῆς διατηρήσεως μεγάλων καὶ μικρῶν ἀπολαυῶν ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν καὶ οἱονδήποτε μέρος ἔχετε μεγαλητέραν δύναμιν ἑτοίμην νὰ καταπολεμήσῃ οἱανδήποτε πρόοδον, παρ᾽ ὅσην ἠθέλετε ἐλπίσει νὰ λάβητε εἰς ἐνέργειαν πρὸς ὄφελος αὐτῆς (ἀκούσατε). Ἡ πολιτικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ ὀλίγον ἀνεπτύχθη καὶ οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι (παρακαλῶ τὴν βουλὴν νὰ σημειώσῃ τοῦτο διότι εἶναι σπουδαῖον) οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες εἶναι μᾶλλον προσκολλημένοι εἰς τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διαφθορᾶς, καὶ οἵτινες, ἐν ὅσῳ ἀφίνονται ἀνενόχλητοι, κηρύττουσιν ἑαυτοὺς τοὺς πρώτους φίλους τῆς Ἀγγλίας, εἶναι οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἀναλαμβάνουσιν τὸν χαρακτῆρα δημαγωγῶν, καὶ γίνονται, οἱ ὑποκινηταὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως κραυγῶν, μόλις ἀποπειρᾶσθε νὰ εἰσάξητε τὰς πραγματικὰς ἐκείνας προόδους, αἵτινες ἤθελον τοῖς ἀφαιρέσει τὴν νομήν, δι᾽ ἣν παχύνονται (1) (χειροκροτήσεις καὶ γέλως). Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἔκθεσις τῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων. Δὲν θέλω εἰσέλθει εἰς τὰ καθέκαστα τῆς φύσεως τοῦ συντάγματος, ὅπερ προσεφέρθη εἰς τὸν Ἰόνιον λαόν. Ἀλλὰ θέλω ἁπλῶς εἴπει, ὅτι ἤθελεν ἐξασφαλίσει εἰς τὸν λαὸν πλήρη καὶ ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς δημοσίας διαχειρήσεως, καθ᾽ ἣν ἔννοιαν ἡμεῖς ἐννοοῦμεν αὐτὴν καὶ προσέτι ἐξασφαλίσει διὰ παντὸς εὑρεῖαν καὶ λίαν ἀποτελεσματικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς μετὰ μεγάλην ἐγγύησιν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ὑφ᾽ οἱαδήποτε περιστάσει κοινῆς διαχειρήσεως (χειροκροτήσεις). Τοιαύτη εἶναι ἡ προσφορὰ τὴν ὁποίαν ἐκάματε εἰς αὐτούς· διότι ἐπιθυμοῦμεν νὰ πράξωμεν τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ τῶν Ἰονίων νήσων· καὶ διότι εἴχομεν τὴν συναίσθησιν ὅτι τὸ ζήτημα ἦτο σπουδαιότατον ἕνεκα τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐκτιμῶμεν, τὴν τιμὴν δηλαδὴ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Ἀγγλίας, ἅτινα διακυβεύονται κατὰ τὰς πρὸς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον λαὸν διαταγάς της».

Ὁ Κυρ. Λαγιὰρδ ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, καὶ πρώην

(1) Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ Γλάδστων ἐννοεῖ τοὺς καταχθονίους τῶν Ἰονίων, οἵτινες ὁσάκις ἀπεπειρᾶτο βελτίωσίς τις ἢ συνταγματικὴ μεταρρύθμισις, ἠνοῦντο μετὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν εἰς ἀντενεργείας, ὡς ἠνώθησαν τῷ ὄντι ἐπὶ τοῦ προσφερομένου νέου συντάγματος ὑπὸ τοῦ Γλάστωνος, ὃ ἀπέβλεπε τὴν αὐτοκυβέρνησιν.

γραμματεὺς τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινοπόλει, ἀνέπτυξεν ἐπὶ τὸ φιλοτουρκικώτερον τὴν ἰδέαν τοῦ Κυρίου Γλάδστώνος ὅτι εἶναι δυσδιάλυτον τὸ ζήτημα τὸ Ἀνατολικὸν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις τῆς Τουρκίας καὶ αὐτῶν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ἔλεγε, δὲν δικαιοῦνται νὰ ἐπικαλῶνται κοινὴν ἐθνικότητα μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς ἡ ταυτότης τῆς θρησκείας καὶ φυλῆς, ἀλλὰ μόνον γεωγραφικὰ ὅρια μὲ τοὺς λαοὺς τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας. Οὗτοι ὑπερέχουσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐκεῖνον τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἥτις μόλις εἶναι τὸ 1/15 ὅλων τῶν 15 ἑκατ. κατοίκων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐκ τοσαύτης μικρᾶς πλήθυος δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ πυρῆνα μεγάλον καὶ ἰσχυρόν, ὅστις νὰ ἀπορροφήσῃ τόσα ἄλλα ἐθνικὰ στοιχεῖα ξένα καὶ ἀντίπαλα ἐκείνης, καὶ οὐχ ἧττον ἐπιφέροντα δικαιοτέρας ἀξιώσεις εἰς τὴν ἐθνικήν των ἀποκατάστασιν. Ἐὰν ἀφήσωμεν τὴν Κέρκυραν ἐπὶ καιρόν, ἥτις εἶναι γεωγραφικῶς Ἀλβανική, καὶ ὄχι Ἑλληνική, αὕτη θὰ ἀποκαθίστατο φωλεὰ πειρατῶν καὶ τὸ καταφύγιον τῶν φιλοταράχων, οἵτινες ἐνδέχεται νὰ περιπλέξωσι τὴν Ἀγγλίαν εἰς δεινὸν πόλεμον. Δὲν φρονῶ λοιπὸν ὅτι αἴσθημα φαντασιώδους ἐθνικότητος ἔπρεπε νὰ λάβῃ παρ' ἡμῖν οἱανδήποτε βαρύτητα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν πραγματικῶς νὰ ὑπάρξῃ ἐλευθέρα Ἑλλάς· καὶ τότε ἠδύνατο νὰ ἦναι εἰς τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας νὰ ἀπολύσῃ αὐτὴ τὰς νήσους ἐκείνας. Ἀλλὰ ὁ καιρὸς δὲν ἔφθασεν εἰσέτι. Ἐπὶ τέλους ἀπευθύνω δύο συμβουλὰς ὁπωσοῦν πρακτικοῦ χαρακτῆρος, τὴν μὲν ὅπως ὁ μισθὸς τῶν Κυρίων ἐκείνων τῶν προεξαρχόντων εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ταραχῶδες κίνημα παύσῃ, ἐνόσῳ δὲν ἐργάζονται εἰς τὴν βουλήν, τὴν δέ, ὅπως ἡ Λευκὰς ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ πενταετίαν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς τῆς πενταετίας ἡ Λευκὰς ἐπιθυμῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡνωμένη μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὄχι πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, αἵ! τότε ἔστω. (γέλως). Ἐὰν ληφθῶσι τὰ μέτρα ταῦτα, ἡ σύγχυσις κατ' ἐμὲ ἀμέσως τελειώνει, καὶ μεγάλη πηγὴ βλάβης διὰ τοὺς Ἰονίους ἤθελεν ἐκλείψει (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Ἐνθυμοῦμαι, συνωμιλοῦσα ποτὲ μετὰ ἐξόχου Κυρίου ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, ὅστις μοὶ ἀπεκρίθη, «Δὲν ἠξεύρετε πῶς νὰ διοικῆτε τὸν λαὸν τοῦτον. Ἐὰν ὀλίγα Ἀλβανιτικὰ τάγματα, καθυστερούμενα διετίας μισθούς, ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐκεῖ θὰ ἐβλέπετε ἀμέσως πῶς ἤθελον τοὺς φέρει εἰς τάξιν (γέλως). Ἀλλ' ὅπως ἂν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εὐελπίζομαι ὅτι οἱ Ἰόνιοι οὐδεμίαν ὑποστήριξιν πρέπει νὰ περιμένωσιν εἰς τὸ διὰ τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν κινημάτων, καὶ ὅτι ἡ καλλιτέρα των πολιτικὴ θὰ ἦναι τὸ νὰ διευθύνωσι τὰς ἐνεργείας των εἰς σκοπόν τινα ἐπικερδέστερον.»

Μάτην ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν κοινοτήτων Οὐκσταϊδ καὶ Μόνσελ, ὑποστηρίζοντες τὸν Κ. Μαγιὰρ, ἐπανέλαβον ἐν τῇ ὁμιλίᾳ των, καὶ ἐξέθεσαν ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ Λόρδου ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ προσεκάλεσε τοὺς Ἰονίους νὰ ζητήσωσι τὴν καθολικὴν ψῆφον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ὅτι ὡς οἱ Ἰταλοὶ καὶ πᾶς ἄλλος λαὸς, οἱ Ἰόνιοι δικαιοῦνται νὰ ψηφίσωσι περὶ τῆς πολιτικῆς κυβερνήσεώς των καὶ τύχης· ὅτι εἰς συμφέροντα πολιτείας, Κυβέρνησις εἰλικρινὴς καὶ φιλοδικαία δὲν πρέπει νὰ ἐπιστηρίζηται. Τέλος ὁ Λόρδος Παλμεστρὼν ἀναστὰς, ἐπεστήριζε τὸν λόγον τοῦ Κ. Φορτεσκιοῦ, ὅστις εἶπεν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἡ συζήτησις περὶ τῶν Ἰονίων κατ' ἐκείνην τὴν συνεδρίασιν, θέλει καταπείσῃ τοὺς Ἰονίους, ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλελευθέρα Βουλὴ ταύτης τῆς χώρας ἔχουν ἀπόφασιν νὰ κρατήσωσι τὴν ἐπὶ τῶν νήσων προστασίαν. Ἔλεγε δὲ ὁ Παλμερστρών. «Ἡ πορεία τῆς συζητήσεως ταύτης θέλει προξενήσει καλὸν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, θέλει πείσει νομίζω τὸν Ἰόνιον λαὸν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἡ Βουλὴ καὶ ὁ λαὸς τοῦ τόπου τούτου, οὐδὲν ἄλλο αἰσθάνονται περὶ αὐτοῦ, εἰμὴ θερμὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν του. Καὶ ἐλπίζω νὰ πεισθῶσιν οἱ Ἰόνιοι ὅτι τόσον ἐπιθυμοῦμεν νὰ προάξωμεν τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν του, ὥστε οὐδὲν θέλει μᾶς καταπείσει νὰ συγκατανεύσωμεν εἰς τὴν σοβαρὰν αὐτοῦ βλάβην καὶ τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον ἤθελε πηγάσει ἐκ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Βεβαίως πρέπει νὰ ὁμιλῇ τις περὶ τῆς ἑνώσεως ταύτης, ὡς περὶ ἀντικειμένου ἐπιθυμίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἀλλὰ ἐὰν ὑμεῖς, Κύριοι, ἐγνωρίζατε τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τὰ παράπονα, ἅτινα ἐκεῖ ἐπικρατοῦσι, καὶ τὰ προμηνυόμενα συμβεβηκότα τὰ ἐπαπειλοῦντα τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, πέποιθα, ὅτι ἤθέλατε στοχασθῇ ὅτι διὰ τὸ συμφέρον τῶν Ἰονίων νήσων, ἡ τῆς Α. Μ. Κυβέρνησις ἔκρινεν ὀρθῶς καὶ συνετῶς, ἐναντιουμένη εἰς τὴν τοῦ λαοῦ ἐπιθυμίαν διὰ τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν, ἕνεκα καθήκοντος ἐπιβληθέντος ἡμῖν ὑπὸ συνθήκης, καὶ ἕνεκα ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν, σταθερῶς ἀποποιούμεθα τὴν αἴτησιν ταύτην. (ἀκούσατε, ἀκούσατε). Πέποιθα ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς θὰ συνδράμῃ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως

πραγματοποιήση, έσωτερικὰς βελτιώσεις εἰς τὰς νήσους. Καὶ δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τὸν ἔντιμον, Κύριον, ἀντιπρόσωπον, ὅτι ἡ συζήτησις αὕτη συντείνει πρὸς διεκόλυνσιν τοιούτων βελτιώσεων, θέλομεν εὐχαριστήσει αὐτὸν, διότι ὑπεκίνησε τὴν συζήτησιν ταύτην.»

Μὲ μεγάλας χειροκροτήσεις ἐπεδοκιμάζετο ὁ λόγος τοῦ Παλμεστρῶνος, καὶ ἡ πορεία τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν πολιτικὴν τύχην τῶν Ἰονίων. Ἀπεσύρθη ἡ πρότασις τοῦ Κυρίου Μαγιὰρ ἐν τῷ κοινοβουλευτηρίῳ, καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπεδείκνυε πρὸς ὅλας τὰς ξένας Βασιλείας καὶ ἔθνη ὅτι τὸ πολιτικὸν δόγμα της, περὶ ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται κατὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἰσχυροῦ. Διετάραξαν ὅμως τοὺς Ἰονίους ῥιζοσπάστας καί τινας τῶν ἀντιπολιτευομένων Βουλευτῶν, οἱ λόγοι τοῦ Παλμεστρῶνος, ὅτι ἡ ἐκδηλουμένη ἐπιθυμία τοῦ Ἰονίου λαοῦ ὑπὲρ ἑνώσεως, εἶναι αἰτία θορύβου καὶ δημαγωγίας λαοπλάνων τινῶν βουλευτῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ Βουλευτηρίῳ, οἵτινες, ἐὰν ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τῆς Βουλῆς, ἀφίνουσιν ἥσυχον τὴν Κυβέρνησιν εἰς προαγωγὴν πάσης εὐημερίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὅστις σύμπας εὐχαριστεῖται εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Προστασίας, καθ' ἣν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη εὐημερεῖ. Καὶ διὸ διεμαρτύροντο οἱ Βουλευταὶ Κερκύρας· Δάνδολος, Βεντούρας, Ἀρβανιτάκης Λάσκαρης, Παγκράτης, Διομήδης Δελβινιώτης, Σπ. Βούλγαρης καὶ Παδοβᾶς· ἅπαντες οἱ Βουλευταὶ Κυθήρων καὶ Παξῶν· οἱ τῆς Λευκάδος Σούνδιας Ζερβὸς, Κόνδαρης, Φίλιππος Βλαχωρίτης. Οἱ δὲ τῆς Ζακύνθου Μεταξᾶς, Βερίκιος, Λομβάρδος, Μακρῆς, Ι. Δομενεγίνης Δ. Μπαχώμης καὶ Δικόπουλος, καὶ τὰ δημοσυμβούλια Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος καὶ Ζακύνθου ἔπεμψαν ἔγγραφον διαμαρτύρησιν πρὸς τὴν αὐτοῦ χάριτα τὸν Δοῦκα Νεοκάστελ ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος.

Δι' αὐτῆς διεμαρτύροντο κατὰ τῶν ἐκφρασθέντων ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ περὶ δημοκοπίας Ἰονίων Βουλευτῶν. Ἔλεγον δὲ ὅτι ἡ ἕνωσις τοῦ Ἰονίου Κράτους μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου εἶναι αἴσθημα καὶ θέλησις ὅλου τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἐξαιρέτως οἱ ἀντιπρόσωποι Κερκύρας προσέθετον. «Σεβόμενοι τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ συναισθανόμενοι τὸ ἱερὸν καθῆκον ν' ἀποπλύνωμεν καὶ αὐτὸν καὶ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἀνοικείου ψόγου, ὃν ἀπέδωκεν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις εἰς τοὺς Ἑπτανησίους, ἵνα ἀποδείξωμεν εἰς ἅπαντας ὑπὲρ τινος ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια, ἔστω, Μιλόρδ Δοὺξ, ὁ Ἰόνιος δικαστὴς μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν. Καὶ ἡ καθο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

λικὴ ψῆφος αὐτοῦ ἂς διακηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος καὶ τῶν λόγων ὑμῶν τὴν δημοκοπίαν ἢ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προσπαθειῶν τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.» Συνήργησαν δὲ οἱ ριζοσπάσται ἀντιπρώσωποι Ζακύνθου Λομβάρδος καὶ Βερύκιος διὰ γραμμάτων καὶ προτροπῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Βουλευτὰς φίλους των ἐν τῇ Βουλῇ καὶ Γερουσίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐφέρθη ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ἀπεφήνατο δὲ κατὰ τὸ προκύπτον τῆς συζητήσεως ἐκείνης, ὅτι οὐδέποτε ἕως τότε ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔφερε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἐὰν θέλωσιν ἢ ὄχι νὰ ἑνωθῇ ἡ Ἑπτάνησος μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου· ὅτι, ἐὰν προταθῇ, ἕτοιμοι εἶναι διὰ τὰ συμφέροντα ὅλου τοῦ ἔθνους νὰ τὴν παραδεχθῶσιν. Ἡ ἐκδήλωσις δὲ αὕτη μετεβιβάσθη διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, ὅπως πεμφθῇ εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον καὶ ὑποβληθῇ εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΩΝ ΠΡΟΣ ΛΥΣΙΝ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.

Τὸ Ἰόνιον ζήτημα φέρεται ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης. — Ἡ Εὐρωπαϊκὴ δημοσιογραφία συζητεῖ αὐτὸ ὡς δικαίωμα ἐθνικότητος. — Αἱ Ἑλληνικαὶ βουλαὶ ἐκδηλοῦσιν ἐπισήμως πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν εὐχάριστον παραδοχὴν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων. — Πρότασις Καβοὺρ περὶ Ἑπτανήσου πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα. — Ἐνέργεια τοῦ κεντρικοῦ Ἑλληνικοῦ κομητάτου, καὶ ἀποστολὴ τοῦ Λομβάρδου πρὸς τὸν Γαριβάλδην. — Προσφώνημα τοῦ κομητάτου πρὸς τὸν Γαριβάλδην. — Ἀποστολὴ Λομβάρδου παρὰ τοῦ Ἰταλικοῦ κεντρικοῦ κομητάτου εἰς Ἀθήνας. — Ἐπανάστασις Ἑρζεγοβίνης καὶ Μαυροβουνίου καὶ κινήματα τῶν Σέρβων. — Συνέντευξις τοῦ Λομβάρδου μετὰ τοῦ Δ. Βότσαρη καὶ ἄλλων ἐν Ἀθήναις. — Ἀπάντησις τοῦ Γλάδστωνος πρὸς τὴν δήλωσιν τῶν Ἑλληνικῶν βουλῶν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως. — Σχόλια τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ ἀντίδρασις ἐν Ἑλλάδι εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ριζοσπαςῶν περὶ ἑνώσεως. — Ἡ Ἑλληνικὴ ἡγεμονεία ὑπὸ τὸν Ἀλφρέδον τὸν Βασιλόπαιδα τῆς Ἀγγλίας. — Ἀποστροφὴ τῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας εἰς τὰ περὶ διαδόχου ἐνεργούμενα. — Ἐπιθυμία μεταπολιτεύσεως ἐν Ἀθήναις. — Μεγάλη συνωμοσία ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ Ἄργους. — Ἀπόπειρα δολοφονίας ἐπὶ τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας — Συνέντευξις Λομβάρδου ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. — Ἔκθεσις Λομβάρδου πρὸς τὸν Γαριβάλδην. — Πρόσκλησις Λομβάρδου εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐντολὴ αὐτοῦ πρὸς κοινοποίησιν πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα. — Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων συγκατατίθεται εἰς τὰς προτάσεις.

ΑΙΤΟΙ ἐπεδοκίμασε τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον τὴν πορείαν τῆς Κυβερνήσεώς του περὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος, ἡ ἀπαίτησις ὅμως τῶν Ἑπτανησίων ἐγίνετο ἀντικείμενον περισπούδαστον, καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς γνώμης. Προνοητικῶς ἡ Ἀγγλικὴ ἀντιπροσωπεία ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, καὶ εὐκολώτερον νὰ ἐξαγάγῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, εἰς ἣν εὑρέθη διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ πολιτικοῦ δόγματος περὶ ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Λίαν ὅμως ἐκορυφώθη ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐπιμονὴ τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὸ δίκαιον τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ φωνὴ ἐκ τοῦ Βουλευτηρίου των πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ ἐκδήλωσις τῶν Βουλῶν τῆς Ἑλλάδος περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς δημοσιογραφίας τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἡ ἀντιφατικὴ διαγωγὴ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὰ κηρυχθέντα πολιτικὰ δόγματα περὶ τῆς Ἰταλικῆς ἑνώσεως καὶ ἀνεξαρτησίας, περιέπλεξεν ἐπὶ τὸ μᾶλλον τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα, καὶ ἐπηρρέαζον τὸ Ἰταλικόν. Ἅπασαι αἱ ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης ἐκραύγαζον ὑπὲρ τούτων. Περίδοξοι τῆς Γαλλίας δημοσιογράφοι Σὰν Μάρκος Γεραρδῖνος, Κ. Λενορμὰν ἐδημοσίευον ἐπιστολὰς καὶ διατριβὰς ὑπὲρ τῶν Ἰονίων πραγμάτων, ἐκδηλώσεις καὶ ἔγγραφα ἀπαιτήσεις ἐγένοντο μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν. Τὰ μυστικοσυμβούλια Αὐστρίας Ρωσσίας καὶ Γαλλίας ἀντήλλασσον κοινοποιήσεις περὶ τοῦ ζητήματος. Ὁ μὲν Βασιλεὺς Ὄθων πρῶτος τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ἀνεγνώρισε τὴν Ἰταλικὴν ἕνωσιν. Ὁ δὲ Μαμιάνης ἄνθρωπος γραμμάτων καὶ πολιτικῆς ἐμπειρίας, ἀπεστάλη πρέσβυς τοῦ νέου Βασιλείου εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Ἀθηνῶν. Διὰ τοιαύτην ὅμως πρόθυμον ἀναγνώρισιν τῆς Ἰταλικῆς ἑνώσεως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, σφόδρα δυσηρεστήθη ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας. Διὸ ὁσάκις τότε ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, ἀποδημῶν εἰς Γερμανίαν, διήρχετο τὴν Βιέννην, ἵνα μεταβῇ εἰς Τεργέστην, ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ ἀπέφευγε νὰ τὸν ἴδῃ. Αἱ δυσαρέσκειαι δὲν ἀπέφευγον τὸ ὄμμα τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἰταλίας. Ἐσπευδεν αὐτὴ νὰ ὑποστηρίξῃ κατὰ τὰς σχέσεις πρὸς τὰς ξένας Αὐλὰς τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τῶν λαῶν ἐνώπιον τῶν ἡγεμόνων. Ὁ μεγαλοφυὴς Καβοὺρ, τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως ὁ τότε πρωθυπουργὸς, ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐγένετο συνέντευξις μετὰ τῶν πρέσβεων Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος περὶ

Ἠπειροθεσσαλίας, καὶ ἀπήτει, ἵνα τοὐλάχιστον προσφερθῇ ἡ Ἑπτάνησος πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Ὁ δὲ πρέσβυς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς Ἑλλάδος Κουντουριώτης ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα τὴν συνέντευξιν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἰδὼν ὅτι, ἐὰν μὲν παρεδέχετο ἡ Ἑπτάνησος, ἡ Κέρκυρα ἤθελον ἀπομένῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀνέβαλε τὸν καιρὸν τῆς παραδοχῆς, λέγων πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ, ὅτι ἐὰν περιμένῃ εἰσέτι ἡ Ἑλλάς, τὸ πρᾶγμα ὡριμάζει καλλίτερον, καὶ ἡ Κέρκυρα ἀφεύκτως δίδεται μετὰ τῶν ἄλλων νήσων.

Οἱ ῥιζοσπάσται Βουλευταὶ Ζακύνθου δὲν ἠγνόουν τοιαῦτα πραττόμενα ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας. Διὸ, ἀφοῦ ἐπέστρεψαν ἐκ Κερκύρας, συνῆλθε τὸ κομητάτον καὶ μὲ ἅπαντας τοὺς μεμυημένους εἰς μυστικὴν συνεδρίασιν. Ἦσαν δὲ μεμυημένοι εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ κινήματος πολλοὶ τῶν προὐχόντων Ζακυνθίων, οἷοι ὁ ἰατρὸς Σπυρίδων Καρβελλᾶς, οἱ ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Στέφανος Βούλτσου, οἱ νομοδιδάκτορες Θεόδωρος Καραμαλίκης, Δ. Μιχαλίστης, Ἰωάννης Λεονδαρίτης, οἱ ἀδελφοὶ Κυερίνου, Γεώργιος Στέφανος, Χρυσοπλεύρης Κουερῖνος, Ιω. Πλανήτερος, Ἄγγελος Δεσύλας Συγοῦρος. Ἡ ἑταιρία, συνῆλθε, τὸ δεύτερον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Ἰωάννου Βούλτσου, καὶ συνεσκέφθη ἐμβριθέστερον περὶ τοῦ κινήματος τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐκ τοῦ ζυγοῦ. Τότε τὸ κομητάτον ἐθεώρησε ἀναγκαῖον νὰ σταλῇ ἓν τῶν μελῶν του εἰς Ἰταλίαν, ὅπως συνεντευχθῇ μετὰ τοῦ ἐν Γένοβᾳ κεντρικοῦ κομητάτου, καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Γαριβάλδου εἰς Καπρέραν. καὶ βεβαιωθῶσιν, ἂν αἱ γενόμεναι ἐνέργειαι ἦσαν ἐν γνώσει τῆς Ἰταλικῆς κυβερνήσεως, καὶ κατὰ πόσον ἐδύνατο αὕτη νὰ συμπράξῃ εἰς τὸ κίνημα, ὅταν αὐτὸ ἤθελεν ἐκραγῇ. Ἐπροτάνθη οὖν παρὰ τῶν μελῶν ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν τοιοῦτος ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ κομητάτου ὁ βουλευτὴς Λομβάρδος.

Εἰς τὴν πρότασιν ἀντέτεινεν ὁ Βερίκιος λέγων τὸ ἀχρησίμευτον τοῦ ἀποσταλησομένου· διότι τὸ Ἰταλικὸν κομητάτον κοινοποιεῖ σχέδια καὶ κινήματα μὲ ἀλληλογραφίαν, καὶ ἡ ἀποστολὴ ἤθελε διεγείρῃ ὑπόνοιαν εἰς τὴν Ἰόνιον κυβέρνησιν, ὅπως ἀντιταχθῇ αὕτη καὶ διαματαιώσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἡ γνώμη τοῦ Βερικίου ἔμεινε μεμονωμένη. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ν' ἀποσταλῇ ὁ Λομβάρδος, καὶ συνέταξε τὸ ἑξῆς προσφώνημα «τὸ κομητάτον πρὸς τὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην», δι' οὗ ἐφωδίασε τὴν ἀποστολὴν καὶ παράστασιν τοῦ Λομβάρδου πρὸς αὐτόν. Ἔλεγε δὲ τὸ προσφώνημα—«Πρὸς τὸν Ἥρωα τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν στρατηγὸν I. Γαριβάρδην—Στρατηγέ!—Τὸ κομητάτον τῆς Ζακύνθου,

ἐνῷ ἐνέκρινε νὰ ἀποστείλῃ ἐκ τῶν μελῶν της τὸν Κ. Κωνστ. Λομβάρδον πρὸς τὸ ἐν Γένοβᾳ κεντρικὸν κομητάτον, ἤθελεν ἀπολείψει τοῦ ἱερωτέρου αὐτοῦ καθήκοντος, ἐὰν μὴ ἐπεφόρτιζε τὸν ἴδιον ἀπεσταλμένον νὰ ἔλθῃ εἰς Καπρέραν, καὶ ἐκφράσῃ προσωπικῶς τὰ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης, ταὐτοχρόνως πρὸς ὑμᾶς, ὦ Ἥρως, οὗτινος ἐπὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ὀνόματος βασίζεται καὶ ἐλπίζει. Τοιαῦτα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα φυσικῶς φυτρόνουσι ἐκ πάσης καρδίας ἀρίστης, καὶ εἰς πάντα καταδυναστευόμενον λαὸν, πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἐπιθυμεῖ καὶ σπεύδει νὰ δώσῃ βοήθειαν καὶ παρηγορίαν, τὸ κομητάτον πέποιθεν, ὅτι θὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Ἥρωα τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν στρατηγὸν Γαριβάρδην. Ἐνθαρρυνόμενα διὸ τὰ μέλη τούτου τοῦ κομητάτου εἰς τοιαύτην πεποίθησιν, ἐγχειρίζουσι τὴν παροῦσαν προσφώνησιν πρὸς τὸν ῥηθέντα ἀπεσταλμένον αὐτῶν, καὶ διδουσιν ἐξουσιοδότησιν νὰ διαπραγματευθῇ μεθ' ἡμῶν καὶ μετὰ τοῦ κεντρικοῦ κομητάτου περὶ τοῦ ἀντικειμένου, ἐφ' οὗ νῦν ἐπασχολούμεθα. Νομίζονται δὲ εὐτυχῆ τὰ μέλη ὑποσημειούμενα ὑμῖν ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμόν. Ἐν Ζακύνθῳ 12/25 Σεπτεμβρίου 1861. Ὑμῖν τῷ καρτερῷ Ἥρωϊ ταπεινώτατοι καὶ εὐπειθέστατοι.—Ἱερεὺς Παῦλος Λογοθέτης, Ἱερεὺς Παναγιώτης Κλάδης, Φραγγῖσκος Κουερῖνος, Ἰωάννης Λισγαρᾶς, Ἀνδρέας Π. Πλέσας (μέλη πρόσωπα γεγραμμένα) Ἀνδρέας Φαραδὸς γραμματεύς...»

Ὁ Λομβάρδος λοιπὸν ἀνεχώρησεν ἐκ Ζακύνθου τὸν Σεπτέμβριον τῶν 1861. Μετέβη εἰς Γένοβαν, καὶ ἐκεῖθεν ὡδηγήθη νὰ περάσῃ εἰς Καπρέραν, ὅπου διέτριβε τότε ὁ Γαριβάλδης. Δεξιωθεὶς δὲ φιλοφρόνως ἐκεῖ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, ἤκουσε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι θέλει βοηθηθῶσι μὲ ὅπλα καὶ ἐθελοντάς. Ὁ Λομβάρδος ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι συνενοεῖτο καὶ ὁ Φραγγῖσκος Δομενεγίνης. Ὁ Λομβάρδος ἐπιστρέψας, ἅπαντα ἐκοινοποίησε πρὸς τὸ Ζακύνθιον κομητάτον. Αὐτὸς δὲ συνενοήθη μεθ' ὅλων τῶν συνεταίρων περὶ συλλογῆς χρημάτων, προετοιμασίας ἐφοδίων, καὶ διαδόσεως τοῦ σκοποῦ πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ κινήματος. Ἀλλ' ὁ Δομενεγίνης προσκληθεὶς νὰ συνενοηθῇ μετὰ τοῦ κομητάτου εἰς γενικὴν συνεδρίασιν τῶν μελῶν, ἀπευθύνετο λέγων, ὅτι θέλει νὰ ἐνεργῇ ἀνεξαρτήτως καὶ μετὰ τῶν ἄλλων συνεταίρων, οὓς συμπεριέλαβεν αὐτὸς συνεργοὺς εἰς τὸ κίνημα. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ Ῥιζοσπάσται Δημ. Καλλίνικος, ὁ βουλευτὴς Δ. Μπαχώμης, καὶ ἱερεὺς Δελέτης. Ἔλεγε δέ. «Πρὸ πολλοῦ ἠλληλογράφει μετά τινων ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἀρχηγῶν, οὓς προητοίμαζεν εἰς τὸ κίνημα. Διεφώνουν δὲ οὗτοι μετὰ τοῦ Λομβάρδου, καὶ ἐποιήσαντο σχίσμα μεταξὺ

τῶν Ζακυνθίων ριζοσπαστῶν διὰ προσωπικάς τινας αἰτίας, ἀλλ' οὐδέποτε ἀντιθέτως εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς χώρας. Συνενοήθησαν δὲ οὗτοι, καὶ συνήργουν μετὰ τοῦ Ἀνδρ. Ρηγοπούλου πρώην δικαστοῦ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, καὶ τότε ἀντιπολιτευομένου σφόδρα τὸν Βασιλέα καὶ τὸ ὑπουργεῖον, καὶ ἀπεχθανομένου τὸν Βασιλέα Ὄθωνα. Τὸν Ρηγόπουλον ἐφωδίασαν μὲ χρήματα τινὲς τῶν ἐν Ζακύνθῳ συνεταίρων, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν καὶ συγκοινωνήσῃ μετὰ τῶν Ἰταλικῶν κομητάτων, καὶ τῆς ἐκεῖσε σπουδαζούσης Ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τὰ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐπιποθουμένων. Καὶ ὁ μὲν Ρηγόπουλος συνενοεῖτο καὶ ἠλληλογράφει ἐξ Ἰταλίας μετὰ τῶν ἀντοθωνιστῶν. Ἐν δὲ Ἰταλίᾳ δεξιούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ἐφιλοφρονεῖτο παρ' ἁπάντων, ὡς ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν συνεταίρων. Τότε δὲ ἐν Πίζᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ πατριωτικὰ γεύματα προσέφερεν αὐτῷ ἡ ἐκεῖ σπουδάζουσα Ἑλληνικὴ νεότης, καὶ προπόσεις καὶ λόγους ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ συνδέσεως τῆς νέας Ἰταλικῆς Βασιλείας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐγένοντο.

Ὁ Λομβάρδος, ἀφοῦ ἔδωσε λόγον περὶ τῆς ἀποστολῆς του εἰς τὸ ἐν Ζακύνθῳ κομητάτον, μετέβη εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν, ἣν ἔλαβεν ἐξ Ἰταλίας, ὅπως πορευθεὶς ἐκεῖ, ἐξετάσῃ καὶ πληροφορήσῃ τί ἐν τῷ κέντρῳ ἐκείνῳ ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἀφίχθη λοιπὸν τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1861. Συνωμίλησε περὶ τοῦ ἐπιχειρήματος πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν Δ. Βότσαρην, Μάρκον Ρενιέρην, Παῦλον Λάμπρου καὶ αὐτὸν τὸν Ἀσώπιον. Εὐκόλως μὲν ἅπαντες ἐπίστευον εἰς τὸν Λομβάρδον, καὶ προσηρμόζοντο εἰς τὸ κίνημα, ἀλλ' ἀμφέβαλλόν τινες ἂν ἡ ὥρα ἦτο ἁρμοδία καὶ κατάλληλος, ὥστε ἡ κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, ὠφελουμένη τῆς ἐπικρατούσης πολιτικῆς τῆς Εὐρώπης, πρὸς τὰ νέα δόγματα τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἤθελε δώσει βοήθειαν φανερὰν καὶ ἄμεσον εἰς ἐπανάστασιν τῆς Ἠπειροθεσσαλίας. Ἔλεγε δὲ ὁ Βότσαρης, ὅτι, ἐπὶ τελεσφορήσει τῆς μεγάλης ἰδέας, παρεσκεύαζε τὰ πράγματα· ἀλλὰ καιρὸν εὔθετον περιμένει, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ὅλοι οἱ ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανοὶ κινηθῶσιν εἰς ἀποτείναξιν τοῦ δουλικοῦ ζυγοῦ.

Ἤδη ἡ Ἑρζεγοβίνα εἶχεν ἐπαναστατήσει κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Οἱ Χριστιανοὶ ἐπαναστάται ἐπολιόρκησαν τὸ Νεξίκ, καὶ οἱ Μαυροβουνιῶται καὶ οἱ Σέρβοι, καίτοι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, προητοιμάζοντο ὅμως εἰς τὸ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, ὃν εἶχον ἐξεπίτηδες ὑποκινήσει τὰ Σλαβικὰ

κομητάτα, πρὸς κοινὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ πρᾶγμα καθίστατο σοβαρόν. Ἡ Αὐστρία ἰδίως κατεταράσσετο, βλέπουσα συγκινουμένους τοὺς ὑπὸ τὸ κράτος της Σλάβους καὶ ἐμπνεομένους ὑπὸ τὴν αὐτὴν αὔραν τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας. Αἱ Ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἀναφανδὸν διεκήρυττον τὰς μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Δαλματοσλάβων συνδέσεις, καὶ ἡ προπαγάνδα τῆς ἐλευθερίας καὶ οἱ ἀπόστολοι αὐτῆς διέτρεχον τὰς ἐπαρχίας ὅλας τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας. Σχέδιον μέγα τοῦ Καβοὺρ εἶχεν εὐδοκιμήσει τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Παππικὴν ἐπικράτειαν. Τὰ Παππικὰ στρατεύματα καὶ οἱ ἐθελονταὶ κατεστράφησαν εἰς Ἀγγῶνα, καὶ ὅλαι αἱ Παππικαὶ ἐπαρχίαι δυνάμει κοινοῦ ψήφου τοῦ λαοῦ των συνεσωματοῦντο μὲ τὰς τοῦ Ἰταλικοῦ Βασιλείου. Ὁ Λομβάρδος προϊδεασμένος περὶ τούτων ἁπάντων ἐκ τῆς συνεντεύξεως μετὰ τοῦ Γαριβάλδου, καὶ ἤδη ἀναπτύσσων οὐχὶ μικρὸν πνεῦμα πολιτικοῦ νοὸς ἐκ πείρας καὶ τῶν διαδραματιζομένων, ἐξέθετο πρὸς τὸν Δ. Βότσαρην, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς γενικῆς κινήσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὅτι ἡ Ἰταλία προδιέθετο νὰ βοηθήσῃ οὐ μόνον εἰς τὰ κινήματα τῶν Αὐστροσλάβων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἠπειροθεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, καὶ ἂν ἡ ἐπανάστασις ἐκεῖθεν ἤθελεν εὐδοκιμήσει, τότε ἡ δύσις ἤθελεν ὑποχρεωθῇ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δόγματος νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἡ λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος ἤθελε τέλος ἐπέλθει. Ἐπὶ τούτῳ ἔπρεπεν ἡ Ἑλλὰς νὰ γένῃ τὸ κοινὸν κέντρον. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ κατασταθῇ καὶ δώσῃ τὴν πρώτην ὤθησιν εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ὡς τὸ Πεδεμόντιον εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Τοῦτο ἤθελε διαφράξει καὶ τὰ στασιώδη κινήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων τὴν κυβέρνησιν. Οὕτως ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ τὸ ὑπουργεῖόν του ἤθελε φανῇ ἐθνικὸν καὶ δημοτικόν. Διότι οὐδεὶς πλέον ἀπέμενεν ἀνταιρόμενος εἰς τὰ πρόσωπα τῆς Κυβερνήσεως, ἅμα ἤθελεν ἀρθῇ ἡ ἀφορμὴ τῶν αἰτιάσεων πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, ὅτι δῆθεν Βασιλεὺς καὶ ὑπουργοὶ ἀδιαφοροῦσιν ὑπὲρ τῶν δουλωμένων Χριστιανῶν, ἐνῷ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία τῶν λαῶν τοσοῦτον προστατεύεται καὶ ἐπιτυγχάνει κατὰ τὴν Δύσιν. Ὁ Βότσαρης ἀσμενέστατα ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ Λομβάρδου, καὶ προδιετίθετο εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῶν Ἰταλικῶν κομητάτων, καὶ τὰ κηρύγματα τῶν ὑπουργείων. Ἐγνώριζε δὲ καὶ τὰς διαθέσεις τῶν συμπολιτῶν του Ἠπειρωτῶν, οἵτινες ἐγενναιοψυχοῦντο εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐνδόξου Σουλίου, ὅπου ἐγεννήθη αὐτὸς καὶ ὁ ἥρως πατήρ του Μάρκος. Ἐφω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δίαζε δὲ τὸ ὁπλοστάσιον ἐν Ναυπλίῳ, καὶ προεγύμναζε τοὺς στρατιώτας ὡς ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, συστήσας αὐστηρὰν πειθαρχίαν. Ἀλλά, καταδιώκων πᾶσαν κατάχρησιν, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ μομφὰς παρ' ὀκνηρῶν καὶ διεφθαρμένων στρατιωτικῶν, οὓς ὄργανα οἱ κακόβουλοι τῶν ἀρχολιπάρων εἶχον εἰς τὰς ἀντιδράσεις των. Ἔλεγε δὲ πρὸς τὸν Λομβάρδον, ὅτι δὲν λείπει ἐκ μέρους του νὰ προετοιμάζῃ τὸ κίνημα. Περιέμενε δὲ τὸν Βασιλέα νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ συνεννοηθῇ πρὸς αἰσιωτέραν ἔκβασιν τοῦ κινήματος. Εἶχε δὲ φθάσει ἡ ἀπάντησις τότε ἐκ μέρους τοῦ Γλάδστωνος, πρὸς τὴν διαβίβασιν τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑλληνικῆς βουλῆς καὶ Γερουσίας, ὑπὲρ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.

Καὶ ὁ Γλάδστων ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος Τρικούπην.—«Ἡ ἔννοια τῶν λόγων μου ἔπρεπε νὰ ἦναι, καὶ καθὼς πιστεύω, ἦτο ἡ ἑξῆς· ὅτι δηλαδή, καθ' ἃς εἶχον πληροφορίας, τὰ φρονήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἑλλήνων ἦσαν διῃρημένα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀμέσου ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ὁμολογητέον ὅτι ὡρμήθην εἰς τὸ νὰ πιστεύσω τὴν δοθεῖσάν μοι ταύτην πληροφορίαν ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι τοιαύτη τις ἀμέσως ἕνωσις θὰ συνεπήγετο πολλὰς δυσκολίας. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει αὐτῇ, ὅτι ἡ Ἀγγλία καὶ ἅπασα ἡ λοιπὴ Εὐρώπη θὰ συγκατετίθεντο εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς ἐν ταῖς εἰρημέναις νήσοις, πρέπει νὰ λάβωμεν πεῖραν τινά, ἥτις καταδεικνύει πόσον χαλεπὸν εἶναι τὸ νὰ τεθῶσιν ἐκποδὼν διὰ νομίμου προσαρτήσεως δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τοῦ πολυχρονίου διαχωρισμοῦ, καίτοι κατ' οὐσίαν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἀντίκεινται εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων, καὶ εἰς ἐκεῖνα παντὸς Ἕλληνος, ὅστις ἐπιθυμεῖ τὴν Ἕνωσιν. Ἀλλὰ φρονῶ οὐδὲν ἧττον, ὅτι ἡ φρόνησις ὑπαγορεύει ἴσως νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ἐάν τό γε νῦν ἔχον ἐπέστη ἀληθῶς ἡ στιγμὴ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἑνώσεως ταύτης, ἀνεξαρτήτως ὅλως διόλου τῆς ἐξωτερικῆς καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Περιττὸν κρίνω νὰ εἴπω ὅτι προσκλίνω ἐνώπιον τῆς αὐθεντίας τῆς τῶν Ἑλληνικῶν βουλῶν ἀποφάσεως. Ἀμφιβάλλω, ὅμως, ἐὰν αὗται ἐντελῶς ἐξετίμησαν τὴν διάκρισιν τοῦ χρόνου, περὶ ἧς ἤδη ἐποιήσαμεν τὸν λόγον ἐνταῦθα. Εἰμί, φίλτατε Κ. Τρικούπη, μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ ὅλως ὑμέτερος. Ὁ Ε. Γλάδστων»

Διαφορογνώμως ἐσχολιάζετο παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ἡ δημοσιευθεῖσα αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Γλάδστωνος. Αἱ μὲν ἀντιπαλαίουσαι τὴν Κυβέρνησιν, λαβοῦσαι ἀφορμὴν τὰ ἐν Ἀγγλικῇ ἐφημερίδι δημοσιευόμενα, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πρέπει πρῶτον νὰ γένῃ ἰσχυ-

ρὰ, καὶ εἶτα νὰ προσλάβῃ τὴν Ἑπτάνησον, ἐχλεύαζον ὡς γελοῖα καὶ ἀπραγματοποίητα τὰ συνεργούμενα ὑπὸ τῶν Ἑπτανησίων κομητάτων, ὅπως συναδελφωθῶσιν Ἰταλία καὶ Ἑλλάς, καὶ σχηματισθῇ ἓν κοινὸν κέντρον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἐνεργοῦν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δουλωμένων ὁμογενῶν, καὶ ἐπισπεύσωσιν ἀμφότεραι αἱ χῶραι εἰς κοινὸν μεγαλεῖον. Συνεβούλευον δὲ καὶ τοὺς Ἑπτανησίους νὰ ρίψωσι βλέμμα εἰς ὅσας δυσκολίας φέρει τὸ Ἑπτανησιακὸν ζήτημα κατὰ τὴν ἐπιτυχίαν του, καὶ νὰ συλλογισθῶσιν ἀπόσον ἀσύμφορος ἦτο καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν καὶ τὴν Ἑπτάνησον ἡ ἕνωσις, ὧν αἱ θεσμοθεσίαι πρὸ χρόνων εἰς ἀντίθεσιν οὖσαι κατὰ διάφορον πολιτικὴν ἀνατροφὴν τῶν εἰς ἀμφότερα τὰ Κράτη λαῶν, δυσκόλως ἤθελον ἐφαρμόζωνται κατὰ τὴν ἕνωσιν. Ἐκ τούτου προέτρεπον τὴν μὲν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ ἀπέχῃ κατὰ τὰ κινήματα τῶν Ἑπτανησίων, τοὺς δὲ Ἑπτανησίους νὰ δεχθῶσι τὰς μεταρρυθμίσεις, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς εὐμενείας, ἣν ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐδείκνυε, μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς εὐημερίας των.

Δὲν ἀπέφευγον τὸ ὄμμα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ συμπολιτευομένων τῇ Προστασίᾳ καὶ ἀντιπάλων τῶν ριζοσπαστῶν αἱ σχέσεις, καὶ τὰ ὀργανισθέντα μεταξὺ Ἰταλίας, Ἑλλάδος, καὶ Ἑπτανήσου ὑπὸ τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν καὶ Σλαβικῶν κομητάτων Βούλομενοι αὐτοὶ νὰ παγιώσωσιν Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν ἐν ταῖς νήσοις, καὶ χαλαρώσωσιν ὅλας τὰς ριζοσπαστικὰς ἀντιδράσεις ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἐξυπηρετήσωσι τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικήν, ἥτις διὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας ἤθελε μέτριον τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, καὶ τὴν Ρωσσικὴν ἐπιρροὴν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, εἰργάζοντο νὰ κατασταθῇ Ἑπτανησιακή τις ἡγεμονεία, περιέχουσα Ἑπτάνησον, Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον, καὶ αὐτῆς Ἡγεμὼν κυρίαρχος ὁ Πρίγκιψ Ἀλφρέδος, δευτερότοκος υἱὸς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας. Ἐπὶ τούτῳ πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀπόστολοι ἐν Ἑπτανήσῳ ἀνεφάνησαν κηρύσσοντες ὅτι ἡ μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν νήσων δὲν συμφέρει τοὺς Ἑπτανησίους. Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν ἦσαν ὅποια ἀντήχουν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ, πορισθέντα ἐκ τῆς ἀπαθείας τῶν ἐν Ἀθήναις πολιτικῶν εἰς τὰ διαδραματιζόμενα ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἔλεγον δὲ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ σύστασις νέου ἐν Ἑπτανήσῳ ἐθνικοῦ κέντρου, καὶ νὰ παραγκωνισθῶσιν αἱ Ἀθῆναι διότι ἀπεδείχθη ὅτι οὐδὲν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἐκεῖθεν ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσιν οἱ μεγαλοφρονοῦντες τὴν ἐθνικὴν ἕνωσιν, καθὸ καταγινομένων τῶν ἐκεῖ πολιτικῶν περὶ χαμερπῶν ἐγωϊστικῶν συμφερόντων. Ἡ ἰσχυρὰ Ἀγγλία λαβοῦσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα της οὕτω μεγάλας Ἑλληνικὰς χώρας, αὐτὰς θέλει προάξει ἐν κοινῇ εὐη-

μερίᾳ καὶ πολιτισμῷ. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἠλεκτριζόμενοι καὶ οἱ λοιποὶ δεδουλωμένοι Χριστιανοί, θὰ ἐπιθυμήσωσι τὴν ἕνωσιν μετ' αὐτῶν, καὶ ταχύτερον θὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ θὰ συναφθῶσιν εἰς Ἑλληνικὴν μεγαλοβασιλείαν, ἣν βεβαίως θὰ ὑποστηρίξῃ ἡ Ἀγγλία ἀπέναντι τῶν διαρπαγῶν τῆς Ρωσσίας κατὰ τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Πρόγραμμα ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλοελληνιστὶ δημοσιευθὲν, ὑπεστήριξε τὸ νέον τοῦτο πολιτικὸν σχέδιον τῆς Ἑπτανησιακῆς ἡγεμονείας. Ἀλλ' ὁ ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπαστικὸς τύπος ἐξηγέρθη παντοίαις δυνάμεσι κατὰ τοιαύτης πολιτικῆς συνεννοήσεως. Ἔλεγεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο τείνει ἀφ' ἑνὸς νὰ καταστρέψῃ τὴν προσεγγίζουσαν λύσιν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος, καὶ ἐξ ἄλλου νὰ διαμελίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, ἥτις πολιτικὴν ἑνότητα πέριξ τοῦ ὑπάρχοντος, καὶ διὰ τοσούτων θυσιῶν ἀνεγερθέντος ἐθνικοῦ κέντρου ἐπιδιώκει. Διὸ παράλειψιν καθήκοντος ἱεροῦ ποιεῖ ὁ τὴν ὁλοσχερῆ ἑνότητα τοῦ ἔθνους μεγαλοφρονῶν, ἐὰν μὴ ἀντιταχθῇ εἰς τὰ τοιαῦτα τεκταινόμενα ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς. (1) Κατέψευδον δὲ οἱ ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπάσται τὰ τότε δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐφημερίδι «Ἡμέρᾳ» τῆς Τεργέστης ὅτι τὸ κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐσυμφώνησε νὰ προτείνῃ δι' ἀναφορᾶς, ἣν καὶ ἔστειλε πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως κληθῇ εἰς τὴν Ἑπτάνησον ὁ δευτερότοκος υἱὸς τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας πρίγκιψ Ἀλφρέδος, ὡς ἡγεμὼν Ἕλλην, ἐπ' ἀγαθοῖς οἰωνοῖς ἐπεκτάσεως τοῦ Κράτους αὐτοῦ κατὰ τὰς εὐχὰς πάσης Ἑλληνικῆς ψυχῆς (2). Ἔλεγον δὲ πρὸς ἀντίρρησιν ὁ Λομβάρδος καὶ ὁ Βερβίτσιος· «οὐδέποτε τοιαύτη ἀναφορὰ ἐγράφθη, οὐδὲ ἦλθε κατὰ νοῦν εἰς οὐδένα τῶν ριζοσπαστῶν τοιαύτης ἡγεμονείας σύστασις. Ὁ ριζοσπαστισμὸς ἀνέκαθεν ἐθεώρησε καὶ θέλει θεωρήσει ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν πάσης ἐνεργείας του τὴν πολιτικὴν ἑνότητα, καὶ τὴν πέριξ ἑνὸς κέντρου συνένωσιν τοῦ γένους. Ἐχθρὸν δὲ πρώτιστον θὰ νομίσῃ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, τὸν ἐν οἱαδήποτε προφάσει παρεμποδίζοντα τοιαύτην ἑνότητα. Τὸ στίγμα δὲ τῆς ἐθνικῆς προδοσίας θὰ ἐπιθέσῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ὅστις ἐνεργεῖ, ὅπως ἡ Ἑπτάνησος ἢ οἱαδήποτε ἐπαρχία Ἑλληνικὴ ἀποχωρισθῇ τοῦ διὰ τοσούτων θυσιῶν ἀπελευθερωθέντος ἐθνικοῦ πυρῆνος» — Καίτοι ἡ «Νέα Ἐποχὴ» τῆς Κερκύρας, μεταρρυθμιστικὴ τὸ φρόνημα, ἐγνωμάτευεν, ὅτι τὸ σχέδιον τῆς Ἑπτανησιακῆς ἡγεμονίας, ὑπὸ τῶν

(1) «Φωνὴ τοῦ Ἰονίου καὶ Ρήγας» Ἔτ. Α Ἀρ 60

(2) «Ἡμέρα» Ἀρ. 299

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον εἶναι ὅλως χειμερινὸν καὶ δόλιον, ὡς ἀντιβαῖνον εἰς συνθήκας καὶ τὸν διαμελισμὸν τοῦ ἔθνους, ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ ἰδέα, καὶ οὐχ ἧττον ἀντενήργει εἰς τὰ κατὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Ὄθωνος τεκταινόμενα, ὅτι ἡ φιλότουρκος οὕτως Ἀγγλία θέλει φιλελληνίσει καὶ συνδράμει τὴν αὔξησιν τῶν Ἑλληνικῶν θρόνων, ἐὰν ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Ἄγγλου βασιλόπαιδος προτανθῇ εἰς διέπειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου. Ἀπέρριπτε μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Πάλμεστρων τὴν πρότασιν τοῦ ἐν Λονδίνῳ Γάλλου πρέσβεως Φλαχώλτου περὶ συστάσεως ἄλλου βασιλείου ἐξ Ἑλληνικῶν χωρῶν Ἠπείρου, Θεσσαλίας, καὶ Ἑπτανησίου Κράτους ὑπ' Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν.

Ἐξήπτετο μὲ τοιαύτας εἰσηγήσεις ἡ φιλόκαινος νεολαία τῆς Ἑλλάδος, καὶ οἱ εὐερέθιστοι μὲν εἰς πατρίους φιλοτιμίας, κούφως δὲ ἐξαπατώμενοι εἰς ἐκλάμψεις ἐθνικῶν μεγαλείων οὐχὶ κακῶς ἤκουον τοιαῦτα διαθρυλλούμενα ὑπὸ τῶν Ἀγγλιζόντων πρακτόρων. Ἐντεῦθεν ἐξεγείρετο μῖσος κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης συζύγου. Κατεβόων δὲ αὐτῶν καθ' ὅλα τὰ πέρατα τοῦ βασιλείου, καὶ ἀντηχεῖτο εἰς τὰ αὐτία τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενῶν, ὅτι βασιλεὺς Ὄθων καὶ βασίλισσα Ἀμαλία ἀδιαφοροῦσιν εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ διαδραματιζόμενα, καὶ κατεπνίγετο ἡ Ἑλλὰς εἰς πέλαγος αὐθαιρεσιῶν καὶ παρανομιῶν πρὸς ὄφελος τῶν εὐνοουμένων αὐτοῖς, καὶ ἀφοσιωμένων εἰς τὸν ταπεινὸν θρόνον των. Τὰ πάθη δὲ τοσοῦτον ἀνεκόχλαζον, ὥστε συνωμοσίαι ἐγένοντο ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην κατὰ βασιλείας, κατὰ ζωῆς τῆς βασιλίσσης, κατὰ προσώπων ὑπουργικῶν, κατὰ δυναστείας καὶ συντάγματος. Πάντες ἐπόθουν μεταβολὰς εἰς πρόσωπα καὶ θεσμά. Ἐν τῇ μεταπολιτεύσει οἱ ῥαδιοῦργοι, οἱ φιλόδοξοι, οἱ φιλοκερδεῖς ἐνόμιζον ὅτι θὰ χορτάσωσι τὰς ἰδιοπαθείας καὶ ἰδιωφελείας. Τὰς ἀντενεργείας αὐτὰς συνεβοήθουν καὶ ἐπίσημα πρόσωπα ξένων Δυνάμεων διατρίβοντα ἐν Ἀθήναις. Οὗτοι προσεταιρίζοντο τοὺς ἀντιπάλους τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε κολακευόμενοι ὑπ' αὐτῶν, εἴτε ἀποστρεφόμενοι αὐλικούς τινας καὶ ὑπουργηματίας τοῦ Ὄθωνος. Ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσσίας Ὀζερὼφ, τὸ ἀπραγματοποίητον τοῦ 40 ἄρθρου τοῦ συντάγματος, εἰς τὸ περὶ ἐλλείψεως διαδόχων ὀρθοδόξων διὰ τὴν ἀτεκνίαν τοῦ Ὄθωνος, λαβὼν ἀνὰ χεῖρας, συνασπίζετο μὲ τοὺς ταραξίας, οἵτινες ἀπέναντι τοῦ λαοῦ ὑπεκρίνοντο φιλοδοξίας αἰσθήματα, καὶ ὠδύροντο τὴν βασιλικὴν ἀτεκνίαν, ὡς ἐθνικὸν δυστύχημα καὶ ἐπιβουλὴν τῆς ὀρθοδοξίας. Διὸ καὶ ἐπεδεικνύετο ἐκ μέρους αὐτῶν νέα βασιλικὴ δυναστεία ἐκ τῆς φιλορθοδόξου Ρωσσίας ἵνα καθέξῃ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον. Ἄλλοι ὅμως

ραδιουργιώτεροι καὶ φιλέκδικοι, ἀντιπράττοντες εἰς τὰ σχέδια τῆς Αὐλῆς, ἐσπερμολόγουν διαβολάς, ὅτι ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ὑπερίσχυεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Βασιλέως. Ὡς δὲ αὕτη ἐπικλινὴς εἰς ἰδιοτροπίας κατὰ παραλόγους εἰσηγήσεις τῶν περιστοιχούντων, ἀνεκίνει εἰς τὴν νέαν σύμβασιν, ἣν ἐποιήσατο μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁ σύζυγος αὐτῆς, θέλουσα νὰ προσλάβῃ διάδοχον τὸν νεώτερον ἀδελφόν της Πρίγκιπα τοῦ Ὀλδεμβούργου. Ὅθεν οἱ δυσμενέστερον ἀποστρεφόμενοι τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος, ἐξεδήλουν τὰ θερμουργότεροι κατὰ τῆς Βασιλείας. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀνεφυσῶντο ὑπὸ δημοκρατικῶν ἀρχῶν, οἱ δὲ ἀνεπνέοντο εἰς ἐλπίδας, καὶ εἰς δημεγερτικὰ κινήματα ἐπερείδοντο. Ἄλλοι ἐνεπνέοντο εἰς ἐλπίδας Βασιλέως δυναμένου ἀξιώτερον νὰ ἰθύνῃ τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου Τοιοῦτον δὲ ἐνόμιζον τὸν Ἀμεδαῖον υἱὸν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ὃν ὁ Μαμιάνης ἐν Ἀθήναις ὑπεδείκνυεν αὐτοῖς, ὡς κατάλληλον διὰ σχέσεις καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πατρὸς Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, νὰ ἑδρεύσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου στερεώτερον, καὶ προσλάβῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον του ὅλας τὰς προσηκούσας τῇ Ἑλληνικῇ φυλῇ χώρας. Ἡ «Καρτερία» ἐφημερὶς τῶν Μεδιολάνων ἐδημοσίευσε. «Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων θὰ ἀπέδιδε τὸ βαρὺ φορτίον τῆς διοικήσεως καὶ παραχωρεῖ εἰς ἕτερον τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους. Ἀλλ' ὁ Πρίγκιψ τῆς Βαυαρίας Λουϊτπόλδος, ἵνα μὴ ἐξομόσῃ τὸν καθολικισμόν, παρητήθη πάσης εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ἀξιώσεως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλδαλβέρτου. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἐξομαλύνονται τὰ πράγματα, διότι ὁ ἐξ Ἱσπανίδος Ἰνφάντης υἱὸς τοῦ Ἀλδαλβέρτου, καὶ βαπτισθεὶς καθολικός, δὲν δύναται νὰ ἐξομόσῃ. Καὶ τοῦτο ἀπίθανον νὰ παραδεχθῶσιν αἱ Ἑλληνικαὶ βουλαί. Ἐνῷ υἱὸς μεγάλου βασιλέως, ἂν προτανθῇ αὐτοῖς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, δύναται νὰ δικαιώσῃ ὅλως τὰς ἐθνικὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἑλλήνων.»

Μεγαλείτερον δὲ κρότον ἐποίησαν ἐν Ἑλλάδι, καὶ διέθεσαν δυσμενῶς κατὰ τῶν Βασιλέων Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας, τὰ ἐν ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου δημοσιευθέντα τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1860. Ἔλεγον· «Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων συνῆλθε ἐν Ὀστένδῃ μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Προυσίας, πρὶν οὗτος ἀπέλθῃ εἰς Κομπιέννην, καὶ παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ πείσῃ τὸν Ναπολέοντα, ὅπως καταργηθῇ τὸ περὶ θρησκείας τοῦ διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἐγγυήθησαν αὐταὶ αἱ Δυνάμεις. Ὁ Λόρδος Πάλμερστων δὲν ἐπιμένει πλέον πολὺ εἰς τοῦτο, κλίνει δὲ ὑπὲρ τοῦ Πρίγκιπος Ὀλδεμβούργου ὡς διαδόχου, ὃν προστατεύει ἡ Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος Ἀμαλία. Οὗτος μάλιστα φαίνεται εὐδιάθετος νὰ ὁμολογή-

σῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν θρήσκευμα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκ παντὸς τρόπου ἀρνεῖται νὰ πράξῃ ὁ Βαυαρὸς πρίγγιψ Ἀλταβέρτος, ὅστις κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην ὡρίσθη διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἐτελεύτα ἄπαις. Μεγαλείτερον ἐπὶ τῆς διαδοχῆς δικαίωμα εἶχε κυρίως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Πρίγκιψ Λεπόλδος, ἀλλὰ παρῃτήθη τούτου πρὸ πολλοῦ, χάριν τῆς ὑπ' αὐστηρότητος καθολικισμοῦ ἀνατραφείσης συζύγου του τῆς Πριγκιπέσσης τῆς Τοσκάνης. Ἡ Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος προΐσταται ἤδη τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικοῦ κόμματος. Ἐνδιαφέρεται δὲ τοσούτῳ μᾶλλον εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς ὡς διαδόχου, καθ' ὅσον ἐθυσίασεν ὑπὲρ τοῦ νέου Κράτους τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας της, τῆς ὁποίας τὸ ὑπόλοιπον θὰ περιέλθῃ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν της εἰς τοὺς ἐγγυτάτους αὐτῆς συγγενεῖς. Λίαν δραστήριον ἀναφαίνεται ἀφ' ἑτέρου πάλιν ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ Ρωσσικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἐλπίζει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἔθνους, οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ ὁμοθρήσκου, ἀλλὰ διότι προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ὁ τελικὸς σκοπὸς τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ὀνείρων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τουτέστιν ἡ ἀνύψωσις τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας Σοφίας, δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ πραγματοποιηθῇ, εἰμὴ ὅταν διορισθῇ ὡς διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, μέγας τὶς δοὺξ ἐκ Ρωσσίας. Ἡ μεγάλη Δούκισσα τῆς Ρωσσίας Μαρία Λαϊχτιμβέργ, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἦτον ἐξάδελφος τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ, δὲν παύει ἐν Παρισίοις, κινοῦσα πάντα λίθον ὑπὲρ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ της καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ νῦν Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας. Ἀγορεύουσι δὲ ὑπὲρ αὐτῆς, ἂν οὐχὶ οἱ περὶ τὸν Αὐτοκράτορα, τοὐλάχιστον ὁ Κόμης Βαλεύσκης καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Τοιαῦται συγγενείας περιπλοκαὶ ἀποτελοῦσι τὴν σήμερον τὸν γόρδιον δεσμὸν τοῦ περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, τὸν ὁποῖον οὔτε τὰ οἰκογενειακὰ συμβούλια Κράτους, μικρὰν ἔχοντος σημασίαν, δύνανται νὰ λύσωσι, οὔτε μεγάλη τὶς δύναμις φαίνεται εὐδιάθετος νὰ κόψῃ διὰ τοῦ ξίφους· διότι ὄπισθεν αὐτοῦ λανθάνει τὸ μέγα Ἀνατολικὸν ζήτημα».

Τοιαῦται προτροπαὶ ἀλλοτρίων διέκαιον ἐπὶ μᾶλλον τοὺς πόθους εἰς μεταπολίτευσιν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ. Οἱ ὑποκινηταὶ ἠθέλησαν νὰ προσλάβωσιν εἰς συνωμοσίαν τοὺς στρατιωτικούς, καὶ διὰ κοινῶν συμποσίων νὰ ἑνώσωσι πατριοφρόνως τοὺς δυσαρεστημένους τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτῶν εἰς μεταπολιτεύσεως ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Ἄργους τῆς 1 Ἀπριλίου 1861

ἐν ᾧ μετὰ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν συνεσυμποσίαζεν ὁ στρατηγὸς Τσόκρης, ὡρκίσθησαν ἐνώπιον τῶν στολιζόντων τὴν αἴθουσαν εἰκόνων τῶν ἀγωνιστῶν, ἵνα ἐνεργήσωσιν ἕκαστος κατὰ τὰ ἴδια αὐτοῦ μέσα, ὑπὲρ τῶν κυρίων συμφερόντων τοῦ ἔθνους, καὶ παγιώσωσι νέαν κατάστασιν πραγμάτων, ἐφ' ἧς ἤθελεν ἑδραιωθῆ μέγαλεῖον καὶ θρόνος τοῦ Πανελληνίου. Τότε παρουσιάσθη εἰκὼν μεγάλου τινος Πρίγγιπος ξένου, τοῦ Ἀμεδαίου τῆς Ἰταλίας, ἣν ἐνηγκαλίσθησαν καὶ ἠσπάσθησαν ἅπαντες, ὡς μέλλοντος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τελεσφορήσῃ τὰς ἐθνικὰς προσδοκίας. (1) Ἡ κυβέρνησις, λαβοῦσα γνῶσιν τῆς σπουδαίας ταύτης σκηνῆς, αὐστηρῶς ἐπέπεσε κατὰ τῶν συμποσιασάντων στρατιωτικῶν. Καὶ ἡ καταδίωξις ἦγε πολλοὺς εἰς τὰς φυλακάς, οἵτινες, συσχετιζόμενοι μὲ ἄλλας ἑταιρίας πολιτικὰς συνωμοτῶν, ἐπηύξανον τὸν ἀριθμὸν στρατοδικείων. Τὰ δικαστήρια ὅμως ἀπέλυον, τοὺς πλείονας τῶν κατηγορηθέντων, διὰ κοινῆς συνενοήσεως δικαζόντων καὶ δικαζομένων ἐπὶ ἀθωώσει τῶν ὑποδίκων. Ἀλλ' ὅσον οὗτοι ἠθωόνοντο, τόσον ἐσφοδρύνετο ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ συνωμοτῶν. Αὐτοὶ ἀλληλογραφοῦντες, καὶ δι' ἀπεσταλμένων συνενοούμενοι μετ' ἄλλων τοῦ Κράτους μερῶν, διηύθυνον τὰς συνωμοσίας σκοπιμώτερον, καὶ ἡ συνωμότις κυρία Καλλιόπη Παππαλεξοπούλου εὐώδει τὰς κρυφίως κινήσεις των.

Τὰ θερμουργὰ πνεύματα τῆς νεολαίας ἐταράσσοντο εἰς ἀπέχθειαν κατὰ τῶν Βασιλέων. Ὁ Ἀριστείδης Δόσιος υἱὸς τοῦ ὑπουργικοῦ γραμματέως, καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ πολεμοῦντος λοχαγοῦ, νέος 19 ἐτῶν, βιαίου χαρακτῆρος καὶ ἐξημμένων ἰδεῶν, πυροβολεῖ τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν ἔφιππον ἐπιστρέφουσαν ἐκ τοῦ περιπάτου μακρὰν τῶν Ἀνακτόρων. Τὸ πυρόβολον ἀπέτυχεν, καὶ ἡ θεία πρόνοια ἔσωσε τοῦ κινδύνου τὴν Βασίλισσαν. Ὁ λαὸς ἠγανάκτησεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Δοξολογίαι εὐθὺς ἐψάλησαν εἰς τὴν Ρωσσικὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ναὸν τῶν Λουθηρανῶν, παρευρεθέντων πρέσβεων, ὑπουργῶν, ὑπαλλήλων καὶ ἀναρριθμήτου πλήθους. Ἡ Βασίλισσα ἔλαβε τὰ συγχαρητήρια παρ' ἁπάντων, καὶ τὰ δημοτικὰ συμβούλια ὅλα τοῦ Κράτους ἐξέφρασαν πρὸς αὐτὴν τὴν ἀποδοκιμασίαν δι' ἐπιτροπῶν. Ἀνάκρισις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πυροβολήσαντος, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐφυλακίσθησαν ὁ ἰατρὸς Γλαράκης, Καμπάς, Μαντζούνης, ὁ νέος Δεληγεώργης, καὶ Μακρυγιάννης. Ὁ μὲν Δόσιος κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν

(1) Τὰ συμβάντα τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως τῆς πρώτης Φεβρουαρίου 1862 ὑφ' ἑνὸς Ναυπλιέως σελὶς. 5.

ἐνόρκων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων διὰ χάριτος τὴν ποινὴν μετέβαλε εἰς διὰ βίου δεσμά, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπελύθησαν. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἅμα ἔμαθε τὴν ἀπόπειραν δολοφονίας κατὰ τῆς συζύγου του, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆς συνοδίας. Παρηγγέλθη δὲ μετ' ὀπίσω νὰ ἔλθωσιν οἱ ὁρισθέντες δύο βασιλικοὶ Πρίγκιπες τῆς Βαυαρίας, οἱ μέλλοντες νὰ υἱοθετηθῶσι παρ' αὐτοῦ ὡς διάδοχοι τοῦ θρόνου. Ἐν τοσούτῳ διάφορα φυλλάδια περὶ τῆς μεγάλης ἰδέας ἐδημοσιεύοντο. Ὁ ἑλληνικὸς τύπος προσελάβετο τοῦ ἐπιχειρήματος προθυμώτερον. Ὁ ἐν Παρισίοις Γεράρδ συνεβούλευε τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας εἰς πολλὰ βασίλεια. Ἕτερον φυλλάδιον προέτρεπε συνένωσιν Σλάβων καὶ Ἑλλήνων εἰς ἐκτίναξιν Τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐνῷ προώδευεν ἡ ἐπανάστασις Μαυροβουνιωτῶν καὶ Ἐρζεγοβινίων. Συνεισφορὰ δὲ ἐγένετο ἐν Κερκύρᾳ χρηματικὴ περὶ Μαυροβουνιωτῶν. Ἐγκύκλιος προτρεπτικὴ ἐξεδόθη περὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης λαβὼν τὰ χρήματα, ἐπορεύθη εἰς Μαυροβούνιον, καὶ παρέδωκεν αὐτά, συνομιλήσας πρὸς τοὺς ἐκεῖ, καὶ ἐγκαρδιώσας ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ Ἑλληνικῶν κομητάτων.

Ὁ Λομβάρδος ἐκπληρῶν τὴν ἀποστολήν του ἐν Ἀθήναις, συνωμίλησε μέ τινας καὶ μὲ τοὺς δύο Κριστενίτας Λυκοῦργον καὶ Ἐπαμεινώνδαν. Οὗτοι εἶχον εἰπῆ πρὸς αὐτόν, ὅτι ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἥτις διὰ τὴν τότε ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως Ἀντεβασίλευεν, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ. Ἀλλ' ὁ Λομβάρδος ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, μὴ βουλόμενος νὰ συντύχῃ μετὰ τῆς βασιλίσσης, καίτοι αὐτὴ προσέφερεν αὐτῷ νὰ προσέλθῃ κατ' ἰδίαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, μὴ συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως κατ' ἐθιμοταξίαν. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ὄθων ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, ὁ Λομβάρδος τὰς 23 Ὀκτωβρίου 1861 συνωμίλει μετὰ του βασιλέως, καὶ ἐξέθετε τὰς ἰδέας του περὶ κινήματος, καὶ ὅτι ἐλπίζει, ἐὰν γένῃ τὸ κέντρον ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅλοι περιστοιχίσωσι τὸν θρόνον του, θέλει τελεσφορήσει ἡ μεγάλη ἰδέα, πρὸς ἣν κινῶνται ὅλοι οἱ σκλάβωμένοι Χριστιανοί. Ἔλεγε δὲ αὐτῷ, ὅτι ὡς καταδιώκονται παρὰ τῆς ἐξουσίας ἅπαντες οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ αὐτῆς, μισεῖται ἡ κυβέρνησίς του. Αὕτη νομίζεται φιλέκδικος· διότι ὑποστηρίζει τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἡ Σεπτεβριανὴ ἐπανάστασις ἐπέβαλλεν εἰς αὐτόν. Ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης ἐνομίζετο καταδικασμένος δι' ἀτομικὴν τοῦ βασιλέως μνησικακίαν· διότι συνεμέθεξεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Σεπτεβρίου. Ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ καθ' ὅλα τοῦ συντάγματος, ἡ παῦσις τῶν καταδιωγμῶν πρὸς τοὺς Σεπτεβριανοὺς καὶ τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰδέας, καὶ ἡ πρόθυμος ἐναγκάλισις αὐ-

τῆς παρὰ τῆς Βασιλείας, καὶ ἡ ταχεῖα σύστασις τῆς ἐθνοφυλακῆς, ὡς ἔτι καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐνέργεια εἰς ἅπαντα πολίτην, θὰ καταπαύσωσι τὰ παράπονα καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν ἀπεχθανομένων τὴν Βασιλείαν του, καὶ θὰ ὑποστηρίξωσι θρόνον καὶ δυναστείαν, ὄχι εἰς μικρὰν καὶ περιεσταλμένην Ἑλληνικὴν βασιλείαν, ἀλλ' εἰς μεγάλην Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἧς τὸ στέμμα θὰ κοσμήσῃ τὴν κεφαλήν του, ἐὰν ἐναγκαλισθῇ τὴν μεγάλην ἰδέαν, καὶ συνεργήσῃ εἰς τὸ κίνημα τῆς Ἑλληνικῆς ἀπολυτρώσεως. Ὁ Βασιλεὺς ἀπεκρίνατο ὅτι πάντοτε περὶ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου ἐσκόπευε καὶ συνηργάζετο. Ἀλλ' οἱ εἰλικρινεῖς σκοποί του, καὶ ὅλως Ἑλληνικοί, πάντοτε κακῶς ἐξηγήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιδρώντων εἰς τὴν κυβέρνησίν του· ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις καὶ αἱ προσθέσεις του ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τῆς μεγάλης ἰδέας παραμορφοῦνται, καὶ ταράττουσι τὴν διπλωματίαν, καὶ κινδυνεύουσι τὸν θρόνον του. Καίτοι δὲ τοσοῦτον ἀνταγωνίζονται αἱ φίλαι τῆς Τουρκίας Δυνάμεις εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς μετὰ τῶν ὑπουργῶν οὐδέποτε ἠμέλησε τὴν προετοιμασίαν εἰς τὸ κίνημα, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ πρὸ πολλοῦ συνενοεῖται μετὰ τοῦ Πρίγκιπος τῆς Σερβίας. Ἐπρόσθετε δὲ ὅτι ὅλους τοὺς Σεπτεμβριανοὺς οὐ μόνον ἐσυγχώρησε, ἀλλὰ καὶ τοὺς προεβίβασε. Μάθετε ὅμως (ἔλεγε) ὅτι, ἐνῶ ὑμεῖς μὲ καταδικάζετε ὅλοι ἓν ὡς μνησίκακον, πολλοὶ ἄλλοι ἔρχονται ἐδῶ, καὶ μὲ ἐπιπλήττουσιν, ὅτι συγχωρῶ πολὺ εὐκόλως τὰ ἐγκλήματα, καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου ἐγὼ γίνομαι ἡ πρώτη αἰτία, καὶ ὁ πρῶτος συνένοχος τῶν πραττομένων ἐγκλημάτων.—Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λομβάρδος ἔλεγεν τῷ Βασιλεῖ, ὅτι καιρὸς καὶ πράγματα ἀναγκάζουσιν ἐπὶ τοῦ νῦν, καὶ ὅτι οἱ Σλάβοι οἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἐκινήθησαν, καὶ περιμένονται οἱ Σέρβοι, καὶ ὅτι ἐὰν τώρα μὴ κινηθῇ καθόλου ἡ Ἑλλάς, ὁπότε καὶ βοήθεια ἐκ τῶν φιλελευθέρων τῆς δύσεως θέλει ἔλθει εἰς τὸ κίνημα, βεβαίως ἡ Ἑλλὰς χάνει τὴν ὠφελιμωτέραν περίπτωσιν· ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἐσυμφώνησε μετὰ τῆς Σερβίας, ἅμα κινηθῇ αὐτή, θὰ κινηθῇ καὶ ἡ Ἑλλάς, καὶ οὕτω θὰ εὐδοκιμήσῃ ἡ ἐπανάστασις. Εὐχαριστήθη δὲ ὁ Βασιλεὺς ὅτι ἤκουσε παρὰ τοῦ Λομβάρδου περὶ τῆς ἐνεργείας τῆς σχέσεως τῶν Ἑλληνικῶν κομιτάτων πρὸς τὰ Ἰταλικά, καὶ ὅτι ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐργαζομένων ὑπὲρ τῆς γενικῆς ἀπολυτρώσεως τῶν λαῶν, θὰ βοηθήσῃ τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Διὸ ἠγαλλιᾶτο καὶ ἐσκίρτα ἡ καρδία του καὶ εἰς ταῦτα, ὑπέσχετο ἄμεσον σύμπραξιν καὶ ἐνέργειαν.

Ἐδυσπίστει ὅμως ὁ Λομβάρδος εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ

Βασιλέως Ὄθωνος περὶ μεγάλης ἰδέας. Ἐσημείωσε τὰ αὐτοῦ ἐκφρασθέντα, καὶ ποιήσας ἔκθεσιν ἔμελλε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸν Γαριβάλδην. Ἀλλ' ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον, προσεκλήθη ἰδιαιτέρως αὖθις νὰ μεταβῇ εἰς τὰ ξένα. Διερχόμενος δὲ ἐξ Ἀγκῶνος εὗρε τὸν στρατηγὸν Τοὺρ ὑπασπιστὴν τοῦ Γαριβάλδου, καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ. Εἶτα μετέβη εἰς Τορῖνον, καὶ ἔδωκε τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν πρὸς τὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην. (1) — «Ἅμα ἔφθασα εἰς Ἀθήνας ἡ θέσις μου ἀπεκατέστη ὀλίγον δύσκολος. Συνωμοσία τις κατὰ Βασιλέως ἀνακαλυφθεῖσα ὀλίγους τινὰς μῆνας πρότερον, ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τῆς Βασιλίσσης πρὸ ἡμερῶν τινῶν, καὶ ἄλλη τις νέα συνωμοσία κατὰ τοῦ Βασιλέως ἀνακαλυφθεῖσα κατὰ τὰς ἰδίας ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς μου ἐν Ἀθήναις, ἠδύναντο νὰ μὲ κρατήσωσιν ἐπί τινα χρόνον ἀμφίβολον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ, ἣν ἔμελλον νὰ βαδίσω, ὅτε ἔμελλον νὰ πλησιάσω τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαφόρων κομμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ συγκοινωνήσω, ὡς συνεφωνήσαμεν προλαβόντως. Ἡ πολιτική μας ἐνέργεια, καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαί, ἃς ἐγὼ καὶ οἱ συνέταιροί μου ὑποστηρίζομεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ, καὶ ἡ δημοσιογραφία λίαν φανεραὶ εἶναι ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἀποδημία μου εἰς Ἰταλίαν καὶ ἡ ἐκεῖθεν ἄφιξίς μου ἐν Ἀθήναις δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἁπλῆ διασκέδασις. Ὁ Ἑλληνικὸς πρόξενος ὁ ἐν Ζακύνθῳ, ἅμα ἀνεχώρησα δι' Ἰταλίαν, ἀνήγγειλε τὴν ἀποδημίαν μου πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν, προσθέτων περίφοβα ὑπομνήματα. Περὶ τούτου εἰδοποιήθην ὑπὸ φίλου τινὸς ἀναγνώσαντος τὴν ἔκθεσιν τοῦ προξένου, καὶ λαβόντος εἰς χεῖρας παρὰ τοῦ ἰδίου ὑπουργείου. Συμβουλευθεὶς δὲ μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἡμετέρου κομητάτου, ἐπεράναμεν, ὅτι οὐ μόνον ἄλογον ἐφαίνετο τὸ νὰ ἐπικαλύπτω τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς μου μὲ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν πρόφασιν τῆς ἁπλῆς διασκεδάσεως, ἀλλὰ μάλιστα ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ὑποθέσεως (causa) ὤφειλον νὰ ἐκδηλώσω πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς Κυβερνήσεως, μετὰ τῶν ὁποίων ἔμελλον νὰ συγκοινωνήσω, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀποδημίας μου ἦτο ἀποκλειστικῶς πολιτικός. Ἡ δημοσίευσις τοῦ πρὸς ὑμᾶς προσφωνήματος τοῦ Ζακυνθίου κομητάτου τῶν 25 Σεπτεμβρίου 1861 μοὶ εὐκόλυνε τὴν ὁδόν, ὡς ἄλλοτε ἐσημείωσα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μου τῶν 12 ἱσταμένου. Ἐπειδὴ ἐκδηλῶν

(1) Ἐπιγράφεται· Rapporto confidenziale sottomesso all' Eroe delle nazionalità oppresse generale, G. Caribaldi di Constandino Lombardo. Novembre 1861· εὑρίσκεται δ' ἔτι ἀνέκδοτον.

ὅτι ἐδημοσιεύθη, ἠδυνάμην νὰ ἀποκρύπτω ὅ,τι ἔμελλε νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ μένῃ μυστικόν. Ἐκ τούτου φανερόνων τὴν ὕπαρξιν κομητάτου προβλεπτικοῦ ἐν Ζακύνθῳ, ὁ συνεσχετίζετο οὐ μόνον μετὰ τῶν ἄλλων προβλεπτικῶν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδου διὰ τὴν Ἰταλικὴν ὑπόθεσιν, ἐπληροφόρουν τὴν φιλοπεριέργειαν ἱκανῶς, καὶ διελύοντο αἱ ὑποψίαι. Ὡς δὲ ἐσημείουν εἰς τὴν ἐπιστολήν μου τῶν 12 ἱσταμένου, ἐπλησίασα ὅλους τοὺς κορυφαίους παντὸς χρώματος.

»Ἀρχίζω δὲ πρότερον ἐκ τῶν Κυβερνητικῶν, ἵνα δὲ μὴ ἐκτείνωμαι λίαν περὶ αὐτῶν, περιορίζομαι μόνον εἰς τὸν Βασιλέα. Εἰσήχθην παρ' αὐτῷ κατὰ παραβίασιν τῆς ἐθιμοταξίας τῶν εἰσαγομένων διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρέσβεως των ξένων. Ὡμιλήσαμεν ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ ἡμισείαν ἐγὼ καὶ ὁ Βασιλεὺς μόνος. Μὲ ἠρώτησεν εὐθὺς τὸ μυστικὸν αἴτιον τῆς ἐλεύσεώς μου πρὸς ὑμᾶς, ὡς καὶ τὴν συνομιλίαν ὑμῶν πρὸς ἐμὲ, ὑποσχόμενος πλήρη ἐχεμύθειαν. Τότε δὲ ἐγὼ μετὰ βίας ἔτυχον τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ, νὰ μὴ κοινοποιήσω τι εἰς ἄλλον περὶ πάσης μεταξὺ ἡμῶν ὁμιλίας μὲ τὴν σφραγίδα τῆς μυστικότητος, εἰμὴ πρὸς τὸ ἐν Ζακύνθῳ κομητάτον. Τοῦτο δὲ ὑμῖν σημειῶ, ὅπως σοὶ ἀποδείξω ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκτεθὲν ὀφείλει νὰ διαμένῃ ἐμπιστευτικόν. Πρὶν δὲ ὁμιλήσω μετὰ τοῦ Βασιλέως, ὡμίλησα μετὰ τῶν ριζοσπαστῶν. Ὁ Βασιλεὺς, ὅστις πιθανώτατα εἶχεν εἰδοποιηθῇ παρὰ τῶν ὑπουργῶν, ὅτε ἤκουσεν ὅτι ἐγὼ παρουσιάζομαι νὰ ὁμιλήσω μετὰ πάσης παρρησίας, μοῦ εἶπεν, ὅτι δύναμαι νὰ ὁμιλῶ ἐλευθέρως· διότι καὶ ἂν ἤθελε ἀκούσῃ πικρὰς ἀληθείας, τὰς ἤκουεν εὐχαρίστως· διότι ἐξ αὐτῶν ἤθελεν ὠφεληθῇ.»

Ἤρχισα δὲ τότε νὰ τοῦ λέγω (τακτικὴν ἣν διετήρησα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς κυβερνητικούς) ὅτι ἐγὼ ἦλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ παρουσιαζόμην ἵνα τῷ παραστήσω, εἰς ὁποίαν κριτικὴν θέσιν εὑρίσκετο τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Εἶπον δὲ αὐτῷ, ὅτι ἡ ἰδέα εγκαθιδρύσεως Ἰονίου Πριγκιπάτου ἢ Ἰονίου ἡγεμονείας ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ δευτερογεννήτου τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδου, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ στερεὸν πόδα ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις. Ἐπὶ δὲ τούτου εὐθὺς ὁ Βασιλεὺς μὲ ἐζήτησε τὰς λεπτομερεστέρας πληροφορίας. Λίαν δὲ ἐξεπλάγη, ὅτε τῷ ἀπέδειξα εὐκολωτάτην τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Ἰονίου ἡγεμονείας ὑπὸ τὸν Ἀλφρέδον· διότι, ἐνῷ ὁ Βασιλεὺς ἐνόμιζεν ὅτι τὸ ζήτημα ἤθελε λάβῃ τύπον καὶ μορφὴν διεθνοῦς συζητήσεως, αὐτὸ ἐδύνατο νὰ συντελεσθῇ ἄνευ τοῦ νὰ ἐπέμβῃ ἄλλη τις ξένη Δύναμις, ἀλλὰ μὲ μόνην ἁπλῆν τινὰ μεταρρύθμησιν τοῦ Ἰονίου συντά-

γματος, καὶ οὕτω τὸ ζήτημα κατήντα μόνον καθαρῶς καὶ ἁπλῶς ἐσωτερικὸν Ἰόνιον.

»Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἤρκει μόνον κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογὰς μεταρρυθμιστική τις πλειοψηφία, ἵνα συντελέσῃ τὴν μεταβολὴν ἐν τῷ Ἰονίῳ συντάγματι. Τότε ὁ Βασιλεὺς μὲ τόνον παραπόνου μὲ εἶπε. Λίαν λυπηρὸν θὰ ἦναι, ἐνῷ ἅπαντα τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοῦ τοῦ Γερμανικοῦ μὴ ἐξαιρουμένου, τείνουσιν εἰς ἕνωσιν, ἀπ' ἐναντίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ διαλυθῇ, καὶ τὸ σημεῖον τῆς διαλύσεως νὰ δοθῇ ἐκ τοῦ Ἰονίου, ἔνθα μὲ τοσοῦτον πατριωτισμὸν ἐμπρὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὑψοῦται ἡ σημαία τῆς ἑνώσεως. Ἐγὼ δὲ ἀπήντησα, ὅτι ἡ αἰτία τῆς διαιρέσεως προέρχεται ἐκεῖθεν, ὅθεν ἔπρεπε νὰ διατηρῆται ἡ ἕνωσις, ἤτοι ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Αἱ πραττόμεναι ἀνομίαι, αἱ παραβιάσεις τοῦ συντάγματος καὶ ἄλλα διάφορα, ἅτινα αὐτῷ ἀπηρίθμησα, γίνονται τὰ αἴτια. Ὁ Βασιλεὺς ἤκουσεν ἅπαντα ταῦτα μετὰ μεγίστης ὑπομονῆς, καὶ μειδιῶν μοὶ εἶπε—«Ὢ! Ὢ! ἅπαντα ταῦτα διαδίδουσιν οἱ ἐνταῦθα δυσηρεστημένοι. Ἀπήντων δὲ ἐγὼ ὅτι, καὶ ἐὰν ἀποδεχθῶμεν ταῦτα ὡς ὑπερβολὰς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, μόλοντοῦτο καταλείπεται καὶ αἰτία παραπόνου καὶ δυσαρεσκείας. Τῷ ἀνεθύμισα ὅτι οὐδέποτε ὑπουργεῖον καὶ Βουλαὶ ὕψωσαν φωνὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰονίου· καὶ τοῦτο ἑρμηνεύεται παρ' Ἰονίοις, ὡς σημεῖον ὅτι ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐπεθύμουν τὴν ἕνωσιν. Τότε μὲ ἐνεθύμησεν ὁ Βασιλεὺς ὅτι τῷ 1854 ἐρριψοκινδύνευε καὶ θρόνος καὶ πᾶν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἑνώσεως ὅλου τοῦ ἔθνους.—Ἐγὼ δὲ τῷ ἀπήντησα ὅτι αὐτὸς μὲν τὸ ἐπεθύμει, ἀλλὰ τὰ φαινόμενα καταντοῦσιν εἰς ἄλλα συμπεράσματα. Παρετήρησα δὲ ὅτι, ἐὰν μία ἡγεμονεία ὑπὸ τὸν δευτερότοκον τῆς Ἀγγλίας συσταθῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ, ἡ ἡσυχία τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος δὲν θὰ διατηρηθῇ, καὶ ὁ θρόνος του θὰ κλονισθῇ. Τότε ἐπέσυρα τὴν προσοχήν του ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς διηνεκοῦς δυσαρεσκείας, καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων, προδηλούντων ὅτι ἡ ἡσυχία ἐπὶ πολὺ δὲν θὰ διατηρηθῇ.—Καὶ ἐνταῦθα εἰσήλθομεν εἰς πολλὰς συζητήσεις.—Προσέθηκα τέλος ὅτι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων προσεκάλεσα καὶ τὴν προσοχὴν τῶν ὑπουργῶν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν (ὁ ὑπουργὸς Χριστόπουλος ὁ ἀγχινούστερος ἁπάντων) μὲ προσεκάλεσε νὰ τῷ ἐκθέσω τὰ μέσα, ἅτινα ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅπως καταπαύσῃ τὴν δυσαρέσκειαν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, καὶ νὰ προβλέψῃ ὑπὲρ τῶν Ἰονίων. Ἐγὼ δὲ τῷ ἀπήντησα, ὅτι οὐδὲν κατάλληλον μέσον ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ ὑπῆρχε.

»Ἐνταῦθα ἐδήλωσα τῷ Βασιλεῖ τὰς αἰτίας, τὰς ὁποίας ἐπιπροσέθηκα τῷ ὑπουργείῳ, δι' ἃς κατ' ἐμὲ δὲν ἠδύνατο μετὰ τοσαῦτα λάθη νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἰονίων· καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀδύνατον ἀποκαθίσταται οἱονδήποτε μέτρον κυβερνητικὸν νὰ καταπαύσῃ τὴν ἐν Ἑλλάδι δυσαρέσκειαν. Προσέθηκα δὲ ὅτι αἱ τύχαι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπλησίαζον εἰς ἀποτελειωτικὴν κρίσιν. Ἡ κρίσις δὲ αὕτη, ἐὰν ὁ σκώληξ τῆς διχονοίας μεγαλώσῃ, δύναται νὰ ἦναι ὀλέθριος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὸν θρόνον, ὅστις ὑπὸ πάντων τῶν πατριωτῶν θεωρεῖται ὡς τὸ κέντρον τῆς ἑνώσεως. Ἓν δὲ μόνον δύναται νὰ προφθάσῃ τὸν γενικὸν ὄλεθρον· καὶ τοῦτο εἶναι κίνημά τι ἐπαναστατικὸν εἰς τὰς ὑποδουλωμένας τῇ Τουρκίᾳ Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας. Διότι οὕτω καὶ δυσαρέσκεια καὶ παράπονα θὰ καταπαύσωσι, καὶ πᾶς Ἕλλην θὰ προσδράμῃ εἰς τὸ πεδίον, ἔνθα τὸν προσκαλεῖ ἡ σάλπιγξ τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς δὲ τὸ κίνημα τοῦτο δὲν θέλομεν νὰ λάβῃ μέρος ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης.» Ἐνταῦθα μὲ διέκοψε λέγων.—«Καὶ διατί δὲν δύναμαι νὰ λάβω μέρος;»—«Διότι, ἀπεκρίθην, δὲν θέλομεν νὰ ἐπαναληφθῶσιν αἱ σκηναὶ τῶν 1854· διὸ ἡ Υ. Μ. ὀφείλει κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον νὰ ἦναι ἀμέτοχος, κρυφίως δὲ νὰ παρέχῃ βοηθείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ Υ. Μ. βούλεται νὰ λάβῃ μέρος, τότε ὀφείλεις νὰ ἀναβῇς τὸν ἵππον σου, καὶ νὰ διαβῇς τὰ ὅρια» Καὶ αὖθις διακόψας ὁ Βασιλεὺς τὴν ἰδέαν μου, εἶπε. «Καὶ λοιπὸν νομίζεις ἢ νὰ μὴ μεθέξω τοῦ κινήματος φανερῶς ἀλλὰ κρυφίως, ἢ νὰ λάβω τὸν ἵππον μου καὶ διαβῶ τὰ ὅρια;» «Ναί, τῷ ἀπήντησα, οὕτω σκεπτόμεθα ἐν τῷ Ἰονίῳ. Ἐὰν δὲ ἡ Υ. Μ. ἀποφασίσῃ τὸ γενναῖον τοῦτο βῆμα τοῦ νὰ διαβῇ τὰ ὅρια, τότε θὰ ἴδει ἡ Υ. Μ. ἐὰν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος θὰ ἀθροισθῇ ἢ ὄχι ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν σημαίαν, καὶ θὰ ὑποστηρίξῃ τὸν θρόνον, ὃν ἡ διπλωματία περιώρισε νὰ ἵσταται μόνον ἐντὸς τῶν μικρῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.» Καὶ τότε πάλιν ὁ Βασιλεὺς εἶπεν, ὅτι· «Ὀφείλω νὰ σκεφθῶ καλῶς, ἵνα μὴ παρωθήσω κίνημα ἄνώριμον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ εὐδοκιμήσῃ.» Ἐγὼ δὲ τῷ εἶπον, ὅτι· «Καιρὸς καὶ πράγματα ἀναγκάζουσιν ἐπὶ τοῦ νῦν· οἱ Σλάβοι τῆς Τουρκίας ἤδη ἐκινήθησαν. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ Σερβία τὴν ἐλευσομένην ἄνοιξιν κινηθῇ, ἡ δὲ Ἑλλὰς μένῃ ἀκίνητος, αἱ τύχαι τῆς Ἑλλάδος, ἀπερφασίσθησαν». Αὐτὸς δὲ μοὶ εἶπε. «Ἡσυχάσατε ἡ Σερβία δὲν κινεῖται ἄνευ τῆς Ἑλλάδος. Σᾶς ἐμπιστεύομαι τὸ μυστήριον, ὅτι ἐπὶ τούτῳ εἶμαι καθ' ὅλα σύμφωνος μετὰ τῆς Σερβίας. Μόλις ἡ Σερβία κινηθῇ, κινεῖται εὐθὺς καὶ ἡ Ἑλλάς. Ὅπως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις δύναται νὰ ἐπιτύχῃ, πρέπει νὰ συνδεθῇ μετὰ τῆς

Σερβικῆς καὶ κινηθῇ ταὐτοχρόνως μὲ ὅλας τὰς τῶν ἄλλων ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν φυλλῶν. Ἐπάναγκες ὅμως ἡ προστασία Δυνάμεώς τινος τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης. Ἐπήνεσα δὲ ἐγὼ τότε τὴν περὶ Σερβίας ἰδέαν τοῦ Βασιλέως, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ καλῶς ἐποίει συνεννοούμενος μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τῶν ἄλλων ὑποδούλων ἐπαρχιῶν. Ἀλλὰ τῷ προσέθηκα ὅτι οὐδεμίαν βοήθειαν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ παρά τινος μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως κατ' ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Μόνην δὲ βοήθειαν ἄμεσον θὰ ἐλπίσῃ καὶ θὰ ἔχῃ βεβαίως παρὰ τῶν φιλελευθέρων ὅλων τῆς Εὐρώπης, καὶ τῶν κομητάτων αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἀμφέβαλλε περὶ τοιαύτης βοηθείας, τῷ εἶπον, «Τώρα, Μεγαλειότατε, Σᾶς ἀποκαλύπτω μυστήριον εἰς τὴν καλὴν πίστιν Σας καὶ ἐχεμύθειαν, ὅτι ἐκεῖνο, ὃ ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ δὲν ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ἐγένετο ἤδη ἐν τῷ Ἰονίῳ. Ὑπάρχει Γαριβαλδινόν τι κομητάτον ἐν Ζακύνθῳ, τοῦ ὁποίου ἀπαρτίζω μέλος. Τὸ κομητάτον, καθ' ὅσον ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ σφαίρᾳ συνεχωρεῖτο, ἐνεργεῖ ἤδη πρὸς ὄφελος τῆς Ἰταλικῆς ὑποθέσεως. Τὸ δὲ κέρδος, ὅσον ὑπὲρ τοιαύτης αἰτίας ἐποίησε καὶ ποιεῖ. παραδέχεται ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων κομητάτων τῆς Ἰταλίας, καὶ ὑπὸ τοῦ προέδρου των στρατηγοῦ Γαριβάλδου, ὡς ὁ ὀβολὸς τῆς χήρας, ἤτοι ὑπολογίζεται οὐχὶ τὴν μικρὰν αὐτοῦ ὑλικὴν ἀξίαν. Αὐτὸ θεωρεῖται ὡς δεῖγμα συμπαθείας μεταξὺ τοῦ Ἕλληνος ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ὑποθέσεως. Τα δὲ φιλελεύθερα κομητάτα, καὶ ὁ πρόεδρος αὐτῶν Γαριβάλδης θὰ ἀνταλλάξωσι τὰς συμπαθειας των ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς αἰτίας. Ἐγὼ ἔρχομαι νῦν ἐκ Γενούας, ὅπου συνωμίλησα μετὰ τοῦ ἐκεῖ κεντρικοῦ κομητάτου, ὡς καὶ ἐκ Καπρέρας, ἔνθα ἔλαβον τύχην νὰ ὁμιλήσω μετὰ τοῦ αὐτοῦ νέου τῆς Εὐρώπης Οὐασιγκτῶνος. Ὁ κρῖκος λοιπόν, δι' οὗ συνδέονται καὶ συγκοινωνοῦσι τὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Ἰταλίας κομητάτων μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν, ὑπάρχει εἰς ἐκεῖνο τὸ τῆς Ζακύνθου. Δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω τὴν Υ. Μ. ὅτι εὗρον ἐκεῖ τὸν μεγαλείτερον φιλελληνισμόν, καὶ δυνάμεθα ἐκεῖθεν νὰ ἐλπίσωμεν οἱανδήποτε βοήθειαν παρὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν αὐτοὶ ὑμᾶς βλέπουσιν ὡς ἀποθαμένους, θεωροῦντες τὴν ἀναλγησίαν' ἣν ἔχει νῦν ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς, καὶ διὰ περιέστρεψαν τὸ βλέμμα των εἰς Μαυροβούνιον καὶ Σερβίαν.

»Ἐνταῦθα μὲ διέκοψεν ὁ Βασιλεὺς λέγων. «Πῶς εἰς Μαυροβούνιον καὶ Σερβίαν, ἐνῷ ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἐφελκύσωμεν τὰ ὄμματα καὶ τὴν κυρίαν αὐτῶν προσοχήν, ὡς λαὸς προωρισμένος εἰς διάδοσιν καὶ ἔκτασιν τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολήν.» Ἐγὼ δὲ τῷ ἀπήντησα. «Ἂς δειχθῶμεν ἄξιοι τῆς προσοχῆς αὐτῶν, καὶ θὰ τοὺς

ἔχωμεν ἀναμφιβόλως, Σοὶ τὸ βεβαιῶ. Ἀλλ' ὡς νῦν τὰ πράγματα ἔχουσι, μόνον εἰς τοὺς Σλάβους τῆς Τουρκίας δύνανται νὰ ἀτενίσωσιν, οἵτινες δεικνύουσι σημεῖα ζωῆς, ἐνῷ ἡμεῖς μόνα σημεῖα θανάτου δεικνύομεν.

»Τότε ὁ Βασιλεὺς ἤρξατο νὰ μὲ ἐρωτᾷ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐνεργοῦσι τοιαῦτα κομητάτα, περὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν μετέρχεται ἐπ' αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης, δι' ὃν μοὶ ὡμίλησε μετὰ σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ. Πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἐρωτήματα ἀπεκρίθην ὅ,τι δύναμαι νὰ κοινοποιήσω καὶ ἐκδηλῶ πρὸς ἅπαντας. Τότε ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τέλους μοὶ εἶπε· «Διατηρεῖτε καθ' ὅσον δύνασθε τοιαύτας σχέσεις μὲ τὰ φιλελεύθερα κομητάτα τῆς Ἰταλίας.» Δὲν ἐσκέφθη ὅμως νὰ ἐρωτήσῃ, ἐὰν τὸ Ζακύνθιον κομητάτον καθίδρυσεν ἄλλα κομητάτα ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ τῇ Ἑλλάδι. Καὶ φαίνεται νὰ ἐπίστευσεν ὅτι τὸ Ζακύνθιον ἡμέτερον κομητάτον ἀπολύτως ἐνεργεῖ κατὰ τὰς σχέσεις του μὲ τὰ ἄλλα Ἰταλικά. Τέλος μὲ ἀπέλυσεν, ἐπαναλαμβάνων τὰς βεβαιώσεις ὅτι αὐτὸς στοχάζεται καὶ ἐνεργεῖ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν ἕτοιμος εἶναι εἰς πᾶσαν θυσίαν.

»Ἀνωφελὲς εἶναι νὰ ἀναφέρω τὰς ὁμιλίας μου μετὰ τῶν ὑπουργῶν. Ὡς ἐδήλουν ἐν ἐπιστολῇ τῶν 12 ἱσταμένου, ἔλαβον συνεντεύξεις μετὰ τῶν ὑπουργῶν, πλὴν τοῦ τῶν ἐξωτερικῶν. Μετὰ τοῦ προέδρου τοῦ ὑπουργείου Μιαούλη, υἱοῦ τοῦ περιδόξου ναυάρχου συνέτυχον δίς, ὡς καὶ μετὰ τοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Χριστοπούλου, ἀνδρὸς διακρινομένου μεταξὺ τῶν συνεταίρων του διὰ λεπτόνοιαν. Ἀμφότεροι δὲ μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι εἰς συνεχῆ δεσμὸν μετὰ τῆς Σερβίας διὰ κίνημα ταὐτόχρονον. Ἅπαντες δὲ μοὶ ἔδωσαν ὁμοθύμους διαβεβαιώσεις, ὅτι ἡ Ἑλλὰς προετοιμάζεται, καθ' ὅσον τὰ μέσα των ἐπιτρέπουσιν εἰς κίνημα ἐπαναστατικὸν τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος.

»Εἶδον δάκρυα νὰ σταλάξωσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν Σίμου, ὅτε διὰ τῆς συνήθους ἡμῶν τῶν ῥιζοσπαστῶν γλώσσης ἐξέφραζον τὰ λάθη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἔλεγον ὅτι οὐδεὶς ἤλπιζε ποτέ, ὅτι ἐνῷ τρεῖς υἱοὶ τῆς σκλαβωμένης Ἠπείρου συνηριθμοῦντο μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀντὶ νὰ στοχάζηται τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Μωαμεθανῶν, τὸ ὑποδουλωμένον μέρος τοῦ ἔθνους, τὸ ὑπουργεῖον καταναλίσκει τὸν καιρόν του εἰς τὸ νὰ ἀντιμάχηται τὴν ἀντιπολίτευσιν ἕνεκα ἐσωτερικῶν ματαιολογιῶν, ἐνῷ μάχονται οἱ Μαυροβουνιῶται, καὶ

ἐφελκύουσι τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης· ἡ δὲ Σερβία προετοιμάζεται νὰ διακηρύξῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Τουρκίαν» Τότε ὁ Σῖμος μὲ λέγει. «Ἂν δὲν κινώμεθα, αἰτία εἶναι οἱ Χριστιανικαὶ Δυνάμεις, αἵτινες μᾶς δένουσι τὰς χεῖρας. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Σερβία κινηθῇ, ἔσο βέβαιος ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ μείνῃ ἀκίνητος.» Ὁ δὲ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου Βότσαρης, ὁ υἱὸς τοῦ ἥρωος Μάρκου, ὅπως μὲ πείσῃ ὅτι τῳόντι σοβαρῶς στοχάζονται εἰς κίνημά τι, μεταξὺ τῶν ἄλλων, μοὶ ἔδειξε διαταγὴν ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένην, δι' ἧς εἶχε διατάξει νὰ πληρωθῶσι πρὸς τοὺς κατασκευαστὰς 5,000 καραβῖναι βελονωταὶ ἐπιδιορθωθεῖσαι, ὡς εὑρεθεῖσαι ἐφθαρμέναι ἐκ τῶν 25,000, ἅς τινας ἠγόρασεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ παρεκατετέθησαν. Μοὶ ἐπρόσθεσε δὲ, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ προετοιμασθῶμεν εἰμὴ κρυφίως· διότι ἡ Ἀγγλία μόλις λάβει ὑποψίαν ὅτι προετοιμαζόμεθα, πάραυτα διατάσσει νὰ πληρώσωμεν τὸ χρεώλυτρον τοῦ δανείου της, ὅπως μᾶς ἀφαιρέσῃ ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα χρήματα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν εἰς προετοιμασίαν.» Ὅλοι δὲ ἐν γένει οἱ ὑπουργοὶ πασιδήλως μὲ διεβεβαίωσαν, ὅτι ἀδιακόπως ἐργάζονται, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι εἰς κίνημά τι, ἅμα εὐθὺς ἡ Σερβία λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἐρζεγοβίνης. Ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι, καίτοι κράτος συνταγματικὸν, οἱ ὑπουργοὶ λογίζονται ὡς οὐδέν. Οὐδεὶς τῶν ὑπουργῶν τολμᾷ ἢ δύναται νὰ κάμῃ τι καὶ ἐκ τῶν μικροτέρων τοῦ κοινοῦ, ἄνευ τοῦ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Βασιλέα, καὶ νὰ λάβῃ τὴν συναίνεσίν του. Τὸ πᾶν ἄρα συνίσταται νὰ μάθωμεν, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἀληθῶς διατεθειμένος, καὶ ἐὰν ἦναι ἀνὴρ ἱκανὸς νὰ ἀποκινήσῃ καὶ βοηθήσῃ κίνημά τι ἐπαναστατικὸν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τὰς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν.

»Τὸ ἀξίωμα ὅτι οὐδεμία ἐπανάστασις δύναται νὰ διευθυνθῇ ὑπὸ Βασιλέως, εὑρίσκει τὴν πλήρη ἐφαρμογήν του ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος· διότι αὐτὸς ὀλίγωτερον παντὸς ἄλλου Βασιλέως δύναται νὰ διευθύνῃ ἐπαναστατικὸν κίνημα, καὶ ἰδίως εἰς τὰς Ἑλληνικὰς τῆς Τουρκίας ἐπαρχίας. Ἂν τυχὸν δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀκολουθῶν τὴν πολιτικὴν τῆς Αὐστρίας, ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἀντιδράττει ἐκ προμελέτης κατὰ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ὅμως ἀληθὲς, τὸ ὁποῖον δι' ἡμᾶς εἶναι τὸ ἴδιον, ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ μικροῦ νοός του φθάνει καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο. Ἐγὼ νομίζω ὅτι (ἐὰν καὶ μοὶ τὸ ἠρνήθησαν ἄνθρωποι τῆς Αὐλῆς) πράκτορες τῆς Αὐστρίας, φθάσαντες νὰ κερδήσωσι τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, τῷ παραστaίνουσιν ὡς ἐχθροὺς τοῦ θρόνου του ἅπαντας, ὅσοι προσπαθοῦσι νὰ ἐ-

νεργήσωσιν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας, καὶ τὸν κάμνουσι νὰ πιστεύῃ ὅτι ὑπὸ τὴν πρόφασιν ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης τεκταίνεταί τι κατὰ τῆς δυναστείας του. Σημειῶ δύο μόνα μεταξὺ τῶν πολλῶν γεγονότων τῶν ἀποδεικνυόντων τοὺς λόγους μου. Κατὰ τὰ 1854 ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἐνόμισεν, ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμὴ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν τὴν τυρανοῦσαν αὐτὸν ἡμέραν καὶ νύκτα, ἤγουν τὸ νὰ στεφθῇ Αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ θεῖός του ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, καὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαβαρίας τῷ ἔγραφον, ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἐντελῶς οὐδέτερος εἰς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον, ἄλλως θὰ ἔχανε τὸ στέμμα του. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία τὸν ἀπειλοῦσαν ἀκόμη περισσότερον. Μὲ ὅλα ταῦτα ὁ Ὄθων ἄνευ δισταγμοῦ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν πλουσίων τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ κινήσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Ἤπειρον, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν. Οἱ πλούσιοι Ἕλληνες ἔπεσαν τότε εἰς μέγα λάθος, τοῦ νὰ καταστήσωσι κέντρον τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τὰ Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἐκείνων ἐξήρχοντο ὅλαι αἱ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως διαταγαί. Ἐθελονταὶ πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν Ἤπειρον, Θεσσαλίαν, καὶ Μακεδονίαν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἠπείρου (ὅπου μ' ὅλα τὰ αὐστηρὰ μέτρα τῆς Ἀγγλίας ἠδυνήθησαν νὰ μεταβῶσι 500 ἄνδρες ἐκ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας) διωρίσθη ὁ Σουλιώτης στρατηγὸς Κίτσος Τζαβέλας, εἷς τῶν ἡρώων τῶν 1821. Κατέλαβε τὴν ἰσχυρὰν θέσιν τοῦ Πέτα, καὶ ἡ ἐπανάστασις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μάλιστα ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐπροώδευε ταχέως. Ἐστοχάσθησαν τότε νὰ σχηματίσωσι προσωρινὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλὰ μόλις ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὑπωπτεύθη, ὅτι αὐτὴ ἡ φυσικὴ καὶ τοσοῦτον ἀναγκαία ἰδέα ὑπέκρυπτε σχέδια ἐχθρικὰ κατ' αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς αὐτὸς ἤρχισε νὰ ἀντιδράττῃ. Οἱ ἐθελονταὶ ἐγκατελείφθησαν ἄνευ πολεμοφοδίων καὶ ζωοτροφιῶν. Εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τραφῶσι μὲ χόρτα. Πᾶσα ἐνέργεια παρελύθη, μέχρις οὗ οἱ Τοῦρκοι, συσσωματωθέντες εἰς Ἄρταν, ἠδυνήθησαν νὰ προσβάλωσι καὶ νὰ κυριεύσωσι τὸ Πέτα, πνίγοντες τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τὴν γέννησίν της.

«Μεταβαίνω εἰς τὸ Β΄.ον Ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ὁ Βασιλεὺς Ὄθων φαίνεται σκεπτόμενος σοβαρῶς, ὅπως ὑποκινήσῃ ἐπανάστασιν εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. Διάφοροι ἀπόστολοι ἐστάλησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας. Μεταξὺ τούτων ὁ Λεωνίδας Βούλγαρης νέος 26 ἐτῶν περίπου, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀνδρίας μέχρι θρασύτητος, διεκρίθη ὡς ἐθελοντὴς κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἔλαβε τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ

Ὁ νέος οὗτος ἔλαβε παρὰ τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου τοῦ Βασιλέως 500 δραχμάς. Εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Ἤπειρον διὰ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐγκατοίκων, καὶ ἐπληροφόρει τὸν Βασιλέα. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας, καὶ δώσας ἔκθεσιν περὶ πάντων, ἤρξατο ἐν πλήρει γνώσει τῆς Αὐλῆς νὰ κατηχίζῃ στρατιώτας καὶ ἐθελοντάς, ὅπως παρεσκευασθῶσιν εἰς κίνημά τι ἐν Ἠπείρῳ. Ἀλλ' αἴφνης ἐξ ἀνθρώπων κακῆς ὑπολήψεως κατηγγέλθη πρὸς τὸν Βασιλέα συνωμοσία κατὰ τοῦ Βασιλέως. Μεταξὺ δὲ τῶν καταγγελθέντων 27 συνωμοτῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ μᾶλλον ζηλωταὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν, κατηγορήθη καὶ ὁ Λεωνίδας Βούλγαρης, ὅστις ἔκτοτε ἐπὶ ἓξ μῆνας τήκεται εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ Βούλγαρης δὲν ἐδίστασε νὰ προσκαλέσῃ μάρτυρας ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ τὸν Οὐϊλιέλμον Βένθαμ, ἰδιαίτερον γραμματέα τοῦ Βασιλέως, τοὺς παύσαντας ὑπουργοὺς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς οἰκονομίας, τοὺς προξένους Πρεβέζης καὶ Ἰωαννίνων, ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Βούλγαρης δὲν συνώμοσε κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ κατὰ τῆς Τουρκίας. Καὶ προσέθετο ὅτι, ἐὰν οἱ προτεινόμενοι μάρτυρες τολμήσωσι νὰ ἀναιρέσωσι τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, αὐτὸς ἤθελε προσκαλέσει τὸν Βασιλέα προσωπικῶς.

»Εἶναι λοιπὸν πληρέστατα ἀποδεδειγμένον (καὶ αὕτη εἶναι ἡ γνώμη ὅλων τῶν πατριωτῶν) ὅτι οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, οἱονδήποτε λάβῃ μέρος εἰς ἐπαναστατικὸν κίνημα κατὰ Τουρκίας, ἐὰν μὴ ἄλλο, τοὐλάχιστον μεγίστη ἀφροσύνη θὰ ἦτο τὸ νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας του ἡ πρωτοβουλία, ἢ κἂν ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπαναστάσεως Την ἰδέαν ταύτην συμμερίζονται πολλοὶ ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἢ ἐκδηλοῦνται οἱ μᾶλλον προσκολλημένοι τῷ Βασιλεῖ. Ἀλλα, ἐὰν ἡ ἄμεσος διεύθυνσις τῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τοῦ Βασιλέως δύναται νὰ ἦναι βλαπτικὴ εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἡ ἀντίδρασις ἐκ μέρους του θὰ ἦτο ἔτι βλαπτικωτέρα· διότι δύναται αὐτὸς νὰ τὴν καταστήσῃ βλαπτικωτέραν δυνάμει τῶν ἰσχυόντων ἐν Ἑλλάδι νόμων. Ἐντεῦθεν ἡ ἰδέα ὅτι, ἐνῷ δὲν δυνάμεθα να εμπιστευθῶμεν τῷ Βασιλεῖ τὴν διευθυνσιν τῆς ἐπαναστάσεως, δυνάμεθα ὅμως νὰ τῷ συγκοινωνήσωμεν τὶ, ὅπως ἔχῃ αἰτίαν συνεργείας καὶ οὐχὶ ἀντιτάξεως. Ἡ ἰδέα αὕτη ὑποστηρίζεται ὑπὸ μερίδος τινός, ἥτις στοχάζεται νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως, καὶ αὕτη εἶναι τὸ λεγόμενον κόμμα τῶν μετριοφρόνων.

»Ἔρχεται δὲ νῦν τὸ κόμμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τῶν δυσηρεστημένων· διότι κατὰ δυστυχίαν ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπολίτευσις δὲν ὁμοιάζει τὰς τῶν ἄλλων συνταγματικῶν χωρῶν. Τὸ κόμμα

τοῦτο πολυαριθμώτατον καὶ ἰσχυρὸν μὲν εἶναι κατὰ τὴν πληθὺν, ἀλλ' ἀδύνατον ἐν οὐσίᾳ, διότι στερεῖται ἀρχῶν, αἵτινες δύνανται νὰ συνδέσωσι σφιχτὰ τὰ μέλη εἰς ἓν σῶμα. Τὸ κόμμα τοῦτο, ὃ καὶ αὐτὸ διανοεῖται νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, διϊσχυρίζεται, ὅτι ἐν ὅσῳ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, οὐδέποτε θὰ ἐπιτύχῃ ἡ προετοιμασία μιᾶς ἐπαναστάσεως ἐν Τουρκίᾳ. Διὸ καὶ πρῶτον σύνθημα αὐτοῦ εἶναι, τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ Ἑλλὰς ἐκ τοῦ Βασιλέως της πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπαναστατικοῦ ἐπιχειρήματος. Ἄλλο δέ τι κόμμα μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ, οὐχ ἧττον ἰσχυρὸν τοῦ πρώτου ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, καὶ τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸ πλῆθος τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν. Τοῦτο σοχάζεται νὰ ἐνεργῇ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας μὴ λαμβάνον ποσῶς ὑπ' ὄψιν μετριόφρονας ἢ Βασιλόφρονας, ἢ ῥαδιουργίας τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ Βασιλέως. Ἡ μερὶς αὕτη ἐργαζομένη ἐν ταῖς σκλαβωμέναις χώραις ἀναγκάζεται νὰ ἐνεργῇ διὰ κρυφίων ἑταιριῶν. Τὸ μόνον δὲ ἐλάττωμα τῆς μερίδος ταύτης εἶναι, ὅτι αἱ ἑταιρίαι αὐτῆς εἶναι πολυπληθεῖς, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ διαφόρων κέντρων, ἡ δὲ αὐτῶν ἐνέργεια δὲν γινώσκεται ἐντελῶς εἰς ἄλλας, καίτοι οὐχὶ σπανίως ἐξ αὐτῶν διαβαίνει. Δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν καὶ τὴν μερίδα τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία ἐν Ἑλλάδι καλεῖται ἡ μερὶς τῆς νέας γενεᾶς. Αὕτη δὲ ἀποτελεῖται ἐκ νέων ἐνθουσιώντων καὶ ἑτοίμων νὰ προσδράμωσιν, ὅπου ἀκούσωσι τὴν πρώτην βολὴν κατὰ Τουρκίας. Ἀλλ' ἡ μερὶς αὕτη δὲν ἔχει ὁδηγὸν καὶ ὡρισμένον σκοπόν Διὸ κυμαίνεται καὶ δεικνύει ἅπασαν τὴν ἐνέργειαν εἰς ἐπιδείξεις ὑπερβολῶν καὶ φωνασκίας ἐν καφενείοις, ὅθεν καὶ κακῶς δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸν στρατιωτικὸν μόχθον καὶ πειθαρχίαν, οἵαν θέλει ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλεία. Εἶναι δὲ τέλος καὶ ἡ στρατιωτικὴ μερὶς, ἥτις δυσανασχετεῖ εἰς μέτρα μόνον προσδοκίας, ἢ εἰς τὴν ἀηδίαν, εἰς ἣν κατεδικάσθη ὁ στρατιώτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ὁ Μαμούρης μοὶ διηγεῖτο ὅτι τῷ 1854 ἐνῷ ἦτο ἀρχηγέτης φρουρίου, ἐθελονταί τινες ἕτοιμοι νὰ διαβῶσιν εἰς Ἤπειρον, ἐπέπεσον εἰς τὴν ὁπλοθήκην τῆς Κυβερνήσεως. Αὐτὸς δὲ κελεύσας ἐπὶ τόπου τοὺς στρατιώτας του νὰ προστατεύσωσι τὸ καθίδρυμα ἐκεῖνο, δὲν ἠκούσθη, ἀλλ' εὐθὺς πρῶτοι οἱ στρατιῶταί του κατεκρήμνισαν τὰς θύρας, ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ τὰ διένειμαν πρὸς τοὺς ἐθελοντὰς, καὶ μετ' αὐτῶν διέβησαν κατὰ τὰ ὅρια. Ἀνυπομονώτεροι δὲ ἢ τῷ 1854 οἱ Ἕλληνες στρατιωτικοὶ εἶναι νὰ κτυπήσωσι τοὺς Τούρκους. Μὲ ἐβεβαίουν ὅτι μόλις ἀκουσθῇ ὑποκίνημά τι ἔν τινι Τουρκικῇ ἐπαρχίᾳ τῶν ὁμόρων, ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ λιποτακτήσῃ καὶ θὰ διαβῇ τὰ ὅρια,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

χωρὶς νὰ δυνηθῇ τὶς νὰ τὸν κατακρατήσῃ. Οἱ ἁπλοῖ στρατιῶται ἐγκαρδιοῦνται ὑπὸ τῶν νέων ἀξιωματικῶν, οἵτινες βλέπουσιν ὅτι ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει δὲν δύνανται νὰ τύχωσι περιστάσεως ἵνα διακριθῶσιν ἢ προβιβασθῶσι. Ἕκαστος τῶν Εὐελπίδων, τῶν ἐκ τοῦ σχολείου τοῦ Πειραιῶς, ἐξέρχεται καθ' ἡμέραν πλήρεις ζέσεως καὶ θάρρους. Καὶ εἶδον πολλοὺς αὐτῶν, καὶ διέκρινα τὴν αὐταπάρνησίν των. Εὑρισκόμην εἰς τὸν περίπατον τῶν Ἀθηνῶν μεθ' ἑνὸς τῶν βουλευτῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῶν ζώων, ἅτινα φορτωμένα χρυσίου, μόνην εὐτυχίαν γινώσκουσι τὸ νὰ τρώγωσι καὶ πίνωσι. Ὁ βουλευτὴς αὐτὸς δείξας μοι τρεῖς ἢ τέσσαρας τῶν ἀξιωματικῶν τούτων διαβαίνοντας ἔμπροσθεν ἡμῶν, μοὶ ἔλεγε· «Ἰδοὺ οἱ αἴτιοι τοῦ ἀφανισμοῦ μας» Ἠρώτησα δὲ αὐτόν, διατί; Αὐτὸς μοὶ ἀπεκρίθη, «διότι καθημερινῶς ἐξέρχονται ἀναρίθμητοι ἐκ τοῦ σχολείου, καὶ μὴ ἔχοντες ἄλλην ἐλπίδα, ἐνατενίζουσιν εἰς ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἴσως παρωθήσωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς ἀνώριμον πόλεμον κατὰ Τουρκίας.»

»Ἴσως θὰ μὲ ἐρωτήσῃ τις ποῖον τὸ πνεῦμα τῆς πληθύος ἐκείνης εἴτε τῶν ἐντός, εἴτε τῶν ἐκτὸς τοῦ Κράτους, αἵτινες σχηματίζοντες κόμμα τι, θὰ διακηρυχθῶσιν ὑπέρ τινος κόμματος, καὶ θὰ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸν θρίαμβον. Ἀποκρίνομαι ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτῶν κατέχεται ὑπὸ τῆς μόνης ἰδέας, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ὑπάγωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ θὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἵνα ἀκούσωσι λειτουργίαν παρὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ θὰ ἴδωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μίαν ἄλλην φορὰν τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων. Αὕτη ἡ ἰδέα ἐπικρατεῖ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλήθη καὶ ἐμπνέει το ἐθνικὸν αἴσθημα, ὃ ὑποθάλπεται ὑπὸ θρησκευτικῆς ζέσεως. Χρησμοὶ ἔγγραφοι, εἰς τοὺς ὁποίους δίδεται ἐποχὴ διαδόσεως πρὸ τῶν 1453 καὶ χαρακτὴρ προφητικός, καὶ κατὰ παράδοσιν διαδοχικῶς ἐκ πατρὸς πρὸς υἱόν, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἰς ἔγγονον μεταδίδονται ἐξ ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Μωάμεθ Β'. καὶ ἀναγγέλλουσι διηνεκῶς ὅτι ἡ σκλαβία αὕτη τῶν χριστιανῶν θὰ διατηρηθῇ ἐπὶ 400 ἔτη. Ἀλλ' ἤδη ἐπληρώθησαν! Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα οἱ Χριστιανοὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἀνατολῆς, φιλούμενοι εἰς τὸ στόμα, λέγουσι· «καὶ τοῦ χρόνου εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.» ὃ δηλοῖ τὸ ἐρχόμενον ἔτος θὰ δώσωμεν τὸ φίλημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

»Ἐξ ὅλων τῶν εἰρημένων, ὡς ἐν εἰκόνι τούτων, θὰ μὲ εἴπῃ τις δικαίως, «Καὶ διατί μέχρι τοῦ νῦν δὲν ἐξερράγη ἐν ταῖς ὑποδού-

λωμέναις ἐπαρχίαις ἡ ἐπανάστασις; Θὰ εἴπω ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶναι ἤδη ἑτοίμη, ἀλλ᾿ οὐδέποτε ἐκρήγνυται· διότι πᾶς, ὅστις θέλει νὰ προσάψῃ τὴν δᾷδα ἀνημμένην, ὅπως δώσῃ τὸ πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον ἐπαναστάσεως, εὑρίσκεται ὡς νὰ κρατῇ αὐτὴν ἐσβυμένην καὶ ὑποκρυπτομένην, κραυγάζων ὅτι δὲν θέλει νὰ ἐπιθέσῃ τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς ὑπονόμου, εἰμὴ ὅταν ἴδῃ τὰς φλόγας ὑψουμένας, τῶν ἐν τῇ ὑπονόμῳ καυστικῶν ὑλῶν ἀφ᾿ ἑαυτῶν ἐναυομένων. Ἐξηγοῦμαι. Ἀφοῦ ἐξαιρέσωμεν τὰ ἀπαριθμηθέντα ἀνωτέρω κόμματα, εἶναι ἓν ἄλλο τὸ ἰσχυρώτερον πάντων ἐν οὐσίᾳ· διότι ἄνευ τῆς συνεργείας αὐτοῦ, οὐδὲν θὰ ἐπιτευχθῇ. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ τῶν πλουσίων ἐμπόρων, οἵτινες συνεστήθησαν ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι καὶ πρωτευούσαις τῶν ἐμπορικῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ βουλόμενος δὲ νὰ ἀπαρνηθῇ πατριωτισμὸν ἐμφωλεύοντα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, θὰ εἶναι βεβαίως ἄδικος. Διότι οὐδεὶς τῶν ἄλλων κεφαλαιούχων τῆς Εὐρώπης ἐθυσίασε πλείονα κεφάλαια ὑπὲρ ἐθνικῆς εὐημερίας, ὅσα οἱ Ἕλληνες κεφαλαιοῦχοι. Πολλοὶ αὐτῶν, οἵτινες πτωχοὶ ἀποδημήσαντες τῆς πατρίδος μὲ κόπον καὶ μόχθον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ζῶντες, καὶ οἰκονομούμενοι ἀπεθησαύρισαν, διὰ μιᾶς κατέθεσαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος τοὺς θησαυρούς των ἀφειδῶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ὡς μέσον τῆς κοινῆς ὠφελείας καὶ οὐχὶ ἰδιοτελείας αὐτῶν. Ἀλλ᾿ οἱ κερδοσκόποι ἐξ οὐδενὸς τόπου ἢ ἐποχῆς ποτε ἔλειψαν.

»Οἱ Ἕλληνες κεφαλαιοῦχοι πολλάκις ἠπατήθησαν ὑπὸ τῶν διαδιδόντων τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν ὡς μέσον, καὶ οὐχὶ ὡς σκοπόν. Ἡ ἀτυχὴς ἔκβασις τοῦ κινήματος τῶν 1854, ἔφερε μεγάλην δυσπιστίαν εἰς αὐτούς, καὶ ἔκτοτε οὐδεὶς αὐτῶν δὲν θέλει νὰ συνεισφέρῃ τὸ παραμικρὸν εἰς προετοιμασίαν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος. Καίτοι ἅπαντες εἶναι πρόθυμοι νὰ συνεισφέρωσιν, ἅμα πρῶτον ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις. Ἐπειδὴ αὐτοὶ καθυστεροῦσι, τὰ μέσα τῆς ἐπαναστάσεως ἐλλείπουσι, καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ κινήματος δὲν γίνεται. Ἐντεῦθεν ἡ ἀντίθεσις εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωσι μόνον κεφάλαια δι᾿ οἰκοδομὴν καθιδρυμάτων, καὶ συνεισφοραὶ περὶ διατηρήσεως ἐκπαιδευτηρίων ἐν Ἀθήναις ἐπὶ προπαρασκευῇ ἠθικῇ τῆς νεολαίας καὶ διαδόσεως ἐθνικοῦ φρονήματος. Ὁ μόνος Βαρῶν Σίνας ὁ οἰκῶν ἐν Βιέννῃ, ἀφοῦ ἐξώδευσεν ὑπὲρ τὸ 1,000,000 δραχμῶν εἰς οἰκοδομὴν Ἀστεροσκοπείου ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐργαλεῖα χρειώδη αὐτοῦ, διώρισεν ἕτερα δύο ἑκατομμύρια, ἵνα κατασκευασθῇ Ἀκαδημία παρὰ τῷ Πανεπιστημείῳ Ἀθηνῶν. Ὁ Κολοκοτρώνης μοὶ ἔλεγεν· «ἐκ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐξοδευομένου τούτου ποσοῦ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ νέαν ἐπανάστασιν εἰς Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν· ἐγὼ

ἀπ' ἐναντίας σπαταλᾶται εἰς πέτραν καὶ ἀσβέστην.» Μόνος ὁ Βερναρδάκης κατεστημένος ἐν Ρωσσίᾳ ἠθέλησε νὰ προκαταβάλῃ μέγα ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν 1854, καὶ διέταξε 800,000 δραχ. νὰ πληρωθῶσιν εἰς Παρισίους ἐπὶ ἀγορᾷ 100,000 τουφεκίων βελονωτῶν, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον θὰ ἦναι εἰς Ἀθήνας».

»Ἵνα ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς ὁμόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἕως 1,000,000 δραχμῶν ἢ 900,000 φράγκα χρειάζονται, ὡς μοὶ ἐβεβαίωσαν οἱ πολιτικώτεροι καὶ στρατηγικώτεροι τῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἴσως τὸ ποσὸν τοῦτο φανῇ ὀλίγον. Ἀλλὰ παρατηρητέον ὅτι ἐπὶ τοῦ νῦν δὲν χρειάζεται νὰ ἀγοράσωμεν ὅπλα καὶ πολεμοφόδια. Ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἔχει ἐν παρακαταθήκῃ ἐπέκεινα τῶν 70 000 τουφεκίων καὶ καραβίνων. Τοῦτα δὲ ἐπαρκοῦσιν ὡς μὲ ἐβεβαίουν ὁ στρατηγὸς Κολοκοτρώνης, ἐνῷ καὶ ἄλλα δύνανται, ἕως τότε νὰ κατασκευασθῶσι. Μόνον ἐλλείπουσαι σφαῖραι, μόλυβδος δὲ δύναται νὰ μετακομισθῇ εὐκόλως. Κανόνια ἕτοιμα δὲν εὑρίσκονται ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ δύνανται αὐτὰ νὰ προμυθεύωσιν οἱ ἔξω ὁμογενεῖς κεφαλαιοῦχοι, ἅμα ἐνάρξῃ κίνημα ἐπαναστατικόν Τοῦ μόνου ἑνὸς ἑκατομυρίου δραχμῶν ἡ προμύθεια δυσκολεύει. Καὶ περὶ ἐπιτεύξεως αὐτοῦ πολλοὶ πρακτικοὶ πολιτικοὶ ἐνατενίζουσι πρὸς τὸν Πρήγκιπα Γρηγόριον ὑψηλάντην. Ὁ Πρίγκιψ οὗτος 25—26 ἐτῶν ἡλικίας εἶναι ὁ τελευταῖος τῆς οἰκογενείας τῶν Ὑψηλαντῶν. Ὁ Θεῖος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ἀρχηγὸς τῆς ἑταιρίας τῶν φιλικῶν ὕψωσε τὴν σημαίαν πρῶτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν 1821 ἐν Ἰασι' καὶ ἡ τελευταία μάχη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡγεῖτο ὑπὸ τοῦ ἄλλου θείου του Δημητρίου. Ἅπασα δὲ ἡ οἰκογένεια τῶν Ὑψηλαντῶν καὶ τὰ ἄπειρα αὐτῆς πλοῦτη προσεφέρθησαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Ὁ νέος Γρηγόριος Ὑψηλάντης ἔχει ἐτησίως εἰσόδημα 500,000 δραχμῶν, καὶ τὸν πλησιάζοντα χειμῶνα θὰ συζευχθῇ τὴν θυγατέρα του Βαρῶνος Σίνα, παρὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνει προῖκα 25,000 000. Ὁ νέος οὗτος ὑποπνέεται νὰ διαδεχθῇ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Ἔσπευσαν δὲ καὶ τινὲς τῶν δημοσιογράφων ἐν Ἀθήναις, νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ὑποψηφιότητα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀλμανάχος τῆς Γόθης ἐκ τῶν 1859 ἤρξατο νὰ συναριθμῇ καὶ τὴν οἰκογενείαν τῶν Ὑψηλαντῶν, μεταξὺ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν. Ἐπὶ τοιαύτῃ δὲ ἰδέᾳ ἐπερείδονται τινες τῶν πολιτικῶν ἡμῶν, ὅτι παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ θὰ εὑρεθῇ τὸ χρειαζόμενον ἑκατομμύριον εἰς ἐπανάστασιν. Διὸ καὶ νομίζετε, ὅτι ἐὰν ὁ νέος Ὑψηλάντης τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς νέας ἐπαναστάσεως ὁ νέος ἀγὼν θὰ ἐνισχυθῇ διὰ τοιούτου περιδόξου ὀνόματος καὶ

ἀναμνήσεων τῶν 1821. Ἄλλοι ὅμως τῶν πρακτικῶν ἀποβάλλουσι τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐλπίζωσι τὰς προμηθείας παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου διότι τὸ ὄνομα Ὑψηλάντης, θὰ ἐπιφέρῃ μᾶλλον κακὸν ἢ καλὸν εἰς τὸ ἐπιχείρημα τὸ ἐπαναστατικόν. Ὁ θεῖος τοῦ νέου Γρηγορίου ὁ Πρίγκιψ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ πολλοῦ χρόνου πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπηρέτει στρατιωτικῶς τὴν Ρωσσίαν. Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Αουστερλιτς ἀπώλεσε τὸν δεξιὸν βράχιονα. Ἡ οἰκογένεια Ὑψηλάντου ἐθεωρήθη ἀεὶ ὡς ἐπικλινὴς τῆς Ρωσσίας. Καὶ διὸ ἡ ἐπανάστασις ἡ Ἑλληνική, ὅσον ἁγνὴ καὶ καθαρὰ τὴν ἐθνικότητα ὑποτεθῇ, θὰ νομισθῇ ὡς ὑποκίνημα Ρωσσικὸν καὶ ὑποστήριγμα φιλοδόξου πολιτικῆς τῆς Ἄρκτου, καὶ οὕτω θὰ ἀπολέσῃ τὰς συμπαθείας τῶν φιλελευθέρων λαῶν τῆς Δύσεως. Περιπλέον ὁ νέος Ὑψηλάντης θὰ ἐπιρρεάζεται ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του Βαρῶνος Σῖνα, ὅστις διὰ τὰς τραπεζιτικὰς αὐτοῦ σχέσεις πρὸς τὴν Αὐστρίαν, δὲν θὰ θελήσῃ ποτὲ νὰ τὰ χαλάσῃ μὲ τὴν Αὐστριακὴν πολιτικήν, καὶ δὲν θὰ διατίθεται ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως. Διὸ καὶ τὸ κομητάτον Ζακύνθου διακλονίζεται τὴν γνώμην, καὶ ἀντίκειται πρὸς ὅσους στοχάζονται νὰ ζητήσωσι τὸ ἑκατομμύριον παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου· διότι τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἐπιβλαβὲς ἢ ὠφέλιμον, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς ὑποκίνησιν τῆς ἐπαναστάσεως.»

»Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς κατάστασις τῶν πραγμάτων. Καὶ ἤδη δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν· διατὶ εἰς μίαν χώραν, ἔνθα πλεονάζουσι τὰ σπέρματα τῆς ἐπαναστάσεως, ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, εἰς μίαν χώραν, ἥτις εἶναι ἡ ἑτοιμοτέρα εἰς ἐπανάστασιν, μόλον τοῦτο εἰσέτι δὲν ἐκρήγνυνται. Ἀρκεῖ μόνον ἅπαξ νὰ κινηθῇ, καὶ ἡ ἔκβασις ἡ αἰσία αὐτῆς ὑπάρχει ἀσφαλής. Ὅλη δὲ ἡ δυσκολία εἶναι τὸ νὰ ἀρχίσῃ.—Ὅλον δὲ τοῦτο ἀεὶ ἅπαντες ἐπαναλαμβάνουσι, τὰ πρακτικώτερα τῶν πνευμάτων καὶ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἐν Ἀθήναις. Ἅπασα δὲ ἡ δυσκολία συνίσταται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Τὴν δὲ δυσκολίαν ἄλλος δὲν δύναται νὰ ἐξομαλύνῃ, εἰμὴ ὁ Ἄγγελος ὁ κηδεμὼν τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνικοτήτων αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης. Ἡ γενναιά σου χείρ, ὦ στρατηγέ, ἥτις ἰσχυρὰ φέρεται εἰς βοήθειαν τῶν ὑποδουλωμένων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἶναι καὶ νῦν διωρισμένη νὰ χειραγωγήσῃ καὶ προμυθεύσῃ αὐτὸ εἰς τοὺς λαοὺς τούτους, οἵτινες ἐνατενίζουσιν εἰς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα καὶ εἰς τὸν Πρίγκιπα Ὑψηλάντην, ἵνα ἄρξωνται τὸν ἀγῶνα καὶ διακινδυνεύσωσιν οὕτω τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνεξαρτησίας των. Ἐνῷ, ἐὰν ἡ μερὶς τῆς ἀληθοῦς ἐνεργείας τῶν φιλελευθέρων λαῶν ἀναδεχθῇ τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἔναρξιν καὶ ὑποστήριξιν αὐτῆς, θὰ εὐδοκιμήσῃ

ἀφεύκτως, καὶ διαφεύγουσα πάντα κίνδυνον, θὰ λείπῃ ἓν πρόβλημα φιλανθρωπικόν.

»Ὁ Κοσοὺθ λέγων, ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς Οὐγγαρίας ἐξαρτᾶται ἐκ Τορίνου, ἔλεγεν ἀλήθειαν. Πιστεύω δὲ ὅτι ἀλήθεια καὶ τώρα θὰ λέγεται, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἢ ἡ σκλαβία τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς Ἰταλίας, ὡς προσέτι ὅτι ἡ στερέωσις τῆς ἑνότητος καὶ δυνάμεως τῆς Ἰταλίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἢ τῆς σκλαβίας τῆς Ἀνατολῆς.

»Ἂς σκεφθῶμεν ὡς πρακτικοὶ ἄνθρωποι. Ἐὰν ἡ Ἰταλία, ὡς διϊσχυρίζονται οἱ Οὖγγροι πατριῶται, ἵνα καταστρέψῃ θριαμβευτικῶς τὴν Αὐστριακὴν δύναμιν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ, πρέπει νὰ τὴν καταστρέψῃ ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὑποκινοῦσα καὶ βοηθοῦσα τὴν Οὐγγαρικὴν ἐπανάστασιν, ἡ Οὐγγρικὴ ἐπανάστασις δὲν δύναται πιθανωτέραν νὰ ἔχῃ αἰσίαν τὴν ἔκβασιν, ἐὰν μὴ δυνηθῇ νὰ ἐπεκτείνῃ ἕνα βραχίονα πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ Αὐστρία ἐὰν πρέπῃ νὰ κατανικηθῇ ὁλοσχερῶς ὑπὲρ τῶν καταθλιβομένων ἐθνικοτήτων καὶ τῆς φιλανθρωπίας, πρέπει νὰ καταπολεμηθῇ ἐν Τουρκίᾳ. Ἡ ἐπανάστασις ἐν Τουρκίᾳ ἀπαιτεῖ ὡς ἀναγκαίαν ἐκείνην τῆς Οὐγγαρίας, ἵνα ἀσφαλίσῃ ἑαυτῇ τὴν νίκην. Ἡ δὲ Αὐστρία δὲν θὰ ἔχει τότε πλέον δυνάμεις, ἵνα ἀντιτάξῃ κατὰ τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐν τῷ Βενετικῷ τῆς Ἰταλίας. Οὕτω δὲ τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς, ἐρχόμενον ἐμπρὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, θὰ ἀναγκάσει Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν νὰ διαλύσωσι ταχύτερον τὸ Ἰταλικὸν ζήτημα, καὶ ἀποτελειώσῃ ἡ Ἰταλικὴ παγίωσις τῆς ἑνώσεως αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀφήσωσι τὴν Ρωσσίαν μόνην διευθετίζουσαν αὐθαιρέτως τὰ τῆς Ἀνατολῆς.»

Ἀλλὰ συνομιλῶν ὁ Λομβάρδος μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδου, ἐξεπλάγη ὅτε ἤκουσε παρ' αὐτοῦ αὖθις νὰ μολυβδοκοπισθῇ ὁ Ὄθων, καὶ νὰ κοινοποιηθῶσιν αὐτῷ μόνῳ ἅπασαι αἱ συνεννοήσεις τῆς Ἰταλίας ὑπὲρ τοῦ κινήματος· διότι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἐνετείλατο τῷ Γαριβάλδῃ ὅτι οὐδὲν θὰ πράξει ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις, ἐὰν μὴ κοινοποιηθῇ τὸ σχέδιον πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ὅπως συγκατανεύσῃ καὶ αὐτός, καὶ συμμεθέξῃ τοῦ κινήματος. Δυσκόλως ὁ Λομβάρδος ἀνεδέχετο τὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν Ὄθωνα. Ἰδὼν ὅμως ὅτι ἐπάναγκες ἦτο ἡ συνεννόησις τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἤθελε νὰ φαίνηται εἰλικρινὴς εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος, ἐὰν ἐταράσσετο ἡ Ἀνατολή, ἐνέκλινεν εἰς τὴν ἐντολήν. Ἀφοῦ δὲ ἔλαβε γραπτὴν τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Γαριβάλδου, ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον καὶ καθυπέβαλε πρὸς τοὺς συναδέλφους τὴν Β'. ἀποστολὴν εἰς Ἀ-

θήνας, καὶ τὴν ἐντολὴν πρὸς τὸν Ὄθωνα. Ἀλλὰ τινὲς αὐτῶν, ὁ Βερίκιος καὶ ὁ Δομενεγίνης, ἀντέτειναν, στοχασθέντες ὅτι, ἐὰν ἐκοινοποιοῦντο τὰ σχέδια πρὸς τὸν Ὄθωνα, αὐτὸς μὲν οὐ μόνον θέλει ἀπορρίψει αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ θὰ τὸ κοινοποιήσει εἰς τὴν Αὐστρίαν. καὶ τοῦτο θὰ ἦναι ἐπιζήμιον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Ἰταλικὰ συμφέροντα. Διὸ ἔπραξαν ἀντενέργειαν κατὰ τοῦτο, καὶ ὁ μὲν Δομενεγίνης, μετέβη εἰς Ἰταλίαν εἰς Τρασκόρεν, ἵνα συνομιλήσῃ μὲ τὸν Γαριβάλδην. Ὁ δὲ Βερίκιος τέλος συνεφώνησε, καὶ ὡς λέγει ὁ Λομβάρδος, μετ' ἐπιμονῆς ἀπήτησε νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς. Οἱ ἀντενεργοῦντες ὅμως τῷ Λομβάρδῳ ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις φίλους των, ὅπως παρεμποδίσωσι τὸ νὰ λάβῃ ὁ Λομβάρδος, μεταβὰς ἐκεῖ, συνέντευξιν μὲ τὸν Βασιλέα. Ἀλλ' αὐτὸς φθάσας εἰς Ἀθήνας τὰς 3 Δεκεμβρίου 1861, ἔγραφεν ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τοὺς ὁμόφρονας ἐν Ζακύνθῳ, ὅτι τὴν ἐντολὴν ἐπροχωροῦσε νὰ ἐκτελέσῃ, διότι ἄλλως θὰ ἦτο παραβάτης ἐκπληρώσεως πατρίου καθήκοντος. Ὁ δὲ πατριώτης ὀφείλει οὐ μόνον τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν ζωήν του, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὑπόληψίν του ἐν ἀνάγκῃ ὑπὲρ τῶν πατρίων νὰ προσφερῃ.

Παρουσιάσθη οὖν ὁ Λομβάρδος αὖθις πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ καθυπέβαλεν αὐτῷ ὅτι τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, ὃ φορεῖ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εἶναι στενὸν, ἐὰν δὲ συνεπιχειρισθῇ εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων, τότε θὰ θέσει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ μέγα στέμμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας· καὶ τότε οἱ ἐν Ἑλλάδι ταραξίαι, οἱ φωνασκοῦντες καὶ ἐπιβουλευόμενοι θρόνον καὶ δυναστείαν, καὶ εὑρίσκοντες πρόφασιν τῶν ἀντιδράσεών των δι' ἰδιοπαθείας τὴν ἀπραξίαν τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον ἐκμηδενίζονται. Διότι τότε ὁ Βασιλεὺς Ὄθων δὲν θὰ ἦναι πλέον σκιαγραφικοῦ τινὸς Κράτους Βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῦ μεγάλου Ἀνατολικοῦ Βασιλείου τῶν Χριστιανῶν. Ὁ Βασιλεὺς τοῦ Πιδεμοντίου συνεδεέτο διὰ τῶν συνθηκῶν τῶν 1815 μὲ τὴν Αὐστρίαν εἰς τὰ περὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀπωλύετο ὑπὸ τῆς διπλωματίας μετὰ τῶν βουλομένων τὴν ἕνωσιν ὅλης τῆς Ἰταλίας ἐνθέρμων πατριωτῶν, ἀλλ' ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἡ ὤθησις καὶ ἀμετάτρεπτος θέλησις τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους, ἡ δύναμις καὶ ἐνέργεια τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἑνώσεως, ἔφερον καὶ ἰσχυρὸν σύμμαχον αὐτῷ, καὶ νικηφόρα τὰ ὅπλα του ἀνέδειξαν, καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ μικροῦ θρόνου του κατώρθωσαν, ὥστε ἀντὶ 5 μιλιονίων ψυχῶν μικροῦ Κράτους τοῦ Πιδεμοντίου, νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ 28 μιλιονίων καὶ ὅλης τῆς Ἰταλίας· Ἡ Ἰταλία ἤδη συμπαθεῖ καὶ συμμαχεῖ μὲ τὸν νέον Ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Ἡ Ἰταλία δὲν δύναται νὰ πολεμήσῃ τὰ ἐν Ἀνατολῇ πολιτικὰ

πολεμικὰ σχέδια τοῦ νέου συμμάχου, τοῦ ὁποίου ἀνεξαρτησίαν καὶ μεγαλεῖον ἐκραταίωσε. Ἡ Ρωσσία εὐνοεῖ τὸ κίνημα, ἐπισπεύδουσα τὴν ἐκμηδένησιν τῆς Τουρκικῆς ἰσχύος ἐν Ἀνατολῇ. Μόνη ἡ Ἀγγλία θὰ μείνῃ διὰ Ρωσσοφοβίαν φίλος καὶ ὑποστηρικτὴς τῆς Τουρκίας. Ἀλλὰ τί θὰ πράξῃ ὅταν ἴδῃ τὸν Χριστιανικὸν ἀγῶνα ἰσχυρὸν, καὶ τοσοῦτον εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ΄. καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Βασιλέως; Βεβαίως θὰ μετατεθῇ εἰς τὰ δίκαια τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ὡς καὶ εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας. Ἡ διάθεσις δὲ αὕτη ἤδη ἐξεδηλώθη, ὑποκινουμένης ἡγεμονείας ἐξ Ἄγγλου δυνάστου ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Ἑπτανήσῳ. Καὶ τοῦτο δι' ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰ κατ' Ἀνατολὴν ἐνεργούμενα. Ἐν τούτοις ἡ Ἑλλὰς, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς αὐτῆς συνεπιχειρισθῇ, καὶ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν προκειμένων περιπτώσεων, τίθεται πρωταγωνιστὴς τοῦ ἐν Ἀνατολῇ δράματος. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Βασιλεὺς τοῦ Πιεμοντίου ἀπήλαυσεν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ. ἡ θεία Πρόνοια εὐδοκεῖ εἰς τὰ δίκαια τῶν Χριστιανῶν ὑποδούλων τῆς Ἀνατολῆς.»

Εὐμενῶς διετίθετο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων εἰς τοὺς λόγους τοῦ Λομβάρδου. Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία παροῦσα εἰς τὴν συνέντευξιν, ἠναντιοῦτο. Εἶχε δὲ μάθῃ ὅτι ὁ Λομβάρδος ἦτο Ἑπτανήσιος, καὶ εἷς τῶν κορυφαίων Ριζοσπαστῶν τῶν μισουμένων ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, καὶ τῶν βουλομένων νὰ ἐμπερδεύσωσι τὴν Ἑλληνικὴν Βασιλείαν μὲ τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Ὅθεν ἔλεγε πρὸς τὸν Ὄθωνα αὐτὴ ὅτι ἡ Ἑπτάνησος θὰ κάμῃ τὸν Βασιλέα σύζυγόν της νὰ χάσῃ τὸ στέμμα του, ἂν δίδῃ προσοχὴν εἰς τὰς ἀντιδράσεις τῶν Ἑπτανησίων κατ' Ἀγγλίας. Ὁ Βασιλεὺς ὅμως οὐδόλως ἤθελε νὰ τὴν ἀκούσῃ ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα Ἐνέκλινεν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Λομβάρδου. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποστείλῃ ἄνθρωπον εἰς Τορῖνον, καὶ συνωμιλήσῃ ἐκ μέρους του μὲ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Περὶ δὲ τούτου ὤφειλεν ὁ Λομβάρδος νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ὑπουργοὺς Μιαούλην, Βότσαρην καὶ Χριστόπουλον. Καὶ ὑπέσχετο ὁ Βασιλεὺς νὰ συνεργήσῃ τάχιστα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου περὶ ἐθνοφυλακῆς, δι' οὗ ὡπλίζετο τὸ ἔθνος ὅλον καὶ ἡτοιμάζετο εἰς ἐπανάστασιν. Οὕτω δὲ προσέφερεν ἄμεσον ὁ Βασιλεὺς δεῖγμα εἰς τὸ κίνημα, ὡς παρίστανεν αὐτῷ ὁ Λομβάρδος. Λαβὼν δὲ αὐτὸς τρίτην καὶ τελευταίαν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Βασιλέως τὰς 8 Ἰανουαρίου 1862 κατ' ἐκείνην τὴν Β΄. ἀποστολὴν, εἶπε πρὸς αὐτὸν — «Παντοῦ ὅπου καὶ τρεῖς Ἕλληνες μόνοι συνηγμένοι ὑπάρχουν, δι' ἄλλο δὲν σκέ-

πτοντας, εἰμὴ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἀλλὰ παντοῦ ὅπου που ἂν Ἕλληνες ὑπάρχωσιν, ἡ μεγίστη αὐτῶν πλειοψηφία πιστεύει ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων εἶναι τὸ πρώτιστον ἐμπόδιον τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἰδέας ταύτης· καθότι πιστεύει ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ὡς ὄργανον τῆς Αὐστρίας, ἀντιδράττει ἐκ προμελέτης κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Μνήσθητι Μεγαλειότατε, ὅτι ζῶμεν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀνετράπησαν θρόνοι, οἵτινες εἶχαν ῥίζας ἑκατονταετηρίδων· ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐβλάστησεν εἰσέτι φύλλον».

Κατὰ τὰς συνεννοήσεις Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος τὰς διὰ τοῦ Λομβάρδου ἐνεργουμένας, ἡ μὲν Ἰταλία ἀνελάμβανε νὰ ἀποστείλῃ εἰς Ἤπειρον τὸν Γαριβάλδην, καὶ πέντε χιλιάδας Οὔγγρων καὶ Πολωνῶν, δύο ἑκατομμύρια φράγκων καὶ 60,000 ἐνδύματα ἐθνοφυλάκων. Ἡ δὲ Ἑλλὰς ὑπέσχετο σύστασιν ἐθνοφυλακῆς, ἀποχὴν ἀπὸ τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ οὐδετερότητα. Συνεκροτήθη ἐπὶ τούτῳ ἐν Ἀθήναις καὶ πολυμελὴς ἐπιτροπὴ μυστικὴ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πασίγνωστος ἐν πράγματι. Καὶ ἀπεστάλη πιστός τις εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ παραλάβῃ τὰ δύο ἑκατομμύρια. (1)

Ὁ Λομβάρδος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν τὰς 12 Ἰανουαρίου 1862, καὶ ἐπανῆλθεν εἰν τὴν ἀλλοδαπὴν, ἵνα δώσῃ λόγον τῆς ἀποστολῆς του πρὸς τὸν Γαριβάλδην, εὗρε δὲ αὐτὸν ἐν Καπρέρᾳ. Ἀνυπόμονος δὲ ἦν τότε ὁ στρατηγὸς τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν λαῶν. Ἐν Γενεύῃ προητοιμάζοντο οἱ λεγεῶνες τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἐνταῦθα συνέρρεον κορυφαῖα πρόσωπα ἐθνικοτήτων καὶ λαῶν ἀσθμαινόντων εἰς ἐλευθερίαν. Μαγιάροι, Πολωνοί, Σέρβοι, Κροάται, Δαλμάται, Μαυροβουνιῶται, Γαριβαλδινοί, Ἰταλοὶ ἀνεμιγνύοντο, καὶ παρασκευάζοντο εἰς νέον κίνημα διοργανιζόμενον διὰ τῶν φροντίδων Κοσοῦθ, Κλάπκα καὶ Βόσκου. Ἐστοχάζοντο ὅτι, ἐὰν ὁ ἀγὼν τῶν Μαυροβουνιωτῶν εὐδοκιμήσῃ, καὶ προσκαλέσῃ τὴν Σερβίαν καὶ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Σλάβους, ἡ ἐκστρατεία θὰ τραπῇ εἰς ὄφελος τῆς Οὐγγαρίας, Ἰταλίας καὶ Ἀνατολῆς. Διὸ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἔμελλε κατὰ πρῶτον νὰ ἀποβῇ εἰς τοὺς λιμένας Σπέτσας καὶ Βριάνου, τοὺς ὀλίγον ἀπέχοντας τοῦ Ἀντιβαρίου καὶ Ραγούζης. Τὰ πραττόμενα ταῦτα ἐν Γένοβᾳ, ἐπειδὴ ἐδημοσιεύοντο διὰ τῶν ἐφημερίδων, δὲν ἀπέφευγον τὸ ὄμμα τῆς Αὐστρίας. Ἡ Βιεννaία ἐφημερὶς ὁ «Τύπος» ἐδημοσίευεν.—«Ὁ Ἰταλογαλλικὸς προσηλυτισμὸς διανοεῖται, καὶ εἶναι γνωστὸν, ἅμα

(1) Ὁ πιστὸς οὗτος, λέγει ὁ Ν. Δραγούμης σελὶς 385 εἰς τὰς Ἱστορικὰς Ἀναμνήσεις, ἐπανῆλθεν ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἑλλάδα κενὸς τὰς χεῖρας.

ἐκραγῇ ἐν Ἰταλίᾳ νέος πόλεμος, θὰ ἐπιφέρῃ κατὰ τῆς Αὐστρίας ἀντιπερισπασμὸν, μέλλοντα νὰ καταστήσῃ ἀμφίβολον τὴν περαιτέρω ὕπαρξιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, καὶ νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν νεώτατον υἱὸν τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ, ἐπὶ τὸν ἀνεγερθησόμενον μέγαν Ἑλληνικὸν θρόνον. Τὰ ὄργανα τοῦ Γαλλικοῦ προσηλυτισμοῦ, καὶ ἰδίως τοῦ Πρίγκιπος Ναπολέοντος, διαβεβαιοῦσιν ὅτι εἷς Ἑλληνοσλαβικὸς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, θὰ συνεργῇ εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ. Συγχρόνως δὲ θὰ διωχθῇ ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων ἡ τοῦ Σουλτάνου σύμμαχος Ἀγγλία, καὶ ἀπὸ τοῦ σκοπέλου τῆς Μάλτας θὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῷ ἕτερος Ρουμανοσερβικὸς στρατὸς, ἀπὸ τοῦ κατωτέρου Δουνάβεως μέχρις Οὐγγαρίας προβαίνων, θὰ στήσῃ ἐκεῖ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ θὰ κολοβώσῃ τὴν Αὐστρίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐνταῦθα συνταυτίζονται τὰ συμφέροντα Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας, ἡ μὲν Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ὀφείλει, ὅσον τὸ δυνατὸν, νὰ ἐμποδίζῃ πᾶσαν βιαίαν δείνωσιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ἵνα μὴ συναισθανθῶσι συμπάθειάν τινα περὶ τούτων αἱ ἐπαρχίαι της. Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις πρέπει νὰ διατηρῇ τὴν ἐνεστῶσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ὅπως διατηρήσῃ ἐκεῖνα τὰ ὑποστηρίγματα ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ 1815 ἐξασφαλίζουσι τὴν ὑπεροχήν της ἐν τῇ Μεσογείῳ.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΑΙ.

Ἔκρηξις τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάσεως.—Ἀνταγωνισμὸς τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς καταβολὴν τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως.—Ὁ στρατηγὸς Χὰν καὶ ὁ Γενναῖος Ἰωάννης Κολοκοτρώνης.—Ὁ Λεοτσάκος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ φυγόντες εἰς Κύθνον.—Μάχη καὶ ἀποκλεισμὸς τῶν στρατιωτῶν ἐν Ναυπλίῳ.—Δυσχέρεια τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Προσπάθειαι ὅπως ἀποδοκιμασθῇ ἡ ἐν Ναυπλίῳ στάσις ἐκ μέρους τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως.—Ἔκθεσις Β'. Λομβάρδου πρὸς τὸν Γαριβάλδην περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου.—Ἰωάννης Βοῦλτσος εἰς Ἰταλίαν πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουήλ.—Γεωργίου Τερτσέτη ἀποστολὴ πρὸς τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν.—Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Διχόνοιαι καὶ ἀταξίαι τῶν ἐπαναστατῶν ἐν Ναυπλίῳ.—Ὁ Γρίβας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐν Παλαμίδι.—Ἀμνηστεία καὶ οἱ ἐξαιρούμενοι.—Τέλος τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως.—Συνέντευξις Γεωργίου Τερτσέτη καὶ Φραγκίσκου Δομενεγίνη μετὰ τοῦ Γαριβάλδου εἰς Τρασκόρεν.—Ὁ Δημήτριος Βότσαρης διαπραγματεύεται εἰς Τρασκόρεν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολῆς.—Συνθήκη μυστικὴ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τῶν 10 Μαΐου.—Ἀντώνιος Μάρκος Κανίνης.—Προκήρυξις τοῦ Γαριβάλδου πρὸς τοὺς σκλαβωμένους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς.—Ἔκρηξις ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἰς Τυρόλον.—Ἀντίταξις τῆς Αὐστρίας —Συζήτησις τῆς 3 Ἰουνίου 1862 ἐν τῇ Ἰταλικῇ Βουλῇ περὶ τοῦ κινήματος καὶ τῶν συνεννοήσεων μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ συνωμοσίᾳ.—Ὁ Ἀγγλικὸς «Χρόνος» κακίζει τοὺς Ἑπτανησίους ὡς συνωμότας.—Ἡ Ἀγγλία ὑποκινεῖ τὸν Γαριβάλδην κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ διακόπτει τὴν ἔξοδόν του εἰς Ἀνατολήν.—Ἀνανέωσις τῆς προτάσεως

περὶ Ἑπτανήσου πρὸς τὸν Ὄθωνα.—Ὁ Ἐλιὼτ ἀπειλεῖ τὸν Ὄθωνα διὰ τὰς συνεννοήσεις του κατὰ Τουρκίας.— Καταστολὴ τῆς Μεγάλης Ἰδέας.

ΕΛΕΙΩΣΑΣ τὴν ἀποστολήν του πρὸς τὸν Γαριβάλδην ὁ Λομβάρδος, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἐξ Ἰταλίας τὰς 2 Φεβρουαρίου 1861, ὅτε εὗρε τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου, ἥτις δίδει ἄλλην τροπὴν εἰς τὰ πράγματα, τὰ σχεδιαζόμενα μεταξὺ βασιλέως Ὄθωνος, Ἰταλίας καὶ ριζοσπαστῶν Ἑπτανησίων. Οἱ ἐν Ναυπλίῳ στρατιωτικοὶ συνωμόται συνεννοοῦντο δι' ἐπιστολῶν καὶ δι' ἐπιτηδείων προσώπων μὲ ἄλλα μέρη τοῦ Κράτους. Εἰς τοῦτο συνετέλει τὰ μέγιστα ἡ Κυρία Ἑλένη Παπαλεξοπούλου. Πάντες δὲ ἐζήτουν τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὑπουργείου Μιαούλη, καὶ σύστασιν ἄλλου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κανάρην. Ἡ ἀνεπιτυχία τούτου ἠρέθισε τὰ πνεύματα εἰς ἄκρον. Ἕκαστος ἐσχημάτιζεν ἐν ἑαυτῷ ἰδέας καὶ ἐπιθυμίας ἀπραγματοποιήτους καὶ ἀντιπάλους εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἄλλου. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἀρτέμης διοικητὴς τοῦ Ε', τάγματος, ἐφοβήθη ὅτι ἤθελε συλληφθῇ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἥτις κατέλαβεν ἐπιστολὰς τῶν συνωμοτῶν. Τὸ μεσονύκτιον τῆς 4 Φεβρουαρίου 1862 ἐκάλεσε τοὺς πλείονας τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἐν Ναυπλίῳ φρουρᾶς, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς.— «Τὸ ἔθνος ζητεῖ τὴν συνδρομὴν τοῦ στρατοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων του. Αἱ ἅγιαι ψυχαὶ τῶν Ἡρώων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος μᾶς ὀνειδίζουσι διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους, καὶ θεωροῦσιν ἡμᾶς τὸ κύριον ὄργανον τῆς καταπατήσεως τῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν του, μὲ φωνὴν ἀγανακτήσεως μᾶς καλοῦν νὰ βαδίσωμεν εἰς τὰ ἴχνη των, καὶ τὰ πρὸς τὸ ἔθνος αἰσθήματα. Ἐμπρὸς λοιπὸν, αἱ εὐχαί των μεθ' ἡμῶν, καὶ ὁ θεὸς ἂς εὐλογήσῃ τὸ ἔργον μας».—Ὅλος ὁ ἐν Ναυπλίῳ στρατὸς εὐχαριστεῖται εἰς τοὺς λόγους του, καὶ ὑψόνει σημαίαν ἐπαναστάσεως κατὰ Κυβερνήσεως. Εὐθὺς κατακρατεῖται εἰς τοὺς στρατῶνας ὁ νομάρχης Ρουτόπουλος καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος Ζορμπᾶς. Προσωρινὴ ἐπιτροπὴ τῶν ἐπαναστατῶν ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μιχ. Ἰατρὸν, Γ. Α. Πετιμεζᾶν, καὶ Πολ. Ζαφειρόπουλον, ἐκδίδει προκήρυξιν, δι' ἧς συνιστᾷ ὡς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπαναστάσεως. 1ον Κατάπτωσιν τοῦ παρόντος συστήματος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἀναγόρευσιν νέου ἐγγυωμένου τὰς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ. 2.ον Διάλυσιν τῆς ἐνεστώσης Βουλῆς. 3ον Συγκρότησιν ἐθνοσυνελεύσεως πρὸς ἀπ-

άκτησιν τῶν καταπατηθεισῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἔθνους, καὶ πλήρωσιν παντὸς ἐθνικοῦ πόθου.—Οἱ φυλακισμένοι στρατιῶται δι' ἔγκλημα, καὶ οἱ καταδικασμένοι πολῖται ἔσπασαν τὰς φυλακάς, καὶ ἡνώθησαν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Διηρπάγη τὸ ὁπλοστάσιον καὶ τὸ ταμεῖον, καὶ λύτρα ἐζητοῦντο νὰ ἀπολυθῶσιν οἱ καταkρατηθέντες. Ὁ λαὸς ἐκλείσθη εἰς τὰς οἰκίας, ἀγνοῶν τὸ ἀποβησόμενον. Τοιαῦται τὸ πρῶτον καταχρήσεις ἐγένοντο καὶ ἐν Ἄργει, Τριπόλει καὶ Σύρᾳ, ὅπου ἐνηργήθη ἡ ἐπανάστασις.

Ἡ Κυβέρνησις μαθοῦσα τὴν ἐπανάστασιν, εὐθὺς ἀπέστειλε στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα εἰς Ναύπλιον. Ἀλλα δὲ ἐκ Λαμίας, Πατρῶν καὶ Μεσολογγίου συνεκεντρώθησαν εἰς Κόρινθον καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐτέθη ὁ Βασιλεὺς Ὄθων συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Βότσαρη. Ἐπιθεωρήσας δὲ οὗτος τὸν στρατόν, ὡμίλησεν αὐτοῖς. — «Μετὰ βαθείας λύπης ἐπληροφορήθην ὅτι ἄνθρωποι εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θέλω πλέον νὰ δώσω τὸν ἔντιμον τίτλον τοῦ στρατιώτου, τὸν ὁποῖον φέρετε ὑμεῖς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, λέγω, στασιάσαντες, ἐκηλίδωσαν τὴν στρατιωτικὴν τιμήν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐγένοντο ἄπιστοι εἰς τὸ σύνταγμα, καὶ εἰς τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ σωτηρίᾳ τῆς πατρίδος ἐπιβάλλουν εἰς τὸν στρατιώτην, ὡς πρώτιστον καθῆκόν του, τὴν πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Βασιλέα τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τοῦ στρατοῦ. Καλέσας ὑμᾶς νὰ ἐπαναφέρητε εἰς τὴν ὑποταγὴν τοὺς ἐπαναστατήσαντας σᾶς ἐνεπιστεύθην τὴν τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνδρίας σας θέλετε ἀποπλύνει τὴν κηλίδα, ἣν ἐκεῖνοι ἀπεπειράθησαν νὰ προσάψωσιν εἰς τὴν τιμήν του. Μετὰ ἀγαλλιάσεως δὲ σᾶς ἀναγγέλλω, ὅτι ἅπας ὁ πιστός μου λαὸς προσφέρεται νὰ συμπράξῃ μεθ' ἡμῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῶν καθεστώτων, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὡς τὴν ἀσφαλεστέραν ἐγγύησιν τῆς εὐημερίας αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι, καὶ τῆς δόξης ἐν τῷ μέλλοντι» — Ἀπήντα ὁ Ἐμμανουὴλ Χὰν ἐξ ὀνόματος ὅλου τοῦ στρατοῦ — «Συμμερίζομαι τόσον, Μεγαλειότατε, ἐγώ, ὡς καὶ ἅπαντες οἱ ὑπὸ τὰς διαταγάς μου κύριοι ἀξιωματικοὶ τὴν ἀγανάκτησιν, ἣν ἐξέφρασεν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης κατὰ τῶν ἐπιόρκων» — «Ναί, ἀπήντησαν εὐθὺς ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοὶ ὑψώσαντες τὰ ξίφη των, μὲ τὴν χύσιν τοῦ αἵματός των ὑπὲρ ἡσυχίας, τάξεως καὶ τοῦ θρόνου, καὶ φωνάξαντες τρίς. «Ζήτω ὁ Βασιλεύς». (1) Ἀποσπάσματα σρατιωτικά, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Χὰν πρὸς κα-

(1) Γενικὴ ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος.

φόπτευσιν τῶν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν κατεχομένων θέσεων τῶν ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου, ἀπεδιώξαν ἅπαντας, καὶ ἔκλεισαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Προητοιμάζετο ὁ Χὰν εἰς προσβολὴν τοῦ φρουρίου. Ὁ ἀντιστράτηγος Ἰωάννης Κολοκοτρώνης ὁ Γενναῖος, ἀνὴρ μεγίστην ἐπιρροὴν ἔχων καὶ σεβασμὸν διὰ παλαιὰ κατορθώματα ἐν Πελοποννήσῳ, ἐπέμφθη μετὰ στρατοῦ, ὅπως καθησυχάσῃ ὅλας τὰς ἐν Πελοποννήσῳ ἀντενεργείας τῶν ἐπαναστατῶν. Διὰ γλυκοῦ τρόπου, καὶ φυσικῆς ἀγχινοίας οὐχ ἧττονος τῆς τοῦ πατρὸς, ἔφθασεν οὗτος εἰς ἀποτέλεσμα αἰσιώτερον. Τὸ Ἄργος παρευθὺς ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνήν του, καὶ ὁ Βασιλικὸς στρατὸς μετὰ ὀλιγόωρον ἀντίστασιν εἰσῆλθεν εἰς αὐτό. Ζητωκραυγάζοντος τοῦ πλήθους, ἀντεκατεστάθησαν αἱ ἀρχαὶ, καὶ τὸ ἑσπέρας ἡ πόλις ἐφωταγωγήθη. Ἅμα δὲ οἱ ἐν Τριπόλει στασιασταὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ὁ ἀντιστράτηγος Κολοκοτρώνης ἐκινεῖτο ἐκεῖσε, ἔφυγον. Αἱ ἐκεῖ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ μετὰ τῶν πολιτῶν ἔλαβον τὰ ὅπλα, καὶ ἀπέκρουσαν αὐτοὺς καθ' ὁδὸν πορευομένους πρὸς τὴν Μεσσηνίαν καὶ Σπάρτην. Οὕτως ὁ στρατηγὸς ἐν βραχεῖ ἀπεκατέστησε τάξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐνῷ τὰ δημοτικὰ συμβούλια ἅπαντα καὶ αἱ δύο Βουλαὶ συνελθοῦσαι ἐκτάκτως ἀπεδοκιμάζον τὴν στάσιν, καὶ ἐνέκριναν τὰ πραχθησόμενα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς καταβολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ λαὸς πανταχοῦ ἐνεδείκνυε δυσαρέσκειαν, καὶ ἐμέμφετο τὸ κίνημα. Αἱ οἰκογένειαι ἔφυγον ἐκ τοῦ Ναυπλίου, καταρώμεναι τοὺς στασιώτας διὰ τὰς βιαιοπραγίας των. Αὐτοὶ δὲ οἱ ῥαδιοῦργοι τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐνεφανίζοντο συνεσταλμένοι καὶ αἰδούμενοι τὴν γενικὴν καταβοήν.

Ἀλλ' ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ν. Λεωτσάκος, χρηματίσας εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἄλλοτε, καὶ ἀξιωματικὸς τῆς ἐν Σύρῳ στρατιωτικῆς πεζικῆς δυνάμεως, ἐπανεστάτησε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν. Ἐκυρίευσαν οὗτοι τὰ δύω Βασιλικὰ ἀτμόπλοια Ὄθωνα καὶ Καρτερίαν σταθμεύοντα ἐν Σύρῳ, καὶ κατέλαβον τὸ αὐτόθι ταμεῖον. Μεταβάντες δὲ εἰς Χαλκίδα, ἤνοιξαν τὰς φυλακὰς, καὶ ἀπέλυσαν κακούργους καὶ ὑποδίκους. Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ταῦτα μαθοῦσα, ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν δύναμιν στρατιωτικὴν ὑπὸ τὸν διοικητὴν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως τῶν Κυκλάδων Δ. Τσίρον λοχαγὸν μὲ τὸν Βασιλικὸν ἀτμοδρόμωνα ἡ «Ἀμαλία». Οἱ Βασιλικοὶ καταδιώκοντες αὐτοὺς, ἔφθασαν ἔναντι τῶν ἐν Κύθνῳ λουτρῶν. Ἐνταῦθα ἐπετέθησαν κατὰ τῶν στασιαστῶν ἐκείνων τὴν 1.ην Μαρτίου 1862 καὶ κατέστρεψαν αὐτούς. Τότε ἐφονεύθησαν ὁ ἀρχηγὸς Λεωτσάκος, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μωραϊτίνης, ὁ ὑπολοχαγὸς

Σκαρβέλης καὶ ἕτεροι· καὶ ἠχμαλωτίσθησαν παραδοθέντες οἱ λοιποὶ Καλλιφορνᾶς, Πετσάλης, Καλισπέρης, Καλαμίδας, Δεληγεώργης. Οἱ Βασιλικοὶ ἐπέστρεψαν εἰς Σύρον, φέροντες καὶ τὸ ἁρπαγὲν ἀτμόπλοιον Καρτερίαν. Κατέπαυσεν ὁλοσχερῶς ἡ ἐν Σύρῳ στάσις, καὶ ἐπανῆλθεν ἡ ἡσυχία. Δεινῶς δὲ εἶχον οἱ ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάται, μαθόντες τὴν καταβολὴν παντὸς κινήματος στασιώδους εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ Κράτους, καὶ τὴν κατάκρισιν, ἣν ἔφερεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰς τὸ κίνημά των. Ἐπερίμενον μὲν αὐτὸν νὰ συμπαθήσῃ μετ' αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς συνωμότας ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας νὰ συγκινηθῶσι κατὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Ὄθωνος καὶ ἐκδιώξωσιν τὸν Βασιλέα, ὡς ἐκοινολογεῖτο. Ἀλλ' ἤδη αὐτοὶ ἔλαβον τὸ μέρος τοῦ Βασιλέως, καὶ ἀντετάχθησαν αὐτοῖς. Ὁ Βασιλικὸς στρατὸς τὴν 1.ην Μαρτίου ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσε τὰς θέσεις Ἀρεῖαν (Μερτσὲν) καὶ τὰ ὑψώματα τῆς Ἀρείας, τὸν μύλον τοῦ Ταμβακοπούλου καὶ τὸν προφήτην Ἠλίαν. Δεκατέσσαρα πυροβόλα αὐτῶν ἐκυριεύθησαν, ἠχμαλωτίσθησαν ἕως 70, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Κορωναῖος, ὁ ὑπολοχαγὸς Γουργούρης καὶ ὁ ἀνθυπασπιστὴς Κακλαμάνας. Ἐκ δὲ τῶν Βασιλικῶν 9 ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐφονεύθησαν, καὶ περὶ τοὺς 50 ἐπληγώθησαν. Ἐκ τούτου ἀπεκλείσθησαν ἅπαντες εἰς τὸ φρούριον οἱ στασιῶται, καὶ ἐπροτάνθη ἀνακωχὴ καὶ ἀμνηστεία.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Κυβέρνησις ἦτο εἰς ἀμηχανίαν, πῶς ἤθελεν ἐξηγηθῇ τὸ κίνημα ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ τὸ καταβάλῃ, οὐ μόνον φέρουσα τὴν ἐξόντωσιν παντὸς στασιαστικοῦ κινήματος, ἀλλὰ καὶ ἀποτέλεσμα εὐάρεστον εἰς τὸ ἔθνος, ὅπως ἐπέλθῃ συμφιλίωσις μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ ἀντιπολιτευομένων, μεταξὺ Βασιλικῆς δυναστείας καὶ τῶν ἐπιβούλων αὐτῆς. Καὶ τὸ μὲν κίνημα ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἔξω ὁμογενῶν καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὡς ἔναρξις ἀγωνίσματος τῆς Ἑλλάδος πρὸς συμπλήρωσιν ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως δι' ἐλευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν, καὶ ἀπειλήν τινα ἢ κλονισμὸν τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ὡς ἀντενεργοῦντος εἰς τὴν μεγάλην ἰδέαν. Ἐκολακεύοντο οἱ ἐπ' ἀγαθῷ αὐτὸ ἐκλαμβάνοντες, καὶ ἐδικαιολογοῦντο οἱ στασιῶται, ὅτι, ἀφεύκτως ὁ Γαριβάλδης καὶ ὅλοι οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας λεγεῶνες τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὸς ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ, θὰ ὀρέξωσι χεῖρα βοηθείας, καὶ οἱ ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανοὶ ὅλοι θὰ ἐξεγερθῶσι. Διὰ ταῦτα, οἱ ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάται ἐφώναζον «ζήτω ὁ Γαριβάλδης». Ὁ Δοΐζος τότε ἐλθὼν εἰς Ναύπλιον ἐξ Ἰταλίας, διέσπειρε καὶ ἔδιδε περιφανεῖς ὑποσχέσεις ὅτι ὁ Γαριβάλδης μὲ βοήθειαν ἐξ Ἰταλίας θὰ ἔλθῃ εἰς Ναύπλιον, καὶ ὅτι ὁ Ἀμεδαῖος βεβαίως θὰ

ὑψωθῇ εἰς τὸν θρόνον μεγάλης Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐὰν ἡ ἐπανάστασις ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ὅπως δὲ ἡ Τουρκία ἐξουδενωθῇ πρέπει ἡ Αὐστρία ὡς ὑποστηρικτὴς αὐτῆς νὰ καταπολεμηθῇ. Εἰς τοῦτο ἡ Ἰταλία ἡτοιμάσθη νὰ συντελέσῃ, ἐξάπτουσα πόλεμον εἰς τὰς Σλαβικὰς καὶ Ἰταλικὰς χώρας τῆς Αὐστρίας. Ἡ Σερβία συνταράσσεται κατὰ τῆς Τουρκίας, ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ συνέστησεν ἐθνοφυλακὴν κατ' ἐκείνην τῆς Ἰταλίας. Ἂς ἐπιμείνωσι λοιπὸν εἰς τὸ κίνημα οἱ ἐξεγερθέντες, καὶ ἂς ἐλπίζωσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκ Ναυπλίου ἄρχεται ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν, ἥτις, ἐκτεινομένη εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, θὰ καταστρέψῃ τὴν Τουρκίαν. Ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ δύναται πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Τουρκίαν ὡς μεμονωμένη ἐνώπιον τῆς Ρωσσίας, ἥτις ἐργάζεται νὰ ἐκλείψῃ ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἡ Τουρκία, καὶ μετριασθῇ ἡ ἐπιρροὴ τῆς Δύσεως ἐν Ἀνατολῇ. Οὕτως ἡ Ἑπτάνησος συνενοῦται φυσικῶς, καὶ συντελεῖται ὁλοσχερῶς ἡ λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Αἱ σπερμολογίαι αὗται δὲν ἐβράδυναν νὰ φθάσωσι, εἰς τὰ ὦτα τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Φοβηθεὶς ὁ Ὄθων ὅτι οἱ ἐπαναστάται διεκήρυσσον τὸν ἐκθρονισμόν του, ἐταράσσετο. Ἐγνώριζε μὲν ὁ Βασιλεὺς ὅτι εὐνόει τὸ κίνημημα τῆς Ἀνατολῆς ἡ Ἰταλία, καὶ συνενοεῖτο ὁ Ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Μιχαὴλ, ἀλλ' οὐδεμία ἐπιβουλὴ ὑπῆρχεν ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς δυναστείας του. Ἡ μὲν ἐπανάστασις τοῦ Ναυπλίου ἔφερε πρόφασιν τὸ ἐθνικὸν ἐπιχείρημα τῆς ἀπολυτρωσεως τῶν Χριστιανῶν· κυρίως δὲ συνεδαυλίσθη ὑπὸ τῶν ῥαδιούργων, ἵνα ἐπέλθῃ ὑπουργικὴ κρίσις, καὶ μεταβολὴ, τῶν καθεστώτων ἐν τῷ Βασιλείῳ, ὅπως, κατὰ τὸ σύνηθες, λάβωσιν αὐτοὶ τὴν Κυβέρνησιν εἰς χεῖρας, καὶ ἐντρυφῶσιν εἰς ἐπικαρπίας ἐκ δημοσίων. Πλὴν ἐνόσῳ οἱ ἐπαναστάται ἐκοινολόγουν ὑποστηρίξεις ξένων Βασιλικῶν προσώπων, καὶ εἰς αὐτοὺς ἤλπιζον, δυσκόλως ἠδύναντο νὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, καὶ ὁ λαὸς τοῦ Βασιλείου νὰ πεισθῇ εἰς τὸ ἄτοπον τοῦ κινήματος. Διὰ τοῦτο, ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὰς ἐλπίδας, καὶ ἂν ἠδύνατο ἡ Ἰταλία νὰ καταδικάσῃ τὸ κίνημα τοῦ Ναυπλίου.

Ἐπὶ τούτῳ ὅθεν Βασιλεὺς καὶ ὑπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσιν εἰς Ἰταλίαν ἄνδρα, ὅστις ἤθελε παρουσιάσῃ τὸ κίνημα τοῦ Ναυπλίου ὡς οὐχὶ ἔχον ἔθνικὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἐκραγὲν ἐξ ἰδιοπαθείας καὶ ἐφέσεως εἰς μεταβολὰς ὑπουργικὰς καὶ κυβερνητικῶν προσώπων καὶ ἐξ ἐνθουσιασμοῦ ἀπείρου νεα-

λαίας καὶ θερμουργῶν κεφαλῶν καὶ ἐξημμένων. Ἐκ τούτου ὁ ἀπεσταλμένος αὐτὸς ὤφειλε νὰ ἐμποδίσῃ οἱασδήποτε βοηθείας στρατιωτῶν ἢ ἐφοδίων διενοεῖτο ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἰταλίας καὶ ὁ Γαριβάλδης νὰ στείλωσι πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, οἵτινες διεκήρυσσον ὅτι ἐξηγέρθησαν δῆθεν εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπεσταλμένος δὲ κατάλληλος εἰς τοιαύτην περίστασιν ἐνεκρίθη ὁ Γεώργιος Τερτσέτης. Τοῦ Ζακυνθίου τούτου ἀνδρὸς ἐγίνωσκετο πρὸ πολλοῦ ἡ εἰλικρίνεια καὶ ὁ πατριωτισμὸς, ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Κυβερνήτου διαμένοντος ἐν Ἑλλάδι, καὶ δικαστοῦ ἀμερολήπτου καὶ φιλοδικαίου δειχθέντος κατὰ τὴν καταδίκην τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου ἐπὶ ἀντιβασιλείας Ἀρμενσπέργ. Αὐτὸς περιοδεύων τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα ἐξεπαιδεύθη τὰ νομικὰ, εἶχε σχετισθῇ μετὰ πολλῶν λογίων τῆς Ἰταλίας διὰ συγγράμματα καὶ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν τότε ἐπισήμων πολιτικῶν τῆς Ἰταλίας διὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα. Τῷ δὲ 1860 εἶχε παρασταθῇ καὶ αὐτῷ τῷ μεγάλῳ Καβοὺρ, συσταθεὶς παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις τότε πρέσβεως τῆς Ἰταλίας Μαμιάνου, καὶ ἐζήτησε συμβουλὴν τί νὰ πράξῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, περὶ δικαίων καὶ μεγαλείου, ὡς ἔπραξε καὶ ἐπέτυχεν ἡ Ἰταλία. Τὰς συμβουλὰς τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ τῆς Ἰταλίας, διέδωκεν εὐθὺς πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι φίλους, ἐπιστρέψας, καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ Μαυροβουνίου ἐκεῖθε διελθών. Ὁ Τερτσέτης οὖν λαβὼν παρὰ τοῦ ὑπουργείου γραπτὰς ὁδηγίας τῆς ἀποστολῆς καὶ ἐντολὰς ἐκ στόματος τοῦ Βασιλέως, μετέβη εἰς Γένοβαν, ὅπως εὕρῃ τὸν Γαριβάλδην. Ἀλλ' ἐκεῖ μὴ εὑρὼν αὐτὸν, μετέβη εἰς Τορῖνον. Ἐνταῦθα μὴ τυχὼν, συνήντησε τὸν στρατηγὸν Τούρ. Μετ' αὐτοῦ ὡμίλησεν, ὅπως μηδεμίαν βαρύτητα δώσωσιν εἰς τὸ στασιῶδες κίνημα τοῦ Ναυπλίου· διότι ἀπεδοκιμάσθη παρ' ἅπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ στρατιῶται καὶ Βουλαὶ καὶ Δημαρχίαι ἐδήλωσαν νὰ περιστοιχίσωσι τὸν Βασιλέα ὡς μόνην ἄγκυραν τοῦ ἔθνους. Ταχέως δὲ θὰ καταβληθῇ ἡ στρατιωτικὴ στάσις· διότι διεματαιώθησαν αἱ ἀλλαχοῦ αὐτῆς διακλαδώσεις καὶ ἐνέργειαι. Ἐπείσθησαν ὁ Τοὺρ καὶ οἱ Γαριβαλδινοὶ, καὶ οἱ μετὰ τῶν ὑπουργῶν συνεννοούμενοι εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τερτσέτου μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς τῶν ἄλλων πρακτόρων τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ ἠδιαφόρουν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ναυπλίου. Ἀλλ' ἐπανελθὼν ὁ Τερτσέτης εἰς Γένοβαν κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως ἔμαθεν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Κούκης, εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Γαριβάλδου εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἡτοιμάσθη πλοῖον, καὶ ἕτοιμοι εἶναι ἕως 200 Γαριβαλ-

δινοὶ νὰ πεμφθῶσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Ναύπλιον. Ἐξεπλάγη ὁ Τερτσέτης ἰδὼν πόσον τὰ ψεύδη εἶχον ὑπερπλεονάσει, καὶ πόσον ἐξηπατῶντο ὑπὸ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρακτόρων τῶν ἐπαναςατῶν οἱ συνεονοημένοι εἰς τὸ κίνημα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν λαῶν Ἰταλοί. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς, ὅτι, ἐὰν ἀποσταλῶσιν οἱ Γαριβαλδινοὶ εἰς Ναύπλιον, καὶ πειραθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ φρούρια, θὰ εὕρωσι τὸ Ναύπλιον περικυκλωμένον ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς στρατιᾶς, θὰ συμπλακῶσι μετ' αὐτῆς, καὶ θὰ θυσιασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ, μηδεμίαν βοήθειαν δυνάμενοι νὰ λάβωσι παρὰ τῶν ἔσω ἐπαναστατῶν διὰ τὴν στενὴν πολιορκίαν, καὶ οὕτω χαλαρωθῶσιν ὅλα τὰ συμφωνηθέντα πρὸς ἀμοιβαίαν βοήθειαν παντὸς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλλάδι κινήματος ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Κούκην, καὶ ἀπεκωλύθη ἡ ἑτοιμασθεῖσα τῶν Ἰταλῶν βοήθεια πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Ναυπλίου, καὶ ὑπεσχέθη νὰ μὴ ἀποσταλῶσιν οἱ ἑτοιμασθέντες Γαριβαλδινοί.

Τὸ ἐν Ζακύνθῳ ὅμως κομητάτον καὶ ὁ Λομβάρδος, καίτοι ἐθεώρουν ἄνωριμον τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐνέκριναν ὡς συμφερώτατον εἰς τὸ κίνημα τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ὑποδούλων. Διὸ ὁ Λομβάρδος ἔλεγε διὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου του περὶ τῶν Ναυπλιακῶν.—«Θέλει ὑπερισχύσουσιν οἱ Βασιλικοὶ ἢ οἱ ἀντάρται ; Ἕλληνες πάντοτε θέλουν εἶσθαι. Αἱ νικημέναι ἐξουσίαι, αἵτινες, διὰ νὰ ὑποστηριχθῶσι, βιάζονται νὰ χύνουν αἷμα εἰς τὰ π.δία ἐμφυλίου πολέμου, ἐξουσίαι, αἵτινες ἐγκαταλιμπάνονται καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας των, πλησιάζουν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου των, ἢ μᾶλλον εἶναι ἐνταφιασμέναι, καὶ δὲν πρόκεινται ἢ περὶ τῆς νεκρικῆς ἀκολουθίας των, αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς ἱστορίας. (1) Διατρίβων δὲ εἰς Κέρκυραν τῷ 1862, ἔνθα μετέβη ἀνεκλεχθεὶς Βουλευτὴς τοῦ ΙΒ΄. Κοινοβουλείου, ἐξέθετε πρὸς τὸν Γαριβάλδην τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ναυπλίου.—«Ἐν Κερκύρᾳ 1[13 Μαρτίου 1862.—Σεβαστὲ Στρατηγέ —Ἰδοὺ ἐν συντόμῳ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. Φθάσαντες μετὰ τοῦ Κ. Νέγρη εἰς Ἀθήνας, εὕρομεν ὅλους σκεπτομένους περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη, ἥτις ἕνεκα ἀπροσεξίας ἑνὸς τῶν συνωμοτῶν, ἐξερράγη πρὶν καλῶς ὀργανισθῇ, ἔχει διακλαδώσεις πολὺ πλέον ἐκτεταμένας, παρ' ὅσον τὰ φαινόμενα τὴν δεικνύουσι. Φθάνει, ὅτι διευθύνεται κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, διὰ νὰ ἦναι δημοτικωτάτη. Ὁ ἀνόητος οὗτος λα-

(1) Φωνὴ τοῦ Ἰονίου 81.

γιώτατος τρέχει τυφλῶς εἰς τὸν ὄλεθρόν του. Δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχει νὰ τὸν σώσῃ. Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ναυπλίου δὲν θὰ διαδοθῇ, καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ δυνηθῇ νὰ τὴν δαμάσῃ, νέα ἄλλη ἐπανάστασις κάλλιον ὠργανισμένη θὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Τὸ ἔθνος φέρει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἕως οὗ ὁ Ὄθων μένει ἐπὶ τοῦ θρόνου, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ τι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Τὴν πεποίθησιν ταύτην, συμμερίζονται τώρα καὶ δὲν διστάζουσι νὰ τὸ ὁμολογῶσι, καὶ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν ἕως τώρα τυφλῶς καὶ δουλικῶς προσκολλημένοι εἰς τὸν Ὄθωνα. Ἡ διαγωγή του εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας, καὶ μὲ τὰς ὁποίας τῷ ἐκάμαμεν προτάσεις, ἀποδεικνύει, ὅτι ἐὰν ὁ Ὄθων δὲν ἦναι προδότης ἐκ προμελέτης, εἶναι ὅμως τοιοῦτος ἕνεκα τῆς μεγάλης του ἀνικανότητος καὶ βλακίας, τὸ ὁποῖον δι' ἡμᾶς εἶναι τὸ ἴδιον. (1)

»Ἕτερον γεγονὸς δι' ὑμᾶς ἀξιοσημείωτον μᾶλλον εἶναι ὅτι ὁ Ὄθων οὐδὲν ἐξετέλεσεν ἐξ ὅσων κατὰ τὴν τελευταίαν μετ' αὐτοῦ, πρὶν τοῦ ἐσχάτου διὰ τὴν Ἰταλίαν ταξειδίου μου, συνέντευξίν μου μοὶ ὑπεσχέθη, ὅτι ἀφεύκτως θὰ ἐκτελέσῃ. Καὶ αὐτὸς ὁ περὶ ἐθνοφυλακῆς νόμος, πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Βουλὴν εἰσαχθείς, δὲν ἐσυζητήθη ἀκόμη, μολονότι παρῆλθον σχεδὸν τρεῖς μῆνες, ἀφ' ὅτου ρητῶς μὲ ὑπεσχέθη, ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν

(1) Ὑποσημείωσις τοῦ συγγραφέως. Πολὺ αὐστηρὰ ἡ ἐπίκρισις αὕτη τοῦ Λομβάρδου, διότι ταὐτίζει ἐκ κακίας πρόθεσιν τῷ Ὄθωνι, ἀδίκως ἐκλαμβάνων αὐτὸν ὡς μικρόνοα καὶ δύσπιστον. Διό καὶ ὁ Δραγούμης λέγει εἰς τὰς Ἱστορικὰς Ἀναμνήσεις σελίς 377.» Ἠπατήθη δὲ ὁ Κ. Λομβάρδος εἰπὼν ἐν τῇ πρὸς Γαριβάλδην ἐκθέσει τοῦ Νοεμβρίου 1861 ὅτι ὁ Ὄθων ἐπεβούλευε τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος χάριν τῆς Αὐστρίας καὶ ὅτι ἕνεκα φθόνου καὶ ἀνικανότητος ἀπέτυχεν ἡ ἐν Τουρκίᾳ ἐπανάστασις τοῦ 1854, ὡς ἠπατήθη καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς 13 Μαρτίου 1862. ἀποδοὺς τῷ βασιλεῖ ἐπίθετα, ὧν ἀναντιρρήτως οὐδέποτε ἐγένετο ἄξιος Ἐπονομάσας δὲ αὐτὸν «ἰσχυρογνώμονα λογιώτατον» (ostinato pedante) καὶ «προδότην εἰ μὴ ἐκ προμελέτης βεβαίως ὅμως ἐκ μεγίστης ἀνικανότητος καὶ βλακίας,» (se non è traditore per premeditazione, lo è per estrema incapacità e stupidaggine) ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμὸς ὑπεχώρησεν, ὡς πολλάκις συμβαίνει, εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς τριβῆς, τῆς γνώσεως καὶ τῆς μελέτης. Ἐὰν ὅμως ηὐπόρει καὶ τούτων, ὡς εὐπορεῖ καὶ ὁνοίας καὶ φιλοπατρίας, θὰ ἔκρινεν ὅπως ὁ Μαυροκορδάτος τὸ 1848 ἐν τῷ ὑπομνήματι, οὗ παρετέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀπόσπασμα· οὐδὲ θὰ ἠδίκει τὸν διακινδυνεύσαντα τὸν θρόνον χάριν τῆς Ἑλλάδος καὶ ταὐτισθέντα πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῆς.»

θὰ ἐγίνετο ἔναρξις τοῦ ὁπλισμοῦ τοῦ ἔθνους, ἐνῷ διὰ τῆς μεγαλειτέρας ταχύτητος συνωμολόγησε δάνειον διὰ νὰ καταπολεμηθῶσιν οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου. Ἂν πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τις ἀμυδράν τινα ἐλπίδα, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων θὰ συνέπραττε μεθ' ἡμῶν, τώρα πλέον πᾶσα ἐλπὶς ἐξέλιπεν. Ἅπασαν τὴν προσοχήν του τώρα ὁ Ὄθων ἔστρεψεν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν καὶ ἐπικείμενον κίνδυνον τὸν ἐπαπειλοῦντα τὸν θρόνον του. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου Βότσαρης μοὶ εἶπε καθαρῶς καὶ ἁπλῶς, ὅτι, ἕως οὗ δὲν καταδαμασθῶσιν οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου, οὐδὲν δύναται νὰ γίνῃ· ἀλλ' ἅμα ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ναυπλίου κατασταλῆ, καθὼς ὁ Βασιλεὺς ὅσον καὶ ἡ Βασίλισσα ὑπέσχοντο, εὐθὺς ἤθελε διαβῶσι τὰ σύνορα. Εἷς δὲ Γερουσιαστής, κατέχων τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Βασιλέως ἐπέκεινα τῶν 25 ἐτῶν, μοὶ εἶπε φανερὰ ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ ἀναμιχθῇ κατὰ Τουρκίας· διότι ἡ Ἀγγλία ἐναντιοῦται εἰς τοῦτο, ὁ δὲ Ὄθων ἤθελε ριψοκινδυνεύσει τὸν θρόνον του. Ἐγὼ εἶπον πρὸς τὸν Βότσαρην ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τοιαύτας ὑποσχέσεις. Εὐχαρίστησα τὸν Γερουσιαστὴν διὰ τὴν ἐλευθέραν ὁμολογίαν του καὶ φιλαλήθη ἔκφρασιν, καὶ ἐπεφόρτισα ἀμφοτέρους ἔτι τοὺς κυρίους Ρενιέρην καὶ Κουντουριώτην (οἵτινες εἶναι οἱ μεταξὺ τῶν τεσσάρων ὑπογράψαντες τὴν ἐπιστολήν, ἣν σᾶς ἐκόμισα) νὰ εἴπωσιν ἐκ μέρους μου τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἐγὼ τελειώσας τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστολήν μου κατ' ἐντολὴν τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδου (ὡς ἐποίησα καὶ παρὰ τῷ Ὄθωνι καθ' ὅλας τὰς συνεντεύξεις) ἐπειδὴ δὲν παρουσιάσθην πρὸς τὸν Ὄθωνα, εἰμὴ ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Γαριβάλδου, καὶ ὡς μέλος ἐθνικῆς τινος ἑταιρίας, ἐπέστρεφον, ἀπηλλαγμένος παντὸς συνδέσμου μετὰ τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν ἑταιρίαν μου, ὅπως συνεργήσω μετὰ τῶν συναδέλφων μου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐθνικότητος. Προσέθηκα δὲ νὰ ἀναμνήσωσι πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅ,τι ἐν ὅλαις ταῖς συνεντεύξεσιν ἐπανέλαμβανον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ ἀπολέσῃ τὸ στέμμα του, ἐὰν ἐνεργῇ κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ τὸ σώσῃ. Τὴν παραμονὴν τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου, ἦλθε νὰ μὲ εὕρῃ πιστὸς ἄνθρωπος τῆς Αὐλῆς, ὅστις μὲ εἶπεν ὅτι εἶναι ἐπιτετραμμένος παρὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης», νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι, ὅσον μὲ εἶπεν ὁ Γερουσιαστὴς ἐκεῖνος ἦτο μόνη ἀτομικὴ αὐτοῦ ἔκφρασις. Ὁ δὲ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ὑπόσχονται καθ' ὅσον ἐναπόκειται εἰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις, τὸ νὰ βοηθήσωσι τὸ ἐθνικὸν κίνημα. Εἶπον πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον Βασιλικὸν θεράποντα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποδειχθῶσι

τὰ πράγματα ἴσα μὲ τοὺς λόγους· ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ πράγματα ἐπὶ τοῦ νῦν εὑρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν τῶν λόγων, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ τοὺς πιστεύσωμεν.

»Πᾶν ὅ,τι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἔπραξε μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τὴν Ἰταλίαν ἀναχώρησίν μου, συνίσταται εἰς τὴν σύστασιν ἑνὸς κομητάτου συγκειμένου παρὰ ὑποκειμένων παρακολουθούντων τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας. Τοῦ ἐπροτάνθη νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸ κομητάτον τοῦτο ὁ ἡμέτερος Νέγρης· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἠθέλησε. Μόνον τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ συμπράξῃ μετὰ πατριώτου τοσοῦτον εἰλικρινοῦς ὡς τὸν Νέγρην, τοσάκις εἰς τοσαύτας δοκιμασίας καθυποβληθέντος, δὲν ἀποκαλύπτει τὰ πάντα; Τὸ κομητάτον τοῦτο ἔπεμψε, διαρκούσης τῆς εἰς Ἰταλίαν ἀπουσίας μου, ἀπεσταλμένον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὅπως ἀνακαλύψῃ τοὺς ἡμετέρους καὶ τεθῇ μετ' αὐτῶν εἰς συγκοινωνίαν. Οὗτοι ὅμως εἰδοποιήθησαν ἐγκαίρως περὶ τούτου παρ' ἐμοῦ καὶ ὁ Βασιλεὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ οὐδὲν ἐκ τῶν ὅσων ἐπεθύμει. Ἐνῷ ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος ἀνεχώρει διὰ τὰς Ἰονίους νήσους, ὁ κύριος Τερτσέτης ἀπεστέλλετο εἰς Καπρέραν, καὶ ἐλαμβάνοντο ὅλα τὰ μέτρα νὰ μὴ τὸν συναντήσω καθ' ὁδόν. Ὁ κύριος Τερτσέτης εἶναι τίμιος μεταξὺ τῶν τιμίων πατριωτῶν, χαρακτῆρος σταθεροῦ καὶ ἀδιαφθόρου, οὐδέποτε ὡς ὄργανον δυνάμενος νὰ χρησιμεύσῃ, ἀλλὰ ὑπερβαλλόντως καλῆς πίστεως πιστεύει εἰς τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Ὄθωνος. Ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἔφερε πρὸς ὑμᾶς πληροφορίας ἀποθαρρυντικάς. Χάρις τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰς Καπρέραν συνομιλίαν μας, εἴχαμεν προΐδει καὶ τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο. Βεβαίως διὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα νεωστὶ ἔπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν πρὸ δύο ἑβδομάδων, ἵνα συνεννοηθῶμεν καλλίτερον· ἀλλὰ τὸ παρλαμέντον ἡμῶν ἤνοιξε. Ἐγὼ δὲ καίτοι ἤμην ἀπὼν ἐκ Ζακύνθου, ἐκλέχθην αὖθις ἀντιπρόσωπος, καὶ ἔτυχον τὴν πρώτην ψηφοφορίαν πρὸς πεῖσμα πάσης ῥᾳδιουργίας καὶ ἀντιδράσεως. Ὅθεν δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἀποδημήσω. Ἐξ ἄλλου μέρους ἡ Ἀγγλία, ἀποπειρᾶται, ὡς ἔχομεν τὰς ἀποδείξεις ἀνὰ χεῖρας, νὰ κατορθώσῃ παρὰ τοῦ Ἰονίου παρλαμέντου τὴν καταχθόνιον πολιτικήν, δι' ἧς σπεύδει νὰ διαιωνίσῃ τὴν σκλαβίαν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὸν Τοῦρκον, ἢ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἄλλης τινὸς Ἀγγλοϊνδικῆς Αὐτοκρατορίας ἀντὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Διὸ ἐγώ τε καὶ ὁ συνέταιρός μου Γ. Βερύκιος ἀναγκαζόμεθα νὰ διαμένωμεν ἐν τῇ Βουλῇ, ὅπως συγκρατῶμεν ἑνωμένους καὶ στερεοὺς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ κόμματός μας, ὅσον δυνάμεθα, καὶ ἐμποδίσωμεν τὸ συνάλλαγμα, ὃ θέλει νὰ εὐδοκιμήσῃ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ

διὰ τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου. Ἐλπίζω δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ νῦν θὰ ἔχωμεν πλειοψηφίαν ἐν αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ὅμως δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ νὰ διατηρηθῇ ἠνεῳγμένον· διότι ὅπως ἀποφύγῃ ἡ Ἀγγλία τὰς προσβολὰς, τὰς ὁποίας θὰ λάβει ἐν τῷ Ἰονίῳ Κοινοβουλίῳ, ἔχει τὸ μέσον τῆς ἀναβολῆς. Μόλις δὲ τοῦτο γίνῃ, ἀναχωρῶ μετὰ τοῦ συνεταίρου μου Βερυκίου δι' Ἰταλίαν. Ὁ κύριος Σασέλας ἀνεχώρησε τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, ἵνα καθυποβάλῃ ὑμῖν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Μὲ τὸ παρὸν δὲ ἀτμόπλοιον ἀναχωρεῖ ὁ κομίζων τὴν παροῦσάν μου ἔκθεσιν κύριος Ἰωάννης Βούλτσος, ἀνήκων εἰς τὰς πλουσιωτέρας οἰκογενείας τῆς νήσου μας, νέος παραδομένος καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς ἁγίας ὑποθέσεως. Ἡ ἐπανάστασις ἐν Τουρκίᾳ δὲν δύναται νὰ βαδίσῃ, εἰμὴ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

»Ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ὄθωνος εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος, παραδεχόμενος παρὰ πάντων ἀδιακρίτως. Οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου, δι' ἀνδρείων καὶ ἐμπείρων ἀρχηγῶν, ἔχουν εἰς τὴν ἐξουσίαν των τὸ καλλίτερον φρούριον τοῦ Βασιλείου, καὶ τὴν μοναδικὴν ἀποθήκην ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἔχουν ζωοτροφίας διὰ πολλοὺς μῆνας. Τὸ πρῶτον ἐπαναστατικὸν κίνημα ἄλλης ἐκτὸς τοῦ Ναυπλίου ἐπαρχίας θέλει συνεπιφέρει τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, καὶ ὁ Ὄθων θέλει τὸ κινήσει διὰ τὴν Βαυαρίαν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Ὄθων ἠθέλησε κατὰ τὰς τελευταίας εἰδήσεις νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς Ἀκαρνανίαν. Ὁ χαίρων τὴν μεγαλειτέραν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐπιρροὴν εἶναι ὁ Θεόδωρος Γρίβας, γέρων στρατηγὸς τῶν 1821, ἀλλὰ πλήρης ὑγείας καὶ ἐνεργείας. Αὐτὸς εἶναι πατὴρ ἑνὸς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Ναυπλίου. Χθὲς ἐλάβομεν τὴν εἴδησιν ὅτι ἔπεμψεν ἡ Κυβέρνησις 400 στρατιώτας μὲ δύο ἀτμόπλοια διὰ νὰ πιάσῃ τὸν Γρίβαν. Ἀλλ' οὗτος συλλέξας τὰ παλληκάριά του, ἐμβῆκεν εἰς Βάλτον, προσκαλῶν εἰς τὰ ὅπλα. Ἂν ἡ εἴδησις αὕτη ἐπιβεβαιωθῇ, τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσε. Οἱ ἐπαναστάται ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν εἰσέλθει εἰς Ἀθήνας, ὅπου Κυβέρνησις προσωρινὴ θέλει συσταθῇ. Ἂν τοῦτο συμβῇ, θὰ ἦναι τὸ καλλίτερον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν σκλαβωμένων. Ὑπὸ ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν ἡ ἐπανάστασις τῶν σκλαβωμένων, θέλει βαδίσει πλέον ἀποφασιστικὴ καὶ ρωμαλαία. Ὁ ἐπλισμὸς τοῦ ἔθνους θέλει πραγματοποιηθῇ μὲ μεγαλητέραν ταχύτητα καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ὑπὸ τὸ μαγικὸν ὄνομα τοῦ Γαριβάλδου πᾶν ἐμπόδιον θέλει ὑπερπηδηθῇ. Τὸ πᾶν τώρα συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρυνθῇ καὶ ἐνισχυθῇ διὰ τῆς μεγαλειτέρας ἐνεργητικότητος ἡ ἐκραγεῖσα ἐπα-

νάστασις. Ἐλπίζω ὅτι θέλετε ἐπιδοκιμάσει τὴν ἰδέαν ταύτην.

» Ἐπιτρέψατέ μοι ἐν τοσούτῳ τὸ νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅπως συστήσητε εἰς ὅλα τὰ κομητάτα μας, ἢ ἀπεσταλμένους ἢ διευθυντὰς ἐφημερίδων, ὅπως ἐνεργῶσι μετὰ πάσης φρονήσεως ἐπὶ τῶν περιστάσεων τούτων, μήπως ἐξ ἀφροσύνης δοθῇ ἀφορμὴ εἰς τοὺς ἐχθρούς μας. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἐν ἀριθμῷ 283 (28 Φεβ.) τῆς ἐφημερίδος «Νέας Εὐρώπης», ἀπήντησα ἀνταπόκρισίν τινα ἐκ Ζακύνθου παραληφθεῖσαν ἐκ τῆς ἐφημερίδος ἡ «Ρώμη καὶ Βενετία» ἐν αὐτῇ λαλεῖται περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ναυπλίου περὶ τοῦ δευτεροτόκου τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ὡς διαδόχου τοῦ θρόνου τοῦ Ὄθωνος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔτυχεν εὐνοίας παρὰ τῷ Ἰονίῳ λαῷ. Πρὸς τούτοις ἡ αὐτὴ ἀλληλογραφία ἀναφέρει καὶ δύο ὁπλαρχηγοὺς Ἠπειρώτας· τοῦ ἑνὸς τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐσημειώθη, ὅτι θὰ ἔλθωσιν εἰς Ζάκυνθον διὰ νὰ περάσωσιν εἰς Ἤπειρον, ὅπως δώσωσι τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὁδηγίας τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδου τὸν ὁποῖον ἀνυπομόνως περιμένουσιν ἐν Ζακύνθῳ κ.τλ. Ὅλα δὲ ταῦτα τί ἄλλο δύνανται νὰ ἀποτελέσωσιν, εἰμὴ νὰ ἐκθέσωσιν ὅλην τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν τὴν ἐνεργουμένην ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῷ Ἰονίῳ, ὅπως τὴν καταστρέψῃ, τὴν δὲ δυστυχῆ ἐπαρχίαν τῆς Ἠπείρου νὰ ὑποστήσωσιν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν σπάθην; Σύστησον ὅθεν, ὦ στρατηγέ μου, σὲ παρακαλῶ, πρὸς ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους, ὅπως μετὰ πάσης προφυλάξεως καὶ φρονήσεως βαδίζωσιν εἰς τὰς δημοσιογραφίας των.

» Ἡ παροῦσα, ὡς σᾶς ἐσημείωσα ἀνωτέρω, θὰ σᾶς ἐγχειρισθῇ παρὰ τοῦ εὐγενοῦς Ἰωάννου Βούλτσου, τὸν ὁποῖον προθυμοποιοῦμαι νὰ συστήσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν εὐμένειαν καὶ καλοκἀγαθίαν. Ἐνέτειλα δὲ πρὸς τὸν κυρίον Βοῦλτσον, ὅπως κοινοποιήσῃ τὴν παροῦσάν μου καὶ πρὸς τὸν ταξίαρχον ἱππότην Ρατάτσην, καὶ τὸν στρατηγὸν Τούρ. Συγχωρεῖτε δὲ ἐμοὶ τοῦ νὰ σημειωθῶ, ὅλος ὑμέτερος θεράπων, Κ. Λομβάρδος.»

Τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὁ Λομβάρδος, εὑρισκόμενος ἐν Κερκύρᾳ ὡς βουλευτής, παρέδωκε πρὸς τὸν Ἰωάννην Βοῦλτσον. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὰς εὐγενεστέρας καὶ πλουσιωτέρας οἰκογενείας Ζακύνθου. Τὸ παραστατικὸν μορφῆς καὶ συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐφεῖλκε τὴν εὔνοιαν πάντων. Ἐπορεύετο εἰς Ἰταλίαν τότε, ὡς μεμυημένος εἰς τὴν ἑταιρίαν, καὶ ἐσκόπευε νὰ ἀσκηθῇ εἰς τὰ πολεμικά, ὅπως ἑνωθεὶς μετὰ τῶν Γαριβαλδινῶν, μεταβῇ σὺν αὐτοῖς εἰς Ἑλλάδα, καὶ συναγωνισθῇ ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ τύχῃ προόδου καὶ εὐδοξίας. Ἐν Κερκύρᾳ δὲ συνομιλῶν μετὰ τοῦ

Λομβάρδου καὶ Βερικίου γνωρίζεται μετὰ τοῦ Ἐνρίκου Μπέντσου ἀξιωματικοῦ Βασιλικοῦ, παρ' οὗ συνεστήθη πρὸς τὸν Φαρίνην σύμβουλον τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Τὸν φάκελον τοῦ Λομβάρδου οὖν λαβὼν ὁ Βοῦλτσος ἔμελλε νὰ παραδώσῃ πρὸς τὸν Γαριβάλδην ἢ νὰ ἀποστείλῃ ἀσφαλῶς. Μεταβὰς δὲ εἰς Μιλάνον, συνωμίλησε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τοὺρ, ὅστις εἰδοποιήθη ὑπὸ τοῦ Φαρίνη τὸν σκοπὸν τοῦ Βούλτσου. Κατὰ παρακέλευσιν τούτου, λαβὼν γράμμα ἐμπιστευτικὸν πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα, ἐπορεύθη εἰς Τορῖνον. Μετ' ὀλίγον προσεκλήθη παρὰ τοῦ Βασιλέως, ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνεντεύξει ἐνωρὶς τὸ πρωΐ. Μὲ οἰκειότητα καὶ ἄνευ τινὸς μεγαλοπρεπείας Βασιλικῆς ἐδεξιώθη ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας τὸν Βοῦλτσον. Τοσαύτην δὲ καλὴν ἐντύπωσιν ἐποιήσατο ἡ ὄψις τοῦ νέου καὶ ἡ εὐγένεια, ὥστε σίγαρον ὁ ἴδιος Βασιλεὺς ἔδωσεν αὐτῷ μὲ τὰς χεῖράς του, καὶ πλησίον ἐκάθισεν, ἐνῷ οὐδεὶς ἄλλος ἦτο παρών. Τότε ὁ Βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι θέλει νὰ ἐμπιστευθῇ αὐτῷ ἄμεσον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα νὰ ἐγχειρίσῃ, καὶ ὅτι δίδει παρευθὺς διαταγὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν νὰ ἑτοιμασθῇ Βασιλικὴ κανονιοφόρος, ἵνα μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Ἀθήνας. Ὁ νέος ὅμως ὀξύνους, ἀπεποιήθη τὴν προσφορὰν τοῦ πολεμικοῦ πλοίου. Παρέστησε πρὸς τὸν Βασιλέα τὰς ὑποψίας, τὰς ὁποίας ἤθελε διεγείρει τοιαύτη μεγαλοπρεπὴς ἀποστολὴ καὶ παράστασις ἐν Ἀθήναις. Μάλιστα προσέθηκεν, ὅτι ἑτοιμότερος εἶναι νὰ ἀποθάνῃ καὶ συναπολεσθῇ μετὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἐμπιστευτικοῦ γράμματος, ἢ νὰ φανερωθῇ τι περὶ αὐτοῦ. Τότε ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ λίαν εὐχαριστηθεὶς εἰς τὸ περιεσκεμμένον τοῦ νέου, μᾶλλον προσῳκειώθη αὐτῷ.

Εὐθὺς οὖν μεταβὰς ὁ Βοῦλτσος εἰς Ἀθήνας ἐκοινοποίησε τὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν Μάρκον Ρενιέρην, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεκοινώνουν ὁ Μπένσος καὶ ὁ Τούρ. Αὐτὸς δὲ εἰσήγαγε τὸν Βοῦλτσον πρὸς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, καὶ ἐδήλωσε τὰ προφορικῶς ἐνταλθέντα παρὰ τοῦ Βασιλέως Βίκτωρος. Ὡς δὲ ἐλέγετο, ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἀποσταλῶσι Γαριβαλδινοὶ εἰς βοήθειαν τοῦ Ὄθωνος, ὁ δὲ Γαριβάλδης θὰ ἐμποδισθῇ νὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα, ἕως ἡ χρεία τὸ καλέσει. Ἀλλ' ἡ Αὐλὴ τοῦ Ὄθωνος ἄχρηστον ἐνέκρινε τὴν βοήθειαν, διότι ὑπωπτεύετο ὅτι ἡ ἐπερχομένη βοήθεια μᾶλλον ἤθελεν ἐξάψει τὰ πνεύματα κατὰ Βασιλείας, ἀνωρίμως δὲ ἤθελε διαδοθῇ τὸ κίνημα τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν, μεθ' ὧν συνενοοῦντο οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου. Καὶ τότε τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν Κράτος ὡς ἀνέτοιμον, ἤθελε διακινδυνεύσει ὕπαρξιν καὶ αὐτονομίαν, ἐὰν διεταράσσοντο αἱ ὅμοροι Τουρκικαὶ ἐπαρχίαι. Διότι ἡ Τουρκόφιλος πολιτικὴ τῶν δυτικῶν Δυ-

νάρεων, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν Τουρκίαν, βεβαίως ἤθελε, καταπνίξῃ τὸ ἀνίσχυρον καὶ μικρὸν Ἑλληνικὸν Κράτος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐκινοῦντο οἱ ὑποδουλωμένοι Ἕλληνες. Διὰ ταῦτα ὁ Μάρκος Ρενιέρης ἔγγραφε πρὸς τὸν Τερτσέτην ἀπορίαν πῶς, ἐνῷ ἐβεβαίου ὅτι Γαριβαλδινοὶ δὲν ἔρχονται, αὖθις ἐκ Τωρίνου ὑπόσχονται νὰ ἀποσταλῶσιν, ὃ οὐδόλως συμφέρει ἐπὶ τοῦ νῦν. Ὁ Βασιλεὺς οὖν Ὄθων ἐνεχείρησε πρὸς τὸν Βοῦλτσον αὐτόγραφον ἀπάντησιν νὰ κομίσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὴν ἐπέστρεψε ταχέως εἰς Τωρῖνον, καὶ ἐνεχείρησε τῷ Βασιλεῖ Βίκτωρι. Τότε ὁ Βασιλεὺς δεξιούμενος, ἐξεφώνησε πῶς ἔχεις Ἱππότα Βοῦλτσε; καὶ εὐθὺς ἰδίᾳ χειρὶ ἐκόσμει αὐτὸν μὲ τὸ παράσημον τῆς Ἰταλίας. Ἄλλην δὲ ἐπιστολὴν μυστικὴν εὐθὺς ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ παρέδωκεν αὐτῷ πρὸς ἀπάντησιν, ἣν κομίσας ὁ Βοῦλτσος εἰς Ἀθήνας, εὗρε τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Ἀγγλίας Ἐλλιώτ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη, ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀποκαλύψει τὰς συνεννοήσεις τοῦ Ὄθωνος μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἐφοβήθη καὶ οὐδὲν ἐνεχείρησεν.

Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ταύτας, ὡς μοὶ ἐβεβαίωσαν ἄνθρωποι μετασχόντες τῶν διαπραγματευομένων, πιθανολογεῖται ὅτι ὁ Ὄθων ἐζήτει παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας ἀποχὴν κατὰ τὰ κινήματα τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἄλλων ἐπαναστατικῶν ἐκδρομῶν. Ὑπισχνεῖτο δὲ ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, ὅτι θὰ συνεργήσῃ εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τῆς γενικῆς ἀπελευθερώσεως Ἰταλίας καὶ Ἀνατολῆς, ἅμα καταβληθῇ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ναυπλίου, καὶ δοθῇ καιρὸς αὐτῷ πρὸς ἑτοιμασίαν. Εἰς ταῦτα ἐνέκλινεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐμποδίσθησαν ὁ Γαριβάλδης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ νὰ καταβῶσιν εἰς Ἑλλάδα τότε. Διὰ ταῦτα οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Ναυπλίῳ πράκτορες τῆς Ἰταλίας ἔπαυσαν πάσης ἐνθαρρύνσεως πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι οἱ ἐχθρευόμενοι τὸν Ὄθωνα, ταῦτα μαθόντες ἐρραδιούργουν. καὶ ἔστειλαν πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἀντενεργήσωσιν εἰς τὰ πραττόμενα ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος. Μετὰ δὲ τὴν κατάργησιν τῆς στάσεως ὁ ἰατρὸς Ἀναστάσιος Βερίκιος, ἀδελφὸς τοῦ βουλευτοῦ Βερικίου, ἐπορεύθη εἰς Νεάπολιν, ὅπου διέτριβεν ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ, καὶ παρασταθεὶς αὐτῷ ὡς ἀπεσταλμένος τῶν ἐν Ἀθήναις ἀντιπάλων τοῦ Ὄθωνος, ὅπως πείσῃ αὐτὸν νὰ μὴ πιστεύσῃ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Ὄθωνος, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ πολύτιμον δακτυλίδιον δεῖγμα εὐνοίας. Οὐδὲν ὅμως διεκλονίσθη εἰς τοιαύτας εἰσηγήσεις ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ. Τὸν βασιλέα Ὄθωνα εἶχεν ἐγκρίνει ὁ τῆς Ἰταλιας Βίκτωρ νὰ γίνῃ τὸ ἐν Ἑλλάδι κέντρον συμπράξεως Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, εἰς κοινὸν ἀγῶνα ἀπελευθε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρώσεως Ἰταλῶν καὶ Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Κατ' αὐτὸν, ἀφοῦ ἤθελε καταβάλη ὁ Ὄθων τὴν στάσιν, ὤφειλε νὰ διοργανώσῃ τὴν ἐθνοφυλακὴν κατὰ τὴν Ἰταλικὴν, καὶ τότε ἡ Ἰταλία ἑτοίμη ἦτο νὰ παρέξῃ αὐτῷ τὰς ἀπαιτουμένας βοηθείας. (1) Ἐντεῦθεν οἱ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐκοινοποίουν τὰ πραττόμενα πρὸς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ, ὅτι οἱ τῆς Ἰταλίας πράκτορες ἀπεδοκίμαζον τὸ κίνημα των, καὶ ὅτι ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας Μαμιάνης δὲν προσεκολλήθη εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. Διὸ καὶ οὐδεμίαν ὤφειλον βοήθειαν ἢ ἐνθάρρυνσιν, οἵαν ἔμελλον νὰ περιμένωσι παρὰ τῶν ἐκτὸς τοῦ Ναυπλίου συνωμοτῶν. Κατ' ἄλλον τρόπον ἐθεωρεῖτο τὸ Ναυπλιωτικὸν κίνημα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Αὐτὸ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ἐνομίζετο ἀρχὴ ἐπαναστάσεως ὅλων τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Χριστιανῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς μεγάλης ἰδέας. Οἱ μὲν συνωμόται ἐφαίνοντο τοῖς πολιτικοῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ὡς οἱ σχεδιάσαντες τὴν καταστροφὴν τῆς Τουρκίας μὲ τὴν συνενόησιν τῶν ἤδη ἐπαναστατῶν Μαυροβουνιωτῶν καὶ Ἐρζεγοβινίων, οἷς συνεκινοῦντο καὶ οἱ Σέρβοι· διότι ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ ἐδηλοῦτο εὐμενὴς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σλάβων τῆς Τουρκίας. Ἑπομένως ἡ ἐπιτευχθεῖσα μεταπολίτευσις κατὰ τοῦ Ὄθωνος, ὡς προεκήρυττον οἱ συνωμόται, ἠδύνατο νὰ δώσῃ τὸ πρῶτον σύνθημα κατὰ Τουρκίας. Μὲ κακὸν ὄμμα ἐθεώρουν οἱ ἐν Ἀθήναις πρέσβεις τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ τὴν παράστασιν αὐτῶν πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἐπανάστασεως περιεφρόνουν, καὶ ἔσπευδον νὰ ἐκλείψωσιν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Κακῶς δὲ εἶχον οἱ στασιασταὶ ἐν Ναυπλίῳ, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν οἱ βασιλικοὶ τὰ ἐξωτερικὰ ὀχυρώματα, καὶ ἔμαθον ὅτι παντοῦ κατεβλήθησαν αἱ στάσεις, καὶ οὐδεὶς τῶν ἐκτὸς τοῦ Ναυπλίου συνωμοτῶν ἤθελε νὰ κινηθῇ κατὰ τοῦ Βασιλέως. Ἐντεῦθεν ἐδιχονόουν, ἐδισπίστουν καὶ ἔφθανον νὰ πιάνωνται εἰς χεῖρας, διαπληκτιζόμενοι καὶ ἀλληλομαχοῦντες. Τινες αὐτῶν ἐλειποτάκτουν, καὶ φεύγοντες ἐκ τοῦ Ναυπλίου, ηὐτομόλουν πρὸς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον. Οἱ δυστυχεῖς Ναυπλιῶται δεινῶς ὑπέφερον ἐκ τῶν ἀταξιῶν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀπαιτήσεων, βιαζόμενοι εἰς ἐράνους χρηματολογίας καὶ τροφοδοσίας. Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ κατέγραφεν ἐπιβολὰς χρηματικὰς δὶς καὶ τρὶς ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν οἰκογενειῶν διὰ τροφὴν καὶ μισθοδοσίαν τῶν στρατιωτῶν. Διὸ στερούμεναι κακουχούμεναι ἐβιάζοντο αἱ οἰκογένειαι νὰ ἀναχωρῶσιν. Ἀλλ' ἅμα ἔφθανον εἰς τὴν Πύλην τοῦ Ναυπλίου, ἐμποδίζοντο ὑπὸ

(1) Canini Marco Antonio uingt ans d' exil. σελ. 174.

τῶν στρατιωτῶν, ἐὰν μὴ ἐπλήρωνον αὖθις τὰ ἐπιβαλλόμενα. Τὰ δεινὰ ταῦτα μαθὼν ὁ στρατηγὸς Χὰν, ἐπρότεινε δι' ἐγγράφου πρὸς τὸν ἀρχηγὸν νὰ δηλώσῃ, ἂν ἡ φρουρὰ καὶ οἱ πολῖται ὑπετάσσοντο ἄνευ οὐδεμιᾶς συνθηκολογήσεως. Ἀφοῦ δὲ ἔγεινε συμβούλιον κοινὸν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ πολιτικῶν συνωμοτῶν, ἐπροτάνθη νὰ ζητηθῇ γενικὴ ἀμνηστεία, καὶ ἕως ἀπαντήσῃ ὁ Βασιλεὺς, νὰ γίνῃ ἀνακωχή. Ὁ Γρίβας, Μάνος καί τινες ἄλλοι ἀξιωματικοὶ δὲν συνέκλιναν εἰς τὰ ἀποφασισθέντα ἐν συμβουλίῳ. Καλέσαντες προδοσίαν τὰ πραχθέντα, ἀπεσχίσθησαν. Ἀποσύρεται εἰς Παλαμίδι ὁ Γρίβας, καὶ ἐφοδιάζει αὐτὸ μὲ πολεμοφόδια καὶ τροφὰς χορηγούμενα παρὰ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ναυπλίου, ἐξασκεῖ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Ἐν Τιρίνθῳ διαπραγματεύεται συνθηκολόγησις μεταξὺ ἀντιστρατήγου Ἰωάννου Κολοκοτρώνου, καὶ Χὰν, καὶ πληρεξουσίων τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐπιτροπῆς τῶν ἐπαναστατῶν καὶ πολιτῶν Ναυπλίου. Ἐν αὐτῇ ἀπῃτεῖτο παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν 1.ον Ἀμνηστεία γενική. 2.ον Κοινοποίησις τῆς ἀμνηστείας πρὶν παραδοθῶσι τὰ φρούρια καὶ ἡ πόλις. 3.ον Ἀλλαγὴ τοῦ παρόντος ὑπουργείου, ὅπως νέον ὑπουργεῖον δώσῃ τὴν ἀμνηστείαν. Ὁ Χὰν ἐβεβαίου ὅτι ἡ ἀμνηστεία παρέχεται κατὰ καλὴν διάθεσιν τοῦ Βασιλέως. Ἀλλ' ἐξεπλάγησαν ἅπαντες, ἅμα ἤκουσαν τὴν ἀπάντησιν ἐξ Ἀθηνῶν ὅτι ἀμνηστείαν δὲν δίδει τὸ ὑπουργεῖον. Εὐθὺς δὲ ὅλοι συνενώθησαν οἱ ἐπαναστάται μετὰ τοῦ Γρίβα, καὶ ὡρκίσθησαν νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' ἡ διχόνοια καὶ δυσπιστία πάλιν ἀνεφάνη μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν. Τὰ δεινὰ τῆς στρατιωτικῆς ἀταξίας καὶ ἐπιβολῆς κατέθλιβον τοὺς Ναυπλιώτας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν διὰ τῶν ἐν Ναυπλίῳ ὑποπροξένων, ἔπεμπεν ἔκθεσιν πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων. Δι' αὐτῶν ἔλεγεν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ὑπουργεῖον ἀρνεῖται τὴν ἀμνηστείαν, θὰ ἀντιταχθῇ ἡ φρουρὰ, ἕως οὗ γίνῃ ἐρείπιον τὸ Ναυπλίον, καὶ διὸ πρέπει νὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ τῶν οἰκογενειῶν, ὅπως ἀναχωρήσωσιν ἐκ τοῦ φρουρίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐπικαλοῦνται τὰ μέσα τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις μὴ ἤθελε παραχωρήσῃ τὰ μέσα τῆς ἀναχωρήσεως τῶν οἰκογενειῶν.

Τὰς 25 Μαρτίου Ἀγγλικὸν καὶ Γαλλικὸν ἀτμόπλοιον, κατὰ συνεννόησιν τῶν δύω ἐν Ἀθήναις πρέσβεων Βουρὲ καὶ Οὐάϊς μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἦλθον εἰς Ναύπλιον, καὶ ἔδωσαν τὴν εἴδησιν ὅτι θὰ παραλάβωσι τὰς οἰκογενείας, καὶ ὅτι δίδεται ἀμνηστεία ἐκτὸς εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐδιωρίζοντο νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ ἀτμόπλοια, καὶ ἐξέλθωσι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐ-

δάφους. Οἱ ἐξαιρούμενοι τῆς ἀμνηστείας ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν, ἥτις ἐκυινοποιήθη, ὑπὸ τῶν δύο προξενικῶν πρακτόρων. Ἀλλ' οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ ὑπέγραψαν πρωτόκολλον, δι' οὗ δὲν παρεδέχοντο αὐτὴν ἐὰν μὴ δοθῇ γενικὴ ἀμνηστεία, καὶ ζητηθῶσι τὰ μέσα πρὸς ἀναχώρησιν ὁλοκλήρου τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῆς φρουρᾶς. Ἐνῷ δὲ περιεμένετο ἡ ἀπάντησις ἐκ τῆς Κυβερνήσεως, στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοί, οἱ ὑπογράψαντες τὸ πρωτόκολλον, ἐπροσπάθουν νὰ δραπετεύσωσι. Αἱ οἰκογένειαι δυσανεσχέτουν διὰ τὰς ἀταξίας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Γρίβας δυσαρεστεῖ στρατιωτικοὺς καὶ πολίτας μὲ τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν τῆς ἰσχύος καὶ χρηματολογίας, καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἐδραπέτευον. Τέλος ἀποφασίζεται νὰ ἀναχωρήσωσιν αἱ οἰκογένειαι. Ἀλλ' οἰκτρὰ αὐτῶν ἡ κατάστασις, χωρὶς ἐφόδια, καὶ μὲ ὅ,τι διέσωζε καθεὶς ἐκ τῶν σκευῶν, ἢ ἔκρυπτεν ἐκ τῆς διαρπαγῆς τῶν στασιαστῶν, ἔφευγον δρομαίως, ἀνεθεματίζοντες στρατιώτας, ἀρχηγοὺς καὶ φρουρούς. Νέον πρωτόκολλον ὑπογράφει ἐν συμβουλίῳ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν 19 ἐξαιρουμένων προσώπων. Ἐν αὐτῷ ἐξέφραζον ὅτι συγκατατίθενται νὰ ἀναχωρήσωσιν ἅπαντες οἱ ἐξαιρούμενοι τῆς ἀμνηστείας.

Τοῦτο ὑπογραφὲν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γρίβα, διαβιβάζεται πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τῶν πρέσβεων. Τὰς 6 Ἀπριλίου ὁ Γρίβας καὶ ὁ Ταγματάρχης Μανολάκης συνομιλοῦσι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Χάν, ὅτι ἀπεφάσισαν ἅπαντες οἱ ἐξαιρεθέντες τῆς ἀμνηστείας νὰ ἀναχωρήσωσι. Ὁ στρατηγὸς ἀσμένως παραδέχεται τὴν ἀπόφασίν των. Ἔλεγε δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ἀξιωματικούς.—«Ὅσον ἱερὰ ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ πλήρης ἐλπίδων διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐθνικῶν εὐχῶν, ἄλλο τόσον ἡ ἐξακολούθησις αὐτῆς ἄνευ βεβαίων ἐλπίδων αἰσίου ἀποτελέσματος, θεωρεῖται ἁμάρτημα, διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸ τὸ ἔθνος θὰ μᾶς καταρασθῇ.»—Πρῶτοι δὲ ἔσπευσαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον οἱ ἐξαιρεθέντες τῆς ἀμνηστείας Γ. Πετιμεζᾶς, Π. Μαυρομιχάλης, Κ. Ἀντωνόπουλος, Ι. Παπαζαφειρόπουλος. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ὁ Δ. Γρίβας, Ζιμβρακάκης, Κατσικογιάννης καὶ λοιποί, λαβόντες ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ ἐράνου 30,000 δραχμὰς ἀνεχώρουν. Μετ' αὐτῶν δὲ ἀπήρχοντο καὶ ἄλλοι ἕως 100 νέοι ὑπηρετήσαντες εἰς τὴν ἐπανάστασιν ὡς ἐθελονταί· εἰς δὲ τὸ Γαλλικὸν ἀποβάντες οἱ λοιποὶ ἐξαιρεθέντες, καὶ ἕως 300 πρόσφυγες ἀνεχώρησαν. Τὰς 8 Ἀπριλίου ὁ Χὰν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ κατέλαβε τὰ φρούρια ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως. Οὕτως ἡ στάσις τοῦ Ναυπλίου κατεβλήθη, καὶ ὁ Βασι-

λεὺς Ὄθων ὑπερίσχυσε, προσκαίρως διασκεδάσας τὴν καταιγίδα ἐπὶ τὴν βασιλείαν του. (1)

Δυσκόλως παρεδέχοντο εἰς τὰς Τουρκικὰς χώρας οἱ μὴ ἀμνηστευθέντες. Ἡ Τουρκία ἐφοβεῖτο νὰ δεχθῇ εἰς τὸ Κράτος της πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι ἀναφανδὸν ἐκηρύχθησαν πρόμαχοι τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της Χριστιανῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐπανάστασις ἐχαρακτηρίσθη ὡς πρῶτον σύνθημα καταστροφῆς τοῦ θρόνου της ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ. Μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ διέτριψαν ὀλίγον, μὲ ξένα διαβατήρια ἐπέρασαν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐδεξιοῦντο ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδου συντασσόμενοι ὑπὸ τοὺς λεγεῶνάς του. Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἤλλαξε τὸ ὑπουργεῖον, καὶ ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν νέου εἰς τὸν ἀντιστράτηγον Κολοκοτρώνην. Συνεκάλει τὰς Βουλὰς, καὶ ἐξέδωκε διάταγμα πρὸς σχηματισμὸν ἐθνοφυλακῆς κατὰ τὴν Ἰταλικήν. Ἤθελε νὰ ἀναγνωρισθῇ παρὰ τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ὡς διάδοχος του ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλέως Λουϊπόλδου. Οὗτος ἐρχόμενος εἰς Ἑλλάδα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀφιχθεὶς μέχρι Κερκύρας, ἐμποδίσθη νὰ προχωρήσῃ, ἅμα ἐξερράγη ἡ Ναυπλιακὴ ἐπανάστασις. Τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὄθωνος, ὅστις ἔμαθεν ὅτι ἡ Γαλλία ἐνήργει ὑπὲρ τοῦ δουκὸς τῆς Ρωσσίας Λεϊχτεμπὲργ, καὶ ὑπέσκαπτε τὸν Ὄθωνα εἰς τὰ συμφωνηθέντα μὲ τὴν Βαβαρίαν περὶ διαδόχου. Ἐν τοσούτῳ ὁ διαμένων ἐν Τορίνῳ Τερτσέτης ἤθελε νὰ διατηρῇ ἀδιακόπους τὰς κοινὰς ἐνεργείας Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος εἰς τὸ κίνημα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ τὰς γραπτὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῶν ὑπουργῶν του. Πολλάκις συνωμίλει μετὰ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Βασιλέως περὶ τοιούτου πράγματος. Ἔλεγεν ἀεὶ νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἵσταται ὄπισθεν τοῦ κινήματος, μὴ τὰ πράγματα, κακῶς ἀποβάντα διὰ τὴν Τουρκοφιλίαν τῆς Εὐρώπης, καταστρέψωσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ μικροῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον τίθεται ἄγκυρα καὶ ἐλπὶς τῶν ὑποδουλωμένων Ἑλλήνων. Καλῶς θὰ ἐποίουν, ἐὰν ὁ Γαριβάλδης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἤθελε μεταβῇ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἄρξηται ὁ ἀγὼν τῆς κοινῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν, κατόπιν ἐρχομένων βοηθειῶν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος συνεργοῦντος. Μα-

(1) «La Grecia ed il Rè Ottone» cenni istorici intorno la sommossa militare, scoppiata ultimamente a Nauplia o Napoli di Romania per Ettore Lombardi.—Torino 1862 σελ. 26.

θὼν δὲ ὅτι εἰς Τρασκόρεν εἶχε μεταβῇ ὁ Γαριβάλδης διὰ νὰ κάμῃ τότε τὰ λουτρά, ἔδραμεν εὐθὺς ἐκεῖ, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς αὐτὰς ὁμιλίας, καὶ κοινοποιήσῃ μετ' αὐτοῦ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ἤθελε γίνει συνθήκη κρυπτὴ διὰ τὰς δοθησομένας βοηθείας τοῦ κινήματος. Εἰς Τρασκόρεν προσῆλθε καὶ ὁ Φραγγῖσκος Δομενεγίνης, ὅστις ἠλληλογράφει μετὰ τοῦ Γαριβάλδου. καὶ ἐπετάχυνε νὰ γείνῃ ἡ ἔναρξις τοῦ κινήματος καὶ μεταβῇ ὁ Γαριβάλδης, ὡς ἕτοιμοι ἦσαν οἱ ἐν Ἠπείρῳ νὰ κινηθῶσι.

Προσεκλήθη εἰς Τρασκόρεν νὰ συσκεφθῶσι μὲ τὸν Γαριβάλδην ὁ Δομενεγίνης καὶ ὁ Τερτσέτης. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἤθελεν ὁ Τερτσέτης νὰ ἐκμυστηρευθῇ τι ἐνώπιον τοῦ Δομενεγίνη κατὰ τὰς ὁδηγίας του, ἀπεποιεῖτο κοινὴν συνέντευξιν. Ἀλλὰ βεβαιωθεὶς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ συζητήσωσιν, ἐὰν ἦτο ὥρα ἐνάρξεως τοῦ κινήματος, ὁ Τερτσέτης ἐνέδωκεν εἰς κοινὴν συνέντευξιν. Ἐξεπλαγήσαν δὲ ἅμα συνῆλθον καὶ οἱ δύο Δομεγίνης καὶ Τερτσέτης ἐνώπιον τοῦ Γαριβάλδου. Ὁ στρατηγὸς δεξιούμενος αὐτοὺς ἐκράτει κιθάραν, καὶ ἐτραγῴδει καθαρῶς Ἑλληνιστὶ τὸ τοῦ Ρήγα·

Ἐπαμινώνδας καὶ γίγας Ἡρακλῆς
Ὁ Ἀχιλλέας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς,
Δικοί μας ἦσαν πρόγονοι
Ἥρωες οἱ αἰώνιοι·
Λοιπὸν τουφέκια καὶ σπαθιὰ
Δράχτε γιὰ τὴν πατρίδα.

Ἐρωτῶντες δὲ αὐτὸν μετὰ θαυμασμοῦ, πῶς ἐγνώριζε νὰ τραγῳδῇ τόσῳ καλῶς τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο ᾆσμα, ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἐν Μιτιλίνῃ εὑρισκόμενος μὲ τὸ πλοῖόν του κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ἔμαθε παρ' ἄλλου τινος πλοιάρχου Ἕλληνος, καὶ συχνάκις εὐηρεστεῖτο νὰ τραγῳδῇ μὲ τὴν γλυκεῖάν του φωνήν. Εἶτα ἀκούσας ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν Ζακύνθιοι ὡς καὶ ὁ Λουβαρδος εἶπε (cospetto! tre diplomatici nello stesso tempo da Zante). Βαβαὶ! τρεῖς διπλωμάται ταὐτοχρόνως ἐκ Ζακύνθου. Γελάσαντες δὲ ὀλίγον καὶ οἱ τρεῖς ἤρχισαν τὴν συνέντευξιν. Πρῶτος δὲ ὁ Δομενεγίνης παρουσίασε τὰ σχέδιά του ἐγγράφως, πῶς ὤφειλε νὰ κινηθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ Ἕλληνες καὶ Ἰταλοί, ἐκ ποίου μέρους νὰ ἄρξῃ ὁ ἀγών· καὶ πῶς, ἐπειδὴ ἕτοιμοι ἦσαν οἱ ἐν Ἠπείρῳ, εὐθὺς ἔπρεπε νὰ μεταβῇ ὁ Γαριβάλδης καὶ βοήθεια εἰς Ἤπειρον, καὶ ἄρξῃ ὁ ἀγών. Ὤφειλε δὲ να μὴ δοθῇ οὐδεμία ἀναβολὴ εἰς τὸ κίνημα, ὡς ἔλεγεν ἡ Αὐλὴ

τῶν Ἀθηνῶν· καὶ ὁ Ὄθων ἂς ἑτοιμασθῇ· διότι ὁ Βασιλεὺς ἀναβάλλει ἐξεπίτηδες, ἵνα κερδίζῃ καιρόν καὶ χαλαροῦται τὸ κίνημα, ὡς ἔκδοτος εἰς τὴν Αὐστριακὴν πολιτικήν. Ὁ Τερτσέτης ἀντέκειτο εἰς τὰ καθυποβαλλόμενα ὑπὸ Δομενεγίνη. Τὸ ἀνέτοιμον, ἔλεγε τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δυσκολεύει τὴν ἄμεσον καὶ βιαίαν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Δικαιολογούμενος δὲ εἰς τοῦτο, προσέθηκεν ὅτι οἱ στασιῶται ἐν Ναυπλίῳ διήρπασαν τὸ ἐπὶ τούτῳ ἑτοιμασθὲν ὁπλοστάσιον, καὶ ἐχάλασαν ὅσα ἡ Κυβέρνησις ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ μὲ οἰκονομίαν ἐπρομηθεύθη διὰ τὴν μεγάλην ἰδέαν. Ἑπομένως ἡ Ἰταλία ἔπρεπε νὰ ἀποστείλῃ ὅπλα καὶ βοηθείας χρηματικὰς, νὰ δοθῇ καιρὸς εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ οὕτως, ἐντὸς ὀλίγου, ἅπαντες ἑτοιμασθέντες ἀπὸ κοινοῦ, ἀρχίσωσι τὸν ἀγῶνα. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τερτσέτου ἐπείθετο ὁ στρατηγὸς, καὶ περιεμένετο ὁ Δημήτριος Βότσαρης, ἵνα θετικώτερον συμφωνηθῶσι τὰ περὶ τοῦ κινήματος, καὶ ὁρισθῇ ἡ ὥρα τῆς ἐνάρξεως.

Ἐλθὼν εἰς Τορῖνον ὁ πρώην ὑπουργὸς Δημήτριος Βότσαρης, συνωμίλει μὲ τὸν Βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ περὶ πάντων, ὡς ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Ὄθωνος κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, ὅτι ἅμα καταβληθῇ ἡ Ναυπλιακὴ ἐπανάστασις, θὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ κίνημα ὁ Βασιλεὺς Ὄθων. Ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς νὰ περιμένῃ ἡ Ἰταλία, ἕως παρασκευασθῇ ἡ Ἑλλὰς καταλλήλως τοῦ μεγάλου κινήματος, φέρουσα ἱκανὰς χιλιάδας ὡπλισμένων ἀνδρῶν, καὶ ἔχουσά τινα ἐγγύησιν περὶ μὴ ἐπεμβάσεως τῶν συμμάχων, οἵτινες ὑπέγραψαν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας. Καὶ οὕτως ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ τὸ κίνημα τῆς Ἀνατολῆς ἂν οὐχὶ τετελεσμένον, ἀλλ' ὡς μέγα τι γεγονὸς, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἡ διπλωματία ἠδύνατο νὰ ὑπενδώσῃ. Βεβαίως οὕτω θὰ ἐγκατελείπετο ἡ φιλότουρκος πολιτικὴ, καὶ θὰ ὑπεστηρίζοντο τὰ δίκαια τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, συνεργαζομένων ἁπάντων τῶν λαῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας. Τοιοῦτο αἴσιον ἀποτέλεσμα ἤθελε στεφθῇ διὰ κοινῆς ὁμοσπονδίας ὑπὸ Ἑλληνικῆς μεγαλοβασιλείας μὲ ὅλα τὰ παραδουνάβια Κράτη. Ἕως δὲ κινήματα μεμονωμένα ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Μαυροβουνίῳ, Σερβίᾳ, Ἐρζεγοβίνῃ καὶ ἄλλοις μέρεσι γίνονται, ἡ φιλότουρκος διπλωματία θὰ τὰ καταπολεμήσῃ. Ἐνῷ δὲ ἡ λοιπὴ Εὐρώπη θὰ μένῃ ἀδιάφορος εἰς τὰ δραματιζόμενα ἐν Ἀνατολῇ, ἡ μὲν Ἑλληνικὴ φυλὴ κατὰ μέγιστον μέρος θὰ μένῃ δούλη, ἡ δὲ Ἰταλία οὐδὲν ἐκ τοιούτων μονομερῶν κινημάτων θὰ ὠφεληθῇ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ Βενετικοῦ. Ἐκεῖ εὑρέθη καὶ ὁ Λομβάρδος, καὶ παρίστατο εἰς τὰς συνομιλίας τοῦ Βότσαρη. Ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ ἐνέκλινεν εἰς τὰς

ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ πρώην ὑπουργοῦ Βότσαρη. Ἐπὶ τούτοις διέταξεν, ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ διατηρῆται μὲν τὸ πνεῦμα τῆς κοινῆς συνεννοήσεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας καὶ τῶν Παραδουναβίων, ἀλλὰ νὰ μὴ προβῶσιν εἰς κίνημά τι πρὶν εὐθετηθῶσι τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐγένετο δὲ συνθήκη τὰς 10 Μαΐου μεταξὺ Βότσαρη καὶ Ρατάτση. Ἀλλ' οἱ Ἰταλοὶ ἀνυπόμονοι, καὶ παρακινούμενοι οἱ κορυφαῖοι αὐτῶν ὁ ὑπουργὸς Ρατάτσης Γαριβάλδης καὶ Πετρουτσέλης ὑπὸ τῶν ἐξ Ἑλλάδος, βουλομένων ταχύτητα νὰ κινηθῶσιν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ διὰ τὰς προόδους τῶν Μαυροβουνιωτῶν, Σέρβων καὶ ἄλλων λαῶν, ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν πέραν τῆς θαλάσσης, ὡς ἔλεγον, καὶ νέαν ἔκρηξιν Ἰταλικοῦ ἀγῶνος εἰς Τυρόλον. Ἐπὶ τούτῳ εἶχον συμφωνήσει κατὰ τὴν συνθήκην τῶν 10 Μαΐου εἰς Τρασκόρεν 50,000 τουφέκια τὰ ὁποῖα εἶχον παρακαταθέσει ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας ἐπὶ τῷ κινήματι τούτῳ, νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ διανεμηθῶσι πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας Χριστιανούς. Νὰ χορηγηθῇ παρὰ τῆς Ἰταλίας ἓν ἑκατομμύριον φράγκων καὶ 10,000 στρατός. Ὁ Γαριβάλδης νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Ἤπειρον μετὰ τῶν λεγεώνων τῶν Γαριβαλδινῶν· ἄλλοι δὲ ἐθελονταὶ ἐκ Γένοβας νὰ καταβῶσιν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἀλβανίας καὶ νὰ συνενωθῶσι μὲ τοὺς ἐπαναστάτας Ἐρζεγοβινίους καὶ Βοσνίους. Εἰς δὲ τὸ Τυρόλον νὰ ἐπιδράμωσι Γαριβαλδινοί, καὶ βοηθήσωσι τοὺς ἐπαναστατήσαντας εἰς τὸ Βενετικὸν καὶ Τυρόλον. Οὕτω δὲ ἀπὸ κοινοῦ ἄρξει ὁ μέγας Ἑλληνικὸς καὶ Ἰταλικὸς ἀγὼν κατὰ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας.

Ἡ ἔκβασις περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν, καὶ συγκροτήσεως κοινῆς τινος ὁμοσπονδίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ κοινῆς βοηθείας Ἰταλίας καὶ Γαλλίας, ἐφαίνετο ἐπιτυχεστάτη. Ἐνεργείας καὶ μόχθους πολλοὺς πρὸς συνένωσιν τῶν ἐθνῶν τούτων κατέβαλεν ὁ Βενετὸς Ἀντώνιος Κανίνης, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρίψας ἐν Ἑλλάδι, Τουρκίᾳ καὶ ταῖς Ἡγεμονίαις. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ πρὸ δύο ἐτῶν παραδεχθὲν ἐν Νεαπόλει ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδου, καὶ καθυποβληθὲν εἰς διασκεψιν τοῦ μεγάλου Καβοὺρ, ἐγνωστοποίει αὐτὸς πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα αὐτοπροσώπως. Ἐξέθετο πρὸς αὐτὸν τὸ ὄφελος τῆς Ἰταλίας, ἐὰν ἀνεμιγνύετο εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς ὁ Βασιλεὺς αὐτῆς, διότι μετὰ τὸ αἴσιον πέρας τοῦ γενικοῦ κινήματος ἀπολαύων ἀφεύκτως τὸ Βενετικὸν, ἤθελε φανῆ, ὁ διευθετίζων καὶ μεσολαβῶν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς εὐημερίας τῶν ἐλευθερουμένων λαῶν. Ἔλεγε πρὸς τούτοις, ὅτι ἀνυπόμονοι ἦσαν νὰ ἴδωσι τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ,

οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπόδουλοι καὶ οἱ Ριζοσπάσται τῆς Ἑπτανήσου. Οὗτοι ἐμαγεύοντο εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ Γαριβάλδου, καὶ περιέμενον αὐτὸν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀνατολὴν καὶ νὰ ποιήσῃ ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος. (1) Ὁ Κανίνης παρὰ τοῦ Γαριβάλδου εἶχε λάβει τὴν ἑξῆς προκήρυξιν, ἣν ἐδημοσίευσεν Ἑλληνιστί, Σλαβιστὶ καὶ Ρουμανιστί, καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν.—«Βρεσίᾳ 10 Ἀπριλίου 1862 —Λαοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.—Ἡ πρωτίστη αἰτία, ἥτις ἐμπόδισε τὴν ἕνωσίν σας, ὅπως ἐκτινάξητε τὸν ζυγόν, καὶ ἀποκτήσητε τὴν ἐλευθερίαν σας, εἶναι ἡ διχόνοια, ἥτις βασιλεύει ἀναμεταξύ σας ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν διοργάνωσιν τῆς χώρας σας. Σεῖς ἅπαντες πρέπει νὰ ἐξεγερθῆτε, ὡς νὰ ἦσθε εἷς μόνος ἄνθρωπος, λησμονοῦντες τὰ δυσάρεστα μίση, τὰ ὁποῖα στερεόνουσιν ἐπὶ αἰῶνας τὴν σκλαβίαν σας. Σεῖς ὀφείλετε νὰ κτυπήσητε ὡς εἷς ὑπὲρ πάντων, καὶ πάντες ὡς ὑπὲρ ἑνός. Μετὰ τὴν νίκην συνέλευσις γενική, διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καταρτιζομένη, θὰ προσδιορίσῃ τὰ ὅρια ἑκάστου τῶν νέων Κρατῶν, καὶ θὰ δημιουργήσῃ νέον διεθνὲς δίκαιον παρ' Ὑμῖν. Οὕτω θὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παρελθόντος οἰκοδόμημα στερεόν. Ὅλαι αἱ ἐθνικότητες πρέπει νὰ σεβασθῶσι. Ἕκαστος λαὸς θὰ λάβῃ κατάλληλον τῆς οἰκείας αὐτοῦ φύσεως ἀνάπτυξιν, καὶ θὰ πιάσῃ τὴν ἁρμοδίαν αὐτοῦ θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Τὰ ζητήματα ὁρίων πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ ἔχουσι δευτερεύουσαν ἐπιστημότητα ὡς πρὸς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς ἑνώσεως· πάσης κατ' ἰδίας θελήσεως καὶ δυνάμεως, ὅπως συντελεσθῇ μία καὶ ἡ αὐτὴ θέλησις καὶ δύναμις. Ὁ μόνος οὗτος σκοπὸς θὰ ἦναι ἡ ἀπόφασίς σας. Ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ ζητήματα θὰ λυθῶσιν ἀκολούθως. Ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ, τὸν ὁποῖον λατρεύετε μὲ πολλὰς γλώσσας, σᾶς προτρέπω εἰς ὁμοθυμίαν. Μὲ τὴν ὁμόνοιαν ταύτην μᾶλλον, ἢ μὲ τὴν δύναμιν, δύνασθε νὰ ἀπολαύσητε ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν, καὶ νὰ καταστήσητε πλουσίας καὶ ἀνθηρὰς τὰς χώρας σας. Δώσετε ἅπαντες ἀλλήλοις χεῖρα. Διακηρύξατε ἐνώπιον τοῦ κόσμου ἀδελφότητα καὶ σύνθεσιν. Διὰ τούτων ὁ θρίαμβος θὰ ἐνισχυθῇ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ὃν ἐπιχειρίζεσθε. Λαοὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, σᾶς πέμπω ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐν ὀνόματι τῆς Ἰταλίας —Γαριβάλδης, στρατηγός.»

Κατ' αὐτὰς οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου Σμόλενς καὶ Δ. Γρίβας, ἔλαβον συνέντευξιν μετὰ τοῦ Γαριβάλδου εἰς Κόμον καὶ Ἴντραν περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐνταῦθα παρευ-

(1) Marco Antonio Canini Uingt ans d' exil XIX κ.τ.λ.

ρέθη καὶ ὁ ἐκ Περγάμου ταγματάρχης Κούκης, τὸν ὁποῖον πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ἑλλάδα ὁ Γαριβάλδης, ὅπως ἐξετάσῃ τὰ πράγματα ἐπιτοπίως. Οἱ ἐθελονταὶ Γαριβαλδινοὶ νέοι παράτολμοι καὶ ἀκράτητοι πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν λαῶν, ὥρμησαν εἰς Τυρόλον, καὶ συνεπλάκησαν μετὰ φυλάκων Αὐστριακῶν, καὶ προσεκάλουν τοὺς Τυρολίους εἰς ἐπανάστασιν. Ἡ Αὐστρία ἀμέσως διηύθυνε στρατεύματα καὶ ἐγκλίσεις κατὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι παρεβίασε τὴν συνθήκην τῆς Βιλαφράγκας, καὶ ὅτι διενοεῖτο νὰ κινήσῃ εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποκειμένους λαοὺς τῆς Σλάβους καὶ Ἰταλούς, καὶ νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἀνατολῆς, ἐπιβουλευομένη τὴν Τουρκίαν. Ἡ Γαλλία κατὰ τὴν Αὐστριακὴν δήλωσιν, ἀπεδοκίμαζε τὸ κίνημα ίτῶν Ἰταλῶν. Ἡ ἀποστολὴ πέραν τῶν θαλασσῶν δὲν ηὐδοκίμησε· διότι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτήν, καὶ νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν εἰς Τυρόλον ἐπιδρομὴν τῶν ἐθελοντῶν Γαριβαλδινῶν. Ἐκήρυττε διὸ αὐτοὺς ἀπονενοημένους,καὶ ἐνεργήσαντας ἐκτὸς τῶν διαταγῶν καὶ τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ. Ἀποστείλασα λοιπὸν στρατεύματα κατὰ τὰ ὅρια Βενετικοῦ καὶ Τυρόλου, κατεδίωξεν αὐτούς, καὶ συλλαμβάνουσα τοὺς μὲν ἐφυλάκιζε, τοὺς δὲ ἐφυγάδευσεν. Δυσηρεστημένη ἐδεικνύετο καὶ πρὸς τὸν Γαριβάλδην, ὡς ὑποκινήσαντα τὴν ἐπιδρομὴν εἰς Τυρόλον ἄνευ συνεννοήσεώς της καὶ ἐδημοσίευσε προκηρύξεις προσκαλῶν Ἕλληνας, Σέρβους, Μαυροβουνιώτας, Βοσνίους καὶ αὐτοὺς τοὺς Οὔγγρους εἰς κοινὸν ἀγῶνα μετὰ τῆς Ἰταλίας πρὸς κοινὴν ἀπελευθέρωσιν. Ὁ Γαριβάλδης ἠθέλησε νὰ καλύψῃ τὸ κίνημα, καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὰς αἰτίας εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τῶν νέων. Ὅθεν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἰταλικῆς Βουλῆς περὶ τὴν 3 Ἰουνίου 1862 ἔλεγεν ἐν ἐγγράφῳ του πρὸς τὸν Πρόεδρον.—«Ἐγκατέλειπον τὴν Καπρέραν, διότι προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Ρικαζόλη, δείξαντος διάθεσιν ἵνα σπουδαίως ἀσχοληθῇ εἰς τὸ περὶ ἐθνικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀντικείμενον. Τὸ νέον ὑπουργεῖον μοὶ ἐνετείλατο νὰ ἐξασκήσω τοὺς νέους εἰς εὐθυβολήν. Ἅμα ἐδόθη ἡ εἴδησις τούτου, ἡ γενναία νεολαία συνέρρεε πανταχόθεν τῆς Ἰταλίας εἰς Γένοβαν νὰ καταγραφῇ. Τούτους ἐσυμβούλευον νὰ πορευθῶσιν εἰς τὴν φιλήσυχον Λομβαρδίαν, καὶ ἐκεῖ τρεφόμενοι διὰ συνεισφορῶν ἀγαθῶν συμπολιτῶν, θὰ ἀσκῶνται εὐκολώτερον εἰς τὰ ὅπλα ἐπὶ προσδοκίᾳ μελλόντων περιστατικῶν Ἡ Κυβέρνησις ἠπατήθη εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μεταβάσεως. Οἱ νέοι συλληφθέντες ἄοπλοι, ἐφυλακίσθησαν μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Νούλου. Αἱ κυβερνητικαὶ ἐφημερίδες ἀπέδοσαν τὰς συλλήψεις εἰς μελετωμένην ἀπόπειραν κατὰ τοῦ Τυρόλου. Ἀλλ' οὐδὲν ψευδέστ

ρον τούτου. Ἡ ἰδέα τῆς ἐκστρατείας ταύτης εἶναι ὀνειροπώλημα. Οἱ ἀγαθοὶ νέοι ἐκεῖνοι μόνην ἐντολὴν εἶχον νὰ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα. Οἱ συνέταιροί μου καταλαμβάνουσι πόσον λυπηραὶ εἶναι αἱ κακαὶ συνέπειαι τῶν ἀδίκων ὑποψιῶν. Εἰς τὴν βουλὴν ἀπόκειται νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἀπαίσια ταῦτα λάθη.

»Ἡμεῖς ἐκραυγάζομεν πρὸς τοὺς τέσσαρας τῆς Χερσονήσου ἀνέμους «Ἰταλία καὶ Βίκτωρ Ἐμμανουήλ». Καὶ σήμερον δὲ ὁπωσδήποτε ἂν ἔχωσι τὰ πράγματα, καὶ ἐφ' οἱαδήποτε θυσίᾳ, ἐπαναλαμβάνομεν τὴν αὐτὴν κραυγήν. «Οὐαὶ εἰς τὴν σωτήριον ἰδέαν!... Οὐαὶ εἰς τὸν θέλοντα νὰ χωρίσῃ τὸν Βασιλέα ἀπὸ τοῦ ἔθνους, τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ! Ἀλλ' ὅπως κατασταθῇ γόνιμος ἡ ἕνωσις τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους, ὅπως συνενωθῶσι καὶ ἀποβῶσιν ἀκαταμάχητοι αἱ δυνάμεις τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, ὀφείλομεν νὰ συμπληρώσωμεν τὸν ἀπὸ τοσούτου χρόνου ποθούμενον ἐξοπλισμόν. Ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Πρωσσία δύνανται ἐν καιρῷ πολέμου νὰ ἐξοπλίσωσι πλέον τῶν πεντεκαίδεκα τοῖς ἑκατὸν ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν.

»Δότε πρὸς τοὺς ἐλευθέρους τῆς Ἰταλίας πολίτας, τοὺς στενῶς συνδεδεμένους περὶ τὸν μεγάθυμον αὐτῶν Μονάρχην,—δότε, λέγω, ὀργανισμὸν, ὅμοιον πρὸς τὸν τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Πρωσσίας, καὶ τότε βεβαίως θὰ ἀπαλλάξητε καὶ τὸ στέμμα καὶ τὸν λαὸν ἀπὸ πάσης παρανόμου ἐπιρροῆς. Τότε μάλιστα, ἴσως δὲ καὶ ἄνευ ἐκχύσεως νέου αἵματος, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως Βασιλέως, ἐρειδομένου ἐπὶ πασῶν τῶν ζωτικῶν τοῦ Ἔθνους δυνάμεων, θὰ ἐπιτύχωμεν τῆς θερμοτάτης ἡμῶν εὐχῆς, ἤτοι τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου Ἰταλίας ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ. Ἄλλως ἡ Ἰταλία δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ. Αὕτη τείνει πρὸς τὴν ἕνωσίν τις, καθ' ὃν τρόπον τείνει καὶ πᾶν βαρὺ σῶμα πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς. Κίνησις πυρετικὴ καὶ ἀείποτε αὐξανομένη ὠθεῖ τὴν νεολαίαν ἡμῶν πρὸς τὴν κατόρθωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου. Ἡ ἀργία οὐδέποτε θεραπεύει τὸ κακόν. Ἡ ἀργία εἶναι πηγὴ πάσης ἀταξίας. Ἐν χώρᾳ, ἔνθα ἐπικρατεῖ τὸ αἴσθημα τοῦ ἐθνισμοῦ, οἱ ἄνθρωποι, οἱ τὴν τάξιν ἀγαπῶντες, μοχθοῦσι κατ' ἐξοχὴν ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πατρίδος. Ἡ παθητικὴ ἀντίστασις δὲν μεταβάλλεται εἰς ἀντίδρασιν. Ὁ θέλων νὰ ἀντιστῇ πρὸς τὸ γενναῖον κίνημα ἀναδέχεται ὅλην τὴν εὐθύνην τῶν ἐπαπειλούντων ἡμᾶς δυστυχημάτων.

»Παρακαλῶ, Ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, νὰ διακοινώσητε πρὸς τὴν Βουλὴν τὰς ἰδέας ταύτας, τὰς ὁποίας καθυποβάλλω εἰς τας σκέψεις αὐτῆς.—Γαριβάλδας.»

Ὁ Κρίσπης ὅμως ἀρχηγὸς τῆς ἐν τῇ βουλῇ δημοκρατικῆς φατρίας ἀναστὰς ἐπὶ τοῦ βήματος ἔλεγε.—«Ἡ βουλὴ ἐννόησε τὴν περίσκεψιν τοῦ Γαριβάλδου καὶ τοῦ ὑπουργοῦ. Ἡ ἐκστρατεία εἰς Τυρόλον εἶναι φαντασμαγορία· ἐλάνθανον σχέδια, τὰ ὁποῖα γινώσκει ἡ Κυβέρνησις. Ὅτε δὲ ὁ πρωθυπουργὸς Ρατάτσης εἶπε δὲν εἶναι ἀληθές, ὁ Κρίσπης ἀπεκρίθη εἶναι ἀληθέστατον. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργὸς ὑπεσχέθη ἓν ἑκατομμύριον καὶ τουφέκια. Τὰς 27 Ἀπριλίου εἷς τῶν μυστικῶν ἀποστόλων ἦλθε πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ρατάτσην. Οὗτος δὲ εἶπεν ὅτι δὲν εἶχε τὸ ἑκατομμύριον καὶ τὰ ὅπλα· Ὁ ἔντιμος Ρατάτσης πορεύεται εἰς Νεάπολιν. Ἀπομένει παρ' ἡμῖν ὁ γραμματεύς, καὶ παρὰ τούτου ἀπήτησαν τινὲς τὰ ἀργύρια καὶ τὰ ὅπλα. Οὗτος δὲ ἀπήντησε διὰ τηλεγραφήματος «Τὰ ὅπλα εἶναι ἕτοιμα, δηλώσατε τὸν τόπον, ἔνθα πρέπει νὰ κομισθῶσι». Οὕτω συνώμοσεν ὁ ἔντιμος Ρατάτσης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ρατάτσης ἐφώναξεν ἐν τῇ βουλῇ «οὐδέποτε συνώμοσα» ὁ Κρίσπης ἐξηκολούθει. «Ναὶ συνώμοσε μετ' ἐμοῦ, συνώμοσε. Ἀλλὰ δὲν ἔχει θάρρος τῆς συνωμοσίας. Ἐξάγει δὲ μόνον ἐπὶ αὐτῆς τὸ ἴδικόν του ὄφελος. Ὅταν βλέπῃ ἑαυτὸν περιπεπλεγμένον, ἀποσύρεται Πρόσφεύγει δὲ εἰς ἀστυνομικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δύνανται ἴσως νὰ συνεπάγωνται μέγιστα κακά... Κύριοι! ἡ φρόνησις μου ἐπιβάλλει σιωπήν. Ὑπάρχουσιν ὀνόματα τινὰ ἀνώτερα, ἀπαιτοῦντα ὅλον τὸν σεβασμὸν ἡμῶν. Ὁ Κύριος Ρατάτσης δὲν θὰ λησμονήσῃ ἴσως τὴν ἐπίσκεψιν τὴν γενομένην εἰς τὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην ἐν Τρασκόρεν τὴν 10 Μαΐου,(1) οὔτε ὅσα πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτὸν ὑπεσχέθη. Κύριοι! παύομαι ἵνα μὴ διακινδυνεύσω τὸ μέλλον ἡμῶν. Ἀπαιτῶ νὰ συστηθῇ ἐπιτροπὴ παρὰ τῆς Βουλῆς μέλλουσα νὰ ἐξετάσῃ τὰ γενόμενα. Ἀπαιτῶ δὲ καὶ νὰ συνέλθῃ ἡ Βουλὴ μυστικῶς, ἵνα ἀκούσῃ τινὰ ὀνόματα, καὶ ὕστερον νὰ ἀποφασίσῃ ἂν πρέπῃ νὰ ἀποδοθῇ τὸ πταῖσμα εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Οὐδέποτε ὁ Γαριβάλδης λέγει ὅ,τι δύναται νὰ πράξῃ. Τούτου ἕνεκα οἱ ἐθελονταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ὄρη καὶ οὐχὶ εἰς τὴν θάλασσαν... Πολλὰ εἶχον νὰ εἴπω, ἀλλὰ χάριν διαβατικοῦ τινὸς θριάμβου τῆς Βουλῆς δὲν θέλω νὰ διακυβεύσω τὰς τύχας τοῦ τόπου.» (2)

Ὁ Ρατάτσης εἰς τὰς ἐγκλίσεις τοῦ Κρίσπη, ἀπεκρίνετο ἐν τῇ Βουλῇ.—«Λέγεται, ὅτι προέκειτο περὶ ἐκστρατείας πέραν τῶν

(1) Ἐννοεῖται δὲ ἡ συνέντευξις τοῦ Βότσαρη τὰς 10 Μαΐου πρὸς τὸν Γαριβάλδην εἰς Τρασκόρεν καὶ ἡ συνθήκη.

(2) Opinione di Torino 1862.—«Κλειώ» ἐφημερὶς ἐν Τεργέστῃ ἔτος Α΄. Ἀριθμός 49.

θαλασσῶν· ἀλλ' οἱ ἐθελονταὶ ἦσαν ἐν Γενούῃ, ἀντὶ δὲ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἦλθον εἰς Βέργαμον καὶ εἰς Βρεσσίαν. Ἤθελον ἄρά γε διὰ τῶν ὀρέων νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν; Ἀπατᾶται ὁ κύριος Κρίσπης, τοιαύτας ἐπιφέρων κατηγορίας. Ἐγὼ ἀείποτε διεκήρυξα ἐπισήμως, ὅτι δὲν θὰ συγκατετιθέμην εἰς ἐκστρατείαν, ἀπειλοῦσαν ὁπωσδήποτε νὰ διακυβεύσῃ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Πολλοὶ νέοι διενοοῦντο νὰ μεταναστεύσωσιν εἰρηνικῶς. Εγὼ δὲ εἶπον, ὅτι ἤθελον αἰτήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς χρήματα εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὡρίσθη τὸ ἑκατομμύριον, οὗτινος ἐμνήσθη ὁ κύριος Κρίσπης. Ἀρνοῦμαι ὅμως τὴν ὕπαρξιν τῆς μυστικῆς διακοινώσεως, τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς ἀνέφερε. Ἀγνοῶ δὲ πῶς, μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, λαλεῖ περὶ ὑποσχέσεων γενομένων πρὸς τὸν Γαριβάλδην ἐν Τρεσκόρε. Ἀποκρούω τὴν πρότασιν νὰ συνέλθῃ ἡ Βουλὴ εἰς μυστικὴν συνεδρίασιν. Ἐπιθυμῶ νὰ κριθῶ εἰς τὸ φῶς, οὐχὶ δὲ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων.» — Ὁ Κρίσπης δὲ ἔλεγε — «Τῷ 1860 τὰ αὐτὰ ἐλέγοντο περὶ τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν πειθαρχίαν ἡμῶν. Οὐδέποτε λέγει ὁ Γαριβάλδης ὅ,τι διανοεῖται νὰ πράξῃ· τούτου ἕνεκα οἱ ἐθελονταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν θάλασσαν Οὕτω καὶ κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν, ἐχρειάσθη νὰ σφαγῶσι θύματά τινα ἐν Ταλαμῶνι (παπικῇ παραθαλασσίᾳ πόλει εἰς τὰ σύνορα τῆς Τοσκάνης). Πολλὰ εἶχον νὰ εἴπω· ἀλλά, χάριν διαβατικοῦ τινος θριάμβου τῆς Βουλῆς, δὲν θέλω νὰ διακυβεύσω τὰς τύχας τοῦ τόπου.» — Ὁ Ρατάτσης ἀνταπήντα — «Ὁ ἔντιμος Κρίσπης ἐξακοντίζει βαρεῖαν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν· λέγει ὅμως, ὅτι δὲν δύναται νὰ δηλώσῃ δημοσίᾳ τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων. Τὰ πράγματα εἶναι τετελεσμένα. Ὀφείλει νὰ ἐπιφέρῃ τὰς μαρτυρίας· ἐγὼ τὸν προκαλῶ, διότι δὲν φοβοῦμαι. Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι διὰ τοῦ ἑκατομμυρίου ἐκείνου διενοούμην νὰ βοηθήσω τοὺς θέλοντας νὰ πορευθῶσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν μετανάστας». (1) Τοιαύτην ὅμως ἀκριτομυθίαν

(1) Ἡ Κλειὼ λέγει ἐν ἀριθ. 29 τοῦ ἔτους 1862. «Τὴν ὑστεραίαν 23[4 Ἰουνίου ἐπανελήφθη ἡ συζήτησις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μετριώτερον. Τὴν ἀκριτομύθειαν τοῦ κ. Κρίσπη ἐκάκισαν παρρησίᾳ καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ φίλοι του, οἷοι ὁ Βίξιος, Πετρουκέλης καὶ λοιποί. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι, ὅτι τὰ μέλη τῆς Βουλῆς οὐ μόνον οὐδεμίαν ἐζήτησαν ἐξήγησιν περὶ τῶν μυστηριωδῶν ἀποκαλύψεων τοῦ δημοκρατικοῦ ῥήτορος, ἀλλ' ἐπροσπάθησαν μετὰ πάσης σπουδῆς ν' ἀντιπερισπάσωσι τὴν συζήτησιν ἐπὶ ἑτέρου ἀντικειμένου. Δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον, οὔτε κἂν διαφέρει πρὸς ἡμᾶς, νὰ ἐπιδο-

τοῦ Κρίσπη ἐκάκιζον παρρησίᾳ ἐν τῇ βουλῇ καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοί του φίλοι Β.ξιος, Πετρουκέλης καὶ ἄλλοι. Ἡ Βουλὴ φρονίμως ποιοῦσα, οὐδεμίαν ἐζήτησεν ἐξήγησιν περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦρήτορος Κρίσπου, καὶ ἔστρεψαν τὴν συζήτησιν ἐπὶ ἑτέρου ἀντικειμένου.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐπροσπάθει παντοίαις δυνάμεσι νὰ καλύψῃ τὸ Ἑλληνοσλαβικὸν καὶ Ἰταλικὸν κίνημα κατὰ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας, ἡ Ἀγγλία ἔλαβε τὰς προσφάτους διακοινώσεις τῆς Αὐστρίας καὶ τὰς ἐγκλίσεις τῆς Τουρκίας κατὰ Σλάβων καὶ Ἑλλήνων. Ἠρεθίσθη καὶ ὑπελάβεν, ὅτι κατεκλονίζοντο ὅσα ἐδημιούργησεν αὕτη εἰς ὑποστήριξιν τῆς Τουρκίας ἐν Ἀνατολῇ διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῶν 1856. Διὸ ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ὡς συνωμότου μετὰ τοῦ Γαριβάλδου καὶ τῶν Ἑπτανησίων εἰς ταραχὴν τῆς Τουρκίας. Σαφέστατα δὲ ὁ χρόνος τῆς Ἀγγλίας ἐξεφράζετο δυσμενῶς εἰς τὰ πραττόμενα, κατηγορῶν τοὺς Ἑπτανησίους. Ἔλεγε δέ.—«Ἐξαετία παρῆλθε καὶ πάλιν τῆς Εὐρώπης τὰ ὄμματα ἀναγκάζονται νὰ στραφῶσι πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Τὸ τῆς Ἑλλάδος Βασίλειον ἐφείλκυσε πρῶτον εἰς ἑαυτὸ τὴν γενικὴν προσοχήν. Στρατιωτικὴ ἀνταρσία (ἐννοεῖται ἡ Ναυπλιακὴ ἐπανάστασις) διακοπεῖσα διὰ συνθήκης μᾶλλον, ἢ καταστα λεῖσα διὰ τῆς βίας, ἐγένετο πρόδρομος ταραχῶν ἐν τῷ Τουρκικῷ Κράτει. Δὲν ἔφθασε σιγήσασα ἡ τῶν ὅπλων κλαγγή, καὶ ἡ χρονία ἐπανάστασις τῆς Ἐρζεγοβίνης καὶ τῶν ἀρχαίων τοῦ Μαυροβουνίου τιμαρίων ἐξώκειλαν εἰς προφανῆ πόλεμον, ἀναγκάσαντα τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀποστείλῃ ὅλον τὸν λογάδα στρα-

θῶμεν εἰς εἰκασίας πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ «πέραν τῶν θαλασσῶν προορισμοῦ» τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Γαριβαλδιανῆς ἐκστρατείας. Χάριν ὅμως περιεργείας ἀναφέρομεν, ὅτι, κατὰ τῶν πλείστων τὸ φρόνημα, οἱ Ἰταλοὶ ἐθελονταὶ ἐμελέτων νὰ καταβῶσιν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Σημειοῦμεν ἁπλῶς ἐνταῦθα ὅτι, καθ' ἃ ἀναφέρει ἐπιστολὴ ἐκ Τουρίνου, τῆς 21|2 ἰουνίου, ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ Νικόλαος Σμόλεντς, ὁ κατὰ τὸ διάστημα τῆς Ναυπλιακῆς στάσεως, φρούραρχος τοῦ Ἴτς Καλὲ, λαβὼν ἐσχάτως συνέντευξιν εἰς Κόμον μετὰ τοῦ Γαριβάλδη, ἤκουσε παρὰ τούτου ὅτι «πρὸ τριῶν μηνῶν ἐμελέτα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, πλὴν ἠμποδίσθη ὑπό τινος περιστατικοῦ, συμβάντος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεως» καὶ ὅτι «ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶναι ἐλπὶς νὰ γίνῃ τι περὶ τῆς Ἑλλάδος». Ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ ἀναγγέλλει ὅτι ὁ Δ. Γρίβας ἔμελλε νὰ διαλεχθῇ μετὰ τοῦ Γαριβάλδη, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι διελέχθη εἰς Ἴντραν, ὡς εἴπαμεν ἐν τοῖς ὄπισθεν, κατὰ τὰς Ἰταλικὰς ἐφημερίδας».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τὸν αὐτῆς εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἀδρίαν ἐπαρχίας... Ἡ τῶν Τούρκων καὶ Σέρβων σύγκρουσις ἐν Βελιγραδίῳ ἠνέῳξε νέαν πληγὴν, τὴν ὁποίαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις προσπαθοῦσι νὰ θεραπεύσωσι... Τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἐξετάζει τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ συμβαίνοντα οὐ μόνον ὡς πολιτικὸν ζήτημα, ἀλλὰ κατὰ ἐξοχὴν ὡς ὑπόθεσιν ἐνδιαφέρουσαν εἰς τὸ βαλάντιόν του... Μὴ ἄρά γε πηγάζῃ ἡ ταραχὴ ἀπὸ δυσαρεσκείας πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν; ἢ ἴσως εἶναι ἄλλοι οἱ ἀναρριπίζοντες τὴν φλόγα καὶ προπαρασκευάζοντες τὸν χῶρον τῆς διαδόσεώς της; Ἐὰν ὑπάρχωσι τινὲς συνέργειαι, πόθεν λαμβάνουσι τὴν ἀρχήν; Τίνι δὲ τρόπῳ θὰ ματαιωθῶσι; Ἐλπίζω ὅτι θὰ λύσω εὐκόλως τὰ ἀνωτέρω ζητήματα, ἀφοῦ πρότερον ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν εἰς τι σπουδαιότερον. Σύμπασαι αἱ Χριστιανικαὶ φυλαὶ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως τοῦ Σάβου μέχρι τοῦ Ταινάρου προσπαθοῦσι νὰ ὁμονοήσωσιν εἴς τινα ἀπὸ κοινοῦ ἀγῶνα. Καταλληλοτάτην εἰς τὰς σκευωρίας θέσιν ἔχουσιν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἑπτάνησος διατελοῦσα, καὶ πάντων ἀπολαύουσα τῶν προνομιῶν, ὅσα ἐλευθέρα Κυβέρνησις συνήθως ἐξασφαλίζει, ἀποτελεῖ γεωγραφικῶς τε καὶ πολιτικῶς τὴν ἑστίαν καὶ τὸ κέντρον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἑνώσεως. Ἡ εὔκολος κατὰ ξηράν τε καὶ θάλασσαν συγκοινωνία, καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία τοῦ πράττειν κατὰ τὸ δοκοῦν, παρέχουσι τοῖς νησιώταις πάμπολλα μέσα, ὅπως κατορθώσωσι συνεννόησίν τινα τῶν διαφόρων φυλῶν. Ταῦτα δὲ ἐγένετο πλέον ἢ ἅπαξ. Οἱ Ἰόνιοι, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, μετέσχον ὅμως ἁπασῶν τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅσαι ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ μεγάλου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος μέχρι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τῆς ἑταιρίας, ἥτις ἄλλοτε ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς πρωταγωνιστοῦσι τὴν σήμερον οἱ μυστικοὶ σύλλογοι ἐν τῇ Δύσει. Ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἠπείρῳ ἐπανάστασις τῶν 1854 προήχθη διὰ τῶν προσπαθειῶν τῶν Ἑπτανησίων κατ' ἐξοχὴν, καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Καὶ μὲ ὅλην τὴν αὐστηρὰν τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτήρησιν ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν τοσοῦτοι, ἐὰν μὴ καὶ πλείονες Ἑπτανήσιοι, ὅσοι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκτοτε δὲ ἔλαβον μεγίστην ἐπίδοσιν ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασιν αὐτῶν. Οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανοὶ οἱ τέως στρέψαντες ἀδιαλείπτως καὶ ἀποκλειστικῶς τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, συνείθισαν βαθμηδὸν μᾶλλον νὰ βλέπωσι πρὸς δυσμάς. Ἡ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος προκηρυχθεῖσα ἀρχὴ τῆς τῶν λαῶν κυριαρχίας, δὲν ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος οὐδὲ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἀλλ' ἱσταμένη ἐναέριος

εἰσέδυ καὶ εἰς τὰς χώρας τὰς κειμένας πέραν παντὸς θορύβου πολιτικοῦ. Ἡ εἰς τὴν Ἰταλίαν χορηγηθεῖσα παρὰ τοῦ Ναπολέοντος βοήθεια, καὶ τοῦ Γαριβάλδη τὰ κατορθώματα ἀνεπτέρωσαν νέας ἐλπίδας, καὶ διήγειραν ἀρχαίας εὐχάς. Ἔκτοτε ἡ μὲν Ἑπτάνησος ἀπέβη πολλῷ σημαντικωτέρα, οἱ δὲ νησιῶται ἐπιδεικνύονται πολλῷ μείζονα ἢ πρότερον δραστηριότητα. Εἰς Κέρκυραν πολλαχόθεν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἔρχονται πράκτορες. Ἀπὸ Κέρκυραν οὗτοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Δύσιν. Ἀπὸ Κερκύρας ἀποστέλλονται ἀργύρια πρὸς τοὺς Μαυροβουνιώτας καὶ Ἑρζεγοβινίους. (1)

»Ἐντεῦθεν ἐξαπατᾷ ὁ τύπος τὸ κοινὸν δημοσιεύων τὰ κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ Γαριβάλδη. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τέλους συνάγονται ἅπαντα τὰ μέσα, ὅσα ἔχουσιν, ἀνὰ χεῖρας οἱ πολυάριθμοι Ἕλληνες ἔμποροι, ἑνὶ λόγῳ τὸ πᾶν ἐν Ἑπτανήσῳ εἶναι ἐνέργεια καὶ κίνησις. Δύσκολον εἶναι νὰ ὁρίσωμεν πόσον ἀπέβη ὠφέλιμος αὕτη ἡ ἐν τῇ Δύσει ἐνέργεια. Ὑπάρχει ὅμως ἀναμφίβολον ὅτι δι' αὐτῆς ἠλεκτρίσθησαν αἱ διάφοροι παρὰ τὸ πέλαγος τοῦ Ἀδρίου φυλαί. Σλάβοι, Ἀλβανοὶ καὶ Ἕλληνες, ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν στενοτάτην, συνῆψαν πρὸς ἀλλήλους ἀδιαρρήκτους φιλίας δεσμούς. Ἡ μέχρι μίσους ἄλλοτε φθάνουσα δυσαρέσκεια, τὴν ὁποίαν ἐπωφελήθη ἄλλοτε καὶ αὐτὴ ἡ Τουρκία ἐξέλιπε σχεδὸν ὁλοσχερῶς. Ἡ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀδιαφορία μετέβη εἰς ζῆλον καὶ διάφορον ὑπὲρ ἀλλήλων. Αἱ ἐκ Μαυροβουνίου εἰδήσεις (αἵτινες κυρίως εἰπεῖν, εἶναι ἁπλῆ ἐπανάληψις ἀρχαίας ἱστορίας 400 ἐτῶν) περὶ τῶν ὁποίων ἄλλοτε οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ ἐρευνήσῃ, ἀποτελοῦσι σήμερον τὸ κυριώτατον τῆς ὁμιλίας θέμα ἔν τε τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Πρώτην ἤδη φορὰν ἀνατέλλει ἡ ἰδέα περὶ κοινοῦ συμφέροντος ὑφισταμένη μεταξὺ τοῦ ἀγῶνος, τῶν ἐρευνῶν καὶ τῆς εὐημερίας πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανικῶν φυλῶν. Εἰς μάτην μοχθεῖ ὁ ἀναζητῶν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ συμπτώματι Ρωσσικὰς ἢ Γαλλικὰς μηχανορραφίας. Ἓν μόνον ὄνομα ἀντηχεῖ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὁποῖον κυμαίνεται μετέωρον ὡς σημαία, καὶ διαδίδεται ὡς σύμβολον τῆς ἑνώσεως, τὸ ὄνομα τοῦ Γαριβάλδου. Τοῦτο κατέστη νέον ἄρθρον πίστεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανῶν, καθαρώτερον δὲ μεγαλοπρεπέστερον καὶ μαγευτικώτερον ἢ ἐν Ἰταλίᾳ, διότι ἐνταῦθα εἶναι ἄμοιρον πάσης ἀδυναμίας. Φαίνεται τῇ ἀληθείᾳ παράδοξον, ὅτι ἐν χώραις, ταῖς

(1) Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ ἀποστολὴ εἰς Μαυροβούνιον τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ὅπως παραδώσῃ τὰ χρήματα τὰ ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἄλλαις νήσοις συναχθέντα πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν.

ὁποίας δὲν ἐπεσκέφθη οὐδέποτε οὐδεὶς Εὐρωπαῖος, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπέζη λέξις οἰκειακή, ἐλπίς, ὑπόσχεσις Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ λίαν ἐξημμένην ἔχοντος λαοῦ τῆς Ἀνατολῆς τὴν φαντασίαν, ὁ Γαριβάλδης ἵσταται ὡς ἰδεῶδες ἄγαλμα, μεθ' οὗ συνάπτεται πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν καὶ ἰσχυρόν. Οὐχὶ ἄνευ λόγου ἐπιτηροῦνται τὰ ἐν Μεσογείῳ κινήματα τοῦ Γαριβάλδου ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τῶν στόλων τῆς Εὐρώπης· διότι ἐὰν οὗτος ἀπεβιβάζετο ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Ἀδρίου ἀκτῆς, θὰ ἐπεκινεῖτο καὶ αὖθις ἐκ νέου τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα, πολὺ φοβερώτερον τοῦ προτελευταίου. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ καταστείλῃ πᾶσαν ἐπίδρασιν εἰς ὑποκίνησιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.»

Εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ «Χρόνου» δὲν ἔμενεν ἀμέριμνος ἡ Ἀγγλία. Ὁ ὑπουργὸς λόρδ Πάλμεστρων ἐφοβεῖτο μὴ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἐρημίτης τῆς Καπρέρας Γαριβάλδης, σύμμαχος τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς ἤθελε δεινωθῶσι. Καίτοι δὲ ἐμίσει σφοδρῶς τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, ἤθελε νὰ διακόψῃ τὰς ἐνεργείας του ὑπὲρ τῆς μεγάλης Ἰδέας, προσφέρων αὐτῷ τὴν Ἑπτάνησον, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ ν' ἀπέχῃ πάσης ἐνεργείας καὶ ἐπιθέσεως κατὰ τῆς γείτονος ἐπικρατείας τῆς Τουρκίας. Καὶ τοῦτο ἐνετείλατο πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Τρικούπην πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος, ἐπανερχόμενον εἰς Ἀθήνας τῷ 1861 δι' ἀσθένειαν. Τὸν Τρικούπην φθάσαντα εἰς Ἀθήνας ἐπισκέφθη ὁ τότε διορισθεὶς πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν Νικόλαος Δραγούμης εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἔλεγε δὲ αὐτῷ ὁ Τρικούπης «ἐπιθυμῶ νὰ σοὶ διακοινώσω ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον χαροποιὰν εἴδησιν, τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δραγούμης ἐφάνη διστάζων εἰς τοιαύτην παραχώρησιν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας, ὁ Τρικούπης εἶπε.—«Μὴ ἀμφίβαλε. Ναὶ μὲν ὁ λόρδ Πάλμεστρων μισεῖ τὸν Ὄθωνα, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ καὶ νὰ παύσῃ τοῦ ν' ἀνησυχῇ καὶ ταράττῃ τὴν Εὐρώπην τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα, καὶ ν' ἀπαλλαχθῇ ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τῶν καθημερινῶν διαμαρτυρήσεων τῆς Ἑπτανήσου. Μοὶ παρήγγειλε δὲ νὰ ὁμιλήσω μετὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ νὰ βεβαιώσω αὐτὸν ὅτι ἡ παραχώρησις γίνεται, ἀλλ' ὅτι εἰς ἀντάλλαγμα ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ἡ Ἀγγλία μόνην τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι οὔτε φανερὰ οὔτε κρυφὰ θὰ ἐνοχλῇ πλέον τὴν Τουρκίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἀσθενῶν ἀδυνατῶ νὰ ἴδω τὸν Βασιλέα, ἐμήνυσα νὰ στείλῃ τὸν γραμματέα του, ἵνα διαβιβάσω τὴν παραγγελίαν μου.»—Ὁ Δραγούμης ἐξεφράσθη τὰ κατ' εὐχήν. Ὁ Ὄθων ἀπέστειλε πρὸς τὸν Τρικούπην τὸν γραμματέαν του Βένтλαμ, καὶ ἐκοινοποιήθη αὐτῷ ἡ παραχώρησις τῆς Ἑπτανήσου καὶ ὁ ὅρος τῆς ἀποχῆς τοῦ νὰ ἐργάζηται ὑπὲρ τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

μεγάλης Ἰδέας. Ἐξεπλάγη δὲ ὁ Τρικούπης ἅμα ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, ὅτι τῆς Ἑπτανήσου ἡ παραχώρησις εἶναι ἄχρηστος ἐπὶ τοῦ νῦν καὶ ἀνωφελὴς, καὶ καθόλου καταστρεπτικὴ εἰς τὰ ἐνεργούμενα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὑπὲρ τῆς μεγάλης Ἰδέας, καὶ ὅτι ἕτοιμοι ἦσαν ὅλοι οἱ σκλαβωμένοι Χριστιανοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σέρβοι νὰ σηκωθῶσι κατὰ Τουρκίας καὶ ἐλευθερωθῶσιν, ἀπὸ κοινοῦ συμμαχοῦντες κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ἡ Ἑπτάνησος θὰ ἔλθῃ μόνη της εἰς τὴν Ἑλλάδα, λυομένου τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος διὰ κοινῆς βοηθείας ὅλων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανῶν. Ἐδείχθησαν δὲ τῷ Τρικούπῃ καὶ ὅλα τὰ σχέδια τοῦ κινήματος, καὶ αὐταὶ αἱ συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Γαριβάλδου, καὶ ἡ συνθήκη συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας μετὰ Σερβίας, καὶ ὅτι εἰς ὅλα ταῦτα καὶ Βασιλεὺς καὶ ὑπουργοὶ συνεννοοῦνται καὶ προστρέχουσι.

Σφόδρα ὠργίσθη ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Ὄθωνος εἰς παραδοχὴν τῆς Ἑπτανήσου. Ὅλαι αἱ ἐνέργειαι ἦσαν γνωσταὶ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἤκμαζεν ὁ πόλεμος τοῦ Μαυροβουνίου, καὶ ἡ Σερβία ἠγείρετο φοβερίζουσα τὴν Τουρκίαν. Ἡ μὲν Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία ὑπεράσπιζον διπλωματικῶς τὴν Σερβίαν, καὶ ἔστειλλον κρυφίως βοηθείας, ἡ δὲ Ἀγγλία ἐβρύχετο καθ' αὐτῶν καὶ ἀντέπραττε πάσῃ δυνάμει ὑπὲρ Τουρκίας. Διὰ ταῦτα ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς Ἀγγλίας πρέσβυς Ἐνρίκος Μποῦλβερ ἔλεγε μὲ ἀγανάκτησιν πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος Δραγούμην.—«Ὅλα τὰ τεκταινόμενα ἐν Ἀθήναις γινώσκω. Εἴσθε ἀνόητοι σεῖς οἱ Ἕλληνες, ἐὰν ἐλπίζητε εἰς τὴν Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον. Βλέπετε ὅτι καθημερινῶς νικᾶται τὸ Μαυροβούνιον καὶ ὁ Ὀμὲρ πασᾶς προχωρεῖ εἰς Τσετίνιαν. Δὲν θὰ περάσῃ πολὺ, ὁποῦ ἡ Σερβία ὡς ἡ χελώνη θὰ τρυπώσῃ πάλιν τὴν κεφαλήν της εἰς τὸ καυκίον της. Ἐὰν δύνασαι παρὰ τῷ Ὄθωνι, κατάπεισε τὸν Βασιλέα Ὄθωνα νὰ ἡσυχάσῃ· διότι ζητῶν αὐτὸς νὰ ὑποσκάψῃ τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου, ἀνασκάπτει τὰ θεμέλια τοῦ ἰδικοῦ του».—Οὐδὲν καὶ μηδὲν ἠδυνήθη νὰ μεταπείσῃ τὸν Ὄθωνα ὁ Δραγούμης, κοινοποιήσας τοὺς ἀπειλητικοὺς λόγους τοῦ Μποῦλβερ πρὸς αὐτόν· Ἀπ' ἐναντίας ὁ Ὄθων διὰ τοὺς ἀπειλητικοὺς λόγους εἶπεν· —«εἶμαι συνειθισμένος νὰ ἀκούω τοιαύτας ἀπειλὰς τῶν πρέσβεων.»

Ἐν τούτοις ὁ Γαριβάλδης αἰφνης ἐξέφυγε τὰς Ἰταλικὰς πρὸς ἐπιτήρησίν του φυλακὰς ἐν Καπρέρᾳ. Λαβὼν τὰ λάθρα ὑπὸ τοῦ Ρατάτση εἰς αὐτὸν διατεθέντα ἀτμόπλοια, ἀπέβη εἰς Σικελίαν. Ὕψωσεν ἐκεῖ σημαίαν ἀνεξαρτησίας, καὶ ἐπροσκάλει τοὺς δουλωμένους Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς εἰς ἀπελευθέρωσιν. Πέριξ αὐτοῦ

συνέρρεον πάσης φυλῆς ἄνθρωποι, Ἰταλοί, Ἕλληνες, Σλάβοι, Οὖγγροι. Ἀλλ' ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις, πολιτικοῖς λόγοις, ἀπεδοκίμαζε τὴν δραπέτευσιν τοῦ Γαριβάλδη, καὶ καθυπέβαλε τὰς ἐπαναστατησάσας χώρας ἐν Σικελίᾳ εἰς στρατιωτικὸν νόμον. Ἡ Ἀγγλία, φοβηθεῖσα τὴν ἔκρηξιν εἰς Ἀνατολὴν, καὶ ἀντιπράττουσα τότε εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα τῆς Ρώμης πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ Πάπα, ὃν ἐπροστάτευε Γαλλικὴ σημαία καὶ στρατὸς τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Οὕτως ἤλπιζεν ἐξ ἑνὸς νὰ καταβάλῃ τὴν Γαλλικὴν ἐπιρροὴν ἐν Ἰταλίᾳ μὲ τὸ νὰ προσκτήσηται τὸν Γαριβάλδην ὑπὲρ ἑαυτῆς, ἐὰν ἐγκαρδίωνεν αὐτὸν νὰ κυριεύσῃ τὴν Ρώμην, καὶ διακηρύξῃ αὐτὸς τὴν Αἰωνίαν Πόλιν πρωτεύουσαν τῆς μεγάλης καὶ ἡνωμένης Ἰταλικῆς Μοναρχίας. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐστοχάσθη νὰ ἀντιπερισπάσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως του εἰς Ἀνατολὴν, καὶ διακόψῃ τὰς συνεννοήσεις καὶ συναφείας τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς μετ' αὐτοῦ, πρὸς κοινὴν ἀνεξαρτησίαν μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Τουρκίας. Καὶ τοῦτο ἐπέτυχε, πείσας αὐτὸν νὰ στραφῇ εὐθὺς εἰς Ρώμην. Ὅθεν ὁ Γαριβάλδης ἐκ Σικελίας μεταβὰς εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, ἐκίνησε κατὰ τῆς Ρώμης. Ἀλλ' Ἰταλικὸς στρατὸς ἀπεστάλη κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὰς συνθήκας αὐτῆς μὲ τὴν Γαλλίαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πάπα. Ἀρχηγούμενος δὲ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Παλαβιτσίνου, ἀπέκρουσε τὸν Γαριβάλδην ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ἀσπρομόντε. Πληγωθεὶς δ' ἐνταῦθα ὁ γενναῖος Γαριβάλδης, ἐπανῆλθε χωλὸς καὶ κακουχούμενος εἰς τὸ ἡσυχαστήριον τῆς Καπρέρας (1).

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἵνα παραλύσῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος εἰς τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἀπέστειλε τὸν Ἐλιὼτ πρέσβυν. Ἐλθὼν δὲ ὁ πρέσβυς οὗτος εἰς Ἀθήνας, ἐπρότεινεν αὖθις δι' ὑπουργοῦ τινος πρὸς τὸν Ὄθωνα νὰ εὐχαριστηθῇ, νὰ παραλάβῃ τὴν Ἑπτάνησον ἄνευ τῆς Κερκύρας, καὶ νὰ ἀπέχῃ πάσης ἐνεργείας κατὰ Τουρκίας, καὶ οὕτω νὰ κατακρατῆται καὶ ἀποσύρεται ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, ἀπεκρίθη ὅτι ποτὲ, τοιαύτην πρότασ

(1) Pour empecher un guerre en Orient et sauver la Turquie, l' Angleterre avait pousait Caribaldi en Aspromonte, en lui faisant accroire, que un revolution allait éclater dans un grand pays: elle avait contribuè aminer le trone d' Othon, et a susciter la revolution en Pologne pour creer des embarras a la Russie, et rompre son allience avec l' Italie (Canini Marco Antonio Vingt ans d' exile. 279).

σιν δὲν θὰ στέρξῃ' ὁ 'Ελιὼτ ὠργίσθη, καὶ ἐκοινοποίει πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς "Οθων ἀποπειρᾶται κατὰ Τουρκίας, καὶ συνεννοεῖται μὲ ὅλους τοὺς 'Ανατολικοὺς λαοὺς καὶ μετὰ τοῦ Γαριβάλδου εἰς ἀναστάτωσιν τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας, ἧς τὴν ἀκεραιότητα ὑπεσχέθη καὶ αὐτὸς, δώσας τὸν Βασιλικὸν λόγον του πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων. Ἑπομένως πᾶσα παραβίασις τοῦ λόγου τούτου θὰ ἐπιφέρῃ αὐτοῦ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ θρόνου του. Ἡ δὲ διοργάνωσις ἐθνοφυλακῆς ἐν Ἑλλάδι διεγείρει τὰς ὑποψίας τῶν ὑποστηριζόντων τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας. 'Ας παύσῃ λοιπὸν πᾶσα ἐνέργεια ἐκ μέρους αὐτοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του· διότι θὰ ἔχωσι κακὰς συνεπείας εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν θρόνον τοῦ Ὄθωνος.»—Διὰ τοιαύτην ἀπειλὴν Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ Κυβέρνησις περιεστάλησαν κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς τὰς ἐνεργείας των. Καίτοι δὲ ἡ Σερβία διεταράσσετο, καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον, ὁ ἀποσυρμὸς τῶν Ἑλλήνων, ἡ διάλυσις τῶν ἐθελοντῶν τοῦ Γαριβάλδου, καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ στρατηγοῦ τούτου καὶ ἡ πληγὴ εἰς 'Ασπρομόντε, καὶ τέλος ἡ ἐπανάστασις, ἡ ἐξεγερθεῖσα τότε ἐν Πολωνίᾳ, καὶ ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τῆς 'Αγγλίας καὶ Γαλλίας, ἐπέφεραν διάλυσιν τῆς κοινῆς συνεννοήσεως. Μεμονωμένοι δὲ πολεμοῦντες οἱ ἐπαναστατήσαντες Σλάβοι ἐν Βοσνίᾳ καὶ 'Ερζεγοβίνῃ, ἐνικήθησαν. Οὕτω τὸ μὲν Μαυροβούνιον ἐδέχθη συνθήκην οὐχὶ ἔντιμον κατὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τούτου, καὶ ἡ Βοσνία ὑπετάγη. Παρελύθη λοιπὸν πᾶσα ἀπόπειρα ἐκ μέρους τῶν ῥιζοσπαστῶν τοῦ 'Ιονίου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν σκλαβωμένων Χριστιανῶν, καὶ λύσιν τοῦ 'Ανατολικοῦ ζητήματος, ἀναμιχθείσης τῆς διπλωματίας. Οὕτω πραγματικῶς ἀπεδείχθη ἡ ἀντιδοξία τοῦ Βουλευτοῦ Γεωργίου Βερικίου ῥιζοσπάστου εἰς τὰς συνεργείας τῶν ἀντιφρόνων του ῥιζοσπαστῶν· διότι οὗτος διεφώνει εἰς τὸ νὰ κοινοποιῶνται αἱ ἐνέργειαι ὑπὲρ ἀπολυτρώσεως λαῶν δουλωμένων, ἢ μὴ κεκτημένων τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα, πρὸς Μονάρχας καὶ διπλωμάτας· ἐπειδὴ, ἔλεγε, πάντοτε οὗτοι θὰ ἀντενεργήσωσι διὰ τὰ ἴδιά των συμφέροντα, ὅπως μὴ τελεσφορήσωσι τὰ φιλελεύθερα κινήματα, καὶ τότε ἡ 'Αγγλία μανθάνουσα τὰς ἐνεργείας τῶν ῥιζοσπαστῶν τοῦ 'Ιονίου παρὰ τῶν διπλωματικῶν πρακτόρων της, θὰ χαλαρώσῃ πᾶν κίνημα τῶν πατριωτῶν τοῦ 'Ιονίου πρὸς ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἐλευθέρωσιν τῶν Χριστιανῶν τῆς 'Ανατολῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

ΕΞΩΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ ΚΑΙ Η ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ἡ διπλωματία τεκταίνει σχέδια κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.—Αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Τουρκίας.—Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀντίπαλοι τοῦ Ὄθωνος ἐνεργοῦσι περὶ τῆς πτώσεως αὐτοῦ.—Συνομιλία Καγίνη καὶ Κανάρη.—Ὁ Λόρδ Κόλεϋς ὑποστηρίζει παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Ναπολέοντι Γ.' τὴν συνθήκην περὶ Ἀνατολῆς τοῦ 1856, καὶ ἀντενεργεῖ εἰς τὰς συνεννοήσεις τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. —Ὁ Σκάρλετ πρέσβυς ἀπειλεῖ τὸν Ὄθωνα μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λόρδου Ρῶσελ.—Δυσαρέσκεια καὶ διαβολαὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως.—Δημήτριος Βούλγαρης καὶ οἱ ἀντοθωνισταί.—Θεόδωρος Γρίβας, Βενιζέλος Ροῦφος, Παναγιώτης Χαλκιόπουλος καὶ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης συνεργοῦσι μεταπολίτευσιν κατὰ τοῦ Ὄθωνος.—Μέτρα ἀποφασιστικὰ τῶν μεταπολιτευομένων.—Διοργανισμὸς νέας ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ Ὄθωνος.—Περιοδεία τῶν Βασιλέων Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας εἰς τὸ Κράτος, ἵνα ἐφελκύσωσι τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.—Ὁ Θεόδωρος Γρίβας ἐπαναστατεῖ τὴν Ἀκαρνανίαν.—Ἀπιστία τῶν ὑπαλλήλων πρὸς τὸν Ὄθωνα ἐν Ἀθήναις—Προσωρινὴ Κυβέρνησις καὶ διακήρυξις τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Ὄθωνος.—Ἀγγελία τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς τὸν Ὄθωνα καὶ ἔκπλευσις αὐτοῦ ἐκ Καλαμῶν εἰς Πειραιᾶ.—Συνέντευξις τῶν πρέσβεων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀτμοδρόμονι.—Ἀποθάρρυνσις τοῦ Βασιλέως, καὶ μετάβασις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν φρεγάταν Σκύλλαν.—Ἀπόπλους τοῦ Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας καὶ συνοδείας αὐτοῦ ἐξ Ἑλλάδος.—Προκήρυξις τελευταία τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος πρὸς τοὺς Ἕλληνας.—Ὑπουργεῖον τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐθνοσυνέλευσις.—Συγκάλεσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς ἐκλογὴν νέου Βασιλέως.

—Πολιτικὴ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων πρὸς τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν.—Σχέδιον τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλικῶν πρακτόρων ἐπὶ ἐκλογῇ τοῦ ἡγεμονόπαιδος τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδου.—Ἑπτανησίων πολιτικῶν καὶ Λομβάρδου δοξασίαι εἰς τὴν περὶ Ἀλφρέδου ἐκλογήν.—Ὑποψηφιότης τοῦ Δουκὸς Λάχτεμβεργ Νικολάου συγγενοῦς τῆς Ρωσσικῆς δυναστείας.—Ἀντίταξις τῆς Ἀγγλίας εἰς ὑποψηφιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἐξ ἡγεμόνος ἀνήκοντος εἰς τὰς τρεῖς προστάτιδας δυνάμεις.—Ἀποστολὴ τοῦ Ἑλιὼτ εἰς Ἑλλάδα περὶ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐὰν ἐκλεχθῇ ἀρεστὸς τῇ Ἀγγλίᾳ Βασιλεύς.

ΕΝ ἐπίστευεν ἡ φιλότουρκος πολιτικὴ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Ἐτέκταινε σχέδια κατὰ τῆς δυναστείας αὐτοῦ, καὶ ὑπέσκαπτε τὸν θρόνον. Τὸ ἐκδοθὲν Βασιλικὸν διάταγμα ἐθνοφυλακῆς, καὶ ἡ ἐξόπλισις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἑλιὼτ καὶ τοῦ Σκάρλετ, παρεκωλύετο εἰς τὴν ἐνέργειάν του καὶ ἔμενε μόνον εἰς τὸ χαρτίον. Ὁ Ἑλιὼτ ἀνεχώρει ἐξ Ἑλλάδος εὐχαριστημένος εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ νέου ὑπουργείου Κολοκοτρώνου. Ἐλάμβανε διαβεβαιώσεις παρ' αὐτοῦ ὅτι θὰ φροντίσῃ ἡ Κυβέρνησις μόνον περὶ τῆς ἐσωτερικῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων, καὶ θὰ ἀπέχῃ πάσης ἄλλης ἰδέας. Ἐσυμβούλευε δὲ, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς πολιτικῆς τῆς μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, νὰ προσπαθήσωσι εἰς τὸ νὰ προλάβωσιν οἱ Ἕλληνες ὑπουργοὶ ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως μὴ μόνον διαταραχθῇ ἡ ἡσυχία τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκτήσωσι περὶ πολλοῦ τὰς συμπαθείας αὐτῆς καὶ τὴν συνδρομήν. «Τὸ ταμεῖον, ἔλεγεν, εἶναι κενότατον. Ὁ ἐκ 10,000 στρατὸς, διαιρεθεὶς εἰς δύο διὰ τὰς στάσεις καὶ ἀπεχθείας, ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ καὶ καλλίτερον μέρος αὐτοῦ, ἀποβληθέντων ἢ καταδιωχθέντων τῶν καλλιτέρων ἀξιωματικῶν. Μέσα ἅπαντα ἔλειπον, δι' ὧν ἐπιχειρίζονται τὰ μεγάλα ἔργα, καὶ ἡ ἐπίτευξις αὐτῶν εἶναι προβληματική, ὅπως νῦν διάγηται ἡ Εὐρώπη. Μεγάλην δαπάνην ἀπήτει ἡ ἐθνοφυλακὴ καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ λαοῦ. Πῶς ἤθελε τελεσφορήσῃ ἀριθμὸς 230000 ἐθνοφυλάκων συγκροτούντων 297 τάγματα πλήρη, ἐνῷ ἡ κυβέρνησις ὑπεχρεώθη εἰς νέα δάνεια,

καὶ μετεχειρίσθη τὰ ἀποθεματικὰ κεφάλαια ἀγαθοεργίας τὰ παρὰ τῶν ὁμογενῶν καταληφθέντα, ἵνα ἐξαρκέσῃ εἰς τὰς χρείας της κατὰ τὰς στάσεις. Ἡ Τουρκία διὰ τὰ ᾀδόμενα περὶ τῆς Γαριβαλδινῆς ἐκστρατείας καὶ τὰς ἐπαναστάσεις Σλάβων καὶ Βουλγάρων εἶχεν ἑνωθῇ μετὰ τῆς Αὐστρίας, καὶ ἐπρότεινεν ἐνστάσεις καὶ μομφὰς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἀπήτει δὲ ἡ Τουρκία διατήρησιν φιλίας καὶ ἀμοιβαίων σχέσεων, ὁποῖαι ὑπάρχουσι μεταξὺ ὁμόρων ἐπικρατειῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνέκλινεν εἰς ὅλας τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἄγγλου διπλωμάτου καὶ ἀπαιτήσεις Τουρκίας καὶ Αὐστρίας. Δὲν ἠδύνατο ὅμως ν' ἀποσβέσῃ τὴν καταφανῆ δυσαρέσκειαν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Τὰ ὄργανα αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀπήτουν ἐπιμόνως τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου πρὸς πραγματοποίησιν τῆς μεγάλης ἰδέας τῶν ἐθνικοτήτων καὶ περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανῶν. Ὑπέσχετο μὲν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἡ Κυβέρνησις πρόθυμον συνέργειαν, ἀλλ' ἀπήτει χρόνον προετοιμασίας. Πῶς δὲ αὕτη ἤθελε τελεσφορήσῃ, ἐνῷ ἡ διακηρυχθεῖσα ἐξόπλισις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐτάραττε τοσοῦτον τὴν Τουρκίαν καὶ τοὺς ὑποστηρικτὰς αὐτῆς διπλωμάτας; Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὰ προταθέντα περὶ Ἑπτανήσου ὑπὸ Ἐλιώτ' διότι οὕτως ἤθελε παραλύσῃ πᾶσαν ἐνέργειαν ἐκ μέρους του ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰδέας. Ἀλλ' οἱ ἀντιπράττοντες τῷ Ὄθωνι ἐν Ἑλλάδι ἐδυσφήμουν, καὶ διέβαλλον αὐτὸν πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα, ὅτι ἀντιμάχεται τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον· ὅτι πιστὸς φίλος καὶ ἀφοσιωμένος ὡς Βαβαρὸς εἰς τὴν Αὐστριακὴν πολιτικὴν, ἐξηπάτα τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν, ἀντενεργῶν εἰς τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐκφεύγων καὶ αὐτὸν τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐνέσπειρε διχονοίας μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τοῦ λαοῦ, κατεδίωκεν αὐστηρῶς ὡς συνωμότας τοὺς ἀδελφοποιουμένους καὶ συμπράττοντας εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς κοινῆς συνδρομῆς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας. Διὰ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, παραπειθόμενος εἰς τὰς διαβολὰς, ἔλεγεν πρὸς τὸν Κανίνην λαβόντα συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ.—« Ὁ Ὄθων, τὸν ὁποῖον ἠθέλησα νὰ κατασταθῇ τὸ κέντρον τοῦ μεγάλου κινήματος ἐν Ἀνατολῇ, μὲ ἔλειψεν ἀπὸ λόγον. Ὑπεσχέθη τὴν κατάρτισιν τῆς ἐθνοφυλακῆς ἐν Ἑλλάδι, ἥτις τοσοῦτον ἐπιθυμεῖται παρὰ τοῦ λαοῦ, καὶ οὐδὲν ἔπραξε. Ἅπαντες δὲ οἱ ἡγεμόνες, ὅσοι ἐλλείπουσι τῶν ὑποσχέσεων πρὸς τοὺς λαοὺς καὶ τῶν πόθων, πρέπει νὰ ἐκπέσωσι.» — Καὶ τοῦτο εἶπε κτυπήσας ἰσχυρῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς τραπέζης. (1)

(1) Canini ἀνωτ. σελ. 174.

Δὲν ἐψεύσθη εἰς τὴν προφητείαν ταύτην ὁ Βασιλεὺς Βίκτωρ. Ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τὰ Ναυπλιακὰ, ἡ δυσαρέσκεια κατὰ τοῦ Βασιλέως ἐπηύξησε. Οἱ στρατιωτικοὶ ἐπαναστάται κακῶς ἔβλεπον, καὶ ἐδυσφήμουν ἀπεχθανόμενοι τοὺς ἄλλους συστρατιώτας, οἵτινες συνωμόσαντες μὲ αὐτοὺς, οὐ μόνον δὲν ἐξηγέρθησαν μετ' αὐτῶν, καίτοι ὡρκίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἔλαβον ὅπλα κατ' αὐτῶν, καὶ ἐχύθη ἀδελφικὸν αἷμα. Οἱ συγγενεῖς τῶν σφαγέντων κατὰ τὰς στάσεις, ὡς φονεῖς τέκνων καὶ συγγενῶν, ἔβλεπον τοὺς βασιλικούς.

Αἱ καταδιώξεις τῶν ἀντιφρόνων ἐπλήθυνον. Οἱ ταραξίαι καὶ ῥαδιοῦργοι, ὑποκινοῦντες μίση καὶ πάθη διχονοίας καὶ δυσπιστίας μεταξὺ στρατοῦ καὶ πολιτῶν, ἀπέδιδον τὰς αἰτίας εἰς τὸν Βασιλέα. Ἔλεγον, ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ναυπλίου, οἵτινες ἐξηγέρθησαν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους, καὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς πανελληνίου ἀνεξαρτησίας, ἐφυγαδεύθησαν ὑπὸ Βασιλέως, ἵνα ἀπολεσθῶσιν εἰς τὰ ξένα. Αὐτὸς φίλος τοῦ ἀπολυτισμοῦ συντηρεῖται ἐπὶ δυναστικοῦ θρόνου, ἀποστρεφόμενος τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Καὶ πάλιν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἐγένετο μισητὸς πρὸς τὸν λαὸν, διεβάλλετο ὡς ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος, ὡς τύραννος καὶ δεσποτικὸς, διασείρων τὰ μίση καὶ κατορθόνων ἀλληλοσφαγίας, ἀντιπράττων εἰς τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, προάγων οἰκείους καὶ φίλους τοὺς ἀφοσιωμένους εἰς τὴν δυναστείαν του, καὶ ἀπεχθανόμενος καὶ καταστρέφων τοὺς ἀπροσυλήτους εἰς τὰς θελήσεις του. Μεταπολίτευσις ἐπεθυμεῖτο, καὶ ἐτεκταίνετο, παρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ ἀποστρεφομένων ἡ πτῶσίς του. Διωργανίζετο αὖθις ὁ ἐκδιωγμός του, καὶ οἱ συνωμόται ἀντεπεκρίνοντο εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐθήρευον συνωμότας νὰ τὸν διώξωσι. Ὁ Κανάρης ἔλεγε πρὸς τὸν Κανίνην συνομιλοῦντα αὐτῷ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας.—«Σεῖς οἱ Ἰταλοὶ ἔχετε καλὴν γνώμην πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλὰ κακῶς ἐννοεῖτε τὰ πράγματα. Σεῖς θέλετε νὰ ὑποστηρίξητε ἄνδρα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς θέλομεν ἀναμφιβόλως νὰ ἀπαλλαχθῶμεν. Σεῖς διευθύνεσθε εἰς τὸν Βασιλέα. Ἀλλ' ἠξεύρετε πόσοι Βασιλεῖς εἶναι εἰς τὴν Ἑλλάδα;» Ἐνῷ δὲ ἔλεγεν ὁ Κανίνης ὅτι γινώσκω τρεῖς, Ὄθωνα, Ἀμαλίαν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν, «καλὰ, καλὰ» εἶπεν ὁ γέρων ναύτης χαμογελῶν. Ἐγένετο τὸ διαζύγιον μεταξὺ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὰ πάντα τετέλεσται. Πολλαὶ ἡμέραι δὲν θὰ περάσωσι καὶ ἡ ἐπανάστασις θὰ σκάσῃ ἐντὸς 24 ὡρῶν. Ἀνάγγειλον εἰς τὸν πρίγκηπα Μιχαὴλ τῆς Σερβίας, ὅτι ὅλαι αἱ συνεννοήσεις του μὲ τὸν

βαρὸν εἶναι ἀνωφελεῖς. Ἐντὸς τριῶν ἢ τεσσάρων μηνῶν ὁ Ὄθων δὲν θὰ ἦναι πλέον Βασιλεύς.» (1)

Ἐκυκλοφόρει δὲ παρὰ τῶν Ἀγγλοφρόνων ἰδέα ὅτι, ἅμα φύγῃ ὁ Ὄθων ἐξ Ἑλλάδος, ἡ Ἀγγλία θὰ δώσῃ ἡγεμονόπαιδα, καὶ ἵνα ἰσχύσῃ αὐτὸν, βεβαίως θὰ δώσῃ τὴν Ἑπτάνησον, ἣν δὲν ἤθελεν ὁ Ὄθων, καὶ θὰ προσεπιφέρῃ Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν ὡς ἐπρότεινεν ὁ Ἐλιὼτ πρὸ δύο ἐτῶν δι' ἐξαγορᾶς ἐκ τῆς Τουρκίας. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνίσχυε καὶ ἡ κατάβασις τῶν Ἄγγλων Βασιλοπαίδων Ἀλφρέδου καὶ τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἑπτάνησον περὶ ἐκείνας τὰς ἡμέρας. Ἡ Ρωσσία εἶχε ποιήσει τότε κρυφὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, τῆς διαδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ Σλαβικῶν φυλῶν. Ἐκλαβοῦσα δὲ ἡ Ἀγγλία ταύτην ὡς τελεσφόρον εἰς κατακτητικοὺς σκοποὺς τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τὴν Τουρκίαν, ἐταράχθη. Ὁ Λὸρδ Κώλεϋς παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα τὸν Γ'. τὰς 30 Αὐγούστου, ἀνεγίνωσκε τὴν ἑξῆς διακήρυξιν.—«Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν εὑρίσκει κατ' οὐδένα τρόπον ὠφέλιμον εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν ἀπαίτησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ἡ ἐν τῇ Κριμαίᾳ ἔνδοξος ἐκστρατεία ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων, ἐγένετο ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας. Ἔκτοτε οὐδὲν ἐπῆλθε νεώτερον συμβὰν ἀναγκάζον τὴν Γαλλίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. Οὐδὲν ἄλλο βεβαίως, ἢ ὅτι νέον ἡ Ρωσσία ἀνέλαβε θάρρος, ὅπως διὰ δόλου καὶ ἀπάτης ἀνακτήσῃ, ὅσα τότε ἀπώλεσε. Τοῦτο εἶναι συμφέρον ἀποκλειστικῶς τῆς Ρωσσίας, εἰς τὸ ὁποῖον παρέχει ὑποστήριξιν καὶ ἡ Γαλλία. Κατὰ τοῦτο ὅμως κρίνει καθῆκόν της ἡ Κυβέρνησις τῆς Βασιλίσσης νὰ ποιήσῃ σοβαροτάτας ἐνστάσεις· διότι αἱ ἀρχαὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας εἶναι καὶ διαμένουσιν ἀκράδαντοι».—Γνωρίζουσα δὲ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις τὰς πρὸ δύο μηνῶν συνεννοήσεις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος μετὰ Ἰταλίας καὶ τῶν Σλάβων κατὰ Τουρκίας, ἐπεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα, ἵνα ἐμποδίσῃ τὰς ἀφεύκτους ταραχὰς εἰς τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας. Ἐπὶ τούτῳ ἦλθε καὶ εἰς ἀπειλὰς κατὰ τοῦ Ὄθωνος. Ἡ μὲν Τουρκία ἀπήτει τὴν μεταβολὴν τοῦ Γ'. ἄρθρου τῆς ἐθνοφυλακῆς. Αὖθις δὲ ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ἐλιὼτ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Σκάρλετ, ἀνεγίνωσκε περὶ τὸν Σεπτέμβριον τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τοῦ λόρδου Ἰωάν. Ρῶσελ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Ν. Δραγούμην.—«Ὑπουρ-

[1] Canini ἀνωτ. σελ,

γεῖον ἐξωτερικῶν. 14 Αὐγούστου. 1862. Κύριε.—Λαβὼν τὴν ἀπὸ 31 τοῦ παρελθόντος ὑπ' ὑπ' ἀριθ. 29 ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Drummond (γραμματέως τῆς πρεσβείας), διαλαμβάνουσαν περὶ τοῦ ἔτι ἐπικρατοῦντος ἐν Ἑλλάδι ἐρεθισμοῦ, παραγγέλωσι νὰ καταδείξῃς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τὰ σπουδαία ἐπακόλουθα, ἅτινα ἐνδέχεται νὰ προκύψωσιν ἐκ πάσης ἐπιθέσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Τουρκίας. Εἰδοποίησον ἐξαιρέτως τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, ὅτι πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας θέλει φέρει ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ.

»Πᾶν δὲ κίνημα κατὰ τὰς Ἰονίους νήσους, βοηθούμενον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, θέλει ἐκθέσει τὴν κυβέρνησιν ταύτην εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ζητηθῇ παρ' αὐτῆς αὐστηρὸς λόγος ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.—Ρῶσελ.»—Ὁ Δραγούμης τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς, τὸ ὁποῖον μετὰ βίας αὐτοῦ ἔδωκεν ὁ πρέσβυς Σκάρλετ ἐνεχείρησε πρὸς τὸν Βασιλέα προσελθών. Ὁ Βασιλεὺς δὲ εἰς αὐτὰ ἔμενεν ἀκλόνητος. Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία παρευρισκομένη εἰς τὴν συνέντευξιν εἶπε.—«Οὔτε εἰς Νομάρχην δὲν γράφει τὶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· διατί τὸ ἐδέχθης ;»—«Μεγαλειοτάτη ἀπεκρίθη δὲν ἠθέλησα νὰ τὸ δεχθῶ, ἀλλ' ἐζήτησα ἐπιμόνως νὰ δοθῇ ἀντίγραφον παρὰ τῆς πρεσβείας, μήπως ἐὰν ἐπανελάμβανον ἐκ μνήμης τὸ περιεχόμον πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, πιθανὸν νὰ ἐδίσταζε περὶ τῆς ἀκριβείας του· καθὼς ἐδίστασε διὰ τὰ ῥηθέντα μοι παρὰ τοῦ Ἄγγλου Πρέσβεως Μπούλβερ. ἐν Κωνστατινουπόλει».

Καίτοι ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἠδιαφόρει εἰς τοιαύτας προσβολὰς τῆς Ἀγγλίας διὰ τὴν Τουρκόφιλον πολιτικήν της, οἱ ἐν Ἑλλάδι πράκτορες καὶ φίλοι τῆς Ἀγγλίας, παντοίως διέψευδον τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις, ἃς ἔλεγον οἱ Ὀθωνισταὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία ὑποστηρίζει τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ὄθωνος. Συνήργουν λοιπὸν ἀχαλινώτερον κατὰ τοῦ Ὄθωνος, καὶ διέδωσαν ἐλπίδας, ὅτι μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ ἡ Ἀγγλία ἡ ἐχθρευομένη τὸν Ὄθωνα, θὰ γίνῃ φίλη καὶ εὐεργετικὴ τῆς Ἑλλάδος, συντελοῦσα εἰς τὰ ἐθνικὰ δίκαιά της. Πάθη μὲν ἀτομικὰ κατὰ τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν ὑπεκίνουν ἀντιδράσεις καὶ δυσμενείας κατὰ τῶν φίλων καὶ ὑποκλινῶν τῷ Βασιλεῖ, καὶ διήγειρον μίση καὶ ἀποστροφὴν κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ Βασιλίσσης. Ἰδέαι δημοκρατικαὶ καὶ ἀναβράζουσαι εἰς τὰς ψυχὰς ἐνθουσιώσης εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος νεολαίας, ἰδοὺ ὅσα ἀνεμόχλευαν τὸν θρόνον τοῦ Ὄθωνος· ὅσα ἐτάρασσον τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, καὶ κατεκλόνιζον τὰ καθεστῶτα τῆς τάξεως καὶ εὐνομίας. Παντοῦ ἐφαίνετο καχεξία τις καὶ καταβολὴ

κατὰ τῶν κυβερνώντων, καὶ δυσπιστία κατὰ τοῦ Βασιλέως. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ ρίψῃ βλέμμα εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς διπλωματίας, καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ κωλύματα, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Βασιλεὺς, ὅσον εἰλικρινὴς καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ τοὺς πόθους τῆς πανελληνίου ἀνεξαρτησίας. Οὔτε ἐβούλετο νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, καὶ σταθμίσῃ πόρους καὶ μέσα, δι' ὧν ἤθελε ν' ἀναπτυχθῶσιν αἱ ἰσχυραὶ δυνάμεις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἐπὶ προετοιμασίᾳ τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος. Πανταχόθεν διεκηρύσσετο ὅτι Βασιλεὺς καὶ ἐξουσία τὰ πάντα προδίδουσι, καὶ εἰς ὅλα ἀντιπράττουσι. Ἡ ἐθνικὴ ἐνέργεια εὑρίσκει ἐμπόδια παρ' αὐτῆς τῆς Αὐλῆς καὶ τοῦ στασιμωτάτου Βασιλέως. Αὐτὸς μὴ θέλων ἐπέκτασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἀποπειρᾶται πᾶσαν πρὸς τοῦτο ἐνέργειαν ἵνα ἀποκαλύψῃ μόνον καὶ μόνον τὰ ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰδέας ἐνεργούμενα, ὅπως τὰ οὐδετερώσῃ καὶ τὰ καταστρέψῃ. Βασιλεὺς λοιπὸν τοιοῦτος καταστρεπτικὸς τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, δὲν πρέπει νὰ μένῃ πλέον ἐν Ἑλλάδι. Τὰ ὄργανά του καὶ πᾶν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνημα πρέπει νὰ καταστραφῶσι.» Ἐφώναζε λοιπὸν ὁ «Βρεττανικὸς Ἀστὴρ» τοῦ Ξένου ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔλεγε—«Ἕλληνες προσέξατε· γινώσκετε ἤδη καλῶς, ὅτι μετὰ τοῦ Ὄθωνος δὲν δύνασθε νὰ πορευθῆτε. Γνωρίζετε σαφῶς ὅτι τοῦ Ὄθωνος ὑπάρχοντος, οὐδὲν καλὸν οὐδὲν ὑγιὲς, οὐδὲν σωτήριον δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν! Μὴ καὶ πάλιν ἀπατηθῆτε! Μὴ δότε ἀκρόασιν εἰς τὰς πονηρὰς αὐτοῦ εἰσηγήσεις! Μὴ ἄκοντες καὶ πάλιν κινδυνεύσητε τὸ μέλλον τῆς πατρίδος. Ἀποδιώξατε ἀφ' ὑμῶν πάντα ἀπόστολον αὐτοῦ, καὶ εἴπατε εἰς τοὺς πράκτορας τοῦ Ὄθωνος· «δὲν θέλομεν μεγάλην ἰδέαν, δὲν θέλομεν ἀπολυτρώσεις, προτιμῶμεν κάλλιον τὸν ζυγὸν τοῦ Τούρκου, ἢ τοῦ Ἀλγερίνου ἀπὸ τὴν λύτρωσιν τὴν παρὰ τοῦ Ὄθωνος ἐμπορευθησομένην».

Τοιαῦτα δύσφημα ψεύδη εὕρισκον ῥίζαν εἰς καρδίαν ἁπαλὴν καὶ εἰλικρινῆ, καὶ ἐπέχεον χολὴν εἰς τὰ πάθη δυστρόπου καρδίας. Ἡ νεολαία πρὸ πάντων ὑπεστήριζε πάσας τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τοῦ Δ. Βούλγαρη. Αὐτὸς Ὑδραῖος πλούσιος καὶ χαίρων ἐπιρροὴν ἐν τῇ νήσῳ του, ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς, καὶ ἐξελέχθη Γερουσιαστής. Τὸ θάρρος καὶ ἡ παρρησία, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπέδειξε τὸ κρίσιμον τῶν καιρῶν ἐν τῇ Γερουσίᾳ, καὶ ἐστηλίτευσε τὴν Κυβερνητικὴν πορείαν, ἐφείλκυσαν τὰς συμπαθείας τῆς θερμουργοῦ νεολαίας. Ἅπαντες οἱ δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ Βασιλέως εἰς αὐτὸν ἀπέβλεπον· καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἤλπιζον ἐξ αὐτοῦ τὴν πλήρωσιν πάσης δικαίας καὶ ἀδίκου ἀπαιτήσεως. Δημοτικὸν δὲ κατέστησε μᾶλλον τὸν Δ.

Βούλγαρην ὅτι ὑπεστήριξεν ἐν τῇ Γερουσιαστικῇ συνεδριάσει ἀναφοράν ὁμογενῶν τινῶν ἐκ Γαλαζίου. Αὐτοὶ δριμύτατα ἐξήλεγχον τὸ ἰσχύον κυβερνητικὸν σύστημα ὡς παράνομον καὶ προδοτικὸν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Τοσοῦτο δὲ τότε ἡ φωνὴ τοῦ Βούλγαρη ἴσχυεν, ὥστε, ἐπειδὴ ἐν τῇ συνεδριάσει ἐκείνῃ ὁ δημοφιλέστατος Γερουσιαστὴς Χρηστίδης, ἐπολέμησε τὰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις τοῦ Βούλγαρη, προτείνας συμβιβαστικόν τι μέτρον, κατηγορήθη ὡς χλιαρὸς καὶ μέτριος πατριώτης, φίλος τῆς ἀπεχθανομένης Βασιλείας. Διὰ ταῦτα ἅπαντες οἱ ἀντοθωνισταὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἀπὸ τὴν ἀπίστευτον δειλίαν καὶ ἀδράνειαν τοῦ ὑπουργοῦ Ἰωάννου Κολοκοτρώνου (Γενναίου), ὅστις κατηγορεῖτο ὡς σφόδρα καμαριλιακὸς, αὐλοκόλαξ καὶ ἀπεχθὴς τῶν συνωμοτῶν στρατιωτικῶν, συνενοοῦντο μετὰ τοῦ Δ. Βούλγαρη περὶ δευτέρας ἐπαναστάσεως, σκοπεύοντες τὴν καταστροφὴν τῆς δυναστείας τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Βούλγαρης ἐπίμονος, φιλόδοξος, ἀποφασιστικὸς, ἔχων πᾶσαν βαρύτητα ἐπιτόπιον, εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως φέρῃ εἰς πέρας ἐπιχείρησιν μεγάλην, καὶ κατορθώσῃ τὴν ποθουμένην μεταπολίτευσιν. Τὰ πνεύματα ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πανταχοῦ τῆς ἀλλοδαπῆς, ὅπου Ἑλληνικαὶ κοινότητες ὑπῆρχον, εἶχον παρασκευασθῆ εἰς πᾶν κίνημα οἱασδήποτε πολιτικῆς μεταβολῆς. Τοῦ δὲ στρατοῦ τὰ ἐννέα δέκατα ἦσαν συνωμόται.

Ὁ Βούλγαρης λοιπὸν ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐπιβολῆς αὐτῆς, συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Θεοδώρου Γρίβα καὶ Β. Ρούφου. Ὁ Γρίβας διάσημος στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἴσχυε σφόδρα παρὰ τοῖς ὁπλαρχηγοῖς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ροῦφος ὁ ἐπισημότατος τῶν προὐχόντων τῆς Ἀχαΐας, ἐχαίρετο παρὰ πᾶσιν ὑπόληψιν ἀγαθοῦ καὶ τιμίου πατριώτου.

Μετὰ τοῦ Γρίβα συνενοεῖται καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας Δεληγεώργης, λαβὼν ἐντολὴν νὰ γράψῃ εἰς ἄγραφον χάρτην ὅ,τι θέλει, πάντοτε ὅμως ὡς ἀντιπολιτευόμενος. Προθύμως συνέρχονται εἰς ἀποφασιστικὰ μέτρα περὶ μεταβολῆς καὶ οἱ δραστηριώτεροι τῶν τότε, πολιτευομένων Ζαήμης, Κουμουνδοῦρος, Δ. Μαυρομιχάλης, Μαγγίνας, Διαμαντόπουλος, Κεχαγιᾶς, Ν. Μαυροκορδάτος, Αὐγερινός, Ν. Χατζόπουλος, Καλλισπέρης, Τριγγέτας Πάνος Κολοκοτρώνης, οἱ νέοι Γλαράκης, Κλεομένης Γλήνης, Μητζάκης, Παράσχος, Παπαθανασίου, Ἰάλεμος, Καλὸς, Σεραφὴμ καὶ Γεννάδιος, καὶ οἱ πολῖται Γιαννόπουλος, Ραβελάκης, Νάκης, Τσογκλῆς, Ἰγγλέσσης. Κατὰ πρῶτον συνεσκέφθησαν, πῶς θὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἐπανάστασις, καὶ προμηθευθῶσι χρήματα. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Χατζόπουλος ἐκ Σύρου μόνον 2000 φράγκα ἔφερε. Ὁ Καλὸς πορευθεὶς εἰς τὰς Ἡγεμονείας

μόνον 5000 δραχμὰς ἠδυνήθη νὰ πέμψωσι βραδύτερον πρὸς τὸν Δ. Βούλγαρην οἱ ἐκεῖ πεισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Ἐκ τῶν συναχθέντων χρημάτων οἱ ἐν Ἀθήναις διευθύνοντες τὴν συνωμοσίαν, ἐξοικονόμουν τὴν προπαρασκευήν. Ἀλλ' ἐφοβήθησαν οἱ συνωμόται μήπως ἕκαστος τῶν ἀρχηγῶν δαπανᾷ, ἵνα σφετερισθῇ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν. Ὅπως δὲ συγκινήσωσι τὰς ἐπαρχίας ὁ Ροῦφος καὶ ὁ Παναγιώτης Χαλικιόπουλος Ζακύνθιος, ἀλλὰ πρὸ χρόνων πολλῶν ἐγκατασταθεὶς ἐν Πάτραις, καὶ δύναμιν ἐξασκῶν συμπολιτευόμενος καὶ ἀντιπολιτευόμενος, ἐδανείσθησαν δι' ἰδικόν των λογαριασμὸν 75,000 δραχμὰς ἐκ τοῦ ἐν Πάτραις καταστήματος τῆς Τραπέζης, καὶ ἔπεμψαν πρὸς τὸν στρατηγὸν Γρίβαν ἐξ αὐτῶν 28,000 διὰ νὰ ἑτοιμασθῇ. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ὁ Γρίβας συνενοήθη μετὰ τοῦ Πέτρου Λεωτσάκου ἀδελφοῦ τοῦ φονευθέντος ἐν Κύθνῳ Νικολάου, ὅστις διέμενεν ἐν Καρβασαρᾷ, καὶ προετοιμάσθη ὅλος ὁ τακτικὸς στρατὸς ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ πολλοὶ πολῖται. Προέτρεψαν δὲ καὶ τὴν ἐν Ναυπλίῳ περιβόητον Καλλιόπην Παπαλεξοπούλου, γυναῖκα μεγαλοπράγμονα καὶ συστασιώτιδα τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστατῶν, νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἐκεῖ ἀξιωματικούς, ἵνα καταλάβωσιν ἐπαναστατικῶς τὸ φρούριον. Ἀλλὰ μόνος ὁ ἀξιωματικὸς Καλλιφρονᾶς ὑπεσχέθη τὴν συνδρομήν του, οἱ δὲ λοιποὶ ἐδείχθησαν ἀδιάφοροι. Οὐδεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐπρόδωκε· τοσοῦτον ἀμφίβαλλον ὅλοι πῶς ἤθελε εὐοδωθῶσι τὰ νέα ἐπιχειρήματα.

Ἀφοῦ ἡ νέα ἐπανάστασις οὕτω διωργανίσθη, κατάλληλον καιρὸν ἐζήτουν οἱ ἀρχηγέται τῆς ἐκρήξεως αὐτῆς, καὶ τοιοῦτον προσέφερεν αὐτοῖς ἡ κακὴ τύχη τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία κατὰ συμβουλὴν τῶν Αὐλικῶν, ἐξῆλθον εἰς περιοδείαν τῶν ἐπαρχιῶν, ὅπως δι' οἰκείου συμπεριφορᾶς καὶ τῆς φυσικῆς ἀγαθότητος, συνομιλοῦντες μετὰ τῶν ἐγχωρίων, προσελκύσωνται εἰς ἀγάπην τὰ πλήθη καὶ διαματαιωθῶσιν οὕτως αἱ πλεκτάναι τῆς ῥαδιουργίας. Τῇ α'. Ὀκτωβρίου 1862 Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἀποπλέουσιν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμονος «Ἀμαλία». Αὐτοὺς συνοδεύουσιν ὁ Αὐλάρχης Νοταρᾶς, οἱ ὑπασπισταὶ Ἀθαν. Βαλτινὸς καὶ Ι. Δράκος, οἱ διαγγελεῖς Σπ. Καραϊσκάκης, Καῖσαρ Ρώμας, Ἐμ. Χατσῆ-Πέτρος, καὶ Μουρούζης· αἱ κυρίαι τῆς Αὐλῆς καὶ ὅλη ἡ Βασιλικὴ συνοδεία. Ἐπισκέπτονται Ὕδραν καὶ Σπέτσας καὶ δεξιοῦνται φιλοφρονέστατα. Τὴν 3 ἔρχονται εἰς Γύθειον, ἐξ οὗ πορεύονται εἰς Σπάρτην συνοδευόμενοι ὑπὸ 100 ἐφίππων. Ἀφοῦ ἐνταῦθα διέτριψαν δύο χαρμοσύνους ἡμέρας, διέβησαν τὸν Ταΰγετον, καὶ ἐπανέρχονται πανηγυρικῶς εἰς Καλάμας. Τότε ὁ μοίραρχος Μεσολογγίου σπεύδει εἰς Βόνιτσαν,

ἵνα προπαρασκευάσῃ ὑποδοχὴν πανηγυρικήν. Ἀλλ' ὁ ἐκεῖ εὑρισκόμενος Γρίβας, αἴφνης συλλαμβάνει αὐτὸν καὶ δεσμεύει. Κηρύττει εὐθὺς τὴν ἐπανάστασιν, συναθροίσας τοὺς Ἀκαρνᾶνας. Οἱ ἑκατὸν αὐτοῦ στρατιῶται ἐδέσμευσαν τοὺς ἀξιωματικούς των, διήρπασαν τὰ ταμεῖα, ἐγύμνωσαν, ἐλῄστευσαν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς λαλήσαντας ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Δεωτσάκος, συλλαμβάνει καὶ αὐτὸς τὸν διοικητὴν τοῦ τάγματος, ὅπου συγκατελέγετο. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς, ἑνοῦται μὲ τὸν Γρίβαν, ὃν συναπαντᾷ καθ' ὁδόν, καὶ ἐν θριάμβῳ εἰσέρχονται εἰς Μεσολόγγιον μὲ 7000 ἄνδρας. Ἀμέσως τότε σύμπασα ἡ Ἀκαρνανία ἀσπάζεται τὸ κίνημα καὶ αὐτὴ ἡ Ἀχαΐα, Ἦλις καὶ Κόρινθος. Εὐθὺς οἱ ἐν Ἀθήναις συνωμόται εἰδοποιοῦνται, καὶ ὁ ςρατηγὸς Μαυρομιχάλης σπεύδει εἰς Καλάμας καὶ ἀναγγέλλει τὰ πάντα. Ἡ Κυβέρνησις ἀποφασίζει ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ νὰ προλάβῃ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἀθήναις μὲ τὸ νὰ συλλάβῃ τὸν Βούλγαρην καὶ Ζαήμην. Ἀλλ' ὁ πρωθυπουργὸς Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν, εἰπὼν ὡς λέγεται.—«Δυναστεία, ἡ ὁποία ἔχασε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, δὲν πρέπει νὰ ὑποστηρίζεται μὲ βίαν.»—Ἔστειλεν ὅμως ἡ Κυβέρνησις μὲ δύο ἀτμόπλοια πρὸς τὸν Βασιλέα χιλίους διακοσίους στρατιώτας ὑπὸ τὸν Τριαντάφυλλον Λαζαρέτον φρούραρχον Ἀθηνῶν, διατάξασα νὰ διαβῇ ὁ Λαζαρέτος διὰ Καλαμῶν, καὶ ἀφοῦ λάβῃ τὰς διαταγὰς τοῦ Βασιλέως, νὰ σπεύσῃ εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας παρὰ τῶν ἀκολούθων, καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας Χατζίσκου, ὅτι ἡ πρωτεύουσα ἠρεμεῖ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας. Ἐπιθεωρήσας δὲ τὸν στρατὸν ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου, διέταξε τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ μόλις ὁ Λαζαρέτος ἐκίνησε μὲ τὸ ἀτμόπλοιον, οἱ μετ' αὐτοῦ πλέοντες στρατιῶται ἀφώπλισαν αὐτὸν καὶ τὸ πλήρωμα κατὰ τὸν διάπλουν εἰς Πάτρας, καὶ καταπλεύσαντες ἐνταῦθα, ἡνώθησαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας. Ἄπιστοι ὅμως πρὸς τὸν Βασιλέα δεικνύονται οἱ ἐν Ἀθήναις ὑπάλληλοι. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Μπακάλογλους εἰδοποιεῖ τοὺς μέλλοντας νὰ φυλακισθῶσι συνωμότας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὐτοὶ κρύπτονται. Οἱ πρέσβεις συνελθόντες, κατ' ἰδίαν συμφωνοῦσιν ὅπως τηλεγραφήσωσιν εἰς τὰς Αὐλάς των τὸ κίνημα, καὶ λάβωσι διαταγὰς νὰ ἐπέμβωσιν ὑπὲρ τῆς δυναστείας τοῦ Ὄθωνος. Ἀλλ' ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας Μαμιάνης τρέχει πρὸς τὸν Ζαήμην, καὶ εὑρίσκει εἰς τὴν κρύπτην του τὴν πρωΐαν τὰς 10 Ὀκτωβρίου. Πρὸς αὐτὸν λέγει ὅτι, ἂν δὲν σπεύσωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὴν ἐπα-

νάστασιν ἐν Ἀθήναις, ἀπόλυνται ἅπαντες οἱ συνωμόται· διότι οἱ πρέσβεις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσμένουσι διαταγὰς νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος. Ἐν τοσούτῳ εἶχε φυλακισθῇ ὁ Λεωνίδας Δεληγεώργης, ὁ Καλὸς, ὁ Ἰάλεμος, ὁ δικηγόρος Νικολαΐδης, ὁ Νικόλαος Χαρατσάρης καὶ ἄλλοι ἕως 23 ὅλοι. Ἡ φυλάκισις τούτων καὶ ἡ προειδοποίησις τοῦ Μαμιάνη ἀναγκάζουσι τὸν Βούλγαρην νὰ δεχθῇ ὁριστικῶς τὴν ἀρχηγίαν περὶ τῆς πολιτικῆς διευθύνσεως τοῦ κινήματος ἐν Ἀθήναις, τὸν δὲ Δ. Παπαδιαμαντόπουλον ταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ νὰ ὀργανίσῃ τὰ στρατιωτικά.

Οἱ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης εὑρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, τί νὰ κάμωσι, διότι ἐφοβοῦντο πῶς ἤθελε τελειώσῃ. Ἔκλεισαν ἐντοσούτῳ τὰ ἐργαστήρια, ἐσωρεύοντο εἰς τὰς ὁδοὺς περιεργαζόμενοι τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων. Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος τὴν νύκτα περὶ τὰς 9, μ. μ. τῆς ἐπιούσης 10 Ὀκτωβρίου ἔσυρε τὰ ὀρεινὰ κανόνια ἔξω τοῦ ςρατῶνος ὡς εἰς ἐκστρατείαν, καὶ παρέταξεν εἰς γραμμὴν τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔδωκε τὸ σύνθημα. Οἱ κορυφαῖοι τοῦ κινήματος Βούλγαρης, Δεληγεώργης καὶ Παπαδιαμαντόπουλος εἶχον συνεννοηθῇ ἐκ προτέρων, ὅπως ἀμέσως σώματα ἐνόπλων χωρικῶν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἑνωθέντα μὲ πολίτας ἐκ τῶν συνωμοτῶν τοποθετηθῶσιν εἰς διάφορα μέρη τῶν Ἀθηνῶν. Ζητωκραυγαὶ καὶ πυροβολισμοὶ ἀκούονται κατὰ τὸν στρατῶνα, ὅπου ἐδιοίκει ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, καὶ οὕτω τὸ σύνθημα διαδίδεται παντοῦ. Οἱ πυροβολισμοὶ ἐξακολουθοῦσι μέχρι τῆς 10 τῆς νυκτὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμαθεν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὅτι τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ πυροβολικοῦ πεδινὸν ἀπέσυρεν ἡ Κυβέρνησις πρότερον, καὶ παρέταξεν αὐτὸ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, τάξασα αὐτὸ ὑπὸ τὸν Σ. Πετεμεζᾶν, ὅπως φυλάττῃ τὰ ἐκεῖ, ἀπέσυρε τὸ πυροβολικὸν καὶ τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τοῦ στρατῶνος. Ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Σ. Μίλιος, μέ τινας χωροφύλακας καὶ ἄλλους ἐκτάκτους μισθωτοὺς Χιμαραίους ἔσπευσε κατὰ τὸν στρατῶνα τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθε φοβούμενος μὴ συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου. Οἱ νέοι ἐν τούτοις συνωμόται περιτρέχουσιν ἐκεῖ, ὅπου ἐκρύπτοντο οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος, καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν συνωμοτῶν πολιτῶν, καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς καὶ ὥρκιζον νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ ἀποκλεισμένου Παπαδιαμαντοπούλου. Ἡ νὺξ ἐπροχώρει οὕτω καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ὁ θόρυβος ηὔξανε. Ὁ συνεχὴς κρότος, ὁ θόρυβος, οἱ πυροβολισμοὶ, τὰ καλπάσματα τῶν ἵππων, αἱ σάλπιγγες, αἱ κραυγαὶ τοῦ λαοῦ, αἱ φωναὶ τῶν στρατιωτῶν «Τίς εἶ—Στῆ-

θι»—οἱ θρῆνοι καὶ ὀλολυγμοὶ παίδων καὶ γυναικῶν συνέχεον τὸ πᾶν, καὶ ἐνέβαλαν ἅπαντας εἰς τρόμον, ἀγνοοῦντες ἕκαστος κατ' ἰδίαν τί γίνεται, τί τρέχει καὶ πῶς θ' ἀποβῇ. Τότε εὑρίσκετο φυλακισμένος ἐντὸς τοῦ στρατῶνος τῶν πυροσβεστῶν ὁ ὑπολοχαγὸς Διαμαντίδης. Οἱ ἐκεῖ στρατιῶται ἀφοπλίζουσι τὸν ἀρχηγόν των Μάνον, ἐλευθερόνουσι τὸν Διαμαντίδην, καὶ τίθενται ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, τοῦ Ἀγγελονίδου καὶ τοῦ Μπούρμπαχη. Ἐξέρχονται τοῦ στρατῶνος εὐθὺς ἔνοπλοι, πυροβολοῦσι διὰ μιᾶς καὶ φωνάζουσι «Ζήτω ἡ ἐπανάστασις». Οἱ νέοι, ἅμα ἤκουσαν τὸν πυροβολισμὸν καὶ τὴν ἔξοδον τῶν στρατιωτῶν, τρέχουσιν εὐθὺς εἰς τὰς κρύπτας τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Παραλαμβάνουσιν ὅσους ἀπαντῶσι καθ' ὁδὸν πολίτας, καὶ σπεύδουσι νὰ συναντήσωσι τοὺς στρατιώτας. Ἐντὸς 2 ὡρῶν οἱ ἐπαναστάται γίνονται κύριοι τῶν πάντων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως. Ἅπας ὁ στρατὸς ἡνώθη μετὰ τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου.

Εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ συναθροίζονται οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκεῖ προτείνεται ἡ σύστασις προσωρινῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὁ Βούλγαρης ὑποστηρίζει τριμελῆ ἐπιτροπὴν καὶ πρόεδρον τὸν ἑαυτόν του. Ἀμέσως τότε ἐξέρχεται εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας ὁ Δεληγεώργης, ἐνῷ ἐπαιάνιζεν ἡ μουσική, προτείνει ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν τὴν κατάργησιν τῆς δυναστείας τοῦ Ὄθωνος.—«Κάτω ὁ Ὄθων», ὅλον τὸ πλῆθος φωνάζει, «ζήτω τὸ ἔθνος.» Προτείνει ἔγγραφον τὴν κατάργησιν. Τυφλοῖς ὄμμασιν ἡ πληθὺς ὑπογράφει. Μόνον ἐκεῖ παρευρεθεὶς ὁ Ζαΐμης εἶπεν, ὅτι ταῦτα δὲν ὑπογράφονται οὕτως, ἀλλ' ἐπιδοκιμάζονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅπως τῷ ὄντι ἐπεδοκιμάσθησαν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν ἤδη. Μόνη ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικυροῖ ἢ ἀποδοκιμάζῃ.—Τότε ἄλλοι παρατηροῦσιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ζαΐμη ὅτι, ἵνα συγκαλεσθῇ ἐθνοσυνέλευσις, πρέπει νὰ καταργηθῇ ἡ Βασιλεία, διότι ἐνόσῳ ὑφίσταται Βασιλεία, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις. Οὕτως ὁ Δεληγεώργης συνέταξε ψήφισμα περὶ καταργήσεως τῆς δυναστείας τοῦ Ὄθωνος καὶ συγκαλέσεως ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἐν τοσούτῳ τὸ τάγμα ὅλων τῶν στρατιωτῶν ἀρχηγούμενον ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ κατέλαβε τὰ Ἀνάκτορα. Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς ἦλθεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Πανεπιστημείου, ὅπου συνῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ κοματάρχαι ἐπαναστάται. Ἐκεῖ ἅπαντες οἱ κομματάρχαι συνιστῶσι προσωρινὴν Κυβέρνησιν τριμελῆ τὸν Δ. Βούλγαρην πρόεδρον, Κ. Κανάρην καὶ Β. Ροῦφον· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν τριῶν ἐκλεχθέντων Κυβερνητῶν, ὁ μὲν Ροῦφος ἦτο ἀπών, ὁ δὲ Κανάρης ἐδίσταζε νὰ δεχθῇ ὁ Βούλγαρης

πράγματι εὑρέθη μονοκράτωρ. Αὐτὸς ἀπεσύρθη εἰς τὸ Γερουσιαστήριον, ὅπου ἦλθεν ἔπειτα καὶ ὁ Κανάρης ὅστις μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐπείσθη νὰ δεχθῇ. Συνέστησαν δὲ καὶ ὑπουργεῖον, εἰς ὃ ὁ Βούλγαρης ἐδέχθη ὑπουργὸν τὸν Δεληγεώργην εἰς τὸ τῆς παιδείας ἀκουσίως, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, καὶ παρέλαβε τὸν Νικολόπουλον συνυπουργὸν εἰς τὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Οὕτω κατηρτίσθη ὑπουργεῖον ὀκταμελὲς ὑπὸ Ζαΐμη, Διαμαντοπούλου, Μαυρομιχάλου, Τάτση Μαγγίνα, Κουμουνδούρου, Καλλιφορνᾶ, Δεληγεώργη, καὶ Νικολοπούλου. Εὐθὺς δ' ἐξεδόθη τὴν πρωΐαν τὸ ἑξῆς ψήφισμα.—Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1862.—Τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἔληξαν. Αἱ ἐπαρχίαι καὶ ἡ πρωτεύουσα ἡμῶν συνεννοηθεῖσαι, ἔθεντο τέρμα εἰς τὴν κακόνομον ἡμῶν κατάστασιν! Τῇ κοινῇ ἀποφάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπεφασίσθη καὶ ἐψηφίσθη 1.ον Ἡ καθαίρεσις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. 2.ον Ἡ κατάργησις τῆς ἀντιβασιλείας τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας. 3.ον Ἡ σύστασις προσωρινῆς Κυβερνήσεως πρὸς διεύθυνσιν τῶν δημοσίων πραγμάτων μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐκ τῶν Κ. Κ. Δημητρίου Βούλγαρη προέδρου, Κωνσταντίνου Κανάρη καὶ Βενιζέλου Ρούφου, καὶ 4.ον Ἡ ἄμεσος συγκάλεσις ἐθνικῆς συνελεύσεως πρὸς σύνταξιν τοῦ πολιτεύματος καὶ ἐκλογὴν τοῦ νέου Βασιλέως.—Ζήτω τὸ ἔθνος.—Ζήτω ἡ Πατρίς».—(1) Μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰσώρμησεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Οἱ ἐκεῖ φύλακες ἠθέλησαν νὰ ἀντιταχθῶσι, καὶ ἐγένετο αἱματηρὰ σύγκρουσις. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ὑπερίσχυσεν ἡ πληθύς, καὶ εἰσέβαλον στρατιῶται καὶ πολῖται μανιωδῶς. Κατέθραυσαν καὶ ἐλήστευσαν ἅπαντα· ἐδίωξαν τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἔκλεισαν τοὺς κοιτῶνας τῶν Α. Α. Μ. Μ. καὶ ἐπέθεσαν εἰς τὰς θύρας τὴν τοῦ Κράτους σφραγίδα. Ὁ ἐξαίρετος κῆπος τὸ ἰδεῶδες πλάσμα τῆς Βασιλίσσης, ἠρημώθη ἐν ὀλίγαις ὥραις. Οἱ πολυδάπανοι φοίνικες καὶ ἄλλα σπάνια δένδρα κατεκόπησαν, τὰ ἄνθη ἐξερρίζονον, φωνάζοντες τὰ ἄνθη τοῦ κουφοῦ. Κατελῃστεύθησαν καὶ οἱ κοιτῶνες τῶν δύο κυριῶν τῆς τιμῆς. Τὴν πρώτην νύκτα ἐφονεύθησαν οὐχὶ ὀλίγοι ἐν Πειραιεῖ. Θελήσας ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα, κατεμαστιγώθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐτουφεκίσθη. Ὁ ταγματάρχης Τριγκέτας τὴν ἐπιοῦσαν καὶ οἱ πυροσβέσται κατέλαβον τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἠσφάλησαν τὰ πράγματα καὶ πολύτιμα σκεύη τοῦ Βασιλέως. Ἐσφραγίσθη δὲ καὶ

(1) Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Ὄθωνος, καὶ προσδοκίαι αὐτῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ Μεγαλειότητα Γεωργίον Α'. ὑπὸ Ζωχ. Ι. Τσοσβανοπούλου σ. 51.

αὐτὴ ἡ ἀλληλογραφία του, καὶ ἐπιτροπὴ διωρίσθη νὰ ἐξετάσῃ αὐτήν. Τὴν ὑστεραίαν ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργὸς Χατσίσκος, καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν Βασιλέα τὰ ἐν Ἀθήναις γενόμενα. Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἀνελύετο εἰς δάκρυα.

Τὰς 11 ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα μετὰ τῆς συνοδείας ἐκ Καλαμῶν ἀπέπλεον εἰς Πειραιᾶ. Ἅμα δὲ ἔφθασε τὸ ἀτμόπλοιον, χιλιάδες πολιτῶν καὶ ἕως 500 στρατιῶται κατέβησαν εἰς Πειραιᾶ ζητωκραυγοῦντες ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ὁ Ναύαρχος τῆς Γαλλίας ἔσπευσε μὲ λέμβον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, καὶ εἶπε τὰ συμβάντα. Θεέ μου! ἀνεκραύγασεν ἡ Βασίλισσα. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις, ἀπέστειλε τὸν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργὸν Καλλιφρονᾶν νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν πτῶσίν του, καὶ διαθέσῃ πρὸς αὐτὸν οἱονδήποτε ἀτμόπλοιον πρὸς ἀναχώρησίν του. Ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα, διεβεβαίωσε τὸν ὑπουργὸν, ὅτι πρόθυμος ἦτο νὰ ὑπενδώσῃ εἰς ὅ,τι ἀπήτει ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς ἀπήντα, ὅτι εἶναι ἀργά, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τοῖς ἐγγυηθῇ ἀσφάλειαν. Ἔκλαιεν ἡ Βασίλισσα, καὶ ἐλειποθύμει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ συζύγου της. Συνεκινήθησαν οἱ περιεστῶτες εἰς τὰ θλιβερὰ παράπονα τοῦ Βασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς διεμαρτύρετο κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Τότε ἦλθεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ λοιποὶ πρέσβεις, πληροφοροῦντες τὴν αἱματηρὰν ἐπανάστασιν. Πάντες δὲ ὑπελάμβανον τὸ πρᾶγμα ὡς τετελεσμένον, καὶ πᾶσαν προσπάθειαν ἀνεπαρκῆ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἀνατραπέντος θρόνου· διότι ὁ λαὸς ὅλος καὶ ὁ στρατὸς τῆς πρωτευούσης εἶχον ἐξαναστῆ. Οἱ πρέσβεις ἀνεχώρησαν, ἀφοῦ συνεβούλευσαν τὸν Βασιλέα νὰ περιμένῃ τὴν ἔκβασιν τῆς ταραχῆς. Ἀλλὰ μόνος ὁ πρέσβυς τῆς Βαβαρίας ἀπέμεινε, καὶ διενυκτέρευσεν ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, παρηγορῶν τὴν Βασίλισσαν. Τὸ πλήρωμα τοῦ ἀτμοδρόμονος ἤλλαξε φρόνημα, ἅμα ἔμαθε τὰ ἐν Ἀθήναις γενόμενα. Οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοῦ ἐρωτηθέντες τί φρονοῦσιν, ἀπήντησαν ἀντιφατικῶς. Ὁ Βασιλεὺς πληροφορηθεὶς ταῦτα καὶ βεβαιωθεὶς, ὅτι ὅλος ὁ στόλος ὡμοφρόνει μὲ τοὺς ἐπαναστάτας, εἶδε ὅτι δὲν ἦτο ἀσφαλής. Ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἀπέβη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον «Σκύλλα» μεθ' ὅλων τῶν παρακολουθούντων διαγγελέων, ὑπασπιστῶν καὶ τοῦ αὐλάρχου· ἡ δὲ ὑπηρεσία καὶ τὰ ἔπιπλα ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ παρακολουθοῦν Γαλλικόν. Ἐν τῇ «Σκύλλᾳ» εἰσῆλθε καὶ ὁ πλοίαρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμονος Παλάσκας, ὅντινα ἠπείλησε τὸ πλήρωμα ὅτι θὰ φονεύσῃ ὡς ὁμόφρονα τοῦ Βασιλέως. Οὕτως ἀπεφάσισεν ὁ Βασιλεὺς νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἅμα ἀπέβη ἐπὶ τῆς «Σκύλ-

λαςι» ὁ Βασιλεὺς, ὁ ἀτμοδρόμων «ἡ Ἀμαλία» ὕψωσε τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀξιωματοὶ ἐκοσμήθησαν μὲ τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν. Ἐξηφανίσθη τὸ Χρυσοῦν στέμμα ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς σημαίας, καὶ τὸ πλοῖον ἐχαιρέτησε τὴν ἐν Ἀθήναις νέαν Κυβέρνησιν μὲ 30 κανονοβολισμούς. Εἶτα ἔχον ἀναπεταμένην τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐνῷ ἐκρότουν τὰ τύμπανα καὶ ἐκραύγαζον οἱ ναῦται «ζήτω ἡ ἐλευθερία», περιέπλευσεν περὶ τὴν «Σκύλλαν,» ἥτις εἶχεν ἀγκυροβολήσει ἐν τῷ λιμένι τῆς Σαλαμῖνος. Συγχρόνως δὲ χιλιάδες πολιτῶν συνέρρευσαν ἀπ' Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῆς Σαλαμῖνος, τουφεκοβολοῦντες καὶ ἀλλαλάζοντες.

Ἀφοῦ δὲ ὁ Βασιλεὺς περιέμεινεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἐν Σαλαμῖνι, προσδοκῶν ἀντεπαναστατικὸν κίνημα, καὶ ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν πρέσβεων ὅτι προσδοκεῖ ἐπὶ ματαίῳ, ἀνεχώρησεν ἡ «Σκύλλα» φέρουσα τὴν Βασιλικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ, καὶ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ. Παρηκολούθησαν δὲ τὸν Βασιλέα πρὸς ἀναχώρησιν ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Χατσίκος, ὁ αὐλάρχης Νοταρᾶς, οἱ ὑπασπισταὶ Ἀθανάσιος Βαλτινὸς καὶ Ἰωάννης Δράκος, οἱ διαγγελεῖς Σπυρ. Καραϊσκάκης, Καῖσαρ Ρώμας καὶ Ε. Χατζῆ-Πέτρος, αἱ Κυρίαι τῆς Αὐλῆς, ἡ μεγάλη Κυρία καὶ σύμπασα ἡ Βασιλικὴ Θεραπεία. Ἐνῷ διέπλεεν ἐκ Ζακύνθου καὶ Κερκύρας, τὰ φρούρια ἐκανονοβόλησαν τὸν Βασιλικὸν ἀσπασμόν. Ἀφοῦ δὲ ἀφίχθησαν εἰς Βενετίαν, ἀπεβιβάσθη ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Βασιλίσσης, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας. Μετὰ ταῦτα αἱ Γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευον τὴν ἑξῆς προκήρυξιν τοῦ Βασιλέως. —«Ἕλληνες! —Πεποιθὼς, ὅτι μεθ' ὅσα συνέβησαν εἴς τινα μέρη τοῦ Βασιλείου, καὶ ἰδίως ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἡ κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι διατριβή μου θὰ ἔφερε τοὺς κατοίκους εἰς αἱματηρὰς καὶ ἀνυπερβλήτους ἀταξίας, ἀπεφάσισα νὰ ἐγκαταλείψω τόπον, τὸν ὁποῖον ἀείποτε ἠγάπησα, καὶ εἰσέτι ἀγαπῶ, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν εὐημερίαν, οὔτε φροντίδων οὔτε κόπων ἐφείσθην ἐπὶ μίαν σχεδὸν τριακονταετηρίδα. Ἀπέχων ἀπὸ πάσης ἐπιδείξεως, ἐφρόντισα περὶ τῶν ἀληθῶν τῆς Ἑλλάδος συμφερόντων, ζητήσας παντὶ σθένει νὰ προάξω τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ κατέβαλον ἰδιαιτέραν σπουδὴν εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς δικαιοσύνης διαχείρησιν. Ὁσάκις ὅμως προέκειτο περὶ ἐγκλημάτων κατὰ τοῦ ἐμοῦ ἀτόμου, μετῆλθον ἀπεριόριστον ἐπιείκειαν, καὶ ἐλησμόνησα τὰ γενόμενα. Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν γενέθλιον χώραν μου, λυπεῖ με ἡ ἰδέα τῶν δυστυχημάτων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖται ἡ προσφιλής μου Ἑλλὰς ἕνεκα τῆς νέας τῶν πραγ-

μάτων τροπῆς. Δέομαι δὲ τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ νὰ καταπέμπῃ ἀείποτε τὴν χάριν του εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ λιμένι τῆς Σαλαμῖνος 12]24 Ὀκτωβρίου 1862.—Ὄθων.»

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὄθωνος ἔχαιρον καὶ ἠγάλλοντο οἱ ἐν Ἀθήναις, οὕτω ταχέως εὐδοκιμήσαντες εἰς τὴν ἔκπτωσιν καὶ ἔξωσιν τοῦ Βασιλέως. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ὤμοσεν ἐνώπιον τοῦ προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὸν νέον ὅρκον. Ἐσχημάτισεν ὑπουργεῖον ἐκ τοῦ Θ. Ζαήμη, Μαγγίνα, Μαυρομιχάλη, Καλλιφρονᾶ, Κουμουνδούρου, Δεληγεώργη, Διαμαντοπούλου. Εἶτα ἐξέδιδε προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Δι' αὐτῆς διεβεβαίου πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν Εὐρώπην, ὅτι κατὰ τὴν ἐντολήν, ἣν παρέλαβε παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ στρατοῦ, ἡ Ἑλλὰς θὰ διατηρήσῃ τὴν ἐθνικὴν μοναρχίαν, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰς τρεῖς προστάτιδας Δυνάμεις, καὶ τὴν τήρησιν τῶν ὑλικῶν τοῦ Κράτους σχέσεων πρὸς ἅπαντα τὰ ἄλλα. Ταχέως δὲ συνεκαλέσθη ἐθνοσυνέλευσις ἵνα καταρτίσῃ τὸ νέον συνταγματικὸν πολίτευμα, στηριζόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Μοναρχίας. Ὁ λαὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, ἐλέγετο, ὅτι θὰ ἐκλέξῃ τὸν νέον Βασιλέα του. Ὑπέσχετο δὲ καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν οἰκείων καθηκόντων, καὶ ἄμεσον κατάθεσιν τῆς ἀρχῆς της, εἰς τὰς χεῖρας τῆς συνταγματικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Μετὰ ταῦτα ἐσχηματίσθη ἡ ἐθνοφυλακή, ὅτε οἱ μαθηταὶ τοῦ πανεπιστημίου κατήρτισαν ἰδίαν φάλαγγα. Παρεδόθη εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Βαβαρίας Ὄβυν πληρεξούσιον τοῦ Ὄθωνος ἐνώπιον τῆς τῶν τριῶν πρέσβεων ἐπιτροπῆς, ἡ οἰκοσκευὴ καὶ ὅλα τὰ πολύτιμα τοῦ Βασιλέως, πλὴν τῶν ἐγγράφων τῆς ἀλληλογραφίας, δι' ἣν διεμαρτυρήθη ὁ πρέσβυς τῆς Βαβαρίας. Ἐξεδόθη ψήφισμα, περὶ ἐκλογῆς πληρεξουσίων εἰς κατάρτισιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως κατὰ διπλοῦν ἀριθμὸν ἀντιπροσώπων ἑκάστης κοινότητος, καὶ σωματείων τῶν ἁπανταχοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους τῆς Ἑλλάδος εὑρισκομένων Ἑλλήνων ὑπηκόων. Καὶ τούτων ὁ ἀριθμὸς τῶν πληρεξουσίων αἱρετῶν ὡρίζετο κατ' ἀναλογίαν τῆς συνοικίας ἐξ ἑνός, ἐὰν ἀπηρίθμει ἡ συνοικία 100 μέχρι 1000 ψυχῶν. Δύο δὲ ἐὰν ἐκ 1000 μέχρι 10000, καὶ τριῶν μόνον ἐὰν ἡ συνοικία ὑπερέβαινε τὰς 10,000. Τὰ δὲ Ἑλληνικὰ προξενεῖα τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὤφειλον νὰ ἐπιστατήσωσιν ἐπὶ τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἐκλογέων καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων. Εἰς τὰ ἴδια προξενεῖα καθυπεβλήθη ἡ ἐφορία τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Βασιλέως, καθ' ἣν ἅπαντες, οἱ ἐγγραφέντες ἔπρεπε νὰ σημειώσωσιν ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ τὸ ὄνομα ἑαυτῶν καὶ τοῦ ὑποψηφίου Βασιλέως, ὃν προῃροῦντο.

Ἐχάρησαν οἱ ἐν ἀλλοδαπῇ ὁμογενεῖς παροικοῦντες εἰς τὰ πραχθέντα τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Πανταχόθεν διεκηρύσσοντο ὁμόθυμοι εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος. Προθύμως συνεισέφερον οἱ πλούσιοι χρήματα καὶ ὅπλα πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ ἄλλας χρείας τοῦ ἔθνους, καὶ συμβουλὰς καὶ σχέδια πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθητοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου καὶ εὐημερίας. Διηγέρθησαν δὲ καὶ τὰ συνήθη παράπονα κατὰ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων. Ὀχλαγωγία δέ τις κατὰ παράστασιν τοῦ συλλόγου τοῦ «Ῥήγα Φερραίου» ἠνάγκασε τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀπομακρύνῃ ἐξ Ἀθηνῶν τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην, Φιλήμονα, Χρηστίδην καὶ ἄλλους τινὰς, ὡς ταραξίας, καὶ φιλυπόπτους ἐνεργοὺς ὑπὲρ τοῦ Λεϊχτεμβὲργ καὶ πρίγγιπος Ναπολέοντος· Συνεπῶς οἱ ἐκλεχθέντες πληρεξούσιοι, κατήρτισαν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς αὐτὴν κατέθετο ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις τὴν ἀρχὴν, καὶ ἔδωσε λόγον τῶν πράξεών της. Τὰ αὐτὰ δὲ πρόσωπα ἀνεκυρώθησαν ὡς μέλη προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ὡρίσθη μηνιαίως νὰ κατέχῃ τὴν ἀρχὴν ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῶν Βουλευτῶν. Δυσηρέστησεν ὅμως τοὺς ὁμογενεῖς ἡ παράνομος ἐκλογὴ τινῶν πληρεξουσίων, καὶ ἡ ἀθέμιτος ἐγκατάστασις αὐτῶν εἰς τὴν Βουλήν. Ἠκούσθησαν πολλάκις ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καὶ ἐξυβρίσεις καὶ διαπληκτισμοὶ μεταξὺ αὐτῶν, εἴτε διὰ κύρωσιν ἐκλογῆς, εἴτε δι' ἀρχαιρεσίας, εἴτε διὰ δημοκρατικὰ φρονήματα καὶ φαντασιοκοπίας τῶν ἐξημμένων, οἵτινες διεκρίνοντο μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας Γαλλικῆς ἐθνοσυνελεύσεως «Ὀρεινοί.» Ἐκήριξε δὲ ἐντοσούτῳ τὴν ἔκπτωσιν τῆς δυναστείας τοῦ Ὄθωνος Οὐϊλτεσβάχ, καὶ πάντων τῶν ἐχόντων δικαίωμα συγγενῶν του ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐψήφισε τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν καὶ ταχυτέραν ἐκλογὴν νέου ἡγεμόνος διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

Οὐδόλως αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις διετάραξαν τὰ καθεστῶτα τῆς μεταπολιτεύσεως, ἀφοῦ εἶδον ὅτι ὑπεσχέθη νὰ διάγῃ εἰρηνικῶς ἡ Ἑλλὰς πρὸς ἅπαντα τὰ ἔθνη, νὰ διατηρηθῇ τὸ μοναρχικὸν σύστημα, καὶ νὰ καθησυχάζῃ σπεύδουσα μόνον εἰς πᾶσαν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν. Διὰ ταῦτα ἀνεγνώρισαν ὡς τετελεσμένα τὰ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὄθωνος ποιηθέντα, καὶ ἐκήρυξαν ὁμοθυμαδὸν τὴν μὴ ἐπέμβασιν, καὶ ἄφιναν ἐλευθέρους τοὺς Ἕλληνας νὰ εὕρωσιν ἡγεμόνα. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ δημοσιογραφία πλὴν τῆς Γερμανικῆς ἐπεδοκίμαζε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἐξαιρέτως δὲ ἐδικαίου αὐτὴν καὶ ἐκακολόγει τὸν Ὄθωνα ὡς ἀνίκανον εἰς τὸ κυβερνᾷν, καταντήσαντα τὸ Βασίλειόν του ἀντικείμε-

νον δυσαρεσκείας καὶ καταφρονήσεως ἐν Εὐρώπῃ, καὶ καταχρασθέντα τὸ δάνειον τῶν Δυνάμεων ἐπὶ ἰδιωφελείᾳ τῶν Βαβαρῶν. Ὁ «Χρόνος» τῆς Ἀγγλίας ἔλεγε.—«Ἡ ἐλπὶς περὶ ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος κρέμαται ἐκ τῆς καλῆς διαγωγῆς τῶν κατοίκων. Τοῖς συνιστῶμεν ὅμως νὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ ἐν τοῖς μεθορίοις των, ἵνα μὴ ἀπαλλοτριωθῶσι τῶν συμπαθειῶν τῆς Εὐρώπης, συνταὐτίζοντες τὸν θρίαμβον αὐτῆς κατὰ φαύλης κυβερνήσεως μετὰ τῆς παραβιάσεως δημοσίων συνθηκῶν· διότι ἐφ᾽ ὅσον ἡ Ἑλλὰς διατελεῖ ἀνήσυχος καὶ φιλοτάραχος, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἐπιδοκιμασία τῆς Εὐρώπης θὰ ἔχει αὐτὴν κεκλεισμένην ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν κατ᾽ ἀρχὰς αὐτῇ ὁρισθέντων.»—Ἀλλ᾽ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ἐξῆπτον τὸν ἐρεθισμὸν κατὰ τοῦ ἐκθρονισθέντος Βασιλέως, ὃν καθύβριζον ὡς βλάκα, βάρβαρον, φιλοτύραννον καὶ ἄδικον, καὶ ἐλοιδόρουν. Δημοσιεύουσαι δὲ σκώμματα καὶ λιβέλους ἐξημμένων νεανιῶν, προανήγγελλον τὰ αἴσια τῆς μεταπολιτεύσεως. Ἔπλεκον τὸν στέφανον αὐτῆς μὲ τὰ ῥόδα, ἃ ἤθελε δρέψῃ ἡ μεταπολίτευσις, ἐὰν παρώθει τὴν ἐπανάστασιν εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν καὶ Κρήτην. Ἑνώσασα δὲ αὐτὰς μετὰ τῆς Ἑπτανήσου, ἤθελε καταρτίσει μίαν συμπαγῆ Ἑλληνικὴν παμβασιλείαν. Φήμη διεδίδετο εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς παρεσκευάζετο δῆθεν νὰ διαβῇ τὰ μεθόρια, ὅπως ἀνάψῃ τὴν φλόγα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας. Ἐκπλαγεῖσα διὸ ἡ Τουρκία εἰς τὰς φήμας, κατεβίβασε στρατὸν εἰς τὰ Τουρκικὰ ὅρια παρὰ τῇ Ἑλλάδι. Ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει συνεσκέπτοντο οἱ μετὰ τοῦ Διβανίου, ποῖα μέτρα θὰ λάβωσιν, ἐὰν ἡ ἐν Ἑλλάδι μεταπολίτευσις ἐξώκελλεν εἰς παραβάσεις τῶν συνθηκῶν μετὰ τῆς Τουρκίας.—«Ὁ Ἀγγλικὸς στόλος ἐνεφανίσθη εἰς Πειραιᾶ, ἔλεγεν «ὁ Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος» τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐχέγγυον ἀπολύτου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ πρὸς τὸ δικαίωμα αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ οἱανδήποτε κατάλληλον κυβέρνησιν, ἀρκεῖ νὰ ἐνεργῇ ἐντὸς τῶν ὁμολογηθεισῶν συνθηκῶν μὲ τὰς Δυνάμεις.»

Αἱ φῆμαι αὗται διασπαρεῖσαι, διετάρασσον τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικήν. Οὐδόλως ὅμως κατέπληττον τὴν Γαλλίαν καὶ Ῥωσσίαν. Αἱ Γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἐνεθουσιῶντο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ηὔχοντο, ἵνα ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀπροσδόκητος συμπάθεια τῶν Ἀγγλικῶν φύλλων ἐπεκτανθῇ εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἐπὶ τῆς συνθήκης τῶν ὁποίων ἡ παροῦσα Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις κατέφερε τραῦμα. Οἱ Ῥωσσικοὶ πράκτορες ἐν Ἑλλάδι ἐνεψύχουν τὴν μεταπολίτευσιν, ὑποσχόμενοι αὐτῇ ἀρωγὴν ἐκ

μέρους τῆς Ρωσσίας εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν ἐπιχείρησιν, ἐὰν ὁ Βασιλόπαις Νικόλαος, Δοὺξ τοῦ Λεϊχτεμβούργ καὶ ἔγγονος τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου ἐκλέγετο Βασιλεύς. Ἀλλ' οἱ ἐν Ἑλλάδι πολιτικοὶ καὶ Ἀγγλόφιλοι ἐθεώρουν ὅτι, ἐὰν ἐκλέγετο Βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς δυναστείας, ἤθελε προσελκύσωσι τὴν τοσοῦτον Τουρκόφιλον Ἀγγλίαν εἰς τὰ ποθούμενα τῆς Ἑλλάδος. Βεβαίως θὰ ἔχη οὕτως αὐτὴν σύνεργον, ἡ Ἑλλὰς οὐ μόνον εἰς τὸ νὰ παραλάβῃ τὴν Ἑπτάνησον, ἥτις ἐπροσφέρθη πρὸς τὸν Ὄθωνα, καὶ ἀπεποιήθη ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποχωρισμένας Ἑλλ. χώρας· διότι ἀδύνατον ἦτο ὁ ἐκλεχθησόμενος ἡγεμονόπαις νὰ διαμένῃ στερεὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἡ Ἀνατολὴ νὰ ἡσυχάζῃ ἐν ὅσῳ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν συνεπληροῦτο ὁλοσχερῶς εἰς πολιτικὴν ἀποκατάστασιν. Ἐπὶ τούτῳ ἔσπευδον καὶ παρεκίνουν τοὺς ἁπανταχοῦ Ἕλληνας νὰ ψηφίσωσι τὸν Ἀλφρέδον υἱὸν τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίαν, καὶ ἐποιοῦντο ἐπιδείξεις ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ἐν Σύρῳ Ἀθήναις, καὶ Πάτραις. Ἐν Ἑπτανήσῳ εὐηρέστει αὐτὴ ἡ ἰδέα. Ἔβλεπον οἱ ἐνταῦθα πολιτικοί, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ κατεπολέμει τὸν Ὄθωνα. Ἀφοῦ ὅμως αὐτὸς ἐξώσθη, ἡ Ἀγγλία ἵνα παύσῃ τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ταραχάς, καὶ καταστρέψῃ τὴν Ρωσσικὴν ἀντενέργειαν κατὰ Τουρκίας, ἤθελε δημιουργήσῃ τὸ πρὸ ὀλίγου διαθρυλλούμενον μεσημβρινὸν ἰσχυρὸν Κράτος ἐν Ἀνατολῇ. Διότι θέτουσα ἡ Ἀγγλία τὸν Ἀλφρέδον ἡγεμόνα ἐνταῦθα, ἵνα ἐνισχύσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Βασιλείαν, ἔπρεπε νὰ δώσῃ τὰ προσήκοντα ὅρια, καὶ διὰ παντὸς μέσου νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ἡ Ἑπτάνησος ἡ ὁποία, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Γλάδστων ὁμολογεῖ, ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ κυβερνηθῇ, ἤθελε προσαρτηθῇ εἰς τοῦτο τὸ νέον Κράτος (1) Διὸ οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐξέδιδον φυλλάδια καὶ πολιτικὰς διατριβὰς περὶ Ἀλφρέδου, καὶ συνήργουν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἀλληλογραφοῦντες μὲ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος Ἀγγλιστάς, ἵνα συνδεθῶσι μετ' αὐτῶν ἐν πάσῃ διαχειρίσει τῶν δημοσίων, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ πολιτικὸν τοῦτο σχέδιον, καὶ προσεκαλοῦντο ἐπιδείξεις ὑπὲρ τοῦ Ἀλφρέδου.

Ἄλλην ὅμως ὁδὸν ἐβάδιζεν ὁ Λομβάρδος διὰ τοῦ δημοσίου ὀργάνου του τῆς Φωνῆς τοῦ Ἰονίου. Πρὸ πολλοῦ γινώσκων οὗτος, ὁπόσον ὑπεστήριζεν ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία τὴν Τουρκίαν, καὶ ὁποίους φόβους εἶχε κατὰ πᾶν μικρὸν κίνημα τῆς Ἑλ-

(1) Δελβινιώτου Κερκυραίου Ὁ Βασιλεὺς Ἀλφρέδος, ἤτοι τὰ ὑπέρτατα καθήκοντα καὶ αἱ νόμιμοι ἐλπίδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

λάδος καὶ τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Χριστιανῶν, ἐξέλαβεν ὅτι ἡ πτῶσις τοῦ Ὄθωνος προσῆλθεν ἐξ Ἀγγλικῆς προθέσεως, ὅπως ὁ Ὄθων ὁ συνεργῶν τοσοῦτον εἰς τὴν μεγάλην ἰδέαν ἐκθρονισθῇ, καὶ διακοπῇ διὰ παντὸς πᾶσα ἐλπὶς τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς ἐθνικοὺς πόθους. Ἑπομένως ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελέ ποτε δώσει τὸν Ἀλφρέδον της εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἡγεμόνα, ἵνα καταστρέψῃ τὰς πρὸ τοσούτων χρόνων θυσίας της πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Τουρκίας, καὶ διακυβεύσῃ τὴν ἐν Ἀνατολῇ πολιτικήν της. Ἤθελε μὲν ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τοιοῦτον, ὥστε νὰ καταπαύσῃ τὰς δημοκρατικὰς ἐν Ἑλλάδι ἐνεργείας, καὶ νὰ ἐκριζώσῃ τὰς ἐφέσεις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ἐθνικὰ δικαιώματά των. Ἑπομένως ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ἀλφρέδου ἤθελε χαλαρώσει τὰς ἐθνικὰς ἐνεργείας, καὶ ἀπισθοδρομήσει τὴν σπευδομένην ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων Χριστιανῶν. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἔλεγε. (1) —«Φοβούμεθα ὅτι τοὐλάχιστον, ἕως οὗ ὁ λόρδος Πάλμεστρων πρωθυπουργεύει ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ κόσμος θὰ μᾶς γελάσῃ, ἂν μᾶς ἴδῃ πιστεύοντας, ὅτι τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν ὑπηρετοῦντες, τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον θὰ προάξωμεν, χωρὶς νὰ ὑποπτευθῶμεν μήπως ἡ Παλμεστρώνιος πολιτικὴ ζητεῖ νὰ δυνηθῇ εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην νὰ εἴπῃ· «Ἴδετε διατὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τὴν τύχην τῆς Ἀνατολῆς». Εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς Ἑπτανησίους· «Ἰδού· πεισθῆτε ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον σας δὲν συγκατατίθεμαι νὰ ἑνωθῆτε μετὰ τῆς Ἑλλάδος». Ἐὰν δὲ οἱ ἐκφραζόμενοι κατὰ τοῦ Ἀλφρέδου ριζοσπάσται σημειοῦνται ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ μαῦρον βιβλίον, καὶ ἂν θὰ ἦναι ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ μέλλοντος ἡγεμόνος, μὴ διὰ τοῦτο λυπεῖσθε. Μάθετε ὅτι, ἂν καὶ ὑπὸ τὴν εὔνοιαν τοῦ ἡγεμόνος οἱ ριζοσπάσται θὰ διατελῶμεν, δὲν θὰ μᾶς ἴδητε διὰ τοῦτο νὰ σ τ ρ ι μ ο θ ῶ μ ε ν πέριξ αὐτοῦ ἢ τῶν αὐλικῶν του, διὰ νὰ γίνωμεν ὑπουργοί, πρέσβεις, νομάρχαι ἢ Κλητῆρες. Ὁ ἀγὼν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ δὲν ἀποπερατεῖ τὸ πρῶτον αὐτοῦ στάδιον, εἰμὴ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ πέριξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐθνικοῦ κέντρου συνένωσιν ἁπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Εἴτε ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς μετὰ τῆς Ἑπτανήσου διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἀναβάσεως τοῦ Ἀλφρέδου, εἴτε ἡ Ἑπτάνησος μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος διὰ τῆς προσκλήσεως ἄλλου ἡγεμόνος συνενωθῇ, ἡ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἐνέργεια τῶν ριζοσπαστῶν εὐρύνεται, δὲν ἀλλοιοῦται. Ἀδιάκοπος καὶ ἀποκλειστικὴ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας προσπάθεια, ἀποχὴ πά-

(1) «Φωνὴ τοῦ Ἰονίου καὶ Ῥήγας. Ἀριθ. 102 καὶ 103.

της ἐμμίσθου παρὰ τῆς Κυβερνήσεως χορηγουμένης θέσεως, ἕως οὗ ἡ πατρὶς ὑπὸ τὴν ξενοκρατίαν στενάζει».

Ἐνόησεν ὅμως ἡ Ἀγγλία τὸν σκοπὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑποστηριζόντων τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Ἀλφρέδου. Εἶδεν εἰς πόσας δυσχερεῖς περιπτώσεις ἤθελε περιπλεχθῆ ἡ πολιτική της πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἐὰν ἐψηφίζετο ὁ Ἀλφρέδος· ὁποίαν δὲ δύναμιν ἐλάμβανεν ἡ Ρωσσία εἰς τὴν διαμέλισιν τῆς Τουρκίας, ἐὰν ἐψηφίζετο ὁ Λεϊχτεμβέργ. Ἐπὶ τούτῳ ἀπεφάσισε καὶ τὸν Ἀλφρέδον νὰ μὴ δώσῃ, καὶ τὴν Ρωσσίαν νὰ ἐμποδίσῃ. Ἔλεγε διὸ φανερὰ ὁ «Χρόνος τοῦ Λονδίνου» τῆς 13 Νοεμβρίου 1862.—«Ἀναγνωρίζομεν τὴν πρὸς τὸν Ἀλφρέδον εὔνοιαν τῶν Ἑλλήνων. Γενικὸν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι τὸ αἴσθημα, ὅτι ἡ μετὰ τῆς Ἀγγγλίας ἕνωσις θὰ προσῆγε τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας, συνεπαγομένη καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἑπτανήσου. Πλὴν ἅμα τυχόντες τοῦτο οἱ Ἕλληνες, θὰ ἀπῄτουν παρὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὰς γείτονας ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας. Ἰδοὺ ὁ λόγος τῆς πρὸς τὸν Ἀλφρέδον εὐνοίας των. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀκατόρθωτον, οἱοσδήποτε καὶ ἂν βασιλεύσῃ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ νὰ δώσωμεν τὸν Ἀλφρέδον πρὸς τούτοις θὰ παρεῖχε πολλὰ καὶ χαλεπὰ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Θὰ εὑρισκόμεθα ἀμέσως μεταξὺ δύο συμμαχιῶν. Ἡ Ἑλλὰς ζητεῖ τὴν Ἤπειρον, τὴν Θεσσαλίαν. τὴν Κρήτην, Χῖον, ἴσως δὲ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τίς θὰ ἦτο τότε ἡ θέσις τῆς Ἀγγλίας τῆς ἀποβαινούσης ὑπόπτου πρὸς τὴν Ρωσσίαν; Θὰ μετεῖχε τότε ἡ Ἀγγλία τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὑποθέσεων; Οὐχί. Ἂς ἐκλέξῃ διὸ ἡ Ἑλλὰς Βασιλέα οὐχὶ νεανίσκον τινα, ἀλλὰ ἄνδρα ἔμπειρον καὶ δυνάμενον νὰ φέρῃ τάξιν, ἔνθα ἐπικρατεῖ ἡ σύγχισις».—Ὅπως δὲ ἡ Ἀγγλία τὴν Ρωσσίαν ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ παραδεχθῇ καὶ ἐκείνη τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ἐὰν ἐκλέγετο ὁ ἰδικός της ἡγεμονόπαις Λεϊχτεμβέργ, ἐκοινοποίει πρὸς τὰς τρεῖς συμμάχους Δυνάμεις, ὅτι ἡ συνθήκη τῶν 1830 περὶ Ἑλληνικῆς Βασιλείας ἀπέκλειεν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος τὰ μέλη τῶν Βασιλευόντων οἴκων τῶν Προστατίδων Δυνάμεων. Ἑπομένως διακωλύεται οὐ μόνον ἡ Ἀγγλία τοῦ νὰ παραδεχθῇ τὸ προσφερόμενον στέμμα εἰς τὸν Ἀλφρέδον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρωσσία τὸ αὐτὸ ὀφείλει νὰ πράξῃ περὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Λεϊχτεμβέργ. Ἐσυμφώνει ἡ Ρωσσία πρὸς τὴν ἀποκλειστικότητα παντὸς μέλους τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας. Διότι ἤθελε νὰ ἐξαιρεθῇ ὁ Ἀλφρέδος. Ἀλλ' ἐνέκρινε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Λεϊχτεμβέργ, δικαιολογουμένη ὅτι ὁ ἡγεμονόπαις οὗτος ἔχει ξένην καταγωγὴν ἐκ πατρὸς, καὶ δεν θεωρεῖται ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας της· ἑπομένως ἡ ὑποψηφιότης αὐτοῦ εἶναι ἐλευθέρα παντὸς

κωλύματος τοῦ ὅρου τῆς συνθήκης τῶν 1830. Ἡ Γαλλία συναίνει μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη καὶ ἡ Ρωσσία νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτόκολλον, δι' οὗ ἀπεκλείετο ὁ Ἀλφρέδος καὶ ὁ Λεϊχτεμβὲργ ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος.

Ἵνα δὲ προλάβῃ ἡ Ἀγγλία πᾶσαν ἐνδεχομένην ταραχὴν, ἣν ἤθελε ποιήσηται πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἡ κακὴ ἐντύπωσις τῆς ἐκ μέρους τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀλφρέδου, καὶ κατακρατῇ τὰς κατὰ Τουρκίας ἐπιχειρήσεις τῆς Ἑλλάδος, ἠθέλησε νὰ προσφέρῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν Ἑπτάνησον ἐφ' ὅρῳ, ἐὰν αὐτὴ ἀπεῖχε πάσης ταραχῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐξέλεγεν ἡγεμόνα ἀρεστὸν αὐτῇ, καὶ φέροντα ὅλας τὰς ἐγγυήσεις τῆς εἰρήνης. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔστειλε ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τὸν Ἐλιὼτ εἰς Ἀθήνας, ὅστις ἐνεχείρησε πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος τὸ ἑξῆς ὑπόμνημα.—«Μεγίστη ἐπιθυμία τῆς Α. Μ. εἶναι νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ συνθῆκαι τῶν 1827 καὶ 1832 ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἡ προσωρινὴ τῶν Ἑλλήνων Κυβέρνησις ἐδήλωσε κατὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἀποσολὴν ἔχει νὰ τηρήσῃ ἐν Ἑλλάδι τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν καὶ τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἂν ἡ ἐθνοσυνέλευσις τῆς Ἑλλάδος μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν δήλωσιν ταύτην, τηρήσῃ τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν, ἀπέχῃ πάσης ἐπιδράσεως κατὰ τῶν ὁμόρων κρατῶν, καὶ ἐκλέξῃ Βασιλέα μὴ ὑποκείμενον εἰς οὐδεμίαν βάσιμον ἐξαίρεσιν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. θὰ θεωρήσῃ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐχέγγυον μελλούσης ἐλευθερίας καὶ εὐδαιμονίας διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ Α. Μ, ἐπισκοπεῖ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ἑλληνικὴν μοναρχίαν. Θὰ ἦτο εὐδιάθετος νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἰονίων νήσων τὴν ἐπιθυμίαν Αὐτῆς, ἵνα ἴδῃ τὰς νήσους αὐτὰς ἡνωμένας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς μοναρχίας, καὶ νὰ σχηματίσωσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος μίαν ἐνωμένην ἐπικράτειαν. Ἂν δὲ ἡ Ἰόνιος νομοθεσία τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἐκφράσῃ, ἡ Α. Μ. θὰ ἐλάμβανε μέτρα, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν συνθήκην, δι' ἧς αἱ ἑπτὰ Ἰόνιοι νῆσοι καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἐτέθησαν εἰς ἴδιον καὶ χωριστὸν Κράτος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος. Κατὰ τὰς ὁποίας ἔχω ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ὁδηγίας ὀφείλω νὰ φροντίσω, ὅπως γίνῃ καταληπτὸν ὅτι ἡ ἐκλογὴ Πρίγκιπος, ὅστις θὰ ἦτο σύμβολον ἢ πρόδρομος ἐπαναστατικῶν ταραχῶν, καὶ ἡ παραδοχὴ τῆς κατὰ Τουρκίας πολιτικῆς, θὰ ἐμπόδιζε πᾶσαν ἐκτέλεσιν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. Φέρει δὲ σταθερὰν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνοσυνέλευσις

θέλει ἐκλέξει Πρίγκιπα, ὅπως ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος βασιλεύσῃ, ἐξ οὗ δύναται τὸ σέβας θρησκευτικὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοὺς συνταγματικοὺς θεσμοὺς καὶ εἰλικρινὴς πρὸς τὴν εἰρήνης ἀγάπην. Πρίγκιψ κάτοχος τοιούτων ἰδιοτήτων θὰ ἦναι ἱκανὸς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ θὰ τιμηθῇ διὰ τῆς φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

ΖΗΤΗΣΙΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Διακοίνωσις Λόρδου Ροῦσσελ περὶ ἀποποιήσεως τοῦ στέμματος τῆς Ἑλλάδος καὶ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Δρουὲν δὲ Λουῆ διακοίνωσις πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Γαλλίας παρὰ ταῖς Αὐλαῖς περὶ Ἑπτανήσου.—Οἱ ἐν Κερκύρᾳ καταχθόνιοι καὶ Ἀγγλόφρονες εἰσηγοῦνται τῷ Ἁμοστῇ Στόρξ ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν στέργουσι τὴν ἕνωσιν.—Δυσαρέσκεια τῶν Κερκυραίων διὰ τὰς διαβιβασθείσας εἰσηγήσεις ὑπὸ τοῦ Στόρξ πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον περὶ ἑνώσεως.—Ἡ ἀπόφασις ἐπιδείξεως τῶν Κερκυραίων ὑπὲρ ἑνώσεως.—Ὁ Ἰατρὸς Γουργουράκης καὶ οἱ περὶ ἐπιδείξεως ἐργαζόμενοι.—Ἐκλογὴ τοῦ Ἀλφρέδου καὶ ἀναγόρευσις ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνοσυνελεύσεως.—Διακοίνωσις τοῦ Ἑλιῶτ πρὸς ἀποποίησιν τοῦ προσφερθέντος στέμματος πρὸς Ἀλφρέδον. — Ὁ Λόρδ Ρῶσελ δὲν παραδέχεται τὸ ψήφισμα τῆς ἐθνοσυνελεύσεως περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλφρέδου.—Ἀθλία κατάστασις ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ στέμματος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.—Διχόνοια καὶ ἀταξίαι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει καὶ ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους.—Ὁ Ἰάλεμος κατηγορεῖ τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ διατρίβοντας ὀθωνιστὰς καὶ τὸν Λομβάρδον ὡς συνεργοῦντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὄθωνος.—Διάψευσις τῶν κατηγοριῶν παρὰ Ἰωάννου Κολοκοτρώνου, Καίσαρος Ρώμα καὶ Κων. Λομβάρδου.—Ἀνησυχία τῆς Τουρκίας διὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ φόβος Ἀγγλίας περὶ ταραχῆς τῶν ἑλληνικῶν μεθορίων.—Ἀποποίησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος παρὰ τῶν ἡγεμόνων εἰς ὅσους προτείνεται ὑπὸ τοῦ Λόρδου Παλμεστρῶνος.—Σύστασις ἐπιτροπῆς ἐν Ἀθήναις πρὸς εὕρεσιν Βασιλέως.—Τα-

ραχαὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοκρατικῶν.—Διαπληκτισμὸς καὶ φατρίαι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει.—Κατάργησις τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως.—Ἡ ἐθνοσυνέλευσις κυβερνᾷ δι' ὑπυργείου ἐκλεγομένου ὑπ' αὐτῆς.—Φόβος καὶ ἀναχώρησις οἰκογενειῶν ἐξ Ἑλλάδος·—Ρωσσία καὶ Γαλλία ἐγκαταλείπουσι τὴν Ἑλλάδα.—Ὁ Λόρδ Πάλμεστρων προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ βασιλέα.—Προικοδοτεῖται ἡ Ἑπτάνησος πρὸς τὸν λαμβάνοντα τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα.—Ἡ Αὐστρία ἀντιτάσσεται εἰς τὰς διαθέσεις τῆς Ἀγγλίας περὶ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ἡ ἐν ταῖς Βουλαῖς τῆς Ἀγγλίας ἀντιπολίτευσις χαχίζει τὴν πολιτικὴν τοῦ Παλμεστρῶνος περὶ παραχωρήσεως τῆς Προστασίας ἐκ τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Λόγοι κόμητος Δέρβυ καὶ Ρῶσσελ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας.—Θὶ Λόρδοι Βέτιγγ καὶ Μοντσὲλ ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Παλμεστρῶνος ἐν τῇ ἄνω Βουλῇ·—Ὑπερίσχυσις τοῦ Παλμεστρῶνος ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Πάρεων.—Φόβος τῶν ἐν Ἀθήναις περὶ μὴ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ὁ Ἑλιὼτ διασκεδάζει τοὺς φόβους.

Προέβη ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἵνα φυλάττῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τὰς ταραχὰς τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως. Δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ κρύπτῃ τοὺς σκοπούς της εἰς ἀποποίησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος καὶ εἰς παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, θέλουσα νὰ διατηρῇ τὰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς ἄλλας Αὐλάς. Διὸ ὁ Λόρδ Ρῶσελ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας διεβίβασε πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς Αὐλαῖς ἀντιπροσώπους τῆς Βασιλίσσης νέαν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν αὐτῇ δὲ ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις σεβομένη τὰ διατεταγμένα παρὰ τῶν ἄλλων προστατίδων Δυνάμεων, ἀποποιεῖται τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος. Θεωροῦσα δὲ τὴν παροῦσαν εὐκαιρίαν κατάλληλον εἰς πραγματοποίησιν τῆς Ἑνώσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀπέστειλεν ἔκτακτον πρέσβυν εἰς Ἀθήνας ἵνα διαφωτίσῃ τὴν Ἑλλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῶν εὐνοϊκῶν τῆς Ἀγγλίας σκοπῶν. Ἅμα ἔλαβον οἱ πρέσβεις τὴν ἐγκύκλιον,

ἐκοινοποίησαν πρὸς τὰς Αὐλὰς τὰς διαθέσεις τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ἀλλ' αἱ Αὐλαὶ δὲν ὁμοφώνουν κοινῶς πρὸς τὴν παραχώρησιν· διότι, ἐὰν μὲν ἡ Ἀγγλία ἤθελε νὰ ἀπεκδυθῇ τῆς προστασίας, ἡ Αὐστρία ἔχουσα δικαιώματα ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ὡς διαδόχου τῆς Βενετικῆς πολιτείας, ἐθεώρει ὁποῖος κίνδυνος ἠπείλει τὴν χώραν της, ἐὰν ἡ Ἑπτάνησος ἐν ᾗ ἐφώλευον οἱ ῥιζοσπάσται, οἵτινες συνεννοοῦντο καὶ συνέπραττον μετὰ τῶν ἐχθρῶν της Ἰταλῶν, ἐπετύγχανε τὴν ἐθνικὴν ἕνωσιν καὶ ἀποκατάστασιν. Ἤθελε διὸ νὰ ὠφεληθῇ τῆς περιστάσεως καὶ ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Ἀγγλίαν εἰς ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, τοὐλάχιστον νὰ κερδίσῃ αὐτὴν, ἐπανερχομένη εἰς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα παρεχώρησε πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ τῆς πάλαι Βενετικῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἰονίου Κράτους τῷ 1815.

Ὁ Δρουὲν δὲ Δουκὴς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας συνεπῶς τῆς διακοινώσεως τοῦ λόρδου Ρῶσελ, καὶ τῶν ἀποφασισθέντων μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων, Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας προστατίδων τῆς Ἑλλάδος, ἐξέδοτο τὴν ἑξῆς ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς διπλωματικοὺς πράκτορας τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας.—«Ἐν Παρισίοις 21 Δεκεμβρίου.—Κύριε.—Τὸ ἐπίσημον, ὅπερ σᾶς ἀπηύθυνα τὴν 4 ὁδεύοντος περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἐποίησεν ὑμῖν γνωστὰ τὰ συμβεβηκότα ἐκεῖνα, περὶ τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς Δυνάμεις συνεφώνησαν, ὅπως διατηρήσωσι τοὺς ὅρους τοῦ παρ' αὐτῶν τῷ 1830 ὑπογραφέντος πρωτοκόλλου, οἵτινες ἀποκλείουσιν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου τὰ μέλη τῶν βασιλευόντων οἴκων. Συνεπείᾳ τῆς συμφωνίας ταύτης οἱ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ἐν Ἀθήναις ἀπεσταλμένοι, ἐγνωστοποίησαν εἰς τὴν προσωρινὴν τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησιν ἀπὸ κοινοῦ δήλωσιν ἐμφαίνουσαν ὅτι, οὔτε ὁ πρίγκιψ Ἀλφρέδος τῆς Ἀγγλίας, οὔτε ὁ δοὺξ τοῦ Λεϊχτεμβὲργ θὰ δυνηθῶσι νὰ δεχθῶσι τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ἐὰν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἤθελε τοὺς τὸ προσφέρῃ. Ἀποβληθείσης οὕτω τῆς μόνης σοβαρᾶς αἰτίας περιπλοκῶν, αἱ Δυνάμεις ὡς εἰκὸς ἐσκέφθησαν καὶ περὶ ὑπαγορεύσεως ἡγεμόνος, ὅστις ἐκτὸς τῶν τριῶν βασιλευουσῶν οἰκογενειῶν διακείμενος, ἠδύνατο νὰ συστηθῇ ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ψῆφον. Ὡς πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δὲν ἔχομεν οὐδὲν ἄλλο συμφέρον, εἰμὴ ἐκεῖνο τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑποψηφιότητα οἱουδήποτε ἡγεμόνος, ὅστις διά τε τὴν ἡλικίαν του καὶ τὰς προσωπικὰς διαθέσεις του θέλει παρέχει τὰς ἐπιθυμητὰς ἐγγυήσεις. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐθεώρησα κατὰ τὰς συνδιαλλέ-

ξεις μου μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας, συνδυασμούς τινας, οἵτινες ἀφοῦ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀγόνους διαπραγματεύσεις, μετὰ ταῦτα ἐγκατελείφθησαν. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Β Μ. ὑπηγόρευσε τελευταίως τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως δὸν Φερδινάνδου τῆς Πορτογαλλίας πατρὸς τοῦ Βασιλεύοντος. Ὁ ἡγεμὼν αὐτος εἶναι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ τὴν τοῦ κυβερνᾷν πεῖραν κατέχει. Ὡς ἐκ τούτου συνήνωνε τὰς ουσιώδεις ἰδιότητας, ἵνα τῆς Ἑλλάδος τὸν θρόνον καθέξῃ. Ἐπεσπεύσαμεν δὲ ὅπως ποιήσωμεν γνωστὸν εἰς Λονδῖνον καὶ Πετρούπολιν τὴν περὶ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἐπιδοκιμασίαν σας. Μ' ὅλα ταῦτα ὁ δὸν Φερδινάνδος δὲν συνήνεσεν εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν γενομένας προτάσεις, καὶ αἱ πρόσφατοι ἐκ Λυσσαβῶνης πληροφορίαι, ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀποποίησίν του ὡς ὁριστικήν. Δὲν εἶμαι εἰσέτι εἰς θέσιν νὰ σᾶς κάμω νὰ προαισθανθῆτε καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν νέων διαπραγματεύσεων, τὰς ὁποίας ἡ περίπτωσις αὕτη θέλει προκαλέσῃ. Ὥσπερ ἤδη γινώσκητε ἐκ κοινῆς φήμης ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις προστασίας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Δύο ὅροι θὰ τεθῶσι παρὰ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν παραχώρησιν ταύτην· τουτέστιν ἡ συναίνεσις ἐκείνων τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ἔλαβον μέρος τῷ **1815** εἰς τὰς διπλωματικὰς πράξεις τὰς κανονιζούσας τὴν τῶν νήσων τύχην καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι διατήρησις τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος. Προσέτι δὲ καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς τοπικοὺς περιορισμοὺς τῶν συνόρων κατὰ τὰς παρὰ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως αὐθορμήτους δοθείσας διαβεβαιώσεις. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς δὲν θὰ διστάσωμεν νὰ συγκατανεύσωμεν εἰς μίαν ἀπόφασιν, ἥτις οἱαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ σκέψεις, αἵτινες τὴν ὑπηγόρευσαν, ἔχει τὴν ἀναμφίλεκτον ὠφέλειαν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα, καὶ τὰς τοσάκις δηλωθείσας εὐχὰς τοῦ Ἰονίου λαοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ.—Ὑπογεγρ.—Δρονεὺ δὲ Λουκής.»

Ἠλλάλαξεν ἡ Ἑπτάνησος εἰς τοιαύτην εἴδησιν περὶ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ἐν μὲν Κερκύρᾳ ἑορτάζετο ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, προστάτης τῆς Κερκύρας τὰς **12** Δεκεμβρίου **1862**, ἐν δὲ Ζακύνθῳ ὁ ἅγιος Διονύσιος προστάτης τῆς νήσου ἐκείνης. Διὸ κατὰ τὴν λιτανείαν καὶ λόγοι καὶ ἐπιδείξεις ἐξέφραζον τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ποθητῆς ἑνώσεως. Ἀλλ' οἱ ἐν Κερκύρᾳ καταχθόνιοι, οἱ ἐγκατεστημένοι Ἄγγλοι, καί τινες πραγματευταὶ ἐπικερδίζοντες ἐκ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως ἐφοβήθησαν, ὅτι ἡ ἕνωσις ἤθελε καταστρέψῃ τὰς κερδοσκοπίας των. Πλησιάζοντες

οὗτοι τὸν Ἁρμοστὴν Στὸρξ ἐξεφράζοντο δυσμενῶς κατὰ τῆς ἑνώσεως ὡς βλαπτικὴν εἰς τὰ συμφέροντα τῶν νήσων· διότι θὰ ἑνωθῶσιν αἱ νῆσοι μὲ Βασίλειον μικρὸν, καὶ ἀδύνατον εἰς προαγωγὴν εὐημερίας καὶ πολιτικὴν ἰσχὺν ἀπέναντι ἰσχυρῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἔλεγον ὅτι ἡ τελευταία ἐπανάστασις κατέστησε προβληματικὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐπικειμένην ἀναρχίαν καὶ ἐγκατάλειψιν τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου, καὶ ὅτι ἡ ἕνωσις ἡ τόσον ποθουμένη ὑπό τινων ἐν ταῖς νήσοις ἤδη δὲν ἐπιποθεῖται. Ὁ Ἁρμοστὴς παραπειθόμενος εἰς τοιαύτας εἰσηγήσεις, ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ὅτι νῦν οἱ Ἰόνιοι δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν ἕνωσιν, καὶ ὅτι οἱ ἄλλοτε ὑπέρμαχοι αὐτῆς, οἵτινες μᾶλλον διὰ δημοκοπίαν ἐφώναζον, καὶ κατεβόων κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἐναντιοῦται εἰς τὴν ἐθνικὴν βούλησιν τῶν Ἑπτανησίων, αὐτοὶ ἤδη βλέποντες τῷ ὄντι ἀναπόφευκτον τὴν πρόθεσιν τῆς Ἀγγλίας εἰς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως, μετεμελήθησαν, καὶ ἐπιθυμοῦσιν ἐκ τῆς προτάσεως νὰ ἀποσυρθῇ ἡ Ἀγγλία. Ταῦτα πληροφορηθεῖσαι αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἔσπευσαν νὰ δημοσιεύσωσι, καὶ νὰ διασαλπίσωσιν ὅτι ἔμποροι, ἰδιοκτῆται καὶ ἐν γένει οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ἰονίων, καὶ μάλιστα οἱ πρώην ὑπέρμαχοι αὐτῆς δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν ἕνωσιν· καὶ ὤφειλεν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν ἀπὸ τὰς εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς περὶ ἑνώσεως. Ἀλλ' οἱ ἔμποροι Κερκύρας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος, καὶ ὅλοι οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἕνωσιν ἀπεφάσισαν διὰ μεγάλης ἐπιδείξεως πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν νὰ διαψεύσωσι τὰ εἰσηγηθέντα, καὶ διαδηλώσωσι τὴν ἐπιμονὴν τῶν Ἰονίων εἰς τὴν ἕνωσιν. Ὁ Ἁρμοστὴς μαθὼν ταῦτα, καὶ ἰδὼν πραγματικῶς ὅτι οἱ πλησιάζοντες αὐτὸν ἐξηπάτησαν, καὶ ἤθελεν εὑρεθῇ ἀντιφατικὸς εἰς ὅσα πρώην ἐδήλωσε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, διεματαίωσε τὴν ἐπίδειξιν. Ἡ δὲ ἀστυνομία ἐπροσκάλεσε τὸν ἰατρὸν Γουργουράκην Ζακύνθιον μὲν, ἀλλὰ διαμένοντα ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τότε τελετάρχην τῶν ἐπιδείξεων, καὶ ἠπείλησεν ὅτι θέλει ἐξορίσῃ αὐτὸν, ἐὰν προβῇ εἰς ἐπίδειξιν. Ἀλλ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ οἱ Βουλευταὶ Κερκύρας διεβίβαζον πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας παράπονα κατὰ τοῦ Στόρξ. Τὰ δὲ δημοσυμβούλια καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων νήσων παρέπεμπον διακοινώσεις πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς ἐπιθυμεῖ τὴν ἕνωσιν.

Τὴν 18 Ἰανουαρίου τέλος ὁ Κύριος Ἐλιὼτ πληροφορηθεὶς τὴν διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας λαβοῦσαν χώραν ἐκλογὴν τοῦ Ἀλφρέδου, παρουσιάσθη εἰς τὸν προέδρον τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐπανέλαβε τὸ ἀδύνατον τῆς παραδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ θρό-

νου ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου. Ἐσύστησε δὲ ὡς βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν δοῦκα Κοβοῦργον. Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν 18 Ἰανουαρίου ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν κοινοποίησιν τοῦ Ἐλλιώτ, ἀνέβη τὸ βῆμα ὁ γηραιὸς Τρικούπης, καὶ δι' ἐκτεταμένου λόγου προέτρεψε τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν εἰς τὴν ὅσον τάχιον διαλογὴν τῶν ψήφων. Ἐπέραινε δὲ τὸν λόγον του, θεωρῶν «ὅτι πρωτόκολλα καὶ συνθῆκαι εἶναι μηδὲν ἀπέναντι τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀλφρέδου εἶναι λάμψις καταβᾶσα διὰ μιᾶς ἄνωθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ μὲν διπλωματία θέλει νὰ ματαιώσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἡμεῖς χρεωστοῦμεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ὄχι μόνον νὰ ἀνοίξωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ πλατύνωμεν τὸ στόμα μας, ἐκφράζοντες καὶ ἐπισημοποιοῦντες, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔκλεξε βασιλέα αὐτοῦ τὸν Ἀλφρέδον.» — Ἡ ἐθνοσυνέλευσις προέβη εἰς τὴν διαλογήν. Ἔφερε δὲ ἡ διαλογὴ τὸ ἑξῆς ἀποτέλεσμα. Ἀλφρέδος 230,011. Ὁ Ἡγεμονόπαις Λεϊχτεμβὲργ 24,000 Ὀρθόδοξός τις 1,917. Ἀλέξανδρος τῆς Ρωσσίας 1841. Νικόλαος τῆς Ρωσσίας 1,821. Ἁπλῶς Βασιλεὺς ψήφους 1,763. Νικόλαος Βασιλεὺς Ὀρθόδοξος 1,741. Ζήτωσαν αἱ τρεῖς Δυνάμεις 482. Κωνσταντῖνος τῆς Ρωσσίας 478. Πρίγκηψ Ναπολέων 345. Ἡ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Γαλλίας 246. Πρίγκηψ Ρῶσσος 14. Δημοκρατία 93. Ἀμεδαῖος τῆς Ἰταλίας 15. Ἡ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Ρωσσίας καὶ Ρωμανὼφ 8. Κόμης Φλάνδρας καὶ Γουλιέλμος Δανιμαρκίας 6. Ὑψηλάντης 6. Γαριβάλδης 3. Ὠμὰλ 3. Μέγας Ναπολέων 2. Πρίγκηψ Σουηδίας 2. Πρίγκηψ Ζοεμβὶλ 1. Βασιλεὺς Ἐδνάρδος 1. Μακμαὼν 1. Ὄθων 1. Ἐσημειοῦντο δὲ ἀπέναντι πληθυσμοῦ ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ 1,000,000 ὡς ἔγγιστα, ψηφοφόροι 200,413, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ ἀπέναντι πληθυσμοῦ 100,000 ψηφοφόροι 19,583 (1) Ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὅθεν παραλαβοῦσα τὰς ψηφοφορίας, καὶ εὑροῦσα τὴν πλειοψηφίαν ὑπὲρ τοῦ Ἀλφρέδου, ἔγραψε τὸ ἑξῆς ψήφισμα.— «Ἡ ἐν Ἀθήναις δευτέρα τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνέλευσις, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γενομένης ὑπὸ πληρωθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς ἀπαριθμήσεως τῶν δοθεισῶν ψήφων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοὺς δέκα τῆς Ἑλλάδος νομοὺς καὶ κατὰ τὰς προξενικὰς περιφερείας πρὸς ἐκλογὴν συνταγματικοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ὁ Ἡγεμονόπαις τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδος δευτερότοκος υἱὸς τῆς Βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἐξελέχθη διὰ ψήφων 230,016

(1) Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνελεύσεως.

ψηφοφορησάντων 241,202 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς συνταγματικὸς αὐτοῦ Βασιλεύς. Κηρύττεται ἡ Α. Β. Υ. ὁ Ἡγεμονόπαις Ἀλφρέδος ἐξελέχθη κυριαρχικῇ τοῦ ἔθνους θελήσει συνταγματικὸς Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους θέλει γνωστοποιηθῆ διὰ τοῦ Προεδρείου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐντελλομένην νὰ προσκαλέσῃ ἁρμοδίως ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναστολῆς, τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος παρὰ τῆς Α. Β.Υ. τοῦ λαοποθήτου Ἡγεμονόπαιδος Ἀλφρέδου.»— Ἑκατὸν καὶ μία κανονοβολὴ ἀνήγγειλεν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν φρουρίων τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ νέου Βασιλέως. Ἠλάλαξεν ὁ λαὸς καὶ ἐζητωκραύγει ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Πρεσβείαν, παιανιζούσης τῆς μουσικῆς καὶ ἐδοξολογήθη ἐν ἐκκλησίαις ὁ Ὕψιστος.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔδωκε πρὸς τὸν κύριον Ἐλλιὼτ τὸ ψήφισμα περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλφρέδου· ὁ δὲ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ἀπήντα διὰ τῆς ἑξῆς διακοινώσεως.—«Ἡ κοινοποίησις, ἣν ἄρτι μᾶς ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μᾶς ἀπευθύνετε, τοσοῦτον τιμητικὴ τυγχάνει οὖσα, ὥστε λυποῦμαι, ὀφείλων ν' ἀπαντήσω εἰς αὐτὰ, καθ' ὃν τρόπον τὸ καθῆκόν μου ἐπιβάλλει. Ἡ ἄκρα ἐμπιστοσύνη, ἣν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος αἰσθάνεται εἰς τὰς συνταγματικὰς ἀρχὰς, αἵτινες ἀείποτε ὡδήγησαν τὴν Α. Μ. τὴν Βασίλισσαν, καὶ φυσικὴ προσδοκία, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς θὰ ἦτο κληρονόμος τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐπιφανῶν αὐτοῦ γονέων, προὐξένησαν ἀναμφιβόλως τὸν ἐνθουσιασμὸν τόσον αὐθορμήτως ἐκδηλωθέντα διὰ τὸ ὄνομα τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Βασιλόπαιδος Ἀλφρέδου. Ἐν τούτοις αἱ τρεῖς προστάτιδες Δυνάμεις διεκήρυξαν ὅτι, τὸ πρωτόκολλον τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1830, ὅπερ ἀποκλείει τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου τὰ μέλη τῶν ἐν ταῖς ἐπικρατείαις αὐτῶν Βασιλευουσῶν οἰκογενειῶν, διατελεῖ εἰσέτι ἐν ἰσχύει καὶ ἑπομένως εἰμὶ διατεταγμένος, ν' ἀναγγείλω, ὅτι ἡ Α. Β. Υ. ὁ Βασιλόπαις Ἀλφρέδος θὰ δύναται οὔτε νὰ δεχθῇ οὔτε νὰ φέρῃ τὸ στέμμα, ὅπερ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος προσφέρει αὐτῷ σήμερον. Ἀλλ' αἱ ὁδηγίαι μου μὲ ἐπιτάττουσι πρὸς τῇ δηλώσει ταύτῃ, νὰ ἐκφράσω τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Α. Μ. μεγάλως ἐκτιμᾷ τὸ αὐθόρμητον τοῦτο δεῖγμα φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης, ὅπερ μετὰ τοσαύτης ὁμοψηφίας ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρέσχε, καὶ ὅπερ ἠσφάλησεν εἰς τὸν λαὸν τοῦτον τὴν ζωηρὰν συμπάθειαν τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους. Ὀφείλω πρὸς τούτοις, ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης νὰ εἴπω ὅτι κατὰ τὴν γνώμην τῆς Α. Μ. ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἐκλογὴ Βασιλέως, ὅστις δὲν θὰ ὑπεζήτει οὔτε τὴν κατάλυσιν τοῦ συντάγματος διὰ τῆς βίας, οὔτε τὴν διαστρο-

φὴν αὐτοῦ διὰ τῆς διαφθορᾶς. Οἱ πρίγκιπες, οἱ παρέχοντες μείζονας ἐγγυήσεις, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, εἰσὶν ἐκεῖνοι ὅσοι διὰ τῆς σταθερᾶς αὐτῶν ἐμμονῆς εἰς ἰδέας φιλελευθέρους, ἐκτήσαντο φήμην ἐν Εὐρώπῃ. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οὐδεὶς μᾶλλον τοῦ δουκὸς τοῦ Κοβούργου κέκτηται δικαιώματα εἰς τὸν κοινὸν σεβασμόν. Ἡ Α. Μ. ἐλπίζει, ὅτι ἡ συμβουλὴ αὕτη, ἣν ὑποβάλλει, δὲν θὰ θεωρηθῇ παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἄλλως, ἢ ὡς ἀπόδειξις τοῦ πόσον περιποιεῖται τὴν ἐμπιστοσύνην, ἣν τὸ ἔθνος τοῦτο ἔδειξεν εἰς τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν τῆς Ἀγγλίας, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἐφ' ὧν αἱ θεσμοθεσίαι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐρείδονται. Ἐπειδὴ δὲ ἀδύνατον εἶναι ὁ υἱὸς αὐτῆς ὁ Βασιλόπαις Ἀλφρέδος νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ Α. Μ. φρονεῖ ὅτι παρέχει ὡς ἀμοιβὴν δεῖγμα ἐμπιστοσύνης ὑποβάλλουσα εἰς τὴν σκέψιν τῶν Ἑλλήνων τὸ ὄνομα ἡγεμόνος, ὅπερ ἕνεκα τῶν στενῶν δεσμῶν, δι' ὧν πρὸ πολλοῦ συνδέεται μετὰ τῆς Ἀγγλίας, δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἔχει τινὰ τῶν οὐσιωδῶν ἰδιοτήτων, ἃς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φαίνεται ἐπιθυμοῦν νὰ εὕρῃ ἐν τῷ προσώπῳ ἐκείνῳ, ὃν θὰ ἐκλέξῃ ὡς ἡγεμόνα αὐτοῦ. Εἰ καὶ τὸ καθῆκον μοὶ ἐπιβάλλει νὰ ἀποποιηθῶ ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τὸ προσφερόμενον στέμμα εἰς τὴν Α. Β. Υ. τὸν Βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι τὰ αἰσθήματα ἀμοιβαίας φιλίας καὶ ὑπολήψεως, ἅπερ ἐσχάτως ἐγένοντο εἴδωλα, θὰ ἐξακολουθήσωσιν ὑπάρχοντα ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν.»

Διεβίβασε τὸ περὶ ἀναγορεύσεως ψήφισμα πρὸς τὴν Α. Μ. τὴν Βασίλισσαν Βικτωρίαν, ὁ Ἕλλην πρέσβυς Τρικούπης ἐν Λονδίνῳ. Ὁ ὑπουργὸς Ρῶσσελ ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἑξῆς διακοινώσεως.—«Ὑπουργεῖον ἐξωτερικῶν.—Ἐν Λονδίνῳ 9 Φεβρουαρίου 1863.—Ὁ ὑπογεγραμμένος Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Α. Μ. ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ λάβῃ τὴν ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου διακοίνωσιν τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος, τὴν περιέχουσαν ψήφισμα τῆς ἐν Ἀθήναις Β'. ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως. Ἔλαβε τὰς διαταγὰς τῆς Α. Μ. ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ Βασίλισσα ἄκρως ηὐχαριστήθη διὰ τὴν πρὸς τὴν Α. Μ. καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς καὶ τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος ἐμπιστοσύνην καὶ φιλίαν τὴν ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ Βασιλόπαιδος Ἀλφρέδου, εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Α. Μ. θεωρεῖ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὡς δεῖγμα τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς ἀνατεθείσης ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον διὰ τῆς δοθείσης ἀνατροφῆς ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς καὶ ἀοι-

δίμου πατρὸς αὐτοῦ πρίγκηπος συζύγου. Ἡ Α. Μ. εἶναι ἠναγκασμένη ὑπὸ τῶν διπλωματικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ στέμματος αὐτῆς, καὶ ὑπ' ἄλλων σπουδαίων σκέψεων ν' ἀποποιηθῇ ἐκ μέρους καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὴν διακεκριμμένην ταύτην τιμήν. Ἐν τούτοις ἡ Α. Μ. καὶ ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια θὰ ἀναπολῶσι πάντοτε μετ' εὐχαριστήσεως καὶ ὑπερηφανείας τὴν αὐθόρμητον ψηφοφορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν οὖσαν ἐνταυτῷ τόσον ἔντιμον διὰ τοὺς προσφέροντας τὸ στέμμα, καὶ τόσον εὐχάριστον διὰ τὴν Βασίλισσαν καὶ τὸν Βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον, πρὸς ὃν ἡ προσφορὰ ἐγένετο. Ὁ ὑπογεγραμμένος παρακαλεῖ τὸν κ. Τρικούπην νὰ δεχθῇ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἄκρας αὐτοῦ ὑπολήψεως.—Ροῦσσελ.»

Εἰς θλῖψιν ἔρριψεν ἅπαντας τοὺς ἐν Ἑλλάδι Ἀγγλόφρονας ἡ μὴ παραδοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος παρὰ τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὸν υἱόν της Ἀλφρέδον. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ ὑπαγορευόμενος παρὰ τῆς Ἀγγλίας δοὺξ Κοβούργου Ἐρνέστος ἀπεποιεῖτο, προσκληθεὶς καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου. Τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος ἐπεφόβιζε πάντα εἰς ὃν προσεφέρετο. Αἱ μεγάλαι ἐπιθυμίαι τῶν Ἑλλήνων εἰς πανελλήνιον ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, μένουσαι ἀπραγματοποίητοι, καὶ ἐμποδιζόμεναι περὶ τῆς διπλωματίας, ἔρριπτον εἰς ἀμηχανίαν τὸν προτιθέμενον ὑποψήφιον. Ἐφοβεῖτο ὁ προσκαλούμενος εἰς ὑποψηφιότητα, μήπως καὶ αὐτὸς ἤθελεν ἐκθρονισθῇ ὡς ὁ Ὄθων ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐάν, βασιλεύοντος αὐτοῦ, μὴ ἐπραγματοποιοῦντο αἱ ἐθνικαὶ ἐπιχειρήσεις. Οἱ ἐν Ἑλλάδι φρονοῦντες τὴν ἐπίτευξιν μεγάλης ἰδέας δὲν εὐηρεστοῦντο εἰς τοὺς προτεινομένους ὑποψηφίους. Ἔβλεπον ὅτι ἐν τῇ ἀναβάσει τοῦ θρόνου ὑπ' αὐτῶν, ἐδένοντο σφοδρώτερον αἱ ἀλύσεις τῶν Τουρκοκρατουμένων ὁμοεθνῶν. Οἱ φοβούμενοι τὴν ἀναρχίαν, ἐφώναζον διὰ τὰς ἀναφυομένας διχονοίας ἐν τῇ συνελεύσει καὶ τὴν ἔκρηξιν ἐμφυλίου πολέμου καὶ χύσιν αἱμάτων. Ἐφώναζον ἡγεμόνα, πρόσωπον τὸ ὁποῖον θὰ ἐξησφάλιζεν εὐνομίαν καὶ εἰρήνην ἐν τῷ κράτει καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Ἀλλ' ὁ Πολιτικὸς Σύλλογος ὀνομαζόμενος, ὁμώνυμος ἐφημερὶς τοῦ Λεωνίδα Βούλγαρη, ὃν ἡ Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασις ἠλευθέρωσε τῶν φυλακῶν, εἰς ἃς ἔρριψεν αὐτὸν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ὄθωνος, καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ ἐδείκνυον πάντα ὑποψήφιον φερόμενον ὑπὸ τῆς διπλωματίας, ὡς ἀνίκανον εἰς τὸ νὰ προάξῃ τὰς ἐθνικὰς προσδοκίας, καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς πανελλήνιον ἀνεξαρτησίαν. Μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διεκήρυττεν, εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ σώσων αὐτήν. Ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ὁμοθυμαδὸν ἂς σπεύσωσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, ἂς συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν δούλων Χριστιανῶν

ὁμοεθνῶν καὶ ἑτεροφύλλων νὰ ἀποτεινάξωσι τὸν ζυγὸν, καὶ συνδράμωσιν εἰς γενικὴν ἕνωσιν, βοηθούμενοι εἰς τὸν ἀγῶνά των ὑπὸ τῶν προαγωγῶν τῆς ἐλευθερίας Ἰταλῶν καὶ Γάλλων. Οἱ δημοκρατικοὶ τῆς Ἑλλάδος νεανίαι, ὅλα τὰ θερμουργὰ πνεύματα τῆς πρωτευούσης, συνεφώνησαν εἰς τοιαῦτα διανοήματα. Οἱ δημοκρατικώτεροι τῶν πληρεξουσίων, οἵτινες διεκρίνοντο μὲ τὴν προσωνυμίαν ὀρεινοὶ ἐκ τῶν μετριοφρονεστέρων πεδινῶν καλουμένων, ἐμεγαλαύχουν ἐπὶ τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως. Ἔλεγον ὅτι ἡ δεκάτη ὀκτωβρίου ἔκβαλε τὸ ἔθνος ἐκ τοῦ βαράθρου τῆς λήθης, καὶ ἀνέστησεν αὐτὸ ἐκ τοῦ τάφου, εἰς ὃ ἔθαψεν ἡ ἐκδιωχθεῖσα Βαβαροδυναστεία. Διεθρυλλεῖτο συνωμοσία μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοκρατιῶν, καὶ ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ τῶν Σλαβικῶν λαῶν. Ξένοι συνηθροίζοντο ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας. Μετ᾽ αὐτῶν συνειργάζοντο οἱ Ἑπτανήσιοι οἱ τὰ κομιτάτα τῆς μεγάλης ἰδέας καταστήσαντες.

Οἱ Ὀθωνισταί, οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ τότε διατρίβοντες ὡς ἐξόριστοι ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Δ. Βότσαρης, Σίμος, Καῖσαρ Ρώμας, Γενναῖος Κολοκοτρώνης, (ὁ διαμένων τότε εἰς τὴν γενέθλιαν του νῆσον Ζάκυνθον) καὶ ἄλλοι ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Κερκύρᾳ κατηγοροῦντο ὡς ὕποπτοι καὶ ἀντινεργοῦντες εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἵνα ἐπαναφέρωσι τὸν Ὄθωνα. Ἐκοινολογεῖτο ὅτι ἀντεπανάστασις ἀνεκαλύφθη, κατασταθεῖσα ἐν Μονάχῳ ὑπὲρ τοῦ Ὄθωνος, τὴν ὁποίαν ἐνήργει ἐν Ἑλλάδι ὁ ἐν Ἀθήναις πρόξενος τῆς Βαβαρίας Βερνάου. Ὁ ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει πληρεξούσιος τῆς Σμύρνης Ἰάλεμος κατηγόρει τοὺς συνωμότας ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Ἔλεγε δέ. — «Δὲν παύουσιν οἱ ἐξόριστοι ἐν Ἑπτανήσῳ νὰ ἐνεργῶσι μετὰ τοῦ Ὄθωνος, λόγῳ μὲν ὅπως πραγματοποιήσωσι τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἔργῳ δὲ ὅπως δικαιοῦντες τὰ παράλογα αὐτῶν, καὶ ἀποδεικνύοντες εἰλικρινῆ καὶ ἐθνικὴν τὴν προτέραν αὐτῶν πορείαν, ἐπιχειρήσωσι τὴν διατάραξιν τῶν μεθορίων ἐπαρχιῶν, καὶ καταστήσωσιν ἀδύνατον τὴν ἐπίτευξιν τῶν μεγάλων σκοπῶν, οὓς προετίθετο ἡ ἔνδοξος τῶν 1862 μεταπολίτευσις. Τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον ἐπληροφορήθην ἐξ Ἑπτανήσου, ἔνθα ὁ Ὄθων πρὸ δύο ἐτῶν ἐπέστησε τὴν προσοχήν, ἐλπίζων νὰ ἐξαπατήσῃ τὸ ἐν γένει ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως αἴσθημα τῶν προσφιλῶν ἀδελφῶν τῆς Ἑλληνικωτάτης ταύτης χώρας. Ταχυδρομεῖον ἐπὶ τούτῳ ἐποιεῖτο ὁ Κ. Λομβάρδος. Γνωρίζω ὅτι ἀπόστολοι ἐξ Ἰταλίας οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Ὄθωνος ἐπὶ τῆς Φεβρουριανῆς ἰδίως ἐπαναστάσεως,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἦλθαν ἐκ νέου εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπωφελοῦς δι' αὐτοὺς καὶ μόνον δι' αὐτοὺς διαταράξεως τῶν μεθορίων ἐπαρχιῶν. Ἂς προσκληθῶσιν οἱ ὑπουργοὶ ἐν τῇ συνελεύσει, καὶ ἂς φωτίσωσιν αὐτοὶ περὶ τῶν διατρεχόντων.» — Παρουσιασθεὶς ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐβεβαίου ὅτι οἱ ἐν Νεαπόλει κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως συναθροισθέντες ἀλοεθνεῖς, ἵνα μεταβῶσιν εἰς Ἑλλάδα, καὶ τεθῶσιν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, κατὰ παράστασιν τοῦ ἐν Τουρίνῳ ἐπιτετραμμένου τὰ τῆς Ἑλλάδος, διελύθησαν. Ἡ δὲ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ συγκέντρωσις προσώπων δὲν παρέχει φόβον οὐδένα. Ἔστειλε μάλιστα εἰς Ἑπτάνησον τὸν ἐπιθεωρητὴν τοῦ προξενείου Μοδινὸν, ἵνα περιέλθῃ καθ' ὅλην τὴν Ἑπτάνησον, καὶ διαγνώσῃ πᾶν τὸ τυχὸν συμβαῖνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μεγάλης ἰδέας. Ἀλλ' ἐγνώσθη ὅτι μόνον ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπάρχει ὁ πόθος τῆς ἑνώσεως. Ἀπήντα δὲ καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν ὅτι, ἐπειδὴ αἱ ἀρχαὶ τῆς Φθιώτιδος ἀνήγγειλαν ὅτι ὑπωπτεύετο μὴ ταραχθῶσιν αἱ ὅμοροι ἐπαρχίαι ἔκ τινων περιστάσεων καὶ τῶν λαβουσῶν ἐκεῖ χώραν μεγάλων ἀδελφοποιιῶν, παρήγγειλε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δυνάμεως. Ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι αἱ ὑπόνοιαι αὗται δὲν εἶχον βασιμότητα. Ἔσπευσαν οἱ ἐξόριστοι Καῖσαρ Ρώμας, Σῖμος, καὶ αὐτὸς ὁ Λομβάρδος νὰ διαψεύσωσιν τὸν Ἰάλεμον ὅτι ἦσαν ἀνυπόστατα τὰ ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ περὶ συνεργείας των εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ Ὄθωνος. Ἐξαιρέτως δὲ ἐδημοσίευσεν ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἐν τῇ «Φωνῇ τοῦ Ἰονίου». — «Θὰ ἦτον ἁμάρτημα νὰ ὑποθέσω ὅτι εἰς ἐμὲ ὑπέβλεπαν οἱ τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν 10 Ὀκτωβρίου (ἐφημερίδα ἐν Ζακύνθῳ ἐκδιδομένην) προσπαθοῦντες νὰ τὰ διαδώσωσιν. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, λέγω, ὅτι μετὰ 42 ἐτῶν ἀποδημίαν ἐπανῆλθα εἰς τὴν πατρίδα μου Ζάκυνθον, διὰ νὰ παραλάβω τὰ ὀστᾶ τῆς μητρός μου ἀπὸ τὸν τάφον (1), καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον μεταξὺ τῶν φίλων τῆς πρώτης μου νεότητος. Αἰωνίως θὰ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ συμπάθειαν, ἣν οἱ φιλόξεναι συμπατριῶται μου Ζακύνθιοι μοὶ ἔδειξαν καὶ μοὶ δεικνύουν. Ἀλλ' ἂν ἤθελα τάφους εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ν' ἀνοίξω, (καὶ ἂν τὸ ἤθελα τὸ ἠδυνάμην) οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλ'

(1) Παράβαλλε Π. Χιώτου λόγον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὀστέων τῆς Αἰκατερίνης Καρούσου, συζύγου τοῦ ἀρχιστρατήγου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἐκφωνηθέντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Λατίνων τῇ 3 Ἰανουαρίου 1863.

ἀλλαχοῦ τὴν στιγμὴν ταύτην θὰ εὑρισκόμην. Ἕνας Κολοκοτρώνης ὅμως οὐδέποτε θὰ συντείνῃ νὰ κρημνίσῃ ὅ,τι καὶ αὐτὸς συνέπραξε διὰ νὰ ἐγερθῇ. Ἡ κατάρα τοῦ γέρου Κολοκοτρώνη ἂς πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς παντὸς, ὅστις θὰ γίνῃ αἴτιος ἐμφυλίων σπαραγμῶν εἰς στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς μεγαλόνει, ἢ ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὀπισθοδρομεῖ».

Δὲν ἐπίστευεν ὅμως ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία εἰς τὰς δοθείσας ὑπὸ τῶν κατηγορηθέντων διαψεύσεις, καὶ τὰς παρὰ τῶν ὑπουργῶν πληροφορίας ὅτι δὲν θὰ ταραχθῶσιν αἱ ὅμοροι ἐπαρχίαι. Ἡ μὲν Τουρκία ἐφαίνετο ἀνήσυχος, ἐνόσῳ ἀνέφλεγεν ἐπανάστασις ἐν Ἑλλάδι, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ διπλωματία ἔβλεπε διαματαιουμένας τὰς προσπαθείας της πρὸς διασκέδασιν τῶν φόβων, ἐνόσῳ νέος Βασιλεὺς ἀρεστὸς αὐτῇ καὶ τῇ πολιτικῇ της δὲν ἀνέβαινε τὸν θρόνον, ὅστις ἤθελε διαφράξει τὸν ἀπειλούμενον ὄλεθρον τῆς Τουρκίας ὑπὸ τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ ταῦτα ἐπροσπάθει νὰ εὕρῃ ὑποψήφιον κρούουσα τὰς Αὐλὰς τῶν Βασιλικῶν οἰκογενειῶν. Ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἤθελεν, ἢ ἐνεπιστεύετο ὅτι ἐδύνατο νὰ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ προτιθέμενα ὑπὸ τῆς διπλωματίας, ἐν ὅσῳ δὲν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ποθουμένη, παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἔκτασις ὁρίων, καὶ ἡ ἱκανοποίησις αὐτοῦ μὲ βασιλέα προαγωγὸν καταλλήλως τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ἄνευ ξένης ἐπιδράσεως. Λασωτήριος μὲν ἐφαίνετο παρὰ τοῖς συνετοῖς τῶν Ἑλλήνων ἡ ταχυτέρα εὕρεσις Βασιλέως διὰ τὴν ἐπιφαινομένην φιλαρχίαν τῶν τότε κυβερνώντων τὴν Ἑλλάδα καὶ διευθυνόντων τὴν ἐπανάστασιν. Ἠθέλησαν διὸ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες νὰ εὕρωσι Βασιλέα ἀνεξαρτήτως τῶν προστατίδων Δυνάμεων ἐργαζόμενοι. Ἐπὶ προτάσει τοῦ σοφοῦ Σχινᾶ πληρεξουσίου συνέστη ἐπιτροπὴ πληρεξουσίων ἐνεργοῦσα μυστικῶς. Αὕτη διέδείκνυε τὸν Πρίγγιπα Γουλιέλμον τοῦ Βάδεν, τὸν διδαχθέντα ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Γερβίνου καὶ νυμφευθέντα τὴν δούκισαν Λαϊχτεμβούργ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἠμφιβάλλετο. Οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος ἐσυμβούλευον τοὺς Ἕλληνας νὰ καταστήσωσι δημοκρατίαν, καὶ αἱ θερμουργαὶ κεφαλαὶ ἐνεθουσιῶντο εἰς αὐτὰ τὰ ὀνειροπολήματα. Ὁ ἄδολος χαρακτὴρ τῆς ἐπαναστάσεως ἠλλοιώθη. Ἡ εἰσαχθεῖσα φιλοκέρδεια παρὰ τοῖς διέπουσιν ἐμάραινε τὴν φιλοπατρίαν, καὶ ἡ φιλαρχία ἐτέκταινε σχέδια πρὸς διατήρησιν τῆς ἐξουσίας. Ἀντενήργουν εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τῶν φιλάρχων, ἃ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν ἐποιοῦντο ἐκεῖνοι. Δὲν ἔλειπον φατρίαι καὶ διαπληκτισμοὶ καὶ μονομαχίαι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, ἀρχείοις καὶ πολιτικοῖς συλλόγοις. Εἰς ἐπαρχίας τινὰς

ἐδεικνύετο ἀπείθεια πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἀρχάς. Στρατιωτικοὶ ἄπληστοι προβιβασμῶν καὶ φιλοκερδείας ἐβλέποντο παντοῦ νὰ καταχρῶνται δύναμιν καὶ βαθμόν. Παρελύθη ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία. Οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἐπροθυμοποιεῖτο εἰς στρατοσυλλεξίαν. Αὖθις ἡ λῃστεία ἐμάστιζε τὰς ἐπαρχίας. Οὐδεὶς τῶν στρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ἐφρόντισε νὰ ἐξέλθῃ εἰς καταδίωξιν. Οἱ Λάκωνες ἠπείλουν νὰ λῃστεύσωσι τὰς Καλάμας, καὶ μόνοι των οἱ Καλαματιανοὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ τοὺς ἀποκρούσωσιν. Ἠλαττώθησαν μὲν οἱ φόροι, ἀλλ' ἐπηυξήθησαν αἱ δαπάναι. Ἐδιπλασιάσθησαν καὶ ἐτριπλασιάσθησαν οἱ ὑπάλληλοι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀρχεῖον πρὸς ἐπιτυχίαν οὐχὶ μόνον πλειοψηφίας ἐν τῇ Εθνοσυνελεύσει, ἀλλὰ καὶ πρὸς χάριν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν εὐνοουμένων. Ὁ νέος προϋπολογισμὸς τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐπεβαρύνετο μὲ πολλὰ ἑκατομμύρια. Τὸ νέον δάνειον 6,000,000 δραχμῶν τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῶν ὁμογενῶν δὲν ἐπέτυχε, καὶ τὸ ταμεῖον ἐκενώθη ἄνευ πορισμῶν. Οἱ μισθοὶ ἠλαττώθησαν καὶ ἕκαστος τῶν ὑπαλλήλων εὐχαρίστως ὑπέφερε τὴν ἐλάττωσιν. Ἀλλὰ πῶς νὰ πληρωθῶσιν ἡ μικρὰ μισθοδοσία τῆς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἄλλα χρειώδη; Ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καθυστεροῦντο ὅλως οἱ μισθοδοτούμενοι τὸν μισθὸν καὶ οἱ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου οὐδὲν ἐπλήρωνον. Ἡ Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασις ἐφάνη οὕτως ὀπισθοδρομικὴ καὶ ἀντενεργὸς εἰς τὴν δημοσίαν πρόοδον. Ἅπαντες ἤλπιζον ὅτι ἡ τάξις θὰ ἐπανέλθῃ, ἅμα ὁ ἡγεμὼν ἤθελε λάβῃ τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ φιλαρχία ἤνοιξε πληγάς, καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπῆλθε ῥῆξις τῇ 8 Φεβρουαρίου 1863. Ὁ φίλαρχος Βούλγαρης ἀντικατηγόρησεν τὸν παραιτούμενον ἐκ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως Κανάρην, ὡς ἀσύμφωνον εἰς τὰ προοδευτικὰ σχέδια τῆς ἐπαναστάσεως. Διεκήρυττε δὲ ὅτι, καὶ μόνος ἂν μείνῃ, θὰ πράξῃ ὅ,τι χρειάζεται διὰ σωτηρίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ λόγοι οὗτοι καταφαίνονται πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του, ὅτι ἤθελε νὰ γείνῃ δικτάτωρ ὁ Βούλγαρης. Εὐθὺς δὲ μέρος τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ ἡ διλοχία τῶν πυροσβεστῶν ἐστασίαζον κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βούλγαρη, καὶ προσπαθοῦσι τὴν νύκτα νὰ τὸν συλλάβωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Τὴν ἐπιοῦσαν παραιτεῖται τὸ ἄλλο μέλος τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ρούφος. Οἱ συναχθέντες ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀποκηρύττουσι τοὺς παραιτηθέντας. Οὕτω κατηργήθη ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις, καὶ ἀνετέθη εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τὸ ἐκτελεστικὸν μὲ ὑπουργεῖον ἐξ ἑπτὰ μελῶν, οὗ πρόεδρος θὰ ἦτό τις ἐκλεγόμενος παρὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας ἄνευ χαρτοφυλακείου. Ὁ τρόμος τῶν φιλησύχων

ἦτο μέγας. Ἀνεχώρουν ἐξ Ἀθηνῶν οἰκογένειαι καταρώμεναι τὴν ἐπανάστασιν, καὶ προσέφευγον εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους Αὗται ἐπροτίμων μᾶλλον ἀσφάλειαν ζωῆς, ἢ ἐπικερδεῖς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα ταραχώδους πολιτείας.

Ἐνῷ δὲ ἐφρόντιζε περὶ ὑποψηφίου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ὁ μέγας πολιτικὸς τῆς Ἀγγλίας Πάλμεστρων, ἠδιαφόρουν αἱ λοιπαὶ δύο Προστατίδες Δυνάμεις περὶ πληρώσεως τοῦ ἐκκενωθέντος θρόνου, καὶ ἐγκατέλειπον τὴν Ἑλλάδα νὰ περιπλανᾶται εἰς τὴν τύχην της. Διεθρυλλεῖτο δὲ ὅτι αὗται εὐνοοῦσαι τὴν Βαυαρίαν, εὐμενῶς ἤκουον νὰ παραλάβῃ αὖθις τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος εἷς τῶν βασιλοπαίδων της. Ἐστράφη ὁ Πάλμεστρων καὶ πρὸς τὸν δοῦκα Λαϊνίγγεν καὶ Νασσὸβου. Αὐτοὶ ὅμως ἀπέρριπτον την πρότασιν. Ἡ Αὐστρία ἀντετάσσετο εἰς τὰς περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου διαθέσεις τῆς Ἀγγλίας. Ἔγραψε δήλωσιν ὁ ὑπουργός της Ρεχβὲρ ἐπὶ τούτω, δι' ἧς ἐπανελάμβανε τὰς παλαιὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρίας, ἥτις ἐξουσιάζουσα τὴν Βενετίαν, πρώην κυρίαρχον τῆς Ἑπτανήσου, ἤθελεν αὐτὴ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑπτάνησον ὡς ἔλεγεν ἄλλοτε τοῖς συμμάχοις κατὰ τὴν Βιενναίαν σύνοδον τῶν 1815. Ἡ Αὐστρία πρὸς ἄλλας δικαιολογίας ἐπέσειε καὶ φόβον, ὃν ἤθελεν ἀποτελέσει ἡ παραχώρησις τῆς Κερκύρας τοσούτον ἰσχυροῦ φρουρίου εἰς χεῖρας ἀδυνάτου Κράτους ὁποῖον ἡ Ἑλλάς. Διότι ἐκ Κερκύρας ἐδύναντο νὰ γίνωσι ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν ὅμορον Τουρκίαν εὐκόλως, καὶ προσβολαὶ εἰς τὰς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ τὰς κατεχομένας ὑφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν ἐν περιπτώσει πολέμου ἰσχυρά τις δύναμις ἀφήρπαζεν ἐκ τῶν ἀδυνάτων χειρῶν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἰσχυρὰν κλεῖδα τοῦ Ἀδριατικοῦ. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας Πηκὸκ καὶ Ροεβὸκ ἀντετάσσοντο εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἠρώτων τὸν Παλμεστρῶνα περὶ τῆς διακοινώσεως τῆς Αὐτρίας Ἀλλ' ὁ γηραιὸς πολιτικὸς μένων πιστὸς εἰς τὴν διαχαραχθεῖσαν πολιτικήν του, ἔλεγεν ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι θὰ παραχωρηθῶσι Πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ μέρος τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὸ κοινοβούλιον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰ περὶ ἐκλογῆς τοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέδου. Ἔλεγε δὲ αὐτός.—«Ἡ Α Μ. πέποιθε ὅτι οἱ αὐτοὶ λόγοι οἱ πείσαντες τοὺς Ἕλληνας νὰ στρέψωσι τοὺς διαλογισμοὺς πρῶτον εἰς τὸν ἡγεμονόπαιδα Ἀλφρέδον, θὰ τοὺς ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν Βασιλέως, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὸ σκῆπτρον θὰ δυνηθῇ ἡ Ἑλλὰς νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐσωτερικῆς εὐημερίας, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα Κράτη εἰρηνικῶν σχέσεων. Καὶ ἂν ἐκφράσῃ καὶ ἡ Ἰόνιος Πολιτεία ὁριστικῶς τὴν εὐχήν της, ὅπως ἑνωθῇ μετὰ

τῆς Ἑλλάδος· ἡ Α. Μ. εἶναι ἕτοιμος νὰ προβῇ εἰς τὰ μέτρα τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐπιθεώρησιν τῆς συνθήκης τοῦ Νοεμβρίου τῶν 1815, διὰ τῆς ὁποίας ἡ περὶ οὗ ὁ λόγος πολιτεία ἀπεκατεστάθη καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ στέμματος». Κακῶς ὅμως οἱ λόγοι τῆς Βασιλίσσης περὶ παραχωρήσεως ἤχησαν εἰς τὰ ὦτα τινῶν πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης τοῦ Λόρδου Παλμεστρῶνος, (1)

Ἐν τῇ βουλῇ τῶν Λόρδων, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν 24 Φεβρουαρίου 1863, ὁ κόμης Δέρβυς ἔλεγε, «Τὸ ζήτημα τῆς Ἑπτανήσου ἐνδιαφέρει οὐ μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἄγγλους καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Πολλὰ ἔπαθεν ἡ Ἀγγλία διὰ νὰ λάβῃ τὴν χώραν ἐκείνην. Ἡ κατοχὴ τῶν Ἑπτανησίων ἔγεινε κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κερκύρας σημαντικωτάτη πρὸς ἡμᾶς διὰ τὴν Μεσόγειον καὶ Ἀδριατικὴν, καὶ τὸν πρὸς τὴν Ἰνδικὴν πλοῦν, ὡς ἐδείχθη ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ. Πολὺ θὰ ζημιωθῶμεν, ἐὰν τὴν ἐγκαταλείψωμεν. Ἡ Κέρκυρα ἀπέχει ὀγδοήκοντα μίλια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἓν δὲ μόνον μίλιον ἀπὸ τὴν Ἤπειρον. Πολὺ θὰ ζημιωθῶμεν, ἐὰν τὰς ἐγκαταλείψωμεν. Ἀφοῦ μέχρι χθὲς ἀρνούμεθα στερεῶς τὴν παράδοσίν των, μὴ τὴν ἐπισπεύσωμεν σήμερον ἀσυνέτως, παραχωροῦντες τὸν τόπον εἰς Κυβέρνησιν μήπω συγκροτηθεῖσαν, καὶ εἰς Κράτος διατελοῦν ἐν ἐπαναστάσει. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἀντιφάσκει πρὸς τὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας ἐξέθηκεν ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν Πρίγκηπα Γορτζακὼφ διακοινώσει του. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ὀργῶσαν πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Τουρκίας, θὰ προστεθῶσιν ἄνδρες, οἵτινες ἀνεδείχθησαν οἱ τῶν μισοτούρκων θερμώτατοι ὑπέρμαχοι, καὶ οἵτινες ἐν τῇ εὐχαριστηρίῳ ἀναφορᾷ, ἣν ἐσχάτως διεβίβασαν πρὸς τὴν Ἄνασσαν, ἐκφράζουσιν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ τοὺς προστατεύσῃ διὰ τοὺς μετὰ ταῦτα ἀγῶνάς των ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τουτέστιν ὑπὲρ τῆς ἐξ Εὐρώπης ἀποδιώξεως τῆς Τουρκικῆς φυλῆς. Ἡ Κέρκυρα ἀπέχει 80 μίλια ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἓν δὲ μόνον μίλιον ἀπὸ τῆς Ἠπείρου. Πρὶν παραχωρήσῃ αὐτὴν ἡ Κυβέρνησις ἱκετεύω θερμῶς νὰ σκεφθῇ ὡρίμως ἐπὶ τοῦ προκειμένου».—Ἀπήντα ὁ κόμης Ρῶσελ.—«Περὶ Ἑπτανήσου δὲν συμφωνῶ οὐδόλως πρὸς τὰ τοῦ εὐγενοῦς λόρδου ῥηθέντα. Ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βιέννης ὅτε ἡ Αὐστρία ἐπρότεινε νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Νήσων, ὁ κόμης Καποδίστριας ὑπουργὸς τοῦ

(1) «Κλειώ» ἀρ. 55.

ἰσχύοντος τότε Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐπρότεινε νὰ τεθῇ ἡ Ἑπτάνησος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, εἰπὼν ὅτι οἱ θεσμοὶ τῆς Αὐστρίας οὐδεμίαν ἠγγυῶντο ἐλευθερίαν πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν δύνανται οἱ συμπατριῶταί του νὰ πορισθῶσι μεγάλας ὠφελείας. Μήπως ἔδωκεν ἡ περὶ Ἑπτανήσου συνθήκη τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας ὅπως ἡ Ἀγγλία ἐξουσιάζῃ τὴν Μεσόγειον. Εἶπε μόνον ὅτι ἡ Ἑπτάνησος θὰ συντελῇ Κράτος ἴδιον, ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰ ό ν ι ο ς Π ο λ ι τ ε ί α. Ἄρα ἡ Ἑπτάνησος δὲν εἶναι χώρα Ἀγγλική, ἀλλὰ ἀνήκουσα εἰς μόνην ἑαυτήν. Πρὸς τί δὲ ἡ ὠφέλεια, ἣν ἔχομεν ἐκ τοῦ φρουρίου; Δὲν ἔχομεν χρέος ἄρα νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς εὐημερίας τῶν Ἰονίων; Ἐὰν δὲ τινὲς τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν εἴπωσιν ὅτι δὲν φροντίζομεν περὶ τῆς τύχης τῶν Ἰονίων, ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχῃ ἐκεῖ ἕνα λιμένα ἡ μεγάλη Βρεττανία, ἀπαντῶμεν ὅτι εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀντιπάλων συντατάσσεται ἡ Εὐρώπη· διότι οἱ παραδόντες εἰς ἡμᾶς τὰς νήσους δύνανται νὰ μᾶς εἴπωσιν· «Ἄγγλοι, διεστρέψατε τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης, ἐζητήσατε οὐχὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν Ἰονίων, ἀλλὰ τὴν παράνομον ἀπόκτησιν τῆς χώρας αὐτῶν.» Καὶ διὰ ταῦτα ἡ Κυβέρνησις σκοπεύει νὰ ἀποτανθῇ πρός τε τοὺς Ἰονίους καὶ τὰς Δυνάμεις. Καὶ ἐὰν οἱ Ἰόνιοι εἰς τὴν Βουλήν των κηρύξωσιν, ὅτι στέργουσι τὴν ἕνωσιν, τότε θὰ στραφῇ εἰς τὰς Δυνάμεις, ὅπως πράξῃ τὰ περαιτέρω. Ἐὰν δὲ οἱ Ἰόνιοι ἀπαντήσωσι ὅτι δὲν θέλουσι νὰ στερηθῶσι τῶν ὠφελειῶν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, τότε ἡμεῖς ἀπαλαττόμεθα ἀπὸ τῆς πανταχόθεν ἀκουομένης καθ' ἡμῶν καταλαλιᾶς τῆς πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἐνῷ ἐπιδιώκομεν φιλελευθέρους ἀρχάς, τυραννοῦμεν μόνον τοὺς Ἰονίους. Ἐὰν ὅμως θέλωσι νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν ἀδελφῶν των, τότε καὶ μὲ ὅσας ὠφελείας παρέχει τὸ φρούριόν των εἰς ἡμᾶς, οὐδεμίαν τιμὴν περιάπτει εἰς ἡμᾶς ἡ Ἀγγλικὴ τῆς χώρας κατοχὴ παρὰ τὴν θέλησίν των. Δύο ἀδελφαὶ λαμπρώταται ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλλάς, ὕψωσαν φωνὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. Πόσον δὲ θὰ δοξασθῇ ἡ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας Κυβέρνησις, ἐὰν συντελέσῃ εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν εὐχῶν των. Τοιαύτη πολιτικὴ δὲν εἶναι νέα εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ προαιώνιος, τὴν ὁποίαν ἤδη μετήλθομεν ἐν Ὀλλανδίᾳ, Πορτογαλλίᾳ, Βελγίῳ καὶ Ἑλλάδι».

Σφοδροτέρα ἐγένετο ἡ συζήτησις ἐν τῇ κάτω Βουλῇ. Ὁ Λὸρδ Μάνερσ ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ μετάσχῃ τῆς συνθήκης καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη, καὶ νὰ ζητηθῇ ἡ συναίνεσις της ὡς ἀναγνωρίσασα τὴν περὶ Ἑπτανησίων συνθήκην. Ἐπρόσθετε δε ὅτι, ἐὰν θα τιμω-

ρηθῇ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία, δὲν πρέπει νὰ προσαρτηθῇ ἡ Ἑπτάνησος εἰς Κράτος πολέμιον τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἔλεγε δέ.—«Ἐν ὀνόματι τῶν συνθηκῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς μελλούσης Εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, διαμαρτύρομαι κατὰ τοῦ σκοπουμένου ἀποκλεισμοῦ τῆς Τουρκίας ἐκ τῶν συνεντεύξεων. Ἡ τῶν νήσων ἕνωσις εἶναι ἡ πλέον ἀπρόκλητος καὶ βλαβερὰ εἰς πᾶσαν σώφρονα πολιτικὴν ἀντίθετος πρᾶξις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.»—Διὰ τοὺς λόγους τοῦ Λὸρδ Μάνερς, ὁ Λὸρδ Βέτιγγ ἐζήτει τὴν ἀναβολὴν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος μέχρι τῆς προσεχοῦς συνέδου τοῦ Κοινοβουλίου. Ὁ δὲ Μόσσελ ἔλεγεν ὅτι οὐδόλως συμφέρει ἡ παραχώρησις τῆς Ἑπτανήσου· διότι ὑπηρετεῖ αὕτη τοὺς σκοποὺς τῆς Ρωσσίας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, ἐνισχύουσα τὰς ἀντιθέσεις της κατὰ τῆς Τουρκίας, ἥτις ἐξασθενεῖται διὰ τῆς παραχωρήσεως μιᾶς χώρας εἰς μίαν ἐπικράτειαν, ἥτις ὅλως εἶναι ἐπαχθὴς καὶ γίνεται ἐπίφοβος εἰς τὴν Τουρκίαν».—Κατέστρεφε τοὺς λόγους τούτους, ἀγορεύσας ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως ὁ λὸρδ Πάλμεστρων. Ἔλεγε οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἡ Τουρκία νὰ γνωματεύσῃ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως διότι μεγίστη καὶ θεμελιώδης ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ συνθήκης ἀναγνωριζούσης γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν ἀνεξαρτήτως καὶ μεταξὺ δευτερευόντων παραρτημάτων. Συνῆψε μὲν βεβαίως ἡ Ἀγγλία συνθήκην, δι' ἧς χαριζομένη πρὸς τὴν Τουρκίαν παρέδωκε τὴν Πάργαν, τὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὴν Προῦσαν. Ἀπήτησε δὲ αὕτη νὰ ἀναγνωρίσῃ ἡ Τουρκία τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν τῆς Ἑπτανήσου προστασίαν, καὶ νὰ παραχωρήσῃ πρὸς τοὺς Ἰονίους ὅσα δικαιώματα ἔδωκε πρὸς τοὺς Ἄγγλους ὁ Σουλτάνος. Διὸ ἡ Τουρκία εὐγνωμονοῦσα ἐπὶ τῇ παραδόσει τῶν τόπων ἐκείνων, παρεχώρησε πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους ὅσα δικαιώματα ἔδωκε καὶ πρὸς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Ἄγγλους. Ἡ Ἑπτάνησος δὲν εἶναι ἡμετέρα ἰδιοκτησία. Ἡ Βασίλισσα ἡμῶν δὲν εἶναι Βασίλισσα τῆς Ἑπτανήσου. Αἱ ἡμέτεραι συνθῆκαι δὲν ἔχουσι κῦρος καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ. Οἱ Ἰόνιοι ἔχουσι μίαν νομοθεσίαν, ὄχι τὴν ἡμετέραν. Τὸ περὶ Ἑπτανήσου μέτρον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι συνετὸν ἅμα καὶ γενναῖον. Διότι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο Κράτος ἐτέθη ὑπὸ τὴν Προστασίαν ἡμῶν χάριν ἑαυτοῦ, οὐχὶ δὲ χάριν τῶν ἡμετέρων συμφερόντων. Ἐπράξαμεν ὑπὲρ αὐτῶν ὅ,τι ἠδυνήθημεν. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς τύχῃ πεφωτισμένου Βασιλέως ἱκανοῦ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἐσωτερικὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν εἰρήνην, δίκαιον εἶναι τότε ν' ἀποδώσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς Ἰονίους πρὸς τοὺς ὁμοφύλους των».
—Τὰ ἐν ταῖς δύο Βουλαῖς τῆς Ἀγγλίας ρηθέντα ὑπὸ τῶν Τουρκοφίλων Ἄγγλων βουλευτῶν διετάραξαν τοὺς ἐν Ἑλλάδι πολι-

τικούς. Ἐφοβήθησαν μήπως ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντιπολίτευσις ἐπιτύχῃ; καὶ ἡ Ἑπτάνησος μὴ παραχωρηθῇ. Ἠθέλησαν διὸ καὶ πάλιν νὰ κινήσωσι τὸ ζήτημα, καὶ διατηρῶσιν ἐνεργὸν ἀεὶ τὴν θέλησιν τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως περὶ Ἑπτανήσου. Ὁ «Ἱερὸς Ἀγὼν», σύλλογος πολιτικὸς ἐν Ἀθήναις ἐποιήσατο ἐπίδειξιν κατὰ τὸν Φεβρουάριον περὶ Βασιλέως καὶ Ἑπτανήσου. Ἐγένετο δοξολογία ἐν τῇ μητροπόλει. Τὸ πλῆθος συνεπορεύθη ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐλλιὼτ ζητωκραυγάζων ὑπὲρ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἑνωσέως τῆς Ἑπτανήσου. Ἤκουσε δὲ εὐθὺς παρὰ τοῦ Ἐλλιώτ.— «Ἡ ἕνωσις θὰ πραγματοποιηθῇ, ἅμα διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς πολιτικῆς των πορείας οἱ Ἕλληνες ἀποδείξωσιν, ὅτι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται νὰ εὐχαριστήσωσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δεχόμενοι τὰς συμβουλάς της.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

ΕΚΛΟΓΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'.

Εὕρεσις Βασιλέως ὑποψηφίου ὑπὸ τοῦ Ρῶσελ ἐν τῷ γάμῳ τοῦ διαδόχου τῆς Ἀγγλίας.—Ὁ νεανίας Γεώργιος Γουλιέλμος υἱὸς τοῦ Χριστιανοῦ Σουρδεμβὲργ Γολστεΐν προτείνεται ὑποψήφιος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου.—Διαπραγματεύσεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν τριῶν Δυνάμεων περὶ τῶν ὅρων τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Γεωργίου ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.—Ὁ Βασιλοπάτωρ Χριστιανὸς ἀπαιτεῖ ἔκτασιν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.—Ἀναγόρευσις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει καὶ τὸ ψήφισμα περὶ ἀναγορεύσεως.—Ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως περὶ παραδοχῆς τῆς Ἑπανήσου.—Τριμελὴς ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλλήνων ἵνα προσφέρῃ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς Κοπενάγην.—Ὅροι προταθέντες παρὰ τῆς Δανίας ἐπὶ παραδοχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος καὶ παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς.—Συνδιάσκεψις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν προστατίδων Δυνάμεων περὶ κανονισμοῦ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Γεωργίου ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου.—Πρωτόκολλα τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου περὶ τοῦ στέμματος καὶ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Διακοίνωσις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δανίας Χὰλ πρὸς τὴν Ἑλληνικήν.—Τελετὴ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Κοπεγχάγης περὶ παρουσιάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος.—Λόγος τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Φριδερίκου πρὸς τὸν Γεώργιον καὶ τὴν ἐπιτροπήν, καὶ ἀντιφώνησις.—Ἀπάντησις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου πρὸς τὸν χαιρετισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν.—Πρακτικὸν τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Φριδερίκου περὶ ἀποδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος.—Ἐνηλικιότης τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, καὶ ἀπάντησις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον.—

Συνθήκη μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Δανίας περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος.

ΚΑΤΑ τὴν ἐν Λονδίνῳ τελετὴν τῶν γάμων τοῦ πρίγγιπος Οὐάλες διαδόχου τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, μετὰ τῆς ὡραίας θυγατρὸς τοῦ Χριστιανοῦ Γολστεΐνου, ἐπιδόξου διαδόχου τοῦ θρόνου τῆς Δανίας, συνέρρευσαν περὶ τὸν Φεβρουάριον 1863 πολλοὶ ἡγεμονόπαιδες. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ νεανίας ἀδελφὸς τῆς νύμφης Γουλιέλμος Γεώργιος. Πλησιάσας τοῦτον ὁ λὸρδ Ῥῶσελ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνεῖδε ἀγχίνοιαν καὶ εὐηρεστήθη. Εἰς ἑσπερινὴν λοιπὸν συναναστροφὴν πλησιάσας τὸν πατέρα αὐτοῦ Πρίγκηπα Χριστιανὸν, ἠρώτησεν αὐτὸν μειδιῶν, ἐὰν εἶναι διατεθειμένος νὰ συγχωρήσῃ τὸν δευτερότοκον υἱόν του νὰ βασιλεύσῃ ἑνὸς ἱστορικοῦ λαοῦ. Κατανοήσας παρευθὺς τὴν πρόθεσιν τοῦ κόμητος Ῥῶσελ, ὁ πρίγγιψ Χριστιανὸς, ἐστράφη πρὸς τὸν πλησίον του υἱὸν καὶ εἶπε. «θέλεις νὰ γίνῃς βασιλεύς ;» —Ναί, ἀπεκρίθη ἀμέσως ὁ νεαρὸς Γουλιέλμος. Τότε ἀποτανθεὶς πρὸς τὸν Ῥῶσελ, ὁ πρίγκηψ Χριστιανὸς παρετήρησεν ὅτι τὸ ζήτημα ἀπαιτεῖ σπουδαίαν καὶ μακρὰν σκέψιν, καὶ ὅτι ἐπὶ πάσῃ ἀνάγκῃ θὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ βασιλέως Φριδερίκου τῆς Δανίας. Ὁ Ῥῶσελ ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ πρίγγιπος Χριστιανοῦ, ἐτηλεγράφησεν αὐθημερὸν πρὸς τοὺς ἐν Παρισίοις, Πετρουπόλει καὶ Κοπεγχάγῃ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας. Τοὺς μὲν δύο πρώτους προσεκάλεσε νὰ ἐρωτήσωσι τὰς Αὐλὰς, αἷς παρίστανται, ἐὰν ἔχωσι κώλυμά τι εἰς τὴν παροῦσαν ἐκλογήν· τὸν δὲ παρὰ τῇ Κοπεγχάγῃ διέταξε νὰ λάβῃ τὴν περὶ ὑποψηφιότητος τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως Φριδερίκου. Ἀφοῦ δὲ συνωμίλησε περὶ τούτου ὁ παρὰ τῇ Δανικῇ Αὐλῇ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Πάγετ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Δανικοῦ συμβουλίου Χὰλ, ἦλθεν εἰς Κοπεγχάγην ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐκ τῆς ἐξοχῆς, ἔνθα διέτριβε. Ἡ πρότασις καθυπεβλήθη, καὶ ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ἀντεῖπε, μάλιστα ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ πρὸς αἰσίαν διεξαγωγὴν τῆς κυβερνήσεως. Τὰ μυστικοσυμβούλια τῶν Αὐτοκρατόρων Ἀλεξάνδρου Β'. τῆς Ῥωσσίας καὶ Ναπολέοντος τῆς Γαλλίας ὡς καὶ τῆς Δανίας οὐδένα ἐνδοιασμὸν περὶ ἐκλογῆς παρέσχον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐδίσταζεν ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας, ὅτι εἰς Γερμανικὸς πρίγκηψ ἤθελε δυσαρεστήσει τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας, ἐὰν ὑπενοεῖτο ὅτι συνήργησε ν' ἀφαιρεθῇ ἓν στέμμα ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκο-

γένειαν του, ἔγραψε φιλόφρονα ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Βαυαρικὴν Κυβέρνησιν. Δι' αὐτῆς ᾐτιολόγει τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν περιῆλθεν εἰς τὸ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν μεγάλων προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων. Παρεκάλει δὲ τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βαβαρικὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴ μνησικακῶσι κατ' αὐτοῦ.

Ἤρχισαν αἱ διαπραγματεύσεις ἐν Λονδίνῳ περὶ τῶν ὅρων τῆς παραδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος. Ὁ Κόμης Ρῶσελ ἐλέγετο ὅτι διετύπωσε πολλὰς ὑποσχέσεις, αἵτινες κατέθελξαν τὸν Πρίγκηπα Χριστιανὸν τὸν πατέρα τοῦ Γεωργίου. Αὐτὸς μετὰ τὸ τέλος τοῦ γάμου, ἀφοῦ ἐσυμβουλεύθη ἐν Βρυξέλαις τὸν Βασιλέα τοῦ Βελγίου Λεοπόλδον, ὅπως ἀρθῇ πᾶσα δυσκολία, ἐζήτησε γραπτὰς τινὰς ὑποχρεώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέστειλε τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἀγλικὴν Κυβέρνησιν λέγων.—«Ἐὰν μὴ ἐπεκτανθῶσι τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου διὰ προσθήκης Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλεία δὲν δύναται νὰ διατηρῆται καλῶς.» Συνεπείᾳ τοῦ ὑπομνήματος ἐλέγετο ὅτι ἔγειναν προτάσεις εἰς τὴν Τουρκίαν. Οὐδεμία ὅμως ἐπῆλθε λύσις αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἐλλιὼτ ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Δεληγιάννην ὅτι, ἂς εὐχαριστηθῶσιν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ τούτων. Ὁ Πρίγκηψ Χριστιανὸς οὕτως ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ πρίγκηψ Γουλιέλμος Γεώργιος, θὰ ἦναι ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ λαοῦ. Ἐξεθείαζον αἱ Δανικαὶ καὶ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες νοημοσύνην καὶ ἐπιδεξιότητα τοῦ ὑποψηφίου. Ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ ἐκλεχθησόμενος Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Γουλιέλμος τοῦ Σουνδελβοῦργ Γολστεῒν Γλυκσβούργου εἶναι δεκαεννεατής. Ὁ πατὴρ του Δοὺξ Χριστιανὸς, θὰ διαδεχθῇ τὸν θρόνον τῆς Δανίας. Ἔλαβε δύο γαμβροὺς ἐκ μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ μὲν θυγάτηρ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρα ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ ἄλλη Δαγμὰρ μνηστεύεται τὸν τῆς Ρωσσίας Ὁ ἡγεμονόπαις, εἰ καὶ νεαρὸς, ἀνεδείχθη ἄριστος ναυτίλος. Λαμπρὰς ἐπαίησεν ἐν τῇ ναυτικῇ ἐξετάσεις, καὶ σημαντικοὺς ἐπεχείρησε διάπλους ὡς δόκιμος ὑπηρετήσας ἐν τῷ ναυτικῷ τῆς Δανίας. Εἶναι λίαν εὐφυής. Ἐδιδάχθη ὡραίας τέχνας, καὶ ἐπιστήμας. Λαλεῖ δὲ Γερμανικὰ, Δανικα, Γαλλικὰ, καὶ Ἀγγλικά. Κάτοχος δὲ ὢν τῶν δύο ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν, οὐδόλως θὰ δυσκολευθῇ νὰ μάθῃ καὶ τὴν νεοελληνικήν.

Ὁ Ἐλλιὼτ, λαβὼν τὰς ὁδηγίας περὶ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ νέου Γουλιέλμου, ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Τὰς δὲ 18 Μαρτίου παρέστη ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Κ. Ζ. Βάλ-

σης καὶ ἀνήγγειλε:— Καθ' ἃς ἔχει πληροφορίας ἐπισήμους ἡ Κυβέρνησις, ἃ, καὶ διεκοίνωσε προηγουμένως πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἐπιτροπὴν, ὁ τῆς Δανίας Βασιλεὺς συγκατετέθη, ὅπως ὁ ἀνεψιός του δεχθῇ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Ἐκφέρει δὲ γνώμην ὡς ἁπλοῦς πληρεξούσιος ὅτι ὡς ἄνευ συζητήσεως, ἀλλ' ὁμοθύμως κατεβλήθη ἡ δυναστεία τοῦ Ὄθωνος, οὕτω νὰ γίνῃ καὶ τοῦ νέου Βασιλέως ἡ ἀναγόρευσις.»—Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐξαναστᾶσα ἅπασα ἡ συνέλευσις, καὶ ζητωκραυγοῦσα ἀνεκήρυξε Βασιλέα τὸν ἡγεμονόπαιδα τῆς Δανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α΄. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Εὐθὺς δὲ ὑπέγραψε ἐν μεμβράνῃ τὸ ἑξῆς ψήφισμα—«Ἡ ἐν Ἀθήναις Β΄. ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, ψηφίζει. Ἄρθρον α΄. Ἀναγορεύει παμψηφεὶ τὸν Πρίγκηπα τῆς Δανίας Χριστιανὸν Γουλιέλμον Φερδινάνδον Ἀδόλφον Γεώργιον δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Πρίγκηπος Χριστιανοῦ τῆς Δανίας συνταγματικὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Ἄρθρον β΄. Οἱ νόμιμοι διάδοχοι αὐτοῦ θέλουσι πρεσβεύει τὸ ὀρθόδοξον ἀνατολικὸν δόγμα. Ἄρθρον γ΄. Τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεγομένη ὑπὸ τῆς συνελεύσεως θέλει μεταβῇ εἰς Κοπεγχάγην, καὶ προσφέρει αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους τὸ στέμμα.»—Δι' ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου πρὸς ὅλους τοὺς νομάρχας διετάγη δοξολογία γενικὴ, καὶ φωταψία ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ἐξέδιδε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.—Συμπολῖται. Αἱ διάπειροι τοῦ ἔθνους εὐχαὶ ἐξεπληρώθησαν. Ἡ φιλτάτη ἡμῶν πατρὶς ἀπέκτησεν ἤδη τὸν ποθητὸν Βασιλέα. Τὸ στέμμα τὸ Ἑλληνικὸν περιβάλλει ἤδη σεπτὴν Ἄνακτος κεφαλήν. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἀναγγέλλει ὑμῖν μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τὴν αἰσίαν τοῦ μεγίστου τούτου ἐθνικοῦ ζητήματος λύσιν. Τοῦ Ὑψίστου ἡ εὐλογία, τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὀρθοφροσύνη, τῶν εὐεργετίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ὑποστήριξις καθιέρωσαν τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν τὴν ἐπιτυχίαν, ἐξησφάλισε τῆς πατρίδος τὸ παρὸν, ἐπαγίωσεν τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος πεποιθήσεις. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἑαυτὴν εὐτυχῆ ἐπὶ τῇ ταχείᾳ τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου τοῦ ἔθνους ἐκπληρώσει Ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν συνέλευσις ἐν τῇ χθεσινῇ αὐτῆς συνεδριάσει ἀνηγόρευσε παμψηφεὶ τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Πρίγκηπος τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Γεώργιον, συνταγματικὸν Βασιλέα ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α΄. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. Καθιερώσασα δὲ τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν θρησκείαν, ὡς θρησκείαν, ἣν ὁποίαν θέλουσι πρεσβεύει οἱ νόμιμοι τοῦ Βασιλέως διάδοχοι

ἀπεφήνατο, ὅτι τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεχθησομένη ὑπ' Αὐτῆς θέλει μεταβῇ εἰς Κοπεγχάγην, ἵνα προσφέρῃ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα. Μάρτυρες καὶ μέτοχοι τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις κατέλαβε πάσας τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης τὰς καρδίας εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ὁμοθύμου ἀποφάσεως τῶν πληρεξουσίων τοῦ Ἔθνους, διερμηνεύομεν εὐφροσύνως τὸ ἀκμαῖον τοῦτο αἴσθημα, ὡς αἴσθημα κατέχον πᾶσαν Ἑλληνικὴν καρδίαν. Τὰ μέχρι τοῦδε ληφθέντα ἐπίσημα τηλεγραφήματα, τὰ ὁποῖα παραδίδονται ἀμέσως εἰς τὴν δημοσιότητα, αἱ πανταχόθεν τοῦ Κράτους περιελθοῦσαι εἰς ἡμᾶς πληροφορίαι, ἐφ' ἧς αἱ περὶ Βασιλέως ἐνέργειαι προέβησαν εἰς τῆς ὁριστικότητος τὸ σημεῖον, εὐγλώττως διατρανοῦσιν ὅτι μία καὶ πάγκοινος εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦτο γνώμη τῶν Ἑλλήνων. Συμπολῖται. Ὁ πατριωτισμὸς ἡμῶν, ἡ ἀδελφικὴ μετὰ τοῦ στρατοῦ σύμπραξίς σας ἀπέδωκε τὸ ἔθνος εἰς ἑαυτὸ δι' ἀναιμάκτου ἐπαναστάσεως. Ἡ σύνεσις καὶ ἡ μετριοπάθεια πάντων ἐξησφάλισαν τὸ μέγα ἐθνικὸν ἔργον, καὶ διὰ τῆς σπανίας ἀληθῶς τάξεως, ἥτις διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν πυρετώδη τῆς ἐπαναστάσεως περίοδον, προσεκάλεσαν τὸν θαυμασμὸν, καὶ ἐδικαίωσαν τὰς προσδοκίας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Αἱ πάνδημοι ἡμῶν πεποιθήσεις δὲν διεψεύσθησαν, οἱ κοινοὶ ἡμῶν πόθοι ἐξεπληρώθησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Βασιλεὺς ἄξιος τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους ἔρχεται μετ' οὐ πολὺ εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος. Συμπολῖται. Εὐλογήσατε τὸν ὕψιστον τὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιθέντα τὴν κραταιάν δεξιάν του, καὶ διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς φρονήσεως ὑμῶν διατηρήσατε τὴν πατρίδα ἁγνὴν καὶ ἀξίαν τοῦ μεγάλου αὐτῆς μέλλοντος. Ὁ θεὸς σώζοι τὸν Βασιλέα.—Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Μαρτίου 1863. Ζ. Βάλβης πρόεδρος Α. Θ. Αὐγερινὸς, Ι. Κ. Παπαζαφειρόπουλος, Δ. Μαυρογορδάτος, Κ. Ν. Δόσιος, Δ. Χαραλάμπης, Δ. Μπουντούρης, Δ. Σμόλεντς.»—Εἶτα λαβοῦσα κοινοποίησιν παρὰ τοῦ Ἐλλιὼτ περὶ ἄρσεως τῆς προστασίας τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐξέδωκε τὰς 20 Μαρτίου τὸ ἑξῆς ψήφισμα.—«Ἡ ἐν Ἀθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ περὶ ἄρσεως τῆς προστασίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων διαλεχθέντα διὰ τοῦ Βασιλικοῦ λόγου ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς Βουλαῖς ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἀνάσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὡς καὶ τὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἀνακοινωθέντα πρὸς τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τῆς εὐεργέτιδος ταύτης Δυνάμεως, διερμηνεύουσα μετὰ τὴν ἤδη γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων τοὺς πόθους τοῦ Ἑλλη-

νικοῦ ἔθνους, ψηφίζει 1.ον εὐχὰς ἐγκαρδίους ἐκφράζει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅπως ὅσον ἔνεστι τάχιον ἴδῃ τὴν ἀδελφικὴν Ἑπτάνησον συνηνωμένην μετὰ τῆς νῦν ἐλευθέρας Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον Γεωργίου τοῦ Α΄. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. 2.ον Ὁμολογεῖ χάριτας πρὸς τὴν μεγαλειοτάτην Ἄνασσαν τῆς μεγάλης Βρεττανίας, διὰ τὴν εὐμενῆ πρόθεσιν, ἣν ἐξεδήλωσαν ἤδη ἐπὶ τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. 3 ον Εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀνατίθεται ἡ ὅπου δεῖ ἀνακοίνωσις τοῦ παρόντος ψηφίσματος.» — Τὰς δὲ 28 τοῦ ἰδίου μηνὸς, δι' ἄλλου ψηφίσματος, ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς εὐμενεῖς διαθέσεις τῶν κραταιῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας κατὰ τὰς τελευταίας τῆς πατρίδος κρισίμους περιστάσεις· καὶ ὅτι πέποιθεν ὅτι τῇ χριστιανικῇ συμπράξει τῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων θέλουσι μίαν ἡμέραν οἱ δίκαιοι καὶ διακαεῖς πόθοι τῶν Ἑλλήνων ἐκπληρωθῇ.

Ὁ Ἐλλιῶτ λαβὼν τὰ ψηφίσματα ἀπήντα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἀπέστειλεν αὐτὰ, καὶ ἐβεβαίου ὅτι ἡ Α. Μ. θὰ λάβῃ ταχέως μέτρα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως, καὶ ὅτι ἐδόθη πληρεξουσιότης εἰς τοὺς ἐν Λονδίνῳ πρέσβεις τῶν δύο ἑτέρων προστατίδων Δυνάμεων νὰ ὑπογράψωσι τὸ πρωτόκολλον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται νὰ συνταχθῇ ἵνα γείνῃ ἡ ἄρσις τῆς Προστασίας. Εἶτα ἀνεχώρει ἐξ Ἀθηνῶν, νομίσας ὅτι ἐτελείωσεν ἡ ἀποστολή του. Αὐθημερὸν δ' ἐκλέχθη ἐπιτροπὴ τριμελὴς παρὰ τῆς συνελεύσεως ἵνα φέρῃ εἰς Κοπεγχάγην τὸ περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ Γεωργίου ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Μέλη δὲ αὐτῆς ἦσαν Κανάρης, Ζαΐμης καὶ Δ. Γρίβας. Τρεῖς γραμματεῖς ὧν Τιμολέων Φιλήμων, ὁ ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας. Ἠκολούθουν δὲ αὐτὴν ὁ Λευκάδιος Σταῦρος ὡς ἰατρὸς, καὶ Σκουζὲς ὡς ὑπασπιστὴς, καὶ Βρατσάνος ὡς διαγγελεύς. Διαβαίνουσα ἐκ Κερκύρας ἐδεξιώθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, καὶ προσφώνημα ἐποιήσατο πρὸς αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου ὁ πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς Στέφ. Παδοβᾶς. Τὰς 13 Ἀπριλίου 1863 ἀφίχθη εἰς Κοπεγχάγην. Ἀλλ' ὅτε παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Χὰλ, ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ ὅτι ἐλυπεῖτο, διότι προώρως μετέβησαν εἰς Κοπεγχάγην, ἵνα προσφέρωσι τὸ στέμμα, ἐνῷ οἱ ὅροι οἱ προτεθέντες παρὰ τῆς Δανίας πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν προστατίδων Δυνάμεων, εἰσέτι δὲν ἐξωμαλύνθησαν. Ἓξ δὲ ἦσαν οἱ ὅροι οὗτοι 1.ον Νὰ καταστρωθῇ πρωτόκολλον, ἐν ᾧ νὰ λέγηται ῥητῶς ὅτι αἱ προστάτιδες Δυνάμεις ἀνεγνώρισαν ἀδύνατον τὴν ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς δυναστείας αὐτοῦ περαιτέρω διατήρησιν τοῦ Ἑλ-

λληνικοῦ θρόνου, καὶ ὅτι τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἀποδέχεται ὁ ἡγεμόνόπαις Γουλιέλμος τὸν παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προσενεχθέντα αὐτῷ θρόνον τῆς Ἑλλάδος. 2ον Νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ τρεῖς Δυνάμεις οὐ μόνον τὴν σημερινὴν τῆς Ἑλλάδος χώραν, ἀλλὰ καὶ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς τὴν γενησομένην διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἑπτανησίων. Συνεπείᾳ δὲ τῆς αὐτῆς προσαρτήσεως νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ Δυνάμεις πρὸς τὸν ἡγεμονόπαιδα Γουϊλιέλμον, ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ τῶν προσόδων τῆς Ἑπτανήσου (ὅροι ἐπιφυλασσόμενοι διὰ τὴν μεταξὺ Δανίας καὶ Ἑλλάδος γενησομένην σύμβασιν). 3.ον Ὁ ἡγεμονόπαις Γουλιέλμος νὰ ἐμμείνῃ ἐν τῷ εὐαγγελικῷ λουθηρανικῷ αὐτοῦ θρησκεύματι, καὶ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ τὸ ἐξομώσῃ. 4.ον Ὡς πρὸς τὸ ἑαυτοῦ ἄτομον ὁ ἡγεμονόπαις Γουλιέλμος νὰ μὴ παραιτηθῇ ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων τῆς διαδοχῆς τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν Δανικοῦ θρόνου. 5.ον Ὁ ἡγεμονόπαις Γουλιέλμος νὰ μείνῃ ἐν Δανίᾳ, ἕως οὗ ἔλθῃ καιρὸς νὰ κοινωνήσῃ τὸ πρῶτον τῶν μυστηρίων καὶ γίνηται ἐνῆλιξ. 6.ον Ἡ Ἑλλὰς νὰ ἀσφαλίσῃ πρὸς τὸν ἡγεμονόπαιδα Γουλιέλμον Βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ παρετήρει ἐπὶ τῶν ὅρων πρὸς τὸν Κύριον Χάλ, ὅτι ἡ σύνταξις πρωτοκόλλου τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων εἶναι περιττή, καθόσον αὗται ἐν πράγματι ἀνεγνώρισαν τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον χηρεύοντα. Ὅτι ὁ Βαβαρικὸς οἶκος οὐδὲν δικαίωμα προσεκτήσατο ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προσάρτησις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τὰς τελευταίας διακοινώσεις τοῦ Ἐλλιῶτ θεωρεῖται τετελεσμένη, ἵνα δὲ μὴ παραιτηθῇ ἡ μέχρι Δεκεμβρίου 1863 μετάβασις τοῦ Βασιλέως εἰς Ἑλλάδα, καθ' ὃν χρόνον ἐνηλικιοῦται ὁ Βασιλεύς, καλὸν ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀπὸ τοῦδε νὰ κηρύξῃ τὴν ἐνηλικιότητα αὐτοῦ, καὶ οὕτω νὰ ἐπισπεύσῃ ταχύτερον, ὡς ἐπιθυμεῖ ὁ τόπος ἀνυπομόνως. Ἐπὶ ματαίῳ δὲ δυσκολεύει ὁ ὅρος περὶ διατηρήσεως δικαιωμάτων τοῦ Γουλιέλμου εἰς τὸ Δανικὸν στέμμα· διότι αὐτὸς εἶναι τὸ τέταρτον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον δικαιοῦται εἰς τὴν διαδοχήν, ἀφοῦ ἀποβιώσωσιν ὅλοι οἱ πρὸ αὐτοῦ καλούμενοι εἰς τὸν Δανικὸν θρόνον. Ἡ δὲ Βασιλικὴ ἐπιχορήγησις οὔτε ὡς ζήτημα δύναται νὰ θεωρηθῇ· διότι τὸ ἔθνος εἶναι διατεθειμένον νὰ περιβάλῃ μὲ ἀξιοπρεπῆ ὕπαρξιν τὴν νέαν δυναστείαν του. Παρουσιασθέντες δὲ εἶτα πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Δανίας ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς, καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐνέργειάν του εἰς ταχυτέραν ἐξομάλυνσιν τῶν προσκομμάτων. Ὑπέσχετο δὲ ὁ Βασιλεὺς ἄμεσον συνέργειαν, καὶ ἤκουσαν εὐχαρίστως παρ' αὐτοῦ μετὰ τὸ γεῦμα, ὅτι ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὀφεί-

λει νὰ παραδοθῇ ὁλοκλήρως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ νὰ στηρίζῃ τὴν δύναμίν του. Εἰλικρινῶς δὲ καὶ τιμίως σεβόμενος τοὺς νόμους, νὰ βασιλεύῃ καὶ εὐσεβάστως νὰ διατηρήσῃ τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον θὰ δώσῃ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους. Αὗται εἶναι αἱ συμβουλαί, τὰς ὁποίας θὰ τοῦ δώσω, ὅταν σὺν Θεῷ ἐντὸς ὀλίγου θ᾽ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἑλλάδα.» Ἀκολούθως ἡ ἐθνοσυνέλευσις κατὰ κοινοποίησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, ἣν διεβίβασεν αὐτῷ ἡ ἐν Κοπεγχάγῃ ἐπιτροπὴ τὰς 15 Μαΐου, ἐψήφισεν ὅτι συγκατατίθεται ἡ ἐθνοσυνέλευσις εἰς τὸ νὰ παραχωρήσῃ ἑκάστη τῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἐὰν διατίθηται ὡς ἰσόβιον προνόμιον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸ ποσὸν 400 λιρῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἰδίων διδομένων κατ᾽ ἔτος εἰς τὸ δάνειον.

Τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν τριῶν Δυνάμεων σχετικῶς τῶν προτιθέντων ὅρων περὶ παραδοχῆς τοῦ στέμματος ἐποίησε σύνοδον ἐν foreign office (γραφεῖον τῶν ἐξωτερικῶν) τὰς 16 Μαΐου 1863, ἔγραψαν δὲ τὸ ἑξῆς ά. πρωτόκολλον.—«Ὁ πρῶτος γραμματεὺς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἤνοιξε τὴν σύνοδον διὰ συντόμου ἱστορικῆς ἀφηγήσεως τῶν συμβεβηκότων, ἅπερ ἔθηκαν τέρμα εἰς τὴν συναφθεῖσαν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην τῆς 7 Μαΐου 1832 μεταξὺ τῶν Αὐλῶν Γαλλίας, Μ. Βρεττανίας καὶ Ρωσσίας ἐξ ἑνὸς, καὶ τῆς Α. Μ. ἀφ᾽ ἑτέρου τοῦ βασιλέως τῆς Βαβαρίας ὡς ἐπιτρόπου τοῦ β΄. υἱοῦ του πρίγκηπος Φρειδερίκου Ὄθωνος. Οἱ πληρεξούσιοι παρετήρησαν σπουδαίως τὰ γεγονότα ταῦτα, ἅπερ προσεκαλέσθησαν ἐκ περιπτώσεων ἐξ ὁλοκλήρου ξένων εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην τῶν Αὐλῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἀνεγνώρισαν μετὰ μεγίστης λύπης ὅτι μετὰ τριακονταετῆ πεῖραν ἡ ἀποκατασταθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1832 ἐν Ἑλλάδι τάξις δὲν ἐστερεώθη ὑπὸ τὴν δυναστείαν τὴν κληθεῖσαν διὰ τῆς συνθήκης τῆς 7 Μαΐου εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, δυνάμει τῆς χορηγηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὰς Αὐλὰς τῆς Γαλλίας, Μ. Βρεττανίας καὶ Ρωσσίας ἐξουσίας. Ὅθεν ἡ ἐντολή των ἔπαυσε νῦν. Ἀλλ᾽ ἂν καὶ αἱ προηγηθεῖσαι διαπραγματεύσεις τῆς ὑπογραφῆς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἐπεξηγηματικὸν καὶ συμπληρωτικὸν ἄρθρον τῆς 30 Ἀπριλίου 1833 συνετάχθησαν ἄνευ τῆς μετοχῆς τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Βαβαρίας, οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας ἔκριναν, ὅτι ἦτο πρέπον νὰ προσκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀντιπροσώπων των νὰ ὁμολογήσωσιν εἰς τὸν σεβαστὸν ἀρχηγὸν τοῦ Βαβαρικοῦ οἴκου τὸ ὀφειλόμενον σέβας

καλοῦντες αὐτὸν νὰ διορίσῃ ἀντιπροσώπους του ἐν Λονδίνῳ, ὅπως μετάσχῃ τῆς συνδιασκέψεως.» Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου συνταχθέντος ἀπὸ κοινοῦ οἱ πληρεξούσιοι ἔθηκαν τὰς ὑπογραφάς των.

Συνεπῶς δὲ τῶν πρωτοκόλλων τούτων προσεκλήθη ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαβαρίας νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν παρὰ τῇ Βρεττανικῇ Αὐλῇ πρέσβυν της, ἵνα μετάσχῃ εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ πρᾶξιν τῶν 16 Μαΐου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Βαβαρικὴ Αὐλὴ δὲν ἐπέτρεψεν τὸν πρέσβυν της νὰ παρευρεθῇ· τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον αὖθις συνεδριάσαν τὰς 27 Μαΐου, ἔγραψεν ἐκ δευτέρου τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον.—«Πάρεισιν. —Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρετανίας καὶ τῆς Ρωσσίας συνῆλθον, ὅπως μάθωσι τὸ ἐξαγόμενον τοῦ μέτρου, ὅπερ ἔλαβον ἐν Μονάχῳ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνεδριάσεως τῶν 4|16 Μαΐου. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἀνήγγειλεν, ὅτι ἡ Αὐλὴ τῆς Βαβαρίας δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ πρεσβευτήν της νὰ συμμετάσχῃ τῶν ἐν Λονδίνῳ ἐναρχθεισῶν συνδιασκέψεων. Καὶ ἀπόντος τοῦ πρεσβευτοῦ τούτου, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Α. Βρετ. Μ. ὅμως ἔκρινεν καθῆκόν του νὰ ἀναφέρῃ, ὅσας ἐποιήσατο ἐπιφυλάξεις τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον, ἡ Βαβαρικὴ Αὐλὴ ὑπὲρ τῶν νεωτέρων ἀπογόνων τῆς Βαβαρικῆς δυναστείας, τοὺς ὁποίους τὸ ὄγδοον ἄρθρον τῆς συμβάσεως τῶν 7 Μαΐου 1832 ἀντικατέστησεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, καθ' ἣν περίπτωσιν οὗτος ἀπέθνησκεν ἄνευ ἀμέσου καὶ νομίμου διαδόχου. Συνεφωνήθη ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως ἡ δήλωσις αὕτη καταχωρηθῇ ἐν τῷ παρόντι πρωτοκόλλῳ. Παρατηροῦντες ὅμως ὅτι τὸ ἀδύνατον τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἀνωτέρου ὀγδόου ἄρθρου πρόκύπτει ἐξάπαντος, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ μεταβληθῇ, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου αἱ τρεῖς προστάτιδες Δυνάμεις οὐδαμῶς εἶναι ὑπεύθυνοι »—Οἱ πληρεξούσιοι, τῆς Γαλλίας Μ. Βρετανίας καὶ Ρωσσίας συνεφώνησαν, ὅτι αἱ Αὐλαὶ αὐτῶν, ἀπαλλαχθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἐντολῆς των διὰ περιπτώσεων τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἔλαβε πρόνοιαν ἡ συνθήκη τῶν 1832, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναβάλωσιν ἐπὶ ἀόριστον χρόνον τὴν στιγμήν, καθ' ἣν προσῆκε νὰ τεθῇ ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ σύστημα σύμφωνον πρὸς τὰς μοναρχικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας συμφέρει αὐτοῖς νὰ τηρήσωσιν ἐν τῇ νέᾳ τάξει, τῇ ἐρειδομένῃ ἐπὶ τῶν ἀπὸ κοινοῦ προσπαθειῶν των.

»Ἐδήλωσε λοιπὸν ὅτι τὰ ἐσχάτως γινόμενα δὲν δύνανται οὐδαμῶς νὰ διακωλύσωσι τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν τῶν Αὐλῶν των, ὅπως ἐπαγρυπνῶσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως τῆς

ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σύστασιν συνετέλεσαν ἡ Γαλλία, Αγγλία καὶ Ρωσσία χάριν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρήνης. Βαρῶν Γρὸς, Ρῶσσελ, Βρουνώφ.»

Ἐπειδὴ δὲν ἐνεφανίσθη οὐδόλως ἀντιπρόσωπος τῆς Βαβαρικῆς Αὐλῆς εἰς τὰς συνδιασκέψεις, τὸ συνέδριον ἐθεώρησεν ὅτι λύονται αἱ Αὐλαὶ τῶν τριῶν Δυναμεων ἐκ πάσης συμφωνίας μὲ τὴν Βαβαρικὴν Αὐλὴν ὁριζομένης ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 1832. Ἑπομένως προέτειναν νὰ κανονίσωσι τὴν μεταβίβασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος, εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου τῆς Δανίας. Ἀφοῦ λοιπὸν προσεκάλεσαν τὸν ἐν Λονδίνῳ πρέσβυν τῆς Δανίας, συνεφώνησαν μὲ αὐτὸν, καὶ ἐκαθάρισαν τοὺς προταθέντας ὅρους ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας περὶ παραδοχῆς τοῦ στέμματος ὑπὸ αὐτοῦ, πράττοντος ὡς ἐπιτρόπου καὶ ἀποδεχομένου διὰ τὸν ἀνήλικα Πρίγκηπα Χριστιανὸν Γουλιέλμον τὴν κληρονομικὴν Βασιλείαν. Ἐπὶ τούτῳ συνεδριάσαντες οἱ πληρεξούσιοι μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Δανίας τὰς 5 Ἰουνίου 1863 ἔγραψαν τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον.—«Πρωτόκολλον τῆς συνεδριάσεως τῆς γενομένης τὴν 24]5 Ἰουνίου 1863 ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείῳ —Παρεισιν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, Ρωσσίας, καὶ Δανίας. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, Μ. Βρετανίας καὶ Ρωσσίας ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀνάγκην νὰ ὁρίσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θὰ ὑπαχθῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς σύστημα σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς, τῶν ὁποίων τὸ ἀπαραβίαστον ἐγγυᾶται τὸ πρωτόκολλον τῆς 15]27 Μαΐου ἐν τῷ γενικῷ συμφέροντι τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρήνης, συνῆλθον εἰς συνεδρίασιν, ὅπως ἀποφασίσωσι περὶ τῶν ἀπὸ κοινοῦ ληφθησομένων μέτρων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ καλέσαντος εἰς τὸν θρόνον τὸν τῆς Δανίας ἡγεμονόπαιδα Γουλιέλμον Γεώργιον Γολστεΐν. Ὁ τῆς Δανίας πληρεξούσιος ἐπιτραπεὶς ὑπὸ τῆς Αὐλῆς του, ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν. Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Α. Μ. Οἱ πληρεξούσιοι ἀνέγνωσαν. ά. τὸ ψήφισμα τῆς 18]30 Μαρτίου 1863, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἐθνοσυνέλευσις παμψηφεὶ προεκήρυξε τὸν ἡγεμονόπαιδα Γουλιέλμον δευτερότοκον τῆς Α. Β. Υψ. τοῦ Πρίγκηπος τῆς Δανίας Χριστιανοῦ συνταγματικὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. β΄. Τὸ ἔγγραφον τῆς 4 Ἰουνίου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ τῆς Δανίας πρεσβευτὴς, ὁ παρὰ τῆς Α. Βρετ. Μ. διαπεπιστευμένος, ἀνακοινοῦται ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Α. Β. Υψ. τοῦ πρίγκηπος Χριστιανοῦ, ἐνεργοῦντος ὡς ἐπιτρόπου τοῦ ἀνηλίκου δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ ἡγεμονόπαιδος Χριστιανοῦ Γουλι-

ἔλμου, Φερδινάνδου, Ἀδόλφου, Γεωργίου εἰσέτι ἀγνλίνου ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ τῆς Δανίας Βασιλεὺς ἀποδέχεται διὰ τὸν ἡγεμονόπαιδα Χριστιανὸν Γουλιέλμον, Φερδινάνδον Ἀδόλφον, Γεώργιον τὴν διαδοχικὴν Βασιλείαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐπὶ τῷ ῥητῷ ὅρῳ νὰ ἑνωθῇ πραγματικῶς ἡ Ἑπτάνησος μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐξετάσαντες ὡρίμως τὴν σημασίαν τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων τῶν ὑπὸ τὰ γράμματα Α καὶ Β ἐπισυνημμένων, οἱ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας πληρεξούσιοι, ἐδήλωσαν τὴν συγκατάθεσιν τῶν Αὐλῶν εἰς τὰς πράξεις, δι' ὧν ὁ τῆς Δανίας Γουλιέλμος, τῇ συναινέσει τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Πρίγκηπος Χριστιανοῦ, προσκαλεῖται ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Γεώργιος Α'. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. Ἐπιθυμοῦσαι νὰ διευκολύνωσι τὴν πραγματοποίησιν τῶν εὐχῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας ἐπέτρεψαν τοῖς ἀντιπροσώποις αὐτῶν νὰ προτείνωσι τὰς ἑξῆς ἀποφάσεις.

»Α'.ον Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Α. Βρετ. Μ. διεκήρυξεν ὅτι, ἐὰν ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου, δεχθεῖσα πρότερον, ὡς συμφωνοῦσα πρὸς τὰς εὐχὰς τῆς Ἰονίου Βουλῆς, τύχῃ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας Γαλλίας, Πρωσσίας καὶ Ῥωσίας, ἡ Α. Β. Μεγαλειότης θὰ παραγγείλῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑπτανήσου νὰ προσθέσῃ ἐτησίως τὸ ποσὸν δέκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν εἰς ἐπαύξησιν τῆς Βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Γεωργίου Α'. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

»Β'.ον Οἱ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας ἀντιπρόσωποι διεκήρυξαν ὅτι ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν εἶναι εὐδιάθετος νὰ δώσῃ, χάριν τοῦ ἡγεμονόπαιδος Γουλιέλμου τετρακισχιλίας λίτρας στερλίνας ἐτησίως ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου, ὅπερ τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὀφείλει κατ' ἐνιαυτὸν νὰ ὑποστῇ εἰς ἑκάστην αὐτῶν κατὰ τὴν προταθεῖσαν ἐν Ἀθήναις συμφωνίαν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, καὶ ἀποδεχθεῖσαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τῇ συνδρομῇ τῶν Βουλῶν κατὰ τὸν Ἰούνιον τῶν 1860.

»Ἐννοεῖται δὲ ῥητῶς ὅτι τὰ τρία ταῦτα ποσά, ἀποτελοῦντα συνάμα 12,000 λιτρῶν στερλινῶν ἐτησίως, ὡρίσθησαν ὡς ἀτομικὴ προίκισις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, παρεκτὸς τῆς Βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Κράτους.

»Γ'. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος τοῦ ἀναγνωρισθέντος διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης καὶ προκηρυχθέντος διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τὴν 18[30 Μαρτίου 1864

οἱ νόμιμοι διάδοχοι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α'. ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύωσι τὰ δόγμα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

»Δ'. Ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει δὲν θὰ ἑνωθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς, τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ στέμμα τῆς Δανίας.

»Ε'. Οἱ πληρεξούσιοι ἐπιφυλάττουσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν Αὐλὰς νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας ὅρους τὸν τύπον συνθήκης.

»ΣΤ'. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας θὰ μετέλθωσιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὅπως ὁ ἡγεμονόπαις Γουλιέλμος ἀναγνωρισθῇ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α'. ὑφ' ὅλων τῶν ἡγεμόνων, μεθ' ὧν εὑρίσκονται εἰς σχέσεις.—Γρὸς (βαρῶν). Ῥῶσσελ, Βρουνώφ.»

Αὐθημερὸν ἐτηλεγράφησεν ὁ Δανικὸς Πρέσβυς εἰς Κοπεγχάγην ὅτι ἐγένετο ἡ συμβίβασις περὶ μεταβιβάσεως τοῦ στέμματος. Εἶτα δὲ παρουσιασθεὶς εἰς τὸ συνέδριον ἐκοινοποίησε τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἐγράφησαν ὡς ἐν προσθήκῃ τοῦ Γ'. πρωτοκόλλου τῆς συνεδριάσεως.—«Δανικὴ πρεσβεία ἐν Λονδίνῳ 4 Ἰουνίου 1863. Ὁ ὑποφαινόμενος ἔκτακτος ἀπεσταλμένος καὶ πληρεξούσιος πρεσβευτὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας ἔχει τὴν τιμὴν νὰ διακηρύξῃ, τῇ διαταγῇ τῆς αὐτοῦ κυβερνήσεως, ὅτι συμφώνως μετὰ τῆς Α Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος τῆς Δανίας Χριστιανοῦ, ἐνεργοῦντος ὡς ἐπιτρόπου τοῦ ἔτι ἀνηλίκου δευτεροτόκου υἱοῦ του ἡγεμονόπαιδος Χριστιανοῦ Γουλιέλμου Φερδινάνδου, Ἀδόλφου Γεωργίου, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας ἀποδέχεται διὰ τὸν ἡγεμονόπαιδα τοῦτον τὴν Βασιλείαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ διὰ τοῦ ἀπὸ 18] 30 τοῦ λήξαντος Μαρτίου ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Τοιαύτη ἀποδοχὴ ὅμως ἐγένετο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ καὶ τῷ ρητῷ ὅρῳ ὅτι ἡ Ἑπτάνησος, θὰ ἑνωθῇ πραγματικῶς μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.—Γόρν Βίλλες.» —Μετὰ ταῦτα οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἵνα διευκολύνωσι τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος, καὶ ἐξασφαλίσωσι τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ μομφή τις ἐκ Τουρκίας, ἅμα δὲ καὶ ἐγγυηθῇ ἡ προσάρτησις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, κατέγραψαν τὸν ἑξῆς συμβιβασμόν. —«Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐγγύησιν τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν μεθορίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυνάμεις θέλουσι διατηρήσει ἁπλῶς τοὺς ὅρους, ἐν οἷς ἡ ἐγγύησις αὕτη ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ τετάρτου ἄρθρου τῆς συμβάσεως τῆς 7 Μαΐου τοῦ 1832. Συνεφωνήθη Α'.ον ὅπως αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι συμπεριληφθῶσιν ἐν τῇ ἐγγυήσει ταύτῃ, ὅτε ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις των τύχῃ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐνδια-

φερομένων μερῶν. Β΄. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἡ Ἑλλὰς ἔλαβεν ἀπέναντι τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, ὡς πρὸς τὸ δάνειον τὸ διαπραγματευθὲν δυνάμει τῶν δωδεκάτου ἄρθρου τῆς συμβάσεως τῆς 7 Μαΐου τοῦ 1863, ἐννοεῖται ὅτι αἱ κυβερνήσεις τῆς Γαλλίας, Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ῥωσσίας, θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖ ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς ἐν Ἀθήναις προταθείσης ὑποχρεώσεως παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, καὶ γενομένης δεκτῆς παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τῇ συγκαταθέσει τῶν Βουλῶν κατὰ τὸν Ἰούνιον τῶν 1860. Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων θέλουσι λάβει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁδηγίας προπαρασκευασθείσας ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ὅπως ρυθμίσωσι τὴν διαγωγήν των. Αἱ τρεῖς κυβερνήσεις θέλουσι διακοινώσει ἀμοιβαίως τὰς ὁδηγίας ταύτας, τὰς πρωρισμένας νὰ προστατεύωσι τὰ συμφέροντα των, ὅπως ἑνώσωσι τὰς ἑαυτῶν προσπαθείας. Βαρῶν Γρός, Ῥοῦσελ, Βρουνώφ.»

Οὕτω τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος ἡ μετάβασις εἰς τὸν Γεώργιον ἐκανονίσθη ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου, ἡ Βασιλεία τῆς Ἑλλάδος ἠσφαλίσθη, καὶ ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ ἐγγύησις αὐτῆς ὑπὸ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων ἀπεφασίσθη. Ὁ ὑπουργὸς Χὰλ ὑπὸ χρονίαν 20 Ἰουνίου διεκοίνωσε πρὸς τὴν ἐν Καπεγχάγῃ ἐπιτροπὴν τάδε.—«Εἰλικρινῶς καὶ ὑπὸ χαρᾶς πεπληρωμένος, δύναμαι νὰ σᾶς ἀναγγείλω προκαταρκτικῶς ὅτι ὁ σεβαστὸς ἡγεμών μου, συνενοηθεὶς μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου Γεωργίου παρεδέχθη τὸ στέμμα, εἰς ὃ ἐκάλεσαν αὐτὸν αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ ψῆφοι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Α. Μ. ἔκρινεν ὅτι ὀφείλει νὰ θέσῃ τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων νήσων ὡς ὅρον ἀπαραίτητον τῆς ἀποδοχῆς τοῦ στέμματος. Αἱ τρεῖς προστάτιδες Δυνάμεις συνηγμέναι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐν Λονδίνῳ, ἀνεγνώρισαν τὴν ταξιν τῶν σκέψεων τούτων, καὶ ἡ Μ. Βρεττανία, ἐδείχθη εὐδιάθετος νὰ παραιτηθῇ χάριν τῆς Ἑλλάδος τῆς προστασίας, ἣν ἤσκησεν ἐπὶ τῶν νήσων μέχρι τοῦδε, ὑποβάλλουσα τὴν παραχώρησιν εἰς ὅρους, οἵτινες ἐλπίζομεν, ὅτι δὲν θέλουσι βραδύνει νὰ πραγματοποιηθῶσιν. Ἑπομένως ὁ ἐν Λονδίνῳ πρέσβυς τῆς Α. Μ. παρήγγειλε νὰ κηρύξῃ εἰς τὴν σύνοδον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς δέχεται ἐν ὀνόματι τῆς Α. Β. Υ. τὸ στέμμα ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ, ὅτι ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου πράγματι τελεσθήσεται ἐν μέλλοντι λίαν προσεχεῖ, καὶ ὅτι πρέπον νὰ προηγηθῇ αὕτη τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ πρίγκηπος διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔσπευσα ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, καὶ προσθέτω ὅτι θέλετε λάβει περαιτέρω θε-

τικὴν εἰδοποίησιν, ὁρίσουσαν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θέλετε γίνει δεκτοὶ πρὸς τὴν πανηγυρικὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς σας παρὰ τῇ Α. Μ. καὶ λάβει τὴν αὐθεντικὴν ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως.» — Ὁ κύριος Χὰλ ἐνεχείρισε τὸ ἔγγραφον πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν προσκληθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους καὶ προσέθηκεν ὅτι τὸ προσεχὲς σάββατον γενήσεται ἡ ἐπίσημος τελετὴ τῆς παρουσιάσεως, τοῦ στέμματος καὶ τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ·

Τὰς 25 Ἰουνίου 1863 ἐγένετο ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ στέμματος. Αὕτη δὲ ἐτελέσθη οὕτω. Πέντε βασιλικαὶ ἅμαξαι μετέφεραν τὴν ἐπιτροπὴν, συνοδευομένην καὶ ὁδηγουμένην ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Κλόγερ' ὁ Βρεττανὸς καὶ ὁ ταγματάρχης Μολὺς εἶχον ἐν τῇ ἁμάξῃ ἐπὶ προσκεφάλου βελούδου κοκκίνου μεταξωτοῦ τὸ ψήφισμα ἐντὸς θήκης ἐξ ἐριούχου κυανοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ ζητωκραυγούσης πληθύος, καὶ δι' ὁδῶν τῶν ὁποίων τὰ οἰκήματα ἐστολίσθησαν μὲ σημαίας Ἑλληνικὰς, Δανικὰς καὶ συμμαχικὰς διερχόμεναι αἱ ἅμαξαι, ἔφθασαν τὰς 12 εἰς τὸ ἀνάκτορον Χριστιανσβοῦργον. Πρὸς τὴν καταβᾶσαν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ἁμαξῶν παρουσίασαν τὰ ὅπλα οἱ ἐρυθροφοροῦντες σωματοφύλακες. Ταύτην ὡδήγησεν ὁ τελετάρχης ἐν μεγάλῃ στολῇ, κρατῶν τὸ σκῆπτρον τῆς ὑπηρεσίας μέχρι τῆς πρώτης αἰθούσης. Ἐκεῖ ὁ αὐλάρχης δεξιωθεὶς αὐτὴν, ἔφερε μέχρι τῆς δευτέρας τῶν ἱππέων. Εἶτα, ἀφοῦ ἡ ἀγγελία ἐδόθη ὅτι ἀφίχθη ἡ ἐπιτροπὴ, εἰσῆλθε προηγουμένων τοῦ Αὐλάρχου καὶ τελετάρχου εἰς τὴν ὁλόχρυσον αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ὅστις ἦτο οὐρανοσκέπαστος ἐρυθρὸς, καὶ ἵστατο ἐπὶ ὑποποδίου. Ἐπ' αὐτῷ ἔκειτο ἡπλωμένη ἡ βασιλικὴ χλαμύς. Καὶ παρ' αὐτῷ ἐπὶ τάπητος χρυσοῦ οἱ τρεῖς ἀργυροῖ λέοντες χρυσωμένοι τὴν χαίτην, καὶ χρησιμεύοντες εἰς τὴν ἀναγόρευσιν τῶν βασιλέων τῆς Δανίας. Ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου. Δεξιόθεν ἵστατο ὁ διάδοχος πρίγκηψ Φερδινάνδος καὶ παρὰ τούτῳ ὁ πρίγκηψ Φριδερῖκος. Ἐξ εὐωνύμων παρίστατο ὁ πρίγκηψ Χριστιανὸς, καὶ παρ' αὐτῷ ὁ υἱὸς Γεώργιος φέρων στολὴν πλοιάρχου δικρότου. Κάτωθεν τοῦ θρόνου οἱ ὑπουργοὶ, καὶ ἀριστερὰ ὁ μέγας οἰναχόος, ὁ μέγας τελετάρχης, ὁ βασιλικὸς ἀρχειοφύλαξ, οἱ γενικοὶ ὑπασπισταὶ, ὁ αὐλάρχης τῆς χήρας βασιλίσσης, ὁ αὐλάρχης τοῦ διαδόχου, ὁ ἀρχιϋποκόμος τοῦ βασιλέως, ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ θαλαμηπόλος τῆς ὑπηρεσίας, οἱ διοικηταὶ τῶν σωματοφυλάκων καὶ τοῦ συντάγματος τῶν Οὐσσάρων τῆς φρουρᾶς, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ζηλάνδης, ὁ ἔφορος τῶν σωματοφυλάκων, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων. Μετὰ τρία προσκυνήματα ἐκ διαλειμ-

μάτων ἡ ἐπιτροπὴ παρέστη ἐνώπιον τοῦ Φριδερίκου. Ὁ δὲ Κανάρης προσεφώνησεν Ἑλληνιστὶ τάδε.—«Μεγαλειότατε, ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ συνεδριάσει τῶν 18 Μαρτίου ἀνεκήρυξε παμψηφεὶ βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α΄. τὴν Α. Β. Υ. τὸν πρίγκηπα Γουλιέλμον Γεώργιον τῆς Δανίας, καὶ ἀνέθετο Ὑμῖν τὴν τιμὴν, ὅπως ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προσενέγκωμεν τῷ πρίγκηπι τὸ στέμμα. Παραδίδοντες Βασιλεῦ εἰς χεῖρας τῆς μεγαλειότητός σου τὸ Α΄. ψήφισμα τῆς ἐκλογῆς τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου Γεωργίου, εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ ἀπάντησις τῆς Α. Μ. πληρώσει τὰς εὐχὰς καὶ τὰς προσδοκίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη Βασιλεῦ, εἶναι ἀπόδειξις τοῦ σεβασμοῦ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν, ἐπιφανῆ Μονάρχην, ᾧ ἡ θεία πρόνοια ἀνέθετο τὴν τύχην τῆς Δανίας, καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν προτερημάτων τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη θέλει χρησιμεύσει ὡς δεσμὸς δύο ἐθνῶν διακριθέντων ἀείποτε ἐπὶ ἀρετῇ καὶ ἐπὶ πατριωτισμῷ. Ἡ Ἑλλὰς, Βασιλεῦ, στηρίζουσα τὰς ἐλπίδας αὐτῆς εἰς τὸν νέον Βασιλέα της, καὶ πεποιθυῖα εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων, πιστεύω ὅτι θέλει ἴδει τὴν ἡμέραν τῆς πληρώσεως τῶν ἐθνικῶν πόθων της.»

Μετὰ ταῦτα λαβὼν ὁ Κανάρης παρὰ τοῦ Ζαΐμη τὸ ἐπὶ περγαμινῆς γεγραμμένον ψήφισμα τῆς συνελεύσεως ἀνέγνω, καὶ εἶτα ἐνεχείρησε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Χάλλ, ὅστις τὸ μετέδωκεν εἰς τὸν Βασιλέα Φριδερῖκον. Ὁ μὲν Βασιλεὺς διπλώσας αὐτὸ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ παρὰ τῇ δεξιᾷ ἀργυροῦ δίσκου, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς τὸ προσκέφαλον ἐπὶ τραπέζης. Εἶτα ὁ Βασιλεὺς ἀνέγνω Δανιστὶ τὴν ἑξῆς ἀντιφώνησιν.—«Ἀποδεχόμεθα διὰ τὸν νεαρὸν συγγενῆ ἡμῶν τὸν Πρίγκηπα Γουλιέλμον Γεώργιον τὸ στέμμα, ὅπερ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ φέρῃ. Ἐν δὲ ταῖς διαπραγματεύσεσι ταῖς ἐν Λονδίνῳ γενομέναις μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων, αἵτινες τοσούτῳ δραστηρίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνίδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ αἵτινες πᾶσαν τὴν μέριμναν αὐτῶν διετήρησαν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ, ὑπεβάλομεν ὡς ὅρον τῆς τοῦ στέμματος ἀποδοχῆς τὴν τελείωσιν τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Πλήρεις ζωηρᾶς εὐχαριστήσεως, δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ προσάρτησις αὕτη ἀποτελεσθήσεται ἐντὸς προσεχεστάτου μέλλοντος. Ἐπεθυμήσαμεν ὄντως ἵνα ὁ νεαρὸς Βασιλεὺς, ἅμα κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ του, χαιρετηθῇ ὡς φέρων τὴν ἐκπλήρωσιν ταύτης τῆς τοσούτῳ νομίμου καὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου

ὑποτρεφομένης εὐχῆς. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι τῇ προθύμῳ ἀρωγῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θέλει κατορθώσει ὁ νέος Βασιλεὺς νὰ ἀναπτύξῃ τὰ πλούτη τοῦ τόπου, καὶ ὁδηγήσει αὐτὸν πρὸς μέλλον ὡραῖον καὶ εὐτυχές. Τὴν εὐχὴν δὲ ταύτην συμμερίζονται πάντες οἱ διακρατοῦντες τὴν ἀνεξάλειπτον ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου παρελθόντος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἡρωϊκῶν ἀγώνων αὐτῆς. Ὅτε δὲ ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς γενεθλίου χώρας, ἡ αὐτὴ εὐχὴ ἐξερχομένη ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Δανίας, συνοδεύσει αὐτὸν εἰς τὴν νέαν πατρίδα του.»—Εἶτα ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας τὸν Γεώργιον, ὅπως ἀναβῇ τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου, τείνας αὐτῷ τὴν δεξιάν, συνεχάρη, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ συμβουλάς τινας Δανιστί. Ὁ Γεώργιος ἔκλινε τρὶς τὴν κεφαλήν, εἶτα λαβὼν παρὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τὰ παράσημα τοῦ τάγματος τοῦ Ἐλέφαντος, περιέβαλεν αὐτὸν τὴν κυανῆν ταινίαν, καὶ τῷ προσήρτησε τὸν ἀστέρα. Περιπαθῶς σφίγξας αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, τρὶς τὸν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον καὶ εἰς τὰς παρειὰς ἐναλλάξ. Προσκυνήσασα εἶτα ἡ ἐπιτροπὴ τοὺς βασιλεῖς, ἀνεχώρει κατὰ τάξιν, ἐπευφημουμένη πανταχόσε.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπορεύθη ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πατρός του, καὶ ἐκεῖ προσελθοῦσα συνεχάρη αὐτὸν φέροντα τὸ παράσημον τοῦ Ἐλέφαντος, καὶ ἵστατο ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός. Τότε ὁ Κανάρης προσεφώνησε συγχαρητήριον λόγον, ἐπέραινε δὲ αὐτὸν ὡς ἑξῆς.—«Ὑποβάλλω τῇ Α. Μ. μετὰ τῶν συναδέλφων μου τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς ἐκλέγουσα βασιλέα τὴν Υ. Μ. ἀνέθηκεν εἰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος της ἅπαν τὸ μέλλον καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας της, πεποιθυῖα, ὅτι κατανοῶν τὰ ἐπιβαλλόμενα ἑαυτῇ ὕψιστα καθήκοντα, θέλει ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν τοῦ ἔθνους. Τὸ ἐπ' ἐμοί, Μεγαλειότατε, ἀρκετὰ ἔζησα, ὅπως, ἰδὼν τὴν ἡμέραν αὐτὴν, δυνηθῶ νὰ εἴπω τοὺς λόγους τοῦ Συμεῶνος, «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα.»—Δανιστὶ δὲ ἀπήντα ὁ βασιλεὺς Γεώργιος.—«Ἡ ψυχή μου εἶναι πεπληρωμένη χαρᾶς, δεχομένη σήμερον τοὺς πρώτους χαιρετισμοὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ· καὶ βαθέως συγκινοῦμαι ἀκούων τοὺς χαιρετισμοὺς τούτους ἀπὸ τοῦ στόματος ἀνδρὸς, οὗ τὸ ἔνδοξον ὄνομα ἀχωρίστως μένει ἡνωμένον μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Κατανοῶ ἀπὸ τοῦδε πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῆς ἀνατεθείσης μοι ἐντολῆς. Ὑπόσχομαι νὰ ἀφιερώσω αὐτῇ τὰς καλλίστας δι' ἐμὲ στιγμὰς τῆς ζωῆς μου. Πέποιθα δὲ ἐπὶ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀμεταπτώτου συνδρομῆς τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως ἐπιτευχθῇ ὁ κοινὸς σκοπὸς ἡμῶν ἤτοι ἡ εὐτυχία τῆς Ἑλλάδος. Γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ ἡ νόμιμος τάξις ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς ἀληθοῦς συνταγματικῆς ἐλευθερίας, καὶ ἥτις προέβη οὕτως εἰς ἀνάπτυξιν παράγωγον καὶ ἐπωφελῆ, θέλω φέρει εἰς τὴν νέαν πατρίδα μου δίδαγμα, ὅπερ οὐδέποτε θὰ λησμονήσω, καὶ θέλω χαράξει ἐν τῇ καρδίᾳ μου δι' ἀνεξαλείπτων χαρακτήρων τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας. «Ἰσχύς μου ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου.» Μετὰ φιλοφρονέστατον γεῦμα δοθὲν παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, ἐν ᾧ συνευωχήθησαν ἅπασα ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, ἡ ἐπιτροπὴ καὶ πολλοὶ τῶν μεγιστάνων τῆς Δανίας, ἀνεχώρησεν ἡ ἐπιτροπὴ, ἀφοῦ ἐστολίσθησαν τὰ μέλη μὲ τὰ παράσημα τοῦ τάγματος τοῦ Δανεβρόγ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιστρέψασα ἐκ Κοπεγχάγης, ἔφερε τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ἥτις ἀνεγνώσθη.—«Πρὸς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν.—Κύριοι!—Ὑπακούων εἰς τῆς καρδίας μου τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν, ἐνόμισα προσῆκον νὰ συνοδεύσω διὰ προσωπικοῦ μαρτυρίου τῶν ἐμῶν αἰσθημάτων τὸ διάγγελμα, δι' οὗ ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ὑποδέχεται ἐν ὀνόματί μου τὸ στέμμα, ὅπερ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μοὶ προσήνεγκε. Θέλω μεταβῆ εἰς τὴν νέαν πατρίδα μου μετ' ἀγαλλιάσεως, ἵνα ἀποδείξω ὑμῖν ὅτι ἀπὸ τοῦδε μόνον καθῆκον ἀναγνωρίζω, τὸ νὰ ζήσω καὶ ν' ἀποθάνω ὡς ἀγαθὸς Ἕλλην ὑπὲρ της εὐημερίας καὶ ἀνεξαρτησίας της πατρίδος. Ἔχω δὲ τὴν πεποίθησιν, Κύριοι, ὅτι διὰ τῆς ὑμετέρας συνδρομῆς, διὰ τῆς φιλίας τῶν Δυνάμεων, πρὸ πάντων δὲ, καὶ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ θεοῦ, τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, ἅτινα ἔσονται ἀεὶ καὶ παντοῦ ἡμέτερα, θέλουσιν εὐοδωθῶσι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς. Νομίζομαι εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος, Κύριοι, δυνάμενος νὰ χαιρετήσω ὑμᾶς διὰ τῆς φωνῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ χρηστῶν πατριωτῶν, οἵτινες κληθέντες ὑπὸ τῆς ἐμπιστοσύνης ὑμῶν, ἦλθον ἐνταῦθα μακρὰν τῆς πατρίδος διὰ νὰ μὲ χαιρετήσωσι πρῶτοι ὡς ὑμέτερον βασιλέα. Οὕτω θέλουσι διαβεβαιώσει ὑμᾶς ὅτι θέλετε μὲ εὕρει ἔμπλεων συμπαθείας διὰ τὴν νέαν πατρίδα μου, καὶ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μεταβῶ τάχιστα ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν. Δεχθῆτέ με, Κύριοι, μετὰ τῆς ἐμπιστοσύνης ἐκείνης, ἥτις κυριεύει τὴν καρδίαν μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ διδάξατέ με νὰ ἐργασθῶ μεθ' ὑμῶν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας της ὡραίας πατρίδος μου, τὴν ὁποίαν εἴθε νὰ προστατεύῃ ὁ Παντοδύναμος.»—Ἐν Κοπεγχάγῃ τῇ 11 Ἰουνίου 1863.—Γεώργιος Α'.»

Ἐξηχωκραύγησεν ἡ ἐθνοσυνέλευσις, καὶ εἶτα ἀνεγνώσθη τὸ ἑξῆς

διάγγελμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆςΔανίας πρὸς τὸν ἡμέτερον ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, δι' οὗ ἀποδέχεται ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐν ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.—«Ἡμεῖς Φριδερῖκος Ζ'.Ἐλέει Θεοῦ βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας τῶν Βανδάλων καὶ τῶν Γότθων,Δοὺξ τοῦ Σλέσβιχ,Ὅλστεϊν, Στομφαιτῶν,τῶν Διθμάνων, τοῦ Δανεμβούργου καὶ τοῦ Ὀλδεμβούργου.Δηλοποιοῦμεν'ἔχοντες ὑπ'ὄψιν τὸ ψήφισμα τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως τῶν 18]30 Μαρτίου τρέχοντος ἔτους, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Αὐτοῦ βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ Πρίγκηψ Χριστιανὸς Γουλιέλμος Φερδινάνδος Ἀδόλφος, Γεώργιος δευτερότοκος υἱὸς τῆς Αὐτοῦ βασιλικῆς Ὑψηλότητος του Πρίγκηπος Χριστιανοῦ τῆς Δανημαρκίας ἐξελέχθη καὶ ἀνεκηρύχθη Συνταγματικὸς βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ ὁποῖον ψήφισμα ἐνεχειρίσθη ὁμοῦ δι' ἐπιτροπῆς ἀπεσταλμένης εἰς Κοπεγχάγην ὑπὸ τῆς εἰρημένης συνελεύσεως. Καὶ θεωροῦντες ὅτι αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ρωσσίας ὡς προστάτιδες Δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος συγκατετέθησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν συνηγμένων εἰς σύνοδον ἐν Λονδίνῳ,ἐδέχθημεν καὶ δεχόμεθα διὰ τῶν παρόντων ἐγγράφων ἐν ὀνόματι τῆς Αὐτοῦ βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ Πρίγκηπος Χριστιανοῦ Γουλιέλμου Φερδινάνδου Ἀδόλφου Γεωργίου τὴν κληρονομικὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι θέλουσιν ἑνωθῇ τῷ βασιλείῳ. Ἐγένετο ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀνακτόρῳ τοῦ Χριστιανουβούργου τὴν 10 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1854 καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν 16. Ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἡμῶν σφραγῖδα.—Φρεδερῖκος Ζ'.—προσυπογραφὴ Κ. Χάλλ.»

Τὰς 15 Ἰουνίου ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀνεγνώριζε διὰ ψηφίσματος ἐνήλικον τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ ἔγραφε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου.—«Βασιλεῦ !—Μετ' ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀνέγνω τῆς Μεγαλειότητός σου τὴν πρόσρησιν, ἥτις συνώδευσε τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Στέμματος, καὶ ἤκουσε τὰς ἐξηγήσεις τῆς ἐπιτροπῆς περί τε τῆς πρὸς τὴν νέαν Πατρίδα στοργῆς σου καὶ περὶ τῆς εὐγενοῦς συνδρομῆς τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως τῆς Δανίας, ὡς καὶ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ σεπτοῦ πατρός σου εἰς πλήρωσιν τῶν κοινῶν εὐχῶν. Τοιαῦτα αἰσθήματα, ὁποῖα Σὺ Μεγαλειότατε τοσοῦτον Βασιλικῶς ἑρμηνεύεις, προσεδόκει ἀληθῶς νὰ εὕρῃ τὸ ἔθνος εἰς τὸν Βασιλέα Αὐτοῦ, ἅτε ὁμοθύμως τῷ προσέφερε τὸ Ἑλληνικὸν Στέμμα. Ἡ δὲ τῆς Ἑπτανήσου ἕνωσις μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος εἶναι ἄριστος οἰωνὸς τοῦ μεγαλείου τῆς Πατρίδος. Μετὰ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας ἀναμένουσα ἡ συνέλευσις τὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

στιγμὴν τῆς ταχείας ἐλεύσεώς Σου, ἥτις παρέχει πᾶν ἐχέγγυον ἀσφαλείας καὶ τάξεως, καὶ πεποιθυῖα εἰς τὰς κοσμούσας τὴν Μεγαλειότητά σου ἀρετάς, ἀπεψήφισατο ἀπὸ τοῦδε ἐνήλικα. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος θέλεις εὕρει Βασιλεῦ ὑποδοχὴν, καὶ ἐκείνην τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ ὑποστήριξιν, δι' ὧν οἱ λαοὶ καθίστανται εὐτυχεῖς, καὶ οἱ θρόνοι δοξάζονται. Ἑδραίαν πεποίθησιν ἔχουσα ἡ συνέλευσις ὅτι ἔθνος καὶ Βασιλεὺς διὰ παντὸς θέλουσιν εὐλογεῖ τὴν ἡμέραν τῆς 18[30 Μαρτίου δέεται τοῦ ὑψίστου, ὅπως κρατύνῃ τὸν θρόνον καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου».

Τῇ 1[13 Ἰουλίου κατεγράφη ἡ ἑξῆς συνθήκη μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Δανίας περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος· ἔχει δὲ ὧδε.—«Κείμενον τῶν ἄρθρων τῆς ἐν Λονδίνῳ τὴν 1/13 Ἰουλίου 1863 συνομολογηθείσης συνθήκης μεταξὺ τῆς Δανίας καὶ τῶν Δυνάμεων τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας. Ἄρθρον 1 ον. Ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ πρίγκηπος Χριστιανοῦ τῆς Δανίας ἐνεργοῦντος ὡς ἐπιτρόπου τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ του πρίγκηπος Χριστιανοῦ Γουλιέλμου Φερδινάνδου Ἀδόλφου Γεωργίου, ἀποδέχεται διὰ τὸν πρίγκηπα τοῦτον ἀνήλικα ἔτι τὴν διαδοχικὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

2.ον Ὁ πρίγκηψ Γουλιέλμος τῆς Δανίας θέλει φέρει τὸ ὄνομα Γεώργιος Α'. βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

3.ον Ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὴν ἡγεμονείαν τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου τῆς Δανίας καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν, ἀποτελεῖ κράτος μοναρχικὸν ἀνεξάρτητον συνταγματικόν.

4.ον Τὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, ὁρισθέντα διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης τῇ 21 Ἰουλίου 1832 συνομολογηθείσης συμβάσεως θέλουσιν ἐπεκταθῆ διὰ τῆς προσενώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων τῷ Ἑλληνικῷ βασιλείῳ, ἅμα ἡ προσένωσις αὕτη προταθεῖσα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, ἤθελεν εὑρεθῆ σύμφωνος πρὸς τὰς Ἀρχὰς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου, καὶ ἤθελεν ἔχει τὴν συγκατάθεσιν τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας, Γαλλίας Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας.

5.ον Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι, ἅμα ἀποτελεσθείσης τῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἑνώσεως αὐτῶν, θέλουσι περιληφθῆ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 6 της συνθήκης ταύτης συνομολογουμένην ἐγγύησιν.

6.ον Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὰ Στέμματα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δανίας δύνανται νὰ ἑνωθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

»7ον Συνῳδὰ τῷ δόγματι τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος, ἀναγνωρισθέντι ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπογραφείσης συνθήκης τῇ 8]20 Νοεμβρίου 1852, καὶ ἀνακηρυχθέντι δια τοῦ ἀπὸ 18]30 Μαρτίου 1863 ψηφίσματος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τῆς Ἑλλάδος, οἱ νόμιμοι διάδοχοι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α΄. ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύωσι τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

»8.ον Ἡ ἐνηλικιότης τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου τῆς Δανίας, ὁριζομένη ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ βασιλείου ἐκείνου εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος συμπεπληρωμένον, ἤτοι 12]24 Δεκεμβρίου 1863, θέλει θεωρηθῇ ὡς συντελεσθεῖσα πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐὰν ψήφισμα της ἐθνικῆς συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων ἀνεγνώριζε τὴν ἀνάγκην αὐτῆς.

»9.ον Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ προσάρτησις τῶν Ἰονίων Νήσων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἐκτελεσθήσεται κατὰ τὰς ῥήτρας τοῦ ἄρθρου 3.ου τῆς παρούσης συνθήκης, ἡ Α. Βρεττανικὴ Μεγαλειότης θέλει συστήσει εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονίων νήσων, ὅπως προσδιορίσωσιν ἐτήσιον ποσὸν δεκακισχιλίων λιρῶν στερλινῶν πρὸς ἐπαύξησιν τῆς βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Γεωργίου Α΄ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

»10 Ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν θέλει παραιτήσει χάριν τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου τῆς Δανίας τέσσαρας χιλιάδας λιρῶν στερλινῶν, ἐτησίως, ἐκ τοῦ ποσοῦ ἅσπερ τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὑπεχρεώθη νὰ πληρώνῃ κατ' ἐνιαυτὸν εἰς ἑκάστην αὐτῶν, δυνάμει τῆς συμφωνίας τῆς συνομολογηθείσης ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸν Ἰούνιον 1860 ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τῇ συνδρομῇ τῶν Βουλῶν.

»Ῥητῶς ὑπονοεῖται ὅτι τὰ τρία ταῦτα ποσά, ἀπαρτίζοντα κεφάλαιον δωδεκάκις χιλίων λιρῶν στερλινῶν ἐτησίως προσδιορισθήσονται, ὅπως συστήσωσι προικοδοσίαν προσωπικὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως, κατὰ τὴν ὑπὸ Νόμου τοῦ Κράτους ὁρισθησομένην βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν.

»11.ον Ἡ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου οὐδεμίαν θέλει φέρει μεταβολὴν εἰς τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ ἄρθρου 12 τῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπογραφείσης συμβάσεως τῇ 7 Μαΐου 1862, συνελέξατο πρὸς τὰς τρεῖς Δυνάμεις, τὰς ἐγγυηθείσας τὸ δάνειον. Ὑπονοεῖται ἐπίσης ὅτι αἱ Δυνάμεις θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖ ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως ἣν, ἐπὶ τῇ παραστάσει τῶν τριῶν Αὐλῶν, ἀνέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1860.

»12.ον Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσιν ἐργασθῇ ἀπὸ τοῦδε, ὅπως ἡ

πρίγκηψ Γουλιέλμος της Δανίας αναγνωρισθῇ ὡς Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν Κρατῶν, μεθ᾽ ὧν διατελοῦσιν αἱ σχέσεις.

»13.ον Ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐπιφυλάσσεται νὰ μετέλθῃ πάντας τοὺς προσφόρους τρόπους, ὅπως διευκολύνῃ τὴν μετάβασιν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α΄. εἰς τὰ Κράτη του, ὅσον οἷόν τε τάχιον.

»14.ον Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θέλουσι ἀνακοινώσει τὴν συνθήκην ταύτην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, καὶ θέλουσι παράσχῃ αὐτῇ πᾶσαν τὴν ὑπὸ αὐτῶν ἐξαρτωμένην ὑποστήριξιν μέχρι τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως.

»15.ον Ἡ συνθήκη αὕτη θέλει ἐπικυρωθῆ, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις αὐτῆς ἀνταλλαχθήσονται ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων, ἢ καὶ ταχύτερον εἰ δυνατόν.

»Εἰς πίστωσιν τούτου οἱ πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ἐπέθηκαν καὶ τὰς σφραγίδας τῶν οἰκοσήμων αὐτῶν.

»Ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τῇ 1]13 Ἰουλίου τοῦ 1863 ἔτους τῆς χάριτος.» —(ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν πρέσβεων.)»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

ΕΝΩΣΙΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΨΗΦΙΖΟΜΕΝΗ.

Ἡ Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασις ἐπαυξάνει τὴν ἀναρχίαν ἐν Ἑλλάδι.—Δεινὴ ἡ θέσις τῆς ἐθνοσυνελεύσεως.—Ἀλληλοσφαγία ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς 2 Ἰουλίου 1863—Διαμαρτύρησις τῶν ἐν Ἀθήναις πρέσβεων κατὰ τὰς σφαγάς.—Συμφιλίωσις τῶν κομματαρχῶν.—Ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργοῦ Λόρδου Ρῶσελ πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς Αὐλαῖς πρέσβεις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας περὶ προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὸ στέμμα τοῦ Γεωργίου Α'—Λόγος τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας Α'. πρὸς τας Ἀγγλικὰς Βουλὰς περὶ προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Διάλυσις τῆς ΙΒ'. Βουλῆς τοῦ Ἰουνίου καὶ συγκάλεσις ΙΓ'. πρὸς ψήφισιν τῆς ἑνώσεως.—Ἀγαλλιάσεις τῶν Ἰονίων καὶ ἐπιδείξεις ἐν Κερκύρᾳ.—Σπερμολογίαι τοῦ καταχθονίου κόμματος κατὰ τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς Ἑλλάδος.—Ὁ Βαρὼν Βεσπροὺχ ἀπεσταλμένος τῆς Δανίας εἰς Ἀθήνας, Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον.—Οἱ ἀντιλομβαρδιανοὶ ἐν Ζακύνθῳ.—Ὁ Λομβάρδος διαβάλλεται ὡς ταραξίας ἐνώπιον τῆς ἀστυνομίας.—Συγκρότησις τῆς ΙΓ'. Βουλῆς ἐν Κερκύρᾳ.—Λόγος εναρκτήριος τοῦ Ἁρμοστοῦ Στὸρξ εἰς τὴν Βουλὴν προτείνοντος τὴν ἕνωσιν.—Ψήφισμα τῆς Ἰονίου ΙΓ'. Βουλῆς περὶ ἑνώσεως.—Συζήτησις καὶ Ἀπάντησις τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς περὶ τῶν ὅρων τῆς συνθήκης περὶ ἑνώσεως.—Συνδιάλεξις της ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς μὲ τὸν Ἁρμοστὴν περὶ ὅρων.—Ἀπόφασις περὶ ὅρων προτανθέντων παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἀναβολὴ τῆς ΙΓ'. Βουλῆς.—Ἑορταὶ καὶ ἐπιδείξεις ἐν ταῖς νήσοις διὰ τὴν ἕνωσιν.—Μνημόσυνον τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ λόγος Λομβάρδου.—Ζακυνθίων

πανήγυρις.—Λόγος ἐπάρχου Σπυρίδωνος Καρβελλᾶ εὐχαριστήριος πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ προξένους τῶν τριῶν Δυνάμεων.

ΑΤ' εὐχὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑπτανησίων ἐπεραιώθησαν τὰ πράγματα περὶ μεταβάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ςέμματος εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Γεωργίου Α'. ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Γολστέϊν Γλυσκβούργου τῆς Δανίας. Ἡ φιλαρχία ὅμως κατετάραττε τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ φιλόδοξοι καὶ ἰδιωτελεῖς θέλοντες νὰ λάβωσιν ἀνὰ χεῖρας τὴν κυβέρνησιν, ἠσχήμισαν τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν μὲ τὰς κακοβούλους πράξεις των. Οἱ κορυφαῖοι αὐτῶν, ὧν διεκρίνοντο ὁ Δημήτριος Βούλγαρης, ἐπειράθησαν νὰ ἁρπάξωσι τὴν ἐξουσίαν καὶ βαστάσωσιν, ἕως ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ παραδόσαντες πρὸς αὐτὸν, συσταθῶσι καὶ διέπωσι τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἰδιόγνωμον ἐν ὀνόματι τοῦ νέου βασιλέως· Οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῖς, ὧν ἐπὶ κεφαλῆς ἐτέθησαν Κουμουνδοῦρος καὶ Κορωναῖος, ἀπέκρουσαν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀξιώσεις καὶ σατανικὰ σχέδια. Ἀλλ' αἱ δύο φατρίαι ἀντερίζουσαι ἐξ ἀντιζηλίας ἡ μὲν νὰ κρατῇ, ἡ δὲ νὰ ἀφαιρῇ τὴν δύναμιν, συνεμάχησαν ἑκάτεραι μετὰ στρατιωτῶν, χωροφυλάκων καὶ λῃστῶν, καὶ ἦλθον εἰς ῥῆξιν ἐμφυλίου πολέμου τῇ 2 Ἰουλίου 1863. Αἷμα ἀδελφικὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔβαψε τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν· ἐφονεύθη ὁ υἱὸς τοῦ Κανάρη καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἠπειλήθη. Ναυτικοὶ στρατιῶται ἐκ τῶν σταθμευόντων ἐν Πειραιεῖ Ἀγγλικῶν καὶ Ῥωσσικῶν πλοίων ἔδραμον εἰς ἐγκατάστασιν τῆς τάξεως.

Οἱ τρεῖς πρέσβεις ἐν Ἀθήναις ἐμεσολάβησαν εἰς συμφιλίωσιν τῶν δύο ἀντιμαχομένων φατριῶν, καὶ ἐξέδωκαν τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν.—«Ἐνώπιον τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐχύθη πολὺ αἷμα εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ταύτης, πολέμου, ὅστις δὲν δικαιολογεῖται ἀπὸ κανὲν συμφέρον τῆς πατρίδος τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὑποφαινόμενοι ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας συγκινούμενοι ἐκ τῶν δεινῶν, ἅτινα ὑπέστη μέχρι τοῦδε, καὶ δύναται ἀκόμη νὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ χρόνον ἀκόμη λαὸς ἀνυπεράσπιστος, καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιφέρωσι τὴν παῦσιν τῆς χύσεως τοῦ αἵματος, ἐπιφορτίζουσι τοὺς πρώτους γραμματεῖς τῶν πρεσβειῶν αὐτῶν, τοὺς κυρίους Δεζουφφρονᾶ, Ῥέμουλτ καὶ Καρτσιφόκη νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἀρχηγῶν τῶν διαμαχομένων, καὶ νὰ καλέσωσιν αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τῶν προστατίδων

Δυνάμεων εἰς ἀνακωχὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐντὸς τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις θέλει μεταχειρισθῆ ὅλας τὰς Δυνάμεις αὐτῆς, καὶ θέλει λάβει τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐπάνωθεν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας. Οἱ ὑποφαινόμενοι ἔχουσι τὴν δικαίαν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀπόπειρα αὕτη θέλει ληφθῇ ὑπ' ὄψιν μετὰ σοβαρότητος. Οὔτε θέλουν νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ τὸ ἐναντίον· διότι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο μερῶν θέλουσιν ὑποχρεώσει αὐτοὺς διὰ τῆς ἀρνήσεώς των νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν, καὶ νὰ καλέσωσιν ἐν αὐτοῖς τοὺς ὑπηκόους των, ἐγκαταλείποντες τὸν τόπον τοῦτον εἰς τὴν δυστυχῆ αὐτοῦ τύχην, καὶ εἰς τὸν ἀσεβῆ πόλεμον, ὅστις χύνει ἐπὶ δύο ἤδη ἡμέρας καὶ νύκτας τὸ αἷμα.—Ὑπογεγραμμένος Βουρὲ, Σκάρλετ Βλουδώφ.»— Καίτοι δὲ οἱ φατριάρχαι Δ. Βούλγαρης αἰσχυνθέντες ἀπεσύρθησαν, καί τινες φοβούμενοι ἐκρύφθησαν, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διήρκεσεν ὁ φόβος καὶ ἡ ταραχή. Ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀθηνῶν, οἰκογένειαι πολλαὶ δὲ κατέβησαν εἰς Πειραιᾶ καὶ κατέφυγον εἰς πλοῖα. Οἱ ὑπήκοοι ξένων Κρατῶν προσέφυγαν εἰς τὰς οἰκίας τῶν πρέσβεων. Οἱ Ἑπτανήσιοι εἰς τὴν Βρεττανικὴν πρεσβείαν. Ἅπαντες δὲ ἐν γένει καὶ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος κατηράσθησαν τοὺς μεθυσμένους σπουδάρχας, οἵτινες τυφλοὶ εἰς τὰς ἰδιοπαθείας των καὶ φιλαρχίας, οὐδέποτε προσήλωσαν τὸν συλλογισμόν των ἐπὶ τοῦ ἀχνίζοντος αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐπὶ τῆς καταπατήσεως τῶν δικαίων τῆς πατρίδος.

Τὸ Ἰόνιον Κράτος εἶχε δημιουργηθῆ παρὰ τῶν πέντε συμβαλλομένων Δυνάμεων ἐν Βιέννῃ τῷ 1814. Ἡ προστασία τῶν Ἰονίων εἶχε παραδοθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν παρὰ τῆς συνόδου ἐν Βιέννῃ, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῶν 1815. Διὸ δὲν ἠδύνατο ἡ Ἀγγλία νὰ καταργήσῃ τὴν Ἑπτανήσιον πολιτείαν, καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν προστασίαν ἄνευ συναινέσεως τῶν Δυνάμεων ἐκείνων. Ἐπὶ τούτῳ τὰς 10 Ἰουνίου 1863 ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας ἐποίησεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Ἄγγλους πρέσβεις τοὺς παρὰ ταῖς Αὐλαῖς ἐκείναις. Ἔγραφε δέ.—«Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν (10 Ἰουνίου 1863).—Μιλόρδε. Προσεγγίζει ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν διεκήρυξεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ὅτι αὕτη εἶναι διατεθειμένη νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν οἱ Ἰόνιοι ἐπιθυμοῦν τὴν ἕνωσιν ταύτην, θὰ παρακολουθήσωσι μέτρα πρακτικά. Πρὶν προβῇ περαιτέρω ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἐπιθυμεῖ νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἀμφιλογίαν. Ἐπειδὴ ὑπάρχουσι περὶ Ἑπτανήσου ἰδέαι τινὲς οὐχὶ βάσιμοι, ὠφέλιμον εἶναι νὰ ἐπιστήσω τὴν προ-

σοχὴν τῆς Υ. Ε. εἰς τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς θέσεως τοῦ τόπου εἰς τὰ δικαιώματά του καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κατάστασίν του.

»Αἱ δὲ Ἰονικαὶ νῆσοι ἀποτελοῦσι μέρος τῶν κτήσεων τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος, ὡς τινὲς φαίνονται ὑποθέτοντες. Ἄλλα συνιστῶσι τὴν δημοκρατίαν τῆς Ἑπτανήσου, ἥτις διὰ συνθήκης ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μονάρχου τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων των. Ὁ τρόπος, καθ ὃν αἱ νῆσοι αὗται περιῆλθον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος, εἶναι γνωστὸς πρὸς πάντας, ὅσοι εἶναι ἐνήμεροι τῶν Εὐρωπαϊκῶν κανονισμῶν τοῦ 1815.

»Οἱ περὶ Ἑπτανήσου ὅροι δὲν κατεχωρήθησαν εἰς τὰ ἄρθρα τῆς γενικῆς συνθήκης τῆς συνομολογηθείσης ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους τούτου, ἀλλὰ τὴν 14 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους οἱ πληρεξούσιοι τῶν τεσσάρων Δυνάμεων τῆς Αὐστρίας, Μ. Βρεττανίας, Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας, συνελθόντες κατέστρωσαν ἐν πρωτοκόλλῳ τὰ γενόμενα ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

»Ὁ πληρεξούσιος τῆς Αὐστρίας διεκήρυξεν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα περὶ τῆς κτήσεως τῶν Ἑπτανήσων συνέχεται μετὰ τῆς ἡσυχίας τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν πρώην Ἑνετικῶν ἐπαρχιῶν, ἡ Αὐλὴ τῆς Αὐστρίας θὰ ἐπανελάμβανεν αὐτὴ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τούτων, ἐγγυωμένη αὐταῖς τὴν τήρησιν τῶν νόμων αὐτῶν καὶ τῶν προνομίων. Ἀλλ' οἱ τῆς Ρωσσίας πληρεξούσιοι εἶπον ὅτι, ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμουν, ἢ νὰ ἐξασφαλίσωσι τοῖς Ἑπτανησίοις τὴν εὐτυχεστέραν καὶ εἰς τὴν θέσιν των καταλληλοτέραν τύχην, ἔκρινον καθῆκόν των νὰ περιθάλψωσι τὴν πραγματοποίησιν τῶν εὐχῶν τῶν νησιωτῶν, ἵνα μείνωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μ. Βρεττανίας. Οἱ τῆς Ρωσσίας πληρεξούσιοι παρετήρησαν προσέτι ὅτι, ἀπόντος τοῦ κόμητος Καποδιστρίου τοῦ ἰδίως ἐπιτετραμμένου τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, δὲν ἠδύναντο ν' ἀποφασίσωσί τι ὁριστικῶς, καὶ προέτεινον ἀναβολήν, ἥτις ἐγένετο ὁριστικῶς δεκτή. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐξασκῶν ἐπὶ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Καποδίστριας, εἰργάζετο πολὺ ὑπὲρ τῆς ἐθνικότητος καὶ ἐλευθερίας τῶν πατριωτῶν του. Γινώσκων, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρξωσι καθ' ἑαυτὰς εἰς Κράτος ἀνεξάρτητον, ἐπεθύμει νὰ τὰς θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς ὁποίας τοὺς θεσμοὺς τοὺς στηριζομένους ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ἐπεθύμει αὐτὸς νὰ ἴδῃ παγιουμένους παρὰ λαῷ λαλοῦντι τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. Χάριν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσικῆς Αὐλῆς καὶ εἰς τὴν συγκατάθεσιν τῆς Μ. Βρεττανίας, αἱ τοῦ κόμητος Καποδι-

στρίου εὐχαὶ ἐπραγματοποιήθησαν διὰ τῆς συνομολογηθείσης μεταξὺ Μ. Βρεττανίας, Αὐστρίας, Ρωσσίας καὶ Πρωσσίας συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου 1815.

»Το προοίμιον τῆς συνθήκης ταύτης λέγει, ὅτι αἱ ἐνδιαφερόμεναι Δυνάμεις ἐμφορούμεναι ὑπὸ τὴν ἐπιτυχίαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς ἐν τῇ Βιενναίᾳ συνόδῳ ἀναβληθείσας διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν νήσων τούτων, θέτουσαι αὐτάς τε καὶ τὸ σύνταγμά των ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν μιᾶς τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, συνεφώνησαν νὰ κανονίσωσιν ὁριστικῶς δι' εἰδικῆς συνθήκης, πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην κλ.

»Τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς συνθήκης ταύτης διακηρύττει ὅτι «αἱ νῆσοι τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κυθήρων καὶ Παξῶν καὶ τῶν περὶ αὐτὰς νησιδίων, καθὼς περιγραφονται ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ τῆς Πύλης τῇ 21 Μαρτίου 1800 θὰ συγκροτήσωσιν ἓν μόνον ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡνωμένον Κράτος τῶν Ἰονίων Νήσων.»

»Τὸ 4 ἄρθρον διακηρύττει «ὅτι ὁ λόρδος μέγας Ἁρμοστὴς τῆς προστάτιδος Δυνάμεως θὰ κανονίσῃ τοὺς τύπους τῆς συγκαλέσεως νομοθετικῆς Βουλῆς, τῆς ὁποίας θὰ διευθύνῃ τὰς ἐργασίας πρὸς σύνταξιν νέου χάρτου συνταγματικοῦ διὰ τὸ νέον Κράτος, χάρτην τὸν ὁποῖον ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας θὰ παρακληθῇ νὰ ἐπικυρώσῃ.»

Τὸ 5 ἄρθρον διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς.—«Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ ἐξασφαλισθῶσιν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων τὰ προνόμια τὰ πηγάζοντα ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς Προστασίας, εἰς ἣν αὗται ἐτέθησαν, καὶ χάριν τοῦ συμφέροντος τῶν δικαιωμάτων τῶν παρεπομένων εἰς τὴν προστασίαν ταύτην· ἡ Α. Β. Μ. θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ κατέχειν τὰ φρούρια καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Κράτους τούτου, καὶ νὰ τηρῇ αὐτόθι φρουράν· Ὅμοιος ὅρος θέτει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Α. Β Μ. τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Ἑπτανήσου. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται σαφῶς ὅτι πρόθεσις τῶν μεγάλων συμμαχίδων δυνάμεων ἦτο νὰ συστήσωσι ἐν Ἑπτανήσῳ κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, τὸ ὁποῖον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοσούτου ἰσχυροῦ, ὡς ἡ Μ. Βρεττανία, ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ τοὺς πόρους του, χωρὶς νὰ φοβῆται ἐξωτερικὰς ἐπιθέσεις ἢ ἐσωτερικὴν ἀναρχίαν. Συνάγεται οὕτως ἐκ τοῦ 5 ἄρθρου ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς

τῆς διατάξεως τῆς παρεχούσης τὰ φρούρια εἰς χεῖρας τῆς Μ. Βρεττανίας ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων τὰ ὠφελήματα, τὰ πηγάζοντα ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς προστασίας, ὑπὸ τῆς ὁποίας τὴν αἰγίδα ἐτέθησαν.

»Τὸ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης ἱδρυθὲν σύνταγμα διαλαμβάνει ἐν τῷ τετάρτῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ, διάταξιν ὁρίζουσαν ὅτι γλῶσσα ἐπικρατοῦσα τῶν νήσων εἶναι ἡ Ἑλληνική, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει τρανῶς ὅτι ἡ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου πρόθεσις, νὰ σχηματισθῇ Ἑλληνικὴ ἐθνικότης, δὲν ἐλησμονήθη παρὰ τῆς Μ. Βρεττανίας, ὡς προστάτιδος Δυνάμεως.

»Τὴν ἐντολὴν ταύτην ἀναλαβοῦσα ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐζήτησε νὰ ἐπιτελέσῃ πιστῶς τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐπέβαλον αὐτῇ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις. Μεθ' ὅλα τὰ πολυάριθμα προσκόμματα, ἐβελτίωσεν ὑπὸ πᾶσαν ὄψιν τὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων. Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῶν συνταγματικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ λόρδου μεγάλου Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος σπανίως ἐπεκράτησε πλήρης ἁρμονία μεταξὺ ἀμφοτέρων. Ἀλλ' ἡ μεγάλη μεταβολή, ἡ ἐπενεχθεῖσα εἰς τὴν κατάστασιν γειτόνων Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐκτήσατο τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἐτροποποίησε μεγάλως τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν τῆς Ἑπτανήσου κατοίκων.

»Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ τῶν Ἑπτανησίων συμπάθειαι ἤρχισαν νὰ στρέφωνται πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον κατέστη Εὐρωπαϊκὸν Κράτος ἀνεγνωρισμένον, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἑνωθῆναι πολιτικῶς μετὰ τῶν ὁμοφύλων ἔβαλε ῥίζας παρὰ τῷ λαῷ τῆς Ἑπτανήσου. Ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἐξεμεταλλεύθη συνεχῶς ὡς πρόφασις φατριαστικῆς ἀντιπολιτεύσεως, συνεχῶς δὲ ἐξεδηλώθη ἀπὸ τοῦ 1850 ἐν στιγμαῖς, καθ' ἃς ἡ Μ. Βρεττανία δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν λάβῃ ὑπ' ὄψιν, χωρὶς νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς φιλόδοξα σχέδια πάντη ἀλλότρια εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐν τῇ γενέσει καὶ ἐν τῇ τάσει τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τῶν Ἰονίων ὑπὲρ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως ὑπάρχει τι ἐπιτάσσον τὸν σεβασμὸν τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους. Ὁ ἔρως πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν πραγματοποιηθησομένην διὰ τῆς ἑνώσεως μετὰ φυλῆς τὴν αὐτὴν ἐχούσης καταγωγήν, ἔχει καθ' ἑαυτὸν δικαιώματα ἐπὶ τὸν σεβασμὸν ἔθνους καυχωμένου διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ὅπως λοιπὸν ἐνισχυθῇ ἡ Ἑλληνικὴ μοναρχία, ὅπως πληρωθῇ ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῆς συστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ὡς Κράτους, καὶ ὅπως πραγματοποιηθῶσιν αἱ συνεχῶς,

εἰ καὶ μὴ κανονικῶς ἐκφρασθεῖσαι εὐχαὶ αὐτῶν τῶν Ἑπτανησίων, ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Β. Μ. διεκήρυξεν ὅτι εἶναι διατεθειμένη νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν Ἑπτανησίων.

»Ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Β Μ. δὲν παραγνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς Κερκύρας, ὡς ναυτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ. Δὲν ἀγνοεῖ ὁποίους διεγείρει φόβους εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ Τουρκίαν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία ἐγκαταλείπει τὰς ἑπτὰ νήσους. Ἐν Ἀγγλίᾳ εὑρέθη ὅτι δύναται νὰ τηρηθῇ ἡ Κέρκυρα, ὁπόταν ἐγκαταλειφθῶσιν αἱ λοιπαὶ νῆσοι.

»Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. φρονεῖ ὅτι θὰ κατεχρᾶτο τῆς παρακαταθήκης, τὴν ὁποίαν εἰς αὐτὴν ἐνεπιστεύθη ἡ Εὐρώπη, καὶ δὲν θὰ ἐδείκνυε καλὴν πίστιν πρὸς τοὺς Ἰονίους, εἰ καὶ ἡ Μ. Βρεττανία κατέτασσε μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν κτήσεών της μέρος Κράτους τεθέντος ὑπὸ τὴν προστασίαν της, ἀποκαθιστῶσα τὴν Κέρκυραν στοιχεῖον τῆς ἐν Εὐρώπῃ Δυνάμεώς της.

»Ἑπομένως σήμερον, ὅτε εἷς βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. προτείνει νὰ ἐπερωτηθῶσι διὰ τοῦ μᾶλλον ἐπισήμου καὶ αὐθεντικοῦ τρόπου οἱ Ἑπτανήσιοι περὶ τῆς μελλούσης τύχης των. Ἐὰν οἱ καθαρῶς ἐξαγγελθησόμενοι πόθοι των ἀπεφαίνοντο ὑπὲρ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως, ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. θὰ προτείνει ὅπως, πρὸς ἐξέτασιν τῆς μελλούσης τῶν 7 νήσων καταστάσεως, συγκροτηθῇ συνδιάσκεψις παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραψασῶν τὴν συνθήκην τοῦ 1815 καὶ τῶν προστατίδων Δυνάμεων, αἵτινες κατὰ τὸ 1817 καὶ 1832 ὑπέγραψαν τὰς συνθήκας, δι' ὧν συνέστη τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον.—Δέξασθε. —Ρῶσσελ.»

Πασιδήλως δὲ ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἐξέφραζε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς προστασίας τοῦ Ἰονίου ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ λόγῳ τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλευτηρίου. Ἔλεγε δὲ ἐν αὐτῷ.—Ἀφ' ὅτου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐξελέξατο Βασιλέα τὸν Πρίγκηπα Γουλιέλμον τῆς Δανίας ἡ Α Μ. ἐπασχολεῖται εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τούτῳ ἡ Α. Μ. διαπραγματεύεται πρὸς τὰς Δυνάμεις τὰς μετασχούσας τῆς συνθήκης τῶν 1815, δι' ἧς αἱ νῆσοι ἐκεῖναι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Βρετανικοῦ στέμματος. Θὰ δικιμασθῶσι δὲ προσηκόντως καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν Ἰονίων πρὸς τὴν ἕνωσιν.»—Ἀπεφασίσθη δὲ ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Οὐϊνδσὼρ τὰς 11 Ἰουνίου παρούσης τῆς Βασιλίσσης, τοῦ λόρδου προέδρου Κόμητος Ρῶσελ, καὶ τοῦ Λόρδου ἰδιαιτέρου Σφραγιδοφύλακος Μιλνερ Γίβσων ἡ δ.ἀλυ-

σις τοῦ ΙΒ΄. Κοινοβουλίου τῆς Ἰονίου πολιτείας καὶ ἐκλογὴ νέων ἀντιπροσώπων πρὸς συγκρότησιν τοῦ ΙΓ΄. Κοινοβουλίου Ἰονικοῦ, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ψήφισις τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐὰν εὐαρεστεῖται ὁ Ἰόνιος λαός. Ὁ Ἁρμοστὴς Στὸρξ ἐδημοσιευσε τὴν περὶ διαλύσεως προκήρυξιν τῶν 6 Αὐγούστου τῆς Βασιλίσσης καὶ τὴν ἐκλογὴν νέων βουλευτῶν. Ἔλεγε δὲ ἐν τῇ προκηρύξει του.—«Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἡ προστάτις Ἄνασσα διεδήλωσεν ὅτι εἶναι ἑτοίμη νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐπίσκοπῶ νὰ συμβουλευθῇ κατὰ τὸν μᾶλλον θετικὸν καὶ ἐπίσημον τρόπον τὰς ἐπιθυμίας τῶν κατοίκων τῶν Ἰονίων Νήσων ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν τύχην των, ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ηὐδόκησε νὰ διαλύσῃ τὸ ἐνεστὸς Κοινοβούλιον. Ὁ Ἰόνιος λαὸς ἐντελῶς θὰ ἐκτιμήσῃ, τὴν ὁποίαν ἀναλαμβάνει εὐθύνην, ἐκλέγων τοὺς ἀντιπροσώπους του. Προσκαλεῖται νὰ ἀποφασίσῃ διὰ τῆς ἐκλογῆς ταύτης τὸ σημαντικὸν ζήτημα, ὅπερ νῦν ὑποβάλλεται εἰς αὐτὸν ἤτοι νὰ ὁδηγηθῇ εἰς ἔμφρονα ἀπόφασιν, δι' ἧς ἡ εὐτυχία καὶ εὐημερία αὐτοῦ θὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐπὶ στερεοῦ θεμελίου.»—Ἠγαλλίασαν οἱ Ἑπτανήσιοι βλέποντες ἤδη ἐπιτυχῆ ὁλοκλήρως τὴν ποθητὴν ἕνωσιν αὐτῶν. Μεγάλη καὶ λαμπρὰ ἐπίδειξις ἐγένετο ἐν Κερκύρᾳ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος, ἡ ψυχὴ τῆς ἑνώσεως, οἱ Βουλευταί, τὰ δημοτικὰ συμβούλια καὶ τὰ σωματεῖα καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν προαστείων καὶ πολλῶν κωμῶν, ἕως καὶ αὐτοὶ οἱ Ἑβραῖοι κατὰ λόχους ἐβάδιζον. Κυματίζοντες δὲ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν καὶ φέροντες ἕκαστος ταινίαν κυανῆν ἐπὶ τοῦ στήθους ὡς ἐθνόσημον, συνεπορεύθησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς μητροπόλεως. Ἔψαλλον ἐκεῖ δοξολογίαν, ηὐχήθησαν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων. Ὁ μητροπολίτης γονυκλινὴς ἐξεφώνησε κατάλληλον εὐχήν· εἶτα ἡ συνοδία βαδίσασα εἰς τὸν δημοτικὸν σύλλογον, ἐπορεύθησαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ηὐχαρίστησαν τὴν Βασίλισσαν καὶ τὸν Ἁρμοστήν, ὅστις κληθεὶς εἰς τὴν δοξολογίαν, ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπροσώπους τὸν γραμματέα του μετὰ τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ τὸν γενικὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας. Ὅμοιαι ἐπιδείξεις ἐγένοντο καὶ εἰς ἄλλας νήσους.

Ἀλλὰ τὸ καταχθόνιον κόμμα, οἱ νεόφυτοι ῥιζοσπάσται, οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἑπτανήσου, ἐμαίνοντο κατὰ τῆς ἑνώσεως. Διέδιδον εἰς τὴν Εὐρώπην.—«Οἱ Ἑπτανήσιοι μεταμελοῦνται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἕνωσιν. Ὀλίγοι Βουλευταὶ θὰ εὑρεθῶσι νὰ ψηφίσωσιν. Αὐτὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς δὲν θὰ ἔλθῃ φοβούμενος ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Ἰουλίου. Πρέπει δὲ νὰ καταβῇ περιτειχισμένος ὑπὸ συμμαχικοῦ ἢ Δανικοῦ στρατοῦ, καὶ τοῦτο θὰ

ἦναι ὡς νέα κατοχὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπεθάλποντο ταραχαί. Ἐπετέθησαν ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τοῦ Λομβάρδου οἱ ἀντιλομβαρδιανοί, ἐνῷ ἐψάλλετο δοξολογία ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Μετ' αὐτοῦ συνενώθησαν οἱ Ὀθωνισταί, διαμενόντες ἐν Ζακύνθῳ, καὶ ἀντιδράττουσιν εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως καὶ εἰς τὴν ἕνωσιν· ἐφόρμησαν οἱ ἀντιλομβαρδιανοὶ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἔνοπλοι ἠπείλησαν τὸν Λομβάρδον, θέλοντα νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν λαόν. Αὐτὸς διακηρύττει μὲ τὴν δημοσιογραφίαν του Ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου δυσπιστεῖ εἰς τὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος προτεινόμενα τῆς Ἀγγλίας. Συνείθισεν ἀεὶ εἰς τὸ νὰ βλέπῃ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν ὑποστηρίζουσαν τὴν Τουρκίαν, καὶ ὅ,τι πρὸς τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος ποιεῖται, αὐτὸ διαστρέφει ἡ Ἀγγλία πρὸς ὄφελος ἑαυτῆς καὶ τῆς Τουρκίας. Ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη ζητεῖ τὴν ἕνωσιν ὁ Ἑπτανήσιος, καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, καὶ πάντοτε ἐμποδίσθη καὶ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῆς προστασίας. Ὡς Ἀγγλόπιστοι δὲ καὶ βλαπτικοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα διασείρονται οἱ φρονοῦντες ὅτι ἕνωσις γενομένη παρὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡγεμὼν φερόμενος παρ' αὐτῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον θὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ μεγαλεῖόν της. Ὁ λαὸς ἐξηγριώθη κατὰ τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ Λομβάρδου καὶ τῶν ριζοσπαστῶν, καὶ οὐδόλως ἐμπιστεύονται εἰς αὐτήν. Μόνοι οἱ ἐργαζόμενοι μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ ἑνώσεως θέλουσι τὸ ἀγαθὸν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Μετ' αὐτῶν πρέπει νὰ συνεργασθῇ ὁ νεαρὸς ἡγεμών, ἐὰν θέλῃ νὰ στερεώσῃ τὴν βασιλείαν του.» — Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα ἐσπερμολόγουν οἱ καταχθόνιοι ἐξωτερικῶς, πλησιάζοντες εἰς τὸν Ἁρμοστὴν κατ' ἰδίαν εἰσηγοῦντο ὅτι ἡ ἐπιχειριζομένη ἕνωσις παρὰ τῆς Ἀγγλίας δὲν θὰ εὐδοκιμήσῃ. Ἐξήγειραν δὲ καὶ τοὺς φόβους αὐτοῦ ὅτι ὑποκινοῦσι ταραχὰς οἱ ριζοσπάσται ἐν Ἑπτανήσῳ, ποιοῦνται συνωμοσίας κατὰ τῶν Ἄγγλων, συνεννοοῦνται μετὰ τῶν Ἠπειρωτῶν κατὰ Τουρκίας· ἐπιβουλεύονται τὴν ἕνωσιν. Δὲν ἠργοπόρει ὁ Ἁρμοστὴς νὰ ἐπιφέρῃ ταῦτα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας. Διὸ καὶ ἤλπιζον οἱ Ἀγγλόφιλοι Ἑπτανήσιοι καὶ πολλοὶ Ἄγγλοι πολιτικοί, ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι συλλογιζόμενοι ἀρκετῶς τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἐρρίπτοντο, ἐὰν ἡνώνοντο μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀναρχίαν φθασάσης καὶ ἐμφυλίους ἐκρήξεις, καὶ ἐστεροῦντο πάσης ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας ὑπὸ τῆς προστασίας, ἐρωτώμενοι παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐν τῇ συγκροτηθησομένῃ βουλῇ ἤθελαν ἀποβάλωσι τὴν ἕνωσιν. Εὐθὺς δὲ ἡ Ἀγγλία κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ρῶσσελ, ὤφειλε νὰ προτείνῃ τὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς κείμενα τοῦ Ἰονίου πολιτεύμα-

τος, ὅπως παύσῃ πᾶσα καταβοὴ κατὰ τῆς πολιτικῆς της ἐν τῷ Ἰονικῷ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Αὐλάς. Τοιαῦται σπερμολογίαι καὶ διαβολαί, ἃς ἐτεχνεύοντο οἱ καταχθόνιοι τῆς Ἑπτανήσου καὶ οἱ νεόφυτοι ριζοσπάσται, οἱ Ἀγγλόπιστοι καὶ οἱ ἀντιλομβαρδιανοί, σκοπεύοντες νὰ ἐγκατασταθῶσιν αὖθις εἰς τὰ ἀξιώματα, καὶ νὰ μὴ στερηθῶσιν ὠφελείας κατὰ τὴν νέαν πολιτικὴν κατάστασιν, ἔφθασαν πρὸς γνῶσιν καὶ εἰς Δανίαν.

Ἡ Δανικὴ Αὐλὴ ἐπὶ τούτῳ ἀπέστειλε πρέσβυν εἰς Ἀθήνας τὸν κόμητα Βερσπρούχ. Οὗτος συνωμίλησε μετὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐξόχων ἐν Ἀθήναις, ἐβεβαίωσεν αὐτοῖς τὴν ὅσον οὔπω ἄφιξιν τοῦ Βασιλέως, ἅμα ἡ Βουλὴ τῆς Ἑπτανήσου συνελθοῦσα ψηφίσῃ τὴν ἕνωσιν καὶ ὀφθῇ πραγματοποιούμενος ὁ ὅρος, τὸν ὁποῖον εἰς παραλαβὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος ἔθετο ἡ Δανικὴ κυβέρνησις. Προσεπάθησε εἰς διαλλαγὴν τῶν ἀντιφερομένων. Συνάμα δὲ ὁ Βεσπροὺχ ἐβεβαίωσε τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς μόνος του καὶ οὐχὶ ποτὲ συνοδευόμενος ὑπὸ στρατιωτῶν ξένων, ὡς ἐκοινολογεῖτο, θὰ ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα. Εἶτα μετέβη αὐτὸς εἰς Κέρκυραν, συνωμίλησε μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου, τῶν Βουλευτῶν καὶ δημοσυμβούλων καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὅτι ὁ Βασιλεὺς περιμένει τὴν ἕνωσιν, καὶ οὐδέποτε ἐλπίζει ἡ Δανικὴ Αὐλὴ ὅτι θὰ μετανοήσωσιν οἱ Ἑπτανήσιοι διὰ τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς Βασιλείας του. Ὅτι θὰ περιμείνῃ εἰς Ἀθήνας, ἕως λάβῃ τὰς πληροφορίας περὶ ἑνώσεως παρὰ τῆς Ἰονίου βουλῆς καὶ κοινοποιήσῃ αὐτὰς πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅστις ἀμέσως θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀκολούθως ὁ κόμης Βερσπροὺχ μετέβη εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐδεξιώθη ἐν τῇ ἀγροτικῇ ἐπαύλει τοῦ κόμητος Ν. Λούντζη, τοῦ ἄλλοτε Δανικοῦ πράκτορος. Ἐνταῦθα ἐξέφραζε τὰ αὐτά, ὅσα ἐν Κερκύρᾳ πρὸς τὸν Λομβάρδον καὶ τὸν ἔπαρχον Σ. Καρβελλᾶν, τοὺς δημοσυμβούλους καὶ ἄλλους ἐπισήμους Ζακυνθίους. Ἅπαντες δὲ ἐν ἑνὶ στόματι ἐβεβαίουν αὐτόν, ὅτι ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου, περὶ ἧς τοσαῦτα ἐκοπίασαν καὶ ἔπαθον οἱ Ἑπτανήσιοι ἐπὶ ἕνδεκα ἔτη, ἀναποφεύκτως θὰ γείνῃ. Ὅτι αἱ ῥαδιουργίαι καὶ σπερμολογίαι τῶν ὀλίγων ἀντιδρώντων εἰς τὴν ἕνωσιν θὰ ματαιωθῶσιν, ὅτι αὐτοὶ ἐργάζωνται ἀνωφελῶς. Οὐδέποτε δὲ παρά τινος τῶν ριζοσπαστῶν καὶ κυρίως τοῦ Λομβάρδου ἀπεκρούσθη ἡ ἕνωσις. Αὐτὸς μάλιστα ἔφθειρε καὶ περιουσίαν καὶ ἐξώδευσεν ἱκανὰ καὶ ἔπαθε τὰ μύρια ἐπὶ δεκαπενταετίαν ὑπὲρ τῆς ριζοσπαστίας ἀπέναντι τῆς ξενοκρατίας καὶ τῆς καταχθονίου συμμορίας. Ἀπέρριψε δὲ ἀεὶ καὶ τὰ προσφερόμενα ὑπὲρ τῆς ξενοκρατίας μεγάλα καὶ ἐπικερδῆ ἀξιώματα καὶ δωρεὰς καὶ ἄλλας ἰδιωφελείας

ἐνώπιον τῆς ἐθνικῆς ἰδέας· Θέλει δὲ ἴδει ἡ Δανικὴ Αὐλή, θέλει ἴδει ἡ Εὐρώπη ἅπασα ὅτι οἱ ῥιζοσπάσται ἀεὶ οὔτε ὑποκριταί, οὔτε ἀντενεργοί, οὔτε ἰδιωφελεῖς, ἀλλ' ἀκλόνιστοι εἰς τὰς ἐθνικὰς πεποιθήσεις καὶ εὐχὰς τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος θὰ ἐπιμένωσιν ἀεὶ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλείου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ νεαροῦ Βασιλέως των Γεωργίου.»

Ηὐφράνθη λίαν ὁ Βερσπρούχ εἰς τοὺς λόγους τῶν ῥιζοσπαστῶν Ζακύνθου, καὶ τὰς εἰλικρινεῖς βεβαιώσεις τοῦ Λομβάρδου. Ἔλαβε παρὰ τοῦ δημοσυμβουλίου Ζακύνθου ἀπόφασιν ἐνυπόγραφον καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου Καρβελλᾶ, δι' ἧς ἐξεφράζετο ἡ θέλησις τοῦ Ζακυνθίου λαοῦ περὶ ἑνώσεως, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Δανίας διὰ τὴν μέριμναν περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ἑνώσεως κατὰ τοὺς ὅρους τῆς μεταβάσεως τοῦ στέμματος. Πλήρης χαρᾶς ὁ κόμης Βερσπρούχ ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐπληροφόρει τὴν Δανικὴν Αὐλήν, ὅτι ὅσον οὔπω ψηφίζεται ἡ ἕνωσις, καὶ ὅτι ἀνυπομόνως ἅπαντες οἱ Ἕλληνες περιμένουσι νὰ ἴδωσι τὸν Βασιλέα εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Προσεκλήθη εἶτα ὁ Λομβάρδος εἰς τὴν ἀστυνομίαν Ζακύνθου καὶ συνεβουλεύετο ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου νὰ μὴ ἐκφωνήσῃ λόγον· διότι φοβεῖται ἡ ἀστυνομία μήπως γίνωσι σοβαραὶ ταραχαὶ παρὰ τῶν ἀντιπάλων του, διὰ τὰς ὁποίας πᾶσα εὐθύνη ἤθελεν ἐπιπέσει εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Λομβάρδος ἀπήντησεν ὅτι οὔτε κἂν διενοήθη νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον, ἀλλ' ἂν καὶ τοῦτο ἔπραττεν, οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα τὴν παραμικροτέραν ταραχὴν νὰ ἀποπειραθῇ. Ἔλεγε δέ — «Γνωρίζω ὅτι οἱ ἀντίπαλοί μας, βλέποντες ὅτι ὑποστήριξιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν εὑρίσκουσιν, ἀπηλπισμένοι προσπαθοῦσι ταραχὰς νὰ ὑποκινήσωσιν. Ἡ τακτική των αὕτη μᾶς εἶναι γνωστή, εἶναι ἀπηρχαιωμένη. Οἱ ῥιζοσπάσται ὅμως καυχῶνται ὅτι διὰ τὸ διάστημα τώρα 15 ἐτῶν ὑπῆρξαν οἱ ἀληθεῖς φρουροὶ τῆς τάξεως, διασκεδάσαντες τὰς ὑποκινήσεις καὶ τὰ ἐπίβουλα περὶ ταραχῆς σχέδια. Νῦν δὲ ὅτε πρόκειται νὰ ἴδωμεν πραγματοποιημένον ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον τοσοῦτον ἠγωνίσθημεν καὶ ὑπεφέραμεν, οἱ ῥιζοσπάσται καὶ πάλιν θὰ φανῶμεν οἱ αὐτοὶ φρουροὶ τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας. Ἂν δὲ πέπρωται δυστυχῶς διατάραξίς τις νὰ συμβῇ, μείνατε βέβαιος, κύριε ἀστυνόμε, ἡ πρώτη αἰτία οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει παρὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν θὰ δοθῇ.»

Οἱ ἐκλογεῖς τῶν νήσων ἀνέδειξαν βουλευτὰς πανταχόθεν, ἄνδρας ῥιζοσπάστας ἀκεραίου χαρακτῆρος, καὶ ἐνθουσιῶντας εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Πορευθέντες δὲ εἰς Κέρκυραν, ἐδεξιοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους, καὶ ἐν πολιτικοῖς δημοσίοις συλλόγοις καὶ κοινεί-

σιν, ἐν οἷς προεξῆρχεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος· προσκαλούμενοι ἐνετέλλοντο παρ' ἁπάντων καὶ ἐξωρκίζοντο νὰ ψηφίσωσι τὴν ἕνωσιν. Τὰς 17]19 Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἡ πρώτη συνεδρίασις καὶ αὐτῆς προσωρινὸς πρόεδρος ἀνεδεικνύετο ὁ γηραιὸς Κόμης Ἀναστάσιος Πέτρος Μεταξᾶς ἀδελφὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ κόμητος Ἀνδρέου. Ἀφοῦ δὲ ἐξήλεξαν νομίμους τὰς ἐκλογάς των, καὶ ὡρκίσθησαν κατὰ νόμον, ὁ Ἁρμοστὴς ἐκοινοποίησε τὴν νέαν Γερουσίαν τῆς ΙΓ'. Βουλῆς πρόεδρον αὐτῆς διακηρύξας τὸν ἴδιον τῆς ΙΒ'. Κόμητα Καροῦσον, καὶ Γερουσιαστὰς τὸν Αν. Μεταξᾶν, Γεώρ. Μεσσαλᾶν, Δημ. Κώνδαρην καὶ Γεώρ. Πήλικαν. Ἡ δὲ Βουλὴ ἀνέδειξε πρόεδρον τὸν Στέφανον Παδοβᾶν, καὶ γραμματέα τὸν δόκτ. Νικόλαον Δούζην. Εἶτα κατ' ἄλλην συνεδριάσιν προσελθὼν ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὴν Βουλὴν ἐξεφώνησε τὸν ἑξῆς ἐναρκτήριον λόγον. —«Ἐκλαμπρότατε πρόεδρε καὶ Εὐγενέστατοι Κύριοι.—Ἐκ τῆς προκηρύξεώς μου ἤδη γνωρίζετε τοὺς λόγους, οἵτινες παρεκίνησαν τὴν προστατίδα Ἄνασσαν νὰ διαλύσῃ τὸ τελευταῖον Ἰόνιον Κοινοβούλιον. Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἡ Βασίλισσα πάντοτε ἐπιθυμοῦσα νὰ μαρτυρήσῃ τὴν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φιλίαν καὶ ἀγαθὴν προαίρεσιν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἐπικράτειαν καὶ νὰ παγιώσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐγνωστοποίησεν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις ὅτι εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν προστασίαν, ἣν εἶχε μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ Κράτους τούτου δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1815. Ἐνθυμουμένη δὲ τὰς ἐπισήμους Αὐτῆς ὑποχρεώσεις, ἡ βασίλισσα ἐπεθύμησε νὰ ἐκδηλώσῃ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ μέλλον. Ἡ Α. Μ. ἑπομένως δυνάμει τῶν ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἐπιφυλαττομένων, Αὐτῇ ἐξουσιῶν, συνεκάλεσε νέον κοινοβούλιον κατὰ νόμιμον καὶ ἐπίσημον μέθοδον πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων.

»Διὰ μέσου τῶν ἐν τῷ συντάγματι διατάξεων πλήρη γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν δημοσίων ὑποθέσεων ἀπέκτησεν ὁ Ἰόνιος λαός, καὶ ἐλεύθεραι καὶ ἀνεπηρέαστοι ἐκλογαὶ παρέσχον αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα ἐσκεμμένως μορφώσῃ καὶ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του περὶ ζητήματος, τόσον ἐνδομύχως συναπτομένου πρὸς τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ συμφέροντα.

Ὠφελήθη δὲ ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἐκλέγων τὴν παροῦσαν βουλήν, καὶ νῦν προσκαλῶ ὑμᾶς, εὐγενέστατοι Κύριοι, νὰ μὲ πληροφορήσητε, ἐν τῇ συνήθει ἀπαντήσει, ἐντὸς τοῦ βραχυτέρου χρόνου, ὃν ἠθέλατε νομίσει πρέποντα, ἐὰν ἦναι ἢ οὐ ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ, ὑφ' οὗ ἐξελέχθητε, καὶ οὗ εἴσθε ἀντιπρόσωποι, εἶνα ἡ

Προστασία τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης καὶ τῆς Σεβαστῆς μου Κυρίας ἐπὶ τοῦ κράτους τούτου παύσῃ ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα οἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ἀποτελῶσιν εἰς τὸ ἑξῆς μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τῶν διαδόχων Αὐτοῦ.

»Ἐὰν ἡ ἀπάντησις ὑμῶν ἦναι ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, θέλει εἶναι καθῆκόν μου νὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς διὰ μέσου Διαγγέλματος λεπτομερεῖς τινας συμφωνίας, αἵτινες ἀπαντῶνται πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μέτρου τούτου.

»α'.) Θέλει εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ψηφίσητε Ἀπόφασιν, κατὰ τὸν συνήθη συνταγματικὸν τύπον, δι' ἧς μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Βρεττανικῆς προστασίας καὶ μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ νέου Συντάγματος ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐξουσιοδοτηθῇ νὰ ἐξασκῇ ἐν τῷ Κράτει τούτῳ ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς Κυριαρχίας, συμπεριλαμβανομένων τῶν προνομιῶν καὶ λειτουργιῶν, ὅσα ἐξασκεῖ ἡ Προστάτις Ἄνασσα, ὁ Λὸρδ Μέγας Ἁρμοστὴς καὶ ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία,

»β'.) Θέλω προτείνει εἰς Ὑμᾶς ἐν ὀνόματι τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἵνα, κατὰ τὴν παῦσιν τῆς πληρωμῆς τῶν ποσῶν, ἅτινα ἐπεφυλάττοντο μέχρι τοῦδε, ἵνα ἡ συνεισφορὰ διὰ τὴν στρατιωτικὴν Προστασίαν καὶ ἡ χορήγησις τοῦ Λὸρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, ἐπιφυλαχθῇ ὡς πρῶτον βάρος ἐπὶ τοῦ Ἰονίου εἰσοδήματος, τὸ ἐτήσιον ποσὸν Λ. Σ. 10. 000 εἰς αὔξησιν τῆς χορηγήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

»γ'.) Θέλω προσκαλέσει Ὑμᾶς νὰ ἀναγνωρίσητε πάντα τὰ συναλλάγματα καὶ ὑποχρεώσεις, ἅτινα συνήφθησαν ὑπὸ ἢ ἐκ μέρους τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως μέχρι τοῦδε, καὶ πάσας τὰς κατ' αὐτῆς δικαίας ἀπαιτήσεις.

»δ'.) Θέλω προσέτι προσκαλέσει Ὑμᾶς νὰ λάβητε πρόνοιαν διὰ τὴν διατήρησιν καὶ προφύλαξιν τῶν ἐν ταύτῃ καὶ ἢ ταῖς ἄλλαις νήσοις Ἀγγλικῶν Κοιμητηρίων.

»ε'.) Θέλω δὲ πληροφοράσει Ὑμᾶς περὶ τῶν ὅρων, καθ' οὓς ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἶναι ἑτοίμη νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν τοῦ χρέους τῶν Λ. Σ. 90. 289—5—7 ὀφειλομένου πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν διὰ καθυστεροῦντα τῆς στρατιωτικῆς συνεισφορᾶς.

Ἐὰν ἡ ὑμετέρα ψῆφος θέλῃ ὑπὲρ τῆς παύσεως τῆς Προστασίας καὶ τῆς προτεινομένης ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος, θέλει εἶναι ἀναγκαῖον ἵνα ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἡ Βασίλισσα προσκαλέσῃ τὰς Δυνάμεις, αἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συνθήκην τοῦ

Νοεμβρίου 1815, νὰ ἐπιθεωρήσωσι τὴν συνθήκην ταύτην, καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν Γαλλίαν μίαν τῶν Προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων, νὰ κάμωσι τοιαύτας συμφωνίας οἵας, ἀπαιτεῖ ἡ μέλλουσα εὐημερία τοῦ Κράτους τούτου καὶ τὰ διηνεκῆ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης.

»Ἀφίνω τώρα ὑμᾶς εἰς τὰς σκέψεις σας, καὶ οὕτω ποιῶν, θέλω ἐπαναλάβει ἁπλῶς τὴν ὑπὸ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν ἵνα ὁδηγηθῆτε εἰς ἔμφρονα ἀπόφασιν, καὶ ἵνα ἡ εὐτυχία καὶ ἡ εὐημερία τοῦ Ἰονίου Λαοῦ ἐξασφαλισθῆ διὰ τῶν ψήφων σας ἐπὶ στερεοῦ θεμελίου.—Ἐπιταγῆ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος.—Η. Drummond Holff—Γραμματεὺς τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ.»—Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τούτου ἡ Βουλὴ ἐτήρησεν ἄκραν σιγήν. Ὁ Κ. Πρόεδρος καθήμενος καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἕδρας του, ὡς ἐκάθητο καὶ ὁ Ἁρμοστὴς, ἀπήντησεν—«Ἐὰν ἠδυνάμην κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἐκφράσω τὴν ἰδίαν μου γνώμην, καὶ ἐκείνην τῶν συναδελφῶν μου, ἤθελα σᾶς δώσει ἀμέσως ἀπάντησιν, ἀλλ' οἱ τύποι δὲν μοὶ τὸ ἐπιτρέπουσιν. Ἑπομένως ἐν ἁρμοδίῳ χρόνῳ θέλω σᾶς παρακαλέσει ἵνα ἀκροασθῆτε τὴν ἀπάντησιν τῆς Βουλῆς. Δύναμαι δὲ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἡ Βουλὴ, ἐπιλαμβανομένη τοῦ προκειμένου, θέλει ἀποφανθῆ συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν Ἐθνικὴν τιμιότητα, καὶ τότε ἐπιφυλάττεται νὰ προσλάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως παρέξῃ τὰ δόγματα τῶν αἰσθημάτων Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς χαριτοβρύτου Ἀνάσσης καὶ Προστατίδων Δυνάμεων.—Ἐπιταγῆ τῆς Βουλῆς Ν. Λούζης Γραμματεὺς τῆς Βουλῆς.»

Τὴν 1 Σεπτεμβρίου συνῆλθεν ἡ Βουλὴ, ὁ δὲ πρόεδρος Παδοβᾶς διὰ λόγου συγκινητικοῦ περὶ τῆς ποθητῆς ἑνώσεως, ἀφοῦ παρεκέλευσε καὶ ἦλθεν ὁ μητροπολίτης καὶ ἔδωκε τὰς εὐλογίας του εἰς τὸ προκείμενον ἔργον, μετὰ μεγάλης συγκινήσεως καὶ μεγαλοφώνως ἀναγινώσκει τὸ ἑξῆς ψήφισμα τῆς ἑνώσεως.—«Ψήφισμα.—Ἡ Βουλὴ τῆς Ἑπτανήσου ἐκλεχθεῖσα συνεπείᾳ προσκλήσεως τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ συνελθοῦσα ὅπως ὁριστικῶς ἀποφανθῆ περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰονίου Λαοῦ πιστῶς δὲ ἐκδηλοῦσα τὸν διάπυρον πόθον καὶ τὴν ἀνέκαθεν σταθερὰν θέλησιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς προηγηθείσας εὐχὰς καὶ διακηρύξεις τῶν ἐλευθέρων Ἰονίων Βουλῶν—ψηφίζει.—Αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Ἰθάκη Κύθηρα, Παξοὶ καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἑνοῦνται μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἐσαεὶ ἀποτελῶσιν ἀναπόσπαστον αὐτοῦ μέρος ἐν μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ πολιτείᾳ ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τῆς Α. Μ.

τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'. καὶ τῶν διαδόχων Αὐτοῦ. — Ἐγένετο ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῇ 23 Σεπτεμβρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1863.» — Ἐφίλησαν τὴν χεῖρα τοῦ μητροπολίτου ἅπαντες οἱ βουλευταὶ καὶ ὁ λαός, ἠσπάζοντο ἀλλήλους, καὶ μετὰ δακρύων ἐνηγκαλίζοντο. Αἴφνης ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Βιτάλης εἰσέρχεται εἰς τὸ Βουλευτήριον κρατῶν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Στήσας δὲ αὐτὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Βουλῆς, ἀνεφώνησε. «Καὶ ἡ μήτηρ Ἑλλὰς εἰσέρχεται εἰς τὸ Βουλευτήριον, ἵνα δεχθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας της τὰς ἑπτὰ ἀδαμαντίνους ἀδελφάς.» Ἐζητωκραύγει εὐθὺς ὅλον τὸ πλῆθος ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης καὶ τῶν λοιπῶν Προστατίδων Δυνάμεων. Ἅπαντες ἐδοξολόγουν τὸν Θεόν, ἐφίλουν τὴν σημαίαν, συνεκινοῦντο εἰς δάκρυα. Τηλεγραφικῶς δ' ἀνηγγέλθη εἰς Ἀθήνας ὅτι ἐψηφίσθη ἡ ἕνωσις, καὶ ἐπανηγυρίσθη καθ' ὅλον τὸ Κράτος ἐπισημοποιηθεῖσα ἡ ἡμέρα τῆς ἑνώσεως διὰ πρακτικοῦ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ὁ Πρόεδρος Παδοβᾶς ἐπρότεινε νὰ ἑορτασθῇ ἡ 5 Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ὑπεγράφη τὸ ψήφισμα, καθ' ὅλας τὰς νήσους ὡς ἡμέρα ἐθνική, καὶ νὰ γίνῃ μνημόσυνον τοῦ Καποδιστρίου ἐπὶ τοῦ τάφου του εἰς τὸν ναὸν τῆς Πλατυτέρας. Ἐν τῷ μνημοσύνῳ παρῆσαν ἅπαντες οἱ Βουλευταὶ καὶ τὰ σωματεῖα τῆς πόλεως καὶ προαστείων. Ὁ δὲ Λομβάρδος κατ' ἐντολὴν τῆς Βουλῆς εὐγλώττως συγκινητικώτατον λόγον ἐξεφώνησεν.

Ἀκολούθως ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς ἐπορεύθη πρὸς τὸ Ἁρμοστεῖον, καὶ ἐξεφώνησεν ὁ Πρόεδρος τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. — «Ἐξοχώτατε, κληθεὶς ὁ Ἰόνιος Λαὸς παρὰ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης, ἵνα ἀποφανθῇ ὁριστικῶς περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεώς του, ἐξελέξατο τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀνέθηκε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θελήσεώς του.

»Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης ἐντολῆς, ἡ Βουλὴ ἔκρινεν ἀπαραίτητον καθῆκον, ἵνα μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ λόγου τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος προβῇ εἰς τὴν ἔκδοσιν ψηφίσματος καθιεροῦντος τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν τῆς ἀντιπροσωπείας.

»Ἐκ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἡ Χαριτόβρυτος Ἄνασσα καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς Ἑλλάδος Προστάτιδες Δυνάμεις, θέλουσιν ἀποκτήσει πλήρη τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Ἰόνιος Λαὸς ἀγωνισθεὶς ἀείποτε ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως, ἐπισφραγίζει τὰς προηγουμένας ἀποφάσεις καὶ τὴν πορείαν τῶν ἐλευθέρων Αὐτοῦ Βουλῶν, καὶ ἀποφαίνεται διὰ τὴν παῦσιν τῆς Προστασίας, καὶ ὑπὲρ τῆς τελείας καὶ ἀπολύτου ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Βα-

σιλείου τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α΄. καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

»Ἐπὶ τῶν περαιτέρω προτάσεων, περὶ ὧν ποιεῖ μνείαν ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ἡ Βουλὴ θέλει ἀποφανθῇ, ἅμα λάβῃ τὴν προμηνυομένην διακοίνωσιν. Πέποιθε δὲ ὅτι αἱ ἐν τῷ Ὑμετέρῳ λόγῳ ἀπαγγελλόμεναι συμφωνίαι, αἵτινες δύνανται νὰ λάβωσι χώραν μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, θέλουσι πληρώσει τὰς χρηστὰς καὶ δικαίας προσδοκίας, ἃς συνέλαβεν ὁ Ἰόνιος Λαὸς ἐκ τῆς προσφάτου συνθήκης περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑπτανήσου.—«Ἐξοχώτατε.—Ἡ Βουλὴ ἐν μέσῳ τῆς ἀνεκφράστου ἀγαλλιάσεως, ἥτις πλημμυρεῖ τὰς καρδίας ἁπάντων, ὀφείλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἰονίου Λαοῦ πρὸς τὴν Σεπτὴν Ἄνασσαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας διά τε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβε, καὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτῆς προαίρεσιν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὸ αὐτὸ αἴσθημα εὐγνωμοσύνης ὀφείλει νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν Προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων διά τε τὴν συνέργειαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἰονίων ἀποκαταστάσεως καὶ διὰ τὴν εὐμενῆ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διάθεσίν των.

»Ἡ Χριστιανικὴ Εὐρώπη, ἱκανὴ νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, θέλει εὐδοκιμήσει ἵνα συνδράμῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀποκατάστασιν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν Βουλῶν τοῦ Ὑψίστου.»

Ὁ Ἁρμοστὴς ἐβεβαίωσε τὴν ἐπιτροπὴν ὅτι θὰ διαβιβάσῃ ἀμέσως τὸ ψήφισμα πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, καὶ ὅτι θὰ ἀποστείλει διὰ διαγγέλματος τὰς λεπτομερεῖς συμφωνίας, αἵτινες ἀναγκαιοῦνται πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ νέου μέτρου τῆς ἑνώσεως· Καὶ αὐτὰς, ἐὰν ἐγκρίνῃ ἡ Βουλὴ ἢ τροπολογήσῃ, θὰ ἀποστείλῃ, ὅπως διεβίβασε τὸ διάγγελμα τοῦτο πρὸς τὴν Βουλήν. Οἱ ὅροι δὲ τῶν συμφωνιῶν ὧδε κατεγράφοντο.—1.ον Ἅμα παύσῃ νομίμως ἡ Βρεττανικὴ Προστασία μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ νέου συντάγματος ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐξουσιοδοτηθῇ νὰ ἐξασκῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ ὅλα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ ἐξουσίας καὶ προνομίας, ὅσα ἐξασκεῖ ἡ Προστάτις Ἄνασσα, ὁ Ἁρμοστὴς καὶ ἡ Γερουσία.—2.ον Ὅτι ἐκ τῶν δεδομένων 25,000 λιρῶν στερλινῶν εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν 13,000 λιρῶν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐτησίως διατεθειμένων διὰ τοὺς μισθοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς δαπάνας τοῦ καταστήματός του, θὰ χορηγοῦνται αἱ 10,000 διὰ τὰς μηνιαίας δόσεις εἰς αὔξησιν

τῆς χορηγήσεως τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.—3ον Ὅτι ὀφείλει ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις νὰ ἀναγνωρίσῃ πάντα τὰ συναλλάγματα καὶ ὑποχρεώσεις, ὅσα συνήφθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ πάσας τὰς κατ' αὐτας δικαίας ἀπαιτήσεις.—4.ον Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις θὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ δικαιώματα τῆς Ἀγλλικῆς ἰδιοκτησίας ἐν τοῖς Ἀγγλικοῖς κοιμητηρίοις, ὅπως διατηρῶνται καὶ προφυλάττωνται. 5ον Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐξοφλήσῃ τὰς 90,289 λίρας, αἵτινες καθυστεροῦνται παρὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν στρατιωτικὴν χορήγησιν, ἐὰν ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις διαδηλώσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης ἀκαταζήτητον καὶ ἐλευθέραν πάσης ἐκ μέρους τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπαιτήσεως.

Ἐπειδὴ διὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας τὰς ἑορτασίμους περὶ ἑνώσεως ἡ Βουλὴ δὲν ἠδύνατο νὰ συνεδριάζῃ, οἱ Βουλευταὶ συνήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προέδρου, καὶ συνεσκέπτοντο τοὺς ὅρους. Οἱ ριζοσπάσται ὅμως καὶ κυρίως ὁ Λομβάρδος ἠνόει τὸν πρῶτον ὅρον τοῦ νὰ ἐπενδυθῇ ὁ Βασιλεὺς ὅλας τὰς ἐξουσίας Προστασίας, Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας ἐν τῷ Ἰονίῳ ὡς διατήρησιν τοῦ Ἰονίου συντάγματος καὶ μὴ πλήρη ἕνωσιν καὶ καθαράν. Καὶ τοῦτο ἤθελε διατηρεῖ πρόσωπα, πράγματα, πορείαν αὐθαίρετον καὶ παλαιόθεν κανονισμένην ἐν Ἑπτανήσῳ, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας ὁ Βασιλεὺς ἤθελε περιορίζεται εἰς πᾶσαν αὐθαιρεσίαν διὰ τοῦ συντάγματος ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ. Ἐκ τούτου δύο τρόποι κυβερνήσεως ἤθελον ὑπάρχουσι ταὐτοχρόνως ἐν Ἑλλάδι, μία συνταγματικὴ καὶ ἐντὸς ὅρων ἐλευθερίας καὶ δικαιωμάτων κεκανονισμένων μεταξὺ Βασιλέως καὶ λαοῦ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, καὶ ἄλλη ἀπεριόριστος καὶ προνομιοῦχος ἐν Ἑπτανήσῳ. Καὶ οὕτω ἀντὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἓν Κράτος ὁμοιοκυβέρνητον διὰ τοῦ αὐτοῦ συντάγματος καὶ ἐγγυωμένων ἐλευθεριῶν μεταξὺ ἡγεμόνος καὶ λαοῦ, θὰ ὑπάρχουσι δύο κράτη βασιλευόμενα ὑπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σκήπτρου, ἀλλὰ διῃρημένα κατ' ἀντίθετον κυβέρνησιν. Ἡ ἕνωσις αὕτη γίνεται ὁμοσπονδιακὴ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ οὐχὶ καθαρὰ ἀπόλυτος καὶ συμφυής. Ἐπομένως εἶναι ἄλλη μεταρρύθμισις τοῦ Ἰονίου συντάγματος, καὶ οὐχὶ κατάργησις ἢ παῦσις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ἀντέκειντο ἄλλοι τῶν βουλευτῶν εἰς τὰς γνώμας τῶν ριζοσπαστῶν, καὶ διῃροῦντο αἱ γνῶμαι. Ἔλεγον ὅτι τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος θὰ γίνῃ ἤδη κοινὸν μεταξὺ Ἑπτανησίων ἀντιπροσώπων καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἅμα παύσῃ ἡ Προστασία καὶ ἀποσταλῶσιν ἀντιπρόσωποι ἐξ Ἑπτανήσου. Ὅτε δὲ τὸ σύνταγμα καταρτισθῇ, αἱ Βουλαὶ τῆς

Ἑλλάδος θὰ συντάξωσι κοινοὺς ὀργανικοὺς νόμους ὁμοιομόρφους πρὸς πάντα κλάδον νομοθετικὸν, οἰκονομικὸν καὶ λοιποὺς καθ' ὅλον τὸ βασίλειον, μεθ' ὧν θὰ συναρτίζηται καὶ θὰ συμμορφοῦται ἡ Ἑπτάνησος· Ἕως δὲ καὶ σύνταγμα καὶ νόμος τοιοῦτος ὀργανικὸς ἀπὸ κοινοῦ κατασταθῶσιν, ἡ Ἑπτάνησος ἀνάγκη νὰ διατηρῇ τοὺς ἰδίους νόμους, ὡς ἡ Ἑλλὰς τοὺς ἰδικούς της. Ἡ Βασιλικὴ ἐπιχορήγησις ὀφείλει ὡσαύτως νὰ κανονισθῇ ἐκ τῶν Ἰονίων εἰσοδημάτων, ἕως συμπεριληφθῇ καὶ αὕτη εἰς τὴν γενικὴν δαπάνην τοῦ Κράτους. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἅπαντες ὡμοφώνουν, μάλιστα δὲ ἐπέκτεινον ὅτι οὐ μόνον νὰ διατηρῶνται αἱ πρὸς δημοσίας ὑποχρεώσεις καὶ τὰ συναλλάγματα τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἰδιώτας· Συνεφώνουν δὲ πρὸς τούτοις νὰ ζητηθῇ, ὅπως ἡ Προστασία, ὡς ἐδέχθη τὴν παρακαταθήκην τῶν φρουρίων τῆς Ἑπτανήσου ἀκεραίαν, καὶ ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἐπὶ Προστασίας ἐπιδιώρθωσε καὶ ἐπηύξησεν αὐτὰ, οὕτω καὶ τώρα σῶα καὶ ἀπείρακτα νὰ παραδώσῃ πρὸς τὴν Ἑλλάδα· διότι ὡς ἐκοινολογεῖτο ἠκούσθη μετὰ λύπης ὅτι ἡ Προστασία σκοπεύει νὰ κρημνίσῃ τὰ φρούρια, καὶ τὰ ἐξαφανίσῃ πρὶν τὰ παραδώσῃ. Συνεζήτουν δὲ καὶ ἐβράδυνον οἱ Βουλευταὶ θέτοντες προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις πρὸς συνδυασμὸν τῶν ὅρων. Ὁ Ἁρμοστὴς ἀπηύθυνεν ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πρόεδρον· ὅτι ἡ Βουλὴ βραδύνει τοσοῦτο νὰ ἔλθῃ εἰς συμπέρασμα περὶ τῶν προτάσεων.

Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ πορευθῶσι κατ' ἐντολὴν τῶν ἄλλων Βουλευτῶν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ὁ πρόεδρος Παδοβᾶς, ὁ ἀντιπρόεδρος Μηλιαρέσης, οἱ Βουλευταὶ Μαρῖνος καὶ Λομβάρδος, καὶ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ. Συντυγχάνοντες ὅθεν, ἀνέφεραν αὐτῷ τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰ αἴτια ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ὅρου. Καὶ ὁ Λομβάρδος παρέστησεν αὐτῷ, ὅτι ἐν τῷ ὅρῳ τούτῳ δευτερεύοντα σκοπὸν ὑπέκρυπτε, καὶ ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου ἐκείνου ἐσκόπευσε μόνον νὰ προνοηθῇ περὶ τῆς ἀποφεύκτου μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Προστασίας προσωρινῆς κυβερνήσεως, καὶ ταὐτοχρόνως νὰ περιβάλῃ τὸν Βασιλέα Γεώργιον μὲ τὸν μανδύαν τοῦ συνταγματισμοῦ. Εἰς τὰς ἀπευθυνθείσας τῷ Ἁρμοστῇ παρατηρήσεις ὅτι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο διήγειρεν οὐχὶ ὑπονοίας ἀπολύτου ἑνώσεως, ἀλλ' ὁμοσπονδίας τινὸς εἶπεν ὁ Ἁρμοστὴς ἐπανειλημμένως (non ho sentito mai la parola confederazione)Καὶ διὸ κοινοποιήσατέ μοι ἐγγράφως τὰς ἀμφιβολίας σας, καὶ προτείνατέ μοι τὴν θεραπείαν.» (1)

Ἐπέστρεψεν ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ συνετάχθη σχέδιον

(1) «Φωνὴ τοῦ Ἰονίου» Ἀρ. 130

ἀπαντήσεως εἰς τοὺς προτεινομένους ὅρους τοῦ Ἁρμοστοῦ. Τοῦτο τροποποιηθὲν ἐν μέρει κατ' ἄλλην συζήτησιν, καθ' ἣν σφόδρα ἀντέτειναν ὁ Κουρῆς καὶ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, ἀπεστάλη πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ἀντικατέστη δὲ εἰς τὸν πρῶτον ὅρον.— Ἅμα παύσῃ ἡ Βρεττανικὴ Προστασία μέχρι τῇ παρεμβάσει τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων ἐγκαθιδρύσεως νέου συντάγματος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἐξουσιοδοτεῖται νὰ ἐξασκῇ ἐπὶ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν πάντα τὰ δικαιώματα τῆς κυριαρχίας ὅσα, οἷα καὶ ὡς θέλει ἐξασκεῖ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος. Ἑπομένως θέλει παύσει τότε ἡ ἐξάσκησις τῶν προνομίων καὶ λειτουργιῶν τῆς Προστάτιδος Ἀνάσσης, τοῦ Λόρδ Μ. Ἁρμοστοῦ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας. Ἅπασαι αἱ λοιπαὶ τοῦ Κράτους ἀρχαὶ διατηροῦνται ἐνεργοῦσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων Ἰονίων νόμων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκείων ὑπουργῶν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.»—Ὁ Ἁρμοστὴς ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ παραδεχθῇ τὸν ὅρον περὶ διατηρήσεως φρουρίων. Εἶπε δὲ ὅτι εἰς αὐτὰ ἡ Βουλὴ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλὰ μόνη ἡ Προστάτις Ἄνασσα. Διὰ ταῦτα ἡ Βουλὴ ἔγραψε παράστασιν πρὸς τὴν Α. Μ. τὴν Βικτωρίαν Α΄. Δι' αὐτῆς ἐξέφραζε λύπην ὅτι τὸ περὶ φρουρίων θέμα, ὡς εἶπεν ὁ Ἁρμοστὴς, ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς ἁρμοδιότητος πάσης Ἰονίου Ἀρχῆς. Εὐσεβάστως δὲ καθυποβάλλει ὅτι κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν φρουρίων ἀνέγνωρισεν εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος, μόνην δὲ τὴν κατοχήν των εἰς τὴν Προστάτιδα Δύναμιν. Ἁπάσας δὲ τὰς δαπάνας περὶ ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως αὐτῶν καὶ τελειοποιήσεως κατέβαλε τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ ἀπεζημίωσεν ἁδρῶς ὅλας τὰς ἰδιοκτησίας ἐγχωρίους καὶ ἰδιωτικὰς, αἵτινες πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἰδίων φρουρίων κατεσχέθησαν καὶ κατεδαφίσθησαν. Ἑπομένως τὰ δικαιώματα τῆς χώρας τοῦ Ἰονίου Κράτους συγχωνευομένου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλείου τούτου δὲν δύνανται νὰ ὑποστῶσιν τὴν ἐλαχίστην ἐλάττωσιν. Πέποιθεν ἡ Βουλὴ ὅτι τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐπὶ τῶν φρουρίων του δὲν θέλουσι οὐδαμόθεν παραγνωρισθῶσιν, ἢ παραβλαφθῶσιν. Ἡ δὲ Α. Μ., ἐμβλέψασα εὐμενῶς ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς παραστάσεως ταύτης, θὰ χαράξῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἰονίων αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης.»

Ὁ Ἁρμοστὴς ἐπληροφόρησε τὴν Βουλὴν ὅτι ψήφισμα καὶ ὅρους συμφωνίας καὶ παράστασιν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν Ἀγγλικὴν, ἡ δὲ Α. Μ. θὰ προβλέψῃ, ὅπως ταχύτερον συναχθῇ

συνθήκη μεταξὺ τῶν 5 Προστατίδων Δυνάμεων πρὸς ἄρσιν τῆς Προστασίας, καὶ ἄλλη μετὰ τῆς Ἑλλάδος περὶ παραδόσεως. Οἱ Βουλευταὶ ὅμως ἐστοχάζοντο ὅτι θὰ μένῃ ἀνοικτὴ ἡ Βουλὴ, καὶ συζητήσωσι τοὺς τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ κυβερνᾶται ἡ Ἑπτάνησος παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἕως ὅτου βαθμηδὸν ἡ Βουλὴ τῆς Ἑλλάδος κανονίσῃ τοὺς ὁμοιομόρφους νόμους, καὶ εἰσάξῃ τὸ ὁμοιόμορφον πολίτευμα. Καὶ αὕτη ἦτο κυρίως ἡ δοξασία τοῦ Λομβάρδου, Δελβινιώτου, Σάββα Ἀννίνου καὶ πολλῶν ἄλλων, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι, ἅμα ἀναγνωρισθῇ παρὰ τῆς Προστασίας ἡ κυριαρχικὴ δικαιοδοσία πρὸς τοὺς Ἰονίους Βουλευτὰς, αὐτοὶ μόνοι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ ἀποκλειστικῶς ἁρμόδιοι, ἵνα ἀποφανθῶσιν περὶ ἀντικειμένων ἀφορώντων ἀμέσως καὶ ἐμμέσως τὰς μελλούσας τύχας τοῦ Ἰονίου Λαοῦ, μέχρι τῆς ἐν πράγματι ἑνώσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς ἀνέβαλλε τὴν Βουλὴν ἐπὶ ἓξ μῆνας, καὶ οἱ Βουλευταὶ Παδοβᾶς, Μηλιαρέσης, καὶ Λομβάρδος, ὅλοι οἱ Ζακύνθιοι, ὁ Ζερβὸς, Λιβαδᾶς καὶ πολλοὶ ἄλλοι διεμαρτύροντο κατὰ τῆς ἀναβολῆς.

Μετὰ μεγάλης δὲ χαρᾶς καὶ εὐφημιῶν ἐδέξαντο τοὺς Βουλευτὰς, ἐπιστρέψαντας εἰς τὰς ἑστίας των, οἱ συμπολῖται. Ἐπιδείξεις ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἐγένοντο καθ' ὅλας τὰς νήσους, καὶ ἡ διορισθεῖσα πανήγυρις λαμπρῶς ἐτελέσθη ἐν Ζακύνθῳ. Τὰς 4 Ὀκτωβρίου ἡ πόλις ἅπασα ἐστολίσθη πανηγυρικῶς. Ὅλαι αἱ οἰκίαι ἀνεξαιρέτως ἐσημαιοστολίσθησαν, καὶ εἰς τὰ παράθυρα ἐκείνων, ὅσων ἐκ τῶν ὁδῶν ἔμελλε νὰ διαβῇ ἡ πομπὴ, ἐκρέμαντο στέφανοι καὶ ἐστρώθησαν τάπητες. Ἡ συνοδεία ἐκίνησεν ἐκ τοῦ ἐπαρχείου. Προεπορεύοντο εἴκοσι νέοι εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένοι. Τούτοις παρείποντο ἕτεροι πέντε, ἔχοντες τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σημαιῶν τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων. Ἀκολούθως ἤρχετο ἡ ἀστυκὴ μουσικὴ παιανίζουσα τὸν Ἐθνικὸν ὕμνον. Εἶτα ἐφέρετο ἡ εἰκὼν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου κρατουμένη ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν δημοτικῶν συμβούλων, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο νεώτεροι δημοτικοὶ σύμβουλοι φέροντες Ἑλληνικὰς σημαίας. Τούτους παρηκολούθει ὁ Ἔπαρχος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Προέδρου τῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου δημοτικοῦ Συμβούλου. Εἶτα οἱ Δικασταὶ οἱ ἐν τέλει, οἱ ὑπὸ ἐντολὴν δικηγόροι, οἱ τέσσαρες πρόεδροι τῶν περιοχικῶν συμβουλίων, οἱ ὑπάλληλοι, τὸ δικηγορικὸν σῶμα, ἡ συμβολαιογράφοι, οἱ ὑποδικηγόροι τὰ σωματεῖα τῶν τεσσάρων λεσχῶν, περιοχικοὶ Σύμβουλοι, αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν κωμῶν καὶ τὸ σωματεῖον τῶν Ἑβραίων, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ σωματεῖα τεχνιτῶν καὶ κωμῶν, ἅπαντες στοιχιδὸν ἀνὰ τέσσαρες, καὶ στηθοστόλιστοι

μὲ τὸ ἐθνόσημον. Κοσμήτορες δὲ ἐπεστάτουν τὴν εὐταξίαν, ζητωκραυγαὶ ἀντήχουν, καὶ ἀνθοβολαὶ τῶν ἱσταμένων εἰς τὰ παράθυρα γυναικῶν ἐγέμιζον τὰς κεφαλὰς τῶν συνοδευόντων. Ἡ συνοδία ἀφίχθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἱεράρχου Διονυσίου. Πρὸς τὴν θύραν ἔφεραν τὴν λάρνακα ἐνώπιον τοῦ παρεστῶτος λαοῦ καὶ τῶν σωματείων, οἷς συμπαρέστη καὶ λόχος τῆς ἐθνοφυλακῆς Πατρῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Διονυσίου συσταθείς, φθάσαντος ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ μὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον, νὰ συνεορτάσῃ τοῖς Ζακυνθίοις τὴν ἐθνικὴν ἕνωσιν. Ἀκολούθως ἐποιήθη δοξολογία καὶ παράκλησις, καὶ εὐχὴ γονυκλιτῶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ ἔπαρχος Σπυρίδων Καρβελλᾶς ἐξεφώνησε τάδε.—«Ἡ λαμπρὰ ἡμέρα τῆς ἑνώσεως σήμερον πλέον δι' ἡμᾶς ἀνέτειλε. Μετὰ τόσων αἰώνων ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τὴν ἡμετέραν γῆν, πραγματοποιοῦνται ἤδη οἱ πόθοι καὶ παλμοὶ τῆς καρδίας μας. Τίς, ἀδελφοί, ὅτε κατὰ τὴν νεότητά μου εὑρισκόμενος πλησίον τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Καποδιστρίου, καὶ παρ' αὐτοῦ καθημερινῶς τρεφόμενος μὲ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως, ἤθελε μοὶ προείπει ὅτι μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα δύο ἐτῶν ἐπέπρωτο ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐμοῦ νὰ ἴδω πραγματοποιουμένην τὴν ἐλπίδα, ἣν ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος ἀνὴρ μετὰ δακρύων μοὶ μετέδιδεν; Ἡ τύχη μοὶ ἐπεφύλαξε, βοηθούμενος παρὰ τῶν φιλοεθνῶν δημοτικῶν συμβούλων μου, νὰ σᾶς προσκαλέσω, ὅπως πανδήμως συνεορτάσωμεν τὴν ὡραιοτέραν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαὸς δύναται εἰς τὴν ἱστορίαν του ν' ἀναγράψῃ. Ἡμέρα ὡραία, ἱερά, ἁγία, εἶναι δι' ἡμᾶς, ὦ Συμπολῖται. Σήμερον ἡ Θεία Πρόνοια, ἡ οὐδέποτε ἐγκαταλείψασα τὴν Ἑλλάδα, ἀκούει τὰς εὐχάς μας, καὶ στεφανόνει τοὺς πόθους μας. Σήμερον ἑορτάζομεν τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Σήμερον οἱ ἀλαλαγμοὶ τῆς χαρᾶς μας, ἀκουόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολῆς, ἀναπτεροῦσι τὰς ἐλπίδας των. Εἴθε, ἀδελφοί, νὰ ἴδω πρὶν τοῦ τέλους τῶν ἡμερῶν μου τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Δοξάσαντες τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τοῦ σεβασμίου ἡμῶν Ποιμενάρχου, καὶ διὰ τοῦ ἐναρέτου ἡμῶν κλήρου τὸν Ὕψιστον καὶ τὸν θαυματουργὸν Προστάτην διὰ τὴν ἀποκατάστασίν μας, ἂς ἐγχαράξωμεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ὡς λαὸς ἐνάρετος, ἠθικὸς καὶ εὐάγωγος, τὸ ὀφειλόμενον αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν Χαριτόβρυτον καὶ Σεπτὴν Ἄνασσαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, διά τε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβε νὰ εἰσακούσῃ τοὺς πόθους μας, καὶ τὴν ἀγαθὴν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προαίρεσιν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Προστάτιδας τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις διὰ τὴν συνέργειαν αὐ-

τῶν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀποκαταστάσεώς μας. Ἀλλὰ τὸ ἔργον ἡμῶν ἐνταῦθα δὲν ἐτελείωσε. Πολῖται ἐλευθέρας πατρίδος, καθῆκον ἔχομεν νὰ ρίψωμεν εἰς αἰωνίαν λήθην τὸ παρελθόν. Νὰ εἴμεθα ὅλοι Ἕλληνες διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἴδωμεν εὐδαίμονα ἰσχυράν, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ποθητοῦ ἡμῶν Βασιλέως, ἐὰν θέλωμεν αὐτὴν νὰ ἴδωμεν κατέχουσαν θέσιν ὑψηλὴν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπαιτεῖται σύνεσις, ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ ἀδελφικὴ εἰρήνη. Ναὶ, συμπολῖται, ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος ἂς θυσιάσωμεν εἰς τὸν βωμὸν τὰ πάθη. Αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως. «Ἀνέστη ἡ πατρίς» καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ ἂς ἀνακράξωμεν, «Ζήτω τὸ ἔθνος, Ζήτω ὁ Βασιλεὺς, Ζήτω ἡ Ἕνωσις.»—Πάταγος χειροκροτήσεων καὶ εὐφημιῶν διεδέξατο τὸ τέλος τοῦ λόγου, πυροβολισμοὶ χαρᾶς, ζητωκραυγαὶ καὶ κωδωνοκρουσίαι περιεβόμβουν τὸν ἀέρα, καὶ ἀντήχουν εἰς ὅλα τὰ πέρατα τῆς πόλεως. Μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν ἡ πομπώδης συνοδεία ἐπανήρχετο ὁδεύουσα εἰς τὴν Μητρόπολιν· Καθ' ὁδὸν ἐσταμάτα εἰς διαφόρους θέσεις καὶ πλατείας, εὐφημίαι, ἀλλαλαγμοὶ καὶ πυροκροτήσεις ἀντήχουν εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ καθηγητὴς Μπονσινιὸρ ἐξεφώνησε λόγον ἐξ ἑνὸς παραθύρου κατὰ τὴν Ἄμμον πρὸς τὴν ὁμήγυριν. Ἅμα δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ποιητοῦ, τὴν ἄλλοτε τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἡ συνοδεία, ἡμικυκλίως σταθεῖσα, καὶ ἔχουσα ἀνυψωμένας μόνας τὰς σημαίας τῶν σωματείων καὶ τῶν χωρίων, ἤκουσε λόγους ἐκ τοῦ ἐξώστου τῆς λέσχης Ζακύνθου ἐκφωνηθέντας τὸν μὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Η. Χιώτου, τὸν δὲ ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς λέσχης Παύλου Ταβουλάρη. Εἶτα δὲ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν Μητρόπολιν προσεδέχθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, καὶ ἔλαβεν εὐλογίας. Φωταψίαι ἐγένοντο τὰς τρεῖς ἑσπέρας. Οὐδεμία οἰκία ἔμεινεν ἀφώτιστος, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν εὐτελεστάτων. Δοξολογίαι δὲ ἐγένοντο καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἑβραίων, καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὰς ἐπιούσας, καὶ λόγοι καὶ ἐκφωνήσεις ἐξέφραζον τὰ Ἑλληνικὰ αἰσθήματα.

Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τοὺς λόγους τῶν Προξένων Γαλλίας, Ἀγγλίας, καὶ Ρωσσίας, οἵτινες, ἀπήντησαν εἰς τὰς προσφωνήσεις τοῦ Ἐπάρχου καὶ Δημοσυμβουλίου, ὅτε πομπηδὸν ἐπορεύθησαν, καὶ εὐχαρίστησαν διὰ τὴν συγκατάβασιν τῶν τριῶν Δυνάμεων εἰς παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου. Ὁ μὲν τῆς Ἀγγλίας Βουδάους ὢν τότε τοποτηρητὴς Ζακύνθου, ὑπέσχετο ὅτι θὰ στείλῃ ταχέως πρὸς τὴν Βασίλισσαν τὸ εὐχαριστήριον προσφώ-

νημα τοῦ Δημοσυμβουλίου. Ὁ δὲ τῆς Γαλλίας ὑποπρόξενος Ἰωσὴφ Ρεϋνός, ἀντεφώνει.—«Ἐκλαμπρότατε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ ὅσον δύναμαι τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ζακύνθου διὰ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, ἅτινα μοὶ ἐξεφράσατε ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορός μου.—Ποῖον καὶ πόσον ἐστάθη τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἡ Γαλλία, καὶ οὐχὶ ὀλίγοι ἔντιμοι φιλέλληνες Γάλλοι ἰδιαιτέρως ἔλαβον ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, νομίζω περιττὸν νὰ σᾶς ἀναφέρω σήμερον. Ἡ ἱστορία ἀρκούντως ὡμίλησε περὶ τούτου. Εἰς ἐποχὴν οὐ πολὺ μεμακρυσμένην ἡ Γαλλία προσέτι, ὅτε δὶς καθεῖξε τὰς Ἰονίους Νήσους, ἔδωκεν οὐχὶ ὀλίγα τεκμήρια τῆς ἑαυτῆς ἀγάπης πρὸς αὐτάς, διὰ τῆς ὁποίας σήμερον ὁ Αὐτοκράτωρ Ναπολέων μετὰ τοσαύτης προθυμίας συνέδραμεν, ὅπως ἑνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἑλλάδος. Ἐστὲ βέβαιοι, Κύριοι, ὅτι θέλει διαβιβάσω, ὅπου ἀνήκει κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, τὰ αἰσθήματα ταῦτα τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ζακύνθου, καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀντιπρωσωπευομένου λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορός μου. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι αὐτὰ θέλουσι πλησιάσει τὸν ἔνδοξον θρόνον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος. Δύο μόνον λέξεις μοὶ ἀπομένουσι νὰ προσθέσω· «Ζήτω ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.»—Ὁ δὲ ὑποπρόξενος τῆς Ρωσσίας Κ. Δημ. Σαντρίνης ἀπήντησε—«Σᾶς εὐχαριστῶ, Κύριοι, διὰ τὴν ὁποίαν μοὶ ἐκάματε σήμερον τιμήν. Τὰ αἰσθήματα, ἅτινα εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἐκφράσητε ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ, ὃν ἀντιπροσωπεύετε, εἶναι εἴδη ἀρκούντως γνωστὰ εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, Καὶ δὲν θέλω λείψει εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν νὰ τὰ διαβιβάσω ὅπου ἀνήκει. Ἐστὲ πεπεισμένοι, Κύριοι, ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις καὶ ὅλον τὸ Ρωσσικὸν ἔθνος ἄλλο δὲν ἐπιθυμεῖ περισσότερον, εἰμὴ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὁμοθρήσκων Ἑλλήνων ἐν γένει. Δι' ὅσον δὲ ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὴν Ἑπτάνησον, κρίνω περιττὸν νὰ ὁμιλήσω. Ἡ ἱστορία ὁμιλεῖ ἀντὶ ἐμοῦ. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι θεωροῦνται ἀπὸ ὑμᾶς ὡς τὰ τέκνα τῆς Ρωσσίας. Πρώτη ἡ Ρωσσία ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ὕπαρξιν. Σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ ἀείμνηστος κόμης Καποδίστριας, ἐστάθη ὑπουργὸς Ρῶσσος. Εὔχομαι, Κύριοι, θερμῶς εἰς τὸν Ὕψιστον ἵνα εὐλογήσῃ τῇ ἁγίᾳ Αὐτοῦ δεξιᾷ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς μητρός της Ἑλλάδος.» «Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Ζήτω ὁ Γεώργιος Α'. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.»—Ἐζητωκραύγει τὸ πλῆθος εἰς τοιαύτας ἐκφωνήσεις τῶν Προξένων. Περιήρχετο ἡ μουσικὴ τὴν πόλιν παιανίζουσα τὸν ἐθνικὸν παιᾶνα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ζα-

κυνθίων ἦτο ἀνυπέρβλητος. Ἐγένοντο συσσίτια εἰς τὰς ὁδοὺς τὸ ἑσπέρας, καὶ ἐπιγραφαὶ εἰς τὰς οἰκίας, πυροκροτήσεις καὶ πυροτεχνήματα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Τοιοῦτον ἔδειξεν αἴσθημα καὶ ἀγαλλίασιν, ὁ Ἑπταμήσιος, ὅτε εἶδε τὴν ποθητὴν ἕνωσιν πραγματοποιηθεῖσαν, δι' ἣν τοσοῦτον ἠγωνίσθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἄφιξις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α΄. ἐκ Τουλῶνος εἰς Ἑλλάδα καὶ ὑποδοχὴ ἐν Ἀθήναις.—Προσφώνησις τοῦ προέδρου τῆς ἐθνοσυνελεύσεως Μωραϊτίνη.—Προκήρυξις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.—Συγκάλεσις συμβουλίου τῶν πέντε Δυνάμεων περὶ καταργήσεως τῆς Ἰονίου πολιτείας καὶ ἑνώσεως μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον.—Χαρίλαος Τρικούπης πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον.—Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Π. Δεληγιάννης συνιστᾷ τὴν διατήρησιν τῶν φρουρίων Κερκύρας.—Ἡ Αὐστρία ἀντικειμένη εἰς τὴν ἕνωσιν, ἐπιζητεῖ κατεδάφισιν τῶν φρουρίων καὶ οὐδετέρωσιν τῶν νήσων.—Ὁ Ἀνατολικὸς Ταχυδρόμος τῆς Βιέννης ὑπὲρ τῶν ζητημάτων τῆς Αὐστρίας.—Ὁ Ἱππότης Μαρκορᾶς καὶ ἡ Ἰόνιος δημοσιογραφία κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς Αὐστρίας.—Ἔγγραφον τοῦ προέδρου τῆς Ἰονίου Βουλῆς Παδοβᾶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν φρουρίων ὡς ἰδιοκτησίας τοῦ Ἰονίου.—Ρωσσία καὶ Πρωσσία ἀπὸ κοινοῦ ὑποστηρίζουσι τὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρίας εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον.—Συνθήκη μεταξὺ τῶν πέντε Δυνάμεων τῶν 2]14 Νοεμβρίου 1863, περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Δικαιολογίαι ὑπὲρ τῆς συνθήκης.—Κακὴ ἐντύπωσις ἐν τῷ Ἰονίῳ, τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἀγγλίᾳ ἐκ τῆς συνθήκης.—Ἀγόρευσις ὑπουργοῦ Δεληγιάννη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐθνοσυνελεύσει.—Ἡ συνθήκη ὡς θεωρεῖται ἀδικεῖ τοὺς Ἰονίους, καὶ ἐξευτελίζει τὴν Ἑλλάδα.—Ὁ Χ. Τρικούπης ἐντέλλεται τροπολογίαν τῆς συνθήκης κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.—Συνδιάλεξις ἐν Λονδίνῳ τοῦ Τρικούπη μετὰ τοῦ Βαρῶνος Βρουνὼφ, Δεκαδώρου, καὶ Λόρδου Ρῶσελ.—Διαπραγματεύσεις τῆς νέας συνθήκης μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμε-

ων καὶ τῆς Ἑλλάδος περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργοῦ Ῥῶσσελ περὶ τῆς συνθήκης τῶν 2]14 Νοεμβρίου 1863 πρὸς τοὺς πρέσβεις παρὰ ταῖς Αὐλαῖς.

ΗΛΕΓΡΑΦΙΚΩΣ ἀνηγγέλθη ἡ ψηφισθεῖσα ἕνωσις πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον περιμένοντα ἐν Λονδίνῳ. Προλαβόντως αὐτὸς, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Κοπενάγης, ἀποχαιρετηθεὶς βασιλικῶς, ἐπεσκέφθη εἰς Πετρούπολιν τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Β'. καὶ εἶτα ἐν Λονδίνῳ τὴν Βασίλισσαν Βικτωρίαν καὶ τοὺς ὑπουργούς. Διαβὰς δ' εὐθὺς μετὰ τὸ τηλεγράφημα εἰς Παρισίους ἐπεσκέφθη τὸν Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα Γ'. Εἶτα ἀποβιβασθεὶς εἰς Τουλὸν ἐν τῷ βασιλικῷ Ἀτμοδρόμονι, ἀπέπλευσεν εἰς Ἑλλάδα. Μετασχὼν κατὰ τὸν διάπλουν εἰς Μεσσήνην τῆς Σικελίας, ἔνθα ἐδεξιώθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, ἀφίχθη εἰς Πειραιᾶ τὰς 18 Ὀκτωβρίου 1864. Τρεῖς κανονοβολαὶ ἀνήγγειλαν εἰς Ἀθήνας τὴν κατάπλευσιν τοῦ Ἀτμοδρόμωνος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνοδευόντων αὐτῷ τῆς τε Εὐνομίας (ἀτμοπλοίου ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας, κομίζοντος τὰ ἔπιπλα) καὶ δύω βασιλικῶν Ἀγγλικοῦ καὶ Γαλλικοῦ. Οἱ πρέσβεις ἀμέσως καταβάντες ἠσπάσαντο αὐτὸν ἐντὸς τοῦ Ἀτμοδρόμωνος. Εἶτα ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν τοῦ Πειραιῶς, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐπευφημοῦντος πλήθους καὶ ἐν τῷ κρότῳ τῶν κανονοβολούντων πλοίων ἐδεξιώθη ὑπὸ ἐπιτροπῆς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Τότε ὁ πρόεδρος αὐτῆς Κ. Μωραϊτίνης ἐν ὀνόματι τῆς ἐθνοσυνελεύσεως προσεφώνησε τάδε.—«Σκιρτῶσα ἡ Ἑλλάς, Βασιλεῦ, ἀνυμνεῖ τὸν Ὕψιστον ἐπὶ τῇ εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος ἐμφανίσει Σου. Μετὰ ἀγῶνα εὔτολμον καὶ πολύδακρυν πρὸς διάσωσιν καὶ ἐμπέδωσιν τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν, μετὰ πρᾶξιν ἄσπιλον καὶ εὐκλεᾶ ἐλκύσασαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν τιμὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης, διήλθομεν, Βασιλεῦ, ἀνωμάλους ἡμέρας δοκιμασιῶν. Ἀλλ' ἔνευσεν ὁ ἐπουράνιος καὶ τῇ ἀρρωγῇ τῶν εὐεργετίδων τῶν τὴν ἀΐδιον τοῦ Πανελληνίου προσκτησαμένων μεγάλην εὐγνωμοσύνην Δυνάμεων, ἀφίχθης τοῦ ἐθνικοῦ σκάφους ἰθύντωρ. Ὁ σάλος κατέπαυσε, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς χειρός σου οἰακιζόμενον πλοῖον προσορμίζουσιν αὖραι γλυκυτάτων ἐλπίδων. Χαιρετίζομεν εἰς σὲ, Βασιλεῦ, τὸν ἐκλεκτὸν ἡγεμόνα, ὃν ὁ Μεγαλόθυμος τῆς Δανίας Ἄναξ ἔπεμψε διὰ τῶν ἀξιομνημονεύτων καὶ προφητικῶν ἐκείνων, τῶν βαθέως ἐγχαραχθέντων εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Γίνου Ἕλλην τέλειος, καὶ μετὰ

τοῦ καλέσαντός σε λαοῦ συνδέθητι διὰ δεσμοῦ ἀδιαρρήκτου. Ναί; Βασιλεῦ, ἀδιάρρηκτος ἔσεται ὁ δεσμὸς ὁ παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου πλεκόμενος. Εὐλογημένος ὁ ἀπεσταλμένος ἡμῖν παρὰ Κυρίου, ἐστεμμένος ἤδη καὶ τοὺς ἑπτὰ τοῦ Ἰονίου Πελάγους ἀδάμαντας, ἵνα, ὑπὸ τὴν σκιὰν θαλλούσης εἰρήνης, τελεσιουργήσῃς μεγάλην ἀποστολὴν ὑπὸ τοσούτων θαυμάτων βεβαίων προοιωνιζομένων. Σὲ τὸν ἐν ἀρεταῖς ἀνδρισάμενον ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς Ἡγήτορα, βαδίσομεν τοῦ λοιποῦ θαρραλέως τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀναπτύξεως, τὴν ἀμετατρέπτως ἄγουσαν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν, εἰς τὴν κραταίωσιν καὶ ἀληθῆ δόξαν τῶν θρόνων. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ μετ' αὐτῆς ἅπασα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐκ μέσης ψυχῆς ἀναβοᾷ «ὁ συνταγματικὸς βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ περιπόθητος ἡμῶν Γεώργιος Α΄. πλήρης ἔστω ἡμερῶν, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ Παντοδυνάμου ζήτω περικλεής».

Ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τῆς παραλίας μετέβη εἰς τὴν ἐγγὺς αὐτῆς ὑψωμένην κομψὴν σκιάδα σημαιοστόλιστον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐψάλη δοξολογία, καὶ ὅπου ὁ δήμαρχος Πειραιῶς Κ. Ῥάλλης προσεφώνησε καταλλήλως. Παρακολουθούμενος δὲ εὐθὺς ὑπὸ τῆς μεγάλης του συνοδίας, ἐπέβη ἐπὶ τεθρίππου ἁμάξης ἔχων ἐν δεξιᾷ τὸν πρόεδρον τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἀπέναντι ἀξιωματικὸν Δανόν. Ἐπ' ἄλλης δὲ ἁμάξης ἐφέρετο ὁ κόμης Σπόνεκ, σύμβουλος δοθεὶς αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς, δύο ἀξιωματικοὶ Δανοὶ, καὶ ὁ Τιμολέων Φιλήμων. Εἶτα παρείποντο αἱ ἅμαξαι τῶν πρέσβεων τῶν ὑπουργῶν, καὶ οἱ ἄλλοι μυριάριθμοι ἐγκρίτων καὶ πολιτῶν πλουσίως ἐνδεδυμένων καὶ ἀνθοδέσμας κρατούντων. Ἡ πομπὴ πορευομένη εἰς τὸ ἄστυ Ἀθηνῶν, διήρχετο καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν διὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐθνοφυλακῆς παραταχθέντων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ, μέχρι Μητροπόλεως καὶ Ἀνακτόρων. Ἀφοῦ δὲ ἀφίχθη ὁ Βασιλεὺς πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἄστεος παρὰ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι, ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ δημάρχου Ἀθηνῶν καὶ ὅλης τῆς πόλεως ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ ἀψῖδα σημαιοστόλιστον καὶ ἐπιγεγραμμένην. Ἐκεῖ ὁ δήμαρχος Ἀθηνῶν ἀπήγγειλε προσφώνησιν καὶ παρέδωκε τὰς δύο χρυσᾶς κλεῖς τῆς πόλεως. Τὰ δὲ κοράσια τοῦ ά. δημοτικοῦ σχολείου ἐνδεδυμένα λευκὰ, καὶ ἐστεφανωμένα μὲ μυρσίνας καὶ ἄνθη εὐώδη, ἔψαλλον τὸν Βασιλικὸν ὕμνον. Ἐκεῖθεν ὁ Βασιλεὺς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μητρόπολιν, καὶ ἐψάλη δοξολογία πρὸς τὸν Ὕψιστον. Εἶτα ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπευφημούμενος καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ῥαινομένου ἐκ τῶν ἐξωστῶν καὶ παραθύρων, τῶν ἐστολισμένων οἰκιῶν μὲ μοσχοβόλα ἄνθη

θη καὶ εὐώδεις στεφάνους. Τρὶς δὲ παρουσιάσθη εἰς τὸν ἐξώστην καὶ εὐχαρίστησεν εὐγενέστατα τὸ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων συνωθούμενον ἄπειρον πλῆθος ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ συντάγματος, ὅπως ἴδῃ αὐτὸν πολλάκις. Διενεμήθη δὲ ἡ ἑξῆς προκήρυξις ἅμα ἐπάτησε ἐν Πειραιεῖ τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.— «Ἕλληνες!—Ἀναβαίνων τὸν θρόνον, ἐφ' ὃν μὲ ἐκάλεσεν ἡ ψῆφος Ὑμῶν, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀπευθύνω ὑμῖν λόγους τινάς. Οὔτε δεξιότητα, οὔτε νοῦν δεδοκιμασμένον φέρω εἰς ὑμᾶς, προσόντα τοιαῦτα, ἐφ' ὧν οὐδὲ νὰ προσδοκᾶτε ἐδύνασθε ἀπὸ τῆς ἡλικίας. Ἀλλ' ὅμως φέρω ὑμῖν πεποίθησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰλικρινῆ μετὰ βαθείας πίστεως εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ταὐτότητα τῆς τύχης ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν. Ὑπόσχομαι ὑμῖν νὰ ἀφιερώσω τὴν ζωήν μου σύμπασαν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας ὑμῶν. Οὐ μόνον θέλω σεβασθῇ καὶ τηρήσῃ εὐσυνειδήτως τοὺς νόμους ὑμῶν καὶ προπάντων τὸ σύνταγμα, τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ θέλω ἀσκηθῇ ὅπως ἀγαπῶ τοὺς θεσμοὺς ὑμῶν, τὰ ἤθη σας, τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, πᾶν ὅ,τι ὑμεῖς λατρεύητε, ὡς ἤδη ἀγαπῶ ὑμᾶς αὐτούς. Παρακαλέσω δὲ τοὺς ἀρίστους καὶ δεξιοτάτους τῶν παρ' ὑμῖν ἀνδρῶν, ἵνα συνταχθῶσι περὶ ἐμέ, χωρὶς νὰ ἐμβλέψωσιν εἰς προγενεστέρας πολιτικὰς διαφοράς. Τῇ νοήμονι δὲ καὶ πεφωτισμένῃ συναρρωγῇ αὐτῶν, θέλω προσπαθήσει, ὅπως ἀναπτύξω τὰ παντοειδῆ ἀγαθὰ σπέρματα εἰς τοὺς ὑλικοὺς πόρους, οὓς περιέχει ἡ ὡραία πατρὶς ὑμῶν, πατρὶς καὶ ἐμοῦ γενομένη ἐφεξῆς. Σκοπὸς τῆς φιλοδοξίας μου ἔσεται οὗτος, νὰ καταστήσω τὴν Ἑλλάδα, ἐφ' ὅσον ἀπ' ἐμοῦ ἐξήρτηται, πρότυπον βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὁ Παντοδύναμος ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἀναδεικνύμενος, χειραγωγήσαι με ἐν ταῖς προσπαθείαις μου. Εἴθε δὲ μηδέποτε ἐπιτρέψῃ, ὅπως λησμονήσω τὰς πανδήμους ὑποσχέσεις, ἃς σήμερον ἔδωκα ὑμῖν. Ἐπὶ τούτοις ἱκετεύω τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἵνα σκέπῃ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἁγίαν καὶ σωτήριον σκέπην Αὐτοῦ.—Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ σωτηρίου ἔτους 1863.—ΓΕΩΡΓΙΟΣ.»

Συνεπῶς τῆς ἐγκυκλίου τῶν 10 Ἰουλίου καὶ τοῦ ψηφίσματος τῆς συνελεύσεως τῶν Ἰονίων Νήσων περὶ ἑνώσεως ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Ρώσσελ συνεκάλει τὰς πέντε Δυνάμεις, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῶν 1815, περὶ ἐγκαθιδρύσεως τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ἵνα συντάξωσι τὴν συνθήκην περὶ καταργήσεως αὐτῆς καὶ ἑνώσεως μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ταὐτοχρόνως δὲ τηλεγραφικῶς τὰς 13 Ὀκτωβρίου, ἀνήγγειλε διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Πρεσβείας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀποστείλῃ πληρεξούσιον εἰς Λονδῖνον, διὰ τὴν διαπραγ-

μάτευσιν αὐτῆς μετὰ τῶν ἐν Λονδίνῳ πρέσβεων τῶν δύο ἄλλων προστατίδων Δυνάμεων. Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Δ. Δεληγιάννης διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος διώρισε τὸν κ. Χαρίλαον Τρικούπην πληρεξούσιον ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει. Ἐγγράφως δὲ παρέδιδεν αὐτῷ τὰς ἑξῆς ὁδηγίας.—«Ὁδηγίαι πρὸς τὸν Κύριον Χαρίλαον Τρικούπην πληρεξούσιον.—Ἐν Ἀθήναις τὴν 1[13 Νοεμβρίου 1863.—Σᾶς κοινοποιοῦμεν ἐν ἀντιγράφῳ, τὸ ἀπὸ ά. Νοεμβρίου ε. ε. Β. Διάταγμα δι' οὗ ἡ Α. Μ. ηὐδόκησε νὰ ἀναθέσῃ ὑμῖν τὴν ἔκτακτον καὶ εἰδικὴν ἀποστολὴν τοῦ νὰ ἀντιπροσωπεύσητε τὴν Β. Αὐτῆς Κυβέρνησιν παρὰ τῷ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίῳ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, καὶ μετάσχητε τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τῆς συνομολογήσεως Συνθήκης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων.

»Πεποιθότες εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων ζῆλον ὑμῶν, οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλετε προθυμοποιηθῇ νὰ δικαιώσητε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Α. Μ. καὶ τῆς Κυβερνήσεως Αὐτῆς, καὶ ὅτι θέλετε ἐπιστήσει ὅλην ὑμῶν τὴν προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐπὶ τοσοῦτον σπουδαίου ἀντικειμένου, ὑπεράσπισιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων. Σᾶς παρακαλοῦμεν δὲ νὰ ἀναχωρήσητε ἀφεύκτως διὰ τοῦ κατὰ τὸ προσεχὲς Σάββατον 2]14 Νοεμβρίου ἀποπλέοντος εἰς Γαλλίαν ἀτμοπλοίου.

»Γινώσκετε, Κύριε, ἀρκούντως τὸ σπουδαῖον ζήτημα, περὶ οὗ πρόκειται νὰ ἀσχοληθῆτε καὶ ἐνεργήσητε ἐν Λονδίνῳ, ὥστε θεωροῦμεν περιττὸν νὰ μακρυγορήσωμεν ἐνταῦθα περὶ τούτου, ἐνῷ ἄλλως τε καὶ προφορικῶς ὑπεδείξαμεν ὑμῖν τὴν ὁποίαν ὀφείλετε νὰ ἀκολουθήσητε πορείαν, καὶ τὸ σημεῖον πρὸς ὃ πρέπει νὰ τείνωσιν ὅλαι ὑμῶν αἱ προσπάθειαι. Ἐπαρκούμεθα δὲ νὰ σᾶς δώσωμεν ἤδη γνωστάς τινας ὁδηγίας, ὡς πρὸς ἓν μόνον τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἀναφύονται ἐκ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἤτοι τὸ τῶν ἐν Κερκύρᾳ φρουρίων, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ σπουδαιότατον πάντων.

»Δὲν ἀγνοεῖτε, ὅτι ἰδέα τις διεγερθεῖσα ὑπό τινων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, περὶ καταστροφῆς τῶν ἀνωτέρω φρουρίων, ἐπέφερε πρὸς καιρὸν, ὡς ἐλπίζομεν, δισταγμούς τινας, τοὺς ὁποίους πρόκειται ἵνα διασκεδάσωμεν.

»Ἂν, μετὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ ἄφιξιν ὑμῶν, παρατηρήσητε, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη σπουδαίως τὰς τρεῖς εὐεργέτιδας Δυνάμεις, καὶ ἰδίως τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ μᾶλλον ἁρμοδία πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, ὀφείλετε νὰ πολεμήσητε αὐτὴν ἀμέσως. Θέλετε ἀντιτάξει ἐν πρώτοις καὶ ἀναπτύξει δεόντως τοὺς λόγους, οὓς ἡ Ἰό-

πος Βουλὴ προέταξε, παριστῶσα τὰ φρούρια ὡς ἀνήκοντα καθ' ὅλα εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ δαπάναις αὐτοῦ ἐγερθέντα καὶ ὁπλισθέντα. Θέλετε ἑπομένως παραστήσει, ὅτι ὁ ὑπό τινων Δυνάμεων ἐκφρασθεὶς λόγος μὴ τὰ φρούρια ταῦτα, εἰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εὑρισκόμενα, καταστῶσιν ἐπικίνδυνα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ἐστὶν ὅλως ἀνυπόστατος. Τὰ φρούρια ταῦτα καὶ εἰς ἰσχυρὰς χεῖρας εὑρισκόμενα, παρέχουσι μόνον τὰ μέσα τῆς ἀμύνης, καὶ οὐχὶ ποτὲ τῆς ἐπιθέσεως. Εἰς χεῖρας δὲ τῆς Ἑλλάδος, Δυνάμεως μικρᾶς καὶ ἀνισχύρου, ἔτι ὀλιγώτερον δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς βλάβην ἑτέρας τῶν Δυνάμεων οἱασδήποτε. Οὐδεμία δὲ τῶν μεγάλων Δυνάμεων δύναται εὐλόγως νὰ ζηλοτυπήσῃ πρὸς μικρὸν Κράτος, οἷον ἡ Ἑλλάς, διότι τὸ Κράτος τοῦτο ἔχει τινὰ τῶν μέσων, ἅτινα διατηροῦσιν εἰς ἓν ἔθνος τὸ αἴσθημα τῆς αὐτονομίας.

»Ἀνυπόστατός ἐστιν ἐπίσης καὶ ὁ ἕτερος φόβος, μὴ τὰ φρούρια χρησιμεύσωσιν ὡς ὁρμητήριον. Ἐφ' ὅσον χρόνον ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει στόλον ἀξιόμαχον, καὶ ἐπὶ πολὺ βεβαίως δὲν θέλει ἔχει τοιοῦτον, οὐδένα κίνδυνον δύνανται νὰ παρουσιάσωσι τὰ φρούρια κατὰ τρίτων, ἐκτὸς μόνον ἂν παρουσιασθῇ ἐθνικὴ ἐπίθεσις. Ὡσαύτως μάταιος καὶ ὅλως ἀνυπόστατός ἐστιν καὶ ὁ φόβος μὴ δευτερεύουσά τις ναυτικὴ δύναμις καταλάβῃ αἰφνιδίως τὰ φρούρια καὶ κυριεύσῃ οὕτω τοῦ στομίου τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου· καθότι τοιοῦτό τι δὲν θὰ ἐπιτρέψωσιν αἱ Μεγάλαι ναυτικαὶ Δυνάμεις, αἵτινες δύνανται νὰ ὦσι πάντοτε ἐν καιρῷ νὰ προλάβωσι πᾶσαν τοιαύτην ἀπόπειραν. Ἀπ' ἐναντίας τὰ φρούρια ταῦτα εἰς χεῖρας τῆς Ἑλλάδος εὑρισκόμενα, δύνανται μεγάλως νὰ χρησιμεύσωσιν πρὸς ἀπόκρουσιν τοιαύτης ἀποπείρας, καθότι βεβαίως ἡ θέσις τῆς Κερκύρας καὶ οὐχὶ τὰ ἐν αὐτῇ φρούριά ἐστι τὸ στόμιον τοῦ Ἀδριατικοῦ. Ὁπότε δὲ ἡ Ἑλλὰς εὑρεθῇ ἄοπλος, ἄνευ τῶν φρουρίων πρὸς ἀντίστασιν ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως, ἡ Κέρκυρα ἔσεται ἀείποτε τὸ ἕρμαιον παντὸς ἀποτόλμου κινήματος.

»Ὁ λόγος τοῦ ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ φρούρια εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν δὲν εἶναι σπουδαῖος· διότι διὰ τῆς βασιλείας ἤρξατο ἤδη καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς πειθαρχίας εἰς τὸν στρατόν, ἥτις ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου παγιωθήσεται ἐντελῶς. Τὰ δὲ φρούρια θέλουσι χρησιμεύσει οὐχὶ ὀλίγον ὡς σχολεῖον αὐτῆς τῆς πειθαρχίας. Ἄλλως τε ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων οὐδόλως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τοὺς προτείνοντας αὐτήν, καθότι ἡ Ἑλλάς, ὡς Κράτος αὐτόνομον, δύναται νὰ ἔχῃ δικαίωμα ἀναντίρρητον καὶ ἀναμφισβήτητον νὰ τὰ ἀνεγείρῃ, ὥστε

ἡ κατεδάφισις αὐτῶν ἤδη δὲν ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα, εἰμὴ τὴν προσβολὴν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας καὶ τὴν ζημίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

»Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων, ὀφείλετε ν' ἀντιτάξητε προσέτι καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα, ὅτι τὰ φρούριά εἰσιν ἀναποφεύκτως ἀναγκαῖα εἰς αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν τῆς Κερκύρας. Ἡ νῆσος αὕτη ἐγγύτατα κειμένη πρὸς τὴν Ἀλβανίαν ἔσεται ἀδιακόπως ἐκτεθειμένη εἰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν, τὰς ὁποίας καθὸ ἐντελῶς ἄοπλος, ἂν δὲν ἔχῃ τὰ φρούρια, δὲν θέλει δύνασθαι νὰ ἀποκρούσῃ.

»Ἂν δὲν ἤθελεν ἔχει ὑπόστασιν καὶ φήμη τις διατρέξασα εἰς Ἀθήνας, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις λόγοις, ὅπως προτείνωσιν οἱ τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων ὑποστηρίζοντες, ὅτι δηλαδὴ ἐνδεχόμενον νὰ παραχωρήσῃ ποτὲ ἡ Ἑλλὰς οἰκειοθελῶς εἰς ἄλλην Δύναμιν τὰ ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ τῇ Κερκύρᾳ παρακειμένου σκοπέλου, Vido καλουμένου ὀχυρώματα, ὅσον γελοία καὶ ἂν μοὶ φαίνηται ἡ τοιαύτη ἐπίθεσις, ἂν τυχὸν ἐπῆλθε, τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἴς τινος τὴν διάνοιαν, εἶναι πολὺ εὔκολον εἰς τὰς Δυνάμεις νὰ καταχωρήσωσιν ἄρθρον ρητὸν ἐν τῇ Συνθήκῃ, δι' οὗ νὰ ἀπαγορεύηται ἀπολύτως ἡ εἰς οὐδένα τρίτον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα παραχώρησις ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος τοῦ ρηθέντος σκοπέλου.

»Διὰ ρητοῦ ὡσαύτως ἄρθρου τῆς Συνθήκης δύναται νὰ διακηρυχθῇ, ὅτι οὐδέποτε αἱ Δυνάμεις θέλουσιν ἀνεχθῇ τὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους εἰς ἄλλο οἱονδήποτε μεταβίβασιν ἢ ὑπ' αὐτοῦ βιαίαν κατοχὴν ἁπάντων τῶν τῆς Κερκύρας φρουρίων.

»Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματα, ἅτινα ἐν συντόμῳ ἐκτίθενται ἐνταῦθα, θέλετε δώσει τὴν δέουσαν ἀνάπτυξιν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, αἵτινες θέλουσι παρουσιασθῇ. Ἐλπίζομεν ὅτι δι' αὐτῶν θέλετε κατορθώσει νὰ διασκεδάσητε πάντα φόβον καὶ πᾶσαν τάσιν πρὸς κατεδάφισιν τῶν φρουρίων. Ὅλαι δὲ αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαι ὑμῶν, πρέπει νὰ τείνωσιν εἰς τὸ νὰ πεισθῶσιν ὑπὲρ ἡμῶν κυρίως αἱ τρεῖς εὐεργέτιδαι Δυνάμεις, καθότι, ὁπόταν αὗται ἀποφανθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀξιώσεων, τὸ ζήτημα λύεται ἀφεύκτως ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἂν τυχὸν, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, τῶν Δυνάμεων αὐτῶν οἱ δισταγμοὶ δὲν διασκεδασθῶσι, πρέπει τότε νὰ προσπαθήσητε νὰ μένῃ τὸ ζήτημα τῶν φρουρίων ἐκκρεμὲς, συνομολογουμένης τῆς συνθήκης, καθόσον ἀφορᾷ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως, καὶ ἐπιφυλαττομένων τῶν Δυνάμεων νὰ σκεφθῶσι καὶ ἀποφασίσωσι περὶ τῶν φρουρίων κατόπιν. Ἀλλ' ἂν καὶ τοῦτο ἀποτύχῃ, θέλετε

προσπαθήσει νὰ ἀποκρουσθῇ ἡ κατεδάφισις καὶ νὰ ἀποφασισθῇ μόνον ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν φρουρίων, λέγοντες, ὅτι διὰ μόνου τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἐκλείπουσιν ἐντελῶς οἱ ὑπάρχοντες φόβοι

»Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αἱ Δυνάμεις ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν κατεδάφισιν, ὀφείλετε νὰ προσπάθησητε νὰ πείσητε αὐτὰς νὰ μὴ τὴν ἐνεργήσῃ ἡ Ἀγγλία πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἑνώσεως, ἀλλὰ νὰ συμβουλεύσωσιν ἁπλῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἴτε ἐν τῇ συνθήκῃ αὐτῇ, εἴτε δὲ ἰδίας διακοινώσεως ἢ πρωτοκόλλου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον θεωροῦμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς, προτιμότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀφοπλισμοῦ.

»Δὲν πιστεύομεν ν' ἀποκρουσθῶσιν ἀπολύτως ὅλαι αὗται αἱ προτάσεις ἡμῶν. Πεποίθαμεν εἰς τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐνοϊκὰς διαθέσεις τῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων, καὶ ἰδίως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, εἰς ἣν ὀφείλομεν κυρίως τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Πεποίθαμεν, λέγω, ὅτι δὲν θέλουσιν ἀφήσει τὸ μέγα τοῦτο εὐεργέτημα ἀτελὲς διὰ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων. Ἀλλ' ἂν ἀπροσδοκήτως, ὅλαι ὑμῶν αἱ προσπάθειαι ἀποδῶσιν ἀνωφελεῖς, καὶ ἡ κατεδάφισις ἀποφασισθῇ καὶ καταχωρισθῇ ὡς ὅρος ἀναπόφευκτος τῆς Συνθήκης, δὲν πρέπει ὑμεῖς νὰ ὑπογράψητε αὐτήν.

»Θέλετε γνωστοποιήσει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι αἱ ὁδηγίαι ἡμῶν σᾶς ἀπαγορεύουσι τὴν ὑπογραφὴν Συνθήκης, περιεχούσης ὡς ὅρον τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας. Ἡ κοινὴ ἐν Ἑλλάδι γνώμη καὶ τὸ αἴσθημα ἐθνικῆς φιλοτιμίας, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἑαυτῆς καταδίκην.

»Εἰς τὰς μετὰ τῶν ὑπουργῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας συνομιλίας ὑμῶν, πρέπει κυρίως νὰ ἀναφέρητε ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπροτάθη ὑπ' αὐτῶν τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον, προσεφέρθη αὐτῷ ἡ Ἑπτάνησος ὁλόκληρος ἄνευ οὐδενὸς ὅρου· ὅτι δὲ ὁ λόρδος Ρῶσσελ εἴς τινα ἀγόρευσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων, κατὰ τὴν συνεδρίασιν εἶπε ρητῶς καὶ σαφῶς ὅτι ἡ Ἑπτάνησος ἑνωθήσεται μετὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν φρουρίων της καὶ ὅλων τῶν παραρτημάτων αὐτῆς.

»Εἰς τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην καὶ εἰς τὸν δοθέντα Αὐτῷ λόγον πεποιθὼς ὁ Βασιλεὺς, δὲν ἐδίστασε πλέον νὰ δεχθῇ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον. Ἤδη διὰ τῆς κατεδαφίσεως τῶν ἐν Κερκύρᾳ φρουρίων, ἡ ὑπόσχεσις αὕτη, ἣν ὁ Βασιλεὺς ἔσπευσε νὰ γνωστοποιήσῃ ἔκτοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, φαίνεται ἀθετουμένη.

»Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δικαιοῦται νὰ ἴδῃ μετὰ βαθείας θλίψεως τὴν πρὸς τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων τῆς

Κερκύρας σύμπραξιν τῆς Ἀγγλικῆς ἰδίως Κυβερνήσεως, ἐνῷ ἡ εὐεργέτις αὕτη Δύναμις, ἐπανειλημμένως διὰ τοῦ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτάκτου Ἀπεσταλμένου της, κ. Ἐλλιὼτ διαβιβάζοντος εἰς τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν τὰ πρὸς αὐτὸν τηλεγραφήματα τοῦ Κόμητος Ρώσσελ, ἐβεβαίου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὅτι, ἂν ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ στραφῇ πρὸς Ἡγεμόνα ἀρεστὴ τῇ Ἀγγλίᾳ, αὕτη ἤθελε τότε ἄρει τὴν ἀπὸ τῆς Ἑπτανήσου Προστασίαν της, καὶ παραχωρήσει τὴν χώραν ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οὐδένα δὲ ἄλλον ὅρον ἐπέφερεν, οὐδ' ἐπεδείκνυε τότε· τὸ δὲ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἄσμενον ἠσπάσθη τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὑποδεχθέντος αὐτῷ Ἄνακτος. Καὶ δὲν λέγω διὰ τούτου, ὅτι ὁ πληρώσας πάντας τοὺς πόθους τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ἡγεμὼν ἡμῶν Γεώργιος δὲν ἤθελεν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἔθνους, ἂν ἐγίνωσκε τοῦτο, ὅτι ἡ παραχώρησις τῆς Ἑπτανήσου δὲν ἦτον ἀπόλυτος, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας, σκοπὸν ἔχω μόνον νὰ παραστήσω, ὅτι ἡ μεθ' ὅλα ταῦτα, τά τε πρὸς τὸν Ὑμέτερον Ἡγεμόνα καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑποσχεθέντα, προτεινομένη κατεδάφισις τῶν φρουρίων Κερκύρας δὲν δύναται νὰ μὴ παρεξηγηθῇ.

»Πεποίθαμεν ἐντελῶς ὅτι οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες τοσοῦτον τελεσφόρως συνέτεινον εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας ἡμῶν βασιλείας, δὲν θὰ θελήσωσι νὰ ἐξασθενήσωσι τὸ ἔργον των, συγκατατιθέμενοι εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων. Θέλετε προσέτι παραστήσει αὐτοῖς πόσον ἀπᾷδον ἐστὶ πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ καταστροφὴ ἔργων διὰ τοσούτων μόχθων καὶ δαπανῶν ἐγερθέντων, καὶ ὁποίαν θλιβερὰν ἐντύπωσιν θέλει προξενήσει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἡ πραγματοποίησις τῆς καταστροφῆς. Ἡ ἐντύπωσις αὕτη, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως ἀμέτοχος τῆς καταστροφῆς, θέλει ἐπηρεάσει οὐχ ἧττον τὸν ἤδη ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας ὑπάρχοντα ἐν Ἑλλάδι μέγιστον ἐνθουσιασμόν.

»Περὶ τῶν ἐνεργειῶν ὑμῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν διαφόρων φάσεων, τὰς ὁποίας ἤθελε παρουσιάσει τὸ ζήτημα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων, θέλετε μᾶς ἀναφέρει διά τε λεπτομερῶν ἐκθέσεων καὶ διὰ τηλεγραφημάτων, ὁπόταν καθίσταται ἐπάναγκες νὰ εἰδοποιηθῶμεν ἀμέσως. Ὁσάκις δὲ λάβητε ἀνάγκην εἰδικῶν ὁδηγιῶν, θέλετε τὰς ζητεῖ διὰ τοῦ τηλεγράφου.—Ὁ ὑπουργὸς Π. Δεληγιάννης.»

Ἀλλ' ἡ Αὐστρία πρὸ πολλοῦ ἠναντιοῦτο εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου. Δι' ἐκδηλώσεων καὶ ἐγκυκλίων εἶχε γράψει πρὸς τὸν παραστάτην αὐτῆς παρὰ τῷ μυστικοσυμβουλίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰ-

ακώβου περὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος. Ἡ Κέρκυρα ἀπέναντι τῆς Ἀλβανίας κειμένη, ἐπίφοβος ἦν δι' ἐπιδρομὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἀπέναντι στερεὰν τῆς Ἠπείρου. Ἀπειλουμένη ἡ Τουρκία ὑπὸ μιᾶς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν ὑπηκόων καὶ γνωρίζουσα ὅτι οἱ βασιλευόμενοι Ἕλληνες πολλάκις ἐξέτεινον χεῖραν βοηθείας πρὸς τοὺς ὑποδούλους ὁμοεθνεῖς νὰ ἀποτινάξωσι τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν, εὔκολον ἔβλεπε τὴν ὁδὸν τῶν ἐπαναστάσεων εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐὰν τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἐλάμβανεν εἰς κατοχὴν τὴν ἰσχυρὰν Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν ἐποιοῦντο αἱ ἐπαναστατικαὶ ἐξορκήσεις. Ἐπειδὴ δὲ κλεὶς τοῦ Ἀδριατικοῦ εἶναι ἡ νῆσος ἐκείνη καὶ λιμὴν πολεμικὸς, ἡ κατοχὴ αὐτῆς ὑπὸ θαλασσίου καὶ Ἠπειρωτικῆς Δυνάμεως πολεμίου τῆς Αὐστρίας, ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμῇ εἰς ἔκπλευσιν θαλασσίων στόλων κατὰ τὸ Ἀδριατικὸν, καὶ εἰς μετακομίσεις καὶ ἐφοδιάσεις στρατῶν εἰς τὰ παράλια Δαλματίας, Ἰλλυρίας καὶ Βενετικοῦ, οἵτινες θὰ ἐζημίουν τὴν Αὐτοκρατορίαν της. Ἡ Ἰταλία ἐξ ἄλλου μέρους ἔπνεε μένεα κατὰ τῆς Αὐστρίας ὡς κατέχουσα τὸ Βενετικόν. Πολλάκις ἡ συμπάθεια ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας καὶ πλήρους ἑνώσεως ὅλων τῶν χωρῶν της συνεκίνουν τὰς καρδίας τῶν Ἰονίων. Οὐ μόνον δὲ φωναὶ καὶ παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου ἀντήχησαν εἰς τοὺς θείους ναοὺς ὑπὲρ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ καὶ Ἰόνιοι ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ἠγωνίζοντο ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἀνεξαρτησίας ὑπὸ τὸν Γαριβάλδη,ν καὶ τοὺς στρατοὺς τοῦ Βίκτωρος καὶ Αὐστρίας, οἷοι ὁ Σασέλης, ὁ Μιῶτος, ὁ Σούφης. Ὁπόσον δὲ πρόσφορος χώρα ἦτο ἡ τῶν Ἰόνιων νήσων, ἐὰν μεταβαίνουσα ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς Ἀγγλίας εἰς χεῖρας ἀδυνάτου Δυνάμεως προσείλκῃ τὰς ἐπιθυμίας ἐμπολέμου τινὸς Δυνάμεως εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὰ φρούρια τῆς Ἑπτανήσο,υ καὶ χρησιμεύηται εἰς ἐπιθέσεις, κατὰ τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὴν Ἀνατολήν. Οὐδὲν λοιπὸν ἔμελλε νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν διάθλασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορρροπίας, ἐὰν διετηροῦντο ἰσχυραὶ ὀχυρώσεις τοῦ Ἰονίου, καὶ ἕρμαιον ἐναπέκειντο εἰς αἰφνιδίους καταλήψεις παρὰ Δυνάμεως, ἥτις διετάραττε τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, καὶ ἔβλαπτε τὰ ἐν Ἀνατολῇ συμφέροντα τῶν δυτικῶν Δυνάμεων. Ἐξ ἄλλου μέρους ἡ Αὐστρία πολλὰ πλεονεκτήματα ἐκέκτητο ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει. Ἡ ἐμπορικὴ αὐτῆς σημαία καὶ τὸ μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων ἐμπόριον, δυνάμει συνθήκης, ἀπήλαυσε ἀσυδοσιῶν καὶ προνομιῶν, οἷα καὶ τῆς προστάτιδος Ἀγγλίας. Ἡ δὲ ἐμπορικὴ ἑταιρία τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ Λοὺδ ἐχαίρετο πληρέστατα δικαιώματα ἀτμοπλοΐας καὶ ναυστάθμου ἐν Κερκύρᾳ. Ἅπαντα δὲ τὰ ὠφελήματα ταῦτα ἔμελλον νὰ ἐκλείψωσ

σιν αὐτῇ, ἅμα κατηργεῖτο τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον συνεχώνευε ὠφελήματα καὶ δικαιώματα τῆς Ἰονικῆς ἐμπορίας μὲ τὰ ἑαυτῆς,

Διὰ ταῦτα ὁ Γερμανικὸς Ἀνατολικὸς Ταχυδρόμος τῆς Βιέννης, ἔλεγε.—«Δι' ἡμᾶς τὸ ζήτημα εἶναι ὅλως στρατηγικόν. Τὰ φρούρια, τὰ ὀχυρώματα, τὰ νεώρια τῆς Κερκύρας θὰ μείνωσιν ἆρά γε ὡς ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων, ἢ θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον. Τοιαύτη ἐρώτησις διαφέρει κατ' ἐξοχὴν εἰς ἐκείνην τὴν Δύναμιν, ἥτις ὀφείλει νὰ προστατεύῃ τὰς ἐκτὸς τοῦ Ἀδρίου ἀπὸ τῶν στομίων τοῦ Πάδου μέχρι τῶν στομίων τοῦ Ναρέντα, καὶ ἥτις θεωρεῖ τὴν Κέρκυραν ὡς τὴν στρατηγικὴν κλεῖδα εἰς τὴν μικρὰν ταύτην Μεσόγειον θάλασσαν. Εἰς δεινὴν θέσιν ἀληθῶς θὰ περιήρχετο ἡ Αὐστρία κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν, ἐὰν μὴ ἐκήδετο ἡ Ἀγγλία τῶν συμφερόντων τῆς Πύλης, καὶ ἐὰν μὴ ἐγρηγόρει κατὰ τῶν νοτίων Σλάβων καὶ Γαριβαλδινῶν. Ὅτε ὁ Λουκᾶς Βουκαλόβιτς καὶ ὁ τοῦ Μαυροβουνίου ἡγεμὼν Νικόλαος ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1861 μέχρις ὅλου τοῦ θέρους 1862 ἠνώχλουν τὸν Ὀμὲρ Πασᾶν, καὶ ὅτε κατὰ τὸν Ἀπρίλιον 1861 διεθρυλλεῖτο ἡ ἐν τῇ Σπέτσῃ τῆς Βορείου Ἀλβανίας ἀπόβασις τῶν Γαριβαλδινῶν, μεγάλην ἀνακούφισιν παρέσχε τῇ Αὐστρίᾳ ἡ περίπτωσις ὅτι ἡ Κέρκυρα κατείχετο οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες διηνεκῶς παρέπλεον τὰς Τουρκικὰς ἀκτάς. Ὅτε δὲ πάλιν κατὰ τὸν Μάρτιον 1862 ἐγένετο ἡ ἐν Ναυπλίᾳ στάσις, καὶ ἐπευφημεῖτο ἐν Σύρῳ ὁ υἱὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, εἰς μεγίστην εὑρίσκοντο ἀμηχανίαν ἥ τε Πύλη καὶ ἡ Αὐστρία, ἐὰν τὰ τῆς Κερκύρας φρούρια ἐγίνοντο ὄργανον τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλλάδι ταραξιῶν. Τὸν περισυνὸν Ἰούλιον, ὁπότε οἱ μὲν Τοῦρκοι ἐβομβόλουν τὴν πόλιν τοῦ Βελιγραδίου, ὁ δὲ Γαριβάλδης ἤλαυνει εἰς Σικελίαν, ἔνθα μακρὸν χρόνον διέτριψεν ἀπορῶν, ἐὰν συνέφερε νὰ τραπῇ εἰς Ἀλβανίαν μᾶλλον ἢ εἰς Νεάπολιν, τίς ἐγγυᾶται ὅτι δὲν θὰ ἐπέσκηπτε φοβερὰ καταστροφή, ἐὰν μὴ ἦσαν οἱ Ἄγγλοι ἐν τῇ Κερκύρᾳ; Ἀλλ' ἡ μὲν Ἀγγλία διώξασα τὸν Ὄθωνα, εὑροῦσα νέον τῆς Ἑλλάδος Βασιλέα, καὶ δωρησαμένη τὴν Ἑπτάνησον, ἐκέρδησε διπλοῦν κέρδος ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Διότι συμμετασχοῦσα μέχρι τινὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κινήματος, μετατίθησιν τὸν ἐν Κερκύρᾳ Ἁρμοστὴν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἑπομένως κρούει συγχρόνως διὰ τοῦ αὐτοῦ τόξου, δύο χορδὰς τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ὁρμωμένη, δύναται μὲν ἡ Ἀγλία νὰ καταστείλῃ τὰς ἐθνικὰς ὀρέξεις τῶν Γραικοσλάβων, δύναται δὲ καὶ νὰ κρυφθῇ

πρόμαχος τοιαύτης Προπαγάνδας, ὅπως ἁρπάσῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Ρωσσίας τὸ μέρος του ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρωταγωνιστοῦντος, καὶ δι' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων φράξῃ κατὰ τοῦ Τσάρου τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγουσαν ὁδὸν, ἐὰν ποτε πέπρωται νὰ καταλυθῇ ἡ κυριαρχία τῆς ἡμισελήνου ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἥτις ἐν πάσῃ μεταβολῇ κυριαρχίας οὐδὲν ἄλλο ὀφείλει νὰ προσδοκᾷ ἢ κινδύνους. Τὸ παρελθὸν ἔδειξεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ Ἰταλοὶ τείνουσι πρὸς ἀλλήλους χεῖρα βοηθόν. Μελετᾷ ἄρα ὁ κόμης Ρέχβερ νὰ ποιήσηται κατὰ τῆς Αὐστρίας χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα πορίζουσιν αὐτῷ αἱ συνθῆκαι. Ἡ Ἑπτάνησος δὲν εἶναι κτῆμα Ἀγγλικόν. Ἡ Ἀγγλία, Ρωσσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία ἐκήρυξαν αὐτὴν τῇ 5 Νοεμβρίου 1815 Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, καὶ διεπιστεύθησαν αὐτὸ εἰς τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας τῶν κληρονόμων καὶ τῶν διαδόχων του. Τὴν σημαντικωτάτην ταύτην πρᾶξιν ὑπέγραψαν ὕστερον ἡ κυβέρνησις τῶν δύο Σικελιῶν καὶ ἡ Πύλη. Πᾶσαι ἄρα αἱ Δυνάμεις αὗται ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἀποφανθῶσι περὶ τῆς τῶν Ἰονίων νήσων παραχωρήσεως. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Ἀγγλία ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ τηρήσῃ ἐν Κερκύρᾳ τὴν φρουράν της μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔτους, νομίζομεν ὅτι, ἐὰν αἱ μᾶλλον ἐνδιαφερόμεναι Δυνάμεις τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πύλης διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν ἐν Κερκύρᾳ φρουρίων, ἡ Ἀγγλία ἢ θὰ κρατήσῃ αὐτὰ, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὴν Γιβραλτάρην, ἢ δυνάμει ἀποφάσεως νέας Εὐρωπαϊκῆς συνόδου θὰ οὐδετερώσῃ τὴν νῆσον ὅλην, ἀφαιροῦσα αὐτῆς πᾶν στοιχεῖον ἐπικίνδυνον, ὡς ἐγένετο ἤδη καὶ ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ. Φαίνεται ὅτι ἡ Ἀγγλία περιμένει τοιαύτην διαμαρτύρησιν, ἵνα ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτῆς τὸ μῖσος τῶν Ἑλλήνων. Καὶ πάλιν ἀναμιμνήσκομεν τὸν ἡμέτερον ὑπουργὸν ὅτι ἡ πόλις τῆς Ἀγκῶνος ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Πεδεμοντίων καὶ ἡ τῆς Κερκύρας ἐν τοῖς ὄνυξι τῶν Γραικοσλάβων εἶναι δύο γεγονότα, ἅτινα ἐκθέτουσιν εἰς μέγιστον κίνδυνον τὴν στρατιωτικὴν ἄμυναν τῶν Αὐστριακῶν ἀκτῶν.» (1)

Ὕψωσαν φωνὴν οἱ Ἑπτανήσιοι κατὰ τοιούτων ἀπαιτήσεων Αὐστρίας καὶ Τουρκίας. Ἡ ἐφημεριδογραφία αὐτῶν, καὶ ὁ ἱππότης Γεώργιος Μαρκορᾶς, διὰ πολιτικοῦ φυλλαδίου καὶ ἄλλοι δημοσιογράφοι ἀντετάσσοντο εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τῶν βουλομένων τὴν κατεδάφισιν. Ἀνεφέροντο ἅπαντες ὅτι ὡς ἡ Ἀγγλία παρέλαβε τὴν Ἑπτάνησον μετὰ τῶν φρουρίων ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς πρα-

(1) «Κλειώ» Ἀριθ. 121 μετάφρασις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

στασίας της, οὕτως ὀφείλει νὰ παραδώσῃ καὶ αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως. Τὰ φρούρια ὡς ἰδιοκτησία τῶν Ἰονίων ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς. Ἡ λεγομένη κατοχὴ ἐν ταῖς ῥήτραις τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης οὐδὲν δικαίωμα ἰδιόκτητον πρὸς τοὺς Προστάτας Ἄγγλους παρέχει. Μωρία δὲ εἶναι τὸ νὰ ἰσχυρίζωνταί τινες τῶν πολιτικῶν ὅτι τὸ καλῶς ἐννοούμενον Εὐρωπαϊκὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ κατεδάφισιν φρουρίων καὶ οὐδετερότητα τῆς γῆς, ἐνῷ αἱ τρεῖς Δυνάμεις προστατεύουσι τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ καὶ ἀκεραιότητα ἀνεγνώρισαν ἅπασαι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Οὐδεμία δὲ ἐξ αὐτῶν βούλεται νῦν νὰ βλάψῃ τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὴ οὐδόλως εἰς κατάστασιν εἶναι διὰ τὸ μικρὸν Κράτος καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δυνάμεων νὰ ἀντιταχθῇ καὶ πολεμήσῃ. Εἰ δὲ καί ποτε Δύναμίς τις ξένη ἐπιτεθῇ αὐτῆς ἢ κατὰ τῆς Ἑπτανήσου, πῶς δύναται ἡ Ἑλλὰς νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν ἐπίθεσιν, ἐὰν στερῆται καὶ αὐτῶν τῶν μικρῶν μέσων, τὰ ὁποῖα τὰ φρούρια τῆς Κερκύρας καὶ τῶν ἄλλων νήσων δύνανται νὰ παρέχωσιν; Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔγραψεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἰονίου βουλῆς.—«Ηὐχόμην πρὸ πάντων νὰ μὴ ἐγένετο λόγος περὶ Ἀγγλικῶν δικαιωμάτων, ἐπὶ ἰδιοκτησίας ἀδιαφιλονεικήτως Ἰονίου, νῦν δὲ Ἑλληνικῆς. Εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, καθ' ἃ καὶ ἐκ τῆς συνθήκης μετὰ πάσης ἐνεργείας ἐξάγεται, δὲν ἐχορηγήθη ἡ κυριότης, ἀλλ' ἁπλῶς ἡ κατοχὴ ὡς ἀμέσως ἀναγκαία πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς Προστασίας, ἣν ἀνεδέχετο νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος. Εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν κατόπιν τῆς ἐπὶ τούτου αἰτήσεως τὸ Ἰόνιον Κοινοβούλιον οὐ μόνον ἐχορήγησε τὴν ἄδειαν ἵνα ἐπισκευάσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὰ ὀχυρώματα τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ Βίδου, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἀναγκαία δαπάνη ἐκ συμφώνου ἐπροσδιορίσθη μεταξὺ τῆς Βρεττανίας καὶ Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ἂν δέ, ὑπερπηδήσασα ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις τὰ ὅρια τῆς δοθείσης αὐτῇ ἐντολῆς, ἀξιοῖ ὅτι ἐδαπάνησε χρηματικὰ ποσὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν χορηγηθέντων, ἂς αἰτιᾶται ἑαυτήν. Ἄλλως τε τὸ ἀδόμενον ὑπερβάλλον τῆς δαπάνης, ἐν πράγματι καὶ δικαίῳ, οὐδαμῶς δικαιολογεῖ τὰς ἀξιώσεις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Καὶ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἤθελεν εἶσθαι ἀνεπαρκὴς πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ Ἰονίου Κράτους διὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν ὀχυρωμάτων, ἣν αὕτη οἴκοθεν ἐξετέλεσεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξουσιοδοτήσεως ἐκ μέρους τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῶν Ἰονίων Βουλῶν. Οὐδεὶς ἄρα δύναται νὰ ὑπάρξῃ λόγος περὶ δικαιώματος ὑπὸ τὴν νομικὴν σημαίαν τῆς λέξεως ταύτης, ἐκτὸς ἂν ἐξελαμβάνετο ὡς συνώνυμος τῆς βίας, ἣν ὁ ἰσχυρὸς συνήθως μετέρχε-

ται ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ ἀδυνάτου... Μᾶς λέγουσι, πλὴν ἡ ἰδιοκτησία σας αὕτη ἐν καιρῷ εἰρήνης δὲν συντελεῖ, οὐδὲ συμφέρει εἰς τὴν εὐημερίαν σας· ἐν καιρῷ δὲ πολέμου, δὲν ἠθέλετε εἶσθαι ἱκανοὶ νὰ τὴν διατηρήσητε. Ἐνῷ εὐγνωμονοῦμεν διὰ τὴν ὄντως πατρικὴν μέριμναν τῶν φίλων μας, φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ εἴμεθα ἐν καταστάσει νὰ σταθμίσωμεν, ἂν συμφέρῃ νὰ διατηρήσωμεν ἐν καιρῷ εἰρήνης τὰ φρούριά μας. Εὐελπιζόμεθα δὲ ὅτι ἡ νέα κατάστασις τῶν πραγμάτων δὲν θέλει ἐγκαινιασθῇ διὰ μιᾶς τοσούτον αἱμοσταγοῦς ὕβρεως εἰς τὸν νέον Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Τὸ κατ' ἐμὲ ἡ ἰδέα τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων ἢ ἀποδεικνύει εἰκονικὴν τὴν παρὰ τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων ἐγγυηθεῖσαν ἀκεραιότητα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἐμφαίνει τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν δυσπιστίαν.

Καίτοι δὲ ἐκοινολογεῖτο ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἠδιαφόρει ὁπωσοῦν περὶ τῶν φρουρίων, καὶ αἱ ἄλλαι δύο Δυνάμεις διετίθεντο ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑπτανήσου, τῆς Αὐστρίας αἱ παρατηρήσεις καὶ ἀξιώσεις ὑπερίσχυσαν εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πέντε Δυνάμεων. Ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Πρωσσία ἀπὸ κοινοῦ ἐπεζήτησαν σύμβασιν ἀσφαλίζουσαν τὴν Αὐστρίαν ἀπὸ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ἠπείλει αὐτὴν ἡ μετάβασις τῆς κυριαρχίας τῶν Ἰονίων νήσων ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Συνεπῶς ὅθεν τῶν ἀξιώσεων τούτων συνετάγη ἡ Συνθήκη περὶ καταργήσεως, τοῦ Ἰονίου Κράτους πρὶν φθάσῃ εἰς Λονδῖνον ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος Χαρίλαος Τρικούπης, καὶ παρασταθῇ εἰς τὰς συζητήσεις. Ἔχει δὲ ἡ συνθήκη οὕτω.—«Συνθήκη μεταξὺ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τῆς Βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἀφορῶσα τὰς Ἰονίους Νήσους καὶ ὑπογραφεῖσα ἐν Λονδίνῳ τὴν 14 Νοεμβρίου 1863.—Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.—Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, γνωστοποιήσασα εἰς τὰς Α. Α. Μ. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων, τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσσίας καὶ τὸν Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὅτι τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων καταλλήλως εἰδοποιηθὲν περὶ τῆς προθέσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν εἰρημένων νήσων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐκηρύχθη ὁμοφώνως ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ταύτης, καὶ ὅτι ἐξεπληρώθη οὕτως ὁ ὅρος, ὁ

καθιερούμενος διὰ τῆς τελευταίας διατάξεως τοῦ ὑπὸ τῶν Πληρεξουσίων τῶν πέντε Δυνάμεων ὑπογραφέντος τὴν 1 τοῦ λήξαντος Αὐγούστου πρωτοκόλλου, οἱ ρηθέντες Ἡγεμόνες, ἤτοι ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἀπεφάσισαν νὰ καθιερώσουν διὰ δημοσίου Συνθήκης τὴν ἑαυτῶν συναίνεσιν εἰς τὴν εἰρημένην ἕνωσιν, συνομολογοῦντες τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς αὕτη θέλει γίνει.

»Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον αἱ εἰρημέναι Αὐτῶν Μεγαλειότητες διώρισαν ὡς πληρεξουσίους των τοὺς Κυρίους, ἤτοι

»Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας τὸν ἐντιμότατον Ἰωάννην Κόμητα Ρῶσελ κτλ. κτλ. κτλ. ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν.

«Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, Βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, τὸν Κόμητα Φελλίζ de Wimpffen, Κλειδοῦχον Αὐτοῦ, καὶ ἐπιτετραμμένον παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τὸν Κύριον Camille Nompeu de Champany Marquis de Cadore, κλειδοῦχον Αὐτοῦ καὶ ἐπιτετραμμένον παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας τὸν Κύριον Ἀλβέρτον Κόμητα de Bemstorf Stintemburg κτλ. Ἔκτακτον Αὐτοῦ Πρεσβευτὴν καὶ Πληρεξούσιον παρὰ τῇ Αὐτῇ Βρεττανικῇ Μεγαλειότητι.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, τὸν Κύριον Φίλιππον Βαρῶνα δὲ Βρουννώφ, Μυστικοσύμβουλον Αὐτοῦ καὶ ἔκτακτον Πρεσβευτὴν καὶ Πληρεξούσιον παρὰ τῇ Αὐτῇ Βρεττανικῇ Μεγαλειότητι κτλ., οἵτινες ἀνταλλάξαντες τὰ πληρεξούσιά των, εὑρεθέντα ἐν τάξει, συνωμολόγησαν καὶ ὑπέγραψαν τὰ ἑπόμενα ἄρθρα.

»Ἄρθρον 1. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας κρατεῖται ὑπὸ τοὺς κάτωθι διαγραφομένους ὅρους, τῆς Προστασίας τῶν Νήσων Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος (Ἁγίας Μαύρας) Ἰθάκης, Κυθήρων καὶ Παξῶν μετὰ τῶν παραρτημάτων Αὐτῶν, ἃς ἡ Συνθήκη τῶν Παρισίων τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 συνεκρότησαν εἰς ἓν ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡνωμένη Πολιτεία τῶν Ἰονίων Νήσων» τεθὲν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλει-

στικὴν Προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων του.

»Αἱ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἀποδέχονται ὑπὸ τοὺς κάτωθι διαγραφομένους ὅρους, τὴν ὑπὸ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἐγκατάλειψιν τῆς Προστασίας τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ ἀναγνωρίζουν συμφώνως μετὰ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, τὴν ἕνωσιν τῆς εἰρημένης Πολιτείας μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

»Ἄρθρον. 2. Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι, μετὰ τὴν ἕνωσίν των μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, θέλουσιν ἀπολαύσει τῶν πλεονεκτημάτων διηνεκοῦς οὐδετερότητος, καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδεμία ἔνοπλος δύναμις, ναυτικὴ ἢ στρατιωτικὴ δύναται νὰ συγκεντρωθῇ ἢ νὰ σταθμεύσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἢ τῶν ὑδάτων τῶν εἰρημένων νήσων πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Κράτους. »Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ σεβασθῶσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄρθρου συνομολογουμένης οὐδετερότητος.

»Ἄρθρον 3. Ὡς ἀναγκαία συνέπεια τῆς οὐδετερότητος, ὧς ἡ Ἡνωμένη Πολιτεία τῶν Ἰονίων Νήσων καλεῖται οὕτω ν' ἀπολαύσῃ, τὰ φρούρια τὰ ὑπάρχοντα ἔν τε τῇ νήσῳ Κερκύρᾳ καὶ τοῖς ἀμέσως αὐτοῖς παραρτήμασι, καθιστάμενα ἐφεξῆς ἄνευ σκοποῦ, πρέπει νὰ κατεδαφισθῶσιν, ἡ δὲ κατεδάφισις αὐτῶν θέλει πραγματοποιηθῇ πρὶν ἢ ἀποχωρήσωσι, τὰ στρατεύματα ἃ διατηρεῖ, ἡ Ἀγγλία πρὸς κατοχὴν τῶν εἰρημένων νήσων ὡς προστάτις Δύναμις. Ἡ κατεδάφισις θέλει γίνει καθ' ὃν τρόπον ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης, Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἤθελε κρίνει ἐπαρκῆ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν προθέσεων τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν.

»Ἄρθρον 4. Ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου οὐδεμίαν θέλει ἐπιφέρει τροποποίησιν εἰς τὰ πλεονεκτήματα, τὰ κεκτημένα εἰς τὴν ξένην ναυτιλίαν καὶ τὸ ξένον ἐμπόριον, δυνάμει Συνθηκῶν καὶ Συμβάσεων συνομολογηθεισῶν ὑπὸ ξένων Δυνάμεων μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Ἅπασαι αἱ ὑποχρεώσεις, αἱ προκύπτουσαι ἐκ τῶν εἰρημένων

συμφωνιῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν νῦν ἐν ἰσχύϊ ὀργανισμῶν, θέλουσι διατηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι ἀκριβῶς ὡς καὶ ἐν τῷ παρελθόντι. Κατὰ συνέπειαν ῥητῶς συμπεφώνηται, ὅτι τὰ ξένα πλοῖα καὶ τὸ ξένον ἐμπόριον ἐν τοῖς Ἰονίοις λιμέσι, καὶ τ' ἀνάπαλιν τὰ Ἰόνια πλοῖα καὶ τὸ Ἰόνιον ἐμπόριον ἐν τοῖς ξένοις λιμέσι, καθὼς καὶ ἡ ναυτιλία μεταξὺ τῶν Ἰονίων λιμένων καὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐξακολουθήσωσι ὑποκείμενα εἰς τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ διατελοῦντα ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς καὶ πρὸ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

»Ἄρθρον 5. Ἡ ἕνωσις τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου οὐδόλως παραβλάπτει τὰς ὑπὸ τῆς ἰσχύσεως Νομοθεσίας τῶν Νήσων καθιερωμένας ἀρχάς, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν λατρειῶν καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀνοχήν. Ἑπομένως τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ἀτέλειαι, αἱ καθιερούμεναι ἐπὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τῶν κεφ. 4 καὶ 5 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ ἰδίως ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς ἐπικρατούσης θρησκείας ἐν ταῖς νήσοις, ἡ πλήρης ἐλευθερία λατρείας ἡ παρακεχωρημένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ ἡ ἐντελὴς ἀνοχὴ ἡ ὑποσχεθεῖσα εἰς τὰς ἄλλας χριστιανικὰς κοινότητας, θέλουσι διατελεῖ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Ἡ ἰδιαιτέρα προστασία, ἡ ἐγγυηθεῖσα τῇ Καθολικῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ἅπερ ἤδη αὕτη κέκτηται, θέλουν ἐπίσης διατηρηθῇ. Οἱ δ' εἰς τὴν κοινότητα ταύτην ἀνήκοντες ὑπήκοοι θὰ ἀπολαύσουν ἐς ταῖς νήσοις τῆς αὐτῆς ἐλευθέρας λατρείας, τῆς ἀναγνωρισθείσης αὐτοῖς ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐντελοῦς ἀστυκῆς καὶ πολιτικῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὰ διάφορα δόγματα καθιερωθεῖσα ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου, θέλει ὡσαύτως ἐφαρμόζεσθαι καὶ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις.

»Ἄρθρον 6. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ῥωσσίας ὡς Δυνάμεις ἐγγυηθεῖσαι τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἐπιφυλάττονται νὰ συνομολογήσωσι Συνθήκην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν συμφωνιῶν, ἃς δύναται νὰ καταστήσῃ ἀναγκαίας ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου τῆς μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας θέλουν ἀποχωρήσει ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν ἢ καὶ ταχύτε-

ρον, εἰ δυνατὸν, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς εἰρημένης Συνθήκης.

» Ἄρθρον 7. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας ὑποχρεοῦνται νὰ κοινοποιήσωσιν εἰς τὰς Αὐλὰς τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας τὴν ὑπ' αὐτῶν συνομολογηθησομένην Συνθήκην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως σύμφωνα μὲ τὸ προηγούμενον ἄρθρον.

Ἄρθρον 8. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη συνομολογοῦσιν ἀλλήλους, ὅτι μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τὴν συμπεφωνημένην ἐν τῇ παρούσῃ Συνθήκῃ αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 τῆς συνομολογηθείσης μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ρωσσίας, καθόσον ἀφορᾷ τὴν Ἡνωμένην πολιτείαν τῶν Ἰονίων νήσων θὰ παύσουν ἰσχύουσαι ἐντὸς τοῦ ὅρου, δι' οὗ αἱ Αὐλαὶ τῆς Αὐστρίας, Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας παρῃτήθησαν παντὸς δικαιώματος ἢ πάσης ἰδιαιτέρας ἀξιώσεως, ἣν ἠδύναντο νὰ ἔχουν ἐφ' ὅλων ἢ ἐπί τινων τῶν νήσων ἢ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, αἵτινες ἀνεγνωρίσθησαν διὰ τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, ὡς ἀποτελοῦσαι ἓν Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἡνωμένη πολιτεία τῶν Ἰονίων νήσων». Διὰ τῆς παρούσης συνθήκης ἡ Α. Μ. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τῆς Πρωσσίας, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἀνανεοῦν καὶ ἐπικυροῦν τὴν προρρηθεῖσαν παραίτησιν, ἐν ὀνόματι αὐτῶν τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων των.

» Ἄρθρον 9. Ἡ παροῦσα Συνθήκη θέλει ἐπικυρωθῆ καὶ αἱ ἐπικυρώσεις αὐτῆς ἀνταλλαχθῆ ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων ἢ ταχύτερον ἢ δυνατόν.

Πρὸς πίστωσιν τούτου οἱ ἀνωτέρω Πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν αὐτὴν θέντες ὑπ' αὐτῆς καὶ τὰς σφραγίδας των — Ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τὴν 14 Νοεμβρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1863 — Ρῶσσελ, Οὔιμπφεν, Καδὼρ, Βερνστὸρφ, Βρουνώφ». — Ἐδικαιολόγει τὴν συνθήκην ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ φέρουσα τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις. — Βεβαίως ἠδύνατο νὰ προσβληθῇ ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἀδριατικῷ μεταβολῆς τῆς κυριότητος ἡ Αὐστρία. Καὶ πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἦτε Ρωσσία καὶ ἡ Πρωσσία ἀπὸ κοινοῦ ὑπεζήτησαν ἀμφότεροι σύμβασιν. Ἠθέλησαν νὰ ἀσφαλίσωσι ἀπὸ τῶν κινδύνων, οὓς ἐφοβεῖτο ἐκ τῆς τῶν νήσων τούτων εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβάσεως. Ἡ Αὐστρία διὰ πολλοὺς λόγους ἠναντιοῦτο εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως. Ἐφοβεῖτο μὴ προέλθῃ κίνδυνος δι' αὐτὴν πολιτικῶς ἐκ τῆς εἰς ἕτερόν τι Κράτος παραχωρήσεως γρου-

ρίου ἰσχυροῦ ὡς ἡ Κέρκυρα. Αὐτὸ κείμενον εἰς τὰ πρόθυρα τῶν θαλασσίων αὐτῆς μεθορίων, ἐδύνατο κατὰ τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν νὰ ἐνισχύσῃ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιχειρήματα καὶ αὐτῆς ταύτης ἢ κατὰ τῶν γειτονικῶν τῆς Τουρκίας ἐπαρχιῶν. Αἱ ἐπαρχίαι αὗται μεγάλως συμφέρει εἰς τὴν Αὐστρίαν ν' ἀσφαλίζωνται δι' ἡσυχίαν. Διὸ, ἐὰν τὰς νήσους ταύτας ἔβλεπε νὰ δοθῶσιν εἰς Κράτος λίαν ἀσθενὲς, αὐτὸ δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ φυλάξῃ αὐτὰς ἐναντίον ἰσχυρᾶς τινος Δυνάμεως ἐν περιπτώσει Εὐρωπαϊκοῦ τινος πολέμου, τότε βεβαίως ἤθελον παθει τὰ ἐμπορικὰ αὐτῆς συμφέροντα διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσάρτησιν τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐν αὐταῖς ἡ ναυτηλία αὐτῆς ἐκέκτητο ἰδικὰ προνόμια. Ταῦτα ἤθελον μηδενισθῆ ὡς καὶ τῶν ἄλλων ξένων ἐπικρατειῶν· διότι ἀφοῦ ἡνοῦντο αἱ νῆσοι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὸ τοιοῦτον ἐμπόριον ἤθελε περιορισθῆ εἰς τοὺς συνήθεις περιορισμοὺς τῆς ἀκτοπλοΐας».—Οὗτοι ἦσαν οἱ κυριώτεροι λόγοι, οὓς ἔφερεν ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὰς προηγηθείσας τῆς συνθήκης, τῆς 14 Νοεμβρίου διαπραγματεύσεις. Μὲ τὸν λόγον τοῦτον ἐκέρδισε τὴν σύμπραξιν τῶν δύο Δυνάμεων ἵνα γείνῃ σύμβασις, ἣν ἐπεθύμει, καὶ ἣν ἀπῄτησεν ὡς ὅρον τῆς εἰς τὴν συνθήκην συμμετοχῆς αὐτῆς. Ἑπομένως ἡ συνθήκη αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συναφθῇ ἄλλως, εἰμὴ ὑπὸ τοὺς ἐν αὐτῇ καταχωρισθέντας ὅρους, ἤτοι τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων, β'. τὴν καθιέρωσιν τῆς τῶν νήσων τούτων οὐδετερότητος, γ'. τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς διὰ τῆς ἐπιβολῆς περιορισμῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πρὸς τὰς ναυτικὰς καὶ στρατιωτιωτικὰς Δυνάμεις, ἃς θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρῇ ἐν αὐταῖς, ἀφοῦ συσσωματωθῶσι μετὰ τοῦ Βασιλείου, καὶ δ'. τὴν διηνεκῆ διάρκειαν τῶν ειδικῶν ἐμπορικῶν προνομίων, ὧν ἀπολαύει τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον ἐν ταῖς νήσοις. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἓν τῶν δύο, ἢ νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιθυμίας του νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων προστασίαν, ὅπως αὗται συσσωματωθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. (1)

Διὰ τῶν δικαιολογιῶν τούτων ἐφαίνετο φανερὰ ἡ ἐναντίωσις τῆς Αὐστρίας κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης, καὶ ὁ πρὸς προσάρτησιν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῆς περιορισμὸς δυνάμεως καὶ δικαιωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐπὶ τῆς προσαρτωμένης Ἰονίου χώρας. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ καὶ Ἑλλάδι κακὴν ἐντύπωσιν ἐποί-

(1) Τὸ ὑπόμνημα ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρον εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἰονίου» Ἀριθ. 437.

ησε τοιαύτη συνθήκη. Ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ ὁ Κ. Οὐΐλιαμς ἀντιπρόσωπος ἠγόρευσε.—«Συγχαίρω τὴν Κυβέρνησιν ὡς ἀπαλλάξασα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Ἰονίου Ἐφιάλτου, ὃν ἐδωρήσατο πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Οἱ νησιῶται λίαν ἀσμένως ἑνοῦνται μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡμεῖς δὲ οὐχ ἧττον ἀσμένως ἀπελύσαμεν αὐτούς. Ἡ Ἀγγλία ἐδαπάνησεν, ὡς ἔμαθον, ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν πρὸς ὀχύρωσιν τῆς Κερκύρας. Ἤδη δὲ μελετᾷ νὰ κατεδαφίσῃ τὰ Κερκυραϊκὰ φρούρια· Ἀλλὰ θὰ ἐξηλέγχετο παρὰ πάντων ὡς λίαν μωρά, ἐὰν ἔπραττε τοιοῦτόν τι. Ὅπως ἐχρησίμευσαν πρὸς ἡμᾶς τὰ ὀχυρώματα τῆς Κερκύρας, δύνανται ἐπίσης νὰ χρησιμεύσωσι καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Οὐδ' ἐννοεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς κατεδαφίσεώς των.»—Εγκαρδίως δὲ κατέθλιψε τοὺς Ἕλληνας ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Καθ' ὃν τρόπον ἐνοοῦντο οἱ ὅροι, ὄντως ἀνάξιον καὶ μηδαμινὸν Κράτος ἡ Ἑλλὰς ἐνομίζετο, μὴ δυναμένη νὰ διατηρῇ χώραν, ἣν ἐφιλοδώρησαν οἱ προστατεύοντες Βασιλεῖς, μὲ τὸ νὰ κολοβώσωσι τὰς δυνάμεις της, ἃς ἐν ἀνάγκῃ ἤθελον ἐνισχύσει τὰς δικαίας ἀξιώσεις της. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐταράχθη εἰς ταῦτα. Διέταττεν εὐθὺς ὁ ὑπουργὸς Π. Δελιγιάννης τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ συνέδριον τῶν πέντε Δυνάμεων Χ. Τρικούπην νὰ μὴ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην. Ἠγανάκτησαν οἱ ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει τῆς Ἑλλάδος ἀντιπρόσωποι ἐπὶ τοιούτων ὅρων ἐξευτελισμοῦ τῆς πατρίδος.

Ἀγορεύων ὁ ὑπουργὸς Π. Δελιγιάννης πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἔλεγεν.—«Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἰδίως τῆς Κερκύρας συνείθισαν ἐκ γενετῆς νὰ θεωρῶσι τὰ φρούρια ταῦτα ὡς τὴν λαμπροτέραν τῶν ἰδιοκτησιῶν των καὶ τὸ ὡραιότερον κόσμημα τῆς πατρίδος των. Ἡ διὰ τοσοῦτον ἀποτόμου τρόπου ἀφαίρεσις τῆς πολυτίμου ταύτης ἰδιοκτησίας των δὲν δύναται ἢ νὰ τοὺς διαταράξῃ σφοδρῶς, καὶ κλονίσῃ μεγάλως τὸ τοσοῦτον ζωηρὸν καὶ εὐγενὲς αἴσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ των, ὅπερ δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ ὠθῇ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ζητῶσι μετὰ παραδόξου καὶ ἀκαταμαχήτου ἀπὸ τοσούτου τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσίν των, δυνάμεθα ἀκόμη καὶ ἕτερόν τι νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῶν φρουρίων ἀναπτυχθέντα ἤδη ἐπιχειρήματά μας, τὸ ἑξῆς. «Αἱ μεγάλαι τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις δὲν πρέπει, νομίζομεν, νὰ θεωρήσωσιν ὡς ὅλως ἀδιάφορον τήν τε κατεδάφισιν τῶν ὀχυρωμάτων καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν ἀπὸ πάσης ἀξιομάχου στρατιωτικῆς δυνάμεως μιᾶς θέσεως στρατηγικῆς τοιαύτης σπουδαιότητος, ὁποία ἐστὶν ἡ τῆς Κερκύρας. Καὶ τῷ ὄντι ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, ἤθελεν ἐπέλθει ποτὲ πόλεμος μεταξὺ τῶν θα-

λασσίων Δυνάμεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, μὲ ὅλην τὴν καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων συνομολογηθεῖσαν οὐδετερότητα τῆς χώρας ταύτης, τὸ πρῶτον βεβαίως κίνημά των ἔσεται ὡς πρώτη αὐτῶν τῶν δύο ἐμπολέμων Δυνάμεων τὸ νὰ φθάσῃ νὰ καταλάβῃ δι' αἰφνιδίας ἐπιθέσεως τὴν Κέρκυραν. Ποία δὲ τότε ἔσεται ἡ θέσις τῆς ὅλης Ἑλλάδος; Δὲν θέλει ζωηρωτέρα συναισθανθῇ τὴν τοιαύτην παραβίασιν, καὶ δὲν θέλει εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ἡ Κυβέρνησις τοῦ τόπου, συνταγματικῶς μάλιστα διατελοῦσα, νὰ προβῇ εἰς ἐχθροπραξίας καὶ εἰς κήρυξιν ἴσως πολέμου, κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων καὶ καταλαβόντων τὴν χώραν μας, ὡς εὑρέθη ποτὲ καὶ ἡ Δανία αὐτὴ ἐν ἔτει 1807 εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγκην; καὶ ὁποῖαι τότε αἱ θλιβεραὶ συνέπειαι διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐνῷ, ἂν ἡ θέσις αὕτη μείνῃ, ὡς ἔχει εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, καλῶς ὠχυρωμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ τῆς στρατιωτικῆς Δυνάμεως φρουρουμένη; Οὔτε ἤθελε συλλάβει κἂν τὴν ἐλπίδα πᾶσα οἱαδήποτε ἐμπόλεμος Δύναμις, ἵνα κυριεύσῃ αἴφνης καὶ ἐξ ἐφόδου τὴν Κέρκυραν. Ὅπως δ' ἂν ᾖ, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ὑπῆρχον πάντοτε παρ' ἡμῖν φόβοι τινὲς, καὶ εὑρίσκετο, οὕτως εἰπεῖν, τὸ κοινὸν προπαρασκευασμένον, καίτοι προσδοκοῦν, ὅτι οἱ φόβοι του δὲν ἤθελον ἐπαληθεύσει, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς οὐδετερότητος καὶ οἱ Ἰόνιοι καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἐντελῶς ἀπροπαρασκεύαστοι. Ποτὲ οὐδὲ κἂν πρὸς στιγμὴν ἠδυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τοιοῦτόν τι, οὐ μόνον διότι οὐδ' ἐν ταῖς περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου διαφόροις διακοινώσεσι τῆς Ἀγγλίας, οὐδ' ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῷ ὑπογραφέντι ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, οὐδ' ἐν τῇ Συνθήκῃ τῆς 13 Ἰουλίου ἐγένετο ἡ ἐλαχίστη περὶ οὐδετερότητος μνεία. Ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ὅρος οὗτος ἐστὶν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπραγματοποίητος καὶ ἀκατόρθωτος. Δύνασθε νὰ συμπεράνητε πόσον πάντες ἐξέστημεν ἰδόντες ἐν τῇ συνθήκῃ ὅρον τοιοῦτον καθιστῶντα ἀδύνατον τὴν ἕνωσιν καὶ ματαιοῦντα ἐντελῶς τάς τε προσδοκίας καὶ τῶν Ἰονίων καὶ τὰς εὐεργετικὰς τῶν μεγάλων Δυνάμεων.

»Ἀπ' ἀρχῆς καὶ οἱ Ἰόνιοι καὶ ἡμεῖς ἐδηλώσαμεν, ὅτι ἵνα ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων ᾖ χρήσιμος εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, πρέπει νὰ γενῇ ἀπόλυτος καὶ ἀπεριόριστος. Ἄλλως τε, οὕτω μόνον, ἐφικτὴ καθίστατο. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἑνούμεναι μετὰ τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ ἀποτελῶσι μετ' αὐτῆς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Κράτος ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους, ὡς καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον διατελοῦσαι. Μόνη δὲ ἡ καθ' ὅλα συγχώνευσις τῶν δύο χωρῶν δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν τοιαύτην ἕνωσιν ἐφικτὴν

καὶ χρήσιμον. Ἡ οὐδετερότης τῆς μιᾶς τούτων ὑπὸ τοὺς ὅρους μάλιστα τοὺς διαγραφομένους ἐν τῇ συνθήκῃ παριστᾷ τὴν συγχώνευσιν ἀδύνατον, καὶ ἑπομένως ἀπραγματοποίητον τὴν ἕνωσιν. Οὔτε οἱ κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου, οὔτε οἱ τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ δεχθῶσιν οὐδετερότητα τοιαύτην, καθότι ἀμφότεροι οἱ τόποι οὗτοι θέλουσιν εὑρεθῇ ἄλλως εἰς δυσχερεστάτην θέσιν· θέλουσι διατελεῖ εἰς ἀνωμαλίαν τρομεράν, ἥτις θέλει καθιστᾷ ἀδύνατον καὶ ἀνεπαρκῆ τὴν διοίκησιν τοῦ βασιλείου.

Ἡ ἱστορία παρουσιάζει ἐπικρατείας ὁλοκλήρους διακεκηρυγμένας ἐν καταστάσει οὐδετερότητος ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ἐθνῶν καὶ τοιαῦταί εἰσι τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ἑλβετία. Παρουσιάζει ὡσαύτως εἰς κατάστασιν οὐδετερότητος τεμάχιόν τι χώρας μεθορίου κεχωρισμένον, οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς φύσεως, καὶ τοῦτο ἦν ἄλλοτε ἐπαρχία τις τῆς Σαβαυδίας, μεθορίου πρὸς τὴν Ἑλβετίαν, ἢ κόλπον πάντοτε κεκλεισμένον, οἷος ὁ τῆς Μαύρης θαλάσσης, οὐδέποτε ὅμως παρουσίασεν εἰς κατάστασιν οὐδετερότητος τεμάχια χώρας, ἢ καὶ ἐπαρχίας διαφόρους εἰς διάφορα καὶ ἀντίθετα μάλιστα μέρη ἑνὸς Κράτους διεσπαρμένας, καὶ οὐδεμίαν ἐχούσας ἀλλήλους φυσικὴν συνάφειαν. Πῶς εἶναι δυνατόν, λόγου χάριν, ἡ μὲν νῆσος τῶν Κυθήρων, ἡ εἰς ἀπόστασιν τριακοσίων περίπου μιλίων κειμένη ἀπὸ τῆς Κερκύρας καὶ μόλις διὰ στενωτάτου πορθμοῦ διαχωριζομένη τῆς Πελοποννήσου νὰ ἦναι οὐδετέρα, μὴ οὔσης τοιαύτης τῆς ἀπέναντι στερεᾶς, μεθ' ἧς διοικητικῶς, οἰκονομικῶς καὶ δικαστικῶς ἔσεται συνδεδεμένη; πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ Λευκὰς ἡ διὰ γλώσσης μόνον ἀβαθῶν ὑδάτων διαχωριζομένη τῆς Ἀκαρνανίας, [illegible] διέπεται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς οὐδετερότητος κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ λοιποῦ νομοῦ, οὗτινος πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀποτελῇ μέρος; Τὴν αὐτὴν ἐντελῆ σχεδὸν παρουσιάζουσι παρατήρησιν ἡ Ζάκυνθος, ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Ἰθάκη. Ἅπασαι αἱ νῆσοι αὗται ἵνα διοικηθῶσι πρέπει νὰ ἀποτελέσωσιν ἑκάστη μέρος ἑνὸς τῶν ἤδη ἀποτελούντων τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον Νομῶν. Τὰ Κύθηρα ἑνωθήσονται μετὰ τῆς Λακωνίας, ἡ Ζάκυνθος καὶ Κεφαλληνία ἴσως μετὰ τῆς Ἠλείας· ἡ Ἰθάκη μετὰ τῆς Αἰτωλίας· ἡ Λευκὰς μετὰ τῆς Ἀκαρνανίας· ἄλλως ἡ διοίκησις τῶν νήσων τούτων καθίσταται ἀνέφικτος. Δὲν ἔχει τις ἢ νὰ ῥίψῃ ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης. Πρέπει τις νὰ μὴ γινώσκῃ παντάπασιν οὔτε τὴν Ἑλλάδα, οὔτε τὰς Ἰονίους Νήσους διὰ νὰ ὑποθέσῃ ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ τοιαύτη συγχώνευσις εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, τηρουμένου εἰς τὰς διαφόρους νήσους τῶν μέχρι τοῦ Ἰονίου Κράτους τοῦ

τόπου τῆς οὐδετερότητος. Ἄλλως τε εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τῶν νήσων τούτων ἡ οὐδετερότης; Τίς φόβος βάσιμος, καὶ σπουδαῖος δύναται νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν Εὐρώπην, ἂν αἱ ἀνωτέρω νῆσοι συγχωνευθῶσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος; Κατὰ τί δύναται νὰ διαταραχθῇ λ. χ. ἡ Εὐρωπαϊκὴ εἰρήνη, ἂν τὰ Κύθηρα, ἢ ἡ Λευκάς, ἢ ἡ Ζάκυνθος ἢ ἡ Κεφαλληνία κεῖνται ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον διεύθυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως; Ὁποίαν πολεμικὴν θέσιν παρουσιάζουσιν αἱ νῆσοι αὗται, ὥστε κατεχόμεναι διὰ μεγάλων στρατιωτικῶν ἢ ναυτικῶν δυνάμεων νὰ ἀπειλῶσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην; Καὶ αὐτὴ ἡ Κέρκυρα κατὰ τί οὐδετερουμένη δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ἢ κατὰ τί ἄνευ τῆς οὐδετερότητος δύναται νὰ βλάψῃ αὐτήν; Τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν παντάπασιν τοὺς τοιούτους κινδύνους. Ἄν τινες τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων θεωρῶσι τοιούτους κινδύνους πιθανούς, πρέπει νὰ μᾶς τοὺς ἐκθέσωσιν, ἵνα μᾶς πείσωσιν, εἴτε μᾶς θέσωσιν εἰς στάσιν ἵνα πείσωμεν ἡμεῖς αὐτούς. Προκειμένου λόγου νὰ συναφθῇ συνθήκη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ δίκαιον καὶ εὔλογόν ἐστι νὰ γνωστοποιηθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ λόγοι, ἕνεκα τῶν ὁποίων θεωρῶνται ἀναγκαῖοι οἱ ὅροι, οὓς πρόκειται νὰ ἐπιβάλωσιν αὐτῇ καὶ νὰ συζητηθῶσιν οὗτοι μετ' αὐτῆς, ἵνα τὰ συμβαλλόμενα μέρη φωτισθῶσιν ἀμοιβαίως περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν διατάξεων, ἃς θέλουσι παραδεχθῇ ἀμοιβαίως. Ἂν ἡ Κέρκυρα, λόγῳ τῆς πρὸς τὴν Ἀλβανίαν γειτνιάσεως αὐτῆς, πρέπει νὰ κηρυχθῇ οὐδετέρα, τότε πρέπει εὐλογώτερον νὰ κηρυχθῶσι τοιαῦται ἡ Φθιῶτις καὶ ἡ Ἀκαρνανία, αἵτινες εἰσὶ πλησιέστεραι πρὸς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, συνέχονται μετ' αὐτοῦ, καὶ δύνανται μᾶλλον πρὸς αὐτὸ ἐπικίνδυνοι νὰ κατασταθῶσιν.

»Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται πρόδηλον, ὅτι ἡ οὐδετερότης τῶν Ἰονίων νήσων ἐςὶ μέτρον ὅλως μάταιον καὶ πάντη διὰ τὴν Εὐρώπην ἀνωφελές, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας καθίσταται ἐπαχθέστατον καὶ ἐπιβλαβέστατον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅτι δὲν ἀποβαίνει ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἀπραγματοποίητον. Ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐπαχθεστάτου τούτου ὅρου ἕνωσις, ὡς ἡ Ἀγγλία, ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰόνιος Βουλὴ τὴν ἐνόησαν καὶ τὴν ἐννοοῦν, δὲν γίνεται. Ἡ οὐδετερότης καί τινες ἄλλοι ὅροι τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης θεωροῦσι τὸ Ἰόνιον Κράτος ὡς μένον εἰς ἣν εὑρίσκετο κατάστασιν, ἀκέραιον ἀδιαμέλιστον καὶ μόνον τὴν φύσιν τῆς διοικήσεώς του μεταβάλλον, μεταβαῖνον δηλ. ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἕνωσις λοιπὸν διὰ τῆς οὐδετερότητος δὲν πραγματοποιεῖται. Ἡ δ' Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀ-

δυνατεῖ νὰ διοικήσῃ τὰς νήσους ταύτας εἰς τοιαύτην ὅλως ἐξωτερικὴν πρὸς τὸ λοιπὸν Ἑλληνικὸν Κράτος διακειμένην θέσιν. Ἡ οὐδετερότης καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς ἐπιβαλλόμεναι ὑποχρεώσεις θέλουσι τὴν δεσμεύει ἀεννάως εἰς τὰς διοικητικὰς αὐτῆς ἐνεργείας, καὶ θέλουσι τὴν ὑποχρεοῖ νὰ εὑρίσκηται ὡς πρὸς τοῦτο εἰς διηνεκεῖς συνεννοήσεις καὶ συζητήσεις μετὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἅπερ καὶ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν θέλουσι προσβάλλει, καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ ἑνὸς μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου θέλουσι καθιστᾷ ἀμφίβολον, καὶ πολλάκις εἰς ἀμηχανίαν ἐπικίνδυνον θέλουσι παρεμβάλλει αὐτήν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εὑρεθῇ πολλάκις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ πέμψῃ εἴς τινας τῶν Ἰονίων νήσων πρὸς ἀποκατάστασιν, ἢ πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως ἀπειλουμένης, δυνάμεις στρατιωτικὰς ἢ ναυτικὰς ἀνωτέρας τῶν εἰς ὁμαλὴν κατάστασιν ἀπαιτουμένων. Δὲν εἶναι ὡσαύτως ἀπίθανον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μία ἢ πλείονες τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νὰ θεωρήσωσι τὴν ἀποσταλεῖσαν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀνωτέραν τῆς ἀπολύτως ἀναγκαίας, καὶ ν' ἀμφισβητήσωσιν αὐτῇ τὸ δικαίωμα τοιαύτης ἐπαυξήσεως. Ἐρωτῶμεν ἤδη, εἶναι δυνατὸν νὰ διοικηθῶσιν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ δύναται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ν' ἀναλάβῃ τὴν τοιαύτης διοικήσεως εὐθύνην;»

»Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι καί τινες ἄλλοι ὅροι τῆς Συνθήκης ἐκτὸς τοῦ τῆς οὐδετερότητος θεωροῦσι τὸ Ἰόνιον Κράτος ὡς μένον καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀκέραιον οἱονεὶ αὐτόνομον, ὡς ἦν μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ ἄρθρον 4. ὁρίζει, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι θέλουσι διάκεισθαι ἀπέναντι τῶν ἄλλων Δυνάμεων εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε· θέλουσι δηλαδὴ ἰσχύει μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω Δυνάμεων καὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους συνθῆκαι· πρὸς δὲ ὅτι τὰ ξένα πλοῖα καὶ τὸ ξένον ἐμπόριον εἰς τοὺς Ἰονίους λιμένας, ὡς καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τοὺς ξένους λιμένας, θέλουσιν ἐξακολουθήσει ἀπολαβόντα ἀμοιβαίως τῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἡ διάταξις αὕτη συντείνει ὡσαύτως εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰς δύο χώρας ἐσαεὶ ὡς μὴ οὔσας ἡνωμένας. Τὸ περίεργον, δὲ, ὅτι τείνει εἰς τὸ νὰ καθιερωθῇ καί τις διάκρισις ἀνέφικτος ἀφ' ἑαυτῆς· διότι λέγει, ὅτι τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἰονίων νήσων θέλουσιν ἀπολαμβάνει εἰς ξένους λιμένας τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἐνῷ μετὰ τὴν ἕνωσιν οὔτε Ἰόνιος σημαία θέλει ὑπάρχει, οὔτε ἐμπόριον Ἰονικόν, οὔτε πλοῖα Ἰονικά. Οἱ κάτοικοι πάντες τῶν Ἰονίων νήσων θέλουσιν ἐπικαλεῖσθαι

Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου κάτοικοι, καὶ ἡ σημαία τῶν Ἰονίων ἔσται ἡ Ἑλληνική· καὶ τὰ πλοῖα δὲν θέλουν εἶσθαι πλέον Ἰονικά, ἀλλ' Ἑλλληνικά. Πῶς λοιπὸν δύνανται νὰ διακριθῶσι τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἵ τε νῦν κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν. Ἔτι δὲ περίεργον εἶναι ὅτι τὸ αὐτὸ ἄρθρον προσπαθεῖ νὰ διατηρήσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτηλίαν τῶν Ἰονίων ἐν Ἑλλάδι τὰ αὐτά, ὡς καὶ πρότερον, πλεονεκτήματα, ὡς νὰ ἔμελλον αἱ δύο χῶραι νὰ ὦσι κεχωρισμέναι, καὶ νὰ μὴ ἀποτελῶσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπικράτειαν. Φρονοῦσιν ἆρά γε οἱ ὑπογράψαντες τὴν συνθήκην ὅτι διὰ τῆς διατάξεως ταύτης διατηροῦσιν εἰς τοὺς Ἰονίους πλεονεκτήματα, ἅτινα δὲν θέλουσιν ἔχει μετὰ τὴν ἕνωσιν; Ἂν τοῦτο φρονοῦσι, φέρουσι τὴν Ἑλλάδα εἰς δυσχερεστάτην θέσιν, καθότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ Ἴονες θέλουσιν ἀπολαύει ἐν Ἑλλάδι πλεονεκτημάτων, ὧν δὲν ἀπολαύουσιν οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, καὶ οὕτω θέλει ὑπάρχει μία τάξις πολιτῶν προνομιούχων, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας ἡμῶν. Ἀλλ' οἱ ὑπογράψαντες τὴν συνθήκην ἀπατῶνται ἀπάτην μεγάλην. Ἂν ἡ ῥηθεῖσα διάταξις ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ γράμμα, ἤθελε συμβῇ ὅλως τὸ ἐναντίον, καθότι οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων νήσων ἀφομοιούμενοι καὶ συγχωνευόμενοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, θέλουσιν ἀπολαύει αὐτοδικαίως πλεονεκτημάτων πολλῶν, ὧν δὲν ἀπήλαυον πρότερον.

»Τὸ ἄρθρον πέμπτον περιέχει ὡσαύτως διατάξεις ὅλως περιττάς, μὴ συντεινούσας δὲ εἰς ἄλλο τι, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ προσβληθῇ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν φιλοτιμία. Ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος χώρα ἑτερόδοξος, ἠθέλομεν ἐννοήσει τὴν σημασίαν τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ ῥηθέντος ἄρθρου. Ἀλλ' ἡ Ἑπτάνησος ἐστὶ Κράτος Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὸν ὡς καὶ ἡ Ἑλλάς, καὶ ἑπομένως οὐδένα διατρέχει κίνδυνον καταπιέσεως ἢ ταπεινώσεως ἡ Ἑλληνικὴ θρησκεία. Εἰς τὰ πολιτεύματα ὅλα τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἑλληνικὴ θρησκεία κηρύττεται ὡς ἡ ἐπικρατοῦσα. Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἥτις ἀνέκαθεν ἐπικρατεῖ παρ' ἡμῖν, ἤθελε παραγνωρισθῇ ὡς πρὸς τὰς Ἰονίους νήσους, ἐν τῷ νέῳ πολιτεύματι, ἅπερ θέλει συνταχθῇ τῇ συμπράξει καὶ τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑπτανήσου.

»Ἐπίσης ἐπικρατεῖ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ ἑτέρα ἀρχὴ τῆς ἀνοχῆς, οὐ μόνον τῶν Χριστιανικῶν θρησκευμάτων, ὧν ἡ λατρεία ἐστὶ πραγματικῶς καὶ διακηρύττεται ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν νόμων πάντῃ ἐλευθέρα. Εἰς οὐδένα δὲ τόπον ὑφίσταται μεγαλειτέρα ἐλευθερία ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς λατρείας ὅλως ἀνεξαιρέτως τῶν

θρησκευμάτων, ὡς ἐν Ἑλλάδι. Πρὸς τί λοιπὸν διάταξις εἰδικὴ ἐξασφαλίζουσα τοιαύτην ὡς πρὸς τὰς Ἰονίους Νήσους; Ἐξ ὅλων τούτων συνάγεται, ὅτι ἡ προκειμένη συνθήκη οὐ μόνον ἐπαχθὴς δι' ἡμᾶς καθίσταται διὰ τῶν ὅρων τῆς οὐδετερότητος καὶ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, οὐ μόνον ἡ ἐφαρμογὴ τῶν δύο τούτων μέτρων ἀποκρούει τὴν ἐντελῆ ἕνωσιν καὶ συγχώνευσιν τῶν δύω λαῶν, καθ' ἃ προτίθενται αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, καὶ ὡς ἥ τε Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἑπτάνησος ἀπ' ἀρχῆς ἐνόησαν καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν ἕνωσιν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐλαττωματικὴ ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν ἄρθρων 4 καὶ 5 αὐτῆς ἀποδεικνύεται».

Τοὺς αὐτοὺς λόγους ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης ἐπανελάμβανε καὶ πρὸς τὸν πληρεξούσιον Χαρίλαον Τρικούπην. Συνίστα δὲ αὐτῷ νὰ ἐκθέσῃ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τριῶν Δυνάμεων τοιαύτας δικαιολογήσεις καὶ ἀπαιτήσῃ παρ' ὅλων, ὅσοι συνετέλεσαν εἰς τὴν τροπολογίαν αὐτῆς καὶ ἐξάλειψιν τῶν ὅρων τῆς οὐδετερότητος καὶ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐμπορικῶν προνομίων. Ἔλεγε δὲ ἐν τέλει αὐτῷ.—«Ὀφείλετε ἑπομένως, Κύριε, χρώμενος τοῖς ἐπιχειρήμασιν, ἅτινα ἐκτίθενται ἀνωτέρω νὰ παραστήσητε εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων τοὺς λόγους, δι' οὓς οὔτε ἡ Ἑλλὰς, οὔτε αἱ Ἰόνιοι νῆσοι δύνανται νὰ δεχθῶσι καὶ νὰ συνάψωσι συνθήκην ὑπὸ τοὺς ὅρους τῆς ὑπὸ τῶν πέντε Δυνάμεων συναφθείσης, καὶ νὰ προσπαθήσητε νὰ πείσητε αὐτοὺς νὰ παραιτήσωσιν ἐντελῶς πᾶσαν ἀπόπειραν πραγματοποιήσεως τῆς οὐδετερότητος καὶ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, νὰ ἐξαλείψωσι δὲ ἐκ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος μελετωμένης συνθήκης τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 4 καὶ 5 τῆς ὑπὸ τῶν μεγάλων Δυνάμεων συναφθείσης ὡς περιττὰς, ἀχρήστους προσβαλλούσας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν, καὶ δυναμένας νὰ γεννήσωσι κατὰ τὴν ἐφαρμογήν των τὴν μεγαλειτέραν σύγχυσιν.

»Θέλετε γνωστοποιήσει εἰς τοὺς κυρίους ἀντιπροσώπους τῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων, ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἴονες πεποιθότες εἰς τὰς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀείποτε ἀναδειχθείσας ὑπὸ τῶν Δυνάμεων αὐτῶν εὐνοϊκὰς διαθέσεις, ἐλπίζομεν ἀδιστάκτως, ὅτι δὲν θὰ θελήσωσιν αὗται νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς μέτρα ματαιοῦντα τὴν ἕνωσιν, καὶ τείνοντα εἰς τὴν ἀναστάτωσιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, ἥτις μόλις ἤδη ἀνακύπτει ἐκ τῆς σκληρᾶς δοκιμασίας, ἣν πρὸ μικροῦ ἐξῆλθεν.

»Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν σᾶς εἶναι ἐπιτετραμμένον οὔτε νὰ ὑπογράψητε, οὔτε νὰ συναινέσητε εἰς οἱασδήποτε τροποποιήσεις

τὰς ὁποίας ἤθελον τυχὸν σᾶς προτείνει, ἂν πρότερον δὲν ἀναφέρητε περὶ πάντων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ δὲν λάβητε ὁριστικὴν διαταγὴν εἴτε πρὸς παραδοχὴν, εἴτε πρὸς ὑπογραφὴν τῶν τοιούτων προτάσεων.»

Ὁ Τρικούπης καθ' ὁδὸν πορευόμενος εἰς Λονδῖνον ἔμαθεν ὅτι ὑπεγράφη ἡ συνθήκη. Ὡς δὲ ἐφαίνετο, ἐκλήθη ὄχι διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, ἀλλ' ἵνα δώσῃ τὴν συναίνεσίν του. Ἔπρεπεν ὅμως εἰς τὴν δευτέραν συνθήκην, ἣν αἱ τρεῖς μόναι Δυνάμεις αἱ προστάτριαι ἔμελλον νὰ συνάψωσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος νὰ συνεργασθῇ. Ἐγένετο δὲ ὁ ὅρος οὗτος ὑπὸ τῶν τριῶν μόνων Δυνάμεων, ἐπειδὴ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία δὲν ἤθελον νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὃν εἰσέτι δὲν εἶχον ἀναγνωρίσει, καὶ διὰ τοιούτου τρόπου ὑπεξέφευγον τοιαύτην δυσκολίαν. Συνομιλῶν δὲ ὁ Τρικούπης κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ βαρῶνος Βρουνώφ, πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας καὶ ἑνὸς τῶν καταρτιζόντων τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον, ἤκουσε παρ' αὐτοῦ πόσον δυσκόλως ὑπεγράφη ἡ συνθήκη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, καὶ πόσον ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπανέλθῃ τὸ συμβούλιον εἰς πράγματα ἀποφασισθέντα διὰ δημοσίας πράξεως. Τὰ αὐτὰ ἤκουσε καὶ παρὰ τοῦ κ. Δὲ Καδόρου, πρέσβεως τῆς Γαλλίας. Οὗτος δὲ ἐπρόσθεσεν εἰς αὐτὸν ὅτι, ἐὰν μὴ κατεδαφίζοντο τὰ φρούρια, ἡ ἕνωσις δὲν ἐγίνετο, καὶ πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς ἡ Γαλλία ὑπέγραψεν. Ὁ Λόρδος Ῥῶσσελ παρίστα τῷ Τρικούπῃ ὅτι ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐνόπλου Ἑλληνικῆς δυνάμεως εἰς τὰς νήσους ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ὠφέλιμα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τούτων δὲ ματαιολογία ἦσαν τὰ προτεινόμενα δικαιώματα τῆς Ἰονίου ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν φρουρίων. Διότι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἤθελέ ποτε ἐπιτρέψει τὴν ἕνωσιν. Εἰς παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου δὲν ἠναγκάσθη ἡ Ἀγγλία ὑπὸ πολιτικῆς ἀνάγκης ἢ ἄλλης τινὸς βίας, ἀλλ' ὑπὸ ἁπλῆς ἐλευθεριότητος. Ὅθεν ἡ μὲν Ἀγγλία ἤθελεν ἐπαγάγει τὴν ἐλευθεριότητα ταύτην εἰς οἱουσδήποτε ὅρους ἤθελε θεωρήσει λυσιτελεῖς, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἠδύνατο μόνον νὰ δεχθῇ ἢ νὰ μὴ δεχθῇ. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν λόγον τῆς Ἑλλάδος ὅτι ἄλλως διεπραγματεύθη ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ ὑπεσχέθη αὐτῷ, καὶ ἄλλως ἔπραξεν ἐν τῇ συνθήκῃ, ἔλεγεν ὁ Ῥῶσσελ, ἡ Ἀγγλία οὐδέποτε ὑπεσχέθη νὰ μὴ κατεδαφίσῃ τὰ φρούρια, ἢ ἔκαμε λόγον περὶ τούτου, διότι αὐτὴ ἡ ἰδία εἶναι ἀναποφάσιστος· καὶ ἡ ἀπόφασίς της ἐξήρτητο ἐκ τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Δὲν εἶναι ὅμως ἡ Ἀγγλία ὑπεύθυνος, ἂν ἡ Αὐστρία ἠρνεῖτο νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἕνωσιν ἄνευ τῶν τεθέντων ὅρων. Ἂν δὲ ἡ Αὐστρία ἐπιμείνῃ εἰς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἐποιεῖτο χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων της. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀγγλία δὲν ὑπεχώρει εἰς ταῦτα, ἡ ἕνωσις δὲν ἐγένετο

Μετὰ τὰς συνδιαλέξεις ταύτας ὁ Λόρδ Ρῶσσελ ἐπροσκάλεσε τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν νὰ τῷ κοινοποιήσῃ τὸ σχέδιον τῆς νέας συναφθησομένης συνθήκης, καὶ λάβῃ τὰς παρατηρήσεις του ἐπ' αὐτοῦ, πρὶν τὸ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῶν δύο ἄλλων Δυνάμεων. Πρὸς τοῦτο παρετήρει ἐκ τῶν προτέρων ὁ Ἕλλην πληρεξούσιος, ὅτι ἀδύνατον νὰ συναινέσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν νέαν συνθήκην, ἐὰν αὕτη παρεγνώριζε τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις εἰς τὰς νήσους, καὶ τὴν παντελῆ κατεδάφισιν τῶν ὀχυρωμάτων, καθ' ἃ οἱ Ἑπτανήσιοι διεμαρτύροντο, ὅτι ἀδίκως προσεβάλλετο ἡ ἰδιοκτησία των, καὶ ἠδικοῦντο παρὰ τῶν Δυνάμεων. Ὁ Λόρδ Ρῶσσελ συνησθάνετο εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτάς, καὶ μάλιστα ὅτι ἔβλεπε ἀντὶ ὑπερηφάνων ὑπηκόων καὶ εὐχαριστημένων διὰ τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, τὴν Ἀγγλίαν νὰ παραδίδῃ πρὸς τὸν Βασιλέα ὑπηκόους προσβεβλημένους καιρίως εἰς τὴν φιλοτιμίαν των. Ἔλεγε δέ.—«Ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων θὰ γίνῃ, εἴτε μνημονεύσει αὐτῆς. εἴτε μὴ ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνθήκη. Ἐπὶ τούτῳ προετοιμάζονται τὰ σχέδια τῆς κατεδαφίσεως, καὶ δὲν θὰ περιμένεται ἡ διάπραξις τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα προβῶσιν εἰς τὴν κατεδάφισιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ συνθήκη τῶν 2[14 Νοεμβρίου ἀφίνει τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν μόνην κριτὴν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπαρκοῦς κατεδαφίσεως, θὰ προσπαθήσῃ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον νὰ περιορισθῇ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον, καὶ θὰ προνοηθῇ ἵνα μὴ καταστραφῇ ἡ ὄψις τῆς πόλεως. Ἡ Αὐστρία δὲν εὐχαριστεῖται εἰς μόνην τὴν κατεδάφισιν, ἀλλὰ θέλει νὰ τὴν ἴδῃ ὁριζομένην ἐν τῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνθήκῃ. Πρὸς δὲ τὰς διατάξεις περὶ οὐδετερότητος καὶ περιορισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἡ συναίνεσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀναπόφευκτος. Ἐὰν δὲ ἡ Ἑλλὰς ἀρνηθῇ αὐτήν, ἡ παραχώρησις δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ὁ Λόρδ Παλμεστρῶν πρὸς τὸν Τρικούπην ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνδιαλέξει. Ἀπεδείκνυε δὲ ὅτι ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων ἦτο ὅλως πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν κατοίκων τῆς Κερκύρας· διότι ἀφ' ἑνὸς ἀπήλλαττε τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον περιττῶν δαπανῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔδιδεν εἰς τὴν πόλιν Κερκύρας ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν

αἰσθάνεται ὡς περιωρισμένην λίαν ἐντὸς ὀχυρωμάτων. Ἀπήντα δὲ ὁ Τρικούπης ὅτι ἅπασα ἡ Ἱστορία τῆς Ἰονίου Πολιτείας τρανῶς ἐδίδασκε πόσον ὀλίγον συλλογίζονται οἱ Ἰόνιοι τὰ ὑλικά των ὠφελήματα, ὁσάκις ἡ ἐθνική των φιλοτιμία συνεδέετο μετὰ ζητήματός τινος. Διὰ δὲ τῆς οὐδετερώσεως καὶ τῶν ἄλλων διατάξεων τῆς συνθήκης σκοπεύεται νὰ στερηθῇ ὁ Βασιλεὺς μέρος τῶν κυριαρχικῶν του δικαιωμάτων ἐπὶ τῶν νήσων, καὶ νὰ παρεμποδισθῇ ἡ τελεία αὐτῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις. Καὶ διὸ ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπογράψῃ τὴν νέαν συνθήκην, ἐὰν αὕτη ἐποιεῖτο μνείαν 1.ον συνθήκης τῶν 2/14 Νοεμβρίου, 2.ον κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, 3.ον τῆς οὐδετερότητος καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐνόπλου στρατιωτικῆς δυνάμεως πρὸς χρῆσιν ἐν ταῖς νήσοις, 4.ον καὶ τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει ὑπὸ τῶν ξένων Δυνάμεων.

Ἀλλ' ἐπέμενεν ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν. Ἔγραφε δὲ ἀντὶ τῶν παρατηρήσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἑξῆς ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος παρὰ ταῖς Αὐλαῖς Παρισίων, Βιέννης, Βερολίνου καὶ Πετρουπόλεως.—«Τὴν 14 Νοεμβρίου 1863.—Μυλόρδε.—Ἡ τῶν Ἰονίων Νήσων Βουλὴ ἔν τινι τελευταίᾳ συνεδριάσει αὐτῆς προέτεινε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν προστάτιδα Δύναμιν ψήφισμά τι περὶ τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας. Ἀλλὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἀρνηθέντος νὰ δεχθῇ τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὡς ὑπερβαῖνον τῆς Βουλῆς τὴν ἁρμοδιότητα, ἡ Βουλὴ τότε ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν παράστασιν, ἧς ἀντίγραφον ἐγκλείω ὧδε. Ἀλλ' οὐχ ἧττον προέτεινα εἰς τοὺς πρέσβεις τῆς Αὐστρίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, συνελθόντας εἰς συμβούλιον ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, κατὰ τὴν 29 τοῦ λήξαντος μηνός, καὶ τὴν τοῦ ἐνεστῶτος νὰ σκεφθῶσιν ἐπὶ τῶν ἄρθρων τῆς περὶ ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος Συνθήκην, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν παράστασιν ταύτην.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔχει ἀληθῶς πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις ὑποχρεώσεις τινάς, ἃς ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἡ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1815 γενομένη Συνθήκη κατέστησε τὰς ἑπτὰ Ἰονίους Νήσους ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος, καὶ ἔθηκεν αὐτὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

»Τὰ φρούρια ἐτέθησαν διὰ τῶν ἄρθρων 5 καὶ 6 ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ προστάτου Ἄνακτος πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους τούτου, καὶ διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν προστα-

σίαν δικαιωμάτων. Ὁλόκληρος ἡ γενομένη σύμβασις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Εὐρώπης.

»Οἱ Ἡγεμόνες τῆς Μεγάλης Βρεττανίας παντὶ σθένει ἐπεδίωξαν τῶν σκοπῶν τούτων τὴν ἐπίτευξιν. Ὡς πρὸς τὸν πρῶτον, τῆς προστασίας ἐγγὺς οὔσης νὰ παύσῃ, ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης περὶ πλείστου ποιεῖται τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων, δι' ὧν ἀσφαλισθήσεσθαι ἡ μέλλουσα εὐημερία Κράτους ἐπὶ τοσοῦτον ἐμπιστευθέντος χρόνον εἰς τὴν προστασίαν αὐτῆς. Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης οὐδὲν ἄλλο ἐπεζήτησεν ἢ τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ἐνεργοῦσα τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ μετ' ἐλευθέρου Κράτους, κατοικουμένου παρὰ λαοῦ ὁμοφύλου, ὁμογλώσσου καὶ ὁμοθρήσκου. Ὡς πρὸς τὸν δεύτερον σκοπὸν διάφοροι σκέψεις παρίστανται. Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐβεβαιώθησαν πληρέστατα ὅτι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας οὐδὲν Εὐρωπαϊκὸν συμφέρον παρελήφθη.

»Ἀλλ' ἡ πρότασις τοῦ ἑνῶσαι τὰς Ἰονίους Νήσους μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐτάραξε τὰ γειτονικὰ Κράτη τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας. Τὰ Κράτη ταῦτα ἐξέφρασαν τὸν φόβον μὴ ἐπαναστατική τις μερίς, βοηθουμένη ὑπὸ ἐνόπλων συμμοριῶν, διαπράξῃ ἐπιδρομὰς ἐπὶ τῶν γειτόνων ἐπαρχιῶν, καὶ διεγείρῃ ταραχάς, ἃς οὐδὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, καὶ ὅταν ἔχῃ τὰς ἀρίστας προθέσεις, δυνηθήσεται ἴσως νὰ προλάβῃ ἢ τιμωρήσῃ.

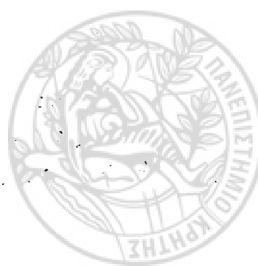
»Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δυνατὸν ἡ μὲν νῆσος Κέρκυρα νὰ καταστῇ πηγὴ ἀταξίας, στῖφη δ' ἐνόπλων ἐθελοντῶν ἡττηθέντα ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Δαλματίᾳ νὰ εὕρωσιν ἀσφαλὲς καταφύγιον ἐντὸς τῶν τειχῶν τοσούτου ἰσχυροῦ φρουρίου, ἀφ' οὗ δύνανται πάλιν νὰ ἐξέλθωσι πρὸς διατάραξιν καὶ δίωξιν τῶν γειτόνων ἐπαρχιῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας. Ἡ ἡσυχία τῶν νήσων δύναται οὕτω νὰ διακοπῇ, ἡ δὲ εὐημερία αὐτῶν νὰ καταστραφῇ οὐ μόνον ὑπὸ ἐπαναστατικῶν ἐκστρατειῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς ἀντίκρουσιν καὶ καταστολὴν τοιούτων αποτόλμων ἐπιθέσεων.

»Ὑπὸ τῶν φόβων τούτων κατεχομένη ἡ Κυβέρνησις τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας προέτεινεν εἰς τὴν Α. Β. Μ. τὰς διατάξεις τῆς συνθήκης, τὰς σκοπούσας τὴν ἐλάττωσιν, ἂν μὴ τὴν ἀποφυγὴν τῶν κινδύνων τούτων. Ἡ μέν, εἶναι ἡ τῶν Ἰονίων νήσων οὐδετερότης· ἡ δέ, ἡ τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας κατεδάφισις. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς δύο σκοποὺς τὴν εὐημερίαν τῶν νήσων καὶ την ἀσφάλειαν τῆς Εὐρώπης, εἶναι πρόθυμος νὰ δεχθῇ τοὺς ὅρους τούτους.

»Κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς ἡ εὐημερία τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου προαχθήσεται διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν τεχνῶν τῆς εἰρήνης. Ἀκμάζον ἐμπόριον καὶ ἀκμάζουσα γεωργία, μὴ φορολογουμένη πέραν τῶν μέσων τῆς χώρας διὰ τὴν συντήρησιν μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως ἔσονται οἱ ἄριστοι καρποὶ ἐλευθέρας καὶ ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος. Στρατὸς δυσανάλογος πρὸς τοὺς πόρους τῆς Ἑλλάδος, ἐξωτερικὴ δὲ πολιτικὴ ἐπιθετικοῦ καὶ φιλοδόξου εἴδους, εἶναι κακά, ἅπερ οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος ὀφείλουσι ν' ἀποφύγωσι.

»Ἡ Α. Μ. εἶναι ἑτοίμη ὑπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ νέου Βασιλείου, ὅταν αἱ νῆσοι ἑνωθῶσι μετ' αὐτοῦ.

»Ἑπομένως ἡ Α. Μ. ἀφορῶσα εἴς τε τὴν ἐσωτερικὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν συμμάχων αὐτῆς, τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ Σουλτάνου τῆς Τουρκίας, εἶναι ἑτοίμη νὰ συστήσῃ εἰς τὰς ὑπογραψάσας τὴν Συνθήκην τοῦ Νοεμβρίου 1815 καὶ τὴν Συνθήκην τοῦ 1832 περὶ τῆς προστασίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐγγυήσεως αὐτῆς, τὴν παραδοχὴν συνθήκης ἀσφαλιζούσης τὴν οὐδετερότητα τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας.—Εἰμὶ κ.τ.λ.—Ρῶσσελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1863.

Βάσεις τῶν τροπολογιῶν τῆς Συνθήκης ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Βουρέ.—Προδιάθεσις τοῦ λόρδου Ρῶσελ εἰς τὰς βάσεις αὐτάς.—Ἐπιμονὴ τοῦ Βαρῶνος Βρουνὼφ εἰς τὰ ἀποφασισθέντα.—Συμβουλαὶ Βαρῶνος Βρουνὼφ καὶ πρέσβεως Βοῦλβερ παρὰ τῇ Αὐστριακῇ κυβερνήσει.—Ὁ κόμης Ἀπονόης πρέσβυς τῆς Αὐστρίας δηλοῖ τὴν πρόθεσιν τῆς Κυβερνήσεώς του εἰς μετριασμὸν τῶν ἐπιζημίων ὅρων.—Συμμόρφωσις τοῦ ἐν Ἀθήναις πρέσβεως Τέστα.—Διακοίνωσις ἐμπιστευτικὴ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Δρουὲν δὲ Λουὴ πρὸς τὸν πρίγκηπα Δελατοὺρ πρέσβυν, διὰ τὴν νέαν συνθήκην.—Ὑπόμνημα τοῦ ὑπουργοῦ Η. Δεληγιάννη πρὸς τοὺς πληρεξουσίους τῶν τριῶν Δυνάμεων περὶ τῶν ἀπαραδέκτων ὅρων τῆς συνθήκης τῶν 2|14 Νοεμβρίου.—Ἡ Συνθήκη καθίσταται ἐπαχθὴς εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Ἡ Αὐστρία ἐπιμένει εἰς τὸν ὅρον τῆς οὐδετερότητος.—Σχέδιον τῆς συνθήκης μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ Ἑλλάδος, περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐμπιστευτικῶς.—Παρατηρήσεις τοῦ ὑπουργοῦ Π. Δεληγιάννη εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ πρέσβεως Σκάρλετ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς συνθήκης.—Προπαρασκευαὶ διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν φρουρίων τοῦ Ἰονίου.—Ἡ δυσμένεια τῶν Γερμανῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀποκωλύει Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν εἰς τὸ νὰ συναινέσωσιν εἰς τὰς τροπολογίας.—Δυσαρέσκεια τοῦ Λόρδου Ρῶσελ πρὸς τοὺς Ἰονίους.—Σύσκεψις Α'. τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν Δυνάμεων, ὅπως ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ παρατηρήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.—Ἡ Αὐστρία ἀντιτείνει εἰς τὰ νέα μέτρα τῶν Δυνάμεων περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὅρων τῆς Α'. συνθήκης, ἐν τῇ Β'. συνθήκῃ.—Ζητήματα τῆς Αὐστρίας περὶ Λοὺδ ἀναγνω-

ρισθησόμενα διὰ πρωτοκόλλου.—Ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης ἀντιτάσσεται διὰ τὰ ζητήματα. — Σύσκεψις Β΄. τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου καὶ πρωτόκολλα.—Ἐπιστολὴ Τρικούπη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην περὶ τῶν πραχθέντων ἐν ταῖς συσκέψεσι.

ΕΣΠΕΥΔΕΝ ἐν τοσούτῳ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅπως ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς νέας συνθήκης καταστραφῶσιν οἱ ἀπεχθεῖς ὅροι τῆς συνθήκης τῶν 2 Νοεμβρίου. Ἐπὶ τούτῳ συνεβουλεύετο μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις πρέσβεων. Ὁ Βουρὲ, πρέσβυς τῆς Γαλλίας, προσέφερε διὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐνεργήσῃ τροπολογίαν ἐπὶ τῶν ἑξῆς βάσεων.—1.ον Ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑπτανήσου νὰ μὴ ἰσχύῃ, ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ μόνον ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων. 2.ον Μόνα τὰ ἄλλα Κράτη νὰ μὴ δύνανται νὰ πέμπωσι ναυτικὰς Δυνάμεις εἰς τὰς θαλάσσας τῶν Ἰονίων νήσων, οὐδὲ στρατιωτικῶς νὰ καταλάβωσιν ἢ προσβάλωσι τινὸς ἐξ αὐτῶν. 3.ον Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πέμπῃ ναυτικάς τε καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας της. 4.ον Νὰ περιορισθῇ τοιαύτη οὐδετερότης εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν, αἱ δὲ λοιπαὶ νῆσοι νὰ ἀφομοιῶνται ἐντελῶς πρὸς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐστήριζε δὲ τὰς τροπολογίας ὁ Βουρὲ, λόγῳ ὅτι ἡ ὁρισθεῖσα οὐδετερότης τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καταστρέφει οὐσιωδῶς τὴν ἐπὶ αὐτῶν Κυριαρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τοιαύτην δὲ οὐδετερότητα οὐδὲ ἡ ἱστορία οὐδὲ ἡ ἐνεστῶσα τῆς Εὐρώπης κατάστασις παρουσιάζει. Διότι οὔτε τοῦ Βελγίου οὔτε τῆς Ἑλβετίας, αἵτινες ἐκηρύχθησαν οὐδέτεραι, αἱ κυβερνήσεις κωλύονται εἰς τὸ νὰ κινῶσιν ἐλευθέρως ἐντὸς τῶν ἐπικρατειῶν των στρατιωτικὰς Δυνάμεις. Ἐξ ἄλλου μέρους τὸ μέτρον τοῦ νὰ πέμπῃ εἰς Κέρκυραν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις στρατιωτικὴν φρουρὰν, οὐδόλως καθίσταται ἐπικίνδυνον εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα· διότι οὐδέποτε δύναται νὰ πέμψῃ πλείονας τῶν 2 ἢ 3,000 στρατιωτῶν. Τοιαύτην λύσιν τῆς Ἑλληνοϊονίου διαφορᾶς παρὰ τοῦ Κυρίου Βουρὲ, συνίστα ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης πρὸς τὸν πληρεξούσιον Χ. Τρικούπην, ὅπως ἐπ᾽ αὐτῆς προσελκύσῃ τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν Δυνάμεων, καὶ ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων στηριχθῇ ἡ νέα συνθήκη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῶν τριῶν Προστατίδων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Εἰς τοιαύτην λύσιν τοῦ Ἰονίου ζητήματος εὐμενέστερον διετέθη ὁ Λόρδ Ρῶσσελ. Διὸ αὖθις ἐπανελάμβανεν εἰς τὸν κ. Τρικούπην, ὅτι ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Αὐστρίας, ὅπως ἐν τῇ νέᾳ συνθήκῃ παραληφθῇ ἡ μὲν νέα ῥήτρα περὶ περιορισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καὶ μνημονεύηται μόνη ἡ οὐδετερότης, ἡ δὲ κατεδάφισις τῶν φρουρίων Κερκύρας ἤθελε προαχθῇ μόνον εἰς τὸ εὐαρκοῦν· διότι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπεθύμει νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τῆς κατεδαφίσεως παραμόρφωσιν τῆς πόλεως. Ἐπὶ τούτῳ ἀπεστάλη εἰς Κέρκυραν ὁ συνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ Οὐάῦς ὅπως, ἐρευνήσας ἐπιτοπίως, πληροφορήσῃ τὸ ὑπουργεῖον περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ κατεδάφισις ἄνευ ζημίας μεγάλης καὶ τῆς νήσου καὶ τῆς πόλεως. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ δικαιώματα ἐμπορίου καὶ ναυτηλίας, ἅπερ κέκτηνται ξένα Κράτη παρὰ τῇ Ἰονίῳ πολιτείᾳ, θέλει συνταχθῇ τὸ ἄρθρον εἰς τρόπον ὥστε τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος νὰ μὴ ἦναι δεδεμένον μήτε ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων πλέον, ἢ ὅσον ἦν τὸ Ἰονικόν.

Ἐπέμενεν ὅμως ὁ Βαρῶν Βρουνὼφ, πρέσβυς τῆς Ρωσσίας, εἰς τὰ διαπραχθέντα ἐν τῇ συνθήκῃ ὡς ἀμετάβλητα. Ἔλεγε δὲ συνεχῶς συντυγχάνων μετὰ τοῦ κ. Τρικούπη.—«Κακῶς πράττουσιν οἱ Ἕλληνες νὰ μεταχειρίζωνται γλῶσσαν ἐπιτακτικήν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι Κράτος μικρὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἀντιταχθῇ τελεσφόρως κατὰ τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Οἱ ὅροι τῆς συνθήκης εἶναι λίαν εὐπαράδεκτοι. Ἀφοῦ δὲ ἡ Ρωσσία κατεδέξατο τὴν κατεδάφισιν τῆς Σεβαστουπόλεως, τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἃς τῇ ἐπιτρέπετο νὰ διατηρῇ ἐν αὐτῷ, ἠδύνατο κάλλιστα ἡ Ἑλλάς, χωρὶς νὰ ταπεινωθῇ νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς αὐτοὺς ὅρους διὰ τὴν Ἑπτάνησον. Ὁ Σὶρ Ἐρρῖκος Βοῦλβερ πρέσβυς μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ διατρίβων τότε ἐν Λονδίνῳ ἀνεδέξατο συμβουλὰς πρὸς τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν. Ἀνέπτυξε δὲ πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπορίζετο ἡ Αὐστρία, ποιοῦσα φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἐκκρεμεῖς διαπραγματεύσεις παρέχουσιν ἁρμόδιον περίστασιν αὐτῇ τοῦ νὰ ὠφεληθῇ. Ἡ οὐδετερότης τῶν Ἰονίων μόνον θὰ φυλάττηται ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας. Ἀλλὰ πρὸς τὰς ἄλλας Δυνάμεις οὐδὲν ἐμπόδιον καθιστῶσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ τὴν παραβιάσωσιν. Οὐδὲν χρησιμεύει ἐπομένως τῇ Αὐστρίᾳ ὁ περιορισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐν ταῖς νήσοις, ἐνόσῳ ἡ μὲν Ἑλλὰς οὐδέποτε ἰσχύει νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τινὸς Κράτους βουληθέντος

ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει νὰ καταλάβῃ τὴν Κέρκυραν, ἡ δύναται νὰ διατεθῇ κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας. Καὶ αὐτὴ ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων εἶναι ματαία· διότι ἡ ἰσχὺς τῆς Κερκύρας συνίστατο ἐν τοῖς φρουρίοις, ἀλλ' ἐν τῇ φυσικῇ θέσει αὐτῆς καὶ ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ ἐδάφους. Ἡ Αὐστρία οὕτω πλείονας ἤθελεν εὕρει ἐγγυήσεις ἐφέλκουσα τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν, ἢ ἐπιδιώκουσα νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἀδυνάτους, διὰ τρόπων οὐδόλως τελεσφόρων. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπεγράφη συνθήκη ἀναγκάζουσα τὴν κατεδάφισιν φρουρίων, ἠδύνατο νὰ γένῃ ἡ κατεδάφισις ὅσον ἀρκεῖ τὸ νὰ μὴ προσβληθῇ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία. Τὸ ὀρθὸν τῶν λόγων τοῦ Βοῦλβερ ἀνεγνώρισεν ὁ κόμης Ἀπονὴ πρέσβυς τῆς Αὐστρίας παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει. Ἐξέφράζετο ὅτι ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ κόμητος Ρέχβεργ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστρίας, νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην, τίνα μέρη τῆς συνθήκης θέλουσι μετριασθῆ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ Αὐλὴ τῆς Βιέννης θέλει ἀναγνωρίσει τὴν νέαν δυναστείαν. Ἀνεδέχθη δὲ καὶ ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ νὰ συνδράμῃ παρὰ τῇ Αὐστριακῇ Κυβερνήσει. Συνομιλῶν δὲ πρὸς τὸν κόμητα Ἀπονὴ ἐπρότεινε τρόπους συμβιβασμοῦ μετὰ τῆς Αὐστρίας. Καὶ ἐννόησεν ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς παρεχώρει τινὰ προνόμια εἰς τὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν τοῦ Λόϋδ, ἤθελεν ἐπιτύχει σπουδαίας παραχωρήσεις κατὰ τὴν νέαν συνθήκην. Ἕνεκα τούτου συνωμίλει καὶ ὁ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῶν Ἀθηνῶν Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας Τέστας, συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Π. Δεληγιάννη. Ἡ δὲ Αὐλὴ τῶν Ἀθηνῶν διετίθετο νὰ πράξῃ ὅ,τι δυνατὸν ἵνα εὐχαριστήσῃ κατὰ τοῦτο τὴν Αὐστρίαν. Διακοίνωσιν δὲ ἐμπιστευτικὴν συνάμα διεβίβασεν ὁ Δρουὲν δὲ Λουὴς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ πρέσβυν Πρίγκηπα Δελατοὺρ δ' Ἀβερνώ. Δι' αὐτῆς δὲ ἐξεφράζετο ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἴδῃ εὐδοκιμούσας τὰς προσπαθείας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων νὰ μὴ μνημονευθῶσιν οἱ ὅροι οὐδετερότητος καὶ κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, χωρὶς πάντοτε νὰ παραβλαφθῇ τὸ κῦρος τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῶν 2 Νοεμβρίου. Τὴν ἀποσιώπησιν ταύτην ἐθεώρει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὡς ἰσοδύναμον πρὸς ἀκύρωσιν τῶν ὅρων τῶν ἐν τῇ προτέρᾳ συνθήκῃ ἐκφρασθέντων. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως ἤθελε νὰ ἀκούσῃ ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, ὡς ὑποκρύπτον μὴ εἰλικρίνειαν πρὸς τὰ ἀποφανθέντα ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας· οὔτε καὶ τὸ ἄρθρον περὶ τῆς καθολικῆς θρησκείας ἤθελε νὰ μὴ ἀναφερθῇ· διότι ἡ Γαλλία πρὸς ὅλας τὰς συνθήκας περὶ ἀνατολῆς πάντοτε ἀρ-

χὴν εἶχε τὸ νὰ ἀποφαίνηται εἰς αὐτὰς προστατεύουσα τὸν καθολικισμόν.

Ὑπόμνημα δὲ τὰς 2 Δεκεμβρίου 1863 ἐνεχείρησεν ὁ πληρεξούσιος Τρικούπης, πρὸς τὸν λόρδον Ρῶσσελ, καὶ τοὺς δύο ἄλλους πρέσβεις Γαλλίας καὶ Ρωσσίας. Δι' αὐτοῦ ἔλεγεν ὅτι ἡ συνομολογηθεῖσα ἐν Λονδίνῳ συνθήκη τὰς 2 Νοεμβρίου ἐνεποίησεν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν. Ὁ ἐξαφθεὶς ἐρεθισμὸς ἐξ αὐτῆς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ δυσαρέστους συνεπείας, ἂν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως δὲν ἔσπευδε νὰ προλάβῃ αὐτάς, δίδουσα εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ἐλπίδας τινὰς περὶ προσεχοῦς τινὸς τροποποιήσεως τοῦ γεγονότος. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῷ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίῳ ἐπετράπη νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀδυνατεῖ ν' ἀποδεχθῇ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν 2 Νοεμβρίου, δι' ὧν θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἕνωσις. Ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων θεωρεῖται παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς μέτρον ἀνωφελές, ἐπιβλαβές, ἄδικον καί, οὕτως εἰπεῖν, ἀδύνατον. Ἡ Ἰόνιος Βουλὴ διαρρήδην ἐκηρύχθη κατὰ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, ἐπιδεικνύουσα ἀκαταμαχήτως τὰ ὀχυρώματα αὐτά, δι' ἃ τοσαῦτα ἐδαπάνησεν, ὅτι εἶναι ἀποκλειστικὴ αὐτῆς ἰδιοκτησία. Ἑπομένως ἀδίκως καὶ ἐπὶ βουλήσει ἰσχυροτέρου καὶ συμφέροντι ἀλλοτρίου θὰ στερηθῇ τὴν ἰδιοκτησίαν της ἀπολλωμένην βιαίως. Ἀνυπόστατος ὁ φόβος μὴ τὰ ὀχυρώματα Κερκύρας ἀποβῶσιν ἐπικίνδυνα πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος· διότι ἡ Ἑλλὰς κράτος μικρὸν καὶ ἀνίσχυρον, οὐδεμίαν ἄμυναν ἢ ἐπίθεσιν δύναται εἰς αὐτὰ νὰ ποιήσηται κατ' οὐδενὸς ἄλλου Κράτους, καὶ μάλιστα ἐνῷ δὲν ἔχει στόλον ἀξιόμαχον. Οὐδέποτε δὲ θὰ ἐπιτρέψωσιν αἱ μεγάλαι ναυτικαὶ Δυνάμεις δευτερεύουσάν τινα δύναμιν ναυτικήν, ἀποπειραθεῖσαν νὰ καταλάβῃ αἰφνιδίως τὰ φρούρια, καὶ δι' αὐτῶν νὰ κυριεύσῃ τὸ στόμιον τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου. Ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν κατεδαφισθῶσι τὰ φρούρια, ἡ Κέρκυρα μένει ἐκτεθειμένη εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐπιτιθεμένου, ὅστις οὐ μόνον θὰ βλάψῃ τὴν προσβαλλομένην Δύναμιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Κέρκυραν, ἀνοικοδομῶν φρούρια. Καὶ τότε ποία ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος; Ἡ Κυβέρνησις αὐτῆς δὲν θὰ ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ κηρύξῃ πόλεμον, καὶ προβῇ εἰς ἐχθροπραξίας, ὡς ἡ Δανία τῷ 1807; Ἐνῷ, ἂν ἡ Κέρκυρα ἦναι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὠχυρωμένη ὡς εἶναι, καὶ φρουρουμένη ὑπὸ προσηκούσης στρατιωτικῆς Δυνάμεως, ἀποκόπτει πᾶσαν ἐλπίδα πάσης ἄλλης Δυνάμεως νὰ κυριεύσῃ αἰφνιδίως αὐτήν. Ἄλλως ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων δὲν ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα ἢ τὴν προσ-

βολὴν τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν Ἰονίων τὴν ζημίαν καὶ πολλὰ ἄτοπα πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἰδίως. Ὁλόκληρος μὲν ἡ πόλις Κέρκυρα οὕτω θὰ καταστραφῇ, ἡ δὲ νῆσος κειμένη ἐγγύτατα τῆς Ἀλβανίας, θὰ ἐκτίθηται ἀδιακόπως εἰς λῃστρικὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν, τὰς ὁποίας δὲν θὰ δύναται νὰ ἀποκρούσῃ ἄοπλος οὖσα καὶ ἐστερημένη τῶν φρουρίων της».

Ἡ οὐδετερότης δὲ οὐδέποτε ἐδηλώθη ἐν ταῖς διακοινώσεσι τῆς Ἀγγλίας περὶ ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, οὐδ' ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῷ ὑπογραφέντι ἐν Λονδίνῳ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς 1/13 Ἰουλίου. Ἕλληνες δὲ καὶ Ἰόνιοι ἀπὸ κοινοῦ ἐδήλωσαν ἐν ταῖς αὐτῶν συνελεύσεσιν ὅτι ἡ ἕνωσις πρέπει νὰ ἦναι ἀπόλυτος καὶ ἀπεριόριστος, καὶ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ν' ἀποτελῶσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κράτος, διατελοῦσαι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους. Ἀπ' ἐναντίας ἡ οὐδετερότης καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν συγχώνευσιν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Βασιλείου εἰς ἀνωμαλίαν. Κατ' οὐδὲν δύναται νὰ διαταραχθῇ ἡ Εὐρωπαϊκὴ εἰρήνη, ἂν τὰ Κύθηρα, ἢ ἡ Λευκὰς, ἢ ἡ Ζάκυνθος, ἢ ἡ Κεφαλληνία κεῖνται ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον διοίκησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁποίαν στρατηγικὴν θέσιν παρουσιάζουσιν αἱ νῆσοι αὗται ὥστε, κατεχόμεναι ὑπὸ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ξηρᾶς ἢ θαλλάσης, ν' ἀπειλῶσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην; Αὐτὴ δὲ ἡ Κέρκυρα οὐδετερουμένη, καὶ ἄνευ τῆς οὐδετερότητος τὸ παραμικρὸν δύναται νὰ βλάψῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην. Οὐδόλως ἐννοεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοιούτους κινδύνους. Ἐὰν τινες τῶν Δυνάμεων πρεσβεύωσιν ἄλλην ἰδέαν, πρέπει νὰ ἐκθέσωσιν αὐτῇ τοὺς κινδύνους ὡς πιθανοὺς, καὶ πείσωσιν αὐτήν. Προκειμένου λόγου νὰ συναφθῇ εἰρήνη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, δίκαιον καὶ εὔλογον νὰ κοινοποιηθῶσιν αὐτῇ οἱ λόγοι, ἕνεκα τῶν ὁποίων θεωροῦνται ἀναγκαῖοι οἱ ὅροι, οἵτινες θὰ ἐπιβληθῶσιν, ἵνα φωτισθῶσιν ἀμοιβαίως τὰ συμβαλλόμενα μέρη. Ἂν ἡ Κέρκυρα διὰ τὴν γειτνίασίν της πρὸς τὴν Ἀλβανίαν πρέπει νὰ κηρυχθῇ οὐδετέρα, τότε πρέπει εὐλογώτερον νὰ κηρυχθῶσι τοιαῦται ἡ Φθιῶτις καὶ ἡ Ἀκαρνανία, ὡς πλησιάζουσαι μᾶλλον τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, συνεχόμεναι μετ' αὐτοῦ, δύνανται ἐπικινδυνέστεραι αὐτῷ νὰ κατασταθῶσιν. Ὅθεν ἡ οὐδετερότης τῶν Ἰονίων νήσων ἐστὶ πάντῃ μὲν διὰ τὴν Εὐρώπην ἀνωφελὴς, ἐπιβλαβέστατον δὲ διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἑπομένως ἀπραγματοποίητον. Διὰ τοῦ ἐπαχθεστάτου λοιπὸν τούτου ὅρου ἕνωσις, ὡς ἡ Ἀγγλία, ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἑλλὰς καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι τὴν ἐνόησαν, δὲν γίνεται. Ἐκ τούτου τὸ Ἰόνιον Κράτος μένει ἀκέραιον, καὶ μόνον μεταβάλλει προστάτην Ἡγεμόνα. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀδυνατεῖ νὰ διοι-

κήσῃ τὰς νήσους αὐτάς· διότι διὰ τῆς οὐδετερότητος δεσμεύονται αἱ χεῖρές της, καὶ θὰ ὑποχρεῆται εἰς διηνεκεῖς συνεννοήσεις καὶ συζητήσεις μετὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων περὶ αὐτῶν, ὅπερ προσβάλλει καὶ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ τὴν Βασιλικὴν κυριαρχίαν.

Πρὸς δὲ τὸ 4ον. ἄρθρον τῆς συνθήκης, παρετήρει ὁ Κύριος Τρικούπης διὰ τοῦ ὑπομνήματος, ὅτι ὅρος περὶ ἐμπορίας καὶ ναυτηλίας τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν πλεονεκτημάτων, ἃ θὰ ἀπολαύσωσι πλοῖα ξένων Δυνάμεων, καὶ πλοῖα Ἰόνια προσορμιζόμενα εἰς τὰς Ἰονίους νήσους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, δυνάμει προηγουμένων συνθηκῶν τοῦ Ἰονίου μετὰ ξένων ἐπικρατειῶν, συντείνει εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰς δύο χώρας ἐσαεὶ ὡς μὴ οὔσας ἡνωμένας, ἐνῷ δὲ ἡ Ἰόνιος σημαία μετὰ τὴν ἕνωσιν δὲν θὰ ὑπάρχει, καὶ οἱ κάτοικοι πάντες τῶν Ἰονίων Νήσων θὰ ἀποκαλῶνται Ἕλληνες, ὡς οἱ λοιποὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πῶς δύνανται νὰ διακριθῶσι τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κάτοικοι καὶ πλοῖα τῆς Ἑπτανήσου; Ἐὰν δὲ οἱ Ἰόνιοι ἔμελλε ν' ἀπολαύσωσιν ἐν Ἑλλάδι πλεονεκτημάτων, ὧν δὲν ἀπολαύουσιν οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ὅρου αὐτοῦ θὰ καθιεροῦτο προνομιοῦχος τάξις πολιτῶν, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας, ὡσαύτως παρετηρεῖτο ἐν τῷ ὑπομνήματι περιττὸς ὁ ὅρος τοῦ 5 ἄρθρου τῆς συνθήκης ὁ περὶ θρησκείας ἀναφερόμενος· διότι Ἑλλὰς καὶ Ἑπτάνησος εἶναι Κράτη ὀρθόδοξα ἀνατολικά. Εἰς δὲ τὰ πολιτεύματα ὅλα τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἑλληνικὴ θρησκεία κηρύττεται ἐπικρατοῦσα. Πῶς λοιπὸν δύναται ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία νὰ καταπιεσθῇ, ἢ ταπεινωθῇ διὰ τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος εἴτε ἐν Ἑπτανήσῳ εἴτε ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ; Ἀπ' ἐναντίας ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνεξιθρησκείας ἐπικρατεῖ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσης ἐπὶ βάσεων εὐρυτάτων. Οἱ δὲ Ἑλληνικοὶ νόμοι διακηρύττουσι πάντῃ ἐλεύθερον τὴν ἐξάσκησιν τῆς λατρείας οὐ μόνον τῶν χριστιανικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκευμάτων. Καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἰς οὐδένα τόπον ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀνεξιθρησκεία ὡς ἐν Ἑλλάδι;

Συνεπέραινε δὲ ἐξ ὅλων τούτων δι' ὑπομνήματος ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. — «Ἡ μετὰ τῶν πέντε Δυνάμεων συνομολογηθεῖσα συνθήκη ἐπαχθὴς καθίσταται διὰ τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς ὅρους οὐδετερότητος καὶ κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν δύο τούτων μέτρων ἀποκρούει τὴν ἐντελῆ ἕνωσιν καὶ συγχώνευσιν τῶν δύο λαῶν, καθὼς προτίθενται αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, καὶ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἑπτά-

νησος. Αἱ δὲ διατάξεις ἐν τοῖς ἄρθροις 4 καὶ 5 δίδουσι χώραν
εἰς σφοδρὰς ἀντιρρήσεις.» — Ἐπέραινε δὲ τὸ ὑπόμνημά του λέγων.
—«Ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος διετάχθη νὰ παραστήσῃ τοῖς
πληρεξουσίοις τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων τοὺς ἀνωτέρω
ἐκτεθειμένους ὅρους, ὧν ἕνεκα ἡ Ἑλλὰς καὶ οἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀδυ-
νατοῦσι νὰ συνομολογήσωσι συνθήκην ὑπὸ τοὺς ὅρους, οὓς περιέχει
ἡ ὑπὸ τῶν πέντε Δυνάμεων διαπραχθεῖσα. Ὁ εἰρημένος πληρε-
ξούσιος προσεκλήθη νὰ προσπαθήσῃ νὰ πείσῃ αὐτούς, νὰ παραιτή-
σωσι μὲν πᾶσαν ἰδέαν περὶ πραγματοποιήσεως τῆς οὐδετερότη-
τος καὶ τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων, νὰ ἐξαλείψωσι δὲ ἐκ
τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνθήκης τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 4
καὶ 5. τῆς ὑπὸ τῶν πέντε Δυνάμεων συναφθείσης, καθὸ περιττὰς
καὶπροσβαλούσας ἄνευ ἀνάγκης τὴν ἐθνικὴν φιλοτοτιμίαν, καὶ δυ-
ναμένας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν νὰ δώσωσι χώραν εἰς με-
γίστην σύγχυσιν. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἰόνιοι πεπεισμέ-
νοι περὶ τῶν εὐμενῶν τῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων ὑπὲρ τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ ἔθνους διαθέσεων, ὧν πολλάκις ἔλαβον δείγματα, προ-
σδοκῶσι μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι δὲν θέλουσιν ἐπιμένει εἰς μέτρα
ἀποκαθιστῶντα τὴν ἕνωσιν ἀπραγματοποίητον, καὶ δυνάμενα νὰ
ἔχωσι δυσάρεστον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως,
ἣν ἡ Ἑλλὰς μετὰ σκληρὰν δοκιμασίαν ἵδρυσεν εὐτυχῶς.»

Ἄκαμπτοι διέμενον εἰς τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ ὑπομνήμα-
τος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληρεξουσίου οἱ ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωποι τῶν
τριῶν προστατίδων Δυνάμεων. Ὁ Ἕλλην πληρεξούσιος ἔμαθεν, ὅτι
ἐγένετο τὸ σχέδιον τῆς μετὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλ-
λάδος συνθήκης, καὶ ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τῆς
Ἀγγλίας διεβίβασεν αὐτὸ εἰς τοὺς πρέσβεις Γαλλίας Ρωσίας
καὶ Αὐστρίας. Ἐζήτει διὸ νὰ κοινοποιηθῇ ἐπισήμως πρὸς τὴν Ἑλ-
ληνικὴν Κυβέρνησιν, πρὶν ἡ Ἀγγλία συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Δυνά-
μεων, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν 2]14 Νοεμβρίου, καὶ
τοῦτο πρὸς συνδιάλεξιν καὶ μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.
Ὁ λὸρδ Ρῶσσελ εὕρισκε δυσκολίαν, διότι αἱ Δυνάμεις ἀκόμη δὲν
εἶχον ἐκφρασθῆ περὶ τοῦ σχεδίου τούτου, καὶ πιθανῶς ἐδύναντο
νὰ γίνωσι τροποποιήσεις ἐπὶ αὐτοῦ συνάμα τῶν παρατηρήσεων
αὐτῶν. Ἐὰν δὲ αἱ τροποποιήσεις, ὡς βλάπτουσαι τὴν Ἑλλάδα,
ἤθελον ἐξεγείρει παράπονα τῆς Ἑλλάδος κατ' αὐτῶν, βεβαίως
τὰ παράπονα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἤθελον ἐπιπέσει κατ'
ἐκείνης τῆς Δυνάμεως, ἥτις προσεκάλεσε τὰς τροποποιήσεις. Ἐ-
πειδὴ ὅμως ὁ πληρεξούσιος Τρικούπης ὑπεσχέθη, ὅτι ἐμπιστευτι-
κῶς δοθὲν τὸ σχέδιον αὐτῶν δὲν θέλει δημοσιευθῇ ἐν Ἀθήναις,

ἔλαβεν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐμπιστευτικὸν, ὃ ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας. Λαμβάνων δὲ αὐτὸ παρετήρει ἀμέσως πρὸς τὸν Λόρδον Ρῶσσελ, ὅτι ἐν τῷ σχεδίῳ διετηρεῖτο ὁλόκληρος ὁ ὅρος τῆς οὐδετερότητος, καὶ παρελείπετο μόνον ἡ παράγραφος τοῦ περιορισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐν ταῖς νήσοις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Αὐστρία δὲν ἤθελε νὰ μεταλλάξῃ τὸν ὅρον τῆς οὐδετερότητος Κερκύρας, λόγῳ τοῦ νὰ δύναται τῇ ἀρωγῇ τῶν συμμάχων νὰ ἀποκρούῃ πᾶσαν Δύναμιν καὶ ἰδίως τὴν Ἰταλίαν, ἐὰν αὕτη κατελάμβανε τὴν Κέρκυραν ἐπιτιθεμένη κατὰ τῆς Αὐστρίας, ὁ Τρικούπης ἔλεγε νὰ ἀντικααασταθῇ ὁ ὅρος τῆς οὐδετερότητος διὰ διατάξεως ἀπαγορευούσης τὴν μετάβασιν τῶν φρουρίων Κερκύρας εἰς χεῖρας τρίτου παρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἴτε παραχωρούσης αὐτὴν αὐτοβούλως, εἴτε καταλαμβανομένης βιαίως. Ὁ Λόρδος Ρῶσσελ ὅμως ἀπεκρίνατο ὅτι ἡ Αὐστρία οὐδόλως εὐχαριστεῖται εἰς τοιαῦτα. Εἶχε δὲ τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης οὕτω.—«Σχέδιον συνθήκης, δοθὲν ἐμπιστευτικῶς τῷ κ. Τρικούπῃ τὴν 16 Δεκεμβρίου 1863.—12 Δεκεμβρίου 1863.—Ἀφοῦ ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἰονίων Νήσων, ὅτι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἑνώσεως τῶν εἰρημένων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἦν ἑτοίμη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τούτων, αἵτινες ἐνεπιστεύθησαν αὐτῇ, διὰ τῆς μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσσίας, κατὰ τὴν 5 Νοεμβρίου 1815 ἐν Παρισίοις διαπραχθεῖσαν συνθήκην, ἐὰν ἡ ἄρσις τῆς προστασίας καὶ ἡ ἕνωσις συνῇδον πρὸς τὴν θέλησιν τῆς Ἰονίου ἐπικρατείας· ἡ δὲ ῥηθεῖσα Ἰόνιος Βουλὴ δι' ὁμοφώνου ψηφίσματος τῆς 1[19 Ὀκτωβρίου 1863, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην· ἡ μὲν Α. Β. Μ. διὰ τοῦ 1 ἄρθρου τῆς κατὰ τὴν 14 Νοεμβρίου 1863 συναφθείσης συνθήκης μεταξὺ αὐτῆς, τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, συνωμολόγησε τὸ καθ' ἑαυτὴν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν εἰρημένην προστασίαν ὑπό τινας ὅρους ἐν τῇ μνησθείσῃ συνθήκῃ διαλαμβανομένους. Αἱ δὲ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν συνεφώνησαν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, νὰ παραδεχθῶσιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους τὴν παραίτησιν τῆς προστασίας, καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἕνωσιν τῶν εἰρημένων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· πρὸς δὲ ἡ Α. Μ. διὰ τοῦ πέμπτου ἄρθρου

τῆς ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὴν 13 Ἰουλίου 1863 ὑπογραφείσης Συνθήκης, συνεφώνησε μετὰ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ἐὰν ὡς προέβλεπε τὸ ἄρθρον 4 τῆς αὐτῆς συνθήκης, ἡνοῦντο μετὰ τῆς Ἑλλάδος, θὰ συμπεριελαμβάνοντο, ἅμα ἡ ἕνωσις αὕτη ἀπετελεῖτο ἐν τῇ δοθείσῃ ἐγγυήσει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ὑπὸ τῶν Αὐλῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, δυνάμει τῆς ἐν Λονδίνῳ συμβάσεως τῶν 7 Μαΐου 1832.

»Ὅθεν νῦν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς 13 Ἰουλίου 1863, ὡς καὶ τῆς διατάξεως τοῦ 6 ἄρθρου τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου 1863, καθ' ἣν αἱ Αὐλαὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ὡς Δυνάμεις ἐγγυήτριαι ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐπιφυλάττονται νὰ συνάψωσι Συνθήκην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὰς συμφωνίας, ἃς ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ καταστήσῃ ἀναγκαίας, αἱ μνησθεῖσαι Αὐτῶν Μεγαλειότητες ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἄνω εἰρημένων διατάξεων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἐξέφρασε τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ διαπραγματευθῇ συνθήκην πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν, αἱ εἰρημέναι Α. Α. Μ. Μ. διώρισαν ὡς πληρεξουσίους των, ἤτοι·

«Ἄρθρον 1. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἐπιθυμοῦσα νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων ἐκφρασθεῖσαν θέλησιν περὶ ἑνώσεως τῶν νήσων τούτων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, συνῄνεσε πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἑνώσεως ταύτης, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅροις τοῖς παρακατιὸν ὁριζομένοις, νὰ ἄρῃ τὴν προστασίαν αὐτῆς τὴν ἐπὶ τῶν νήσων Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κυθήρων καὶ Παξῶν καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, αἵτινες διὰ τῆς ἐν Παρισίοις ὑπογραφείσης Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἀπεφασίσθη ν' ἀποτελέσωσιν ἓν ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡνωμένη Πολιτεία τῶν Ἰονίων Νήσων» καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτοῦ.

»Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ Α. Β. Μ. ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ

τῶν Γάλλων καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὡς συναπογράψαντες τὴν Σύμβασιν τῆς 7 Μαΐου 1832, ἀναγνωρίζουσι τὴν ἕνωσιν ταύτην, καὶ προσέτι συνομολογοῦσιν ἀλλήλοις, ὅτι ἡ Ἑλλὰς, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διαγραφομένων ὑπὸ τῆς συναφθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 21 Ἰουλίου 1832 συμβάσεως, μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ἀφ' ἑτέρου καὶ μετὰ τῆς προσθήκης τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀναγνωρισθήσεται ὡς ἀποτελοῦσα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν εἰρημένων τριῶν Αὐλῶν, ἓν Κράτος Μοναρχικὸν, ἀνεξάρτητον καὶ Συνταγματικόν.

»Ἄρθρον 2. Αἱ Α. Α. Μ. Μ., ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν συναποφασίσαντες διὰ τοῦ 2.ου ἄρθρου τῆς Συνθήκης τῆς ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ τὴν 14 Νοεμβρίου 1863, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, θέλουσιν ἀπολαύσει τῶν πλεονεκτημάτων διηνεκοῦς οὐδετερότητος, συνεφώνησαν προσέτι νὰ σεβασθῶσι τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἰδίως τὴν ἀρχὴν τῆς οὐδετερότητος ταύτης.

»Ἡ δὲ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὑπ' ὄψιν οὕτω συνομολογηθεῖσαν ἀσφάλειαν κατὰ πάσης ξένης ἐπιθέσεως διὰ τὸ μέρος τοῦ Ἑλλ. Βασιλείου, τὸ τέως ἀπαρτίζον τὴν ἡνωμένην πολιτείαν τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ παρασχεῖν ταῖς ξέναις Δυνάμεσι πλήρη βεβαίωσιν κατὰ πάσης διαταράξεως τῆς τῶν ὁμόρων ἐπικρατειῶν εἰρήνης, δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ἐπιγενομένης μεταβολῆς ἐν τῇ πολιτικῇ καταστάσει τῆς Ἰονίου ἐπικρατείας, ὡς ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἀναγνωρίζει καὶ ὑπόσχεται νὰ διατηρήσῃ τὴν οὐδετερότητα ταύτην.

»Ἄρθρον 3. Ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου οὐδεμίαν θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰ πλεονεκτήματα τὰ παραχωρηθέντα εἰς τὸ ξένον ἐμπόριον καὶ τὴν ξένην ναυτιλίαν δυνάμει συνθηκῶν καὶ συμβάσεων συνομολογηθεισῶν ὑπὸ ξένων Δυνάμεων μετὰ τῆς Α. Β. Μ. ὡς Προστάτιδος τῆς ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων.

»Πᾶσαι αἱ ἐκ τῶν εἰρημένων συναλλαγῶν ὡς καὶ ἐκ κανονισμῶν συνδεομένων πρὸς αὐτὰς καὶ σήμερον ἐν ἰσχύει πηγάζουσαι ὑπο-

χρεώσεις, διατηρηθήσονται καὶ ἀκριβῶς ἐφαρμοσθήσονται, ὡς καὶ μέχρι νῦν συνῳδὰ τοῖς τῶν εἰρημένων συμβάσεων ὁρισμοῖς.

»Ῥητῶς προσέτι συνομολογεῖται ὅτι τὰ πλοῖα καὶ τὸ ἐμπόριον παντὸς ξένου Κράτους θέλουσιν ἐξακολουθεῖ ν' ἀπολαύωσιν ἐν τοῖς Ἰονίοις λιμέσι, πανθ' ὅσα πλεονεκτήματα δικαιοῦνται, καὶ νῦν νὰ χαίρωσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις λιμέσιν, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ πλοῖα τῶν εἰρημένων νήσων ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀπολαύωσι πάντα τὰ πλεονεκτήματα, εἰς ὅσα νῦν δικαιοῦνται ἀπὸ μέρους τῆς τοιαύτης ξένης ἐπικρατείας.

»Ἄρθρον 4. Ἡ ἕνωσις τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς θέλει παραβλάψει τὰς καθιερωμένας ἀρχὰς ὑπὸ τῆς ἐπικρατούσης Νομοθεσίας τῶν εἰρημένων νήσων ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν λατρειῶν καὶ τὴν ἀνεξιθρησκείαν. Ἑπομένως τὰ θρησκευτικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια τὰ κανονιζόμενα ἐν τοῖς κεφαλαίοις 1 καὶ 2 τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ ἰδίως ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐπικρατούσης θρησκείας ἐν ταῖς εἰρημέναις νήσοις, ἡ πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία, ἧς ἀπολαύει ἡ ὑφισταμένη θρησκεία τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ ἡ ἐντελὴς ἀνοχὴ ἡ ὑποσχεθεῖσα εἰς τὰ λοιπὰ Χριστιανικὰ θρησκεύματα, ἔσονται μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν πλήρει ἰσχύϊ καὶ ἐνεργείᾳ.

»Ἡ ἰδιαιτέρα προστασία, ἡ ἐγγυηθεῖσα εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ὧν νῦν ἀπολαύει ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἔσονται ἐπίσης ἐν ἰσχύϊ. Οἱ δὲ ὑπήκοοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν θρησκείαν ταύτην θ' ἀπολαμβάνωσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγγυηθείσης ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου, τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830. Ἡ ἀρχὴ τῆς τελείας πολιτικῆς καὶ ἀστυκῆς ἰσότητος τῶν ὑπηκόων τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἣν καθιεροῖ ἐν Ἑλλάδι τὸ αὐτὸ πρωτόκολλον, θέλει ὡσαύτως ἰσχύει καὶ διὰ τὰς Ἰονίους νήσους.

»Ἄρθρον 5. Ἐπειδὴ ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων ἀπεφάσισε διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς τῆς 7[19 Ὀκτωβρίου 1863 ὅτι τὸ ποσὸν δέκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν κατ' ἔτος θέλει καταβάλλεσθαι εἰς μηνιαίας δόσεις, πρὸς αὔξησιν τῆς Βασιλικῆς χορηγίας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο θέλει ἐπιβαρύνει πρῶτον τὰς Ἰονίους εἰσπράξεις· ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

»Ἄρθρον 6. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν συμφωνοῦσι νὰ ἐγκαταλείπωσιν ἕκαστος ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. τέσσαρας χιλιάδας στερλίνας κατ' ἔτος ἐκ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὑπεχρεώθη ν' ἀποτίσῃ ἐτησίως ἑκάστῳ αὐτῶν, σύμφωνα πρὸς τὴν διαπραχθεῖσαν ἐν Ἀθήναις συμφωνίαν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῇ συμπράξει καὶ τῶν Ἑλληνικῶν βουλῶν κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1860.

»Ἐννοεῖται δὲ ῥητῶς, ὅτι τὰ τρία ταῦτα ποσὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὁλικὴν ποσότητα δώδεκα χιλιάδων λιρῶν ἐτησίως εἰσὶ προωρισμένα νὰ ἀποτελέσωσι προσωπικὴν προικοδότησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. πρὸς ἐπαύξησιν τῆς Βασιλικῆς χορηγίας τῆς ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Κράτους· ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ δὲ ἡ ἀνάβασις τῆς Α. Μ. εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον οὐδεμίαν θὰ συνεπιφέρῃ μεταβολὴν ὡς πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἡ Ἑλλὰς συνωμολόγησε διὰ τοῦ ἄρθρου 12 τῆς συμβάσεως τῆς 7 Μαΐου 1832 πρὸς τὰς ἐγγυηθείσας τὸ δάνειον Δυνάμεις, οὐδ' ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέλαβε κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1860 συνεπείᾳ παραστάσεως τῶν τριῶν Αὐλῶν.

»Ἄρθρον 7. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑπόσχεται ὅτι ἀναδέχεται πάσας τὰς συμφωνίας καὶ πάντα τὰ συμβόλαια ὅσα νομίμως συνῆψεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, περιβεβλημένη τὴν δέουσαν πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῶν νήσων, ἢ ὁ προστάτις Ἡγεμὼν, ἐν ὀνόματι αὐτῶν, εἴτε μετὰ ξένων κυβερνήσεων, μετὰ εταιριῶν ἢ εταιρικῶν συλλόγων, εἴτε μετὰ ἰδιωτῶν, ἡ δὲ ἀναδοχὴ αὕτη εἶναι τόσῳ πλήρης καὶ τελεία, ὡσανεὶ αἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ συμβόλαια ταῦτα συνωμολογοῦντο ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἢ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὴν ἀνωτέρω κατηγορίαν ἰδίως ὑπάγονται· τὸ δημόσιον χρέος τῶν Ἰονίων νήσων, τὰ προνόμια τῆς Ἰονίου τραπέζης, τὰ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς εταιρίας τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «εταιρία τοῦ Αὐστριακοῦ Λόϋδ» καὶ τὰ τῆς τοῦ ἀεροφῶτος εταιρίας τῆς Μελίτης, καὶ τῆς τοῦ Μεσογείου.

»Ἄρθρον 8. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐχορηγήθησαν συντάξεις εἰς Ἄγγλους ὑπηκόους παρὰ τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως, νῦν δὲ μέλλουσι νὰ δοθῶσι τοιαῦται συνέπειαι τῶν ἰσχυόντων περὶ συντάξεων κανονισμῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις· καὶ ἐπειδὴ τὸ

ποσὸν τῶν εἰρημένων συντάξεων ἀναβαίνει εἰς λίρας στερλίνας 7,322, 1 σελ. 3 δην. ἐνιαυσίως, ὡς ἐμφαίνει ὁ προσαρτώμενος ὑπὸ στοιχεῖον Α πίναξ, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συνομολογεῖ, ὅτι ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσιν αἱ δέκα χιλιάδες λιρῶν κατ' ἔτος, αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῷ 5.ῳ ἄρθρῳ τῆς παρούσης Συνθήκης, τὸ ἀνωτέρω ποσὸν θέλει ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν ὑποχρέωσιν τὴν ἐπιβαρύνουσαν τὰς εἰσπράξεις τοῦ τελωνείου Κερκύρας καὶ τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων, καὶ θέλει καταβάλλεσθαι εἰς ἑξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ Ἄγγλον πρόξενον, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμωνται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα τὰ δικαιούμενα εἰς τὰς ἀνωτέρω συντάξεις.

»Καὶ ἐπειδὴ ἀναγκαῖον κατέστη νὰ δοθῶσιν ἀποζημιώσεις εἴς τινα ἄλλα πρόσωπα διατελοῦντα νῦν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἅτινα θέλουν ἀπολέσει τὰς θέσεις των συνεπείᾳ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων, αἱ δὲ ἀποζημιώσεις αὗται ἀναβαίνουσι κατ' ἔτος εἰς λίρας στερλίνας 3,721, σελ. 12 ὡς ἐμφαίνει ὁ συνημμένος ὑπὸ στοιχεῖον Β πίναξ, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συνομολογεῖ ὅτι, τὸ εἰρημένον ποσὸν θέλει ἐπιβαρύνει τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ θέλει καταβάλλεσθαι καθ' ἑξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγγλον πρεσβευτὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμηται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἔχοντας δικαιώματα ἐπὶ τῶν εἰρημένων χορηγιῶν.

»Αἱ διάφοροι αὗται συντάξεις καὶ χορηγίαι θ' ἀρχίσωσι νὰ ἐπιβαρύνωσι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ θὰ καταστῶσι πληρωτέαι παρ' αὐτῆς μετὰ τὴν παῦσιν καὶ ἐφεξῆς τῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων Ἀγγλικῆς Προστασίας. Ἑπομένως αἱ πρῶται καταβολαὶ γενήσονται εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ἐν Ἀθήναις, δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς 31 Μαρτίου τῆς 30 Ἰουνίου, τῆς 30 Σεπτεβρίου ἢ τῆς 31 Δεκεμβρίου, τῆς ἀμέσως τυχὸν παρεπομένης μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἐν ταῖς νήσοις Ἀγγλικῆς ἐξουσίας. Ἐφεξῆς δὲ αἱ πληρωμαὶ θέλουσι γίνεσθαι δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως ἑκάστης ἑπομένης ἑξαμηνίας.

»Ἐπειδὴ δὲ διάφοροι ὑπήκοοι λαμβάνουσι συντάξεις χορηγηθείσας αὐτοῖς δι' ὑπηρεσίας ὑπὸ τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀναδέχεται ἵνα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων συντάξεων ὦσιν ἀλύμαντα, καὶ ἵνα ἐξακολουθῶσιν οὗτοι δεόντως νὰ λαμβάνωσιν αὐτάς. Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄγγλος Πρέσβυς ἀφοῦ λάβῃ κατάλογον τῶν τοιούτων συντάξεων παρὰ τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Α. Β. Μ. θέλει παραδώσει αὐτὸν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐδεὶς

Ἰόνιος ὑπήκοος θὰ δύναται νὰ ἔχῃ ἀπαίτησίν τινα παρὰ τῆς Α' Ἑλλ. Μ. λόγῳ συντάξεως δεδομένης νῦν αὐτῷ, ἐκτὸς ἐὰν ἡ σύνταξις αὕτη περιλαμβάνεται ἐν τῷ ῥηθέντι καταλόγῳ.

»Τὸ ποσὸν τῶν δύο πινάκων δύναται κατά τι νὰ τροποποιηθῇ συνεπείᾳ πληροφοριῶν ἀποσταλεισῶν ἤδη ἐκ Κερκύρας· ἀλλ' ἐὰν τυχὸν ἐπέλθῃ τροποποίησίς τις, δὲν δύναται αὕτη νὰ μεταβάλλῃ τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν δύο πινάκων πλειοτέρων τῶν 200 λιρῶν.

»Σημ. χειρόγραφος. Οἱ πίνακες Α, Β δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀκριβεῖς.

»Ἄρθρον 9. Αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ Δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. θέλουσιν ἀποχωρήσει τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων τρεῖς μῆνας εἰ καὶ ταχύτερον ἢ δυνατὸν μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς παρούσης συνθήκης.

»Ἄρθρον 10. Ἡ παροῦσα συνθήκη ἐπικυρωθήσεται, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις ἀνταλλαχθήσονται ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων, ἢ καὶ ταχύτερον εἰ δυνατόν.—Πρὸς πίστωσιν κ.τ.λ.»

Ἐν τοσούτῳ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις διέταξε τὸν ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγὸν τῶν ἐν ταῖς νήσοις Ἀγγλικῶν δυνάμεων νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ἀναγκαίας ἐργασίας διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τοῦ Βίδου, καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ἀποτείχισιν. Τὰς 28 λοιπὸν Δεκεμβρίου 1863 τὸ μηχανικὸν προπαρεσκεύαζε σιδηρᾶν ὁδὸν εἰς τὴν παραλίαν. Παρεσκευάσθησαν οἱ στρατιωτικοὶ κατάδικοι νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Μάλταν, ὡς ἔτι καὶ τὰ στρατιωτικὰ συντάγματα 4, 9 καὶ τὸ ἕτερον εἰς Γιβραλτάρ. Περιεμένοντο δὲ καὶ τὰ φορτηγὰ πλοῖα νὰ παραλάβωσιν ὅλον τὸ ὑλικὸν φρουρίων καὶ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ἀφαιρεθῇ ἐξ ὅλων τῶν φρουρίων τῆς Ἑπτανήσου, τὰ ὁποῖα διετάγη νὰ ἀφοπλισθῶσιν. Ὁ λαὸς τῆς Κερκύρας πασιχαρῶς ἐδέχθη τὰς εἰδήσεις, ἀλλὰ διὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν φρουρίων τοσοῦτον ἐδυσμένει, ὥστε ἐξεδήλου, ἐὰν ἦτο χρεία, παρέδιδον καὶ τὰ παιδία των, φθάνει νὰ παύσῃ ἡ Προστασία, καὶ νὰ ἐγκαθιδρυθῇ νέα τάξις πραγμάτων ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν. Ὁ ἐν Ἀθήναις Πρέσβυς Σκάρλετ ἠρώτα τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην ἐκ μέρους τοῦ κόμητος Ρῶσσελ, ἂν προτιμᾷ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ κηρυχθῇ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων εἰς κατάστασιν οὐδετερότητος, ὡς διατελεῖ τὸ Βέλγιον, ἢ νὰ περιορισθῇ ἡ τοιαύτη οὐδετερότης εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν μέρη. Ἀπέκρουσεν ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς τοιαύτην πρότασιν, λέγων ὅτι τοιαύτη οὐδετερότης θεωρεῖται ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὡς πολιτικὸς θάνατος. Ἐξέλεγε δὲ μᾶλλον τῶν δύο προκειμένων κακῶν τὴν ἐξουδετέρωσιν Κερκύρας. Ἀπήντα δὲ καὶ πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Τρικούπην περὶ τοῦ ἐμπιστευθέντος σχεδίου.—«Πρέπει νὰ παρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

λειφθῇ ἐκ τοῦ προοιμίου ἡ μνεία τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης τῆς 2/14 Νοεμβρίου, ὡς ἀποκρούονται αὐταὶ κυρίως παρὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ νέᾳ Συνθήκῃ. Ἡ οὐδετερότης ἰσχύει μόνον ἀπέναντι τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ οὐχὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν. Αἱ συμβάσεις καὶ συνθῆκαι τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν ξένων Δυνάμεων θὰ ἰσχύωσι καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁρίζεται ἡ ἐν αὐταῖς μνημονευομένη προθεσμία τῆς διαρκείας των. Νὰ ἐξαλειφθῶσιν ὅλαι αἱ διατάξεις περὶ Ἑλληνικῆς θρησκείας, καὶ νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ «Ἡ ἕνωσις τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, οὐδαμῶς θέλει παραβλάψει τὰς καθιερωμένας ἀρχὰς ὑπὸ τῆς ἐπικρατούσης νομοθεσίας τῶν εἰρημένων νήσων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλευθερίαν τῶν λατρειῶν καὶ τὴν ἀνεξιθρησκείαν. Οἱ δὲ εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκοντες, θέλουσιν ἀπολαύει ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐγγυηθείσης ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῶν 3 Φεβρουαρίου 1830. Τὰ ὁριζόμενα δὲ περὶ τῆς Βασιλικῆς χορηγήσεως τῶν 10,000 λιρῶν ἐκ τοῦ Ἰονικοῦ Ταμείου, ἀφοῦ παραλειφθῶσι, νὰ προσαρτηθῇ ῥήτρα. Μετὰ τὴν ἕνωσιν νομοθετικὴ ἐν Ἑλλάδι πρᾶξις θέλει προσθέσει εἰς τὴν ἤδη νομοθετηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἀνακτορικὴν ἐπιχορήγησιν τὸ ποσὸν τῶν 10,0000 λιρῶν εἰς βάρος τοῦ ταμείου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.» — Ἡ ἑξῆς δὲ ῥήτρα ἔπρεπε νὰ γραφθῇ περὶ τῶν συντάξεων τῶν ὑπηρετησάντων τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν. Ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως κατὰ τοὺς ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἰσχύοντας νόμους, χορηγηθεῖσαι εἴτε εἰς Ἄγγλους ἢ εἰς Ἰονίους συντάξεις, μένουσιν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Αὐταὶ δὲ θέλουσι πληρώνεσθαι ἀφ' ἧς ἡμέρας πραγματοποιηθῇ ἡ ἕνωσις, ὅπως ἐγίνετο καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ. — Ἡ δὲ ἀποζημίωσις τῶν ἀτόμων, ἅτινα ἔμελλον νὰ στερηθῶσι μισθοὺς ἕνεκα τῆς ἑνώσεως, δὲν παραδέχεται ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ὡς μὴ στηριζομένη ὑπὸ τοῦ δικαίου. Ἐδύνατο μὲν νὰ τροποποιηθῇ τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ διακοίνωσις περὶ τούτων ἐδόθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας συνοδεύουσα τὸ σχέδιον.

Ἀλλ' ἡ μὲν Αὐστρία ἔμενεν ἀδιάθετος, ἡ δὲ Πρωσία ἐπεστήριζεν αὐτήν. Δυσμενῶς ἐθεωρεῖτο ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἕνωσις τῶν νήσων γενομένη μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Βαβαρικῆς δυναστείας, ἐνῷ ὁ Γερμανικὸς λαὸς ἐξεγείρετο εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας περὶ τῶν δουκάτων τοῦ Σκλεσβὶκ Ὁλστεῖν. Ὅθεν πᾶς

ὅρος μακρύνων τὴν ἀξίαν ἐκ τῆς προσκτήσεως τῶν νήσων παρὰ τῇ Ἑλλάδι, ἑπομένως ἐδέχετο παρὰ τῶν Γερμανικῶν λαῶν. Ἐξ ἄλλου ἀπηρέσκοντο οἱ πρέσβεις Πρωσίας καὶ Αὐστρίας εἰς νεωτερισμούς, καὶ μάλιστα προκειμένου λόγου περὶ συνθηκῶν· διότι ὀλέθριον παράδειγμα κατ' αὐτοὺς ἤθελεν εἶσθαι διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους πίστιν τῶν συνδιαβαλλομένων Δυνάμεων, ἐπὶ τὴν συνθήκην τῶν 2[14 Νοεμβρίου ἤθελον αἱ Δυνάμεις, ἐλθοῦσαι εἰς διαπραγματεύσεις, νὰ τροπολογήσωσι, πρὶν αὕτη ἀνταλλαγῇ. Τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτο καὶ ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ, πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλ' ὁ κόμης Ἀπονύης, ὁ τῆς Αὐστρίας, κατὰ τὰς ὁδηγίας τὰς ὁποίας ἔλαβε νεωστὶ ἦτο διατεθειμένος νὰ φανῇ συνδιαλλακτικὸς ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ζητήματα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξασφαλίζωνται ὑπὸ τῆς συνθήκης καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ πλεονεκτήματα, ὧν ἀπήλαυεν ἡ ἑταιρία τοῦ Λόϋδ. Ἐπόμενον δὲ ἐν Βιέννῃ, ὅπως ἡ οὐδετερότης ἦναι ὑποχρεωτικὴ οὐ μόνον ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ ὑποχρεῶν τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ὅρος τοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν οὐδετερότητα ταύτην, θὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων. Ἀρκεῖ μόνον ἡ παραχώρησις ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων ἵνα μὴ γίνῃ μνεία ἐν τῇ συνθήκῃ περὶ στρατιωτικῶν Δυνάμεων, ἃς ἐπιτρέπεται ὁ Βασιλεὺς νὰ μεταχειρίζηται εἰς τὰς νήσους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πληρεξούσιος Τρικούπης ἔλεγεν ὅτι ἀδύνατον ἡ Ἑλλὰς νὰ ὑπογράψῃ τοιαύτην συνθήκην, ὁ λόρδος Ῥῶσσελ ἀπήντα ὅτι ἡ ἕνωσις τότε δὲν γίνεται. Ἐδείκνυεν ὅμως διάθεσιν ὁ λόρδος Ῥῶσσελ εἰς τὸ νὰ περιορισθῇ ἡ οὐδετερότης εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν. Οὐδόλως ὅμως ἤκουεν εὐαρέστως ὅπως ἡ συνθήκη τῶν 2[14 Νοεμβρίου, ἥτις ἀντηλλάγη μεταξὺ τῶν Δυνάμεων νὰ τροπολογηθῇ διὰ νέου πρωτοκόλλου, τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ γίνῃ, ὡς ἐπεθύμει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὴν ἐλευσομένην σύσκεψιν τῶν πληρεξουσίων τῶν Δυνάμεων τὴν 25 Δεκεμβρίου (6 Ἰανουαρίου). Δυσηρεστεῖτο δὲ ἐξ ἄλλου καὶ ὁ λόρδος Ῥῶσσελ διὰ τὴν καταφορὰν τῶν Ἑπτανησίων, καὶ ἐπωνείδιζεν αὐτοὺς ὡς ἀχαρίστους εἰς τοσαῦτα εὐεργετήματα παρὰ τῆς Προστασίας τῶν Ἄγγλων, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν διάρκειαν, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐθελουσίου παραχωρήσεως τῆς προστασίας των.— «Τὰ πάντα ἐν Ἑπτανήσῳ (ἔλεγεν) παρεμορφοῦντο. Κακὴ διαγωγὴ βουλευτῶν Ἰονίων ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς συκοφαντίας καὶ παραμορφώσεις τῶν εὐνοϊκῶν διαθέσεων καὶ εἰλικρινῶν σκοπῶν τῆς Βασιλίσσης, ἕως εἰς τὴν ἄρσιν τῆς Προστασίας. Ὁ τύπος ὁ Ἰόνιος ἐξώκειλεν εἰς βίαια ἁμαρτήματα καὶ κατὰ τῆς εἰλικρινοῦς

πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας, καὶ κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς της. Ὅ,τι δὲ ἂν ποιηθῇ πρὸς τοὺς Ἰονίους εἶναι ὡς ἂν ἔρριπτον μαργαρίτην εἰς σκύλους.»

Τὰς 6 Ἰανουαρίου συνῆλθον ἐν συσκέψει οἱ ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἵνα συμφωνήσωσιν, ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου τῆς συνθήκης. Ἐν αὐτῇ ἔλαβον μέτρα ἵνα ἡ οὐδετερότης περιορισθῇ εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τοὺς Παξούς. Ὁ πρέσβυς ὅμως τῆς Γαλλίας ἐπεθύμει, νὰ ἐξηγηθῇ ἐν τῇ συνθήκῃ ὅτι ἡ οὐδετερότης ὑπεχρέου μόνον τὰς ξένας Δυνάμεις. Ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν συνήνουν οἱ λοιποί, ὡς μὴ συγκατατιθεμένης τῆς Αὐστρίας. Πρὸς δὲ τὰς συντάξεις καὶ τὰς ἀποζημιώσεις τῶν Ἄγγλων τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῆς Ἰονίου ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἕνωσιν ἐσυμφωνήθη νὰ μνημονευθῇ ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἐν τῇ συνθήκῃ. Ἡ δὲ Ἀγγλία ἐπιφυλάττεται νὰ συνομολογήσῃ συγχρόνως μὲ τὴν συνθήκην εἰδικὴν περὶ τούτου μετὰ τῆς Ἑλλάδος σύμβασιν. Συνδιαλεγόμενος οὖν ὁ λόρδος Ρῶσσελ μετὰ τοῦ πληρεξουσίου Τρικούπη ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς Συνθήκης ἤκουσε παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἡ οὐδετερότης, καίτοι θεωρεῖται ὡς εὐεργέτημα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ὁρισθῇ ὡς ἡ τοῦ Βελγίου, ἀποβλέπει μόνον τὰς ξένας Δυνάμεις. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νομίζει αὐτὴν ὡς περιορίζουσαν τὰ ἐν ταῖς νήσοις δικαιώματά της, δυνατὸν κατὰ κοινὴν συγκατάθεσιν τῶν πέντε Δυνάμεων νὰ ἐκλείψῃ ἐν τῇ νέᾳ συνθήκῃ ὁ περιοριστικὸς ὅρος τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων. Ὁ περιορισμὸς τῆς οὐδετερότητος εἰς τὰς νήσους Κερκύρας καὶ Παξῶν θὰ λάβῃ τὴν συναίνεσιν τῆς Αὐστρίας εἰς ἔγγραφόν τι ἐπεξηγηματικὸν τῆς Συνθήκης τῶν 2|14 Νοεμβρίου. Διότι ἄνευ τούτου προσβάλλεται ἡ αὐτῆς ἀξιοπρέπεια, καὶ ὡς ὄλεθρος θὰ θεωρηθῇ εἰς τὴν πίστιν τῶν συνθηκῶν, ἐὰν αἱ τρεῖς Δυνάμεις τροποποιήσωσι μόναι, ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτῆς καὶ τῆς Πρωσσίας τὰς διατάξεις προσφάτως Συνθήκης συναφθείσης μετ' αὐτῶν. Ἡ Αὐστριακὴ δὲ Κυβέρνησις ἤθελε νὰ συνταχθῇ πρωτόκολλον ἀναγνωρίζον, ὅτι τὰ δικαιώματα αὐτῆς μένουν ἀπαραμείωτα· Ἐπρότεινε διὸ νὰ προστεθῇ εἰς τὸ 3.ον ἄρθρον τοῦ σχεδίου, ὅτι ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις θέλει ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα ἀπέναντι ὅλων τῶν ξένων Δυνάμεων, μέχρις οὗ νέα μεθ' ἑκάστης αὐτῶν Συνθήκης ἀντικαταστήσῃ τὴν πρωτάρχουσαν.

Τὰς δυσκολίας δὲ ταύτας ἤγειρεν ἡ Αὐστρία χάριν τῆς ἑταιρίας τοῦ Λόϋδ, τῆς ὁποίας τὰς ζημίας ὑπελογίζετο ὁ κόμης Ἀπονὺς 60,000 λίρας στερλίνας, ἂν ἐστερεῖτο τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπολαύει ἐν ταῖς νήσοις. Ἔλεγε δὲ ὁ κόμης αὐτὰς ὅτι

ἡ σύμβασις τοῦ Λόϋδ ἤδη ἔληξεν. Ἡ δὲ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις δὲν ἀνανέωσεν αὐτὴν, βεβαιοῦσα ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ μετὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἐὰν διετηρεῖτο ἅμα ἤθελεν, ἐνῷ σήμερον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἥτις θὰ λάβῃ τὰς νήσους, δὲν εἶναι ἴσως διατεθειμένη νὰ συναινέσῃ εἰς Σύμβασιν τόσον ἐπωφελῆ. Ἔπρεπε δὲ νὰ γίνωσιν ἐπιφυλάξεις ἐν τῇ νέᾳ συνθήκῃ οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς Θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρουμένων. Οὐδεμίαν δὲ παράλειψιν ἢ τροποποίησιν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, καὶ μάλιστα πρὸς τὰ δικαίωμα τῶν Καθολικῶν ἤθελεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας. Ἐπέμενε καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσίας Βρουνὼφ, ἵνα ὁρισθῇ σαφῶς ἐν τῇ συνθήκῃ ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ὡς ἐπικρατούσης ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ ὡς ἔχει ἐν τῷ Ἰονίῳ συντάγματι. Ἤθελε δὲ ὁ Λὸρδ Ρῶσσελ νὰ ἐξαλειφθῇ ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς νέας Συνθήκης τὸ ἄρθρον 5 τὸ ἀφορῶν τὰς 10,000 λίρας εἰς τὰς προστεθησομένας τῇ Βασιλικῇ χορηγήσει. Ἀντέτεινεν ὅμως σφόδρα ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ πρέσβυς τῆς Ρωσίας λέγων ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν ἀφαιροῦντες κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλλάδος οὕτως πᾶν ὁριζόμενον ἐν τῇ πρώτῃ συνθήκῃ τῶν 2|15 Νοεμβρίου, οὐδὲν πλέον θὰ μείνῃ Ἐπεθύμει δὲ καὶ εἰδικὸν ἄρθρον νὰ κανονίσῃ τίνες ἀρχαὶ θὰ ἦσαν ἁρμόδιαι νὰ ἀσχοληθῶσι διὰ τὰ κατόπιν τῆς ἑνώσεως μέτρα· διότι ἡ μὲν Συνθήκη ἔθετε μὲν τῆς ἑνώσεως τὴν ἀρχὴν, δὲν ὥριζεν ὅμως πῶς αὕτη ἤθελε πραγματοποιηθῇ.

Ἡ Αὐστρία ὅμως καὶ πάλιν ἀντέτεινε καὶ εἰς τὰ μέτρα ταῦτα, ὡς τροπολογοῦντα τὴν πρὸ ὀλίγου ἀνταλλαγεῖσαν συνθήκην χάριν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις οὐδόλως κατέσχε τὴν Ἑπτάνησον, καὶ ἔπρεπε νὰ παραδεχθῇ τὰ ἀποφασισθέντα παρὰ τῶν πέντε Δυνάμεων. Ἡ οὐδετερότης, ἔλεγε, περιοριζομένη εἰς τὰς δύο νήσους μόνας παραβιάζει ρητῶς τὰς διατάξεις τῆς συνθήκης τῆς 2]14 Νοεμβρίου, αἵτινες εἶναι ἡ πρώτη βάσις· Ἂν αἱ τρεῖς Δυνάμεις συνωμολόγουν τὸν περιορισμὸν τούτων ἐν τῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος Συνθήκῃ αὐτῶν, θὰ παρεβίαζον τὰς ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσίας ὑποχρεώσεις των, ἡ δὲ διαταγή των πρὸς αὐτὰς θὰ ἦτον ἀδικαιολόγητος. Καὶ διὸ ἐπροτίμα νὰ συναινέσῃ ρητῶς εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦτον μᾶλλον, ἢ νὰ τὸν ἴδῃ γενόμενον δεκτὸν ἐκ μέρους αὐτῆς, ἐναντίον τῶν δικαιωμάτων, ἅπερ παραχωρεῖ ἡ Συνθήκη τῆς 2]14 Νοεμβρίου. Ἐπεζήτει δὲ ἵνα αἱ τρεῖς Δυνάμεις ὑπογράψωσι πρωτόκολλον, δηλοῦν τὰς ἐπιφυλάξεις τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ πλεονεκτήματα, ἃ κέκτηται ἡ ἑταιρία τοῦ Λόϋδ διὰ τῆς συντελεσθείσης Συνθήκης, ἢ νὰ προ-

τεθῇ τοὐλάχιστον εἰς τὸ περὶ ἐμπορίου καὶ ναυτηλίας ἄρθρον παράγραφος, ἀσφαλίζουσα ἅπασαν τὴν ἰσχὺν εἰς τὰς ὑπαρχούσας Συνθήκας, μέχρις οὗ ἀντικατασταθῶσι διὰ νέων. Ὑπεστήριζε τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Πρωσίας κόμης Βερνστρὼφ, καὶ ἤθελε νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλη παράγραφος ἐν τῇ συνθήκῃ, ὅπως ἐπιφυλαχθῶσι τὰ δικαιώματά της, ἃ κέκτηται ἐκ τῆς Συνθήκης μετὰ τῶν Ἰονίων Νήσων. Δὲν παρεδέχετο ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅτι αἱ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ἰονίων Νήσων ἰσχύουσαι συμφωνίαι περὶ ναυτηλίας καὶ τῶν προνομίων τοῦ Λόϋδ θὰ ἐξακολουθῶσιν ἰσχύουσαι καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν.» Τὸ τοιοῦτον, (ἔγραφεν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Π. Δεληγιάννης κατὰ τὰς ὁδηγίας πρὸς τὸν πληρεξούσιον Χ. Τρικούπην) ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν διαιώνισιν τῶν ἀνωτέρω συμφωνιῶν, καὶ δεσμεύει ἐντελῶς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς πρὸς σύμβασιν νέας συνθήκας διαπραγματεύσεις της. Καθότι ἀρκεῖ εἰς τὴν Αὐστρίαν τὸ νὰ θελήσῃ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐλαχίστην τροποποίησιν, ἢ νὰ μὴ δεχθῇ τὸν ἐλάχιστον νεωτερισμὸν, ἵνα καταστήσῃ ἀνέφικτον νέαν συνθήκην, καὶ καθιερώσῃ τὰς παλαιὰς εἰς ἐπάπειρον (1).»

Ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν πρότασιν τοῦ Λόρδ Ρῶσσελ ἤθελε νὰ ἀκούσῃ ἡ Αὐστρία, ὅπως ἐπὶ πέντε ἔτη αἱ συμφωνίαι αὗται διατηρηθῶσι.

Τέλος τὰς 13]25 Ἰανουαρίου 1864 συνῆλθον οἱ πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ συνέταξαν τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον περὶ οὐδετερότητος τῶν Ἰονίων νήσων.—«Παρόντες οἱ πληρεξούσιοι τῆς Αὐστρίας τῆς Γαλλίας τῆς Μ. Βρετανίας τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας.—Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Πληρεξουσίων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἀνήγγειλεν ὅτι αἱ τρεῖς Προστάτιδες Αὐλαὶ φρονοῦσι ἀπὸ κοινοῦ, Α'ον ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἃς ἡ Ἑλλὰς θέλει διατηρῇ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ὅπως διαλαμβάνῃ τὸ ἄρθρον 2 τῆς Συνθήκης τῆς 2/14 Νοεμβρίου. Β'ον ὅτι τὰ πλεονεκτήματα τῆς οὐδετερότητος, ἅπερ καθιεροῖ τὸ εἰρημένον ἄρθρον ὑπὲρ τῶν Ἑπτὰ νήσων ἐφαρμοσθήσονται εἰς μόνας τὰς νήσους Κερκύρας καὶ Παξῶν ὡς καὶ τὰ παραρτήματα αὐτῶν. Ὅθεν τὴν Συνθήκην τῆς 2]14 Νοεμβρίου τῶν Δυνάμεων, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς φρονεῖ ὅτι ἀρκεῖ νὰ καταχωρηθῇ ἐν τῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος Συνθήκῃ ἄρθρον

(1) Ἔγγραφα ἐπίσημα σελ. 140, ἔγγραφον 152.

συντεταγμένον οὕτως· «Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ὡς ἐγγυήτριαι τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις διακηρύττουσι τῇ συναινέσει τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας ὅτι αἱ νῆσοι τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν, ὡς καὶ τὰ παραρτήματα αὐτῶν, θέλουσιν, ἀφοῦ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἀπολαύει τῶν πλεονεκτημάτων διηνεκοῦς οὐδετερότητος. Ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται τὸ καθ' ἑαυτὸν νὰ τηρῇ τὴν οὐδετερότητα ταύτην.» — Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας ἔδωκαν τὴν ἑαυτῶν συναίνεσιν εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τροποποιήσεις, ὡς καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ὑπὸ τῶν Πληρεξουσίων τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων προτεινόμενον ἄρθρον. (ὑπογεγραμμένοι) Ἀπονόη—Λατοὺρ Δοδὲρν—Ρῶσσελ—Βερνστὸρφ—Βρουνὼφ».

Τὸ πρωτόκολλον Α' ἠκολούθησεν εὐθὺς καὶ τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον Β' πρὸς ὑπογραφὴν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παρὰ τῶν Πληρεξουσίων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπουργείῳ. — «Παρόντες οἱ πληρεξούσιοι τῆς Αὐστρίας, Γαλλίας τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσσίας, — Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων ὑπουργὸς τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, ἔναρξιν ποιούμενος τῆς συνεδριάσεως, ἀνήγγειλεν, ὅτι οἱ Πληρεξούσιοι τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, συμφώνως πρὸς τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 6 τῆς ἐν Λονδίνῳ τῇ 14 Νοεμβρίου 1863 διαπραχθείσης Συνθήκης, ἤρχισαν ἤδη διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν συμφωνιῶν, ἃς δυνατὸν νὰ ἀπαιτήσῃ ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Ὅπως καταστήσῃ εὐχερεστέραν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς κατέδειξεν, ὅτι δέον νὰ συμπληρωθῶσι διὰ ἐπεξηγητικοῦ πρωτοκόλλου οἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 4 ὑπάρχοντες ὅροι, ἵνα διὰ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐξηγήσεως προληφθῇ πᾶσα ψευδὴς ἑρμηνεία.

»Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ παρέστησεν, ὅτι τὰ χορηγηθέντα πλεονεκτήματα εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀλλοδαπῶν διὰ Συνθηκῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ὡς προστάτιδος τοῦ Ἰονίου Κράτους, δὲν εἶναι διηνεκῆ ἀλλ' ἔχουσι περιωρισμένην τὴν διάρκειαν. Ἐπομένως δέον ν' ἀνανεωθῶσιν ἢ μεταρρυθμισθῶσι διὰ νέων κανονισμῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ συμβιβάσεις Δυνάμεις, τῶν ὁποίων τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα παρεχωρήθησαν, λήξωσι μετὰ τὰς εἰθισμένας γνωστοποιήσεις.

»Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ταύτης, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνη-

τις δύναται νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ξένων Δυνάμεων περὶ τῶν συναπτέων ἀπὸ κοινοῦ Συμβάσεων, πρὸς κανονισμὸν τῶν ἐμπορικῶν τελωνιακῶν, ναυτιλιακῶν, καὶ ταχυδρομικῶν ζητημάτων κτλ. εἰς τρόπον συντελούντων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν. Ταῦτα ἐκθεὶς ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός, προσεκάλεσε τὰς Πληρεξουσίους, ἐν Συμβουλίῳ συνηθροισμένους, νὰ ἀνακοινώσωσιν ἀλλήλοις τὰς ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν, ἃς ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐξέτασίν των, ἰδέας αὐτῶν.

»Ὁ Κύριος Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐξέφρασεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν γνώμην τῆς Κυβερνήσεώς του, ὡς ἐξῆς. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις συγκατανεύσασα εἰς τὴν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἕνωσιν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐνόμισε δέον νὰ φροντίσῃ μετ' ἐπιμελείας, ὅπως ἡ μεταβολὴ αὐτη, ἡ εἰς τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Κράτους ἐπιγενομένη, μηδαμῶς παραβλάψῃ τὰ εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς ὑπηκόους ἀσφαλισθέντα πλεονεκτήματα διὰ Συνθηκῶν καὶ Συμβάσεων, συναφθεισῶν καὶ ἤδη ἰσχυουσῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Πρὸς τοῦτο, ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἰδίως προσεπάθησε νὰ διαφυλάξῃ τὴν διατήρησιν τῶν νομίμως ἀπονεμηθεισῶν εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἑταιρίαν τοῦ Λόϋδ προνομιῶν. Αἱ προνομίαι δὲ αὗται κυρίως ἀφορῶσιν εἰς τὰς εὐκολίας τὰς χορηγηθείσας εἰς τὴν ναυτιλίαν τῆς ἑταιρίας τοῦ Λόϋδ. Συνίστανται δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἐλευθέραν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν λιμενικῶν φόρων ἀτέλειαν, ὧν ἡ ἑταιρία αὕτη ἀπολαύει εἰς τοὺς Ἰονίους λιμένας, δυνάμει τῆς ταχυδρομικῆς συμβάσεως τῆς συνομολογηθείσης τῇ 1 Δεκεμβρίου 1863.

»Ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αὐστρίας ἐμπορικὴ Συνθήκη οὐδαμῶς παραχωρεῖ εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἑταιρίαν τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα. Ἐκ τούτου δὲ ἕπεται ὅτι, ἐὰν τοῦ λοιποῦ τὰ Αὐστριακὰ ἀτμόπλοια, ἐρχόμενα εἰς τοὺς Ἰονίους λιμένας, ὑποβληθῶσιν εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντας κανονισμούς, ἐπαισθητὴν ὑποστήσονται ζημίαν. Πρὸς δὲ τοῦτο τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀτμοπλοΐας εἰς μόνα τοῦ τόπου τὰ πλοῖα οὔσα ἐπιτετραμμένη, δυνατόν, ὅταν οἱ Ἰόνιοι λιμένες καταστῶσιν Ἑλληνικοί, νὰ ἀμφισβητήσῃ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ πλοῖα τῆς ἑταιρίας τοῦ Λόϋδ τὸ δικαίωμα τοῦ πλέειν τακτικῶς, ὅπως ἤδη, μεταξὺ τῶν Ἰονίων λιμένων καὶ τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ παράγραφος 3 τοῦ ἄρθρου 4 τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου π. ἔ. σκοπὸν εἶχε νὰ προλάβῃ τὸ ἄτοπον τοῦτο.

»Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ τὴν πλήρη καὶ ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τῆς εἰρημένης παραγράφου ὑπὲρ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας τοῦ Λόϋδ. Συναινεῖ ἐν τούτοις εἰς παραχώρησιν, οὕτω ποιουμένη, ὅπως αἱ διατάξεις τῆς παραγράφου ταύτης, μείνωσιν ἐν ἰσχύει μόνον μέχρι τῆς συνάψεως νέων ἐπισήμων συμβάσεων ἢ συμβολαίων πρὸς κανονισμὸν τῶν ζητημάτων τῆς ἐμπορίας, τῆς ναυτηλίας, ὡς καὶ τῆς τακτικῆς ὑπηρεσίας τῶν ταχυδρομικῶν συγκοινωνιῶν ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν.

»Ἐπίσης τὸ Αὐτοκρατορικὸν μυστικοσυμβούλιον ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει τὸ σύμφυτον παντὶ ἀνεξαρτήτῳ Κράτει τοῦ αὐξάνειν ἢ ἐλαττώνειν τὰ τελωνειακὰ τέλη διὰ νόμου ἐσωτερικοῦ τοῦ Κράτους.

»Ὁ Κύριος Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐπέμεινεν εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐλῆς του, ὅτι ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων οὐδαμῶς δύναται νὰ παραβλάψῃ τὰ κεκτημένα ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτηλίας τῆς Αὐστρίας δικαιώματα, δυνάμει συνθηκῶν ἐν ἰσχύϊ ἤδη ὑπαρχουσῶν, ἐφ' ὅσον νέαι περὶ τούτων συμβάσεις δὲν συνομολογηθῶσι μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν. Ἐθεώρησε δὲ ὅτι δύναται νὰ ἐπιμένῃ τοσούτῳ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὅσῳ ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ εἶχε τὸ ἀδιαφιλονείκητον δικαίωμα νὰ ἐμμένῃ εἰς μόνας τὰς διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς 14 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου.

»Ὁ Κύριος Πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας συνήνεσε πληρέστατα εἰς τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν βεβαιῶν ἐπίσης κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐλῆς του, ὅτι ἡ μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων δύναται νὰ ἐπαγάγῃ ζημίαν εἰς τὰ κεκτημένα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτηλίας τῆς Πρωσσίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν τοῦ Γερμανικοῦ συνδέσμου δυνάμει συνθηκῶν ἐν ἰσχύϊ ἤδη ὑπαρχουσῶν.

»Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, ὡς καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας ἐκρι-
ναν ὀρθὰς τὰς διασαφήσεις ταύτας, καὶ ἐξέφρασαν τὸν σκοπὸν νὰ λάβωσιν αὐτὰς ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς διαπραγματεύσεως, ἣν ἀνεδέξαντο. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Α. Β Μ. ἐπετράπη ἐν ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου ν' ἀνακοινώσῃ τὸ παρὸν πρωτόκολλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν.—Ὑπογεγραμμένοι Απονύη, Λατοὺρ δ' Ὠβὲρν, Ρῶσσελ, Βερνστρὲφ, Βρουνώφ.»

Μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ ὑπουργὸς Λὸρδ Ρῶσσελ προσέκαλεσε τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην, καὶ παρέδωκεν αὐτῷ ὅλα τὰ ἔγγραφα τῶν δύω συνεντεύξεων.—Ἀμέσως ὁ Τρικούπης ἐπεμ-

ψε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν αὐτὰ γράψας τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὑπουργὸν Κ. Δεληγιάννην.—«Ἐν Λονδίνῳ τὴν 17]29 Ἰαννουαρίου 1864 ἐξαπέστειλα ἡμῖν διὰ τοῦ χθεσινοῦ ταχυδρομείου τὰ ἐγχειρισθέντα μοι ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ ἔγγραφα ἤτοι τὰ σχέδια τῆς συνθήκης καὶ τῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας Συμβάσεως καὶ τὰ δύο πρωτόκολλα τῆς 25 Ἰανουαρίου. Δὲν ἐπρόφθασα νὰ προσθέσω τι περὶ τῆς μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ συνεντεύξεώς μου.

»Ὁ Λόρδος Ρῶσσελ μὲ ἐδέχθη μόνος, μοὶ εἶπε δὲ ὅτι μοὶ κοινοποιεῖ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τῶν συναδέλφων του τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Ἀνακεφαλαιῶν ὅσα εἶχε πράξει, ὅπως πείσῃ τὴν Αὐστρίαν νὰ φανῇ συνδιαλακτικωτέρα, ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ του ὡς πρὸς τὴν οὐδετερότητα, καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν· μοὶ ὑπέμνησεν ὁποίους εἶχε καταβάλει κόπους ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, καὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πρότασιν περὶ τῆς πενταετοῦς μόνον διαρκείας τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως. Ἀλλὰ μοὶ εἶπεν, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἐπιμονὴν τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, ἵνα λάβῃ τὴν συναίνεσιν αὐτῆς ὡς πρὸς τὰς παραχωρήσεις τῆς οὐδετερότητος. Συνεμερίσθην τὴν λύσιν τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ διὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὸ περὶ ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας ἄρθρον, καὶ τὸν ἐβεβαίωσα ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὸ ἄρθρον, ὅπως εὑρίσκεται ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς Συνθήκης. Κατ' ἐμὴν γνώμην ἐστιν ἀναπόφευκτον ἢ τὸ νὰ συμολογηθῇ συγχρόνως μετὰ τῆς συνθήκης καὶ σύμβασις μετὰ τῆς Αὐστρίας περὶ τῆς ἑταιρίας τοῦ Λόϋδ κατόπιν τῆς ὁποίας τὸ ἄρθρον ἀπέβαινε περιττὸν, ἢ τοὐλάχιστον νὰ τεθῇ περιοριστικὴ προθεσμία, ἂν οὐχὶ πλέον πέντε, ἔστω καὶ δέκα ἢ καὶ πλειοτέρων ἐτῶν. Διότι ὁπωσδήποτε ἀδύνατον ἡμῖν ἀπέβαινε ν' ἀποδεχθῶμεν τὴν διαιώνισιν τῆς προκειμένης ὑποχρεώσεως. Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἐγένοντο ἐν παρόδῳ, διότι πᾶσα μετέπειτα διαπραγμάτευσις ἀνεβλήθη μέχρις οὗ, λαβόντες γνῶσιν τοῦ σχεδίου, μὲ ἐφοδιάσητε μὲ τὰς ὑμετέρας ὁδηγίας.

»Ὁ Λόρδος Ρῶσσελ μοὶ εἶπεν ὡσαύτως ὅτι δὲν ἀπέβαλε τὸ περὶ τῶν προσθετέων ἐκ τοῦ Ἰονίου ταμείου τῇ Βασιλικῇ χορηγίᾳ δέκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν ἄρθρον, συνεπείᾳ τῶν παραστάσεων τοῦ βαρῶνος Βρουνώφ, ὅστις ἐπέμεινε νὰ διατηρηθῇ αὐτό. Ἐξέφρασα ἐπὶ τούτῳ τὴν λύπην μου εἰς τὸν Λόρδον Ρῶσσελ, καὶ παρετήρησα αὐτῷ, ὅτι ἐὰν ἡ ἀπόφασις αὕτη ἦναι ἀμετά-

κλητος, έπρεπε νὰ προστεθῇ παράγραφος ἀνάλογος τῷ ὑπὸ τῆς Ἰονίου Βουλῆς ψηφισθέντι, ἐμφαίνουσα ὅτι μετὰ τὴν ἕνωσιν ἡ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ψηφισθεῖσα Βασιλικὴ χορηγία θέλει διὰ νέου νόμου αὐξηθῇ κατὰ δέκα χιλιάδας λίρας πληρωτέας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ταμείου. Ὁ Λόρδος Ρῶσσελ ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐφρόνει νὰ ὑπάρχῃ ἀντίρρησις ὡς πρὸς τοῦτο.

»Θέλετε παρατηρήσει ὅτι τὸ προοίμιον δὲν ἐτροποποιήθη κατὰ τὴν ὑποδειχθεῖσάν μοι ἔννοιαν ἐν τῷ ἀπὸ 19[31 Δεκεμβρίου ὑμετέρῳ ἐγγράφῳ. Βεβαίως ἐν ταῖς νέαις μου ὁδηγίαις θέλει μοὶ δοθῇ διαταγὴ νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὑπάρχει δ' ἐλπὶς ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἐξαλειφθῇ πᾶσα μνεία τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου θέλει εἰσακουσθῇ.—Χ. Τρικούπης.»

Ὁ Τρικούπης προσέθετο ἀκολούθως καὶ τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν Π. Δεληγιάννην.—«Ἐν Λονδίνῳ τὴν 20 Ἰανουαρίου (1 Φεβρουαρίου) 1864.—Ὠφελήθην ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς Λονδῖνον τοῦ Κ. Γλάδστωνος, ἵνα ἔλθω μετ' αὐτοῦ εἰς συνδιάλεξιν ὡς πρὸς τὸ Ἰόνιον ζήτημα. Ὁ Κ. Γλάδστων ἐξειργάσθη σφοδρότατα κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ Ἰονίου ζητήματος, θεωρήσας πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς τερατώδη ἀξίωσιν αὐτῆς νὰ θέσῃ ὅρους πρὸς ὄφελος τοῦ Λεῦδ. Ἐξ ὅλων τῶν ἐπιβαρυνόντων τὴν ἕνωσιν τῶν Νήσων ὅρων, ὁ μόνος εὔλογος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κ. Γλάδστωνος, εἶναι ὁ τῆς ἐξουδετερώσεως τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον βεβαίως, ἡ ἐξουδετέρωσις αὕτη δὲν ἤθελε τὸ παράπαν περιορίζει τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, παρεκάλεσα τὸν Κ. Γλάδστωνα νὰ λαλήσῃ εἰς τοὺς Λόρδους Ρῶσσελ καὶ Παλμεστρῶνα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ περιορισθῶσιν ἔτι μᾶλλον αἱ σκοπούμεναι κατεδαφίσεις. Μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι, ἐὰν ἐξήρτητο ἀπὸ αὐτὸν, οὐδεμίαν θὰ ἔπραττον κατεδάφισιν, διότι ἐθεώρει τὸ μέτρον τοῦτο ὡς παράλογον· ἀλλ' ὅτι τὸ ζήτημα, ὑπεξέφευγε τὴν ἁρμοδιότητά του. Οὐχ ἧττον ἐὰν παρουσιασθῇ περίστασις, θέλει ἐκφράσει τὴν γνώμην του ὡς ἀνωτέρω.

»Τῷ ἐλάλησα ὡσαύτως περὶ τῶν ἀποζημιώσεων τῶν ὑπαλλήλων ὅσοι δὲν ἐδικαιοῦντο εἰς σύνταξιν, παρακαλέσας αὐτὸν νὰ καταλογίσῃ εἰς βάρος τοῦ Ἀγγλικοῦ ταμείου τὴν προκειμένην δαπάνην. Ὁ Κ. Γλάδστων ἀπεκρίθη ὅτι τὸ Κοινοβούλιον δὲν θὰ ἐπεψήφιζε τὴν ἐπὶ τούτῳ πίστωσιν· ἀλλ' ἐφρόνει ὅτι τὸ ἐκ ταύτης ποσὸν ἠδύνατο νὰ ἐλαττωθῇ συνομολογουμένου, ὅτι ἡ πλη-

ρωμὴ τῆς ἀποζημιώσεως θὰ παύῃ, ἅμα ἕκαστος δικαιοῦχος ἐδέχετο ἔμμισθον θέσιν παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

«Ἐλάλησα προχθὲς περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου εἰς τὸν Λόρδον Παλμεστρῶνα, ὅστις μοὶ ἔδωκε τὴν αὐτὴν ὡς ὁ Γλάδστων ἀπάντησιν.—Χ. Τρικούπης.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Νέον σχέδιον συνθήκης περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.—Σχέδιον συμβάσεως μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος περὶ ἀποχωρήσεως τῆς προστασίας.—Ὑπόμνημα τοῦ πρέσβεως Σκάρλετ περὶ τῆς νέας συνθήκης καὶ τῆς συμβάσεως.—Παρατηρήσεις τοῦ ὑπουργοῦ Δεληγιάννη εἰς τὰ περὶ τῆς νέας συνθήκης.—Παρατηρήσεις τοῦ ὑπουργοῦ Δεληγιάννη εἰς τὰ ὁριζόμενα περὶ τῆς νέας συνθήκης καὶ τῆς συμβάσεως.—Ἀντιρρήσεις τοῦ ὑπουργοῦ Δεληγιάννη εἰς τὰ περὶ συντάξεων τῶν Ἄγγλων τῶν ὑπηρετησάντων ἐν Ἑπτανήσῳ προτεινόμενα τῆς Ἀγγλίας.—Γράμμα τοῦ ἐν Κερκύρᾳ προξένου Βιτάλη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην περὶ συντάξεων.—Αντιρρήσεις τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Δεληγιάννη.—Ἀπόρριψις τῶν προτάσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν πρέσβεων.—Αἱ εἰσαχθεῖσαι τροπολογίαι ἐν τῇ συνθήκῃ καὶ τῇ συμβάσει.—Παραδοχὴ νέου σχεδίου συμβάσεως καὶ συνθήκης μὲ τὰς τροπολογίας παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.—Δυσαρέσκεια τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ εἰς τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος περὶ ἀναθεωρήσεως ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος.—Νέα ζητήματα τοῦ Βαρῶνος Βρουνὼφ περὶ ὑποχρεώσεως τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς παραδοχήν. — Δήλωσις τοῦ Τρικούπη ἐν τῇ Γ'. συσκέψει περὶ ὑποχρεώσεως τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας παρὰ τῶν διαδόχων του.—Γ' σύσκεψις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν πληρεξουσίων πρέσβεων τῶν Δυνάμεων.—Ὑπογραφὴ συνθήκης καὶ συμβάσεως ὑπὸ τῶν πληρεξου-

σίων τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλλάδος τὰς 29 Μαρτίου 1864.—Ἡ ὁριστικὴ συνθήκη καὶ σύμβασις τῶν 29 Μαρτίου περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α΄.

ΡΩΣΣΕΛ ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας προσεκάλεσε τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τὰς 15[27 Ἰανουαρίου 1864. Ἐκεῖ εὗρε συνηγμένους τοὺς πληρεξουσίους τῶν τριῶν Δυνάμεων, οἵτινες ἐκοινοποίησαν εἰς αὐτὸν τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης ἥτις ἐγένετο τὰς 13]25 Ἰανουαρίου 1864 περὶ τῆς παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν ὁριζομένην νέαν Συνθήκην μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν 2[15 Νοεμβρίου μεταξὺ τῶν πέντε Δυνάμεων. Τὸ σχεδίασμα συνθήκης ἐγράφη ὧδε.

«Σχέδιον Συνθήκης.—Τὴν 25 Ἰανουαρίου 1864 (ν).—Προοίμιον.—Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, ὅτι, ὅπως ἑνώσῃ τὰς νήσους μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἦν πρόθυμος, ἐὰν ἐξέφραζε τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἡ Ἰόνιος Βουλὴ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τούτων, ἥτις εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὴν Α. Μ. διὰ τῆς ἐν Παρισίοις Συνθήκης τῇ 5 Νοεμβρίου 1815 (ν) μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας συνομολογηθείσης συνθήκης. Τῆς εὐχῆς ταύτης ἐκδηλωθείσης διὰ ψηφίσματος τῆς ῥηθείσης Βουλῆς παμψηφεὶ ἐκδοθέντος τῇ 7[19 Ὀκτωβρίου 1863 ἡ Α. Μ. συνήνεσε διὰ τοῦ ἄρθρου 1 τῆς Συνθήκης, τῆς συνομολογηθείσης τῇ 14 Νοεμβρίου 1863 μεταξὺ τῶν Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν ταύτην ὑπό τινας ὅρους ἐν τῇ μνησθείσῃ συνθήκῃ διαλαμβανομένους.

»Αἱ δὲ Αὐτῶν Μεγαλειότητες, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, συνήνεσαν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, νὰ παραδεχθῶσι τὴν παραίτησιν ταύ-

την, καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι μετὰ τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος τὴν μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν εἰρημένων νήσων.

»Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 5 τῆς ἐν Λονδίνῳ τῇ 13 Ἰουλίου 1863 ὑπογραφείσης ἐνταῦθα, συνεφωνήθη πρὸς τούτοις ὁμοφώνως μεταξὺ τῆς Α. Β. Μ. καὶ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ὅταν ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσίς των τελεσθῇ, ὡς προεῖδε τὸ ἄρθρον 4 τῆς Συνθήκης, θέλουσι συμπεριληφθῇ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνομολογηθείσῃ ἐγγυήσει ὑπὸ τῶν Αὐλῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ τῇ 1 Μαΐου 1832 ὑπογραφείσης Συνθήκης.

»Ἑπομένως σύμφωνα πρὸς τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης τῆς 1|13 Ἰουλίου 1863 καὶ πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου ϛ΄. τῆς Συνθήκης τῆς 2/14 Νοεμβρίου, δι' οὗ αἱ Αὐλαὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας, ὡς Δυνάμεις ἐγγυήτριαι ὑπὲρ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐπεφυλάξαντο νὰ συνάψωσι Συνθήκην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὰς συμφωνίας, ἃς ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, δύναται νὰ καταστήσῃ ἀναγκαίας, αἱ ῥηθεῖσαι Α. Α. Μ. Μ. ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν διατάξεων.

»Ἐπειδὴ ἡ Α. Μ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συγκατετέθη εἰς τὴν διάπραξιν Συνθήκης τοιαύτης, αἱ ῥηθεῖσαι Α. Α. Μ. Μ. διώρισαν πληρεξουσίους αὐτῶν, ἤτοι.

»Ἄρθρον 1. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἐπιθυμοῦσα νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐχὴν, ἣν ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων ἐξέφρασεν ὑπὲρ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεώς των, συνήνεσεν, ὑπὸ τοὺς παρακατιὸν διαλαμβανομένους ὅρους νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κυθήρων, Παξῶν μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, αἵτινες διὰ τῆς ἐν Παρισίοις τῇ 5 Νοεμβρίου 1815 ὑπογραφείσης Συνθήκης ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας, συνέστησαν ἓν καὶ μόνον ἐλεύθερον Κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡνωμένη Πολιτεία τῶν Ἰονίων Νήσων, τεθὲν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τοῦ Βασι-

λέως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτοῦ.

»Ἑπομένως ἡ Α. Βρετταλικὴ Μεγαλειότης, ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὡς ὑπογράψαντες τὴν Συνθήκην τῆς 7 Μαΐου 1832, ἀναγνωρίζουσι τὴν ἕνωσιν ταύτην, καὶ διακηρύττουσιν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διαγραφομένων ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Υ. Πύλης, ἀφ' ἑτέρου διαπραχθείσης συμβάσεως τῇ 21 Ἰουλιου 1832, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἀποτελέσει ἓν Κράτος Μοναρχικὸν, ἀνεξάρτητον καὶ Συνταγματικὸν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν.

«Ἄρθρον 2. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας, ὡς Δυνάμεις ἐγγυήτριαι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, διακηρύττουσι, τῇ συναινέσει τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας, ὅτι αἱ νῆσοι τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν, ὡς καὶ τὰ σὺν αὐταῖς παραρτήματα, μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, θέλουσιν ἀπολαύει τῶν πλεονεκτημάτων διηνεκοῦς οὐδετερότητος.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται, τὸ καθ' ἑαυτὸν, νὰ τηρήσῃ τὴν οὐδετερότητα ταύτην.

»Ἄρθρον 3. Ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος οὐδεμίαν θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰ πλεονεκτήματα τὰ παραχωρηθέντα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν ἀλλοδαπῶν, δυνάμει Συνθηκῶν καὶ Συμβάσεων συναφθεισῶν ὑπὸ ξένων Δυνάμεων μετὰ τῆς Α. Β. Μ. ὡς προστάτιδος τῶν Ἰονίων Νήσων. Πᾶσαι αἱ ἐκ τῶν εἰρημένων συναλλαγῶν, ὡς καὶ ἐκ κανονισμῶν συνδεδεμένων πρὸς αὐτὰς καὶ σήμερον ἐν ἰσχύϊ πηγάζουσαι ὑποχρεώσεις διατηρηθήσονται, καὶ ἀκριβῶς ἐφαρμοσθήσονται ὡς καὶ μέχρι τοῦδε.

»Ἑπομένως ῥητῶς συνομολογεῖται ὅτι τὰ πλοῖα καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν τοῖς Ἰονίοις λιμέσιν, ὡς καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Ἰονίων λιμένων καὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος ναυστολίας θέλουσι τυγχάνει τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως, καὶ ἔσονται ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦτο μέχρι τῆς διαπράξεως νέων συνθηκῶν, ἢ συμβάσεων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κανονισθῶσι μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν τὰ περὶ ἐμπορίας, ναυτιλίας καὶ τῆς τακτικῆς ὑπηρεσίας τῶν ταχυδρομικῶν συγκοινωνιῶν ζητήματα.

»Ἄρθρον 4. Ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων οὐδαμῶς ἀκυρώσει τὰς ὑπὸ τῆς ὑπαρχούσης νομοθεσίας τῶν νήσων καθιερωμένας ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας τῆς λατρείας καὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας. Ἑπομένως τὰ καθιερωθέντα θρησκευτικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια ὑπὸ τοῦ Α΄. καὶ Ε΄. κεφαλαίου τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ ἰδίως ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὑπηρετούσης ἐν ταῖς νήσοις, ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τῆς λατρείας, ἡ χορηγουμένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ ἡ πλήρης ἀνεξιθρησκεία ἡ πρὸς τὰς ἄλλας Χριστιανικὰς κοινότητας ὑποσχεθεῖσα, διατηρηθήσονται καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἰσχύϊ.

»Ἡ εἰδικὴ προστασία, ἡ ἐγγυηθεῖσα πρὸς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ὧν αὕτη ἤδη ἀπολαύει, διατηρηθήσονται ἐπίσης καὶ οἱ εἰς τὸ δόγμα τοῦτο ἀνήκοντες ὑπήκοοι θὰ ἀπολαύωσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀναγνωρισθείσης ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830.

»Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου ἀστυκῆς καὶ πολιτικῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν διαφόρων δογμάτων καθιερωμένη ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου, θέλει ἐπίσης ἰσχύει ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

»Ἄρθρον 5. Ἐπειδὴ ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων ἐθέσπισε διὰ ψηφίσματος ἐκδοθέντος τῇ 7[19 Ὀκτωβρίου 1863, ἵνα τὸ ποσὸν τῶν δέκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν προσδιορισθῇ ἐτησίως εἰς αὔξησιν τῆς ἀνακτορικῆς χορηγίας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, κατὰ μῆνα ἐκ διαλειμμάτων καταβαλλόμενον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ τὸν πρῶτον εἰσπρακτέον φόρον ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν Ἰονίων νήσων, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόσῃ δεόντως τὸ ψήφισμα τοῦτο.

»Ἄρθρον 6. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν συνεφώνησαν, ὅπως παραιτήσωσιν ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. ἕκαστος τέσσαρας χιλιάδας λιρῶν στερλινῶν ἐκ τῶν ποσῶν, ἃ τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὑπεχρεώθη νὰ ἀποτίσῃ ἐτησίως ἑκάστῳ αὐτῶν, δυνάμει τῶν συμφωνιῶν τῆς ἐν Ἀθήναις γενομένης ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῇ συμπράξει τῶν Ἑλληνικῶν Βουλῶν κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1860.

»Ρητῶς ὁρίζεται ὅτι τὰ τρία ταῦτα ποσὰ, ἀποτελοῦντα κεφάλαιον δώδεκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν ἐτησίως, προσδιορίζονται εἰς προσωπικὴν προίκισιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. πρὸς τῇ ἀνακτορικῇ χορηγίᾳ, τῇ ὑπὸ τοῦ Νόμου τοῦ Κράτους ὁριζομένῃ. Ἡ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Θρόνον ἀνάβασις τῆς Α. Μ. οὐδεμίαν ἄλλως τε θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἡ Ἑλλὰς συνῆψε διὰ τοῦ ἄρθρου ΙΒ'. τῆς Συμβάσεως τῆς 7 Μαΐου 1832 πρὸς τὰς Δυνάμεις, τὰς ἐγγυηθείσας τὸ δάνειον, οὔτε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέλαβε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1860 μετὰ τὰς παραστάσεις τῶν τριῶν Αὐλῶν.

»Ἄρθρον 7. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδεχθῇ εἰς βάρος αὐτοῦ πάσας τὰς ὑποχρεώσεις καὶ συμβάσεις, τὰς νομίμως συναφθείσας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, ἢ ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὑπὸ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως τῶν Νήσων, συνῳδὰ τῷ Συντάγματι τῶν Ἰονίων Νήσων, εἴτε μετὰ τῶν ξένων Κυβερνήσεων, εἴτε μετὰ ἑταιρικῶν συλλόγων, εἴτε μετ' ἰδιωτῶν, καὶ ὑπισχνεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ῥηθείσας ὑποχρεώσεις καὶ συμβόλαια καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ὡσανεὶ εἶχον συναφθῆ ὑπὸ τῆς Α. Μ. ἢ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται ἰδίως τὸ δημόσιον χρέος τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ τὰ εἰς τὴν Ἰόνιον Τράπεζαν, εἰς τὴν θαλασσίαν ἑταιρίαν, τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αὐστριακὸν Λόϋδ» γνωστὴν, συμφώνως πρὸς τὴν ταχυδρομικὴν σύμβασιν τῆς 1 Δεκεμβρίου 1853, καὶ εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ ἀεροφῶτος τῆς Μελίτης καὶ τῆς Μεσογείου, χορηγηθέντα πλεονεκτήματα.

»Ἄρθρον 8. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑπισχνεῖται νὰ ἀναδεχθῇ εἰς βάρος ἑαυτοῦ.

»1.ον Τὰς χορηγηθείσας συντάξεις εἰς Βρεττανοὺς ὑπηκόους ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, συμφώνως πρὸς τοὺς περὶ συντάξεων ἰσχύοντας νόμους ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

»2.ον Τὰς ὀφειλομένας ἀποζημιώσεις εἴς τινα ἄτομα, διατελοῦντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἅπερ στερηθήσονται τῶν θέσεών των ἕνεκα τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν Νήσων.

»3.ον Τὰς συντάξεις, ὧν ἀπολαύουσι πολλοὶ ὑπήκοοι Ἰόνιοι πρὸς ἀμοιβὴν ὑπηρεσιῶν προσενεχθεισῶν εἰς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν.

»Εἰδικὴ σύμβασις, συνομολογηθησομένη μεταξὺ τῆς Α. Β. Μ. καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὁρίσει τὸν ἀριθμὸν

τῶν διαφόρων τούτων συντάξεων, καὶ κανονίσει τὸν τρόπον τῆς ἀποτίσεως αὐτῶν.

»Ἄρθρον 9. Αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. θέλουσιν ἀποχωρήσει ἐκ τῆς χώρας τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων ἐντὸς τριῶν μηνῶν, ἢ πρότερον, εἰ δυνατὸν, μετὰ τὴν κύρωσιν τῆς παρούσης Συνθήκης.

»Ἄρθρον 10. Ἡ παροῦσα Συνθήκη ἐπικυρωθήσεται, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις ἀνταλλαχθήσονται ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ἓξ ἑβδομάδων ἢ καὶ πρὸ αὐτῆς, εἰ δυνατόν.—Πρὸς πίστωσιν τούτων κτλ.»

Τὰς 16[28 Ἰανουαρίου 1864 συνετάγη τὸ ἑξῆς σχέδιον συμβάσεως, μεταξὺ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων περὶ συντάξεων καὶ ἀποζημιώσεως προσοφειλομένων νὰ δίδωνται πρὸς Ἄγγλους καὶ Ἴονας ὑπηρετήσαντας τὴν παύουσαν Ἰόνιον Κυβέρνησιν.

«Σχέδιον Συμβάσεως.—Τὴν 38 Ἰανουαρίου 1864 (ν).—Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμοῦντες νὰ συνεννοηθῶσιν ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἄγγλων ὑπηκόων καὶ τῶν ἄλλων, συνεπείᾳ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς οὗτοι προσήνεγκον τῇ Κυβερνήσει τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, καθ' ὃν καιρὸν αἱ νῆσοι αὗται διετέλουν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Α. Β. Μ. νὰ συνομολογήσωσιν ἐπὶ τούτῳ Σύμβασιν, καὶ διώρισαν ὡς πληρεξουσίους των, ἡ μὲν Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας τὸν ..... ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος τὸν ...... οἵτινες κοινοποιήσαντες ἀλλήλοις τὰ πληρεξούσιά των, εὑρεθέντα ἐν καλῇ τάξει, συνεφώνησαν καὶ συνωμολόγησαν τὰ ἑπόμενα ἄρθρα.

»Ἄρθρον 1. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐχορηγήθησαν συντάξεις εἰς Ἄγγλους ὑπηκόους παρὰ τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως, καὶ νῦν δὲ πρόκειται νὰ δοθῶσι τοιαῦται, συνεπείᾳ τῶν ἐπικρατούντων κανονισμῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ὡς πρὸς τὰς συντάξεις καὶ ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τῶν εἰρημένων συντάξεων ἀναβαίνει κατ' ἔτος εἰς λίρας στερλίνας 7,403 8 σελ. 3 δηνάρ. ὡς ἐμφαίνει ὁ συνημμένος ὑπὸ στοιχ. Α Πίναξ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, συνομολογεῖ, ὅτι ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσιν αἱ δέκα χιλιάδες λιρῶν κατ' ἔτος, αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῷ πέμπτῳ ἄρθρῳ τῆς σήμερον ὑπογραφείσης συνθήκης μεταξὺ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ἑτέρου, τὸ ἀνωτέρω ποσὸν θέλει ἀποτελέσει τὴν δευτέραν ὑπο-

χρέωσιν, τὴν ἐπιβαρύνουσαν τὰς εἰσπράξεις τοῦ τελωνείου Κερκύρας καὶ τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων, καὶ θέλει καταβάλλεσθαι εἰς ἑξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ Ἄγγλον Πρόξενον, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμηται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα τὰ δικαιούμενα εἰς τὰς ἀνωτέρω συντάξεις. Ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖον κατέστη νὰ δοθῶσι ἀποζημειώσεις εἴς τινα ἄλλα πρόσωπα, διατελοῦντα μὲν νῦν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μέλλοντα νὰ ἀπολέσωσι τὰς θέσεις των συνεπείᾳ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων, αἱ δὲ ἀποζημιώσεις αὗται συμποσοῦνται κατ' ἔτος εἰς λίρας στερ. 3.271 — 22 σελ. ὡς ἐμφαίνει ὁ συνημμένος ὑπὸ στοιχ. Β'. πίναξ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συνομολογεῖ ὅτι, τὸ εἰρημένον ποσὸν θέλει ἐπιβαρύνει τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ θέλει καταβάλλεσθαι καθ' ἑξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγγλον Πρέσβυν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμηται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἔχοντας δικαιώματα ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἀποζημιώσεων.

Αἱ διάφοροι αὗται συντάξεις καὶ ἀποζημιώσεις ἄρξονται ἐπιβαρύνουσαι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ καταστήσονται πληρωτέαι παρ' αὐτῆς μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐπὶ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Ἑπομένως αἱ πρῶται καταβολαὶ γενήσονται εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ἐν Ἀθήναις δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς 31 Μαρτίου, ἢ τῆς 30 Ἰουνίου, ἢ τῆς 30 Σεπτ. ἢ τῆς 31 Δεκεμ. τῆς εὐθὺς παρεπομένης μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις. Ἐφεξῆς δὲ αἱ πληρωμαὶ θέλουν γίνεσθαι δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως ἑκάστης ἑπομένης ἑξαμηνίας.

Ἐπειδὴ δὲ διάφοροι Ἰόνιοι ὑπήκοοι λαμβάνουσι συντάξεις χορηγηθείσας αὐτοῖς δι' ὑπηρεσίας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ἀναδέχεται ἵνα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων συντάξεων ἀναγνωρισθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσιν οὗτοι δεόντως λαμβάνοντες αὐτάς. Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄγγλος Πρέσβυς, ἀφοῦ λάβῃ κατάλογον τῶν τοιούτων συντάξεων παρὰ τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Α. Β Μεγαλειότητος, θέλει παραδώσει αὐτὸν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐδεὶς Ἰόνιος ὑπήκοος θὰ δύναται νὰ ἔχῃ τινὰ ἀπαίτησιν παρὰ τῆς Α. Ἑλλ. Μεγαλειότητος ἐπὶ λόγῳ συντάξεως δεδομένης νῦν αὐτῷ, ἐκτὸς ἂν ἡ σύνταξις αὕτη περιλαμβάνηται ἐν τῷ ῥηθέντι καταλόγῳ.

Ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Σκάρλετ ἔπεμψεν ἐπισήμως ἅπαντα τὰ σχέδια καὶ τὰ πρωτόκολλα πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην καὶ

τὸ ἑξῆς ὑπόμνημα.—«Ἀφ' ἧς ἐποχῆς κατὰ πρῶτον συνελήφθη ἡ ἰδέα τῆς παραχωρήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς βέβαιον, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ τῆς προστασίας, ἣν ἀνέλαβε, συνεπείᾳ πανδήμων διεθνῶν συμφωνιῶν, εἰμὴ διὰ τῆς Συνθήκης μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὑφ' ὧν ἡ προστασία ἀνετέθη αὐτῇ. Ὅτε δὲ αἱ Δυνάμεις αὗται, αἵτινες δι' εἰδικοὺς λόγους ἀνέθηκαν τὴν προστασίαν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, εἶχον δικαίωμα νὰ ἀξιώσωσι συμφέροντα, εἰς ὧν τὴν ἀσφάλισιν ἀπέβλεπεν ἡ Συνθήκη τοῦ 1815, ἡ Δύναμις, ἥτις ἦν πιθανώτατον νὰ προσβληθῇ ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἀδριατικῷ μεταβολῆς τῆς κυριότητος, ἤτο ἡ Αὐστρία, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς ἥ τε Ρωσία καὶ ἡ Πρωσία, ἀπὸ κοινοῦ ἐπεζήτησαν ἀμφότεραι σύμβασιν, ἀσφαλίζουσαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν κινδύνων, οὓς ἐφοβεῖτο ἐκ τῆς τῶν νήσων τούτων εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβιβάσεως.

»Ἡ Αὐστρία διὰ πολλοὺς λόγους ἦν ἐναντία εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως. Ἐφοβήθη μὴ προέλθῃ κίνδυνος δι' αὐτὴν πολιτικῶς ἐκ τῆς εἰς ἕτερόν τι Κράτος παραχωρήσεως φρουρίου ὀχυροῦ ὡς ἡ Κέρκυρα, κειμένου ἐν αὐτῷ τῷ οὐδῷ τῶν θαλασσίων αὐτῆς μεθορίων, καὶ δυναμένου, ἐν τῇ ἐνεστώσῃ αὐτοῦ καταστάσει, ν' ἀποβῇ ἡ βάσις στρατιωτικῶν ἐπιχειρημάτων κατ' αὐτῆς ταύτης, ἢ κατὰ τῶν γειτονικῶν τῆς Τουρκίας ἐπαρχιῶν, ὧν μεγάλως συνέφερεν αὐτῇ ν' ἀσφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν. Ἐφοβεῖτο νὰ ἴδῃ τὰς νήσους ταύτας παραχωρουμένας εἰς Κράτος λίαν ἀσθενὲς, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ φυλάξῃ αὐτὰς ἐναντίον ἰσχυρᾶς τινος Δυνάμεως ἐν περιπτώσει Εὐρωπαϊκοῦ τινος πολέμου. Ἐφοβεῖτο πρὸς τούτοις μὴ πάθωσι τὰ ἐμπορικὰ αὐτῆς συμφέροντα διὰ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐν αἷς ἡ ναυτιλία αὐτῆς ἀπήλαυεν εἰδικῶν προνομίων, καὶ ὧν ἡ ὕπαρξις ὡς χώρας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτήτου καθίστων δυνατὸν εἰς τὰ Αὐστριακὰ πλοῖα νὰ μετέρχωνται τὸ ἐμπόριον ἐν ταῖς λιμέσι τῶν δύο ἐπικρατειῶν ὡς μεταξὺ τῶν ξένων ἐπικρατειῶν ἐν γένει, ἐνῷ μετὰ τὴν συσσωμάτωσιν τῶν νήσων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὸ τοιοῦτον ἐμπόριον ἠδύνατο νὰ ὑποβληθῇ εἰς περιορισμοὺς τοὺς συνήθως ἐπιβαλλομένους εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν.

»Οὗτοι ἦσαν οἱ κυριώτεροι λόγοι, οἵτινες ἔσχον, ὡς φαίνεται, ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πολιτείας τῆς Αὐστρίας κατὰ τὰς προηγηθείσας τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου διαπραγματεύσεις, καὶ οἵτινες ἐβοήθησαν αὐτὴν εἰς τὸ νὰ κερδίσῃ τὴν σύμπραξιν τῶν δύο Δυνάμεων πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Συμβάσεως, ἣν ἐπεθύμει, καὶ ἣν ἀ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἠτησεν ὡς ὅρον τῆς εἰς τὴν Συνθήκην συμμετοχῆς αὐτῆς.

»Ἐπομένως ἡ Συνθήκη αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συναφθῇ ἄλλως, εἰμὴ ὑπὸ τοὺς ἐν αὐτῇ καταχωρισθέντας ὅρους, ἤτοι ά. τὴν κατεδάφισιν τῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις φρουρίων β'. τὴν καθιέρωσιν τῆς τῶν νήσων τούτων οὐδετερότητος ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων, ἀναλαμβανουσῶν νὰ τηρήσωσι μὲν πρὸς ἀλλήλας τὴν τοιαύτην οὐδετερότητα, ν' ἀσφαλίσωσι δὲ αὐτὴν διὰ τῆς ἐπιβολῆς περιορισμῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πρὸς τὰς ναυτικὰς καὶ στρατιωτικὰς Δυνάμεις, ἃς θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρῇ ἐν αὐταῖς, ἀφοῦ συσσωματωθῶσι μετὰ τοῦ Βασιλείου. καὶ γ'. τὴν διηνεκῆ διάρκειαν τῶν εἰδικῶν ἐμπορικῶν προνομίων, ὧν ἀπολαύει τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον ἐν ταῖς νήσοις.

»Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ δυοῖν θάττερον, ἢ νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους τούτους, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἐπὶ τῶν Ἰονίων Νήσων προστασίαν, ὅπως αὗται συσσωματωθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου· Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνοντο οἱ ὅροι ἐπαχθεῖς, τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδεμίαν εἴχομεν ἀμφιλογίαν, ὅτι πρακτικῶς οὐδὲν μέγα βάρος, οὐδὲ ἐνόχλησιν θὰ παρεῖχον οὗτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲν βεβαίως τοιοῦτον βάρος μὴ ἀντισηκούμενον πληρέστατα ὑπὸ τοῦ μεγάλου ὠφελήματος τοῦ προκύψαντος διὰ τὸ Βασίλειον ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς χώρας, καὶ ἐκ τῶν πόρων, οἵτινες θὰ παρήγοντο ἐκ τῆς εἰς αὐτὸ προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Οὐδὲν ἧττον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ζωηρῶς ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περὶ μετριασμοῦ τῶν ἐπιβεβλημένων διὰ τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου ὅρων εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Ἑπτανήσου, προσεπάθησεν ἅμα τῇ διαπράξει τῆς Συνθήκης ταύτης νὰ πείσῃ τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν, ὅπως συγκατατεθῇ εἰς τινας τροποποιήσεις τῶν ὅρων, οὓς ἔθετο, καὶ οἵτινες ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ ἐπιβλαβέστεροι διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

»Ἀνωφελὴς ἦν ἡ ἀπόπειρα τοῦ νὰ πείσῃ τις τὴν Αὐςριακὴν Κυβέρνησιν, νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Κερκύρας. Ἡ κατεδάφισις τῶν ὀχυρωμάτων τούτων, ὡς ἐπομένως ἀπητήθη ἀπ' ἀρχῆς τῶν διαπραγματεύσεων, καὶ ὡς ὡρίσθη διὰ τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου, ἐτέθη παρὰ τῆς Αὐστρίας ὡς ὅρος ἀπαραίτητος τῆς συγκαταθέσεως αὐτῆς εἰς οἱανδήποτε τροποποίησιν τῶν ἄλλων ῥητρῶν τῆς Συνθήκης. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ ἡ Αὐστρία ὑποστηρίζετο ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεως τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ῥωσίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

»Ἀλλὰ τοῦ ὑλικοῦ τούτου ἀντικειμένου κατὰ τὴν ἔποψιν αὐτῆς ἀσφαλισθέντος, ἡ Αὐστρία ἦν ὀλιγώτερον ἐναντία εἰς τὸ νὰ παραδεχθῇ τροποποιήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὰ δύο ἄλλα ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν ἐπέμεινεν ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι ταῖς προηγηθείσαις τῆς Συνθήκης τοῦ Νοεμβρίου. Ἑπομένως μετὰ πολλὴν διαπραγμάτευσιν ἡ Αὐστρία ἐπείσθη ν' ἀρκεσθῇ εἰς διάταξίν τινα, δι' ἧς ἀντὶ ἐκείνης, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι περιελαμβάνοντο ἐν τῇ ζώνῃ τῆς οὐδετερότητος, αἱ νῆσοι Κέρκυρα καὶ Παξοὶ μετὰ τῶν διαφόρων παραρτημάτων αὐτῶν διακηρύττονται οὐδέτεραι. Παρήτησε δὲ ἐντελῶς τὸν ἐν τῇ Συνθήκῃ τοῦ Νοεμβρίου περιεχόμενον περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῆς θαλασσίας καὶ τῆς κατὰ ξηρὰν δυνάμεως, ἣν θὰ ἦν ἐξὸν τῇ Ἑλλάδι εἰς τὸ μέλλον νὰ διατηρῇ ἐν ταῖς νήσοις.

»Ἐὰν ἀναλογισθῇ τις τὴν γεωγραφικὴν τῆς Αὐστρίας θέσιν ὡς πρὸς τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐν τῷ Ἀδριατικῷ συμφερόντων αὐτῆς, πείθεται, ὅτι αὗται εἰσὶ μεγάλαι παραχωρήσεις ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὑπὲρ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅτι εἶναι ὅλως μάταιον νὰ ἐλπίσῃ τις, ὅτι ἡ Αὐστρία θὰ πεισθῇ νὰ συγκατατεθῇ εἰς μείζονας παραχωρήσεις.

»Ἡ Αὐστρία συγκατετέθη πρὸς τούτοις εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου, ὅπως τεθῇ ἐκποδὼν πᾶσα ἔνστασις δυναμένη νὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐνεργείας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μετὰ τὴν λῆξιν τῶν συμβάσεων, καθ' ἃς τὸ μετὰ τῶν Ἰονίων Νήσων Αὐστριακὸν ἐμπόριον ἀπολαύει εἰδικῶν προνομίων.

»Δυνατὸν νὰ παρατηρήσῃ τις, ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἠδύνατο νὰ παρίδῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Αὐστρίας καὶ νὰ μὴ θεωρήσῃ ὡς ἀναγκαίαν τὴν εἰς τὴν Συνθήκην συμμετοχήν της.

»Ἀλλ' εἶναι περιττὸν νὰ καταδειχθῇ ὁ κίνδυνος τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν ἡ Αὐστρία διεμαρτύρετο κατὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν νήσων καὶ διεκήρυττεν, ὅτι δὲν ἐθεώρει ἑαυτὴν ὑπόχρεον διά τινος συμβάσεως, οὐδὲ ἀνεγνώριζε τὴν κυριότητα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν νήσων.

»Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πεισθήσεται, ὡς ἐλπίζεται, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο, ὡς εἶχον τὰ πράγματα, ὅπως πληρώσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ὅπως καταστήσῃ ὅσον οἷόν τε ὠφέλιμον τὴν μετὰ τοῦ Βασιλείου ἕνωσιν τῶν νήσων. Ὅτι δὲ εἶναι ὅλως μά-

ταιον νὰ προσδοκᾷ ὅτι δύναται ἤδη νὰ προστεθῶσι νέαι τροποποιήσεις τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τοῦ Νοεμβρίου, εἰς ἃς θὰ ἦναι δυνατὸν νὰ συγκατατεθῇ ἡ Αὐστρία.

»Ἐπειδὴ ἡ Μ. Βρεττανία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ μόνη ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀλλ' ἦν ἀναγκαίως δεδεμένη διὰ προϋπαρχουσῶν συμβάσεων μετ' ἄλλων Δυνάμεων, ἡ μόνη αἵρεσις, ἥτις ὑπελείπετο αὐτῇ ἦτο νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους, εἰς οὓς αἱ ἄλλαι Δυνάμεις ἠδύναντο νὰ συγκατατεθῶσιν, ἢ νὰ παραιτήσῃ ἐντελῶς τὸ σχέδιον τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

«Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐδείκνυεν ἀληθῆ ζῆλον διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἢ σεβασμὸν πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὡς ἐξεφράσθησαν ὑπὸ τῆς Ἰονίου Βουλῆς, ἐὰν παρήτει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς τοῦ νὰ ἴδῃ τὸ Ἰόνιον Κράτος συσσωματούμενον μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ τούτου, ἐὰν δὲν ἐνέδιδον ὥς πρός τινα εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὧν ἡ συγκατάθεσις ἦν ἀναπόφευκτος πρὸς τοῦτο. Εὐελπιστεῖ δὲ ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ὅτι ἡ Ἑλληνική, οἱανδήποτε καὶ ἂν ἠσθάνθη θλῖψιν ἐπὶ τοῖς ὅροις, οὓς συνεπάγεται ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν νήσων, πεισθήσεται μετ' ἀπαθῆ σκέψιν, ὅτι τὸ ὄφελος, ὅπερ ἡ Ἑλλὰς καρπωθήσεται ἐκ τῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον προσθήκης ἀξιολόγους καὶ σημαντικῆς χώρας, καὶ ἐκ τῶν πόρων, οἵτινες παραχθήσονται ἀπ' αὐτῆς, ἀντισταθμίσει πληρέστατα πᾶσαν φαινομένην τραχύτητα ἐν τοῖς ὅροις περὶ ὧν ἄρτι ὁ λόγος».

Ἄλλο δὲ ὑπόμνημα ἀνταπέστειλεν ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης, δι' οὗ ἀνεσκεύαζε τὴν ἐπιμονὴν τῆς Αὐστρίας, καὶ τὰ πολιτικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς οὐδετέρωσιν τῶν νήσων καὶ κατεδάφισιν τῶν φρουρίων. Ἔλεγε τὸ ὑπόμνημα.—«Πρὸς τὸν ἔντιμον Π. Κάμπελ Σκάρλετ πρεσβευτὴν τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἐν Ἑλλάδι.—Ἐν Ἀθήναις τὴν 13[25 Φεβρουαρίου 1864.—Ἀναγγείλας ὑμῖν, διὰ τῆς ἀπὸ 7]19 τοῦ τρέχοντος διακοινώσεώς μου, τὴν λῆψιν τῶν διαφόρων ἐγγράφων, ἅπερ εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ διαβιβάσητε διὰ τῆς ὑμετέρας ὑπὸ χρονολογίαν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως ὑμῶν, ἐπεφυλαξάμην ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰς παρατηρήσεις, ἃς, ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ ἰδίως τοῦ ὑπομνήματος, δι' οὗ ἐξηγοῦνται οἱ ἀναγκάσαντες τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν λόγοι νὰ συνάψῃ τὴν Συνθήκην τῆς 2]14Νοεμβρίου 1863,υπηγόρευεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως'

»Ἐκπληρῶν σήμερον τὴν ὑπόσχεσίν μου ταύτην, θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ παρατηρήσω εἰς ὑμᾶς ἐκ προοιμίων, Κύριε πρεσβευτὰ, ὅτι τὰ ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ παρεχόμενα ἐπιχειρήματα δὲν ἴσχυσαν νὰ κλονίσωσι τὴν πεποίθησιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἡ τοῦ Βασιλέως Κυβέρνησις ἐσχημάτισε περὶ τοῦ ἀνωφελοῦς καὶ τοῦ ἀτόπου τῶν ἐπαχθῶν ὅρων, οὓς ἡ Συνθήκη τῆς 2]14 Νοεμβρίου ἔθηκεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς τῶν Ἰονίων νήσων ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Αἱ δοθεῖσαι εἰς τὸν ἡμέτερον ἐν Λονδίνῳ πληρεξούσιον ὁδηγίαι, ἐπέταττον αὐτῷ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν σύντονον προσοχὴν, τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων ὑπουργοῦ τῆς Αὐτῆς Βρετ. Μεγ. ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπανορθωτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν.

»Ὁ Κ. Χ. Τρικούπης δὲν ἠμέλησε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας, εὐχαρίστως δὲ εἴδομεν, ὅτι αἱ παραστάσεις ἡμῶν ἔτυχον παρὰ τῷ Λόρδῳ Ρῶσσελ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω ὑμῖν τὴν ἄκραν λύπην τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως διὰ τὸ ὅτι μετὰ σπουδῆς, ἐγένετο ἡ διάπραξις τῆς Συνθήκης τῆς 2]14 Νοεμβρίου πρὸ τῆς εἰς Λονδῖνον ἀφίξεως τοῦ ἡμετέρου Πληρεξουσίου.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος φρονεῖ, ὅτι οἱ λόγοι, οὓς οὗτος κατὰ διαταγὴν αὐτῆς ἐξέθηκε πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀνωφελοῦς, τοῦ ἀτόπου καὶ τοῦ ἀδίκου προσέτι τῶν διατάξεων περὶ κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων Κερκύρας, περὶ οὐδετερότητος τῶν Ἰονίων Νήσων, περὶ περιορισμοῦ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεων, ἃς ἡ Ἑλλὰς θὰ δύναται νὰ διατηρῇ ἐν αὐταῖς, περὶ διηνεκοῦς διαρκείας τῶν μεταξὺ τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῶν ξένων Δυνάμεων συναφθεισῶν συμβάσεων, θὰ εἶχον ἴσως ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν Πληρεξουσίων, ἐὰν ἐν καιρῷ ἐνεκοινοῦντο αὐτοῖς. Τόσῳ δὲ μᾶλλον πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀμοιβαία τῶν φρονημάτων διακοίνωσις, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες προηγήθησαν τῆς διαπράξεως τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου, ἠδύνατο νὰ ἐπαγάγῃ τὸ εὐάρεστον τοῦτο ἀποτέλεσμα, ὅσῳ ἅτε βραδύτερον παρετηρήσαμεν τῇ Κυβερνήσει τῆς Α. Β. Μ. ὁπόσον κυρίως οἱ περὶ κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων Κερκύρας, περὶ οὐδετερότητος τῶν Ἰονίων νήσων καὶ περὶ περιορισμοῦ τῆς στρατιωτικῆς Δυνάμεως, ἣν ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρῇ ἐν αὐταῖς, ὅροι ἦσαν δυσάρεστοι διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἡ Μ. Βρεττανία γενναιοφρόνως εἰργάσθη ὅπως ἐπιφέρῃ, ἂν μὴ τὴν ἐντελῆ παραδοχὴν τῶν δικαίων ἡμῶν ἀπαιτήσεων, τοὐλάχιστον τὴν τροποποίησιν τινῶν ἐκ τῶν ὅρων τούτων.

»'Αλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τοιοῦτοι ὅροι θὰ τῇ ἐπεβάλλοντο διὰ τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου. Οὔτε αἱ πρὸς τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν Ἰονικὴν Βουλὴν γενόμεναι ἀνακοινώσεις, οὔτε ἡ γλῶσσα τοῦ Κ. Ἐλλιὸτ ἐν Ἀθήναις, οὔτε ἡ τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ αὐτοῦ, οὔτε ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ, ἣν ἀπηύθυνε πρὸς τὰς ὑπογραψάσας τὴν συνθήκην τοῦ 1815 Δυνάμεις, εἴτε ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων, δὲν προεμήνυον, ὅτι ἡ οὐδετερότης τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας ἔμελλον νὰ προταχθῶσιν ὡς ὅροι ἀπαραίτητοι τῆς τῶν Ἰονίων Νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως.

»'Απ' ἐναντίας ἡ Α. Ε. ἐπερωτηθεῖσα ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων περὶ τῶν φρουρίων τούτων, καθαρῶς ὑπέδειξεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε πρόθεσις περὶ κατεδαφίσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ συνεβουλεύετο μόνον νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὅθεν μεγάλη ὑπῆρξε καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις ἡ θλῖψις ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τῶν κοινῶν ἐλπίδων, ὅτε ἐγνώσθησαν αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς 2]14 Νοεμβρίου.

»'Εχρειάζετο ὅλη ἡ δημοτικότης ἐφ' ἧς ὁ νέος Ἡγεμὼν περιεστοιχίσθη, ἅμα ἐλθὼν ἐν Ἑλλάδι, ἐχρειάζετο ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πεποίθησις εἰς τὰ εὐμενῆ αἰσθήματα τῆς τε Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τῶν δύο εὐεργετίδων Δυνάμεων, ὅπως κατευνασθῇ μὲν ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων ταραχὴ, ἀποσβεσθῇ δὲ ὁ δυνάμενος νὰ προέλθῃ ἐκ τούτου κίνδυνος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς διατηρήσεως τῆς ἡσυχίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθόλου.

»Οἱ πάντες εἶπον καθ' ἑαυτοὺς, ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἥτις ἐν λόγῳ βεβαίως τιθεμένη τὴν εἰρηνικὴν καὶ συντηρητικὴν τῆς Ἑλλάδος πολιτείαν μετὰ τὰ συμβάντα τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1862, ὡς καὶ τὸ εὐγενὲς αἴσθημα, ἀφ' οὗ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὁρμώμενος εἶχεν ἐνθουσιωδῶς ἐμπιστευθῆ τὰς τύχας αὐτοῦ εἰς τὸν Βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον, ἀπεφάσισε νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων Νήσων, δὲν θὰ κατέλιπεν ἀτελὲς τὸ ἔργον αὐτῆς.

»Τὸ ὑπόμνημα, ὅπερ μοὶ ἐκοινοποιήσατε, πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐπιθυμοῦσα, ὅπως, ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῶν Ἰονίων Νήσων, περιβληθῇ τὴν κύρωσιν πασῶν τῶν ὑπογραψασῶν τὴν Συνθήκην τοῦ 1815 Δυνάμεων, ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους, οὓς ἡ Αὐστρία, μία τῶν Δυνάμεων τούτων ὑποστηριζομένη παρά τε τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας ἔθηκεν εἰς τοῦτο.

»Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ὅροι ἦσαν ἐν πρώτοις ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων Κερκύρας, θεωρουμένων ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὡς ἐπικινδύνων διά τε αὐτὴν καὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὁμόρων Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν, ἐὰν παρεδίδοντο ἀνέπαφα εἰς τὴν Ἑλλάδα, δεύτερον ἡ οὐδετερότης τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ἡ διηνεκὴς διάρκεια τῶν μεταξὺ τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῶν ξένων Δυνάμεων συναφθεισῶν Συμβάσεων.

»Ἀπέχω τοῦ νὰ παραδεχθῶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ κινδύνου, ὅστις θὰ προέκυπτε διὰ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ὑπόμνημα, ἐὰν ἡ Αὐστρία διεμαρτύρετο κατὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐὰν διεκήρυττεν ὅτι δὲν ἐθεώρει ἑαυτὴν ὑπόχρεον νὰ τὴν σεβασθῇ δυνάμει διεθνοῦς τινος συμβάσεως.

»Βεβαίως ὑπὸ τὴν πρακτικὴν ἔποψιν εἶναι ἀναμφισβήτητος ἡ ἀξία τῆς παρὰ τῆς Αὐστρίας ἀναγνωρίσεως τῆς τοιαύτης παραχωρήσεως. Ἀλλ' ἐὰν τυχὸν ἡ Αὐστρία προέταττεν ἀξιώσεις ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῶν τε γενναίων προθέσεων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τῶν πανδήμως ἐκφρασθέντων πόθων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰονίων, τὸ καλῶς ἢ κακῶς ἐννοούμενον συμφέρον, ἢ ἡ ἰδιοτροπία τῆς Δυνάμεως ταύτης ἢ ἄλλης τινὸς, ἔπρεπεν ἆρά γε νὰ καταστῇ ἐμπόδιον ἀνυπέρβλητον;

»Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Α. Β. Μ. ἀνεγνώρισεν οὐ πρὸ πολλοῦ εἰς ἄλλους λαοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὦσιν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴ ἀνήκωσιν ἢ εἰς ἑαυτούς.

»Ἆρά γε θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ αὐτὸ δικαίωμα καὶ εἰς τοὺς Ἰονίους, καὶ καθ' ἣν ἔτι περίπτωσιν ἀνθίστατο εἰς τοῦτο ἡ Αὐστρία; Ἡ τοιαύτη δὲ ἀντίστασις ἢ καὶ ἡ διαμαρτύρησις τῆς Δυνάμεως ταύτης θὰ ἠδύνατο νὰ κατισχύσῃ τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ὁ Ἰονικὸς λαὸς εἶχε καὶ ἔχει τοῦ νὰ ἦναι ἐλεύθερος, ἀφοῦ ἅπαξ ἡ Μ. Βρεττανία εἶχε διακηρύξει, ὅτι ἦν πρόθυμος νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων προστασίαν αὐτῆς πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος; Ἀλλ' ἡ πλήρης καὶ ἐντελὴς τοῦ δικαιώματος τούτου ἐξάσκησις, συνεπάγεται ἀναγκαίως τὴν διατήρησιν τῶν φρουρίων Κερκύρας, ἅπερ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας θεωροῦσιν εὐλόγως ὡς τὴν ὡραιοτέραν αὐτῶν ἰδιοκτησίαν. Πλὴν ἡ παρατήρησις αὐτὴ ἤδη δὲν ἔχει, εἰμὴ θεωρητικὴν ἀξίαν, καθὸ εἰς τὸ παρελθὸν ἀναφερομένη. Διὸ περιττὸν κρίνω νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον εἰς αὐτήν.

»Δὲν θεωρῶ ἐπίσης ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσω, ἐὰν ἡ κατεδάφισις

τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας ἦναι πρᾶξις σύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς δικαίου τῆς δικαιοσύνης.

»Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη οὐ μόνον ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ.

»Ἡ μὲν Βουλὴ τῶν Ἑπτανησίων ἀποχρώντως ἀπέδειξε, τὰ δὲ κυριώτερα ὄργανα τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου δὲν ἐδίστασαν ν' ἀναγνωρίσωσιν, ὅτι τὰ φρούρια ταῦτα εἰσὶν ἡ ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἀναλώμασι τοῦ ὁποίου κατὰ μέγα μέρος ἀνηγέρθησαν καὶ ἐφωπλίσθησαν.

»Θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἐὰν ἡ κατεδάφισις τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας ἦν ἀληθῶς μέτρον ἀπολύτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας.

»Ἡ ἀδυναμία τῆς Ἑλλάδος ὡς Εὐρωπαϊκοῦ Κράτους ἀντετάχθη ὡς λόγος, δι' ὃν δὲν ἔπρεπε νὰ παραδοθῶσιν αὐτῇ φρούρια τόσον ὀχυρά, ἅπερ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φυλάξῃ, καὶ ἅπερ περιερχόμενα εἰς χεῖρας ἄλλου τινός, ἠδύναντο νὰ καταστῶσι λίαν ἐπικίνδυνα διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης ἐν γένει καὶ τῶν γειτόνων αὐτοκρατοριῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας ἰδίως.

»Ἐρρέθη ἐπίσης ὑπ' ἄλλην ἔποψιν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐξουσιάζουσα φρούριον τοιοῦτον, οἷον ἡ Κέρκυρα, ἠδύνατο νὰ ὁρμηθῇ εἰς ἐπιχειρήματα ἐχθρικὰ κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας.

»Δὲν διστάζω νὰ εἴπω ὅτι ἔσφαλλαν ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπόψεις ὅσαι ἐμεγάλυναν ὑπερμέτρως τοὺς δυναμένους νὰ προκύψωσι ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν φρουρίων κινδύνους.

»Ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι τὰ φρούρια ταῦτα καὶ ἐὰν κατείχοντο ὑπὸ ἰσχυροῦ τινος Κράτους θὰ ἐχρησίμευον ὡς μέσον ἀμύνης μᾶλλον ἢ ἐπιθέσεως. Ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων πολέμων Ναπολέοντος τοῦ Α΄. ἀποδεικνύει τοῦτο.

»Εἶναι οὐχ ἧττον ἀληθές, ὅτι κατοχὴ τοῦ φρουρίου τῆς Κερκύρας εἶναι σπουδαιοτάτη διὰ μεγάλην τινὰ ναυτικὴν Δύναμιν, ἥτις θὰ εἶχεν ἀνάγκην αὐτοῦ, ὅπως ἀσφαλίζῃ παρ' αὐτῷ τοὺς ἑαυτῆς στόλους.

»Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἦτο ναυτικὴ Δύναμις, ἔστω καὶ δευτέρας τάξεως, ἠδύνατό τις νὰ φοβηθῇ μὴ μεταχειρισθῇ τὸ φρούριον τοῦτο ὡς ὁρμητήριον διὰ στρατιωτικὰ ἐπιχειρήματα.

»Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει πολεμικὸν ναυτικόν, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν θὰ ἔχῃ τοιοῦτον. Ἄρα τοῦτο εἶναι μάλιστα λόγος, δι' ὃν τὰ κυριώτερα ὀχυρώματα τῆς Κερκύρας, ἅπερ μέλλουσιν, ὡς

φαίνεται, νὰ κατεδαφισθῶσιν ἢ καθαιρεθῶσιν, ἔπρεπε νὰ παραδοθῶσιν αὐτῇ ἀνέπαφα, ὅπως αὕτη δύναται πάντοτε νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ἀπόπειραν ἄλλης τινὸς Δυνάμεως, ἥτις τυχὸν ἤθελε νὰ τὰ ἐξουσιάσῃ ἵνα εὐκολύνῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐχθρικῶν αὐτῆς προθέσεων, εἴτε κατὰ τῆς Ἑλλάδος αὐτῆς, εἴτε κατὰ τῆς Τουρκίας ἢ τῆς Αὐστρίας.

»Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἂν ἡ Μελίτη ἦν ἄμεινον πεφρουρημένη ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν αὐτῆς, ἐὰν τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς ἦσαν κατὰ τὸ 1798 ἐν ᾗ καταστάσει εὑρίσκονται, σήμερον Ναπολέων ὁ Α΄. οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν καταλάβῃ διὰ τολμηρᾶς ἐφόδου, καὶ μάλιστα καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀγγλία ἦν νικήτρια κατὰ θάλασσαν.

»Ἡ κατοχὴ τῆς Κερκύρας εἶναι σπουδαιοτάτη οὐ μόνον ἕνεκα τῶν φρουρίων αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς θέσεώς της εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἀδρίου.

»Ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου, ἑκάτερον τῶν διαμαχομένων θὰ ἐπιδιώξῃ ἀναμφιβόλως τὴν κατάληψιν τοιαύτης στρατηγικῆς θέσεως.

»Τὸ συμφέρον ἄρα τῆς Εὐρώπης ὑπαγορεύει, ἵνα μὴ ἡ νῆσος αὕτη τυγχάνῃ ἐστερημένη τῶν ἀπαιτουμένων ἀμυντικῶν μέσων διὰ τὴν ἀπόκρουσιν αἰφνιδίου τινὸς προσβολῆς.

»Ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐκραγῇ πόλεμος μεταξὺ τῶν μεγάλων Ναυτικῶν τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων, δυνατὸν ἡ μία ἐξ αὐτῶν νὰ νομίσῃ ἀπαραίτητον τὴν κατάληψιν τῆς Κερκύρας καίτοι οὐδετέρας.

»Δὲν θὰ ἦτο τοῦτο τὸ πρῶτον παράδειγμα παραβιάσεως τῆς οὐδετερότητος τόπου τινός;

»Ὁποία θὰ ἦτο τότε τῆς Ἑλλάδος ἡ θέσις; Δὲν θὰ συνησθάνετο μεγάλως τὴν προσβολὴν ταύτην τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν παραβίασιν τῆς χώρας αὐτῆς; Δὲν θὰ εὑρίσκετο ἠναγκασμένη ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὸν πόλεμον, ἀνακρούουσα τὸν κατακτητήν, ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ κράτη εὑρέθησαν ἠναγκασμένα νὰ πράξωσι τοῦτο; Ὁποῖον θλιβερὸν δίλημμα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν;

»Ἀλλὰ τὰ ἄτοπα ταῦτα θὰ ἐξέλιπον, ἐὰν τὰ ὀχυρώματα τῆς Κερκύρας παρεδίδοντο ἀνέπαφα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις θὰ ἐφρόντιζε νὰ φρουρήσῃ αὐτὰ δι' ἀποχρώσης στρατιωτικῆς δυνάμεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν αὐτῶν.

»Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ καθαίρεσις τῶν ὀχυρωμάτων τούτων δὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ εἰς τὸ μέλλον ἐκείνους, ὅσοι ἀπήτησαν αὐτήν, διότι κατόπιν ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ τὰ ἀνεγείρῃ εἰς τρόπον

ὥστε ἡ καθαίρεσις δὲν θὰ εἶχε ἄλλο ἀποτέλεσμα, ἢ νὰ προσβάλλῃ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν, καὶ νὰ γίνῃ εἰς ἡμᾶς πρόξενος χρηματικῆς ζημίας.

»Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι ἐμεγαλύνθη καθ' ὑπερβολὴν ὁ δυνάμενος νὰ προκύψῃ κίνδυνος διὰ τὴν Τουρκίαν ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατοχῆς τῶν φρουρίων τούτων.

»Καὶ ὄντως ἐν περιπτώσει πολέμου μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας δύνανται πολλῷ εὐκολώτερον νὰ προσβληθῶσι διὰ ξηρᾶς, ἢ ἀπὸ τῆς Κερκύρας.

»Ἀλλ' ἡ Ἑλλάς, ἂν δὲν δύναται νὰ ἀπαρνηθῇ τὸ παρελθὸν αὐτῆς, δὲν εἶναι παράτολμος, καὶ τοῦτο ἐπέδειξε διὰ τῆς πολιτείας αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ ἐφεξῆς.

»Οὕτω ἡ καθαίρεσις τῶν φρουρίων τῆς Κερκύρας εἶναι μέτρον ἀνωφελὲς καὶ ἄδικον ὑπό τε τὴν πολιτικὴν ἔποψιν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δικαίου.

»Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως ἤλπιζε πάντοτε, ὅτι ἡ Α. Β. Μ. ἀναγνωρίζουσα τὸ ὀρθὸν τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων, αἵτινες ἐν καιρῷ ὑπεβλήθησαν αὐτῇ διὰ τοῦ κ. Τρικούπη, θὰ εὐηρεστεῖτο νὰ εἰσακούσῃ πάσας τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εὐχὰς ἡμῶν πρὸς τὸ συμφέρον οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας Ἀπόφασις τόσῳ εὐμενὴς ἐκ μέρους αὐτῆς, ἐνῷ θὰ ἦτο νέον εὐεργέτημα προστιθέμενον εἰς ὅσα τῇ ὀφείλομεν ἤδη, θὰ ἐξήλειφε τὴν ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν, ἣν τὰ περὶ κατεδαφίσεως σχέδια ἐνεποίησαν εἰς τὸ ἔθνος. Δυστυχῶς μανθάνομεν, ὅτι αἱ ἐργασίαι ἤρχισαν ἤδη, καὶ ὅτι δὲν περιορίζονται εἰς τὴν Πτυχίαν, ἐνῷ μόνον ἐὰν οὐσιωδῶς περιωρίζετο κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τὸ δυσάρεστον τοῦτο μέτρον, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ μετὰ μείζονος ὑπομονῆς τὴν θλίψιν, ἣν βαθέως ᾐσθάνθη, ἅμα μαθὼν τὴν τοσοῦτον σκληρὰν ταύτην ἀπόφασιν.

»Μετὰ τὴν παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν πέντε μεγάλων Δυνάμεων ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 13[25 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου, περιττὸν ἀποβαίνει νὰ πραγματευθῶ ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ θέματος τῆς οὐδετερότητος.

»Ὁ ἐν Λονδίνῳ πληρεξούσιος ἡμῶν εἶχε διαταχθῆ νὰ παραστήσῃ τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς οὐδετερότητος τῶν νήσων τούτων, ὅπως ἀρχικῶς εἶχεν ὁρισθῆ διὰ τῆς συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου 1863 πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος τελείαν αὐτῶν ἕνωσιν.

»Εὐχαρίστως εἴδομεν, ὅτι αἱ περὶ τούτου παραστάσεις ἡμῶν, ὡς καὶ αἱ προσπάθειαι τῆς Μ. Βρεττανίας ἐπήνεγκον τὸν περιορισμὸν τῆς οὐδετερότητος εἰς μόνας τὰς νήσους Κέρκυραν καὶ Παξοὺς

»Τὸ καθ' ἡμᾶς, προθύμως θὰ ἐστερούμεθα καὶ τῶν τῆς τοιαύτης οὐδετερότητος ὑποτιθεμένων πλεονεκτημάτων.

»Μεταβαίνων εἰς τὸ ζήτημα τῆς διηνεκοῦς διαρκείας τῶν συναφθεισῶν συμβάσεων μεταξὺ τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῶν ξένων Δυνάμεων, δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω Ὑμῖν, Κύριε Πρεσβευτά, ὅτι ἡ ἀξίωσις τῆς Αὐστρίας προὐξένησαν ἡμῖν μεγίστην ἔκπληξιν.

»Διὰ τοῦ ἄρθρου 3 τῆς συνθήκης ζητεῖται νὰ ἐπιβληθῇ ἡμῖν ἀληθὴς δουλεία.

»Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως τόσῳ μᾶλλον ἐλυπήθη διὰ τοῦτο, ὅσῳ εἶχε λόγους νὰ πιστεύσῃ, ὅτι διάφορος σύνταξις τοῦ εἰρημένου ἄρθρου θὰ προετιμᾶτο.

»Οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν ἡ Αὐστρία στηρίζει τὴν ἀξίωσιν αὐτῆς, εἰσὶ τόσον ἀσθενεῖς, ὥστε δὲν εἶναι δεκτικοὶ σπουδαίας συζητήσεως.

»Ὅπως καταπολεμήσωμεν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ σχεδίου, ἀρκεῖ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις, ἃς ὁ κόμης Ρῶσσελ ἐξέφρασεν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, ἣν ὑπερασπιζόμεθα, καὶ αἵτινες περιέχονται ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 13[25 Ἰανουαρίου.

»Δυστυχῶς τὸ συμπέρασμα τοῦ πρωτοκόλλου εἶναι ἐκ διαμέτρου ἐναντίον πρὸς τὰς τεθείσας ἀρχὰς παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Α. Β. Μ.

»Ὅ,τι δὲ μοὶ ἐφάνη παράδοξον εἶναι, ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀντιφάσκει πρὸς τὴν διδομένην περὶ τούτου διαβεβαίωσιν ἐν τῷ ὑπομνήματι.

»Ἀληθῶς ἐν αὐτῷ λέγεται, ὅτι ἡ Αὐστρία συγκατετέθη ἐπίσης εἰς τὸ νὰ τροποποιηθῶσιν οἱ ὅροι τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διασκεδασθῇ πᾶσα ἔνστασις, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τῶν ὅρων τούτων, ὡς περιοριζόντων τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐνέργειαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὴν λῆξιν τῶν συμβάσεων, δι' ὧν τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον ἀπολαύει εἰδικῶν προνομίων ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

»Ἀλλὰ δυστυχῶς οὔτε τὰ γράμματα, οὔτε τὸ πνεῦμα τῶν ἄρθρων τῆς Συνθήκης, ἣν προσκαλούμεθα νὰ ὑπογράψωμεν δὲν εἶναι τοιαῦτα.

»Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀποκρούσῃ ὅλαις δυνάμεσι τὴν τοιαύτην τῆς Αὐστρίας ἀξίωσιν, καὶ προσεκάλεσε τὸν ἐν Λονδίνῳ πληρεξούσιον αὐτῆς νὰ ζητήσῃ τὴν τροποποίησιν τοῦ ἄρθρου 3.

»Διέταξεν ἐπίσης αὐτὸν νὰ ζητήσῃ τὴν τροποποίησιν καὶ ἄλλων τινῶν δευτερευόντων ὅρων.

»Διακοινῶν Ὑμῖν τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ Κυβέρ-

νησις τῆς Μ. Βρεττανίας, ἐμπνεομένη πάντοτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα αἰσθημάτων, ἔσται πρόθυμος νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς παραστάσεις τοῦ πληρεξουσίου ἡμῶν, καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὸ πέρας τῶν ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Συνθήκης.

»Πέπεισμαι ἐπίσης ὅτι καὶ Ὑμεῖς θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.—Δέξασθε κτλ.—Π. Δεληγιάννης».

Αὖθις ἐπανελάμβανε τοὺς αὐτοὺς λόγους ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης, καὶ ἀπεδέχετο τὴν ἐν τῷ προοιμίῳ μνείαν τῆς τῶν 2[14 Νοεμβρίου Συνθήκης, καὶ τὴν ἐξάλειψιν τῆς φράσεως, ὑπό τινας ὅρους ἐν τῇ μνησθείσῃ Συνθήκῃ ὁριζομένους. Πρὸς δὲ, διὰ τὰ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ Β'. συνταχθέντα, ἔγραφεν ὁδηγίας πρὸς τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην, ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦ πρωτοκόλλου εἶναι ὅλως ἀντίθετον τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐξετέθησαν ὑπὸ τοῦ κόμητος Ρῶσσελ. Ἠπόρει δὲ πῶς αἱ Δυνάμεις ὑποστηρίζουσι τὰς τοσοῦτον ἀδίκους ἀξιώσεις τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Μὲ αὐτὰς ἡ Αὐστρία σκοπεύει νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν συναίνεσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἰονίων Νήσων μὲ τερατῶδες προνόμιον, τὸ ὁποῖον πρωτοφανὲς ὅλως παρουσιάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν διεθνῶν σχέσεων καὶ συμφωνιῶν· διότι καθιεροῦτο οὕτως ἐπάπειρον ἰσχὺς Συνθηκῶν προσωρινῶν καὶ μάλιστα ἐκπνευσασῶν. Διὸ μᾶλλον προτιμητέα παράτασις προθεσμιῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἢ ἐπὶ ἀορίστῳ ἰσχὺς συμφωνιῶν. Ἔγραφε δὲ πρὸς τὸν Τρικούπην ῥητῶς.«Ἂν δὲ τυχὸν ἅπασαι αἱ προσπάθειαι ἀποβῶσιν ὅλως μάταιαι, πρέπει τότε νὰ ζητήσητε ν' ἀπαλειφθῇ ἐντελῶς τὸ ἄρθρον 3 ἀπὸ τῆς Συνθήκης. Καὶ ἂν ἡ Αὐστρία φρονῇ ὅτι ἔχει δικαιώματα κεκτημένα δυνάμει τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου, ἂς διεκδικήσῃ αὐτά.»

Ἤθελε δὲ εἰς τὸ περὶ Βασιλικῆς χορηγήσεως ἄρθρον νὰ προστεθῇ παράγραφος ὁρίζουσα ὅτι μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἡ Βασιλικὴ χορήγησις, ἡ ψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, θὰ αὐξηθῇ διὰ νόμου μὲ 1000 λίρας εἰς βάρος τοῦ Ταμείου τῆς Ἑλλάδος· διότι πᾶσα διαμνημόνευσις χωριστῶν ταμείων ἤθελε θέσῃ εἰς ἀμφιβολίαν τὴν ἀπόλυτον καὶ ἐντελῆ συγχώνευσιν τῶν δύο χωρῶν. Τὸ ἄρθρον 8 τὸ ἀφορῶν τὰς συντάξεις καὶ ἀποζημιώσεις ἔπρεπε νὰ ἀπαλειφθῇ διότι αὐτὰ ἐκανονίζοντο διὰ τῆς εἰδικῆς συμβάσεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μ. Βρεττανίας. Ἐνετέλλετο δὲ τέλος τῷ πληρεξουσίῳ ὅτι, ἐὰν καὶ κατὰ τὰς δημοσίας καὶ ἰδιαιτέρας συνεντεύξεις μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν Δυνάμεων δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ οὐδεμίαν τροπολογίαν, τότε νὰ ὑπογράψῃ αὐτήν, διότι πᾶσα

παράτασις τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος εἶναι ἐπιβλαβεστάτη εἰς τὰ ἐθνικὰ ζητήματα. Ὤφειλε δὲ πρὸ πάντων νὰ ἐπιφυλάξῃ τὸ περὶ ἀποζημιώσεων 8 ἄρθρον μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὡς πρὸς τὴν σύμβασιν τῶν ἀποζημιώσεων. Διότι ἄδικον τὸ νὰ ὑποκύψῃ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὑπὸ τοσούτων ἀναγκῶν περιστοιχούμενον, νὰ ὑποχρεωθῇ οὕτως εἰπεῖν νὰ ἀναδεχθῇ ἀνεξετάστως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐρεύνης ἢ συζητήσεως τοιαῦτα βάρη. Καὶ διὰ ταῦτα ἔπρεπε νὰ γραφθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῶν πληρεξουσίων, ὅτι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς λεπτομερείας τῆς χωριστῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας συμβάσεως καὶ τὰ πρόσωπα, περὶ ὧν οἱ λόγοι ἐν αὐτῇ θέλουσι γίνει κατόπιν διαπραγματεύσεως μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς. Περὶ δὲ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες μέλλουσι νὰ λάβωσιν ἰσόβιον σύνταξιν ἴσην τοῦ μισθοῦ, παύοντες τῆς Ἰονίου ὑπηρεσίας, ἔπρεπε νὰ παρατηρήσῃ ὁ πληρεξούσιος πρὸς τὸν λόρδον Ρῶσσελ, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐπιβληθέντων ὅρων ὑπὸ τῆς Ἰονίου νομοθετικῆς Συνελεύσεως, ἐφ' ὧν μέλλει νὰ γίνῃ ἡ συνθήκη, λέγει ρητῶς ὅτι πρὸς τοιαύτας κατηγορίας πρόσωπα Ἄγγλων ὀφείλεται νὰ δοθῇ ἰσόβιος σύνταξις. Μόνον ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ διακρατεῖται παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, νὰ δοθῇ σύνταξις πρὸς Ἄγγλους καὶ Ἰονίους, ὅσοι ὑπεβλήθησαν ὑπὸ σύνταξιν παρὰ τῆς ἰδίας Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ κατεγράφησαν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συνταξιούχων, ἢ μέλλουσι νὰ παύσωσι διὰ τὴν ἕνωσιν, ἀλλὰ κέκτηνται τὸ δικαίωμα κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ Ἰονίου νόμου τοῦ περὶ συντάξεως. Ἐπὶ τούτῳ διετάχθη ὁ ἐν Κερκύρᾳ Ἕλλην πρόξενος Βιτάλης νὰ λάβῃ κατάλογον ὀνομαστικὸν τῶν προσώπων αὐτῶν παρὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἵνα μὴ γραφῇ ὡς προσάρτημα τῆς συμβάσεως ἢ τῆς συνθήκης. Ἐκτὸς δὲ τούτων (ἔλεγε πρὸς τὸν πληρεξούσιον) οἱ Ἄγγλοι ὑπάλληλοι, ὑπὲρ ὧν ζητεῖται ἡ ἀποζημίωσις ἢ ἡ ἰσόβιος ἀπότισις τῶν μισθῶν, οὔτε ἰσόβιοι ἦσαν εἰς τὰς θέσεις αὐτάς, οὔτε τὸν νενομισμένον χρόνον ὑπηρεσίας ἔχουσιν, ἵνα ἀξιῶσι δικαίωμα συντάξεως. Ἄρα ἀδικώτατον καὶ καθόλου πλεονέκτημα μέγα θὰ ἀπολαύσωσι τῶν συναδέλφων των, οἵτινες καὶ κατωτέραν αὐτῶν σύνταξιν θὰ ἔχωσι, καὶ χρόνον ὑπηρεσίας νόμιμον καὶ δικαίωμα κέκτηνται. (1)

Διεταράχθη δὲ ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ οἱ πολιτευόμενοι τῶν Κερκυραίων δυσηρεστοῦντο, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἔμελλεν ἰσοβίως νὰ μισθοδοτῇ Ἄγγλους, οἵτινες οὐδὲν δικαίωμα

(1) Ἔγγραφα ἀρ. 67—68.

ἔλαβον συντάξεως διὰ τὴν ὀλιγοετῆ ὑπηρεσίαν ἐν ταῖς νήσοις. Ἔγραφε διὸ ὁ ἐν Κερκύρᾳ πρόξενος Βιτάλης πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην.—«Τὴν 10 Φεβρουαρίου 1864.—Πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἡ κοινὴ γνώμη βαθέως συνεκινήθη ὡς ἐκ τῆς διαδοθείσης φήμης, ὅτι ἡ συνομολογηθησομένη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας σύμβασις περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου περιέχει δῆθεν διάταξιν ἐξασφαλίζουσαν συντάξεις εἰς τοὺς Ἄγγλους τοποτηρητὰς τῶν νήσων, εἰς τοὺς δύο δικαστὰς τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου, εἰς τὸν πρῶτον γραμματέα τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ εἰς δύο ὑπαλλήλους τοῦ γραφείου του. Ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, ὀφείλω νὰ γνωστοποιήσω τῇ Κυβερνήσει τοῦ Βασιλέως, ὅτι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ Ἰονίου νόμου οἱ Τοποτηρηταὶ ῥητῶς ἐξαιροῦνται τῆς κατηγορίας τῶν δικαιουμένων εἰς σύνταξιν προσώπων. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς δύο δικαστὰς καὶ τὸν γραμματέα τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅτι δεν συνεπλήρωσαν οὗτοι τὸν πρὸς σύνταξιν ἀπαιτούμενον χρόνον ὑπηρεσίας. Ὅπως ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ κοινοποιήσω ὑμῖν διὰ τῆς ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου ἀναφορᾶς μου, ὁ Ἁρμοστὴς μὲ παρακάλεσε νὰ μεταβῶ παρ' αὐτῷ, ἵνα μοὶ εἴπῃ προφορικῶς, ὅτι ἐλυπεῖτο μὴ δυνάμενος νὰ μοὶ χορηγήσῃ τὸν κατάλογον τῶν συνταξιούχων, εἰμὴ τῇ αἰτήσει τοῦ προϊσταμένου μου ὑπουργοῦ, γενομένῃ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, δηλαδὴ μέσῳ τοῦ Κυρίου Σκάρλετ.—Ὁ Γενικὸς πρόξενος Ν. Βιτάλης.»—Οὐδὲν ὅμως ἤθελε νὰ ἀκούσῃ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Λόρδος Ῥῶσσελ. Συνδιαλεγόμενος κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ πληρεξουσίου Τρικούπη ἔλεγεν αὐτῷ.—«Οἱαδήποτε εἶναι ἡ βαρύτης τῶν ἀντιρρήσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δεικνύει αὕτη ἥκιστα εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἐνῷ μεγάλως εὐεργετεῖται μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν Ἰονίων Νήσων. Τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι δικηγορικαὶ ἀντιρρήσεις κατὰ μέτρου, τὸ ὁποῖον σκοπεύει νὰ ἀποζημιώσῃ δικαίως Ἄγγλους ὑπαλλήλους, οἵτινες, χωρὶς νὰ πταίωσι τὸ οὐδὲν, χάνουσι τὸ στάδιόν των, συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως τῆς Βρεττανίας περὶ παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ἐξεδήλου διὸ ὁ Λόρδος Ῥῶσσελ ῥητῶς πρὸς τὸν πληρεξούσιον τῆς Ἑλλάδος ὅτι δὲν ὑπογράφει τὴν Συνθήκην, ἐὰν δὲν ὑπογραφῇ ὑπὸ τοῦ Τρικούπη ἡ εἰδικὴ σύμβασις. Μέλη δὲ τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου διετίθεντο νὰ ἐπερωτήσωσι τὸν Λόρδον Ῥῶσσελ ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, τί θὰ ἀπογίνωσιν οἱ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις Ἄγγλοι ὑπάλληλοι. Τὸ ζήτημα οὕτως ἤθελε καταντήσει δυσχερέστερον, καὶ ἡ συνθήκη, καὶ ἡ σύμβασις ἔμελλον μᾶλλον νὰ περιπλεχθῶσι. Συμφώνως δὲ καὶ οἱ δύο πρέσβεις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τῶν ἄλλων δύο Δυνάμεων ὁ κόμης Δελατοὺρ δ' Ὠβὲρ καὶ ὁ Βαρῶν Βρουνὼφ, ἔλεγον πρὸς τὸν Τρικούπην, ὅτι τὰ περὶ τοῦ Λούδι προτεινόμενα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ 3.ον ἄρθρον τῆς Συνθήκης οὐδόλως θέλει νὰ παραδεχθῇ ἡ Αὐστρία, ὡς ἐξασφαλισθεῖσα διὰ τῶν ὅρων τῆς συνθήκης. Συνεδριάσεως δὲ γενομένης μεταξὺ τῶν πρέσβεων τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ πληρεξουσίου Τρικούπη τὰς 13|25 Φεβρουαρ. 1864, ὅπως λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς παρατηρήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀπερρίφθησαν ὅλαι αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Τρικούπη. Μόνον παρεδέχθη ἡ προσθήκη παραγράφου εἰς τὸ τέλος τοῦ γ'. ἄρθρου τῆς συνθήκης «αἱ εἰρημέναι συμβάσεις συνομολογηθήσονται ἐντὸς δέκα πέντε ἐτῶν ἢ καὶ τάχιον εἰ δυνατόν.» — Καὶ ἡ προσθήκη αὕτη συνεφωνήθη νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν συναίνεσιν καὶ ἔγκρισιν τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Μόνον τὸ ἄρθρον 5ον τῆς συνθήκης, τὸ ὁρίζον περὶ τῆς Βασιλικῆς χορηγήσεως, ἔλαβε τὴν ἑξῆς τροπολογίαν, ἂν καὶ ὁ Βαρῶν Βρουνὼφ δὲν ἤθελε καθόλου νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀπάλειψιν αὐτοῦ, ὡς ἐπεθύμει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. «Ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐθέσπισε διὰ τοῦ ἀπὸ 7|19 Οκτωβρίου 1863 ψηφίσματος, αὐτῆς ὅτι τὸ ποσὸν τῶν δέκα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν κατ' ἔτος εἰς μηνιαίας δόσεις, θέλει ἀπονεμηθῇ πρὸς αὔξησιν τῆς ἀνακτορικῆς χορηγίας τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀποτελῶν τὸ πρῶτον βάρος ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐκτὸς, ἐὰν ἡ αὔξησις αὕτη καταστῇ πληρωτέα ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς τύπους. — Ὅθεν Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἐκτελέσῃ δεόντως τὸ εἰρημένον ψήφισμα.» — Ἐν τέλει δὲ τῆς συνεδριάσεως, ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐθεώρει τὰς γενομένας ἀποφάσεις ὡς ἀμετακλήτους εἰς τὴν συνθήκην, ὡς λαβούσας τὸν ὁριστικὸν αὐτῆς καὶ ἀναλλοίωτον τύπον. Εἰς τοῦτο δὲ συνήνεσαν καὶ οἱ λοιποί, ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ τῆς Ἀγγλίας.

Τέλος ἔφθασεν ἡ συναίνεσις τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν προσθήκην τῆς παραγράφου, καὶ οὕτω κατεστάθη ὁριστικὴ ἡ συνθήκη. Περὶ τῆς συμβάσεως ἔνεκλινε μόνον ὁ Ρῶσσελ κατὰ προτροπὴν τοῦ Γλάδστωνος νὰ γραφθῇ ὁριστικῶς, ὅτι παύει τὸ δικαίωμα τῆς ἀποζημιώσεως πρὸς Ἄγγλον ὑπάλληλον ἐν τῷ Ἰονίῳ, ἅμα λάβῃ οὗτος νέαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Διεγείρετο ὅμως φόβος παρὰ τῷ Λόρδῳ Ρώσσελ, μὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεγείρῃ ἀξιώσεις τοῦ νὰ ὁρισθῶσιν εἰς νέας θέσεις τὰ ἐν τῷ πίνακι πρόσωπα, ἢ νὰ ἤθελε περιέλθῃ εἰς διενέξεις μετὰ τῆς Βρεττανι-

κῆς πρεσβείας, ἰσχυριζομένη ὅτι τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα πρόσωπον ὑπάγεται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς συμβάσεως προβλεπομένην περίστασιν, καὶ δὲν ἔχει πλέον τὸ δικαίωμα τῆς ἀποζημιώσεως, ἐνῷ ἡ πρεσβεία θὰ ὑπεστήριζε τὸ ἐναντίον. Διὰ τοῦτο ὁ Λόρδος Ρῶσσελ ἐπέμενεν ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔμενε πάντη ἐλευθέρα νὰ δώσῃ ἢ μὴ νέας θέσεις εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ ἠδύναντο ν' ἀποποιηθῶσιν αὐτάς, ὅπως τηρήσωσιν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ταμείου ἀπαίτησίν των. Ἔπρεπε ὅθεν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας νὰ ὑποβάλλῃ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς τὸν κατάλογον τῶν δεχθέντων νέαν ὑπηρεσίαν προσώπων, καὶ ἀπωλεσάντων τὸ δικαίωμα τῆς ἀποζημιώσεως. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψεν, ἐν ὑπομνήματι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μεταβιβασθέντι, ὁ Κύριος Ἐλλιὸτ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν—«Τὰς 24 Φεβρ. 1864.—Αἱ ἐν τῷ ὑπὸ στοιχ. Α. πίνακι συντάξεις εἰσὶν ἐξ ἐκείνων, ἃς οἱ κατέχοντες ἐδικαιοῦντο δυνάμει τοῦ νόμου ν' ἀποκτήσωσι παρὰ τοῦ Ἰονίου Ταμείου, ὡς ἀπήτησαν δυνάμει αὐτοῦ, καὶ ὧν ἤδη ἀπολαύουσιν. Οἱ πλειότεροι τῶν εἰρημένων συνταξιούχων πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου λαμβάνουσι τὰς συντάξεις ταύτας. Αἱ ἐν τῷ ὑπὸ στοιχ. Β πίνακι ἀποζημιώσεις εἰσὶν ἀμοιβαὶ πρὸς Ἄγγλους ὑπηκόους μέλλοντας ν' ἀπολέσωσι τὰς θέσεις των, ὡς ἐκ τῆς μεταβιβάσεως τῶν νήσων. Ὑπελογίσθησαν δὲ αὗται κατὰ τὴν ἑπομένην κλίμακα. Χρόνος ὑπηρεσίας ἀπὸ 5 μέχρι δέκα ἐτῶν, ἀναλογία πρὸς τὸν μισθὸν 1[3. Ἀπὸ 10 ἕως 20 τὸ 1[2. Ἀπὸ 20 ἕως 30 τὰ 2[3. Ὑπεράνω τῶν 30 τὰ 3[4».

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πληρεξούσιος Τρικούπης εἶχε παραστήσει πρὸς τὸν Λόρδον Ρῶσσελ, ὅτι τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς Συνθήκης ἐκτιθέμενα δὲν ὑπεχρέουν τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτὸς συνῄνει, ἐπρότεινε τὸ ἑξῆς σχέδιον Πρωτοκόλλου εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Πληρεξουσίων τῶν Δυνάμεων.—«Ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος προέτεινε τὴν τροποποίησιν χωρίων τινῶν τοῦ προοιμίου τῆς συνθήκης· οἱ δὲ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας παρετήρησαν αὐτῷ, ὅτι τὰ ἐν τῷ προιμίῳ ἐκτιθέμενα οὐδαμῶς ὑπεχρέουν τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων· ὅτι δὲ μόνον αἱ διὰ τῶν ἄρθρων τῆς Συνθήκης καθιερούμεναι διατάξεις εἰσὶν ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὴν Α. Μ. Ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος παραδεξάμενος τὴν δήλωσιν ταύτην ἐζήτησε νὰ καταχωρισθῇ ἐν πρωτοκόλλῳ, οἱ δὲ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας συνήνεσαν».—Ἐστοχάζετο διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ Τρικούπης ὅτι πρωτόκολλον κρύπταν ὅτι ἡ ἐν τῷ προοιμίῳ μνεία τῆς συνθήκης τῆς 2[14

Νοεμβρίου οὐδαμῶς ὑποχρεοῖ τὸν Βασιλέα, ἔχει μεγαλητέραν βαρύτητα ἢ ἡ προταθεῖσα καὶ μὴ γενομένη δεκτὴ ἀπάλειψις φράσεων, διότι καὶ μετὰ τὴν ἀπάλειψιν ταύτην τὸ προοίμιον ποιεῖται μνείαν τοῦ ἄρθρου τῆς Συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου, δι' οὗ συνωμολογήθησαν οἱ ὅροι. Ἵνα ὅμως ἔχῃ τὴν ἀξίαν ταύτην τὸ πρωτόκολλον πρέπει νὰ ἐκφράζῃ τὴν περὶ τούτου ἰδέαν ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ. Ὁ μὲν Λόρδος Ρῶσσελ, καὶ πρίγκιψ Δελατοὺρ Δ' Ὠβὲρν συνήνεσαν πληρέστατα εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Πληρεξουσίου. Ἀλλ' ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ ἔλεγεν.—«Ἐπειδὴ τὸ ὁριστικὸν συνθήκης σχέδιον ἀπεφασίσθη, πᾶν ἐπεξηγηματικὸν πρωτόκολλον ἀντίκειται εἰς τὰ γραφέντα περὶ αὐτοῦ. Τέλος συνομιλήσαντες καὶ οἱ τρεῖς, παρεδέχοντο δήλωσιν τοῦ πληρεξουσίου Τρικούπη, περιοριζομένην εἰς τὸ νὰ ποιηθῇ μνεία τῶν διὰ τῶν δύω πρωτοκόλλων τῆς 25 Ἰανουαρίου ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων, ἐπὶ τῆς συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου. Ἀλλ' ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος ἔλεγεν, ὅτι ἡ δήλωσις αὕτη νὰ μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰ πρωτόκολλα, ἀλλὰ νὰ γίνῃ αὐτῶν μνεία ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ προοιμίου. Ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ συγκατετέθη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πρότασιν, ἵνα δώσῃ, ὡς εἶπε, νέον δεῖγμα τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς Ἕλληνας. Ὅθεν ἐγένοντο αἱ τροποποιήσεις τῶν σχεδίων ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ τῆς συνθήκης, «ὑπό τινας ὅρους ἐν τῇ μνησθείσῃ συνθήκῃ διαλαμβανομένους καὶ ἐπεξηγηθέντας κατόπιν διὰ τῶν μεταγενεστέρων πρωτοκόλλων»· ἐν δὲ τῷ ἄρθρῳ 3, «ἐννοεῖται ὅτι αἱ νέαι συμβάσεις συναφθήσονται ἐντὸς δέκα πέντε ἐτῶν ἢ καὶ τάχιον εἰ δυνατόν»· εἰς δὲ τὸ ἄρθρον 3, «ἐκτὸς ἐὰν ληφθῇ πρόνοια κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς τύπους διὰ τὴν απότισιν αὐτοῦ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος» ἐν δὲ τῷ σχεδίῳ τῆς συμβάσεως προσετέθη τὸ ἑξῆς νέον ἄρθρον. «2.ον Κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἑκάστου ἔτους, ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Α. Β. Μ. θέλει παραδίδει τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῷ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, κατάλογον τῶν προσώπων, ἅπερ δικαιοῦνται εἰς συντάξεις ἢ ἀποζημιώσεις συνεπείᾳ τοῦ προηγουμένου ἄρθρου. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τούτου θὰ ἀφαιρῶνται ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ προηγουμένου ἔτους τὰ ὀνόματα τῶν τεθνεώτων, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ὅσοι ἐδέξαντο ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ στέμματος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐπὶ μισθῷ ἴσῳ πρὸς τὰς συντάξεις ἢ ἀποζημιώσεις, ἃς δικαιοῦνται νὰ λαμβάνωσι. Πρὸς δὲ τούτοις θέλουσιν ἐλαττοῦσθαι αἱ πληρωτέαι συντάξεις καὶ ἀποζημιώσεις εἰς ἅπερ πρόσωπα, ὧν τὰ ὀνόματα θὰ μένωσιν ἐν τῷ καταλόγῳ

κατὰ ποσὸν ἀνάλογον τοῖς ὀφειλομένοις αὐτοῖς μισθοῖς συνεπείᾳ θέσεων, ἃς τυχὸν κατεῖχον εἰς τὸ παρελθὸν, καὶ ὧν ἡ μισθοδοσία ἦν μικροτέρα τῶν διδομένων αὐτοῖς συντάξεων ἢ ἀποζημιώσεων.»

Ὁ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβυς Σκάρλετ, ἐνεχείρησε πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην τὰ τροπολογηθέντα σχέδια τῆς συνθήκης μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς ἰδιαιτέρας συμβάσεως. Ἐξεδήλου δὲ αὐτῷ ὅτι διὰ τῶν τροποποιήσεων τούτων αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἔφθασαν εἰς τὸ ἔσχατον ὅριον, μέχρις οὗ ἠδύναντο νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅτι οὐδεμία πλέον μεταβολὴ δύναται νὰ γίνῃ δεκτή. Ἑπομένως τηλεγραφικῶς ἔπρεπε νὰ ὁδηγηθῇ ὁ Κ. Τρικούπης, ὅπως ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην ἐν τῇ ἐνεστώσῃ αὐτῆς μορφῇ. Αὐθημερὸν ἔγραψεν ὁ ὑπουργὸς Δεληγεώργης πρὸς τὸν Τρικούπην περὶ ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν σύμβασιν ἐνετέλλετο αὐτῷ νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν Λόρδον Ρῶσσελ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρεδέχετο μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς συμβάσεως ταύτης, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ προτεινόμενα πρὸς τὴν σύνταξιν προσώπων, ἀλλ' ὅτι ἐζήτει νὰ ἀντικατασταθῶσιν αἱ τρεῖς πρῶται παράγραφοι τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ σχεδίου τῆς συμβάσεως ὑπὸ τῶν ἑξῆς διατάξεων.—«Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐχορηγήθησαν συντάξεις εἰς ὑπηκόους Ἄγγλους ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, πρόκειται δὲ καὶ νῦν νὰ χορηγηθῶσι τοιαῦται, σύμφωνα πρὸς τοὺς παραδεδεγμένους περὶ συντάξεως κανόνας ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ὅλων δ' αὐτῶν τῶν συντάξεων τὸ ποσὸν ἀναβαίνει εἰς 7,403 λίρας, 8 σελ. 4 δηνάρια κατ' ἔτος, ὅπως ἐμφαίνηται ἐν τῷ συνημμένῳ ὑπὸ ςοιχ. B πίνακι, ἡ A. M. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν εἰς αὐτοὺς χορηγίαν τῶν συντάξεων καὶ ἀποζημιώσεων κατὰ τοὺς περὶ συντάξεων Ἰονίους νόμους. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ πρόσωπα τὰ λαμβάνοντα τὰ ἐν τῷ ὑπὸ στοιχ. B. πίνακι ποσὰ, θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ὅλους τοὺς καθιερωμένους περὶ συντάξεων κανόνας ὑπὸ τῶν Ἰονίων νόμων. Καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἢ ἐκεῖνοι ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν τοῖς δυσὶ πίναξιν ὑπὸ στοιχ. A. καὶ M. ὅσοι ἤθελον δεχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἐμμίσθους θέσεις ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς M. Βρεττανίας, θὰ παύσωσι νὰ λαμβάνωσι σύνταξιν ἢ ἀποζημίωσιν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος.»—Ἐδικαιολόγει τοιαύτην προσθήκην ὁ ὑπουργὸς Δεληγιάννης λέγων.—«Ἤθελεν εἶσθαι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνώμαλον τὸ νὰ γίνηται ἄλλως πως διαφόρως ἡ πληρωμὴ τῶν συντάξεων πρὸς τοὺς Ἄγγλους, ἀφ' ὅτι γίνεται πρὸς τοὺς Ἴονας· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἄδικον εἶναι οἱ μὲν ἔχοντες δικαίωμα ἀ-

ναντίρρητον νὰ ὑπάγωνται εἰς κανόνας μᾶλλον ἢ ἧττον ὑποχρεωτικούς· οἱ δὲ λαμβάνοντες ἀποζημιώσεις ἰσοβίως, καίτοι οὐδὲν δικαίωμα ἔχοντες εἰς σύνταξιν, νὰ μὴν ὑποβληθῶσιν εἰς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν, ἢ εἰς οὐδένα περιορισμὸν, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθῶσι νὰ λαμβάνωσι τὰς ἐκτάκτους ταύτας καὶ παραδόξους συντάξεις εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν κατάστασιν ἂν εὑρεθῶσιν εἰς τὸ μέλλον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σύμβασις συνωμολογήθη μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ἐνδεχόμενον νὰ παρεισέφρυσαν λάθη, ἅτινα καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἡ ὑπόληψις ἀπαιτεῖ ἵνα διορθωθῶσι κατόπιν. Διὰ τοῦτο καλὸν ἦτο νὰ προστεθῇ ἐν τῇ εἰδικῇ συμβάσει διάταξίς τις ὅτι δύναται ν' ἀναθεωρῆται βραδύτερον ἡ σύμβασις. Ἵνα δὲ ἐλλείψῃ πᾶσα δυσκολία καὶ ταχύτερον ὑπογραφῇ καὶ ἡ σύμβασις, ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἀποκρούσῃ τὰ νεωστὶ προτεινόμενα, διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς ἑνώσεως τοῦ Ἰονίου, προτιμότερον ἦτο νὰ ὑποστῇ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μίαν ζημίαν χρηματικὴν ἅπαξ, διὰ τὰ πρόσωπα μὴ ἔχοντα δικαίωμα συντάξεως».

Ἀλλ' ὁ λόρδος Ρῶσσελ δυσαρέστως ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Κυρίου Τρικούπη καθυποβληθέντα νεωστὶ ἐπὶ τῆς συμβάσεως ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Παρεπονέθη μετὰ πολλῆς πικρίας κατὰ τοιαύτης διαγωγῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι ἐκείνης τῆς Α. Β. Μ. Ὑπενθύμισε αὐτῷ ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶχε τότε ἢ βίαν ἵνα παραιτήσῃ ἡ Μεγάλη Βρεττανία τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων Νήσων. Ἡ ἀντιπολίτευσις τῆς συντηρητικῆς μερίδος ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ ἦτον ἰσχυρά. Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα δὲν ἐδίστασε νὰ ψηφίσῃ ὅλας τὰς δυσχερείας ταύτας. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπ' ἀρχῆς ἐξεδήλωσεν ἐν ταῖς Βουλαῖς, ὅτι οἱ ἐν ταῖς νήσοις ὑπάλληλοι Ἄγγλοι θ' ἀποζημιωθῶσιν. Ἐθεώρει δὲ ὁ Λόρδος Ρῶσσελ, ὡς ἔλεγεν, ἀχαριστίαν ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐπιμείνῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ἀξιοῦσα αὐτὴ νὰ ἐξελέγχῃ τοὺς τίτλους τῶν δικαιούχων, καὶ νὰ δεικνύῃ προσβλητικὴν δυσπιστίαν πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ὁποίων ἐγένοντο οἱ κατάλογοι. Ἠγανάκτει διὰ ταῦτα, καὶ εἰς πᾶσαν ἀντίρρησιν τοῦ πληρεξουσίου δυσηρεστεῖτο. Ἀποπεράτωσε δὲ ἐν τέλει τὴν συνδιάλεξιν, ὅτι δὲν θὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην, εἰμὴ σὺν τῇ εἰδικῇ συμβάσει. Τραχέως δὲ ἀπήντησεν ἐν ἄλλῃ ἰδιαιτέρᾳ συνεντεύξει μετὰ τοῦ Τρικούπη, δηλώσαντος περὶ ἀναθεωρήσεως τῆς συμβάσεως ὡς διαπραχθείσης λίαν ἐσπευσμένως ἀπεκρίθη ὁ Ρῶσσελ.—«Τοιοῦτον ἐσπευσμένον οὐδὲν ἐγένετο. Ἅπασαι δὲ αἱ ἀντιρρήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καθήπτοντο τῆς τιμῆς τῆς Ἀγγλικῆς. Διὸ ἔπρεπε νὰ ὑπογραφῇ

καὶ ἡ σύμβασις τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν καὶ ἡ συνθήκη.»

Νέον πρόσκομμα παρέθετο ὁ Βαρὼν Βρουνώφ. Ἀπ' ἀρχῆς τῶν διαπραγματεύσεων ἐξέφρασε τῷ πληρεξουσίῳ Τρικούπῃ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γίνῃ ἡ Συνθήκη ἐκτενεστέρα παρεισαγομένων νέων ἄρθρων περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἕνωσις, καὶ περὶ μνείας ἐν τῇ συνθήκῃ ὅτι οἱ νόμιμοι κληρονόμοι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου θὰ πρεσβεύωσι τὴν θρησκείαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπέκρουσε κατ' ἀρχὰς ὁ Τρικούπης τὴν προσθήκην αὐτὴν, λέγων περιττὰς τὰς προτεινομένας περὶ θρησκείας ὑποχρεώσεις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ὡς ἀκριβέστατα ὁρισθείσας ἐν τῇ συνθήκῃ καὶ ἐν τοῖς πρωτοκόλλοις περὶ αὐτοῦ γενομένοις, ὁ δὲ Ρῶσσελ οὐδόλως εὐδιάθετος ἦν νὰ παραδεχθῇ νέα ἀντικείμενα ἐν τῇ συνθήκῃ. Ὁ Βαρὼν Βρουνὼφ ἐπεφόρτισε τὸν Τρικούπην ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἡ Ρωσσικὴ Αὐλὴ ἰδίως ἐδικαιοῦντο ν' ἀναμένῃ τὴν διὰ τοῦ συντάγματος καθιέρωσιν, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἀποδοχὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης. Συνήργησε δὲ καὶ παρὰ τοῖς πληρεξουσίοις τῆς Ἀγγλίας, ὅπως οὗτοι συναινέσωσιν, ἐὰν μὴ προστεθῶσιν ἐν τῇ συνθήκῃ τὰ νέα ταῦτα ἄρθρα, τοὐλάχιστον νὰ ὑπογραφῇ σὺν αὐτῇ καὶ πρωτόκολλον, δι' οὗ ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος νὰ δηλοῖ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐπέτρεψεν ἑαυτῷ νὰ κοινοποιήσῃ τὴν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀποδοχὴν τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς. Ἔλεγε δὲ τῷ πληρεξουσίῳ ὁ Βρουνώφ· «ἐπειδὴ ἐξεδήλωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅτι δὲν θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑπόχρεον καὶ ὡς πρὸς τὴν συνθήκην τῆς 2]14 Νοεμβρίου, ἤθελε δώσει χώραν εἰς ὑπόνοιαν, ὅτι οὕτω πῶς φρονεῖ καὶ ὡς πρὸς τὴν συνθήκην τῆς 13 Ἰουλίου, ἡ Αὐλὴ αὐτοῦ ἔδιδε μεγίστην βαρύτητα εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἥτις διαμνημονεύεται ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἄρθρῳ τῆς εἰρημένης συνθήκης, καὶ ἑπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ νὰ ὑπάρχῃ εἰς αὐτὴν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία. Ἀληθὲς μὲν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξεδηλώθη διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν τριῶν Αὐλῶν τοῦ Βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας, ἐνεργοῦντος ὡς κηδεμόνος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Ἀλλ' ὅμως δὲν ὑπῆρχε ἀπ' εὐθείας ἀποδοχὴ αὐτῆς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἀποδοχὴν ταύτην καθίστα ἔτι μᾶλλον ἀναγκαίαν ἡ διαγωγὴ τοῦ Πρίγκηπος τοῦ Αὐγουστεμβούργου, δεικνύουσα τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ὑπὸ τῶν κηδεμόνων ἀναλαμβανομένων ὑποχρεώσεων. Οὐδαμῶς δὲ ἀμφισβητεῖ τὰς διαθέσεις τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ἡ Αὐλή του δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἐξηπατήθη ποτὲ ὑπὸ τῆς Βαβαρικῆς Αὐλῆς. Ἂν δὲ ὁ Πρίγκιψ Διέβεν, πρέσβυς τῆς Ρωσίας ἐν Λονδίνῳ, κατὰ

τὸ 1832 δὲν ἔλαβε τότε τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, ἵνα ἐκπληρωθῶσιν αἱ προθέσεις τῆς Αὐλῆς του, ὤφειλεν ὁ Βρουνὼφ, ὡς ἔλεγε, νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας νὰ πράξῃ ὅ,τι δέον, ὅπως ἀπαλαχθῇ πάσης εὐθύνης. Ἐπεθύμει δὲ νὰ θεωρηθῇ ἡ δήλωσις τοῦ Βασιλέως ὡς ἐντελῶς αὐθόρμητος. Διὸ δὲν ἠδύνατο ὁ Βρουνὼφ νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης, ἐὰν μὴ συνεπεγράφετο τὸ ἑξῆς κατ' ἔννοιαν πρωτόκολλον.—«Ὑπογράφων τὴν σημερινὴν συνθήκην ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος ἐδήλωσεν, ὅτι ἦν ἐπιτετραμμένον αὐτῷ νὰ κοινοποιήσῃ τῷ Συμβουλίῳ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπεδέξατο τὴν ἐν τῇ ἑβδόμῳ ἄρθρῳ τῆς μεταξὺ τῆς Δανιμαρκίας καὶ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ρωσίας συνθήκης τῆς 13 Ἰουλίου 1863 περιεχομένην ἀρχὴν, ὅτι οἱ νόμιμοι διάδοχοι τῆς Α. Μ. ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύσωσι τὴν θρησκείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας». (1)

Περὶ πάντων τούτων ἔγραψεν ὁ Τρικούπης πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δεληγιάννην. Καὶ αὐτὸς ἐνέκρινεν ὅλας τὰς παρατηρήσεις καὶ ἀντιρρήσεις τοῦ Ἕλληνος πληρεξουσίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὑπουργὸς εἶδεν ὅτι πᾶσα βραδύτης εἰς τὴν ὑπογραφὴν ἔβλαπτε τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, ἔγραψε πρὸς τὸν Τρικούπην.—«Ἐπειδὴ ὁ πληρεξούσιος τῆς Ρωσίας ἐπιμένει εἰς τὸ νὰ ὑπογραφῇ ἐν Λονδίνῳ καὶ ἴδιον περὶ τούτου πρωτόκολλον, καὶ οἱ δύο ἕτεροι συνάδελφοί του παραδέχονται τὴν τοιαύτην πρότασιν, ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως οὐδεμίαν ἔχει δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ παραδεχθῇ ἐπίσης αὐτήν. Διὸ καὶ σᾶς ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι δύνασθε ἄνευ δισταγμοῦ νὰ ὑπογράψητε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον. . . Διὰ πᾶν δὲ μαλαταῦτα ἐνδεχόμενον ὁρίζομεν κατωτέρω τὸν τύπον, ὅστις φαίνεται ἡμῖν κατάλληλος.»—Ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Μ. δηλοποιεῖ ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἔχει ἀπόφασιν νὰ τηρήσῃ ἀπαραμείωτον τὴν διάταξιν τοῦ τῆς ἐκλογῆς Αὐτοῦ ψηφίσματος, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ νόμιμος Αὐτοῦ κληρονόμος καὶ διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύωσι τὸ δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.— Συνεπῶς λοιπὸν τῶν ὁδηγιῶν τούτων ὁ Τρικούπης ἀνεκοίνωσεν εἰς τακτικὴν συνεδρίασιν τῶν τριῶν πληρεξουσίων τῶν Δυνάμεων τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ Βαρῶνος Βρουνὼφ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐγράφη δὲ ἡ ἑξῆς δήλωσις συνταχθεῖσα ἀπὸ κοινοῦ τῶν πληρεξουσίων.—«Ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος ἐδήλωσε ὅτι ἦν ἐξὸν αὐτῷ νὰ ἀναγγείλῃ ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων παρεδέχετο τὴν

(1) Συλλ; ἀνωτ. ἔγγρ. 429.

ἐν τῷ ἀπὸ 18[30 Μαρτίου 1863 ψηφίσματι τῆς Β΄. ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ νόμιμοι διάδοχοι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύωσι τὰ δόγματα τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας ἀπεφάσισαν νὰ παρακατεθῇ καὶ ἡ παροῦσα δήλωσις ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Συμβουλίου. Ἀκολούθως τὰς 24 Μαρτίου συνελθὸν αὖθις τὸ Συμβούλιον ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείῳ, ἔγραψε τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον.—«Παρόντες οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων δηλοποιεῖ ὅτι ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἔχει ἀπόφασιν νὰ τηρήσῃ ἀπαραμείωτον τὴν διάταξιν τοῦ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ψηφίσματος, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ νόμιμοι αὐτοῦ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ὀφείλουσι νὰ πρεσβεύωσι τὰ δόγματα τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.—Δελατοὺρ δ' Ὠβὲρν, Ῥῶσσελ, Βρουνὼφ, Τρικούπης».—Αὐθημερὸν δὲ ὑπεγράφη ἐν τῷ αὐτῷ συμβουλίῳ ἡ συνθήκη καὶ ἡ σύμβασις, ἅτινα ἐστάλησαν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Δεληγιάννην. Ἔχουσι δὲ τὰ κείμενα ὡς ἑξῆς.—«Συνθήκη.—Μεταξὺ τῆς Α Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, περὶ ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὑπογραφεῖσα ἐν Λονδίνῳ τὴν 17|29 Μαρτίου 1864.

»Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.—Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας ἐξεδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, ὅτι ὅπως ἑνώσῃ τὰς νήσους μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἦν πρόθυμος, ἐὰν ἐξέφραζε τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἡ Ἰόνιος Βουλὴ, νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τούτων, ἥτις εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν Α. Μ διὰ τῆς ἐν Παρισίοις τῇ 24 Ὀκτωβρίου (5 Νοεμ.) 1815 μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας, τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας συνομολογηθείσης Συνθήκης. Τῆς εὐχῆς ταύτης ἐκδηλωθείσης διὰ ψηφίσματος τῆς ῥηθείσης Βουλῆς, παμψηφεὶ ἐκδοθέντος τῇ 7[19 Ὀκτωβρίου 1863, ἡ Α. Μ. συνήνεσε διὰ τοῦ ἄρθ. 1 τῆς Συνθήκης τῆς συνομολογηθείσης τῇ 2[14 Νοεμβρίου 1863 μεταξὺ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ τοῦ

Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν ταύτην ὑπό τινας ὅρους ἐν τῇ μνησθείσῃ συνθήκῃ διαλαμβανομένους καὶ ἐπεξηγηθέντας κατόπιν διὰ τῶν μεταγενεστέρων πρωτοκόλλων.

»Αἱ δὲ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, συνήνεσαν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους νὰ παραδεχθῶσι τὴν παραίτησιν ταύτην καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι μετὰ τῆς Α. Β. Μ. τὴν μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν εἰρημένων νήσων. Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 5 τῆς ἐν Λονδίνῳ τῇ 1[13 Ἰουλίου 1863 ὑπογραφείσης Συνθήκης, συνεφωνήθη πρὸς τούτοις ὁμοφώνως μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τῆς Α. Β. Μ. καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὅτι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ὅταν ἡ μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσίς των τελεσθῇ, ὡς προεῖδε τὸ ἄρθρον 4 τῆς αὐτῆς Συνθήκης, θέλουσι συμπεριληφθῆ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνομολογηθείσῃ ἐγγυήσει ὑπὸ τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ τῇ 25 Ἀπριλίου (7 Μαΐου 1832) ὑπογραφείσης συνθήκης.

»Ἐπομένως σύμφωνα πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 6 τῆς συνθήκης τῆς 2[14 Νοεμβρίου, δι' οὗ αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας, ὡς Δυνάμεις ἐγγυήτριαι ὑπὲρ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐπεφυλάξαντο νὰ συνάψωσι Συνθήκην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὰς συμφωνίας, ἃς ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἰονίων νήσων δύναται νὰ καταστήσῃ ἀναγκαίας, αἱ ῥηθεῖσαι Αὐτῶν Μεγαλειότητες ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν διατάξεων.

»Ἐπειδὴ δὲ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συγκατετέθη εἰς τὴν διάπραξιν τῆς Συνθήκης ταύτης, αἱ ῥηθεῖσαι Α. Α. Μ. Μ. διώρισαν πληρεξουσίους αὐτῶν ἤτοι· ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τὸν Πρίγγιπα Δελατοὺρ d' Auvergne πρέσβυν Αὐτοῦ ἐν Λονδίνῳ, κτλ. καὶ ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τὸν ἐντιμότατον κόμητα Ἰωάννην Ρῶσσελ, ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν κτλ καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν τὸν Βαρῶνα Βρουνὼφ, πρέσβυν αὐτοῦ ἐν Λονδίνῳ κτλ. Οἵτινες ἀνταλλάξαντες τὰ ἑαυτῶν πληρεξούσια εὑρεθέντα ἐν καλῇ τάξει, συνεφώνησαν καὶ ὑπέγραψαν τὰ ἑξῆς ἄρθρα.

»Ἄρθρον 1. Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, ἐπιθυμοῦσα νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐχὴν, ἣν ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων ἐξέφρασεν ὑπὲρ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεώς των, ὑπὸ τοὺς παρακατιὸν διαλαμβανομένους ὅρους νὰ παραιτήσῃ τὴν προστασίαν τῶν νήσων τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κυθήρων καὶ Παξῶν μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, αἵτινες, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις τῇ 24 Ὀκτωβρίου 5 Νοεμβρίου 1815 ὑπογραφείσης Συνθήκης ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῆς Αὐστρίας, τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας, συνέστησαν ἓν καὶ μόνον ἐλεύθερον κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡνωμένη Πολιτεία τῶν Ἰονίων Νήσων» τεθὲν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτῶν.

»Ἑπομένως, ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ἡ Α. Β. Μ. καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὡς ὑπογράψαντες τὴν συνθήκην τῆς 25 Ἀπριλίου (7 Μαΐου) 1832, ἀναγνωρίζουσι τὴν ἕνωσιν ταύτην καὶ διακηρύττουσιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διαγραφομένων ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Γαλλίας τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῆς Ὑψ. Πύλης ἀφ' ἑτέρου διαπραχθείσης συμβάσεως, τῇ 9]21 Ἰουλίου 1832, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀποτελέσει ἓν Κράτος Μοναρχικὸν, ἀνεξάρτητον καὶ Συνταγματικὸν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν.

»Ἄρθρον 2. Αἱ Αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μ Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας, ὡς Δυνάμεις ἐγγυήτριαι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, διακηρύττουσι τῇ συναινέσει τῶν Αὐλῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας, ὅτι αἱ νῆσοι τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν, ὡς καὶ τὰ σὺν αὐταῖς, μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, θέλουσιν ἀπολαύει τῶν πλεονεκτημάτων διηνεκοῦς οὐδετερότητος.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται τὸ καθ' ἑαυτὸν, νὰ τηρήσῃ τὴν οὐδετερότητα ταύτην.

»Ἄρθρον 3. Ἡ ἕνωσις τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, οὐδεμίαν θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰ πλεονεκτήματα τὰ παραχωρηθέντα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν ἀλλοδαπῶν, δυνάμει συνθηκῶν καὶ συμβάσεων συναφθεισῶν ὑπὸ ξένων Δυνάμεων μετὰ τῆς Α. Β. Μ. ὡς Προστάτιδος τῶν Ἰονίων νήσων. Πᾶσαι αἱ ἐκ τῶν εἰρημένων συναλλαγῶν, ὡς ἐκ κανονισμῶν συνδεδεμένων πρὸς αὐτὰς, καὶ σήμερον ἐν ἰσχύϊ πηγά-

ζονται ὑποχρεώσεις διατηρηθήσονται καὶ ἀκριβῶς ἐφαρμοσθήσονται ὡς καὶ μέχρι τοῦδε.

»Ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῆς ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων οὐδαμῶς ἀκυρώσει τὰς ὑπὸ τῆς ὑπαρχούσης νομοθεσίας τῶν νήσων καθιερωμένας ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας τῆς λατρείας καὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας. Ἑπομένως τὰ καθιερωθέντα θρησκευτικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια ὑπὸ τοῦ Α΄. καὶ Ε΄. κεφαλαίου τοῦ Συνταγματικοῦ χάρτου τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ ἰδίως ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὡς Ἐκκλησίας ἐπικρατούσης ἐν ταῖς νήσοις, ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τῆς θρησκείας ἡ χορηγουμένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους τῆς προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ ἡ πλήρης ἀνεξιθρησκεία ἡ πρὸς τὰς ἄλλας χριστιανικὰς κοινότητας ὑποσχεθεῖσα, διατηρηθήσονται καὶ μετὰ τὴν ἕωνσιν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἰσχύϊ. Ἡ ειδικὴ προστασία, ἡ ἐγγυηθεῖσα πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὰ πλεονεκτήματα ὧν αὕτη ἤδη ἀπολαύει, διατηρηθήσονται ἐπίσης· καὶ οἱ εἰς τὸ δόγμα τοῦτο ἀνήκοντες ὑπήκοοι θὰ ἀπολαύωσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀναγνωρισθείσης ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Ἰανουαρίου (3 Φεβρ.) 1830.

»Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου ἀστυκῆς καὶ πολιτικῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν διαφόρων δογμάτων, καθιερωμένη ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου, θέλει ἐπίσης ἰσχύει ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

»Ἄρθρον 5. Ἡ Βουλὴ τῆς Ἡνωμένης πολιτείας τῶν Ἰονίων νήσων ἐθέσπισε διὰ ψηφίσματος ἐκδοθέντος τῇ 7/19 Ὀκτωβρίου 1863, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν 10,000 λιρῶν στερλινῶν καθιεροῦται ἐτησίως εἰς αὔξησιν τῆς ἀνακτορικῆς χορηγίας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, κατὰ μηνιαίας δόσεις καταβαλλόμενον, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποτελέσῃ τὸν πρῶτον εἰσπρακτέον φόρον ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν Ἰονίων νήσων, ἐκτὸς ἂν ληφθῇ πρόνοια κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς τύπους διὰ τὴν ἀπότισιν αὐτοῦ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

»Κατὰ συνέπειαν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόσῃ δεόντως τὸ ψήφισμα τοῦτο.

»Ἄρθρον 6. Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν συνεφώνησαν ὅπως παραιτήσωσιν ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. ἕκαστος τέσσαρας χιλιάδας λιρῶν στερλινῶν ἐτη-

σίως ἐκ τοῦ ποσοῦ, ἃς τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον ὑπεχρεώθη νὰ ἀποτίσῃ ἐτησίως ἑκάστῳ αὐτῶν, δυνάμει τῆς συμφωνίας τῆς ἐν Ἀθήναις γενομένης ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τῇ συμπράξει τῶν Ἑλληνικῶν Βουλῶν κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1860.

«Ῥητῶς ὁρίζεται ὅτι τὰ τρία ταῦτα ποσὰ ἀποτελοῦντα κεφάλαιον 12,000 λιρῶν στερλινῶν ἐτησίως προσδιορίζονται εἰς προσωπικὴν προίκισιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. πρὸς τῇ ἀνακτορικῇ χορηγίᾳ τῇ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Κράτους ὁριζομένῃ. Ἡ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ἀνάβασις τῆς Α. Μ. οὐδεμίαν ἄλλως τε θέλει ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἡ Ἑλλὰς συνῆψε διὰ τοῦ ἄρθρου ΙΒ΄. τῆς συμβάσεως τῆς 25 Ἀπριλίου (7 Μαΐου) 1832 πρὸς τὰς Δυνάμεις, τὰς ἐγγυηθείσας τὸ δάνειον, οὔτε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέλαβε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1860 μετὰ τὰς παραστάσεις τῶν τριῶν Αὐλῶν.

»Ἄρθρον 7. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποχρεοῦται ν' ἀναδεχθῇ εἰς βάρος αὐτοῦ πάσας τὰς ὑποχρεώσεις, καὶ συμβάσεις τὰς νομίμως συναφθείσας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων ἢ ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὑπὸ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως τῶν νήσων, συνῳδὰ τῷ Συντάγματι τῶν Ἰονίων Νήσων, εἴτε μετὰ τῶν ξένων Κυβερνήσεων, εἴτε μετὰ ἑταιριῶν ἢ ἑταιρικῶν συλλόγων, εἴτε μετ' ἰδιωτῶν, καὶ ὑπισχνεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ῥηθείσας ὑποχρεώσεις καὶ συμβόλαια καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ὡσανεὶ εἶχον συναφθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. ἢ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται ἰδίως τὸ δημόσιον χρέος τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ τὰ εἰς τὴν Ἰόνιον Τράπεζαν, εἰς τὴν θαλασσίαν ἑταιρίαν, τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αὐστριακὸν Λόϋδ» γνωστήν, συμφώνως πρὸς τὴν ταχυδρομικὴν σύμβασιν τῆς 1 Δεκεμβρίου 1853, καὶ εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ ἀεριόφωτος τῆς Μελίτης καὶ τῆς Μεσογείου, χορηγηθέντα πλεονεκτήματα.

»Ἄρθρον 8. Ἡ Α. Μ. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑπισχνεῖται νὰ ἀναδεχθῇ εἰς βάρος αὐτοῦ.

»1. Τὰς χορηγηθείσας συντάξεις εἰς Βρεττανοὺς ὑπηκόους ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, συμφώνως πρὸς τοὺς περὶ συντάξεων ἰσχύοντας νόμους ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

»2. Τὰς ὀφειλομένας ἀποζημιώσεις εἴς τινα ἄτομα, διατελοῦντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἅπερ στερηθήσονται τῶν θέσεών σων ἕνεκα τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν νήσων.

»3. Τὰς συντάξεις, ὧν ἀπολαύουσι πολλοὶ ὑπήκοοι Ἰόνιοι,

πρὸς ἀμοιβὴν ὑπηρεσιῶν προσενεχθεισῶν εἰς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν ειδικὴ σύμβασις, συνομολογηθησομένη μεταξὺ τῆς Α. Βρετ. Μ. καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ορίσει τὸν ἀριθμὸν τῶν διαφόρων συντάξεων, καὶ κανονίσει τὸν πρόπον τῆς ἀπαιτήσεως αὐτῶν.

»Ἄρθρον 9. Αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ Δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. θέλουσιν ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἢ πρότερον, εἰ δυνατὸν, μετὰ τὴν κύρωσιν τῆς παρούσης Συνθήκης.

»Ἄρθρον 10. Ἡ παροῦσα Συνθήκη ἐπικυρωθήσεται, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις ἀνταλλαχθήσονται ἐν Λονδίνῳ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ἓξ ἑβδομάδων ἢ πρότερον, εἰ δυνατόν.

»Πρὸς πίστωσιν.—Ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τὴν 7]19 Μαρτίου 1864 —Ῥῶσσελ, Βρουνὼφ, Δελατοὺρ δ' Ὥβερν, Χ. Τρικούπης.»

«Σύμβασις.—Συνομολογηθεῖσα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας ἐν Λονδίνῳ τὴν 17]29 Μαρτίου 1864 περὶ συντάξεων καὶ ἀποζημιώσεων τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ἰονίων διατελεσάντων ὑπαλλήλων.

»Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἐπιθυμοῦντες νὰ συννενοηθῶσι ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἄγγλων ὑπηκόων καὶ ἄλλων συνεπείᾳ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς οὗτοι προσήνεγκον τῇ Κυβερνήσει τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων, καθ' ὃν καιρὸν αἱ νῆσοι αὗται διετέλουν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Βρ. Μ. συνεφώνησαν νὰ συνομολογήσωσιν ἐπὶ τούτῳ σύμβασιν, καὶ διώρισαν ὡς πληρεξουσίους των, ὁ μὲν Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τὸν Κύριον Χ. Τρικούπην Πληρεξούσιον ἐν τῇ Ἐθνικῇ τῶν Ἑλλήνων συνελεύσει, ἡ δὲ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας τὸν ἐντιμότατον Κόμητα Ἰωάννην Ῥῶσσελ κτλ· οἵτινες κοινοποιήσαντες ἀλλήλοις τὰ πληρεξούσιά των, εὑρεθέντα ἐν καλῇ τάξει, συνεφώνησαν καὶ συνωμολόγησαν τὰ ἑπόμενα ἄρθρα.

»Ἄρθρον 1. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐχορηγήθησαν συντάξεις εἰς Ἄγγλους ὑπηκόους παρὰ τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως, καὶ νῦν δὲ πρόκειται νὰ δοθῶσι τοιαῦται, συνεπείᾳ τῶν ἐπικρατούντων κανονισμῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ὡς πρὸς τὰς συντάξεις, καὶ ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τῶν εἰρημένων συντάξεων ἀναβαίνει κατ' ἔτος εἰς λίρας στερλίνας 7, 403.—8σελ. 3 δην. ὡς ἐμφαίνει ὁ συνημμένος ὑπὸ στοιχ. Α. πίναξ, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συνομολογεῖ ὅτι, ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσι αἱ δέκα χιλιάδες λιρῶν κατ' ἔτος, αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῷ 5.ῳ ἄρθρῳ τῆς σήμερον ὑπογραφεί-

σης συνθήκης μετὰ τῶν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν ἀφ' ἑτέρου, τὸ ἀνωτέρω ποσὸν θέλει ἀποτελέσει τὴν δευτέραν ὑποχρέωσιν τὴν ἐπιβαρύνουσαν τὰς εἰσπράξεις τοῦ τελωνείου Κερκύρας καὶ τῶν λοιπῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ θέλει καταβάλλεσθαι εἰς ἐξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ Ἄγγλον πρόξενον, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμηται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα τὰ δικαιούμενα εἰς τὰς ἀνωτέρω συντάξεις.

»Ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖον κατέστη νὰ δοθῶσιν ἀποζημιώσεις εἴς τινα ἄλλα πρόσωπα διατελοῦντα μὲν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μέλλοντα ν' ἀπολέσωσι τὰς θέσεις των συνεπείᾳ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων, αἱ δ' ἀποζημιώσεις αὗται συμποσοῦνται κατ' ἔτος εἰς λίρας στερ. 3, 211, 12 σελήνια, ὡς ἐμφαίνει ὁ συνημμένος ὑπὸ στοιχ. Β, πίναξ 11 ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων συνομολογεῖ ὅτι τὸ εἰρημένον ποσὸν θέλει ἐπιβαρύνει τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ θέλει καταβάλλεσθαι καθ' ἐξαμηνιαίας δόσεις εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγγλον πρέσβυν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διανέμηται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἔχοντας δικαιώματα ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἀποζημιώσεων.

»Αἱ διάφοροι αὗται συντάξεις καὶ ἀποζημιώσεις ἄρξονται ἐπιβαρύνουσαι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ καταστήσονται πληρωτέαι παρ' αὐτῆς μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐπὶ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Ἑπομένως αἱ πρῶται καταβολαὶ γενήσονται εἰς τὸν Ἄγγλον Πρόξενον, ἐν Κερκύρᾳ καὶ τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν, ἐν Ἀθήναις, δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς 19]31 Μαρτίου, ἢ τῆς 18]30 Ἰουνίου, ἢ τῆς 18]30 Σεπτεμβρίου ἢ τῆς 19]31 Δεκεμβρίου τῆς εὐθὺς παρεπομένης μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις. Ἐφεξῆς δὲ αἱ πληρωμαὶ θέλουν γίνεσθαι δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως ἑκάστης ἑπομένης ἐξαμηνίας.

»Ἐπειδὴ δὲ διάφοροι Ἰόνιοι ὑπήκοοι λαμβάνουσι συντάξεις, χορηγηθείσας αὐτοῖς δ'. ὑπηρεσίας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀναδέχεται ἵνα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων συντάξεων ἀναγνωρισθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι οὗτοι δεόντως λαμβάνοντες αὐτάς. Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄγγλος Πρέσβυς, ἀφοῦ λάβῃ κατάλογον τῶν τοιούτων συντάξεων παρὰ τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Α. Βρ. Μ. θέλει παραδώσει αὐτὸν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν

ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐδεὶς Ἰόνιος ὑπήκοος θὰ δύναται νὰ ἔχῃ τινὰ ἀπαίτησιν παρὰ τῆς Α. Ἑλλ. Μεγ. ἐπὶ λόγῳ συντάξεως διδομένης νῦν αὐτῷ, ἐκτὸς ἂν ἡ σύνταξις αὕτη παραλαμβάνηται ἐν τῷ ῥηθέντι καταλόγῳ.

»Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐνιαυσίων ἀποζημιώσεων θέλει δοθῆ εἰς τὰ κατωτέρω πρόσωπα, ὡς ἀποζημίωσις ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τῶν θέσεών των, τὸ ποσὸν τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐπὶ ἓν ἔτος ἤτοι·

Alessandre Ὄθων.	λίρ.	52
Bulver Ἐρρῖκος.	»	300
Thomas.	»	78
		430

»Ἄρθρον 2. Κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἑκάστου ἔτους, ἐν Ἀθήναις, ὁ Πρέσβυς τῆς Α. Βρ. Μ. θέλει παραδίδει τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῷ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, κατάλογον τῶν προσώπων, ἅπερ δικαιοῦνται εἰς συντάξεις ἢ ἀποζημιώσεις συνεπείᾳ τοῦ προηγουμένου ἄρθρου. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τούτου θὰ ἀφαιρῶνται ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ προηγουμένου ἔτους τὰ ὀνόματα τῶν τεθνεώτων, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ὅσοι ἐδέξαντο ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ στέμματος τῆς Μεγ. Βρεττανίας, ἐπὶ μισθῷ ἴσῳ πρὸς τὰς συντάξεις ἢ ἀποζημιώσεις, ἃς δικαιοῦνται νὰ λαμβάνωσι. Πρὸς δὲ τούτοις θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἐκ τῶν πληρωτέων συντάξεων καὶ ἀποζημιώσεων εἰς ἕτερα πρόσωπα, ὧν τὰ ὀνόματα θὰ μένωσιν ἐν τῷ καταλόγῳ, ὁ ὀφειλόμενος αὐτοῖς μισθὸς συνεπείᾳ θέσεων, εἰς ἃς τυχὸν διορισθήσονται καὶ ἀποφερουσῶν εἰσόδημα μικρότερον τῶν διδομένων αὐτοῖς συντάξεων ἢ ἀποζημιώσεων.

»Ἄρθρον 3. Ἡ παροῦσα Σύμβασις θέλει ἐπικυρωθῆ, καὶ αἱ ἐπικυρώσεις θέλουσιν ἀνταλλαγθῆ ἐν Λονδίνῳ συγχρόνως μετὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς σημερινῆς Συνθήκης.—Πρὸς πίστωσιν κ.τ.λ.— Χ. Τρικούπης, Ῥῶσσελ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ἐκτέλεσις τῶν συνθηκῶν τῶν 1864 περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ἀφοπλισμὸς τῶν φρουρίων τῆς Ἑπτανήσου.—Ἐπιστολὴ τοῦ Κυρίου Ἀδμὲν, ἀρχιγραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ μέτρου τῆς κατεδαφίσεως τῶν φρουρίων.—Δυσαρέσκεια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τοῦ μέτρου.—Ἀπάντησις Λόρδου Ρῶσσελ εἰς τὰς παραστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.—Κατεδάφισις φρουρίων, καὶ ἐπάλξεων Κερκύρας.—Προπαρασκευαὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὰ περὶ Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Τὸ ζήτημα περὶ ἐκλογῆς Ἰονίων πληρεξουσίων ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει.—Φρόνημα πολιτικὸν ἐν Ἀθήναις, καὶ Λομβάρδου ἐν Ἑπτανήσῳ, περὶ τοῦ τρόπου τῆς συγκαλέσεως.—Κόμμα συντηρητικὸν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει, καὶ ἀντενέργειαι τῶν φιλάρχων.—Ὁ Σπόνεκ μετὰ τῶν συντηρητικῶν.—Συνεννόησις Παδοβᾶ, καὶ Λομβάρδου μετὰ τοῦ Σπόνεκ.—Κωνσταντῖνος Κωστάκης ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ ὑπουργείου Βούλγαρη εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.—Ἀντίταξις Ἑπτανησίων κατὰ Κωστάκη καὶ ἀποτυχία.—Γεώργιος Μαρτινέλης ἐν Κερκύρᾳ ἀντιτάσσεται τοῖς καταχθονίοις.—Πρότασις πληρεξουσίου Βαλτινοῦ ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει περὶ ἀποπερατώσεως τοῦ συντάγματος ἄνευ τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων.—Ἀντιτάξεις Θεοδώρου Δεληγιάννη εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Βαλτινοῦ.—Ἡμιεπίσημος ἐπιτροπὴ βουλευτῶν Ἰονίων, προσκαλεῖται εἰς Ἀθήνας, ὅπως λύσῃ τὸ ζήτημα περὶ ἐκλογῆς Ἰονίων πληρεξουσίων.—Παδοβᾶς, Βαλαωρίτης, Λομβάρδος, μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, διέρχονται ἐκ Ζακύνθου καὶ πορεύονται εἰς Ἀθήνας—Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐν Ζακύνθῳ καὶ ποίημα.—Σύσκεψις ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ Σπόνεκ, καὶ τῶν ἐπισημοτέρων ὑπουργῶν καὶ πολιτι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τικῶν, καὶ τρόπος συγκαλέσεως πληρεξουσίων.—Αποχαιρετισμὸς τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Βασιλέα, καὶ λόγος ἀξιομνημόνευτος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμόν.—Ἀγαλλίασις τῶν Ἑπτανησίων διὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.—Λόγος τοῦ Ἐπάρχου, Σ. Καρβελλᾶ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.—Ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως περὶ συγκαλέσεως Ἰονίων πληρεξουσίων καὶ ἐκδοθησομένου κανονισμοῦ, ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς διὰ τὴν ἐκλογήν.—Τελευταία ἐν τῷ Ἰονίῳ προκήρυξις τῆς Βασιλίσσης Προστάτιδος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας διαλύουσα τὴν Ἰόνιον Βουλήν.—Ἡ Ἰόνιος Γερουσία κατὰ παρακέλευσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκδίδει πρᾶξιν, περὶ σχηματισμοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου καθ' ὁλοψηφίαν τῶν πολιτῶν, ἄνευ διακρίσεως θρησκεύματος.—Βασιλικὸν διάταγμα κανονίζον τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων.

ΑΡΕΣΚΕΥΑΖΟΝΤΟ ἐν τούτοις εἰς τὰς νήσους τὰ δέοντα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τῶν 2]14 Νοεμβρίου 1863, καὶ τῆς ἄλλης τῶν 17)29 Μαρτίου 1864. Ἡ Ἀγγλία κατ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ κατεδαφίσῃ τὰ φρούρια Κερκύρας, πρὶν τὰ ἐν αὐτοῖς φρουροῦντα Βρεττανικὰ στρατεύματα ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῶν νήσων. Ἀφωπλίσθησαν ὅθεν ὅλα τὰ φρούρια. Τὸ πολεμικὸν ὑλικὸν τῶν ὀχυρωμάτων εἶχε μεταβιβασθῆ εἰς τὰς παραλίας, αἱ στρατιωτικαὶ ἀποθῆκαι ἱματισμῶν καὶ ζωοτροφιῶν ἐκενώθησαν, καὶ φορτηγὸν Ἀγγλικὸν μετεκόμιζεν εἰς Μάλταν τὰς ἀποσκευάς. Τὰς 6 Ἰανουαρίου 1864, ἔγραφεν ὁ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Ἀμόνδ, πρὸς τὸν γενικὸν γραμματέα τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.—«Διετάχθην παρὰ τοῦ Λόρδου Ρώσσελ, νὰ πέμψω Ὑμῖν, ὅπως κοινωθῇ τῷ κόμητι Γράϋ, ἀντίγραφον τῆς συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου, ὡς ἐκυρώθη κατὰ τὴν 2 τοῦ ἐνεστῶτος. Ὀφείλω κατὰ τὴν δοθεῖσάν μοι ἐντολὴν νὰ παρατηρήσω Ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 3. τὰ ὑπάρχοντα φρούρια ἐπὶ τῆς νήσου Κερκύρας καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσων αὐτῆς παραρτημάτων μέλλουσι νὰ κατεδαφισθῶσιν. Ἡ κατεδάφισις αὕτη περαιωθήσεται πρὶν ἢ τὰ κατέχοντα τὰς νήσους στρατεύματα τῆς Βα

σιλίσσης ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν. Γενήσεται δὲ καθ' ὃν τρόπον ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης κρίνει ἐπαρκῆ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν. Ὁ Λόρδος Ρῶσσελ, φρονεῖ ὅτι οἱ σκοποὶ οὗτοι πληροῦνται, ἐὰν ἡ Κέρκυρα ἀποστερηθῇ τῶν ὀχυρωμάτων, ἅπερ ἀπήρτιζον φρούριον ἰσχυρὸν, καὶ ἐν οἷς ἠδύνατο ξένη τις δύναμις ἢ ἐπαναστατική τις συμμορία νὰ ὑποστῇ τακτικὴν πολιορκίαν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων, ἢ τοῦ στόλου μιᾶς τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων. Οἱ σκοποὶ τῶν Δυνάμεων, οἵτινες διέπραξαν τὴν συνθήκην τῆς 14 Νοεμβρίου, θὰ ἡρμηνεύοντο κακῶς. καὶ θὰ διεστρέφοντο, ἐὰν ἡ Κέρκυρα ἔμελλε ματαίως νὰ στερηθῇ τινὰ τῶν ὀχυρωμάτων, ἅπερ δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθῆ τοῦ φρουρίου δύναμιν, καὶ ὧν ἡ κατεδάφισις ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ καταστρέψῃ τὸν κύριον τῆς πόλεως κόσμον, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταβάλλῃ εἰς κίνδυνον τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων. Ὁ λόρδος Ρῶσσελ, κρίνων ἐκ τῶν δοθεισῶν αὐτῷ πληροφοριῶν ὑπὸ τοῦ Κόμητος Γράϋ φρονεῖ, ὅτι ἡ κατεδάφισις τοῦ φρουρίου τοῦ Βίδου καὶ τοῦ φρουρίου Ἀβραὰμ, ἡ καθαίρεσις δὲ τῶν ἐπάλξεων τῆς ἀκροπόλεως, τοῦ νέου φρουρίου καὶ ἄλλων ὀχυρωμάτων, δύνανται νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, νὰ πληρώσωσι διὰ τοὺς σκοποὺς τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων. Ἐὰν δὲ ὁ κόμης Γράϋ τὴν γνώμην ταύτην ἐγκρίνῃ, ἡ καθαίρεσις τῶν φρουρίων καὶ ἡ μετακομιδὴ τῶν πολεμικῶν εἰδῶν δέον ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως· νὰ γίνωσι δὲ ἑτοιμασίαι διὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ ἐπὶ τῆς νήσου Πτυχίας φρουρίου, καὶ τοῦ φρουρίου Ἀβραὰμ, πρὶν ἢ λήξωσιν οἱ τρεῖς μῆνες ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς Συνθήκης, ἥτις πρόκειται νὰ συναφθῇ μεταξὺ τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.» (1)

Ἐμπιστευτικῶς ἡ ἐπιστολὴ αὕτη διεκοινώθη πρὸς τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην παρὰ τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ. Ὁ δὲ Τρικούπης ἀνέφερε τὰ πάντα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐξεπλάγη ὁ Τρικούπης λαβὼν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Κ. Α. Λαγιὰρδ τὰς 10 Μαρτίου, δι' ἧς ἐκοινοποιεῖτο αὐτῷ, ὅτι ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ μηχανικοῦ, περιελαμβάνετο καὶ ἡ κατεδάφισις τοῦ νέου φρουρίου, διότι τὸ φρούριον τοῦτο ἐθεωρεῖτο, ὡς οὐσιῶδες μέρος τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Κερκύρας. Κατὰ δέ τινα παραδρομὴν (ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ) δὲν συνεκοινώθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἐπομένως ὁ Λόρδος Ρῶσσελ, δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι διαταγαὶ εἶχον δοθῇ περὶ κατεδαφίσεως αὐτοῦ. Ἐνομίζετο δ' ὅτι ἡ

(1) ἔγγραφα ἐπίσημα ἀνωτ. 134

κατεδάφισις τοῦ νέου φρουρίου δὲν θὰ ἔβλαπτε τὴν πόλιν ἢ ἀσχήμιζε. Μάλιστα οὕτως ἤθελε πραγματοποιηθῆ σχέδιον, τοῦ ὁποίου, τὴν ἐκτέλεσιν πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν οἱ Κερκυραῖοι, ὅπως σχηματισθῇ ὁδὸς ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς πόλεως πρὸς τὸ προάστειον Μανδουκείου. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ καταστροφὴ τοῦ φρουρίου εἶχε ζητηθῆ προηγουμένως. (1). Ἤλπιζε δὲ ὁ Λόρδος Ρῶσσελ, ὅτι ἤθελε γίνει συνεννόησίς τις μετὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, πρὶν τὸ νέον φρούριον κατεδαφισθῇ Ἐπὶ τούτῳ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ πυροβόλα καὶ τοῖς ἄλλοις φρουρίοις, τὰ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἤρθησαν, Μόνον δὲ ἔμειναν ἐπὶ τῶν προμαχώνων, ὅσα ἐγνωρίζοντο ὅτι ὑπῆρχον πρὶν τῆς Βρεττανικῆς κατοχῆς· διότι εἶχον σταλθῆ ὁδηγίαι παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, τοιαῦτα νὰ μείνωσιν ἀνέπαφα, ὡς ἰδιόκτητα τῆς Ἰονίου πολιτείας.

Λίαν ἠγανάκτησαν οἱ Κερκυραῖοι, μαθόντες ὅτι ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῶν ἔμελλε νὰ κατεδαφισθῇ ὅλον τὸ νέον φρούριον. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Κερκύρας ἐρωτηθὲν, οὐ μόνον ἠρνεῖτο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διεμαρτύρετο ὡς παρανόμου καὶ βιαίας τῆς κατεδαφίσεως παντὸς φρουρίου. Βοαὶ καὶ κατάραι ἠκούοντο ἐν Κερκύρᾳ πανταχόθεν κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὁσάκις ᾐσθάνοντο οἱ κάτοικοι κλονισμὸν τῆς γῆς ἀντισειομένου τινὸς τείχους. Ὁ ὑπουργὸς Δεληγεώργης μεγάλως ἐξέφρασε τὴν λύπην του περὶ τούτου, καὶ συνίστα πρὸς τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην, νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν δυσαρέσκειαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Λόρδον Ρῶσσελ, καὶ συνάμα πόσον ἠδικεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλεία, ἐὰν τοσοῦτον ἐπεκτείνετο τὸ μέτρον τῆς κατεδαφίσεως· διότι κατ' ἀρχὰς ἀνηγγέλθη παρὰ τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ, ὅτι μόνον τὰ δύω φρούρια Ἀβραὰμ καὶ Βίδου, ἔπρεπε νὰ κατεδαφισθῶσιν, ἡ δ' ἀκρόπολις νὰ μείνῃ ἄθικτος Νῦν δὲ ἐπρόκειτο νὰ καθαιρεθῶσιν οὐ μόνον αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποτειχισθῇ τὸ νέον φρούριον ὅλον. Ἀλγεινοτάτην δ' ἐντύπωσιν θὰ ἐπιφέρῃ πᾶσα τοιαύτη ἐργασία πρὸς τὸν λαὸν Κερκύρας καὶ Ἑλλάδος, καὶ εἰς δεινοτάτην θέσιν θέλει φέρει καὶ αὐτὴν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως. Παρακαλεῖτο δὲ ἑπομένως νὰ ἑφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Λόρδου Ρῶσσελ, ὅπως ἐσπευσμένως δώσῃ τὰς δεούσας διαταγὰς, ἵνα, οὐ μόνον ἡ καθαίρεσις σταματήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαναφερθῶσιν εἰς τὰ φρούρια Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος, ὅσα πυροβόλα καὶ πολε-

(1) Τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον οὐδέποτε ἐζήτησε δι' ἀναφορᾶς νὰ κατεδαφισθῇ τὸ φρούριον, ἀλλὰ μάλιστα ἔγραψε παράστασιν κατὰ τῆς κατεδαφίσεως,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

μοφόδια εὗρεν ἡ Ἀγγλία, ὅτε καθεῖξε τὰς νήσους αὐτὰς, καὶ νῦν ἐπιβιβάσθησαν εἰς πλοῖα καὶ ἀποστέλλονται εἰς Μάλταν.

Ἀπήντα ὁ Λόρδος Ρῶσσελ εἰς τοιαύτας ἐνστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι συνεπείᾳ κακῆς συνεννοήσεως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ κατεδάφισις τοῦ νέου φρουρίου. Ἅμα δ' ἐγνώρισε παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὅτι τὸ σχέδιον τῶν κατεδαφίσεων ἐξετείνετο πέραν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθέντος σημείου, ἐνήργησε νὰ ἀποσταλῶσι νέαι διαταγαὶ εἰς Κέρκυραν, ἀναστέλλουσαι τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νέου σχεδίου. Ἐπὶ τούτῳ δ' ἔγραψε πρὸς τὸν Κύριον Λαγιάρδ, ἵνα ἐνεργήσῃ ν' ἀποσταλῶσιν ἐκ νέου εἰς Κέρκυραν ῥηταὶ περὶ τῆς ἀκροπόλεως διατάξεις, ὅτι ἡ καθαίρεσις ἐπάλξεών τινων αὐτῆς δὲν συνεπάγῃ καὶ τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν, ἀλλὰ τὰ τείχη, καὶ ἅπασα ἡ ἀκρόπολις θὰ μείνωσιν ἄθικτα. Ἐλυπεῖτο δὲ καὶ εἰς ἄκρον ὅτι ἡ ἔναρξις τῶν κατεδαφίσεων ἐγένετο κατεσπευσμένως ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, ἐν ἀγνοίᾳ καὶ πρὶν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. Διότι, ἐὰν αἱ διαπραγματεύσεις δὲν εὐωδοῦντο, αἱ δὲ νῆσοι ἔμενον ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν μετὰ τῆς Κερκύρας ἐστερημένης φρουρίων, ἡ θέσις τοῦ ὑπουργείου ἀπέβαινε κρίσιμος. Περὶ δὲ τῶν πυροβόλων καὶ ἐφοδίων, ἔγραφε πρὸς τὸν πληρεξούσιον Τρικούπην ὁ Λόρδος Ρῶσσελ τὰς 8 Μαρτίου — «Μανθάνω παρὰ τοῦ Λόρδου Γράϋ ὅτι τὰ πυροβόλα καὶ πολεμικὰ ἐφόδια τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν Α. Μ., μετακομίζονται ἤδη ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων. Τὰ φρούρια, ὧν διετάχθη ἡ κατεδάφισις, εἰσὶν, ὡς θέλετε ἴδῃ ἐκ τῆς ἐγκλείστου ἐπιστολῆς (ἥτις ἐμπιστευτικῶς ἐγχειρίζεται Ὑμῖν) τὸ φρούριον Βίδον καὶ τὸ φρούριον Ἀβραάμ. Ὅ,τι μέλλει νὰ γίνῃ ὡς πρὸς τὸ νέον φρούριον, μοὶ φαίνεται ὅτι ἀφορᾷ εἰς δημοσίαν ὠφέλειαν. Τα φρούρια, ὧν μέλλουσι νὰ καθαιρεθῶσιν αἱ ἐπάλξεις, θὰ διατηρήσωσι τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Ἐπομένως ἡ ἀκρόπολις καὶ τὰ τείχη δὲν θὰ βλαφθῶσιν.—Εἰμὶ κτλ.— Ρῶσσελ.»

Ἐντούτοις τὰ φρούρια ἅπαντα Βίδον καὶ Ἀβραὰμ, κατεδαφίσθησαν. Προμαχῶνες καὶ ἐπάλξεις τοῦ νέου φρουρίου αἱ κατὰ τὴν Κωρακοφωλεὰν λεγόμεναι, καθῃρέθησαν, καὶ τοῦτο κατὰ λάθος τοῦ μηχανικοῦ. Αἱ παραθαλάσσιαι ὀχυρωματικαὶ κανονοστοιχεῖαι τῆς ἀκροπόλεως ἀφέθησαν ἀτελεῖς ὡς ἦσαν καὶ ἄχρηστοι. Πρὸς τὸν κατεδαφισμὸν ἵνα μὴ ἀποβῇ ἔκρηξις καὶ ζημίαι μετεχειρίσθησαν οἱ Ἄγγλοι μηχανικοὶ τὴν βαμβακοπυρίτιδα πρὸς καταβύθισιν, καὶ τὴν ἠλεκτρικὴν κατάρρευσιν. Ἐπὶ τούτῳ ἔσκαψαν παρὰ τοῖς τείχεσιν ὑπογείους χάνδακας, καὶ ἐνέθεντο βαμβα-

κονιορτίτιδα, εἰς ἣν ἠλέκτριζον σπινθῆρα διὰ σύρματος, καὶ μετέδιδον πῦρ εἰς τὰ τείχη, ἃ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ κατέπιπτον. Κλονισμὸν τῆς γῆς ἕως 5 λεπτῶν ᾐσθάνοντο οἱ ἐν τῇ πόλει Κερκύρας. Ἐνίοτε δὲ κρότος ἐγένετο πλεῖον σφοδρός, καὶ ὁ πάταγος τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε διερράγησαν οἱ ὕελοι οἰκιῶν τῆς πόλεως καὶ προαστείων ἐκ τῶν πλησίον ἢ ἀπέναντι καταπιπτόντων τειχῶν, ὡς συνέβη, ὅτε κατέπεσον τὰ τείχη Ἀβραὰμ, καὶ αἱ κανονοστοιχίαι τοῦ νέου φρουρίου περὶ τὴν Κωρακοφωλεάν. Ὅτε κατεστράφη τὸ Βίδον, ἐσυντρίφθησαν οἱ ὕελοι τῶν ἀπέναντι τοῦ Βίδου οἰκημάτων, αἵτινες εἶναι παρὰ τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως.

Ἐντούτοις μέγα ζήτημα ἐπησχόλει τοὺς ἐν Ἀθήναις πολιτικοὺς περὶ ἐκλογῆς Ἰονίων πληρεξουσίων ἐν Ἑπτανήσῳ διὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνέλευσιν μετὰ τὴν ἕνωσιν. Τρεῖς δὲ τρόπους προέτεινον διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Α΄. ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ Ἰόνιοι πληρεξούσιοι κατὰ τὸν ἐν Ἑπτανήσῳ, ἢ μᾶλλον κατὰ τὸν ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἰσχύοντα νόμον. Β΄. ἐὰν ἡ Ἑπτάνησος ἠδύνατο ν' ἀποστείλῃ ἀριθμὸν πληρεξουσίων, διπλάσιον τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη ἐν Ἑπτανήσῳ ἀριθμοῦ βουλευτῶν, ἤγουν 84, ἢ κατὰ τὸν ἰσχύοντα ἐν Ἑλλάδι νόμον πρέπει νὰ πέμψῃ πολὺ ὀλιγωτέρους ἤγουν μόνον περὶ τοὺς 48 ἢ 50. Γ΄. Ἐὰν ἦτο καλλίτερον πρὸς ἀποφυγὴν χρονοτριβῶν νὰ προσκληθῶσιν ἀμέσως ἢ κατ' εὐθεῖαν οἱ νῦν βουλευταὶ τῆς Ἑπταννήσου, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Ἀθήνας καὶ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, καὶ οὕτω προβῶσιν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ πολιτεύματος. Ἕκαστος τῶν τριῶν τρόπων εἶχε τοὺς ὑποστηρικτὰς, τόσον ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, ὅσον καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς συλλόγοις. Τὸ κυριώτερον δὲ πάντων τῶν ζητημάτων ἦτο, τίς θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ πῶς καὶ τίνι βάσει τοῦ Ἰονίου τοῦ Ἑλληνικοῦ, αἱ ἐκλογαὶ τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων θὰ γίνωσιν; Ἅπαντες δὲ σχεδὸν οἱ ἐν Ἀθήναις συσκεπτόμενοι περὶ τούτων ἔλεγον, ἡ ἐθνοσυνέλευσις. Ἀλλ' ἡ δημοσιογραφία τῆς Ἑπτανήσου ἀντέκειτο εἰς ταῦτα. Ἔλεγε πῶς δύναται ἐθνοσυνέλευσις οὕτως εἰπεῖν δημιουργηθεῖσα ἐν ἄλλῃ πολιτείᾳ καὶ ἐν ἄλλοις σκοποῖς, νὰ τὸ ἀποφασίσῃ νὰ ἐκδώσῃ ψηφίσματα, καὶ νόμους περὶ τόπου, ὑφ' οὗ οὐδέποτε ἐξουσιοδοτήθη, ἢ ἔλαβε παραστάτην νόμιμόν τινα ἐν ἑαυτῇ; Δὲν δύναται ἡ ἐθνοσυνέλευσις νὰ πράξῃ τι ἐπὶ ζητήματος τοσοῦτον οὐσιώδους καὶ πολιτικοῦ, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν, τῶν Ἑπτανησίων. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους δικαιοδοσίαν, ἄχρις οὗ οἱ Ἰόνιοι πληρεξούσιοι ἐν αὐτῇ δὲν παρακαθήσωσιν. Ἅμα ἐπικυρωθῇ ἡ συνθήκη περὶ παύσεως τῆς

Προστασίας, ἄρχεται εὐθὺς ἡ μεταβατικὴ κατάστασις πρὸς τὴν Ἕνωσιν. Ἀλλ' ἡ συγχώνευσις τοῦ Ἰονίου Κράτους μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου δὲν ἄρχεται, εἰμὴ μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Πᾶσα δ' ἀπόφασις τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους πρὶν τῆς στιγμῆς αὐτῆς εἶναι αὐτόκυρος, ὡς ἀπόφασις περὶ ἐπικρατείας μὴ εἰσέτι συνενωθείσης, καὶ περὶ χώρας μελλούσης νὰ συνεισφέρῃ καθαρὸν εἰσόδημα, πολὺ ἀνώτερον τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῆς ἐπιλοίπου ἐπικρατείας. Διότι τὰ ἔσοδα τοῦ νῦν Βασιλείου σκεπάζουσι τὰ ἔξοδα. Μετὰ δὲ τὴν Ἕνωσιν τὰ τωρινὰ εἰσοδήματα τῆς Ἑπτανήσου θὰ παρουσιάζωσι περίσσευμα ἐπὶ τῶν διὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἐξόδων τοὐλάχιστον τριῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Πῶς δύναται λοιπὸν ἐθνοσυνέλευσις νὰ ἀποφασίσῃ περὶ χώρας τοιαύτης, ἥτις οὐδέποτε ἕως τοῦ νῦν ἐν τῷ τελευταίῳ ἐκείνῳ ἀντεπροσωπεύθη;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ὄχι μόνον ἐν θεωρίᾳ, ἀλλὰ καὶ δι' εἰδικῆς διατάξεως εἶναι δριστικῶς λελυμένον. Ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ψηφίσασα τὴν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α'. ἕνωσιν τοῦ Ἰονίου Κράτους μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐν μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ πολιτείᾳ, δύο κυρίους ὅρους ἐνέθετο κατὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως ταύτης· α'.ον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συνταγματικῆς μορφῆς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταβατικῆς καταστάσεως μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Προστασίας· β'.ον τὴν τήρησιν τῶν κειμένων Ἰονίων νόμων, ἄχρις οὗ ἡ Ἑπτάνησος ἐκλέξῃ ἀντιπροσώπους διὰ τὴν συνέλευσιν, καὶ τῇ συμπράξει αὐτῶν συνταχθῇ τὸ νέον πολίτευμα. Κατὰ τοὺς δύο λοιπὸν τούτους τεθέντας ὅρους ἡ συνταγματικὴ ἐν τῷ Ἰονίῳ κράτει ἐνέργεια, δὲν δύναται νὰ παύσῃ οὐδὲ κἂν στιγμήν, ἐπὶ τῆς μεταβατικῆς καταστάσεως Οὐδεὶς δὲ νόμος ἰσχύων ἐν τῷ Ἰονίῳ κράτει δύναται μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Προστασίας νὰ τροποποιηθῇ, ἢ καταρτισθῇ παρὰ τῆς συνελεύσεως, ἂν εἰμὴ παρευρίσκωνται ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπτανήσου. Ὁ Ἰόνιος λοιπὸν ἐκλογικὸς νόμος εἶναι ἐκ τῶν ἰσχυόντων καὶ δὴ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ Ἰονίου Κράτους. Διὸ οἱ διὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν Ἰόνιοι πληρεξούσιοι, ἢ πρέπει νὰ ἐκλεχθῶσι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐν τῷ Κράτει ἰσχύοντος ἐκλογικοῦ νόμου, ἢ ἂν πρόκειται ἡ ἐκλογὴ νὰ γίνῃ κατ' ἄλλας διατυπώσεις, ἀνάγκη πᾶσα ὁ κείμενος Ἰόνιος ἐκλογικὸς νόμος νὰ τροποποιηθῇ παρὰ τῆς νῦν Ἰονίου Βουλῆς ἐπὶ τούτῳ συγκαλεσθησομένης.

Ἀλλ' ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, οἱ πληρεξούσιοι κατὰ τὸν ἰσχύοντα ἐκεῖ νόμον, ἐξελέχθησαν εἰς διπλάσιον ἀριθμὸν διὰ καθολικῆς

ψηφοφορίας καὶ διὰ δελτίων. Ἐν Ἑπτανήσῳ ὅμως κατὰ τὸν Ἰόνιον νόμον, οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκλέγονται ὑφ' ὡρισμένων ἐκλογέων ἐν καταλόγῳ διὰ κρυπτῆς ψηφοφορίας σφαιριδίων, καὶ εἰς περιωρισμένον ἀριθμόν. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃ ἐκλογὴ κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ Ἰονίου ἢ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἢ ν' ἐπέλθῃ νόμος νέος, διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων, διαφυλάττων τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, ἐκλογὴν πληρεξουσίων, διπλασίου ἀριθμοῦ τοῦ πεμπομένου παρ' ἑκάστης τῶν νήσων εἰς τὴν Ἰόνιον συνέλευσιν, καὶ διὰ κρυπτῆς ψηφοφορίας σφαιριδίων τελουμένης; Ἐπειδὴ ὁ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύων ἐκλογικὸς νόμος, ἐνῷ μὲν ἐξ ἑνὸς καθιεροῖ τὴν μυστικὴν ψηφοφορίαν, ἀφ' ἑτέρου ἐφαρμόζει τὴν φανερὰν ἐν πράγματι. Εἰς μόνην δὲ τὴν ἰδέαν τῆς φανερᾶς ψηφοφορίας φρικιάζει ὁ Ἑπτανήσιος. Ὁ Ἰονικὸς νόμος ἀσφαλίζει πληρέστατα τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψήφου. Αὕτη ἦτο μία τῶν ὡραιοτέρων κατακτήσεων τοῦ ἐπιμόνου ἀγῶνος τοῦ ἐπὶ ξενοκρατίας. Ἐὰν τελεσθῇ ὁ ἰσχύων ἐν Ἑλλάδι ἐκλογικὸς νόμος, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς Ἑνώσεως, θέλει ἴδῃ ὁ Ἑπτανήσιος, ὅτι καταστρέφεται ἡ μεγαλειτέρα ἐγγύησις τῆς ἐλευθερίας. Διὰ ταῦτα πρὶν ἢ τεθῇ ἐν Ἀθήναις τὸ ζήτημα, ἐὰν αἱ ἐκλογαὶ ἐν Ἑπτανήσῳ πρέπει νὰ γίνωσι κατὰ τὸν Ἰόνιον, ἢ κατὰ τὸν ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἐκλογικὸν νόμον, ἔπρεπε νὰ θεωρήσωσιν οἱ ἐν Ἀθήναις, ὁποίαν ἐν Ἑπτανήσῳ θέλει ἐπιφέρει ἐντύπωσιν ἡ παρείσαξις τῶν διατάξεων τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τότε ἤθελεν ἴδωσιν, ὅτι καθ' ἃ διατάσσει ὁ Ἑλληνικὸς νόμος, νὰ γίνωνται αἱ προτάσεις τῶν ὑποψηφίων, καὶ ἀναφανδὸν καὶ ἀτιμώρηται πραττόμεναι καταχρήσεις τῶν βίᾳ καὶ ἀπάτῃ βουλομένων να ὑπερισχύσωσιν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς. Τὰ τοιαῦτα θὰ φέρωσι πολλὰς σοβαρὰς συνεπείας ἐν Ἑπτανήσῳ, ἀπέναντι τῶν διατυπώσεων τοῦ Ἰονικοῦ ἐκλογικοῦ νόμου περὶ προτάσεως ὑποψηφίων καὶ περὶ διαλογῆς ψήφων.

»Ἀνάγκη λοιπὸν κατὰ τὰς σκέψεις αὐτὰς ὁ Ἰόνιος, καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι ἐκλογικὸς νόμος νὰ τροποποιηθῇ. Ὁ μὲν Ἰόνιος θέλει καθιερώσει τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς θέλει προσλάβει πάσας τας ἐγγυήσεις τοῦ Ἰονικοῦ, συμφώνως μὲ τὰς ἀρχας τῆς ἐλευθέρας καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας. Οὕτω δὲ θὰ ἐφαρμοσθῇ μία καὶ ἡ κυριωτέρα τῶν προκηρυχθεισῶν ἀρχῶν τῆς μεταπολιτεύσεως, ἡ ἐλευθερία τῆς ψήφου καὶ τὸ ἀνεξάρτητον τῶν ἐκλογῶν. Ἅπαντες δὲ οἱ πληρεξούσιοι ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἐν Ἑλλάδι θὰ ἐξέλθωσιν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς.

»Πῶς ὅμως θέλει γίνει ἡ συγχώνευσις αὕτη τοῦ Ἰονικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου; Πῶς θὰ παρευρεθῶσιν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει οἱ

ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπτανήσου, καὶ τίς κυριάρχος ἀρχὴ τῆς πολιτείας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς προσκαλέσῃ; Ἰδοὺ πάλιν νέον πρόβλημα, μεγάλοι νομομαθεῖς τῶν Ἀθηνῶν, ὑπεστήριζον ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων κατὰ διπλοῦν ἀριθμὸν, καὶ ὑπὸ τῶν προσφερομένων ἐγγυήσεων πρὸς ἐλευθέραν ἐκλογὴν κατὰ τὰς διατυπώσεις αὐτοῦ, εἶναι καὶ ἐν θεωρίᾳ νόμιμος, καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν μᾶλλον συμφέρουσα ὡς ἐξοικονομοῦσα πλέον πάσης ἄλλης τὸν καιρόν. Δευτερεύουσαν δὲ θέσιν κατέχει ὅλως ἡ χρονοτριβὴ, τίς κέκτηται τὸ δικαίωμα τῆς διατάξεως, τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἀμέσου προσκαλέσεως τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἰονίων Βουλευτῶν. Δημοσιογράφοι ὅμως τινὲς ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ ὁ ἐν Ζακύνθῳ Λομβάρδος, ἔλεγον ὅτι, ἵνα τροποποιηθῇ ὁ νόμος οὗτος, πρέπει νὰ συνέλθωσιν οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Βουλευταὶ Ἰόνιοι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει· ἀλλ' οὐχὶ πρὸς σύνταξιν Ἑλληνικοῦ πολιτεύματος, ἢ ἄλλου τινὸς νόμου τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ὤφειλον νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει πληρεξουσίων τοῦ Βασιλείου, ὅπως μόνον συντάξωσι νέον ἐκλογικὸν νόμον διὰ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ Ἰονίου καὶ Ἑλληνικοῦ, παρέχοντος τούτου μόνον τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, ἐκείνου δὲ τὰς διατυπώσεις τῶν ἐγγυήσεων τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ψηφίσωσι τὸν νέον τοῦτον Νόμον δι' ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, περιλαμβάνον καὶ τὴν Ἑπτάνησον, νὰ διαλυθῇ ἡ Ἰόνιος Βουλὴ καὶ ἐθνοσυνέλευσις, νὰ προσκληθῇ ὁ λαὸς Ἰονίου καὶ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου εἰς νέας ἐκλογὰς πληρεξουσίων πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος τοῦ Βασιλείου, ὑπὸ τὴν νέαν Βασιλείαν τοῦ Γεωργίου Α'ου καὶ οὕτως ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινῆς πηγῆς ἡ νέα ἐθνοσυνέλευσις νὰ λάβῃ τοὺς πληρεξουσίους της.

Κακῶς ὅμως ἦχει εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐν Ἀθήναις πολιτικῶν, διάλυσις ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ πρόσκλησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς νέας ἐκλογάς. Τὰ πάθη ἦσαν ἐξημμένα καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐκ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Ὄθωνος, καὶ τοῦ διαρραγέντος ἐμφυλίου πολέμου ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ ἀκόρεστον τῶν φιλάρχων, καὶ ἡ ἐμπάθεια διέσπων παντοῦ νέας ταραχὰς καὶ προσκόμματα εἰς προαγωγὴν νέας Βασιλείας, καὶ ἐγκαθίδρυσιν συντάγματος. Οἱ ἀρχολίπαροι καὶ φιλόδοξοι τῶν ἐν τῇ συνελεύσει εἶχον συνενωθῇ μὲ τοὺς δημοκρατόφρονας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν. Οὗτοι ἀντετάσσοντο εἰς ὅσα ἠδύναντο νὰ ἐνισχύσωσι τὴν νεαρὰν Βασιλείαν κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ νέου συντάγματος. Ἤθελον οὗτοι τὸν νέον Βασιλέα Γεώργιον νὰ ἔχωσιν εἰς χεῖρας μεμακρυσμένον παντὸς ὑψηλοῦ ὁδη-

γοῦ ἀναγκαίου εἰς διάκρισιν τῶν ἰδιομελῶν συμβουλῶν καὶ προτροπῶν αὐτῶν. Τὸ συντηρικὸν κόμμα, ὀλιγάριθμον ἐν τῇ συνελεύσει μικρὰν ὑποστήριξιν παρεῖχε εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλέως, ἀνεξαρτήτως ἐνεργήσαντος, καὶ ἰσχυροῦ γενησομένου κατὰ πάσης ἀναφυομένης δημοκοπίας ἢ ἀντιδράσεως. Ὁ Σπόνεκ, δοθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας ὑψηλὸς ὁδηγὸς καὶ σύμβουλος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἐγίνωσκε τὴν παρασκευαζομένην ἀντενέργειαν τῶν φιλάρχων, καὶ προέβλεπε εἰς ποίαν δυσχέρειαν ἤθελε καταντήσει ἡ Βασιλεία τοῦ Γεωργίου, ἐὰν οὗτος δὲν ἐγίνετο ἰσχυρὸς διὰ τῶν νομίμων καθεστώτων τοῦ ἔθνους. Ἐστοχάζετο λοιπὸν ὅτι οἱ Ἰόνιοι ἀντιπρόσωποι, ἐπειδὴ ἐδιδάχθησαν εἰς τὸ πολιτικὸν σχολεῖον κυβερνήσεως φιλοδικαίου καὶ φιλησύχου διενεργούσης, δραστηρίως πᾶν συμφέρον δημόσιόν καὶ ἰδιωτικὸν δι' ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἀδιαφορίας, ἐὰν ἤρχοντο ταχύτερον εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ἤθελον δώσει ὑποστήριγμα τῆς Βασιλείας, ἑνούμενοι μετὰ τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ὀλίγων συντηρητικῶν. Βεβαίως ἡ ἔλευσις τούτων ἐν Ἀθήναις ἠδύνατο νὰ ἦναι μέσον πρὸς καθιέρωσιν πραγματικῆς νομιμότητος, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, πρὸς κατεύνασιν τῶν μεγάλων παραπόνων καὶ τῶν λίαν ἐξημμένων παθῶν. Ἡ ἀκεραιότης αὐτῶν καὶ ὁ συνδιαλλακτικὸς χαρακτὴρ, ὡς νεωστὶ εἰσαγόμενοι εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Ἑλλάδος, ἄνευ τινὸς μετοχῆς εἰς τὴν ἀσχημίαν τοῦ παρελθόντος, ἤθελε συντείνωσι πρὸς ὅσον ἔνεστι γενικὴν συμφιλίωσιν τῶν πολιτῶν, πρὸς κατάλυσιν τῶν παραφυάδων παντὸς παρελθόντος, καὶ ἔναρξιν ἀληθοῦς συνταγματισμοῦ ὑπὸ τὴν νέαν συνταγματικὴν Βασιλείαν.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ ψήφισμα τῆς Ἑνώσεως τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη τῶν 1863, ἐν τῇ προκηρύξει περὶ συστάσεώς του, ἔλεγε. — «Μεταξὺ διαφόρων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι τὴν συντονωτέραν ἐνέργειαν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, τὸ τῶν Ἰονίων νήσων ἰδιάζον θέλει ἐφελκύσει τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὅπως ταχύτερον γίνωσιν ἥ τε πραγματικὴ ἕνωσις, καὶ ἡ συγχώνευσις τῶν μερῶν ἐκείνων μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἐφ' ᾧ καὶ διὰ τὴν φιλελληνικὴν συνδρομὴν, ἣν παρέσχον πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς νέας δυναστείας, μεγίστην ὀφείλει ἡ Ἑλλὰς τὴν πρὸς τὰς Δυνάμεις εὐγνωμοσύνην. Τοιουτοτρόπως ἀπολαύοντες μεταξὺ ἡμῶν ὅσον τάχιστα τοὺς πληρεξουσίους τῶν ἡνωμένων μελῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, θέλομεν σπεύσει ν' ἀποπερατώσωμεν ὁμοῦ τὸ μέγα πολιτικὸν μνημεῖον τῶν συνταγματικῶν ἡμῶν θεσμῶν, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου θέλουσιν ἀναπτυχθῇ καὶ ἐξα-

θφαλισθῇ αἱ ἐλευθερίαι ἡμῶν, εἰς ἃς ἀπέβλεψαν οἱ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας καὶ εὐνομίας ἐθνικοὶ ἀγῶνες». — Ἐπεθύμουν λοιπὸν ἅπαντες νὰ προσεδρεύσωσι ταχύτερον ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἑπτανήσου. Ἐπὶ τούτῳ τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη ἀπέστειλε τὸν ἐκ Πατρῶν δικηγόρον Κωνστ. Κωστάκην εἰς τὰς νήσους, ἵνα συνομιλήσῃ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἤθελον οἱ εἰδήμονες τῶν Ἑπτανησίων νὰ συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι βουλευταὶ ἐκ τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Ἀφίχθη αὐτὸς εἰς Κέρκυραν· κατὰ χρέος διεβίβασε τὰ διαπιστευτήρια πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὴν Γερουσίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπραξεν οὕτω, καὶ δὲν ἐπορεύθη πρῶτον εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον, ἀλλὰ πρὸς τὰς Ἰονίους ἐκείνας ἀρχάς, αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς ἀντιφερόμεναι εἰς τὴν ἕνωσιν, ἐξελήφθη ὑπὸ τῶν ἀντιφρόνων ὡς φίλαγγλος καὶ ἐπίβουλος τῆς ἑνώσεως. Εἶτα δὲ συνωμίλησε μὲ ὅλους τοὺς Βουλευτὰς καθ' ὅλας τὰς νήσους διερχόμενος. Εὗρε πρεσβεύοντας, ὅτι ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ μεταβῶσιν αὐτοπροσώπως εἰς Ἀθήνας, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ὡς κυριάρχου ἡγεμόνος τῆς Ἑπτανήσου, καὶ νὰ συντάξωσι τὸν περὶ ἐκλογῆς νόμον, καθ' ὃν ἔμελλον νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς πληρεξούσιοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἐπιβιότητα τῶν νομοθετῶν Ἑπτανησίων ἐνέκρινον ἄτοπον οἱ νουνεχέστεροι, καὶ ἀντέκειντο, ὁ Κωστάκης ὁμοφώνως αὐτοῖς δὲν παρεδέχετο. Ἐξ ἐναντίας προέτρεπε νὰ ἐκδοθῇ ψήφισμα παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ ἀναδειχθῶσι πληρεξούσιοι Ἑπτανήσου τῇ βάσει τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου καὶ τῶν ὡρισμένων περὶ κρυπτῆς ψηφοφορίας, ὡς ἐγένετο καὶ πρότερον ἐπὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους

Τέσσαρες ἦσαν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι Κερκύρας. «Ἀναγέννησις» «Ἕνωσις» «Ἀδελφότης» καὶ «Κοινότης», οἵτινες ἐξέδιδον ἑκάστη ὁμώνυμον ἐφημερίδα. Ἀλλ' ὁ πολιτικὸς σύλλογος «ἡ Κοινότης» ἐπάλαιε τὴν γνώμην τοῦ Κωστάκη περὶ ψηφοφορίας διὰ τοῦ Ἰονίου ἐκλογικοῦ καταλόγου. Ἐν αὐτῷ συνεδαυλίζοντο αἱ διενέξεις πολιτῶν Κερκύρας καὶ ἀγροτῶν περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Τοῦτο ὑπεκίνει κρυφίως ὁ δάκτυλος τῶν πρώην καταχθονίων, οἵτινες ἐπὶ προστασίας ἀποδιωχθέντες ἐκ τῶν ὑψηλῶν θέσεων, ἔσπευδον διὰ τῆς ὀχλοκρατίας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πράγματα, καὶ ἁρπάσωσι τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς μεταβατικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ἐπὶ τούτῳ ἐκέρδισαν ὁμογνώμονα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθανάσιον, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ καταχθονίου σκοποῦ ἐξηγρίουν τοὺς χωρικοὺς κατα τῆς πόλεως. Ὁ Γεώργιος Μαρτινέλης νέος λίαν συνετὸς ἔβλεπε τὰ κρυφίως ἐνεργούμενα τῶν καταχθονίων, καὶ συναναστρεφόμενος τὸν Ἀθα-

νάσιον ἐγνώριζε δι' αὐτὸν ὅλους τοὺς ἰδιοτελεῖς σκοπούς. Μάτην δὲ ἔλεγεν αὐτῷ νὰ ἀπέχῃ παντὸς κινήματος τῶν δημαγωγῶν Κερκύρας. Αὐτοὶ ἀποπλανῶσι τοὺς χωρικούς, καὶ ἐξεγείρουσι εἰς ἀπεχθείας κατὰ τῆς πόλεως. Συνομιλῶν μετὰ τοῦ Κωστάκη, ἐξηκρίβωσεν αὐτῷ τὴν δολιότητα τῶν καταχθονίων, καὶ παρέστησε τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ διάκρισιν. Δυσκόλως δὲ οὗτος προσειλκύετο εἰς τοὺς λόγους. Οἱ καταχθόνιοι δελεάζοντες ἐκέρδισαν τὴν σύμπραξιν, καὶ οἱ προϊστάμενοι τοῦ Κοινείου Κερκύρας ἦλθον εἰς ῥῆξιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἤρχισεν ἡ ἀποτυχία. Διὸ ὁ Μαρτινέλης ἔν τινι ἄρθρῳ ἐπιγραφομένῳ «ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ διαγωγῆς τοῦ κ. Κωστάκη», καὶ δημοσιευθέντι ἐν τῇ «Εὐνομίᾳ» Ἀθηνῶν ἔγραφε.—«Τὸ πρώτιστον τῶν αἰτίων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἀνάγκη δημαγωγῶν τινων νὰ παραστήσωσι τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον Βούλγαρη Ἀγγλικὰ ἐπεδίωκε συμφέροντα· ὅτι ἐκτεταμένου Ἀγγλικοῦ κόμματος ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχοντος, ὁ κ. Κωστάκης ἀπεστάλη, ἵνα προσλάβῃ τοὺς Ἀγγλίζοντας Ἑπτανησίους ὅτι οἱ ἐνταῦθα σήμερον ἐν τοῖς πράγμασιν, ἑνωθέντες μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀγγλοφρονούντων, ἤθελον καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν διέπει τὰς τύχας τῶν Ἑπτανησίων· ὅτι ἐπομένως ἡ μέλλουσα τύχη χείρων ἔσεται τῆς πρώτης. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἄλλων παραπλησίων ἠδυνήθησαν νὰ γοητεύσωσι τὴν εὐάγωγον τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν Ἀθανασίου καρδίαν, καὶ σύρωσιν αὐτὸν, ἑκόντα ἄκοντα ὅπως ἐπὶ κεφαλῆς τὸν θέσωσι τοῦ παρ' αὐτοῦ σχηματισθέντος κόμματος πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σατανικῶν τῷ ὄντι καὶ ἀνθενωτικῶν σκοπῶν των. Ἕκαστος δύναται εὐκόλως νὰ ἴδῃ, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ Κυρίου Κωστάκη, οἱ γνωστοὶ οὗτοι πατριῶται ἤθελον προσπαθήσει ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸ ποθούμενον, ποριζόμενοι προφάσεις ἐξ οἱουδήποτε ἄλλου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπεσταλμένου, ἢ καὶ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, θυσιάζοντες πᾶσαν ἀρχὴν δικαίου, ὑπερπηδῶντες πᾶν κοινωνικὸν καθῆκον, καὶ ἀρνούμενοι οἱονδήποτε βαθμὸν πολιτισμοῦ, ἐπιφέροντες δὲ πάντοτε τ' αὐτὰ ἐκεῖνα ἀποτελέσματα τὸ ἀντικείμενον ἤδη γενόμενα καὶ αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας.

»Δεύτερος δὲ ἰσχυρώτατος λόγος τῆς τοῦ κ. Κωστάκη καταδρομῆς ὑπῆρξεν ἡ συνεπῶς τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέβριον ἐν τῇ βουλῇ συμβάντων ἐπιμονὴ τῶν ἡμετέρων ἀντιπροσώπων, νὰ ἐπιβάλλωσι καὶ τῇ κοινῇ τῆς Ἑπτανήσου γνώμῃ καὶ τῇ βασιλικῇ κυβερνήσει τὴν ἰδίαν ἐπιβιότητα μετὰ τὴν ἕνωσιν. Τὴν παράλογον ταύτην ἰδέαν λατρεύοντες οἱ Ἰόνιοι ἀντιπρόσωποι

ἀπὸ τῆς τελευταίας βουλευτικῆς συνόδου, καὶ αὐτὴν τοσοῦτον μέχρις ἐσχάτως ὑποστηρίξαντες, δὲν ἠδύναντο εἰμὴ βεβαίως νὰ ἐπιβουλευθῶσιν οἱονδήποτε ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἀπεσταλμένον, ὅπως συνάξῃ πληροφορίας πρὸς ὑποστήριξιν μεταβατικοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου παρὰ τῆς Βασιλικῆς κυβερνήσεως ἐκδοθησόμενον. Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς ἐπιβιότητος τῆς Ἰονίου Βουλῆς μαθὼν ὁ κ. Κωστάκης κατὰ τὴν συνέντευξίν του μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων Ζακυνθίων, ὧν τὴν γνώμην ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπεστήριζον, δὲν ἠδύνατο βεβαίως ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν νὰ ἀποτανθῇ καὶ πάλιν εἰς τοὺς βουλευτάς. Σκεφθεὶς δὲ κατὰ λογικὴν συνέπειαν, ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει τὰ αἰσθήματα τῶν Ἰονίων δὲν διηρμηνεύοντο πιστῶς παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποτανθῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν κοινὴν τοῦ τόπου γνώμην, ὅπερ καὶ ἔπραξεν, ἀπευθυνθεὶς πρὸς τὰς ἑταιρίας πάσας, εἰς τοὺς πολιτικοὺς συλλόγους, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀνεξαρτήτους πάσης τάξεως πολίτας. Καὶ δὴ ἅπαντες ἐκήρυξαν ἐκ συμφώνου ὅτι ἀπαιτοῦσιν ἵνα τὸν ἐκλογικὸν νόμον ἐκδώσῃ ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις, ἀποδείξαντες τὰς ἀφεύκτους δεινὰς συνεπείας τῆς μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐπιβιότητος τῆς Ἰονίου Βουλῆς. Τὴν ἐπιβιότητα τῶν Ἰονίων Βουλευτῶν κατεπολέμησεν καὶ ὁ δικανικὸς σύλλογος Κερκύρας (1). Ὁ ἱππότης Δαμασκηνὸς δι' ὑπομνήματος στηριζομένου ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρημάτων. (2) Αὐτὸς δὲ ὁ νομομαθὴς δόκτωρ Νικόλαος Λούζης ἐδημοσίευσεν ἐκτεταμένην διατριβὴν περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων. Ἐν αὐτῷ κατεχώρησε καὶ νομοσχέδιον περὶ τούτου, δι' οὗ ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ πληρεξούσιοι τῇ βάσει κρυπτῆς καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας τοῦ λαοῦ. (3)

Τὸ ἔργον ὅμως τῆς κατεδαφίσεως τῶν ὀχυρωμάτων καὶ αἱ διαπραγματεύσεις τῶν συνθηκῶν ἐβράδυναν τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν συγκάλεσιν. Ἐντεῦθεν οἱ ἐν Ἀθήναις πολιτικοί, βλέποντες ὅτι ἠργοπόρει ἡ ἔλευσις πληρεξουσίων ἀντιπροσώπων ἐταράσσοντο. Ἡ ἀνώμαλος κατάστασις τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἔλλειψιν συντάγματος, παρεξέτρεπε τὴν πολιτείαν ἐκ τοῦ ὀρθοῦ καὶ μονίμου. Ἐσφοδρύνοντο αἱ ἀντιπάθειαι καὶ οἱ ἐρεθισμοὶ ἐν τῇ συνελεύσει.

(1) Ὅρα φυλλάδιον Τίς ἡ ἁρμοδία ἀρχὴ πρὸς ἔκδοσιν ἐκλογικοῦ νόμου, δι' οὗ νὰ πεμφθῶσιν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν οἱ Ἰόνιοι Πληρεξούσιοι.

(2) Ὅρα τὸ προηγούμενον ἄρθρον τοῦ Κυρίου Μαρτινέλη.

(3) Ὁ περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων νόμος ὑπὸ Νικολάου Λούζη. Κερκύρα 1864.

Τὸ ἐπαρχιακὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἰδιοτέλεια ἀνεπτύσσοντο βιαίως καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀντίταξιν τῶν φρονιμωτέρων καὶ τῶν ὀρθῶν συμβουλῶν τοῦ Σπόνεκ. Τὰς 23 Δεκεμβρίου ὁ Κωνσταντῖνος Βαλτινὸς πληρεξούσιος Βάλτου ἐπρότεινεν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ὅπως αὕτη προβῇ εἰς σύνταξιν τοῦ πολιτεύματος ἀμέσως καὶ πρὶν ἔλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλγεινοτάτην ἐποίησεν ἐντύπωσιν ἡ πρότασις αὕτη. Ἔλεγον οἱ ἀντιτασσόμενοι αὐτῷ ὅτι ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς τιμωρεῖται καὶ θὰ τιμωρῆται. Οὐδόλως αὕτη ποτὲ ἠδυνήθη ἢ δύναται νὰ προκόψῃ· διότι ἡ ἐν Ἀθήναις κυριεύουσα πολιτικὴ πολλὰ ὀλίγον ἐνδιαφέρεται καὶ σκέπτεται περὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Εἰς στιγμὴν καθ' ἣν πρόκειται μετὰ τῆς ἀπελευθερωμένης μερίδος τοῦ ἔθνους νὰ συνενωθῇ ἑτέρα, ἥτις βεβαίως δὲν κατατάσσεται ἐσχάτη ὡς πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν πρόκειται ἐκ δευτέρου νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ συνενώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ πρότασις τοῦ κ. Βαλτινοῦ δεικνύει ὑπερίσχυσιν τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἡ συζήτησις τοῦ συντάγματος ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων θὰ ἔχῃ λυπηρὰ διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποτελέσματα. Κατὰ τὰς περὶ ἑνώσεως ἀποφάσεις τῆς Ἰονίου Βουλῆς, οἱ κείμενοι νόμοι τοῦ Ἰονίου Κράτους διατηροῦνται ἐν ἰσχύει, ἄχρις οὗ τῇ παρεμβάσει καὶ τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων ἐγκαθιδρυθῇ τὸ νέον σύνταγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐὰν ἀποκλεισθῶσιν οἱ Ἰόνιοι πληρεξούσιοι ἐκ τῆς συζητήσεως τοῦ νέου συντάγματος, τότε αὐτὸ γίνεται ὑπὸ μόνων τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἰονίων· ἢ πρέπει λοιπὸν τοῦτο γινόμενον νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς Ἑπτανησίους, καὶ τοῦτο ἄδικον, ἢ νὰ ἐξακολουθῇ τὸ Ἰόνιον σύνταγμα εἰς Κυβέρνησιν τῶν νήσων καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ τότε θὰ προκύψῃ ἀντὶ ἀπολύτου ἑνώσεως καὶ συγχωνεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ Ἰονίου ὁμοσπονδία.

Διὰ ταῦτα ἔλεγεν ἀγορεύων ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης κατὰ τῆς προτάσεως τοῦ Κ. Βαλτινοῦ ἐν τῇ ἐθνοσυλεύσει.—«Δὲν ἔχω, Κύριοι, τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ σύμπραξις τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑπτανήσου δὲν εἶναι ἀναγκαία· διότι στηρίζομαι εἰς ῥητὸν γράμμα τοῦ ψηφίσματος τῆς Ἰονίου Βουλῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον αὕτη ῥητῶς ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος θέλει γίνει τῇ παρεμβάσει τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων. Δὲν ἔχω τὴν πεποίθησιν ταύτην, διότι στηρίζομαι προσέτι εἰς μίαν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς αὐτοὶ ἐκάματε κατὰ τὴν 25 Σεπτεμβρίου, διὰ τῆς ὁ-

ποίας ἀπεφάνθητε ὅτι παραδέχεσθε τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Ἰονίου Βουλῆς. Ἀλλά, Κύριοι, καὶ ἂν ἡ ἀπόφασίς σας ἐκείνη δὲν ὑπῆρχε, δὲν ἤθελον ποτὲ παραδεχθῆ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ παρουσία τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων δὲν εἶναι ἀναγκαία. Δὲν ἤθελον δὲ τὴν παραδεχθῆ ποτέ, διότι πρόκειται νὰ συνταχθῆ ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς πολιτείας, ὁ ὁποῖος θέλει διέπει ἐξ ἴσου καὶ τοὺς νῦν ἐλευθέρους Ἕλληνας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θ' ἀποτελέσωσιν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ συμπράξωσιν, ὅπως καταρτίσωσι τὸν θεμελιώδη νόμον. Οὔτε ἦτα δυνατὸν νὰ μὲ πείσῃ τὸ παράδειγμα τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν προσαρτήσεως τῆς Τοσκάνης, καὶ τῆς Νεαπόλεως, τῆς Λούκας καὶ τῆς Μοδένης. Οἱ κάτοικοι τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς Νικαίας εἶχον ὑπ' ὄψιν ψηφοφοροῦντες ὑπὲρ τῆς ἑνώσεώς των μετὰ τῆς Γαλλίας, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Γαλλίας, νὰ κυβερνηθῶσι δὲ ὑπὸ τὸ σύνταγμα τὸ διέπον τὴν Γαλλικὴν ἐπικράτειαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Νεαπόλεως καὶ Μοδένης ψηφοφοροῦντες ὑπὲρ τῆς ἑνώσεώς των μεταξὺ τοῦ Κράτους τοῦ Πεδεμοντίου εἶχον ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἔπρεπε νὰ κυβερνηθῶσιν ὑπὸ τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον διεῖπε τὸ Πεδεμόντιον, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἡ χώρα ἐκείνη ἦτο ἀνθοῦσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ δικαιώματος τούτου τῶν πολιτῶν τῆς Ἑπτανήσου τοῦ ἀπαραγράπτου καὶ ἀμφισβητήτου, δέν μοι ἦτο δυνατὸν ν' ἀποφανθῶ, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰονίου δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ πολιτεύματος· διότι δέν μοι ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσω, ὅτι πρὸ ὀλίγων χρόνων καὶ καιρῶν κατὰ τοὺς ὁποίους ἐγὼ ὡς ἄτομον ἔκρινον, ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι μεταιοπονοῦσιν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐκεῖνοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ' σώματα προσέφερον πρὸς ἐπιζήτησιν τῆς μεθ' ἡμῶν ἑνώσεώς των, οὐδὲ περιουσιῶν οὐδὲ κόπου ἐφείδοντο πρὸς τοῦτο. Καὶ ἕνα εἶχον πόθον, καὶ ἕνα μόνον πόθον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀπελπισίας, τὸν πόθον νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Δέν μοι ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ λησμονήσω τὴν εὐγενῆ ἐκείνην αὐταπάρνησιν νὰ λησμονήσω. τὸν ἐθνικὸν ἐκεῖνον ἐνθουσιασμόν, νὰ τὸν λησμονήσω καὶ νὰ στρέψω τὰ νῶτα πρὸς τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ἑπτανήσου. Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους δέν μοι συμβαίνει Κύριοι, νὰ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαία ἡ παρουσία τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑπτανήσου . . . »(1)

Τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου Θεοδώρου Δεληγιάννη ὑπεστήριξε καὶ

(1) Πρακτικὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως Ε΄.

ὁ Κ. Ζαήμης. Καὶ ἐπὶ προτάσει αὐτοῦ ἀνεβλήθη ἡ συζήτησις τοῦ συντάγματος ἐπὶ ἕνα μῆνα, ὅπως παρευρεθῶσι καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλὰ καὶ ὁ μὴν οὗτος παρῆλθε, καὶ περιστάσεις ἠνάγκαζον τὴν παρεύρεσιν τῶν Ἑπτανησίων ἀντιπροσώπων ταχύτερον πρὸς καθίδρυσιν τοῦ συντάγματος, ὅπως ἀνδριωθῇ ἡ Βασιλεία τοῦ Γεωργίου. Καὶ ναὶ μὲν τὰ φρούρια καθηρέθησαν, καὶ τὰ πάντα σχεδὸν ἦσαν ἕτοιμα ἐπὶ παραδόσεως. Ἀλλὰ πῶς νομίμως καὶ τυπικῶς ἠδύναντο νὰ παρευρεθῶσιν οἱ πληρεξούσιοι. Ἐθεωρεῖτο μὲν ὑπό τινων πολιτικολόγων ἄτοπον τὸ νὰ συνέλθωσιν οἱ ἴδιοι ἀντιπρόσωποι Ἰόνιοι εἰς τὴνσυνέλευσιν καὶ συζήτησιν διὰ σύνταγμα Ἑλληνικὸν διέπον καὶ τὰς Ἰονίους νήσους ἡνωμένας μετὰ τοῦ Βασιλείου, ἐνῷ ἐκλέχθησαν ὑπὸ τὸ Ἰόνιον σύνταγμα καὶ μόνον διὰ νὰ ψηφίσωσι τὴν ἕνωσιν. Ἐὰν δὲ, γενομένης τῆς πραγματικῆς ἑνώσεως, ἔπαυε καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία Ἰόνιος, πῶς ἠδύνατο συνέλευσις Ἰόνιος νὰ ἔχῃ νομιμότητα καὶ ἀντιπροσωπείαν ἑπτὰ νήσων ἡνωμένων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἄνευ τινὸς νομίμου ἐκλογῆς ἐπὶ πληρεξουσίων παρὰ τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἤδη βασιλευομένου, καὶ διεπομένου ὑπὸ τὸ Κράτος τοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου; Πῶς λοιπὸν ἔπρεπε νὰ διορισθῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰσαχθῶσιν οἱ τῶν Ἑπτανήσων πληρεξούσιοι; Ποία ἡ ἀρχὴ, τίς ὁ τύπος τοῦ νόμου περὶ ἐκλογῆς αὐτῶν, καὶ ποία ἡ ἀρχὴ ὑψηλὴ μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἠδύνατο νὰ ἐκδώσῃ τὸν περὶ ἐκλογῆς τοῦτον νόμον, καὶ συγκαλεσθῶσιν οἱ πληρεξούσιοι. Διαφοροτρόπως ἐγνωμάτευον περὶ τούτων καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ πολιτικοί. Μέλος δ' ἐπίσημον τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Σπόνεκ διὰ τοῦ γραμματέως Φιλήμωνος ἐτέθησαν εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς Παδοβᾶ, τοῦ Λομβάρδου, καὶ ἄλλων ἐπισημοτέρων πολιτικῶν Ἑπτανησίων. Τέλος ἐγένετο συνεννόησις μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τοῦ Σπόνεκ, ὅπως ἔλθῃ ἐπιτροπὴ ἐξ Ἑπτανησίων ἀντιπροσώπων εἰς Ἀθήνας, καὶ συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Σπόνεκ καὶ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Βασιλέως, καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν, ἀποφασίσωσι τὰ περὶ ἀντιπροσωπείας τῶν Ἑπτανησίων.

Κατὰ πρόσκλησιν ἡμιεπίσημον τοῦ Βασιλέως, καὶ τοῦ Βασιλικοῦ συμβούλου Σπόνεκ, ὁ τότε πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς Στέφανος Παδοβᾶς Κερκυραῖος, ὁ Δημήτριος Μιλιαρέσης Κεφαλλὴν, ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ὁ Λευκάδιος ποιητὴς, καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ριζοσπαστῶν Ζακύνθου Κ. Λομβάρδος, ἔμελλον νὰ συνέλθωσιν ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐκεῖθεν πλεύσωσιν εἰς Ἀθήνας. Μετ' ἐπιδείξεως ἐπιφανοῦς προσεδέχθησαν τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῶν Ζακυνθίων. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεώς των ὅλοι ἐμυρτοστολίσθησαν,

τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ἐστρώθησαν μὲ τάπητας καὶ μὲ ἀνθοδέσμας ἐκοσμήθησαν, ἐκυμάτιζον δὲ ἐξ ὅλων τῶν οἰκιῶν σημαῖαι. Ἅμα δ' ἐπλησίασε τὸ ἀτμόπλοιον ἄπειρον πλῆθος λαοῦ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐκ τῶν πλησιεστέρων χωρίων συνήχθη εἰς τὴν προκυμαίαν. Μὲ λέμβους φερούσας τὴν Ἐθνικὴν σημαίαν καὶ τὴν ἀστυκὴν μουσικὴν περιεκύκλωσαν τὸ ἀτμόπλοιον, καὶ ἀπεβίβασαν τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, πλὴν τοῦ Δημ. Μιλιαρέση. Οὗτος ἀσθενῶν δὲν ἀπεβιβάσθη, κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Οἱ ἐκ Κεφαλληνίᾳ ὅμως Βουλευταὶ παρέδωκαν τῷ διαβαίνοντι προέδρῳ Παδοβᾷ ἔγγραφον, δι' οὗ ἐξέφραζον ὅτι συμμορφοῦνται μὲ τὰς ἐκφρασθείσας γνώμας τῶν Βουλευτῶν τῶν ἄλλων νήσων, ὡς πρὸς τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων. Ἀποβιβασθέντες λοιπὸν εἰς τὸ ὑγειονομεῖον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ζητωκραυγούντων, ἐπορεύθησαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ προστάτου τῶν Ζακυνθίων Ἱεράρχου Διονυσίου, ἔνθα ὑπεδέχθησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων φορούντων ἐπιτραχήλιον καὶ φελόνιον, καὶ ἐγένετο παράκλησις ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, τῆς Ἑνώσεως καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπιστρέψαντες ἐκ τοῦ ναοῦ μετέβησαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου εὐφημιζόμενοι, ἀνθοβολούμενοι, καὶ δεχόμενοι στεφάνους δαφνῶν εἰς χεῖρας παρὰ τῶν ἐπιφανεστέρων τοῦ ὡραίου φύλου πάσης τάξεως πολιτῶν. Λευκὰ μανδύλια ἀνεκίνουν εἰς τὸν ἀέρα αἱ γυναῖκες, καὶ ἐζητωκραύγαζον ἐκ τῶν παραθύρων. Βροχὴ ζαχαρωτῶν καὶ ἀνθέων ἐπλημμύρει τὴν συνοδίαν διερχομένην τὰς ὁδούς. Τὰ κωδωνοστάσια ἐσήμαινον πανηγυρικῶς, ἡ μουσικὴ ἐπαιάνιζε τὰ ἐθνικὰ ᾄσματα, καὶ τὸ παρακολουθοῦν πλῆθος ἐχειροκρότει καὶ ἐκραύγαζε· Ζήτω ἡ Ἕνωσις—Ζήτω ἡ δεκάτη Βουλὴ—Ζήτω ὁ Παδοβᾶς—Ζήτω ὁ Λομβάρδος—Ζήτω ὁ μητροπολίτης Κερκύρας Ἀθανάσιος. Εἰς τὴν λέσχην «ἡ Ἀδελφότης», τὴν παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἔνθα ὑπεδέχθησαν παρὰ τῆς ἐφορίας, ὁ Πρόεδρος Παδοβᾶς εὐχαρίστησε διὰ καταλλήλου λόγου τὸ παρευρισκόμενον κοινὸν διὰ τὰς ἐκφράσεις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς συνοδίας, καὶ μάλιστα ὑπὲρ τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κερκύρας. Προσέθετο δὲ εἰς τὴν ὁμιλίαν του, ὅτι μεταβαίνουσα ἡ ἐπιτροπὴ εἰς Ἀθήνας θὰ διερμηνεύσῃ αἰσθήματα καὶ ἐπιθυμίας τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ. Τότε ἀναστὰς ὁ ποιητὴς Βαλαωρίτης ὡμίλησε τάδε πρὸς τὸ πλῆθος.—Δεχθῆτε, ἀδελφοὶ Ζακύνθιοι, καὶ ὑμεῖς ὀλίγα ἄνθη ἐξ ἐμοῦ εὐγνωμονοῦντος καὶ ἀσπαζομένου τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα τοῦ γενναίου τῆς Ζακύνθου λαοῦ, τὰ ὁποῖα σήμερον βλέπω ψηλαφητῶς. Ἐνώπιον τοῦ γενναίου τούτου λαοῦ ὁμολογῶ ὅτι ἠπατήθην. Ἀλλ' ἂν ἠπατήθην, ὀμνύω ἐνώπιον Θεοῦ

καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ἠπατήθην ἐν εἰλικρινίᾳ καὶ ἀγαθοπιστίᾳ. Ὅθεν εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τοῦ ἔθνους, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ περιμένωμεν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τὸν ξένον, ὀφείλομεν νὰ παρουσιασθῶμεν πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, κατὰ τὴν γνώμην ὑμῶν καὶ ἐμοῦ καὶ ἁπάσης τῆς Ἑπτανήσου, ἐκφράζοντες τὰ ἁγνὰ καὶ πατριωτικὰ αἰσθήματα ἡμῶν, ἅτινα διατυπώσας εἰς ὀλίγους στίχους, προτίθεμαι, ἅμα μεταβὰς εἰς Ἀθήνας νὰ ἐκδώσω διὰ τοῦ τύπου. Εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς.

Ο ΑΣΠΑΣΜΟΣ

ΥΠΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ.

Ἄνοιξε μάνα μας γλυκειά, τὴν ἄφθαρτη καρδιά σου,
Κ' ἀγκαλιασέτα τὰ φτωχά, τὰ μαῦρα τὰ παιδιά σου.
Σφίξε μας, μάνα, σφίξε μας— Γυμνὰ ξαρματωμένα
Σὰν νάτανε κατάδικα, σὰν νάταν νικημένα.
Ἔρχονται μὲς τὸν κόρφον σου. Δῶσε μας τὴν εὐχήν σου
Καὶ σβῦσε πᾶσα μας πληγὴ μ' ἕνα θερμὸ φιλί σου.
Ἄλλο δὲν θέλομε οἱ πικροί. Θέλομ' ἐδῶ σιμά σου
Νὰ βλέπωμε τὸ δάκρυον, κ' ἐμεῖς στὰ βλέφαρά σου,
Καὶ νὰ τ' ἀκοῦμε ὁλόβραστο ἐπάνω μας νὰ στάζῃ.
Θέλομε μεσ' τὰ σπλάχνα μας νὰ χώνεται νὰ σφάζῃ,
Ὁ στεναγμός σου κοφτερὸς σὰ δίκοπο μαχαῖρι,
Θέλομε τὴν ὀρφάνια σου, θέλομε νὰ μᾶς δέρῃ
Μαζῦ μὲ σένα συμφορὰ καὶ καταδίκη αἰώνια.
Δὲν θέλομε περίγελα καὶ ξένου καταφρόνια.
Ἄμετροι χρόνοι ἐπέρασαν. Ἀλήθεια, μάνα, ἀλήθεια
Κ' ὡς τώρα δὲν ἠμπόρεσαν ἀπ' τὰ ἄγρά μας στήθεια,
Ὅλη τὴν ἔρμην μας ψυχὴ νὰ καταπιοῦν, νὰ πνίξουν.
Οἱ λύκοι δὲν ἐπρόφθασαν τὸ αἷμα νὰ ρουφίξουν
Ὡς τὴ στερνὴ σταλαματιά. Τὸ λαίμαργό του στόμα
Ἐδείλιασε βυζαίνοντας κι' ἄφησε μὲς τὸ πτῶμα
Παραιτημένη μία μικρή, μία φλογερὰ ρανίδα,
Μ' αὐτὴν ἐζήσαμε οἱ φτωχοί. Ὅλη μας τὴν ἐλπίδα
Μέσα σὲ τέτοιο φυλαχτὸ τὴν εἴχαμε θαμμένη
Κ' ἐκεῖ τὴν ἀνετρέφαμε λαχταροποτισμένη.
Ἐβλάστησε κ' ἐθέριεψε . . . Μάνα στὴν ἀγκαλιά σου,
Αὐτὸ τὸ μόνο θησαυρὸ σοῦ φέρνουν τὰ παιδιά σου.

Κύτταξ' ἐδῶ· τὰ μέτωπα, πῶς τἄχει αὐλακωμένα
Ὁ πόνος κ' ἡ ἐνθύμησις. Τὰ μάτια θολωμένα.
Ἀπόστασα στὴ σκοτεινιά, γιὰ λίγο νὰ σβυσθοῦνε
Εἶδαν τὸ Σοῦλι νὰ σφαγῇ κ' ἐμπρός του νὰ χυθοῦνε
Τ' ἀνδρειωμένα σπλάχνα του, τοῦ Πλάστη περιφάνια
Κι' ἄταφα καὶ ἀμνημόνευτα στὰ πεύκια τὰ πλατάνια.
Νὰ δέρνουν τὰ ξεσκλήδια τους κοράκοι πεινασμένοι,
Εἶδαν τὸ Κοῦγκι νὰ καῇ, κι' ὁλόρθη ν' ἀναβαίνῃ.
Στὰ σύγνεφα ἡ καπνοῦρα του σὰ μαῦρο κυπαρίσσι.
Ποῦ φύτρωνε ἀπ' τὴ στάχτη του γιὰ νὰ μυρολογήσῃ.
Εἴδανε τὸν Ἀλήπαστα νὰ ρυάζεται τριγύρου,
Σὰν ἔφαγε ὡς τὸ κόκκαλο τὴ σάρκα τῆς Ἠπείρου.
Καὶ νὰ μουγκρίζῃ διὰ βοσκή, τὸ λάρυγκα ν' ἁπλώνῃ,
Κ' εἴδανε τότε ἕνα φονιὰ τὰ νύχια νὰ καρφώνῃ,
Στὴν εὔμορφη τὴ Πάργα σου καὶ στοῦ θεριοῦ τὸ στόμα
Νὰ παραδίνῃ παίζοντας τὸ τρυφερό της σῶμα.
Κ' ἐμεῖς ἐβλέπαμε βουβοὶ τὸ σοβαρὸ τὸ φίδι
Κ' ἀκούαμε παράλυτοι τ' ἄγριό του κατακλεῖδι
Νὰ τὴν ἀλέθῃ λαίμαργα καὶ νὰ τὴν καταπίνῃ.
Πές μας το, μάνα, πές μας το, θ' ἀναστηθῇ κ' ἐκείνη;
Τὴν ὥρα π' ἀνδρειεύθηκες κ' εἴδαμε σὰ δοξάρι,
Τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ νὰ λάμψῃ τὸ θηκάρι,
Ὅταν σ' ἀκούσαμε, οἱ πικροί, στὸ ἔρμο σου ἀκρογιάλι.
Τὴν νύχτα ν' ἀδερφώνεσαι μὲ τὴν ἀνεμοζάλη
Καὶ τὴν φωτιὰν τοῦ κεραυνοῦ ζωσμένη στὸ πλευρό σου,
Τὴν μανιωμένην θάλασσα νὰ πέρνῃς γι' ἄλογό σου,
Ὅταν στὴ ἄσπλαχνη σου ὀργὴ ὁ κόσμος δουλωμένος,
Γυρτὸς κακογεράματος, τοιμόροπος, φθαρμένος,
Ἔνοιωθε ποῦ ζωντάνευαν τὰ ἄψυχα σωθηκά του,
Ὅταν ἀγνὸς ἐσήκωσε τὰ κρύα βλέμματά του.
Καὶ σ' εἶδε καὶ σ' εὐχήθηκε... Ὦ μάνα, τὰ παιδιά σου
Τὰ μαῦρα ἐλαχταρήσανε στὸ χτύπο τῆς καρδιᾶς σου.
Μὲ σένα αἱματωθήκανε, ἐνίκησαν μὲ σένα,
Κ' ὕστερα παλ' ἐγύρισαν, κ' εὑρέθηκαν δεμένα.
Νάξευρες πῶς ἐπλήρωσαν τὴν νεκρανάστασί σου
Κάθε φορὰ ποῦ ἐσφύριζε, κ' ἔσφαζε τὰ σπαθί σου.
Ἐμεῖς ποδοκυλίσματα καὶ ξύλο καὶ κρεμάλα,
Ἐφαρμακέψαν στὸ βυζὶ καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ γάλα·
Μὲ τὴ χολὴ ποῦ ἐδίνανε νὰ ποτισθῇ ἡ μητέρα,
Μᾶς ἐμετροῦσαν τὸ ψωμὶ μὴν τύχῃ καμμιὰ μέρα,

Καὶ φύγῃ ἀπὸ τὸ στόμα μας γιὰ σὲ κανένα τρίμμα.
Ἡ δέησίς μας, ἡ χαρά, τὸ κλαψιμό μας κρίμμα.
Γιὰ μᾶς δὲν εἶχε ἡ ζωὴ γλυκάδες καὶ λουλούδια!
Δὲν εἶχε ἡ ἄνοιξις χαραῖς καὶ τὰ πουλιὰ τραγούδια!
Οἱ χρόνοι ἐφεύγαν σκοτεινοί. Σ' ἐβλέπαμε σιμά μας.
Ἐνοιώθαμε τὴ φλόγα σου βαθειὰ στὰ σωθικά μας.
Σοῦ ἁπλώναμε τὰ χεριά μας, ὦ μάνα ἀγκαλιασέ μας.
Μέσα στὰ φυλοκάρδιά σου κρύψε μας, φύλαξέ μας!
Μᾶς φαίνεται σὰν ὄνειρο, μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ ξένος,
Μᾶς τρώγει μὲ τὸ μάτι σου, ἀργὰ μετανοιωμένος!
Πάρε μας, μάνα, σφίξε μας γλυκὰ στὴν ἀγκαλιά σου,
Σήμερα τὴν ἀγαπή σου, Κ' αὔριο τὰ παιδιά σου.
Θὰ σοῦ γυρέψουν μάνα μας, ἕνα σταυρὸ στὸ ὦμον,
Κομμάτι κρίθινο ψωμὶ καὶ μακρυνόνε δρόμο·
Ἐκείνη δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπῃ τὰ παιδιά της.
Καὶ κάθε τους παράπονο τ' ὥριγνε στὴ καρδιά της.
Ἀγκαλιαστήκανε σφιχτὰ καὶ τὰ φιλήματά τους.
Τ' ἁρπάξαν οἱ σταυραετοὶ ψιλὰ στὰ σύγνεφά τους.
Καὶ τὰ βαπτίσαν ἀστραπαῖς. Τὰ πῆραν κ' ἡ ἀχτίδες.
Τοῦ ἥλιου ποῦ τὰ φώτιζαν καὶ τὰ 'κραξαν ἐλπίδες.
Εὐλογημένη τρεῖς φοραῖς, εὐλογημένη ἡ μέρα·
Ποῦ εὑρήκαμε τὸν κόρφον σου γλυκειὰ γλυκειὰ μητέρα.

Πάταγος θορυβώδης χειροκροτήσεως ἠκούσθη εἰς τὸν ἀέρα. Ζήτω ὁ Βαλαωρίτης—Ζήτω ὁ ποιητὴς ἀντήχησε παντοῦ. Οἱ ἐξαφθέντες Ζακύνθιοι ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐφίλουν χεῖρας καὶ πόδας τοῦ ποιητοῦ, ἐκφράζοντες αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, σεβασμοῦ, πατριωτισμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως εἰς τοὺς εὐήχους στίχους του. Χεῖρες κορασίων ἔστεψαν μὲ ποιητικὴν δάφνην τὴν κεφαλήν του. Ὡς μία ἀποθέωσις ποιητοῦ ἐφάνη ἡ ὁμήγυρις. Ὕψωσαν ἐπὶ τῶν ὤμων των αὐτὸν δαφνοστεφῆ, καὶ μετέφεραν ἐκ τῆς αἰθούσης τῆς Ἀδελφότητος, εἰς ἐκείνην τῆς λέσχης Ζακύνθου. Ἠλάλαξεν ὁ λαὸς καὶ εὐφήμησε τὸν Λευκάδιον ποιητὴν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ὁ Βαλαωρίτης ἐξελθὼν εἰς τὸν ἐξώστην τῆς λέσχης εὐχαρίστησε τὸν λαόν, ἐκφράσας τὴν λύπην του, ὅτι ἡ συγκίνησίς του εἰς τοιαῦτα αἰσθήματα τοῦ Ζακυνθίου λαοῦ δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ποίημα, ὡς ἤθελεν ὁ λαὸς πάλιν νὰ τὸ ἀκούσῃ. Καθῆκον ἔλεγεν, ἔχω νὰ δημοσιεύσω καὶ ὡς ποιητὴς καὶ ὡς ἐξηπατημένος. Ὁρκίζομαι εἰς τὴν παρακειμένην ἐθνικὴν σημαίαν, ὅτι μέχρι θανάτου ἄλλην δὲν θὰ λατρεύσω, καὶ ἄλλην δὲν θὰ

ὑπηρετήσω εἰμὴ αὐτὴν καὶ μόνην καὶ μὲ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μου. Τότε ὁ Βουλευτὴς Ζακύνθου Μεταξᾶς λαβὼν ἀντίγραφον τοῦ ποιήματος, ὡς τὸν εἶχε παρακαλέσῃ, ἐδημοσίευσεν αὐτὸ αὐθημερὸν ἐν τῷ Ζακυνθίῳ τυπογραφείῳ τῆς Αὐγῆς. Τὸ παρακολουθοῦν πλῆθος συνώδευσε τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «ἡ Ἀνατολὴ» ὅπου οἱ Βουλευταὶ Ζακύνθου καὶ τὸ δημοσυμβούλιον εἶχον προετοιμάσει πολυτελὲς γεῦμα. Ἐθνικαὶ προπόσεις καὶ ὑπὲρ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς διεδέχοντο ἡ μία τὴν ἄλλην ὑπὸ συνδαιτημόνων. Ἐνταῦθα ὁ Βικάριος κανόνικος Σέρρας, προσελθὼν ἐξεφώνησε προσλαλιὰν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἄλλα σωματεῖα πολιτῶν. Εἶτα συσκεφθέντες οἱ Βουλευταὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Λομβάρδου περὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων, καὶ ὁμοφωνήσαντες εἰς τὰς αἰτήσεις καὶ ὑπενδόσεις ἀπέπλεον ἐκ Ζακύνθου.

Εἰς Πάτρας, ὅθεν διέβησαν, ὑπεδεξιώθησαν ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ προκυμαίᾳ, ὅτε προσέφερον αὐτοῖς τρεῖς στεφάνους ἐκ μέρους ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Ἀχαΐας. Ἐξεφώνησαν δὲ καὶ λογίδρια πρὸς αὐτούς, ὅτι ὑπεράσπισαν καὶ λόγοις καὶ πράξεσι τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν ὑπὸ τῶν ζυγῶν στεναζόντων ἀδελφῶν. Συνώδευσε δ' αὐτούς, ὅθεν διέβησαν, ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος μετ' ἀνεκφράστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ζητωκραυγῶν. Φθάσαντες δὲ εἰς Ἀθήνας μὲ τὰς αὐτὰς ἐπιδείξεις ἀγάπης καὶ εὐχαριστήσεως ἐδέχθη ἡ ἐνθουσιώδης νεολαία τῶν Ἀθηνῶν. Προσῆλθον ἐκεῖ εὐθὺς εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Σπόνεκ, τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τοῦ Προέδρου τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καί τινων ἐγκρίτων μελῶν. Ὑπεστήριζε δὲ ἐξ ἑνὸς στόματος ἡ ἐπιτροπή, ὅπως ἡ ἐκλογὴ τῶν πληρεξουσίων γίνεται διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἀνεξαιρέτως παντὸς θρησκεύματος, καὶ διὰ σφαιριδίων ριπτομένων κρυφίως εἰς κάλπην καὶ διατηρουμένων ἁπάντων τῶν τύπων περὶ ἀσφαλείας καὶ ἐλευθερίας, ὡς ὥριζεν ὁ Ἰονικὸς ἐκλογικὸς νόμος. Προσετίθετο, ὅπως δοθῇ παρ' ἑκάστης νήσου διπλάσιος ἀριθμὸς πληρεξουσίων τοῦ ἤδη παρεχομένου νομοθετῶν Ἰονίων ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει, ἄνευ τοῦ νὰ θεωρηθῶσι τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου, ὅτι οἱ πληρεξούσιοι πέμπονται εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν κατ' ἀναλογίαν ποσοῦ τῆς πολυανθρωπίας ἑκάστης ἐπαρχίας. Τοῦτο ἐφαίνετο εὐλογώτατον διὰ τὰς τότε περιστάσεις, διότι κατὰ τὴν συνεδρίασιν 6 Ἀπριλίου οἱ ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπολιτευόμενοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Κ. Σπόνεκ καὶ κατὰ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ Τιμολέοντος Φιλήμονος, ὡς ἐξασκούντων ἔννομον καὶ ἀντισυνταγματικὴν ἐξουσίαν. Οὐδόλως δ' ἤθελον νὰ ἀκούσωσιν οὗτοι διπλάσιον ἀριθμὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

πληρεξουσίων Ἰονίων φθάνοντα 80, ἐπειδὴ οὕτω μετεβάλλετο ἡ μειοψηφία τῶν συντηρητικῶν εἰς πλειοψηφίαν ἐν τῇ συνελεύσει καὶ αὐτοὶ ἐμηδενίζοντο. Διὰ τοῦτο ἐβουλεύοντο νὰ ἀποσταλῶσι πληρεξούσιοι τῶν Ἰονίων κατὰ τὴν πολυανθρωπίαν ἑκάστης νήσου. Αἱ κραυγαὶ διετάραξαν τοὺς πάντας, καὶ ἐνομίζετο ἀναμφίβολος διάρρηξις μεταξὺ συμπολιτεύσεως. Ἠλπίζετο ὅμως νὰ καθησυχάσωσιν, ἐὰν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπετάχυνεν ἡ ἔλευσις πληρεξουσίων. Οἱ ἐξ Ἑπτανήσου πληρεξούσιοι, ἐνομίζοντο ἀπεχθεῖς πάσης διχονοίας, ἐπειδὴ ἀπεστρέφοντο τὰς ταραχώδεις φωνασκίας τῶν δημοκοπούντων ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ὑπὲρ ἰδιοτελείας μᾶλλον ἢ κοινῆς ὠφελείας. Ὁ ἱκανὸς οὗτος ἀριθμὸς, ἂν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν συνέλευσιν, ἤθελεν ἐνισχύσῃ τοὺς συντηρητικοὺς καὶ ὑποστηρικτὰς τοῦ θρόνου καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, καὶ χαλαρώσει τὰς ῥαδιουργίας κατὰ τοῦ ὑψηλοῦ συμβούλου Σπόνεκ καὶ γραμματέως του Φιλήμονος. Ἑπομένως ἡ ἔλευσις τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων ἦτον ἄγκυρα σωτηρίας διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ αἴσιον μέλλον τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ θρόνου.

Συμφωνήσαντες ὅθεν περὶ ἁπάντων ἐν ταῖς συνεντεύξεσιν, ἐπῆλθε τὸ ζήτημα πῶς θέλει ἐκδοθῇ ὁ περὶ ἐκλογῆς οὗτος νόμος. Τὸ νὰ διατάξῃ ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν ἄνευ συνδρομῆς συνελεύσεως ἐθεωρεῖτο ἔκνομον καὶ ἀντισυνταγματικόν. Ἔκνομον μὲν, διότι ὁ Βασιλεὺς καὶ μὲν μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀνεδέχετο ἁπάσας τὰς ἐξουσίας ἐν τῷ Ἰονίῳ κράτει τὰς κατὰ τὸ Ἰόνιον σύνταγμα ἐξασκουμένας παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἦτο καθῆκον ἐκτελεστικὸν, οὐχὶ δὲ νομοθετικὸν, καὶ εἰς πάντα νόμον ἐν τῷ Ἰονίῳ κράτει ἔπρεπε νὰ συνεργήσῃ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις, καὶ τοιαύτη πλέον μετὰ τὴν ἕνωσιν δὲν ὑπῆρχεν. Ἀντισυνταγματικὸν δὲ διότι παρεβιάζοντο οὕτω τὰ καθεστῶτα τοῦ βασιλείου, ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς οὕτως ἐξέδιδε νόμον ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ δι' αὐτοῦ ἔμελλε νὰ προσέλθωσι πληρεξούσιοι συνεργαζόμενοι μετὰ τῶν μελῶν μιᾶς συνελεύσεως, παρ' ἧς οὐδέποτε ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ τοῦ Βασιλείου ἐξουσιοδοτήθη. Ἵνα λοιπὸν συμβιβάσωσι τὰς διαφορὰς ταύτας ἀπὸ κοινοῦ ἀπεφάσισαν ἵνα ἐκδώσῃ μὲν ἡ ἐθνοσυνέλευσις ψήφισμα, ὅπως προσέλθωσι πληρεξούσιοι ἐκ τῆς ἑνουμένης Ἑπτανήσου. Δυνάμει δὲ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία διὰ βασιλικοῦ διατάγματος κανονίσει τὸν ἐκλογικὸν τοῦτον νόμον ἔχοντα τὰς ἑξῆς βάσεις. 1. Τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. 2. Διπλάσιον ἀριθμὸν πληρεξουσίων τοῦ ὡρισμένου Βουλευτῶν εἰς τὴν ἤδη Ἰόνιον νομοθετικὴν συνέλευσιν. 3. Ὅτι οἱ Ἰόνιοι Βουλευταὶ ἅπαντες νὰ ὑπο-

γράψωσι δήλωσιν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, δι' ἧς θὰ ἐξουσιοδοτηθῇ αὕτη καὶ ἐκδώσῃ τὸ ψήφισμα. Ταὐτοχρόνως δὲ συνήργησεν, ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως παρ' Ἀθήναις ἐκδηλώσῃ τὴν ἔφεσιν πρὸς τὸν Λόρδον μέγαν Ἁρμοστὴν τοῦ Ἰονίου, καὶ παρακελεύσῃ τὴν ἄμεσον καὶ ταχυτέραν σύνταξιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων τῇ βάσει τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Γενικὴ χαρὰ διεδηλώθη ἐν Ἀθήναις καὶ Ἑπτανήσῳ, ἅμα ἐγνώσθη ὁποίαν ἔλαβε λύσιν τὸ περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων ζήτημα. Ὁ Βασιλεὺς μετὰ μεγίστης ἀγαλλιάσεως, ἥτις ἐξεδήλου ἐν τῷ προσώπῳ αἴσθημα εὐγνωμονούσης καρδίας μᾶλλον, ἢ χαροποιᾶς διὰ τὰ ἀποφασισθέντα, ἠσπάσθη τὸν Πρόεδρον Παδοβᾶν καὶ τὰ δύο λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Δομβάρδον καὶ Βαλαωρίτην προσελθόντα νὰ ἀποχαιρετήσωσιν αὐτόν. Δίδων δὲ εἰς ἕκαστον ἰδιοχείρως τὴν εἰκόνα του ἔλεγε. «Παρακαλῶ νὰ τὸ δεχθῆτε ὡς σημεῖον τῆς εὐγνωμοσύνης μου. Εἴπατε δὲ εἰς τοὺς συμπατριώτας σας ὅτι ἐλπίζω νὰ μὴ τὸ μετανοήσωσί ποτε, ἐὰν ἡνώθησαν μετὰ τοῦ Βασιλείου μου.— Ἀσπαζομένη δὲ ἡ ἐπιτροπὴ παρὰ τοῦ Σπόνεκ, καὶ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ γραμματέως Φιλήμονος καὶ τῶν Βασιλικῶν διαγγελέων καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν, μετὰ ζητωκραυγῶν παρεπέμφθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μέχρι Πειραιῶς ἔνθα ἀποβιβασθεῖσα ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου πανηγυρικώτατα ἑωρτάσθη εἰς ὅλας τὰς νήσους. Κατὰ τὴν δοξολογίαν αὐτῆς ὁ ἔπαρχος Ζακύνθου Σ. Καρβελλᾶς ἰατρὸς τοῦ μακαρίτου Κυβερνήτου, ἐξεφώνει τὸν ἀξιομνημόνευτον τοῦτον λόγον ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ.— «Συμπολῖται! Ἡ ἀνατολὴ τοῦ Ἡλίου σήμερον εἰς τὴν μνήμην μᾶς φέρει τὴν δόξαν καὶ τὰς δάφνας τοῦ ἔθνους μας. Σήμερον ἤνοιξεν ὁ πρῶτος σπινθὴρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἀπὸ σήμερον ἤρχισαν τὰ τρόπαια τῆς δόξης τῶν πατέρων μας. Σήμερον πρὸ αἰώνων εὐαγγελίζεται ἡ ἑορτὴ τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς μας. Σήμερον αἱ Ἑλληνικαὶ καρδίαι πάλλουσαι δοξάζουσι τὸ παρελθόν, καὶ ἔρχονται εἰς τὸ μέλλον. Τεσσαράκοντα τρία ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ζωηρὰ ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην μας εἶναι τὰ δάκρυα καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν μεγαλείου, ἐνῷ γέροντες καὶ νέοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀστραπηδὸν ἐχειροκρότησαν εἰς τὸ ἔμφυτον αἴσθημα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν καὶ ζωηρὰς ἔχοντες τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μέχρις ἐσχάτως θὰ ἐνθυμούμεθα, ὁποῖος ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ζακυνθίων, ἐνῷ αἱ καταδρομαὶ καὶ αἱ θυσίαι μακρὰν τοῦ νὰ καταπνίξωσι τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικότητος, ἔτι μᾶλλον τὸ ἀνεζωπύρη-

σαν εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ τὸ μετέδωκαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Μακαρίζοντες σήμερον τὴν μνήμην τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἔθνους, ἂς μακαρίσωμεν ἐνταυτῷ καὶ τοὺς συμπολίτας μας ἐκείνους ἀδελφοὺς καὶ πατέρας, οἵτινες πολλὰ ἔπαθον καὶ ἐθυσίασαν διὰ τὸ ἔθνος, καὶ ὅλοι ὁμοφώνως ἂς ἀνακράξωμεν αἰωνία των ἡ μνήμη. Μακάριοι σεῖς οἱ νέοι. Ἡμεῖς εἴδαμεν τὴν ἀρχήν· Σεῖς θέλετε ἰδεῖ τὸ τέλος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ἵνα ταχίον ἴδωμεν τὸ ἔθνος ἡμῶν εὐημεροῦν καὶ προοδεῦον, ἀνάγκη ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Ἔθνη μεγάλα κατεστράφησαν διὰ τῆς διχονοίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἔθνη μικρὰ προώδευσαν καὶ ἔγειναν κραταιὰ διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Ταῦτα καὶ ἡμεῖς μιμούμενοι, καὶ πρὸς τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, ὡς εἰς τελικὸν σκοπὸν ἀποβλέποντες, ἂς ἀνακράξωμεν ὅλοι μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ. «Ζήτω τὸ ἔθνος—ζήτω ὁ Βασιλεύς».

Ἡ ἔγγραφος ἔφεσις περὶ ἐξουσιοδοτήσεως πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ὅπως ἐκδώσῃ τὸ ψήφισμα περὶ συγκαλέσεως Ἑπτανησίων πληρεξουσίων, ὑπεγράφη παρ' ὅλων τῶν Ἰονίων Βουλευτῶν, καὶ ἐδόθη διὰ τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν 14 Ἀπριλίου 1864 ἀνεγνώσθη πρότασις τῶν πληρεξουσίων Δ. Χρηστίδου, Θ Α Ζαΐμη, Α. Κουμουνδούρου, Ε. Δεληγεώργη, καὶ Π. Κορωναίου περὶ ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων. Ἡ δὲ ἐθνοσυνέλευσις μετὰ μικρὸν λόγον πληρεξουσίων τινῶν περὶ ἐπιδιορθώσεως τοῦ λεκτικοῦ πρὸς περισσοτέραν ἀκρίβειαν ἐξέδοτο τὸ ἑξῆς ψήφισμα.—«Ἡ ἐν Ἀθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις ψηφίζει. Ἄρθρον 1. μοναδικόν. Ἀνατίθεται τῇ ἐκτελεστικῇ ἐξουσίᾳ νὰ κανονίσῃ διὰ Β. διατάγματος, τὰ περὶ τῶν ἐκλογῶν τῶν ἀποσταλησομένων εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνέλευσιν πληρεξουσίων τοῦ πρώην ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ τοῖς ἑπομένοις ὅροις. 2. Οἱ πληρεξούσιοι θέλουσιν ἐκλεχθῇ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. 3. Ἡ ἐκλογὴ θέλει γίνει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ὡς κανονίζεται αὕτη ὑπὸ τῶν ἄρθρων 23 καὶ ἑπομένων τοῦ ἐν ἰσχύει Ἰονικοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. (Οἱ ἀποσταλησόμενοι πληρεξούσιοι θέλουσιν εἶσθαι διπλάσιοι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Βουλευτῶν τῆς ΙΓ'. Ἰονίου Βουλῆς.) Ἡ ἐξέλεγξις τῶν ἐκλογῶν τῶν πληρεξουσίων θέλει γίνει ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτῆς.

Ἵνα δὲ δοθῇ ἁρμόδιος καιρὸς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ὅπως παρασκευασθῶσιν οἱ περὶ ἐκλογῆς Ἑπτανησίων πληρεξουσί-

των άπαιτούμενοι κανονισμοί τῇ βάσει τοῦ ρηθέντος ψηφίσματος, καὶ προετοιμασθῶσιν οἱ κατάλογοι τῶν ψηφοφόρων, πρὶν ἢ γείνῃ ἡ πραγματικὴ ἕνωσις, καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς προστασίας εὐθὺς γίνωσιν αἱ ἐκλογαὶ, ἡ μὲν Βασίλισσα τῆς Μ. Βρεττανίας διέλυε τὸ Ἰόνιον κοινοβούλιον δυνάμει τοῦ Ἰονίου συντάγματος. Αὕτη δ' εἶναι ἡ τελευταία προκήρυξις ἐν τῷ Βρεττανικῷ ἀνακτοβουλίῳ, τὴν ὁποίαν ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ὡς Προστάτις τοῦ Ἰονίου Κράτους ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς νήσους, Εἶχε δὲ οὕτω.—«Ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Οὐΐνδσωρ τῇ ἡμέρᾳ 7 Ἀπριλίου 1864· παρόντες ἡ Εὐμενεστάτη Μεγαλειότης τῆς Βασιλίσσης, ὁ Λόρδ Πρόεδρος, ὁ Δοὺξ τῆς Σομερσέτ. Ὁ Κόμης τῆς Κλαρενδὼν Σὶρ Γεώργιος Γρέης Βαρτός, ὁ Κ. Γραμματεὺς Καρδουὲλ, ὁ Κ. Κ. Κέστερ Φορτισκύης. Ἐπειδὴ διὰ τοῦ Συνταγματικοῦ χάρτου τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων ἐν τοῖς ἄλλοις προνοεῖται, ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ διαλύειν τὸ Κοινοβούλιον τοῦ εἰρημένου Κράτους, εἰς ὁποιανδήποτε εἰδικὴν περίστασιν ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα διὰ διαταγῆς ἐν Συμβουλίῳ, καὶ ἐπειδὴ καθυπεβλήθη σήμερον ἐνώπιον τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἐν Συμβουλίῳ τὸ σχέδιον προκηρύξεως δημοσιευθησομένης εἰς τὸ εἰρημένον Κράτος διὰ τὴν διάλυσιν τοῦ εἰρηθησομένου Κοινοβουλίου (τῆς ὁποίας ἐπισυνάπτεται ἐνταῦθα ἀπόγραφον)· διὰ τοῦτο ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης εὐαρεστεῖται κατὰ συνέπειαν καὶ μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῆς Συμβουλίου νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν εἰρημένην προκήρυξιν, καὶ νὰ διατάξῃ καὶ συμφώνως καὶ ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς οὕτω ἀποκειμένης ὡς ἐρρέθη ἐξουσίας εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα, διατάσσεται διὰ τοῦ παρόντος, ἵνα ἡ εἰρημένη προκήρυξις δημοσιευθῇ παρὰ τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος Σὶρ Ἐρρίκου Ναΐγη Στόρξ ἱππότου Ταξιάρχου τοῦ ἐντιμοτάτου Τάγματος τοῦ Λουτροῦ καὶ ἱππότου Μεγαλοσταύρου τοῦ διασημοτάτου Τάγματος τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, Λόρδ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Α. Μ. εἰς τὰς αὐτὰς νήσους καὶ ἵνα κατὰ ἀπὸ καὶ μετὰ τοιαύτην δημοσίευσιν τὸ ρηθὲν Κοινοβούλιον συμφώνως μὲ τὴν ἰδίαν διαλυθῇ. Καὶ ὁ ἐντιμότατος Καρδουὲλ εἷς τῶν Ἀρχιγραμματέων τοῦ Κράτους τῆς Α. Μ. εἶναι ἐπιτετραμμένος νὰ δώσῃ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίας διαταγάς· Arthur Helps—Προκήρυξις. Ἐπειδὴ εὕρομεν ἁρμόδιον κατὰ καὶ μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἰδιαιτέρου ἡμῶν Συμβουλίου καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἐξάσκησιν τῆς ἐξουσίας τῆς ἐπὶ τούτῳ εἰς ἡμᾶς δεδομένης παρὰ τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ δημοσιεύομεν τὴν παροῦσαν Ἡμῶν Βασιλικὴν Προκήρυξιν, καὶ διὰ ταύτης διαλύομεν συμφώ-

νως πρὸς αὐτὴν τὸ εἰρημένον Κοινοβούλιον. Ἐδόθη ἐκ τῆς Ἡμετέρας Αὐλῆς ἐν Οὐΐνδσώρ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν τοῦ Ἀπριλίου 1864. Εἰκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς Βασιλείας Ἡμῶν—Θεὲ σῶσον τὴν Βασίλισσαν.»

Εὐθὺς δὲ πρὸς παρασκευὴν τῶν καταλόγων ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου παρέστησε πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρέσβυν τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην, ἵνα αἱ ἁρμόδιαι Ἰονικαὶ ἀρχαὶ ἐξουσιοδοτηθῶσι καὶ προβῶσι παραχρῆμα εἰς τὴν σύνταξιν τῶν καθολικῶν καταλόγων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθολικῆς ψήφου. Ἐκοινοποιήθη δὲ ἡ αἴτησις αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Βρεττανικοῦ Πρέσβεως. Ἡ δὲ Ἰόνιος Γερουσία τοῦ ΙΓ'. Κοινοβουλίου, συνεννοηθεῖσα μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Στὸρξ, ἐξέδοτο τὰς 22 Ἀπριλίου 1864 κυβερνητικὴν πρᾶξιν. Δι' αὐτῆς δὲ διετάσσετο 1. Αἱ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ὑπάρχουσαι ἐκλογικαὶ ἐπιτροπαί, δυνάμει τοῦ ἰσχύοντος ἐκλογικοῦ νόμου νὰ συγκαλεσθῶσι παραχρῆμα, καὶ συντάξωσι κατάλογον ἀτόμων ἐκλογέων τῇ βάσει τῆς καθολικῆς ψήφου. 2. Ἐν αὐτῷ θὰ καταγραφῶσιν ἄνευ διακρίσεως θρησκεύματος ἅπαντες οἱ Ἰόνιοι ἰθαγενεῖς, καὶ οἱ πολιτογραφέντες κατὰ τοὺς ἐν Ἰονίῳ νόμους ξένοι καὶ Πάργιοι, καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι οἱ ἔχοντες μόνιμον κατοικίαν ἐν τῇ νήσῳ 3. Προσόντα τῶν ἐκλογέων ὡρίσθησαν ἡλικία 21 ἔτους, καὶ κατέχοντες ἰδιοκτησίαν ἢ ξανεξάρτητοι οἱουδήποτε ἐπαγγέλματος ἢ ἐπιτηδεύματος. 4. Ἐξῃροῦντο οἱ ἐπὶ ἀνακρίσει κακουργήματος, οἱ ἀπολέσαντες τὰ πολιτικὰ δικαιώματα διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, οἱ στερούμενοι διαχειρήσεως τῆς οἰκείας περιουσίας, οἱ κληρικοί. 5. Ἡ καταγραφὴ ὤφειλε νὰ γίνῃ ἄνευ αἰτήσεως εἰδικῆς παρὰ τῶν ἐγγραφησομένων ἀτόμων, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς μόνης ἐγγραφῆς ὀνομαστικοῦ καταλόγου τῶν δημαρχείων καὶ ἐπαρχείων, καὶ δοθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐκλογῶν, καὶ αὕτη συντάξασα τὸν κατάλογον, παραπέμψῃ πρὸς τὴν γενικὴν Κυβέρνησιν διὰ τοῦ Ἐπάρχου ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου.

Τὰς 24 Ἀπριλίου 1864 ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α'. ἐξέδιδε διάταγμα Βασιλικὸν ἐν ὑπουργικῷ συμβουλίῳ, τοῦ ὁποίου οἱ τέσσαρες τίτλοι ἐκανόνιζον τὰ περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων, διπλοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν τοῦ ἐξ ἑκάστης νήσου ἀποστελλομένων εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν καὶ ἐκλέγειν αὐτοὺς ἐν ἐκλογικῷ συλλόγῳ διὰ κρυπτῆς ψηφοφορίας σφαιριδίων ἐν κάλπῃ, καὶ ἔχοντες δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν ἅπαντες οἱ Ἰόνιοι ἰθαγενεῖς καὶ πολιτογεγραμμένοι καὶ Ἑλ-

ληνες ὑπήκοοι ἐγκαταστημένοι ἄνευ διακρίσεως θρησκείας. Ὁ Ἔπαρχος θὰ προΐσταται τοῦ ἐκλογικοῦ συλλόγου, καὶ ὁ ἐπαρχιακὸς σύμβουλος τῶν εἰς τὰς περιοχὰς καὶ περιφερείας τῶν νήσων. Ὁ ἀρχειοφύλαξ θὰ ἦναι ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς συγκειμένης ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ ἀρχειοφύλακος, οἱ δ' ἔμπιστοι τῶν ὑποψηφίων θὰ παρίστανται εἰς τὴν ἐκλογὴν διὰ πᾶσαν ἔνστασιν. Ἐνώπιον δὲ τῶν ἐμπίστων καὶ ὅσων εὑρεθῶσι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ψηφοφορίας ἐν τῇ αἰθούσῃ θὰ γίνεται ἡ καταμέτρησις τῶν ψήφων, καὶ καταγράφεται καὶ ὑπογράφεται παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας. Τὰ ἔγγραφα καὶ πρακτικὰ τῆς ψηφοφορίας διὰ' τῶν ἐπάρχων θέλουσι παραδίδεσθαι ἀσφαλῶς πρὸς τὸν λαχόντα τὰς πλειοτέρας ψήφους. Αὐτὸς δὲ ὤφειλε νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὰ εἰς Ἀθήνας, καὶ καταθέσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν συνεδριάσεως τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων. Τὰς ἐνστάσεις περὶ ἐγκύρου τῆς ἐκλογῆς ὁ Ἔπαρχος ὤφειλε νὰ ἀποστείλῃ ἀμέσως πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν, ἵνα κατατεθῶσι καὶ αὐτὰ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Τὸ βασιλικὸν τοῦτο διάταγμα προοιμιάζετο ὧδε.—«Γεώργιος Α'. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.—Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἀπὸ 14 Ἀπριλίου ε. ε. νόμον περὶ ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων τῆς πρώην ἡνωμένης ἐπικρατείας τῶν Ἰονίων νήσων, ἀκούσαντες τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Ἡμετέρου ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν. Ἄρθρον 1.ον ἐκτέλεσις τοῦ περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων νόμου τῆς 14 Ἀπριλίου ε. ε. ἀνατίθεται εἰς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ὁποίου τὰ καθήκοντα θέλουσιν ὁρισθῇ δι' εἰδικοῦ διατάγματος καὶ παρὰ τῷ ὁποίῳ διὰ ὁρισθήσεται τὸ ἀναγκαῖον προσωπικόν . . . Ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργὸς θέλει δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν διάταγμα.—Ἀθήνῃσι τῇ 24 Ἀπριλίου 1864. ΓΕΩΡΓΙΟΣ.»—ἕποντο δὲ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ὑπουργῶν Βάλβη, Καλλιγᾶ, Αὐγερινοῦ, Παπαζαφυροπούλου, Ζυμβρακάκη καὶ Κανάρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Η ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ ΚΑΤΟΧΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Θρασύβουλος Ζαήμης έκτακτος άπεσταλμένος τοῦ Βασιλέως εἰς Ἑπτάνησον ἵνα παραλάβη τὴν κατοχὴν τῶν νήσων. —Βασιλικὸν διάταγμα περὶ ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Ζαήμη ὡς ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου.—Διερχομὸς καὶ ὑποδεξίωσις Ζαήμη ἐν Ζακύνθῳ.—Παράστασις Ζαήμη πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἑρρίκον Στὸρξ καὶ τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν ἐν Κερκύρᾳ.—Πρωτόκολλα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἄρσεως τῆς προστασίας, καὶ ὑψώσεως τῆς ἐθνικῆς σημαίας ἐν Ἑπτανήσῳ διὰ τὴν πραγματικὴν ἕνωσιν.—Τελετὴ κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν πρωτοκόλλων.—Τελευταία προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς τοὺς Ἰονίους περὶ ἐγκαταλείψεως τῆς προστασίας.—Λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἄρσεως τῆς Προστασίας, καὶ ἀπάντησις τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Γερουσίας.—Ἡ 21 Μαΐου 1864 ἐπίσημος ἡμέρα τῆς ἄρσεως τῆς Προστασίας, τοῦ τέλους τοῦ Ἰονιου Κράτους, καὶ τῆς πραγματικῆς ἑνώσεως.—Ἀναχώρησις τῶν Ἄγγλων ἐκ τῶν νήσων, καὶ ἀπόβασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.—Τὰ κατὰ τὰς νήσους Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον, Λευκάδα καὶ λοιπὰς γενόμενα ἐπὶ τῆς ὑψώσεως τῆς σημαίας.—Ὁ ἐν Ζακύνθῳ ἔπαρχος Καρβελᾶς καὶ Κ. Λομβάρδος κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἄγγλων.—Συνάντησις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Στὸρξ παραδόσαντος τὴν Ἰόνιον σημαίαν.—Ἄφιξις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ κατοχὴ Βασιλική.—Ὑποδεξίωσις τοῦ Βασιλέως ἐν Κερκύρᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις νήσοις.—Προσφώνημα ἐπάρχου Καρβελᾶ πρὸς τὸν Βασιλέα.—Τέλος τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Ἱστορικὸς ἐπίλογος καὶ αἴτια κύρια πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἑνώσεως.

πόσον ἐχαίροντο οἱ Ἑπτανήσιοι βλέποντες ἐπιτευχθεῖσαν τὴν ἕνωσιν, καὶ διαλυθὲν τὸ Ἰόνιον Ζήτημα τοσοῦτον ταχέως καὶ ἄνευ χύσεως αἱμάτων. Διωρίσθη ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους ὁ κ. Θρασύβουλος Ζαήμης, ὅπως παραλάβῃ τὴν κατοχὴν τῶν νήσων ἐξ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, καὶ ποιήσῃ ἐπισήμως τὴν ἕνωσιν. Ἔλεγε δὲ περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς τὸ Βασιλικὸν διάταγμα.—«Γεώργιος Α΄. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.— Συνεπείᾳ τῆς συνθήκης τῆς 17[29 Μαρτίου Ε. Ε. ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ, καὶ λαβούσης ἔννομον ἰσχὺν διὰ τοῦ ἀπὸ 27 Μαρτίου Β. Ε. νόμου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου 1863 ψηφίσματος τῆς ΙΓ΄. Ἰονίου Βουλῆς, καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου νόμου περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἰονίων πληρεξουσίων. Θέλοντες νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἕνωσιν τῆς Ἰονίου πολιτείας ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἡμετέρου ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Διατάσσομεν.—1. Διορίζομεν τὸν κ. Θρασύβουλον Α. Ζαήμην πληρεξούσιον τῆς Β΄. ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. 2. Ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μεταβαίνων ἀμέσως εἰς Κέρκυραν, θέλει συμφωνήσει μετὰ τοῦ λόρδου Ἁρμοστοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν παραδόσεως τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ τῆς ἀποβιβάσεως τῆς ἡμετέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως πρὸς κατάληψιν αὐτῶν, καὶ θέλει ὑπογράψει τὰ ἐπὶ τούτοις συντακτέα πρωτόκολλα. 3. Ἅμα τῇ καταλήψει τῶν Ἰονίων νήσων περὶ τῆς ἡμετέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως, ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ἀναλαμβάνει ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις τὴν διοικητικὴν αὐτῶν διεύθυνσιν. Τὰς πρὸς ἔκδοσιν Β. διαταγμάτων διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἀπαιτουμένου εἰς τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν προσωπικοῦ προτάσεις ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος θέλει ὑποβάλει εἰς τὴν Κυβέρνησιν. 4. Πρὸς διατήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ πρὸς ἐφαρμογὴν παντὸς μέτρου ἀσφαλείας, ἡ ἡμετέρα στρατιωτικὴ δύναμις θέλει χορηγεῖ πᾶσαν συνδρομὴν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Ἑλληνικῆς Κβερνήσεως, ἐκτελοῦσα τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. 5. Εἰς τὸν ἔκτακτον ἀπεσταλμένον ἀνατίθεται πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν διοικητικὴν δικαιοδοσίαν, πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων τῶν Ἰονίων νήσων. Πρὸς ταχυτέραν διεξαγωγὴν τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκλογῆς ταύτης, ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος θὰ ἐνεργήσῃ τὰς ἀ-

καιτουμένας διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, καὶ πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν παραδόσεις τῆς χώρας. 6. Ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος θέλει παραλάβει ὅλα τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἰονίου πολιτείας, καὶ θέλει φροντίσει περὶ τῆς φυλάξεως αὐτῶν. 7. Ὁ μισθὸς τοῦ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου, πληρωθησόμενος ἐκ τοῦ ταμείου τῶν Ἰονίων νήσων μέλλει νὰ κανονισθῇ ἀκολούθως. 8. Ἅμα, ἀποπερατωθεισῶν τῶν ἐκλογῶν, παύουσι τὰ καθήκοντα τοῦ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου, πᾶσαι δὲ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἀναφέρονται ἔκτοτε ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ἁρμόδια ὑπουργεῖα. Εἰς τὸ ἡμέτερον ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀνατίθεται ἡ δημοσίευσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος διατάγματος. —Ἀθήνησι τῇ 25 Ἀπριλίου 1864.—Γεώργιος.—Οἱ ὑπουργοί».

Μεταβαίνων εἰς Κέρκυραν ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ζαήμης, διέβη ἐκ Ζακύνθου τὰς 5 Μαΐου, Ἐνθουσιωδῶς δὲ ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτόν. Συνωδεύθη ἡ ἀπόβασις αὐτοῦ ὑπὸ πλοιαρίων σημαιοστολίστων. Τὸ δὲ δημοτικὸν συμβούλιον διὰ τοῦ ἐπάρχου Καρβελλᾶ ἐποίησε τὴν ἑξῆς προσλαλιάν. — «Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ζακύνθου μετὰ παλλούσης καρδίας καὶ ἐξάλλου ἀγαλλιάσεως, ὑποδέχεται τὸν πρῶτον ἀπεσταλμένον τῆς Α. Μ. τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν Βασιλέως. Ὁ διορισμὸς ὑμῶν ἐνέπλησεν ἡμῖν χαράν, καθ' ὅσον τὸ ὄνομα Ζαήμης, εἶναι ἔνδοξον καὶ γνωστὸν εἰς ἡμᾶς, καὶ τὸ ἄτομόν σας κατάλληλον εἰς τὰς δυσχερείας τῆς ὑφισταμένης μεταπολιτεύσεως. Δεχθῆτε τὰς συγχαρητηρίους προσρήσεις τοῦ Ζακυνθίου λαοῦ, καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς πεποιθήσεώς μας, ὅτι μετ' ἐπιτυχίας θέλετε ἐκπληρώσει τὴν ὑψηλὴν ὑμῶν ἀποστολήν».—Ἀπήντα ὁ ἀπεσταλμένος.—«Διαβεβαιώσατε τοὺς συμπολίτας Ζακυνθίους ὅτι θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχῆ· διότι πρῶτος ὡς ὑπάλληλος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως φέρω πρὸς αὐτοὺς τὸν θερμὸν ἀσπασμὸν τῆς κοινῆς μητρός. Αἰσθάνομαι καθ' ὁλοκληρίαν τὸ βάρος τῶν ἀνατιθέντων μοι καθηκόντων. Δὲν θέλω δὲ φεισθῇ οὐδὲ φροντίδων οὐδὲ κόπων ἵνα ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἵνα δικαιώσω τὰς εὐνοϊκὰς πεποιθήσεις τῶν ἀδελφῶν Ἑπτανησίων.»—Εἶτα δὲ πορευθεὶς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, καὶ ἀσπασθεὶς τὴν λάρνακα, γενομένης δεήσεως ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, ἐπανῆλθεν εὐφημούμενος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς «Ἀνατολῆς» τὸ ἀπέναντι τότε τῆς πλατείας Γεωργίου. Καὶ ἐκεῖ, προβὰς εἰς τὸν ἐξώστην, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἀγαλλόμενον λαὸν τὰ ἑξῆς.—«Συμπολῖται· ὅ,τι, πρὸ τινων ἐτῶν ἐθεωρεῖτο ὄνειρον, ἰδού, πραγματοποιεῖται. Ἡ μετὰ τῆς κοινῆς μητρὸς ἕνωσις τῆς ὡραίας

Ἑπτανήσου ὁ διακαὴς οὗτος πάντων ἡμῶν πόθος, ἰδοὺ ἤδη τελεῖται ὑπὸ ἀρίστους οἰωνούς. Οἱ πατριωτικοὶ ὑμῶν ἀγῶνες, ἡ ἔνδοξος ἐπανάστασις τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ἰδοὺ ὅ,τι τῇ εὐεργετικῇ συνδρομῇ τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἐπέφερε τὸν πρῶτον καὶ γλυκύτατον καρπὸν, καὶ δυνάμεθα ἤδη νὰ προσφέρωμεν τὸ γλυκὺ τοῦ συμπολίτου ὄνομα, καὶ νὰ ἀνταλλάξωμεν μετὰ θερμότητος τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν. Τὸ ἤδη τελούμενον ἔργον ἔστω ἐφεξῆς τὸ ἀσφαλὲς ὁρμητήριον τῆς πορείας ἡμῶν· αἱ δὲ ἐξ αὐτῆς παραδεχθεῖσαι δίκαιοι καὶ εὔλογοι ἐλπίδες, ὁ σκοπὸς τῶν ἐνεργειῶν μας. Ἂς δειχθῶμεν ἄξιοι τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος, ἂς ἀποδείξωμεν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι ἐσμὲν ἱκανοὶ οὐ μόνον νὰ ἀποκτήσωμεν ἀλλὰ καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν. Ἂς συντελέσωμεν ἁπαξάπαντες, ὅπως οἱ νόμοι τῆς πατρίδος ὑπάρχωσιν ἀείποτε τὸ ἀντικείμενον τοῦ κοινοῦ σεβασμοῦ, καὶ δυνάμεθα νὰ ὦμεν βέβαιοι ὅτι βαίνομεν ἀσφαλῶς πρὸς τὸ εὐτυχὲς σημεῖον τοῦ προορισμοῦ τῆς Ἑλλάδος».—Πάταγος εὐφημιῶν, χειροκροτήσεων καὶ ζητωκραυγῶν ἠκούσθησαν παρὰ τοῦ ἀλαλάζοντος πλήθους. Τὴν νύκτα ἀνεχώρει ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος. Καὶ εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπου διέβη, καὶ εἰς Κέρκυραν ἔνθα ἀφίχθη, μὲ τὰς αὐτὰς ἀγαλλιάσεις καὶ εὐφημίας ὑπεδεξιώθησαν αὐτόν. Ἠκολουθεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ζηνοπούλου τμηματάρχου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν, Ι. Περόγλου ὑπουργικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν καὶ Α. Ψύλλα ἀκολούθου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, Γιαννατᾶ ἀντισυνταγματάρχου, Μάνου ταγματάρχου ἀρχηγοῦ τῶν ἐπιτελῶν, Γεωργαντᾶ ταγματάρχου, Πέτρου Σούτσου στρατιωτικοῦ ἰατροῦ καὶ Βαρούχα στρατιωτικοῦ φαρμακοποιοῦ.

Ἀφιχθεὶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὁ ἀπεσταλμένος παρέστησε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τὸ Βασιλικὸν διάταγμα. Ἀνήγγειλε δὲ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ στρατιὰ ἦτον ἕτοιμος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑπτάνησον, ἵνα καταλάβῃ αὐτὴν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς, καὶ νὰ ὁρισθῇ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὤφειλον νὰ συνταχθῶσι τὰ πρωτόκολλα περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἄγγλων, τῆς παραλαβῆς ἀρχείων, φρουρίων, καὶ δημοσίων οἰκημάτων, τῆς παύσεως τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ τῆς ὑψώσεως τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας καὶ τῆς καταλήψεως παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Δυνάμεως τῶν φρουρίων. Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, καὶ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ λαμπροῦ ἐπιτελείου ἐδέχθη ὁ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀκολούθως ἐγένετο ἡ συνεννόησις μεταξὺ

τοῦ ἀπεσταλμένου Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας, πῶς ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ ἐπισημότερον καὶ ἀβροφρονέστερον ἡ κατάβασις τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας καὶ ἡ ὕψωσις τῆς Ἑλληνικῆς. Τὰς 16 Μαΐου 1863 ὑπεγράφη παρὰ τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ ἀπεσταλμένου Ζαΐμη ἡ πρᾶξις περὶ τῆς ἄρσεως τῆς προστασίας, καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπισήμως ἡ ἕνωσις. Ἐν αὐτῇ ἐτηρήθησαν ὅλοι οἱ κανόνες τῆς ἀβροφροσύνης, ἥτις ὑπαγορεύεται πρὸς εὐεργέτιδα Δύναμιν, αἴρουσαν τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀπὸ χώρας, ἣν μέχρι τοῦδε κατεῖχεν. Ἔμελλον δὲ ν' ἀποδοθῶσι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ὅλαι αἱ προσήκουσαι τιμαί. Ὑπεγράφη ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Θρόνου ἐνώπιον πλήρους τῆς Γερουσίας, τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας, τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν καὶ ἀρχῶν τοῦ Κράτους καὶ τοῦ λαμπροῦ ἐπιτελείου.

Περὶ δὲ τῆς τελετῆς καθ' ἣν ὑπεγράφη τὸ πρωτόκολλον, καὶ ἀνεκηρύχθη ἐπισήμως ἡ ἄρσις τῆς προστασίας. Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται ἡ ἔκτακτος ἐφημερὶς τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων.

»Κερκύρᾳ 16]28 Μαΐου 1864.—Σήμερον τῇ 3 ὥρᾳ μ.μ. ὑποδοχὴ ἔλαβε χώραν ἐν τῷ Παλατίῳ τῶν Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, ἐν ᾗ παρῆσαν ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία, οἱ πρώτιστοι τῶν ἐν τέλει τοῦ Ἰονίου Κράτους, μετὰ τῶν πρωτίστων Ναυτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν τῆς Α. Μ. ὅπως μαρτυρήσωσι περὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἑξῆς πρωτοκόλλου ἐκ μέρους τῆς Α. Ε. τοῦ Λ. Μ. Ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ Κ. Ζαΐμη ἐκτάκτου Ἀπεσταλμένου τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

»Πρωτόκολλον.—Ἐπειδὴ τὴν 15|29 Μαρτίου 1864 ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἡνωμ. Βασιλ. τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τοῦ Αὐτοκρατ. τῶν Γάλλων καὶ τοῦ Αὐτοκρατ. πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ἀφ' ἑτέρου Συνθήκη ἀφορῶσα τὴν μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Καὶ ἐπειδὴ ἡ μὲν Α. Ε. ὁ Λ. Μ Ἁρμοστὴς τῆς Α. Β Μ. ἔλαβεν ὁδηγίας νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διατάξεις τοῦ 9. Ἄρθρου τῆς εἰρημένης Συνθήκης, ὁ δὲ Κ. Θρασύβουλος Α. Ζαΐμης, Ἔκτακτος Ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἔλαβον ἐντολὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Λ. Μ. Ἁρμοστοῦ ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ τοὺς τύπους τῆς ἐκτελέσεως τῶν μνησθεισῶν διατάξεων, ἀπεφασίσθησαν ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ παρόντος τὰ ἑξῆς.

»Ἄρθρον 1. Τὴν 12 ὥραν τῆς προσεχοῦς 2 Ἰουνίου[21 Μαΐου, αἱ πολιτικαὶ Ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ Δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. θέλουσιν ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Ἄρθρον 2. Οἱ τύποι καὶ ὁ τρόπος τῆς εἰρημένης ἀποχωρήσεως ἔσονται ὡς ἑξῆς.

»Τὴν 2 Ἰουνίου 21 Μαΐου, ἐπιβιβασθέντος τοῦ στρατοῦ τῆς Α. Β. Μ. ἐκτὸς τῶν φρουρίων, τὴν ἐνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἡ Α. Ἐξ. ὁ Λόρδος Μέγας Ἁρμοστὴς θέλει ὑποδεχθῇ ἐν τῷ Παλατίῳ τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου τὸν Ἔκτακτον Ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, καὶ θέλει ἀποχαιρετήσει πάντας τοὺς ἐκεῖθε παρευρεθησομένους.

»Ὁ Λόρδος Μέγας Ἁρμοστής, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Ζαήμα θέλει ἀκολούθως μεταβῇ εἰς τὴν τάφρον τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα φρουρὰ τιμῆς συγκειμένου ἐξ ἑνὸς λόχου τοῦ Πεζικοῦ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, καὶ ἑτέρα φρουρὰ τιμῆς συγκειμένης ὡσαύτως ἐξ ἑνὸς λόχου τοῦ Πεζικοῦ τῆς Α. Ἑλλ. Μ. θέλουσιν ἀναμένει πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ. Ἡ Α. Ἐξ. ὁ Λόρδος Μέγας Ἁρμοστὴς θέλει τότε ἀποχαιρετήσει τὸν Ἔκτακτον ἀπεσταλμένον, καὶ ἐπιβιβαζόμενος ἐπὶ τῆς λέμβου του, θέλει διευθυνθῇ πρὸς τὸ πλοῖον τῆς Α. Β. Μ. «Ὁ Μαρλβορού», ὅπερ φέρει τὴν σημαίαν τοῦ Ἀντιναυάρχου Σμάρτ, Ἱππότου τοῦ Ἀννοβεραϊκοῦ τάγματος, Ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον Ναυτικῶν Δυνάμεων τῆς Α. Β. Μ. Οἱ συνήθεις στρατιωτικοὶ χαιρετισμοὶ ἀποδοθήσονται ὑπὸ τῶν Ναυτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Δυνάμεων τῆς Α. Β. Μ. Μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ αἱ ἐν τοῖς φρουρίοις Στρατιωτικαὶ φρουραὶ τῆς Α. Β. Μ. θέλουσιν ἀντικατασταθῆ ὑπὸ στρατιωτικῶν φρουρῶν τῆς Α. Ἑλλ. Μ. ἡ δὲ Σημαία τῆς Α. Β. Μ. θέλει καταβιβασθῆ ἀπὸ τῶν φρουρίων τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Νέου φρουρίου καὶ τοῦ Βίδου, καὶ ἀποχωρήσει, περιστοιχουμένου ὑπὸ φρουρᾶς Τιμῆς.

»Αἱ Ἑλληνικαὶ αὗται φρουραὶ θέλουσιν ἀποβιβασθῇ μετὰ τῆς φρουρᾶς τῆς Τιμῆς, καὶ θέλουσι διευθυνθῆ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ Νέον φρούριον καὶ τὸ Βίδο, εἰς τρόπον ὥστε νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς εἰρημένας θέσεις κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἀγγλικῶν φρουρῶν.

»Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἀγγλικὴ σημαία καταβιβασθήσεται ἡ Ἑλληνικὴ ἀνυψωθήσεται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Συγχρόνως δὲ ἑτέρα Ἀγγλικὴ σημαία ἀνυψωθήσεται ἐπὶ τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τῆς Α. Β. Μ. «Ὁ Μαρλβορού», ἣν θὰ χαιρετήσῃ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀ-

πόσπασμα Πυροβολικοῦ τῆς Α. Ἑλλ. Μ. διὰ 21 κανονοβολισμοῦ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο θέλει ἀποβιβασθῆ συγχρόνως μετὰ τῆς φρουρᾶς τῆς τιμῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ σημαία θέλει εὐθὺς τότε ἀνυψωθῆ ἐπὶ τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τοῦ πλοίου τῆς Α. Β. Μ. «Ὁ Μαρλβορούγ» καὶ θέλει χαιρετισθῆ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου πλοίου διὰ 21 κανονοβολισμοῦ.

»Ἐν ταῖς νήσοις Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κυθήρων, καὶ Παξῶν αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαί, θέλουσι συμμορφωθῆ ὅσον οἷόν τε ἀκριβέστερον πρὸς τὸ ἀνωτέρω διαγραφὲν τυπικὸν τελετῆς, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπιτρέψωσι τοῦτο.

Ἥ τε Ἀγγλικὴ καὶ Ἑλληνικὴ σημαία χαιρετηθήσονται ἀμοιβαίως, καταβιβαζόμεναι καὶ ἀνυψούμεναι, ἐν ὅλαις ταῖς Νήσοις ἔνθα ὑπάρχουσι πρόχειρα τὰ τοῦ χαιρετισμοῦ μέσα.

»Ἄρθρον 3. Ἐπειδὴ ἀναγκαῖον καθίστατατε νὰ συνταχθῶσι κατάλογοι ὑπογραφῆς περὶ τῶν ἐκ μέρους τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ παραδοθησομένων εἰς τὸν Ἔκτακτον Ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ὀχυρωμάτων, ἀρχείων καὶ λοιπῶν, περὶ ὧν διαλαμβάνει κατωτέρω τὸ προκείμενον Πρωτόκολλον, διώρισαν ἕκαστον πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπόν.

»Τὸν Σὶρ Πέτρον Βραΐλαν, Ταξιάρχην τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, καὶ τὸν Κ. Γεώργιον Ζηνόπουλον Διευθυντὴν τοῦ Γραφείου τοῦ Ἐκτάκτου Ἀπεσταλμένου, ὅπως ὁ μὲν παραδώσῃ, ὁ δὲ παραλάβῃ τὰ τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας Ἀρχεῖα, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται τὰ πρωτότυπα τοῦ Ἰονίου Συντάγματος, ὡς καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως.

»Τὸν Κύρ. Βὰρρ Ἱππότην τοῦ Τάγματος τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, βοηθὸν Γραμματέα τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, καὶ τὸν Κύρ. Ἰωάννην Περόγλουν Γραμματέα Α'. Τάξεως παρὰ τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείῳ τῆς Ἑλλάδος πρὸς παράδοσιν καὶ παραλαβὴν ἀφιεμένων σκευῶν ἐν τῷ Παλατίῳ τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

»Τὸν Κύριον Ροδόσταμον, Ὑπασπιστὴν τῆς Α. Υ. τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας, καὶ τὸν Κ. Ἀνδρέαν Ψύλλαν, ἀκόλουθον παρὰ τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείῳ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς παράδοσιν καὶ παραλαβὴν τῶν σκευῶν τοῦ Παλατίου τῆς Α. Υ. — καὶ τοῦ Κ. Κ. Φομπλὰν Ὑπεπιμελητήν, καὶ Ταγματάρχην Μῆσον, ἀξιωματικὸν ἐπὶ τοῦ Στρατωνισμοῦ ἀφ' ἑνός, καὶ τοὺς Κ. Κ. Μιχαὴλ Γεωργαντᾶ, Στρατιωτικὸν ἐπιμελητήν, καὶ Νικόλαον Μάτ

νον Ταγματάρχην τῶν Γενικῶν ἐπιτελῶν, ἀφ' ἑτέρου, ἵνα συντάξωσι τὰς ὑπογραφὰς καὶ ἐκθέσεις τῆς παραδόσεως τῶν φρουρίων καὶ στρατιωτικῶν Καταστημάτων τῆς Κερκύρας. Ἐπειδὴ δ' ἀναγκαῖον καθίσταται νὰ ληφθῶσιν ὅμοια μέτρα καὶ διὰ τὰς λοιπὰς Νήσους, οἱ κατ' αὐτὰς διευθυνταὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀστυνομίας, ἐκ μέρους τῆς Α. Ε, τοῦ Α. Μ. Ἁρμοστοῦ, καὶ οἱ Ἔπαρχοι, ἐκ μέρους τοῦ Ἐκτ. Ἀπεσταλμένου τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως, ἐξελέχθησαν, ὅπως συντάξωσι καὶ ὑπογράψωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα πρωτόκολλα.

»Αἱ περὶ τῶν ἀνωτέρω συντακτέαι πράξεις γενήσονται εἰς διπλοῦν, καὶ ἀνταλλαγήσονται ὑπὸ τῶν εἰρημένων προσώπων ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Α. Β. Μ.

Ἄρθρον 4. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν τύπων καὶ τελετῶν, ὡς ἐκτίθενται ἐν τῷ 2. ἄρθρῳ θέλει θεωρηθῇ ὡς πραγματικὴ καὶ τελικὴ ἐκπλήρωσις τῶν διατάξεων τοῦ 9. ἄρθ. τῆς προμνησθείσης συνθήκης ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρετ. καὶ Ἰρλανδίας, ἄνευ οὐδενὸς περαιτέρω Πρωτοκόλλου συμφωνίας ἢ πράξεως, οἱασδήποτε.

»Ἡ Α. Ε. ὁ Α. Μ. Ἁρμοστὴς καὶ ὁ Ἐκτ. Ἀπεσταλμένος θέλουσιν οὐχ ἧττον ἀνακοινώσει ταῖς οἰκείαις Κυβερνήσεσι τὴν δέουσαν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθειμένων διατάξεων.

»Πρὸς πίστωσιν τούτου ἡ Α. Ε. ὁ Α. Μ. Ἁρμοστὴς καὶ ὁ Ἐκτ. Ἀπεσταλμένος ὑπέγραψαν τὴν παροῦσαν πρᾶξιν εἰς διπλοῦν Ἑλληνιστί τε καὶ Ἀγγλιστί, καὶ ἔθεσαν ἐπ' αὐτῆς τὰς σφραγίδας των.

»Ἐγένετο ἐν τῷ Παλατίῳ τῶν Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου ἐν Κερκύρᾳ τὴν 28 (16) ἡμέραν τοῦ Μαΐου τοῦ Σωτηρίου ἔτους 1864. (Γ. Σ.) Θ. Α. Ζαΐμης.—(Γ. Σ.) Ε. Κ. Στόρξ.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ὑπογραφὴν τοῦ Πρωτοκόλλου, ἡ Α. Ἐξοχότης ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς Προκήρυξιν.—«Ἐρρῖκος Νάϊγτ Στόρξ.—Ἐκ μέρους τῆς Α. Ε. Ἐρ. Ν. Στόρξ, Μεγαλοσταύρου τοῦ Διασημοτάτου Τάγματος τῶν Ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, Ἱππότου Ταξιάρχου τοῦ ἐπισημοτάτου τάγματος τοῦ Λουτροῦ, καὶ ὑποστρατήγου εἰς τὸν στρατὸν τῆς Α. Μ. καὶ Α. Μ. Ἁρμοστοῦ Αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ ἡνωμένον κράτος τῶν Ἰονίων νήσων κτλ. κτλ. κτλ.

»Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπογραφείσης καὶ τῇ 29 Μαρτίου 1864 ἐπικυρωθείσης συνθήκης μεταξὺ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πάσῶν

τῶν Ρωσιῶν καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, διεδηλώθη ὅτι ἡ Α. Β Μ. εἶχε συναινέσει ὑπὸ τοὺς τότε ἀναφερομένους ὅρους, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν προστασίαν τοῦ Ἡνωμ. Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐντὸς τῶν τότε δηλωθέντων ὁρίων, συμπεριλαμβανομένων τῶν Ἰονίων Νήσων μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ ἀνεξάρτητον καὶ Συνταγματικὸν Μοναρχικὸν Κράτος.

»Διεδηλώθη δὲ πρὸς τούτοις ὅτι αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ Δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. μέλλουσι νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῆς χώρας τοῦ εἰρημένου Ἰονίου Κράτους ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἢ καὶ τάχιον, εἰ δυνατόν, μετὰ τὴν κύρωσιν τῆς εἰρημένης Συνθήκης.

»Καὶ ἐπειδὴ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Α. Μ. αἱ νῦν διαμένουσαι εἰς τὴν ρηθεῖσαν χώραν, θέλουσι κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου ἀποσυρθῇ ἐξ αὐτῆς.

»Δι' ὃ ἐν ὀνόματι καὶ ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ὁ Λ. Μ. Ἁρμοστής, διὰ τοῦ παρόντος, διακηρύττει καὶ διαδηλοῖ ὅτι, κατὰ τὴν εἰρημένην ἡμέραν 2 τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου 1864, ἡ Προστασία τῆς Α. Μ. ὡς εἴρηται ἐκ τῶν νήσων τούτων θέλει τελευταῖον ἐγκαταλειφθῇ, παύσει καὶ λήξει, καὶ ὅτι αἱ εἰρημέναι νῆσοι θέλουν γίνει καὶ θέλουσιν εἶσθαι ἀπολύτως μέρος τῆς ἀνεξαρτήτου καὶ συνταγματικῆς Μοναρχίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α΄. Ἐδόθη ἐκ τοῦ παλατίου τῶν ἁγ. Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

»Κερκύρᾳ τῇ 28 ταύτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ Σωτηρίου ἔτους 1864.—Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Drummond Wolff Γραμματεὺς τοῦ Λ. Μ. Ἁρμοστοῦ.»

Ἡ Α. Ε. ὁ Λ. Μ. Ἁρμοστὴς προβὰς τότε πρὸς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου, προσεφώνησε τοῖς παροῦσιν ὑψηλοῖς ἐν τέλει τάδε. —«Κύριοι.—Ἤδη ἐξεπλήρωσα σχεδὸν τὴν τελευταίαν πρᾶξίν μου, καθ' ὃ Λ Μ. Ἁρμοστοῦ τῆς Α Μ.

»Ἀποχαιρετῶ μετὰ εἰλικρινοῦς λύπης λαόν, πρὸς ὃν ἐπὶ πλέον ἢ πέντε ἔτη στενῶς ἐσχετίσθην, καὶ εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ ὁποίου θέλω πάντοτε λίαν ἐνθέρμως ἐνδιαφέρεσθαι.

»Πρὸς τὰς Γερουσίας τοῦ ΙΑ΄ καὶ ΙΓ΄. Κοινοβουλίου ὀφείλω νὰ προσφέρω τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου, δι' ἣν μοὶ παρέσχον συνδρομὴν κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν δημοσίων καθηκόντων μου. Ἐπιτραπήτω μοι δὲ τὰς αὐτὰς εὐχαριστίας νὰ προσφέρω καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐν πόλει καὶ ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους τούτου.

»Μὲ ὅλας τὰς δυσκολίας, ὅσαι ἐνίοτε ἀνεφύησαν, δύναμαι νὰ μαρτυρήσω ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς διαθέσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὑπὲρ τῆς ἀγάπης, τῆς τάξεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων προτερημάτων, ὅσα τὸν καθιστῶσιν ἀγαπητὸν εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ σχετιζομένους.

»Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα καὶ Σεβαστή μοι Κυρία, ἀποσυρομένη τῇ ἰδίᾳ καὶ ἐλευθέρᾳ Αὐτῆς βουλήσει τῆς ὑπευθύνου καὶ δεινῆς ἐπιφορτίσεως, ἣν διεπιστεύθησαν Αὐτῇ αἱ μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, καὶ προσκαλέσασα τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν τῶν νήσων τούτων παρεκινήθη μόνον ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ πραγματοποιήσῃ εὐχὴν τόσον συχνὰ ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἧς ἡ ἐκπλήρωσις θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν νήσων τούτων καὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος ὡς συντείνουσα εἰς τὴν ἐθνικὴν εὐημερίαν.

»Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀναδράμω εἰς τὰς περιστάσεις, ἐξ ὧν ἐπήγασαν αἱ ἰδιαίτεραι σχέσεις αἱ ὑπάρξασαι ἡμίσειαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα μεταξὺ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους. Διαρκούσης ὅλης τῆς περιόδου ταύτης δύναμαι εὐσυνειδήτως νὰ εἴπω ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως τῶν προκατόχων μου καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ διὰ πάντων τῶν δυνατῶν μέσων προαγωγὴ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἰονίου λαοῦ.

»Δύναμαι μετ' εὐχαριστήσεως ν' ἀναπωλήσω τὰς ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐπανειλημμένως γενομένας προσπαθείας διὰ τὴν εἰς τὸ κράτος τοῦτο ἐπέκτασιν ἐκείνων τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἀγγλίας, τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τῶν νήσων τούτων, ἥτις πολὺ προέχει τῆς ἐν πάσῃ ἄλλῃ γειτονευούσῃ χώρᾳ, κατὰ τὰ ἱδρυθέντα καταστήματα, τὰς ὁδούς, τὰς γεφύρας, τοὺς λιμένας, τοὺς φανούς, καὶ ἄλλα δημόσια ἔργα, ἅτινα ἐσυστήθησαν καὶ ἐσυντηρήθησαν, τὴν τάξιν, ἥτις σχεδὸν ἀμετατρέπτως ἐτηρήθη ἐν καιροῖς γενικῆς διατάξεως, τὴν ἀκμάζουσαν ἐμπορίαν ἀποτελεσματικῶς προστατευθεῖσαν ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, τὸ σχετικῶς εὐτελὲς ποσὸν τοῦ δημοσίου χρέους, καὶ τὴν μὴ ἐπαχθῆ φορολογίαν.

»Λάθη δυνατὸν νὰ ἐγένοντο, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀχώριστα τῶν ἀνθρωπίνων θεσμῶν, καὶ ἰδίως εἰς πολιτικὴν κατάστασιν τόσον ἀνώμαλον, οἵα ἡ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ὑπάρξασα.

»Εἶναι ἔνθερμος ἐπιθυμία τῆς Βασιλίσσης ἵνα τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀποβῇ εὐτυχές, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου

δὲν θέλει ἐλλείψει. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπω ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐθνῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ εὐσυνειδησίας τοῦ λαοῦ, οὐχ ἧττον ἢ ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῶν διοικούντων. Καὶ εἰς μὲν τὸν Ὑμέτερον Βασιλέα καὶ τοὺς συμβούλους Αὐτοῦ, θέλει ἀπόκεισθαι νὰ ἐγκαινίσωσι νέαν κατάστασιν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει ἔμφρονος οἰκονομίας καὶ συνταγματικῆς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἐνεργοποιήσεως συνετῶν νόμων καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνικῶν πόρων. Εἰς Ὑμᾶς δὲ νὰ καταδεχθῆτε ἄξιοι ἀποστολῆς, εἰς ἣν καὶ ὁ μᾶλλον ἀσήμαντος ὀφείλει νὰ συνεισφέρῃ ἀφίνοντες κατὰ μέρος, διὰ τὸ δημόσιον συμφέρον, πᾶσαν προσωπικὴν διένεξιν καὶ τὰς ἀναμνήσεις τῶν προτέρων διχονοιῶν, διὰ τῆς αὐστηρᾶς ὑποταγῆς εἰς τὸν νόμον, διὰ πάσης ἀναγκαίας προσωπικῆς θυσίας, διὰ τῆς καλλιεργείας πασῶν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρετῶν, διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν ὑμέτερον Βασιλέα, καὶ τῆς εἰς τὴν κρίσιν Αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης.—Καὶ πάλιν ἀποχαιρετῶ ὑμᾶς ἀπὸ καρδίας.»

Μεθ' ὃ ὁ Ἐκλαμπρότατος Ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας ἀπήντησε πρὸς τὴν Α. Ε. τάδε.—«Ἐξοχώτατε!—Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκφράζω τὰ αἰσθήματα πάντων, εὐχαριστῶν ζωηρῶς τὴν Υ. Ε. διὰ τὰς εὐμενεῖς καὶ φιλόφρονας ἐκφράσεις, ἃς εὐηρεστήθη νὰ μεταχειρισθῇ ἐν τῷ ἀποχαιρετᾷν ἡμᾶς.»

»Πέποιθε ὅτι ἐντὸς ὀλίγου μία μόνη φωνὴ ὑπάρξει μαρτυροῦσα τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐστάθειαν καὶ τὸ ἀληθὲς φιλελεύθερον πνεῦμα, ἅτινα τοσοῦτον μεγάλως διέκριναν τὴν διαχείρισιν τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος.

»Διὰ μεγαθύμου ἀποφάσεως τῆς Α.Μ. τῆς Χαριτοβρύτου Ἀνάσσης Προστάτιδος, πρὸς ἣν οἱ Ἰόνιοι ὀφείλουσιν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην, αἱ νῆσαι αὗται μετὰ μακροὺς αἰῶνας, ἀνακτῶσι τὴν Ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, καὶ θέλει γλυκέως συναισθανθῇ πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οὐδὲν θέλει παραλειφθῇ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν μέλλοντος.

»Παρακαλῶ τὴν Υ. Ε. νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ καταθέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐνδόξου θρόνου τῆς Α. Μ. τὴν ἔκφρασιν τῶν ἡμετέρων τούτων αἰσθημάτων, καὶ νὰ ἀποδεχθῇ μετὰ τῶν εἰλικρινῶν εὐχαριστιῶν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχὰς ὑπὲρ πάσης μελλούσης εὐδαιμονίας τῆς Υ. Ἐξοχότητος.»

Τῆς Α. Ἐξοχότητος δὲ ἀπευθυνάσης εὐχαριστηρίους τινὰς λόγους πρὸς τὴν Α. Ἐκλαμπρότητα, ἡ τελετὴ ἐπεραιώθη.

Ἀνηγγέλλετο δὲ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔμελ-

λεν ἀνυπερθέτως ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηνῶν τὴν τρίτην 12 Μαΐου τὸ ἑσπέρας, ἵνα μεταβῇ εἰς τὰς νήσους, καὶ ἔλθῃ εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπως ἐπισήμως λάβῃ τὴν κατοχήν. Τρία δὲ συμμαχικὰ πλοῖα ἔμελλον νὰ συνοδεύσωσι τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἀπὸ Κατακώλου μέχρι Κερκύρας. Ἡ δὲ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ ἦναι εἰς Κέρκυραν τὰς 26 Μαΐου. Ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάζοντο μεγάλαι τιμαὶ καὶ δεξιώσεις εἰς ὅλας τὰς νήσους ἵνα ὑποδεχθῶσι τὸν Βασιλέα. Τὰς 21 Μαΐου ἡμέραν ῥητὴν, καθ' ἣν ἑορτάζεται ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ἐνῷ εἶχον φθάσει τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια φέροντα τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν εἰς Κέρκυραν, ἀκριβῶς ἐγίνετο ἡ κατάβασις τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ἡ ὕψωσις τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας καθ' ὅλας τὰς νήσους κατὰ τὰ ὡρισμένα ἐν πρωτοκόλλῳ. Ὁ στρατηγὸς Ἄγγλος μετὰ τῆς ἐν Ἀκροπόλει φρουρᾶς περιεκύκλωσε τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν, καὶ ἐδόθησαν αἱ τιμαί. Κατέκοψε τὸν σημαιοστάτην, καὶ ἔλαβε τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν, ὑψώσας τὴν Ἑλληνικήν. Τὰς 11 ὥρας ἐν Κερκύρᾳ ὁ Α. Μ. Ἁρμοστὴς Στὸρξ ὑπεδέχετο ἐν τῷ παλατίῳ Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου τὸν ἔκτακτον ἀπεσταλμένον Θ. Ζαήμην, καὶ ἀπεχαιρέτα τοὺς παρευρεθέντας Ἰονίους μεγάλους ἀξιωματικοὺς καὶ ἐπισήμους ἰδιώτας ἐν μεγάλῃ συγκινήσει. Ἀκολούθως ὑπ' αὐτῶν ὅλων συνοδευόμενος εἰς τὴν τάφρον τῆς Ἀκροπόλεως ἐδεξιοῦτο ὑπὸ φρουρᾶς τιμῆς λόχου Ἀγγλικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ παριστάσης τὰ ὅπλα. Αἱ ζητωκραυγαὶ, αἱ εὐχαριστήσεις, οἱ ἐναγκαλισμοὶ, αἱ εὐφημίαι πολλῶν χιλιάδων ψυχῶν, συνεκίνουν τὸ αἴσθημα πάσης ἀνθρωπίνου καρδίας. Ἄνθη καὶ ζαχαρωτὰ ἔβρεχον τοὺς ἐπιβιβαζομένους εἰς τὰς λέμβους, Ἄγγλους, καὶ τὰ δάκρυα ἀμφοτέρων Κερκυραίων καὶ Ἄγγλων ἀποχαιρετιζομένων ἔρρεον ἐκ τῶν ὀμμάτων. Ἀλλὰ τὸ θέαμα ἐπηύξησε τὴν συγκίνησιν ἐπὶ τὸ μᾶλλον, ὅτε, ἐνῷ προηγεῖτο ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ, ὁ Ἄγγλος ἀντιστράτηγος, Ροβέρτος Κάρεϊ ἔφθασε πρὸς τὴν τάφρον, κρατῶν ἰδίαις χερσὶ τὸν σημαιοστάτην μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας, καὶ ἐπηκολουθεῖτο ὑπὸ τῆς φρουρᾶς. Τὸ πλῆθος τῶν Κερκυραίων ἔδραμε μὲ δακρύβρεκτον πρόσωπον, καὶ ἠσπάζετο, ἐφίλει, ἐνηγκαλίζετο τοὺς διαβαίνοντας στρατιώτας ἐνώπιόν του, καὶ εὐχόμενος τὸ κατευόδιον. Τὸ δίκροτον «ὁ Μαλβοροῦς» ὕψωσεν εὐθὺς ἐπὶ τοῦ μέσου ἱστοῦ τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν, ἅμα ἐπεβιβάσθη ὁ Ἁρμοστὴς καὶ εὐθὺς 21 κανονοβολισμοὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπεχαιρέτουν αὐτὴν, ῥιπτόμεναι ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ τοῦ καταλαβόντος τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς. Αὖθις δὲ ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἱστὸν τοῦ πλοίου ἀνυψοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ σημαία καὶ ἐχαιρετᾶτο μὲ 21 κανονοβολὰς,

Ἀκολούθως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀλαλάζοντος πλήθους, καὶ τῶν εὐφημιῶν ἀπεβιβάσθη ἡ Ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ δύναμις συγκειμένη ἐκ τοῦ 10 τάγματος, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν στρατηγὸν Πίσαν, καὶ εἰσήρχετο εἰς τὰ φρούρια. Εἶτα ὁ στρατηγὸς, τὸ ἐπιτελεῖον καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπορεύθησαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος, καὶ ἐψάλη δοξολογία καὶ παρακλήσεις. Φωταψία δὲ γενικὴ τὸ ἑσπέρας καὶ ἡ μουσικὴ τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρίας τῶν Κερκυραίων ἐνεδείκνυε τὴν χαρὰν τοῦ πλήθους.

Τὰ αὐτὰ ἐπράχθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατὰ τὴν κατάβασιν καὶ ὕψωσιν τῶν σημαιῶν, καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἄγγλων εἰς τὰς ἄλλας νήσους. Οἱ Κεφαλλῆνες, οἵτινες ἕως τότε δια τὰς προλαβούσας δυσαρεσκείας καὶ ὠμότητας ἐπὶ Οὐάρδου δὲν ἐπλησίαζον στρατιώτην ἢ πρόσωπον Ἄγγλου, ὥρμησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἅπαντες νὰ ἐναγκαλίζωνται, ἐπευφημῶσι καὶ ἀποχαιρετῶσι αὐτοὺς ἀναχωροῦντας. Αἴσθημα κοινῆς ἀγαλλιάσεως καὶ εὐχαρίστου καρδίας ἐζωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπον πάντων διότι οἰκειοθελῶς οἱ Ἄγγλοι παρῃτοῦντο παντὸς δικαιώματος καὶ προστασίας, ὃ ἰσχυρὰ συνθήκη Βασιλέων παρεῖχεν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν νήσων, καὶ συνέπραξαν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, καὶ ἐξετέλεσαν τὴν ποθητὴν ἕνωσιν, ὑπὲρ ἧς τοσαῦτα ἠγωνίσθησαν καὶ ἔπαθον οἱ Ἰόνιοι. Ἄλλως ὅμως συνέβαινεν ἐν Ζακύνθῳ ψευδεῖς φῆμαι εἶχον διασπαρῆ ἐν τῷ εὐφαντάστῳ πλήθει ὅτι ἄπιστια πολλὰ ἤθελεν διαταράξει τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰρήνην τῶν πολιτῶν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἔπαρχος Σ. Καρβελᾶς κατὰ συνεννόησιν τοῦ ἰσχυροῦ τότε Κ. Λομβάρδου, ἀρχιμορυφαίου τῶν ριζοσπαστῶν, προέλαβεν ὅπως οἱ χωρικοὶ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπεβιβάζοντο εἰς τὰ πλοῖα οἱ Ἄγγλοι, καὶ ὑψοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ σημαία. Ἀπὸ πρωΐας δὲ πολιτοφυλακὴ τοῦ κοινοῦ λαοῦ κατὰ λόχους διῃρημένη ἐπετράπη νὰ περιπολῇ εἰς τὰς συνοικίας τῆς πόλεως, καὶ προσέχῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν. Ὁ ἔπαρχος Καρβελᾶς εἶχε λάβει τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀπεσταλμένου Ζαΐμη, συνάμα δὲ καὶ ἐπίσημον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἵνα μετὰ τὴν παῦσιν τῆς προστασίας ἐξακολουθήσῃ ὡς ἔπαρχος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς νήσου.

Συνεπῶς ὅθεν τοῦ ἐπισήμου ὁ Ἔπαρχος Σ. Καρβελᾶς, κατεσκεύασε σημαίαν Ἑλληνικὴν μετάξινον δαπάνῃ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ὡς ἐπροτάνθη ἐν συνεδριάσει. Τας 6 τὸ πρωῒ παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ ὑποπλοιάρχου καὶ τοῦ πληρώματος τοῦ μικροῦ ἀτμοπλοίου

Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον κατέπλευσεν ἐπὶ τούτῳ εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἵνα παρέχηται πᾶσαν βοήθειαν μέχρις ἔλθῃ ἡ Ἑλληνικὴ φρουρά, ἐπορεύθη εἰς τὴν μητρόπολιν, φέρων ἰδίαις χερσὶν ἐπὶ δίσκου ἀργυροῦ. Ἐκεῖ ὁ ἐπίσκοπος Ν. Κοκκίνης ἀνέγνωσεν εὐχὴν καὶ εὐλόγησεν αὐτήν. Εἶτα κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν 8 ὥραν ἀνέβη εἰς τὸ φρούριον μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, καὶ παρέδωκε τὴν σημαίαν πρὸς τὸν Ἄγγλον φρούραρχον. Αὐτὴ δὲ ἐδέθη ἐπὶ ἄλλου σχοινίου. Ἀφοῦ δὲ περιεκύκλωσεν ὅλη ἡ φρουρὰ τὸν σημαιοστάτην, καὶ προσεφέρθησαν αἱ ὀφειλόμεναι τιμαί, κατεβιβάζετο ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπευφημούσης διὰ τῶν ὅπλων φρουρᾶς, καὶ τῶν παρεστώτων ἀρχῶν. Διὰ τῆς μιᾶς ἄκρας τοῦ σχοινίου τοῦ σημαιοστάτου κατεβιβάζετο ἡ Ἀγγλική, καὶ ἀνεβιβάζετο ἡ Ἑλληνικὴ διὰ τῆς ἄλλης. Τὴν σημαίαν παρελάμβανεν ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς σημαιοφόρος. Ὁ φρούραρχος παρέδωκε τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου εἰς τὸν Ἔπαρχον. Ἀπεχαιρέτουν φιλοφρονέστατα καὶ συγκινητικῶς ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοὺς παρεστῶτας, ὅτε τινὲς αὐτῶν ἐζήτησαν νὰ τοὺς δείξωσι ποῖος εἶναι ὁ Λομβάρδος ἐκεῖ παρευρισκόμενος. Τοσαύτην ἐντύπωσιν ἡ ἀκατάβλητος ἐνέργεια τοιούτου ἀνταγωνιστοῦ ἰσχυρᾶς Προστασίας εἶχε ποιήσει εἰς τοὺς ἀτρομήτους υἱοὺς τῆς Ἀλβιόνης. Γλυκοφρονέστατα δὲ εἶδον καὶ ἀπεχαιρέτησαν αὐτόν. Εἶτα ἀνεχώρουν συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς μουσικῆς τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου, καὶ παρακολουθούμενοι ὑπὸ τῆς Κυρίας Γουδάους, ἧς ὁ σύζυγος τοποτηρητὴς ἕως τότε, διέμενεν ἐν Ζακύνθῳ ὡς Ἄγγλος πρόξενος. Οἱ κάτοικοι τοῦ προαστείου Ποχάλεως ἐπρόσφεραν ἀνθοδέσμας καὶ μετὰ δακρύων ἠσπάζοντο αὐτοὺς διερχομένους ἐκ τοῦ προαστείου των. Οὐδεὶς ὅμως τῶν πολιτῶν παρηκολούθησεν αὐτούς, ἢ ἠκούσθη φωνὴ ζητωκραυγίας, ἢ ἀποχαιρετήσεως ὅτε ἀπεβιβάζοντο εἰς τὸ πλοῖον. Μόνος ὁ Κύριος Γ. Λαγγουϊδάρας ἀπεκαλύφθη καὶ ἀπεχαιρέτα. Ὁ δὲ ἐξιστορῶν ταῦτα Π. Χιώτης, πλησιάσας τὴν διερχομένην φρουρὰν κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς μητροπόλεως, ἀπεκαλύφθη καὶ μετὰ σεβασμοῦ ἔκλινε τὴν κεφαλήν, καὶ ἐπροσκύνησε τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν, λογιζόμενος ὅτι ἐπὶ ἑξήκοντα ἔτη ἡ ἰσχυρὰ Προστασία της ἀπεμάκρυνε πάντα ἐχθρὸν βουλόμενον νὰ ἐπιτεθῇ τῆς πατρίδος του, ἐνίσχυσε καὶ ἠσφάλισε ζωὴν καὶ περιουσίαν τῶν συμπολιτῶν, ἐκραταίωσεν εἰρήνην καὶ εὐημερίαν αὐτῶν, προήγαγε τὸν λαὸν εἰς διανοητικὰς καὶ ὑλικὰς βελτιώσεις, ἐπροστάτευσε διὰ νόμου τὸν δυναστευόμενον δημότην ἀπέναντι τοῦ αὐθαιρέτου ἄρχοντος δυνάστου, καὶ μὲ τὸ διαβατήριον αὐτῆς καὶ σημαίαν ὁ διατρίβων εἰς τὰ ξένα, ὁ θαλασσοπλέων Ἑπτανήσιος ἰσχυροποιεῖ

τὰς δικαίας του ἀπαιτήσεις καὶ παραστάσεις ἀπέναντι κραταιᾶς ἀλλοφύλου Δυνάμεως.

Ἅμα ἀπεδιβάσθη ἡ Ἀγγλικὴ φρουρὰ τὸ πλῆθος τῶν χωρικῶν φαιδρὸν καὶ ἀγαλλόμενον, φέρον τὴν σημαίαν ἑκάστου τοῦ χωρίου του εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν. Μετ' αὐτῶν ἡνώθησαν καὶ οἱ πολῖται. Σημαιοστόλισται ἦσαν ὅλαι αἱ οἰκίαι, τάπητες γαλάζιοι καὶ στέφανοι περιεκόσμουν τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν, αἱ ζητωκραυγαὶ καὶ τὸ φίλημα Ἐθνικῆς ἀναστάσεως καὶ ἐλευθερίας ἐδίδετο ἐκ τοῦ στόματος πάντων. Οὐδεμία ταραχή, οὐδὲ χλεύη, ἢ λόγος προσβλητικὸς ἠκούσθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ νῆσον. Λίαν ἀσφαλῶς ἐπηγρύπνει ὁ ἀναδεχθεὶς τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν τῆς νήσου Λομβάρδος, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ζακυνθίου λαοῦ τὸ παλλάδιον κατ' αὐτὸν τῆς ποθητῆς ἑνώσεως. Μόνον οἱ φυλακισμένοι κακοῦργοι, κακῶς εἰσηγηθέντες παρά τινων φίλων αὐτῶν, ἠθέλησαν νὰ διασπάσωσι τὰς φυλακὰς καὶ ἐξέλθωσιν ἐλευθέρως. Ἀλλὰ τούτους ἐμπόδισεν ἡ πρόνοια τοῦ Ἐπάρχου καὶ ἡ ἀντίταξις τῶν περιπόλων χωροφυλάκων καὶ αὐτοῦ τοῦ πληρώματος τοῦ ἀτμοπλοίου Ναυπλίου, ὃ παρέπλευσεν ἀπέναντι τῶν φυλακῶν, καὶ ἠπείλησεν αὐτῶν τὴν ἐξόντωσιν, ἐὰν ἐπεχειρίζοντο νὰ δραπετεύσωσι. Τὴν μεθαύριον ἀφίχθη ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, ὁ φρούραρχος καὶ ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοί, οἵτινες εὐφημούμενοι καὶ ἀνθοβρεχόμενοι ἐπορεύθησαν πρῶτον εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, καὶ εἶτα κατέλαβον τοὺς στρατῶνας φρουρίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐγευμάτισαν ἀξιωματικοὶ καὶ δημοσύμβουλοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐπάρχου. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐγένετο φωταψία γενικὴ καθ' ὅλην τὴν πόλιν, ἡ δὲ φαιδρότης καὶ ἀγαλλίασις ἐμειδία εἰς τὰ πρόσωπα ὅλων.

Ἀφοῦ δὲ ἀνεχώρησαν οἱ Ἄγγλοι, ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρει ἐκ τοῦ λιμένος Κατακώλου, ἔνθα πλεύσας ἐπὶ τοῦ Μαλβορῦ ὁ πρώην Ἁρμοστὴς Στὸρξ, ἐνεχείρησε τὴν μεγάλην Ἰόνιον σημαίαν τοῦ Κράτους, καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπεχαιρέτησεν αὐτόν, καὶ ἐπορεύθη εἰς Μάλταν, ἧς διωρίσθη Κυβερνήτης. Εἶτα ὁ Ἑλληνικὸς ἀτμοδρόμων φέρων τὸν Βασιλέα Γεώργιον, καὶ τὰ συνοδεύοντα αὐτὸν τρία πολεμικὰ πλοῖα τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ἔχοντα τοὺς πρέσβεις, ἀφίχθησαν τὰς 29 εἰς Κέρκυραν.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἡ Πάραλος μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς ἐπροπορεύθη τῆς Βασιλικῆς συνοδίας, καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἤθελε καταπλεύσει εἰς τὸν Κερκυραϊκὸν λιμένα τὴν πρωΐαν τῆς Β'. Ὡς ἀστραπὴ διαδοθεῖσα ἡ ἀγγελία ἐνέπλησε τὸ κοινὸν ζωηρᾶς εὐφροσύνης. Πάντες ἡτοιμάσθησαν πρὸς ὑποδοχὴν

τοῦ λαοποθήτου Βασιλέως. Ἅπαντες οἱ παραθαλάσσιοι λόφοι κατὰ τὸ προάστειον Γαρίτσης καὶ τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη τοῦ περιβόλου ἔγεμον πληθύος πάσης τάξεως θεατῶν, καὶ μάλιστα χωρικῶν, οἵτινες ἀπὸ πρωΐας τῆς δευτέρας συνέρρευσαν εἰς τὴν πόλιν Κατὰ τὴν ὁδὸν Γαρίτσης τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν πλατεῖαν, παρετάχθησαν κατὰ δύο στοίχους ἀπόσπασμα τῶν στρατιωτικῶν Δυνάμεων, αἱ διάφοροι ἑταιρίαι σημαιοφοροῦσαι, καὶ οἱ φοιτηταὶ τοῦ Γυμνασίου ἐκπληροῦντες καθήκοντα ἐθνοφυλάκων πρὸς τήρησιν τῆς εὐταξίας. Κατὰ δὲ τὴν ἀποβάθραν στηθεῖσαν περὶ τὸ μέσον τῆς παραλίου ἐκείνης ἀκτῆς τῆς Γαρίτσης τὴν σημαιοστόλιστον καὶ ἐστρωμένην μὲ τάπητας, ἵσταντο περιμένοντες, ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος, οἱ πρόξενοι, ἡ παύσασα Γερουσία, Ἔπαρχος, ὅλαι αἱ ἀρχαὶ καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι, ἑκάστης τάξεως λαβούσης τὴν ὡρισμένην θέσιν κατὰ τὸ ἐκδοθὲν πρόγραμμα τῆς ὑποδοχῆς. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ ἦτον ἀπερίγραπτος· ἐβλέπετο εἰς τὰ πρόσωπα πάντων φαιδρότης καὶ ἀγαλλίασις, ἠκούοντο ζωηραὶ φωναὶ συγκινήσεως, ἐπιθυμίας, αἰσθημάτων, πόθων ψυχῆς καὶ καρδίας ὡς προσδοκώσης ἀνεπιμόνως τὸ μέλλον νὰ πληρώσῃ ἀγάπην, σεβασμὸν καὶ ἀφοσίωσιν. Ἅμα ἀπεβιβάσθη ὁ Βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς τὴν Βασιλικὴν λέμβον, τὰ φρούρια καὶ τὰ τρία πλοῖα τῶν Προστατίδων Δυνάμεων ἐκανονοβόλουν τὸν Βασιλικὸν ἀσπασμόν. Ζωηραὶ δὲ ζητωκραυγαὶ ὅλου τοῦ πλήθους ἀντήχουν εἰς τὸν ἀέρα ἐκ τῶν πέριξ ἀκτῶν καὶ ὑψωμάτων. Ὁ Ἔπαρχος Κουρκουμέλης μὲ βραχεῖαν προσλαλιὰν ἐχαιρέτησε τὸν Βασιλέα ἀποβιβασθέντα ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὰς κλεῖς τῆς πόλεως. Ἅμα ἐκινήθη ἡ ἅμαξα, ἐφ' ἧς ἐπέβη ὁ Βασιλεύς, καὶ ἠκολούθησαν αἱ λοιπαὶ φέρουσαι πρέσβεις καὶ ἀρχάς, ἐκινήθη συγχρόνως ἅπας ὁ λαὸς ἐνθουσιωδῶς ζητωκραυγῶν. Οἱ ἑταῖροι τῶν διαφόρων συλλόγων προεπορεύοντο στοιχηδὸν μὲ τὰς σημαίας ἀνοίγοντες τὸν δρόμον εἰς τὸ Βασιλικὸν ὄχημα. Ἄνθη, ζαχαρωτά, δάφναι ἔπιπτον ἀδιαλείπτως ἐκ τῶν σημαιοστολίστων οἰκιῶν τῆς πόλεως, μέχρις οὗ ἡ Βασιλικὴ ἅμαξα ἔστη ἀπέναντι τῆς Πλατείας τῆς Παναγίας τῶν Ξένων. Ἐνταῦθα ὁ Βασιλεὺς ἀποβὰς ἐπορεύθη πεζὸς παρακολουθούμενος παρὰ τοῦ πλήθους εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ὁ Ἀρχιερεὺς Ἀθανάσιος φορῶν ὅλην τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, προσέφερε τὸ εὐαγγέλιον εἰς ἀσπασμὸν τῷ Βασιλεῖ, ὑποδεξάμενος παρὰ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ. Εἶτα δὲ προσεφώνησεν αὐτῷ τάδε.

«Μεγαλειότατε.—Ἰδοὺ θείᾳ εὐδοκίᾳ ἐξεπληρώθησαν καὶ ἐστέφθησαν ἤδη ἅπασαι αἱ διαπρύσιοι ἡμῶν εὐχαί, καὶ ὁ τῆς καρδίας

ἁπάντων ἡμῶν προσαειφλέγων πόθος. Ἰδοὺ ἵστασαι νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὦ τρισέβαστε Ἄναξ, ὡς ἄστρον φαεινὸν διαυγάζον πάντας ἡμᾶς. Καὶ ἡ μὲν Κέρκυρα φαιδρῶς πανηγυρίζει τὴν εὐσημον ταύτην ἡμέραν τῆς ἐνταῦθα ἱμερτῆς ἐλεύσεώς Σου. αὐχοῦσα καὶ σεμνομένη ἐπὶ τῇ ὑπεραγούσῃ τιμῇ τοῦ ὑποδέξασθαι τὸν ἑαυτῆς ἐκλεκτὸν Βασιλέα. Ἐγὼ δὲ μύρια ὅσα θύω τῷ Θεῷ εὐχαριστήρια τῷ ἀξιώσαντί με ἐπὶ γήραος οὐδῷ θεάσασθαι τὸ Σὸν Χαριτόβρυτον πρόσωπον, καὶ ἐπιδαψιλεύσασθαι τῇ σεπτῇ κορυφῇ Σου τὰς ἐκ μέσης καρδίας ταπεινὰς εὐλογίας μου καὶ εὐχάς. Ἅπασα δὲ ἡ Ἑπτάνησος χαρμοσύνως σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται, ὅτι μετὰ τοσούτων αἰώνων ξενοκρατίαν εὐμοίρησε τέως ἀνακτήσασθαι τὸ πλείστης σπουδῆς ἄξιον καὶ τιμαλφὲς κτῆμα, τὴν ὑπὸ τὸ εὐκταῖον συνταγματικὸν σκῆπτρον τῆς Σῆς Θεοφρουρήτου Μεγαλειότητος ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, ἣν οὔτε ἡ ἐνδόξων φρουρίων καθαίρεσις, οὔτε ἡ ἐξουδετέρωσις, οὔτε ἄλλη τις ἐπενεχθεῖσα βλάβη ἀντισηκῶσαι δύνανται.

»Ἀφάτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ καυχήσεως ἐνεπιμπλάμεθα, ὦ Κράτιστε Βασιλεῦ, ἡνίκα διὰ τῆς δημοσιογραφίας ἐξηγγέλλοντο ἡμῖν τὰ τὴν Σὴν Μεγαλειότητα περικοσμοῦντα καὶ καθωραΐζοντα ἀγλαὰ καὶ ὑπέρτιμα πλεονεκτήματα, τὸ εὐφυές, φημί, τὸ νοῆμον, τὸ φιλόκαλον, τὸ φιλοδίκαιον, τὸ φιλάνθρωπον, καὶ πολλὰ ἄλλα, οὐχ ἥκιστα δὲ ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν νέαν Σου πατρίδα, ὑπερβάλλουσα ἀγάπη, ἃ πάντα ὑπερβαλλόντως τῇ Σῇ ἁγνῇ καὶ καθαρᾷ ἐνιζάνουσι καρδίᾳ.

»Ἡ Ἑλλάς, Μεγαλειότατε, ἧς Θεόθεν ἐκλήθης Βασιλεύειν, ἦν τὸ πάλαι, ὡς εὖ οἶσθα, λίαν εὐκλεὴς καὶ περίπυστος ἐπὶ σοφίᾳ, ἐλευθερίᾳ, καὶ πολλοῖς ἐνδόξοις ἄθλιοις καὶ πολυκρότοις κατορθώμασι· καὶ ἐκ τῶν ζειδώρων μαστῶν αὐτῆς ἡ Εὐρώπη ἐθήλασε τὸ πρῶτον γάλα τῆς ἐλευθερίας, τῆς μαθήσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς θεσπεσίας γλώσσης αὐτῆς τῆς ἁπανταχοῦ τότε κατισχυούσης καὶ ἐπιπολαζούσης διεδόθη ὁ εὐαγγελικὸς καὶ ἀποστολικὸς λόγος, καὶ ἐχριστιανίσθη ἡ οἰκουμένη. Ἀλλ' ἐσύστερον, κρίμασιν οἷς μόνος Κύριος ἐπίσταται, βαρύτατος χειμών, ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν ἐπισκήψας, μετήμειψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀπαίσιον ἦμαρ, καὶ διέθηκεν αὐτὴν ἐπὶ πολὺ δησημεροῦσαν καὶ δυσκλεᾶ, ἄχρις οὗ ἐπ' ἐσχάτων οἱ Ἕλληνες ἑλόμενοι θανεῖν ὑπὲρ τὸ ζῆν ἐν δουλείᾳ, καὶ ἀγωνισάμενοι κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐφαμίλλως τοῖς ἑαυτῶν προγόνοις, καὶ μυρίας θυσίας ὑποστάντες, ἀπεσείσαντο βαρύτατον καὶ ἀφόρητον ζυγὸν βαρβάρων καὶ αἱμοχαρῶν τυράννων, καὶ ἐβάλοντο

φαεινὴν κρηπῖδα ἐλευθερίας· ἀνθ' ὅτου κλέος ἀπηνέγκαντο παρὰ τῶν χριστεπωνύμων λαῶν τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ ἀρωγὴν αὐτῶν ἐπεσπάσαντο. Ἀλλ' ὡς μὴ ὤφειλε, κατεβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς διπλωματίας, περιγραψάσης εἰς λίαν στενὸν κύκλον τὴν ἡρωϊκῶς ἀνακτηθεῖσαν ἐλευθερίαν, ἧς περ ἀπεστερήθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν μετασχόντων τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος. Νῦν δὲ ἡ ἐλευθέρα σμικρὰ μερὶς τοῦ ἔθνους μετὰ τῆς ἤδη προσαρτηθείσης Ἑπτανήσου, δεῖται ἀξίου καὶ συνετοῦ κυβερνήτου, ὅπως οὗτος πηδαλιουχήσῃ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας εἰς εὔδιον λιμένα ἀκυμάντου εὐνομίας, προόδου καὶ εὐημερίας· εἴθ' οὕτω παρασκευάσῃ καὶ εὐμοιρήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος προορισμοῦ. Καὶ τοιοῦτον μὲν κυβερνήτην ἡ θεία Πρόνοια ἀνέδειξε τὴν Σὴν Μεγαλειότητα. Ἡμεῖς δὲ ἐλπίσι χρησταῖς ἀναπτερούμεθα, ὅτι ὑπὸ τὸ θεοφιλὲς κράτος τῆς Σῆς Μεγαλειότητος ἅπασα ἡ πεφιλημένη Σοι Ἑλλὰς ἀνακτήσεται σὺν Θεῷ τὴν προγονικὴν εὔκλειαν καὶ δόξαν· ἡ δὲ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ νέα αὕτη κιβωτὸς, ἐν ᾗ ἐκ δεινοῦ κατακλυσμοῦ τυραννοκρατίας ἠσφαλίσθη καὶ διεσώθη εἴ τι ἐστιν ἡμῖν τὸ μέγιστον περισπούδαστον καὶ ἀνεκτίμητον, οἷον θρησκεία, ἐθνικότης καὶ γλῶσσα, ὑπὸ τὴν κραταιὰν προστασίαν καὶ λιπαρὰν μέριμναν τῆς Σῆς Μεγαλειότητος τεύξεται τῆς προσηκούσης τιμῆς, λαμπρότητος καὶ εὐσταθείας. Ζῆθι τοίνυν ἐπὶ μήκιστον, ὦ Δημοφιλὲς Βασιλεῦ, καὶ «ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε, ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης»· ὁ δὲ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευόντων ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων καὶ Κύριος τῆς δόξης δῴη Σοι Σολομῶντος τὴν φρόνησιν, καὶ Δαυῒδ τὴν πραότητα, ἐνδύσαι Σε δύναμιν ἐξ ὕψους ἀήττητον, περιφρουροίη καὶ διατηροίη Σε ὑγιᾶ, μακραίωνα, ἀκλόνητον, ἀκράδαντον καὶ παντὸς ἐναντίου καὶ ἀνιαροῦ συναντήματος ἀνώτερον καὶ ὑποκείμενον, δωρούμενός Σοι τὴν Βασιλείαν, εἰρηνικὴν, ἀτάραχον εὐήμερον καὶ φερόλβιον!»

Δοξολογία εὐθὺς μετὰ τὸ προσφώνημα ἐτελέσθη ἀπέναντι τῆς λάρνακος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. Κατ' αὐτὴν τριάκοντα εὔφωνοι νεανίσκοι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ διδασκαλίαν τοῦ περικλεοῦς μουσικοδιδασκάλου Ν. Χ. Μαντζάρου ἐψαλμῴδησαν. Μετὰ τὴν τελετὴν ὁ Βασιλεὺς ἐπορεύθη ἐφ' ἁμάξης εἰς τὸ Βασιλικὸν παλάτιον, ὅπου ἐπὶ μᾶλλον κορυφουμένου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, αἱ ἐπευφημίαι καὶ ἐκδηλώσεις ἐγένοντο ζωηρότεραι. Κατὰ τὸ ἑσπέρας ἡ πόλις καὶ τὰ προάστεια ἦσαν λαμπρῶς φωταγωγημένα· τὸ θέαμα τῆς δενδροφύτου πλατείας ὑπερέβη κατὰ πᾶσαν προσδοκίαν, διότι ἅπαντα τὰ δένδρα διὰ φανῶν κρεμωμένων ἐφωταγώγουν, αἱ μουσικαὶ ἐπαιάνι-

ζον, καὶ πυροτεχνήματα λαμπρὰ φερθέντα ἐκ Νεαπόλεως κατὰ διαταγὴν τοῦ δημοσυμβουλίου ἐκαύθησαν· λαμπρῶς διέλαμπε τὸ κιόσκιον τὸ κατασκευασθὲν τῇ ἁδρᾷ δαπάνῃ τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρίας, ἔνθα ἐπαιάνιζεν ἡ μουσικὴ αὐτῆς ἐκλεκτὰ τεμάχια. Ὁ Βασιλεὺς τὸ ἑσπέρας περιεφέρετο τὰς ὁδούς, βλέπων τὴν φωταψίαν, καὶ εὐαρεστούμενος εἰς τὴν εὐφροσύνην τοῦ Κερκυραϊκοῦ λαοῦ καλῶς ἀγομένου ἀεὶ εἰς συμπεριφορὰν καὶ ὑπόκλισιν ἀπέναντι Βασιλέως.

Μετὰ ὀλιγοήμερον διατριβὴν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ συνοδία ἀπέπλει ἐκ Κερκύρας διὰ τὰς μεσημβρινὰς νήσους. Πανταχοῦ δὲ εἰς ἥντινα αὐτῶν ἀπέβαινεν, ὑποδέχετο μὲ τὰς εὐφημίας καὶ ἀγαλλιάσεις, ὅπου καὶ ἰδιῶται προσέφερον αὐτῷ εἰς τὰς ἐπαύλεις των προγεύματα καὶ εὐωχίας, ὡς ἐν Λευκάδι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ἐν Ληξουρίῳ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Τσετσέλη, καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τοῦ κόμητος Νικολάου Λούντζη ἐν τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ ἐπαύλει τοῦ Ἁγίου Κηρύκου, ἣν ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὴ ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας ἐπεσκέφθησαν. Ἀλλ' αἱ δεξιώσεις τῶν Ζακυνθίων ὑπερέβησαν τῶν ἄλλων νησιωτῶν. Ὁ Ἔπαρχος Σ. Καρβελλᾶς πρὸ ἡμερῶν τῆς ἀφίξεως συνέστησε ἐπιτροπήν, ἥτις συνέλεξε πλούσιον ἔρανον παρ' ὅλων τῶν συμπολιτῶν ἐπὶ προετοιμασίᾳ τῆς ὑποδοχῆς καὶ προσφορᾶς τοῦ γεύματος. Ἐλευκάνθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν αἱ οἰκίαι ὅλαι τῶν μερῶν τῆς πόλεως, καθ' ἃς ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ Βασιλεύς. Κατεσκευάσθη ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἀποβάθρα στρογγύλη σημαιοστόλιστος καὶ ἐστρωμένη μὲ τάπητας ἐκ βελούδου κοκκίνου. Εἶτα θεωρεῖα συνεχῶς μέχρι τῆς ἁψῖδος τῆς ἐγερθείσης μεταξὺ τῆς ἐνάρξεως τῆς προκυμαίας καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Πλατεῖαν Γεωργίου, τότε ἐπωνομασθείσης. Ἡ ἁψὶς κατ' ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Κοκκίδη ἐστολίσθη μὲ σημαίας Ἑλληνικὰς καὶ τῶν τριῶν Δυνάμεων. Ἔφερε ἐπάνω ἐν σχήματι ἀγαλματώδους συμπλέγματος ἐζωγραφισμένην τὴν Ἑλλάδα ἐναγκαλιζουσαν τὰς ἑπτὰ θυγατέρας τοῦ Ἰονίου. Εἶχε ἐπιγραφὰς περιξ «Καλῶς ἦλθες Βασιλεῦ.» Τὰς Βασιλικὰς ῥήσεις τοῦ Γεωργίου.« Ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου εἶναι ἡ ἰσχύς μου.» «Ἐλπίζω ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν θέλει μετανοήσωσι δια τὴν ἕνωσίν των,» καὶ στίχους τοῦ ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ. Κάτωθεν δὲ μὲ καρυάτιδας καὶ στήλας κρατούσας τὸ ἐπιστήλιον καὶ τὸν θριγγὸν μετὰ ζωφόρου. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ ἄλλη ἁψὶς ἠγέρθη, φέρουσα τὸ ἀρχαῖον σύμβολον τῆς Ζακύνθου τὸν Ἀπόλλωνα μὲ τὴν λύραν, καὶ στολισμένην μὲ τὰς σημαίας Δανίας, τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τὴν ἐθνικήν, καὶ ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ θριγγοῦ ἐν εἴδει

τροπαίου ξίφη καὶ λόγχας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ ἀξιοΰμνηστον Ἑλληνικὸν μπαεράκι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου κατὰ Δράμαλη, ὃ οἱ ἀγωνισταὶ ἔπεμψαν δῶρον πρὸς τὸν φιλογενέστατον Κ. Δραγῶναν. Ἀπὸ δὲ τῆς εἰσόδου τῆς παραλίας τῆς Ἄμμου μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐστήθησαν κατὰ σειρὰν στῆλαι σημαιοστόλιστοι καὶ μυρτοστόλιστοι, καὶ συνέχουσαι πλέγματα μύρτου ποικιλλόμενα μὲ στεφάνους ἀνθέων, καὶ κρεμῶντα εἰκόνας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἀγωνιστῶν. Τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι οἰκιῶν, τῶν λεσχῶν καὶ καταστημάτων, πωλητηρίων ἐστρώθησαν μὲ τάπητας ἐθνικοῦ χρώματος, ἐστολίσθησαν μὲ μύρτους καὶ στεφάνους δάφνης καὶ ἀνθοφέρα ἀγγεῖα, καὶ ἀνυψώθη ἡ ἐθνικὴ σημαία ἐν ἑκάστῃ οἰκίᾳ, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραϊκῆς συνοικίας.

Ἡ μεγαλοπρεπὴς οἰκία ἅπασα ἡ ἄνω καὶ κάτω τοῦ εὐγενοῦς Μιχαλίτση ὡρίσθη ὡς Ἀνάκτορον, καὶ ἐκοσμήθη μὲ ὅ,τι πολυτελέστερον καὶ πολυτιμώτατον ἔπιπλον ἢ σκεῦος τραπέζης εἶχον αἱ πλουσιώτεραι οἰκίαι τῶν ἰδιωτῶν. Ὁ δ' Ἔπαρχος Καρβελλᾶς ἐπρόβλεψεν ἐκ Τεργέστης καὶ ἄλλων μερῶν πολυποικιλώτατα γλυκύσματα καὶ φαγητὰ διὰ τὴν Βασιλικὴν τράπεζαν. Ἅμα ἡ ἡ κανονοβολὴ τοῦ φρουρίου τῇ 19 Ἰουνίου ἀνήγγειλε τὴν προσέλευσιν τῶν Βασιλικῶν πλοίων, εὐθὺς ὅλη ἡ πόλις ἐτέθη εἰς κίνησιν. Ἑταιρίαι μὲ τὰς σημαίας των, ἀρχαί, ὑπάλληλοι, προὔχοντες τῆς νήσου, ἱππόται παρασημοφόροι καὶ ἅπασα ἡ πληθὺς ἀγαλλόμενοι συνέρρευσαν εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ τὴν πλατεῖαν. Ἀπόσπασμα στρατιωτῶν, ἡ ἀστυκὴ μουσική, ὁ Ἔπαρχος, καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ πρόξενοι περιέμενον τὸν Βασιλέα ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ἔπαρχος ἐπὶ λέμβου μεταβὰς εἰς τὸν ἀτμοδρόμωνα ἐχαιρέτησεν ἰδίως τὸν Βασιλέα, καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ Σπόνεκ. Ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς λέμβου ἀποβὰς ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς παρακολουθίας τῶν πρέσβεων καὶ τοῦ λαμπροῦ ἐπιτελείου πεζικοῦ καὶ ναυτικοῦ ἐδέχετο ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας παρὰ τοῦ Ἐπάρχου τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως. (1) Εὐθὺς δὲ προσεφώνει ὁ Ἔπαρχος Καρβελλᾶς ὧδε.»

«Βασιλεῦ.—Εὐλογημένη ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ Υ. Μεγαλειότης πατεῖ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης νήσου. Ἡ Ἑπτάνησος μετὰ

(1) Αἱ κλεῖς ἐποιήθησαν τὸ πρῶτον σιδηραῖ καὶ ἐπιχρυσωμέναι. Ἀλλ' ὕστερον μαθὼν ὁ ἔπαρχος ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἤθελε νὰ τὰς κρατήσῃ ὡς μνημεῖον τῆς αὐτοῦ κατοχῆς, κατεσκεύασεν αὐτὰς ἀργυροεπιχρυσωμένας μὲ τὸ ἀργαῖον σύμβολον τῆς Ζακύνθου καὶ ἔλαβε τὰς εὐχαριστήσεις τοῦ Βασιλέως.

αἰώνων ξενικὴν δεσποτείαν εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους ἐπανερχομένη, ἑορτάζει συγχρόνως μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς Υ. Χασποθήτου Μεγαλειότητος. Εὐτυχὴς ἐγὼ ὅτι διερμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων τοῦ Δημοτικοῦ συμβουλίου Ζακύνθου, καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευομένου λαοῦ, ἔρχομαι νὰ προσαγορεύσω τὴν Υ. Μ. καὶ νὰ ἐκφράσω αὐτῇ τὰ αἰσθήματα τῆς πλήρους ἀγαλλιάσεως, ὑφ' ὧν ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου κατέχεται, βλέπων ἐν μέσῳ αὐτοῦ τὸν γνήσιον ἡγεμόνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἐναποθέτει τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος μεγαλείου τοῦ Ἔθνους. Ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου, Βασιλεῦ, πέποιθεν, εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς Ὑμῶν Μεγαλειότητος, καὶ ἀνακτῶν τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, πέποιθεν συγχρόνως ὅτι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος θέλει ἴδῃ ἀναπτυσσομένην καὶ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ εὐημερίαν. Εἰς τὸν λαὸν τοῦτον, Βασιλεῦ, θέλετε εὑρεῖ ἀείποτε ὑπηκόους πιστούς, ἀφοσιωμένους καὶ ἑτοίμους πάντοτε νὰ συνδράμωσι τὴν Υ. Μ. πρὸς τελείωσιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς, εἰς ἣν ἐκλήθη παρὰ τῆς Θείας προνοίας. Ἐπὶ τούτοις δὲ θερμῶς ἀναπέμπει πρὸς τὸν Ὕψιστον τὰς δεήσεις του, ὅπως ἡ κραταιὰ αὐτοῦ χεὶρ διατηρήσῃ ἐπὶ μακρὸν αἰωνίους τὴν Υ. Μ. πρὸς δόξαν τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ θρόνους της.»

Μετὰ τὸ προσφώνημα τοῦ Ἐπάρχου ὁ Βασιλεὺς ἐποχούμενος ἐφ' ἁμάξης μεγαλοπρεποῦς, καὶ ἅπασα ἡ συνοδία ὑφ' ἄλλων ἔφθασαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀνθοβολούμενοι ἐκ τῶν παραθύρων πάσης συνοικίας, ὅπου διέβαινεν. Ἐκεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς Κοκκίνης προσεφώνησε λόγον.

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε τὸ προσφώνημα, ἐψάλη δοξολογία, ἐν ᾗ χορὸς ἐξασκηθεὶς κατὰ τετραφωνίαν Κριτικῆς μουσικῆς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσοδιδασκάλου Π. Γριτζάνη, ἔψαλε τὸν συνήθη ὕμνον τῆς δοξολογίας. Εἶτα ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ συνοδία καὶ αἱ λοιπαὶ ἅμαξαι, ἐν αἷς ἐπέβαινον αἱ ἐγχώριαι ἀρχαὶ καὶ ἱππόται, ἦλθον εἰς τὸ παρασκευασθὲν ἀνακτορικὸν οἴκημα. Ὁ Βασιλεὺς ἔδωκεν ὑποδοχὴν καὶ παρουσίασιν πρὸς τοὺς ἐλθόντας εἰς ὑπόκλισιν, οὓς εἰσῆγεν ὁ παριστάμενος Ἔπαρχος. Εὐγενεῖς δὲ νεάνιαι ἐτάχθησαν ὡς θεραπεία ἐπὶ τιμῇ. Τὸ ἑσπέρας ἡ μεγάλη φωταψία καθ' ὅλην τὴν πόλιν διήγειρε τὴν περιέργειαν τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ θέαμα. Τὸ δ' ἄλλο ἑσπέρας τῆς ἐπιούσης, ἀφοῦ ἔλαβε πρόγευμα ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ κόμητος Κ. Λούντζη, συμφωνία μεγάλη ἐξ ἐπιφανῶν γλυκυφωνοτάτων κορασίων, γυναικῶν καὶ μουσικῶν, ἐπεβιβάσθη ἐπὶ μεγάλης λέμβου φωταυγαζομένης. Αὕτη ἐπλησίασε τὸν βασιλικὸν ἀτμοδρόμωνα, ἔνθα

ἐπεβιβάσθη ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἐκαλέσθησαν οἱ πρέσβεις καὶ τὰ ναυτικὰ ἐπιτελεῖα. Ὡραιότατον δ' ἐγένετο τὸ θέαμα καὶ τερπνότατον τὸ ἆσμα τὸ ἐκτελεσθὲν παρὰ φωνητικῆς καὶ ὀργανικῆς μουσικῆς ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μουσικοδιδασκάλου Π. Καρέρ. Ἐψάλη ὁ Βασιλικὸς ὕμνος συντεθεὶς ὑπὸ Φρ. Δομενεγίνου, ὁ ὕμνος τοῦ Σολωμοῦ, καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ἄσματα τῆς Ζακυνθίας μούσης τραγῳδηθέντα. Τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν καὶ εὐφροσύνην ἐποίησεν ἡ ἁρμονία τῶν ἀγγελοφώνων κυριῶν καὶ ἀοιδῶν, ὥστε ὁ Βασιλεὺς εὐθὺς προσεκάλεσεν ἅπαντας τοὺς μουσικοὺς ἐν τῷ ἀτμοδρόμονι καὶ ἐξετέλεσαν καὶ ἄλλα ἄσματα καὶ ἐφιλοφρονήθησαν. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρουν οἱ μὲν μουσικοὶ εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Βασιλεὺς καὶ ἡ συνοδία ἀπέπλεον εἰς Ἀθήνας. Τοιαύτη λαμπρὰ ἐγένετο ἡ ὑποδοχὴ καθ' ὅλας τὰς νήσους. (1) Μετ' ὀλίγον δὲ ἐγένοντο αἱ ψηφοφορίαι βουλευτῶν πληρεξουσίων διὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἐκλεχθέντες, ἀφοῦ συνήχθησαν ἐν Ζακύνθῳ ἐξ ὅλων τῶν νήσων, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔπλευσαν τὰς 9 τοῦ Ἰουλίου εἰς Ἀθήνας. Οἱ καθεστῶτες δὲ νόμοι διετηρήθησαν μέχρι τοῦ τέλους τῆς συνελεύσεως, ἥτις ἐξέδωκε τὸ νέον σύνταγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὤρκισεν ὁ Βασιλεύς. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀφομοίωσις τῆς Ἰονίου Πολιτείας τῆς Ἑλλάδος τῷ 1865, καὶ τότε ἔπαυσε πᾶς θεσμὸς καὶ νόμος διοικητικὸς, τελωνιακὸς, δικαστικὸς καὶ ταμιευτικὸς τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ μόνος ὁ πολιτικὸς κῶδηξ διετηρήθη μέχρι δημοσιεύσεως τῶν νέων Ἑλληνικῶν κωδήκων.

Οὕτως ἐτελείωσε τὸ Ἰόνιον Κράτος καὶ αἰσίως ἐπεραιώθησαν οἱ πόθοι τοῦ Ἰονίου λαοῦ εἰς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἕνωσιν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Μοναδικὸν δὲ παράδειγμα παρέχει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν περιπετειῶν τῶν λαῶν ἡ οὕτω ταχέως ἐπιτευχθεῖσα ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου. Διότι ἐνῷ ἄλλοι λαοὶ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ἐπάλαισαν καὶ ποταμοὺς αἱμάτων ἔχυσαν ὑπὲρ

(1) Κακόβουλός τις κατὰ τῆς τιμῆς τῆς Ζακύνθου, ἀπετόλμησε τότε νὰ γράψῃ ἀνωνύμως πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως κ. Ζαΐμη, ὅτι ἐν Ζακύνθῳ ὑπῆρχε μέγας κίνδυνος, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ὁποίου ἡ Α. Μεγαλειότης δὲν ἔπρεπε νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, ἢ, μεταβαίνουσα, νὰ μὴ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου, ἢ, ἐξερχομένη, νὰ μὴ δεχθῇ οὐδὲ ἓν ποτήριον ὕδατος καὶ τὰ παρόμοια. Περὶ τοιαύτης ψευδολογίας ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Βασιλικῆς χωροφυλακῆς γράφει ἐπισήμως τῇ 14 Ἰουλίου 1864 πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν. «Ἐν τούτοις ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν εἰς Ζάκυνθον, ὑπεδέχθη ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφερόμενα ἦσαν μῦθοι.»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ μεταπολιτεύσεως, μόνοι οἱ Ἑπτανήσιοι ἐπὶ ἕνδεκα ἔτη παλαίσαντες καὶ ἄνευ χύσεως αἱμάτων, ἀλλὰ διὰ μόνου τοῦ λόγου καὶ τῆς πατριωτικῆς ἐνεργείας ἀπήλαυσαν τὴν ποθητὴν ἕνωσιν. Τρεῖς δὲ κυρίως αἰτίαι συνετέλεσαν τὸ ἱστοριονομικὸν τοῦτο φαινόμενον. Α'. αἴτιον. Ἡ διάσωσις τοῦ ἐθνισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Ἑπτανήσιος ἀεὶ συναισθανόμενος, ἀείποτε ἐθεώρησε τὸν κυρίαρχον αὐτοῦ Βενετὸν, Γάλλον, Ρῶσσον καὶ Ἄγγλον ὡς ξένον κάτοχον τῆς γῆς τῶν γενεθλίων του· διότι μηδέποτε πρὸς μηδένα αὐτῶν συνοικειωθεὶς, ἀλλ' εἰς ἀπόσεισιν ἐθνικῆς δουλείας, καὶ ἀνάστασιν πατρικοῦ θρόνου διατρέφων χρυσᾶς ἐλπίδας, πάντοτε διετήρει τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ προσδοκίας τοῦ ὁμοφύλλου καὶ ἐνόμιζε πρόσκαιρον καὶ μεταβατικὴν τὴν ἐν ταῖς νήσοις ξένην κυριαρχίαν. Ἐκ τούτου μᾶλλον ὡς θεραπείαν πολιτικῆς συνέσεως καὶ περιπτώσεων ἀνάγκης ξενοκρατίας, ἢ ὡς ἀποτελέσματα σκοπεύσαντα ἐθνικὴν καὶ αὐτόνομον πολιτείαν, ἐξελάμβανε τὰ πλεονεκτήματα καὶ εὐεργετήματα, ὅσα ἀπήλαυεν εἴτε κυριαρχούμενος, εἴτε προστατευόμενος ὑπ' ἀλλοφύλου δυνάστου. Ὁσάκις δὲ ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅπως στερεώσῃ τὴν Προστασίαν, ἐπρότεινε συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις πρὸς διόρθωσιν τῶν καθεστώτων, ὁ Ἑπτανήσιος ποθῶν τὴν ἐθνικήν του ἀποκατάστασιν ἀπέκρουσε τὰς μεταρρυθμίσεις ὡς ἐπεκτεινούσας τὸν κρίκον τῆς συνδέσεως μετ' ἀλλοφύλου καὶ οὐχὶ μετὰ τοῦ ὁμοιοεθνοῦς.

Β'. αἴτιον. Πρὸς τοῦτο συνέτειναν οἱ εἰλικρινεῖς ἀγῶνες τῶν ἐλευθεροφρόνων πατριωτῶν. Οὗτοι ἀφορμὴν μεταπολιτεύσεως λαβόντες εἰς ἀνταγωνισμὸν κατὰ ξενοκρατίας τὴν ὑπὸ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος παραβιασθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, περὶ ἧς ὁ Κόμης Καποδίστριας ἔγραψεν ὁριστικὴν ῥήτραν ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 1815, ὠφελήθησαν πάσας εὐνοϊκῆς φορᾶς τῶν πολιτικῶν περιστάσεων εἰς ἀγῶνα τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἐπολέμησαν δι' ἀκαταμαχήτου λόγου τὴν ξενοκρατίαν, ἀνέπτυξαν τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τοῦ λαοῦ, ἔσπευσαν κοινὴν σύνδεσιν Ἰονίων καὶ Ἑλληνικῶν συμφερόντων, προῆγον τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ αἴσιον τέρμα τῆς ἑνώσεως τοῦ Ἰονίου μετὰ τοῦ ὁμοφύλλου Βασιλείου, πρὸς ἣν ἐτείνοντο ἀνέκαθεν πόθοι καὶ σκοποὶ τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ καθ' ὅλας τὰς πολιτικὰς τύχας.

Γ'. αἴτιον. Τὸ φιλελεύθερον σύστημα πολιτικῆς διοργανώσεως τῆς συνταγματικῆς Ἀγγλίας, οὐχ ἧττον συνετέλεσεν εἰς ἀποχώρησιν τῆς προστασίας ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων· διότι θέλουσα ἡ Ἀγγλία νὰ παγιώσῃ ἐλευθέριον πολιτικὴν, καὶ νὰ παρέχῃ πρώτη εἰς ξένους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Βασιλεῖς καὶ Ἡγεμόνας δεσπόζοντας ἀλλοτρίων ἐθνῶν, ὑπόδειγμα χειραφετήσεως αὐτῶν πρὸς ἐθνικὴν καὶ αὐτόνομον ἀνεξαρτησίαν, καὶ ὑποθάλπουσα πνεῦμα καὶ πόθους τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοῦ ΙΘʹ. αἰῶνος, ἠνέχθη τὸν ἐν δικαίοις λόγον καὶ ἀνταγωνισμὸν τῶν Ἑπτανησίων ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων. Οἰκείᾳ δὲ βουλήσει ἐδικαίωσε τοὺς ἐθνικοὺς αὐτῶν πόθους, καὶ ἦρε τὴν Προστασίαν, καταλιποῦσα πᾶν δικαίωμα, ὃ ἐκέκτητο δυνάμει τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης καὶ τῶν συνταγματικῶν τοῦ Ἰονίου θεσμῶν.

Διὸ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ ὡς πρωτοτόκῳ θυγατρὶ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, καὶ τῇ Αὐτῇ Βασιλίσσῃ Βικτωρίᾳ. Ἡ Προστασία κατὰ τὴν συνθήκην καὶ τὸ σύνταγμα λαμβάνουσα μέρος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διαχείρησιν τοῦ προστατευομένου Ἰονίου Κράτους, τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν ἀτόμων καὶ χώρας πάντοτε ἐσκόπευε.ν Ἡ στιβαρὰ χεὶρ Ἁρμοστῶν καὶ διοικητῶν ἐνίσχυεν ἀεὶ ἀμεροληπτως νόμους φιλοδικαίους καὶ δικαιώματα. Προήγετο δικαία, κραταιά, εὐμενὴς καὶ εὐάρεστος παντὶ ὑπηκόῳ διοίκησις τοῦ μικροῦ ἡνωμένου Κράτους. Διὰ τῆς μεγάλης Βρεττανικῆς Δυνάμεως, ἥτις ἐκτείνεται κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἠσφαλίζετο ἡ νησιῶτις ἀνίσχυρος χώρα κατὰ πάσης ἐπιθέσεως πολεμίων μεταξὺ τοσούτων πολιτικῶν κλονισμῶν καὶ ἐχθροπραξιῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ χαριτόβρυτος Βασίλισσα Βικτωρία Αʹ. προθύμως ἐνέκλινεν εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἰονίου συντάγματος. Ἄνευ δὲ τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων οὐδεμία ὁδὸς ποτὲ ἤθελεν ἀνοιχθῆ πρὸς τὸν Ἰόνιον, ἥτις ἤθελε τὸν ὁδηγήσει εἰς τὸ τέρμα τῆς ἑνώσεως.

Ἡ ἱστορία λοιπὸν θέλει διαμνημονεύει τὴν γενομένην ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἣν ἐποίησεν ἡ Μεγάλη Βρεττανία οὐχὶ μόνον ὡς πολιτικὸν δικαίωμα τῶν ἐθνικοτήτων προσῆκον τῷ Ἰονίῳ λαῷ, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐεργέτημα πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Διότι ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου, ἀρχὴ πρώτη ἐγένετο εἰς ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὕτη στηρίζει χρηστὰς ἐλπίδας τῶν εἰσέτι δούλων Ἑλλήνων, ὅτι θὰ ἴδωσι τὴν φαεινὴν ἡμέραν τῆς ἐλευθερίας εἰς Πανελλήνιον ἕνωσιν Βασιλευόμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σκήπτρου, καὶ κυβερνώμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου. «Θεὸς ὅπου βούλεται νικᾶται φύσεως τάξις.»

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Βʹ. ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α΄.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ περὶ Δ. Καρούσου Κεφαλλῆνος.

(Τόμος Α΄.)

Μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐστηροτήτων τοῦ Κάμπελ ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς. Τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ κακουργοδικεῖον κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν φονέα Ἀνδρέαν Μιγκάρδην ἐκ κώμης Χιλιοτάτων Κεφαλληνίας. Τὸ ἐφετεῖον μετέβαλε τὴν θανατικὴν καταδίκην εἰς φυλάκισιν δεκαπενταετῆ. Ὁ Κάμπελ μαθὼν τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐφετείου, κατεφρόνησε αὐτὴν, ἔστειλε στρατιώτας, ἐξέβαλε τῆς φυλακῆς τὸν Μιγκάρδην, καὶ ἐκρέμασεν εἰς τὴν ἀγχόνην. Ὁ ἱππότης Κλαδᾶς ὁ συνεργήτας πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς Μάλταν, ἵνα ἔλθωσιν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὰς νήσους, καὶ ἀποδιώξωσι τοὺς Γάλλους πρὸς τὰ 18 κεφάλαια τῆς κατηγορίας, ἃ ἔφερεν εἰς Ἀγγλίαν κατὰ τοῦ Κάμπελ, ἔλαβεν ἀντίγραφον τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου παρὰ τοῦ Δημητρίου Καρούσου γραμματέως τοῦ ἐφετείου καὶ ἐπιπροσέθετο κατηγορίαν κατὰ τοιαύτης παραβιάσεως τῶν δικαστικῶν θεσμῶν ὑπὸ τοῦ Κάμπελ. Ὁ τότε ἀρχηγὸς τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως Ἄγγλος Σκουμελκέτελ τῷ 1814 ἔγραφε πρὸς τὸν Κάμπελ.—«Ὁ Γ. Κλαδᾶς συνεργάζεται μυστικῶς μετὰ τοῦ Δημητρίου Καρούσου (γραμματέως τοῦ ἐφετείου), ὅστις καὶ ἐφωδίασεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς προμνησθείσης ἀποφάσεως... Ὁ Δημήτριος Καροῦσος εἶναι ἔνοχος καὶ φίλος τοῦ κυρίου Κλαδᾶ· καὶ ἐκεῖνος μετ' ἄλλων τινῶν ἀτόμων μελετῶσιν ἐν παραβύστῳ στάσιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως.»—Πλήρης θυμοῦ ὁ Κάμπελ λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας, διέταξεν ὅτι ὁ Δημήτριος Καροῦσος, ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ ἀπαρήσῃ ἀντίγραφα πρὸς τὸν Κόμητα Γ. Κλαδᾶν ἄνευ τινὸς ἐξουσιοδοτήσεως, καὶ παρεβίασε τὴν δημοσίαν ἐμπιστοσύνην νὰ ἀποβληθῇ τῆς δημοσίας θέσεώς του, ἀπαχθῇ ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος Ἄγγλων εἰς τὸ φρούριον καὶ φυλακισθῇ ἄνευ συγκοινωνίας. Συνάμα δὲ νὰ πληρώσῃ πρόστιμον 250 ταλήρων εἰς τὸ ταμεῖον Κεφαλληνίας·

Ἐπληροφορήθη δὲ εἶτα ὁ Κάμπελ δι' ἐπιστολῆς τῶν 16 Ἰουλίου 1814 παρὰ τοῦ Σκουμελκέτελ ὅτι.—«Ἡ ποινὴ αὕτη ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κατοίκους, καὶ ἁπανταχοῦ ἐξηγέρθησαν μομφαὶ καὶ αἰτιάσεις κατὰ τοιούτου αὐστηροῦ μέτρου. Πολλοὶ ἀξιοσέβαστοι Κύριοι μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι ὁ Καροῦσος εἶναι ἀθῶος, καὶ ὅτι οὐδόλως ἐνέχεται εἰς συνωμοσίας μετὰ τοῦ Κλαδᾶ. Ἀντειπόντος δ' ἐμοῦ ὅτι ἔλαβον πληροφορίας περὶ τῆς ἐνοχῆς του παρὰ τοῦ Κ. Δαλλαπόρτα μέλους τοῦ Συμβουλίου, ἀνταπήντησαν ὅτι αὗται εἶναι λελανθασμέναι ἢ μᾶλλον ψευδεῖς»—Ἀπήντα δὲ ὁ Κάμπελ δι' ἐπιστολῆς τῆς 20 Σεπτ. 1814 πρὸς τὸν Σκουμελκέτελ.—«Ἐγκαρδίως λυποῦμαι διὰ τὴν αὐστηρότητα, μεθ' ἧς προσηνέχθην κατὰ τοῦ ἀθώου καὶ ἀξίου γραμματέως Καρούσου. Καὶ ἤδη διανοοῦμαι πῶς νὰ ἐπανορθώσω τὰς βλάβας καὶ δυστυχίας, ἃς ὑπέστη αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προβῶμεν μετὰ μυστικῆς ἐπιφυλάξεως, ἵνα μὴ ἐκτεθῶμεν εἰς τὸ Κοινὸν ὡς ἄδικοι καὶ ἀθῶοι . . . Ι. Κάμπελ.»—Εὐθὺς δὲ ἐνῷ ἐκρατεῖτο εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Δ. Καροῦσος ἐπὶ τρεῖς μῆνας αὐστηρῶς ἀπελύθη, ἀλλὰ δὲν ἐδιορίσθη εἰς οὐδεμίαν τῶν δημοσίων θέσεών του, παυθεὶς καὶ ὡς συμβολαιογράφος καὶ ὡς ἐπιτηρητὴς τοῦ τελωνειακοῦ δασμοῦ τῆς διαμετακομήσεως, ὃν εἶχεν ἐνοικιάσει διὰ 1000 τάλ. παρὰ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως τῷ 1796, καὶ ἔλαβε τὸ κύρος παρ' ὅλων τῶν ἕως τότε διαδεχθέντων τὴν Κυβέρνησιν τῶν νήσων Ρώσων, Γάλλων καὶ Ἑπτανησίων Πολιτείας. Τῷ 1817 ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ ἔλαβεν ἀναφορὰν τοῦ Καρούσου, δι' ἧς ἀνέφερε τὸ γινόμενον ἀδίκημα εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Κάμπελ, καὶ ὅτι δὲν ἔδωκε διοικητικὸν ἀντίγραφον ὃ ἀπηγορεύετο ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ δικαστικόν, καὶ ἐζήτει ἀκύρωσιν καὶ ἱκανοποίησιν. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ θέλων νὰ ἐπισημοποιήσῃ τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλικῆς φιλοδικαιοσύνης πρὸς τὸ Ἰόνιον, ἀπήντα—«Τὰ δεινά σου λυπηρὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα, ὧν ἡ φήμη περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκοάς μου καὶ πρὸ τῆς εἰς Ἑπτάνησον ἐλεύσεώς μου. Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀναφορᾶς σου χρήζει βεβαίως σοβαρᾶς μελέτης καὶ σκέψεως. Ὅθεν διερευνήσας αὐτὸ ἐμβριθῶς καὶ μετ' ἐπιστασίας θέλω ἐκδώσει τὴν ἀπόφασίν μου συνάδουσαν πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καθήκοντος». —Τὰς δὲ 8 Ἀπριλίου 1817. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ ἐξέδωκε ψήφισμα δι' οὗ διεκήρυξεν ὅτι ὁ Καροῦσος οὐδόλως παρέβη τὴν ἐγκύκλιον τοῦ ἀντιστρατήγου Κάμπελ. Διὸ ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης ἀποφασίζει 1. νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Δ. Καροῦσος εἰς τὰς ἀφαιρεθείσας αὐτῷ δημοσίας θέσεις του 2. νὰ ἐπιστραφῇ αὐτῷ τὸ ἐπιβληθὲν πρόστι-

μον 250 ταλήρων έντοκον ανά έξ τοις εκατόν από της εισπράξεως μέχρι της ημερομηνίας του εκδοθέντος ψηφίσματος, 3 να αποφυλακισθή και εξασκήση παν δικαίωμα, εφ' όσων συνειργάσθησαν εις το να επιβληθώσιν αι άδικαι ποιναί αυτώ. (Όρα Πρωτόλεια της Αγγλοιονίου Κυβερνήσεως υπό Θεοδώρου Καρούσου)

Β'.

Πέτρου Κουαρτάνου Κερκυραίου, μικρά αφήγησις περί της εταιρίας της «Αδελφότητος».

(Τόμος Β'. σ. 180)

Ότε επαναστάτησεν η Σικελία, εγένετο συνενόησις μεταξύ του Μελχούση Αλβανού εκ Κροίας και του Ρουγήρου Σέττιμου αρχιεπαναστάτου της Σικελίας. Κατ' αυτήν απεφασίσθη να μεταβώσιν έως 5,000 Αλβανοί ένοπλοι εις Σικελίαν. Έκαστος δε των στρατευομένων τούτων Αλβανών να συνεισφέρωσι μίαν λίραν Αγγλικήν και ν' αμειφθώσιν άπαντες με κτήματα εν Σικελία μετά το αίσιον πέρας της Σικελικής επαναστάσεως, και εκεί να αποκατασταθώσιν, όπως αποφύγωσιν εκ της δουλείας των Τούρκων. Αλλ' επειδή τότε δεν ευδοκίμησεν η εν Σικελία επανάστασις το κίνημα τούτο δεν ετελεσφόρησε, και ο Μελχούσης μετέβη εις Κέρκυραν Ενταύθα εύρε τον ταγματάρχην Βαλιάνον, όστις διεύθυνε την εταιρίαν της μεγάλης Αδελφότητος περί της μεγάλης ιδέας. Αυτής προήδρευσεν εν Αθήναις ο διδάσκαλος Νεόφυτος Βάμβας. Επρότεινεν ο Βαλιάνος εις τον Μελχούσην, όπως το κίνημα των Αλβανών μεταστραφή εκ Σικελίας προς απελευθέρωσιν Ηπείρου και Θεσσαλίας, οι δε στρατευόμενοι Αλβανοί μετά την ελευθέρωσιν των δύω τούτων Ελληνικών επαρχιών ν' αμειφθώσι με κτήματα εκ της χώρας τούτων, και να συνεισφέρωσιν όμως πάντοτε μίαν λίραν. Την ιδέαν αυτήν εκοινοποίησεν ο Βαλιάνος προς τον προϊστάμενον της εν Κερκύρα Ελληνικού κομητάτου της μεγάλης Αδελφότητος υπέρ της μεγάλης ιδέας Ιωσήφ Κουαρτάνου. Αυτός την προσφοράν του Μελχούση και συνενόησιν με τον Βαλιάνον εκοινοποίησε προς πάντας τους συναδέλφους και παρεδέχθη. Αλλ' εις των συνεταίρων ο Ποφάντης κερδοσκοπήσας επί του σκοπού των 5000 λιρών εκ της των Αλβανών συνεισφοράς, τας οποίας εστοχάσθη ότι ήθελε παραλάβη ο Κουαρτάνος

ἐπρόδωσε τὸ μυστήριον πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Οὐάρδον τῷ 1849 καὶ ἀπεδιώχθη ὁ Μελχούσης καὶ ὁ Βαλιάνος, ἐκ τοῦ Ἰονίου ἐδάφους, συνελήφθησαν ὁ Κουαρτάνος καὶ Σκάρπας Τὸ ἔγγραφον τοῦτο συνετυπώθη εἰς τὴν κυανῆν βίβλον τοῦ Οὐάρδου 1850.

Γ'.

Περὶ τοῦ κινήματος τῆς Μεγάλης Ἰδέας.

(Τόμος Β'.σ. 536)

Ἐν τῇ «Διπλωματικῇ Εὐρώπῃ» ἐφημερίδι ἐκδιδομένῃ ἐν Παρισίους 1876 Ἀριθ. 46—47, καὶ 48 εὕρηται ἄρθρον γραφὲν ὑπὸ «Dannieli ἐπιγραφομένον «la Crecie et Italie» ἔνθα διηγοῦνται ὅλα τὰ διατρέξαντα μεταξὺ τῶν Βασιλέων Ὄθωνος καὶ Ἐμμανουὴλ, Γαριβάλδου καὶ τῶν Ἀνατολικοϊταλικῶν κομητάτων περὶ τοῦ γενικοῦ κινήματος τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἰταλίας ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν δουλωμένων λαῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ Αὐστρίαν, ἐνταῦθα ἐμέσως ὑποκινηθεὶς ἐμφαίνεται ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Ἑλληνικοῦ κομητάτου ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Μ. Α ὅστις ἐννοεῖται ὁ Λομβάρδος. Προστίθενται δὲ καὶ τὰ ἑξῆς—«Ἐνῷ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ναυπλίου κατετάραττε τὸν Βασιλέα Ὄθωνα, καὶ ἐκυμαίνοντο καὶ Βασιλικοὶ καὶ ἐπαναστάται πῶς ἤθελαν τραπῇ τὰ πράγματα, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἐμπιστευμένος παρὰ τοῦ Βασιλέως Benza ἢ Βένσης. Οὗτος ὡμίλησε μὲ τὸν Βένθλαμ τὸν γραμματέα τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος καὶ τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τὸν Βασιλέα Ὄθωνα μυστικῶς. Ἔσπευσαν καὶ οἱ τῶν κομητάτων νὰ παρασταθῶσιν, ἀλλ' ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας ἀπεκώλυσε τὴν παράστασιν συνεργείᾳ τοῦ Βότσαρη καὶ τῆς Αὐλῆς. Ὡμολόγησε δὲ πρὸς ἅπαντας, ὅτι ἐνῷ πταίει ὁ βασιλεὺς καθ' ὅλα καὶ τὸ σύστημα τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ διὰ τὸ ἀναποφάσιστον αὐτοῦ εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀπαιτήσεις, πρέπει νὰ τὸν ὑποφέρωσι· διότι αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις τῆς Ναυπλίας ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἄνευ τοῦ Βασιλέως οὐδὲν δύναται νὰ τελεσφορήσωσι πρὸς τὸ ἐθνικὸν κίνημα. Καὶ διὰ ταῦτα πρέπει νὰ περικυκλώσωσι τὸν θρόνον καὶ αὐτὸν νὰ ὑποστηρίξωσιν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ ἔθνους καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ μυστικοσυμβουλίων. Ἐσυμβούλευε δὲ τὸν Βασιλέα νὰ ποιήσῃ παραχωρήσεις αἵτινες θὰ συνδιαλλάξωσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ δυσηρεστημένου πλήθους δεῖναι ἕτοιμον νὰ τὸν παρακολουθῇ· ἀρκεῖ αὐτὸς ν' ἀποφασίσῃ νὰ τοὺς διευθύνῃ. Ἐλε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

γε δὲ ὅτι, ἐὰν καταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Γαριβάλδης αὐτὸς, θὰ σώσῃ καὶ Βασιλέα καὶ Κράτος ἐκ τῆς ἐπαπειλουμένης ἀναρχίας, καὶ τοὺς ἐπαναστάτας θὰ προσελκύσῃ πρὸς ὑποταγὴν εἰς τὰ νόμιμα καθεστῶτα, καὶ τὰ πάντα οὕτω θὰ καθησυχάσωσιν. Ἡ πρότασις τοῦ Βένσου παρεδέχθη ἀσμένως ὑπὸ τῆς Αὐλῆς, καὶ ἐπιστολὴ ἐπέμφθη πρὸς τὸν Γαριβάλδην ὑπογραφεῖσα ὑπὸ δύω ὑπουργῶν παρακελεύουσα τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνδρομήν. Εἶτα ἀνεχώρησεν ὁ Βένσος διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἐρευνήσῃ μετὰ τοῦ Κανίνου ἄλλου ὑποκινητοῦ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ὡς ἀπεσταλμένου ἐκ τοῦ κεντρικοῦ Ἰταλικοῦ κομητάτου Γένοβας.

Ὁ Κανίνης δὲν συνενοεῖτο καθ' ὅλου μὲ τὴν Αὐλὴν, ἀλλὰ μὲ τὰ κομητάτα. Ἔγραψε δὲ πρὸς τὸν Βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ ὑπόμνημα ἐκτενὲς, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξέθετο τὴν ἀπιστίαν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀσταθὲς τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐτελείωνε λέγων ὅτι ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ κινηθῇ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐλθὼν ὁ Γαριβάλδης εἰς Ἑλλάδα νὰ λάβῃ τὴν διακτατορίαν, μὲ ὑπουργεῖον ἔχον ἀρχηγὸν τὸν Κανάρην. Τὸ ὑπόμνημα ἐνεχείρισεν εἰς Μαλάκην τινὰ πράκτορα, ἄγνωστον τοῦ ἐν Ἀθήναις Κομητάτου, ἵνα διὰ τοῦ Τανκόνη, ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως, δοθῇ πρὸς τὸν Βασιλέα. Περίεργον δὲ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἀτμοπλοίῳ ἔπλεον ἀμφότεροι Μαλάκης καὶ Βένσος ἐπιστρέφοντες εἰς Ἰταλίαν. Καίτοι δὲ ἐγένετο φιλονεικία μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπειδὴ διεφώνει ὁ Βένσος μὲ τὸν Κανίνην εἰς σχέδια ἐπαναστατικὰ κατα τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Μαλάκης φθάσας εἰς Τωρῖνον, ἐπρόφθασε πάσης ἀντινεργείας τοῦ Βένσου εἰς τὴν Αὐλὴν καὶ ἐδόθη τὸ ὑπόμνημα.

Ὁ Γαριβάλδης λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὑπουργοῦ Βότσαρη ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ. Ἀπεκρίνετο δὲ πρὸς τὸν Βότσαρην γράφων ἰδιοχείρως ὅτι ἐδύναντο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ οἱ ὑπουργοί του νὰ ἐμπιστεύωνται αὐτῷ. Ἐλπίζει δὲ ὅτι ἅμα ἐμφανισθῇ ἐν Ναυπλίῳ, θὰ καταδαμασθῇ ἡ στάσις τὴν ὁποίαν ἀποδοκιμάζει ὅλος ὁ κόσμος. Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα διέπραττον, τὸ Ἑλληνοϊταλικὸν κομητάτον Ζακύνθου ἐκοινοποίει εἰς τὸ τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι περιμένεται νὰ ἔλθῃ ὁ Γαριβάλδης εἰς Ἑλλάδα, αὐτὸς θὰ ἐνεργήσῃ ἐπανάστασιν ἐναντίον τοῦ Βασιλέως πρὸς τιμωρίαν τῆς ἀσυλλογισίας του, καὶ θὰ διευθύνῃ ὅλον τὸ μέγα ἐπαναστατικὸν κίνημα. Ἐν τούτοις δὲ φθάνει ὁ Λόγιας ὑπασπιστὴς τοῦ Γαριβάλδη, φέρων ἐπιστολὰς τοῦ στρατηγοῦ. Ἐν αὐταῖς ἔλεγεν ὅτι ἡ ἀνωρίμως ἐκραγεῖσα ἐπανάστασις θὰ ἐνοχοποιήσῃ ἑαυτὸν καὶ διακινδυνεύσωσι

τὰ πράγματα ὑπὸ τὰς χεῖρας ἐστοχάσθη νὰ μὴ ἔλθῃ ἀλλὰ ν' ἀποστείλῃ ἄνδρα κατάλληλον, ὅπως ἐκεῖνος ἀντ' αὐτοῦ διευθύνῃ. Τὰ γράμματα ταῦτα ἐκοινοποίησεν ὁ Λόγιας πρὸς τὴν Αὐλὴν καὶ τὰ κομητάτα. Εἶτα μετέβη εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ ὡμίλησε πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἐπαναστατῶν, ἐκθέτων τοὺς κινδύνους καὶ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ γενικοῦ κινήματος διὰ τὰ ἀνωρίμως ὑποκινηθέντα, καὶ ὅτι τυφλωμένοι ὑπὸ μεγάλου πατριωτισμοῦ δύνανται διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς διαγωγῆς νὰ ἐπισύρωσι τὰς δυσμενείας τῶν ἡγεμόνων, καὶ διακινδυνεύσωσι τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ τόπου των.

Ἔκπληκτος ὁ Γρίβας εἰς τοιούτους λόγους τοῦ Λόγια οὓς ἔλεγεν ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν τοῦ Γαριβάλδου, συγκατένευσε νὰ συνέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Αὐλῆς. Ἔστειλεν ἐπὶ τούτῳ ἕνα ὑπασπιστήν του, ὅστις ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ Λόγια ὡς ἀπεσταλμένου ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδου, ἐβεβαίου τὸν Βασιλέα περὶ τῆς ἀληθείας καὶ εἰλικρινείας τοῦ Γαριβάλδου. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διεπραγματεύθησαν τοὺς ὅρους καὶ ὁ Γρίβας παρέδωκε τὸ Ναύπλιον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐκ τοῦ Κράτους πλέων ἐπὶ τοῦ Πελικῶνος καὶ Εὐμινίδου, οἵτινες ἔφερον αὐτὸν εἰς Σμύρνην. Ὁ Λόγιας ἀφιχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, εὗρεν ἐκεῖ ἐπιστολὰς τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος εὐχαριστηρίους πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸν Γαριβάλδην διὰ τοιαύτην ὑπηρεσίαν, καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τοῦ Σωτῆρος, εἶτα ἀνεχώρησεν εἰς Μεσήνην.

Ἐνῷ δὲ ἔπραττεν οὕτως ὁ Λόγιας ἵνα ἀποσβέσῃ τὴν ἐπανάστασιν, ὁ Ἄγγλος πρέσβυς Οὐάϊς ἔλαβε τηλέγραμμα παρὰ τῆς Αὐλῆς του, ὅτι ὁ Γαριβάλδης συνεννοεῖται μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὄθωνος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνάψῃ ἐπανάστασιν κατὰ Τουρκίας εἰς τὴν Ἤπειρον. Τὸ τηλέγραμμα ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Κουντουριώτην ὁ Οὐάϊς, ὅπως κοινοποιήσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα. Τοῦτο ἐξηγεῖται ὡς ῥαδιουργία Ἀγγλικὴ καὶ ἀνατροπὴ τῶν συμφωνηθέντων μεταξὺ Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν καὶ Γαριβαλδινῶν, οἵτινες ἅπαντες ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ὡς ταραξίαι τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ ἀντικείμενοι εἰς τὴν ἐν Ἀνατολῇ πολιτικήν της. Ὁ Πρέσβυς Μαμιάνης ἔλαβεν ὁδηγίας ὅτι ὤφειλε νὰ ἐνεργῇ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ μετὰ τοῦ Βασιλέως. καὶ ἐντεῦθεν οἱ Ἰταλοὶ ἔπρεπε νὰ συστήσωσι πᾶν σχέδιον ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ὄθωνος καὶ διὸ αἱ ἰδέαι τοῦ Βένσα ὑπερίσχυσαν ἐν Τωρίνῳ.

Τὸ μυστικοσυμβούλιον τοῦ Λονδίνου τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως ἐπαγρύπνει τῶν κινημάτων τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ὑποθέσεις, διὰ νὰ προβλέψῃ τυχούσας ἄλλας περιστάσεις μετὰ τὸν θά-

νατον τοῦ Οὐάϊς, ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τὸν Ἔλλιωτ πρώην πρέσβυν ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ παντογνώστην ὅλων τῶν διαπραττομένων ὑπὸ τῶν ἑταιριῶν τῆς ἐλευθέρας ἐνεργείας. Πρὸς αὐτὸν Ἕλλην τις νέος μεμυημένος Μ. Β. ἐπεφορτίσθη νὰ ἀνακαλύψῃ πρὸς τὸν Κύριον Ἔλλιωτ εἴ τι ἤθελεν ἐνεργηθῆ μετὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Βασιλέως. Οὗτος δὲ ἐκοινοποίησε τῷ Ἔλλιωτ ἅπαντα τὰ μετὰ Ὄθωνος, Γαριβάλδου καὶ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας διαπραττόμενα.

Ὁ Ἔλλιωτ κατενόει τὴν ἄμετρον δυσαναλογίαν μεταξὺ τῆς φιλοδοξίας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν μέσων πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Διέκρινεν ὅτι ὁ δύσπιστος ἀναποφάσιστος καὶ περίφοβος χαρακτὴρ τοῦ Ὄθωνος ὀλίγον ἤθελεν ὠφεληθῆ ἐκ κινημάτων τυχοδιωκτῶν Ἰταλῶν εἰς διατάραξιν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ διὸ μετὰ πάσης ἡσυχίας ἐνεργῶν, δὲν ἔδειξεν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὰ ἀποκαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ νέου ἐκείνου Ἀθηναίου Μ. Β. Ἀπ' ἐναντίας συνεβούλευε Βασιλέα καὶ Αὐλικοὺς νὰ διατελῶσι ἀκριβῶς τοὺς συνταγματικοὺς ὅρους, νὰ βελτιώσωσι τὸ κυβερνητικὸν σύστημα, καὶ παρέστησεν αὐτοῖς ὁπόσην πίστιν ἤθελεν ἀπολαύσει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐὰν ἀνεγνώριζον τὰ παλαιὰ δάνεια.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν καταβολὴν τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως, αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις παρὰ τοῦ Βασιλέως μετριοφροσύνης καὶ εὐθύτητος τῆς κυβερνήσεώς του παρέκλινον. Αἱ ἀμοιβαῖαι παραχωρήσεις δὲν ἐγένοντο· ὁ περὶ ἐθνοφυλακῆς ψηφισθεὶς νόμος δὲν ἐξετελεῖτο. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν κατεδιώκοντο· ἡ ἀμνηστία ἐδολιεύετο, καὶ οἱ ἐπανερχόμενοι ἐκ τῆς ἐξορίας διεδέχοντο ὑπὸ ζητωκραυγούσης πλήθους κατὰ Βασιλέως καὶ αὐλικῶν του. Ὅλους αὐτοὺς περιεστοίχουν οἱ δυσαρεστημένοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι. Ἡ ἐπανάστασις καὶ νέα συνωμοσία παρεσκευάζετο εἰς τὰς θύρας τοῦ Βασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς, ἵνα περιστείλῃ τὴν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων, αὖθις ἐξεφράζετο πρὸς τοὺς πλησιάζοντας αὐτὸν, ὅτι ἡ μεγάλη ἰδέα κατατρώγει τὴν ψυχήν του, ὅτι ἐλπίζει τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς, καὶ τὴν καθησύχασιν τῆς μεγάλης ἐξάψεως εἰς τὴν σωτήριον βοήθειαν τοῦ Γαριβάλδου, ὅτι ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸς ἱστάμενος Ἑλληνικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Γαριβάλδην, θὰ περάσῃ τὰ ὅρια, καὶ θὰ ἐλευθερώσῃ Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν. Τὰ πάντα δ' ἐπὶ τούτῳ προετοιμάζων, ἀπέστειλε τὸν Δ. Βότσαρην εἰς Τορῖνον καὶ τὸν Λεβίδην εἰς Καπρέραν νὰ συνομιλήσωσι μετὰ τοῦ Γαριβάλδου καὶ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἀποφασίσωσι τὴν

ἔναρξιν τοῦ κινήματος. Ἐξ ἄλλου μέρους ἐπεφορτίσθη ὁ κ. Γ. Τυπάλδος Κοζάκης νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἡγεμονείας καὶ ἑλκύσῃ τὸν ζῆλον πάσης ἑταιρίας Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων εἰς κίνημα γενικὸν συμβαδίζον μὲ τὸ Ἑλληνικόν. Ὁ δὲ Μουρούζης ἐπεσκέπτετο τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως εὕρῃ τόπον κατάλληλον εἰς τὸ νὰ ἀποβιβάζωνται οἱ ἐξερχόμενοι εἰς ἐλευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων ὁμογενῶν, καὶ ἐνεκρίνοντο τὰ πέριξ τῆς Ἄρτας ὡς τόπος κατάλληλος.

Καθημερινῶς περιεμένετο ἡ ἔλευσις τοῦ Γαριβάλδου. Προηγγέλλετο ὅτι ἐξ Ἀγγῶνος μετὰ τῶν συστρατιωτῶν του θὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα, καὶ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς δυνάμεως. Ἀπεσταλμένοι διέτρεχον τὴν Ἤπειρον, καὶ ἐσύσταινον πρὸς τοὺς ἔχοντας σιτηρὰ νὰ μὴ τὰ πωλῶσιν, ἀλλὰ νὰ τὰ κρατῶσι πρὸς ζωοτροφίαν τοῦ ἐλευσομένου στρατοῦ τῆς ἐλευθερώσεως. Τὰ Ἑλληνοϊταλικὰ Κομητάτα τοῦ Ἰονίου ἀδιακόπως εἰργάζοντο.

Ἅπαντα ὅμως ταῦτα τὰ κινήματα, αἱ ἐκφράσεις τοῦ Βασιλέως καὶ αἱ ἀποστολαὶ τῶν ἐνεργούντων αὖθις ὑπὲρ τῆς μεγάλης Ἰδέας, δὲν ἀπέφευγον τὸ ὄμμα τοῦ Ἐλλιώτ, ὅλα τὰ ἐγίνωσκε, ἀλλ' οὐδεμίαν παρατήρησιν πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Βασιλέως ἐποιεῖτο. Αὖθις δὲ ἐκοινοποίει εἰς τὸ μυστικοσυμβούλιόν του τὰ διαπραττόμενα. Τὸ αὐτὸ ἐσχεδίαζεν ὅλως διόλου νὰ ἀποκόψῃ τὰ τεκταινόμενα ἐν Καπρέρᾳ περὶ Ἀνατολῆς κατὰ Τουρκίας. Περίπτωσις δὲ ἐδόθη αὐτῷ κατὰ τύχην εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαβουλάς του. Οἱ περιστοιχοῦντες τὸν Γαριβάλδην ἐν Καπρέρᾳ δὲν ὡμοφώνουν ἅπαντες εἰς ὑπερθαλάσσιον ἐκστρατείαν καὶ κίνημα. Διὰ τὴν δύσκολον ἐπιτυχίαν αὐτοῦ προετίμων κίνημα ἔνοπλον κατὰ Ῥώμης. Οἱ Ματσινιάνοι μᾶλλον ἐνίσχυον τὸ κίνημα τοῦτο ὡς χρησιμώτατον εἰς τὰ Ἰταλικὰ συμφέροντα. Πράκτορες Ἄγγλοι ἀνεκάλυπτον τὰς διαφωνίας, καὶ ὑπεσχέθησαν τῷ Γαριβάλδῃ χρήματα καὶ μέσα μεταφορᾶς αὐτοῦ καὶ συστρατιωτῶν καὶ ἐθελοντῶν εἰς Παλέρμον, ὅπως ἐκεῖθεν ἐκπλεύσωσι, παραφυλαττόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, οὐδετέρου μένοντος κατὰ τὸν διάπλουν, καὶ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Ῥώμης, ἐνῷ δὲν ἠδύνατο ὁ Ἀγγλικὸς στόλος νὰ μένῃ ἀδιάφορος, ἐὰν αὐτὸς ἤθελεν ἐκπλεύσει τὸ Ἀδριατικὸν καὶ ἀφιχθῇ εἰς τὰ παράλια τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου καὶ οὐχὶ τοῦ Πειραιῶς· διότι βεβαίως στόλος καὶ καταδιωκτικὰ πλοῖα Ἀγγλικὰ ἤθελον παντοίως διακωλύσωσιν ἐκστρατείαν ὑπερθαλάσσιον τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου. Ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης δελεασθεὶς εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῶν Ἀγγλικῶν πρακτόρων, καὶ φοβηθεὶς τὰς ἀπειρίας αὐτοῦ καὶ διακωλύσεις εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ κινήματος Ἑλ-

ληνικῆς συμπράξεως περὶ τῶν σκλαβωμένων Χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐγκατέλειψε τὰς ἰδέας του περὶ κατακτήσεως Βενετίας καὶ Δαλματίας, καὶ ἔρριψε τὸ ὄμμα του εἰς ἐπιχείρησιν κυριεύσεως τῶν Ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν. Ἅπαντες δὲ γινώσκουσι πῶς ἀπετελείωσαν ὅλαι αὗται αἱ πολέμιαι ἐπιθέσεις τοῦ Γαριβάλδου. Ἡ ἔκπλευσις ἐκ Παλέρμου, ἡ δραστηριότης, καὶ ἐνέργεια τοῦ στρατηγοῦ Λαμάρμορα, ἡ μάχη ἐν Ἀσπρομόντε καὶ ἡ πληγὴ τοῦ Γαριβάλδου, διέσωσαν τὴν Ἀγγλίαν ἐξ ὅλων τῶν φόβων της περὶ Τουρκίας.

Δ'.

Ἔκθεσις Δημητρίου Μπατέλη περὶ τοῦ κινήματος τῆς Ἠπείρου τῷ 1853

(Τόμος Β'. σ. 329)

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1853 ἔλαβον ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ὑπολοχαγοῦ τοῦ ἱππικοῦ Καρογιαννοπούλου Μακεδόνος, δι' ἧς μὲ προσεκάλει οὗτος ἵνα μεταβῶ εἰς Ἀθήνας, ὅπως συνομιλήσωμεν περὶ παντοίου ἀντικειμένου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐκοινοποίησα εἰς δύο τρεῖς φίλους μου, οἱ ὁποῖοι μὲ παρεκίνησαν ν' ἀναχωρήσω παραυτα.

Τὰς 25 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ φίλου μου Ν. Σιδηροκαστρίτη, καὶ κατὰ τὰς 27 ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν μετέβην εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Κ. Καραγιαννοπούλου μετὰ τοῦ φίλου μου Σιδηροκαστρίτη, καὶ ἔλαβε χώραν ἡ πρώτη μεταξὺ ἡμῶν συνέντευξις.

Εἰς τὴν συνέντευξιν ταύτην μοὶ καθυπέβαλεν ὁ κ. Καραγιαννόπουλος ὅτι ἦτο καλὸν, ὅταν ἐκραγῇ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν δούλην Ἑλλάδα, νὰ προσλάβω ὅσους δυνηθῶ ἀνθρώπους, καὶ μεταβῶ εἰς Μακεδονίαν μετ' αὐτοῦ.

Ἐγὼ, γνωρίζων τὸ δύσκολον, ἕνεκα τῆς μακρινῆς ἀποστάσεως τῆς Μακεδονίας, τῷ ἀπεποιήθην, παρατηρῶν εἰς αὐτὸν ὅτι ἐν περιπτώσει ἐκρήξεως ἐπαναστάσεως, θέλει μεταβῶ εἰς Ἤπειρον. Αὐτὸς κρίνας εὔλογον τὴν παρατήρησίν μου ταύτην, μοὶ ἔκαμε μνείαν μερικῶν ἀξιοτίμων ἀτόμων ἐν Ἀθήναις εὑρισκομένων, μεθ' ὧν ἐγὼ ἀκολούθως ἔλαβον συνεισφοράν.

Μετὰ μικρὸν ἐξερράγη ἐπανάστασις εἰς Ἤπειρον ὑπὸ τὴν ἀρ-

κτγίαν τοῦ Σ. Καραϊσκάκη. Τότε ἐπέστρεψα ἀμέσως εἰς Ζάκυνθον μετὰ τοῦ φίλου μου Σιδηροκαστρίτη, καὶ ὡμίλησα μετὰ τοῦ Ναθ. Δομενεγίνη, Γουλιέλμου Μινώτου, Λομβάρδου, Δ. Καλλινίκου, Ι. Λισγαρᾶ, Φ. Δομενεγίνη, Γ. Βερυκίου, Ἱερ. Π. Λογοθέτη, ἱερ. Π. Κλάδη, ἱερ. Σ. Ντελέτη. καὶ λοιπῶν εἰπὼν αὐτοῖς τὰ καθέκαστα.

Μετὰ τοῦτο, εἰς ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἐθνομάρτυς Ν. Δομενεγίνης καὶ Γ. Μινῶτος ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν εἰς Ἀθήνας. Ἐνταῦθα δὲ ἐσυστήθη ἐπιτροπὴ παρά τινων κυρίων πρὸς συλλογὴν χρημάτων, ἵνα χρησιμεύσωσι διὰ τὸν ἄνω σκοπόν.

Ἐκ τῶν χρημάτων τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἔδωκε μερικὰ πρὸς τοὺς κ. κ. Εὐστάθιον Γρώπαν ἀπὸ Γερακαρίο καὶ Σαράντη Κολυβᾶν ἀπὸ Σκουλικάδο, οἵτινες, συμπληρώσαντες ἐξ ἰδίων των ποσότητά τινα, προσέλαβον ἑξήκοντα περίπου ἄνδρας, καὶ μετέβησαν εἰς Μεσολόγγιον.

Ἀκολούθως οἱ Διονύσιος Δραγώνας Καπώνης καὶ Ἀναστάσιος Βούρτσης ἀπὸ Καλιπάδο προσλαβόντες καὶ αὐτοὶ μερικούς, μετέβησαν εἰς Μεσολόγγιον οὗτοι δὲ ἀνεχώρησαν πάντες λαθραίως.

Ἐξαντληθὲν τὸ ταμεῖον τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ μὴ ἔχον ἐπαρκῆ τὰ μέσα, ὅπως πραγματοποιήσω τὸν ἱερὸν τοῦτον σκοπόν, προσέφυγα εἰς τὴν τελευταίαν ἐλπίδα, τουτέστι νὰ ἀποξενώσω ἐκ τῶν πατρικῶν μου κτημάτων, ὡς καὶ πραγματικῶς ἀπεξένωσα αὐτό, ἀποξενώσας προσέτι μερικὰ πολύτιμα εἴδη καὶ μερικὰ πιστώματα.

Πληροφορηθεῖσα ἡ τότε κυβέρνησις τὸν σκοπόν μου, μετεχειρίσθη πᾶν μέσον νὰ μὲ ἀποτρέψῃ, προβεῦσα καὶ εἰς τὴν καταδίωξίν μου ἵνα μὲ συλλάβῃ καὶ μὲ φυλακίσῃ,ὡς ἐφυλάκισε τέσσαρας λοιποὺς φίλους μου Ἀνδρέαν Λογοθέτην, Αἰμιλιανὸν Βερίκιον, Διονύσιον Περιστιάνον, Πέτρον Φεραδοῦρον ἀπὸ Μαχαιράδο, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν ἐνθυμοῦμαι.

Ἵνα δὲ μὴ ἀποτύχω, ἔμεινον ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἔγκλειστος εἰς φιλικήν τινα οἰκίαν, ἔνθα ἤμην εἰς ἀνταπόκρισιν μετὰ τῶν φίλων μου, τοὺς ὁποίους προδιέθεσα ἵνα εἰς ῥητὴν ἡμέραν καὶ ὥραν μὲ τὸ διορισθὲν σύνθημα παρευρεθῶμεν εἰς θέσιν τινά.

Εἶχα δὲ συμφωνήσει μετὰ τοῦ Σπυρίδωνος Βεντούζη, ἵνα μοὶ προμηθεύσῃ ἓν πλοῖον τῆς χωρητικότητος ὑπὲρ τοὺς 200 ἀνθρώπους, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν εἰθῶ συνεφώνησε μέ τινα πλοίαρχον Γαλαξειδιώτην ἵνα τῷ δώσω δίστηλα 100 νὰ μᾶς ἀποβιβάσῃ εἰς Πεταλλᾶ, αὐτὸς φοβηθεὶς τὸ σταθμεῦον πλοῖον, δὲν ἦλθε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐβιάσθη νὰ συμφωνήσῃ μετά τινος πλοιάρχου συμπατριώτου μου, ἵνα μᾶς παραλάβῃ.

Κατὰ τὴν συμπεφωνημένην ὥραν εὑρέθη εἰς προσδιορισθεῖσαν θέσιν, ὅπου ἀντὶ νὰ εὕρῃ τοὺς 200 ἄνδρας, ηὗρε τοὺς 300. Ἀλλὰ κατ' ἀτυχίαν τὸ πλοῖον ὅπερ ἔμελλε νὰ μᾶς παραλάβῃ, μόλις ἠδύνατο νὰ φέρῃ 50, καθόσον ἦτο μικρόν.

Ἐγὼ τότε εὑρέθην εἰς ἀμηχανίαν καὶ δὲν ἤξευρα τὶ νὰ πράξω.

Πλὴν μόλις ἠδυνήθην νὰ κατευνάσω τὸν ἀπαραδειγμάτιστον ἐνθουσιασμὸν τῶν συμπατριωτῶν μου, διότι ἄλλοι ὁμοφώνως καὶ ὁμογνώμως ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, ἁμιλλώμενοι τὶς νὰ προφθάσῃ εἰς τὸ πλοῖον, μεμψιμοιροῦντες ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο μικρὸν καὶ φυσικῶς ἀδύνατον νὰ τοὺς προσλάβῃ ὅλους.

Πᾶν μέσον, ἐπαναλαμβάνω, μετεχειρίσθην διὰ νὰ καταπραΰνω τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ὁρμήν των, καὶ μόλις ἠδυνήθην νὰ κατορθώσω να μὴ καταποντισθῇ τὸ πλοῖον ἐκ τῆς πλησμονῆς, βαστάξας μόνον τὸν ὑπέρτατον ἀριθμὸν τῆς χωρητικότητός του, τουτέστι 50. παραιτήσας 250. κλαίοντας καὶ μεμψιμοιροῦντας ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμμεθέξωσι, προλαμβάνοντες, τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ἐκάμαμε παραχρῆμα πανιὰ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Πεταλλᾶ, ἔνθα ἀποβιβασθέντες, διέβημεν εἰς Αἰτωλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεσολόγγιον.

Ἐκεῖ ηὕραμεν ὑπὲρ τοὺς 300 συμπατριώτας μας καὶ ἄλλους τόσους Κεφαλλῆνας, ἦτο ἐκεῖ καὶ ὁ ἐθνομάρτης Ναθαναὴλ μετὰ τοῦ Μινώτου ἐλθόντες ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἐτοποθέτουν τοὺς συμπολίτας μου εἰς οἰκίαν τινά, καὶ τὸ ἑσπέρας ἦλθον καὶ μὲ ἐπεσκέφθησαν ὅλοι οἱ συμπολῖται μου καὶ Κεφαλλῆνες.

Ἐκεῖ εὑρίσκετο καὶ ὁ ὑποστράτηγος, Εὐμορφόπουλος Ἰθακήσιος μὲ 40 ἄνδρας. Τὸ πρωῒ τῆς ἐπιούσης ἦλθε εἰς συνάντησίν μου ὁ Σπυρίδων Καραβίας Δικηγόρος Ἰθακήσιος, καὶ προσέφερε τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ Γέροντος ὑποστρ. Εὐμορφοπούλου, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἑνωθῶμεν μαζῦ, ἀποτελοῦντες ἓν σῶμα. Ἐγὼ δὲ μὲ εὐχαρίστησιν δὲ ἤκουσα καὶ τῷ εἶπον ὅτι θέλει τῷ ἀπαντήσω.

Ἀκολούθως ἀπαντήσας πολλὰς δυσχερείας εἰς πολλοὺς φίλους, δὲν ἠδυνήθην νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν μου. Ἔλαβεν ἑπομένως χώραν μία συνεδρίασις εἰς ἓν οἴκημα, ὅλοι οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ Κεφαλλῆνες καὶ ὀλίγοι ἐκ τῆς λοιπῆς ἑπτανήσου καὶ ἐκεῖ ἀπεφασίσθη ἵνα συστηθῇ ἓν σῶμα ὀνομαζόμενον Ἑπτανησιακὸν, ἐξελέχθησαν δὲ 14 ἀρχηγοί, ἤτοι 7 Ζακύνθιοι καὶ 7 Κεφαλλῆνες.—Τὰ ὀνόματα τῶν Ζακυνθίων ἦταν—Ναθαναὴλ Δομενεγίνης,

Γουλιέλμος Μινῶτος, Σαράντης Καλυβᾶς, Εὐστάθιος Γρώπας, Διονύσιος Δραγώνας Καπόνης, Ἀναστάσιος Βούρτσης καὶ Δημήτριος Μπατέλης.—Τὰ ὀνόματα τῶν Κεφαλλήνων ἦσαν—Ἡλίας Πανᾶς, Γεώργιος Μεταξᾶς Λοῦτσος, Εὐάγγελος Ἀντίπας Ἰατρὸς, Σταμάτης Παπόρης, Σπυρίδων Ματιάτος, Θρασύβουλος Λιβαδᾶς, καὶ Παπᾶς Ζερβός.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑπτανησίων συνέκειτο ἐξ 712 ὑπὲρ τοῦ ἡμίσεως ἦσαν Ζακύνθιοι.—Ἐν Μεσολογγίῳ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος ἦτον ὁ ὑποστρ. Σέχος.—φρούραρχος δὲ ὁ νῦν Συνταγματ Κουρκουμέλης· αὐτὸς μᾶς παρέδωσεν ἐκ τῆς ἐθνικῆς ὁπλοθήκης ἀνὰ ἓν πυροβόλον καὶ μίαν μπαλάσκαν εἰς ἕκαστον.—Κατὰ δὲ τὴν πωρΐαν τῆς 24 Μαρτίου συνεσσωρεύθη πλῆθος λαοῦ καὶ μᾶς εὐχύθη τὸ κατευόδιον.—Ὁ Εἰσαγγελεὺς Παπαδιαμαντόπουλος μᾶς ἀπήγγειλε κατάλληλον λογίδριον· ἡ δὲ ἀναχώρησίς μας συνωδεύθη ἐκ μεγάλων ζητωκραυγῶν ὅλου ἐν γένει τοῦ λαοῦ.

Εἰς τρεῖς ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς Αἰτωλικὸν, ὅθεν μᾶς ἀπηύθηναν ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγάς· τὴν ἐπιοῦσαν ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον καλούμενον Βουργιὰ, ἔνθα ἐστάθημεν ὅπως διανυκτερεύσωμεν. Ἐζητήσαμεν παρὰ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου μερικὰ σφακτὰ νὰ τὰ πληρώσωμεν, ἀλλ' αὐτοὶ μᾶς ἐζήτησαν τὸ διπλοῦν τῆς ἀξίας των. Ἀγανακτήσαντες ἡμεῖς διὰ τὸν τρόπον των, ἠθέλησαν μερικοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων νὰ πειραθῶσι νὰ τοὺς τὰ πάρωσι διὰ τῆς βίας, διότι δὲν τὰ ἔδιδον κατὰ τὰς ἀξίας των. Οἱ χωρικοὶ δὲ ἐκεῖνοι ἐκλείσθησαν καὶ ἐταμπουρώθησαν νὰ μᾶς κτυπήσωσι.—Τοῦτο ἰδόντες ἐγὼ καὶ ὁ Μεταξᾶς, ἐφωνάξαμεν τῶν ἡμετέρων νὰ βάλλωσι φωτιὰν εἰς μερικὰς καλύβας των, ἵνα φοβηθῶσιν, ὡς καὶ πραγματικῶς ἐφοβήθησαν καὶ μᾶς ἐζήτησαν συγχώρησιν, προσφέροντές μας τὰ σφακτὰ, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν τὰ κατεδέχθημεν. Μαθόντες ὅτι μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἔφυγον δρομαῖοι ἵνα ἰδοποιήσωσι τὰ ἄλλα χωρία, ὅτι ἡμεῖς τοὺς ἐκακοποιήσαμεν, μὴ ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ κοινοποιήσωμεν τοὺς ἀδελφούς μας καὶ νὰ ἔλθωμεν μὲ αὐτοὺς εἰς διενέξεις, διήλθομεν ἕνα ποταμὸν μὲ μονόξυλα καὶ ἐπεριπατούσαμεν 8. ὥρας, καὶ διενυκτερεύσαμεν εἰς ἕνα μεγάλο δάσος.

Τὸ πρωῒ ἐφύγαμεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Ἀράπην, ἔνθα ἐλάβομεν πολλὰς περιποιήσεις, καὶ μᾶς ἔδωκαν 100 σφακτά. Ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν ὅλην τὴν νύκτα, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν διευθύνθημεν διὰ Καρβασαρᾶ, ὅπου μετ' ὀλίγων ὡρῶν διάστημα συνηντήθην μετὰ τοῦ μητριοῦ μου Βερέτα Ἰατροῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σπυρίδωνος. Ὁμοῦ δὲ ὅλοι ἐφθάσαμεν εἰς Καρβασαρᾶ, ὅπου διεμείναμεν δύω ἡμέ-

ρας, λαβόντες πολλὰς περιποιήσεις.—Ἐπομένως ἀπεράσαμεν εἰς Ἀνοίνου καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Τουρκικὸν μέρος, ὅπου διετάχθημεν παρὰ τοῦ Στρατηγοῦ Τσαβέλα νὰ καταλάβωμεν τὴν θέσιν τοῦ χωρίου Μπάνιου.

Ὁ τόπος ἦτο ἀκατάλληλος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐφέραμεν ἀντιρρήσεις εἰς τὸν στρατηγόν, αὐτὸς δὲ ἐπέμενεν. Μὲς δύω ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀνεχώρησαν ὅλοι οἱ Κεφαλλῆνες καὶ 30 Ζακύνθιοι μετ' αὐτῶν κατέλαβον τὴν θέσιν Κομπότι.

Μεταξὺ τῶν τριάκοντα τούτων ἦσαν οἱ ἓξ ἀρχηγοὶ Ζακύνθιοι —Ὁ ἐθνομάρτυς Ναθαναὴλ καὶ οἱ λοιποί.—Ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν ἑτέρων 200 περίπου τὸν ἀριθμὸν ἔμεινα ἕως τὴν ἄλλην ἡμέραν καὶ μετὰ ταῦτα ὑπῆγα εἰς τὴν θέσιν Πέτα, καὶ ἀντάμωσα τὸν Στρατηγὸν Εὐμορφφόπουλον, καὶ συνεφώνησα μὲ αὐτὸν νὰ κάμω συντροφίαν. Ἀσμένως ἐδέχθη τὴν πρότασίν μου, καὶ διετάχθημεν καὶ πάλιν νὰ καταλάβωμεν τὴν θέσιν Μπάνιο, ὅπου πάραυτα κατελάβομεν.

Τὴν ἐπιοῦσαν 3 Ἀπριλίου ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη Θεόδωρος μὲ 30 ὁπλίτας διὰ νὰ δώσῃ ζωοτροφίας ἀπὸ τὸ νεοχώρι ἄντικρυ τοῦ Μπάνιου. Τὸ πρωῒ 4 Ἀπριλίου ἦλθαν 3,000 περίπου τακτικὸς στρατὸς καὶ 4,000 περίπου Τουρκαλβανοὶ καὶ μᾶς ἀπέκλεισαν.

Ὁ Ἰατρὸς Φρ. Βερέτας βλέπων τὸν κίνδυνον, δρομαίως ἔφθασεν εἰς τοῦ Ἄνοινου, καὶ ηὗρε τὸν ἀρχηγὸν τῶν σταυροφόρων Σκυλοδῆμαν καὶ τοῦ λέγει τὴν ὑπόθεσιν.—Δὲν ἔλλειψεν παραχρῆμα νὰ ἔλθῃ εἰς βοηθειάν μας.—Ἀκολούθως ὁ Ἰατ. Δ. Φ. Βερέτας ἀνεχώρησεν καὶ ὑπῆγεν εἰς Κομπότι καὶ εἰς Νεοχώρι, ὅπου ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοικαὶ ὁ Σπυρ. Καραϊσκάκης, καὶ τοὺς λέγει νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειάν μας, καὶ δὲν ἔλλειψαν καὶ αὐτοὶ νὰ μᾶς βοηθήσουν καθὼς ὁ στρατηγὸς Τσαβέλας μαθὼν παρά τινος ὅτι εἴμεθα ἀποκλεισμένοι ἦλθε μὲ τὸν Σέχον Μίλιον, καὶ Καλαμογδάρτην καὶ διαφόρονοι, ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς εἰς βοήθειάν μας.

Βλέπων ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὅτι τοὺς ἐπῆραν τὰς πλάτας οἱ ἴδικοί μας, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἄρταν, χωρὶς νὰ ἀλλάξωμεν οὔτε ἓν τουφέκι.

Τὰς 5 Ἀπριλίου ἦλθα μαζὺ μὲ τὸν Εὐμορφφόπουλον καὶ ὅλους τοὺς Ζακυνθίους εἰς χωρίο Σελάνδους πολὺ σιμὰ εἰς Κομπότι.—Ἐμείναμεν δύο ἡμερόνυκτα νήστεις.— Τὸ μέγα Σάββατο ἦλθεν εἰς ἀντάμωσίν μας ὁ Σ. Καραϊσκάκης εἰς Σελάνδους εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐμήνυσε καὶ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν ὁποῦ ἦσαν εἰς Κομπότι

καὶ μᾶς λέγει ὅτι ἔχει διαταγὴν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ νὰ ὑπάγωμεν τὰς 10 τοῦ Ἀπριλίου Νέαν Δευτέραν ὅλα τὰ σώματα εἰς τοῦ Πέτα, καθόσον εἶχεν ἀπόφασιν ὁ ἀρχηγὸς νὰ προσλάβῃ τὸν Ζίχον Μύλιον μὲ 300 Χειμαριώτας καὶ διαφόρους ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς πέντε Πηγάδια εἰς κίνησιν τοῦ Σουλίου, ὅπως ἐκτανθῇ ἡ ἐπανάστασις.—Ἡμεῖς δὲ οἱ Ζακύνθιοι, ὁ Σπ. Καραϊσκάκης μὲ τὸ σῶμά του, Θεμελῆς μὲ τὸ σῶμά του καὶ 4 πυροβόλα, Ναθ. Δομενεγίνης καὶ οἱ λοιποὶ Ζακύνθιοι, οἱ ὁπλαρχηγοὶ Κεφαλλῆνες νὰ κρατήσωμεν τὴν θέσιν Πέτα.

Τὴν νέαν Δευτέραν οἱ Κεφαλλῆνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι ἐφέρθημεν εἰς τοῦ Πέτα, καὶ ἐνῷ ὁ στρατηγὸς Τζαβέλας εἶχεν ὁριστικὴν διαταγὴν νὰ μὴ ρίψῃ οὐδεὶς οὔτε ἓν πυροβόλον, μερικοὶ Πελοποννήσιοι καὶ Ἠπειρῶται κατέβαινεν τὴν νέαν Δευτέραν ἀπὸ τοῦ Πέτα εἰς τὸν κάμπον τῆς Ἄρτας διὰ νὰ πάρουν ὀλίγα πρόβατα. Βλέποντές τους οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθεν ἕνας λόγος σχεδὸν καὶ ἀντήλλαξαν ὀλίγους πυροβολισμούς. Βλέποντες οἱ ἰδικοί μας ἀπὸ τοῦ Πέτα ὅτι ἐκτυπήθησαν οἱ ἡμέτεροι, κατέβησαν εἰς τὸν κάμπον τῆς Ἄρτας, καὶ ἔλαβαν ἐνεργητικὸν μέρος μαζῆ μὲ τοὺς ὀλίγους Πελοποννησίους καὶ Ἠπειρώτας, βλέπων ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὅτι ἤρχισε τουφέκι, ἐξῆλθε μὲ 4,000 περίπου καὶ ἐκτυπήθημεν. Ἡ συμπλοκὴ διήρκεσεν ἀπὸ τὰς 7 τὸ πρωῒ μέχρι τὸ ἑσπέρας. Ἓξ φορὰς μᾶς ὠπισθοδρόμησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἑπτὰ ἡμεῖς αὐτούς. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἀρχηγὸς δυσηρεστήθη τὰ μέγιστα διὰ τὸ κίνημα τῶν ὀλίγων ἐκείνων Πελοποννησίων καὶ Ἠπειρωτῶν, καὶ ἐφώναζεν ὅτι δὲν θέλει δώσει πολεμοφόδια. Ἀλλ' εἰς ὀλίγας ὥρας τὸ μετενόησεν ἀφοῦ εἶδε τὸν κίνδυνον καὶ διάφοροι ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους ἐφονεύθησαν, καὶ ἄλλοι περισσότεροι Τοῦρκοι. Τὸ ἑσπέρας ἤλθαμεν εἰς τοῦ Πέτα, καὶ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι εἰς τὴν Ἄρταν.

Εἴμεθα κατακουρασμένοι καὶ λειποθυμημένοι τῆς πείνης, καὶ ἐπλαγιάσαμεν εἰς τὸ ὕπαιθρον· ἀπὸ λίαν πρωῒ τὰς 11 Ἀπριλίου νέαν τρίτην ἀκούομεν φωνάς, «εἰς τὰ ὅπλα!» Ὅλοι εὐθὺς ἐσηκώθημεν καὶ ἠρχίσαμεν νὰ φτιάνωμεν τὰ λεγόμενα ταμπούρια. Οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ μᾶς κτυπῶσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Πολλὰ σώματα δὲν ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν συμπλοκὴν, διότι ἔβλεπαν τὸν κίνδυνον. Ἕως 1000 ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, Χειμαρριῶται καὶ διάφορα ἀποσπάσματα Πελοποννησίων καὶ Ηπειρωτῶν ἔλαβον ἐνεργητικὸν μέρος· ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ μίαν ραγδαιοτάτην βροχὴν, ἀφοῦ δὲν ἔπιαναν φωτιὰν τὰ ὅπλα, ὄντα τὰ πλεῖστα τῆς παλαιᾶς κατασκευῆς, ἤνοιξεν ἓν Πελοποννησια-

κὸν σῶμα κατὰ τὸ μέρος τῆς μονῆς Φανερωμένη. Οἱ Τοῦρκοι θηριωδῶς τοὺς ἐκυνηγοῦσαν. Τοῦτο βλέποντα τὰ λοιπὰ σώματα ὅτι ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνθέξωσι, διότι αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ὅπλα τῆς νεωτέρας τελευταίας κατασκευῆς, τακτικῶς ὑπεχώρησαν. Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ Ζακυνθίου σώματος ἦτον ὁ ἐθνομάρτυς Ναθαναὴλ—Τὸν θάνατόν του οὐδεὶς ἀπὸ ἡμᾶς εἶδεν, εἰμὴ μόνον ὁ γενναῖος Γουλιέλμος Μινῶτος καθ' ὁδὸν ὅπου ἐφεύγομεν μὲ λέγει, «φίλτατε Πατέλη ἐχάσαμεν τὸν φίλον μας Ναδάλε». —Τὸν ἠρώτησα πῶς; Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἓν σῶμα Τουρκαλβανῶν ἐνδυμένων ὡς τοὺς Χειμαριώτας ἐπέπεσε ξυφῆρις εἰς τὰ ταμπούριά μας, ὅταν ἕνας Κορωνιὸς μᾶς φωνάζῃ νὰ φυλαχθῶμεν ἐμὲ καὶ τοῦ Ναθαναήλ. Ἐγὼ ὑπήκουσα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Κορινθίου, καὶ μὲ ὀπισθοπορικὸν βῆμα ἤθελα νὰ ἀναχωρήσω, ὅπου εἶδα τὸν Ναθαναὴλ νὰ ρίψῃ δύω πυροβολισμοὺς ἕναν μὲ τὸ τουφέκι καὶ ἓν ἄλλον μὲ τὸ πιστόλι. Ἐκείνην δὲ τὴν στιγμὴν εἶδον ἕως 20 Τουρκαλβανοὺς νὰ τὸν περικυκλώσουν, ἀλλὰ τὸ τέλος του εἶναι ἄγνωστον εἰς ἐμέ. Ἀφοῦ εἴμεθα μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν ἐκ τοῦ Πέτα, ἐχάσαμεν τὸν δρόμον, καθόσον ἦτο μία μεγάλη ὁμίχλη. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ Σπυρίδων Καραϊσκάκης, φθάσας ἐγκαίρως μὲ πολλοὺς ἁρματωλούς, μᾶς ἔσωσε τοῦ κινδύνου, δείχνων εἰς ἡμᾶς τὸν δρόμον. Μᾶς διηύθυνεν εἰς ἓν χωρίον ὀνομαζόμενον Φλωριαῖς, ὅπου ἐκεῖ διενυκτερεύσαμεν. Μετὰ ταῦτα ἤλθομεν εἰς Καρβασαρᾶν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου διελύθημεν.

Ε'.

Περὶ τῶν στάσεων Κεφαλληνίας.

(Τόμος Β'. σ. 159)

Εἰς τὸ χωρίον Σκάλα ἔζουσε κύριός τις ὀνόματι Ἀνδρέας Μεταξᾶς Τζέντικας ὁμοῦ μὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἄνευ τέκνων—ὁ κύριος οὗτος εἶχεν συγγένειαν τινὰ μετὰ τῆς οἰκογενείας Νοδάρου ἢ Λιπατὴ—ἀλλ' οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχε, μᾶλλον δὲ ἀδιαφορία καὶ ψυχρότης—ἀπ' ἐναντίας ἀγαποῦσαν καὶ πολὺ ἐκτιμοῦσαν τὸν ἐκεῖ διαμένοντα Παναγῆ Μεταξᾶ Τζανάτο Καψολίβερην ἀδελφὸν τοῦ Νικολάου.—Ἀποθνήσκων ὁ ῥηθεὶς Τζέντικας, ἄφησεν ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Παναγῆ καὶ Νικόλαον Καψολίβερην. Ἐντεῦθεν ἠγέρθη ἀπέχθεια καὶ μῖσος κατὰ τῶν ῥηθέντων

ἀδελφῶν Καψολίβερη ὡς οἱ αἴτιοι τῆς καθυστερήσεως κληρονομίας, ἥτις συγγενικῷ ὀνόματι, ἀνῆκεν εἰς τὸν Νοδάρον, ὁ Νικόλαος Μεταξᾶς ἀπεναντίας εὐεργέτης ἐστάθη τῆς οἰκογενείας Νοδάρου· χάριν δὲ τούτου, μόλις ἐλθὼν ἐκ τοῦ Ἁγίου ὄρους ὁ Ἱερεὺς Νοδάρος ἢ λῃστής, ἔνθα Ἱερεὺς ἐχειροτονήθη, πρὸς τὸν Ν. Μεταξᾶν παρεκίνησεν ὅπως δι᾽αὐτοῦ κατωρθώσῃ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἱερεύς, καὶ λάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν τοῦ ἱεροπράττειν παρὰ τῆς Γερουσίας, ἥτις ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἐχορηγήθη. Συχνὰ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐλάμβανε δάνεια παρὰ τοῦ Ν Μεταξᾶ, τινὰ τούτων ἐξώφλησε διὰ τοῦ σταφιδοκάρπου του, καὶ ἄλλα ἔμειναν δι᾽ ἀπεριόριστον καιρὸν πληρωμῆς. Τέλος εἰς πᾶσαν ἀνάγκην των πρὸς τὸν Ν. Μεταξᾶ, ἐσύντρεχον ὡς προστάτην καὶ βοηθόν των, αὐτοὶ ὅμως ἀπ᾽ ἐναντίας πάθος, μῖσος, καὶ ἐκδίκησιν ἔτρεφον κατὰ τοῦ Ν. Μεταξᾶ, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1849 ἦλθεν ἐνταῦθα καλόγηρός τις Κερκυραῖος ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, φέρων μαζῆ του κιβώτιον ἱερῶν λειψάνων, ἵνα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συνάξεως σταφιδοκάρπου, συνάξῃ βοήθειαν παρὰ τῶν χριστιανῶν. Ὁ καλόγηρος οὗτος ἐγνώριζε τὸν ἱερέα Νοδάρον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐπομένως μετέβη εἰς τὸ χωρίον Σκάλα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ συνενοήθη, ὅπως μαζὺ περιέλθωσιν ἐκεῖνα τὰ μέρη, καὶ διανεμειθῶσι τὸ εἰσπραχθησόμενον. Πλησιάζουσα δὲ ἡ ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς συνεζοῦσαν μαζῆ. Τὴν ἡμέραν ἑορτῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, μετέβησαν ἀμφότεροι εἰς παρεκλήσιον τὸ φέρον τὸ ὄνομα τῆς ἑορτῆς, ὅπως ἱερουργήσουν. Τελεσθείσης τῆς ἱερουργίας καὶ μεταβάντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τεθραυσμένον τὸ παράθυρον, καὶ ἀφῃρημένον ἐκ τῆς οἰκίας μόνον τὸ κιβώτιον τῶν Ἱερῶν λειψάνων.—Κατέβη ἀμέσως ὁ καλόγηρος εἰς τὴν πόλιν περίλυπος καὶ τεταραγμένος· διηγεῖται τοῦ ἀρχιερέως τὸ γεγονός. Παρουσιάζει κατηγορίαν κατὰ ἀγνώστων, καὶ διατάσσεται ἀφορισμὸς εἰς τὸ χωρίον Σκάλας. Ἐκ μὲν τῆς ἀνακρίσεως οὐδὲν ἀνεκαλύφθη, ὁ δὲ ἀφορισμὸς δὲν ἐκτελεῖται ἀπελθόντων τῶν σκηνῶν τῶν 1849 κατόπιν τῶν ὁποίων διωρίσθη στρατοδικεῖον εἰς ἐκεῖνα τὰ περίχωρα. Τότε ὁ ἱερεὺς Παΐσιος ἢ Παναγῆς Ζαπάντης, ὅστις ἐνεργὸν μέρος εἶχεν εἰς τὰ προκαλέσαντα τὰς σκηνὰς ταύτας, ραδιοῦργος καὶ πονηρός, ὡς συνεργάτης καὶ μέτοχος ἐγνώριζε τὴν ὥραν τῶν σκηνῶν. Προλαμβάνει κρυφίως κατορθώσας διὰ μεμακρυσμένης ὁδοῦ νὰ ἀφιχθῇ εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα διέμεινεν, ἕως οὗ παρῆλθον αἱ ἀταξίαι. Τότε μεταβὰς εἰς τὸ χωρίον Σκάλας, ὡς ἐνάρετος ἱερεὺς παρουσιάζεται εἰς τὸ Στρατοδικεῖον παριστένων, ὅτι ἀντιχριστιανικὸν εἶναι, νὰ

ἀπαγχονίζωνται οἱ ἐγκληματίαι, πρὶν ἢ ἐξομολογηθῶσι καὶ λάβωσι τὰ ἄχραντα Μυστήρια, τότε διορίζεται ὁ ἴδιος ὡς Πνευματικός. Μεταξὺ τῶν ἐξομολογουμένων καὶ καταδικασμένων παρουσιάζεται εἷς κακοῦργος καὶ μοχθηρὸς ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς κακὰς πράξεις διελθὸν, ὀνόματι Δημήτριος Σολωμὸς Κεραμίτης, ὅστις ἐξομολογούμενος ἐφανέρωσεν, ὅτι παρακινηθεὶς παρὰ τοῦ ἱερέως Νοδάρου, καὶ μετὰ τοῦ ἰδίου συνενοηθεὶς, ἐμβῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅταν αὐτὸς ἱερουργοῦσεν, ἀφήρεσαν τὸ κιβώτιον τῶν ἱερῶν λειψάνων, θέσας αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν Σκαφιδάκη πλησίον τοῦ νερομύλου 100 βήματα μακρὰν τοῦ χωρίου. Ἐκτελεσθείσης τῆς ποινῆς τοῦ ἐξομολογηθέντος, ὁ Πνευματικὸς ἱερεὺς Ζαπάντης, ἐφανέρωσεν εἰς τὴν ἀρχὴν, τὰ ὅσα περὶ τῶν ἱερῶν λειψάνων ἤκουσε καὶ ἐπὶ τοῦ φανερωθέντος τόπου μετὰ τῆς ἀρχῆς πορευθέντες, εὗρον τὸ κιβώτιον σῶον, μόνον ἀφαιρεθέντος τοῦ Σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερε μαζῆ του ὁ ἱερεὺς Νοδάρος, καὶ τὸν ὁποῖον σταυρὸν συλληφθέντος τοῦ ἱερέως, ἔλαβεν ὁ Ἁρμοστὴς, τὸ δὲ κιβώτιον παρεδόθη τοῦ καλογήρου.

Αἱ σκηναὶ τοῦ 1848 κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, καὶ αἱ ἀκόλουθοι τῶν 49, διενεργοῦντο παρὰ τῶν ἀρχικαμαριλιστῶν καὶ ῥιζοσπαστῶν, οἱ μὲν ὑποκινοῦσαν αὐτὰς, ἵνα ἀποδείξωσι τὸν λαὸν ἀνίκανον καὶ ἀνάξιον ἐλευθέρων θεσμῶν, τὰ δὲ ὄργανα τῶν 1848 ὑπεκινοῦντο ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἀπὸ τὴν Ἰονικὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐναντίον τῶν ἐπανειλημμένων παραστάσεων πολλῶν ἐντίμων Κυρίων, φανερόνοντες οὗτοι εἰς τὰς ἀρχὰς, ὅλα τὰ διενεργούμενα κινήματα παρὰ τῶν ὑποκινητῶν, καὶ τὰ ὁποῖα ἠδύνατο ἡ ἀστυνομία εὐκόλως νὰ καταστρέψῃ καὶ ἡσυχάσῃ τὰ κινήματα. Ἀπεναντίας ἀδιαφοροῦσεν ἡ ἀρχὴ, καταγινομένη νὰ σαγηνεύσῃ ἄλλους ἀνεξαρτήτους πολίτας ἀθώους καὶ ἀμετόχους παντὸς κινήματος τοῦ 48. Τὸν Γεώργιον Μεταξᾶν Λοῦτζον, δραπετεύοντα ἐκ τῆς νήσου μετὰ τὰς σκηνὰς, πολλοὶ εἶδον αὐτὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δραπετεύσεως ἐξερχόμενον αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ τότε ἀστυνόμου Ρ. Σ, καὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ ἰδίου χρήματα τοῦ ταξειδίου του. Ἀπεναντίας ὁ ἕτερος ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος 48 τῆς αὐτῆς ἡμέρας Θεόδωρος Τυπάλδος Μπρόντζας, ἔνθερμος ζηλωτὴς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἔσωσε τὴν πόλιν Ληξουρίου, εὑρεθεῖσαν ἀπροστάτευτον πλέον τῶν 3 ὡρῶν, παρακολουθούμενος πλέον ἀπὸ 400 ἀνθρώπους, ἀλλ' οὐδένα ἐπείραζεν ἢ ἀφήρεσαν οὐδενὸς τι. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀστυνομία ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κινήματος τῶν 49, ὅστις ἐδραπέτευε 5 μῆνας εὑρισκόμενος εἰς τὴν νῆσον, καὶ περιεφέρετο κατὰ τὸ διάστημα

τοῦτο, ποτὲ αὐτὸν δὲν συνελάμβανεν, ἐνῷ προειδοποιεῖτο, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν δεῖνα θὰ εὑρεθῇ εἰς συνέντευξιν μετὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν, οἵτινες ἔσπρωχνον καὶ παρεκίνουν αὐτὸν εἰς τὸ κίνημα, ὡς ἀκολούθως ἔπραξεν. Ἐὰν τὸ μῖγμα τοῦτο ἔλλειπε, βεβαίως ἐγνωρίζετο τὸ πᾶν ἐκ τῶν ἀνακρίσεων γενομένων ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ἐντούτοις ἐρεθισθέντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς προτροπὰς τῶν μὲν, ἀπὸ τὰς ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις ἄλλων, ηὐξάνετο καθ' ἑκάστην ὁ ἀριθμός. Μεταξὺ αὐτῶν πολλοὶ τρέφοντες πάθη, μίση καὶ ἀγενῆ αἰσθήματα, συνεννοοῦντο εἰς τὸ νὰ εὕρωσι κατάλληλον τὸν καιρὸν καὶ εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῶσι, καὶ ἐκτελέσωσι τὰς ἀντιθέους ὀρέξεις των, πλουτίζοντες, χωρὶς νὰ τιμωροῦνται. Αὐτὰ φρονῶ ἐντίμως καὶ ἀπαθῶς τὰ συντρέξαντα κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας, ἐκ τῶν ὁποίων μὲ τὸν σταυρὸν ἐκτελοῦντο τὰ πλέον βάρβαρα ἔργα.

ΣΤ'.

Ἡ παροῦσα βιογραφία, συνταχθεῖσα ὑπὸ Ι. Ραζῆ, μᾶς ἐστάλη ἐν Κεφαλληνίας. Ταύτην δὲ δημοσιεύω νῦν, ὅτι διαφωτίζει λίαν τὰ κατὰ τὴν ἕνωσιν καὶ ἀφομοίωσιν πραχθέντα.

Ἰωάννης Σάββας Ἄννινος.

(1833—1834).

Ὁ Ἁρμοστὴς Νούγενς ἀνὴρ φιλέλλην καὶ φιλελεύθερος, ἔμπλεως ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν νήσων, ἀνεῤῥίπισε τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ· διότι οὗτος πρῶτος μετὰ πολυετῆ πίεσιν προέτρεπε τοὺς πολίτας νὰ συζητῶσι μετὰ παῤῥησίας περὶ κοινῶν πραγμάτων, ὥστε καὶ ἕκαστος πατριώτης ἐνεθάῤῥει, ἐκφέρων δημοσίως τὴν ἑαυτοῦ γνώμην καὶ τὰς πεποιθήσεις του. Τὸ ἀγέρωχον καὶ τοὺς δεσποτικοὺς τρόπους τῶν πρώην Ἁρμοστῶν ἐξήλειψεν ἤδη τὸ προσηνὲς καὶ τὸ μειλίχιον τοῦ Κυβερνήτου τούτου, τὴν δὲ σιγὴν καὶ τὸν τρόμον τῶν πολιτῶν διεδέχθη τὸ εὐπαῤῥησίαστον καὶ ἐλεύθερον τῶν πράξεων.

Πρὸς καταρτισμὸν δὲ τῆς βουλῆς τῆς δ'. περιόδου ὁ φιλελεύθερος ἀνὴρ διέταξεν ἐναντίον τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν, ὅπως ὁ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου εἰς τοὺς ἐκλογεῖς προσαχθησόμενος κατάλογος τῶν ὑποψηφίων βουλευτῶν, ἀντὶ διπλῶν τριπλᾶ παραλάβῃ ὀνόματα, ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων καὶ ἱκανωτέρων πολιτῶν, σεβόμενος οὕτω τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξελέχθη βουλευτὴς καὶ ὁ ἐκ τῶν

σφόδρα πατριωτῶν Ἰωάννης Σ. Ἄννινος ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ μεγαλοφρόνων αἰσθημάτων, προσενεγκὼν ἑαυτὸν δωρεὰν, εἰς ὑψηλὰς ἐμπιστευτικὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἔθνους κατὰ τὸ 1832, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μακαρίτου Καποδιστρίου, ὅστις πολὺ ἐξετίμα τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἀπεκάλει αὐτὸν κόσμημα τῆς Ἑλλάδος. (1) Διὸ ἀπενείματο αὐτῷ ἀκολούθως ὁ Βασιλεὺς τὸν ἀργυροῦν Σταυρὸν τῶν ἱπποτῶν τοῦ Σωτῆρος. Ὑπηρετήσας δὲ ἐπὶ πολὺ ἄνευ μισθοῦ, ἐζήτησεν ἄδειαν ἀπὸ τὴν προεδρίαν τῶν δύο ἐπαρχιῶν Τριπολιτζᾶς καὶ Μεγαλοπόλεως (Λεονταρίου), ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ λάβῃ ἐκ τῆς οἰκογενείας του τὸ ἀνάλογον χρηματικὸν πρὸς ζωάρκειαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου, ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν πατρίδα του Κεφαλληνίαν, εἰργάζετο ἀνενδότως μετ' ἄλλων ὑπὲρ τῶν τοῦ Ἰονίου λαοῦ δικαιωμάτων. Μόλις λοιπὸν κατηρτίσθη ἡ Βουλὴ τῆς δ'. περιόδου ὁ φιλελεύθερος Ι. Ἄννινος, ἀπολαύων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην γενικῆς ὑπολήψεως ἕνεκα τῶν φλογερῶν αἰσθημάτων του ἐκλέχθη ἐνθουσιωδῶς μέλος τῆς Βουλῆς τῆς δ'. περιόδου. Ὅτε δὲ συνῆλθεν ἡ συνέλευσις αὕτη κατὰ τὰ εἰθισμένα, καὶ εἰργάζετο ἀφανῶς ἐν ἀπορρήτῳ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, δι' εὐγλώττων ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ἐμπνέει ὁ ἀληθὴς ὑπὲρ πατρίδος ἔρως, συνηγόρησεν ὁ Δάνδολος, ὅπως ὁ βουλευτικὸς περίβολος καταστῇ προσιτὸς εἰς τὸ κοινὸν, ὅπως ἀρθῇ ὁ ἐπὶ τῶν δημητριακῶν καρπῶν δασμὸς, καὶ συνετέλεσεν ὅπως καταργηθῇ τὸ τότε ἐπικρατοῦν μονοπωλεῖον τῶν σιτηρῶν, καὶ καταλυθῇ ὁ νόμος τῆς 2.ας Ἀπριλίου 1822 δι' οὗ ἐδημεύετο ἡ ἰδιοκτησία τῶν κατὰ τοῦ 1821 τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος μετασχόντων Ἑπτανησίων προὐνόησε περὶ καταλλήλου διοργανίσεως τῶν Δικαστηρίων καὶ περὶ συντάξεως ποινικοῦ κώδικος καὶ δικονομίας. Πρῶτος δὲ μεταξὺ τῶν Βουλευτῶν ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν, καὶ ἠγωνίσθη ὅπως εἰσαχθῇ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὰ δικαστήρια καὶ καθιερωθῇ ὡς γλῶσσα ἐπίσημος τοῦ Κράτους. (2) Ταῦτα εἰσὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς τὰ ὁποῖα τοσοῦτον μᾶλλον ὀφείλουσι νὰ διαμνημονεύωσιν αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ, ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ἦν δεσμευμένη καὶ ὀλίγοι, ἀπετόλμων, ὅπως συνηγο-

(1) Ἴδε καὶ Π. Χιώτου Ἱστορίαν σ. 74 «γράφων ὁ Κυβερνήτης πρὸς τὸν Βιάρον λέγει· ἐδῶ ἔχομεν δεινὴν ἔλλειψιν νομικῶν, πρέπει ν' ἀποκτήσωμεν δικαστήρια».

(2) Σώζεται καὶ ὁ λόγος ὃν ἐξεφώνησεν ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

ρήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ. Μεταξὺ τούτων λοιπὸν τῶν ἀνδρῶν δικαίως δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς σελίδας τῆς Ἱστορίας καὶ ὁ Ἰωάννης Σ. Ἄννινος· διότι ὄντως ὑπῆρξε πρωταγωνιστὴς τῶν ἐλευθεριῶν τῆς πατρίδος του, καὶ ἐγένετο προαγωγὸς, δι' οὗ ἐτελέσθη κατόπιν ἡ ἐθνικὴ τῆς Ἑπτανήσου Παλιγγενεσία· ὥστε οἱ ἀγῶνες τούτου καὶ τοῦ ἀοιδίμου πατριώτου Γερασίμου Λιβαδᾶ ἐγένοντο ἡ ἀφετηρία τῆς πολιτικῆς ἀνορθώσεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πατρίδος, διευκολύνασαι τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ὅπως ἐργασθῶσι καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος. Κατόπιν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θ. Δουγλᾶς περὶ τὸ 1835 οὐκ ἐπαύσατο ὁ Ἰωάννης Ἄννινος μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ἐλευθεροφρονούσης πολιτικῆς μερίδος Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ Κανδιάνου Ῥώμα ἐνεργῶν περὶ τῆς τοῦ συντάγματος μεταρρυθμίσεως.

Ἀπῄτει μετὰ τῶν λοιπῶν φιλελευθέρων τὴν ἄμεσον τῶν βουλευτῶν ἐκλογὴν ἄνευ τῆς τοῦ προκαταρκτικοῦ Συμβουλίου εἰσηγήσεως, τὴν τῆς δημοσιογραφίας καθίδρυσιν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐπιψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐγένετο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ συνταγματικὰ κράτη. Ὁ Ἄννινος ὅθεν ἐνθέρμως ἠγωνίσατο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μετὰ τῶν κορυφαίων τῆς ἀντιπολιτευομένης μερίδος καλουμένης τότε τῆς τῶν «φιλοπροόδων» Α. Μουστοξύδου, Κ. Ῥώμα, Π. Μακρῆ καὶ Δημητρίου Φραγκοπούλου καὶ Α. Κατούβαλη, ὅπως ἀντιστῶσιν εἰς τὰ σχέδια τῶν περὶ τῶν Δούγλας συντριπτικῶν ἢ καταχθονίων. Τοὺς ἄνδρας τούτους ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς ἐμηχανεύσαντο πολλὰ, ὅπως ἀποδείξῃ ὡς Ῥωσσίζοντας. Τότε δὲ ὁ Ἄννινος ὑπέστη συνεχεῖς καταδιωγμοὺς, ὑποπτευόμενος ὅτι κατὰ τὸ 1840 συνειργάζετο ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ χειραφετήσεως, καὶ συνεταιρίζετο μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις φιλορθοδόξων, διὸ καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐκινδύνευσεν, ὅτε διέτριβεν εἰς τὰ ἐν Σάμῃ πατρικὰ αὐτοῦ κτήματα. Ἐσώθη δὲ ὡς διὰ θαύματος ἐκ τοῦ ἐπαπειλοῦντος κινδύνου, μὴ ἀποτολμησάντων τῶν αὐτουργῶν νὰ διαπράξωσι τὸ ἀποτρόπαιον ἔγκλημα. Πολλάκις προσκλήσεις ἐγένοντο τῷ Ἀννίνῳ, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῆς Ἁρμοσείας Δούγλα, ὅπως δεχθῇ τὴν ὑψηλὴν τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ἐπάρχου θέσιν, καὶ κατόπιν τὴν τοῦ Γερουσιαστοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὐδόλως συγκατετέθη νὰ δεχθῇ ἔμμισθον θέσιν, ὅπως μὴ δεσμεύσῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ προασπίζων τὰ τῆς Πατρίδος (1). Κατὰ δὲ τὰς

(1) Τὴν μισθοδοσίαν των οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινοι ὡς βουλευταὶ τῆς Ἑπτανήσου παρῄτησαν αὐτὴν ἀνερχομένην εἰς τάλλ. 302 ὑπὲρ τοῦ ταμείου

ἀποφράδας ἡμέρας τῶν Κεφαλληνιακῶν σκηνῶν τὸ 1848—1849 διὰ πολλῶν δολίων εἰσηγήσεων ἐμηχανεύσαντο οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅπως παγιδεύσωσιν ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφοὺς τόν τε Ἰωάννην καὶ Βαπτιστὴν εἰς τὰ τεκταινόμενα τότε σχέδια. Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ὀρθοφροσύνη τῶν πατριωτῶν, τούτων ἔσωσεν αὐτοὺς τοῦ ἐπικειμένου ὀλέθρου. Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸν κατὰ τὸ 1850 καταρτισμὸν τῆς Ι'. Βουλῆς. Μεγάλαι τότε κατεβάλλοντο προσπάθειαι ὑπὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν, καὶ καταχθονίων, ὅπως ἐκλειφθῶσιν ἀντιπρόσωποι ἀφωσιωμένοι τῇ Κυβερνήσει. Ἐκεινολογεῖτο δὲ ὅτι διὰ πολιτικοῦ τολμήματος ἔμελλονν ὑὰ καταλυθῶσιν αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, καὶ ἡ ἐλευθεροτυπία. Ἐγκ κλιδς τις δὲ τοῦ Ἁρμοστοῦ Οὐάρδου ἀπεφαίνετο ὅτι «οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ὀφείλουσι νὰ ψηφοφορῶσι τοὺς ὑποψηφίους τῆς Κυβερνήσεως». Καὶ ὄντως ἐκτὸς τῶν βιαίων μέτρων, ἅτινα ἐφηρμόσθησαν, ὅπως ἀποκλεισθῶσιν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐγένετο χρῆσις βιαιοτέρων μέσων. Οὐχὶ μόνον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας πολλοὶ τῶν ἐκλογέων ἐξετοπίσθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ πλοιάρια διεκωλύθησαν νὰ μεταφέρωσι τοὺς ὑπόπτους ἐκλογεῖς. Ἡ ψηφοφορία ἔλαβε χώραν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Τελωνείου. Ὁ στρατὸς περιεφέρετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς ἐμπνέων τρόμον· οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διαμείνῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας, φόβος κατελάμβανε πάντας. Ὁ τότε Ἔπαρχος Δ. Καρούσος[*] διέταξε καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐκλογέων περὶ τοὺς 600 ἐξαρτωμένους ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς μόνας τὰς 10 Κυβερνητικὰς κάλπας νὰ ψηφοφορήσωσιν, εἰς δὲ τὰς 10 τῶν ἀντιπολιτευομένων οὔτε να πλησιάσωσιν οἱ ὑπάλληλοι ψηφοφόροι, καὶ οἱ τῇ Κυβερνήσει προσκολλημένοι. Οὕτω δὲ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐστερήθησαν 600 ψήφων, ὠνομάσθησαν δὲ οἱ εἰς τὰς 10 μόνας ψηφίσαντες δεκακαλπῖται.

Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῶν λεγομένων τούτων ἐκλογῶν οἱ Ἀδελφοὶ Σάββα Ἄννινο ἀπηύθηναν ἐντονωτάτην καὶ ἰσχυροτάτην διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς βιαιοπραγίας ταύτης, ἧς τὸ τολμηρὸν καὶ θαρραλέον ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομοκρατίας διήγειρε σφοδροτάτην,

τῶν ἐνδεῶν ἱερέων τῆς νήσου Κεφαλληνίας· (ὅρα πρακτικὰ συνεδριάσεων τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κεφαλληνίας ἐν συνεδριάσει μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου τῶν ἐνδεῶν ἱερέων). Ἀλλὰ καὶ πρότερον οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο γενναίως προσήνεγκον τὴν συνδρομήν των εἰς πολλὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας, οἷον εἰς τὴν τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέγερσιν, εἰς τὴν τῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας.

αντέπωσιν. Περὶ δὲ τὸ 1866, ὅτε κατηρτίσθη ἡ ΙΓ'. Βουλὴ ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἐξελέγησαν παμψηφεὶ παρ' ὅλων τῶν διαμερισμάτων ἀντιπρόσωποι Κεφαλληνίας. Ἡ βουλὴ αὕτη ὤφειλεν οὐ μόνον νὰ διεξαγάγῃ τὸ ἐθνικὸν ζήτημα τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλὰ καὶ νὰ διεξαγάγῃ πλεῖστα σοβαρὰ ζητήματα, ἅτινα περιέπλεκεν ἡ ἀντιζηλία τῶν ἰσχυρῶν ὑποβλεπόντων τοὺς Ἕλληνας ἕνεκα τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἀλφρέδου, ὡς μονάρχου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου. Τότε οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο ἐμόχθουν καὶ ἠγωνίζοντο νυχθημερὸν μέχρι κινδύνου καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς των, ἕως ὅτου κατώρθωσαν νὰ ἐξαλείψωσι πάντα σπόρον ἀμοσπονδίας ἐν τῇ ἑνώσει τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἀπαιτήσαντες α. νὰ μὴ ὑπάρχωσι χωριστὰ τὰ ταμεῖα τῆς Ἑπτανήσου καὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος' νὰ προστεθῇ ὡς ὅρος ἀπαραίτητος ἐν τῷ ψηφίσματι τῆς Ἑνώσεως ὅτι αἱ ἑπτὰ Νῆσοι καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἀποτέλεσωσιν ἐσαεὶ μίαν καὶ ἀδιαίρετον Πολιτείαν κτλ. Ἕνεκα τῆς πατριωτικωτάτης ταύτης ποσείας τῶν ἀδελφῶν Ἄννινο κατὰ τὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπάνοδον αὐτῶν χιλιάδες λαοῦ, ἐκ τῶν δύο πόλεων Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου καὶ τῶν ἐξοχῶν κατελθόντων ἐπὶ τούτῳ, ὑπεδέξατο αὐτοὺς δι' ἐνθουσιωδεστάτων ζητωκραυγῶν καὶ ἐπευφημιῶν, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἤγαγον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα ἦσαν σημαιοστόλιστα πυροβολοῦντα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· ἀψῖδες θριαμβευτικαὶ μετ' εἰκόνων τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνος ἠγέρθησαν ἐπὶ διαφόρων ἀψίδων εἰς τὴν προκυμαίαν, ἔνθα ἔμελλον νὰ διέλθωσιν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο μετὰ τοῦ συναδέλφου των Ἀντωνίου Βριώνη. Πλῆθος λαοῦ ἐπεσκέψατο ἀκολούθως αὐτούς, ἐν οἷς διεκρίνοντο καὶ πλεῖστοι Ἄγγλοι ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐνθουσιωδῶς ἐπιμένοντες νὰ ἴδωσι κατὰ πρόσωπον τοὺς ἀδελφοὺς Ἄννινο ἐπιφωνοῦντες We want to see the patriots brothey Annino (Ἰδὲ καὶ Ἱστορικὰ Ἀπομνημ. Lord Kirqul, ἐν οἷς ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς τῶν εἰλικρινεστέρων Πατριωτῶν Σελὶς 35. (1)

(1) Τὰ καθέκαστα τῆς λαμπρᾶς καὶ ὁμοθύμου τοῦ λαοῦ ὑποδεξιώσεως ἐδημοσιεύθησαν καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ πάνδημος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὑποδεξίωσις, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλλοτε ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διακείμενοι (ἕνεκα φθόνου καὶ ἀντιζηλίας καὶ πολλὰς ἀδίκους καταδρομὰς πρὸς αὐτοὺς παρασχόντες) ἔμεινον ἐμβρόντητοι καὶ ἄφωνοι, μὴ δυνάμενοι ἢ νὰ ὁμολογήσωσι διὰ τῆς σιωπῆς των ὅτι ἡ ὑποδεξίωσις αὕτη ἦτο προφανὴς καὶ σπανία. Οὕτω λοιπὸν πληρέστατα ἱκανοποιήθησαν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο διὰ τὰς ἄλλοτε ἀδίκους καταδρομὰς τῶν εὐπαθῶν φθονερῶν.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Καὶ ἐνταῦθα ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο μετὰ κοινῆς ἐπευφημίας ἐξελέχθησαν πληρεξούσιοι, καὶ κατὰ τὸ 1864 περιεκάθηντο εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἔνθα ἠγωνίσθησαν μετ' ἀπαραμίλλου αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων οὐ μόνον τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ Ἔθνους. Ἰδίως δὲ ἠγωνίζαντο, ὅπως μὴ γείνῃ ἡ ἐξ ἐφόδου ἀφομοίωσις, ἥτις ἠπείλει νὰ καταστρέψῃ οὐ μόνον τὴν Ἑπτάνησον ἀλλὰ καὶ σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις διηρεῖτο εἰς συμπολίτευσιν καὶ ἀντιπολίτευσιν. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἀπὸ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1864 προέτεινε τὴν ὁλοσχερῆ καὶ ἐξ ἐφόδου ἀφομοίωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Τότε οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο ἔχοντες καὶ ἑτέρους τινὰς συμβοηθοὺς ὑπέστησαν μέγαν ἀγῶνα καὶ κίνδυνον ζωῆς. Τὸ ὑπουργεῖον καὶ οἱ Ὑπουργικοὶ ὑπεστήριξαν αὐτοὺς ἐκ τοῦ βήματος, καὶ οὕτως ἀνεβλήθη τὸ ζήτημα τῆς ἀφομοιώσεως. Περὶ δὲ τὰ μέτα Νοεμβρίου 12[24, ὅτε ἦσαν περὶ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν, τὸ ὑπουργεῖον, οὐχὶ ἐπαλινῴδησε πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ ἀδελφοὺς Ἄννινο, καὶ παρουσίασε τὸν προϋπολογισμὸν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν ἀφομοίωσιν ὡς πρὸς τὸ φορολογικὸν σύστημα. Τοῦτο λίαν κατεθορύβησε τοὺς ἀδελφοὺς Ἄννινο, οἵτινες ἀντέτεινον πεισματωδῶς, ἀλλ' ἦσαν εὐάριθμοι· διότι οἱ Λευκάδιοι, οἱ Ζακύνθιοι καὶ οἱ τῶν μικρῶν νήσων παρήτησαν τοὺς ἀδελφοὺς Ἄννινο, ἀπατηθέντες ἕνεκα ὑποσχέσεων, ἃς οἱ Ὑπουργοὶ ἔδωκαν αὐτοῖς διὰ Δικαστήρια διοικήσεις κ. τ. λ. ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο ὑπερασπίσθησαν τὰ δίκαια τῆς Ἑπτανήσου· ὁ θόρυβος ἦν ἀπερίγραπτος. Τότε ὁ Ρεβελάκης προέτεινεν ὅπως μείνῃ τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Ἑπτανήσου, ἕως οὗ συνέλθῃ ἡ Βουλή, ἥτις καὶ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ζητήματος. Ταύτην τὴν πρότασιν παρεδέχθησαν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγένετο πρότασις τοῦ ἀπαραδέκτου τῆς προτάσεως Ρεβελάκη. Οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο καὶ μετ' αὐτῶν οἱ Ὑπουργικοὶ καὶ οἱ Ὑπουργοὶ κατεψήφισαν αὐτήν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν γίνεται ψηφοφορία τῆς προτάσεως Ρεβελάκη καὶ οἱ ὑπουργοὶ παλινῳδοῦντες κατεψήφισαν αὐτήν, ὥστε ἔμειναν μόνον 69 Ἑπτανήσιοι, οἵτινες ἐπάλαισαν κατὰ τῆς βιαιοπραγίας ταύτης. Ἐκ ταύτης 93 τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀπεχώρησαν ἀκολούθως ἕτεροι 23 μετριόφρονες ἀντιπολιτευόμενοι. Τότε οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο συνεσκέπτοντο μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δὲν εὕρισκον σταθερότητα χαρακτῆρος. Οἱ Κερκυραῖοι καλακευόμενοι περὶ τοῦ Κερκυραϊκοῦ ζητήματος ὑπεχρεοῦντο νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς συνε-

θριάσεις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ὅπως γείνῃ ἀπαρτία, οἱ ἄλλοι ὅπως ἐπιτύχῃ τὸ σχέδιόν των. Ἔμεινον λοιπὸν μόνοι οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο καὶ μεταξὺ αὐτῶν οἱ δύο Μεταξάδες, ὁ Κωστάκης, Βριένης, Μιλιαρέσης καὶ Βαλσαμάκης τοῦ νὰ ἀπέχωσι πλέον ὅπως μὴ γείνῃ ἀπαρτία, ὅπως μὴ ψηφισθῇ τὸ φορολογικὸν σύστημα, τὸ τοσοῦτον καταθλιπτικὸν καὶ βαρὺ διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ ἐνταῦθα ἐγνώσθη ἡ μεγάλη ἀφιλοκέρδεια καὶ ἡ φιλοπατρία τῶν ἀδελφῶν Ἄννινο, οὓς καίτοι συνέφερε τὸ σύστημα τοῦτο, χάριν ὅμως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς εὐημερίας τῆς Πατρίδος οὐδόλως ὑπὲρ τῶν ἰδίων συμφερόντων ἐνήργησαν, ἀλλὰ διὰ τῆς σταθερότητος αὐτῶν ἐσώθη ἡ Ἑπτάνησος τῆς ἐπικειμένης καταστροφῆς καὶ τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀπὸ μεγίστου κινδύνου. Πολὺ συνέτεινεν ἡ σταθερότης τῶν ἀδελφῶν Ἄννινο, ὅπως ἐνθαρρυνθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ συναδέλφοι των πληρεξούσιοι, εἰς οὓς ἀποταθέντες οὗτοι εἶπον ὅτι «τὸ μὲν αἷμα ἡμῶν ἐξουσιάζομεν νὰ χυθῇ ἀλλὰ τοὺς ἐντολεῖς μας δὲν πρέπει νὰ τοὺς σφαγιάσωμεν.»

Πολλὰ μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, ὅπως καταπεισθῶσιν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο νὰ ἐνδώσωσιν, ἀλλὰ τὰ πάντα περιεφρόνησαν οὗτοι ἕνεκα τῆς φιλοπατρίας των καὶ τῶν ἁγνῶν αἰσθημάτων των. Οὕτω λοιπὸν ἡ παρουσία τῶν ἀδελφῶν τούτων ἔν τε τῇ τελευταίᾳ Ἰονίῳ Βουλῇ καὶ τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἔσωσε τὸν Ἑλληνισμόν. Ταῦτα ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1864.

Ὅτι δὲ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωάννης Σάββα καὶ Βαπτιστὴς Σάββα Ἄννινο μεγίστης καὶ ἐξαιρετικῆς ὑπολήψεως ἐτύγχανον ἔν τε τῇ ἰδίᾳ Πατρίδι καὶ ἐκτὸς αὐτῆς διὰ τὰ ὄντως πατριωτικὰ αἰσθήματα αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός των, ἐγένετο δῆλον καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς ἰδέας καὶ ὑπολήψεως ἣν δεδοκιμασμένοι ἄνδρες πλήρεις πατριωτισμοῦ καὶ ἀπολαύοντες Πανελληνίου φήμης, ἔτρεφον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τούτων.

Ἐκ τῆς ἐπομένης περικοπῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀοιδίμου φιλολόγου καὶ πατριώτου Θεοδώρου Καρούσου, τοῦ μοχθήσαντος ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ ἐνθέρμως ὑπερασπίσαντος ἐν τῇ ΙΒ΄. Βουλῇ (Ἰδὲ Ἀπομνημονεύματα Ἱστορίας τῆς Ἰονίου πολιτείας ὑπὸ Γ. Βερυκίου Σελὶς 197) ἀποδείκνυται ὁποίας βαρύτητος ἄνδρες ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο γνωστοὶ εἰς ἅπαν τὸ Πανελλήνιον διὰ τὸν πατριωτισμόν των. «Ἀπεσ... Βαρευγνωμονῶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κ. Κ. Ἄννινο Κ. Ἰωάννην καὶ Βαπτιστὴν διὰ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματά των, ἅπερ πρὸς ἐμὲ τρέφουσιν ἀνώτερα τῆς πραγματικῆς μου ἀξίας. Πλὴν τὸ κατ' ἐμέ, ἀείποτε τοὺς ἐσεβάσθην διὰ τὸν πατριωτισμόν των, διὰ τὴν ἁγνὴν ἀρετήν

των, καὶ διὰ τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ χαρακτῆρός των. Καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ συγκαταριθμῶσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰλικρινεστέρων καὶ περιπαθεστέρων φίλων των· διότι πόρρω ἀπέχω τοῦ νὰ κολακεύω καὶ τοῦ νὰ ὑποκρίνωμαι· ἀλλ' ὅ,τι τὸ ἐκφράζω, τὸ ἐκφράζω ἐκ καθαρᾶς καὶ ἀδόλου καρδίας. Ὅθεν τοὺς παρακαλῶ μάλιστα εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν (1) νὰ μὴ μὲ ἀφήσωσι νὰ μὲ κατασπαράξωσι διὰ τῆς λυσσώδους μανίας των οἱ χαμερπεῖς καὶ κατάπτυστοι ἐχθροί μας.» «Ἂν ἤθελα προδώσει τὰ ἱερὰ καθήκοντα τῆς συνειδήσεως, ἂν ἤθελα λειποτακτήσει ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν τάξιν εἰς ἣν μοὶ ἔθεσεν ἡ φωνὴ τοῦ ἐθνισμοῦ, τότε βεβαίως ἤθελαν μὲ ἀποθήσωσιν οἱ μικροί. Ἐξαιτοῦμαι ὅθεν τὴν συμβουλὴν καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν ἀξιοσεβάστων φίλων, ἀδελφῶν, Κ. Κ. Ἄννινο, οὓς ἐγκαρδίως κατασπάζομαι — Θ. Καροῦσος.»

Ζ΄.

Τὰ ἑξῆς ἔγγραφα, ἀφορῶντα τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑπτανήσου, εὑρέθησαν ἐν τοῖς χαρτίοις τοῦ μακαρίτου κόμητος Διονυσίου Ρώμα ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου Γεωργίου Μονδίνου, καὶ μοὶ ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Νικολάου Μινώτου. Καταλέγονται δὲ ὡς ἑξῆς.

1. Ἀντίγραφον τοῦ φυλλαδίου δημοσιευθέντος ἐν Κερκύρᾳ, ἅμα τῇ ἐκεῖ ἀφίξει τοῦ Μαιτλάνδ, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν πικρὰν τῆς Γερουσίας διακοίνωσιν.
2. Διακοίνωσις τῆς Γερουσίας.
3. Διάλογοι μεταξὺ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ καὶ Διονυσίου κόμητος Ρώμα, Γερουσιαστοῦ.
4. Ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως 5 Ὀκτωβρίου 1814 τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἰταλιστί.
5. Ὅμοιον Γαλλιστί.

(1) Ὅτε ἡ κοινότης τοῦ Ληξουρίου ἐξήγαγε τοὺς καταλόγους τοῦ ἀοιδίμου Καρούσου, ὅπως ψηφισθῇ ὡς βουλευτὴς τῆς 11.ης βουλῆς ὅπερ ἀπήρεσκεν εἰς τοὺς ἐν Ἀργοστολίῳ ἀποτελοῦντας ἑτέρους συνδυασμούς, ὡς δῆθεν μὴ ζητήσαντος τὴν ὑποστήριξίν των· ἀλλὰ πρῶτοι οἱ ἀδελφοὶ Ἄννινο, ἐπερειδόμενοι εἰς τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματά των καὶ εἰς τὸ ἀκηλίδωτον παρελθόν των δὲν ἀπετέλεσαν μέρος συνδιασμῶν, ἀλλὰ μόνοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐναπεδύοντο εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα καὶ ἔτυχον ἀπολύτου ἐκλογῆς ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ παρὰ τῶν ἐκλογέων ἁπάσης τῆς νήσου μὲ ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τῶν κυβερνώντων καὶ τῶν κομματαρχῶν.

6. Διακοίνωσις Γερουσίας 3[21 Μαΐου 1814 πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.

7. Διακοίνωσις Κάμπελ 14 Αὐγούστου 1814 πρὸς τὴν Γερουσίαν.

8. Ἀπάντησις Γερουσίας εἰς Κάμπελ 16 Αὐγούστου 1814.

9. Διακοίνωσις Γερουσίας εἰς Κάμπελ 16 Αὐγούστου 1814.

10. Ἐπιστολὴ τῆς Γερουσίας πρὸς τὸν Καποδίστριαν 12 Σεπτεμβρίου 1814.

11. Διακοίνωσις Γερουσίας εἰς Κάμπελ 12 Σεπτεμβρίου 1814.

12. Ἐπιστολὴ Μέγερ εἰς Γερουσίαν 13 Σεπτεμβρίου 1814.

13. Ἔκθεσις τοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου Ζακύνθου 4 Ἰουλίου 1813 διὰ τὸ πλοῖον μὲ πανώλην.

Ἐξ αὐτῶν ἐκδίδω ἤδη τὸν διάλογον μεταξὺ ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ καὶ κόμητος Διονυσίου Ρώμα, Γερουσιαστοῦ.

Ρητογραφία διαλόγου μεταξὺ τῆς Α. Ε. Θωμᾶ Μαιτλὰνδ στρατηγοῦ καὶ φρουράρχου τῆς Α. Β. Μ. καὶ τοῦ Γερουσιαστοῦ Διονυσίου κόμητος Ρώμα ἱππότου, ἐν ὀνόματι τῆς Ἰονίου Γερουσίας, τὴν 11 Μαρτίου 1816.

ΕΡ (1) Τί ἔντυπον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ παρακίνησε τὴν Γερουσίαν νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ διακοίνωσιν, ἐκ τοῦ ὕφους τοῦ ὁποίου φανεροῦται ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο δὲν θέλει νὰ συμμορφωθῇ κατ' ἐκείνην τὴν ὄψιν μὲ τὴν ὁποίαν ἐγὼ τὸ ἐθεώρησα. Ἐπιμένει δὲ ἡ Γερουσία καὶ νομίζει ἑαυτὴν ἐν δικαιώματι ὡς ἀντιπρόσωπον καὶ προστάτην τοῦ Ἰονίου ἔθνους. Ὁμιλεῖ δὲ ἐν ὀνόματι τούτου καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ ζητήσω λόγον περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς;

ΑΠ. Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκριθῶ πρὸς τὴν Ὑμ. Ἐξ. ἐπὶ τοιαύτης γενικῆς καὶ ἀφῃρημένης ἐρωτήσεως, διότι αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος περίστασιν. Ἐκεῖνο περὶ οὗ δύναμαι νὰ βεβαιώσω Ὑμᾶς εἶναι ὅτι ἡ Γερουσία δὲν ἔχει ἰδιαιτέρας ἀξιώσεις, ἐκτελεῖ πᾶν τὸ ὑπὸ καθήκοντος ὑπαγορευόμενον, καὶ τὸ μὴ ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τῆς εὐθύνης αὐτῆς.

ΕΡ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Γερουσία ταυτίζει τὴν ἰδέαν τοῦ Ἰονίου ἔθνους μετ' ἐκείνην τῆς αὐτῆς θέσεως ὤφειλε τὸ σῶμα τοῦτο, ἀφ' ὅτου ὁ στρατηγὸς Κάμπελ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἀντιπρόσωπον τῶν νήσων, ἀλλὰ μόνον τῆς Κερκύρας, νὰ ἀ-

(1) Αἱ ἐρωτήσεις εἶναι τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐκ μέρους τῆς Γερουσίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ναλάβη τὸν τίτλον τοῦτον, καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸ πρᾶγμα ἐκκρεμές. Τοσοῦτον μᾶλλον ἔπρεπε νὰ πράξῃ, καθότι ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν συνεντεύξει εἶχον δηλώσει ὅτι ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν πάντοτε θὰ τὸ ἐθεώρουν.

ΑΠ. Ὅταν ὁ στρατηγὸς Κάμπελ πρῶτον διεμφισβήτησεν εἰς τὴν Γερουσίαν τὸν τίτλον, ὃν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς δημοκρατίας νομίμως καὶ συνταγματικῶς ἔχει, καθῆκον τὸ σῶμα τοῦτο ἐνόμισε νὰ μὴ συναινέσῃ. Ἡ Γερουσία ὅμως θέλουσα νὰ ἀποφύγῃ τὰ ἄτοπα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξέθετεν αὐτὴν ἡ θέσις της ἀπέναντι τῆς δυνάμεως, προετίμησε μετριοφρονοῦσα νὰ ἀναλάβῃ ἁπλῶς τὸν τίτλον Γερουσίας. Οὕτω δὲ χωρὶς νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Κάμπελ, ποσῶς δὲν ἔδειξεν ὅτι ἔχαιρεν ἐπὶ τῷ τίτλῳ ἐκείνῳ, δι᾽ ὃν τοσοῦτον ἐδικαιοῦτο νὰ διακρίνηται.

ΕΡ. Κακῶς τοῦτο ἐγένετο. Ἡ Γερουσία ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ ὀνομασθῇ Γερουσία Κερκύρας, ἄνευ περαιτέρω συζητήσεως.

ΑΠ. Οὔτε ἐνόμισεν, οὔτε νομίζει καθῆκον εἰς τὸ τοιοῦτον νὰ συμμορφωθῇ, οὔτε διάθεσιν ἔχει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ τὸ πράξῃ, ἐνόσῳ δημόσιαι, ἐπίσημοι καὶ γενικαὶ δηλώσεις καὶ διαταγαὶ δὲν ἀναγκάσωσιν αὐτήν.

ΕΡ. Ἀλλ᾽ ἡ διακοίνωσις, ἣν μοὶ ἐγράψατε, μὲ ἀναγκάζει νὰ λάβω τοιαῦτα μέτρα, ἅτινα δύνανται νὰ σᾶς ὑποχρεώσωσι νὰ δηλώσητε διὰ ποῖον λόγον καὶ ἐν τίνι δικαιώματι ἡ Γερουσία αὕτη οἰκειοποιεῖται τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλῇ ὡς συνταγματικὴ Γερουσία.

ΑΠ. Ἐξοχώτατε, δὲν νομίζω ὅτι ἡ διακοίνωσις τῆς Γερουσίας εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ προλάβῃ τοιαύτην συζήτησιν, καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὅμως ἡ Γερουσία θὰ ἠδύνατο ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ καὶ ἄνευ πάθους νὰ ἀποκριθῇ. Αἱ δὲ ἀπαντήσεις της ἐπὶ τούτου θὰ ἦναι τοιαῦται, ὥστε θαρρῶ κατὰ πάντα νὰ σᾶς ἱκανοποιήσωσιν.

ΕΡ. Ἀλλὰ διὰ τοῦ τυπωθέντος φυλλαδίου ἐκείνου, περὶ οὗ τόσος γίνεται λόγος, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ Γερουσία ἐν τῇ διακοινώσει αὐτῆς ἀναφέρει ὁρμώμενον, φαίνεται τὸ σῶμα τῆς Γερουσίας θέλει νὰ ἐπιδειχθῇ ὡς προστάτις τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ὅλου Ἑπτανησίου ἔθνους, ὡς νὰ ἐγράφη ἐπίτηδες ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀδίκως τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἀποπειρωμένη νὰ τὸ βλάψῃ. Πῶς δύναμαι λοιπὸν νὰ ἀνεχθῶ τοιαύτην ἄμα δὲ καὶ παράλογον ἰδέαν;

ΑΠ. Ἀγνοῶ ἂν ὑπάρχῃ τις ἐν τῇ Γερουσίᾳ ὑποπτεύων ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μέχρι τοσούτου ἤθελεν ἐξευτελισθῇ, ὥστε νὰ μεταχειρισθῇ τοιαῦτα ἀπρεπῆ τεχνάσματα, ἵνα ἁρπάσῃ δικαιώ-

ματα μεγαλείτερα ἐκείνων, ἅτινα σύμπασα ἡ Εὐρώπη παρεχώρησε πρὸς τὸ Ἰόνιον ἐν ἐπισήμῳ Συμβάσει. Τοῖς πᾶσι γνωστὸν εἶναι ὅτι, κηρυχθέντος τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἀποκλειστικοῦ ἡμῶν προστάτου συμφέρει ἡμῖν σύνδεσμος ἀδιάσειστος νὰ ἑνώνῃ ἡμᾶς τοὺς Ἰονίους μὲ τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ. Ἡ γενικὴ αὕτη πεποίθησις μετὰ τῆς βεβαιότητος, τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε εἴχομεν ὅτι ἡ Ὑμ. Ἐξ οὐδὲν περὶ τοῦ τυπωθέντος φυλλαδίου ἐγίνωσκε, μᾶς παρεκίνησε ν' ἀποταθῶμεν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα δεόντως μᾶς ἱκανοποιήσητε κατὰ τῶν αὐτουργῶν. Οὐδόλως ὅμως ἠθελήσαμεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τοιούτου εἴδους σκευωρίας.

ΕΡ. Πέποιθα ὅτι ἡ Γερουσία γνωρίζουσα τὸν ὑφ' ὑμῶν βεβαιούμενον, Κύριον Κόμη, ἀλλ' ὅμως ἡ διακοίνωσις τῆς Γερουσίας λέγουσα ὅτι ἐκ τοῦ δημοσίου Τυπογραφείου Κερκύρας ἐξέρχονται τοιοῦτοι λίβελλοι, αἰτιᾶται τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν;

ΑΠ. Ἡ Γερουσία αἰτιᾶται τοὺς ἐν τῷ Τυπογραφείῳ ὑπαλλήλους, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλὰ διατί νὰ περιπλέκωμεν τὰ πράγματα καὶ νὰ δίδωμεν ἄλλας ἑρμηνείας εἰς πρᾶγμα ἀφ' ἑαυτοῦ ἁπλούστατον. Δημοσιευθέντος λιβέλλου ὑβριστικοῦ καθ' ὅλου τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους ὑπὸ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Κερκύρας, ἡ Γερουσία ποιεῖται μνείαν αὐτοῦ ἔν τινι διακοινώσει. Περὶ τούτου μόνον πρόκειται.

ΕΡ. Ἀλλ' ἡ Γερουσία δὲν ἔχει ἐντολὴν νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἀφορῶντα σύμπαν τὸ Ἔθνος;

ΑΠ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὄχι μόνον ἡ Ἰόνιος Γερουσία, ἡ Γερουσία Κερκύρας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἑπτανησίων δικαιοῦται νὰ παραπονεθῇ, καὶ διαμαρτυρηθῇ καθ' ἑνὸς ἐντύπου, τὸ ὁποῖον τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον δυσφημεῖ καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου πανταχόθεν τῆς Ἑπτανήσου τὰ μύρια λέγονται.

ΕΡ. Μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδὲν περὶ τούτου ἔμαθον.

ΑΠ. Ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης ἔχει πάντα τὰ μέσα ἵνα βεβαιωθῇ καὶ νὰ πεισθῇ, ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ὑπόθεσις, ἀλλ' ἀπόδειξις καθαρὰ καὶ φανερά.

ΕΡ. Ἐζήτησα παρὰ τῆς Ἀστυνομίας πληροφορίας, ἀλλὰ μέχρις ὥρας οὐδεμίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλαβον;

ΑΠ. Ὅταν ἡ Ὑμ. Ἐξ. λάβῃ τοιαύτας, τότε θὰ δυνηθῇ νὰ κρίνῃ ἂν ἡ Γερουσία χωρὶς νὰ παραβλέψῃ τὸ καθῆκόν της, τὴν ἑμὴν καὶ τὴν καταθυμιωτέραν εὐθύνην της, ἠδύνατο νὰ μὴ γράψῃ περὶ τούτου πρὸς τὴν Υ. Ε. ἐπὶ τοιούτου ἀντικειμένου καθὼς ἔκαμα.

ΕΡ. Ἀλλὰ τέλος, ἠδύνατο ἡ Γερουσία ἄνευ ἐκθηλώσεων νὰ μοὶ στείλῃ ἀντιπρόσωπόν της, καὶ νὰ μὴ δώσῃ οὔτε τοιαύτην σπουδαιότητα καὶ κατηγορίαν ἐπὶ ἑνὸς ἐντύπου, τὸ ὁποῖον ἄλλο οὐσιῶδες δὲν περιέχει, εἰμὴ σκέψεις τεινούσας νὰ παρακινήσωσι τὴν Β. Αὐλὴν τὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐτυχῆ διὰ τὸ μοναδικὸν αὐτοῦ σύνταγμα, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς εὐτυχίας σας, χωρὶς νὰ παραφέρησθε ὑπὸ παθῶν, τὰ ὁποῖα ἀδιακόπως ταράττουσι ταύτας τὰς νήσους, καὶ διαχωρίζουσιν οἰκογένειαν ἐξ οἰκογενείας καὶ νῆσον ἐκ νήσου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην θεωρούμενον τὸ τυπωθὲν φυλλάδιον παρεμφαίνει ζῆλον καὶ ἀθωότητα.

ΑΠ. Ἡ Γερουσία ὅλως ἤθελεν ἀδιαφορήσει ὡς πρὸς τὴν παραφροσύνην ἰδιώτου οὕτω κακῶς σκεπτομένου, καὶ θὰ ἄφινε τὴν ἱστορίαν τῶν μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν συμβάντων, διὰ τὴν ἱστορίαν παντὸς ἄλλου ἀποτελοῦντος τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν, ὅπως δώσῃ τὴν δέουσαν ἀπάντησιν. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἐντύπου ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Κυβερνήσεως ἐξελθόντος, γέμοντος συκοφαντιῶν καθ' ἡμῶν, ἀποδιδοντος εἰς ἡμᾶς τὰ αἰσχρότερα πάθη, καὶ παριστῶντος ἡμᾶς ἀπαιδεύτους, ἀνηθίκους, καθ' ὅλην τὴν ἔννοιαν διεφθαρμένους καὶ τέλος πάντων περὶ ἐντύπου ἐπενέγκοντος γενικὴν ζημίαν καὶ θλίψιν καὶ οὐχ ἧττον γενικὰς κατακραυγάς, ἡ Γερουσία δὲν ἠδύνατο βεβαίως, τὸ ἐπαναλαμβάνω, νὰ πράξῃ ἄλλεως ἀφ' ὅ,τι ἔπραξε. Καὶ ἦτο χρεία νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως, ὅπως ἀπομακρύνῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὴν εὐθύνην, εἰς ἣν θὰ ἐνείχετο, ἐὰν ἐσιώπα. Ἡ Ὑμ. Ἐξοχ. ἂς ἀκούσῃ ἅπαξ τὴν ἀλήθειαν ἀπροκαλύπτως: Ἡ Γερουσία σύγκειται ἐξ ἀνδρῶν ἐντίμων καὶ χαρακτῆρος, οἵτινες οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἄτοπον ἔχουσιν, οὐδὲ θηρεύουσι τιμὰς καὶ ἰδιωτικὰς ὠφελείας. Θεωροῦσι μάλιστα οἱ Γερουσιασταὶ ἀνοικείαν τὴν πρότασιν τὴν στεροῦσαν αὐτοὺς τῆς νῦν ἐπιρροῆς, ἧς ἡ εὐθύνη τόσον ἐπαχθὴς τοῖς ἀποβαίνει, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον ἐπιβαρύνει καθόσον εἶναι ἀσταθεῖς αἱ περιπέτειαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται ἡ τύχη τῶν εἰς τὰς φροντίδας αὐτῶν παραδεδομένων λαῶν. Ὁ στρατηγὸς Κάμπελ, χωρὶς νὰ διακοινώσῃ τὴν δύναμιν τῶν δικαιοδοσιῶν του πρὸς τὴν Γερουσίαν, ἐζήτησε παρὰ αὐτῆς θυσίας, ἃς αὕτη δὲν ἐνόμισε καθῆκόν της νὰ ἐκτελέσῃ. Ἡ Ὑμ. Ἐξ. ἀπαιτεῖ ὅτι αὐτοὶ οἱ Γερουσιασταὶ δὲν γνωρίζουσιν, ἀλλ' εὑρίσκονται εἰς τὴν ὀδυνηρὰν θέσιν ν' ἀντιποιῶνται, ἢ νὰ παραχωρῶσι μᾶλλον ὅσον τὸ καθῆκον αὐτῶν ζητεῖ. Ἡ Ὑμ. Ἐξοχ. μόνη ἔχει ἐξουσίαν, καὶ ταύτην ἂς μεταχειρισθῇ, ὅπως καταλληλότερον νομίζει.

ΕΡ. Ναὶ μὲν τὸ ἔντυπον, διὰ τὸ ὁποῖον παραπονεῖσθε, περιέ-

χει ἐκφράσεις ἀπρεπεῖς· Ἀλλ' ἡ διακοίνωσις τῆς Γερουσίας, ὡς εἶναι συντεταγμένη μοὶ ἐμποιεῖ τὰς ἐντυπώσεις, ἃς σᾶς ἐξέφρασα· κύριε Γερουσιαστά, νομίζω δὲ πρέπον ἢ ἡ Γερουσία νὰ ἀποσύρῃ τὴν διακοίνωσιν, ἢ νὰ τροποποιήσῃ τὰ ὅσα δὲν ἔχουσι καλῶς.

ΑΠ. Ἄλλο δὲν δύναμαι, εἰμὴ νὰ ἀναφέρω εἰς τὴν Γερουσίαν τὰς παρατηρήσεις τῆς Ὑμ. Ἐξοχ. ἡ δὲ Γερουσία θὰ δώσῃ πρὸς τὴν Ὑμ. Ἐξοχ. διασαφήσεις ἀναλόγους τῶν πρεσβευομένων παρ' αὐτῆς ἀρχῶν.

ΕΡ. Λοιπὸν αὔριον εἰς τὰς δέκα περιμένω παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν προέδρου Κόμητος Σορδίνα, τὴν κατάλληλον ἀπάντησιν. Καθ' ὅσον ὅμως δύναμαι νὰ ἐννοήσω αἱ περιστάσεις εἰς ἃς ὑπέκυψαν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου αἱ νῆσοι αὗται, ἐδίδαξαν ὑμᾶς ἀρκούντως τὸ διπλωματικὸν ὕφος, οὐδὲ εὑρίσκω ὑμᾶς ἀπείρους περὶ τὰ πολιτικά.

ΑΠ. Ὑμ. Ἐξοχ. τοιαῦτα περὶ ὑμῶν φρονοῦσι, μᾶς τιμᾷ ὑπερβαλλόντως. Ἀλλ' ἃς μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ τῇ εἴπω ὅτι τοιαύτη σκέψις εἶναι θριαμβευτικὴ δι' ἡμᾶς ἀπάντησις εἰς τὸν αἰσχρὸν λίβελλον τὸ ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς ἡμῶν συνδιαλέξεως.

ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΕΝΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ Α'. ΤΟΜΟΥ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Χρύσανθος ἱερεὺς Ραζῆς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν Κεφαλλήνων συναριθμεῖται ὁ ἱερεὺς Χρύσανθος Ραζῆς. Ὁ Κεφαλλὴν ἱερεὺς Χρύσανθος παρευρέθη εἰς Ὕδραν καὶ μετὰ τοῦ διδασκάλου Νεοφύτου Βάμβα ἐπορεύετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν προκρίτων Ὕδρας καὶ προέτρεπον αὐτούς, ὅσον τάχιον νὰ ὑψώσωσι σημαίαν ἀνεξαρτησίας ἐν Ὕδρᾳ. Ὁ μὲν Ὀρλάνδος καὶ ὁ γυναικάδελφός του Κουντουριώτης ἐπείσθησαν εὐχαρίστως, ἀλλ' ἐδυσκολεύοντο οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὁ Γεώργιος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν προκρίτων, καίτοι ὁ Βάμβας καὶ ὁ Ραζῆς ὡμίλουν ἀδιακόπως περὶ ἀγάπης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς τῆς Ὕδρας κατὰ τὰς 12 Ἀπριλίου 1821 ἦτον ἠρεθισμένος ἕνεκα ἀνεχείας, καὶ ἀπέρριπτε τὴν ἀκινησίαν εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τῶν προυχόντων πλουσίων, ὁ Βάμβας προσκληθεὶς ὡμίλησε περὶ «Ὁμονοίας» τὴν 24 Ἀπριλίου, πέμπτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Οἱ πρόκριτοι εἴτε πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Βάμβα, εἴτε ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀπειλῶν τοῦ λαοῦ, ὕψωσαν τὸ ἑσπέρας τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν (15 Ἀπριλίου νέαν Παρασκευὴν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐλειτούργησεν' ἐφέρθη ἡ σημαία τὴν ὁποίαν ἡτοίμασαν ὁλονυκτὶς ἐνώπιόν του καὶ εὐλόγησεν, ὁ δὲ Βάμβας, ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ἐλειτούργησαν, καὶ Χρύσανθος Ραζῆς ἐνηγκαλίσθησαν, καὶ ψάλλοντες τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ τὸ «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου'» ἄνοιξαν καὶ περιέφεραν εἰς τὴν πόλιν ἀγαλλομένου τοῦ πλήθους. «Ἀκολούθως, γράφει ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του ὁ ἱερεὺς Ραζῆς, παρηκολούθησε τὸν Ὑψηλάντην ἐξ Ὕδρας, καὶ ἐγένετο γραμματεύς του. Μετ' αὐτοῦ μετέβη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ ἐπολέμησεν εἰς Τρίκορφα καὶ ἀλλαχοῦ, οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἔχων παρά τινος, μόνον ὀλίγον ἄρτον ἐλάμβανε, καὶ τοῦτον ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ δωρεὰν ἢ ἀγοράζων. Μόνον πιστοποιητικὰ μαρτυρίας τῶν ἀγώνων του καὶ μαχῶν, καθ' ἃς διεκρίθη, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀρχηγῶν ὑφ' οὓς ἐπολέμει, τοῦ Παπᾶ Κώστα Πανουργιᾶ,

Λιβουνιώτου, Μπεϊζαντὲ Ἠλία καὶ ἄλλων ἐνυπογράφως. Διὰ ταῦτα ἐτιμήθη μὲ τὸν βαθμὸν ἀντισυνταγματάρχου. Σημειοῦμεν ὅτι προεχειρίσθη ἱερεὺς ἐν Ναυπλίῳ, καὶ διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Κυβερνήτου. Ἀκολούθως ἐπιστρέψας εἰς Κεφαλληνίαν, ὁ μακαρίτης μητροπολίτης Παρθένιος κατέστησεν αὐτὸν πνευματικὸν, καὶ διὰ σεβασμὸν ἅπαντες μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ ἐξαιρέτως οἱ πρόκριτοι Κεφαλληνίας πρὸς αὐτὸν συνέρρεον. Ἡ Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν διευθυντὴν τοῦ παρθεναγωγείου. Ἀπεβίωσε τὰς 16 Φεβρουαρίου 1875. Λόγον δὲ ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ ἀναγνώστης Νεόφυτος Καλόγηρος. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἐκδουλεύσεων τῶν ἀγωνιστῶν ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἀποδεικτικὰ Ἀριθ. Μητρώου 94 »— Ὁ Χρύσανθος ἱερομόναχος Ραζῆς ἐκ Κεφαλληνίας διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις του κατετάχθη εἰς τὴν Γ΄ τάξιν ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Μαΐου 1873· ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ πολιτικοῦ τμήματος — Ἀριθ. Μητρώου 2217. Ὁ Χρύσανθος ἱερομόναχος Ραζῆς διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις του κατετάχθη ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος εἰς τὴν Γ΄. τάξιν. Τῇ 7 Μαΐου 1873. Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀγῶνος.

Υ. Γ. Ταῦτα ἐκθέτω ὑμῖν, ἀγαπητέ μου Χιώτη περὶ Χρυσάνθου ἱερέως Ραζῆ ὡς παραλειφθέντα ἐν τῷ ά. τόμῳ τῆς ἱστορίας ὑμῶν, ἐν ᾧ ἐξιστοροῦνται τὰ περὶ ἀγωνιστῶν Ἑπτανησίων. Ἐλπίζω δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα παρ' ὑμῶν ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ἱστορικοῦ συγγράμματος, θέλετε δημοσιεύσει μετ' ἄλλων καὶ τὰ περὶ τοῦ θείου μου ἀγωνιστοῦ Χρυσάνθου Ραζῆ.

Ἐν Ἀργοστολίῳ 1. Ἰουνίου 1875.

Ὁ φίλος σας
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΖΗΣ σχολάρχης

Ἄγγελος Ροδοθεάτος.

Ἄγγελος Ροδοθεάτος ἑταιριστὴς φιλικὸς ἐμπορευόμενος εἰς Ταγάνστην ἐδέχετο καὶ ἐφιλοφρόνει τοὺς πρόσφυγας εἰς Ἰθάκην, διέτρεφε καθημερινῶς πολλοὺς τῶν εἰς τὸ λοιμοκαθαριστήριον Ἰθάκης διατρίβοντας. Ἐδέχθη εἰς τὸ κτῆμά του τὸ κείμενον πρὸς τὴν ἐπίσω Ἀετὸν τὸν Ἰθάκης τὸν λόρδον Βύρωνα μεταβάντα εἰς Ἰθάκην (ἀγνοοῦμεν ἐὰν, ἐνῷ διέτριβεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἢ ἐνῷ μετέβαινεν εἰς Μεσολόγγιον). Μετέβη εἰς τὰ πεδίον τῶν ἀγωνιζομένων, καὶ συνηριθμήθη μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ ἐκδουλεύσεις διώρισεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔπαρχον εἰς Δραγαμέστον (1)

(1) Πληροφορία νομοδιδάκτορος Σπυρίδωνος Ροδοθεάτου ἐν Κερκύρᾳ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ ΚΑΙ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ.

Τόμος Β'.

Σελὶς 4. Ἡ συζευχθεῖσα Κερκυραία τὸν Ἁρμοστὴν Ἀδὰμ ἦτο ἐκ τῆς οἰκογενείας Παλατιανοῦ, καὶ διεζεύχθη τὸν πρῶτον ἄνδρα Σούφην. Ὅθεν διορθωθήτω οὕτω τὰ ἐν τόμῳ Β'. σελὶς 4, «νυμφευθεὶς τὴν συμπολίτιδα αὐτῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας Παλατιανοῦ, ἥτις διεζεύχθη τὸν ἄνδρα κόμητα Σούφην.»

Σελ. 131 γράφ. νηποτισμοῦ—σελ. 437 ζητοκρουγῶν ὑπὲρ τοῦ Ἁρμοστοῦ.—272 ἐλευθεροτυπίαν τοσοῦτο διαμαχομένην.—σελ. 492, νὰ προσκαλῇ τὴν μηδενικότητα.—σελ. 436, τὴν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀδυναμίαν της ἐν Ἑπτανήσῳ—καὶ ἀσυνείθιστον ἑαυτοῖς—σελ. 443, ὁ μὲν βουλευτὴς,—σελ. 448, αὐτοχθόνων.—σελ. 495, οἱ τῆς Λευκάδος Σούνδιας, Σέρβος, Κόνδαρης, Φίλιππας.—σελ. 503 οἱ κακόβουλοι.—σελ. 529, ἐν Γένοβα—σελ. 570, παραγγέλλω σοι.—σελ. 656 Πέτρος Δεληγιάννης—σελ. 812, καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἰδίου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

τῶν λαβόντων τὸν ά. τόμον.

ΑΘΗΝΩΝ.

Ἡ Βουλὴ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος σώμ. 100
Ὁ σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων 15
Χαραμῆς Κωνσταντῖνος
Καλύβας Ἀνδρέας
Καλύβας Σπυρίδων
Στέφανος Διονύσιος, ἀρειοπαγίτης
Τυπάλδος Χαράλαμπος Πρετεντέρης, καθηγητὴς
Τυπάλδος Ἰωάννης, ἐφέτης
Τυπάλδος Γεώργ. Κοζάκης
Κόκκινος Νικ. ταγματάρχης
Πινιατόρος Δημήτριος
Δεληγιάννης Θεόδωρος
Ζαΐμης Θρασύβουλος
Τρικούπης Χαρίλαος
Ρενιέρης Μάρκος
Σκαρτσούνης Ἰωάννης
Καλλιγᾶς Παῦλος καθηγ.
Μυλωνᾶς Κυριακὸς καθηγ.
Λάτας Διονύσιος ἀρχιμανδ.
Δαμασκηνὸς Νικόλαος καθ.
Ραφτόπουλος Π.
Κομνηνὸς Δ.
Χαλικιόπουλος Παναγιώτης
Πλαρινὸς Φ. καθηγητὴς
Λαμπρύλος Ιω.
Βάσσος Τιμολέων διαγγελεὺς τοῦ Βασιλέως
Ροδόσταμος, Αὐλάρχης
Κομνηνὸς Δ.
Κολοκοτρώνης Θεόδωρος α
Χοϊδᾶς Ρόκος Βουλευτὴς
Φωτειάδης Ἰωάννης, ἐμπορικὸς ὑπάλληλος
Λυκούδης Σπυρίδων δικηγ.
Κουμουνδοῦρος Ἀλέξανδρος
Λεονάρδος κόμης Μερκάτης
Ζωχιὸς, Βουλευτὴς μέσης Κερκύρας
Ἀλμυράντες Ἰωσὴφ
Ἀντίοχος Δημήτ. Λοχαγὸς

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Ρωσσόλυμος Α. (συνέταιρος καὶ διευθυντὴς τοῦ μεγάλου καταστήματος Βαλιάνου) 2
Βαλιάνος Βαγγέλης
Τυπάλδος Γεράσιμος (διευθυντὴς τοῦ πρακτορείου ναυτικὴ ἀσφάλεια Ἀρχάγγελος).
Τρωϊανὸς Π. Δ. (εἰς τὸ κατάστημα du Marcand M.e Laurie Pera
Δελαπόρτας Γ. ἰατρὸς (υἱὸς τοῦ δόκτ, Διαμαντῆ)

Ἀπολλωνάτος Γ. (ἰατρὸς καὶ φαρμακοπώλης Pharmacie d'Europe Pera)
Κοντομίχαλος Ἀναςάσιος (υἱὸς τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ Ρώσσου προξένου Νικολάου)
Πανᾶς Καμπίτσης Ἰωάννης
Ἀνοστοσιάδης ἰατρὸς
Βαλιάνος Β. Μ. (εἰς τὸ ἴδιον κατάστημα Βαλιάνου καὶ ἀνεψιοί).
Ἰγγλέσης Π. Κ. (μεγαλέμπορος κληρονόμος καὶ διάδοχος τοῦ Ἀντ. Ἰγγλέση)
Τρωϊάνος Δημ. Δ (κατάστημα Antipa Freres ἐν Γαλατᾷ)
Ζωγράφος ἔμπορος Πολίτης
Ματσούκης Δ. Ν. Π. (ἰατρὸς υἱὸς τοῦ ποτὲ ἐν Τεργέστη ἐφημερίου)
Σιφναῖος Ἰωάννης (ἐκ Μιτηλήνης μεγαλέμπορος ἐν Χαβιαροχανίῳ)
Βάλσαμος Ἰωάννης (πρῶτος μεγαλομεσίτης γεννημάτων γραφεῖον Γαλατᾶ)

ΣΜΥΡΝΗΣ

Κανάλες Γεώργιος
Καρέρης Κωνσταντῖνος
Κουτούβαλης Μαρῖνος
Πάγγαλος Παναγιώτης
Κλάδος Ε.

ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ὁ Πανιερώτατος Ἀρ. Κερκύρας Ἀντώνιος Χαριάτης σώμ. 2
Κερκυραίων Δῆμος 10
Πετρίδιον κληροδότημα 25
Monsign. Sp. Maddalena arcivescovo
Λόφμαν Ἀλέξ. τραπεζίτης 3
Δεβιάζης Σπυρίδων Ἰωσὴφ
Μαρκορᾶς Γεώργιος ἰπ.
Βούλγαρης Νικόλαος
Καποδίστριας Ἀντώνιος 2
Ἀναγνωστήριον Κερκύρας
Βούλγαρης Γεώργ ἱερεὺς
Ἀλβάνας Φριδερῖκος
Ροδοθεάτος Σπυρίδων
Τζουλάτης Φραγκῖσκος δόκ.
Δαλμάρος Κ. τελώνης
Ζαμπέλης Ναπολέων διδ.
Βερβιτσιώτης Ἰωάννης
Καλισγοῦρος Γεώργιος
Μωράκης Διονύσιος
Παραμυθιώτης Ἀθανάσιος
Γρόλος Ἀλέξανδρος διευθυντὴς ἐνεχυροδανειστηρίου.
Τόμπρος Κωνσταντῖνος
Ἀρσένιος Πανδῆς ἱερ.
Ρικάκης Κωνστ. πρόεδρος
Σαραντόπουλος Σαράντος
Δούσμανης Ἰωάννης
Πολυλᾶς Μάρκος
Ασπιώτης Νικόλαος
Κεφαλᾶς Σπυρίδων
Κοράγγιος Ἀνδρέας
Λισγαρᾶς Εὐστάθιος (ξενοδοχεῖον «Ἀρθονία»
Κουρκουμέλης Δημήτριος ἰπ.
Κάλλος Σπυρίδων
Θεοτόκης Βαρὼν Ἀνδρέας
Γαζῆς Διονύσιος (ξενοδοχεῖον Bella Venezia)
Αρβανιτάκης Σπυρίδων ἰατ.
Τζεβελέκης Ι. Τ.
Παπαγεωργίου Γεώργιος

Κατσαρὸς Γεώργιος
Βροκίνης Λαυρέντιος
Θεοτόκης Μ.
Δελβινιώτης Διομήδης ἰπ.
Τρίφωνας Ἀναστάσιος α
Λάσκαρης Σταμάτιος
Γεννατᾶς Πέτρος α
Λούζης Νικόλαος α
Γιαλλινᾶς Ἰννοκέντιος α
Τοπάλης Ἰωάννης α
Βεντούρας Θεόδωρος
Κωνσταντᾶς Πολυχρόνης α
Λειβαδᾶς Ἰω. πρωτοδίκης
Πογιάγος Π. πρόεδρος
Βέγιας Διονύσιος καθηγητ.
Τσαγκαρώλ Ἰωάννης

ΠΑΞΩΝ

Δῆμος Γαϊανῶν α 6
Βελιανίτης Σ.
Γκάγγας Γ. Π.
Μουρίκης Δ.

ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Δῆμος Λευκαδίων σώμ. α 7
Βλαντῆς Σ.
Βαλαωρίτης Αριστ.
Καλκάνης Ἄγγελος
Εταιρία συγκομιδῆ
Γκίνης Δημ.
Δρακόπουλος Γεράσ.
Μαχαιρᾶς Γεώρ.
Τσαρλαμπᾶς Εὐάγγελος
Καββαδᾶς Ἀλέξανδρος.
Βαλαωρίτης Δημοσθένης
Βρυόνης καθηγητής
Στεφανίτσης Αγ.
[illegible]

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Δῆμος Πρόνων σώμ. 1
Δῆμος Κρανίων
Δῆμος Λιβαθοῦς
Δῆμος Ἠλιοῦ
Δῆμος Ὁμαλῶν
Δῆμος Λειλινιτῶν
Δῆμος Ληξουρίου
Δῆμος Ἀνωγητῶν
Δῆμος Κατωγητῶν
Δῆμος Θηναίας
Δῆμος Σαμαίων
Δῆμος Ἄσσου
Δῆμος Δουλιχίων
Δῆμος Πυλαρέων
Μεταξᾶς Ἐπαμεινώνδ. ἰατρὸς
Τρωγιανάτος Δημήτριος
Δελαπόρτας Νικόλαος
Δελαπόρτας Σπυρίδων
Βουθρωντὸς Δημήτρ. δικηγ.
Μελισσινὸς Γεράσ. εἰρηνοδίκης
Τοῦλ Γεώργιος
Τσετσέλης Φραγκίσκος ἰατρὸς
Πυλαρινὸς Αἰμύλιος
Φωκᾶς Σπυρίδων Νικόλαος
Σκιαδᾶς Σπυρίδων
Λευκόκοιλος Μιχαὴλ
Φραγκούδη Πηνελώπη
Καροῦσος Εὐαγγελ. π. Δημ.
Μεταξᾶς Ἀριστόβουλος
Δομενεγίνης Πέτρος ταμίας
Φωκᾶς Γεράσιμος Παύλου
Ἀλεξανδράτος
Λουκάτος Σπυρίδων
Πανᾶς Νικόλαος Σπυρίδων
Ἰγγλέσης Χριστόφορος Ἀρχιμανδρίτης
Μεταξᾶς Νικόλαος Τρίκαρδος ταχυδρομ. ἐπιστάτης

Βεντόρῥ; Χριστόδ. ἰατρὸς
Βλάχος Ε, Χ. τσοχέμπορος
Μαζαράκης Παναγ. καθηγ.
Μπράτος Γεράσιμος
Μομφεράτος Ἰωάννης
Καρούσος Δημ. π. Ἀγγέλου
Φορέστης Γεώργ. δικηγ.
Σάουρωτ Μιχ. μηχανικὸς
Γεντιλίνης Πέτρος
Λιβαδᾶς Σπυρ. Διον. δικηγ.
Φωκᾶς Σταῦρος ἰατρὸς
Κατσαΐτης Ἀλέξιος
Σκουτέρης Ἰωάν. εἰρηνοδίκης
Σολομὸς Παναγῆς δικηγόρος
Μαρκόπουλος Ἰωάννης
Ραζῆς Ἰωάννης Σχολάρχης
Σβορῶνος Κίμων
Ἄννινος Χαράφας
Καρούσος Ἀνδρέας
Τοὺλ Ερνέστος ἔμπορος
Τυπάλδος Αναστ. Πρετεντέρης
Καρίδης Βικέντιος δήμαρχος Κρανίων.
Νικολετάτος Σπυρίδων
Παννᾶς Χαράλ. ἱεροδιάκονος
Πανούρης Νικ. Βλαχοχρῆστος καθηγητὴς
Τυπάλδος Γεώρ. Ἰακωβάτος
Γαβριὴλ Ρ. Γαβριὴλ α
Λειβαδᾶς ἱερεὺς Γεώργιος α
Σακελαρόπουλος πρόεδρος πρωτοδικείου α
Φλωριᾶς Γεώργιος α
Αννινος Σάββας Σπυρίδων
Μεταξᾶς Διονύσιος Μαριάτος δημοδιδάσκαλος α
Βεργωτὴς Παναγιώτης α
Μιλιαρέσης Ἀντώνιος ἰατρὸς α
Μιλιαρέσης Δημ. πρώην βουλευτὴς Ἰονίου α

Τσιμάρας Μ. 6
Ἀμβλιχος Γεώργιος ἑλλην. πράκτωρ 6
Αλιβράντης ἱερεὺς ἑλληνοδιδ. 6
Κατσαΐτης ἰατρὸς 6
Κασσιμάτης Αρις. εἰσαγγελ.
Σιμόπουλος Δ. Α. ἐλεγκτὴς 6
Καρούσος Δημήτριος μεγαλέμπορος ἐν Τεργέστῃ κατὰ προφορικὴν ἐντολὴν
Μπούρμπαχης Νικόλαος 6
Σπετσερόπουλος Ἰωάν. 6
Καρούσος Δημ. Σπυρίδων 6

ΖΑΚΥΝΘΟΥ.

Δῆμος Ζακυνθίων σώμ. 4
Δῆμος Ἀρκαδίων 5
Δῆμος Ναφθίων
Δῆμος Ὑριέων 3
Δῆμος ~~Μεσογαίων~~ 2
Δῆμος Ἐλατίων 2
Δῆμος Ἀρτεμησίων
Δῆμος Λιθακιωτῶν
Δῆμος Ψωφίδος
Δῆμος Ὀπιταΐδῶν
Ο Πανιερώτατος Νικόλαος Κατραμῆς
Monsignor Evangcelista Boni vescovo di Cefalonia e Zante.
Σολωμὸς Δημ. ἱππότης 2
Λούντζης Νικόλαος κόμ. 2
Κουμοῦτος Ἰωάν. κόμ. 2
Μάτεσης Δημ.
Καραμαλίκης Σπυρίδων
Ὄρσολα κόμησσα Κανδιάνου Ρώμα
Καραμαλίκης Σπυρίδων
Στουπάθης Σπυρίδων
Τσιλιάνης Διονύσιος

Λούντζης Αναστάσιος κόμης
Ρώμας Γεώργιος κόμης π. Κανδιάνου
Ρώμας Καῖσαρ κόμης π. Κανδιάνου
Καρρὲρ Φριδερῖκος
Καλλίνικος Δημήτριος
Καραμαλίκης Νικόλαος
Λεονδαρίτης Ιωάννης
Καλδίας Νικόλαος
Μερκάτης Παῦλος
Μερκάτης Καμίλλος π. Ν.
Μερκάτης Ιωάν. Λαυρεντίου
Δομενεγίνης Ιωάν Φραγκίσκου
Δομενεγίνης Ιωάν Ιουλίου
Δομενεγίνης Σπυρίδων
Στραβοπόδης δόκ. Αντώνιος
Καρβελλᾶς Σπυρίδων ἱππότης
Καρβελλᾶς Γεώργ. δικηγ.
Μεταξᾶς Ἄγγελος Σαντορίνης
Ραφτάνης Σέργιος
Ραφτάνης δόκτωρ Διονύσιος
Μελισσινὸς Ι. Δράκος
Μεσσαλᾶς Κωνσταντῖνος κόμ.
Μπὰρφ Σαμουὴλ μεγαλέμπορος
Αρβανιτάκης Δημήτριος
Μωρέτης Κάρολος πρόξενος
Κοκκίνης Ανδρέας
Μπάφας Διονύσιος ἔμπορος
Φλαμπουριάρης Νικόλαος κόμ
Δημάκος Αθανάσιος
Βοῦλτσος Ιωάννης
Κρενδιρόπουλος Ιωάννης ἔμ.π.
Καραμπίνης Αλέξανδρος ἔμπ.
Γαήτας δόκτωρ Αναστάσιος
Περιστιάνος Νικόλ.
Μαχρῆς κόμης Δημήτριος
Μαχρῆς κόμης Κωνσταντῖνος
Χαλικιᾶς δόκ, Νικόλαος
Φραγκόπουλος δόκ. Δημ. ἱππ

Τσιπείνης Αλέξανδρος
Κανταχίτης δόκ. Λεωνίδας
Δραγώνας Αντώνιος
Βερέττας δόκ. Λεωνίδας
Ταβουλάρης Παῦλος
Καταιβάτης Νικόλαος
Λέσχη ὁ «Ζάκυνθος»
Ρώσσης Γεώργιος
Θεοδωρακόπουλος Θεόδ. δόκ.
Γαήτας δόκ. Ανδρ. Φωσκάρδης
Δάσσης Βασίλειος
Στέφανος Γεώργιος
Λουκᾶς Καρρὲρ
Μαχρῆς Παναγ. Γαβριὴλ ἔμπ.
Συγοῦρος δόκ. Εκτωρ
Συγοῦρος Ιωάννης
Βασίλειος Αναστασίου
Λαγάτορας Ιωάννης
Πελεκάσης δόκ. Διονύσιος
Αγγελότης Διονύσιος
Βαμβάσης Νικόλαος ἔμπορος
Αννινος Αγγελος
Γεννηματᾶς Μιχαὴλ
Μιχαλίτσης δόκ. Στυλιανὸς
Καντούνης Ιωάννης
Χωριατόπουλος Δημ.
Κουτρῖνος Φραγκῖσκος κόμης
Κοριανίτης Νικόλαος
Ελληνας Διονύσιος
Λογοθέτης ἱερεὺς Παῦλος α
Λογοθέτης Καῖσαρ κόμης α
Δεσίλας Συγοῦρος Ιωάν. κόμης
Ρενὼς Ἰωσὴφ πρόξενος
Μινότος Δημήτριος
Τσερετόπουλος Διονύσιος
Τρίκαρδος Αντώνιος
Μπαρώτσης Αντών Τζανετῖνης
Καμπιώτης Στέφανος ἱερεὺς
Κουερῖνος Χρυσοπλεύρης κόμης Μανιᾶς

Διονυσιάδης Αναστάσιος
Βεντουρής Κωνσταντίνος
Βέρρας Δημήτριος
Αδαμαντίνη Ρώμα Λάΐδη
Γεωργίου Βώεν

ΙΘΑΚΗΣ.

Ὁ Πανιερώτατος ἐπίσκοπος Ἰθάκης Καραβίας
Δῆμος Ἰθακησίων
Δῆμος Καρνίων
Δῆμος Νηριτίων
Δῆμος Πολυκτορίων
Μούσουρας Νικόλαος Β.
Βιλιανίτης Γ. Μιχαὴλ
Δρακονταΐδης Γ. πρώην ἔπαρ.
Κοκκίνης Π.
Λεονδαρίτης Ι. Δ.

ΚΥΘΗΡΩΝ.

Δῆμος Κυθηραίων
Δῆμος Ποταμίων
Καλούτσης Σοφοκλῆς
Στάης Ι. Δικηγόρος
Κλάδος Ι.
Μόρμορης Λ. πρώην δικαστὴς
Κασσιμάτης Στυλιανὸς

ΠΑΤΡΩΝ.

Μανιάκης Κωνς. πρωτοδίκης
Μελισσινὸς Δ. ἰατρὸς
Ροῦφος Ι.
Τσακασιάνος Αναστάσιος
Καλαμογδάρτης Αναστάσιος
Φιλολογ. σύλλ. «Ἁγ. Λαύρας».
Καμῆλλος Μερκάτης κόμ.
Κωστάκης Ιωάννης

ΠΥΡΓΟΥ.

Εὐθύμιος Γεώργιος
Φιλιππόπουλος Διονύσιος
Κρεστενίτης Επαμεινώνδας
Βελλαέτης Αλέξανδρος υἱὸς τοῦ Χαραλαμπάκη α
Κρεστενίτης Γεώργιος υἱὸς τοῦ Λυκούργου Αντωνίου α
Χατζιγιάννης Διονύσιος
Αὐγερινὸς Πέτρος α
Λέσχη Πύργου α

ΣΥΡΟΥ.

Μηρῖνος Διονύσιος καθηγητὴς
Βασιλείου Κωνστ. καθηγ.
Μάτεσης Σπυρίδων
Αμπελᾶς Τιμολέων

ΒΙΕΝΝΗΣ.

Η Αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη Βιέννης
Ὑψηλάντης Γρηγόριος πρέσβυς τῆς Α. Ἑλ. Μ., ὅπως διανεμηθῶσιν ἐν Ἑλλ. γυμνασίοις. σώμ. 10
Μαυροκορδάτος Νικόλαος
Δούμπας Θ. Ν.
Τζεχάνης Σίμων
Μεταξᾶς Γ.
Κούρτης Κ. Μ.
Σκανάβης Ζ. Μ.
Τζεχάνης Πέτρος
Δούνδας Κωνσταντῖνος
Δόρης Κωνσταντῖνος
Μωραϊτίνης Κ. πρώην πρόξενος ἐν Νεαπόλει
Λειβαδᾶς Θεαγένης

BENETIΑΣ.

La biblioteca Marciana
Ateneo di Venezia
Veludo Giovanni
Typaldo Emilio caval.
Typaldo G. Foresti console
Raftopulo D.
Licudi Arturo

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ.

La biblioteca Ricardiana
Typaldo Giulio cav.
Malsasky Elena Principessa Dora d' Istria
Sicuro conte Dionisio

ΤΩΡΙΝΟΥ.

Biblioteca reale particolare di S. M.
Biblioteca dell' università di Torino
Instituto academico delle storie Patrie

ΡΩΜΗΣ

Biblioteca della Minerva
Bianchini Domenico cav. capo Sezione nel ministero degli affani esteri

ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ.

Biblioteca Nazionale

ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ.

Θεριανὸς Εὐστάθιος ἀρχιμανδ.

Γιάμαρης Γεώργ.
Σφυρὴς Σπυρίδων
Χαριάτης Δ.
Φλεμοτόμος Γ.

ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ.

Γιανικέσης Νικόλαος
Γιανικέσης Μιλτιάδης
Ράλης Κ.
Μαυρογιάννης Ι.

ΛΟΝΔΙΝΟΥ.

Βαλαωρίτης Σπυρίδων ἱππ.
Λοβέρδος Ἰωάννης 4
Μπαγδατόπουλος Ἀνασ. 4
Κούρσολας Διονύσιος Φ.
Γιαννόπουλος Ἰωάννης Κ.
Ρουσιάνος Χαράλαμπος
Χαριάτης Δημήτριος
Μερκάτης Δημήτριος
Ἰωνίδης Κ. Εὐστράτιος 4
Πρωτοπάτσης Κωνσταντῖνος
Βασιλείου Σπυρίδων
Ἡ ἰδιαιτέρα βιβλιοθήκη τῆς Α. Μ. Βικτορίας
Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Λονδίνου
Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος
Στρατούλης Κωνσταντῖνος ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Λιβερπούλῃ ἐκκλησίας.
Γλάδστων Οὐΐλιέλμος ἱππότ.
Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πανεπιμίου Κέμπριτς.

Τὰ ἄνευ ἀριθμοῦ ἀντιτύπων ὀνόματα, ἔλαβον ἓν μόνον ἀντίτυπον,